

Latvijas Republikas Augstākā tiesa

**Latvijas Republikas
AUGSTĀKĀS TIESAS SENĀTA
Administratīvo lietu
departamenta spriedumi
un lēmumi
2006**

Rīga, 2007

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. – [XXXII], 1023 lpp.

Krājumu sagatavoja:

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētājs **Valerijans Jonikāns**,

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Judikatūras nodaļas konsultante **Ieva Mieze**.

Izdevējs

Baldones ielā 1, Rīga, LV-1007,
tālr.7804733

TIESU NAMU AĢENTŪRA

Tirāžētājs

a/s "Poligrāfists", K.Valdemāra ielā 6

© Latvijas Republikas
Augstākā tiesa, 2007

© Ieva Mieze, anotācija, 2007

© Tiesu namu aģentūra, 2007

ISBN 978-9984-790-23-7

Saturs

Priekšvārds.....	XI
Foreword.....	XIII
Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006" anotācija	XV
Summary "Rulings and Decisions taken in 2006 by the Senate Department of Administrative Cases of the Latvian Supreme Court"	XXIV
1. Nolēmumi lietās, kuras Administratīvo lietu departaments izskata kā pirmās instances tiesa	3
Administratīvā akta darbības apturēšana (<i>Lietā Nr. SA-2</i>)	3
Izņēmums no administratīvajam aktam izvirzītajām satura prasībām; ārvalstnieka interese ieceļot Latvijā un konstatējamie apstākļi, kas var būt par pamatu ārzemnieka iekļaušanai to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta (<i>Lietā Nr. SA-2</i>)	7
Tiesas kompetence, kontrolējot iekšlietu ministra lēmumu par personas iekļaušanu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā; tiesas pienākums vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā (<i>Lietā Nr. SA-3</i>)	16
Lēmuma par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta, pamatošana un tā pieņemšanai izvērtējamie apstākļi; šā lēmuma pārvērtēšana tiesā (<i>Lietā Nr. SA-4</i>)	22
9.Saeimas vēlēšanu norises tiesiskums; vēlēšanu procesā ievērojamie vispārējie tiesību principi un pamats vēlēšanu atzīšanai par prettiesiskām (<i>Lietā Nr. SA-5</i>)	31
Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja statuss Valsts kontroles finanšu revīzijas kontekstā (<i>Lietā Nr. 6-15/2</i>)	58
2. Nolēmumi lietās par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem	63
Nodokļu parādnieka statuss; administratīvā akta izpildes apturēšanas tiesiskās sekas (<i>Lietā Nr. SKA-2</i>)	63
Soda uzlikšanā piemērojamais princips, kas reglamentē, ka tiesību normai ar pietiekamu skaidrību ir jānosaka pienākums, par kura nepildīšanu personai var draudēt sods; administratīvā akta ar ilgstošu iedarbību spēkā esamība (<i>Lietā Nr. SKA-52</i>)	69

Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punkta interpretācija – priekšnosacījumi, kuriem jāiestājas, lai Valsts ieņēmumu dienests varētu izmantot tiesības pieņemt lēmumu nodrošināt tiesā ceļamās (celtās) prasības un lēmuma izpildi (<i>Lieta Nr. SKA-73</i>)	77
Tiesības atskaitīt priekšnodokli; Eiropas Kopienų tiesas atziņas, interpretējot priekšnodokļa atskaitīšanas priekšnoteikumus (<i>Lieta Nr. SKA-83</i>)	83
Par Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījuma iesniegt papildu deklarāciju saistībā ar iedzīvotāju ienākumu nodokli tiesisko dabu (<i>Lieta Nr. SKA-201</i>)	92
Par vēršanos Satversmes tiesā par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajā teikumā ietvertās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmei (<i>Lieta Nr. SKA-283</i>)	102
Pieteicēja griba, iesniedzot pieteikumu tiesā (<i>Lieta Nr. SKA-366</i>)	112
Galīgā noregulējuma raksturs kā obligāta administratīvā akta pazīme; Valsts ieņēmumu dienesta lēmums par nodokļu audita uzsākšanu; Valsts ieņēmumu dienesta informācijas pieprasījuma tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-396</i>)	127
Apsvērumi, kas jāizdara Valsts ieņēmumu dienestam, nosakot soda naudu par nepamatotu nodokļu bāzes samazināšanu (<i>Lieta Nr. SKA-410</i>)	136
Administratīvā akta atcelšanas pamatojums, un tā nepilnību ietekme uz administratīvā akta tiesiskumu (<i>Lieta Nr. SKA-432</i>)	146
Augstākas iestādes lēmums gadījumā, ja zemāka iestāde apstrīdēto administratīvo aktu izdevusi, pārkāpjot pilnvaras; likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punkta interpretācija (<i>Lieta Nr. SKA-443</i>)	152
Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora tiesības, izskatot apstrīdēšanas iesniegumu, aprēķināt lielāku nodokļa parādu, nekā to bija noteikusi zemākā iestāde, bet ne lielāku soda naudu (<i>reformatio in peius</i> aizliegums) (<i>Lieta Nr. SKA-543</i>)	159
3. Nolēmumi lietās par pašvaldību lēmumiem	167
Lēmuma par nodokļu maksājumu un nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā pārvērtēšana tiesā (<i>Lieta Nr. SKA-36</i>)	167

Būvvaldes lēmuma piekrist būves projektēšanai tiesiskā daba; trešās personas būvniecības tiesiskajās attiecībās; citai personai izsniegta būvatļaujas pārsūdzības tiesiskais pamats; publiskās apspriešanas nepieciešamības priekšnosacījumi (<i>Lieta Nr. SKA-255</i>)	174
Nepatiesu ziņu sniegšana, deklarējot dzīvesvietu (<i>Lieta Nr. SKA-311</i>)	200
Vispārpieejamas informācijas pieprasījuma noformējuma prasības (<i>Lieta Nr. SKA-395</i>)	207
Izlozes, ar ko nosaka, kuram no pretendentiem piešķiramas zemes lietošanas tiesības, tiesiskā daba; faktiskās rīcības jēdziens (<i>Lieta Nr. SKA-399</i>)	216
Par tiesu izpildītāju depozīta kontā nodokļu parāda nodrošināšanai iemaksātas naudas summas raksturu; par nodokļu administrācijas noteiktā nodokļu maksājuma piedziņas nodrošinājuma līdzekļa grozīšanu tiesā (<i>Lieta Nr. SKA-495</i>)	227
4. Nolēmumi lietās par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumiem	237
Lēmuma par nepilsoņa statusa atņemšanu pamats; tā pieņemšanai izvērtējamie apstākļi (<i>Lieta Nr. SKA-35</i>)	237
Piemērojamās tiesību normas lietā par administratīvā akta ar ilgstošu iedarbību atcelšanu; Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu kā administratīvais akts ar ilgstošu iedarbību (<i>Lieta Nr. SKA-39</i>)	245
Par vēršanos Satversmes tiesā ar pieteikumu par Imigrācijas likumā ietvertu tiesību normu, kas paredz obligāta administratīvā akta izdošanu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmei (<i>Lieta Nr. SKA-362</i>)	252
Laulība kā pamats uzturēšanās atļaujas saņemšanai; laulības fiktivitāte kā apstākļi, kas noskaidrojams publiski tiesisko attiecību jomā (<i>Lieta Nr. SKA-392</i>)	262
5. Nolēmumi lietās par Konkurences padomes lēmumiem	272
Netaisnīgas cenas jēdziens; cenas netaisnīguma izvērtēšanas kritēriji; tiesas pienākums izvērtēt procesa dalībnieku argumentus (<i>Lieta Nr. SKA-129</i>)	272

Eiropas Kopienų tiesību saistošais spēks; vērtēšana Eiropas Kopienų tiesā prejudiciālā nolēmuma saņemšanai; aizliegtās vienošanās konkurences tiesību izpratnē un to spēkā esamība (<i>Lieta Nr. SKA-149</i>)	281
Tiesību normu spēks laikā un to intertemporālā piemērojamība konkurences pārkāpumu lietās (<i>Lieta Nr. SKA-168</i>)	305
6. Nolēmumi lietās par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumiem	317
Administratīvā procesa uzsākšana no jauna uz personas iesnieguma pamata; vienlīdzības principa piemērošana; tiesiskās valsts principa elementi (<i>Lieta Nr. SKA-41</i>)	317
Maternitātes un slimības pabalsta aprēķināšanai piemērojamās normas saistībā ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu Nr.2003-19-0103; prasījums – labvēlīgāka administratīvā akta izdošana; likuma robu aizpildīšana (<i>Lieta Nr. SKA-184</i>)	327
No objektīvās izmeklēšanas principa izrietošie tiesas pienākumi; pierādījumu novērtēšana (<i>Lieta Nr. SKA-324</i>)	338
7. Nolēmumi lietās par Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmumiem	346
Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmuma par invaliditātes noteikšanu pamatošana un tā pieņemšanai izvērtējamie apstākļi (<i>Lieta Nr. SKA-32</i>)	346
Sarežģītās administratīvajās lietās paredzētās atlīdzības noteikšana pārstāvim (<i>Lieta Nr. SKA-124</i>)	359
Veselības un darbaspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmuma par invaliditātes noteikšanu tiesiskā daba; tiesas kompetence šāda lēmuma kontrolē (<i>Lieta Nr. SKA-237</i>)	369
8. Nolēmumi lietās par citu iestāžu lēmumiem	384
Analoģijas piemērošanas nepieciešamības un iespēju izvērtēšana; notiesājošs spriedums kā pamats notāra atcelšanai no amata; personas ievēlēšanas Eiropas Parlamentā tiesiskās sekas (<i>Lieta Nr. SKA-34</i>)	384
Netaisnīgi līguma noteikumi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē; kredītiestāžu sniegto pakalpojumu tiesiskā daba patērētāju tiesību aizsardzības kontekstā (<i>Lieta Nr. SKA-59</i>)	398

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kompetence likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" ievērošanas uzraudzībā; konstatējošais administratīvais akts (<i>Lieta Nr. SKA-62</i>)	412
Patērētāja tiesības iegādāties tieši tādu preci un tādām nolūkam, kādam patērētājs vēlējies (<i>Lieta Nr. SKA-95</i>)	420
Privatizācijai nodota zemesgabala iegūšana īpašumā, izmantojot pirmpirkuma tiesības; privatizācijas procesa tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-269</i>)	430
Tiesu izpildītāja atstādināšana no amata, ja pret to uzsākta kriminālvajāšana; grozījumi likumā kā tiesību normu precizējumi (<i>Lieta Nr. SKA-435</i>)	442
9. Nolēmumi administratīvo pārkāpumu lietās	453
Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158. ³ panta interpretācija; Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas izdotie ārējie normatīvie akti kā pamats nelabvēlīgu administratīvo aktu izdošanai (<i>Lieta Nr. SKA-40</i>)	453
Patvarības jēdziens Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.panta izpratnē un šajā normā paredzētā pārkāpuma sastāvs (<i>Lieta Nr. SKA-303</i>)	464
Piemērojamās Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas gadījumā, ja persona vadījusi transportlīdzekli tādu medikamentu iespaidā, kuru sastāvā ir narkotiskās, psihotropās, toksiskās vai citas apreibinošās vielas (<i>Lieta Nr. SKA-407</i>)	474
Tiesneša lēmuma par administratīvā soda piemērošanu tiesiskā daba; administratīvā aresta izpilde (<i>Lieta Nr. SKA-413</i>)	480
Administratīvā pārkāpuma – nepakļaušanās policijas darbinieka likumīgajām prasībām – sastāvs (<i>Lieta Nr. SKA-454</i>)	487
Pulcēšanās brīvības tvērums; uzskatu paušanas tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-457</i>)	495
Subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu par administratīvo sodu par transportlīdzekļa novietošanu neatļautā vietā; tiesas lēmuma būtība; tiesas neatkarība tiesas spriešanā (<i>Lieta Nr. SKA-569</i>)	503

10. Nolēmumi par atteikšanos pieņemt pieteikumu vai tiesvedības izbeigšanu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā	512
Pašvaldības rīcības tiesiskā daba, iznomājot pašvaldībai piederošo zemi (<i>Lieta Nr. SKA-10</i>)	512
Tiesu izpildītāju rīcības un lēmumu izpildu lietā pārsūdzība (<i>Lieta Nr. SKA-119</i>)	524
Lēmuma par būvprojekta akceptēšanu tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-123</i>)	530
Studenta attiecības ar iestādi, kurā studiju programmas ietvaros students iziet praksi; šās prakses sakarā pieņemto lēmumu tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-207</i>)	538
Ministru kabineta lēmuma par atteikšanos personu uzņemt Latvijas pilsonībā tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-221</i>)	548
Nacionālās radio un televīzijas padomes lēmuma par valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Radio" ģenerāldirektora iecelšanu tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-226</i>)	557
Cietuma administrācijas rīcības tiesiskā daba, liedzot ieslodzītajiem tiesības uz pastaigu (<i>Lieta Nr. SKA-300</i>)	564
Ministru kabineta rīkojuma par valstij piederoša zemesgabala nodošanu pārdošanā tiesiskā daba; iestādes faktiskās rīcības pazīmes; vienlīdzības principa piemērošana (<i>Lieta Nr. SKA-353</i>)	571
Publisko tiesību līgumi un to nošķiršana no privāto tiesību līgumiem (<i>Lieta Nr. SKA-365</i>)	581
Attīstības plāna izstrādes gaitā veiktās pašvaldības rīcības un pieņemto lēmumu tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-400</i>)	590
Starp privātpersonu un iestādi noslēgtā īres līguma tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-412</i>)	597
Administratīvo tiesu kontrolei pakļautās publisko tiesību subjekta darbības (<i>Lieta Nr. SKA-419</i>)	603
Pašvaldības rīcības tiesiskā daba, konkursa kārtībā atlasot un pieņemot darbā pirmsskolas izglītības iestādes vadītāju (<i>Lieta Nr. SKA-451</i>)	610
Pašvaldības lēmuma piekrist pārņemt valstij piekrītošo bezmantinieka mantu tiesiskā daba; administratīvā akta un faktiskās rīcības pazīmes (<i>Lieta Nr. SKA-452</i>)	617
Cietuma administrācijas rīcības tiesiskā daba saistībā ar ieslodzīto uzturu (<i>Lieta Nr. SKA-498</i>)	622

Dokuments, kas dod tiesības nojaukt būvi; Būvniecības likuma 31.panta interpretācija; galīgā noregulējuma raksturs – administratīvā akta obligāta pazīme (<i>Lieta Nr. SKA-500</i>)	626
Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punkta interpretācija un piemērošana (<i>Lieta Nr. SKA-588</i>)	633

11. Nolēmumi par atteikšanos pieņemt pieteikumu vai tiesvedības izbeigšanu, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav šādu tiesību	640
Subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu par adreses maiņu (piešķiršanu) (<i>Lieta Nr. SKA-144</i>)	640
Par subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt Uzņēmumu reģistra lēmumu izdarīt ierakstu par sanācijas plāna pieņemšanu; par gadījumiem, kad tiesai ir pienākums vērtēt ne tikai administratīvā procesa iestādē pēdējā stadijā pieņemto lēmumu (<i>Lieta Nr. SKA-259</i>)	647
Par bijušā aizbildņa tiesībām vērsties ar pieteikumu tiesā, lai aizsargātu bērnu tiesības un intereses, pārsūdzot bāriņtiesas lēmumu, ar kuru atjaunotas aprūpes tiesības vecākiem (<i>Lieta Nr. SKA-299</i>)	653
Gadījumi, kad publisko tiesību subjekts var būt pieteicējs; subjektīvās tiesības pārsūdzēt iepirkumu uzraudzības biroja lēmumu par aizliegumu slēgt līgumu (<i>Lieta Nr. SKA-306</i>)	660
Par privātpersonas interesi prasīt tiesneša disciplināro sodīšanu (<i>Lieta Nr. SKA-393</i>)	668
Privatizācijas tiesību rezervēšana; Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punkta interpretācija (<i>Lieta Nr. SKA-402</i>)	675
Par dzīvokļu īpašnieku sabiedrības kā daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotāja subjektīvajām tiesībām vērsties tiesā ar pieteikumu par izsniegtu būvatļauju (<i>Lieta Nr. SKA-490</i>)	681
Fondu biržas tiesiskais statuss, darbības joma un tiesības pārsūdzēt Finanšu un kapitāla tirgus komisijas lēmumus; Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta trešās daļas interpretācija (<i>Lieta Nr. SKA-492</i>)	688
Par lēmumu, ko var pārsūdzēt personas, kuras iebilst pret citu personu veiktu būvniecību (<i>Lieta Nr. SKA-518</i>)	697
Vispārīgā administratīvā akta jēdziens; pašvaldības domes lēmuma par konkrētas dzīvojamās mājas nenodošanu privatizācijai tiesiskā daba (<i>Lieta Nr. SKA-523</i>)	703
Nacionālās radio un televīzijas padomes kompetence, uzraugot raidorganizācijas; privātpersonas subjektīvās tiesības šajā uzraudzības procesā (<i>Lieta Nr. SKA-562</i>)	710

12. Nolēmumi par citiem administratīvā procesa tiesību jautājumiem	717
Lēmuma pārsūdzības termiņa skaitījums gadījumos, kad tiesa pasludinājusi saīsināto lēmumu (<i>Lieta Nr. SKA-143</i>)	717
Senāta kompetence, izskatot blakus sūdzību par apgabaltiesas lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts rajona tiesas lēmums par atteikšanos atjaunot procesuālo termiņu; dokumentu nosūtīšana administratīvajā procesā iestādē (<i>Lieta Nr. SKA-390</i>)	722
Individuālā komersanta pārstāvības noformēšana (<i>Lieta Nr. SKA-491</i>)	729
Kasācijas sūdzības atbilstība likumā noteiktajām prasībām (<i>Lieta Nr. SKA-554</i>)	737
Nokavētā procesuālā termiņa atjaunošana (<i>Lieta Nr. SKA-563</i>)	742
Sūdzībām par tiesas sprieduma izpildi piemērojamās tiesību normas (<i>Lieta Nr. SKA-601</i>)	749
Pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas, ja pieteicējs atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi (<i>Lieta Nr. SKA-611</i>)	752
PIELIKUMS	757
Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 28.februāra lēmums lietā Nr.2006-41-01	759
Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 11.aprīļa spriedums lietā Nr.2006-28-01	771
Tiesas interpretēto jēdzienu rādītājs	791
Jēdzienu alfabētiskais rādītājs	804
Iestāžu rādītājs	852
Tiesību aktu rādītājs	855
Tēžu rādītājs	874
Nolēmumu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces	1011
Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces	1018
Publicēto nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem	1022

TNA izdod:

- juridisko mācību un izglītojošo literatūru (mācību palīg līdzekļus);
- tiesu prakses un judikatūras apkopojumus;
- normatīvo tiesību aktu izdevumus, kā arī normatīvo tiesību aktu komentārus un sistematizētus krājumus.

TNA sniedz izdevniecības pakalpojumus:

- teksta korektūru;
- grāmatas maketa parauga izveidošanu un maketa sagatavošanu;
- grāmatas vāka maketa sagatavošanu;
- grāmatas tipogrāfiskās iespiešanas nodrošināšanu.

TNA pārdod savu un citu izdevēju juridisko literatūru TNA tirdzniecības vietās:

- Tiesu namu aģentūras e-grāmatnīcā: <https://tnagramatas.tna.lv>;
- Juridiskās literatūras kioskā – Rīgā, Brīvības bulvārī 34, tālr. 67284531;
- Tiesu namu aģentūras birojā – Rīgā, Baldones ielā 1B, tālr. 67804758, 678047542.

TNA nodrošina iespēju iegādāties savus izdevumus arī:

- nododot realizācijai citiem komersantiem (grāmatu tirgotājiem);
- organizējot juridiskās literatūras izbraukuma tirdzniecību dažādos juristu pasākumos, kā arī juridiskajās mācību iestādēs: izbraukuma tirdzniecības pieteikšana pa tālr. 67804742 un 67804758 vai pa e-pastu: gramatas@tna.lv

Priekšvārds

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada spriedumu un lēmumu krājumam

Tiesnešu, advokātu, citu praktizējošo juristu, kā arī valsts pārvaldes iestāžu darbinieku, tiesību zinātnieku, topošo speciālistu – studentu – un citu interesentu rīcībā nonākušais Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada spriedumu un lēmumu krājums, tāpat kā divi iepriekšējie krājumi (par 2004. un 2005.gadu), ietver aktuālus Senāta nolēmumus jautājumos, kas attiecas uz pašvaldību, policijas, Valsts ieņēmumu dienesta un citu valsts pārvaldes iestāžu pieņemto lēmumu un faktiskās rīcības tiesiskuma izvērtējumu. Šāds izvērtējums tiek balstīts uz materiālo tiesību normu un vispārējo tiesību principu pareizu izpratni un piemērošanu.

Krājumā ir ietverts arī visai plašs to nolēmumu klāsts, kuri attiecas uz procesuālo tiesību normu piemērošanu un interpretāciju, izlemjot jautājumus par personu tiesībām vērsties tiesā administratīvā procesa kārtībā, vērtējot procesuālo tiesību normu mērķi, vadoties no procesa dalībnieku tiesību un tiesisko interešu aizsardzības viedokļa, kā arī izlemjot citus procesuālos jautājumus.

Sakarā ar grozījumiem Imigrācijas likumā Senāta Administratīvo lietu departamenta kā pirmās instances tiesas kompetencē nonāca lietas pēc ārzemnieku pieteikumiem, pārsūdzot iekšlietu ministra lēmumus par viņu iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā ir liegta. Vairāki nolēmumi, kas attiecas uz šiem strīdiem un galvenokārt skar cilvēktiesību jomu, arī ir iekļauti šajā krājumā.

Tāpat kā iepriekšminētie nolēmumi, plašu rezonansi sabiedrībā ieguva arī lieta, kurā izskatīti vairāku partiju un politisko apvienību pieteikumi par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma atcelšanu, apstiprinot 9.Saeimas vēlēšanu rezultātus. Arī šajā lietā pieņemtais spriedums ir ietverts krājumā.

Kā apstāklis, kas raksturo Senāta Administratīvo lietu departamenta darbu augstākā kvalitātē, arvien rūpīgāk iedziļinoties tiesību normas mērķa izzināšanā, vienlaikus izvērtējot tās atbilstību Satversmei, minami divi Senāta Administratīvo lietu departamenta pieteikumi Satversmes tiesai (lēmumi par tiesvedības apturēšanu un vēršanos Satversmes tiesā). Senāta Administratīvo lietu Pirmais pieteikums bija iesniegts Satversmes tiesā par likuma "Par iedzīvotāju

ienākuma nodokli” 22.panta ceturtās daļas otrā teikuma – tas reglamentē pierādījumu iesniegšanas ierobežotu procedūru – atbilstību Satversmei, bet otrais pieteikums – par likuma “Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā” 35.panta un Imigrācijas likuma 34.panta normas par obligātā administratīvā akta izdošanu atbilstību Satversmei. Krājumā publicēti ne tikai pieteikumi Satversmes tiesai, bet arī attiecīgie Satversmes tiesas nolēmumi, kas pieņemti, izskatot šos pieteikumus.

Administratīvo lietu departaments cer, ka krājumā ievietotie tiesas nolēmumi vairo izpratni par administratīvā procesa principiem un materiālo un procesuālo tiesību normu piemērošanu un interpretāciju, kas balstīta gan uz vispārējiem tiesību principiem, gan uz tiesību sistēmu kopumā. Administratīvo lietu departaments tāpat cer, ka, pareizi piemērojot tiesību normas, valsts pārvaldes iestāžu rīcība attiecībā ar privātpersonām arvien vairāk atbilst labas pārvaldības principam.

Administratīvo lietu departamenta vārdā
priekšsēdētājs **Valerijans Jonikāns**

Foreword

to the Collection of Rulings and Decisions from the Senate Department of Administrative Cases of the Supreme Court of Latvia

This is the third collection of the rulings and decisions of the Senate Department of Administrative Cases of the Latvian Supreme Court to be published (previous ones were released in 2004 and 2005). The volume is meant for judges, attorneys, lawyers, government employees, legal specialists, students and all others who are interested in our work. The volume contains important Senate decisions on issues which have to do with the decisions and activities of local government institutions, the police, the State Revenue Service, and other institutions of governance. These judgments are based on norms of material and general law, and our judges always seek to ensure that these norms are properly understood and applied.

The collection also includes a fairly wide range of rulings which have to do with the application and interpretation of procedural norms. These speak to the right of individuals to seek court assistance related to administrative processes, considering the goals of procedural norms, basing the thinking on the protection of the rights and legal interests of participants in the process, and considering other legal norms, as well.

Amendments to Latvia's immigration law led to a situation in which the Department of Administrative Cases of the Supreme Court Senate was the court of first instance when foreigners appealed decisions by the Interior Minister to place them on the list of those who are banned from entering the country. Several rulings related to this issue and to human rights are included in this volume.

Another case which received a great deal of public attention related to complaints from several political parties and alliances with respect to the Central Election Commission's confirmation of the results of the 9th Saeima elections. The ruling in the case is also included in this volume.

There were two cases which the Senate Department of Administrative Cases forwarded to the Constitutional Court, thus demonstrating the fact that justices in the department have been more and more careful in evaluating legal norms and in judging the extent to which these are in line with the Constitution of the Republic of Latvia. The first application before the Constitutional Court had to do with the second sentence of Article 22 (4) of the law “On Personal Income Tax”, which speaks to a limited procedure in submitting evidence to

the Constitution of the Republic of Latvia, while the other had to do with norms in Article 35 of the law "On Entry into and Residence in the Republic of Latvia of Aliens and Stateless Persons" and Article 34 of the Immigration Law, which speak to the issuing of residency permits. In both cases the question was whether these norms were in line with the Constitution. This collection includes not just the applications before the Constitutional Court, but also the relevant rulings that were handed down by the Court.

The Department of Administrative Cases hopes that the rulings that are in this collection will help the reader better to understand the principles of administrative procedure, as well as the way in which material and procedural norms of law are applied and interpreted on the basis of general principles of the law and on the legal system as a whole. The Department also hopes that government institutions will apply the norms of law properly so as to ensure that their relations with individuals are more in line with the principles of good governance.

Valerijans Jonikāns,
Chairman Department of Administrative Cases

Krājuma "Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006" anotācija

1. Vienota tiesu prakse un pamatoti, motivēti un saprotami spriedumi ir vieni no galvenajiem faktoriem, kas veicina tiesas lomu un prestižu kā sabiedrības, tā arī potenciālo tiesnešu acīs.

2. Saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 91.pantu visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Analoga norma ietverta arī likuma "Par tiesu varu" 4.pantā. Minētās normas cita starpā ietver arī tiesas pienākumu ievērot taisnīguma un vienlīdzības principu lietas izskatīšanā, un proti, nosacījumu, ka līdzīgi gadījumi izspriežami līdzīgi, savukārt atšķirīgi gadījumi – atšķirīgi. Vienlīdzības principa detalizētāks skaidrojums dots Administratīvā procesa likuma 6.pantā, kas paredz, ka, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem lietas apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādu lēmumus (pastāvot atšķirīgiem faktiskajiem vai tiesiskajiem lietas apstākļiem, – atšķirīgus lēmumus) neatkarīgi no administratīvā procesa dalībnieku dzimuma, vecuma, rases, ādas krāsas, valodas, reliģiskās pārliecības, politiskajiem vai citiem uzskatiem, sociālās izcelšanās, tautības, izglītības, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās veida un citiem apstākļiem.

No minētā izriet neapšaubāms tiesas pienākums, izlemjot administratīvo lietu, ņemt vērā tiesu praksi līdzīgās lietās. Atkāpe no esošās judikatūras analogā lietā pieļaujama vienīgi to pienācīgi motivējot. Turklāt, ņemot vērā, ka Administratīvā procesa likums ir spēkā tikai nedaudz vairāk kā trīs gadus, Latvijā vēl nevar runāt par ilgstošām un stabilām administratīvā procesa tiesību izpratnes tradīcijām.

Līdz ar to Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk arī – Senāts vai Administratīvo lietu departaments) judikatūra ir ļoti vērtīgs avots administratīvā procesa tiesībjautājumu analizē, tiesību normu un tiesību principu interpretācijā un piemērošanā.

3. Šajā krājumā apkopoti 85 Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada nolēmumi, kas sniedz ieskatu par aizvadītā gada Senāta tiesu prakses tendencēm – jaunākajām atziņām un jau esošo atziņu attīstību.

Apkopojums sadalīts 12 nodaļās – "Nolēmumi lietās, kuras Administratīvo lietu departaments izskata kā pirmās instances tiesa", "Nolēmumi lietās par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem", "Nolēmumi lietās par pašvaldību lēmumiem", "Nolēmumi lietās par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumiem", "Nolēmumi lietās par Konkurences padomes lēmumiem", "Nolēmumi lietās par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumiem", "Nolēmumi lietās par citu iestāžu lēmumiem", "Nolēmumi administratīvo pārkāpumu lietās", "Nolēmumi par atteikšanos pieņemt pieteikumu vai tiesvedības izbeigšanu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā", "Nolēmumi par atteikšanos pieņemt pieteikumu vai tiesvedības izbeigšanu, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav šādu tiesību" un "Nolēmumi par citiem administratīvā procesa tiesību jautājumiem".

4. Apjomīgākā apkopojuma daļa šoreiz veltīta tieši procesuālajiem tiesībjautājumiem, it īpaši administratīvā procesa pamatjēdzienu – administratīvā akta un faktiskās rīcības, kā arī publisko subjektīvo tiesību interpretācijai. Administratīvo lietu departamenta atziņas par šiem jautājumiem pamatā izriet no nolēmumiem, kuros vērtēts jautājums par pieteikuma pakļautību izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā un pieteikuma iesniedzēja subjektīvajām tiesībām vērsties tiesā.

Pieteikums ir pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā tad, ja tas ir iesniegts par tādu priekšmetu, ko kā administratīvās lietas "pamatu" ir pieļāvis likums. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma normām administratīvajā tiesā var vērsties, lūdzot tiesu veikt kontroli pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī noskaidrot privātpersonas publiski tiesiskos pienākumus vai tiesības un izskatīt no publisko tiesību līguma izrietošos strīdus. Absolūtais lietu vairākums (vairāk par 90 procentiem) administratīvajās tiesās tiek ierosināts par prasījumiem, kas saistīti ar administratīvo aktu. Otro "vietu" ieņem iestādes faktiskā rīcība. Līdz ar to arī krājumā ievietotajos nolēmumos lielākā uzmanība pievērsta tieši šiem administratīvā procesa pamatinstrumentiem.

5. Saistībā ar administratīvā akta jēdzienu krājumā apkopotajos nolēmumos Senāts ir nostiprinājis stabilu judikatūru, no kuras izriet, ka par administratīvo aktu atzīstams vienīgi tāds lēmums, kas satur pilnīgi visas likumā noteiktās obligātās pazīmes – proti, tas ir uz āru vērstas tiesību akts, to ir izdevusi iestāde publisko tiesību jomā, tas izdots attiecībā uz individuāli noteiktu vai nosakāmu personu vai personām un rada galīga rakstura tiesiskas sekas. Šī atziņa Senāta 2006.gada nolēmumos apliecina jau iepriekšējos administratīvo tiesu

darba gados izveidojušos izpratni par administratīvo aktu. Savukārt attiecībā uz faktiskās rīcības jēdzienu Administratīvo lietu departaments 2006.gadā ievērojami attīstījis izpratni par to, kādu iestādes rīcību atzīst par faktisko rīcību. Proti, Senāts ir noteicis formulu, pēc kuras faktisko rīcību atpazīt – Senāts ir atzinis, ka iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām obligātajām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, ar to atšķirību, ka faktiskā rīcība rada nevis tiesiskas, bet gan faktiskas sekas (piemēram, Senāta 2006.gada 23.maija lēmums lietā Nr.SKA-300 un 2006.gada 29.augusta lēmums lietā Nr.SKA-498). Tādējādi iestādes rīcība ir atzīstama par faktisko rīcību tad, ja tā veikta publisko tiesību valsts pārvaldes jomā, ir uz āru vēsta un adresāta individuāli noteiktai vai nosakāmai personai.

5.1. Analizējot pazīmi "publisko tiesību joma", Senāts atzinis, ka tas, ka pārsūdzēto lēmumu ir pieņēmis (rīcību veicis) publisko tiesību subjekts, vēl nenozīmē, ka pieņemtais lēmums būtu automātiski atzīstams par administratīvo aktu, jo arī publisko tiesību subjekts var darboties privāttiesību jomā.

Tā, piemēram, 2006.gada 17.janvāra spriedumā lietā Nr.SKA-10 Administratīvo lietu departaments atzinis, ka "publisko tiesību (valsts pārvaldes) joma" ir viena no obligātajām administratīvā akta/faktiskās rīcības pazīmēm, savukārt publisko tiesību juridiskā persona var darboties arī privāto tiesību jomā. Tāpēc ir svarīgi nošķirt, kurā gadījumā tā darbojas publisko tiesību jomā, bet kurā – privāto tiesību jomā. Konkrētajā lietā Senāts norādījis, ka gadījumā, ja publisko tiesību normas neparedz privātpersonai tiesības pieprasīt, lai pašvaldība tai iznomā konkrētu zemesgabalu, atzīstams, ka zemes nomas attiecībām starp pašvaldību kā zemes īpašnieku un iznomātāju un privātpersonu kā nomnieku ir civiltiesisks raksturs. Līdz ar to, ja starp nomas līguma pusēm rodas strīds par to, vai pašvaldība kā iznomātāja pamatoti izbeigusi zemes lietošanas tiesības, nomniekam ir iespēja aizsargāt savas tiesības, iesniedzot attiecīgu prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Tāpat arī 2006.gada 17.augusta lēmumā lietā Nr.SKA-412 Senāts norādījis, ka tas vien, ka īres līgums noslēgts starp privātpersonu un publisko tiesību subjektu, automātiski nepiešķir īres līgumam publiski tiesisku. Administratīvo lietu departamenta ieskatā publiski tiesisks raksturs ir tikai tiem ar dzīvokļa jautājumiem saistītajiem pašvaldības lēmumiem, kuriem ir sociālās palīdzības raksturs – pārējie ar īres attiecībām saistītie lēmumi pieskaitāmi privāto tiesību jomai.

Arī pašvaldības un privātpersonas darba tiesiskajām attiecībām Senāts ir atzinis privāto tiesību raksturu (2006.gada 22.augusta lēmums lietā Nr.SKA-451). Proti, Senāts ir norādījis, ka gadījumā, ja

likumdevējs ir skaidri noteicis, ka konkrētas attiecības dibināmas ar darba līgumu (nevis, piemēram, ar rīkojumu par iecelšanu amatā), secināms, ka konkrētajām attiecībām apzināti ir noteikts civiltiesību raksturs.

Attiecībā uz pazīmi "publisko tiesību joma" krājumā ievietots arī nolēmums, no kura izriet, ka ne vienmēr pietiek ar konstatējumu, ka pārsūdzētā rīcība (lēmums) veikta nevis privāto tiesību, bet gan publisko tiesību jomā. Proti, administratīvā procesa kontrolei nav pakļauta jebkura rīcība publisko tiesību jomā, bet gan tikai tāda, kas veikta publisko tiesību valsts pārvaldes jomā (respektīvi, ko iestāde veikusi, pildot izpildvaras funkcijas). Šāda atziņa izriet, piemēram, no Senāta 2006.gada 17.augusta lēmuma lietā Nr.SKA-419, kurā Administratīvo lietu departaments norādījis, ka administratīvajā tiesā nevar vērsties ar pieteikumu par valsts rīcību likumdošanas jomā.

Tāpat arī Senāts atzinis, ka, pat ja atzīt pārsūdzētās rīcības publiski tiesisko raksturu, jāņem vērā, ka likumdevējs citu likumu speciālajās normās var būt noteicis citu konkrētās kategorijas lietu izskatīšanas kārtību – piemēram, tiesu izpildītāju rīcības pārsūdzība ir paredzēta civilprocesuālā kārtībā (2006.gada 31.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-119).

5.2. Izvērtējot administratīvā akta un faktiskās rīcības pamatpazīmes, Senāts krājumā apkopotajos nolēmumos īpašu uzsvaru līcis arī uz pazīmi "galīgā noregulējuma raksturs". Proti, Senāts atzinis, ka par administratīvo aktu atzīstams vienīgi tāds lēmums, kas pats par sevi saistoši un galīgi noregulē konkrēto tiesisko situāciju – proti, rada galīga rakstura tiesiskas sekas.

Tādējādi Administratīvo lietu departaments turpina savu jau stabili iedibinājušos praksi, atzīstot, ka starplēmumi, kas pieņemti galīgā lēmuma pieņemšanas gaitā, nav atzīstami par administratīvajiem aktiem un atsevišķi no galīgā lēmuma nav pārsūdzami tiesā (sk., piemēram, 2006.gada 15.marta lēmumu lietā Nr.SKA-123, 2006.gada 27.oktobra lēmumu lietā Nr.SKA-490).

Tāpat Senāts atzinis, ka pazīme "galīgā noregulējuma raksturs" attiecināma arī uz iestādes faktisko rīcību, līdz ar to darbības, kas veiktas, piemēram, administratīvā akta izdošanas procesā, nevar tikt atzītas par faktisko rīcību (piemēram, Senāta 2006.gada 14.septembra spriedums lietā Nr.SKA-399).

5.3. Krājumā iekļautajos nolēmumos administratīvā akta un iestādes faktiskās rīcības jēdzienu kontekstā analizēta arī pazīme "attiecībā uz individuāli noteiktu vai nosakāmu personu vai personām".

Administratīvo lietu departaments norādījis, ka administratīvais process savā būtībā ir konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp valsti, no vienas puses, un individuāli noteiktu privātpersonu, no otras puses. Līdz ar to, lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu

izskatīt lietu, ir jākonstatē, ka ar iestādes lēmumu (rīcību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums (2006.gada 8.augusta lēmums lietā Nr.SKA-393). Senāts atzinis, ka pazīme "attiecībā uz individuāli noteiktu/nosakāmu personu/personām" ir viens no galvenajiem kritērijiem, kas nošķir administratīvo aktu no likumdošanas akta, proti, vispārsaistoša normatīvā akta (2006.gada 17.augusta lēmums lietā Nr.SKA-419).

Vienlaikus krājumā iekļauts arī 2006.gada 19.septembra lēmums Nr.SKA-523, kurā atzīts, ka par administratīvo aktu var atzīt arī tādu iestādes lēmumu, kas nav tieši adresēts konkrētām individuāli noteiktām personām, ja vien tas attiecas uz ļoti konkrētu tiesisko situāciju un pēc tam, ņemot vērā ar lēmumu noteikto konkrēto tiesisko situāciju, ir iespējams identificēt, kuras privātpersonas attiecīgais lēmums skar. Šādus administratīvos aktus dēvē par vispārīgajiem administratīvajiem aktiem. Senāts šajā lietā ir atzinis, ka pašvaldības domes lēmums par konkrētas dzīvojamās mājas nenodošanu privatizācijai ir vispārīgais administratīvais akts, kas nosaka konkrētu tiesisko situāciju – piešķir konkrētai dzīvojamai mājai neprivatizējamības dzīvojamās mājas statusu. Šāda lēmuma adresāti ir tās personas, kurām no tiesību normām izrietētu tiesības šo dzīvojamo māju privatizēt, ja pašvaldības lēmums būtu pretējs (proti, nododot māju privatizācijai).

5.4. Krājumā ievietotie nolēmumi ietver arī administratīvā akta pazīmes "uz āru vērsti" interpretāciju.

Senāts vairākkārt ir uzsvēris, ka administratīvais process ir attiecības starp valsti, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Valsts pusē darbojas ar attiecīgu kompetenci apveltīta institūcija, savukārt privātpersona, uz kuru attiecīgā darbība/lēmums ir vērsti, ir ar šo institūciju nesaistīta persona "no āra". Savukārt lēmumi vai rīcība, kas veikta valsts pārvaldes iekšienē – proti, adresēta attiecīgajai institūcijai padotai personai, ir iekšēji lēmumi vai rīcība, kas parasti nav izskatāmi administratīvā procesa kārtībā. Šādas atziņas izriet, piemēram, no 2006.gada 22.augusta lēmumiem lietās Nr.SKA-452 un Nr.SKA-400, kuros Senāts norādījis, ka pašvaldības lēmumi, ar kuriem tiek doti rīkojumi pašvaldības darbiniekiem vai kuri reglamentē pašvaldības darba organizāciju, nerada uz āru vērstas tiesiskas sekas, līdz ar to nevar tikt atzīti par administratīvajiem aktiem.

Savukārt 2006.gada 15.jūnija lēmumā lietā Nr.SKA-353 Administratīvo lietu departaments atzinis, ka pazīme "uz āru vērsti" ir vienlīdz attiecināma arī uz iestādes faktisko rīcību. Senāta nolēmumā norādīts, ka iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vēsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu

privātpersonai. Līdz ar to par faktisko rīcību nevar uzskatīt arī procesu līdz iestādes iekšēja lēmuma pieņemšanai, jo iekšējs lēmums un līdz ar to tā pieņemšanas procedūra attiecas (ir vērsta) uz tiesiskajām attiecībām valsts pārvaldes iekšienē.

Vienlaikus Senāta praksē atzīts, ka atsevišķos gadījumos arī iekšējas attiecības var tikt pakļautas izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā, proti, tad, ja iestādes rīcība vai lēmums skar iestādes amatpersonas vai iestādei īpaši pakļautas personas (piemēram, ieslodzīto, militārā dienesta karavīru, studentu, skolēnu) tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, vai arī, ja tas būtiski ierobežo amatpersonas vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Arī šis kritērijs attiecināms gan uz administratīvo aktu, gan iestādes faktisko rīcību.

Tā, piemēram, 2006.gada 23.maija lēmumā Nr.SKA-300 Senāts norādījis, ka, izvērtējot, vai konkrēts iestādes lēmums vai rīcība attiecībā pret īpaši pakļautu personu atzīstams par izskatāmu administratīvā procesa kārtībā, gadījumos, kad ar šo lēmumu vai rīcību netiek ietekmēts šās personas tiesiskais statuss un netiek arī piemērots disciplinārsods, nepieciešams konstatēt, ka ar konkrēto lēmumu vai rīcību būtiski tiek ierobežotas personas cilvēktiesības. Konkrētajā lietā Senāts uzskatīja, ka cietuma administrācijas rīcība, liedzot īpaši pakļautajai personai – ieslodzītajam – tiesības uz pastaigu, aizskar šās personas cilvēktiesības, līdz ar to šāda rīcība kā iestādes faktiskā rīcība ir izvērtējama administratīvajā tiesā.

6. Ievērojot, ka tiesai ir jāpārbauda tikai tādas administratīvā procesa ietvaros veiktas valsts pārvaldes rīcības (lēmuma) tiesiskums, kura izskatīšana tiesā iniciēta atbilstoši likuma prasībām, šajā krājumā publicēti arī vairāki lēmumi, kuros veltīta uzmanība pieteicēja jēdzienam personas publiski tiesisko subjektīvo tiesību kontekstā.

Senāts vairākās lietās ir norādījis, ka pēc vispārējiem noteikumiem tiesā var vērsties privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir vai var tikt aizskartas. Vienlaikus likums paredz izņēmumu no šā vispārējā principa, nosakot, ka tiesā var vērsties arī persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses nav aizskartas, tomēr tikai tad, ja tas ir atrunāts normatīvajā aktā. Tādējādi, lai konstatētu, vai personai, kura vērsas ar pieteikumu tiesā, ir atzīstams pieteicēja statuss, ir jāizvērtē, vai ar pārsūdzēto lēmumu (rīcību) ir vai var tikt aizskartas pieteicējiem ar tiesību normu piešķirtās tiesības vai tiesiskās intereses vai arī likumā ir noteiktas tiesības pārsūdzēt attiecīgu lēmumu, arī neesot personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumam (2006.gada 21.februāra lēmums lietā Nr.SKA-144).

Tāpat Senāts ir devis formulu, kā noteikt, vai personai piemīt subjektīvās tiesības un vai ir aizskartas tās tiesiskās intereses. Proti, lai noteiktu, vai pastāv subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes iestādes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejauktos viņas tiesībās. Savukārt, lai noteiktu, vai ir aizskartas tiesiskās intereses, ir jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, proti, jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (2006.gada 8.augusta lēmums lietā Nr.SKA-402).

Krājumā iekļauts arī nolēmums, kurā Senāts skaidrojis tiesību normu, kas paredz nosacījumus, kad administratīvajā tiesā ar pieteikumu var vērsties publisko tiesību subjekts. Senāts norādījis, ka gadījumi, kad publisko tiesību subjekts var būt pieteicējs, ir izņēmuma gadījumi un kā tādi nav raksturīgi administratīvajam procesam. Kā viens no šiem gadījumiem ir noteikts, ka publisko tiesību juridiskā persona var būt pieteicējs tad, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā. Senāta ieskatā minētais nenozīmē, ka jebkurā gadījumā, kad gramatiski no kāda ārējā normatīvā akta izriet publisko tiesību juridiskās personas tiesība pārsūdzēt administratīvo aktu, šāda tiesība konkrētai publiskajai personai tiešām piemīt. Lai izvērtētu, vai publisko tiesību juridiskajai personai ir tiesības vērsties ar pieteikumu tiesā, nepieciešams analizēt konkrētās tiesiskās attiecības pēc būtības. Konkrētajā lietā Administratīvo lietu departaments atzina, ka iestāde, kas ir pasūtītājs iepirkumu procedūrā, nevar pārsūdzēt iepirkumu uzraudzības biroja iepirkuma procedūras uzraudzības jomā pieņemtos lēmumus (rīcību), jo iepirkumu uzraudzības birojs attiecībā pret pārējām valsts iestādēm, kas veic iepirkumu, ir augstāka iestāde (2006.gada 23.maija lēmums lietā Nr.SKA-306).

7. Kā jaunums šajā krājumā (salīdzinot ar iepriekšējo gadu krājumiem, kuros apkopoti Senāta 2004. un 2005.gada nolēmumi) ir nodaļa "Nolēmumi lietās, kuras Administratīvo lietu departaments izskata kā pirmās instances tiesa". Šādas nodaļas atrašanās šajā apkopojumā saistīta ar izmaiņām normatīvajos aktos, kas 2006.gadā paplašināja Administratīvo lietu departamenta kompetenci, nosakot, ka Senāta Administratīvo lietu departaments kā pirmās (un vienīgās) instances tiesa izskata administratīvās lietas par Saeimas vēlēšanu norisi un rezultātiem un iekšlietu ministra lēmumus par personu iekļaušanu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā.

Krājumā iekļauts Senāta 2006.gada 3.novembra spriedums lietā Nr.SA-5 par 9.Saeimas vēlēšanu norises tiesiskumu. Šajā nolēmumā tiesa detalizēti analizējusi vēlēšanu procesā ievērojamos vispārējos tiesību principus (brīvu vēlēšanu princips, aizklātu vēlēšanu princips, vispārīgu vēlēšanu princips, vienlīdzīgu vēlēšanu princips), citus vispārējos tiesību principus (tiesiskas valsts princips, varas dalīšanas princips, valsts varas leģitimitātes princips), kā arī vērtējusi pamatu vēlēšanu atzīšanai par prettiesiskām (ja konstatējams tāds vēlēšanu rezultātus ietekmējošs pārkāpums, kas būtiski ietekmē vēlēšanu iznākumu, tas ir, ja tiek konstatēts, ka vēlēšanu rezultāts neatspoguļo vēlēšanu patieso (brīvo) gribu).

Būtiskākās atziņas lietās par lēmumiem, ar kuriem persona iekļauta to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta (t.s. "melnajā" sarakstā), savukārt saistītas ar attiecīgo lēmumu adresātu cilvēktiesībām un lēmumu pamatojumu. Senāts atzinis, ka ārvalstnieka vēlme ierasties citā valstī pati par sevi nav atzīstama par cilvēktiesību. Par cilvēktiesību, kura ir aizsargājama, tā kļūst atbilstoši Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā noteiktajām tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi (2006.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr.SA-2). Senāts norādījis – ja persona ir dzimusi un ilgstoši dzīvojusi Latvijā, pamatota ir viņas atsaukšanās uz iespējamo privātās dzīves aizskārumu (2006.gada 24.februāra spriedums lietā Nr.SA-4).

Attiecībā uz pamatu kādas personas iekļaušanai "melnajā" sarakstā, Administratīvo lietu departaments atzinis, ka pirms Latvijā dzīvojoša ārzemnieka iekļaušanas sarakstā vajadzētu konstatēt, ka ar savu uzturēšanos Latvijā viņš rada draudus valsts drošībai. Savukārt attiecībā uz ārzemnieku, kas Latvijā neatrodas, būtu pietiekami konstatēt šo draudu rašanās iespēju (2006.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr.SA-2).

8. Salīdzinoši apjomīga krājuma daļa veltīta arī nolēmumiem par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem, ko pamatā var izskaidrot ar to, ka nodokļu lietas ir viena no "visvairāk pārstāvētajām" lietu kategorijām administratīvo tiesu tiesvedībā. Šajā nodaļā iekļautie nolēmumi (piemēram, 2006.gada 29.maija spriedums lietā Nr.SKA-83, 2006.gada 14.novembra spriedums lietā Nr.SKA-432) pamatā nostiprina un attīsta jau iepriekšējos gados izveidojušos salīdzinoši stabilo tiesu praksi, kas pamatojas uz Eiropas Kopienas tiesas atziņām. Tāpat ir arī analizēti nodokļu lietās piemērotās soda naudas aspekti gan *reformatio in peius* (stāvokļa pasliktināšanas) aizlieguma, gan samērīguma principa kontekstā (piemēram, 2006.gada 20.decembra spriedums lietā Nr.SKA-543 un 2006.gada 7.novembra spriedums lietā Nr.SKA-410).

Šajā nodaļā iekļauts arī Administratīvo lietu departamenta lēmums par vēšanos ar pieteikumu Satversmes tiesā saistībā ar likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" tiesību normu, kas paredz, ka attaisnojuma dokumenti, kuri iesniegti pēc Valsts ieņēmumu dienesta noteiktā termiņa, nav uzskatāmi par pierādījumiem nodokļa summas apstrīdēšanai un nav izmantojami lietā. Administratīvo lietu departamenta ieskatā pastāvēja pamatotas šaubas par minētās normas atbilstību personas tiesībām uz taisnīgu tiesu. Krājumā iekļauts arī Satversmes tiesas nolēmums lietā, kas ierosināta uz minētā Administratīvo lietu departamenta pieteikuma pamata – Satversmes tiesa šajā nolēmumā attiecīgo likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" normu atzina par Satversmei neatbilstošu.

9. Atlikušajā krājuma daļā ievietotajos nolēmumos lielākā uzmanība pievērsta administratīvo tiesību materiālo normu interpretācijai un piemērošanai, kas satur vērtīgas atziņas saistībā ar konkrēto kategoriju (piemēram, konkurences, sociālās drošības, administratīvo pārkāpumu) lietu izskatīšanu, bet salīdzinoši retāk – tādas atziņas, kuras var attiecināt uz visu kategoriju administratīvajām lietām kopumā.

Ieva Mieze,
Augstākās tiesas Judikatūras nodaļas
konsultante administratīvajās lietās

Summary “Rulings and Decisions taken in 2006 by the Senate Department of Administrative Cases of the Latvian Supreme Court”

1. Unified court practice and rulings which are justified, explained and understandable – these are major factors in promoting the role and prestige of the courts in the eyes of the public and of potential judges.

2. Article 91 of the Constitution of the Republic of Latvia states that everyone in Latvia is equal before the law and the courts. A similar norm is included in Article 4 of the law “On Judicial Power”. These norms mean that courts must observe the principles of justice and equality when hearing cases. Similar evidence must lead to similar rulings, while differing situations must lead to differing rulings. A more detailed explanation of the principle of equality is offered in Article 6 of the

Administrative Procedure Law, which says this: “In matters where there are identical factual and legal circumstances, institutions and courts shall adopt identical decisions (in matters where there are different factual or legal circumstances – different decisions) irrespective of the gender, age, race, skin colour, language, religious beliefs, political or other views, social origin, nationality, education, social and financial status, type of occupation or other circumstances of participants in the administrative proceedings.”

This makes it clear that one of the duties of the court in handling administrative cases is to consider court practice in similar cases. Any departure from existing adjudication in an analogous case is acceptable only if it is adequately explained. The Administrative Procedure Law, moreover, has been in effect for only a bit more than three years, and so it is not possible to speak of any long-lasting and stable traditions in terms of understanding administrative procedure and the related rights.

Accordingly, the judicature of the Department of Administrative Cases of the Supreme Court Senate is a very important source of information when analysing legal issues related to administrative procedure, and in interpreting and applying legal norms and rights.

3. This collection includes 85 rulings of 2006 from the Department of Administrative Cases of the Supreme Court Senate. These will allow the reader to gain an understanding of trends in the

practices of the Senate last year, focusing both on new ideas and on the development of existing ideas.

The collection is divided up into 12 chapters:

- Cases in which the Department of Administrative Cases acted as the court of first instance;
- Rulings related to decisions taken by the State Revenue Service;
- Rulings related to decisions taken by local governments;
- Rulings related to decisions taken by the Office of Citizenship and Migration Affairs;
- Rulings related to decisions taken by the Competition Council;
- Rulings related to decisions taken by the State Social Insurance Agency;
- Rulings related to decisions taken by other institutions;
- Rulings related to administrative violations;
- Rulings related to a refusal to accept an application or a dismissal of court proceedings if the case cannot be reviewed in accordance with administrative procedure;
- Rulings related to a refusal to accept an application or a dismissal of court proceedings if the application has been submitted by someone who does not have the right to do so;
- Rulings related to other aspects of administrative procedure.

4. The largest section in this volume is devoted specifically to procedural issues, particularly in terms of the basic concept of administrative procedure. We focus on administrative acts, actual actions, and the interpretation of subjective public rights. The conclusions drawn by the Department of Administrative Cases vis-à-vis such issues are mostly based on rulings which focus on the subordination of applications in the process of administrative procedure and on the subjective rights of the submitter to appeal to court.

An application is subject to administrative review if it involves a subject which the law says is the basis for an administrative case. The Administrative Procedure Law states that people can ask administrative courts to rule on the legality of an administrative act or actual action, as instituted by an institution. The appealing to court is also possible with respect to considerations related to utility within the framework of freedom of action. People can seek to determine a private individual's public rights and obligations or to review disputes which emerge from a public agreement. The vast majority of cases (more than 90%) which are filed before the administrative courts have to do with administrative acts. The actual things which institutions do are in “second place” on the list. That is why this volume mostly focuses on the fundamental instruments of administrative procedure.

5. When it comes to the concept of administrative acts, the rulings which are in this collection make it clear that the Senate has created a stable judiciary to say that an administrative act must be a decision which is based on absolutely all mandatory requirements as defined by law. It must be an act which is directed externally, has been issued by a public institution, applies to an individually identified or identifiable individual or individuals, and creates legal consequences of a final nature. These requirements, as determined by the Senate during the course of 2006, confirm the understanding of administrative acts that has been developed over the course of the years by the administrative courts. In 2006, the Department of Administrative Cases substantially developed its understanding of which kinds of activities on the parts of institutions are to be seen as actual action. The Senate has defined a formula for determining actual action – it must satisfy the same mandatory requirements as the administrative act does, with the difference being that the actual action creates actual, not legal consequences (see, e.g., the Senate's ruling on Case No. SKA-300, 23 May 2006, and Case No. SKA-498, 29 August 2006). The things which institutions do are declared to be actual action only if they have occurred in the system of national governance, are directed externally, and are addressed to an individually identified or identifiable person.

5.1. In analysing the indicator that is “the sphere of public law”, the Senate has concluded that just because a decision has been taken or something has been done by a subject of public law, that does not necessarily mean that the decision is automatically seen as an administrative act. That is because a subject of public law can also operate in the area of private law.

Thus, for instance, in Case No. SKA-10, 17 January 2006, the Department of Administrative Cases ruled that “the area of public law (national governance)” is one of the mandatory indicators to define an administrative act or actual action, while a legal entity in the area of public law can also act in the area of private law. For that reason, it is important to determine those cases in which the entity is working in the area of public law and when it is working in the area of private law. In the specific case, the Senate ruled that if the norms of public law do not allow a private individual to demand that a local government lease a specific plot of land to that individual, then the relationship between the local government as the owner and the private individual as the one to lease the land are a part of civil law. If the parties to a lease agreement have a dispute over whether the local government, as the lessor, has justifiably ended land usage rights, then the lessee has the right to protect his or her interests by filing suit in a court of general jurisdiction.

In Case No. SKA-412, 17 August 2006, the Senate ruled that just because a rental agreement has been concluded between a private individual and a subject of public law, which does not automatically mean that the rental agreement is a matter of public law. The Department of Administrative Cases has held that only those local government decisions related to housing issues are in the sphere of public law which has to do with social aid. Other decisions related to rentals must be seen as being in the sphere of private law.

The Senate has also declared that job relations between local governments and private individuals are of a private nature (Case No. SKA-451, 22 August 2006). The Senate has ruled that if the legislature has clearly stated that the relationship must be based on a job contract (as opposed to, for instance, an order which appoints someone to a job), then it must be concluded that the resulting relationship is clearly a matter of civil law.

Also related to the issue of “the sphere of public law” is a ruling in this collection which states that it is not always enough to find that an appealed action or decision has taken place in the area of public, not private law. Monitoring of administrative procedure, in other words, does not oversee anything that is done in the sphere of public law. Instead, the monitoring applies only to such actions as have been pursued in the area of national governance in the sphere of public law (i.e., the focus is on things which institutions have done in performing their executive functions). This can be seen, for instance, in Case No. SKA-419, 17 August 2006, in which the Department of Administrative Cases ruled that administrative courts cannot be used to appeal things which the state has done in the legislative arena.

The Senate has also ruled that even if an appealed action is determined to have been of the nature of public law, it must be remembered that the legislature may have defined a different process for reviewing cases in the relevant category in special norms related to other laws. For instance, appeals of the things that are done by court bailiffs are a part of civil procedure (Case No. SKA-119, 31 January 2006).

5.2. In evaluating the basic elements of administrative acts and actual actions, the rulings in this collection have particularly focused on the concept of “final regulations.” The Senate has ruled that an administrative act must be a decision which, in and of itself, regulates the specific legal situation in a mandatory and final way, i.e., it creates legal consequences of a final nature.

In this, the Department of Administrative Cases is further developing long-lasting practice which says that intermediate decisions taken before a final decision has been approved are not administrative acts and cannot be appealed separately from the final

decision (Case No. SKA-123, 15 March 2006, as well as Case No. SKA-490, 27 October 2006).

The Senate has also ruled that the concept of “final regulations” also applies to the actual actions of an institution, which means that things that have been done in relation to the issuance of an administrative act cannot be seen as actual actions (Case No. SKA-399, 14 September 2006).

5.3. In the rulings that are contained in this collection, the Department of Administrative Cases has also analysed the concept “with respect to an individually identified or identifiable person or persons.”

The Department has ruled that administrative procedure as such refers to specific public law relationships between the state on the one hand and an individually identified private individual on the other hand. Before the courts can review a case on the basis of administrative procedure, therefore, it must be ruled that the decision or action of the institution has affected the rights or legal interests of an individually identified person (Case No. SKA-393, 8 August 2006). The Senate has ruled that the concept “with respect to an individually identified or identifiable person/persons” is one of the main criteria in differentiating between administrative acts and legislative acts, the latter referring to an obligatory normative act (Case No. SKA-419, 17 August 2006).

This volume also includes the ruling in Case No. SKA-523, 19 September 2006, in which it was ruled that an administrative act is also a decision taken by an institution which is not addressed directly to specific, individually defined persons, provided that the decision applies to a very specific legal situation, one with respect to which it is possible to define those private individuals who have been affected by the relevant decision on the basis of the legal situation which has been created by same. Such administrative acts are known as general administrative acts. In the aforementioned case, the Senate ruled that the decision by a local government council to refuse privatisation of a specific apartment building was a general administrative act which defined a specific legal situation – the building was thus declared to be one which would not be privatised. The addressees of the decision are those people who would have the right to privatise flats in the building if the local government’s decision had instead been to allow the privatisation of the building.

5.4. Rulings in the collection also speak to the interpretation of the concept “directed externally”.

The Senate has argued on more than one occasion that administrative procedure relates to the relationship between the state on the one hand and a private individual on the other. The state in this case is represented by the relevant institution, while the private

individual subjected to the action or decision is “external”, i.e., the private individual is unrelated to the institution. Decisions and actions within the system of national governance, those that are directed toward someone who is subordinate to the relevant institution – these are internal decisions and actions, and usually they are not subject to administrative review. This is seen, e.g., in Cases No. SKA-452 and SKA-400, 22 August 2006. In both cases, the Senate ruled that local government decisions which issue instructions to local government employees or regulate the way in which local government work is organised create no legal consequences that are directed externally, and so these cannot be defined as administrative acts.

In Case No. SKA-353, 15 June 2006, the Department of Administrative Cases ruled that the indicator “directed externally” is equally applicable to the actual actions of institutions. The ruling states that the actual actions of an institution must satisfy the same requirements as those which apply to an administrative act. The difference is that an actual action creates actual, not legal consequences for the private individual. This means that procedures up to the approval of an internal decision cannot be seen as actual action, because the internal decisions and, accordingly, the procedure for accepting it are directed toward legal relations within the system of national government.

Senate practice has also been, however, that in a few specific cases, internal relations can be subject to administrative review – if the institution’s action or decision affects officials at the institution or persons who are specifically subordinated to it (prisoners, military personnel, students, schoolchildren) in terms of establishing, changing or suspending the legal status of the said officials or persons, issuing disciplinary sanctions against them, or doing things to significantly limit the human rights of the official or subordinated person. This criterion, too, applies both to administrative acts and actual actions.

Thus, for instance, in Ruling No. SKA-300, 23 May 2006, the Senate found that in judging whether a specific decision or action vis-à-vis a specifically subordinated person is to be reviewed through administrative procedure, it is necessary to find that the specific decision or action has substantially limited the individual’s human rights if the individual’s legal status has not been affected and no disciplinary sanctions have been issued against him or her. In the specific case, the Senate ruled that when prison administrators banned a prisoner (a specifically subordinated person) from taking a walk, the individual’s human rights were affected, and so the administrative courts could rule on the actual action of the administrators.

6. The courts must review the legality of actions (decisions) taken in the system of national governance under the framework of administrative procedure only if the case has been initiated in the court system in accordance with the law. For this reason, this volume also contains several rulings which focus on the concept of the applicant in the context of the subjective rights of the applicant in the context of public law.

In several cases, the Senate has ruled that in accordance with general process, a private individual whose rights or legal interests have been or may be affected may appeal to the courts. The law, however, defines an exception to this general principle, stating that an individual whose rights or lawful interests have not been affected may also appeal to the courts, but only if the relevant normative act states that this is possible. This means that in determining whether a person who has approached the courts is to be defined as an applicant, the courts must decide whether the appealed decision (action) has or may affect the rights or lawful interests of applicants, as defined by law, looking also at whether the law states the right to appeal the relevant decision even if one's rights and legal interests have not been affected (Case No. SKA-144, 21 February 2006).

The Senate has also defined a formula for determining whether a person has subjective rights and whether that person's legal interests have been affected. In order to state that subjective public rights exist, one of the two following factors must be in place: 1) The rights of the person which emanate from objective rights require specific actions on the part of the relevant institution of governance; 2) The person has the right to demand that the institution of national governance does not interfere with his or her rights. Before it can be determined whether legal interests have been affected, the goals of the relevant norm must be determined, i.e., there must be consideration as to whether the norm was approved with the goal of protecting the individual interests of a specific person in the relevant legal situation (Case No. SKA-402, 8 August 2006).

The collection also includes a ruling in which the Senate dealt with the legal norm which defines those cases in which a subject of public law can file an application with the administrative courts. The Senate ruled that these are exceptional cases and that such instances usually are not typical of administrative procedure. One case in which an appeal can be accepted from a legal entity that is subject to public law is if the appeal is permitted in the relevant external normative act. The Senate feels that this does not mean that these rights rest with a public entity any time that the right of appeal is grammatically different from the relevant external act. The legal relationship as such must be analysed before ruling on whether a legal entity subject to public law

has the right to appeal to the court. In the specific case, the Department of Administrative Cases ruled that an institution which was the client in a procurement procedure could not appeal decisions (actions) taken by the Procurement Monitoring Bureau as part of its supervisory functions, because the bureau ranks above other government institutions which engage in procurement (Case No. SKA-306, 23 May 2006).

7. An innovation in this volume (as opposed to previous ones which contain Senate rulings from 2004 and 2005) is the section "Cases in which the Department of Administrative Cases acted as the court of first instance". This is because of amendments to normative acts which, in 2006, expanded the competence of the Department of Administrative Cases. It was specified that the Department, as the court of first (and only) instance, hears administrative cases related to parliamentary elections and their results, as well as cases related to the interior minister's decision to place someone on the list of persons who are banned from entering the country.

The collection includes the ruling from Case No. SA-5, 3 November 2006 stating that the Department was asked to rule on the legality of the 9th Saeima elections which took place in October of that year. The court offered detailed analysis of the general principles of election procedures (the principles of free elections, secret elections, general elections, equal elections), as well as other principles of law (the principles of a country where the rule of law prevails, of the distribution of power and of the legitimacy of the system of governance). The court also analysed the reasons why the election could have been declared illegal (if it is found that there was a violation which affected the results of the election in a substantial way, i.e., if it is found that the election results do not reflect the true (free) will of voters.

When it comes to the decision to ban someone from entering the Republic of Latvia, the key issues in rulings related to same have to do with the human rights of those who are placed on the blacklist, as well as with the justification for the decisions that are taken. The Senate has ruled that the desire of a foreigner to visit another country is not a human right in and of itself. It becomes a protected human right, however, in the context of Article 8 of the Framework Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, which speak to the right to private and family life (Case No. SA-2, 26 April 2006). The Senate ruled that if an individual has been born in Latvia or has lived in Latvia for a long time, then that person can make reference to the possible impingement upon his private life (Case No. Sa-4, 24 February 2006).

With respect to the listing of someone on the blacklist, the Department of Administrative Cases has ruled that before a foreigner who is living in Latvia is placed on the list, it should be determined that by being presented in Latvia, that individual creates a threat against national security. The Senate also ruled that if the relevant foreigner is not in Latvia, it is enough to determine the possibility of such threats (Case No. SA-2, 26 April 2006).

8. A comparatively large part of this volume is dedicated to rulings related to the State Revenue Service, and that is basically because tax issues are among the most common kinds of cases in the administrative court system. Rulings in this area (Case No. SKA-83, 29 May 2006, and Case No. SKA-432, 14 November 2006) strengthened and developed the already fairly stable practice of the courts in this regard – practice which has been based on the conclusions of the European Court of Justice. The Department also had to analyse punitive fines applied in tax cases from the perspective of a *reformatio in peius* prohibition (i.e., one which worsened the applicant's situation) and from the perspective of proportionality (see, e.g., Case No. SKA-543, 20 December 2005, and Case No. SKA-410, 7 November 2006).

Here the reader will also find a Department ruling on an application which was filed before the Constitutional Court vis-à-vis a norm in the law on the individual income tax which says that if documents of justification are submitted after a deadline that has been specified by the State Revenue Service, then they are not accepted as evidence for disputing the sum and cannot be used in the relevant case. The Department of Administrative Cases found that there was sufficient reason to question the extent to which this norm is in line with the right to a fair trial. The volume also includes the Constitutional Court ruling which was the result of the Department's application – the court found that the norm in the law was unconstitutional.

9. The rulings in the rest of the collection mostly focus on the interpretation and application of material norms in the field of administrative rights. There are valuable findings about how cases in the relevant categories (competition, social security, administrative violations) are to be heard. Comparatively less frequently there are ideas which can be applied to all kinds of administrative cases.

Ieva Mīze,
consultant on administrative cases
Supreme Court Judicature Division

**Latvijas Republikas
AUGSTĀKĀS TIESAS SENĀTA
Administratīvo lietu
departamenta spriedumi un
lēmumi

2006**

1. Nolēmumi lietās, kuras Administratīvo lietu departaments izskata kā pirmās instances tiesa

Administratīvā akta darbības apturēšana

Likumā īpaši nosakot, ka, personai vērsoties tiesā, administratīvā akta darbība netiek apturēta, likumdevējs jau ir ņēmis vērā apsvērumus par pieteicēja tiesību iespējamo ierobežojumu. Tādējādi, lūdzot tiesu lemt par administratīvā akta darbības apturēšanu, pieteicējam jānorāda kādi īpaši apstākļi, kas attiecas tieši uz pieteicēju un ir tik būtiski, ka konkrētajā gadījumā varētu attaisnot atkāpi no likumdevēja noteiktā regulējuma (Administratīvā procesa likuma 185.panta trešā daļa).

2006.gada 23.janvārī

Lieta Nr. SA-2

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicēja pārstāvjiem L.Liepam un A.Kaņepam un Iekšlietu ministrijas pārstāvim M.Rāžnam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Platona E. (iepriekšējā vārdā Boriss B.) pieteikumu par administratīvā akta darbības apturēšanu lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz Platona E. (iepriekšējā vārdā Boriss B.) pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra lēmuma Nr.381 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 25.novembrī Augstākajā tiesā saņemts pieteicēja Platona E. (iepriekšējā vārdā Boriss B.) pieteikums, kurā lūgts atcelt Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra lēmumu Nr.381 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā". Saskaņā ar minēto lēmumu, kas pamatots ar Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktu un 63.panta trešās daļas 1.punktu, ziņas par Borisu B. (*Platon E.*) iekļautas to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta.

Ar Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesneša 2005.gada 28.novembra lēmumu pieņemts Platona E. (iepriekšējā vārdā Boriss B.) pieteikums par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra lēmuma Nr.381 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" atcelšanu un ierosināta lieta.

[2] 2006.gada 16.janvārī Augstākajā tiesā saņemts Platona E. (iepriekšējā vārdā Boriss B.) pieteikums par administratīvā akta darbības apturēšanu. Tajā lūgts apturēt iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra lēmumu Nr.381 par Platona E. iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā.

Pieteikumā, atsaucoties uz Satversmes 92.pantā garantēto tiesību uz taisnīgu tiesu, norādīts, ka šīs tiesības neatņemama sastāvdaļa ir puses tiesības personīgi piedalīties lietas izskatīšanā.

Pieteicējs norādījis, ka vienīgā iespēja, kā viņam realizēt šīs tiesības, ir pārsūdzēt iekšlietu ministra lēmuma darbības apturēšana, kas tādējādi viņam ļautu no pastāvīgās uzturēšanās vietas Lielbritānijā ierasties uz tiesas sēdi Augstākajā tiesā. Savu viedokli, ka administratīvā akta darbība būtu apturama, pieteicējs pamatojis ar Eiropas Padomes rekomendāciju Nr.R(89)8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās, kas ietver nosacījumu, ka, izskatot attiecīgo lūgumu, ir jāņem vērā visi svarīgie apstākļi un intereses, par kādām, pieteicēja ieskatā, uzskatāma Satversmē garantēto pamattiesību nodrošināšana.

Norādot, ka personas tiesības piedalīties tiesas procesā ir neatņemama tiesību uz taisnīgu tiesu sastāvdaļa, pieteicējs atsaucies uz Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.panta pirmo daļu un to, kā šo normu konkrētās lietās tulko Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Kipras Augstākā tiesa un Čehijas Konstitucionālā tiesa.

[3] Pieteicēja pārstāvji tiesas sēdē uzturēja iesniegto pieteikumu pēc tajā norādītajiem argumentiem, papildus atzīmējot, ka paša pieteicēja klātbūtne tiesas sēdē veicinātu lietas apstākļu pilnīgāku noskaidrošanu un sekmētu tiesas procesa operativitāti.

Iekšlietu ministrijas pārstāvis, iebilstot iesniegtajam pieteikumam par administratīvā akta darbības apturēšanu, norādīja, ka pieteikuma apmierināšana pēc būtības nozīmētu pārsūdzētā lēmuma atcelšanu un būtu pretrunā ar valsts drošības interesēm.

Motīvu daļa

[4] Imigrācijas likuma 62.pantā likumdevējs *expressis verbis* ir noteicis, ka pieteikuma iesniegšana tiesā neaptur iekšlietu ministra lēmuma par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, izpildi. Ņemot vērā to, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir ar noteiktā laika termiņā

neierobežotu darbību, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka šajā likuma normā lietotais termins "izpildes apturēšana" pēc sava juridiskā satura atbilst Administratīvā procesa likuma 185.pantā lietotajam "darbības apturēšana" apzīmējumam.

Lai gan Administratīvā procesa likuma 185.panta trešā daļa paredz personas, uz kuru šāds administratīvais akts attiecas, tiesības lūgt apturēt arī tāda administratīvā akta darbību, par kura darbības neapturēšanu ir noteikts citos likumos, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka jāpastāv īpašiem apstākļiem, kuru dēļ tiesa varētu pieņemt lēmumu par konkrētā iekšlietu ministra lēmuma darbības apturēšanu.

Pieteicēja pieteikums par administratīvā akta darbības apturēšanu attiecas uz vispārīgiem apstākļiem un skar Satversmes 92.pantā noteikto tiesību uz taisnīgu tiesu realizāciju. Minētā norma attiecas uz ikvienu, kurš savās tiesībās vai tiesiskajās interesēs jūtas aizskarts un kura pieteikuma izskatīšanai tiesā ir tiesisks pamats. Tādējādi Administratīvo lietu departaments secina, ka likumdevējs, īpaši nosakot, ka administratīvā akta izpilde netiek apturēta, pieteicējam vērstoties tiesā, ir jau ņēmis vērā to apsvērumu, ka šīs personas tiesības pašai ierasties tiesā būs ierobežotas.

Pieteikumā par administratīvā akta darbības apturēšanu nav minēti kādi īpaši apstākļi, kas attiektos tieši uz pieteicēju un būtu būtiski, lai nodrošinātu viņa klātbūtni tiesas procesā.

[5] Pieteicējs savā sākotnējā pieteikumā, kas Augstākajā tiesā saņemts 2005.gada 25.novembrī, ir norādījis personu, kurai kā pilnvarotajam pārstāvim ir nosūtāmi ar lietu saistītie dokumenti. Pieteikumam ir pievienota pilnvara, kurā gan parasto, gan kvalificēto procesuālo darbību veikšana uzticēta diviem juristiem. Tas Administratīvo lietu departamenta ieskatā pēc būtības apstiprina pieteicēja nodomu savu piedalīšanos tiesas procesā realizēt ar pārstāvju starpniecību, kas atbilst Administratīvā procesa likuma 35.panta normai par pārstāvību. Šāda pārstāvība, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, vispilnīgākā veidā var nodrošināt visu pieteicēja procesuālo tiesību ievērošanu.

Pamatojoties uz iepriekšminētajiem argumentiem ([4], [5]), Administratīvo lietu departaments atzīst, ka pieteikums par administratīvā akta darbības apturēšanu ir noraidāms.

[6] Neskatoties uz to, ka pieteikums pēc būtības nav izskatīts un tiesa nav pārliecinājusies par pārsūdzētā iekšlietu ministra lēmuma pamatotību un tiesiskumu, vienlaikus tas, ka pieteicējs ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, iekļauts kā persona, kura var radīt draudus valsts drošībai, Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir papildu arguments, kāpēc pieteikums par

administratīvā akta darbības apturēšanu, kas pieteicējam piešķirtu tiesības ierasties Latvijā, būtu noraidāms.

[7] Vērtējot pieteicēja pieteikumā izdarītās atsauces uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) praksi, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tā nav piemērojama šajā administratīvajā lietā, jo minētais ECT spriedums (*Colozza v. Italy*) attiecas uz tiesājamā tiesībām kriminālprocesā situācijā, kad tiesājamais par izskatāmo krimināllietu vispār nebija informēts, turklāt ECT judikatūra neskar imigrācijas lietas. Pieteikumā pieminētais Kipras Augstākās tiesas 2003.gada 4.decembra spriedums (*lieta Stejaru v. Ioannou*) un Čehijas Republikas Konstitucionālās tiesas 1998.gada 13.maija spriedums (*lieta Pl.25/97*) attiecas uz personām, kurām pēc to izraidīšanas no valsts, šo valstu tiesās nav bijusi iespēja piedalīties tiesas procesos ne personīgi, ne ar pārstāvja starpniecību. Turklāt minēto personu izraidīšana no valsts nav bijusi saistīta ar valsts drošības apsvērumiem.

Eiropas Padomes rekomendācija Nr.R(89) 8 par pagaidu aizsardzību tiesā administratīvajās lietās, uz kuru izdarīta atsauce pieteikumā, pēc būtības attiecas uz jautājumu par pagaidu noregulējumu, nevis uz šajā lietā izskatāmo jautājumu par administratīvā akta darbības apturēšanu. Turklāt šajā dokumentā vispārīgā veidā vērsta tiesu uzmanība uz nepieciešamību veikt pasākumus, lai nepieļautu situāciju, kad pieteicējam labvēlīga sprieduma izpilde varētu kļūt apgrūtināta vai neiespējama. Administratīvo lietu departaments atzīst, ka konkrētajā lietā nevar būt šķēršļu pieteicējam labvēlīga sprieduma izpildei.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 185.pantu, Imigrācijas likuma 61.panta sesto daļu, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Platona E. (iepriekšējā vārdā Boriss B.) pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra lēmuma Nr.381 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta iecelšana Latvijas Republikā" darbības apturēšanu noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Izņēmums no administratīvajam aktam izvirzītajām satura prasībām; ārvalstnieka interese ieceļot Latvijā un konstatējamie apstākļi, kas var būt par pamatu ārzemnieka iekļaušanai to personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta

1. Iekšlietu ministra lēmumā par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta, atbilstoši Imigrācijas likuma 61.¹panta otrajai daļai kā speciālajai tiesību normai, nav jānorāda Administratīvā procesa likuma 67.pantā noteiktās tādas rakstveidā izdota administratīvā akta sastāvdaļas kā faktu konstatējums un administratīvā akta pamatojums (Administratīvā procesa likuma 67.pants un Imigrācijas likuma 61.¹panta otrā daļa).

2. Kādas personas, kurai ir ārvalstnieka statuss, vēlme ierasties citā valstī pati par sevi nav atzīstama par cilvēktiesību. Par cilvēktiesību, kura ir aizsargājama, tā kļūst atbilstoši Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā noteiktajām tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi (Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants).

3. Imigrācijas likuma norma, kas paredz, ka iekšlietu ministrs var iekļaut ārzemnieku to personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā aizliegta, ja kompetentām varas iestādēm ir pamats uzskatīt, ka šis ārzemnieks rada draudus valsts drošībai, ir interpretējama teleoloģiski. Tas ir, ja Latvijā dzīvojoša ārzemnieka iekļaušanai sarakstā vajadzētu konstatēt, ka tieši ar savu uzturēšanos Latvijā viņš rada draudus valsts drošībai un ka tam vajadzētu apstiprināties ar konkrētām darbībām, kuras rada valsts drošības apdraudējumu, tad attiecībā uz ārzemnieku, kas Latvijā neatrodas, būtu pietiekami konstatēt šo draudu rašanās iespēju (Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts).

2006.gada 26.aprīlī

Lieta Nr. SA-2

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicēja Platona E. (iepriekšējā vārdā *Boriss B.*) pārstāvim zvērinātam advokātam L.Liepmam, Iekšlietu ministrijas pārstāvjiem M.Rāznam un I.Ulmanim un Ģenerālprokuratūras prokurorei M.Usānei,

atklātā tiesas sēdē 2006.gada 27.janvārī un slēgtā tiesas sēdē 2006.gada 21.aprīlī un 26.aprīlī izskatīja Platona E. (iepriekšējā vārdā *Boris B.*) pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra lēmuma Nr.381 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 25.novembrī Augstākajā tiesā saņemts pieteicēja Platona E. (iepriekšējā vārdā *Boris B.*) (*pieteicēja vārds (-i) un uzvārds (-i) šajā spriedumā tiek rakstīts atbilstoši tam, kā tas ir rakstīts paša pieteicēja pieteikumā un iekšlietu ministra lēmumā*) pieteikums, kurā lūgts atcelt Latvijas Republikas iekšlietu ministra, kura pienākumus izpildīja Ministru prezidents A.Kalvītis, 2005.gada 26.oktobra lēmumu Nr.381 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā". Saskaņā ar minēto lēmumu, kas pamatots ar Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktu un 63.panta trešās daļas 1.punktu, ziņas par Borisu B. (*Platon E.*) iekļautas to personu sarakstā (turpmāk – *Saraksts*), kurām ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta. Iekšlietu ministra lēmumā norādīts, ka Iekšlietu ministrija ir saņēmusi informāciju no Drošības policijas (2005.gada 25.oktobra vēstule Nr.21/598-S), ka Borisa B. (*Platon E.*), dzimuša (..) Krievijā, kuram Lielbritānijā piešķirts politiskā bēgļa statuss un ceļošanas dokumenti, uzturēšanās Latvijā var radīt draudus valsts drošībai.

Ar Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesneša 2005.gada 28.novembra lēmumu pieņemts Platona E. (iepriekšējā vārdā *Boris B.*) pieteikums par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra lēmuma Nr.381 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" atcelšanu un ierosināta lieta.

[2] Pieteikums par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra administratīvā akta atcelšanu pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 67.panta otrās daļas 6.punktu viena no administratīvā akta obligātajām sastāvdaļām ir administratīvā akta pamatojums, it sevišķi ietverot lietderības apsvērumus. Ņemot vērā, ka Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts, uz kura pamata pieteicējs iekļauts *Sarakstā*, paredz personas iekļaušanu *Sarakstā*, ja ārzemnieks rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai vai arī, ierodoties Latvijā, tas var traucēt pirmstiesas izmeklēšanu vai tiesībsargāšanas iestāžu darbu noziedzīga nodarījuma atklāšanā, iekšlietu ministram bija pienākums pamatot, kādā veidā pieteicējs rada draudus valsts

drošībai un sabiedriskajai kārtībai. Lēmumā bija jāprecizē, kāda veida draudus rada pieteicēja uzturēšanās Latvijā un ar kādiem faktiem šāds secinājums ir pamatots. Tas rada pamatotas šaubas, vai lēmums pieņemts, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 61.pantā noteiktajiem kritērijiem, un nav balstīts uz subjektīviem politiskiem apsvērumiem.

[2.2] Patiesībai neatbilst lēmumā norādītais par to, ka pieteicēja uzturēšanās Latvijā var radīt draudus valsts drošībai, jo tas nav balstīts uz konkrētiem faktiem. Pieteicējs pirms iekļaušanas *Sarakstā* divas reizes ir viesojies Latvijā, pēdējo reizi neilgi pirms iekļaušanas *Sarakstā*, turklāt atbilstoši toreizējā iekšlietu ministra Ē.Jēkabsona izteikumiem presē Ģenerālprokuratūra un citas tiesībsargājošās iestādes atzinušas, ka nav tādas informācijas, ka B. būtu veicis noziedzīgas darbības vai ka viņš būtu bīstams šai valstij.

Pieteicējs secinājis, ka tieši 2005.gada oktobra Latvijas apmeklējuma laikā pēc valsts drošības iestāžu vērtējuma viņš veicis darbības, kas apdraud Latvijas valsts drošību. Norādot, ka minētās vizītes laikā viņš galvenokārt ticies ar Latvijā reģistrētu nevalstisko organizāciju pārstāvjiem, nav saprotams, kādā veidā valsts drošības apdraudējums izpaudies.

[2.3] Par pamatu pieteicēja iekļaušanai *sarakstā* nevar būt fakts, ka Krievijā pret pieteicēju ir uzsākta kriminālvajāšana. Bēgļa statusa piešķiršana pieteicējam Lielbritānijā nozīmē fakta atzīšanu, ka Krievijā pret pieteicēju uzsāktā kriminālvajāšana ir balstīta vienīgi uz politiskiem motīviem.

[3] Administratīvā procesa dalībnieki tiesas sēdē sniedza savus paskaidrojumus.

[3.1] Uzturot iesniegto pieteikumu, pieteicēja pārstāvis lūdza iekšlietu ministra lēmumu atcelt pēc pieteikumā norādītajiem argumentiem. Pēc iepazīšanās ar Drošības policijas divu operatīvo lietu un izstrādes lietas materiāliem, kas ir klasificēti kā valsts noslēpumu saturoša slepena informācija, pārstāvis norādīja, ka šī informācija nevarēja būt pamats pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai, jo tajā neatspoguļojas konkrētas pieteicēja darbības, kas varētu tikt atzītas par valsts drošībai draudus radošām. Pieteicēja pārstāvis arī norādīja, ka, pieņemot lēmumu, nav izvērtēti lietderības apsvērumi, kas tādējādi liek šaubīties par pieņemtā lēmuma tiesiskumu. Pārstāvis izteica šaubas par to, vai Ministru prezidents A.Kalvītis pēc iekšlietu ministra Ē.Jēkabsona demisijas, uzņemoties iekšlietu ministra pienākumu pildīšanu un uzreiz pieņemot pārsūdzēto lēmumu, bija pietiekami informēts par konkrētās lietas apstākļiem un vai lēmumu varēja pieņemt objektīvi.

[3.2] Atbildētāju pārstāvošās iestādes Iekšlietu ministrijas pārstāvji pieteikumu uzskatīja par nepamatotu, noraidot tajā izteikto argumentu par pamatojuma trūkumu kā iemeslu lēmuma atcelšanai. Pārstāvji norādīja, ka Iekšlietu ministra lēmums atbilst Imigrācijas likuma un APL prasībām – lēmumā dotā atsauce uz kompetentās iestādes atzinumu pēc būtības ir šā lēmuma pamatojums. Ilgstošā laika posmā vāktā un apkopotā informācija un uz tās pamata izdarītie secinājumi ir bijuši par pamatu konstatējumam, ka, ierodoties Latvijā, pieteicējs var radīt draudus valsts drošībai. Par to vispirms ar 2005.gada 12.oktobra vēstuli ir informēta Valsts prezidente, Ministru prezidents un Iekšlietu ministrs; atzinums pieteicēja iekļaušanai Sarakstā Iekšlietu ministram nosūtīts 2005.gada 25.oktobrī.

[3.3] Ģenerālprokuratūras prokurore savā atzinumā vispirms izvērtēja Drošības policijas kā kompetentās iestādes darbību tiesiskumu, veicot pasākumus operatīvajās lietās un izstrādes lietā, atzīstot, ka visa informācija, uz kuras balstīts Drošības policijas atzinums un pēc tam arī Iekšlietu ministra lēmums, iegūta tiesiskā ceļā. Analizējot iegūto informāciju pēc tās satura un nozīmīguma, prokurore par pamatotu atzina pārsūdzēto lēmumu par pieteicēja iekļaušanu Sarakstā.

[3.4] Lietā esošo pretrunu novēršanai jautājumā par to, vai pieteicēja ierašanās Latvijā var vai nevar radīt draudus valsts drošībai, kā liecinieks tiesas sēdē tika nopratināts bijušais Iekšlietu ministrs Ē.Jēkabsons.

Motīvu daļa

[4] Imigrācijas likuma VIII¹ nodaļas "Pieteikuma par Iekšlietu ministra lēmumu par personas iekļaušanu sarakstā izskatīšana tiesā" 65.⁴ panta pirmā daļa nosaka, ka tiesa sprieduma motīvu daļā tiesas argumentus, kas attiecas uz valsts noslēpumu saturošas informācija novērtējumu, neatspoguļo, bet aizstāj ar norādi, ka tiesa konkrēto informāciju ir pārbaudījusi un izvērtējusi, par ko izdarīta atzīme tiesas sēdes protokolā.

Minētā likuma norma tādējādi nosaka izņēmumu no APL 251.panta piektajā daļā noteiktajām sprieduma motīvu daļas obligātajām sastāvdaļām, kas nozīmē, ka šajā spriedumā netiks atspoguļoti tie fakti un pierādījumi, kas ietilpst Drošības policijas operatīvajās lietās un izstrādes lietā un kuri ir klasificēti kā slepenā informācija. Tiesa ar šiem materiāliem ir iepazinusies, ir tos izvērtējusi un ar tiem ir pamatots šis tiesas spriedums.

[5] Iekšlietu ministra lēmums ir pamatots ar to, ka Borisa B. (Platon E.) uzturēšanās Latvijā var radīt draudus valsts drošībai. Šāds faktisko apstākļu sastāvs pēc satura subsumējas Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktam. Tajā ir noteikts, ka "lēmumu par

ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieeļošana Latvijas Republikā aizliegta, pieņem Iekšlietu ministrs, ja kompetentām varas iestādēm ir pamats uzskatīt, ka ārzemnieks rada draudus valsts drošībai (...).

Lai gan citētajā likuma normā ir noteikts, ka pamats ārzemnieka iekļaušanai Sarakstā ir, ja viņš "(...) rada draudus valsts drošībai (...)", Iekšlietu ministra lēmumā lietotais formulējums "**var** radīt draudus valsts drošībai" pilnībā gramatiski likuma normai neatbilst, kas varētu radīt iespaidu, ka konkrētajā situācijā nav izpildījušies (realizējušies) tie nosacījumi, lai attiecībā pret pieteicēju šo likuma norma piemērotu un viņu iekļautu Sarakstā.

Administratīvo lietu departaments atzīst, ka minētā likuma norma ir tulkojama teleoloģiski – tā kā to, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, ir tulkojis Iekšlietu ministrs. Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktā ietvertā tiesību norma attiecas gan uz tiem ārzemniekiem, kas atrodas Latvijā, gan uz ārzemniekiem, kas Latvijā neatrodas. Ja Latvijā dzīvojoša ārzemnieka iekļaušanai sarakstā pēc Administratīvo lietu departamenta viedokļa būtu nepieciešams konstatēt to, ka tieši ar savu uzturēšanos Latvijā viņš rada draudus valsts drošībai, un tam būtu jāapstiprinās ar konkrēti veiktām darbībām, kas rada valsts drošības apdraudējumu, tad attiecībā uz ārzemnieku, kas Latvijā neatrodas, būtu pietiekami konstatēt draudu valsts drošībai rašanās iespēju, jo patiešām reāls valsts drošības apdraudējums varētu rasties, šādai personai tieši ierodoties Latvijā. Nebūtu saprātīgi ļaut šādai personai ieeļot, valsts iekšienē izdarīt valsts drošības apdraudējumu un tikai pēc tam iekļaut to Sarakstā un izraidīt no valsts. Uz to, ka pietiekams pamats ārzemnieka iekļaušanai sarakstā var būt pamatotas aizdomas par iespējamiem draudiem valsts drošībai, norāda arī pats likuma formulējums, ka personu var iekļaut Sarakstā, ja kompetentām iestādēm **ir pamats uzskatīt**, ka ārzemnieks rada draudus valsts drošībai.

Turklāt Administratīvo lietu departaments ir konstatējis, ka, ņemot vērā pieteicēja iepriekšējo vizīšu laikā Latvijā veiktās aktivitātes, Drošības policijas iegūtā informācija satur konkrētus faktus, kas ir izmantoti, pamatojot atzinumu par pieteicēja iekļaušanu Sarakstā.

[6] Administratīvo lietu departaments kā nepamatotu noraida pieteicēja apgalvojumu, ka Iekšlietu ministrs, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, būtu pārkāpis APL 67.panta otrās daļas 6.punktā ietverto administratīvā akta pamatojuma pienākumu.

Imigrācijas likuma 61. panta otrajā daļā ir noteikts, kādām ziņām ir jābūt Iekšlietu ministra lēmumā (administratīvajā aktā) par ārzemnieku iekļaušanu sarakstā saskaņā ar Imigrācijas likuma 61.panta pirmo daļu. Starp septiņiem elementiem, kādiem ir jābūt ietvertiem lēmumā, kā trešais norādīts: atzinuma par šā likuma

61.panta pirmajā daļā minēto nosacījumu esamību datums un identificējošais numurs. Savukārt Imigrācijas likuma 61.¹panta pirmajā daļā noteikts, ka atzinumu iekšlietu ministram lēmuma pieņemšanai nosūta Valsts policijas priekšnieks, Valsts robežsardzes priekšnieks vai valsts drošības iestādes vadītājs. Konkrētajā gadījumā atzinumu iekšlietu ministram ir nosūtījis valsts drošības iestādes – Drošības policijas priekšnieks.

Drošības policijas priekšnieka atzinums, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, ar tajā norādīto datumu un identifikācijas numuru, uz ko ir tieši norādīts iekšlietu ministra lēmumā, ir pieņemtā administratīvā akta pamatojums. Tas, ka minētais Drošības policijas dokuments nosaukts par vēstuli, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nemaina tā juridisko dabu. Atbilstoši minētajai Imigrācijas likuma normai lēmumā nav konkrēti jānorāda sarakstā iekļautās personas darbības, kas rada draudus valsts drošībai.

APL 3.panta pirmajā daļā ir noteikts, ka šo likumu (APL) piemēro administratīvajā procesā iestādē, ciktāl citu likumu speciālajās normās nav noteikta cita kārtība. Imigrācijas likuma 61.¹panta otrā daļa attiecībā uz iekšlietu ministra lēmuma formu un saturu ir speciālā tiesību normu APL 3.panta pirmās daļas izpratnē.

Imigrācijas likumā pieļautais izņēmums no vispārējās administratīvā procesa kārtības ir attaisnojams, jo attiecīgo darbību, kas rada vai var radīt draudus valsts drošībai, uzrādīšana lēmumā par personas iekļaušanu Sarakstā varētu kaitēt Imigrācijas likuma 61.¹panta pirmajā daļā nosaukto kompetento valsts iestāžu darbam, atklājot valstij svarīgu slepenu informāciju, tās avotus, daudzumu, tādējādi nopietni kaitējot valsts interesēm kopumā (*sk. arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 24.februāra spriedumu lietā, kas ierosināta pēc A.K. pieteikuma, lieta Nr.SA-4*).

[7] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka ņemot vērā to, ka liegums ieceļot Latvijā Platonam E. (iepriekšējā vārdā *Boris B.*) ir noteikts kā personai, kas var radīt draudus valsts drošībai, un ir pamatots ar kompetentas valsts iestādes Drošības policijas atzinumu, tiesai ir jāpārliedz par šā pamatojuma atbilstību tai informācijai, kas bija valsts drošības iestāžu rīcībā, un vai uz tās pamata pieņemtais iekšlietu ministra lēmums ir tiesisks un pamatots. Tiesai vienlaikus ir jāpārliedz par Drošības policijas kā atzinuma sniedzējas rīcības tiesiskumu.

Izskatot lietu, Administratīvo lietu departaments ir nonācis pie secinājuma, ka Drošības policijas atzinums, ka pieteicēja ierašanās Latvijā var radīt draudus valsts drošībai, atbilst Drošības policijas iegūtajai informācijai, ko tiesa ir pārbaudījusi un izvērtējusi. Vienlaikus tiesa ir pārliedzies, ka drošības policija ir darbojusies savas kompetences un likuma ietvaros.

Tādējādi par tiesisku atzīstams iekšlietu ministra lēmums, kas pieņemts uz minētā Drošības policijas atzinuma pamata.

[8] Minētajam Administratīvo lietu departamenta slēdzienam, kas pamatots uz Drošības policijas informāciju, pēc būtības pretējs ir pieteicēja pieteikumā norādītais bijušā iekšlietu ministra Ē.Jēkabsona, kurš ministra amatu atstāja īsi pirms lēmuma pieņemšanas par pieteicēja iekļaušanu sarakstā, intervijā "Latvijas Avīzei" apgalvotais: "Vēl divas dienas pirms Nacionālās drošības padomes lēmuma par B. iekļaušanu "melnajā sarakstā" Ģenerālprokuratūra un citas tiesībsargājošās iestādes atzina, ka nav tādas informācijas, ka B. būtu veicis noziedzīgas darbības vai ka viņš būtu bīstams šai valstij. Pateica, ka nav nekāda pamata liegt viņam pārvietošanās brīvību vai liegt viņam tiesības uz vārda brīvību Latvijā" (*Ilze Kuzmina. "Jēkabsons: "Tas viss notiek un turpinās"" // Latvijas Avīze, 2005.gada 8.novembris*).

Ņemot vērā to, ka iekšlietu ministrs ir tā valsts amatpersona, kurai ir pieejama ar valsts drošības interesēm saistīta informācija un tai ir pastāvīgs kontakts ar kompetentajām iestādēm, šāda Ē.Jēkabsona kā tā laika iekšlietu ministra paziņojuma izvērtēšanai, it īpaši situācijā, kad kompetentās iestādes – Drošības policijas atzinums ir pretējs, ir būtiska nozīme patieso apstākļu noskaidrošanā un lietas pareizā izskatīšanā.

Vērtējot Ē.Jēkabsona intervijā laikrakstam "Latvijas Avīze" teikto, precizējams, ka iekšlietu ministra lēmumā kā pamatojums pieteicēja iekļaušanai Sarakstā nav noziedzīgu darbību veikšana, un tāpēc minētais jautājums nav vispār apspriežams.

Neskatoties uz citēto apgalvojumu intervijā laikrakstam, būdams nopratināts kā liecinieks tiesas sēdē, Ē.Jēkabsons nevarēja sniegt atbildi, kāda no Ģenerālprokuratūras amatpersonām tieši un kādas "citas tiesībsargājošās iestādes" un kādā formā (mutiski vai rakstiski) viņam šādu informāciju ir sniegušas, kas liek apšaubīt intervijā laikrakstam teiktā patiesumu. Turklāt, ja no liecinieka nosauktajām institūcijām šāda uz pieteicēju attiecošās pozitīva informācija (nav pamata liegt B. pārvietošanās un vārda brīvību) būtu saņemta, tai bija jābūt oficiāli pieejamai, jo šādu informācijai nevar būt slepenas informācijas statuss.

Ir zināms, ka Nacionālās drošības padomes sēdē, uz kuru ir atsauce Ē.Jēkabsona intervijā, notika 2005.gada 19.oktobrī. Tādējādi Ē.Jēkabsona stāstītais par pieteicējam pozitīvo raksturojumu no kompetentajām iestādēm attiecināms uz 16.–17.oktobri.

Lietā noskaidrots, ka 2005.gada 12.oktobrī Drošības policija Valsts prezidentei, Ministru prezidentam un iekšlietu ministram nosūtīja apjomīga satura vēstuli ar faktu un uz tiem pamatotu secinājumu izklāstu,

norādot, ka pieteicēja turpmākas vizītes varētu radīt paaugstināta apdraudējuma līmeni Latvijas nacionālajām interesēm.

Lietā arī noskaidrots, ka sakarā ar atrašanos komandējumā, Ē.Jēkabsons šo vēstuli saņēmis tikai 2005.gada 17.oktobrī. Liecinieks norādīja, ka sakarā ar to, ka vēstulē ir bijis tikai fakts izklāsts, tā viņu nav ieinteresējusi. Lai gan pēdējās lappuses beigās, kā konstatēja Administratīvo lietu departaments, Drošības policijas minētais secinājums par paaugstināta apdraudējuma līmeni, ir uzrakstīts izceltiem burtiem un ir acīs krītošs, liecinieks Ē.Jēkabsons paskaidroja, ka viņš šādu secinājumu nebija izlasījis.

Ņemot vērā to, ka jau 2005.gada 12.oktobrī divām galvenajām valsts amatpersonām un iekšlietu ministram Ē.Jēkabsonam bija nosūtīta Drošības policijas vēstule ar tās secinājumiem par paaugstināta apdraudējuma līmeni Latvijas nacionālajām interesēm, pieteicējam ierodoties Latvijā, Administratīvo lietu departaments izslēdz iespēju, ka kāda cita no iestādēm, Ē.Jēkabsonam būtu sniegusi pretēja satura informāciju. Tādējādi bijušā iekšlietu ministra Ē.Jēkabsona izteikumi intervijā ir vērtējami kā patiesībai neatbilstoši un tie neietekmē šajā spriedumā izteikto atzinumu par iekšlietu ministra pieņemtā lēmuma tiesiskumu.

[9] Administratīvo lietu departaments noraida arī pieteicēja pārstāvja tiesas sēdē izteikto pieņēmumu, ka Ministru prezidents A.Kalvītis pēc iekšlietu ministra Ē.Jēkabsona demisijas, uzņemoties iekšlietu ministra pienākumu pildīšanu un uzreiz pieņemot pārsūdzēto lēmumu, varēja būt nepietiekami informēts par konkrētās lietas apstākļiem un varēja pieņemt neobjektīvu lēmumu.

Kā analizēts iepriekš, Ministru prezidentam 2005.gada 12.oktobrī bija nosūtīta tāda paša satura vēstule kā iekšlietu ministram, turklāt, kā norādīja atbildētāju pārstāvošās iestādes pārstāvji un kā atzina Ē.Jēkabsons, Ministru prezidents regulāri ir ticis un tiekas ar valsts drošības iestāžu pārstāvjiem. Tas Administratīvo lietu departamenta ieskatā izslēdz iespēju, ka lēmumu A.Kalvītis kā iekšlietu ministra pienākumu izpildītājs būtu pieņēmis, nebūdamas pietiekami informēts par faktisko situāciju.

[10] Kas attiecas uz lietderības apsvērumu izvērtējumu, pieņemot pieteicējam nelabvēlīgu administratīvo aktu, Iekšlietu ministrijas pārstāvis norādīja, ka tie ir ņemti vērā. Lai gan pieteicējs ir norādījis uz šā kritērija neizvērtēšanu administratīvajā aktā, ne pašā pieteikumā, ne pārstāvja paskaidrojumos tiesas sēdē netika norādīts, kādi tieši apstākļi šajā sakarā nav izvērtēti. Tas, ka Lielbritānija pieteicējam ir piešķīrusi politiskā bēgļa statusu, uz ko uzmanību vērta pieteicēja pārstāvis, nepiešķir pieteicējam vairāk tiesību un nerada viņam īpašas priekšrocības salīdzinājumā ar jebkuru citu ārzemnieku, kura

ierašanās iespējamība Latvijā būtu izvērtēta, pamatojoties uz valsts drošības apsvērumiem.

[11] Ņemot vērā to, ka līdz ar iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta, personai ir liegtas tiesības ierasties valstī, ir izvērtējams, vai tādējādi netiek pārkāptas pieteicēja cilvēktiesības.

Kādas personas, kurai ir ārvalstnieka statuss, vēlme ierasties citā valstī pati par sevi nav atzīstama par cilvēktiesību.

Par cilvēktiesību, kura ir aizsargājama, tā kļūst atbilstoši Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā noteiktajām tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi.

Lietā nav iesniegti nekādi pierādījumi, kas liecinātu par pieteicēja tiesību aizskārumu uz privāto un ģimenes dzīvi, viņu iekļaujot sarakstā. Šādu aizskārumu, izskatot lietu, nav konstatējusi arī tiesa.

Turklāt par savu cilvēktiesību iespējamo pārkāpumu pieteicējs savā pieteikumā nav pat pieminējis.

[12] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka pārsūdzēto iekšlietu ministra lēmumu atzīstot par tiesisku un pamatotu, pieteicēja iesniegtais pieteikums ir noraidāms.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 247.–250., 252.pantu, Imigrācijas likuma 65.⁴pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Platona E. (iepriekšējā vārdā *Boris B.*) pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 26.oktobra lēmuma Nr.381 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" atcelšanu noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesas kompetence, kontrolējot iekšlietu ministra lēmumu par personas iekļaušanu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā; tiesas pienākums vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā

1. Likumdevējs ir skaidri izteicis savu gribu nenodot tiesas kompetencē tāda lēmuma kontroli, kurš pieņemts, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju (Imigrācijas likuma 61.panta septītā daļa).

2. Ievērojot tiesiskuma principa nosacījumus, kā arī procesuālo tiesību normu intertemporālo piemērojamību, tiesvedība lietā, kas ierosināta pēc pieteikuma par tādu iekšlietu ministra lēmumu, kurš pieņemts, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju, izbeidzama sakarā ar to, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā (Imigrācijas likuma 61.panta septītā daļa, Administratīvā procesa likuma 7.pants, 102.panta otrā daļa un 282.panta 1.punkts).

3. Procesa dalībnieka lūgums tiesai vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā pats par sevi tiesai šādu pienākumu nerada. Tiesai ir pienākums vērsties Satversmes tiesā tad, ja tā pati uzskata, ka izskatāmajā lietā piemērojamā tiesību norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmei vai starptautisko tiesību normai (Administratīvā procesa likuma 104.panta otrā daļa).

2006.gada 10.februārī

Lieta Nr. SA-3

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicēja Romana M. pārstāvim zvērinātam advokātam V.Ločmelim un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes iekšlietu ministrijas pārstāvei I.Ļaksai, Satversmes aizsardzības biroja pārstāvjiem U.Dzenītim un K.Lejietim, kā arī atzinuma sniegšanai pieaicinātās Ģenerālprokuratūras prokurorei M.Usānei,

tiesas sēdē skatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Romana M. iesniegto pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 6.oktobra lēmuma Nr.310 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Romans M. ir Amerikas Savienoto Valstu pilsonis, kuram 2005.gada 31.martā izsniegta termiņuzturēšanās Latvijā atļauja ar derīguma termiņu līdz 2007.gada 31.martam. Atļauja izsniegta sakarā ar darba tiesisko attiecību nodibināšanu sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Griffin Group" valdes locekļa amatā. Romanam M. izsniegta arī darba atļauja, kas derīga līdz 2006.gada 29.martam.

[2] Ar Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 6.oktobra lēmumu Nr.310, pamatojoties uz Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 1. un 2.punktu, 61.¹pantu un 63.panta trešās daļas 1.punktu, nolemts iekļaut Romanu M. to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijā aizliegta. Ieceļošanas aizliegums Romanam M. noteikts uz nenoteiktu laiku.

Lēmumā norādīts, ka Iekšlietu ministrija ir saņēmusi informāciju no Latvijas Republikas Satversmes aizsardzības biroja (2005.gada 3.oktobra vēstule Nr.1/1884s), ka Romans M. ir saistīts ar organizētās noziedzības grupējumu un ka viņa uzturēšanās Latvijā rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai.

[3] Ņemot vērā minēto iekšlietu ministra lēmumu, ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2005.gada 28.oktobra lēmumu Nr.92/3 saskaņā ar Imigrācijas likuma 35.panta 3.punktu nolemts anulēt Romanam M. termiņuzturēšanās Latvijā atļauju un darba atļauju.

[4] Abu minēto lēmumu nekavējošas izpildes rezultātā Romans M. tika izraidīts no Latvijas Republikas.

[5] Par Iekšlietu ministra 2005.gada 6.oktobra lēmumu Nr.310 Romana M. pārstāvis, zvērināts advokāts V.Ločmelis iesniedzis sūdzību (pieteikumu) Augstākās tiesas Senātam. Kā pamatojums lēmuma atcelšanai norādīti turpmāk minētie apstākļi.

[5.1] Iekšlietu ministra lēmumā norādītais arguments, ka Romans M. ir saistīts ar organizētās noziedzības grupējumu, ir neatbilstošs Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 1.punktam. Romans M. nekad nav darbojies pretvalstiskā un noziedzīgā organizācijā, ne arī bijis tās biedrs Latvijas Republikā. Lemjot par tik smagu personas tiesību ierobežojumu kā ieceļošanas tiesību aizliegums, nav izvērtēts, ka darbošanās un esamība pretvalstiskā organizācijā, kas ir personas apzināta darbība, ir jānošķir no saistības ar šādu pretvalstisku organizāciju, kas var būt arī neapzināta personas darbība.

[5.2] Nepamatoti ir piemērots arī Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts. Tā kā Romans M. nav darbojies nekādās pretlikumīgās vai noziedzīgās organizācijās, viņš arī nevar radīt draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai. Tādējādi arī tiesībsargājošām institūcijām nevar būt nekādi pierādījumi šādai pretvalstiskai un pretsabiedriskai darbībai. Romans M. vairākkārt ir ieradies Latvijā, un nekādas pretenzijas viņam nav izteiktas. Turklāt

pirms termiņuzturēšanās un darba atļaujas saņemšanas visi personas dati par viņu tika pārbaudīti. Tāpat Romans M. Latvijā nav saukts ne pie kriminālatbildības, ne arī administratīvās atbildības.

[5.3] Iekšlietu ministram ir pienākums izvērtēt saņemto informāciju no tiesībsardzības iestādēm, novērtējot samērīgumu un kaitējumu, kādu personas atrašanās Latvijā nodara. Iekšlietu ministra lēmumā vispār netiek apskatīta saņemtās informācijas būtība un pamatotība. Tādējādi ir pieļauts Apvienoto Nāciju Organizācijas 1948.gada 12.oktobra Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 9.panta pārkāpums, jo faktiski ir notikusi patvaļīga personas izraidīšana no valsts. Tāpat ir pārkāpts šās deklarācijas 12. un 13.pants, jo ir notikusi patvaļīga iekaušanās personas privātajā un ģimenes dzīvē, nelikumīgi apdraudēts viņas gods un reputācija, kā arī liegta iespēja brīvi izvēlēties sev dzīvesvietu.

[5.4] Pieņemot lēmumu, iekšlietu ministrs ir pārkāpis vairākus Administratīvā procesa principus: 1) privātpersonas tiesību ievērošanas principu, jo lēmumā nav apskatīts jautājums par Romana M. tiesībām un tiesību ierobežošanas nepieciešamību un samērīgumu, 2) tiesiskuma principu, jo nav ievērotas tiesību normas, kas norādītas pieteikumā, 3) patvaļas aizlieguma principu, jo lēmumā nav norādīti fakti, kas nepieciešami lēmuma pieņemšanai, dodot atsauci vienīgi uz Satversmes aizsardzības biroja informāciju, 4) samērīguma principu, ko iekšlietu ministrs vispār nav izvērtējis.

[5.5] Romanam M. ir liegta jebkāda iespēja aizstāvēties pret iekšlietu ministra izvirzītajiem apsvērumiem, jo viņam nav zināmi apstākļi, kas ir pamatā Satversmes aizsardzības biroja uzskatam. Tādējādi Romans M. nevar savākt pierādījumus savam nevainīgumam.

[6] Tiesas sēdē Satversmes aizsardzības biroja pārstāvis izteica viedokli, ka, ņemot vērā grozījumus Imigrācijas likuma 61.panta septītajā daļā, būtu izlemjams, vai lietu iespējams izskatīt tiesā. Pārstāvis lūdza lietas materiāliem pievienot Ģenerālprokuratūras atzinumu, ka informācija par Romanu M. iegūta pretizlūkošanas darbību rezultātā.

Savukārt pieteicēja pārstāvis paskaidroja: tā kā grozījumi Imigrācijas likumā stājušies spēkā pēc tam, kad pieteicējs jau ir izmantojis tiesības vērsties tiesā, viņa pieteikums ir jāizskata tiesā.

Ģenerālprokuratūras pārstāve paskaidroja, ka ģenerālprokuratūra atbilstoši Valsts drošības iestāžu likuma 26.pantam veic pastāvīgu uzraudzību pār drošības iestādēm, tādēļ ar materiāliem, kas attiecas uz šo lietu, bija jau iepazinies iepriekš. Tā kā ar 10.februāri stājušies spēkā grozījumi Imigrācijas likuma 61.panta septītajā daļā, tad 10.februārī ir sastādīts Ģenerālprokuratūras atzinums par to, ka informācija, kuru iekšlietu ministram sniedzis Satversmes aizsardzības

birojs un uz kuras pamata pieņemts lēmums par pieteicēju, ir iegūta pretizlūkošanas darbību rezultātā. Ņemot vērā minēto, Ģenerālprokuratūras pārstāve izteica viedokli, ka pieteicēja pārsūdzētais lēmums atbilstoši šobrīd spēkā esošajai likuma redakcijai nav pārsūdzams.

Motīvu daļa

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 7.pantā nostiprinātajam tiesiskuma principam tiesa administratīvajā procesā darbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.

Senāta Administratīvo lietu departamenta kompetence izskatīt ārzemnieka pieteikumu par iekšlietu ministra lēmumu, ar kuru viņš iekļauts personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā aizliegta, noteikta Imigrācijas likuma 61.panta sestajā daļā. Lieta sakarā ar Romana M. pieteikumu ierosināta 2005.gada 21.decembrī, pamatojoties uz minēto tiesību normu, kura līdz 2006.gada 10.februārim noteica, ka ārzemniekam, attiecībā uz kuru pieņemts lēmums saskaņā ar Imigrācijas likuma 61.panta pirmo daļu, pēc lēmuma uzzināšanas ir tiesības to pārsūdzēt Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senātā.

Taču 2006.gada 10.februārī ir stājušies spēkā ar 2006.gada 26.janvāra likumu izdarītie grozījumi Imigrācijas likumā, tostarp arī 61.panta sestajā un septītajā daļā. Ja 61.panta sestajā daļā ietverts vispārīgs princips, ka iekšlietu ministra lēmums par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta, ir pārsūdzams Senāta Administratīvo lietu departamentā, tad minētā panta septītās daļas pašreizējā redakcija paredz izņēmumu, proti, tā noteic, ka **lēmums, kas pieņemts, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju** un par to ir saņemts Ģenerālprokuratūras atzinums, **nav pārsūdzams**.

Tādējādi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, likumdevējs ir skaidri izteicis savu gribu Imigrācijas likuma 61.panta septītajā daļā minēto lēmumu kontroli nenodot tiesas, proti, Senāta Administratīvo lietu departamenta kompetencē.

[8] Administratīvā procesa likuma 102.panta otrajā daļā ir ietverts noteikums, ka tiesvedība administratīvajā lietā notiek **pēc tām administratīvā procesa tiesību normām, kuras ir spēkā lietas izskatīšanas**, atsevišķu procesuālo darbību vai tiesas sprieduma izpildīšanas laikā, neatkarīgi no tā, kad ir izcēlies tiesiskais strīds, kad ierosināta lieta un kādu procesuālo stadiju tā ir sasniegusi.

Tā kā šobrīd jau ir stājušies spēkā Imigrācijas likuma 61.panta septītās daļas redakcija, kurā vairs nav paredzēta Administratīvo lietu departamenta kompetence pārbaudīt tādu iekšlietu ministra lēmumu

tiesiskumu, kuri ir pieņemti, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju, un tā kā Ģenerālprokuratūra ir sniegusi atzinumu, ka iekšlietu ministra lēmums par Romana M. iekļaušanu to personu sarakstā, kurām aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā, ir pamatots uz Satversmes aizsardzības biroja pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju, tad Administratīvo lietu departaments uzskata, ka tas vairs nav tiesīgs izskatīt Romana M. pieteikumu par minēto iekšlietu ministra lēmumu.

Līdz ar to nav vērā ņemams pieteicēja pārstāvja viedoklis, ka tiesai jāizskata pieteikums, jo pieteicējs ir izmantojis tiesības vērsties tiesā.

[9] Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts paredz, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Ievērojot šā sprieduma 8.punktā atzīto, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šajā gadījumā tiesvedība lietā ir izbeidzama.

[10] Administratīvo lietu departamenta ieskatā, lēmumu par tiesvedības izbeigšanu nevar ietekmēt pieteicēja pārstāvja paustais viedoklis par vērsanos Satversmes tiesā un tiesvedības apturēšanu šajā nolūkā.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 273.panta 4.punktam tiesai ir pienākums tiesvedību apturēt, pirmkārt, ja pati tiesa pieņem lēmumu iesniegt Satversmes tiesai pieteikumu par tiesību normas atbilstību Satversmei vai starptautisko tiesību normai, otrkārt, ja Satversmes tiesa ir ierosinājusi lietu sakarā ar pieteicēja konstitucionālo sūdzību.

[10.1] Kā izriet no pieteicēja pārstāvja paskaidrojumiem, pieteicējs vēl nav iesniedzis pieteikumu Satversmes tiesai, bet tikai apsver šādu iespēju. Turklāt lēmums par tiesvedības izbeigšanu šajā lietā nav šķērslis konstitucionālās sūdzības iesniegšanai, ja vien pastāv Satversmes tiesas likumā noteiktie priekšnosacījumi konstitucionālās sūdzības iesniegšanai.

[10.2] Savukārt iespēju tiesai pašai vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā regulē Administratīvā procesa likuma 104.panta otrā daļa. Atbilstoši šai tiesību normai, **ja tiesa uzskata**, ka tiesību norma neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai, tā tiesvedību lietā aptur un nosūta motivētu pieteikumu Satversmes tiesai. Administratīvo lietu departamenta ieskatā, tiesai šajā lietā nav jāvērsas ar pieteikumu Satversmes tiesā.

Imigrācijas likuma 61.panta septītajā daļā, uz kuras pamata Administratīvo lietu departaments atzinis par izbeidzamu tiesvedību šai lietā, ir tulkojama kopsakarā ar šā panta sesto daļu. Līdz ar to

Administratīvo lietu departaments uzskata, ka likumdevējs ar šo tiesību normu minēto lēmumu kontroli ir izņēmis no tiesas kompetences, nevis noteicis, ka šāda veida lēmumu tiesiskums un pamatotība vispār nav pārbaudāmi.

Šāda tiesību normas redakcija ir pieņemta pēc Satversmes tiesas 2004.gada 6.decembra sprieduma lietā "Par Imigrācijas likuma 61.panta sestās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam". Šajā spriedumā Satversmes tiesa ir atzinusi, ka valsts drošības aizsardzības interesēs var tikt noteikti ierobežojumi personas tiesībām vērsties tiesā, tādā gadījumā ierobežojumiem ir leģitīms mērķis (sk. *Satversmes tiesas sprieduma 9.2.punktu*). Turklāt no minētā sprieduma izriet, ka personas aizskartās tiesības efektīvi var aizsargāt, ne tikai paredzot iespējas vērsties tiesā. Kā secinājusi Satversmes tiesa, pamatojoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi saistībā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13.pantu, efektīvu aizsardzības prasību nodrošinājums nav atkarīgs vienīgi no iespējas vērsties tiesā, bet gan no visa kopējā uzraudzības mehānisma un tā darbības (sk. *Satversmes tiesas sprieduma 10.punktu*).

Kā jau Administratīvo lietu departaments norādījis šā sprieduma 7.punktā, likumdevējs kā vispārīgu principu ir noteicis, ka iekšlietu ministra lēmumi par ārzemnieku iekļaušanu to personu sarakstā, kurām ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta, ir pārsūdzami tiesā, un tikai kā izņēmumu 61.panta septītajā daļā ir paredzējis, ka atsevišķi šādi lēmumi nav pārsūdzami tiesā.

Tādējādi tikai ierobežotos gadījumos valsts drošības aizsardzības nolūkā likumdevējs šobrīd **nav paredzējis tiesas kontroli** pār iepriekš minētajiem iekšlietu ministra lēmumiem, un, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, šāds tiesiskais regulējums nav pretrunā ar Satversmes tiesas spriedumā paustajām atziņām.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Izbeigt tiesvedību administratīvajā lietā, kas ierosināta pamatojoties uz Romana M. pieteikumu par Latvijas Republikas iekšlietu ministra 2005.gada 6.oktobra lēmuma Nr.310 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" atcelšanu.

Lēmums nav pārsūdzams.

**Lēmuma par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā,
kuriem ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta, pamatošana
un tā pieņemšanai izvērtējamie apstākļi; šā lēmuma
pārvērtēšana tiesā**

1. Iekšlietu ministra lēmumā par personu iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta, nav konkrēti jānorāda sarakstā iekļautās personas darbības, kas rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai. Imigrācijas likuma tiesību normas ir speciālās tiesību normas attiecībā pret Administratīvā procesa likuma normām, līdz ar to attiecībā uz šo lēmumu nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma normas, no kurām izrietētu, ka šīs darbības būtu lēmumā jānorāda (Imigrācijas likuma 61. un 61.¹.pants, Administratīvā procesa likuma 3.pants).

2. Tiesības zināt savas tiesības attiecas uz tiesībām zināt normatīvo regulējumu, nevis konkrēta iestādes lēmuma motivāciju vai pamatojumu (Latvijas Republikas Satversmes 90.pants).

3. Persona, kas iekļauta to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta, var atsaukties uz cilvēktiesību ievērošanu Latvijas Republikā tikai tad, ja tā atrodas Latvijas Republikas jurisdikcijā (starptautisko tiesību principi, likums "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību").

4. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē, ja uzskatu paušanas brīvības ierobežojums ir saistīts ar politiskajām aktivitātēm, šās konvencijas normas par uzskatu paušanas brīvību netiek pārkāptas. Latvijas Republikas Satversmē savukārt šāds ierobežojuma attaisnojums *expressis verbis* nav paredzēts, tomēr tas izriet no Imigrācijas likuma normām (Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. un 16.pants, Latvijas Republikas Satversmes 100. un 116.pants, Imigrācijas likuma 61.pants).

5. Ja persona ir dzimusi un ilgstoši dzīvojusi Latvijā, pamatota ir viņa atsaukšanās uz iespējamo privātās dzīves aizskārumu. Lai attiecīgo ierobežojumu uzskatītu par attaisnojamu, šim ierobežojumam jābūt noteiktam ar likumu un samērīgam. Konkrētās kategorijas lietās šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu, un tam ir leģitīms mērķis – valsts un sabiedriskā drošība.

Lai noskaidrotu, vai ierobežojums ir samērīgs, iekšlietu ministram ir jānoskaidro, vai personai ir cieša personiska, ekonomiska vai sociāla saite ar Latviju, vai šāda saite viņam ir izveidojusies ar citu valsti, vai citā valstī viņam ir dzīvesvieta, vai ir nopietni šķēršļi šās personas tuvākajiem radniekiem apciemot personu šajā citā valstī, kā arī citi ar privāto dzīvi tieši saistīti jautājumi. Šis ierobežojums pēc tam ir jāsamēro ar nepieciešamību aizsargāt valsts un sabiedrisko drošību un kārtību (Imigrācijas likuma 61.pants, samērīguma princips un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants).

6. Ja iekšlietu ministram jāizvērtē privātās dzīves ierobežojumi, bet viņš to neizdara, šāda neizvērtēšana var ietekmēt administratīvo aktu pēc satura, tāpēc tas uzskatāms par būtisku procesuālo pārkāpumu (Administratīvā procesa likuma 250.pants).

2006.gada 24.februārī

Lieta Nr. SA-4

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	I.Skultāne
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicēja pārstāvei E.Krivcovai un B.Zeļcermanam, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Iekšlietu ministrijas pilnvarotajai pārstāvei I.Ļaksai un I.Ulmanim, kā arī atzinuma sniegšanai pieaicinātās iestādes Ģenerālprokuratūras pārstāvei M.Usānei,

tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Aleksandra K. pieteikumu par iekšlietu ministra 2005.gada 8.novembra lēmuma Nr.423 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Iekšlietu ministrs 2004.gada 2.septembrī informējis Krievijas Federācijas pilsoni Aleksandru K. (lietas materiālos arī – Alexander K.) par lēmumu, ar kuru viņš iekļauts to ārzemnieku sarakstā, kuriem ieceļošana Latvijas Republikā ir aizliegta (turpmāk arī – Saraksts). Lēmums tika pamatots ar kompetentas iestādes atzinumu, ka Aleksandra K. uzturēšanās Latvijā rada tiešus draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai, un Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktu. Lēmums ir viens no pamatojumiem Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2004.gada 3.septembra lēmumam Nr.2515 par Aleksandra K. piespiedu izraidīšanu.

Aleksandrs K. 2005.gada 20.aprīlī iesniedzis Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par minētā iekšlietu ministra lēmuma noformēšanu atbilstoši Administratīvā procesa likuma prasībām. Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 3.oktobra spriedumu atzinusi, ka lēmums par personas iekļaušanu Sarakstā ir administratīvais akts un tādēļ tas ir pakļauts Administratīvā procesa likumā noteiktajām prasībām.

[2] Satversmes tiesa, izvērtējot Imigrācijas likuma tiesību normu atbilstību Satversmes 92.pantam, ar 2004.gada 6.decembra spriedumu atzinusi Imigrācijas likuma 61.panta sestās daļas vārdkopu "lēmums, kas pieņemts saskaņā ar šā panta pirmo daļu, nav pārsūdzams" par neatbilstošu Satversmes 92.pantam un spēkā neesošu no 2005.gada 1.maija.

Ievērojot Satversmes tiesas spriedumā noteikto, Saeima 2005.gada 16.jūnijā izdarījusi grozījumus Imigrācijas likumā, tostarp papildinot likumu ar 61.¹pantu un likuma pārejas noteikumus ar 7.punktu, kas noteic, ka lēmumi par personas iekļaušanu Sarakstā, kuri pamatoti ar kompetentas iestādes sniegto informāciju un par kuriem ārzemnieks uzzinājis līdz 2005.gada 30.aprīlim, nav pārsūdzami, bet ārzemnieks ir tiesīgs prasīt, lai attiecīgā amatpersona pārskata lēmumu pēc būtības. Tādā gadījumā, ja vēl pastāv apstākļi, kas bija par pamatu lēmuma pieņemšanai, iekšlietu ministrs pieņem lēmumu atbilstoši Imigrācijas likuma 61.¹panta otrajā daļā noteiktajam.

[3] Aleksandrs K. 2005.gada 5.septembrī vērsies pie iekšlietu ministra ar lūgumu pārskatīt lēmumu par viņa iekļaušanu Sarakstā.

[4] Iekšlietu ministrs ar 2005.gada 8.novembra lēmumu Nr.423 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" iekļāvis sarakstā ziņas par Aleksandru K., nosakot viņam ieceļošanas aizliegumu uz nenoteiktu laiku. Ministrs lēmumā norādījis to, ka Drošības policija ar 2005.gada 20.oktobra vēstuli ir atzinusi, ka Aleksandra K. uzturēšanās Latvijas Republikā var radīt draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai. Lēmums pamatots ar Valsts drošības iestāžu likuma 11.pantu, Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punktu, 61.¹pantu un 63.panta trešās daļas 1.punktu.

[5] Aleksandrs K. iesniedzis Augstākās tiesas Senātā pieteikumu, kurā lūdzis atcelt iekšlietu ministra lēmumu par viņa iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā. Sava prasījuma pamatošanai Aleksandrs K. pieteikumā norādījis trīs pamatargumentus, tas ir, (a) iekšlietu ministrs lēmumā nav precizējis, kādas pieteicēja darbības rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai, (b) iekšlietu ministrs lēmumā nepamatoti nav izvērtējis lietderības apsvērumus, un (c) iekšlietu ministrs ir pārkāpis tiesiskuma principu. Minēto argumentu pamatošanai pieteicējs norādījis tālāk minētos apsvērumus.

[5.1] Iekšlietu ministram lēmumā vajadzēja norādīt, kādā veidā pieteicējs rada draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai, kā arī to, kādi apstākļi ir par pamatu ministra lēmumā izdarītajiem secinājumiem. Šādu pienākumu ministram uzliek Satversmes 90.pantā personas garantētās tiesības zināt savas tiesības un Administratīvā procesa likuma (*pieteikumā minēts APL, taču acīmredzot domāts Administratīvā procesa likums*) 5.pantā nostiprinātais privātpersonas tiesību ievērošanas princips. Tā kā gan Satversmes tiesa, gan Eiropas Kopienų tiesa norādījusi uz iespējamību personai sniegt informāciju, kas neietver valsts noslēpumu, lai arī vienlaikus attiecīgajai lietai kopumā ir piešķirts slepenības statuss, iekšlietu ministram pārsūdzētajā lēmumā bija jānosauc un jākonkretizē draudi, izmantojot neslepenu informāciju un pārveidojot slepenu. Turklāt konkrētajā gadījumā pieteicējs iekļauts Sarakstā tādēļ, ka var radīt draudus, taču tas nav pamatoti, jo likums konkrētajā gadījumā prasa, lai persona jau radītu draudus.

[5.2] Lietderības apsvēruma norādīšanas nepieciešamība iekšlietu ministra lēmumā izriet no Imigrācijas likuma (*pieteikumā minēts ImL, taču acīmredzot domāts Imigrācijas likums*) 61.panta pirmās daļas 2.punkta teikuma konstrukcijas un Satversmes 58.panta, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 6., 7. un 31.panta, Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.216 "Kārtība, kādā izmanto, uztur un aktualizē sarakstu par ārzemniekiem, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" 8.punkta, Ministru kabineta 2005.gada 16.augusta noteikumu Nr.605 "Kārtība, kādā uztur un aktualizē ārzemnieku sarakstu, kuriem ieceļošana Latvijas Republikā aizliegta" 4.punkta. Iekšlietu ministram ir kontroles pienākums un izvēles iespēja neiekļaut personu minētajā sarakstā. Turklāt atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijai (turpmāk – Eiropas Cilvēktiesību konvencija) un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts pieprasa, lai valsts drošības iestādes sagatavotu informāciju par draudiem sabiedriskajai kārtībai, savukārt iekšlietu ministrs, pieņemot lēmumu, novērtē tiesību ierobežojumu nepieciešamību, piemērotību, vajadzību un atbilstību saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 66.panta noteikumiem. Tādējādi iekšlietu ministram bija nepieciešams izvērtēt draudu intensitāti, pirms viņš pieņēma lēmumu par tiesību ierobežojumu. Vispārīga atsauce uz draudiem nav pietiekama, lai ierobežotu personas cilvēktiesības. Tāpat ministram ir pienākums izvērtēt personas iespējamo tiesību uz privātās dzīves ierobežojumu. Konkrētajā gadījumā tas nav darīts. Pieteicēja sociālā saikne ir izveidojusies tieši ar Latviju, Latvijā viņš ir piedzimis un pavadījis lielāko daļu no savas dzīves, te dzīvo viņa māte un draugi. Šie apstākļi liecina par to, ka viņam ir izveidojusies noturīga sociāla,

ekonomiska un emocionāla saikne ar Latviju. Visbeidzot, iekšlietu ministrs lēmumā nav izvērtējis, kādēļ pieteicējs Sarakstā ir iekļaujams uz neierobežotu laiku.

[5.3] Konkrētajā gadījumā pieteicēja sodīšana un tiesību ierobežošana noved pie tā, ka viņš tiek sodīts par savu tiesību likumīgu izmantošanu. Viņš nav izdarījis ne administratīvus pārkāpumus, ne noziedzīgus nodarījumus, tikai paudis savu viedokli.

[6] Iekšlietu ministrija ir iesniegusi paskaidrojumus par Aleksandra K. pieteikumu. Ministrija paskaidrojumos lūgusi atbildētājas pusē pieaicināt Drošības policiju, kuras atzinums ir pamatā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanai, un vienlaikus norādījusi, ka pieteikumu par pārsūdzētā iekšlietu ministra lēmuma atcelšanu neatzīst un uzskata to par nepamatotu. Ministrija pārsūdzētā lēmuma tiesiskuma pamatošanai norādījusi to, ka šis lēmums ir izdots, pamatojoties uz Drošības policijas 2005.gada 19.oktobra vēstuli Nr.21/3859-DV un 2004.gada 17.maijā Iekšlietu ministrijai sniegto informāciju. Savukārt attiecībā uz pieteikumā minētajiem argumentiem ministrija paskaidrojusi, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 3.panta pirmajai daļai konkrētajā gadījumā nav piemērojamas Administratīvā procesa likumā iekļautās prasības par administratīvā akta formu, bet ir piemērojamas Imigrācijas likuma 61.¹panta prasības par lēmumā norādāmo informāciju, ko iekšlietu ministrs šajā gadījumā ir ievērojis. Iekšlietu ministrijas ieskatā, ievērojot Imigrācijas likuma 61.panta pirmo daļu un otro daļu, šādā lēmuma pamatojumā ir jānorāda tikai kompetentā iestāde, kura ir sniegusi atzinumu, atzinuma datums un numurs, nevis sniegtā atzinuma saturs jeb apstākļi, kas ir pamatā kompetentās iestādes atzinumam. Pārsūdzētajā lēmumā sniegtā atsauce uz tā pamatā esošo kompetentās iestādes atzinumu un likumā garantētās tiesības pārskatīt šīs kompetentās iestādes rīcību saistībā ar atzinuma sniegšanu pilnībā atbilst Latvijas normatīvajiem aktiem un starptautiskajās tiesībās nostiprinātajiem principiem. Vienlaikus Iekšlietu ministrija informējusi tiesu, ka iesniegs tiesai Drošības policijas 2005.gada 19.oktobra vēstuli un 2004.gada 17.maijā Iekšlietu ministrijai sniegto informāciju.

[7] Tiesas sēdē procesa dalībnieki iepazinās un sniedza paskaidrojumus par Drošības policijas sagatavoto informāciju, kas paredzēta dienesta lietošanai. Tā kā šāda informācija ir ierobežotas pieejamības informācija, spriedumā tā atreferēta netiks.

[8] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvji uzturēja pieteikumu. Atbildētāja pusē pieaicinātie pārstāvji to neatzina. Ģenerālprokuratūras pārstāve deva atzinumu, ka Drošības policija nav pārkāpusi savu kompetenci atzinuma sniegšanā.

Motīvu daļa

[9] Satversmes tiesa savā 2004.gada 6.decembra spriedumā lietā Nr.2004-14-01, ar kuru tā Imigrācijas likuma 61.panta sestās daļas vārdkopu "lēmums, kas pieņemts saskaņā ar šī panta pirmo daļu, nav pārsūdzams" atzina par neatbilstošu Satversmes 92.pantam, uzdeva likumdevējam noteikt kārtību, "kādā tiesa izskata lietas, kas saistītas ar lēmumiem, kuri skar valsts drošības jautājumus. Šai kārtībai vienlaikus gan jāaizsargā valsts drošības intereses, gan jānodrošina personas tiesības uz taisnīgu tiesu" (sk. *Satversmes tiesas sprieduma 16.punktu*).

[10] Pieteicējs savu pieteikumu pamato vispirms ar to, ka iekšlietu ministrs savā lēmumā nav precizējis, kādas viņa darbības rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai. Administratīvo lietu departamenta ieskatā šis arguments ir noraidāms. Iekšlietu ministra lēmums atbilst Imigrācijas likuma 61. un 61.¹panta prasībām. Saskaņā ar šiem noteikumiem lēmumā nav konkrēti jānorāda sarakstā iekļautās personas darbības, kas rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai. Šīs ir "cita likuma speciālās tiesību normas" Administratīvā procesa likuma 3.panta pirmās daļas izpratnē. Līdz ar to attiecībā uz šo lēmumu nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma normas, no kurām izrietētu, ka šīs darbības būtu lēmumā jānorāda. Šāds Imigrācijas likumā pieļautais izņēmums no vispārējā administratīvā procesa kārtības ir attaisnojams, jo attiecīgo darbību uzrādīšana lēmumā var kaitēt valsts drošības interesēm, tostarp norādītu attiecīgajai personai informācijas daudzumu, kas ir valsts drošības iestāžu rīcībā.

[11] Pieteicējs savu pieteikumu pamato arī ar to, ka iekšlietu ministrs savā lēmumā nav izdarījis nepieciešamos lietderības apsvērumus, it sevišķi nav apsvēris draudu intensitāti, no vienas puses, un attiecīgās personas cilvēktiesības, no otras puses.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā persona, kas iekļauta to ārzemnieku sarakstā, kuriem iecelšana Latvijā Republikā ir aizliegta, var atsaukties uz cilvēktiesību ievērošanu Latvijā Republikā tikai tad, ja tā atrodas Latvijas Republikas jurisdikcijā. Tā kā pārsūdzētais 2005.gada 8.novembra lēmums tika izdots laikā, kad pieteicējs atradās Krievijas Federācijā, tātad neatradās Latvijas jurisdikcijā, svarīgi ir noskaidrot, vai pārsūdzētais lēmums ir vērtējams atsevišķi vai saistībā ar lēmumu, kas viņam tika paziņots 2004.gada 2.septembrī, kad pieteicējs atradās Latvijas Republikā, tātad Latvijas jurisdikcijā.

Kā jau minēts iepriekš (sk. *sprieduma 2. un 3.punktu*), atbilstoši Imigrācijas likuma pārejas noteikumu 7.punktam lēmumi par personas iekļaušanu Sarakstā, par kuriem ārzemnieks uzzinājis līdz 2005.gada 30.aprīlim, nav pārsūdzami, bet ārzemnieks ir tiesīgs prasīt, lai

attiecīgā amatpersona pārskata lēmumu pēc būtības. Pārsūdzētais 2005.gada 8.novembra lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz Aleksandra K. lūgumu pārskatīt sākotnējo lēmumu par viņa iekļaušanu Sarakstā. Administratīvo lietu departamenta ieskatā pie šādiem apstākļiem pārsūdzētais lēmums skatāms saistībā ar lēmumu, kas viņam tika paziņots 2004.gada 2.septembrī, tātad laikā, kad pieteicējs atradās Latvijas jurisdikcijā.

Ņemot vērā iepriekš teikto, pieteicējs var atsaukties uz civiltiesību ievērošanu Latvijas Republikā.

[12] Lai pārbaudītu, vai iekšlietu ministrs, pieņemot apstrīdēto lēmumu, ir ievērojis civiltiesības, tiesai jākonstatē, vai attiecīgais lēmums aizskar kādas no civiltiesībām, kas personai garantētas Satversmē un starptautiskajos līgumos, kam Latvija ir pievienojusies. Iesniegumā iekšlietu ministram, kā arī pieteikumā tiesai Aleksandrs K. norādījis uz privātās dzīves, kā arī tiesību zināt savas tiesības un uzskatu paušanas brīvības ierobežojumu. Iepriekš minētās tiesības ir minētas Satversmes 96., 90. un 100.pantā.

[13] Tiesības zināt savas tiesības, uz kuru aizskārumu atsaucies pieteicējs, garantētas Satversmes 90.pantā. Šīs tiesības Administratīvo lietu departamenta ieskatā attiecas uz tiesībām zināt normatīvo regulējumu, nevis konkrēta iestādes lēmuma motivāciju vai pamatojumu. Tāpēc konkrētajā gadījumā Satversmes 90.pantā minētās tiesības nav skartas. Turklāt pārsūdzētajā lēmumā ir norādīts konkrētā Imigrācijas likuma norma, uz kuras pamata pieteicējs ir iekļauts Sarakstā.

[14] Uzskatu paušanas brīvība ir noteikta Satversmes 100.pantā, kā arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pantā. Atbilstoši Satversmes 116.pantam, kā arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.panta otrajai daļai, personas tiesības paust savus uzskatus var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, kas nepieciešami, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrisko drošību, labklājību un tikumību. Turklāt Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 16.pantā ir noteikts, ka 10.pants nav šķērslis noteikt ierobežojumus ārzemnieku politiskajām aktivitātēm. Tādējādi, ja uzskatu brīvības ierobežojums ir saistīts ar politiskajām aktivitātēm, Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pants netiek pārkāpts.

Satversmē, atšķirībā no Eiropas Cilvēktiesību konvencijas, šāds ierobežojuma attaisnojums *expressis verbis* nav paredzēts. Tādēļ atbilstoši Satversmes 116.pantam šādam ierobežojumam būtu jābūt noteiktam ar likumu. Šāds ierobežojums ārzemniekiem noteikts ar Imigrācijas likuma 61.pantu, kas ierobežo ārzemnieku tiesības, tostarp arī uzskatu paušanas brīvību.

Turklāt no tiesas sēdē iesniegtajiem materiāliem un procesa dalībnieku paskaidrojumiem izriet, ka uzskatu paušana nav vienīgais pamats Aleksandra K. iekļaušanai Sarakstā.

Ņemot vērā iepriekš teikto, arguments par uzskatu paušanas brīvības ierobežojumu nevar būt par pamatu pārsūdzētā lēmuma atcelšanai.

[15] Privātās dzīves aizsardzība noteikta Satversmes 96.pantā, kā arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.pantā. Kā vairākkārtīgi savos nolēmumos norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Eiropas Cilvēktiesību konvencija negarantē tiesības ārvalstniekam ieceļot vai uzturēties noteiktā valstī vai netikt no tās izraidītam un ka dalībvalstīm saskaņā ar vispārārstītu starptautisko tiesību principu ir tiesības kontrolēt to personu, kas nav šīs valsts pilsoņi, ieceļošanu un uzturēšanos valstī, kā arī izraidīšanu no tās. Tomēr valstu šajā jomā pieņemtie lēmumi noteiktos gadījumos var aizskart tiesības uz privāto dzīvi, kas ir aizsargāta ar konvencijas 8.panta pirmo daļu (sk., piemēram, *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 9.novembra lēmuma 1.punktu lietā "Andrejs Šebanovs pret Latviju"*, iesniegums nr.50065/99; latviešu valodā lēmums publicēts Eiropas padomes Informācijas biroja 2004.gadā izdotajā grāmatā *"Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Spriedumi un lēmumi lietās pret Latviju ar Egila Levita komentāriem"*. 135.–143.lpp., kā arī <http://www.mkparstavis.am.gov.lv/lv/?id=115>).

Ņemot vērā, ka Aleksandrs K. ir dzimis un ilgus gadus dzīvojis Latvijā, pamatota ir viņa atsaukšanās uz iespējamo privātās dzīves aizskārumu.

Atbilstoši Satversmes 116.pantam, kā arī Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8.panta otrajai daļai, personas tiesības uz privātās dzīves aizsardzību var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, kas nepieciešami, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrisko drošību, labklājību un tikumību. Tādējādi, lai ierobežojumu uzskatītu par attaisnojamu, tam ir jābūt noteiktam ar likumu, ierobežojumam ir jābūt leģitīmam mērķim un ierobežojumam jābūt samērīgam ar leģitīmo mērķi. Konkrētajā gadījumā ierobežojums ir noteikts ar likumu – Imigrācijas likuma 61.pantu un tam ir leģitīms mērķis – valsts un sabiedriskā drošība.

Lai noskaidrotu, vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā konkrētajā gadījumā iekšlietu ministram (Iekšlietu ministrijai) bija jānoskaidro, vai Aleksandram K. joprojām pastāv cieša personiska, ekonomiska vai sociāla saite ar Latviju, vai šāda saite viņam ir izveidojusies Krievijā, vai Krievijā viņam ir dzīvesvieta, vai ir nopietni šķēršļi viņa mātei apciemot viņu Krievijā, kā arī citus ar privāto dzīvi tieši saistītus jautājumus. Citiem vārdiem, iekšlietu ministram (Iekšlietu ministrijai) bija jānoskaidro, cik lielā mērā konkrētajā gadījumā ir noticis

Aleksandra K. privātās dzīves ierobežojums. Šis ierobežojums pēc tam bija jāsamēro ar nepieciešamību aizsargāt valsts un sabiedrisko drošību un kārtību (*sal. 122.punktu Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2003.gada 9.oktobra spriedumā lietā "Slivenko pret Latviju", iesniegums Nr.48321/99, latviešu valodā lēmums publicēts: <http://www.mkparstavis.am.gov.lv/lv/?id=115>*).

Kā izriet no lietas materiāliem un paskaidrojumiem tiesas sēdē, iekšlietu ministrs, pieņemot apstrīdēto lēmumu, vispār nav izdarījis apsvērumus par Aleksandra K. privātās dzīves ierobežojumu.

Tā kā šādi apsvērumi iekšlietu ministram bija jāizdara, bet viņš tos nav izdarījis, tas varēja ietekmēt administratīvo aktu pēc satura, tātad uzskatāms par būtisku procesuālu pārkāpumu. Šī iemesla dēļ iekšlietu ministra 2005.gada 8.novembra lēmumu Nr.423 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" ir atceļams no tā pieņemšanas dienas.

[16] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 250.pantam tiesa taisa spriedumu, pārbaudījusi, vai 1) administratīvais akts izdots, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus, 2) administratīvais akts atbilst materiālo tiesību normām, 3) administratīvā akta pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā, ja tiesa secina, ka administratīvais akts izdots, pieļaujot tādu procesuālo pārkāpumu, kura dēļ administratīvais akts ir atceļams, procesuālās ekonomijas dēļ tā atceļ pārsūdzēto administratīvo aktu, nepārbaudot citus administratīvā akta tiesiskuma un pamatotības aspektus.

Ievērojot iepriekš teikto, Administratīvo lietu departaments neuzskata par nepieciešamu analizēt citus pieteikumā minētos argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Imigrācijas likuma 65.⁴ un 65.⁵pantu, kā arī Administratīvā procesa likuma 246.–252.pantu un 253.panta pirmo daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Apmierināt Aleksandra K. pieteikumu.

Atcelt iekšlietu ministra 2005.gada 8.novembra lēmumu Nr.423 "Par personas iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā" no tā pieņemšanas dienas.

Piedzīt no Latvijas Republikas par labu Aleksandram K. samaksāto valsts nodevu 10 latus.

Spriedums nav pārsūdzams.

9.Saeimas vēlēšanu norises tiesiskums; vēlēšanu procesā ievērojamie vispārējie tiesību principi un pamats vēlēšanu atzīšanai par prettiesiskām

1. Saeimas vēlēšanu likumā ietvertās tiesību normas nenoteic tiesas kompetenci, izskatot lietas par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu (Saeimas vēlēšanu likums, 51.pants).

2. Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Kā atziņš tiesību doktrīnā, ja no demokrātijas jēdziena atvasināts pamatprincipu atzars Latvijas tiesību sistēmā ir noregulēts nepietiekamā līmenī, **demokrātijas** jēdziens Satversmes 1.pantā ar savu formālo spēku, stāvot pāri citām tiesību normām, var šo trūkumu mazināt. Ņemot vērā Saeimas vēlēšanu likuma nepilnīgo regulējumu, atzīstams, ka, noskaidrojot Administratīvo lietu departamenta kompetenci, izskatot pieteikumus par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu, minētā tiesību norma interpretējama Satversmes 1.panta tvērumā (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants).

3. Satversmes 1.pantā, nosakot, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika, ir nepārprotami apliecināts, ka Latvija par savu politisko modeli ir izvēlējusies modernu, tiesisku demokrātisku iekārtu un atzīst par saviem demokrātiskas un tiesiskas valsts virspincipus (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens).

4. Viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem ir valsts varas dalīšanas princips, no kura savukārt izriet tiesu varas kontrole pār likumdevēja varas un izpildvaras atzaru. Ārpus tiesu varas kontroles nevar palikt neviena no tiesību normām vai izpildvaras darbībām, ja tās aizskar kādas personas intereses.

Demokrātiskā valsts iekārtā jānodrošina ieinteresētām personām iespējas vērsties tiesā, lai tiesiskā procedūrā pārbaudītu vēlēšanu norises tiesiskumu. Vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaude tiesas ceļā ir demokrātiskas valsts iekārtas nepieciešamība. Līdz ar to atbilstoši demokrātiskas valsts standartiem institūcijai, kas izskata sūdzības par vēlēšanām, jābūt tiesīgai pārbaudīt arī vēlēšanu norises tiesiskumu (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, valsts varas dalīšanas princips, tiesības uz tiesu).

5. Lai nodrošinātu mūsdienu demokrātiskai valstij un Administratīvā procesa likumā nostiprinātajiem principiem atbilstošu un pienācīgu vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaudi, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa interpretējama paplašināti. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta kompetencē ir ne tikai pārbaudīt

Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma pareizību no formālā viedokļa (kļūdas balsu skaitīšanā, lēmuma sagatavošanā u.tml.), bet arī pārbaudīt vēlēšanu norises tiesiskumu, – tās atbilstību Satversmē un starptautisko tiesību dokumentos ietvertajiem vēlēšanu principiem (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, tiesības uz tiesu, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa).

6. No demokrātijas virsprincipiem izriet valsts varas leģitimitātes princips, kas nodrošina, ka suverēnās valsts varas nesējai – tautai – ir jābūt ietekmei uz lēmumu pieņemšanu valstī. Tautas gribai ir jābūt valsts varas pamatā, jābūt tās avotam, tas ir, valsts varai ir jābūt tautas leģitīmetai (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, valsts varas leģitimitātes princips).

7. Valsts varas leģitimēšanas pamats Satversmes noteiktajā parlamentārās demokrātijas valsts iekārtā ir periodiskas likumdevēja vēlēšanas, kas vienlaikus ir arī veids, kā tautai izteikt savu tā brīža gribu, atbilstoši kurai likumdevējam ir jādarbojas līdz nākamajām vēlēšanām (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, valsts varas leģitimitātes princips).

8. Vēlēšanu tiesības un vēlēšanu sistēmas principi mūsdienu demokrātijās tiek nostiprināti konstitucionālā līmenī. Demokrātisku valstu vēlēšanu sistēmu pamatprincipi ir kopīgi – vēlēšanām jābūt vispārīgām, vienlīdzīgām, brīvām un aizklātām (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, vēlēšanu sistēmas principi).

9. Lai gan brīvas vēlēšanas nav Satversmē minētas tiešā tekstā, neapšaubāmi tas ir viens no vēlēšanu sistēmas pamatprincipiem, bez kura nav iedomājama demokrātija, jo valsts varas avots ir tautas griba, un šīs gribas izpauzumam ir jābūt brīvam. Brīvu vēlēšanu princips, pirmkārt, prasa, lai valsts nodrošinātu dažādu viedokļu veidošanās iespēju, reālu iespēju šo viedokļu paušanai un iespēju darīt tos zināmus vēlētājiem, otrkārt, lai vēlētājs būtu aizsargāts no tā, ka gan valsts, gan privātpersonas varētu viņu nepieļaujami ietekmēt ar savu gribu (Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, 1.pants un demokrātijas jēdziens).

10. Brīvu vēlēšanu principa tvērums attiecas ne tikai uz balsošanas brīdi, bet arī uz vēlētāju gribas veidošanos priekšvēlēšanu posmā (Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, brīvu vēlēšanu princips).

11. Apsverot, vai trešo personu īstenotas politisko partiju reklamēšanas izdevumi ieskaitāmi attiecīgās politiskās organizācijas priekšvēlēšanu izdevumos, ja tie arī pārsniedz likumā noteikto izdevumu apmēru, atzīstami par Politisko organizāciju (partiju)

finansēšanas likuma pārkāpumu, jāizvērtē, vai pastāv tieša saikne starp šīm trešajām personām un politiskajām organizācijām (Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums).

12. Ja tiek konstatēts, ka politisko organizāciju reklamējušās trešās personas dibinātāji un ziedotāji ir tieši saistīti ar šo politisko organizāciju (ir tās biedri vai oficiālās priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas veidotāji), kā arī, ja politiskās organizācijas publiski nenorobežojas no šo trešo personu reklāmas, jāatzīst, ka starp šīm trešajām personām un politiskajām organizācijām pastāv tieša saikne (Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums).

13. Konstatējot, ka politiskās organizācijas pārsniegušas likumā noteiktos politisko organizāciju priekšvēlēšanu izdevumu griestus, secināms, ka noticis Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma pārkāpums, kas secīgi jāatzīst par vēlēšanu norises pārkāpumu (Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums).

14. Tiesību normu pārkāpums pats par sevi nav ne noteicošais, ne pietiekamais priekšnoteikums, lai vēlēšanu rezultātus uzskatītu par tiktāl ietekmētiem, ka būtu pamats visu vēlēšanu norisi atzīt par prettiesisku. Izvērtējot vēlēšanu norises tiesiskumu, ne tikai jākonstatē pārkāpums, bet arī jāvērtē konkrētā pārkāpuma būtība un sekas (Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse).

15. Vēlēšanu rezultātus ietekmējošs ir tāds pārkāpums, kas būtiski ietekmē vēlēšanu iznākumu, tas ir, ja tiek konstatēts, ka vēlēšanu rezultāts neatspoguļo vēlētāju patieso (brīvo) gribu. Turklāt tas nozīmē, ka būtiski tiek pārkāpts arī brīvu vēlēšanu princips.

Tomēr par šādu pārkāpumu var runāt vienīgi tad, ja konstatējams smags, svarīgs, daudzkārtējs, visaptverošs un vispārzināms pārkāpums, tas ir, ja konstatējama visu vai lielākās daļas vēlētāju piespiedu ietekmēšana balsot par konkrētu politisko organizāciju bez iespējas vērsties pret to (Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse).

16. Apstākļi, ka politiskās organizācijas iztērē vairāk finanšu līdzekļu priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas laikā, pats par sevi nerada citas atšķirīgas informācijas neesamību vai pilnīgu informācijas vienveidību un līdz ar to arī tādu visaptverošu ietekmi uz vēlētāju gribas veidošanos, lai to atzītu par būtisku (Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse, brīvu vēlēšanu princips).

17. Ja vēlētajiem bija pieejama informācija, ka kādas partijas priekšvēlēšanu laikā tiek pieļauti pārkāpumi, piemēram, tiek pārsniegti likumā noteiktie priekšvēlēšanu izdevumu limiti, reklamējoties ar trešo personu starpniecību, turklāt šī informācija tika publiski apspriesta, jāatzīst, ka vēlētajiem priekšvēlēšanu laikā bija iespēja veidot savu politisko gribu, ņemot vērā arī minēto informāciju.

Tātad vēlētaļi savu izvēli varēja veidot informācijas pieejamības apstākļos, proti, vēlētajiem bija iespēja izvēlēties, vai balsot vai nebalsot par politisko organizāciju, kuras darbība, iespējams, neatbilst likuma noteiktajai kārtībai un kuras darbība, iespējams, apzināti vērsta uz minētā likuma mērķu neievērošanu (Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, brīvu vēlēšanu princips).

18. Vienlīdzīgas iespējas uz plašsaziņas līdzekļu pieejamību politiskajām organizācijām nerada tiesības uz vienādu raidlaiku sabiedriskajā televīzijā. Kā atzīts demokrātisko valstu tiesu praksē, sabiedriskās raidorganizācijas drīkst izvērtēt katrai politiskajai organizācijai piešķiramo raidlaiku atbilstoši tās nozīmīgumam.

Lai nodrošinātu taisnīgu raidlaika sadali, var pielietot divas metodes – pilnīgās/stingrās vienlīdzības (angl. – strict equality) metodi vai proporcionālo vienlīdzības metodi. Saskaņā ar proporcionālo vienlīdzīgo iespēju metodi raidlaiks starp politiskajām organizācijām tiek sadalīts proporcionāli vēlētaļu skaitam, kuri atbalsta politisko organizāciju (vienlīdzīgu vēlēšanu princips).

2006.gada 3.novembrī

Lieta Nr. SA-5

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	J.Briede
senatore	D.Mīta,

piedaloties politiskās organizācijas (partijas) "Jaunie demokrāti" pārstāvjiem J.Grasim un J.Eglītim, partijas "Mūsu zeme" pārstāvim I.Ančānam, politiskās organizācijas "Sociālā Taisnīguma partija" pārstāvim V.Teivānam un politiskās organizācijas "Tēvzemes savienība" pārstāvim M.Draudiņam un Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvim J.Jonāsam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta sakarā ar politiskās organizācijas (partijas) "Jaunie demokrāti" pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atcelšanu, partijas "Mūsu zeme" pieteikumu par Centrālās vēlēšanu

komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atzīšanu par prettiesisku un notikušo 9.Saeimas vēlēšanu atzīšanu par nelikumīgām, politiskās organizācijas "Sociālā Taisnīguma partija" un politiskās organizācijas "Tēvzemes savienība" pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atzīšanu par prettiesisku un atceļamu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 7.oktobrī notika 9.Saeimas vēlēšanas. Apkopojusi 9.Saeimas vēlēšanu rezultātus, Centrālā vēlēšanu komisija 2006.gada 25.oktobrī pieņēma lēmumu Nr.53 (turpmāk arī – Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums) un noteica 9.Saeimā ievēlētos deputātus.

[2] Politiskā organizācija (partija) "Jaunie demokrāti" Augstākajā tiesā iesniedza pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma atcelšanu. Politiskā organizācija (partija) "Jaunie demokrāti" pieteikumā lūdza apturēt Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu, kā arī izlemt par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesā par Saeimas vēlēšanu likuma, Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma un likuma "Par Centrālo vēlēšanu komisiju" atbilstību Satversmei. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Atbilstoši starptautisko tiesību normām vēlēšanām jābūt brīvām, vispārējām, aizklātām, periodiskām un vienlīdzīgām. Pilsonim ir jābūt tiesībām vēlē un tikt ievēlētam. Vienlīdzīgu vēlēšanu princips paredz, ka visu politisko partiju un deputātu kandidātu iespējas ir vienlīdzīgas. Vēlēšanas ir brīvas, ja vēlētaļi var brīvi veidot savus uzskatus un paust savas vēlmes, kā arī cīnīties pret vēlēšanu procedūras pārkāpumiem. Vēlēšanu brīvība nozīmē arī to, ka vēlētaļu izšķiršanos par to, kam atdot balsis, nedrīkst nepieļaujami ietekmēt.

Konkrētajā gadījumā Latvijas valsts neveica nekādus pasākumus, lai nodrošinātu vienlīdzīgas un demokrātiskas vēlēšanas. Ne Centrālā vēlēšanu komisija, ne Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, ne Ģenerālprokuratūra, ne arī citas iestādes nenovērsa Satversmē noteikto vēlēšanu principu pārkāpumus. Šie pārkāpumi būtiski ietekmēja vēlēšanu rezultātus. Līdz ar to ir pārkāpts Satversmes 1. un 6.pants. Minēto normu pārkāpums izpaudies arī tālāk minētajā veidā.

[2.1.1] Politiskā organizācija "Tautas partija" (turpmāk – Tautas partija) un politiskās organizācijas Latvijas Pirmās partijas un partijas "Latvijas Ceļš" vēlēšanu apvienība (turpmāk – LPP/LC apvienība) neievēroja Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 2.panta pirmo daļu, 6.panta trešo daļu un 8.⁴pantu.

Tautas partija un LPP/LC apvienība pārsniedza priekšvēlēšanu izdevumu ierobežojumus, izmantojot biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" un nodibinājuma "PA SAULEI" starpniecību.

[2.1.2] Pēc biedrības "Sabiedriskās politikas centrs Providus" (turpmāk – Providus) pētījuma Tautas partija ar biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" palīdzību un LPP/LC apvienība ar nodibinājuma "PA SAULEI" palīdzību jau līdz 2006.gada 1.oktobrim priekšvēlēšanu kampaņā bija pārsniegušas priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumus. Turklāt tieši pēdējā priekšvēlēšanu nedēļā šo partiju reklāma bija visintensīvākā. Līdz ar to vēlēšanu izdevumu pārkāpumi bija vēl lielāki.

Tautas partijas un LPP/LC apvienības reitingu pieaugums saistāms tieši ar priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumu neievērošanu. Saskaņā ar SIA "SKDS" sabiedriskās domas pētījuma datiem 2006.gada augustā par Tautas partiju bija gatavi balsot 8,9 procenti no visiem balsstiesīgajiem iedzīvotājiem, bet par LPP/LC apvienību – 3,5 procenti. Prettiesiski finansētās kampaņas rezultātā minētās politiskās organizācijas ieguva attiecīgi 19,56 procentus un 8,58 procentus balsstiesīgo iedzīvotāju balsu.

[2.2] Centrālajai vēlēšanu komisijai atbilstoši Saeimas vēlēšanu likuma 52.pantam ir jāizvērtē, vai nav bijuši vēlēšanu pārkāpumi, un saskaņā ar likuma "Par Centrālo vēlēšanu komisiju" 4. un 12.pantu jānodrošina Saeimas vēlēšanu likuma vienveidīga un pareiza piemērošana. Ja minētais likums nav ievērots, vēlēšanu rezultāti jānulē. Šos jautājumus Centrālā vēlēšanu komisija konkrētajā gadījumā nav vērtējusi.

[2.3] Ņemot vērā, ka politiskās organizācijas prettiesiski tērēja līdzekļus priekšvēlēšanu kampaņu organizēšanā, un to, ka Centrālā vēlēšanu komisija ar minēto lēmumu apstiprināja nelikumīgus vēlēšanu rezultātus, uzskatāms, ka ir noticis būtisks procesuālo tiesību pārkāpums. Tādējādi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 84.pantam pārsūdzētais Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums ir atzīstams par prettiesisku.

[3] Partija "Mūsu zeme" Augstākajā tiesā iesniedza pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma un 9.Saeimas vēlēšanu atzīšanu par prettiesiskām. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] 9.Saeimas vēlēšanu procesā pieļauti būtiski tiesību normu pārkāpumi, kas ietekmēja vēlēšanu rezultātus. Pārkāpumi noveda pie Satversmes 1. un 6.pantā nostiprinātā vienlīdzības principa pārkāpšanas.

Tautas partija un LPP/LC apvienība saņēma ziedojumus no juridiskajām personām – biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" un nodibinājuma "PA SAULEI" un tādējādi pārkāpa Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 2.pantu. Par to liecina šādi pierādījumi: 1) atsevišķos biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" reklāmas materiālos izteikts aicinājums balsot par Tautas partiju, 2) Baltijas

Sociālo Zinātņu institūta 2002.gada pētījumā redzams skaidrs konkrētu politisko organizāciju popularitātes pieaugums uzreiz pēc to reklāmas kampaņas sākšanās, 3) SIA "Latvijas fakti" veiktajos pētījumos 2006.gada augustā un septembrī konstatēts Tautas partijas un LPP/LC apvienības popularitātes pieaugums.

Politiskās organizācijas neievēroja arī Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 4.panta trešo un ceturto daļu un 8.⁴pantu. Minētie prettiesiskie ziedojumi būtiski ietekmēja 9.Saeimas vēlēšanu rezultātus un deputātu mandātu sadalījumu.

[3.2] Turklāt 9.Saeimas vēlēšanu rezultātus un deputātu mandātu sadalījumu ir ietekmējusi valsts bezpeļņas sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Televīzija" (turpmāk – Latvijas Televīzija), kuras attieksme vērtējama kā diskriminējoša. Latvijas Televīzija raidījumā "Milži cīgas" aicināja piedalīties pārsvarā tikai vadošo, šobrīd Saeimā esošo politisko organizāciju pārstāvjus. Jau Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 23.marta spriedumā lietā Nr.C2957004 atzīts, ka prettiesiska ir Latvijas Televīzijas rīcību, liedzot iespēju piedalīties priekšvēlēšanu debatēs politiskajām organizācijām, ja tās sabiedriskajās aptaujās nav saņēmušas 4 procentu vēlētāju atbalstu.

Šobrīd Saeimā neesošajām politiskajām organizācijām raidlaiks Latvijas Televīzijā tika ierādīts laikā, kad faktiski lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju bija darbā. Tādējādi tika ierobežotas politisko organizāciju pārstāvju iespējas izklāstīt vēlētājiem partijas nostādnas. Raidījumā "Skats no malas" raidījuma dalībnieki nicīgi izteicās par **mazajām partijām**, bet pirms pašām vēlēšanām aicināja nebalsot par tām.

[3.3] Providus veiktie aprēķini apstiprina, ka no 2006.gada janvāra līdz 18.septembrim biedrība "Sabiedrība par vārda brīvību" ir izvietojusi reklāmu, iztērējot Ls 363 134, bet nodibinājums "PA SAULEI" – Ls 96 179. Līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka minētie izdevumi līdz 9.Saeimas vēlēšanu dienai pārsniedza noteiktos priekšvēlēšanu izdevumu ierobežojumus Ls 279 053.

[3.4] Centrālā vēlēšanu komisija, nosakot 9.Saeimas vēlēšanu rezultātus, pārkāpa arī Satversmes 6.pantu, jo tā piešķīra deputātu vietas tikai tiem kandidātu sarakstiem, par kuriem nobalsoja ne mazāk kā 5 procenti vēlētāju. Tomēr šādu tiesību normu Satversme neparedz. Vēlēšanu barjera ir prettiesiska, jo tā nav ieviesta Satversmes 77.pantā paredzētajā kārtībā, tas ir, par vēlēšanu barjeras ieviešanu nav notikusi tautas nobalsošana.

[4] Politiskā organizācija "Sociālā Taisnīguma partija" un partija "Tēvzemes savienība" iesniedza pieteikumu Augstākajā tiesā par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma atzīšanu par prettiesisku un atceļamu. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] 9.Saeimas vēlēšanu procesā pieļauti būtiski pārkāpumi, kas ietekmēja vēlēšanu rezultātus. Vēlēšanu laikā tika pārkāpts Satversmes 1. un 6.pants, tas ir, vēlēšanas nebija brīvas, vispārīgas, tiešas, proporcionālas un vienlīdzīgas.

[4.2] Tautas partija un LPP/LC apvienība, pārkāpjot Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma normas, saņēmušas ziedojumus no juridiskajām personām. Biedrība "Sabiedrība par vārda brīvību" un nodibinājums "PA SAULEI" no 2006.gada jūlija līdz oktobrim izvietoja televīzijā un radio apmaksātus informatīvus materiālus, kuros pozitīvi atainota minēto politisko organizāciju pārstāvju darbība. Nacionālā radio un televīzijas padome šos materiālus kvalificējusi kā politisko reklāmu.

[4.3] Pārējie pieteicēju pieteikumā minētie argumenti atbilst partijas "Mūsu zeme" pieteikumā minētajiem argumentiem, kas norādīti šā sprieduma 3.1., 3.2., 3.3. un 3.4.apakšpunktā.

[5] Par minētajiem pieteikumiem Centrālā vēlēšanu komisija iesniedza paskaidrojumus, kuros norādīti turpmāk minētie argumenti.

[5.1] Pieteicējas nav norādījušas, kādām tiesību normām neatbilst Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums. Centrālās vēlēšanu komisijas kompetence ir noteikta likuma "Par Centrālo vēlēšanu komisiju" 4.pantā, tas ir, Centrālā vēlēšanu komisija nodrošina Saeimas vēlēšanu likuma (...) izpildi, kā arī šā likuma vienveidīgu un pareizu piemērošanu un kontrolē šā likuma precīzu izpildi.

Centrālā vēlēšanu komisija nekontrolē Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma izpildi, kas ir Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kompetencē. Centrālā vēlēšanu komisija, pieņemot lēmumu un nosakot Saeimā ievēlētos deputātus, rīkojās atbilstoši tās kompetencei.

[5.2] Nevienš no vēlēšanu iecirkņu balsu skaitīšanas protokoliem Saeimas vēlēšanu likuma 35.¹pantā noteiktajā kārtībā netika apstrīdēts. Turklāt līdz Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma pieņemšanai arī netika saņemti iebildumi no kandidātu sarakstu iesniedzējiem. Līdz ar to Centrālā vēlēšanu komisija nepiekrīt pieteikumos izteiktajiem argumentiem, ka Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums būtu atceļams.

[6] Tiesas sēdē pieteicēju pārstāvji pieteikumos norādītos prasījumus uzturēja uz pieteikumos minētajiem argumentiem. Politiskās organizācijas (partijas) "Jaunie demokrāti" pārstāvji atteicās no pieteikumā izteiktā lūguma apturēt Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma darbību, kā arī no lūguma iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā. Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvis pieteikumos neatzina un lūdza tos noraidīt.

[7] Tiesas sēdē pēc pieteicējas partijas "Mūsu zeme" lūguma kā liecinieks tika nopratināts V.K. Liecinieks norādīja, ka viņa rīcībā ir dati par priekšvēlēšanu reklāmas, kas izvietota televīzijā, radio un drukātajos medijos, apjomiem un tās izmaksām.

Līdz 7.oktobrim biedrība "Sabiedrība par vārda brīvību" izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 47 485 sekundes; nodibinājums "PA SAULEI" izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 35 248 sekundes; Tautas partija savā vārdā izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 17 250 sekundes; A.Šlesera vārdā izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 2560 sekundes; LPP/LC apvienība izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 8392 sekundes; *Creative media services* par LPP/LC izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 2190 sekundes; *Shark media* par LPP/LC izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 1350; Latvijas Pirmā partija izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 1014 sekundes; partija "Latvijas Ceļš" savā vārdā izvietoja reklāmas, kuru apjoms bija 1500 sekundes.

Biedrība "Sabiedrība par vārda brīvību" izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 506 583; nodibinājums "PA SAULEI" izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 309 365; Tautas partija izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 195 613; A.Šlesera vārdā izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 84 033; LPP/LC apvienība izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 54 344; *Shark media* un *Creative media services* izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 61 557; Latvijas Pirmā partija izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 11 603. Kopējais tērīņu apjoms līdz 1.oktobrim Tautas partijai bija Ls 702 196, bet LPP/LC apvienībai – Ls 520 902.

Liecinieks paskaidroja, ka no pētījuma izriet, ka jūlijā, augustā, septembrī, pieaugot politisko organizāciju reklāmām, bija vērojams arī attiecīgo politisko organizāciju reitingu pieaugums. Tomēr reitingus ietekmē dažādi faktori. No vēlēšanu kampaņas loģikas viedokļa slavinošas reklāmas ir izteikts labums attiecīgajai politiskajai organizācijai. Ticams ir pieņēmums, ka reklāmu ietekme uz vēlēšanu rezultātiem ir būtiska. Jo lielāks ir reklāmu finansējums, jo reitingi pieaug, ko var attiecināt gan uz 8., gan 9.Saeimas vēlēšanām.

Valsts izveidotais mehānisms nav piemērots, lai kampaņas laikā īstenotu vienlīdzīgus noteikumus. Lai pateiktu, cik precīza ir sakritība starp reklāmu un reitingu, jāņem vērā, ka reklāmas nav vienīgais faktors, kas ietekmē vēlēšanu rezultātus. Nav acīmredzams, cik liela ir reklāmas ietekme uz vēlēšanu rezultātiem, taču tā varētu būt 2–5 procenti. Pretkampaņas reklāmās pēc vispārējām aplēsēm iztērēts Ls 120 000. Teorētiski vēlēšanu rezultātus varēja ietekmēt arī vēlēšanu izglītojošā kampaņa. Liecinieka ieskatā, būtiska ietekme var būt arī viens mandāts. Jebkura reklāmas ietekme nav atzīstama par nepieļaujamu, svarīgs ir tās apjoms.

Tiesas sēdē pēc pieteicējas partijas "Mūsu zeme" lūguma kā liecinieks tika nopratināts arī J.I., kas norādīja, ka reklāmas ietekme uz personu ir neapstrīdama. Cik lielā mērā kāda konkrēta reklāma ietekmē konkrētu sabiedrību, ir atkarīgs no reklāmas pārraidīšanas kanāla, biežuma un citiem faktoriem.

Daudzās valstīs ir noteikti politisko organizāciju reklāmas pārraides ierobežojumi, lai radītu vienlīdzīgus noteikumus politiskajām organizācijām. 2002.gadā Baltijas Sociālo Zinātņu institūts veica pētījumu priekšvēlēšanu laikā, kas liecināja, ka atsevišķu politisko organizāciju popularitāte pieauga pēc intensīvas reklāmas kampaņas.

Liecinieks tiesas sēdē norādīja, ka politisko organizāciju finansēšanas pārkāpumi vēlēšanās ir bijuši un ka to ietekme uz vēlēšanām ir tik liela, lai vēlēšanu rezultātus uzskatītu par ietekmētiem. Par to liecina politisko organizāciju popularitātes mērījumi.

Motīvu daļa

[8] Politiskā organizācija (partija) "Jaunie demokrāti" iesniedza Augstākajā tiesā pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma atcelšanu, partija "Mūsu zeme" – par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma un 9.Saeimas vēlēšanu atzīšanu par prettiesiskām un politiskā organizācija "Sociālā Taisnīguma partija" un partija "Tēvzemes savienība" – par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma atzīšanu par prettiesisku un atceļamu. No minēto politisko organizāciju pieteikumiem izriet, ka politiskās organizācijas pēc būtības pārsūdz vēlēšanu rezultātus un to mērķis ir panākt vēlēšanu rezultātu atcelšanu.

Saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmo daļu kandidātu sarakstu iesniedzējiem ir tiesības Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu triju darbdienu laikā pēc tā pieņemšanas pārsūdzēt tiesā.

Administratīvo lietu departaments secina, ka Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa *expressis verbis* noteic, ka tiesā ir pārsūdzams Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu. Taču ne konkrētā tiesību norma, ne arī citas Saeimas vēlēšanu likumā ietvertās tiesību normas nenoteic Administratīvo lietu departamenta kompetenci, izskatot pieteikumus, kas iesniegti Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmajā daļā noteiktajā kārtībā.

[8.1] Satversmes 1.pants noteic, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Kā atzīts tiesību doktrīnā, ja no demokrātijas jēdziena atvasināts pamatprincipu atzars Latvijas tiesību sistēmā ir noregulēts nepietiekošā līmenī, **demokrātijas** jēdziens Satversmes 1.pantā ar savu formālo spēku, stāvot pāri citām tiesību normām, var šo trūkumu mazināt (*Leviņš E. Tiesību normas interpretācija un Satversmes 1.panta demokrātijas jēdziens // Cilvēktiesību Žurnāls, Nr.4, 1997, 64.–65.lpp.*).

Ņemot vērā Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmās daļas nepilnīgo regulējumu, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka, noskaidrojot tā kompetenci, izskatot pieteikumus par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu, minētā tiesību norma interpretējama Satversmes 1.panta tvērumā.

[8.2] No Satversmes 1.pantā ietvertā **demokrātijas** jēdziena izriet virkne tiesiskas valsts principu. Viens no tiesiskas valsts galvenajiem principiem ir valsts varas dalīšanas princips, no kura savukārt izriet tiesu varas kontrole pār likumdevējas un izpildvaras atzaru. Ārpus tiesu varas kontroles nevar palikt neviena no tiesību normām vai izpildvaras darbībām, ja tās aizskar kādas personas intereses (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 22.februāra sprieduma lietā Nr.2001-06-03 "Par Saeimas Prezidija 2000.gada 28.februāra "Noteikumu par kārtību, kādā no Saeimas budžeta kompensējami izdevumi, kas deputātam radušies, realizējot savas pilnvaras" 4., 5., 6., 7., 8.punkta un 9.punkta pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam" 1.punktu, Satversmes tiesas 1999.gada 9.jūlija spriedumu lietā Nr.04-03(99) "Par "Nolikuma par kārtību, kādā izīrējami brīvie dzīvokļi Valsts nekustamā īpašuma aģentūras pārvaldīšanā esošajos namīpašumos" atbilstību likumiem"*).

Demokrātiskā valsts iekārtā ieinteresētajām personām ir jābūt nodrošinātām iespējām vērsties tiesā, lai tiesiskā procedūrā pārbaudītu vēlēšanu norises tiesiskumu. Vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaude tiesas ceļā ir demokrātiskas valsts iekārtas nepieciešamība. Lai gan Centrālā vēlēšanu komisija, pieņemot lēmumu par 9.Saeimas vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu, nevērtēja vēlēšanu norises tiesiskumu, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmajā daļā noteiktā procedūra – Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu pārbaude tiesā – ir vienīgā, kuras ietvaros tiesai ir iespējams pārbaudīt arī vēlēšanu norises tiesiskumu. Atbilstoši demokrātiskas valsts standartiem institūcijai, kas izskata sūdzības par vēlēšanām, jābūt tiesīgai, citastarp, pārbaudīt arī vēlēšanu norises tiesiskumu (*sk.: European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Code of good practice in electoral matters. Adopted guidelines and draft explanatory report, http://venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD(2002)023rev-e.asp*).

[8.3] Saeima 2006.gada 9.martā pieņēma grozījumus Saeimas vēlēšanu likumā, precizējot Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu pārsūdzības kārtību. Minētā likumprojekta anotācijā norādīts, ka ar likumprojektu paredzēts saskaņot likumā esošo regulējumu ar Administratīvā procesa likumu (*sk.: Likumprojekta "Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā" anotācija, http://www.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LP1105_0*).

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmo daļu administratīvā procesa tiesā būtība ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta (...) tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros (...). Administratīvā procesa likuma 2.pantā ir definēti šā likuma pamatmērķi: 1) nodrošināt demokrātiskas, tiesiskas valsts pamatprincipu, it sevišķi cilvēktiesību, ievērošanu konkrētās publiski tiesiskajās attiecībās starp valsti un privātpersonu, 2) pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu, 3) nodrošināt tiesību normu tiesisku, precīzu un efektīvu piemērošanu publiski tiesiskajās attiecībās.

Ievērojot Saeimas vēlēšanu likumā izdarīto grozījumu mērķi, atzīstams, ka Administratīvo lietu departamenta kompetencē ir veikt kontroli pār Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu tiesiskumu, nodrošinot cilvēktiesību, tostarp personas vēlēšanu tiesību, īstenošanu.

[8.4] Ievērojot iepriekš šajā punktā minēto, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa ir interpretējama paplašināti, lai nodrošinātu mūsdienu demokrātiskai valstij un Administratīvā procesa likumā nostiprinātajiem principiem atbilstošu un pienācīgu vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaudi. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tā kompetencē ir ne tikai pārbaudīt Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma pareizību no formālā viedokļa (kļūdas balsu skaitīšanā, lēmuma sagatavošanā u.tml.), bet arī pārbaudīt vēlēšanu norises tiesiskumu, proti, tās atbilstību Satversmes 6.pantā un starptautisko tiesību dokumentos ietvertajiem vēlēšanu principiem.

[9] Saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likuma 54.panta otro daļu Administratīvo lietu departaments lietu par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu izskata kā pirmās instances tiesa. Līdz ar to tiesas procesā piemērojami vispārējie administratīvā procesa noteikumi par lietu izskatīšanu tiesā, tomēr Administratīvo lietu departaments vēlas norādīt uz būtisku atšķirību konkrētās lietas izskatīšanā no citām lietām, kas tiek izskatītas administratīvajā tiesā.

Administratīvais process tiesā notiek saskaņā ar objektīvās izmeklēšanas principu, atbilstoši kuram tiesa prasījuma robežās, lai noskaidrotu patiesos lietas apstākļus un panāktu tiesisku un taisnīgu lietas izskatīšanu, dod administratīvā procesa dalībniekiem norādījumus un ieteikumus, kā arī savāc pierādījumus pēc savas iniciatīvas. Tomēr atbilstoši Saeimas vēlēšanu likuma 54.panta ceturtajai daļai šajā tiesību normā minētajās lietās pieteicējs norāda pieteikuma pamatojumu, proti, pierādīšanas pienākums ir

pieteicējiem. Tas nozīmē, ka minēto kategoriju lietās pieteicēja pienākums ir norādīt ticamus argumentus, kas varētu liecināt par vēlēšanu prettiesiskumu, kā arī iesniegt viņa rīcībā esošus pierādījumus, kas pamato pieteicēja apsvērumus, un pieteikumā norādīt tiesai, kādi pierādījumi tai iegūstami.

Jāņem vērā, ka saskaņā ar Saeimas vēlēšanu likuma 54.panta trešo daļu šā likuma 51.panta pirmajā daļā minētajā gadījumā tiesa lietu izskata un nolēmumu pieņem septiņu dienu laikā. No minētās tiesību normas izriet, ka pieteikums par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu izskata steidzamības kārtā.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā, tiesas pienākums noskaidrot lietas apstākļus un iegūt pierādījums vērtējams kopsakarā ar lietas izskatīšanas ierobežoto laiku un līdz ar to tiesas objektīvi ierobežotajām iespējām savākt pierādījumus pēc savas iniciatīvas.

[10] Satversmes 1.pantā, nosakot, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika, Satversmei kopumā raksturīgajā lakoniskajā stilā ir nepārprotami apliecināts, ka Latvija par savu politisko modeli ir izvēlējusies modernu, tiesisku demokrātisku iekārtu un atzīst par saviem demokrātiskas un tiesiskas valsts virsprincipus.

[10.1] No demokrātijas virsprincipiem izriet valsts varas leģitimitātes princips, kas nodrošina, ka suverēnās valsts varas nesējai – tautai – ir jābūt ietekmei uz lēmumu pieņemšanu valstī. Tautas gribai ir jābūt valsts varas pamatā, tās avotam. Citiem vārdiem, valsts varai ir jābūt tautas leģitīmetai. Valsts varas leģitimēšanas pamats Satversmes noteiktajā parlamentārās demokrātijas valsts iekārtā ir periodiskas likumdevēja vēlēšanas, kas vienlaikus ir arī veids, kā tautai izteikt savu tā brīža gribu, atbilstoši kurai likumdevējam turpmākos gadus līdz nākamajām vēlēšanām ir jādarbojas.

Vēlēšanu tiesības un vēlēšanu sistēmas principi mūsdienu demokrātijās tiek nostiprināti konstitucionālā līmenī. Demokrātisku valstu vēlēšanu sistēmu pamatprincipi ir kopīgi – vēlēšanām jābūt vispārīgām, vienlīdzīgām, brīvām un aizklātām. Vispārīgām, vienlīdzīgām, brīvām un aizklātām vēlēšanām demokrātiskā valsts iekārtā ir divējāds raksturs – pirmkārt, tās ir objektīvs konstitucionāls institūts (objektīvo tiesību norma), otrkārt, to satura kodols – indivīda tiesības vēlēties un tikt ievēlētam – ir cilvēktiesības (subjektīvo tiesību norma).

Latvijas vēlēšanu sistēmas principi konstitucionālā līmenī nostiprināti Satversmes 6.pantā, atbilstoši kuram Saeimu ievēlē vispārīgās, vienlīdzīgās, tiešās, aizklātās un proporcionālās vēlēšanās. Minētie vēlēšanu principi nostiprināti arī Latvijai saistošos starptautiskos cilvēktiesību līgumos. Starptautiskā pakta par

pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 25.panta b punktā noteikts, ka katram pilsonim, neraugoties ne uz kādām 2.pantā minētajām atšķirībām un bez nepamatotiem ierobežojumiem, jābūt tiesībām un iespējai balsot un tikt ievēlētam īstās periodiskās vēlēšanās, kas notiek uz vispārēju un vienlīdzīgu vēlēšanu tiesību pamata, aizklāti balsojot un nodrošinot vēlēšanu brīvas gribas izpausmi. Valsts pienākums ik pēc saprātīga laika posma rīkot brīvas un aizklātas likumdevēja vēlēšanas ir ietverts arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 3.pantā. Lai gan šis pants formulēts kā valsts pienākums, nevis kā indivīda tiesība, Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka tas aptver arī subjektīvās tiesības, t.i., indivīda tiesības vēlēties un tikt ievēlētam (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1987.gada 2.marta sprieduma lietā Mathieu-Mohin un Clerfaut pret Beļģiju* 46.–51.punktu).

[10.2] Vispārīgu vēlēšanu princips nozīmē, ka ikvienai personai ir tiesības vēlēties un tiesības tikt ievēlētai. Šis princips gan nav absolūts, jo tas neizslēdz ierobežojumus, kas ir savietojami ar attiecīgajā brīdī esošo vispārējo izpratni par demokrātisku līdzdalību. Satversmes tiesa gan attiecībā uz tiesībām vēlēties, gan tiesībām tikt ievēlētam, izvērtējot ierobežojumu tiesiskumu, ir atzinusi, ka ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem ar likumu, attaisnojamiem ar Satversmes 116.pantā paredzētu leģitīmu mērķi un samērīgiem ar šo mērķi (sk. *Satversmes tiesas 2000.gada 30.augusta spriedumu lietā Nr.2000-03-01 "Par Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam" un Satversmes tiesas 2002.gada 23.septembra spriedumu lietā Nr.2002-08-01 "Par Saeimas vēlēšanu likuma 38.panta pirmās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 6., 8., 91. un 116.pantam"*).

Vienlīdzīgu vēlēšanu princips vispirms paredz, ka katram vēlētajam ir viena balss vai vienāds skaits balsu un visu politisko spēku un individuālo kandidātu iespējas ir vienlīdzīgas. Kā atzinusi Satversmes tiesa, iespējas ir vienlīdzīgas, ja valsts institūciju attieksme pret visiem kandidātu sarakstiem ir neitrāla. Tas attiecas uz kandidātu sarakstu vēlēšanu kampaņu, plašsaziņas līdzekļu pieejamību tiem, kā arī partiju un to kampaņu publisko finansēšanu (sk. *Satversmes tiesas 2002.gada 23.septembra spriedumu lietā Nr.2002-08-01 "Par Saeimas vēlēšanu likuma 38.panta pirmās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 6., 8., 91. un 116.pantam"*). Vienlīdzīgu vēlēšanu princips ietver arī aizliegumu valstij diskriminēt vai privilēģēt kādu noteiktu politisko organizāciju (sal.: *Handbuch des*

Verfassungsrecht der Bundesrepublik Deutschland, 2.neubearbeitete und erweiterte Auflage. – Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1994, S.626; Rauber D. N. Wahlprüfung in Deutschland. – Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2005, S.117). Tātad vienlīdzīgu vēlēšanu princips no valsts institūciju attieksmes aspekta prasa ne tikai tiesisku, bet arī faktisku iespēju vienlīdzīgumu. Tajā pašā laikā vienlīdzīgas iespējas var tikt īstenotas ne tikai tā, ka attieksme pret visām politiskajām organizācijām ir vienāda neatkarīgi no to parlamentārās pārstāvības vai elektorāta atbalsta, bet arī tā, ka attieksme pret politiskajām organizācijām ir atkarīga no to sasniegtajiem rezultātiem vēlēšanās (sk. *Satversmes tiesas 2002.gada 23.septembra spriedumu lietā Nr.2002-08-01 "Par Saeimas vēlēšanu likuma 38.panta pirmās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 6., 8., 91. un 116.pantam"*). Administratīvo lietu departamenta ieskatā, ir būtiski, lai šis princips tiktu iedzīvināts efektīvi. Citiem vārdiem, valstij ir ne tikai jāievēro Satversmes tiesas nostiprinātais neitralitātes princips (tas ir, jāatturas no iejaukšanās), bet nepieciešamības gadījumā ir jāveic pozitīvi pasākumi vienlīdzīguma nodrošināšanā.

Ar aizklātu vēlēšanu principa ievērošanu tiek nodrošināts, ka vēlētais brīvi izsaka savu gribu, nebaudoties, ka savas gribas izteikšanā tiek novērots. Šis princips ir viena no garantijām brīvu vēlēšanu norisei.

Lai gan brīvas vēlēšanas nav minētas Satversmē tiešā tekstā, neapšaubāmi tas ir viens no vēlēšanu sistēmas pamatprincipiem, bez kura nav iedomājama demokrātija. Kā jau teikts iepriekš, valsts varas avots ir tautas griba un šās gribas izpauzumam ir jābūt brīvam. Būtiski, ka šā principa tvērums attiecas ne tikai uz balsošanas brīdi, bet arī uz vēlēšanu gribas veidošanos priekšvēlēšanu posmā. Šis princips, pirmkārt, prasa, lai valsts nodrošinātu tādus apstākļus, ka būtu iespējams veidoties dažādiem viedokļiem un būtu reāla iespēja šos dažādos viedokļus paust un darīt tos zināmus vēlētajiem, otrkārt, ka vēlētais būtu aizsargāts no nepieļaujamās savas gribas iespaušanas gan no valsts, gan no privātpersonu puses.

[11] Pieteicējas pieteikumos ir norādījušas, ka Tautas partija un LPP/LC apvienība pretēji Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteiktajam ir saņēmušas ziedojumus no juridiskajām personām un pārsniegušas minētā likuma priekšvēlēšanu izdevumu apmēra ierobežojumu.

[11.1] Saskaņā ar Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 8.⁴panta pirmo daļu politiskā organizācija (partija) vai politisko organizāciju (partiju) apvienība, kas iesniegusi savu deputātu kandidātu sarakstu Saeimas vēlēšanām piecos vēlēšanu apgabalos, priekšvēlēšanu izdevumiem drīkst izlietot summu, kas nepārsniedz 0,20 latus uz katru vēlēšanu iepriekšējās Saeimas vēlēšanās. Ja

politiskā organizācija (partija) vai politisko organizāciju (partiju) apvienība iesniedz savu kandidātu sarakstu tikai atsevišķos vēlēšanu apgabalos, tā priekšvēlēšanu izdevumiem drīkst izlietot summu, kas nepārsniedz 0,20 latus uz katru attiecīgā vēlēšanu apgabala vēlēšanu iepriekšējās Saeimas vēlēšanās. Šā panta piektajā daļā noteikts, ka par priekšvēlēšanu izdevumiem šā panta izpratnē, citastarp, uzskatāmi visi tie izdevumi, kas politiskajai organizācijai (partijai) vai politisko organizāciju (partiju) apvienībai radušies, maksājot par šā likuma 8.¹panta otrajā daļā minētajām darbībām laika posmā no 270.dienas pirms vēlēšanām līdz vēlēšanu dienai. Ar šo tiesību normu, citastarp, tiek aptvertas tādas darbības kā reklāmas izvietošana televīzijā, radio un presē. Savukārt no minētā likuma 2.panta pirmās daļas, kas reglamentē politiskās organizācijas (partijas) finansēšanas avotus, izriet, ka politiskās organizācijas (partijas) nedrīkst tikt finansētas no juridisko personu dāvinājumiem (ziedojumiem), kas saskaņā ar šā panta otro daļu ir jebkuri mantiski vai citāda veida bezatlīdzības labumi, tostarp pakalpojumi, tiesību nodošana, politiskās organizācijas (partijas) atsavināšana no pienākuma, atteikšanās no kādas tiesības par labu politiskajai organizācijai (partijai), kā arī citas darbības, ar kurām politiskajai organizācijai (partijai) tiek piešķirts kāds labums.

No minētā izriet, ka likumdevējs ir noteicis tādu tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram politiskās organizācijas vai politisko organizāciju apvienības ir ierobežotas savos priekšvēlēšanu izdevumos. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs 2006.gada 2.novembra vēstulē Nr.1/10330 izteica viedokli šajā lietā un paskaidroja, ka politiskās organizācijas un to apvienības, kas neievēro Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likumā noteiktos priekšvēlēšanu izdevumu ierobežojumus un priekšvēlēšanu aģitācijā izmanto trešo personu starpniecību, savā darbībā neīsteno minētā likuma mērķus (*sk. lietas pielikuma 1.–3.lapu*).

[11.2] No lietā esošajiem Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja materiāliem, kā arī Providus pētījuma konstatējams, ka biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" finanšu līdzekļi tika iztērēti, reklamējot Tautas partiju, savukārt nodibinājuma "PA SAULEI" finanšu līdzekļi – reklamējot LPP/LC apvienību. No minētajiem materiāliem izriet, ka biedrība "Sabiedrība par vārda brīvību" Tautas partijas priekšvēlēšanu reklāmas kampaņā iztērējusi apmēram Ls 500 000, savukārt nodibinājums "PA SAULEI" LPP/LC apvienības priekšvēlēšanu reklāmas kampaņā – apmēram Ls 300 000 (*sk. lietas 3.sējuma 39.lapu un pielikuma 120.lapu*).

[11.3] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka, apsverot, vai ir noticis Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma pārkāpums, ir jāizvērtē, vai pastāv tieša saikne starp biedrību "Sabiedrība par

vārda brīvību" un Tautas partiju un nodibinājumu "PA SAULEI" un LPP/LC apvienību. Pastāvot tiešai saiknei starp trešo personu un politisko organizāciju, trešo personu reklāmas izdevumi būtu pieskaitāmi attiecīgajai politiskajai organizācijai.

Administratīvo lietu departaments konstatē, ka saskaņā ar biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" 2006.gada 1.novembrī Administratīvo lietu departamentam sniegto informāciju, kā arī saskaņā ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja materiāliem tās viens no dibinātājiem un biedriem ir J.Liepnieks. Minētā biedrība līdz 2006.gada 1.novembrim saņēma ziedojumus Ls 156 600 no AS "Latvijas kuģniecība", Ls 330 000 no Tautas partijas biedra A.Šķēles, Ls 80 000 no Tautas partijas biedra J.Liepnieka un Ls 10 no V.Auzāna (*sk. lietas 1.sējuma 110.lapu, lietas pielikuma 93.lapu, 106., 107.lapu, 120.lapu*).

Kā jau iepriekš konstatēts, biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" dibinātājs un lielākie ziedotāji ir Tautas partijas biedri, proti, personas, kas tieši darbojas minētajā partijā. Turklāt Tautas partija publiskajā telpā nenorobežojās no biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" reklāmas kampaņas. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka biedrībai "Sabiedrība par vārda brīvību" ir tieša saikne ar Tautas partiju un tās 9.Saeimas priekšvēlēšanu kampaņu. Ņemot to vērā, uzskatāms, ka biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" izdevumi par Tautas partijas un tās biedru reklāmām ir pieskaitāmi Tautas partijas priekšvēlēšanu izdevumiem.

Administratīvo lietu departaments konstatē, ka saskaņā ar Uzņēmumu reģistra datiem viena no nodibinājumu "PA SAULEI" amatpersonām ir Ē.Stendzenieks. LPP/LC apvienības reklāmas kampaņas veido reklāmas aģentūra "ZOOM!", kuras radošais direktors arī ir Ē.Stendzenieks. Faktu, ka reklāmas aģentūras "ZOOM!" radošais direktors Ē.Stendzenieks organizēja ne vien Latvijas Pirmās partijas līdzšinējās Saeimas un pašvaldību vēlēšanu reklāmas kampaņas, bet arī oficiālo LPP/LC apvienības 9.Saeimas reklāmas kampaņu, atzinis arī minētās partijas valdes priekšsēdētājs (*Diena 13.10.2006. Asie jautājumi. Intervija ar Aināru Šleseru, http://www.vdiena.lv/lat/politics/talking/interviews/asie_jautajumi_intervija_ar_ainaru_shleseru_pilna_versija; Trešo personu reklāmas jāregulē // Latvijas Vēstnesis Plus, 27.07.2006., Nr.115(143), http://www.lv.lv/index.php?menu_body=DOC&id=140729*).

Tātad konstatējams, ka LPP/LC apvienības reklāmas kampaņas veidotāji un personas no nodibinājuma "PA SAULEI", kas izvietoja reklāmas par minēto politisko organizāciju, faktiski ir vienas un tās pašas personas. Līdz ar to nodibinājuma "PA SAULEI" priekšvēlēšanu laikā izvietotās reklāmas par LPP/LC apvienību un šo politisko organizāciju biedriem ir veidotas ciešā sadarbībā ar šo politisko

organizāciju. Turklāt LPP/LC apvienība publiskajā telpā nenorobežojās no nodibinājuma "PA SAULEI" reklāmas kampaņas. Šādos apstākļos Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nodibinājuma "PA SAULEI" izdevumi par LPP/LC apvienības un tās biedru reklāmām ir pieskaitāmi minētās partiju apvienības priekšvēlēšanu izdevumiem.

[11.4] Ievērojot, ka Tautas partija izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 195 613, bet Latvijas Pirmā partija izvietoja reklāmas par kopējo summu Ls 11 603, Administratīvo lietu departaments secina, ka Tautas partijas priekšvēlēšanu izdevumi kopumā sasniedza apmēram Ls 700 000, LPP/LC apvienības izdevumi – Ls 500 000.

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments secina, ka Tautas partijas un LPP/LC apvienības 9.Saeimas priekšvēlēšanu aģitācijai izlieto to finanšu līdzekļu apmērs pārsniedza noteiktos politisko organizāciju priekšvēlēšanu izdevumu ierobežojumus (Ls 279 053). Tādējādi tika pārkāpta Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma 8.⁴panta pirmā daļa. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta ieskatā, ir izvērtējams, vai šie priekšvēlēšanu laikā izdarītie pārkāpumi radīja brīvu vēlēšanu principa pārkāpumus.

[12] Atbilstoši vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes praksei tiesību normu pārkāpums pats par sevi nav ne noteicošais, ne pietiekamais priekšnoteikums, lai vēlēšanu rezultātus uzskatītu par ietekmētiem (sk. *Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 29.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-468 14.punktu; Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas sprieduma lietā BVerfGE 103, 111, 98.punktu*). Administratīvo lietu departaments atzīst, ka, izvērtējot vēlēšanu norises tiesiskumu, nepietiek ar pārkāpuma konstatēšanu vēlēšanu norisē, bet jāvērtē konkrētā pārkāpuma būtība un sekas. Satversmes projekta apspriešanas un pieņemšanas gaitā Satversmes sapulcē, lemjot par Satversmes 17.pantu (pašlaik 18.pants), tika norādīts, ka par vēlēšanu prettiesiskumu kopumā varētu runāt, ja vēlēšanu iznākums pieļauto pārkāpumu dēļ būtu citāds (sk.: *Satversmes I daļas lasīšana pa pantiem IV sesijas 11.sēdē 1921.gada 12.oktobrī. Satversmes sapulces stenogrammas. – Rīga: Satversmes Sapulce, 1921.–1922.*). Administratīvo lietu departamenta ieskatā, pretējā gadījumā tiktu padarīta par neiespējamu parlamenta netraucēta un efektīva funkcionēšana, kā arī valsts politiskās sistēmas stabilitāte kopumā.

Ievērojot iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka par vēlēšanu rezultātus ietekmējošu uzskatāms pārkāpums, ja ar to būtiski tiek ietekmēts vēlēšanu iznākums, proti, ja tiek konstatēts, ka vēlēšanu rezultāts neatspoguļo vēlētāju patieso (brīvo) gribu. Šāds pārkāpums arī atzīstams par būtisku, jo nozīmē brīvu vēlēšanu principa pārkāpumu.

[13] Ievērojot iepriekšējā punktā secināto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka jāizvērtē, vai šā sprieduma 12.punktā konstatētie priekšvēlēšanu laikā pieļautie pārkāpumi ietekmēja vēlēšanu rezultātus.

[13.1] Vēlētāju politiskās gribas veidošanās ir komplekss process, kas atkarīgs gan no iekšējiem faktoriem (vēlētāja uzskati un pārliecība), gan ārējiem faktoriem (politisko organizāciju aģitācijas pasākumi – politisko organizāciju reklāmas raidorganizācijās un presē, kā arī politisko organizāciju politisko programmu saturs, politiskās aktivitātes iepriekšējos četrus gadus u.tml.).

Vācijas Federālā Konstitucionālā tiesa ir atzinusi, ka vienīgi smags, svarīgs, daudzkārtējs, masīvs, vispārzināms aizlieguma pārkāpums vēlēšanu cīņā ir pietiekams, lai to atzītu par vēlēšanas ietekmējošu. Tikai tādos gadījumos, ja var lietot apzīmējumu **vēlēšanu terors**, tas ir, visu vai lielākās daļas vēlētāju piespiedu ietekmēšana balsot par konkrētu politisko organizāciju bez iespējas pret to vērsties, var runāt par būtisku ietekmi uz vēlēšanu rezultātu, respektīvi, vēlētāja politiskās gribas izkropojumu (*sal. Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas sprieduma lietā BVerfGE 103, 111, 89. un 91.punktu*). Administratīvo lietu departamenta ieskatā minētā atziņa ir izmantojama, noskaidrojot, vai notikušajās vēlēšanās ir ievērots brīvu vēlēšanu princips.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā, ja vēlēšanu kampaņas laikā vēlētāju politiskās gribas veidošanās no valsts vai politisko organizāciju puses netiek ierobežota tik lielā mērā, ka kāds no šajā punktā minētajiem vai citiem faktoriem tiek pilnībā vai ievērojami izslēgts no vēlētāju gribas veidošanās procesa, nav pamata uzskatīt, ka priekšvēlēšanu kampaņas laikā vēlētāju griba ir būtiski un nepieļaujami ietekmēta. Apstākļi, ka politiskās organizācijas iztērēja vairāk finanšu līdzekļu priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas laikā, pats par sevi nerada citas atšķirīgas informācijas neesamību vai informācijas vienvērtību un līdz ar to arī tādu visaptverošu ietekmi uz vēlētāju gribas veidošanos, lai to atzītu par būtisku.

[13.2] Administratīvo lietu departaments konstatē, ka plašsaziņas līdzekļos (gan šajā punktā turpmāk tieši minētos, gan plašsaziņas līdzekļos kopumā) un sabiedrībā tika organizētas plašas sabiedrības ieinteresētajai daļai pieejamas diskusijas par iespējamiem Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma pārkāpumiem.

[13.2.1] 2006.gada 20.septembra Latvijas Televīzijas raidījums "Kas notiek Latvijā?" tika veltīts jaunām īpatnībām politisko organizāciju priekšvēlēšanu kampaņu veidošanā, un, kā norādīts, sarunā piedalījās reklamētās personas, reklāmu finansētāji un veidotāji, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja priekšnieks u.c. (http://www.tv.lv/static/consolemanager/console/tv.lv/mconsole.asp?ssub=40&cat_id=4).

[13.2.2] Providus projekta "Atklāti par 9.Saeimas priekšvēlēšanu kampaņas finansēm" ietvaros veica pētījumus par politisko organizāciju un citu personu tēriņiem un iespējamiem priekšvēlēšanu izdevumu griestu pārkāpumiem un minēto pētījumu datus līdz 9.Saeimas vēlēšanām sistemātiski publiskoja portālos www.providus.lv, www.politika.lv (*Politisko partiju un citu personu politiskās reklāmas izdevumi 2006.gada janvārī, augustā, http://www.providus.lv/upload_file/Projekti/atklati_par_finanse/pol_rekl_izdev_jan_aug06.pdf; Politisko partiju un citu personu politiskās reklāmas izdevumi 2006.gada janvārī 18.septembrī, http://www.providus.lv/upload_file/Projekti/atklati_par_finanse/pol_rekl_izdev_jan_sep18.pdf*).

Informācija par Providus pētījumu, kā arī no šiem pētījumiem izrietošos faktus publicēja arī laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" (*Jauce Sannija. Pārsniedz pieļaujamās tēriņus // Latvijas Vēstnesis Plus, 13.09.2006., Nr.142(170), http://www.lv.lv/index.php?menu_body=DOC&id=143406&menu_left=LAIDIENS*).

[13.2.3] Žurnāls "Nedēļa" publicēja intervijas ar nodibinājuma "PA SAULEI" pārstāvi Ē.Stendzenieku un biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" pārstāvi K.Rolšteinu. Intervijās tika risināti jautājumi par minēto organizāciju reklāmas kampaņām, to saistību ar reklamētajām politiskajām organizācijām, kā arī par minēto personu saistību ar reklamēto politisko organizāciju oficiālajām reklāmas kampaņām (*Benfelde Sallija. Mulsinoša vārda brīvība // Nedēļa, 24.07.2006.*).

[13.2.4] Saeimas Korupcijas, kontrabandas un organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas uzraudzības komisija 2006.gada 27.jūlijā vērtēja grozījumu nepieciešamību normatīvajos aktos par priekšvēlēšanu aģitāciju, kas varētu noteikt nosacījumus trešo personu tiesībām pirms vēlēšanām slavināt kādu politisko organizāciju vai politiķus (*Trešo personu reklāmas jāregulē // Latvijas Vēstnesis Plus, 27.07.2006., Nr.115(143), http://www.lv.lv/index.php?menu_body=DOC&id=140729*).

[13.3] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments konstatē, ka konkrētajā gadījumā vēlētajiem bija pieejama informācija, ka nodibinājuma "PA SAULEI" reklāmas kampaņa par LPP/LC apvienības kandidātiem ir veidota tiešā sadarbībā ar minētās apvienības priekšvēlēšanu kampaņu organizētājiem. Vēlētajiem bija pieejama arī informācija par to, ka biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" dibinātājs ir Tautas partijas biedrs un ka tās reklāmas kampaņu par Tautas partiju tādējādi organizē un finansē Tautas partijas biedri.

Turklāt minēto faktu, ka plašsaziņas līdzekļos izskanēja informācija par nodibinājuma "PA SAULEI" un biedrības "Sabiedrība par vārda brīvību" reklāmas kampaņu patiesajiem finansētājiem un organizētājiem, pieteikumos apstiprina arī pieteicējas.

Administratīvo lietu departaments secina, ka vēlētajiem priekšvēlēšanu laikā bija iespēja veidot savu politisko gribu, ņemot vērā arī minēto informāciju. Tātad vēlētajiem savu izvēli bija iespējams veidot informācijas pieejamības apstākļos, proti, vēlētajiem bija iespēja izvēlēties, vai balsot vai nebalsot par politisko organizāciju, kuras darbība, iespējams, neatbilst Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma noteiktajai kārtībai un kuras darbība, iespējams, apzināti vērsta uz minētā likuma mērķu neievērošanu. Arī tiesību doktrīnā ir atzīts, ka brīvu vēlēšanu princips nav uzskatāms par pārkāptu, ja kāda no politiskajā cīņā iesaistītajām organizācijām pieļāvusi pārkāpumus, bet tie priekšvēlēšanu laikā tiek publiski apspriesti. Tādējādi vēlētajam savas izvēles izdarīšanai pārkāpumi ir zināmi un identificējami (*Rauber D. N. Wahlprüfung in Deutschland. – Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2005, S.92*).

[13.4] Pieteicējas secinājumu par vēlēšanu principu pārkāpumiem pamatoja ar Providus pētījumu "Politisko partiju un citu personu politiskās reklāmas izdevumiem 2006.gada janvārī–augustā" un pētījumu "Politisko partiju un citu personu politiskās reklāmas izdevumiem 2006.gada janvārī–18.septembrī" un SIA "SKDS" sabiedriskās domas pētījuma datiem.

Tiesas sēdē liecinieks V.K. informēja tiesu par Providus minētā pētījuma jaunākajiem datiem un paskaidroja, ka, palielinoties reklāmu skaitam, salīdzinoši pieaug politisko organizāciju reitingi, taču nav iespējams precīzi izvērtēt reklāmas ietekmi uz reitingu pieaugumu. Vēlētajū gribu ietekmējošie faktori esot dažādi. Liecinieks puda viedokli, ka pozitīvas reklāmas veicina politisko organizāciju popularitāti un ir ticams pieņēmums, ka reklāmu ietekme uz vēlēšanu rezultātiem ir būtiska. Tomēr reklāmas nav vienīgais faktors, kas ietekmē vēlēšanu rezultātus. Tas, cik liela ir sakritība, nav acīmredzams.

Liecinieks J.I. tiesas sēdē norādīja, ka politisko organizāciju finansēšanas pārkāpumi vēlēšanās ir bijuši un ka to ietekme uz vēlēšanām ir tik liela, lai vēlēšanu rezultātus uzskatītu par ietekmētiem. Liecinieks norādīja, ka 2002.gadā Baltijas Sociālo Zinātņu institūts veica pētījumu priekšvēlēšanu laikā, kas liecināja, ka atsevišķu politisko organizāciju popularitāte pieauga pēc intensīvas reklāmas kampaņas.

Administratīvo lietu departaments secina, ka no minētajiem pierādījumiem, kā arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja atsūtītajiem materiāliem izriet priekšvēlēšanu izdevumu apmērs, kā arī konkrēto partiju reitingi attiecīgajos mēnešos. Tajā pašā laikā minētie pierādījumi neatspoguļo visus būtiskos gribas veidošanās faktoros (tostarp šā sprieduma 13.1.punktā minētos) un to ietekmi uz vēlētajū gribu. Tāpat no minētajiem pierādījumiem neizriet, piemēram,

biedrības "Sabiedrība par atklātību – Delna" priekšvēlēšanu akcijas "Balso gudri", kas aicināja izvērtēt kandidātu paveikto, ietekme uz vēlētāju gribas veidošanos.

Ievērojot šajā punktā secināto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka ar lietā iegūtajiem pierādījumiem nav konstatējams, ka politisko organizāciju priekšvēlēšanu aģitāciju laikā pieļautie pārkāpumi būtiski ietekmēja vēlētāju brīvas gribas veidošanos. Tādējādi nav konstatējams brīvu vēlēšanu principa pārkāpums.

[14.] Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu pieteicēju partijas "Mūsu zeme", politiskās organizācijas "Sociālā Taisnīguma partija" un partijas "Tēvzemes savienība" norādīto argumentu, ka tika pieļauta nevienlīdzīga attieksme pret 9.Saeimas deputātu kandidātiem no raidorganizāciju puses un ka tādējādi ir pārkāpts vienlīdzīgu vēlēšanu princips.

Pieteicējas partija "Mūsu zeme", politiskā organizācija "Sociālā Taisnīguma partija" un partija "Tēvzemes savienība" pieteikumos kā vienu no vienlīdzīgu vēlēšanu principa pārkāpumiem norādīja faktu, ka pieteicējām bezmaksas priekšvēlēšanu aģitāciju reklāmas laiks sabiedriskajā televīzijā tika piešķirts raidlaikā, kad lielākajai daļai vēlētāju nebija iespēja būt pie televizoru ekrāniem. Turklāt pieteicējas atšķirībā no tā sauktajām **lielajām partijām** tika diskriminētas piedalīties Latvijas Televīzijas rīkotajā priekšvēlēšanu diskusiju raidījumā "Milžu cīņas", proti, uz raidījumu tika uzaicināti pārsvarā tikai **lielo partiju** pārstāvji.

[14.1] Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu partijas "Mūsu zeme" argumentu, ka šāda Latvijas Televīzijas rīcība jau ir atzīta par diskriminējošu ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 23.marta spriedumu.

Administratīvo lietu departaments konstatē, ka konkrētās lietas faktiskie apstākļi atšķiras no faktiskajiem apstākļiem lietā, kurā Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa Latvijas Televīzijas rīcību atzina par diskriminējošu. Partijas "Mūsu zeme" pieteikumā minētajā lietā partija vispār netika uzaicināta piedalīties 8.Saeimas priekšvēlēšanu diskusijās, savukārt konkrētajā gadījumā partija "Mūsu zeme" tika uzaicināta uz raidījumu "Milžu cīņas", taču politisko organizāciju raidlaika piedalīšanās biežums un ilgums tika sadalīts. Līdz ar to pieteicējas minētā lieta nav pielīdzināma konkrētajai lietai un tajā lietā izdarītie secinājumi nav attiecināmi uz konkrēto situāciju.

[14.2] Saskaņā ar likuma "Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām" 2.panta pirmo daļu viena nosaukuma kandidātu sarakstā esošajiem kandidātiem ir tiesības bez maksas izmantot priekšvēlēšanu aģitācijai Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas raidlaiku šajā likumā noteiktajā kārtībā un apjomā, ja vismaz 40 dienas pirms vēlēšanu dienas viņi ir

iesnieguši izziņu par kandidātu saraksta iesniegšanu. Saskaņā ar minētā likuma 6.panta pirmo daļu bezmaksas raidlaika izmantošanas secību nosaka lozējot.

No minētajām tiesību normām izriet, ka raidlaiku izmantošanas secība starp politiskajām organizācijām tiek noteikta pēc nejaušības principa.

[14.3] Pirms 9.Saeimas vēlēšanām Latvijas Televīzija izdeva nolikumu "Par priekšvēlēšanu aģitācijas kārtību valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Televīzija" priekšvēlēšanu periodā pirms 2006.gada Saeimas vēlēšanām". Šā nolikuma 3.punktā ir noteikta bezmaksas aģitācijas raidlaika izlozes un izmantošanas kārtība (sk.: <http://www.ltv.lv/lat/meklesana/?search=izloze>). Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka Latvijas Televīzija priekšvēlēšanu aģitācijas bezmaksas raidlaika izmantošanas secību noteica atbilstoši pastāvošajam tiesiskajam regulējumam.

Pieteicējas nav iesniegušas pierādījumus, ka minētajā likumā un korespondējoši minētajā nolikumā noteiktā kārtība, tostarp izloze, būtu notikusi pretēji tiesību normām. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu pieteicēju argumentu, ka pieteicējām sabiedriskajā televīzijā tika piešķirts nepiemērots bezmaksas priekšvēlēšanu aģitāciju reklāmas laiks un ka tādējādi tika pārkāpts vienlīdzīgu vēlēšanu princips.

[14.4] Vērtējot otru no pieteicēju minētajiem argumentiem, proti, ka pieteicējas atšķirībā no **lielajām partijām** tika diskriminētas piedalīties Latvijas Televīzijas rīkotajā priekšvēlēšanu diskusiju raidījumā "Milžu cīņas", jo uz raidījumu tika uzaicināti tikai pārsvarā **lielo partiju** pārstāvji, Administratīvo lietu departaments norāda tālāk minēto.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā, vienlīdzīgas iespējas uz plašsaziņas līdzekļu pieejamību politiskajām organizācijām nerada tiesības uz vienādu raidlaiku sabiedriskajā televīzijā.

Kā atzīts demokrātisko valstu tiesu praksē, sabiedriskās raidorganizācijas drīkst izvērtēt katrai politiskajai organizācijai piešķiramo raidlaiku atbilstoši tās nozīmei. Šādā kontekstā tiek runāts par politisko organizāciju vienādu iespēju sadalījumu pa pakāpēm, piemēram, pēc konkrētas politiskās organizācijas politiskā nozīmīguma, pēc iepriekšējo vēlēšanu rezultātiem un tamlīdzīgi. Turklāt politiskās organizācijas politiskais nozīmīgums var tikt vērtēts pēc konkrētās politiskās organizācijas pastāvēšanas ilguma, politiskās pēctecības, politiskās organizācijas biedru skaita, politiskās organizācijas struktūrvienību skaita un to izplatības tīkla, iespējams arī pārstāvības parlamentā un citiem faktoriem (sk. *Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas spriedumu lietā BVerfGE 14, 121, 49.–61.punktū*). Administratīvo lietu departamenta ieskatā, vienlīdzīgu

vēlēšanu princips ietver sabiedriskajai raidorganizācijai aizliegumu nepiešķirt kādai politiskajai organizācijai raidlaiku vispār, taču noteic arī tiesības, sadalot raidlaiku starp politiskajām organizācijām, ņemot vērā iepriekš minētos kritērijus un izvērtēt sabiedrības iespējamo interesi par konkrēto politisko organizāciju.

Lai nodrošinātu taisnīgu raidlaika sadali, var pielietot divas metodes – pilnīgās/stingrās vienlīdzības (angl. – *strict equality*) metodi vai proporcionālo vienlīdzības metodi. Saskaņā ar proporcionālo vienlīdzīgo iespēju metodi raidlaiks starp politiskajām organizācijām tiek sadalīts proporcionāli vēlēšanu skaitam, kas politisko organizāciju atbalsta (*sal.: European Commission for Democracy through Law (Venice Commission), Code of Good Practice in Electoral Matters, Adopted Guidelines and draft Explanatory Report, 18.p., [http://venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD\(2002\)023rev-e.asp](http://venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD(2002)023rev-e.asp)*).

Attiecīgās metodes izvēle ir pamatojama ar saprātīgiem un racionāliem argumentiem. Administratīvo lietu departaments uzskata, ka no lietas materiāliem šādi argumenti ir konstatējami. Lietas materiālos atrodas pieteicēju iesniegta informācija, kuru politiskās organizācijas bija saņēmušas no Latvijas Televīzijas raidījuma "Milžu cīņas" veidotājiem (*sk. lietas 3.sējuma 32.lapu*). Administratīvo lietu departaments secina, ka no minētajiem materiāliem izriet, ka raidījuma veidotāji uz raidījumu uzaicināja visas politiskās organizācijas, bet to piedalīšanās biežums un uzstāšanās ilgums tika sadalīts, ievērojot sabiedrības iespējamo interesi par kandidātiem un politisko organizāciju piedāvātajiem problēmu risinājumiem.

Svarīgi, ka vēlētajam, kaut arī mazākā apmērā, bija iespēja uzzināt visu politisko organizāciju viedokļus. Administratīvo lietu departaments uzskata, ka būtisks un vērā ņemams ir arī fakts: kaut arī citos raidījumos piedalīties tika aicinātas pārsvarā lielāku sabiedrības interesi izraisījušās politiskās organizācijas, 6.oktobrī, tas ir, vienu dienu pirms 9.Saeimas vēlēšanām raidījumā sava viedokļa izteikšanai tika uzaicinātas piedalīties visas politiskās organizācijas. Turklāt politisko diskusiju raidījums "Milžu cīņas" ir tikai viens no veidiem, kā politiskās organizācijas, kas piedalās priekšvēlēšanu cīņās, var izteikt savu viedokli vēlētajiem.

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka Latvijas Televīzijas raidījumā "Milžu cīņas" raidlaiks starp politiskajām organizācijām tika sadalīts, ievērojot proporcionālo vienlīdzīgu iespēju metodi, un politisko diskusiju raidījuma "Milžu cīņas" veidotāju rīcība, sadalot raidlaika ilgumu politisko organizāciju pārstāvjiem viedokļa paušanai raidījumā, attiecībā pret pieteicējam nav radījusi vienlīdzīgu vēlēšanu principa pārkāpumu.

[15] Pieteicējas kā vienlīdzīgu vēlēšanu principa pārkāpumu norāda Latvijas Televīzijas raidījuma "Skats no malas" dalībnieku "nicīgu izteikšanos par **mazajām partijām**". Turklāt šā raidījuma dalībnieki pirms pašām vēlēšanām, pārkāpjot likuma normas, proti, likuma "Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām" 12.pantu, aicināja nebalsot par **mazajām partijām**.

Atbilstoši likuma "Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām" 12.pantam Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas darbiniekiem un personām, kas vada Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas raidījumus, sākot ar 60.dienu pirms vēlēšanu dienas, aizliegts raidījumos aģitēt par vai pret deputātu kandidātiem vai kandidātu sarakstiem.

Latvijas Televīzijas raidījuma "Skats no malas" ideja ir sabiedrībā notiekošo aktuālo jautājumu apspriešana, piedāvājot skatītājiem iepazīties ar žurnālistu viedokļu daudzveidību konkrēto jautājumu risināšanā. Šāda raidījuma mērķis, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, ir pēc iespējas dažādu, pretēju viedokļu konfrontācija, lai parādītu skatītājiem, cik daudzpusīgi ir iespējams apskatīt un risināt sabiedrībā aktuālus jautājumus.

Vienlaikus raidījums ir virzīts uz to, lai skatītāji paši domātu līdzīgi un izdarītu secinājumus par sabiedrībā notiekošām aktuālajām parādībām. Tā kā vēlēšanas ir viens no šādiem sabiedrības dzīvi spēcīgi ietekmējošiem notikumiem, arī žurnālistu uzmanības centrā ir šā notikuma atspoguļošana un diskusiju raisīšana par vēlēšanām, tostarp politiskajām organizācijām. Jāņem vērā, ka politiskās organizācijas vēlēšanās tiek pakļautas aktīvai apspriešanai, tostarp kritikai, no žurnālistu puses un politiskajām organizācijām ar to ir jārēķinās.

Tā arī pirms 9.Saeimas vēlēšanām minētā raidījuma dalībnieki puda Latvijas sabiedrībai savu nostāju par to, kāda izveidotos situācija, ja Saeimā tiktu pārstāvēts liels skaits 5 procentu barjeru pārvarējušo politisko organizāciju, un, uzskatot, ka šāda situācija ir vērtējama negatīvi, aicināja to nepieļaut. Šāda rīcība nav uzskatāma par aicinājumu balsot par **lielajām partijām**, diskriminējot **mazās**, bet virzīta uz to, lai vēlētais kritiski izvērtētu, kam atdot savu balsi vēlēšanās. Tādējādi tieši vēlētajam ir jābūt tam, kurš starp šiem dažādajiem viedokļiem izdara savu politisko izvēli. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments uzskata, ka iepriekš minēto iemeslu dēļ nav pamatots pieteicēju arguments, ka tādējādi tika pārkāpts vienlīdzīgu vēlēšanu princips.

[16] Partija "Mūsu zeme" pieteikumā norāda, ka Centrālā vēlēšanu komisija, nosakot 9.Saeimas vēlēšanu rezultātus, nepamatoti piešķir deputātu vietas tikai tiem kandidātu sarakstiem, par kuriem bija nobalsojuši ne mazāk kā 5 procenti vēlētāju.

[16.1] 2002.gada 23.septembrī Satversmes tiesa spriedumā lietā Nr.2002-08-01 "Par Saeimas vēlēšanu likuma 38.panta pirmās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 6., 8., 91. un 116.pantam" atzina, ka proporcionālā vēlēšanu sistēma ar 5 procentu vēlēšanu barjeru nodrošina demokrātiskās valstīs atzīto vēlēšanu principu īstenošanu. Tādējādi Satversmes tiesa atzina Saeimas vēlēšanu likuma 38.panta pirmās daļas otro teikumu, tas ir, tiesību normu par 5 procentu barjeru par atbilstošu Satversmes 6., 8., 91. un 116.pantam.

[16.2] Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32.panta otrajai daļai Satversmes tiesas spriedums ir obligāts visām valsts un pašvaldību institūcijām, iestādēm un amatpersonām, ieskaitot tiesas, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.

Minētā tiesību norma *expressis verbis* noteic, ka gan Centrālajai vēlēšanu komisijai, gan citām institūcijām, tostarp Administratīvo lietu departamentam, izskatot lietu, ir tiesiski saistoši Satversmes tiesas spriedumi un tajos ietvertā argumentācija, tostarp par vēlēšanu barjeru, tās procentuālo apmēru un tās ieviešanas tiesiskumu.

Ievērojot, ka Centrālā vēlēšanu komisija, pieņemot lēmumu, rīkojās atbilstoši Satversmes tiesas spriedumā minētajam, Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu pieteicējas argumentu, ka Centrālā vēlēšanu komisija, nosakot 9.Saeimas vēlēšanu rezultātus un piešķirot deputātu vietas tikai tiem kandidātu sarakstiem, par kuriem bija nobalsojuši ne mazāk kā 5 procenti vēlētāju, pārkāpa Satversmes 6.pantu.

[17] Ievērojot iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka 9.Saeimas vēlēšanu norisē netika pārkāpti brīvu un vienlīdzīgu vēlēšanu principi un politiskās organizācijas (partijas) "Jaunie demokrāti" pieteikums par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atcelšanu, partijas "Mūsu zeme" pieteikums par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atzīšanu par prettiesisku un notikušo 9.Saeimas vēlēšanu atzīšanu par nelikumīgām, politiskās organizācijas "Sociālā Taisnīguma partija" un partijas "Tēvzemes savienība" pieteikums par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atzīšanu par prettiesisku un atceļamu nav pamatots.

[18] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 288.panta pirmajai daļai, ja, izskatot lietu, konstatēti apstākļi par iespējamu tiesību normu pārkāpumu, kā arī citos gadījumos, tiesa var pieņemt blakus lēmumu.

Izskatot konkrēto lietu, Administratīvo lietu departaments ir atzinis, ka vēlēšanu norisē tika pārkāptas Politisko partiju (organizāciju) finansēšanas likuma tiesību normas. Valsts institūcijas neveica pasākumus šo pārkāpumu novēršanai. Valsts nav radījusi mehānismu, kas ļautu šādus un līdzīgus pārkāpumus savlaicīgi novērst, neradot draudus tiesisku vēlēšanu norisei. Turklāt modernā demokrātiskā valstī vēlēšanas tiešā veidā nevar būt atkarīgas no finansējuma apmēra. Ņemot to vērā, Administratīvo lietu departaments nolēma pieņemt blakus lēmumu, vēršot Ministru kabineta uzmanību uz nepieciešamību izveidot efektīvu vēlēšanu norises tiesiskuma kontroles mehānismu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 246.pantu un Saeimas vēlēšanu likuma 51.pantu un 54.panta sesto daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Noraidīt politiskās organizācijas (partijas) "Jaunie demokrāti" pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atcelšanu, partijas "Mūsu zeme" pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atzīšanu par prettiesisku un notikušo 9.Saeimas vēlēšanu atzīšanu par nelikumīgām un politiskās organizācijas "Sociālā Taisnīguma partija" un politiskās organizācijas "Tēvzemes savienība" pieteikumu par Centrālās vēlēšanu komisijas 2006.gada 25.oktobra lēmuma Nr.53 atzīšanu par prettiesisku un atceļamu.

Spriedums nav pārsūdzams.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja statuss Valsts kontroles finanšu revīzijas kontekstā

1. Valsts kontroles padomes lēmumu Augstākās tiesas Senātā var pārsūdzēt revidējamā vienība, ja ar Valsts kontroles lēmumu ir aizskartas tās tiesības vai tiesiskās intereses (likuma "Par tiesu varu" 47.panta otrā daļa un Valsts kontroles likuma 64.pants).

2. Valsts kontrolei veicot finanšu revīziju resorā "Ministru kabinets", revidējamā vienība ir Ministru kabinets, kas Likuma par budžetu un finanšu vadību izpratnē ietver arī Ministru kabineta tiešā pārraudzībā esošās valsts pārvaldes iestādes kā, piemēram, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju (Valsts kontroles likuma 48.pants, 3.panta 2.punkts, Likuma par budžetu un finanšu vadību 30.panta trešā daļa, likums "Par valsts budžetu 2005.gadam").

3. Revīzijas procesā Valsts kontrolei sniedzot atzinumu par Ministru kabineta konsolidēto gada pārskatu, šis atzinums aptver arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kā Ministru kabineta pārraudzības iestādes gada pārskatu. Tomēr Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs nav atzīstams par atsevišķu revidējamo vienību, jo Valsts kontroles atzinums netiek sniegts atsevišķi par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja gada pārskatu, bet gan par visas revidējamās vienības – Ministru kabineta – gada pārskatu kopumā. Tādējādi Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam nav tiesību pārsūdzēt Valsts kontroles padomes lēmumu saistībā ar Valsts kontroles atzinumu par Ministru kabineta konsolidēto gada pārskatu (Valsts kontroles likuma 48.pants, 3.panta 2.punkts, Likuma par budžetu un finanšu vadību 30.panta trešā daļa).

2006.gada 11.jūlijā

Lieta Nr. 6-15/2

L Ē M U M S

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesnese I.Skultāne izskatīja Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sūdzību par Valsts kontroles padomes 2006.gada 19.maija lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 28.aprīlī Latvijas Republikas Valsts kontroles (turpmāk – Valsts kontrole) Pirmais revīzijas departaments pieņēma lēmumu Nr.5.1-2-38R/2005 (turpmāk – departamenta lēmums), ar kuru, izvērtējot 2006.gada 19.aprīļa revīzijas ziņojuma projektu par Ministru kabineta 2005.gada finanšu pārskata sagatavošanas

pareizību un resora "Ministru kabinets" vēstulē sniegtos paskaidrojumus par revīzijas ziņojuma projektu, nolemts:

1) apstiprināt revīzijas ziņojumu un revidējamās vienības ziņošanas par ieteikumu ieviešanu laika grafiku;

2) izteikt atzinumu par resora "Ministru kabinets" 2005.gada finanšu pārskatu;

3) revīzijas ziņojumu un atzinumu nosūtīt resora "Ministru kabinets" vadībai, Ministru prezidentam, Finanšu ministrijai;

4) resoram "Ministru kabinets" par paveikto konstatēto trūkumu novēršanā rakstiski informēt Valsts kontroli par ieteikumu ieviešanu atbilstoši revidējamās vienības ziņošanas par ieteikumu ieviešanu laika grafikā norādītajiem termiņiem;

5) revīzijas lietu Nr.5.1-2-38R/2005 slēgt.

[2] Iepriekš minētajā atzinumā par resora "Ministru kabinets" 2005.gada finanšu pārskata sagatavošanas pareizību (turpmāk – atzinums) Valsts kontrole izteikusi atzinumu ar iebildēm, proti, pamatojoties uz revīzijā konstatētajiem faktiem, izņemot atzinuma 5.punktā minētā jautājuma ietekmi uz finanšu pārskatu, finanšu pārskats visos būtiskajos aspektos sniedz patiesu un skaidru priekšstatu par resora "Ministru kabinets" finansiālo stāvokli uz 2005.gada 31.decembri un ir sagatavots atbilstoši Latvijas Republikā spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

Atzinuma 5.punktā minēts revīzijā konstatētais, ka 2005.gada pārskatā Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (turpmāk – KNAB) apdrošināšanas izdevumus norakstot 100% apmērā 2005.gada izdevumos nav nodrošinājis izdevumu norobežošanu pa pārskata periodiem, kā rezultātā 2005. gada finanšu pārskatā netika izveidoti nākamo periodu izdevumi par Ls 23 735.

[3] Par departamenta lēmumu KNAB iesniedzis sūdzību Valsts kontroles padomei (turpmāk – padome), lūdzot atcelt lēmumu daļā, kas attiecas uz KNAB.

[4] Ar padomes 2006.gada 19.maija lēmumu, atsaucoties uz Valsts kontroles likuma 64.panta trešo daļu, KNAB sūdzība par departamenta lēmumu atstāta bez izskatīšanas.

Padome lēmumā norādījusi, ka revīzija veikta likuma "Par budžeta un finanšu vadību"* un gadskārtējā valsts budžeta likuma ietvaros, kuru izpratnē KNAB ir resora "Ministru kabinets" sastāvdaļa. Tāpēc revidējamā vienība atbilstoši revīzijas uzdevumā norādītajam bija Ministru kabinets, nevis KNAB.

Padome atzinusi, ka revīzijas ziņojums un departamenta lēmums tieši neaizskar KNAB tiesības un tiesiskās intereses, jo lēmumā apstiprināts ziņojumā ietvertais revidentu viedoklis par to, kā KNAB

* Red. piez.: Likums par budžeta un finanšu vadību.

interpretē un piemēro tiesību normas, turklāt likums paredz Valsts kontroles tiesības sniegt rekomendācijas revidējamai vienībai atklāto trūkumu novēršanai. Savukārt KNAB sūdzībā nav norādīts, kādas tiesiskās sekas departamenta lēmums ir radījis KNAB, bet tikai izteikta citādāka izpratne par tiesību normu interpretāciju.

Tā kā Valsts kontroles likuma 64.panta pirmā daļa noteic, ka departamenta lēmumu persona vai revidējamā vienība var apstrīdēt padomē tikai tad, ja ar to ir tieši aizskartas personas vai revidējamās vienības tiesības vai tiesiskās intereses, padome sūdzību atstājusi bez izskatīšanas. Padomes lēmumā norādīts, ka saskaņā ar Valsts kontroles likuma 64.panta trešo daļu padomes lēmums nav pārsūdzams.

[5] Par padomes lēmumu KNAB iesniedzis sūdzību Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentam, lūdzot atcelt padomes lēmumu un noteikt padomei izskatīt KNAB sūdzību pēc būtības.

Sūdzībā KNAB pauž viedokli, ka padomes lēmums ir pārsūdzams, jo ar departamenta lēmumu tieši aizskartas KNAB, kas ir bijusi revidējamā vienība, tiesības un tiesiskās intereses un tāpēc padomei KNAB sūdzība bija jāizskata pēc būtības.

KNAB ir neatkarīgas iestādes statuss un tas ir patstāvīga revidējamā vienība. Turklāt Valsts kontrole bija nosūtījusi KNAB kā revidējamai vienībai revīzijas ziņojuma projektu, nosakot termiņu paskaidrojuma iesniegšanai, taču revīzijas pabeigšanas dokumentus Valsts kontrole KNAB nav nosūtījusi. KNAB uzskata, ka departamenta lēmumā, pieņemot tādus apsvērumus, secinājumus, ieteikumus, kas skaidri norāda uz KNAB darbības prettiesiskumu, tieši aizskar KNAB tiesiskās intereses, tādējādi radot tiešas tiesiskās sekas, kā rezultātā radot šaubas KNAB darbības efektivitātē, graujot KNAB pārliecību par tiesību normu pareizas interpretācijas metodēm, pārkāpjot labas pārvaldības principu, un par ko KNAB ir atbildīgs likumā "Par budžeta un finanšu vadību"* un citos normatīvajos aktos noteiktā kārtībā.

Motīvu daļa

[6] Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 47.panta otrajai daļai un Valsts kontroles likuma 65.pantam Valsts kontroles padomes lēmumi ir pārsūdzami Augstākās tiesas Senātā. Taču no minētajām tiesību normām, kā arī Valsts kontroles likuma 64.panta trešās daļas izriet, ka, pirmkārt, tiesības pārsūdzēt ir personai vai revidējamai vienībai, ja ar lēmumu tieši tiek aizskartas to tiesības vai tiesiskās intereses, otrkārt, ne visi padomes lēmumi ir pārsūdzami. Proti, minētā likuma 64.panta trešā daļa tieši noteic, ka padomes lēmums, ar kuru atstāta

* **Red. piez.:** Likums par budžeta un finanšu vadību.

bez izskatīšanas personas vai revidējamās vienības sūdzība par revīzijas departamenta lēmumu gadījumā, ja ar šo lēmumu nav tieši aizskartas personas vai revidējamās vienības tiesības vai tiesiskās intereses, nav pārsūdzams.

[7] Tādējādi, lai izlemtu, vai KNAB sūdzība par padomes lēmumu ir pieņemama un vai ir ierosināma lieta Administratīvo lietu departamentā, ir jākonstatē, ka KNAB ir revidējamā vienība un ka ar departamenta lēmumu tieši aizskartas KNAB kā revidējamās vienības tiesības vai tiesiskās intereses.

[7.1] Valsts kontroles likuma 48.pants paredz, ka revidējamo vienību, revīzijas laiku, veidu un uzdevumu nosaka Valsts kontrole.

Kā redzams no Valsts kontroles Pirmā revīzijas departamenta 2005.gada 25.jūlijā izsniegtā revīzijas uzdevuma Nr.5.1-2-38R/2005 un šā revīzijas uzdevuma grozījumiem **revidējamā vienība ir Ministru kabinets**, revīzijas periods – 2005.gads un revīzijas veids – finanšu revīzija. Savukārt revīzijas ziņojumā, kas apstiprināts ar departamenta 2006.gada 28.aprīļa lēmumu, norādīts, ka šīs revīzijas mērķis – pārbaudīt, vai resora "Ministru kabinets" konsolidētais 2005.gada finanšu pārskats visos būtiskajos aspektos sniedz patiesu priekšstatu par finansiālo stāvokli uz 2005.gada 31.decembri un ir sagatavots atbilstoši Latvijas Republikā spēkā esošo normatīvo aktu prasībām.

[7.2] Valsts kontroles kompetence sniegt atzinumu par centrālo valsts iestāžu gada (finanšu) pārskatu sastādīšanas pareizību ir noteikta Valsts kontroles likuma 3.panta 2.punktā kā viens no vairākiem minētajā pantā noteiktajiem Valsts kontroles uzdevumiem, kā arī izriet no likuma "Par budžeta un finanšu vadību"* 30.panta trešās daļas, ka, iesniedzot Valsts kasei gada pārskatu, tam jāpievieno Valsts kontroles atzinums par gada pārskata sastādīšanas pareizību.

Finanšu pārskatu revīzijas mērķis atbilstoši Starptautiskajiem revīzijas standartiem, kas jāievēro arī veicot revīziju publiskā sektora organizācijās, ir dot revidentam iespēju izteikt atzinumu, vai finanšu pārskati visos būtiskajos aspektos ir sagatavoti saskaņā ar identificētajām finanšu pārskatu sniegšanas pamatnostādnēm (*sk.: Starptautisko revīzijas, apliecinājuma pakalpojumu un ētikas oficiālo paziņojumu rokasgrāmata. 2003.gada izdevums. – Starptautiskā grāmatvežu federācija, 160.–162.lpp.*).

No minētā secināms, ka finanšu revīzija, lai sniegtu atzinumu par centrālo valsts iestāžu gada pārskatu sastādīšanas pareizību ir specifisks Valsts kontroles uzdevums, kam ir savi noteikti mērķi, revīzijas apjoms un rezultātu izteikšanas veids.

* **Red. piez.:** Likums par budžeta un finanšu vadību.

[7.3] Likumā "Par valsts budžetu 2005.gadam" KNAB ir iekļauta resora "Ministru kabinets" sastāvā, un Valsts kontrole finanšu revīziju veica, lai sniegtu atzinumu par resora "Ministru kabinets" konsolidēto gada pārskatu, nevis atsevišķi par KNAB gada pārskatu. Tāpēc šajā gadījumā nav nozīmes KNAB norādei sūdzībā, ka atbilstoši tiesību normās noteiktajam KNAB ir neatkarīgas iestādes statuss. Likuma "Par valsts budžetu 2005.gadam" un "Par budžetu un finanšu vadību"* izpratnē KNAB ir resora "Ministru kabinets" sastāvā.

[7.4] Departamenta lēmumā, kura pārskatīšanu pēc būtības padomē vēlas panākt KNAB, tam nav uzlikts nekāds pienākums vai sods. Pienākums rakstiski informēt Valsts kontroli par paveikto konstatēto trūkumu novēršanā ir noteikts revidējamai vienībai resoram "Ministru kabinets" (sk. šā lēmuma 1.punktu). Atzinums arī ir izteikts par Ministru kabineta konsolidēto finanšu pārskatu.

[8] Tādējādi, ievērojot iepriekš izteiktos apsvērumus, atzinu, ka KNAB minētajā revīzijā nav bijis revidējamā vienība un departamenta lēmums nav tieši aizskāris KNAB tiesības vai tiesiskās intereses. Līdz ar to padomes lēmums par KNAB sūdzības atstāšanu bez izskatīšanas nav pārsūdzams.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Valsts kontroles likuma 64.panta trešo daļu, likuma "Par tiesu varu" 47.panta otro daļu

n o l ē m a

Atteikties pieņemt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja sūdzību par Valsts kontroles padomes 2006.gada 19.maija lēmumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

* **Red. piez.:** Likums par budžeta un finanšu vadību.

2. Nolēmumi lietās par Valsts ieņēmumu dienesta lēmumiem

Nodokļu parādnieka statuss; administratīvā akta izpildes apturēšanas tiesiskās sekas

1. *Gan tiesību normās, gan tiesību teorijā administratīvā akta darbības apturēšana un administratīvā akta izpildes apturēšana tiek apzīmēta ar dažādiem jēdzieniem, kuru nozīmes atšķiras. Administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas ietver arī administratīvā akta izpildes apturēšanu. Savukārt administratīvā akta izpildes apturēšana attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu (tiesību teorija, Administratīvā procesa likuma 185.pants un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa).*

2. *Nodokļu administrācijas lēmuma apstrīdēšanas gadījumā tiek apturēta tikai šā lēmuma izpilde, nevis darbība. Citas tiesiskās sekas, kas ir nodibinātas ar attiecīgo lēmumu, apturētas netiek. No minētā izriet, ka laikā, kamēr Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma par nodokļu parāda noteikšanu izpilde ir apturēta sakarā ar tā apstrīdēšanu, persona, attiecībā uz kuru apstrīdētais lēmums pieņemts, nezaudē nodokļu parādnieka statusu (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa).*

3. *Nodokļu parādnieka statuss rodas brīdī, kad kompetenta valsts iestāde ir pieņēmusi lēmumu, pamatojoties uz kuru attiecīgajam nodokļu maksātājam ir jāiemaksā budžetā noteikta naudas summa un ir konstatēts, ka šis nodoklis nav nomaksāts (likums "Par nodokļiem un nodevām").*

4. *Valsts ieņēmumu dienesta izziņā tiek norādīts personas nodokļu parādnieka statuss; šās izziņas mērķis ir nevis sodīt nodokļu maksātāju, bet gan brīdināt potenciālos darījumu partnerus par nodokļu maksātāja saistībām pret valsti. Šāds statuss var radīt nodokļu maksātāja tiesību ierobežojumus, piemēram, ietekmēt tā tiesības piedalīties valsts vai pašvaldību pasūtījumā, tomēr tas nenozīmē, ka parādnieka statusa piešķiršanai ir soda sankcijas raksturs, jo ne katras negatīvas sekas uzskatāmas par sodu (likums "Par nodokļiem un nodevām").*

5. Precizējot nodokļa apmēru un uzliekot soda naudu, nodokļu administrācija nosaka naudas summu, kāda nodokļu maksātājam ir jāiemaksā budžetā. Šī summa veido nodokļu parādu. Tādējādi nodokļa apmēra precizēšana nozīmē arī nodokļu parāda noteikšanu (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmā daļa).

2006.gada 1.februārī

Lieta Nr. SKA-2

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēde šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	I.Skultāne
senatore	G.Višņakova,

piedaloties pieteicējas SIA "Anvars un partneri" pārstāvim R.Briedim un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pilnvarotajai pārstāvei S.Vītoli-Hmeļevskai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA "Anvars un partneri" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 11.februāra lēmuma Nr.3.1/3478 atcelšanu, sakarā ar SIA "Anvars un partneri" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 10.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) Vidzemes reģionālās iestādes Audita daļa ar 2003.gada 1.augusta lēmumu uzlikusi pienākumu pieteicējai SIA "Anvars un partneri" budžetā papildus iemaksāt pievienotās vērtības nodokli (turpmāk – PVN). Pieteicēja šo lēmumu apstrīdējusi gan VID Vidzemes reģionālajai iestādē, kas lēmumu atstājusi negrozītu, gan vēlāk arī VID ģenerāldirektoram, kurš ar 2003.gada 13.novembra lēmumu reģionālās iestādes lēmumu atstājis spēkā daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto PVN 12 963,53 lati un soda naudu 12 963,53 lati.

VID Vidzemes reģionālās iestādes Valmieras nodaļa ar 2003.gada 24.septembra lēmumu uzlikusi pienākumu SIA "Anvars un partneri" budžetā papildus iemaksāt PVN 16 300,40 latus un soda naudu 16 300,40 latus. Pieteicēja šo lēmumu apstrīdējusi gan VID Vidzemes reģionālajai iestādē, kas lēmumu atstājusi negrozītu, gan vēlāk arī VID ģenerāldirektoram, kurš ar 2003.gada 13.novembra lēmumu reģionālās iestādes lēmumu atstājis negrozītu.

[2] VID Vidzemes reģionālās iestādes Valmieras nodaļa 2003.gada 4.novembrī izdevusi izziņu Nr.3184, kurā norādījusi, ka uz 2003.gada 4.novembri SIA "Anvars un partneri" ir nodokļu un citu valsts noteikto obligāto maksājumu aktuālais parāds 31 374,30 lati.

Izskatījusi pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu par minēto izziņu, VID Vidzemes reģionālā iestāde ar 2003.gada 11.decembra lēmumu Valmieras nodaļas izsniegto izziņu atstāja negrozītu.

Pieteicēja reģionālās iestādes lēmumu apstrīdējusi VID ģenerāldirektoram, kurš ar 2004.gada 11.februāra lēmumu Nr.3.1/3478 atstājis negrozītu Valmieras nodaļas izsniegto izziņu. VID ģenerāldirektors lēmumu pamatojis ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 4.panta otrās daļas 7.punktu. Lēmumā norādīts, ka SIA "Anvars un partneri" papildu samaksai noteiktais maksājumu parāds izveidojās pēc tam, kad bija notecējis VID 2003.gada 1.augusta lēmumā un 2003.gada 24.septembra lēmumā noteiktais maksājumu samaksas termiņš. Apstāklis, ka apstrīdēšanas iesnieguma iesniegšana par minētajiem lēmumiem pirmstiesas strīda izskatīšanas laikā nepieļauj lēmuma piespiedu izpildi, nerada pamatu secinājumam, ka SIA "Anvars un partneri" nav nodokļu parāda.

[3] SIA "Anvars un partneri" iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūgusi atcelt VID ģenerāldirektora 2004.gada 11.februāra lēmumu un aizliegt VID uzskatīt pieteicēju par parādnieci nodokļu administrācijas amatpersonu lēmumu izpildes laikā. Pieteicēja pieteikumā norādījusi, ka atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.pantam VID 2003.gada 1.augusta lēmuma un 2003.gada 24.septembra lēmuma izpilde pirmstiesas izskatīšanas laikā bija jāaptur. Tādējādi pieteicēja VID Vidzemes reģionālās iestādes Valmieras nodaļas izziņas Nr.3184 izsniegšanas dienā – 2003.gada 4.novembrī – nebija parādniece, jo nebija parādā valstij. VID arī nav ievērojis Satversmes 92.pantā noteikto nevainīguma prezumpciju, VID konkrētajā gadījumā ir jāpierāda izsniegtās izziņas likumība un pamatotība. Turklāt VID ģenerāldirektora lēmums nesatur pamatojumu, tostarp nav norādīts ārējā normatīvā akta pants, tā daļa, punkts vai apakšpunkts, kā arī lēmumā nav norādīti argumenti par apstrīdēšanas iesniegumā norādītajiem iebildumiem.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 3.septembra spriedumu SIA "Anvars un partneri" pieteikumu noraidījusi un atzinusi par tiesisku VID ģenerāldirektora 2004.gada 11.februāra lēmumu.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar SIA "Anvars un partneri" apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 10.jūnija spriedumu atzinusi par nepamatotu un noraidījusi pieteicējas pieteikumu. Apgabaltiesa spriedumu motivējusi ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Lietā ir strīds par to, vai laikā, kad pieteicēja apstrīdējusi VID lēmumu par papildu nodokļu uzrēķinu un VID ģenerāldirektora lēmums par apstrīdēto administratīvo aktu vēl nav pieņemts, pieteicēja ir uzskatāma par nodokļu parādnieci.

[5.2] Ņemot vērā likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmajā daļā noteikto, ka ar nodokļu administrācijas pieņemtā lēmuma apstrīdēšanu šī lēmuma izpilde tiek apturēta uz iesnieguma pirmstiesas izskatīšanas laiku, un lietā pastāvošos faktiskos apstākļus, VID 2003.gada 1.augusta lēmuma izpilde bija apturēta līdz 2003.gada 13.novembrim, savukārt VID 2003.gada 24.septembra lēmuma izpilde bija apturēta līdz 2003.gada 24.decembrim.

[5.3] Lai arī VID izziņu pieteicējai izsniedzis 2003.gada 4.novembrī – laikā, kad VID izdoto administratīvo aktu par nodokļu uzrēķinu izpilde bija apturēta, tomēr administratīvā akta izpildes apturēšana nepadara šo administratīvo aktu par spēkā neesošu. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmajai un trešajai daļai, kas noteic administratīvā akta spēkā stāšanās brīdi un tā spēkā esamību, atzīstams, ka pieteicējas apstrīdētie VID lēmumi par nodokļu uzrēķiniem pieteicējai ir spēkā arī to pirmstiesas apstrīdēšanas laikā, tāpēc VID pamatoti uzskata pieteicēju par nodokļu parādnieci arī lēmumu pirmstiesas apstrīdēšanas laikā.

[5.4] Tā kā pieteikumā pieteicēja nebija norādījusi prasījumu par to, ka VID lēmumā par nodokļu papildus uzrēķinu pirmstiesas apstrīdēšanas laikā ir arī apturami soda naudas un kavējuma procentu pieaugumi, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 302.panta otrajā daļā noteiktajām lietas izskatīšanas robežām apelācijas instances tiesā konkrētajā gadījumā nav izvērtējama pieteicējas norāde par nodokļu parāda pieaugumiem.

[5.5] Lai arī pārsūdzētajā VID ģenerāldirektora 2004.gada 11.februāra lēmumā ietverta atsauce uz likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 4.panta otrās daļas 7.punktu, kas noteic VID ģenerāldirektora pilnvarojumu sūdzības izskatīšanā un attiecīgā lēmuma pieņemšanā, taču nav atsaucies uz likuma "Par nodokļiem un nodevām" tiesību normām, kas savukārt vērtējams kā attiecīgā administratīvā akta trūkums, tomēr šis trūkums nav atzīstams par tik būtisku, lai tā dēļ administratīvais akts būtu atceļams vai atzīstams par spēkā neesošu.

[6] SIA "Anvars un partneri" ir iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūgusi atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādījusi tālāk minētos argumentus.

[6.1] Apgabaltiesa nepamatoti nav piemērojusi likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmo daļu, kas noteic nodokļu administrācijai tiesības pēc nodokļu revīzijas (audita) precizēt nodokļu

apmērus un uzlikt soda naudu, jo VID ar 2003.gada 1.augusta lēmumu un 2003.gada 24.septembra lēmumu ir precizējusi nodokļu maksājuma apmērus, nevis aprēķinājusi nodokļu parādu.

[6.2] Apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmo daļu, jo nepamatoti noteikusi pieteicējai parādnieces statusu. Ņemot vērā šā likuma 39.panta trešajā daļā noteiktos ierobežojumus nodokļu administrācijai, ja privātpersona apstrīd tās lēmumu, uzskatāms, ka VID lēmuma izpildes apturēšana atceļ pienākumu adresātam labprātīgi izpildīt šo lēmumu, aptur lēmuma piespiedu izpildi un citas sankcijas, tostarp parādnieka statusa piešķiršanu.

[6.3] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka parādnieka statusa piešķiršanai ir soda sankcijas raksturs, jo šāds statuss, piemēram, saskaņā ar likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldības vajadzībām" 16.panta pirmās daļas 2.punktu ietekmē pieteicējas tiesības piedalīties valsts un pašvaldības pasūtījumos, tas ir, atbilstoši minētajam pantam pasūtītājs neizskata pretendenta piedāvājumu, ja viņam ir nodokļu parāds Latvijā.

[7] Tiesas sēdē SIA "Anvars un partneri" pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību, VID pārstāve to neatzina.

Motīvu daļa

[8] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmā daļa, uz kuru atsaukusies kasācijas sūdzības iesniedzēja, noteic, ka nodokļu administrācijai ir tiesības pēc nodokļu revīzijas precizēt nodokļu apmērus un uzlikt soda naudu triju gadu laikā pēc likumā noteiktā maksāšanas termiņa, ja pārkāptas nodokļu un nodevas regulējošās ārējās tiesību normas.

Precizējot nodokļa apmēru un uzliekot soda naudu, nodokļu administrācija nosaka naudas summu, kāda nodokļu maksātājam ir jāiemaksā budžetā. Šī summa veido nodokļu parādu. Tādējādi nodokļa apmēra precizēšana nozīmē arī nodokļu parāda noteikšanu.

[9] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa noteic, ka nodokļu administrācijas lēmuma apstrīdēšanas gadījumā nodokļu administrācijas lēmuma izpilde tiek apturēta.

Gan tiesību teorijā (sk., piemēram, Brühl R. *Entscheiden im Verwaltungsverfahren: Praxisnahe Anleitung zur Verfahrensgestaltung, Entscheidungsfindung und Bescheidtechnik.* – Köln: Kohlhammer, 1990, S.153), gan tiesību normās (sal., piemēram, likuma "Par vides aizsardzību" 44.panta septīto daļu un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 283.pantu) administratīvā akta darbības apturēšana un administratīvā akta izpildes apturēšana tiek apzīmēta ar dažādiem terminiem un savstarpēji tiek nošķirti. Administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas ietver arī administratīvā

akta izpildes apturēšanu. Taču administratīvā akta izpildes apturēšana attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa paredz, ka apstrīdēšanas gadījumā tiek apturēta tikai nodokļu administrācijas lēmuma izpilde, nevis lēmuma darbība. Tādējādi citas tiesiskās sekas, kas ir nodibinātas ar attiecīgo lēmumu, apturētas netiek.

Ievērojot iepriekš teikto, nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nepareizi interpretējusi likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmo daļu.

[10] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 39.pants, uz kura trešo daļu atsaukusies kasācijas sūdzības iesniedzēja, regulē lēmuma pārsūdzēšanu Darījumu novērtējuma komisijā. Konkrētajā gadījumā SIA "Anvars un partneri" nav pieprasījusi Darījumu novērtējuma komisijas atzinumu. Tādēļ minētajā pantā ietvertās tiesību normas konkrētajā gadījumā nav piemērojamas.

[11] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka parādnieka statusa piešķiršanai ir soda sankcijas raksturs. Nodokļu parādnieka statuss nozīmē, ka kompetenta valsts iestāde ir pieņēmusi lēmumu, pamatojoties uz kuru attiecīgajam nodokļu maksātājam ir jāiemaksā budžetā noteikta naudas summa un konstatēts, ka šis nodoklis nav nomaksāts. Šāda fakta novērtēšana izziņā ir nevis sodīt nodokļu maksātāju, bet gan brīdināt potenciālos darījumu partnerus par nodokļu maksātāja saistībām pret valsti.

Šāds statuss var radīt nodokļu maksātāja tiesību ierobežojumus, piemēram, ietekmēt tā tiesības piedalīties valsts vai pašvaldību pasūtījumā, taču Administratīvo lietu departamenta ieskatā šāds tiesību ierobežojums ir samērīgs ar sasniedzamo mērķi. Turklāt katras negatīvas sekas nav uzskatāmas par sodu.

[12] Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, apgabaltiesas spriedums ir atstājams negrozīts, bet SIA "Anvars un partneri" kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 10.jūnija spriedumu atstāt negrozītu, SIA "Anvars un partneri" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Soda uzlikšanā piemērojamais princips, kas reglamentē, ka tiesību normai ar pietiekamu skaidrību ir jānosaka pienākums, par kura nepildīšanu personai var draudēt sods; administratīvā akta ar ilgstošu iedarbību spēkā esamība

1. Uzliekot sodu, jāizvērtē, vai tiesību norma, kas nosaka pienākumu, par kura nepildīšanu personai var draudēt sods, ir pietiekami skaidra. Ja tiesību normu iztulkošanas process, kurā nonāk pie secinājuma, ka personai jāuzliek sods, atzīstams par sarežģītu, tiesiskās skaidrības esamība ir apšaubāma. Šādā gadījumā lēmums par soda piemērošanu ir atceļams (vispārējie tiesību principi un Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas).

2. Iestādes privātpersonai izsniegts paziņojums par termiņu, kādā uzņēmumam jāveic valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, atbilst visām administratīvā akta pazīmēm: tas ir uz āru vērts tiesību akts, ko publisko tiesību jomā izdevusi iestāde attiecībā uz konkrētu juridisko personu, nodibinot tiesiskās attiecības – uzliekot par pienākumu veikt iemaksas līdz attiecīgam datumam. Šādam administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība, un tas tiek izdots bez nosacījuma, tostarp bez atrunas par tā atcelšanu vai spēka zaudēšanu (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 23.panta pirmā daļa, 21.panta pirmā daļa un likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 29.panta pirmās daļas 4.punkts).

3. Tas vien, ka spēku ir zaudējusi tiesību norma, pamatojoties uz kuru administratīvais akts ir izdots, pats par sevi nevar būt par pamatu administratīvā akta spēkā neesamībai (Administratīvā procesa likuma 70.panta trešā daļa).

2006.gada 9.maijā

Lieta Nr. SKA-52

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas maksātnespējīgā likvidējamā valsts uzņēmuma SKB "Autodiagnostika" administratora pārstāvim O.Zaicevam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pilnvarotajam pārstāvim N.Čižikam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz maksātnespējīgā likvidējamā valsts uzņēmuma SKB "Autodiagnostika" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 24.jūlija lēmuma Nr.3.1/18831 atcelšanu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 29.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pilsētas centra rajona Sociālās apdrošināšanas pārvalde (turpmāk – Sociālās apdrošināšanas pārvalde) 1996.gada 5.septembrī izsniegusi paziņojumu maksātnespējīgam likvidējamam valsts uzņēmumam (turpmāk – VU) SKB "Autodiagnostika", kurā noteikusi, ka uzņēmumam valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas jāveic līdz pārskata mēnesim sekojošā mēneša 10.datumam.

Ministru kabineta 1997.gada 16.decembra noteikumu Nr.427 "Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanas kārtība" 9.2.apakšpunkts noteica, ka darba devējam nodokļu maksājumu summas par pārskata mēnesi jāveic līdz pārskata mēnesim sekojošā mēneša attiecīgajam datumam, kas norādīts Valsts sociālās apdrošināšanas fonda sociālās apdrošināšanas pārvaldes izsniegtajā paziņojumā, ja darba devējs reģistrējies Valsts sociālās apdrošināšanas fonda Darba devēju reģistrā līdz 1997.gada 31.decembrim.

Ministru kabineta 1997.gada 16.decembra noteikumi Nr.427 "Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanas kārtība" ar 1999.gada 1.februāri zaudējuši spēku.

[2] VU SKB "Autodiagnostika" 2003.gada 11.aprīlī iesniedzis Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) Centra rajona nodaļā ziņojumu par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem un iedzīvotāju ienākuma nodokli par 2003.gada martu.

[3] Konstatējot iepriekš minēto apstākli, VID Centra rajona nodaļa ar 2003.gada 15.maija lēmumu uzlikusi VU SKB "Autodiagnostika" soda naudu 10 latus par to, ka uzņēmums nav ievērojis paziņojumā noteikto termiņu ziņojumam par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli par 2003.gada martu. Lēmums pamatots ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 1.punktu un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.¹panta otro daļu.

Izskatījusi apstrīdēšanas iesniegumu par šo lēmumu, VID Rīgas reģionālā iestāde ar 2003.gada 20.jūnija lēmumu atstājusi to spēkā. VID Rīgas reģionālā iestāde norādījusi, ka VU SKB "Autodiagnostika" bija jāiesniedz iepriekš minētais ziņojums līdz pārskata mēnesim sekojošā mēneša 10.datumam, tādējādi atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.¹panta otrajai daļai ir pamats uzlikt soda naudu 10 latus.

Izskatījis apstrīdēšanas iesniegumu, kurā vērsta uzmanība uz to, ka lēmuma pieņemšanas dienā neviens tiesību akts nenoteica iesniedzējam pienākumu iesniegt ziņojumu līdz 10.datumam, VID ģenerāldirektors ar 2003.gada 24.jūlija lēmumu Nr.3.1/18831 atstājis spēkā apstrīdēto reģionālās iestādes lēmumu. VID ģenerāldirektors lēmumā norādījis, ka, ievērojot likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 29.panta pirmajā daļā noteikto, ka darba devējam ziņojumi par ieturēto un nomaksāto iedzīvotāju nodokļa summu ir jāiesniedz termiņā, kāds darba devējam, atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu" ir noteikts ziņojuma iesniegšanai par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām; ievērojot arī Ministru kabineta 2000.gada 14.novembra noteikumu Nr.397 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām" 10.punktā norādīto, ka darba devējs līdz ikmēneša obligāto iemaksu veikšanas noteiktajam termiņam iesniedz VID teritoriālā iestādē darba devēja ziņojumu; un tāpat ievērojot Ministru kabineta 1997.gada 16.decembra noteikumu Nr.427 "Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanas kārtība" 9.2.apakšpunktā noteikto, ģenerāldirektora ieskatā uz iesniedzēju ir attiecināms minētais 9.2.apakšpunkts un tādēļ atbilstoši Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojumam VU SKB "Autodiagnostika" nodokļu maksājumu summa bija jāiemaksā un minētais ziņojums jāiesniedz VID līdz attiecīgā mēneša 10.datumam.

[4] VU SKB "Autodiagnostika" administratora pārstāvis O.Zaicevs. iesniedzis Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā pieteikumu, kurā lūdzis atcelt VID ģenerāldirektora 2003.gada 24.jūlija lēmumu Nr.3.1/18831 un uzlikt pienākumu VID ģenerāldirektoram atcelt šīs administratīvās lietas ietvaros pieņemto reģionālās iestādes lēmumu un attiecīgo nodaļas lēmumu. Pieteikumā norādīts, ka ziņojumi ir jāiesniedz termiņā, kas noteikti ikmēneša obligāto iemaksu veikšanai, kuru savukārt nosaka likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 21.panta pirmā daļa, saskaņā ar kuru obligātās iemaksas ir jāveic termiņos, kādi norādīti Valsts ieņēmumu dienesta izsniegtajā paziņojumā. Konkrētajā gadījumā pieteicējs šādu paziņojumu no VID nav saņēmis, savukārt Ministru kabineta noteikumi pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas dienā nebija vairs spēkā. Pēdējais arī apgāž VID ģenerāldirektora pausto argumentāciju par minētā 9.2.apakšpunkta piemērošanu attiecībā uz šo gadījumu. Tāpat pieteicējs norādījis, ka pirms tam ziņojumus tas ir iesniedzis līdz 15.datumam, pret ko VID nav iebildis.

[5] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2003.gada 26.novembra spriedumu apmierinājusi pieteikumu un atcēlusi VID ģenerāldirektora 2003.gada 24.jūlija lēmumu Nr.3.1/18831, kā arī uzlikusi par pienākumu VID ģenerāldirektoram novērst pieļauto pārkāpumu.

[6] Izskatījusi lietu sakarā ar VID apelācijas sūdzību, arī Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2005.gada 29.septembra spriedumu atcēlusi pārsūdzēto VID ģenerāldirektora lēmumu. Apgabaltiesa spriedumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[6.1] Tā kā Ministru kabineta 1997.gada 16.decembra noteikumi Nr.427 "Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanas kārtība" ar 1999.gada 1.februāri bija zaudējuši spēku, VID ģenerāldirektors nepamatoti motivējis lēmumu ar šo noteikumu 9.2.apakšpunktu.

[6.2] Administratīvās sankcijas piemērošanai par tiesisku pamatu nav atzīstams arī VID norādītais apstāklis, ka pieteicējs ziņojumus regulāri iesniedzis līdz pārskata mēnesim sekojošā mēneša 10.datumam, kas saskaņot arī ar Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojumā norādīto ziņojumu iesniegšanas termiņu.

[6.3] Ņemot vērā to, ka 2003.gada aprīlī likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 21.panta pirmā daļa bija vienīgā tiesību norma, kas regulējusi obligāto iemaksu veikšanas un līdz ar to arī ziņojumu iesniegšanas termiņu, un saskaņā ar kuru obligātās iemaksas bija jāveic termiņos, kādi norādīti VID izsniegtajā paziņojumā, taču VID konkrētajā gadījumā šādu paziņojumu nebija izsniedzis, VID nav izpildījis tam ar likumu uzlikto pienākumu pret nodokļu maksātāju.

[6.4] Attiecībā uz Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojuma par obligāto iemaksu veikšanas un ziņojuma iesniegšanas termiņu nozīmi šajā lietā, šis paziņojums nav atzīstams par pierādījumu VID pienākuma, kas tam radies no iepriekš minētās tiesību normas un kas stājās spēkā 1998.gada 1.janvārī, izpildei.

[6.5] Tādējādi VID piemērotajai administratīvajai sankcijai par termiņa neievērošanu nav tiesiska pamata un pārsūdzētais VID ģenerāldirektora lēmums ir atzīstams par prettiesisku.

[7] VID ir iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt minēto Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas spriedumu. VID kasācijas sūdzībā izteikto lūgumu pamatojis ar to, ka apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 21.panta pirmo daļu un tādējādi nepamatoti secinājusi: tā kā VID nav izpildījis šajā tiesību normā noteikto pienākumu izsniegt paziņojumu pieteicējam, Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojums nav atzīstams par pierādījumu minētā VID pienākuma izpildei. Šāda kasācijas sūdzības argumenta pareizības apliecināšanai VID, norādot uz Ministru kabineta 2000.gada 14.novembra noteikumu Nr.397 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu" 10.punktu, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 21.panta pirmo daļu, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 29.panta pirmās daļas 4.punktu, Ministru kabineta 1997.gada 16.decembra noteikumu

Nr.427 "Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanas kārtība" 9.2.apakšpunktu, uzsvēris, ka 1998.gada 1.janvārī, stājoties spēkā likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu", Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojumā norādītais sociālā nodokļa maksājums vairs nebija aktuāls, jo tā vietā tika izveidots jauns nodokļu maksājums – Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, tomēr līdz brīdim, kamēr VID nav izsniedzis pieteicējam paziņojumu par sociālo ziņojumu iesniegšanas termiņu, tam ir jāievēro Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojumā norādītais termiņš. VID ieskatā minētais nozīmējot arī to, ka, lai arī Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojumā norādīts, ka līdz pārskata mēnesim sekojošā mēneša 10.datumam ir jāiemaksā sociālais nodoklis, faktiski līdz minētajam datumam ir arī jāiesniedz VID ziņojums par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām no darba ņēmēju darba ienākumiem un iedzīvotāju ienākuma nodokli.

[8] Tiesas sēdē VID pārstāvis uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību, pieteicēja pārstāvis to neatzina, papildus norādot uz VID ģenerāldirektora 2003.gada 22.augusta lēmumu Nr.3.1/21432, kur līdzīgā lietā ģenerāldirektors VID Rīgas reģionālās iestādes lēmumu ir atcēlis.

Motīvu daļa

[9] 2003.gada aprīlī, tas ir mēnesī, par kuru VU SKB "Autodiagnostika" tika sodīta, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 23.panta pirmā daļa noteica, ka darba devējam ir pienākums līdz obligāto iemaksu veikšanai noteiktajam termiņam iesniegt VID ziņojumu par obligātajām iemaksām no darba ņēmēju ienākumiem. Tātad ziņojuma iesniegšanas termiņš bija saistīts ar iemaksu veikšanas termiņu.

Savukārt iemaksu veikšanas termiņu noteica minētā likuma 21.panta pirmā daļa, atbilstoši kurai darba devējs veic iemaksas reizi mēnesī termiņos, kādi norādīti VID izsniegtajā paziņojumā. Tādējādi gan iemaksu veikšana, gan ziņojuma iesniegšanas termiņš ir atkarīgs no VID paziņojuma.

Arī atbilstoši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 29.panta pirmās daļas 4.punktam, darba devējam ir pienākums iesniegt ziņojumu VID par iedzīvotāju ienākuma nodokļa summām termiņā, kāds darba devējam atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu" ir noteikts ziņojuma iesniegšanai par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām.

2003.gada aprīlī, tas ir mēnesī, par kuru VU SKB "Autodiagnostika" tika sodīta, VID likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 21.pantā minēto paziņojumu VU SKB "Autodiagnostika" nebija izsniedzis.

Kā izriet no kasācijas sūdzības, VID ieskatā šādā situācijā ir jāpilda paziņojums, ko 1996.gada 5.septembrī izsniegusi Sociālās apdrošināšanas pārvalde.

[10] Lai noskaidrotu, vai Sociālās apdrošināšanas pārvaldes 1996.gada 5.septembra paziņojums, kas noteica, ka VU SKB "Autodiagnostika" valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas jāveic līdz pārskata mēnesim sekojošā mēneša 10.datumam, vēl joprojām bija spēkā 2003.gada aprīlī, jānoskaidro šī paziņojuma juridiskā daba.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojums atbilst visām administratīvā akta pazīmēm: tas ir uz āru vērts tiesību akts, ko iestāde – Sociālās apdrošināšanas pārvalde – izdevusi publisko tiesību jomā attiecībā uz VU SKB "Autodiagnostika", nodibinot tiesiskās attiecības – uzlietot par pienākumu veikt iemaksas līdz attiecīgajam datumam.

Šim administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība un tas ir izdots bez nosacījuma, tostarp bez atrunas par tā atcelšanu vai spēka zaudēšanu.

Atbilstoši Ministru kabineta 1996.gada 13.jūnija* noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 70.punktam (šobrīd tāda pati tiesību norma ir iekļauta Administratīvā procesa likuma 70.panta trešajā daļā) administratīvais akts ir spēkā tik ilgi, līdz to atceļ, izpilda vai vairs nevar izpildīt sakarā ar faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu. Tas vien, ka spēku ir zaudējusi tiesību norma, pamatojoties uz kuru administratīvais akts ir izdots, nevar būt par pamatu administratīvā akta spēkā neesamībai.

Ņemot vērā iepriekš teikto, apstāklis, ka Ministru kabineta 1997.gada 16.decembra noteikumi Nr.427 "Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanas kārtība" zaudēja spēku, pats par sevi nerada administratīvā akta spēkā neesamību.

Ja VID atbilstoši likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 21.panta pirmajai daļai būtu izsniedzis paziņojumu par termiņiem, kādā darba devējam ir jāiemaksā obligātās iemaksas, tad Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojums zaudētu spēku sakarā ar tiesisko apstākļu maiņu. Taču, kamēr VID nav izsniedzis VU SKB "Autodiagnostika" minēto paziņojumu, Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojumā norādītais termiņš ir spēkā un uzņēmumam tas ir saistošs.

Tādējādi nepamatots ir apgabaltiesas secinājums, ka VID ģenerāldirektors nevarēja lēmumu pamatot ar paziņojumu (apgabaltiesa spriedumā norādījusi, ka lēmums pamatots ar spēku zaudējušiem noteikumiem, taču no pārsūdzētā lēmuma var secināt, ka tas pamatots ar paziņojumu).

* **Red. piez.:** Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumi Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi".

[11] Apstāklis, ka VID ģenerāldirektors 2003.gada 22.augustā ar lēmumu Nr.3.1/21432 līdzīgā lietā VID Rīgas reģionālās iestādes lēmumu ir atcēlis, nevar būt par pamatu izdarīt pretēju secinājumu. Tiesa patstāvīgi interpretē un piemēro tiesību normas un iestādes interpretācija tai nav saistoša.

[12] Tomēr iepriekš minētais apstāklis par atšķirīgo praksi VID ietvaros norāda uz to, ka tiesiskā situācija nav pietiekami skaidra. Turklāt jāņem vērā, ka gan Ministru kabineta 1997.gada 16.decembra noteikumu Nr.427 "Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanas kārtība" 12.punktā, gan noteikumu, kuri aizstāja iepriekš minētos noteikumus, proti, Ministru kabineta 1999.gada noteikumu Nr.12 "Kārtība, kādā veicamas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas", 10.punktā bija noteikts, ka darba devējs sniedz attiecīgo ziņojumu līdz pārskata mēnesim sekojošā mēneša **pēdējai darb dienai** (to noteica arī likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 23.panta pirmās daļas redakcija, kas bija spēkā līdz 2000.gada 31.decembrim). Iepriekš minētie noteikumi tika atzīti par spēku zaudējušiem ar Ministru kabineta 2000.gada 14.novembra noteikumiem Nr.397 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām un iedzīvotāju ienākuma nodokli", kuri mainīja kārtību ziņojuma iesniegšanai, nosakot, ka darba devējs ziņojumu iesniedz līdz ikmēneša obligāto **iemaksu veikšanai noteiktajam datumam** (šī kārtība atbilst likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 23.panta pirmajai daļai noteiktajai kārtībai, kas bija spēkā no 2001.gada 1.janvāra – *sk. sprieduma 9.punktu*). Tātad noteikumi, atbilstoši kuriem tika izsniegts iepriekš minētais Sociālās apdrošināšanas pārvaldes paziņojums (*sk. sprieduma 10.punktu*), noteica atšķirīgu ziņojuma iesniegšanas termiņu. Kā jau minēts iepriekš, no tiesību normām, interpretējot tās kopsakarā, var secināt, ka paziņojums, kas izsniegts atbilstoši iepriekš minētajiem noteikumiem Nr.427, un tobrīd noteica tikai iemaksu veikšanas datumu, tagad nosaka arī ziņojuma iesniegšanas datumu, tomēr šāds tiesību normu iztulkošanas process nav uzskatāms par vienkāršu.

Atbilstoši principiem, kas ievērojami, uzlietot sodu, tiesību normai ar pietiekamu skaidrību ir jānosaka pienākums, par kura nepildīšanu personai var draudēt sods (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas sprieduma lietā Sunday Times v. The United Kingdom (No.1) 49.punktu (application number: 6538/74) un sprieduma lietā Silver v. The United Kingdom 88.punktu (application number: 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75)*). Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, konkrētajā gadījumā Administratīvo lietu departaments atzīst, ka ir apšaubāma tiesiskās skaidrības esamība.

[13] Ievērojot iepriekš teikto, pamatots ir apgabaltiesas spriedums atcelt pārsūdzēto VID ģenerāldirektora lēmumu. Kaut arī apgabaltiesa savu spriedumu balstījusi uz citiem motīviem, tas nav novedis pie nepareiza sprieduma pēc būtības. Tādēļ, ņemot vērā, ka šajā lietā vairs nav papildus jāiegūst un jāvērtē pierādījumi, balstoties uz procesuālās ekonomijas principu, apgabaltiesas spriedums ir atstājams spēkā, bet VID kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2005.gada 29.septembra spriedumu atstāt negrozītu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punkta interpretācija – priekšnosacījumi, kuriem jāiestājas, lai Valsts ieņēmumu dienests varētu izmantot tiesības pieņemt lēmumu nodrošināt tiesā ceļamās (celtās) prasības un lēmuma izpildi

1. Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punkts, kas paredz Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu tiesības noteiktos apstākļos nodrošināt tiesā ceļamās (celtās) prasības, interpretējams tādējādi, ka Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas lēmumu par prasības nodrošināšanu var pieņemt vienīgi tad, ja vienlaikus eksistē visi normā paredzētie savstarpēji saistītie priekšnoteikumi: 1) Valsts ieņēmumu dienesta ir ieguvis pierādījumus, kas apliecina, ka nodokļu maksātājs veic apzinātas, tīšas darbības, kas liecina par viņa negodprātību, un 2) šīs darbības ir tādas, kas var novest pie nodokļu parādu piedziņas neiespējamības (likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punkts).

2. Apstāklis, ka pieteicējs muitas iestādē iesniedzis nepatiesu informāciju saturošus dokumentus, pats par sevi nav pietiekams, lai secinātu, ka ir iestājušies likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktā minētie priekšnoteikumi lēmuma par prasības nodrošināšanu pieņemšanai (likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punkts).

2006.gada 10.februārī

Lietā Nr. SKA-73

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

priekšsēdētāja senatore	G.Višņakova
senatore	V.Krūmiņa
senatore	I.Skultāne

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Inter Socio" pieteikuma par Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu lēmumu atcelšanu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 14.oktobra sprieduma atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Laikā no 2003.gada 4. līdz 12.decembrim Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) Rīgas muitas reģionālās iestādes Pēcmuitošanas pārbaudīšanas daļa veica SIA "Inter Socio" noformēto vienoto administratīvo dokumentu pārbaudi.

2003.gada 15.decembrī sastādīts pēcmuitošanas pārbaudes akts Nr.2200/03-035-D, kurā norādīts, ka SIA "Inter Socio" samazinājusi importēto preču vērtību, iesniedzot muitas iestādē nepatiesu informāciju saturošus rēķinus, kuros norādīta zemāka preču vērtība nekā to faktiskā vērtība. Pamatojoties uz minēto pārbaudes aktu, VID Rīgas muitas reģionālā iestāde 2003.gada 15.decembrī pieņēma lēmumu Nr.3.4.2/23331, ar kuru SIA "Inter Socio" noteica muitas parādu Ls 4163 un soda naudu Ls 4163.

2003.gada 16.decembrī VID Rīgas muitas reģionālās iestāde pieņēma lēmumu Nr.3.4.2/23373, ar kuru uzlika liegumu uzņēmējsabiedrības reorganizācijai, uzņēmējdarbības veida maiņai, pamatkapitāla samazināšanai, uzņēmējsabiedrības dibinātāju vai tās daļu, dalībnieku, amatpersonu vai mantisko ieguldījumu maiņai un pārreģistrācijai Uzņēmumu reģistrā. Lēmums pamatots ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktu.

[2] Izskatījis SIA "Inter Socio" sūdzību par minētajiem VID Rīgas muitas reģionālās iestādes lēmumiem, VID ģenerāldirektors ar 2004.gada 9.februāra lēmumu Nr.19.1/3112 atstāja spēkā VID Rīgas muitas reģionālās iestādes 2003.gada 15.decembra lēmumu pēcmuitošanas pārbaudes lietā un ar 2004.gada 11.februāra lēmumu Nr.3.1/3479 – VID Rīgas muitas reģionālās iestādes 2003.gada 16.decembra lēmumu par aizlieguma piemērošanu.

Lēmumā Nr.3.1/3479 norādīts, ka nodokļu maksātājs muitas iestādē ir iesniedzis nepatiesu informāciju saturošus dokumentus, kā rezultātā nepareizi aprēķināti un valsts budžetā iekasēti muitas maksājumi. Minētais ir pietiekams, lai attiecībā uz SIA "Inter Socio" varētu veikt likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktā paredzētās darbības. Lēmumā norādīts, ka, ievērojot Administratīvā procesa likuma 85.panta pirmo daļu, VID Rīgas muitas reģionālās iestādes lēmuma par aizlieguma piemērošanu atcelšanas gadījumā VID Rīgas muitas reģionālajai iestādei būtu jāizdod tāda paša satura administratīvais akts no jauna.

[3] 2004.gada 25.februārī Administratīvajā rajona tiesā SIA "Inter Socio" iesniegusi pieteikumu par VID ģenerāldirektora 2004.gada 9.februāra lēmuma Nr.19.1/3112 un 2004.gada 11.februāra lēmuma Nr.3.1/3479 atcelšanu. Pieteikumā norādīts, ka pieteicēja nav uzskatāma par parādnieku, jo pieteicēja nezināja un nevarēja zināt, ka deklarētajam iesniegtajos dokumentos minētā informācija ir nepareiza.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 7. maija spriedumu pieteicējas pieteikumu apmierināja un atcēla VID ģenerāldirektora 2004.gada 9. februāra lēmumu Nr. 19.1/3112 un 2004.gada 11. februāra lēmumu Nr. 3.1/3479.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar VID iesniegto apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa atzina par nepamatotu un noraidīja pieteicējas pieteikumu par VID ģenerāldirektora 2004.gada 9.februāra lēmuma Nr.19.1/3112 atcelšanu, bet atcēla VID ģenerāldirektora 2004.gada 11.februāra lēmumu Nr.3.1/3479. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Atbilstoši likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktam un Senāta Administratīvo lietu departamenta praksei nepieciešami vairāki savstarpēji saistīti priekšnoteikumi, kuriem jāpastāv vienlaikus, lai varētu pieņemt lēmumu par prasības nodrošināšanu. Pirmkārt, VID ir jāiegūst pierādījumi, otrkārt, šiem pierādījumiem ir jāapliecina nodokļu maksātāja apzinātas, tīšas darbības, kas liecina par viņa negodprātību, un, treškārt, šīm darbībām ir jābūt tādām, kas var novest pie nodokļu parādu piedziņas neiespējamības. Turklāt iestādes konstatētie tiesiskie un faktiskie apstākļi, tos apstiprinošie pierādījumi, kā arī lietderības apsvērumi bija jānorāda administratīvajā aktā. Lai pieņemtu lēmumu par aizlieguma piemērošanu, VID jākonstatē tādi faktiskie apstākļi, kas atbilst minētajā tiesību normā noteiktajam tiesiskajam sastāvam, un šie faktiskie apstākļi arī jānorāda administratīvajā aktā.

[5.2] VID amatpersonu lēmumos nav norādīti konkrēti pierādījumi, kas liecinātu par to, ka pieteicēja gatavoja likvidēt, slēpt, atsavināt mantu, reorganizēt komercsabiedrības vai veikt citas darbības, kuru rezultātā varētu kļūt neiespējami izpildīt lēmumu par nodokļu piedziņu. Uz konkrētiem pierādījumiem atbildētājs nenorādīja arī tiesas sēdē. Apstākļi, ka pieteicēja muitas iestādē iesniegusi nepatiesu informāciju saturošus dokumentus, nav pietiekams, lai secinātu, ka ir iestājušies likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktā minētie priekšnoteikumi. Nepatiesu informāciju saturošu dokumentu iesniegšana muitas iestādē ir pamats muitas pārbaudes veikšanai un papildus muitas maksājumu noteikšanai atbilstoši konstatētajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, tomēr šādas nodokļu maksātāja darbības nav uzskatāmas par gatavošanos likvidēt, slēpt, atsavināt mantu vai veikt citas darbības, kas uzskaitītas likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktā. Atzīstams, ka par pierādījumiem katrā ziņā nevar uzskatīt VID amatpersonām radušās šaubas un aizdomas par pieteicēja iespējamo izvairīšanos no nodokļu samaksas.

[5.3] Nav pamatots VID secinājums, ka lēmums par aizlieguma piemērošanu nav atceļams arī tādēļ, ka, tā kā pašreiz nodokļu administrācijas pārbaudes rezultātā pieņemtā lēmuma izpildei nav ierobežojumu, VID Rīgas muitas reģionālās iestādes 2003.gada 16.decembra lēmuma atcelšanas gadījumā būtu no jauna jāizdod tāda paša satura administratīvais akts. VID ģenerāldirektoram, ievērojot

apstākli, ka ir pabeigta nodokļu maksātāja iesnieguma pirmstiesas izskatīšana, jālemj par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā.

[6] Par minēto spriedumu VID iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai daļā par VID ģenerāldirektora 2004.gada 11.februāra lēmuma Nr.3.1/3479 atcelšanu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Apelācijas instances tiesa spriedumā nepamatoti norādījusi, ka VID amatpersonu lēmumos nav norādīts, kādas darbības pieteicēja veikusi vai gatavojās veikt, lai apgrūtinātu vai padarītu neiespējamu VID lēmuma izpildi. Šāds secinājums ir nepamatots un neatbilstošs lietas faktiskajiem apstākļiem. Atbilstoši likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktam VID ir tiesīgs pieņemt lēmumu par nodrošinājumu arī pirms likumā vai lēmumā noteiktā maksāšanas termiņa iestāšanās. Tas nozīmē, ka tad, ja veiktās pārbaudes laikā VID rīcībā ir informācija, kas liecina par iespējamu nodokļu maksātāja izvairīšanos no nodokļu nomaksas, VID ir tiesības piemērot prasības nodrošinājuma līdzekļus.

[6.2] VID pārbaudes laikā iegūti pietiekami pierādījumi par to, ka nodokļu maksātājs muitas iestādē iesniedzis nepatiesu informāciju saturošus dokumentus, kā rezultātā nepareizi aprēķināti un valsts budžetā iekasēti muitas maksājumi. Likumdevējs nevar paredzēt konkrētu visu to apstākļu uzskaitījumu, kas būtu pietiekami, lai nodrošinātu prasību. Pamatojums tika norādīts pārsūdzētajā VID ģenerāldirektora 2004.gada 11.februāra lēmumā. Līdz ar to nav saprotams Administratīvās apgabaltiesas secinājums, ka minētajā lēmumā nav norādīts, kādas darbības pieteicēja ir veikusi vai gatavojās veikt, lai apgrūtinātu vai padarītu neiespējamu VID lēmuma izpildi.

Kasācijas sūdzībā VID norāda, ka tad, ja pieteicēja piekrīt rakstveida procesam un lietu iespējams izskatīt rakstveida procesā, VID piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā.

[7] No maksātnespējīgās SIA "Inter Socio" maksātnespējas administratora Z.Stoljarova 2006.gada 13.janvārī saņemta piekrišana lietas izskatīšanai rakstveida procesā.

[8] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka lieta ir izskatāma rakstveida procesā, tā kā lietā esošie dokumenti ir pietiekami un tam rakstveidā piekrituši visi lietas dalībnieki.

Motīvu daļa

[9] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā

procesa dalībnieku, kas spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt no minētā likuma 325.panta izriet, ka kasācijas instances tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārkāpusi savas kompetences robežas, kā arī vai tā nav pārkāpusi materiālo vai procesuālo tiesību normas. Kasācijas instances tiesas kompetencē nav lietas faktisko apstākļu noskaidrošana un pierādījumu novērtēšana.

[10] Pārsūdzētais administratīvais akts – lēmums par prasības nodrošināšanu – izdots, pamatojoties uz likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktu. Minētajā tiesību normā noteikts, ka VID amatpersonām ir tiesības pieņemt lēmumu nodrošināt tiesā ceļamās (celtās) prasības un VID ierēdņu lēmumu izpildi, uzliekot mantai arestu un piemērojot arī citus prasības nodrošinājuma līdzekļus arī pirms likumā vai lēmumā noteiktā maksāšanas termiņa iestāšanās, ja nodokļu maksājumu revīzijas (audīta) vai pārbaudes laikā tiek iegūti pierādījumi, ka nodokļu maksātājs gatavojas likvidēt, slēpt, atsavināt mantu, reorganizēt uzņēmumus (uzņēmējsabiedrības) vai veikt citas darbības, kuru rezultātā varētu kļūt neiespējami izpildīt lēmumu vai spriedumu par nodokļu parādu piedziņu.

[11] Administratīvo lietu departaments uzskata, ka Administratīvā apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka no šīs tiesību normas izriet vairāki savstarpēji saistīti priekšnoteikumi, kuriem jāpastāv vienlaikus, lai varētu pieņemt lēmumu par prasības nodrošināšanu, proti, pirmkārt VID ir jāiegūst attiecīgi pierādījumi; otrkārt, šiem pierādījumiem ir jāapliecina nodokļu maksātāja apzinātas, tīšas darbības, kas liecina par viņa negodprātību, un, treškārt, šīm darbībām ir jābūt tādām, kas var novest pie nodokļu parādu piedziņas neiespējamības. Līdzīgu atziņu Administratīvo lietu departaments ir izteicis 2005.gada 1.marta spriedumā lietā Nr.SKA-42, un šīs atziņas sava sprieduma pamatošanai izmantojusi arī Administratīvā apgabaltiesa.

Administratīvo lietu departaments uzskata, ka apelācijas instances tiesa, vērtējot lēmumu par prasības nodrošinājumu, pārbaudījusi tieši minēto priekšnoteikumu esamību un secinājusi, ka VID šos priekšnoteikumus konkrētajā lietā nav izpildījis. Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā apelācijas instances tiesa pareizi interpretējusi likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktu. Administratīvo lietu departamentam nav pamata mainīt savu praksi, jo nav mainījušies ne tiesiskie, ne faktiskie apstākļi.

[12] Administratīvo lietu departaments piekrīt VID kasācijas sūdzībā paustajam viedoklim, ka likumdevējs nevar paredzēt konkrētu visu to apstākļu uzskaitījumu, kas būtu pietiekami, lai nodrošinātu prasību. Analizējamajā tiesību normā nav uzskaitītas visas konkrētās parādnieka darbības, kas pašas par sevi varētu liecināt par mēģinājumu izvairīties no nodokļu parāda samaksas, bet likuma

normā norādīts arī uz citām darbībām, kuru rezultātā varētu kļūt neiespējami izpildīt lēmumu vai spriedumu par nodokļu parāda piedziņu. Tādējādi VID amatpersonu pienākums ir pierādīt šādas nodokļu maksātāja darbības un pamatot, kādā veidā šīs darbības varētu kavēt tiesas sprieduma vai VID lēmuma izpildi par nodokļu parāda piedziņu.

Kā iepriekš savā praksē atzinis Administratīvo lietu departaments, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 67.pantam iestādei administratīvajā aktā jānorāda arī šā akta pamatojums. Kā izriet no Administratīvās apgabaltiesas sprieduma, vienīgais fakts, uz ko atsaucas VID, ir tas apstāklis, ka pieteicēja iesniegusi nepatiesas muitas maksājumu noteikšanai nepieciešamās ziņas.

[13] Administratīvā apgabaltiesa savā spriedumā VID minēto apstākli ir vērtējusi un atzinusi, ka "nepatiesu informāciju saturošu dokumentu iesniegšana muitas iestādē ir pamats muitas pārbaudes veikšanai un (...) un papildu muitas maksājumu noteikšanai, tomēr (...) šādas nodokļu maksātāja darbības nav uzskatāmas par gatavošanos likvidēt, slēpt, atsavināt mantu vai veikt citas darbības, kas uzskaitītas likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktā. (...) par pierādījumiem katrā ziņā nevar uzskatīt VID amatpersonām radušās šaubas par pieteicēja iespējamu izvairīšanos no nodokļu samaksas."

Administratīvo lietu departamenta ieskatā kasācijas sūdzībā paustais viedoklis ir vērsts uz pierādījumu pārvērtēšanu, kas neietilpst kasācijas instances kompetencē.

Administratīvā akta pamatojuma princips nozīmē faktisko un tiesisko apstākļu, kā arī lietderības apsvērumu norādi administratīvajā aktā. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa konstatējusi, ka lēmums par prasības nodrošinājumu nav pamatots ar tādiem faktiskajiem apstākļiem, kas atbilstu minētajā tiesību normā noteiktajam tiesiskajam sastāvam.

[14] Ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir tiesisks un pamatots un kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 14.oktobra spriedumu atstāt negrozītu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesības atskaitīt priekšnodokli; Eiropas Kopienu tiesas atziņas, interpretējot priekšnodokļa atskaitīšanas priekšnoteikumus

1. Priekšnodokli no budžetā maksājamās summas apliekamā persona var atskaitīt, pastāvot šādiem apstākļiem: 1) persona ir reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā kā ar pievienotās vērtības nodokli apliekamā persona, 2) tā saņēmusi preces un atbilstošu pievienotās vērtības nodokļa rēķinu, 3) preces saņemtas no citas ar pievienotās vērtības nodokli apliekamās personas, kas atbilstošā kārtībā reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā, 4) saņemtās preces tiek izmantotas savu ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo darījumu nodrošināšanai, tas ir, tiek radīta jauna ar pievienotās vērtības nodokli apliekama prece vai pakalpojums.

Likumdevējs pievienotās vērtības nodokļa maksātājiem ir devis tiesību atskaitīt priekšnodokli, ja eksistē visi iepriekšminētie noteikumi. Ja kaut viens no šiem priekšnoteikumiem iztrūkst, tad personai nav tiesību veikt priekšnodokļa atskaitījumu (likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts).

2. Katrs darījums darījumu ķēdē jāvērtē atsevišķi, un agrāki vai vēlāki notikumi nevar mainīt shēmā iekļauta konkrētā darījuma raksturu. Tādi darījumi, kas paši par sevi nav saistīti ar pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu, var būt par pamatu priekšnodokļa atskaitīšanai, ja tie atbilst likumdevēja izvirzītajiem priekšnosacījumiem. Nodokļa maksātāja tiesības atskaitīt kā priekšnodokli samaksāto pievienotās vērtības nodokli nevar ietekmēt tas, ka piegādes shēmā, kurā ietilpst minētā nodokļa maksātāja darījumi, ir ticis veikts cits darījums (pirms vai pēc nodokļa maksātāja veiktā darījuma), kas, nodokļa maksātājam par to neko nezinot, ir saistīts ar pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu (Eiropas Kopienu tiesas judikatūra un likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts).

3. Priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības neattiecas uz uzņēmēju ļaunprātīgu rīcību, tas ir, uz darījumiem, kas netiek veikti parastu komercdarījumu ietvaros, bet gan tikai uz to, lai ļaunprātīgi iegūtu priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības.

Lai konstatētu ļaunprātīgu rīcību, nepieciešams izvērtēt, kāds ir darījumu saturs un to patiesā nozīme un vai attiecīgo darījumu galvenais mērķis nebija tikai fiskālu priekšrocību iegūšana (Eiropas Kopienu tiesas judikatūra un likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts).

2006.gada 19.maijā

Lieta Nr. SKA-83

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	D.Mīta
senatore	V.Krūmiņa
senatore	I.Skultāne,

piedaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei S.Laiveniecei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Kronis AR" pieteikuma par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmuma atcelšanu, sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Kronis AR" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 2.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] No 2002.gada 2.oktobra līdz 2003.gada 31.janvārim Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvalde SIA "Kronis AR" veica vienkāršu pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk – PVN) auditu par 2002.gada augustu un septembri. Ar VID Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes 2003.gada 31.janvāra lēmumu Nr.4.2.2./30 SIA "Kronis AR" papildu nomaksai valsts budžetā noteikts PVN Ls 56 531,96 un soda nauda Ls 56 531,96.

Izskatījusi SIA "Kronis AR" sūdzību, VID Rīgas reģionālā iestāde ar 2003.gada 14.marta lēmumu Nr.1.3/11435 apstrīdēto VID Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes lēmumu atcēlusi daļā par papildu nomaksai valsts budžetā noteikto PVN Ls 9796,06 un soda naudu Ls 9796,06, pārējā daļā lēmums atstāts spēkā.

Izskatījis SIA "Kronis AR" sūdzību par VID Rīgas reģionālās iestādes 2003.gada 14.marta lēmumu Nr.1.3/11435 daļā par PVN Ls 46 735,90 un soda naudu Ls 46 735,90, VID ģenerāldirektors ar 2003.gada 28.maija lēmumu Nr.19/13663 minēto sūdzību noraidījis.

VID ģenerāldirektora lēmumā norādīts, ka SIA "Kronis AR" nebija tiesīga atskaitīt priekšnodokli par precēm, kas norādītas SIA "Lapolgs" izrakstītajās preču pavadzīmēs – rēķinos (turpmāk – PPR) HB-VII Nr.639726, HB-VII Nr.639730, HB-VII Nr.639733, HB-VII Nr.639762 un HB-VII Nr.639764 un kas pirms pārdošanas eksportam bijušas arī SIA "Riko AB", SIA "Marats", SIA "Mazls" un SIA "Makondo" savstarpējo darījumu priekšmets. Lēmumā norādīts, ka minētajās

PPR norādīto preču kustība saskaņā ar pārbaudēs iegūto informāciju un pārbaudāmo uzņēmumu grāmatvedības reģistriem un dokumentiem ir veikta vienā un tajā pašā dienā starp uzņēmumiem, kuriem nav materiāli tehniskās bāzes un resursu, lai veiktu trikotāžas izstrādājumu piegādes PPR norādītajos daudzumos. SIA "Riko AB", slēdzot darījumu ar SIA "Marats", ir izrakstījusi PPR, kas VID nav bijušas izsniegtas SIA "Riko AB", bet gan citām sabiedrībām, kuras nav konkrēto darījumu dalībnieces. Turklāt SIA "Riko AB" VID pēdējās PVN deklarācijas iesniegusi par 2001.gada decembri. Sabiedrība nav atradusies juridiskajā adresē. SIA "Marats" juridiskajā adresē nav veikusi saimniecisko darbību. 2002.gada augusta un septembra PVN deklarācijās tās vienīgais darījuma partneris uzrādīts SIA "Riko AB".

VID rīcībā ir informācija, ka SIA "Marats" kā darījumu starpniece figurē arī krimināllietā Nr.1816004902 un tās amatpersona A.Ustimčuks par sabiedrības saimniecisko darbību neko paskaidrot nevar. Savukārt VID Muitas kriminālpārvaldes rīcībā ir informācija, ka eksporta muitas kravas deklarācijā EK1 Nr.0810/2 C118275 norādītā prece Latvijas Republikā ir ievesta kontrabandas ceļā, līdz ar to nav apstiprināms eksporta fakts.

Lēmumā atzīts, ka nav iespējams noteikt SIA "Kronis AR" uzrādīto trikotāžas izstrādājumu izcelsmi un lietā nav dokumentu, kas apliecinātu SIA "Kronis AR" eksportējamo preču izlaišanu brīvam apgrozījumam kādā valstī. Līdz ar to nav saprotams, kā nenosakāmas izcelsmes un vērtības trikotāžas izstrādājumu iegāde no SIA "Lapolgs" ir saistīta ar apliekamo darījumu nodrošināšanu.

VID kritiski vērtējis SIA "Kronis AR" noformētās eksporta muitas kravas deklarācijas, jo PPR norādītās preces ir piegādātas Lietuvas muitas noliktavā uzņēmumam "Golden Trade LLC" un nav izlaistas brīvam apgrozījumam saņēmējvalstī. Amerikas Savienoto Valstu lekšējo ieņēmumu dienests ir sniedzis informāciju, ka uzņēmums "Golden Trade LLC" neveic uzņēmējdarbību Amerikas Savienotajās Valstīs un dienesta rīcībā nav informācijas par minētā uzņēmuma darījumiem. VID uzskatījis, ka konstatētie fakti ļauj apšaubīt eksporta darījumus, kas SIA "Kronis AR" piešķirtu tiesības veikt priekšnodokļa atskaitījumus atbilstoši likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punktam. VID norādījis, ka SIA "Kronis AR" iesniegtie attaisnojuma dokumenti nav pietiekami, lai apliecinātu saimniecisko darījumu esamību.

[2] 2003.gada 27.jūnijā Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā SIA "Kronis AR" iesniegusi pieteikumu par VID ģenerāldirektora 2003.gada 28.maija lēmuma Nr.19/13663 atcelšanu. Pieteikumā norādīts, ka SIA "Kronis AR" rīcībā esošie attaisnojuma dokumenti (līgumi, PPR, maksājuma uzdevumi) un ieraksti grāmatvedības reģistros ļauj pārliecināties, ka preces ir saņemtas attaisnojuma

dokumentos norādītajos apjomos un ka tās saņemtas no SIA "Lapolgs". SIA "Kronis AR" nav atbildīga par to, kas precī ir saražojis vai importējis Latvijā. Turklāt SIA "Kronis AR" norāda, ka eksporta fakti apliecina eksporta muitas kravas deklarācijas, uz kurām ir atzīme par preces izvešanu no Latvijas Republikas. Eksports ir pabeigts brīdī, kad prece ir izvesta no muitas teritorijas. Eksporta fakti atzīst arī VID Rīgas reģionālā iestāde un VID Muitas kriminālpārvalde. Nav pamatots VID arguments, ka preces nav izmantotas SIA "Kronis AR" apliekamo darījumu nodrošināšanai, jo apliekamā darījuma nodrošināšanā preces ir izmantotas brīdī, kad tās šķērso valsts robežu.

[3] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2003.gada 8.oktobra spriedumu pieteicējas pieteikumu apmierinājusi un VID ģenerāldirektora lēmumu atcēlusi.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar VID apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 2.maija spriedumu pieteicējas pieteikumu noraidījusi. Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[4.1] Lietā ir strīds par to, vai SIA "Kronis AR" preces saņēmusi no PPR norādītās personas, proti, SIA "Lapolgs". Lietā ir strīds arī par to, vai minētās preces izmantotas pieteicējas ar PVN apliekamo darījumu nodrošināšanai.

[4.2] Lai persona varētu izmantot tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu preču piegādes darījumos, nepieciešams konstatēt ne tikai formālu likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punktā noteikto priekšnosacījumu izpildi, bet arī to, vai darījums faktiski pēc tā ekonomiskā un juridiskā satura ir noticis. Nepieciešams arī konstatēt, vai preces pārdevējam konkrētā prece piederējusi tiesiski. Apstākļos, kad preces tiesiska izcelsme nav konstatējama, nav izmantojamas tiesības uz priekšnodokļa atskaitījumu.

Nav pamatots pieteicējas un pirmās instances tiesas viedoklis, ka konkrētajos darījumos attiecībā uz pieteicēju preces izcelsme ir SIA "Lapolgs". Ja ir konstatēti būtiski trūkumi arī sākotnējā preces aprītē (pirms to ieguvusi SIA "Lapolgs"), ir pamats apšaubīt preces piederības SIA "Lapolgs" tiesiskumu.

[4.3] VID ir konstatējis, ka konkrētā prece bijusi pirkuma priekšmets darījumu ķēdē. Tās ietvaros darījumi slēgti starp SIA "Riko AB", SIA "Marats", SIA "Mazls", SIA "Makondo", SIA "Lapolgs" un SIA "Kronis AR". Visi minētie darījumi par attiecīgu preces apjomu slēgti vienas dienas ietvaros laikā no 2002.gada 19.augusta līdz 26.augustam, kā arī 2002.gada 23. un 26.septembrī.

Secināms, ka minētie darījumi tieši to rakstura dēļ (slēgti vienas dienas ietvaros, starp sabiedrībām, kuras neveic saimniecisko darbību, kuros tiek izmantotas neīstas (citām sabiedrībām izsniegtas)

PPR) ir vērtējami kopsakarā un, ievērojot konstatētos trūkumus, nav atzīstami par notikušiem pēc to ekonomiskās un juridiskās būtības. Tādējādi pamatots ir VID secinājums, ka lietā nav konstatējams, no kuras personas pieteicēja precī ir saņēmusi. Līdz ar to pieteicēja nevar īstenot tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu, jo nav konstatējams, ka pircējs precī būtu saņēmis no nodokļu rēķinā norādītās personas.

[4.4] VID arī norādījis, ka preces nav izmantotas pieteicējas ar PVN apliekamo darījumu nodrošināšanai. Šajā sakarībā VID norādījis: lai gan SIA "Kronis AR" ir noformētas eksporta muitas kravas deklarācijas un prece tikusi piegādāta Lietuvas muitas noliktavā "Tegros Tranzitas" sabiedrībai "Golden Trade LLC", tās nav izlaistas brīvam apgrozījumam saņēmējvalstī. Ņemot vērā Amerikas Savienoto Valstu leģējo ieņēmumu dienesta informāciju, ka sabiedrība "Golden Trade LLC" Amerikas Savienotajās Valstīs neveic nekādu uzņēmējdarbību, VID ir apšaubījis arī eksporta darījumu un konkrēto preču iegādes saistību ar pieteicējas saimniecisko darbību.

Kritiski vērtējams VID arguments par pieteicējas saistību ar preces ieviešanu atpakaļ Latvijā kontrabandas ceļā un šā fakta attiecināmību uz preces izmantošanu pieteicējas citu darījumu nodrošināšanai, jo krimināllietas ietvaros Muitas lietu prokuratūra konstatējusi, ka prece tikusi izvesta no Latvijas Republikas un pretēji noslēgtiem darījumiem kontrabandas ceļā ieviesta atpakaļ Latvijā, tomēr minētā nodarījuma saistība ar SIA "Kronis AR" nav tikusi konstatēta.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pieteicēja iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[5.1] Tiesa nepareizi interpretējusi likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punktu, jo trūkumi preces sākotnējā aprītē nevar būt par pamatu darījuma apšaubīšanai starp pieteicēju un SIA "Lapolgs", jo nav konstatēti trūkumi arī SIA "Makondo" un SIA "Mazls" darbībā, no kuriem precī saņēmusi SIA "Lapolgs". Pieteicējai nebija jāpārļiecinās par visu darījuma posmu tiesiskumu un pieteicējai tādējādi ir tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu. Tiesa nepamatoti nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 17.panta trešo daļu. Nepamatots ir tiesas secinājums, ka nav konstatējams, no kuras personas pieteicēja preces saņēmusi, jo preču saņemšana no SIA "Lapolgs" un eksporta fakts liecina par reāli notikušu darījumu.

[5.2] Tiesa nepareizi piemērojusi APL 154.panta pirmo daļu, jo pie lietā konstatētajiem apstākļiem pieteicēja ir nostādīta nevienlīdzīgā situācijā mūsdienu komercdarbības apstākļos un likumu piemērošanas ziņā.

[6] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību VID norādījis, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, bet kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

[7] Uz tiesas sēdi SIA "Kronis AR" pārstāvis nebija ieradies. Ņemot vērā, ka par tiesas sēdes laiku un vietu bija paziņots likumā noteiktajā kārtībā, Administratīvo lietu departaments atzina par iespējamu izskatīt lietu bez pieteicējas pārstāvja piedalīšanās.

Tiesas sēdē VID pārstāve kasācijas sūdzību neatzina un paskaidroja, ka apgabaltiesas spriedums ir pamatots. VID pārstāve norādīja, ka, pārbaudot pierādījumus, atklājās, ka tiesības atskaitīt priekšnodokli nav pamatotas. Iepirktajai precei neapstiprinās izcelsme. Prettiesiski iegūstot preci, nevar būt tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu.

Motīvu daļa

[8] Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts (redakcijā darījumu veikšanas brīdī) noteica, ka tikai VID reģistrētai apliekamai personai ir tiesības nodokļa deklarācijā kā priekšnodokli no budžetā maksājamās nodokļa summas atskaitīt no citām apliekamajām personām saņemtajos nodokļa rēķinos norādītās nodokļa summas par precēm un pakalpojumiem savu ar nodokli apliekamo darījumu nodrošināšanai. Minētos atskaitījumus drīkst veikt pēc nodokļa rēķinā norādītās nodokļa summas samaksas vai — preču piegādes darījumos — pēc nodokļa rēķina un preču saņemšanas.

Administratīvo lietu departaments vairākos spriedumos (*sk., piemēram, lietas Nr.SKA-85/2004, Nr.SKA-205/2004, Nr.SKA-23/2005, Nr.SKA-28/2005, Nr.SKA-208/2005*) ir atzinis, ka priekšnodokli no budžetā maksājamās summas apliekamā persona var atskaitīt, pastāvot šādiem apstākļiem: 1) persona ir reģistrēta VID kā ar PVN apliekamā persona, 2) tā saņēmusi preces un atbilstošu PVN rēķinu, 3) preces saņemtas no citas ar PVN apliekamās personas, kas atbilstošā kārtībā reģistrēta VID, 4) saņemtās preces tiek izmantotas savu ar PVN apliekamo darījumu nodrošināšanai, tas ir, tiek radīta jauna ar PVN apliekama prece vai pakalpojums.

Kā atzinis Administratīvo lietu departaments, ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punktu likumdevējs pievienotās vērtības nodokļa maksātājiem ir devis tiesību atskaitīt priekšnodokli, ja pastāv visi šajā tiesību normā paredzētie priekšnoteikumi (*sk. 2004.gada sprieduma lietā Nr.SKA-114 10.punktu*). Priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības ir noteiktas likumā un, lai tās izmantotu, ir obligāti jāpastāv visiem likumā minētajiem priekšnoteikumiem. Ja kaut viens no priekšnoteikumiem iztrūkst, tad personai nav tiesību veikt priekšnodokļa atskaitījumu.

[9] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav pamatota apgabaltiesas norāde spriedumā, ka "nepieciešams konstatēt, vai preces pārdevējam konkrētā prece piederējusi tiesiski". Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts neparedz kā priekšnoteikumu priekšnodokļa atskaitīšanai to, ka precei tiesiski jāpieder pārdevējam. Tiesai konkrētajā gadījumā bija jāpārlicinās par to, vai SIA "Lapolgs" bija tā persona, kas piegādājusi preci pieteicējai. Apgabaltiesa spriedumā pēc būtības neapšaubā to, ka SIA "Lapolgs" bijusi konkrētā prece un ka tā to pārdevusi pieteicējai, bet gan to, vai tā minēto preci ieguvusi tiesiski no citām personām. Tādējādi nav pamatots tiesas secinājums, ka pieteicēja nav saņēmusi preci no SIA "Lapolgs". Tiesas secinājums sprieduma 15.punktā, ka nav konstatējams, no kuras personas pieteicēja preci saņēmusi, ir pretrunā tiesas sprieduma 13.punktā norādītajam, ka SIA "Lapolgs" ir pārdevusi preci pieteicējai.

Šādi pretrunīgi tiesas secinājumi, no kuriem atbilstoši pirmajam pieteicējai ir liegtas tiesības uz priekšnodokļa atskaitīšanu, bet atbilstoši otrajam — šādas tiesības pēc būtības nevar liegt, ļauj tulkot spriedumā izteikto diametrāli pretēji, kas norāda, ka spriedums nav tiesisks un tāpēc tas ir atceļams.

[10] Saskaņā ar 1995.gada 12.jūnija Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses (spēkā no 1998.gada 1.februāra, turpmāk — Asociācijas līgums) Latvija apņēmusi veikt likumu tuvināšanu Eiropas Kopienu tiesībām. Kaut arī pieteicējas veiktie darījumi notikuši 2002.gadā, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, šajā lietā nepieciešams izmantot Eiropas Kopienu tiesas spriedumos izteikto Eiropas Kopienu Padomes 1977.gada 17.maija Sestās direktīvas (77/388/EEK) (turpmāk — Sestā direktīva) interpretāciju, jo likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" redakcija 2002.gadā bija vērsta uz likuma saskaņošanu ar Eiropas Savienības normatīvo aktu prasībām.

No Eiropas Kopienu tiesas 2006.gada 12.janvāra sprieduma apvienotajās lietās C-354/03, C-355/03 un C-484/03 par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka katrs darījums darījumu ķēdē jāvērtē atsevišķi un agrāki vai vēlāki notikumi nevar mainīt shēmā iekļauta konkrētā darījuma raksturu (*sk. Eiropas Kopienu tiesas 2006.gada 12.janvāra sprieduma apvienotajās lietās C-354/03, C-355/03 un C-484/03 par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu tiesvedībā Optigen Ltd., Fulcrum Electronics Ltd. un Bond House Systems Ltd pret Commissioners of Customs & Excise 47.punktu*).

Minētajā spriedumā ir norādīts, ka tādi darījumi, kas paši par sevi nav saistīti ar PVN izkrāpšanu, ir preču piegādes un saimnieciskā darbība Sestās direktīvas izpratnē, ja tie atbilst objektīvajiem

kritērijiem, uz kuriem ir balstīti šie jēdzieni, un ja nodokļu maksātājam nav bijis un nevarēja būt zināms par cita uzņēmēja, kas piedalās tajā pašā piegādes shēmā, veikto darījumu krāpniecisko raksturu (*sk. minētā sprieduma 51.punktu*). Nodokļa maksātāja tiesības atskaitīt kā priekšnodokli samaksāto PVN nevar ietekmēt tas, ka piegādes shēmā, kurā ietilpst minētā nodokļa maksātāja darījumi, ir ticis veikts cits darījums (pirms vai pēc nodokļa maksātāja veiktā darījuma), kas, nodokļa maksātājam par to neko nezinot, ir saistīts ar PVN izkrāpšanu (*sk. minētā sprieduma 52.punktu*).

[11] Savukārt no Eiropas Kopienų tiesas 2006.gada 21.februāra sprieduma lietā C-255/02 par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka saskaņā ar Eiropas Kopienų tiesas pastāvīgo judikatūru lietas dalībnieki nevar balstīties uz Kopienų tiesību normām krāpnieciskā vai ļaunprātīgā nolūkā (*sk. Eiropas Kopienų tiesas 2006.gada 21.februāra sprieduma lietā C-255/02 par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu tiesvedībā Halifax plc, Leeds Permanent Development Services Ltd, County Wide Property Investments Ltd pret Commissioners of Customs & Excise 68.punktu*). Kopienų tiesiskā regulējuma piemērošana nav paplašināma tiktāl, lai iekļautu uzņēmēju ļaunprātīgu rīcību, t.i., darījumus, kas netiek veikti parastu komercdarījumu ietvaros, bet gan tikai, lai ļaunprātīgi baudītu Kopienų tiesību sniegtās priekšrocības (*sk. minētā sprieduma 69.punktu*). Šis ļaunprātīgās rīcības aizlieguma princips ir piemērojams arī PVN jomā (*minētā sprieduma 70.punkts*).

Eiropas Kopienų tiesa norāda, ka tiesības uz nodokļa atskaitīšanu saglabājas tikai tad, ja nepastāv krāpnieciska vai ļaunprātīga rīcība. Sestā direktīva ir jāinterpretē tādējādi, ka tā iestājas pret nodokļa maksātāja tiesībām atskaitīt priekšnodokli, ja darījumi, kas piešķir šādas tiesības, ir uzskatāmi par ļaunprātīgu rīcību. Lai konstatētu ļaunprātīgas rīcības pastāvēšanu, nepieciešams, pirmkārt, lai, par spīti attiecīgo Sestās direktīvas normu un šīs direktīvas transponēšanas valsts tiesību aktu nosacījumu formālai piemērošanai, attiecīgo darījumu rezultātā tiek iegūtas fiskālas priekšrocības, kuru piešķiršana būtu pretēja šīm normām. Otrkārt, no objektīvo elementu kopuma ir jāizriet, ka attiecīgo darījumu galvenais mērķis ir fiskālu priekšrocību iegūšana (*sk. minētā sprieduma 84.–86.punktu*).

Izskatot lietu atkārtoti, apelācijas instances tiesai jānoskaidro, vai konkrētajā gadījumā nav konstatējama pieteicējas ļaunprātīga rīcība. Tiesai nepieciešams noskaidrot, kāds bija pieteicējas darījumu saturs un tās nozīme un vai attiecīgo darījumu galvenais mērķis nebija tikai fiskālu priekšrocību iegūšana. Tādējādi tiesai jānoskaidro, vai pastāv kādas pazīmes, kas liecinātu par to, ka pieteicēja apzināti bija iesaistīta krāpšanas shēmā, proti, ka tai bija ļaunprātīgs nolūks veikt priekšnodokļa izkrāpšanu.

[12] Saskaņā ar APL 103.panta otro daļu tiesa, pildot savus pienākumus, pati (*ex officio*) objektīvi noskaidro lietas apstākļus un dod tiem juridisku vērtējumu. APL 107.panta ceturtajā daļā noteikts: lai prasījuma robežās noskaidrotu patiesos lietas apstākļus un panāktu tiesisku un taisnīgu lietas izskatīšanu tiesā, tiesa dod administratīvā procesa dalībniekiem norādījumus un ieteikumus, kā arī savāc pierādījumus pēc savas iniciatīvas.

VID kā tiesā pārsūdzētā lēmuma pieņēmējam ir jāiesniedz tiesā vai ar tiesas starpniecību jāiegūst tādi pierādījumi, kas liecinātu par Eiropas Kopienų tiesas minētajos spriedumos norādīto ļaunprātīgo vai krāpniecisko pazīmju esamību pieteicējas darbībās, veicot konkrētos darījumus, vai arī to, ka pieteicējai bija zināms vai varēja būt zināms, ka tā atrodas citu uzņēmēju veiktajā preču piegādes krāpnieciskajā shēmā, un vai tai bija ļaunprātīgs nolūks veikt priekšnodokļa izkrāpšanu.

[13] APL 251.panta piektās daļas 3.punkts noteic, ka sprieduma motīvu daļā tiesai jānorāda konstatēto lietas apstākļu juridisko novērtējumu.

Administratīvās apgabaltiesas sprieduma 16.punktā ir norādīts, ka "VID norādījis, ka preces nav izmantotas pieteicējas ar PVN apliekamo darījumu nodrošināšanai." Taču tālāk apgabaltiesas spriedumā neparādās tiesas vērtējums šādam VID viedoklim. Tādējādi, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, apgabaltiesa spriedumā nav devusi savu vērtējumu tam, vai preces izmantotas pieteicējas ar PVN apliekamo darījumu nodrošināšanai, kaut arī Motīvu daļas sākumā norādīts, ka lietā par to ir strīds. Līdz ar to tiesa pārkāpusi APL 251.panta piektās daļas 3.punktu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 2.maija spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījuma iesniegt papildu deklarāciju saistībā ar iedzīvotāju ienākumu nodokli tiesisko dabu

1. Valsts ieņēmumu dienesta mērķis, pieprasot iedzīvotāju ienākumu nodokļa maksātājam iesniegt papildu deklarāciju, ir pārbaudīt sākotnējā deklarācijā norādīto datu ticamību un pareizību; tas ir viens no līdzekļiem, kā pārliecināties par sākotnējās deklarācijas ticamību un pareizību.

Līdz ar to secināms, ka papildu deklarācijas pieprasījums pats par sevi un tās saņemšana nesasniedz mērķi, kura sakarā Valsts ieņēmumu dienests uzsāk konkrēto procesu. Tādējādi šim pieprasījumam nepiemīt galīgā noregulējuma raksturs, un tāpēc tas uzskatāms par starplēmumu, nevis administratīvo aktu (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts).

2. Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījums atzīstams par sava veida personas uzklaušanās pienākuma realizāciju. Valsts ieņēmumu dienests nevis pieņem lēmumu, balstoties tikai uz tā rīcībā esošo informāciju, bet gan dod iespēju personai pirms administratīvā akta izdošanas iesniegt papildu informāciju, kuru tam ir pienākums izvērtēt, pieņemot galīgo lēmumu. Ja persona neizmanto iespēju iesniegt papildu deklarāciju un pierādījumus, Valsts ieņēmumu dienests var noteikt apliekamā ienākuma lielumu, balstoties tikai uz to informāciju, ko ieguvusi pats (uzklaušanās princips, Administratīvā procesa likuma 62.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts).

3. Kaut arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punktā lietots vārds "pieprasa", kura gramatiskas iztulkošanas rezultātā var izsecināt papildu deklarācijas iesniegšanas obligātumu, aplūkojot šo normu saistībā ar citām tiesību normām, secināms, ka papildu deklarācijas iesniegšana ir personas tiesības, nevis pienākums (likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts).

4. Valsts ieņēmumu dienestam pieprasījumā par papildu deklarācijas iesniegšanu nav pamata norādīt uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.² pantā paredzēto atbildību par valsts institūciju amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu. Tam būtu jāizskaidro adresātam nelabvēlīgās sekas, kas personai papildu deklarācijas un informācijas neiesniegšanas gadījumā var iestāties atbilstoši likumam "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" un citām tiesību

normām (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.²pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts).

2006.gada 19.maijā

Lieta Nr. SKA-201

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senatore	I.Skultāne,

piedaloties blakus sūdzības iesniedzēja Gunta B. pārstāvei zvērinātai advokātei J.Radčenko un Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvim N.Čižikam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Gunta B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.janvāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumus par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) Rīgas reģionālā iestāde 2005.gada 4.augustā nosūtījusi Guntim B. vēstuli, kurā informējusi, ka viņam jāiesniedz papildu deklarācija par ieņēmumiem, īpašumiem u.tml. sakarā ar to, ka VID ir konstatējis viņa izdevumu pārsniegumu pār ieņēmumiem.

Guntis B. 2005.gada 17.augustā nosūtījis VID Rīgas reģionālās iestādei vēstuli, kurā lūdz paskaidrot, kāds konkrēti izdevumu pārsniegums pār ienākumiem ir konstatēts un ar kādu metodi analīze ir veikta. VID Rīgas reģionālā iestāde 2005.gada 30.augustā nosūtījusi atbildes vēstuli.

VID Rīgas reģionāls iestāde 2005.gada 2.septembrī atkārtoti nosūtījusi Guntim B. vēstuli par papildu deklarācijas iesniegšanu. Guntis B. šo vēstuli apstrīdējis VID ģenerāldirektoram, apstrīdēšanas iesniegumā lūdzot atcelt VID Rīgas reģionālās iestādes 2005.gada 2.septembra administratīvo aktu.

VID ģenerāldirektors ar 2005.gada 28.oktobra vēstuli Guntim B. atbildējis, ka VID pieprasījumi par papildu deklarāciju iesniegšanu nav uzskatāmi par administratīvajiem aktiem un ka saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.²pantu par kontroles, uzraudzības vai izmeklēšanas funkcijas realizējošo valsts institūciju

amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu var tikt uzlikts naudas sods līdz 250 latiem.

[2] Guntis B. iesniedzis Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūdz atcelt minēto VID ģenerāldirektora vēstuli.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2005.gada 21.novembra lēmumu atteikusi pieņemt Gunta B. pieteikumu, norādot, ka pārsūdzētā VID ģenerāldirektora vēstule nav uzskatāma par tiesā pārsūdzamu administratīvo aktu.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar Gunta B. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 25.janvāra lēmumu atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu. Apgabaltiesa lēmumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[4.1] Lai pieņemtu lēmumu par administratīvās lietas ierosināšanu, tiesnesim jākonstatē, ka pieteikums ir iesniegts par vienu no Administratīvā procesa likuma 184.pantā noteiktajiem pieteikuma priekšmetiem. Atbilstoši šā likuma 1.panta trešajai daļai administratīvais akts uzskatāms par iestādes gribas nepārprotamu izpaušmi ar nolūku radīt indivīdam tiesiskas sekas un tikai administratīvā procesa ietvaros pieņemtais galīgais lēmums var tikt atzīts par pārsūdzamu administratīvajā tiesā.

[4.2] Atbilstoši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta pirmajai un trešajai daļai VID, konstatējot, ka Gunta B. ienākumi neatbilst viņa izdevumiem taksācijas gadā, ir tiesības veikt viņa ienākumu pārbaudi, pieprasot iesniegt papildu deklarāciju noteiktā termiņā. No šī un Administratīvā procesa likuma 59.panta secināms, ka VID mērķis, pieprasot iesniegt papildu deklarāciju, ir iegūt papildu ziņas nolūkā pārbaudīt fiziskās personas ienākumus un pieņemt attiecīgu lēmumu. Līdz ar to secināms, ka VID ģenerāldirektora 2005.gada 28.oktobra vēstule nav atzīstama par administratīvā procesa ietvaros pieņemtu galīgu lēmumu, bet vienīgi par informācijas pieprasījumu saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 59.pantu un likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešo daļu. Arī Administratīvo lietu departaments 2005.gada 5.aprīļa lēmumā lietā Nr.SKA-164, izvērtējot jautājumu par Finanšu un kapitāla tirgus komisijas vēstules – informācijas pieprasījuma – juridisko dabu, ir atzinis šāda rakstura vēstules par starplēmumiem, kas nav pārsūdzami.

[4.3] Ņemot vērā likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" personai paredzētās iespējas deklarācijā norādīt mākslas darbu un antikvāro priekšmetu iegādes vērtību, ja nav iespējams noteikt to tirgus vērtību, un iespēju lūgt VID pagarināt termiņu papildu deklarācijas iesniegšanai, par VID aicinājuma iesniegt papildu deklarāciju tiesiskajām sekām nav atzīstamas Gunta B. norādītās iespējamās grūtības, kas varētu rasties saistībā ar viņa īpašumā

esošo kolekciju vienību novērtēšanu. Ar VID vēstuli pieteicējs vienīgi informēts par šajā tiesību normā paredzētā tiesiskā sastāva – VID konstatēta ienākumu neatbilstība izdevumiem – iestāšanos, kā rezultātā automātiski iestājas arī tiesiskās sekas – pienākums iesniegt papildu deklarāciju. Personas īpašumu daudzums un grūtības tā uzskaitē nevar būt par pamatu, lai atteiktos no likumā paredzēto pienākumu izpildes. Tādējādi arī konkrētajā gadījumā nepastāv apstākļi, kas apstiprinātu faktu, ka VID vēstules aizskar pieteicēja tiesiskās intereses tik lielā mērā, ka šo interešu aizstāvībai būtu nepieciešams pieļaut starplēmuma pārsūdzēšanu atsevišķi no administratīvā akta.

[4.4] Tā kā, ievērojot pieteicēja īpašuma atšķirīgo raksturu, konkrētajā gadījumā varētu rasties nepieciešamība konkretizēt papildu deklarācijā norādāmo informāciju un precizēt VID konstatētos apstākļus, pieteicējam ir tiesības vērsties VID ar iesniegumu un saņemt atbildi pēc būtības likumā "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" noteiktajā kārtībā un termiņos. Taču šajā gadījumā pieteikumā norādītais pieteikuma priekšmets ir nepārprotams un nav interpretējams tādējādi, ka pieteicējs vēlētos pārbaudīt likuma "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" normu ievērošanu no VID puses.

[5] Guntis B. ir iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūdzis minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu atcelt un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai. Šā lūguma pamatošanai Guntis B. norādījis tālāk minētos argumentus.

[5.1] Apgabaltiesa nav ņemusi vērā, ka konkrētajā lietā nebija iestājies likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta pirmajā daļā paredzētais priekšnoteikums – personas izdevuma pārsniegums pār viņas ienākumiem. Tādēļ tiesa nav ņemusi vērā, ka tādējādi VID ir rīkojies patvaļīgi un prettiesiski aizskāris privātpersonas intereses, bez tiesiska pamata uzliekot pienākumu. Šādā gadījumā personai ir tiesības griezties tiesā.

[5.2] Apgabaltiesa nepamatoti atzinusi, ka VID pieprasījums iesniegt papildu deklarāciju nav uzskatāms par administratīvo aktu. Tiesa nav ņemusi vērā, ka šim pieprasījumam tikai trūkst norādes par pārsūdzēšanu, bet citādā ziņā tas atbilst administratīvā akta formai, kas noteikta Administratīvā procesa likuma 67.pantā. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 79.pantam tas nav pietiekams pamats, lai šo pieprasījumu neuzskatītu par administratīvo aktu.

[5.3] Apgabaltiesa nepamatoti nav ņemusi vērā, ka likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 21. un 22.pants izdala divus patstāvīgus procesus: (a) deklarācijas kontroli, kuras rezultātā tiek secināts, ka personas ienākumi atbilst izdevumiem, un VID tālākas darbības

neveic, (b) pieprasījumu iesniegt papildu deklarāciju. Pēdējā gadījumā tas ir administratīvais akts, kuru iestāde jau pieņēmusi pēc noteiktas pārbaudes veikšanas. Savukārt nodokļu deklarācijas koriģēšana un papildu nodokļa aprēķināšana ir nākamais posms, ko VID var veikt neatkarīgi no tā, vai papildu deklarācija ir iesniegta.

[5.4] Apgabaltiesa arī nepamatoti secinājusi, ka blakus sūdzības iesniedzēja norādītās grūtības nav uzskatāmas par VID pieprasījuma tiesiskajām sekām. Šajā gadījumā tiesas secinājums nav loģisks, jo papildu deklarācijas iesniegšana nav obligāta visām personām. Savukārt no tā secināms, ka personai šāds pienākums rodas tikai pēc tam, kad VID ir veicis deklarācijas pārbaudi un ir konstatējis personas izdevumu pārsniegumu pār ieņēmumiem. Tādējādi pienākums iesniegt papildu deklarāciju un grūtības, kas rodas līdz ar šo pienākumu, ir uzskatāmas par VID pieprasījuma sekām.

[5.5] Tā kā Administratīvā procesa likums un likums "Par iedzīvotāju ienākumu nodokli" neskaidro terminu "pieprasījumus", turklāt šādu pieprasījumu neietver Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, kurā uzskaitīts, kas nav administratīvais akts, nepareizs ir apgabaltiesas secinājums, ka konkrētais VID pieprasījums nav administratīvais akts, bet gan informācijas pieprasījums.

[6] Tiesas sēdē Gunta B. pārstāve uzturēja iesniegto blakus sūdzību. Papildus viņa iesniedza Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2006.gada 1.marta lēmuma Nr.132-7/06 norakstu par Gunta B. saukšanu pie administratīvās atbildības par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.²pantā paredzēto pārkāpumu.

VID pārstāvis blakus sūdzību neatzina, uzskatot, ka informācijas pieprasīšana ir starplēmums, nevis administratīvais akts, tomēr VID informācijas pieprasījums personai ir saistošs.

Motīvu daļa

[7] Atbilstoši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punktam, ja maksātāja deklarētie ienākumi vai VID rīcībā esošajos pārskatos (paziņojumos) uzrādītie maksātāja ienākumi neatbilst viņa izdevumiem taksācijas gadā, VID pieprasa noteiktā termiņā iesniegt papildu deklarāciju par ienākumiem, ieņēmumiem, naudas un citiem uzkrājumiem, īpašumiem un to vērtības maiņu.

[8] Savukārt no minētā likuma 23.panta izriet, ka deklarācijas koriģēšanai atkarībā no korekcijas rakstura var būt divējādas sekas.

Pirmkārt, atbilstoši minētā panta pirmajai daļai, ja iesniegtajā deklarācijā ir faktoloģiskas un/vai aprēķina neprecizitātes, VID izlabo pieļautās kļūdas un izlaboto deklarāciju kopā ar norādi par maksātāja pieļautajām kļūdām nosūta maksātājam.

Otrkārt, atbilstoši minētā panta ceturtajai daļai, konstatējot likuma pārkāpumus, ienākumu nepilnīgu uzrādīšanu vai slēpšanu un citus pārkāpumus, VID teritoriālā iestāde sastāda aktu par pārkāpumu un piemēro likumā paredzētās sankcijas.

[9] No iepriekš minētā, kā arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 21.panta 1.punkta, kas noteic VID uzdevumu pārbaudīt deklarācijā uzrādīto datu ticamību un pareizību un veikt iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksāšanas kontroli, izriet, ka VID konkrētajā lietā uzsāktā procesa mērķis, pieprasot Guntim B. iesniegt papildu deklarāciju, ir pārbaudīt sākotnējā deklarācijā norādīto datu ticamību un pareizību, un neatbilstības gadījumā deklarāciju koriģēt. Papildu deklarācijas pieprasījums ir viens no līdzekļiem, kā VID var pārliecināties par sākotnējās deklarācijas ticamību un pareizību. Līdz ar to secināms, ka pats papildu deklarācijas pieprasījums un tās saņemšana nesasniedz mērķi, kura sakarā VID uzsācis konkrēto procesu. Tādējādi gan VID papildu deklarācijas pieprasījums, gan attiecīgā VID ģenerāldirektora vēstule ir uzskatāma par starplēmumu, nevis administratīvo aktu.

[10] Administratīvo lietu departamenta ieskatā VID pieprasījums uzskatāms par sava veida personas uzklaustīšanas pienākuma realizāciju. Proti, VID nevis pieņem lēmumu, balstoties tikai uz tā rīcībā esošo informāciju, bet gan dod iespēju personai pirms administratīvā akta izdošanas iesniegt papildu informāciju, kuru VID ir pienākums izvērtēt, pieņemot galīgo lēmumu. Ja persona neizmanto iespēju iesniegt papildu deklarāciju un pierādījumus, VID var noteikt apliekamā ienākuma lielumu, balstoties tikai uz to informāciju, ko ieguvusi pats. Turklāt atbilstoši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajam teikumam, par maksātāja pierādījumiem nodokļu summas apstrīdēšanai ir atzīstami tikai tie maksātāja ieņēmumu un izdevumu attaisnojuma dokumenti, kā arī citi dokumenti un pierādījumi, kas uzrādīti (iesniegti) reizē ar gada ienākumu deklarāciju, deklarācijas precizējumu un papildu deklarāciju. Tādējādi, kaut arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešajā daļā lietots vārds "pieprasa", kura gramatiskas iztulkošanas rezultātā var izsecināt papildu deklarācijas iesniegšanas obligātumu, aplūkojot šo normu saistībā ar citām šajā nodaļā ietvertajām tiesību normām, Administratīvo lietu departaments secina, ka papildu deklarācijas iesniegšana ir personas tiesības, nevis pienākums, par kura nepildīšanu ir uzliekams sods.

Tādējādi VID pieprasījums nav uzskatāms par galīgo lēmumu, bet gan par procesa gaitā pieņemtu lēmumu, kurš ir pārsūdzams, tikai pārsūdzot galīgo lēmumu.

Tā kā papildu deklarācijas iesniegšana nav pienākums, bet gan personas tiesības, tās pieprasījums nav uzskatāms ne par administratīvo aktu, ne par faktisko rīcību. Iepriekšminētā iemesla dēļ šāds pieprasījums nevarēja aizskart ne Gunta B. tiesības, ne tiesiskās intereses.

[11] Ievērojot iepriekš minētos motīvus, blakus sūdzības argumenti nav pamatoti un ir noraidāmi.

[12] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 288.panta pirmajai daļai, ja, izskatot lietu, konstatēti apstākļi par iespējamu tiesību normu pārkāpumu, kā arī citos gadījumos, tiesa var pieņemt blakus lēmumu.

Izskatot konkrēto lietu, Administratīvo lietu departaments ir konstatējis, ka VID nepareizi interpretē likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešajā daļā ietvertu tiesību normu. Ņemot to vērā, Administratīvo lietu departaments nolēma pieņemt blakus lēmumu un nosūtīt to VID ģenerāldirektoram.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.janvāra lēmumu atstāt negrozītu, bet Gunta B. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

2006.gada 19.maijā

Lietā Nr. SKA-201

BLAKUS LĒMUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mīta
senatore	I.Skultāne,

piedaloties blakus sūdzības iesniedzēja Gunta B. pārstāvei zvērinātai advokātei J.Radčenko un Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvim N.Čižikam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Gunta B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.janvāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumus par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) Rīgas reģionālā iestāde nosūtījusi Guntim B. vēstuli, kurā informējusi, ka viņam jāiesniedz papildu deklarācija par ieņēmumiem, īpašumiem u.tml. sakarā ar to, ka VID ir konstatējis viņa izdevumu pārsniegumu pār ieņēmumiem.

Guntis B. šo vēstuli apstrīdējis VID ģenerāldirektoram, apstrīdēšanas iesniegumā lūdzot atcelt VID Rīgas reģionālās iestādes administratīvo aktu.

VID ģenerāldirektors ar 2005.gada 28.oktobra vēstuli Guntim B. atbildējis, ka VID pieprasījumi par papildu deklarāciju iesniegšanu nav uzskatāmi par administratīvajiem aktiem un ka saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.²pantu par kontroles, uzraudzības vai izmeklēšanas funkcijas realizējošo valsts institūciju amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu var tikt uzlikts naudas sods līdz 250 latiem.

[2] Tiesas sēdē VID pārstāvis norādīja, ka pārsūdzētais lēmums uzskatāms par starplēmumu, nevis administratīvo aktu, tomēr VID informācijas pieprasījums personai ir saistošs.

Administratīvo lietu departaments ar 2006.gada 19.maija lēmumu atstājis negrozītu Administratīvās apgabaltiesas lēmumu, ar kuru savukārt atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumus par atteikšanos pieņemt Gunta B. pieteikumu par VID ģenerāldirektora 2005.gada 28.oktobra vēstuli.

Motīvu daļa

[3] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 288.panta pirmajai daļai, ja, izskatot lietu, konstatēti apstākļi par iespējamu tiesību normu pārkāpumu, kā arī citos gadījumos, tiesa var pieņemt blakus lēmumu.

[4] Izskatot konkrēto lietu, Administratīvo lietu departaments ir konstatējis, ka VID nepareizi interpretē likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešajā daļā ietvertu tiesību normu, uzskatot, ka tajā ietvertais vārds "pieprasa" interpretējams tādējādi, ka papildu deklarācijas iesniegšana pēc VID pieprasījuma ir obligāta.

[5] Atbilstoši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punktam, ja maksātāja deklarētie ienākumi vai VID rīcībā esošajos pārskatos (paziņojumos) uzrādītie maksātāja ienākumi neatbilst viņa izdevumiem taksācijas gadā, VID pieprasa noteiktā termiņā iesniegt papildu deklarāciju par ienākumiem, ieņēmumiem, naudas un citiem uzkrājumiem, īpašumiem un to vērtības maiņu.

[6] Administratīvo lietu departamenta ieskatā VID pieprasījums uzskatāms par sava veida iespējamā adresāta uzklaustīšanas pienākuma realizāciju. Proti, VID savu galīgo lēmumu pieņem, nevis balstoties tikai uz tā rīcībā esošo informāciju, bet gan dod iespēju

personai pirms administratīvā akta izdošanas iesniegt papildu informāciju, kuru VID ir pienākums izvērtēt, pieņemot galīgo lēmumu. Ja persona neizmanto iespēju iesniegt papildu deklarāciju un pierādījumus, VID var noteikt apliekamā ienākuma lielumu, balstoties tikai uz to informāciju, ko ieguvis pats. Turklāt atbilstoši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajam teikumam, par maksātāja pierādījumiem nodokļu summas apstrīdēšanai ir atzīstami tikai tie maksātāja ieņēmumu un izdevumu attaisnojuma dokumenti, kā arī citi dokumenti un pierādījumi, kas uzrādīti (iesniegti) reizē ar gada ienākumu deklarāciju, deklarācijas precizējumu un papildu deklarāciju.

[7] Tādējādi, kaut arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešajā daļā lietots vārds "pieprasa", kura gramatiskas iztulkošanas rezultātā var izsecināt papildu deklarācijas iesniegšanas obligātumu, aplūkojot šo normu saistībā ar citām šajā nodaļā ietvertajām tiesību normām, Administratīvo lietu departaments secina, ka papildu deklarācijas iesniegšana ir personas tiesības, nevis pienākums, par kura nepildīšanu ir uzliekams sods.

Tādējādi VID pieprasījums iesniegt papildu deklarāciju nav uzskatāms par galīgo lēmumu, bet gan par procesa gaitā pieņemtu lēmumu, kurš ir pārsūdzams, tikai pārsūdzot galīgo lēmumu.

[8] Pretējā gadījumā, ja VID pieprasījumu iesniegt papildu deklarāciju uzskatītu par obligātu, tas ir, pienākumu uzliedzošu lēmumu, šāds lēmums papildinātu personas pienākumu loku, tātad būtu uzskatāms par tiesisko attiecību nodibinošu administratīvo aktu. Jebkurš administratīvais akts, ja vien izņēmums *expressis verbis* nav noteikts normatīvajā aktā, ir pārsūdzams tiesā. Konkrētajā gadījumā nav noteikts, ka VID pieprasījums nav pārsūdzams tiesā. Tādējādi, uzskatot pieprasījumu iesniegt papildu deklarāciju par tiesā pārsūdzamu administratīvo aktu, VID rastos grūtības saprātīgā laikā nonākt līdz galīgajam lēmumam.

[9] Ņemot vērā iepriekš teikto, VID nepieciešams mainīt savu praksi un pieprasījumā par papildu deklarācijas iesniegšanu norādīt nevis uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.²pantā paredzēto atbildību par kontroles, uzraudzības vai izmeklēšanas funkcijas realizējošo valsts institūciju amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu, bet gan uz nelabvēlīgajām sekām, kas personai papildu deklarācijas un informācijas neiesniegšanas gadījumā var iestāties atbilstoši likumam "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" un citām tiesību normām, kas attiecīgi regulē ienākumu nepilnīgu uzrādīšanu vai slēpšanu, liedzot šīm personām turpmākajā procesā iestādē un tiesā iesniegt pierādījumus un atspēkot VID argumentus.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 288.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Vērst Valsts ieņēmumu dienesta uzmanību uz nepilnībām likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešajā daļā ietvertās tiesību normas interpretācijā.

Nosūtīt lēmumu Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par vēršanos Satversmes tiesā par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajā teikumā ietvertās normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmei*

1. No likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajā teikumā ietvertās tiesību normas izriet, ka attaisnojuma dokumenti, kas iesniegti pēc Valsts ieņēmumu dienesta noteiktā termiņa deklarācijas vai tās precizējuma iesniegšanai, nav uzskatāmi par pierādījumiem nodokļa summas apstrīdēšanai un nav izmantojami lietā. Minētā tiesību norma ierobežo apstrīdēšanas iestādi un tiesu pieņemt pierādījumus, kuri nav bijuši iesniegti līdz Valsts ieņēmumu dienesta noteiktajam termiņam (likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa).

2. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot un piemērojot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantu, vairākos spriedumos ir noteikusi, ka sods, kas tiek uzlikts par nodokļu normu neievērošanu, konvencijas 6.panta izpratnē ir uzskatāms par kriminālsodu (Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra).

3. Soda nauda, kas tiek aprēķināta saistībā ar nenomaksāto nodokli, kurš savukārt tiek aprēķināts, piemērojot arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otro teikumu, uzskatāma par kriminālsodu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē.

Tā kā soda nauda ir tieši saistīta ar nodokli, par kuru papildu pierādījumus augstākā iestādē un tiesā vairs nevar iesniegt pēc likumā noteiktā termiņa, tad nav iespējams iesniegt arī papildu pierādījumus par soda naudas uzlikšanu. Tādējādi likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajā teikumā ietvertā norma ierobežo nodokļu maksātāja tiesības uz taisnīgu tiesu (Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa).

4. Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas mērķis ir nodrošināt savlaicīgu iedzīvotāju ienākuma nodokļa iekasēšanu un novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Šādu mērķi, kura sasniegšana nepieciešama sabiedrības interesēs un kurš attaisno cilvēktiesību ierobežošanu, par leģitīmu savos spriedumos un lēmumos atzinusi arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa.

* Sk. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 11.aprīļa spriedumu lietā Nr.2006-28-01 šā izdevuma 771.lpp.

Tomēr nepieciešams izvērtēt minētā ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā jeb samērīgumu: vai attiecīgo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem (Latvijas Republikas Satversmes 92. un 116.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa).

2006.gada 19.septembrī

Lieta Nr. SKA-283

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējam Mārim G., viņa pārstāvim A.Liepiņam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pilnvarotajai pārstāvei D.Makarovai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Māra G. pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 24.septembra lēmuma Nr.19/24381 atcelšanu, sakarā ar Māra G. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] No 2003.gada 1.aprīļa līdz 30.jūnijam Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) veica Māra G. iedzīvotāju ienākuma nodokļa (turpmāk – IIN) auditu par 2000.–2002.gadu. Konstatējusi, ka par 2000.gadu Māra G. līdzekļu izlietojums pārsniedzis līdzekļu avotus par Ls 5090,60 (slēptais ienākums), VID Zemgales reģionālās iestādes Nodokļu kontroles pārvaldes Audita daļa 2003.gada 30.jūnijā uzlika par pienākumu Mārim G. iemaksāt budžetā papildus aprēķināto IIN summu Ls 1272,65 un soda naudu Ls 1272,65.

[1.1] Šo lēmumu Māris G. apstrīdēja VID Zemgales reģionālajai iestādei, kura ar 2003.gada 7.augusta lēmumu to atstāja spēkā.

[1.2] Izskatījis Māra G. apstrīdēšanas iesniegumu, VID ģenerāldirektors ar 2003.gada 24.septembra lēmumu Nr.19/24381 atstāja spēkā VID Zemgales reģionālās iestādes lēmumu.

[2] Par VID ģenerāldirektora lēmumu Māris G. iesniedza pieteikumu Jelgavas tiesai.

[3] Ar Jelgavas tiesas 2004.gada 2.februāra spriedumu Māra G. pieteikums noraidīts.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar Māra G. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2004.gada 6.septembra spriedumu pieteikumu apmierināja daļēji un atcēla VID ģenerāldirektora

2003.gada 24. septembra lēmumu daļā par papildus aprēķināto IIN par 2000. gadu Ls 1272,65 un soda naudu Ls 1272,65 apmērā.

[5] Izskatījis lietu sakarā ar VID kasācijas sūdzību, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments ar 2005.gada 11.janvāra spriedumu Administratīvās apgabaltiesas 2004.gada 6.septembra spriedumu atcēla un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

[6] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.februāra spriedumu Māra G. pieteikums noraidīts.

Apgabaltiesas spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Apgabaltiesa pārbauda VID ģenerāldirektora lēmuma kā galīgā administratīvā akta tiesiskumu, ievērojot arī pārējos administratīvā procesa gaitā pieņemtos lēmumus.

[6.2] No likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 21.panta un 22.panta otrās daļas izriet VID tiesības pārbaudīt nodokļa maksātāja gada ienākumus un izdevumus ar mērķi kontrolēt iedzīvotāju ienākuma nodokļu maksāšanu. Lietā nav strīda, ka pieteicējs atbilstoši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešajai daļai tika brīdināts par pārbaudes veikšanu un noteiktajā termiņā viņš iesniedza gada ienākumu deklarācijas un papildu deklarācijas.

[6.3] Saskaņā ar likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta otro daļu, ja maksātājs iesniegtajā deklarācijā ir uzrādījis ienākumu apjomu, kas saskaņā ar VID rīcībā esošo informāciju ir mazāks par viņa izdevumu apjomu, VID nosaka ar nodokli apliekamo ienākumu un nodokļa summu uz aprēķinu pamata atbilstoši maksātāja īpašuma vērtības pieaugumam un VID rīcībā esošajām ziņām par maksātāja darbību.

Pamatojoties uz pieteicēja iesniegtajām gada ienākumu deklarācijām, papildu deklarācijām un valsts amatpersonas deklarācijām, kā arī citiem dokumentiem VID konstatējis, ka pieteicējs nav aprēķinājis nodokli no visa apliekamā ienākuma.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2000.gada 26.septembra noteikumu Nr.331 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka fizisko personu apliekamo ienākumu" (turpmāk – MK noteikumi Nr.331) 17.3.apakšpunktu VID ienākuma aprēķinā izmanto izdevumu metodi, ar kuru maksātāja apliekamais ienākums tiek aprēķināts kā kopējo izdevumu īpašumu iegādei, saimnieciskās darbības, kā arī personas dzīvesveida nodrošināšanai un maksātāja deklarēto ienākumu starpība.

Izmantojot šo metodi, VID audita pārskatā konstatējis, ka 2000.gadā pieteicēja izdevumu apjoms pārsniedz pieteicēja deklarēto ienākumu apjomu par Ls 5090,60.

[6.4] VID kā skaidras naudas uzkrājumu samazinājumu 2000.gadā norādījis Ls 1300, kas aprēķināts no pieteicēja 2000.gada papildu deklarācijā deklarētā skaidrās naudas uzkrājuma Ls 35 000, atņemot pieteicēja deklarētos skaidrās naudas uzkrājumu Ls 33 700 2001.gada sākumā.

Savukārt pieteicējs savā apelācijas sūdzības precizējumā norādījis, ka skaidras naudas uzkrājumu samazinājums 2000.gadā ir Ls 9174, kas aprēķināts no pieteicēja 2000.gada papildu deklarācijā deklarētā skaidrās naudas uzkrājuma Ls 35 000, atņemot Ls 25 826. Minētā summa izrietot no pieteicēja valsts amatpersonas deklarācijas, kura iesniegta VID, stājoties amatā 2001.gada 12.oktobrī, un kurā norādīts skaidrās naudas uzkrājums kopā Ls 25 826.

[6.5] Apgabaltiesa uzskata, ka VID pamatoti ņēmis vērā tieši 2000. un 2001.gada papildu deklarācijās norādītos skaidras naudas uzkrājumus, jo valsts amatpersonas deklarācija tika sastādīta uz 2001.gada 12.oktobra, līdz ar to tajā minētos skaidrās naudas uzkrājumus nevar attiecināt uz 2001.gada sākumu.

Turklāt jāņem vērā, ka papildu deklarācijās ir jānorāda naudas uzkrājumi gada sākumā un šo ziņu patiesumu ir jāapliecina ar savu parakstu atbilstoši MK noteikumu Nr.331 6.punktam, kas noteic, ka maksātājam ir pienākums ar savu parakstu apliecināt papildu deklarācijas aizpildīšanas pareizību un pilnību.

Saskaņā ar minēto punktu ar maksātāja parakstu apliecināta papildu deklarācija par pārbaudāmo taksācijas periodu ir pamats turpmākajam ienākuma aprēķinam, tādējādi, ievērojot, ka pieteicējs bija ar savu parakstu apliecinājis ziņu patiesumu, VID bija tiesības aprēķinos izmantot tieši šīs ziņas.

[6.6] Pieteicējs apstrīdēšanas iesniegumā VID ģenerāldirektoram un apelācijas sūdzībā ir norādījis vēl citu 2000.gada skaidras naudas uzkrājumu summu – Ls 42 000. Summa pamatoja ar to, ka 1997.gadā pieteicējs divas reizes esot aizdevis naudu kopā USD 22 000 apmērā O.E., kurš 2000.gadā atdevis USD 12 000. Minēto apliecinā O.E. paskaidrojums.

Pieteicējs papildu deklarācijā par 2000.gadu norādījis, ka taksācijas gadā nav izsniedzis aizdevumus citām personām. Kā paskaidrojis pieteicējs, viņš šos darījumus nav uzrādījis, jo domājis, ka tas neattiecas uz noteikto laika periodu. Tādējādi konstatējams, ka pieteicējs līdz pārbaudes pabeigšanai nav informējis VID par sniegtajiem aizdevumiem.

[6.7] Saskaņā ar likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturto daļu VID izmanto maksātāja papildu deklarāciju kopā ar tai pievienotajiem attaisnojuma dokumentiem par maksātāja ienākumiem un izdevumiem. Par maksātāja pierādījumiem nodokļa summas apstrīdēšanai ir atzīstami tikai tie maksātāja attaisnojuma

dokumenti, kas uzrādīti reizē ar gada ienākumu deklarāciju, tās precizējumu un papildu deklarāciju.

Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments atzinis, ka attaisnojuma dokumenti, kas iesniegti pēc VID noteiktā termiņa deklarācijas vai tās precizējuma iesniegšanai, nav uzskatāmi par pierādījumiem un nav izmantojami lietā.

[6.8] Tādējādi VID pamatoti ņēmis vērā pieteicēja 2000.gada papildu deklarācijā norādīto skaidras naudas uzkrājuma apmēru Ls 35 000, ņemot vērā O.E. paskaidrojumā norādītos faktus, jo minētais paskaidrojums bija saņemts jau pēc pārbaudes pabeigšanas. Turklāt, kā jau iepriekš konstatēts, pieteicējs ar savu parakstu ir apliecinājis, ka papildu deklarācijās sniedzis patiesu un pilnīgu informāciju par savu īpašumu, naudas uzkrājumiem, savām saistībām pret citām personām un citu personu saistībām pret viņu.

[6.9] Pieteicējs apelācijas sūdzībā norādījis, ka automašīnas iegādei nepieciešamos naudas līdzekļus Ls 6000 ņēmis no ģimenes budžeta, izlietojot līdzekļus, kas ietilpa laulāto kopmantā. Ne pārbaudes laikā, ne apstrīdēšanas iesniegumā pieteicējs nav norādījis faktu, ka automašīnu BMW ir iegādāta par laulātās līdzekļiem, pieteicējs nav iesniedzis arī minēto faktu apstiprinošus dokumentus. Līdz ar to izdevumi, kas saistīti ar automašīnas iegādi, pilnā apmērā bija iekļaujami pieteicēja 2000.gada izdevumos.

[6.10] Audita pārskatā pieteicēja ienākumu un izdevumu aprēķinā par 2000.gadu VID līdzekļu izlietojumā iekļāvis Ls 2400 – pieteicēja vidējo iztikas patēriņu 2000.gadā. Pieteicējs uzskata, ka minētā summa nav ticama, jo VID amatpersonas neprecīzi uzdotā jautājuma dēļ, pieteicējs sniedzis atbildi par naudas līdzekļu patēriņu par 2003.gadu, kad tika veikta pārbaude.

Pieteicēja arguments nav pamatots, jo pieteicējs bija informēts, ka VID amatpersonas veic pārbaudi par pieteicēja ienākumiem un izdevumiem par 2000., 2001., 2002.gadu, tādēļ atbildes uz sākuma sarunas protokolā uzdotajiem jautājumiem bija jāsniedz par pārbaudāmo periodu. Ja pieteicējs uzskatīja, ka nav saprātis jautājumu, kā rezultātā sniedzis kļūdainu atbildi, pieteicējs varēja uz to norādīt nobeiguma sarunas protokolā, ko pieteicējs nav izdarījis.

[6.11] Pamatojoties uz VID ģenerāldirektora lēmumu, tika veikti grozījumi audita pārskatā. Pieteicējs nepamatoti uzskata, ka VID, samazinot izdevumu summu par Ls 4800, nav attiecīgi par minēto summu palielinājis 2001.gada skaidrās naudas uzkrājumu kopējo summu. VID ir pareizi labojis pieteicēja kļūdaini sniegto informāciju.

[6.12] Tā kā pieteicējs nebija samaksājis iedzīvotāju ienākuma nodokli par 2000.gadu no visa apliekamā ienākuma, secināms, ka VID pamatoti noteicis nesamaksāto nodokļa summu un soda naudu.

[7] Pieteicējs iesniedzis kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.februāra spriedumu. Kasācijas sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[7.1] VID var uzsākt nodokļu auditu vienīgi likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešajā daļā paredzētajos gadījumos, tas ir, ja maksātāja deklarētie ienākumi vai VID rīcībā esošajos pārskatos (paziņojumos) uzrādītie maksātāja ienākumi neatbilst viņa izdevumiem taksācijas gadā. Vienīgi tad, ja audits uzsākts saskaņā ar minēto tiesību normu, tā rezultāts var būt tiesisks.

Apgabaltiesa noraidīja pieteicēja lūgumu izprasīt no VID informāciju, kas apstiprina minētajā normā noteikto audita uzsākšanas priekšnosacījumu pastāvēšanu konkrētajā gadījumā, tādējādi nenoskaidrojot, vai administratīvā procesa uzsākšana un līdz ar to viss process bija tiesisks. Tādējādi Apgabaltiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 2., 154. un 247.pantu.

[7.2] Šajā procesā piemērojams likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrais teikums. Minētā tiesību norma noteic, ka par maksātāja pierādījumiem nodokļa summas apstrīdēšanai ir atzīstami tikai tie maksātāja ieņēmumu un izdevumu attaisnojuma dokumenti (iesniegtie dokumentu noraksti), kas uzrādīti (iesniegti) reizē ar gada ienākumu deklarāciju, deklarācijas precizējumu un papildu deklarāciju. Minētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92.pantam un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantam, jo ļoti ierobežo pierādījumu iesniegšanas iespējas, tādējādi pārkāpjot tiesības uz taisnīgu tiesu un lietas taisnīgu izskatīšanu. Tomēr apgabaltiesa noraidīja pieteicēja lūgumu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā.

Pieteicējs paskaidrojumos vairāku instanču tiesu sēdēs ir uzsvēris, ka viņam netika izskaidrots, ka pēc audita pabeigšanas viņš nevarēs iesniegt jaunus pierādījumus. Apgabaltiesa šos pieteicēja paskaidrojumus nav novērtējusi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmās daļas noteikumiem.

Pieteicējs piekrīt, ka likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa varētu attiecināt uz viņu, ja viņam ar normatīvu aktu būtu uzlikts pienākums veikt savu darījumu uzskaiti (vest grāmatvedību). Šāds pienākums ir uzlikts, piemēram, kapitālsabiedrībām. Tomēr pieteicējam strīdus periodā nebija pienākuma veikt savu darījumu uzskaiti.

Šādos apstākļos pieteicējam bija radusies tiesiskā palāvība, ka savu strīdu ar VID varēs risināt tiesā, izmantojot advokāta pakalpojumus un iesniedzot nepieciešamos pierādījumus. Līdz ar to pieteicējs administratīvajā procesā iestādē neizmantoja finanšu speciālistu un juristu palīdzību.

Tā kā likumdevējs nav pietiekami izsvēris likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturto daļu, vienīgā iespēja ir lūgt administratīvo tiesu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā.

Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtais daļas otrais teikums ir pretrunā Administratīvā procesa likuma 2.pantā noteiktajiem administratīvā procesa pamatmērķiem. Tādējādi apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 2., 5., 154. un 161.pantu.

Ja Satversmes tiesa atzītu likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtais daļas otro teikumu par spēkā neesošu, būtu jāmaina Administratīvo lietu departamenta prakse.

Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtais daļas otrais teikums neatbilst privātpersonas tiesību ievērošanas, tiesību normas saprātīgas piemērošanas, likuma atrunas, demokrātiskas iekārtas un procesuālā taisnīguma principam.

Cits iespējamais situācijas risinājums ir, ka Administratīvo lietu departaments iepriekšminēto apsvērumu dēļ atzīst, ka likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtais daļas otrais teikums konkrētajā gadījumā nav jāpiemēro.

[7.3] Apgabaltiesa iepriekšminēto argumentu kontekstā nepārbaudīja VID rīcības atbilstību Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pantā noteiktajiem valsts pārvaldes principiem. Neizprasot no VID pierādījumus par audita uzsākšanu, apgabaltiesa pārkāpa minētā panta pirmajā ietvertu principu. Minētā panta otrajā, trešajā, piektajā un septītajā daļā ietvertos principus apgabaltiesa pārkāpa, neizvērtējot, ka VID nav izskaidrojis pieteicējam savlaicīgas pierādījumu neiesniegšanas sekas.

[7.4] Apgabaltiesa noraidīja pieteicēja lūgumu noprotināt VID darbinieci, kura būtu apstiprinājusi, ka VID neizskaidroja pieteicējam, kādas sekas viņam iestāsies administratīvā procesa rezultātā.

[7.5] Apgabaltiesa atstāja bez ievērības pieteicēja argumentu, ka VID nav pierādījis, ka ar VID lēmumu pieteicējam uzrēķinātā summa nav apliekamais ienākums.

[7.6] MK noteikumi Nr.331 nenosaka tajos norādītās izdevumu metodes pielietošanas metodiku attiecībā uz apliekamā ienākuma aprēķināšanas periodiem. Tādējādi VID atbilstoši likuma atrunas principam nav tiesiska pamata aprēķināt apliekamo ienākumu par taksācijas periodiem (gadiem). Apliekamais ienākums jāaprēķina par visu pārbaudes periodu kopā, jo tā iegūtais rezultāts būtu labvēlīgāks pieteicējam. Apgabaltiesa neizvērtēja šo argumentu.

[7.7] Apgabaltiesa pavirši un virspusēji novērtēja pieteicēja argumentus, ka VID nav ņēmis vērā pieteicēja valsts amatpersonas deklarācijas (2001.gada 12.oktobrī aizpildīto deklarāciju un deklarāciju par 2001.gadu). Tādējādi apgabaltiesa pārkāpa Administratīvā procesa likuma 103. un 154.pantu.

[7.8] Apgabaltiesa ignorēja pieteicēja apelācijas sūdzībā norādīto, ka pieteicējs nepārsūdz Jelgavas tiesas sprieduma Motīvu daļas secinājumu, ka pieteicējam ir grūti atcerēties pirms trim gadiem notikušus darījumus. Tādējādi apgabaltiesa pārkāpa savas kompetences robežas.

[8] VID ir iesniedzis paskaidrojumus par pieteicēja kasācijas sūdzību. VID uzskata, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, bet kasācijas sūdzība VID ieskatā nav pamatota.

[9] Tiesas sēdē Māra G. pārstāvis uzturēja blakus sūdzību. VID pārstāve to neatzina.

Motīvu daļa

[10] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104.panta pirmajai daļai, pārbaudot administratīvā akta tiesiskumu, tiesa šaubu gadījumā pārbauda, vai iestādes piemērotā vai administratīvajā tiesas procesā piemērojamā tiesību norma atbilst augstāka juridiska spēka tiesību normām.

Atbilstoši šā panta otrajai daļai, ja tiesa uzskata, ka tiesību norma neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai, tā tiesvedību lietā aptur un nosūta motīvētu pieteikumu Satversmes tiesai.

[11] Konkrētajā gadījumā VID ir piemērojis likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtais daļas otro teikumu, kas noteic, ka par maksātāja pierādījumiem nodokļa summas apstrīdēšanai ir atzīstami tikai tie maksātāja ieņēmumu un izdevumu attaisnojuma dokumenti (iesniegtie dokumentu noraksti), kā arī citi dokumenti un pierādījumi, kas uzrādīti (iesniegti) reizē ar gada ienākumu deklarāciju, deklarācijas precizējumu un papildu deklarāciju.

No minētās tiesību normas izriet, ka attaisnojuma dokumenti, kas iesniegti pēc VID noteiktā termiņa deklarācijas vai tās precizējuma iesniegšanai, nav uzskatāmi par pierādījumiem un nav izmantojami lietā. Tādējādi lietā par pierādījumiem atzīstami tikai tie attaisnojuma dokumenti, kuri bija VID rīcībā audita veikšanas laikā. Tādējādi Administratīvā procesa likuma 154.pantā ietvertais pienākums novērtēt pierādījumus pēc pārliecības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, konkrētajā gadījumā attiecas tikai uz tiem attaisnojuma dokumentiem, ko nodokļu maksātājs iesniedzis VID noteiktajā termiņā.

[12] Tāpat VID ir piemērojis likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmo daļu, kas noteic: ja nodokļu maksātājs, pārkāpdams likuma prasības, nodokļu administrācijai iesniegtajās deklarācijās vai nodokļu aprēķinos samazina nodokļu bāzi un no tās aprēķināto nodokļu summu, nodokļu administrācija aprēķina un piedzen samazināto nodokļa summu un soda naudu tās apmērā.

[13] Satversmes 89.pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskajiem līgumiem. Satversmes 92.pants noteic, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Līdzīgas garantijas ietver Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Eiropas Cilvēktiesību konvencija) 6.pants.

[14] Tā kā likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrais teikums (*sk. iepriekš*) ierobežo apstrīdēšanas iestādi un tiesu pieņemt pierādījumus, kuri nav bijuši iesniegti līdz VID noteiktajam termiņam, Administratīvo lietu departamenta ieskatā pamatots ir pieteicēja arguments, ka ar šo normu tiek ierobežotas tiesības uz taisnīgu tiesu.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas mērķis ir nodrošināt savlaicīgu iedzīvotāju ienākuma nodokļa iekasēšanu un novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Šādu mērķi, kura sasniegšana nepieciešama sabiedrības interesēs un kurš attaisno cilvēktiesību ierobežošanu, par leģitīmu savos spriedumos un lēmumos atzinusi arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa (*sk., piemēram, 39.punkta pēdējo rindkopu 1994.gada 22.septembra spriedumā "Erika (Hentrich) pret Franciju", iesnieguma nr. 13616/88*).

Tomēr Administratīvo lietu departamenta ieskatā nepieciešams izvērtēt minētā ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā jeb samērīgumu. Administratīvo lietu departamenta ieskatā attiecīgo mērķi iespējams sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem – noskaidrojot pierādījumu novēlotas iesniegšanas iemeslu un to ticamību, kritiski izvērtējot pēc VID noteiktā termiņa iesniegto pierādījumu ticamību, veicot pretpārbaudes un tml.

[15] Turklāt Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot un piemērojot Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.pantu, vairākos spriedumos ir noteikusi, ka sods, kas tiek uzlikts par nodokļu normu neievērošanu, konvencijas 6.panta izpratnē ir uzskatāms par kriminālsodu (*sk., piemēram, 44.–51.punktu 2001.gada 3.maija spriedumā "J.B. pret Šveici", iesnieguma nr.31827/96; 64.–71.punktu 2002.gada 23.jūlija spriedumā "Janosevics (Janosevic) pret Zviedriju", iesnieguma nr.34619/97*).

Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā soda nauda (kas atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmajai daļai automātiski tiek piedzīta nodokļu bāzes samazināšanas gadījumā), kas ir 100% apmērā no nenomaksātā nodokļa, kas tiek aprēķināts, citastarp, piemērojot likuma "Par iedzīvotāju ienākuma

nodokli" 22.panta ceturtās daļas otro teikumu, uzskatāma par kriminālsodu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas izpratnē. Tā kā soda nauda ir tieši saistīta ar nodokli, par kuru papildu pierādījumus augstākā iestādē un tiesā vairs nevar iesniegt, tad nav iespējams iesniegt arī papildu pierādījumus par soda naudas uzlikšanu. Administratīvo lietu departamenta ieskatā tas rada problēmas ar kriminālprocesā ietvertajiem principiem, ka pierādījumus var iesniegt līdz iztiesāšanas beigām. Turklāt tiesības iesniegt pierādījumus un prasīt nopratināt lieciniekus izriet arī no Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.panta.

[16] Ievērojot iepriekš teikto, Administratīvo lietu departamenta ieskatā konkrētajā lietā tiesvedība ir apturama un lēmums nosūtāms Satversmes tiesai, lai tā izvērtē likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 92.pantam saistībā ar Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.pantu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 104.panta otro daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Nosūtīt pieteikumu Satversmes tiesai par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam. Apturēt tiesvedību lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz Māra G. pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 24.septembra lēmuma Nr.19/24381 atcelšanu, līdz Satversmes tiesas lēmuma vai sprieduma spēkā stāšanās brīdim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pieteicēja griba, iesniedzot pieteikumu tiesā

Tiesai, konstatējot pieteikumā izteikto prasījumu, ne vienmēr pietiek ar pieteikumā noformulēto lūgumu tiesai. Ja no pieteikuma kopumā izriet, ka pieteicējs vēlēties pieteikumu iesniegt par plašāku prasījumu, kā izriet no pieteikumā izteiktā lūguma (piemēram, no pieteikuma kopumā izriet, ka pieteicējs nepiekrīt administratīvajam aktam pilnā apjomā, bet lūgumā izteicis prasījumu atcelt administratīvo aktu daļā), tiesai jānoskaidro pieteicēja patiesā griba (Administratīvā procesa likuma 249. un 302.pants, privātpersonas tiesību ievērošanas princips).

2006.gada 27.oktobrī

Lieta Nr. SKA-366

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne

atklātā tiesas sēdē 2006.gada 3.oktobrī, piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Alstom Power Generation AB" filiāles Latvijā pārstāvei A.Strautmanei un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei D.Krūmiņai, izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Alstom Power Generation AB" filiāles Latvijā pieteikuma par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.19/14136, sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Alstom Power Generation AB" filiāles Latvijā kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 3.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] No 2002.gada 13.decembra līdz 2003.gada 17.februārim Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes 2.Audita daļas nodokļu inspektori veica "Alstom Power Generation AB" filiālē Latvijā (turpmāk - Alstom Power Generation AB) vienkāršu pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk – PVN) auditu par laika periodu no 1999.gada 1.jūnija līdz 2001.gada 31.decembrim.

[1.1] 2003.gada 17.februārī sastādīts audita pārskats Nr.49. Audita pārskatā norādīts, ka pieteicējas audita laikā sniegtie paskaidrojumi un sertifikāti pierāda, ka pieteicēja sniegusi pakalpojumus pa daļām un pieteicējai bija pienākums šos ar PVN apliekamos darījumus uzrādīt attiecīgo taksācijas periodu PVN deklarācijās.

VID secināja, ka pieteicēja atsevišķos mēnešos, proti, 2000.gada oktobrī, 2001.gada martā, jūlijā un augustā ir samazinājusi budžetā maksājamo PVN, savukārt citos mēnešos, proti, 2000.gada decembrī, 2001.gada janvārī, aprīlī un maijā nepamatoti nomaksai budžetā noteikusi PVN. Tā rezultātā VID ir attiecīgajos mēnešos papildu nomaksai budžetā noteicis PVN un attiecīgajos mēnešos to samazinājis.

Pamatojoties uz audita rezultātiem, pieteicējai ar VID Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes 2.Audita daļas 2003.gada 17.februāra lēmumu Nr.4.2.2./49 nolemts:

1) samazināt PVN 2000.gada decembrī par Ls 33 832,76, 2001.gada janvārī par Ls 35 872,98, aprīlī par Ls 61,94, maijā par Ls 3492,05 (kopā Ls 73 259,73);

2) uzlikt par pienākumu iemaksāt budžetā papildus aprēķināto PVN par 2000.gada oktobri Ls 22 455,09, 2001.gada martu Ls 39 920,13, augustu Ls 10 884,52 (kopā Ls 73 259,74) un soda naudu Ls 73 259,74.

Minēto lēmumu Alstom Power Generation AB apstrīdējusi VID Rīgas reģionālajā iestādē.

[1.2] Ar VID Rīgas reģionālās iestādes direktora 2003.gada 11.aprīļa lēmumu Nr.1.3/15798 nolemts:

1) atcelt VID Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes 2.Audita daļas 2003.gada 17.februāra lēmumu Nr.4.2.2./49 daļā par papildus nomaksai budžetā noteikto PVN par 2001.gada martu Ls 1175,67 un augustu Ls 10 814,07 un soda naudu Ls 11 989,74, kā arī PVN samazinājumu par 2000.gada decembri Ls 2320,06 un par 2001.gada janvāri Ls 5522,46;

2) atstāt spēkā VID Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes 2.Audita daļas 2003.gada 17.februāra lēmumu Nr.4.2.2./49 daļā par PVN samazinājumu par 2001.gada aprīli Ls 61,94 un maiju Ls 3492,05;

3) noteikt Alstom Power Generation AB papildu nomaksai budžetā par 2000.gada oktobri PVN Ls 3439,00 un soda naudu Ls 3439,00 un par 2001.gada jūliju PVN Ls 708,22 un soda naudu Ls 708,22.

[1.3] Ar VID Rīgas reģionālās iestādes direktora 2003.gada 27.maija lēmumu Nr.1.3/24066 izdarīti labojumi VID Rīgas reģionālās iestādes direktora 2003.gada 11.aprīļa lēmuma Nr.1.3/15798 lemjošajā daļā, tās 2.punkts izteikts šādā redakcijā: "noteikt pārstāvniecībai Alstom Power Generation AB papildu nomaksai budžetā par 2000.gada oktobri PVN Ls 25 894,09 un soda naudu Ls 25 894,09, par 2001.gada martu PVN Ls 38 744,46 un soda naudu Ls 38 744,46, par jūliju PVN Ls 708,22 un soda naudu Ls 708,22 un par augustu PVN Ls 70,45 un soda naudu Ls 70,45".

[1.4] Ar VID Rīgas reģionālās iestādes direktora 2003.gada 29.maija lēmumu Nr.1.3/24741:

1) atcelti 2003.gada 27.maijā veiktie labojumi;

2) VID Rīgas reģionālās iestādes direktora 2003.gada 11.aprīļa lēmuma Nr.1.3/15798 lemjošās daļas 2.punkts izteikts šādā redakcijā: "atstāt spēkā VID Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes 2.Audita daļas 2003.gada 17.februāra lēmumu Nr.4.2.2./49 daļā par papildu nomaksai budžetā aprēķināto PVN Ls 61 270 (par 2000.gada oktobri Ls 22 455,09, par 2001.gada martu Ls 38 744,46 un par augustu Ls 70,45) un PVN samazinājumu par 2000.gada decembri Ls 31 512,70, par 2001.gada janvāri Ls 30 350,52, aprīli Ls 61,94 un par maiju Ls 3492,05".

[1.5] Minēto lēmumu rezultātā pieteicējai:

1) samazināts PVN 2000.gada decembrī par Ls 31 512,70, 2001.gada janvārī par Ls 30 352,52, aprīlī par Ls 61,94 un maijā par Ls 3492,05 (kopā Ls 65 417,21);

2) noteikts papildu nomaksai budžetā PVN par 2000.gada oktobri Ls 25 894,09, par 2001.gada martu Ls 38 744,46, jūliju Ls 708,22, augustu Ls 70,45 (kopā Ls 65 417,22).

3) noteikts soda naudas apmērs Ls 65 417,22.

[1.6] Izskatot Alstom Power Generation AB sūdzību, VID ģenerāldirektors ar 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.19/14136 nolēmis:

1) atstāt spēkā VID Rīgas reģionālās iestādes direktora 2003.gada 11.aprīļa lēmumu Nr.1.3/15798;

2) samazināt noteikto soda naudu par 50 procentiem jeb par Ls 32 708,61.

[2] Alstom Power Generation AB 2003.gada 1.jūlijā iesniegusi pieteikumu Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā. Pieteikumā lūgts atcelt VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.19/14136 daļā par noteikto soda naudu Ls 32 708,61 apmērā.

Pieteikumā norādīts, ka: 1) nav pamatots VID apgalvojums, ka pakalpojumi bija sniegti pa daļām 2000.gada 19.oktobrī, 2001.gada 21.martā un 2001.gada 17.augustā un ka pieteicējai šajos datumos bija jāizraksta rēķini; 2) darbu pabeigšanu apliecina vienīgi piegāmes nodošanas akts, kurā norādīts, ka darbi pabeigti 2001.gada 17.augustā; 3) pieteicēja ir visus ar PVN apliekamos darījumus atspoguļojusi PVN deklarācijā, nav samazinājusi nodokļu bāzi un no tās aprēķināto nodokļa summu. Tādējādi VID nebija pamata tai uzlikt soda naudu, pamatojoties uz likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otro daļu un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmo daļu. Turklāt VID nepamatoti aprēķinājis soda naudu, jo pieteicēja PVN aprēķinājusi ātrāk, nekā VID uzskata, ka tas bija jāaprēķina.

2004.gada 23.februārī Alstom Power Generation AB iesniegusi papildinājumus pieteikumam, kuros lūgts atcelt VID Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes 2.Audita daļas 2003.gada 17.februāra lēmumu Nr.4.2.2./49 daļā par soda naudas uzrēķinu Ls 32 708,61 apmērā un atcelt VID Rīgas reģionālās iestādes 2003.gada 11.aprīļa lēmumu Nr.1.3/15798 daļā par soda naudas uzrēķinu Ls 32 708,61 apmērā.

[3] Pēc pieteicējas pārstāvja lūguma ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 26.aprīļa lēmumu lieta pārsūtīta pēc piekrišanas Administratīvajai rajona tiesai.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2004.gada 6.decembra spriedumu Alstom Power Generation AB pieteikums apmierināts daļēji. VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmums Nr.19/14136 atcelts daļā par soda naudas Ls 39 523,13 uzrēķinu, atstājot spēkā soda naudas uzrēķinu par Ls 25 894,09 un atcelts VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmums Nr.19/14136 daļā par soda naudas samazinājumu par 50 procentiem un uzdots VID atkārtoti izlemt jautājumu par noteiktās soda naudas samazināšanas apmēru. Tiesas lēmumā norādīts:

[4.1] pieteicējas audita laikā sniegtie paskaidrojumi un sertifikāti pierāda, ka pakalpojumi tika sniegti pa daļām un pieteicējai bija pienākums šos ar PVN apliekamos darījumus uzrādīt attiecīgo taksācijas periodu PVN deklarācijās;

[4.2] nodokļa rēķins par pakalpojumiem pieteicējai bija jāizsniedz ne vēlāk kā septiņu dienu laikā no pakalpojuma sniegšanas brīža. Turklāt no pavadzīmēm var konstatēt, ka par daļu no veiktajiem darbiem saņemts avanss, kas jāiekļauj PVN deklarācijā;

[4.3] VID pamatoti noteicis uzrēķinu par 2000.gada oktobri, bet par 2001.gada martu uzrēķins noteikts nepamatoti, jo jau 2000.gada decembrī un 2001.gada janvārī pieteicēja deklarācijās bija uzrādījusi PVN. Pieteicēja 2001.gada martā jau bija aprēķinājusi lielāku PVN summu nekā VID un viņu nevarēja sodīt par aprēķinātās nodokļa summas samazināšanu;

[4.4] VID, lemjot par soda naudas samazināšanu, nav pilnībā izvērtējis pārkāpuma būtību un raksturu un nav saprotams lēmuma pamatojums.

[5] Izskatot lietu sakarā ar Alstom Power Generation AB un VID apelācijas sūdzībām, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 3.februāra spriedumu noraidījusi Alstom Power Generation AB pieteikumu par VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.19/14136 daļā pa papildu nomaksai budžetā noteikto soda naudu Ls 21 708,61. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Pieteicēja tiesā pārsūdzējusi VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.19/14136 daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto soda naudu Ls 32 708,61 apmērā, pieteikumā norādīts, ka pārsūdzēto lēmumu uzskata par nepamatotu daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto soda naudu. Savukārt pirmās instances tiesa lēmusi par VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmuma Nr.19/14136 tiesiskumu attiecībā uz soda naudu Ls 65 417,22 apmērā. Tādējādi pirmās instances tiesa, taisot spriedumu, ir pārsniegusi prasījuma robežas.

Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka lieta skatāma pieteicējas pieteikumā norādītā pieteikuma priekšmeta robežās, proti, par VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.19/14136 daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto soda naudu Ls 32 708,61, ņemot vērā pieteicējas un atbildētāja apelācijas sūdzībā norādītos argumentus.

[5.2] Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja saskaņā ar Zviedrijas uzņēmuma "ABB Generation AB" un valsts akciju sabiedrības "Latvennergo" noslēgtajiem līgumiem veica Pļaviņu HES rekonstrukcijas darbus. Lietā nav strīda, ka par pakalpojumiem tika izrakstīti nodokļu rēķini: 2000.gada 31.augustā rēķini Nr.00001, Nr.00002, 2000.gada 15.novembrī rēķins Nr.00003, 2000.gada 17.novembrī rēķins Nr.00004, 2001.gada 31.janvārī rēķini Nr.00005, Nr.00006, Nr.00007, Nr.00012, Nr.00013, 2001.gada 14.februārī rēķins Nr.00014 un 2001.gada 21.maijā rēķini Nr.00015, Nr.00016. Lietā nav strīda par to, ka tika sniegts pakalpojums likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" izpratnē un līdz ar to pieteicējai bija pienākums maksāt PVN.

[5.3] Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 8.panta otrā daļa noteic, ka pakalpojuma sniegšana ir notikusi, ja pakalpojums ir sniegts pasūtītājam un ir izrakstīts nodokļa rēķins vai atlīdzība par pakalpojumu ir saņemta pirms pakalpojuma sniegšanas. 8.panta ceturtā daļa paredz, ka apliekamai personai nodokļa rēķins saskaņā ar šā panta sesto daļu jāizsniedz par jebkuru ar nodokli apliekamu preču piegādi vai pakalpojumu ne vēlāk kā septiņu dienu laikā no darījuma brīža (...).

Ministru kabineta 1998.gada 19.maija noteikumu Nr.187 "Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.187) 102.punkts noteica, ka likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 8.panta otrā daļa piemērojama celtniecības pakalpojumiem ar brīdi, kad tiek parakstīts nodošanas un pieņemšanas akts par būvdarbu izpildi vai saņemts avanss materiālu iegādei vai citām vajadzībām, kas saistītas ar celtniecības pakalpojumu sniegšanu.

VID amatpersonas, pamatojoties uz minētajām tiesību normām, ir koriģējušas pieteicējas 2000.gada oktobra, decembra, 2001.gada janvāra, marta, aprīļa, maija, jūlija un augusta PVN deklarācijās uzrādīto ar PVN apliekamo darījumu vērtību, ņemot vērā avansa maksājumu saņemšanas un sertifikātu par agregātu nodošanu ekspluatācijā parakstīšanas datumus, jo pieteicēja 2000.gada oktobrī, 2001.gada martā, jūlijā un augustā ir samazinājusi budžetā maksājamo PVN, savukārt 2000.gada decembrī, 2001.gada janvārī, aprīlī un maijā nepamatoti nomaksai budžetā noteikusi PVN. Tā rezultātā VID ir attiecīgajos mēnešos papildu nomaksai budžetā noteicis PVN un attiecīgajos mēnešos to samazinājis.

[5.4] Tā kā pieteicēja nav pārsūdzējusi VID ģenerāldirektora lēmumu daļā, ar kuru attiecīgajos mēnešos ir samazināts PVN un citos noteikts papildu nomaksai budžetā PVN, secināms, ka lēmums šajā daļā stāties spēkā un kļuvis nepārsūdzams. ņemot vērā minēto, nav nozīmes lietā izvērtēt pieteicējas un atbildētāja apelācijas sūdzībā izteiktos argumentus par to, vai pieteicēja ir sniegusi celtniecības pakalpojumus, vai sertifikāti uzskatāmi par pieņemšanas-nodošanas aktiem, vai VID bija pamats piemērot Noteikumu Nr.187 102.punkta noteikumus un kurā mēnesī pieteicējai PVN deklarācijā vajadzēja iekļaut attiecīgo PVN summu, jo tiesai, ievērojot pieteicējas prasījuma robežas, nav pamata lemt par VID ģenerāldirektora lēmumu daļā, kas nav pārsūdzēta.

Tā kā pieteicēja ir pārsūdzējusi VID ģenerāldirektora lēmumu daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto soda naudu, tad ir izvērtējams jautājums, vai par to, ka pieteicēja ir deklarējusi un maksājusi nodokli citos periodos, nekā tas bija jādara, VID pamatoti piemērojis pieteicējai soda naudu.

[5.5] Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmā daļa noteic, ka nodokļa taksācijas periods ir viens kalendārais mēnesis. Likuma 11.panta pirmā daļa paredz, ka apliekamā persona iesniedz VID nodokļa deklarāciju ar nodokļa aprēķinu par taksācijas periodu 15 dienu laikā pēc taksācijas perioda beigām.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 15.panta pirmā daļa noteic, ka nodokļu maksātāju vispārīgie pienākumi, cita starpā, ir aprēķināt maksājamo nodokļu summas, noteiktajā termiņā un pilnā apmērā nomaksāt nodokļus un nodevas, iesniegt nodokļu administrācijai konkrēto nodokļu likumos paredzētās deklarācijas, pārskatus vai nodokļu aprēķinus.

No minētajām tiesību normām secināms, ka nodokļu maksātājam PVN jāaprēķina un jānomaksā attiecīgajā taksācijas periodā, kā arī jānorāda attiecīgā mēneša PVN deklarācijā. VID ir konstatējis, ka pieteicēja nav ievērojusi tiesību normās noteiktās prasības par apliekamo darījumu deklarēšanu attiecīgajā taksācijas periodā, kā

rezultātā samazinājusi budžetā maksājamo PVN 2000.gada oktobrī par Ls 25 894,09, 2001.gada martā par Ls 38 744,46, jūlijā par Ls 708,22, augustā par Ls 70,45. Par pamatotu atzīstams VID apelācijas sūdzībā izteiktais arguments, ka tā kā nodokļu maksātajam ir tiesības pārmaksātās PVN summas attiecināt uz nākamajiem taksācijas periodiem vai arī pieprasīt to atmaksāšanu vai novirzīšanu citu nodokļu veikšanai, tad nepareizas nodokļu pārmaksas deklarēšanas rezultātā budžetam var tikt nodarīti zaudējumi.

[5.6] Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta pirmā daļa noteic, ka apliekamās personas atbildību par nodokļa pareizu un savlaicīgu nemaksāšanu nosaka saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem. Panta otrā daļa paredz nodokļu maksātāja atbildību gadījumā, ja ar nodokli apliekamā vērtība tiek slēpta vai ja tiek samazināta nodokļa deklarācijā aprēķinātā budžetā maksājamā nodokļa summa, proti, tad ir piemērojamas soda sankcijas saskaņā ar likumu "Par nodokļiem un nodevām".

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmā daļa paredz, ja nodokļu maksātājs, pārkāpdams nodokļu likumu prasības, nodokļu administrācijai iesniegtajās deklarācijās vai nodokļu aprēķinos samazina nodokļu bāzi (ar nodokli apliekamo objektu) un no tās aprēķināto nodokļa summu, nodokļu administrācija aprēķina un par labu budžetam no nodokļu maksātāja piedzen samazināto nodokļa summu un soda naudu tās apmērā, ja konkrēto nodokļu likumos nav paredzēts cits soda naudas apmērs.

Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta otrā daļa paredz, ka soda naudu neaprēķina un nepiedzen, ja ievēroti abi šādi nosacījumi:

1) nodokļu maksātājs attiecībā uz termiņā iesniegto deklarāciju vai nodokļu aprēķinu pirms nodokļu administrācijas pārbaudes sākuma iesniedzis deklarācijas labojumu vai nodokļu (ar nodokli apliekamā objekta) aprēķina precizējumu;

2) piecu darba dienu laikā no deklarācijas labojuma vai nodokļu (ar nodokli apliekamā objekta) aprēķina precizējuma iesniegšanas dienas ir samaksājis samazināto nodokļa summu un ar to saistīto pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu, kas izveidojusies līdz deklarācijas labojuma vai nodokļu (ar nodokli apliekamā objekta) aprēķina precizējuma iesniegšanas dienai.

[5.6.1] Pieteicēja apelācijas sūdzībā norāda, ka VID bija jāpiemēro likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta otrā daļa – soda naudu nevarēja uzlikt, jo nodoklis jau bija samaksāts un pieteicēja kopā ar apelācijas sūdzību ir iesniegusi 2004.gada 24.decembra maksājuma uzdevumu Nr.195 par PVN kavējuma naudas un pamatparāda palielinājuma nomaksu Ls 925,80 apmērā.

Minētais pieteicējas arguments noraidāms kā nepamatots turpmāk norādītu apsvērumu dēļ. No likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta otrās daļas secināms, ka VID nav pamata aprēķināt un piedzīt soda naudu, ja ir ievēroti abi šajā tiesību normā norādītie nosacījumi, proti, pirms nodokļu administrācijas pārbaudes sākuma nodokļu maksātājs ir iesniedzis deklarācijas labojumus un piecu dienu laikā no deklarācijas labojuma iesniegšanas dienas samaksājis nodokļu summu un ar to saistīto pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu. Nav strīda par to, ka pieteicēja līdz audita sākumam nebija iesniegusi PVN deklarāciju labojumus. Tā kā nav izpildīts pirmais no nosacījumiem par PVN deklarācijas labojumu iesniegšanu, tad nevar tikt izpildīts arī likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta otrās daļas 2.punkta nosacījums. Pieteicējas iesniegtais maksājuma uzdevums par PVN pamatparāda palielinājuma un kavējuma naudas nomaksu, kas veikta pēc pirmās instances tiesas sprieduma, nedod pamatu secināt, ka VID ģenerāldirektoram bija jāpiemēro likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta otrās daļas nosacījumi.

[5.6.2] Turklāt VID ģenerāldirektors saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmo daļu ir samazinājis soda naudu par 50 procentiem. VID ģenerāldirektors, izvērtējot pārkāpuma būtību un raksturu, ir atzinis, ka konstatētais pārkāpums neliecina par izvairīšanos no nodokļu samaksas, tāpēc ir pamats samazināt soda naudas apmēru. Pieteicēja nav izteikusi iebildumus pret to, ka VID ģenerāldirektors ir samazinājis soda naudas apmēru par 50 procentiem.

[5.6.3] pamatojoties uz iepriekš secināto, atzīstams, ka VID bija pamats piemērot pieteicējai soda sankcijas par attiecīgajos taksācijas periodos samazināto nodokļu summu. Atzīstams, ka VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmums Nr.19/14136 pārsūdzētajā daļā ir tiesisks un pamatots un atstājams negrozīts.

[5.7] Pirmās instances tiesa, taisot spriedumu, ir pārkāpusi prasījuma robežas, līdz ar to tās spriedums ir nepamatots.

[6] Ar 2006.gada 24.marta Administratīvās apgabaltiesas lēmumu izlabota pārrakstīšanās kļūda Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 3.februāra sprieduma rezolutīvajā daļā, aizstājot vārdus "Ls 21 708,61" ar vārdiem "Ls 32 708,61", kā arī starp vārdiem "daļā" un "papildu" ierakstīto vārdu "pa" aizstājot ar vārdu "par".

[7] Kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 3.februāra spriedumu iesniegusi pieteicēja, lūdzot atcelt apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Spriedums neatbilst APL 251.panta sestajai daļai, jo rezolutīvajā daļā nav norādīts, vai pieteikums ir apmierināts vai noraidīts pilnībā vai daļā.

[7.2] Tiesa vispār nav vērtējusi pieteicēja argumentus par Noteikumu Nr.187 102.punkta piemērošanu, norādot, ka tam nav nozīmes, jo pieteicēja nav pārsūdzējusi VID ģenerāldirektora lēmumu daļā, ar kuru ir uzlikts un samazināts PVN, ievērojot APL 249.pantu. Izdarot šādu secinājumu, tiesa nepareizi ir piemērojusi APL 249.pantu un pārkāpusi 302.panta pirmo daļu.

VID savu apelācijas sūdzību nav pamatojis ar argumentu, ka pieteikums ir jānoraida uz tiesas konstatētā pamata (VID ģenerāldirektora lēmuma nepārsūdzēšana), līdz ar to spriedumā ir pārkāptas apelācijas sūdzības izskatīšanas robežas.

[7.3] Tiesa nav izskatījusi pieteicējas apelācijas sūdzību pilnā apmērā, kas novedis pie nepareiza sprieduma, jo konkrētajā gadījumā nebija piemērojams minēto Noteikumu Nr.187 102.punkts, jo šeit nav bijuši būvdarbi (nav bijusi izsniegta būvatļauja un to nevajadzēja izņemt). Pieteicēja uzskata, ka nodoklis kļūst iekasējams brīdī, kad pakalpojums ir pilnībā pabeigts, atšķirībā no VID viedokļa, ka nodoklis iekasējams, kad ir pabeigta pakalpojuma daļa.

[7.4] Apgabaltiesas secinājums, ka ir sniegts pakalpojums un par to lietā nav strīds, ir pretrunā ar pieteicējas apelācijas sūdzībā norādīto, ka "dokumenti, kurus VID uzskata par pieņemšanas-nodošanas aktiem, nevar apliecināt, ka pakalpojumu sniegšana notikusi likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 8.panta izpratnē.

Tiesa nepareizi piemērojusi likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 8.panta ceturto daļu, kur teikts, ka nodokļa rēķins ir jāizraksta 7 dienas pēc pakalpojuma piegādes.

[7.5] Tiesas konstatētā avansa maksājumu saņemšana nevar būt par pamatu uzrēķinam, jo apelācijas sūdzībā šāda motīva nav, līdz ar to tiesa ir pārkāpusi VID apelācijas sūdzības izskatīšanas robežas. Visi skaitļi uzrēķinā ir balstīti uz faktisko deklarācijas datumu nobīdi, nevis avansa saņemšanas apjomiem.

[7.6] Izdarot secinājumu, ka VID bija pamats piemērot soda sankcijas, tiesas spriedumā ir atsauce uz taksācijas periodiem, kad ir samazināti maksājumi budžetā. Šāds secinājums ir izdarīts, ignorējot lietās materiālus, kur norādīts, ka citos mēnešos, deklarējot lielākas summas, ir palielināti maksājumi budžetā. Tas ir novedis pie nepareiza sprieduma, jo pretēji APL 154.panta trešajai daļai tiesa nav norādījusi, kāpēc pierādījumiem par nodokļa samazinājumu ir dota lielāka nozīme nekā pierādījumiem par nodokļa palielināšanu. Tas, ko tiesa konstatējusi, ka 2000.gada decembrī, 2001.gada janvārī, aprīlī un maijā ir nepamatoti noteikts PVN, ir pretrunā ar 2003.gada

17.februāra lēmumu Nr.4.2.2/49, ar kuru šī "nepamatoti noteiktā nodokļa summa" tiek atzīta par pamatotu un pieņemta.

[7.7] Spriedumā konstatēts, ka ar VID Rīgas reģionālās iestādes 2003.gada 17.februāra lēmumu Nr.4.2.2/49 ir nolemts samazināt PVN par Ls 73 259,73 un uzlikt par pienākumu iemaksāt tikpat* soda naudu (Ls 73 259,73) un PVN (Ls 73 259,73). Pie šādiem apstākļiem pieteicēja pārsūdzēja lēmumu daļā par soda naudu Ls 73 259,73 apmērā, jo ar otro daļu, uzliekot pienākumu iemaksāt nodokli un reizē samazinot maksājamo nodokli, VID faktiski ir atzinis, ka papildu nodoklis nav maksājams. Tādējādi nebija pamata piemērot likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otro daļu, kuru tiesa ir piemērojusi, jo, samazinot maksājamo nodokli, tiek atzīts, ka nav samazināta budžetā maksājamā nodokļa summa. Līdz ar to nebija pamata arī piemērot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmo daļu, jo nav samazināts aprēķinātais nodoklis. Pretējā gadījumā nebūtu samazināts maksājamais nodoklis 2003.gada 12.februāra lēmumā Nr.4.2.2/49.

[7.8] Nav pamatots sprieduma motīvs, ka nav pārsūdzēts VID ģenerāldirektora lēmums daļā, ar kuru ir uzlikts un samazināts PVN, jo VID ģenerāldirektors lēma par sūdzību tikai pārsūdzētajā daļā, tas ir, par soda naudu Ls 65 417,22.

Ja pieteicēja būtu pārsūdzējusi 2003.gada 17.februāra lēmumā Nr.4.2.2/49 papildus noteikto nodokli Ls 73 259,73 apmērā, tad pieteicēja būtu pretendējusi uz Ls 73 259,73 peļņu par neko, jo apstrīdētu nodokli, kurš jau ir samazināts.

[7.9] Tiesa nepamatoti piemērojusi likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otro daļu, un atzinusi uz šī pamata par pamatotu VID argumentu, ka "tā kā nodokļu maksātājam ir tiesības pārmaksātās summas attiecināt uz nākamajiem taksācijas periodiem vai arī pieprasīt to atmaksāšanu vai novirzīšanu citu nodokļu veikšanai, tad nepareizas nodokļu pārmaksas deklarēšanas rezultātā budžetam var tikt nodarīti zaudējumi." Konstatējot, ka "var tikt nodarīti zaudējumi", netiek konstatēts, ka konkrētajā gadījumā tā ir noticis, proti, nekonstatējot nesamaksāto nodokli, nevar piemērot likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otro daļu un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmo daļu. Turklāt šāds VID arguments nav ticis izvirzīts pirmstiesas lēmumu izskatīšanā, un saskaņā ar APL 150.panta otro daļu uz šādiem pamatojumiem nevar atsaukties.

[7.10] Tiesai vajadzēja piemērot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta otro daļu, taču tiesa nav piemērojusi šo tiesību normu, uzskatot, ka nav izpildīts šīs tiesību normas pirmais punkts,

* **Red. piez.:** domāts: (...) un uzlikt par pienākumu iemaksāt tikpat lielu soda naudu (...).

proti, nav iesniegti deklarācijas labojumi. Šāds pamatojums ir minēts tikai VID apelācijas sūdzībā, bet nav ticis izvirzīts pirmstiesas lēmumu izskatīšanā, un saskaņā ar APL 150.panta otro daļu uz šādiem pamatojumiem nevar atsaukties.

Turklāt, nepiemērojot minētā likuma 32.panta otrās daļas 1.punktu, nav ņemts vērā, ka šajā punktā ir paredzēti divi kritēriji: deklarācijas labojumi vai nodokļu aprēķina precizējums, no kuriem tikai vienam jābūt izpildītam, jo likuma normā noteiktie kritēriji ir savienoti ar saikli "vai".

Tiesa norādījusi, ka pieteicēja nav iesniegusi deklarācijas labojumu, bet vispār nav izvērtējusi, vai ir iesniegts nodokļu aprēķina precizējums. Tas ir novedis pie nepareiza sprieduma, jo deklarējot aprēķināto nodokli vēlāk Ls 25 894,09 apmērā, ir izdarīts precizējums saskaņā ar minētā likuma 32.panta otrās daļas 1.punktu. Taču apgabaltiesa to nav pārbaudījusi.

Ls 39 523,13 tika deklarēti ātrāk, nekā to norādījis VID. Pie nodokļa deklarēšanas un samaksas ātrāk (pirms noteiktā termiņa) nav piemērojama ne likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmā daļa, ne arī likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otrā daļa, jo nav samazinātas nodokļa summas. Tas ir neloģiski uzlikt sodu par to, ka nodoklis tiek samaksāts pirms termiņa. Nevienš likums šādu principu nodokļu sodu sistēmā nenosaka. Gluži otrādi, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta pirmā daļa noteic, ka atbildība tiek noteikta par "savlaicīgu nenomaksāšanu".

[7.11] Spriedumā ir konstatēts, ka izvērtējams jautājums, vai par to, ka pieteicēja ir deklarējusi un noteikusi nodokli citos periodos, nekā tas bija jādara, VID pamatoti ir piemērojis pieteicējai soda naudu. Pie šādas konstatācijas netiek ņemts vērā VID audita pārskatā konstatētie dati, ka daļa no nodokļa Ls 39 523,13 apmērā tika noteikta pirms termiņa. VID, konstatējot, ka daļa no nodokļa ir samaksāta pirms termiņa, bija jāpiemēro likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta pirmā daļa, kas nosaka, ka atbildība tiek noteikta par "savlaicīgu nenomaksāšanu". Tulkojot likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta pirmo daļu kopsakarā ar minētā likuma 15.panta otro daļu, nevar interpretēt tā, ka par nomaksu pirms termiņa paredzēta soda nauda.

Spriedumā noteiktais soda naudas piemērošanas princips neatbilst likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmās daļas gadījumiem, kad soda nauda ir jāmaksā, uz kuru ir atsaucē likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta pirmajā daļā. Lai piemērotu likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.pantu, ir jākonstatē iesniegtajās deklarācijās vai nodokļu aprēķinos samazināta nodokļu bāze un no tā aprēķinātā nodokļa summa. Tomēr spriedumā ir vērtēta nevis nodokļu bāzes samazināšana, bet deklarēšana citos periodos.

Tas ir novedis pie nepareiza sprieduma pilnībā, jo, ja nav konstatēta nodokļu bāzes samazināšana, nevar piemērot likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta pirmajā daļā noteiktās sankcijas.

[8] Paskaidrojumus sakarā ar iesniegto kasācijas sūdzību iesniedzis VID. Paskaidrojumos norādīts, ka kasācijas sūdzība nav pamatota, jo tiesa nav pieļāvusi ne materiālo, ne procesuālo tiesību normu pārkāpumus, tiesas spriedums ir tiesisks un pamatots un tādejādi atstājams negrozīts.

[9] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāve uzturēja iesniegto kasācijas sūdzību un paskaidroja, ka tiesa pieļāvusi gan materiālo, gan procesuālo tiesību normu pārkāpumus. Tiesa konkrētajā gadījumā nevarēja piemērot likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.pantu, kā arī likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmo daļu. Pieteicējai nevarēja uzlikt soda naudu par to, ka tā samaksāja nodokli ātrāk.

VID pārstāve kasācijas sūdzību neatzina un paskaidroja, ka tiesa nav pieļāvusi ne materiālo, ne arī procesuālo tiesību normu pārkāpumus. Lēmums tika pārsūdzēts tikai daļā par soda naudu, bet lēmums par papildu aprēķināto nodokli bija stājies spēkā. Tā kā PVN taksācijas periods ir viens mēnesis, nodokļu maksātājam ir pienākums savlaicīgi nomaksāt nodokli. Soda nauda ir uzlikta pamatoti. Soda naudu nepiemēro, ja par attiecīgo periodu ir papildus samaksāts, bet piemēro tad, ja nav samaksāts. Pieteicējai soda nauda tika uzlikta par savlaicīgi nesamaksāto nodokli, nevis par pārmaksāto nodokli.

Motīvu daļa

[10] Saskaņā ar APL 249.pantu tiesa taisa spriedumu par pieteicēja norādīto pieteikuma priekšmetu (...).

Atbilstoši APL 250.panta pirmajai daļai tiesa taisa spriedumu, pārbaudījusi, vai: 1) administratīvais akts izdots, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus; 2) administratīvais akts atbilst materiālo tiesību normām; 3) administratīvā akta pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības.

APL 103.panta otrā daļa paredz, ka tiesa administratīvajā procesā, pildot savus pienākumus, pati (*ex officio*) objektīvi noskaidro lietas apstākļus un dod tiem juridisku vērtējumu (...).

Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otrā daļa redakcijā uz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdi noteica: ja ar nodokli apliekamā vērtība tiek slēpta vai ja tiek samazināta nodokļa deklarācijā aprēķinātā budžetā maksājamā nodokļa summa, piemērojamas soda sankcijas saskaņā ar likumu "Par nodokļiem un nodevām". Savukārt likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmā daļa paredz, ja nodokļu maksātājs, pārkāpdams nodokļu likumu

prasības, nodokļu administrācijai iesniegtajās deklarācijās vai nodokļu aprēķinos samazina nodokļu bāzi (ar nodokli apliekamo objektu) un no tās aprēķināto nodokļa summu, nodokļu administrācija aprēķina un par labu budžetam no nodokļu maksātāja piedzen samazināto nodokļa summu un soda naudu tās apmērā, ja konkrēto nodokļu likumos nav paredzēts cits soda naudas apmērs.

[11] Kā atzīst Administratīvo lietu departaments, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, ka, kaut arī pieteicējas iesniegtajā pieteikumā ir lūgts atcelt VID ģenerāldirektora 2003.gada 2.jūnija lēmumu Nr.19/14136 daļā par noteikto soda naudu Ls 32 708,61, tajā pašā laikā pieteicēja pieteikumā norādījusi, ka tā pēc būtības nepiekrīt VID apgalvojumam, ka darbi bija nodoti pa daļām 2000.gada 19.oktobrī, 2001.gada 21.martā un 2001.gada 17.augustā un ka pieteicējai šajos datumos bija jāizraksta rēķini. Pieteicējas pieteikumā norādīts, ka darbu pabeigšanu apliecina vienīgi pieņemšanas-nodošanas akts, kurā norādīts, ka darbi pabeigti 2001.gada 17.augustā (lietas 3.lpp.).

Pieteikumā arī norādīts, ka pieteicēja ir visus ar PVN apliekamos darījumus atspoguļojusi PVN deklarācijā, nav samazinājusi nodokļu bāzi un no tās aprēķināto nodokļa summu. Tādējādi pieteicēja uzskata, ka VID nebija pamata tai uzlikt soda naudu, pamatojoties uz likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otro daļu un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmo daļu (lietas 5.lpp.). Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesa nav noskaidrojusi, kāda bijusi pieteicējas griba, iesniedzot šādu pieteikumu tiesā. Kā izriet no lietas materiāliem, Administratīvā rajona tiesa ir skatījusi lietu pēc būtības un spriedumā, citastarp, vērtējusi, vai pakalpojumi konkrētajā gadījumā tika sniegti pa daļām un vai pieteicējai bija pienākums šos ar PVN apliekamos darījumus uzrādīt attiecīgo taksācijas periodu PVN deklarācijās.

Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tas, kā formulēts pieteicējas prasījums "atcelt VID ģenerāldirektora K.Ketnera 2003.gada 2.jūnija lēmumu par pārstāvniecības "Alstom Power Generation AB" sūdzības izskatīšanas rezultātiem Nr.19/14136 daļā par uzrēķināto soda naudu Ls 32 708,61 apmērā" (lietas 8.lpp.), varēja radīt maldinošu iespaidu par lietas izskatīšanas robežām. Taču pieteikumā ietvertie pamatojumi nepārprotami norāda uz to, ka pieteicēja pārsūdzētajā lēmumā izdarītajiem secinājumiem iebilst kopumā.

[12] APL 302.panta pirmā daļa noteic, ka apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā.

Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi APL 302.panta pirmo daļu, jo nav izskatījusi lietu pēc būtības, proti, tai bija nepieciešams noskaidrot, vai pieteicēja bija

sniegusi pakalpojumus pa daļām, vai tai bija pienākums ar PVN apliekamos darījumus uzrādīt attiecīgo taksācijas periodu PVN deklarācijās, jo, nenoskaidrojot šos apstākļus un nepārliedzinoties, vai pieteicēja samazinājusi nodokļu bāzi, nav iespējams izlemt jautājumu par likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otrās daļas un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmās daļas piemērošanas pamatotību.

Jautājumu par soda naudas piemērošanas pamatotību Administratīvo lietu departamenta ieskatā tiesa nevarēja skatīt atrauti no VID lēmuma, ar kuru pieteicējai papildus aprēķināts PVN, jo jautājumu par to, vai konkrētajā gadījumā pamatoti piemērota soda nauda, iespējams izvērtēt tikai tad, ja iepriekš ir izvērtēts jautājums par to, vai bija noticis attiecīgo nodokļu likumu normu pārkāpums.

Turklāt arī VID apelācijas sūdzībā ir norādīti argumenti, kas attiecas ne tikai uz soda naudas piemērošanas jautājumu, bet arī par to, kad bija sniegts pakalpojums un vai pieteicēja bija samazinājusi budžetā maksājamo nodokli. Tā VID apelācijas sūdzībā, citastarp, norādīts, ka "tiesa spriedumā pamatoti norādījusi, ka lietā ir strīds par to, kad tika sniegts pakalpojums, un līdz ar to, kad pieteicējai radās pienākums maksāt PVN (..) (lietas 215.lpp.). Tāpat VID apelācijas sūdzībā norādīts, ka "tiesa pamatoti secinājusi, ka pieteicēja ir pārkāpusi likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 8.panta otro un ceturto daļu, jo nebija uzrādījusi PVN deklarācijās apliekamos darījumus tajos taksācijas periodos, kuros tā ir sniegusi pakalpojumu. Tādējādi tiesa pamatoti secinājusi, ka pieteicēja ir samazinājusi budžetā maksājamo PVN" (lietas 216.lpp.).

[13] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu apgabaltiesas apgalvojumu, ka "lietā nav strīda par to, ka tika sniegts pakalpojums likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" izpratnē un līdz ar to pieteicējai bija pienākums maksāt PVN", kā arī apgabaltiesas secinājumu, ka nav nepieciešams lietā izvērtēt pieteicēja un atbildētāja apelācijas sūdzībā izteiktos argumentus par to, vai pieteicēja ir sniegusi celtniecības pakalpojumus, vai sertifikāti uzskatāmi par pieņemšanas-nodošanas aktiem, vai VID bija pamats piemērot Noteikumu Nr.187 102.punktu un kurā mēnesī pieteicējai PVN deklarācijā vajadzēja iekļaut attiecīgo PVN summu. Minētie argumenti, kā uzskata Administratīvo lietu departaments, ir cieši saistīti ar jautājumu par pieteicējai uzlikto soda naudu, un tādējādi tiesai šie argumenti bija jāvērtē.

Turklāt no apgabaltiesas sprieduma 12. un 13.punkta izriet, ka tiesa ir citējusi tiesību normas (likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 8.panta otro un ceturto daļu, Noteikumu Nr.187 102.punktu, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmo daļu, 11.panta pirmo daļu un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 15.panta pirmo

daļu), kas attiecas uz jautājumu par to, ar kuru brīdi pakalpojums ir sniegts un tādējādi bija norādāms attiecīgo taksācijas periodu PVN deklarācijās, taču nav devusi savu vērtējumu par to, vai VID pamatoti minētās tiesību normas piemēroja konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteicējas sniegtajiem pakalpojumiem.

[14] Ievērojot minētos apsvērumus, apgabaltiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai. Tiesai jāņem vērā iepriekš minētais par lietas izskatīšanu pēc būtības apelācijas sūdzībās norādītajā apjomā un jānoskaidro, vai konkrētajā gadījumā pieteicēja bija pārkāpusi nodokļu normatīvos aktus par darījumu uzrādīšanu attiecīgajos taksācijas periodos PVN deklarācijās un vai VID bija pamats uzlikt pieteicējai soda naudu atbilstoši likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otrajai daļai un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmajai daļai.

Pie šādiem apstākļiem Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav nepieciešams vērtēt pārējos kasācijas sūdzībā norādītos argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu, 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 3.februāra spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Galīgā noregulējuma raksturs kā obligāta administratīvā akta pazīme; Valsts ieņēmumu dienesta lēmums par nodokļu audita uzsākšanu; Valsts ieņēmumu dienesta informācijas pieprasījuma tiesiskā daba

1. Viena no administratīvā akta pazīmēm ir tā radītās tiesiskās sekas; tas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, pats par sevi saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Tādēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs. Lai noskaidrotu, vai kāds lēmums ir administratīvais akts, jānoskaidro, vai tas ir galīgais lēmums attiecīgajā administratīvajā procesā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

*2. Kaut arī starplēmumi parasti nav atzīstami par patstāvīgiem administratīvajiem aktiem, tomēr **izņēmuma** gadījumos, ja starplēmumam ir pietiekami nopietnas sekas attiecībā uz adresātu vai trešajām personām (ja no starplēmuma automātiski izriet galīgais lēmums vai ja starplēmumu pieņem cita iestāde un tas lielā mērā ietekmē galīgo lēmumu), pēc tiesas ieskata tas var tikt atzīts par atsevišķu administratīvo aktu (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).*

3. Nodokļu audīts ir administratīvais process, kas tiek uzsākts, pieņemot attiecīgu lēmumu, bet noslēdzas ar lēmumu par audita rezultātiem. Tādējādi galīgais lēmums administratīvajā procesā, ar kuru tiek sasniegts administratīvā procesa mērķis, ir lēmums par audita rezultātiem, kas tiek pieņemts pēc nodokļu audita veikšanas un kam lietā piemīt galīgā noregulējuma raksturs. Šo lēmumu procesa dalībnieks var apstrīdēt, bet lēmumu par apstrīdēto administratīvo aktu – pārsūdzēt administratīvajā tiesā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 16.punkts, 18.panta 10.punkts, 23.pants un 37.panta pirmā daļa).

4. Lēmums par audita veikšanu ir procesuāls lēmums (starplēmums), ar kuru tiek ierosināta administratīvā lieta. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas lēmums par nodokļu audita veikšanu nav patstāvīgs administratīvais akts, un tā tiesiskums nav pārbaudāms atsevišķi no galīgā lēmuma nodokļu audita lietā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 16.punkts, 18.panta 10.punkts, 23.pants un 37.panta pirmā daļa).

5. Valsts ieņēmumu dienesta lūgumi privātpersonai sagatavot pārbaudei grāmatvedības dokumentus un ierasties iestādē, lai sniegtu paskaidrojumus un vienotos par telpām audita veikšanai, vērtējami kā iestādes procesuālas darbības, kuru mērķis ir administratīvā akta izdošanai nepieciešamās informācijas iegūšana. Procesuālās darbības nav pārsūdzamas atsevišķi no galīgā lēmuma (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 59.pants).

2006.gada 8.augustā

Lieta Nr. SKA-396

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties blakus sūdzības iesniedzējas SIA "Dagra" pārstāvim N.Rečam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja SIA "Dagra" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA "Dagra" 2006.gada 21.martā iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūgusi atcelt Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) ģenerāldirektora 2006.gada 2.marta lēmumu Nr.15.10.1/5926. VID ģenerāldirektors ar šo lēmumu atstājis spēkā VID Vidzemes reģionālās iestādes 2006.gada 3.februāra lēmumu Nr.13.2.-16./1245 "Par nodokļu audita veikšanu SIA "Dagra".

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2006.gada 23.marta lēmumu atteikusi pieņemt šo SIA "Dagra" pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, norādot, ka tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[3] Izskatījusi SIA "Dagra" blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 31.maija lēmumu atstājusi negrozītu iepriekš minēto Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu. Apgabaltiesa lēmumu pamatojusi ar turpmāk minētajiem motīviem.

[3.1] Lai arī nav šaubu, ka lēmums par audita veikšanu ir tiesību akts, ko izdevusi iestāde, un ka tas ir izdots publisko tiesību jomā, kā arī, ka tas attiecas uz individuāli noteiktu personu, tomēr vērtējams ir jautājums, vai lēmums par audita uzsākšanu rada nodokļu maksātājam galīgas tiesiskas sekas.

[3.2] Ņemot vērā likuma "Par nodokļiem un nodevām" 18.panta 2. un 10.punktu, kā arī likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta pirmās daļas 10.punktu, secināms, ka lēmums par audita veikšanu ir lēmums par administratīvā procesa uzsākšanu iestādē, kura rezultātā var tikt pieņemts administratīvais akts – lēmums par veiktā audita rezultātiem, kas būtu atzīstams par konkrētā administratīvā procesa rezultējošo lēmumu ar pabeigtu regulējumu. Tādējādi lēmums par audita veikšanu tiešas tiesiskas sekas nodokļu maksātājam nerada, un tādēļ tas nav atzīstams par administratīvo aktu, bet ir uzskatāms par starplēmumu, ar kuru tiek uzsākts attiecīgais administratīvais process ar mērķi kontrolēt nodokļu, nodevu un citu maksājumu aprēķināšanas, maksāšanas un ieskaitīšanas budžetā pareizību un atbilstību normatīvajiem aktiem.

[3.3] Atsevišķas procesuālas stadijas un starplēmumi reizēm var tikt pārsūdzēti atsevišķi no galīgā administratīvā akta, tomēr tas vērtējams konkrētā gadījumā, ņemot vērā tiesiskās sekas un to, vai ir sasniegts procesa mērķis. Pienākums SIA "Dagra" iesniegt grāmatvedības dokumentus un nodrošināt ar telpām izriet no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 15.panta un to tieši neuzliek VID Vidzemes reģionālās iestādes 2006.gada 3.februāra lēmums Nr.13.2.-16./1245 "Par nodokļu audita veikšanu SIA "Dagra". Likumā noteikto pienākumu veikšana pieteicējai varētu sagādāt zināmas grūtības, tomēr tās nav uzskatāmas par tādām, kas apstiprinātu, ka lēmums par audita veikšanu aizskar pieteicēja tiesiskās intereses tik lielā mērā, ka šo interešu aizstāvībai būtu nepieciešams pieļaut starplēmuma pārsūdzēšanu atsevišķi no administratīvā akta.

[3.4] Tādējādi pirmās instances tiesas tiesnese pamatoti atzinusi, ka pieteikums par VID ģenerāldirektora 2006.gada 2.marta lēmuma Nr.15.10.1/5926, ar kuru atstāts spēkā VID Vidzemes reģionālās iestādes 2006.gada 3.februāra lēmums Nr.13.2.-16./1245 "Par nodokļu audita veikšanu SIA "Dagra", atcelšanu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Līdz ar to tiesnese atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam pareizi atteikusies pieņemt pieteikumu.

[4] SIA "Dagra" ir iesniegusi blakus sūdzību, kurā lūdz atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu un izlemt jautājumu pēc būtības. Šo lūgumu pamatošanai blakus sūdzības iesniedzēja norādījusi turpmāk minētos argumentus.

[4.1] Apgabaltiesa nav ņemusi vērā, ka konkrētajā gadījumā VID nav nozīmējusi parastu nodokļa auditu, bet gan atkārtotu nodokļa auditu un tādējādi VID nav ņēmis vērā likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.panta pirmo daļu, jo lēmumā nav norādījis faktus, kas liecinātu par dokumentu viltošanu, krāpšanu vai citām krimināli sodāmām darbībām.

[4.2] Apgabaltiesa nepamatoti nav ņēmusi vērā, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajai daļai administratīvā akta jēdziens ietver arī pazīmes, ka tas ir izdots attiecībā uz individuāli noteiktu personu un konstatē faktisko situāciju.

[4.3] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka ar lēmumu par audita uzsākšanu SIA "Dagra" tiek uzlikts pienākums iesniegt grāmatvedības dokumentus un nodrošināt ar telpām, lai arī šīs prasības lēmumā nav norādītas, bet tās izriet no pavadvēstulēm, tādējādi nodibina konkrētas administratīvi tiesiskās attiecības un uzliek pienākumus.

[4.4] Apgabaltiesa ignorē apstākli, ka VID tikko ir beidzis vienu auditu un tam nav likumīga pamata atkārtota audita uzsākšanai.

[4.5] Apgabaltiesa nav pamatojusi, kāds dokuments pēc būtības ir VID ģenerāldirektora lēmums. Normatīvajos aktos par administratīvo procesu nav minēts tāds lēmuma veids kā starplēmums. VID ģenerāldirektora lēmums ne ar ko neatšķiras no daudziem citiem lēmumiem, par kuriem ir iesniegti pieteikumi Administratīvajā rajona tiesā.

[4.6] Apgabaltiesa nepamatoti nav ņēmusi vērā, ka Administratīvā rajona tiesa, neizskatot lietu pēc būtības, nevar objektīvi konstatēt, vai VID ģenerāldirektora lēmums ir kļūdainais vai nē, bet SIA "Dagra" nevar izmantot savas likumā noteiktās tiesības aizstāvēt savas tiesības tiesā pret amatpersonu prettiesisku rīcību, pieņemot prettiesiskus lēmumus.

[5] Tiesas sēdē SIA "Dagra" pārstāvis uzturēja blakus sūdzību.

Motīvu daļa

[6] Administratīvā procesa likuma 184.pantā noteikts, ka pieteikumu tiesai var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību; par iestādes faktisko rīcību; par publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu; par publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību.

Tiesas kompetencē administratīvajā procesā ietilpst izskatīt lietas par minētajiem pieteikuma priekšmetiem. Ja pieteikums nav iesniegts par kādu no minētajiem pieteikuma priekšmetiem, tad lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

[7] SIA "Dagra" pieteikumā ir lūgusi atcelt VID ģenerāldirektora lēmumu, ar kuru atstāts spēkā VID amatpersonas lēmums par nodokļu audita veikšanu SIA "Dagra". Lietā pastāv strīds, vai attiecīgais VID ģenerāldirektora lēmums ir administratīvais akts un, līdz ar to, vai tā atcelšana var būt pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā. Līdz ar to Administratīvo lietu departamentam, lemjot par pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, jānoskaidro, vai VID lēmums par nodokļu audita uzsākšanu ir administratīvais akts.

[8] Administratīvā akta obligātās pazīmes izriet no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā ietvertās administratīvā akta definīcijas. Saskaņā ar minēto normu administratīvais akts ir uz āru vērstis tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju.

Kā viena no administratīvā akta pazīmēm minētajā normā norādītas tiesiskās sekas (nodibina, groza, konstatē vai izbeidz konkrētas tiesiskās attiecības vai [tiesiski saistoši] konstatē faktisko situāciju), kas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Šā iemesla dēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 15.marta lēmuma lietā Nr.SKA-123 11.punkts*). Līdz ar to, lai noskaidrotu, vai lēmums par nodokļu audita veikšanu ir administratīvais akts, ir jānoskaidro, vai tas ir galīgais lēmums attiecīgajā administratīvajā procesā.

Vienlaikus Administratīvo lietu departaments, atbildot uz pieteicējas argumentu, ka pārsūdzētais VID ģenerāldirektora lēmums satur atsevišķas administratīvā akta pazīmes (piemēram, ir adresēts individuālai personai), norāda: lai lēmumu atzītu par administratīvo aktu, tam ir jāsaturs visas administratīvā akta pazīmes.

[9] Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 16.punktu nodokļu revīzija (audits) ir nodokļu administrācijas pārbaude, kad tiek kontrolēta viena vai vairāku nodokļu, nodokļu deklarācijas posteņu vai nodevu un citu valsts obligāto maksājumu aprēķināšanas, maksāšanas un ieskaitīšanas budžetā pareizība un atbilstība normatīvajiem aktiem noteiktā taksācijas periodā.

Saskaņā ar minētā likuma 18.panta 10.punktu nodokļu administrācijai ir pienākums pieņemt lēmumu un informēt nodokļu maksātāju par nodokļu revīzijas (audita) veikšanu, norādot tās termiņu, pārbaudāmos nodokļus, nodokļu deklarācijas posteņus, pārbaudāmās nodevas vai citus valsts obligātos maksājumus un taksācijas periodus.

Saskaņā ar minētā likuma 23.panta pirmo daļu nodokļu administrācijai ir tiesības pēc nodokļu revīzijas (audita) precizēt nodokļu apmērus un uzlikt soda naudu triju gadu laikā pēc likumā noteiktā maksāšanas termiņa, ja pārkāpti nodokļu likumi, Ministru kabineta noteikumi par valsts nodevām un pašvaldības domes (padomes) izdotie saistošie noteikumi par pašvaldības nodevām. Ja attiecībā uz konkrētu nodokli, nodokļu deklarācijas posteni, nodevu vai citu valsts obligāto maksājumu par attiecīgo taksācijas periodu ir veikta nodokļu revīzija (audits), tās atzinums ir galīgs un var tikt

pārskatīts vienīgi tad, ja atklājas fakti, kas liecina par dokumentu viltošanu, krāpšanu vai citām krimināli sodāmām darbībām.

Saskaņā ar minētā likuma 23.panta trešo daļu nodokļu administrācija pieņem lēmumu par nodokļu revīzijas (audita) rezultātiem ne vēlāk kā 90 dienu laikā no nodokļu revīzijas (audita) uzsākšanas dienas, izņemot gadījumus, kad nodokļu administrācijas augstākā amatpersona pagarina lēmuma pieņemšanas termiņu par 30 dienām, lai iegūtu papildu informāciju nodokļu revīzijas (audita) veikšanai. Ja nepieciešams iegūt papildu informāciju no ārvalstu nodokļu administrācijām vai citām kompetentām ārvalstu iestādēm, lēmuma pieņemšanas termiņu var pagarināt vēl līdz 30 dienām pēc attiecīgās informācijas saņemšanas. Saskaņā ar minētā panta ceturto daļu šā panta trešajā daļā minētie nodokļu revīzijas (audita) termiņa ierobežojumi neattiecas uz gadījumiem, kad nodokļu revīzija (audits) tiek veikta pēc tiesībsardzības iestāžu pieprasījuma.

Saskaņā ar minētā likuma 23.panta divpadsmito daļu saskaņā ar šā panta noteikumiem aprēķinātie nodokļu maksājumi tiek iekasēti bezstrīda kārtībā ne agrāk kā pēc 30 dienām no dienas, kad nodokļu maksātājs saņēmis nodokļu revīzijas (audita) rezultātā pieņemto lēmumu, ja nodokļu maksātājs nepierāda, ka nodokļu uzlikšana nav pamatota.

Saskaņā ar minētā likuma 37.panta pirmo daļu nodokļu maksātājam, kurš saņēmis Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas kontroles (pārbaudes, revīzijas) rezultātā pieņemto lēmumu, arī pārbaudes un revīzijas aktā minētos priekšlikumus nodokļu maksātājam, lēmumu par pārmaksāto nodokļu summu atmaksāšanu, lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu, lēmumu par to, ka izdevumi par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā sedzami no nodokļu maksātāja līdzekļiem, vai lēmumu par lēmuma izpildes nodrošinājuma līdzekļu piemērošanu, ir tiesības to apstrīdēt šajā likumā noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar minētā panta sesto daļu, ja nodokļu maksātājs nepiekrīt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora lēmumam, viņam ir tiesības to pārsūdzēt tiesā.

[10] No iepriekšējā punktā atreferētajām tiesību normām redzams, ka nodokļu audits ir administratīvais process, kas tiek uzsākts, pieņemot lēmumu par tā uzsākšanu, bet noslēdzas ar lēmumu par audita rezultātiem. Tādējādi galīgais lēmums administratīvajā procesā, ar kuru tiek sasniegts administratīvā procesa mērķis, ir lēmums par audita rezultātiem, kas tiek pieņemts pēc nodokļu audita veikšanas, un kuram lietā piemīt galīgā noregulējuma raksturs. Šo lēmumu procesa dalībnieks var apstrīdēt, bet lēmumu par apstrīdēto administratīvo aktu – pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Savukārt lēmums par audita veikšanu ir tikai procesuāls lēmums (starplēmums), ar kuru tiek ierosināta administratīvā lieta.

[11] Kā pamatoti atsaukusies Administratīvā apgabaltiesa, kaut arī starplēmumi parasti nav atzīstami par patstāvīgiem administratīvajiem aktiem, tomēr izņēmuma gadījumos, ja starplēmumam ir pietiekami nopietnas sekas attiecībā uz adresātu vai trešajām personām, tas var tikt atzīts par atsevišķu administratīvo aktu. It sevišķi, ja no starplēmuma automātiski vai vismaz lielā mērā izriet galīgais lēmums vai ja starplēmumu pieņem cita iestāde un tas ietekmē galīgo lēmumu.

Tomēr attiecībā uz lēmumu par audita uzsākšanu šādi apstākļi nav konstatējami. No tā neizriet, kāds būs galīgais lēmums, jo tāds tiek pieņemts, ņemot vērā audita laikā iegūto informāciju. Auditu pilnībā veic viena iestāde – VID. Lēmums par audita uzsākšanu ir administratīvā procesa sākumstadija – lēmums par administratīvās lietas ierosināšanu Administratīvā procesa likuma 55.panta izpratnē, kas nerada tiešas galīgas sekas. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments piekrīt apgabaltiesas norādītajam, ka nav pamata pieļaut starplēmuma par audita ierosināšanu pārsūdzēšanu atsevišķi no administratīvā akta par audita rezultātiem.

[12] Pieteicēja norādījusi, ka lēmums par audita uzsākšanu atzīstams par administratīvo aktu, jo pavadvēstules, ar kurām pieteicējai nosūtīts lēmums par nodokļu audita veikšanu un lēmums par nodokļu audita pagarināšanu, uzliek pieteicējai pienākumu iesniegt grāmatvedības dokumentus un nodrošināt auditorus ar telpām. Administratīvo lietu departaments nepiekrīt šim argumentam.

Pavadvēstulēs izteikts lūgums pārbaudes veikšanai sagatavot grāmatvedības dokumentus, kas saistīti ar saimniecisko darbību, kā arī lūgts pavadvēstulēs norādītā laikā ierasties VID reģionālajā nodaļā, lai sniegtu paskaidrojumus par saimniecisko darbību un vienotos par telpām audita veikšanai. Pavadvēstulēs arī lūgts, ja norādītajos laikos nav iespējams ierasties, paziņot par to telefoniski, lai vienotos par iespējamo tikšanās laiku un vietu.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 59.panta pirmo daļu pēc administratīvās lietas ierosināšanas iestāde iegūst informāciju, kas saskaņā ar normatīvajiem aktiem ir nepieciešama, lai pieņemtu attiecīgo lēmumu. Saskaņā ar minētā panta otro daļu, iegūstot informāciju, iestāde var izmantot visas tiesiskās metodes, arī iegūt informāciju no administratīvā procesa dalībniekiem, no citām institūcijām, kā arī ar liecinieku, ekspertu, apskates, dokumentu un cita veida pierādījumu palīdzību.

Pavadvēstulēs izteiktie lūgumi sagatavot pārbaudei grāmatvedības dokumentus un ierasties iestādē, lai sniegtu paskaidrojumus un vienotos par telpām audita veikšanai, vērtējami kā iestādes procesuālas darbības, kuru mērķis ir administratīvā akta izdošanai nepieciešamās informācijas iegūšana, tas ir, kā starplēmumi.

[13] Ņemot vērā no šā lēmuma 10. līdz 12.punktam norādīto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka VID amatpersonas lēmums par nodokļu audita veikšanu nav patstāvīgs administratīvais akts, bet gan starplēmums, kura tiesiskums nav pārbaudāms atsevišķi no galīgā lēmuma nodokļu audita lietā. Līdz ar to arī VID ģenerāldirektora lēmums, ar kuru atstāts spēkā lēmums par nodokļu audita veikšanu, ir atzīstams par starplēmumu, nevis patstāvīgu administratīvo aktu, tādēļ tā atcelšana nevar būt pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā. Arī iestādes darbības, kas veiktas uz galīgā lēmuma pieņemšanai nepieciešamās informācijas iegūšanu, ir procesuālas darbības, kas nav pārsūdzamas atsevišķi no galīgā lēmuma.

Līdz ar to, kā pamatoti konstatējusi rajona tiesas tiesnese un apgabaltiesa, lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

[14] Ir noraidāms pieteicējas arguments, ka pieteicēja nevar izmantot savas tiesības pārsūdzēt, pieteicējasprāt, prettiesisku lēmumu. Kā pamatoti norādījusi Administratīvā apgabaltiesa, pieteicējs varēs pārsūdzēt galīgo lēmumu nodokļu audita lietā, kad tāds tiks pieņemts. Izvērtējot tā tiesiskumu, būs pārbaudāmi arī tā izdošanas procesā pieņemtie starplēmumi, tostarp, audita uzsākšanas tiesiskums.

[15] Konkrētās blakus sūdzības izskatīšanā nav nozīmes pieteicējas argumentam, ka VID nebija pamata uzsākt atkārtotu nodokļu auditu pēc tam, kad VID jau bija veicis pieteicējas nodokļu auditu. Audita veikšanas pamatotība būtu izvērtējama, skatot lietu pēc būtības, nevis izvērtējot procesuālu jautājumu par pieteikuma pieņemšanu.

[16] Pieteicējas arguments, ka Administratīvajā rajona tiesā tiek iesniegti pieteikumi par pārsūdzētajam VID ģenerāldirektora lēmumam identiskiem lēmumiem, nemaina Administratīvo lietu departamenta secinājumu, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā. Turklāt minētais arguments nav pamatots ar konkrētiem faktiem. Pieteicēja nav norādījusi un Administratīvo lietu departamentam nav zināmi gadījumi, kuros administratīvajā tiesā būtu ierosināta lieta sakarā ar pieteikumu par lēmumu par nodokļu audita uzsākšanu.

Tāpat nav nozīmes pieteicējas norādītajam, ka normatīvajos aktos nav minēts jēdziens "starplēmums". Starplēmums ir tiesību doktrīnā un tiesu praksē izkristalizējies jēdziens, ar kuru tiek paskaidrots, kāpēc attiecīgā iestādes darbība nav uzskatāma par administratīvo aktu. Administratīvās apgabaltiesas lēmumā šis jēdziens ir izskaidrots ar likumā ietvertu tiesību normu – apgabaltiesa ir norādījusi, ka no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas izriet, ka viens no administratīvā akta pamatelementiem ir tiesiskās sekas, no kā izriet, ka administratīvajam aktam piemīt galīgā noregulējuma raksturs.

[17] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Ņemot vērā iepriekš konstatēto, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atstājusi negrozītu tiesneses lēmumu, ar kuru, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, atteikts pieņemt SIA "Dagra" pieteikumu. Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots, tādēļ atstājams negrozīts.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.maija lēmumu, bet SIA "Dagra" blakus sūdzību noraidīt. Lēmums nav pārsūdzams.

Apsvērumi, kas jāizdara Valsts ieņēmumu dienestam, nosakot soda naudu par nepamatotu nodokļu bāzes samazināšanu

1. Papildu nodokļu aprēķināšana un soda naudas aprēķināšana vērtējama atsevišķi. Soda naudas mērķis ir panākt, lai nodokļu maksātāji pildītu savus pienākumus nodokļu jomā, kā arī sodīt pārkāpējus. Tādējādi soda nauda ir paredzēta kā līdzeklis, kas nodrošina, lai valsts atbilstoši attiecīgajiem likumiem saņemtu nodokļus (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 15.panta otrā daļa un 32.panta pirmā daļa).

2. Likumā "Par nodokļiem un nodevām" ir paredzēta iespēja samazināt nodokļu maksātājam aprēķināto soda naudu, turklāt tiesību normas neprasa expressis verbis izteiktu nodokļa maksātāja lūgumu samazināt uzlikto soda naudu. Tādējādi nodokļu administrācija šādu lēmumu var pieņemt arī pēc savas iniciatīvas objektīvas lietas izmeklēšanas ietvaros, ja konstatē, ka pastāv priekšnosacījumi soda naudas samazināšanai. Turklāt atbilstoši samērīguma principam nodokļu administrācijai šāds lēmums ir jāpieņem gadījumā, ja pārkāpuma būtība un raksturs ir tāds, ka maksimālais sods būtu acīmredzami nesamērīgs (samērīguma princips, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa).

3. Likumā paredzētā iespēja samazināt soda naudu nenozīmē, ka jebkurā Valsts ieņēmumu dienesta lēmumā par soda naudas uzlikšanu expressis verbis ir jābūt atspoguļotiem visiem likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmajā daļā minētajiem apsvērumiem, tomēr Valsts ieņēmumu dienesta lēmumam jābūt tādā, lai tiesa, pārbaudot šā lēmuma tiesiskumu, varētu pārliecināties, ka minētie apsvērumi ir izdarīti (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 66.pants, samērīguma princips).

4. Samērīguma princips noteic, ka starp mērķi, ko publiskā vara ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību vēlas sasniegt, un indivīda tiesību un leģitīmo interešu ierobežojumu ir jābūt saprātīgām attiecībām. Turklāt mērķa sasniegšanai izvēlētais līdzeklis nedrīkst būt vairāk ierobežojošs kā nepieciešams konkrētajā gadījumā (samērīguma princips).

5. Pievienotās vērtības nodokļa taksācijas periods ir viens kalendārais mēnesis. Tādējādi katra mēneša pievienotās vērtības nodokļa deklarācijā kā atskaitāmo priekšnodokli drīkst iekļaut tikai to nodokļu summu, kuru nodokļu maksātājs ir samaksājis attiecīgajā mēnesī. Priekšnodokļa iekļaušana nepareizajā pievienotās vērtības nodokļa

deklarācijā ir atzīstama par nodokļa summas samazināšanu (likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmā daļa, 10.panta pirmās daļas 1.punkts un 15.panta otrā daļa).

6. Vērtējot Valsts ieņēmumu dienesta administratīvā akta tiesiskumu, ir jāievēro, par kuru laika periodu izdarīts konkrētais nodokļa aprēķins. Ja nodokļa audits ir veikts par kādu konkrētu mēnesi un ir konstatēts, ka šajā mēnesī nodokļa summa ir samazināta, tad citi taksācijas periodi neietilpst konkrētās lietas izskatīšanas priekšmetā un tie nav jāvērtē. Tomēr, lemjot par soda naudas noteikšanu, Valsts ieņēmumu dienestam ir jāvērtē tā rīcībā esošā informācija kopumā, lai tiktu ievērots samērīgums un sasniegts taisnīgākais un lietderīgākais rezultāts (samērīguma princips, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmā daļa un 15.panta otrā daļa, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

2006.gada 7.novembrī

Lieta Nr. SKA-410

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	D.Miņa
senatore	V.Krūmiņa
senators	N.Salienieks

2006.gada 24.oktobrī atklātā tiesas sēdē, piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Firma Madara 89" pārstāvim A.Krēsliņam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvei D.Krūmiņai,

izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Firma Madara 89" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vietas izpildītājas 2004.gada 28.maija lēmuma Nr.19.2/13873 atcelšanu daļā, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta Lielo nodokļu maksātāju pārvalde no 2004.gada 2.marta līdz 2004.gada 29.martam veica komplekso nodokļu auditu sabiedrībā ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) "Firma Madara 89" par 2001.gadu un 2002.gadu.

Valsts ieņēmumu dienesta Lielo nodokļu maksātāju pārvalde ar 2004.gada 30.marta lēmumu Nr.9.2./418 noteica SIA "Firma Madara 89" papildu nomaksai budžetā pievienotās vērtības nodokli 50,91 latu un soda naudu 29 705,25 latus, kā arī uzņēmumu ienākuma nodokli 927,68 latus un soda naudu 927,68 latus.

SIA "Firma Madara 89" apstrīdēja minēto lēmumu daļā par pievienotās vērtības nodokļa soda naudu 29 705,25 latu apmērā un uzņēmumu ienākuma nodokļa soda naudu 927,68 latu apmērā, ierosinot noslēgt vienošanās līgumu saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 41.pantu.

Apstrīdētais lēmums ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vietas izpildītājas 2004.gada 28.maija lēmumu Nr.19.2/13873 atstāts spēkā, bet SIA "Firma Madara 89" ierosinājums noslēgt vienošanās līgumu noraidīts.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2004.gada 30.jūnijā saņemts SIA "Firma Madara 89" pieteikums, kurā lūgts atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vietas izpildītājas 2004.gada 28.maija lēmumu Nr.19.2/13873 daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokli 29 654,34 latu apmērā un soda naudu 29 654,34 latu apmērā. No pieteikuma izriet, ka SIA "Firma Madara 89", iekļaujot darījumus 2002.gada ikmēneša pievienotās vērtības nodokļa deklarācijās, atsevišķos mēnešos pievienotās vērtības nodokli ir pārmaksājusi, bet citos samaksājusi nepilnā apmērā. Kopumā SIA "Firma Madara 89" auditējamajā periodā budžetā nav iemaksājusi tikai 50,91 latu. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienests nepamatoti aprēķinājis papildu nomaksai budžetā iemaksājamo pievienotās vērtības nodokli 29 654,34 latu apmērā un soda naudu 29 654,34 latu apmērā.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 9.februāra spriedumu SIA "Firma Madara 89" pieteikumu apmierināja daļā:

1) atceļot Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vietas izpildītājas 2004.gada 28.maija lēmumu Nr.19.2/13873 daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokļa soda naudu 29 603,43 latu apmērā;

2) noraidot pieteikumu daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokļa soda naudu 50,91 latu apmērā;

3) atstājot bez izskatīšanas pieteikumu daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokli 29 654,34 latu apmērā.

Spriedumā norādīts, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 150.panta pirmajai daļai un 161.panta pirmajai daļai atzīstams par pierādītu, ka SIA "Firma Madara 89" 2002.gadā nav pārkāpusi nodokļa taksācijas periodu, tāpēc soda nauda noteikta nepamatoti. SIA "Firma Madara 89" atzīst soda naudu 50,91 lata apmērā, tāpēc šajā daļā pieteikums noraidāms. Savukārt pieteikums daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokli 29 654,34 latu apmērā atstājams bez izskatīšanas, jo SIA "Firma Madara 89" Valsts ieņēmumu dienestam bija apstrīdējusi tikai soda naudu.

[4] Izskatot lietu sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 28.aprīļa spriedumu apmierināja SIA "Firma Madara 89" pieteikumu daļā, atceļot Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vietas izpildītājas 2004.gada 28.maija lēmumu Nr.19.2/13873 daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokļa soda naudu 29 654,34 latu apmērā. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Lietā ir strīds par to, vai Valsts ieņēmumu dienests pamatoti uzlicis SIA "Firma Madara 89" soda naudu par savlaicīgi nedeklarēto un nesamaksāto pievienotās vērtības nodokli, neņemot vērā, ka tajā pašā laikā SIA "Firma Madara 89" konstatēta pievienotās vērtības nodokļa pārmaksa.

[4.2] Tā kā SIA "Firma Madara 89" bija tiesības atskaitīt priekšnodokli par 2002.gadā veiktajiem darījumiem, tad pārkāpums, kas izpaudies kā pievienotās vērtības nodokļa apliekamo darījumu deklarēšana nepareizajos mēnešos, pats par sevi neliecina par nodokļa deklarācijās aprēķinātā nodokļa summas samazinājumu kopumā. Jāņem vērā, ka sākotnēji – 2002.gada janvārī – pieteicēja pārmaksājusi pievienotās vērtības nodokli par 26 171,25 latiem un tikai vēlāk – no 2002.gada februāra līdz augustam – nav samaksājusi to nepieciešamajā apmērā, savukārt septembrī, novembrī un decembrī nodokli atkal pārmaksājusi. Kopumā SIA "Firma Madara 89" valsts budžetam 2002.gadā nav samaksājusi pievienotās vērtības nodokli tikai 50,91 lata apmērā. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienests, nosakot soda naudu, nav vērtējis tās nepieciešamību, proti, noteiktā soda nauda neattaisno tās mērķi un nav samērīga.

[4.3] Valsts ieņēmumu dienesta papildus aprēķināto pievienotās vērtības nodokli 50,91 lata apmērā un soda naudu tādā pašā apmērā SIA "Firma Madara 89" neapstrīd.

[4.4] Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmo daļu nodokļu administrācijai ir tiesības samazināt uzlikto naudas sodu, tāpēc nav pamatots Valsts ieņēmumu dienesta arguments, ka tam nebija pienākums izskatīt iespēju samazināt budžetā papildus noteikto soda naudu, jo SIA "Firma Madara 89" to nebija lūgusi.

[4.5] Pirmās instances tiesa pamatoti atcēlusi Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora vietas izpildītājas 2004.gada 28.maija lēmumu Nr.19.2/13873 daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokļa soda naudu.

[5] Kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu iesniedzis Valsts ieņēmumu dienests, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Nodokļu auditā konstatēts, ka SIA "Firma Madara 89" 2002.gadā sistemātiski nav ievērojusi nodokļa taksācijas periodu. Saskaņā ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmo daļu nodokļa taksācijas periods ir viens mēnesis. Šā likuma 11.panta pirmajā daļā noteikts, ka apliekamā persona iesniedz Valsts ieņēmumu dienestam nodokļa deklarāciju ar nodokļa aprēķinu par taksācijas periodu 15 dienu laikā pēc taksācijas perioda beigām. Savukārt atbilstoši minētā likuma 12.panta pirmajai daļai apliekamā persona iemaksā nodokli valsts budžetā par taksācijas periodu 15 dienu laikā pēc taksācijas perioda beigām. SIA "Firma Madara 89" pievienotās vērtības nodokļa deklarācijās nav uzrādījusi visus apliekamos darījumus un nav nomaksājusi nodokli pilnā apjomā. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienestam bija pienākums aprēķināt samazināto nodokļa summu un soda naudu tās apmērā.

[5.2] Nodokļu maksātājam ir pienākums ar pievienotās vērtības nodokli apliekamos darījumus pilnā apjomā uzrādīt tajā taksācijas mēnesī, kurā darījumi ir veikti, kā arī attiecīgajā taksācijas periodā iemaksāt valsts budžetā pievienotās vērtības nodokli pilnā apjomā. Pretējā gadījumā valsts budžets nesāņem tam pienākošos nodokļu maksājumus likumā paredzētajos termiņos un apjomos. Tādējādi nav pamatots tiesas secinājums, ka soda nauda konkrētajā gadījumā neattiecināma tās mērķi un nav samērīga.

[5.3] Uz SIA "Firma Madara 89" nav attiecināmi likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta otrajā daļā paredzētie noteikumi par nodokļu maksātāju atbrīvošanu no soda naudas. Minētās tiesību normas piemērošanas tiesiskumu tiesa nav vērtējusi.

[6] SIA "Firma Madara 89" par Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību ir iesniegusi paskaidrojumus, lūdzot atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu. Paskaidrojumos norādīts, ka gadījumos, kad nodokļu maksātājam ir izveidojusies pievienotās vērtības nodokļa pārākums un pēc tam konstatēts parāds, nevar būt runa par budžetā maksājamā nodokļa samazinājumu. Nodokļa pārākums radās, jo SIA "Firma Madara 89" neizmantoja savas tiesības uz priekšnodokļa atskaitījumiem. Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 28.panta ceturto daļu nodokļu administrācijas pienākums ir bez nodokļu maksātāja iesnieguma pārmaksātās nodokļu summas novirzīt nodokļu parādu un ar tiem saistīto maksājumu segšanai. Ja Valsts ieņēmumu dienests būtu novirzījis 2002.gada janvārī konstatēto pārākumu 26 171,27 latu apmērā turpmāko nodokļa maksājumu segšanai, tad nebūtu nekāda pamata aprēķināt soda naudu 29 654,34 apmērā.

[7] Tiesas sēdē Valsts ieņēmumu dienesta pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību, pamatojoties uz tajā minētajiem apsvērumiem. SIA "Firma Madara 89" pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Savukārt, atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[9] Pārbaudot Administratīvās apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu šajā lietā, ir būtiski ņemt vērā Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūru līdzīgās lietās, no kuras izriet turpmāk norādītās atziņas.

[9.1] Saskaņā ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punktu Valsts ieņēmumu dienestā reģistrētai apliekamai personai ir tiesības nodokļa deklarācijā kā priekšnodokli no budžetā maksājamās nodokļa summas atskaitīt no citām apliekamajām personām saņemtajos nodokļa rēķinos norādītās nodokļa summas par precēm un pakalpojumiem savu ar nodokli apliekamo darījumu nodrošināšanai. Minētos atskaitījumus drīkst veikt pēc nodokļa rēķinā norādītās nodokļa summas samaksas vai — preču piegādes darījumos — pēc nodokļa rēķina un preču saņemšanas. Savukārt atbilstoši likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmajai daļai nodokļa taksācijas periods ir viens kalendārais mēnesis. Tādējādi katrā mēneša pievienotās vērtības nodokļa deklarācijā kā atskaitāmo priekšnodokli drīkst iekļaut tikai to nodokļu summu, kuru nodokļu maksātājs ir samaksājis attiecīgajā mēnesī. Priekšnodokļa iekļaušana nepareizajā pievienotās vērtības nodokļa deklarācijā ir atzīstama par nodokļa summas samazināšanu atbilstoši likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otrajai daļai (*sk. 2005.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.SKA-21 10.punktu; 2006.gada 30.maija sprieduma lietā Nr.SKA-127 9.punktu*).

[9.2] Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 15.panta otrajā daļā noteikts, ka gadījumā, ja ar nodokli apliekamā vērtība tiek slēpta vai ja tiek samazināta nodokļa deklarācijā aprēķinātā budžetā maksājamā nodokļa summa, piemērojamas soda sankcijas saskaņā ar likumu "Par nodokļiem un nodevām". Savukārt likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmajā daļā noteikts – ja nodokļu maksātājs, pārkāpdams nodokļu likumu prasības, nodokļu administrācijai iesniegtajās deklarācijās vai nodokļu aprēķinos samazina nodokļu bāzi (ar nodokli apliekamo objektu) un no tās aprēķināto nodokļa summu, nodokļu administrācija aprēķina un par labu budžetam no nodokļu maksātāja piedzen samazināto nodokļa

summu un soda naudu tās apmērā, ja konkrēto nodokļu likumos nav paredzēts cits soda naudas apmērs.

Papildu nodokļu aprēķināšana un soda naudas aprēķināšana vērtējama atsevišķi. Soda naudas mērķis ir panākt, lai nodokļu maksātāji pildītu savus pienākumus nodokļu jomā, kā arī sodīt pārkāpējus. Tādējādi soda nauda ir paredzēta kā līdzeklis, kas nodrošina, lai valsts atbilstoši attiecīgajiem likumiem saņemtu nodokļus (sk. 2005.gada 14.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA-4 10. un 12.punktu).

[9.3] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmajā daļā noteikts: "Nodokļu administrācijai, izvērtējot nodokļu maksātāja izdarītā pārkāpuma būtību un raksturu, gadījumos, kad nodokļu maksātājs ir pārsūdzējis nodokļu administrācijas lēmumu par šā likuma un konkrēto nodokļu likumu pārkāpumiem, ir tiesības samazināt kontroles (pārbaužu, revīziju) rezultātā uzlikto soda naudu, bet ne vairāk kā 70 procentu apmērā un ne biežāk kā vienu reizi trijos gados." Izdarot lietderības apsvērumus minētās rīcības brīvības ietvaros, nodokļu administrācijai ir jāievēro samērīguma princips. Samērīguma princips noteic, ka starp mērķi, ko publiskā vara ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību vēlas sasniegt, un indivīda tiesību un leģitīmo interešu ierobežojumu ir jābūt saprātīgām attiecībām. Turklāt mērķa sasniegšanai izvēlētais līdzeklis nedrīkst būt vairāk ierobežojošs kā nepieciešams konkrētajā gadījumā (sk. 2005.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.SKA-21 13.punktu).

[9.4] Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa neprasa *expressis verbis* izteiktu nodokļa maksātāja lūgumu samazināt uzlikto soda naudu. Tādējādi nodokļu administrācija šādu lēmumu var pieņemt arī pēc savas iniciatīvas objektīvas lietas izmeklēšanas ietvaros, ja konstatē, ka pastāv priekšnosacījumi soda naudas samazināšanai. Turklāt atbilstoši samērīguma principam nodokļu administrācijai šāds lēmums ir jāpieņem gadījumā, ja pārkāpuma būtība un raksturs ir tāds, ka maksimālais sods būtu acīmredzami nesamērīgs (sk. 2005.gada 11.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-292 10.punktu).

Iepriekš minētais nenozīmē, ka jebkurā Valsts ieņēmumu dienesta lēmumā par soda naudas uzlikšanu *expressis verbis* ir jābūt atspoguļotiem visiem likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmajā daļā minētajiem apsvērumiem, tomēr Valsts ieņēmumu dienesta lēmumam jābūt tādā, ka tiesa, veicot kontroli pār šī lēmuma tiesiskumu, varētu gūt pārliecību, ka minētie apsvērumi ir izdarīti (sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 11.oktobra blakus lēmuma lietā Nr.SKA-292 9.punktu).

[9.5] Vērtējot Valsts ieņēmumu dienesta administratīvā akta tiesiskumu, ir jāievēro ietvars, par kuru laika periodu veikts konkrētais nodokļa aprēķins. Proti, ja nodokļa audits ir veikts par kādu konkrētu mēnesi un ir konstatēts, ka šajā mēnesī nodokļa summa ir samazināta, tad citi taksācijas periodi neietilpst konkrētās lietas izskatīšanas priekšmetā un tie nav jāvērtē (sk. 2006.gada 30.maija sprieduma lietā Nr.SKA-127 10.1.punktu).

[10] Šajā lietā Administratīvā apgabaltiesa ir konstatējusi, pirmkārt, ka Valsts ieņēmumu dienests nav vērtējis soda naudas konkrētajā apmērā noteikšanas nepieciešamību, un, otrkārt, ka SIA "Firma Madara 89" noteiktā soda nauda 29 654,34 latu apmērā neattiecināma tās mērķi un nav samērīga. Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu šo secinājumu turpmāk minēto iemeslu dēļ.

[10.1] Apgabaltiesa konstatējusi šādus faktiskos apstākļus. Valsts ieņēmumu dienests ir veicis komplekso nodokļu auditu par 2001. un 2002.gadu. Attiecībā uz 2002.gadu pieteicēja nav ievērojusi nodokļu taksācijas periodu, iekļaujot ikmēneša pievienotās vērtības deklarācijās veiktos darījumus, kā rezultātā atsevišķos mēnešos ir pārmaksājusi pievienotās vērtības nodokli, savukārt citos – samaksājusi to nepilnā apmērā. Valsts ieņēmumu dienests veica korekcijas. Kopā par 2002.gadu samazināts maksājamais pievienotās vērtības nodoklis par 29 654,34 latiem (no kuriem janvārī – par 26 171,27 latiem, septembrī – par 12,94 latiem, novembrī – par 1 481,05 latiem, decembrī – par 1 973,26 latiem). Par 2002.gadu kopā papildus aprēķināts nodoklis 29 690,19 lati (no kuriem februārī – 4 079,87 lati, martā – 20 751,06 lati, aprīlī – 4008,54 lati, maijā – 531,54 lati, jūnijā – 8,29 lati, jūlijā – 158,92 lati, augustā – 0,34 lati, oktobrī – 151,63 lati).

Par 2001. un 2002.gadu veikts proporcijas pārrēķins, nosakot papildu maksājamo pievienotās vērtības nodokli 15,06 latus (par 2001.gadu) un samazinot nodokli par 15,82 latiem.

Samērojot pārmaksāto un savlaicīgi nesamaksāto pievienotās vērtības nodokli, papildu nomaksai budžetā noteikts nodoklis 50,91 lats, savukārt soda nauda 29 705,25 lati. Soda nauda samazinātās nodokļa summas apmērā (50,91 lats) no pieteicējas puses netiek apstrīdēta.

[10.2] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka saskaņā ar likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmo daļu nodokļa taksācijas periods ir viens mēnesis. Par šādu periodu ir iesniedzamas nodokļa deklarācijas. Arī likuma "Par nodokļiem un nodevām" 15.panta otrā daļa un 32.panta pirmā daļa norāda uz nodokļa deklarācijā samazināto nodokļa summu. Līdz ar to kasators uzskata, ka novirzes taksācijas mēnešos nav pieļaujamās, bet gadījumā, ja nodokļu

maksātājs neievēro šādu kārtību, viņam ir pienākums iemaksāt valsts budžetā ne tikai pievienotās vērtības nodokli, bet arī soda naudu.

Senāta Administratīvo lietu departaments atgādina, ka tiesību normu piemērotājam ir jāatceras, pirmkārt, ka normatīvo aktu piemērošanā ir jāņem vērā arī tāds tiesību avots kā vispārējie tiesību principi, un, otrkārt, ka katrs gadījums ir individuāls. Kā atzinusi Satversmes tiesa, no Satversmes 1.panta izrietošo principu uzdevums ir nodrošināt to, ka citas tiesību normas tiek piemērotas pareizi un to piemērošana, kā arī piemērošanas rezultāts pilnībā atbilst tiesiskas valsts prasībām (*sk. Satversmes tiesas 2005.gada 16.decembra sprieduma lietā Nr.2005-12-0103 24.punktu*). Viens no šādiem tiesiskas valsts vispārējiem tiesību principiem ir samērīguma princips, kas ietverts Administratīvā procesa likuma 13.pantā arī kā rakstveida tiesību norma. Atbilstoši šim principam labumam, ko sabiedrība iegūst ar ierobežojumiem, kas uzlikti adresātam, ir jābūt lielākam nekā viņa tiesību vai tiesisko interešu ierobežojumam.

Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā nodokļu administrācijai, lemjot par soda sankciju piemērošanu konkrētajā gadījumā, ir būtiski apsvērt soda samērīgumu, ņemot vērā gan soda sankciju mērķi, gan konkrētās lietas apstākļus. Tāpēc būtisku nozīmi iegūst likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa, kas ļauj katru gadījumu individualizēt un soda sankcijas piemērot atbilstoši izdarītajam pārkāpumam.

[10.3] No iepriekš 10.1.punktā konstatētā secināms, ka Valsts ieņēmumu dienestam, veicot pārbaudi SIA "Firma Madara 89" par 2002.gadu (kad netika ievērots taksācijas periods), bija pilnībā redzama situācija kopumā, t.i., viss šajā laikā pārmaksātais un nesamaksātais pievienotās vērtības nodoklis, nevis tikai par atsevišķiem taksācijas periodiem. Pārbaudē izdarītie secinājumi liecināja: lai gan sasummētā atsevišķos taksācijas periodos nesamaksātā nodokļa summa ir 29 705,25 lati, tomēr kopumā par 2002.gadu pieteicēja valsts budžetā nav samaksājusi 50,91 latu tā iemesla dēļ, ka tajā pat laikā bija arī pārmaksājusi šo nodokli. Turklāt nozīmīgs Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir apstāklis, ka šā kopējā perioda sākumā pieteicēja nodokli ir būtiski (26 171,27 latus) pārmaksājusi, nevis samazinājusi.

[10.4] Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka Valsts ieņēmumu dienestam iepriekš minētie apstākļi bija jāņem vērā, lemjot par soda naudas piemērošanu. Paturot prātā arī soda naudas mērķi, atzīstams, ka burtiska tiesību normas, proti, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmās daļas, piemērošana šajā gadījumā nebija samērīga. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā Valsts ieņēmumu dienestam konkrētajā gadījumā vajadzēja piemērot likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmajā daļā

paredzēto iespēju samazināt maksājamo soda naudu, tomēr Valsts ieņēmumu dienests šādu iespēju nav apsvēris.

[10.5] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 253.panta (kas reglamentē spriedumu par administratīvā akta atcelšanu) trešo daļu likumā paredzētajos gadījumos tiesa var grozīt administratīvo aktu un noteikt konkrētu tā saturu. Lai gan atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmajai daļai Valsts ieņēmumu dienests nevar nodokļu maksātāju atbrīvot no soda naudas vispār, bet gan ne vairāk kā 70 procentu apmērā, apgabaltiesa ir pamatoti lēmusi par pārsūdzētā lēmuma pilnu atcelšanu daļā par soda naudu, jo likumā tiesai nav paredzētas tiesības šādos gadījumos grozīt pārsūdzētā lēmuma saturu. Savukārt soda naudas piemērošana pilnā apmērā, kā jau iepriekš konstatēts, nav samērīga. Tāpēc šāda satura lēmums nav tiesisks un ir atceļams.

[11] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, tāpēc atstājams negrozīts. Citiem kasācijas sūdzības argumentiem šīs lietas izspriešanā nav nozīmes, tāpēc tie šajā spriedumā netiek vērtēti.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Administratīvā akta atcelšanas pamatojums, un tā nepilnību ietekme uz administratīvā akta tiesiskumu

1. *Nepilnības administratīvā akta pamatojumā, skatot pieteikumu par šā akta atcelšanu, var uzskatīt gan par tik būtisku procesuālu pārkāpumu, kura dēļ administratīvais akts ir atceļams, gan par tādu pārkāpumu, kas norādāms kā administratīvā akta trūkums, bet kas pats par sevi nerada tādas tiesiskās sekas kā šā akta atcelšana. Tas tiesai jāizvērtē katrā konkrētajā gadījumā (pamatojuma princips).*

2. *Administratīvā akta pamatojuma pienācīguma izvērtēšanas galvenie kritēriji ir:*

1) *vai saprātīgs administratīvā akta adresāts no attiecīgā administratīvā akta pamatojuma varēja saprast, kāpēc attiecībā uz viņu izdots konkrētā satura administratīvais akts, 2) vai tiesa, pārbaudot attiecīgā administratīvā akta tiesiskumu, balstoties uz tā pamatojumu, var secināt, ka pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu (pamatojuma princips, Administratīvā procesa likuma 67.pants, Eiropas Kopienų tiesas judikatūra).*

3. *Ja lēmumā par pievienotās vērtības nodokļa uzrēķinu un soda naudu nav norādīts, kāpēc Valsts ieņēmumu dienests, izvērtējot nodokļu maksātāja sniegto ziņu patiesumu, ar nodokli apliekamā darījuma vērtības noteikšanai izmantojis vienu no iespējamām metodēm, nepamatojot šās metodes izvēli, šādu pamatojuma neesamību, katrā konkrētā gadījumā izvērtējot, var atzīt par pietiekamu pamatu lēmuma atcelšanai (Ministru kabineta 2001.gada 14.augusta noteikumu Nr.374 "Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtība" 6.punkts; Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).*

2006.gada 14.novembrī

Lieta Nr. SKA-432

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piegaloties atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvim D.Krūmiņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz zemnieku saimniecības "Dūķernieki" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 8.janvāra lēmuma Nr.19.2/342

atcelšanu un atlīdzinājumu, sakarā ar Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 5.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) zemnieku saimniecībā "Dūķernieki" (turpmāk arī – pieteicēja) veicis daļēju pievienotās vērtības nodokļa (turpmāk – PVN) auditu.

Audita pārskatā norādīts, ka pieteicēja 2003.gada maijā PVN deklarācijā kā priekšnodokli uzrādījusi Ls 1800 par darījumu ar SIA "Aoma Lita" pēc 2003.gada 15.maija preču pavadzīmes-rēķina HE-VII 611961 par iegādāto automašīnu *Audi A6 Avant*. Darījuma vērtība saskaņā ar preču pavadzīmi-rēķinu ir Ls 10 000. Eksperts M.Avotiņš audita ietvaros veicis minētās automašīnas novērtējumu un secinājis, ka tās vērtība ir Ls 6638. Līdz ar to atzīts, ka pieteicēja nepamatoti palielinājusi nodokļu bāzi.

[1.1] Tādēļ ar VID Zemgales reģionālās iestādes Jēkabpils nodaļas vadītājas 2003.gada 18.septembra lēmumu Nr.16.02/4-11745 pieteicējai papildus iemaksai budžetā noteikts PVN Ls 605,16 un soda nauda tādā pat apmērā.

[1.2] Ar VID Zemgales reģionālās iestādes direktora 2003.gada 5.novembra lēmumu Nr.01-10.02/233 minētais lēmums atstāts negrozīts.

[1.3] Ar VID ģenerāldirektora 2004.gada 8.janvāra lēmumu Nr.19.2/342 reģionālās iestādes lēmums atcelts, bet faktiski papildu iemaksai budžetā noteikta tāda pati summa kā iepriekšējos lēmumos – PVN Ls 605,16 un soda nauda tādā pat apmērā, tikai mainot tiesisko pamatojumu.

[2] Zemnieku saimniecība "Dūķernieki" iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā izteikti prasījumi atcelt VID lēmumu un piešķirt pieteicējai atlīdzinājumu papildus aprēķinātā PVN un soda naudas apmērā.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2004.gada 10.maija spriedumu pieteikums noraidīts.

Ar Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 7.februāra spriedumu pieteikums noraidīts.

Ar Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 28.jūnija spriedumu apgabaltiesas spriedums atcelts un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai, norādot, ka pārsūdzētājā lēmumā nav argumentācijas, kāpēc izmantota attiecīgā vērtības noteikšanas metode un apgabaltiesa to nav ņēmusi vērā.

[4] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 5.maija spriedumu pieteikums apmierināts daļā par VID lēmuma atcelšanu, bet noraidīts daļā par atlīdzinājumu. Apgabaltiesas spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Senāta Administratīvo lietu departaments savā spriedumā šajā lietā norādījis, ka Ministru kabineta 2001.gada 14.augusta noteikumu Nr.374 "Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtība" (turpmāk – MK noteikumi Nr.374) 6.punktā vērtības noteikšanas metodes ir norādītas konkrētā kārtībā, tādēļ, piemērojot konkrētu metodi, iestādei ir jāargumentē, kāpēc nav tikušas izmantotas iepriekšējās metodes.

VID ir piemērojis eksperta novērtējuma metodi, bet VID lēmumā nav argumentācijas, kāpēc ir piemērots eksperta novērtējums, bet nevis secīgi iepriekšējās metodes. Līdz ar to VID lēmums nesatur pamatojumu. Tādējādi ir pārkāpts pamatojuma princips.

[4.2] Konkrētajā gadījumā pamatojuma trūkums VID lēmumā atzīstams par būtisku trūkumu, kas varēja ietekmēt lēmuma galīgo rezultātu.

Audita rezultātā veiktais maksājamo nodokļu aprēķins ir balstīts uz VID rīcībā esošajiem faktiem. Konkrētajā gadījumā tā ir VID noteiktā automašīnas tirgus vērtība, kas nosakāma likumā noteiktajā kārtībā. Pamatojuma neesamība VID lēmumā neļauj tiesai pārbaudīt pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu pēc tā satura, jo saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 250.panta otro daļu tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, spriedumā ņem vērā tikai tos apstākļus, uz kuriem iestāde ir atsaukusies administratīvā akta pamatojumā. Turklāt argumentācijas atspoguļojums privātpersonai nelabvēlīgā administratīvajā aktā veicinātu privātpersonas tiesību un tiesisko interešu ievērošanu.

[4.3] Pieteikums daļā par atlīdzinājumu ir noraidāms, jo VID pienākums atmaksāt nepamatoti iekasētas summas un zaudējumus jau tāpat izriet no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 19. un 28.panta un likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 23.panta.

[5] VID iesniedzis kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 5.maija spriedumu pilnā apjomā. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Nodokļu maksātāja pienākums ir pareizi atspoguļot darījuma vērtību grāmatvedības dokumentos. Savukārt VID kompetencē ietilpst izvērtēt nodokļu maksātāja uzrādīto ziņu patiesumu.

[5.2] Apgabaltiesa nav pareizi piemērojusi Senāta šajā lietā sniegto MK noteikumu Nr.374 6.punkta tulkojumu, jo nepareizi uzskatījusi apstākli, ka VID lēmumā nav pamatota konkrētas darījuma novērtēšanas metodes izmantošana, par tādu trūkumu, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu. No tiesas argumentācijas par to, kādēļ pamatojuma neesamība uzskatāma par būtisku pārkāpumu, neizriet, ka eksperta novērtējums nav vērtējams kā pierādījums.

[5.3] MK noteikumu Nr.374 6.8.apakšpunkts noteic: ja ir radušās domstarpības, tad tirgus vērtību nosaka, izmantojot darījumu novērtēšanas komisijas atzinumu. Tādējādi likumdevējs, nešķirojot aprēķinu metodes prioritārā kārtībā, ir pakļāvis tās papildu kontrolei – darījumu novērtēšanas komisijas izvērtēšanai. Šāds mehānisms nodrošina privātpersonas tiesību un tiesisko interešu ievērošanu. Līdz ar to apstāklis, ka iestāde nav pamatojusi konkrētas aprēķina metodes izmantošanu, nav apstāklis, kura dēļ administratīvais akts būtu atceļams.

[5.4] Tirgus vērtības noteikšanas procedūra preču piegādes vai pakalpojumu sniegšanas gadījumos saskaņā ar MK noteikumu Nr.374 6.punktu ir analoģiska muitas vērtības noteikšanai saskaņā ar Muitas likuma 165.–167.pantu. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2004.gada 18.maija spriedumā lietā Nr.SKA-64 un 2004.gada 25.maija spriedumā lietā Nr.SKA-67 ir noteicis, ka metodes izvēles pamatojums ir jāsniedz iestādei administratīvajā aktā. Tomēr pamatojuma nesniegšana vien nav administratīvā akta atcelšanas pamats.

[5.5] Apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturto daļu, jo nav vērtējusi, vai VID noteicis pareizu automašīnas tirgus vērtību un vai konkrētajos apstākļos vispār bija iespējams izmantot citu aprēķinu metodi. VID pamatoti pieaicināja ekspertu, jo objektīvu iemeslu dēļ nebija iespējams izmantot citu darījuma novērtēšanas metodi. Nevērtējot audita ietvaros veiktās ekspertīzes aktu, apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo daļu, kas noteic tiesas pienākumu novērtēt pierādījumus. Ja tiesa atzīst administratīvo aktu par prettiesisku tādēļ, ka administratīvajam aktam nav pamatojuma, tad tiesai ir jāpamato, kā šāda nepilnība nelabvēlīgi ietekmē nodokļu maksātāju.

[6] Tiesas sēdē VID pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību. Pieteicējas pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies. Tā kā pieteicējai par tiesas sēdes vietu un laiku ir paziņots likumā noteiktajā kārtībā, Administratīvo lietu departaments nolēma izskatīt kasācijas sūdzību bez pieteicējas pārstāves piedalīšanās.

Motīvu daļa

[7] Administratīvās apgabaltiesas spriedumā nav apšaubīts, ka nodokļu maksātāja pienākums ir pareizi atspoguļot darījuma vērtību grāmatvedības dokumentos. Tāpat spriedumā nav apšaubīta VID kompetence izvērtēt nodokļu maksātāja uzrādīto ziņu patiesumu. No apgabaltiesas sprieduma arī neizriet, ka eksperta novērtējums nav vērtējams kā pierādījums. Apgabaltiesa kritiski ir vērtējusi tikai apstākli, vai un cik pietiekami VID savas no tiesību normām izrietošās darbības un lēmumu ir pamatojis.

[8] Administratīvo lietu departamenta ieskatā Administratīvā apgabaltiesa pareizi piemērojusi Administratīvo lietu departamenta šajā lietā sniegto MK noteikumu Nr.374 6.punkta tulkojumu. Taču šīs normas tulkojums nav saistīts ar lēmuma pamatojuma kļūdu izvērtēšanu. Administratīvo lietu departaments, atceļot apgabaltiesas spriedumu, savā spriedumā nav norādījis, kā vērtējams pamatojuma trūkums. Tā spriedumā tikai norādīts, ka pamatojumam ir jābūt, bet apgabaltiesa, pirmo reizi izskatot lietu, to nav ņēmusi vērā.

[9] Apgabaltiesa savā spriedumā ir vērtējusi izmantotās metodes piemērošanas pamatojumu un secinājusi, ka konkrētajā gadījumā tiesai nav iespējams pārbaudīt pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, jo saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 250.panta otro daļu, tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, spriedumā ņem vērā tikai tos apstākļus, uz kuriem iestāde ir atsaukusies administratīvā akta pamatojumā.

[10] Administratīvo lietu departamenta ieskatā pamatojuma trūkums, skatot pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu, var tikt uzskatīts gan par tik būtisku procesuālu pārkāpumu, ka tā dēļ administratīvais akts ir atceļams, gan par tādu pārkāpumu, kurš norādāms kā administratīvā akta trūkums, bet kurš pats par sevi nerada tādas tiesiskās sekas kā administratīvā akta atcelšana. Tas izvērtējams katrā konkrētajā gadījumā. Par galvenajiem kritērijiem izmantojami divi apstākļi: 1) vai saprātīgs administratīvā akta adresāts no attiecīgā administratīvā akta pamatojuma varēja saprast, kāpēc attiecībā uz viņu izdots konkrētā satura administratīvais akts, 2) vai tiesa, pārbaudot attiecīgā administratīvā akta tiesiskumu, balstoties uz tā pamatojumu, var secināt, ka pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu.

Līdzīgus pamatojuma izvērtēšanas kritērijus ir noteikusi arī Eiropas Kopienų tiesa. Tā, piemēram, Eiropas Kopienų Pirmās instances tiesas 2006.gada 27.septembra sprieduma lietā T-168/01 50.punktā tiesa norādīja, ka lēmums ir pietiekami juridiski pamatots, ja tas satur skaidru autora argumentāciju, kas ieinteresētajām personām ļauj saprast, uz ko tas balstās, un tiesai pārbaudīt tā pamatotību. Toties tajā nav jāprecizē visi atbilstošie tiesiskie un faktiskie apstākļi, jo lēmuma atbilstība jāizvērtē, ņemot vērā gan tā tekstu, gan juridisko un faktisko kontekstu (*publicēts: <http://curia.europa.eu>*).

Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir secinājusi, ka nav iespējams pārbaudīt lēmuma tiesiskumu, balstoties tikai uz tā pamatojumu.

Turklāt, kā secina Administratīvo lietu departaments, VID savā lēmumā nav arī norādījis, kāpēc ir apšaubījis norādīto automašīnas vērtību (tas izriet no VID tiesai iesniegtajiem papildu dokumentiem, nevis no informācijas, ko VID sniedza pieteicējam). Tāpat VID nav paskaidrojis, kāpēc nav ņēmis vērā laika, kad automašīna tika

iegādāta un kad tika veikta ekspertīze, atšķirību, kaut arī apstrīdēšanas iesniegumā pieteicēja uz to bija norādījusi. Administratīvo lietu departamenta ieskatā šis arguments nebija uzskatāms par tik nebūtisku, uz kuru vispār nebija jāatbild.

VID atsauce kasācijas sūdzībā uz citiem Administratīvo lietu departamenta spriedumiem nav pamatota, tā kā apstākļi šajās lietās bija atšķirīgi – apgabaltiesa šajās lietās pamatojuma trūkuma ietekmi uz administratīvā akta tiesiskumu kopumā atšķirībā no konkrētās lietas nebija vērtējusi.

[11] Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesas spriedums ir atstājams negrozīts, bet VID kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 5.maija spriedumu atstāt negrozītu, bet Valsts ieņēmumu dienesta kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Augstākas iestādes lēmums gadījumā, ja zemāka iestāde apstrīdēto administratīvo aktu izdevusi, pārkāpjot pilnvaras; likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punkta interpretācija

1. Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punktā ietvertajā tiesību normā noteiktais amatpersonu loks, kurām ir tiesības pieņemt lēmumus par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu, ir izsmejošs un nav tulkojams paplašināti (likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punkts).

2. Gadījumā, ja administratīvā procesa ietvaros augstāka iestāde konstatē, ka zemāka iestāde ir pieņēmusi lēmumu, pārsniedzot savas pilnvaras, tad augstāka iestāde, kurai šādas pilnvaras attiecīgā jautājuma izlemšanai ir, izlemjot jautājumu pēc būtības, faktiski pārņem zemākas iestādes pilnvaras. Tādējādi tiek novērsts procesuālais pārkāpums, kas pieļauts administratīvā akta sākotnējā izdošanā. Procesuālais pārkāpums netiek novērsts, ja augstāka iestāde jautājumu pēc būtības neizlemj (tiesiskuma princips; Administratīvā procesa likuma 81.pants).

3. Augstākai iestādei, pēc būtības izvērtējot lietu un secinot, ka zemāka iestāde ir pārsniegusi savas pilnvaras, ir jāizdod satura ziņā citāds administratīvais akts. Piemērojot šo tiesību normu, augstākai iestādei vispirms ir jāatceļ zemākas iestādes lēmums, jo tas nav tiesisks, un pēc tam ar savu lēmumu ir jāizlemj jautājums pēc būtības. Šādi augstākai iestādei jārīkojas neatkarīgi no tā, vai zemākas un augstākas iestādes lēmumu lemjošās daļas atšķiras, jo, atstājot negrozītu zemākas iestādes lēmumu, augstāka iestāde līdz ar to atzīst šo lēmumu (Administratīvā procesa likuma 81.panta otrās daļas 4.punkts).

2006.gada 7.novembrī

Lietā Nr. SKA-443

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	D.Miņa
senatore	V.Krūmiņa
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Salons Daina" pārstāvim J.Dzelmem un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvim A.Šteinbergam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Salons Daina" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.jūlija lēmuma Nr.3.1/17495 atcelšanu, sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Salons Daina" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Centra rajona nodaļas vadītāja ar 2004.gada 18.marta lēmumu Nr.14.1.4/10688 nolēma piedzīt no sabiedrības ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) "Salons Daina" nodokļu parādu 12 634,99 latu apmērā, norakstot līdzekļus no kontiem kredītiestādēs, izņemot skaidro naudu, un vēršot piedziņu uz mantu. Lēmums pamatots ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punktu un Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes direktora 2003.gada 3.jūnija rīkojumu Nr.500.

Izskatot SIA "Salons Daina" sūdzību par minēto lēmumu, Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes direktors ar 2004.gada 10.maija lēmumu Nr.3.2/141 to atstāja negrozītu.

Par Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes direktora 2004.gada 10.maija lēmumu Nr.3.2/141 SIA "Salons Daina" iesniedza sūdzību Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram. Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ar 2004.gada 1.jūlija lēmumu Nr.3.1/17495 apstrīdēto lēmumu atstāja negrozītu.

[2] 2004.gada 3.augustā SIA "Salons Daina" iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, lūdzot atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.jūlija lēmumu Nr.3.1/17495.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 9.februāra spriedumu SIA "Salons Daina" pieteikumu noraidīja.

[4] Izskatot lietu sakarā ar SIA "Salons Daina" apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 25.maija spriedumu SIA "Salons Daina" pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Lietā nav strīda par to, ka SIA "Salons Daina" 2004.gada 18.martā bija nodokļu parāds valsts budžetam. Lietā ir strīds par to, vai Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Centra rajona nodaļas vadītāja bija tiesīga pieņemt lēmumu par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu un vai Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes direktors un Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors, atstājot negrozītu apstrīdēto Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Centra rajona nodaļas vadītājas lēmumu, rīkojušies atbilstoši savai kompetencei.

[4.2] Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.pantu pārsūdzētie Valsts ieņēmumu dienesta lēmumi tiesā ir pārbaudāmi līdzīgi administratīvajiem aktiem. Tiesai jāpārbauda Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 1.jūlija lēmums, vienlaikus pārbaudot arī sākotnējo lēmumu tiesiskumu un pamatotību.

[4.3] No likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta izriet, ka pārsūdzēto administratīvo aktu varēja pieņemt Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālās iestādes vadītājs vai tā vietnieks, bet ne teritoriālās iestādes nodaļas vadītājs. Tomēr gan Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes direktors, gan arī Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ir izskatījis lietu vēlreiz pēc būtības, atzīstot attiecīgās zemākās iestādes lēmumu par pamatotu. Gan Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes direktors, gan Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors lēmumos ir atsaucies uz likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punktu, kurā noteikta attiecīgo amatpersonu kompetence. Tāpat minētajos lēmumos izvērtēti lietas faktiskie apstākļi, atzīstot, ka 2004.gada 18.martā SIA "Salons Daina" bija nodokļu parāds budžetam un ka uz sabiedrību neattiecās nevienš apstāklis, kas nepieļautu nodokļu parāda bezstrīda piedziņu. Augstāka iestāde, izskatot lietu vēlreiz pēc būtības, lemj pēc tiem pašiem kritērijiem kā zemāka iestāde, tāpēc augstākas iestādes lēmums faktiski pilnībā aizstāj zemākas iestādes lēmumu. Tādējādi administratīvā akta apstrīdēšanas procesā ir novērsti procesuālie defekti, kas pieļauti attiecībā uz sākotnējā lēmuma izdevēja kompetenci.

[4.4] Hierarhiskās piekritības kļūda vienas iestādes ietvaros nebūtu atzīstama par tādu, kas rada tūlītēju administratīvā akta spēkā neesamību atbilstoši Administratīvā procesa likuma 74.panta 2.punktam un kas nevarētu tikt novērsta administratīvā akta apstrīdēšanas procesā. Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Centra rajona nodaļas vadītājas pieļautais procesuālais pārkāpums nav atzīstams par tik būtisku, ka tas konkrētajā gadījumā būtu ietekmējis personas tiesības, jo apstrīdēšanas procesā sākotnējā kļūda ir tikusi novērsta un lietas faktiskie apstākļi visās sākotnējā lēmuma apstrīdēšanas stadijās radīja pamatu konkrēta satura administratīvā akta, proti, lēmuma par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā, izdošanai.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija spriedumu SIA "Salons Daina" ir iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nav konstatējusi būtisku apstākli, ka SIA "Salons Daina" nav atzinusi Valsts ieņēmumu dienesta lēmumos norādīto nodokļa parādu un ka tas ir pārsūdzēts apelācijas instances tiesā.

[5.2] Tiesas secinājums, ka kļūda saistībā ar amatpersonas pilnvarām lēmuma pieņemšanā atzīstama par nebūtisku procesuālu pārkāpumu, ir pretrunā Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punktam.

[5.3] No Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.panta un 10.panta, kā arī Administratīvā procesa likuma 5.panta un 12.panta izriet, ka iestādei ir pienākums reaģēt, lai noskaidrotu, vai tās padotībā esošā iestāde ir rīkojusies piešķirtās kompetences ietvaros. Valsts ieņēmumu dienesta augstākajām amatpersonām vajadzēja atzīt, ka viņu pakļautībā esošā amatpersona ir pārsniegusi savas kompetences robežas, un tādēļ atbilstoši Administratīvā procesa likuma 81.panta otrās daļas 4.punktam tām vajadzēja izdot satura ziņā citādu administratīvo aktu.

[5.4] Nav saprotama tiesas argumentācija, ka sākotnējais lēmums par nodokļa parāda bezstrīda piedziņu ir guvis tādu amatpersonu akceptu, kuru kompetencē ietilpst šādu lēmumu pieņemšana. Proti, nevienā Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu lēmumā nav atzīts fakts, ka Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes Centra rajona nodaļas vadītāja ir pārkāpusi kompetences robežas.

[5.5] Tiesa veicina Valsts ieņēmumu dienesta prettiesisko rīcību.

[6] Valsts ieņēmumu dienests par SIA "Salons Daina" kasācijas sūdzību ir iesniedzis paskaidrojumus, norādot, ka Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija spriedums atzīstams par tiesisku un pamatotu.

[7] Tiesas sēdē SIA "Salons Daina" pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem. Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[9] Saskaņā ar likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punktu (*redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas dienā*) tiesības bezstrīda kārtībā piedzīt no juridiskajām un fiziskajām personām ieskaitīšanai valsts budžetā vai pašvaldību budžetos, kā arī speciālajos valsts un pašvaldību budžetos noteiktajā

termiņā nenomaksātās Valsts ieņēmumu dienesta administrēto valsts nodokļu, nodevu un citu Valsts ieņēmumu dienesta iekasējamo valsts noteikto obligāto maksājumu summas, likumos paredzētās soda naudas, ja konstatēta peļņas (ienākumu) samazināšana vai slēpšana, un citas soda un nokavējuma naudas bija Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram un viņa vietniekiem, ģenerāldirektora pilnvarotajiem centrālā aparāta nodokļu administrēšanas struktūrvienību vadītājiem un viņu vietniekiem, teritoriālo iestāžu direktoriem un viņu vietniekiem. Kā Senāta Administratīvo lietu departaments ir atzinis līdzīgās lietās, šajā tiesību normā noteiktais amatpersonu loks, kurām ir tiesības pieņemt lēmumus par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu, ir izsmeļošs un nav tulkojams paplašināti (sk. 2006.gada 26.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-313/2006 10.punktu un 2006.gada 10.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-379/2006 8.punktu).

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa pamatoti ir atzinusi, ka likumā "Par Valsts ieņēmumu dienestu" ir skaidri noteikts, ka SIA "Salons Daina" pārsūdzēto administratīvo aktu varēja pieņemt Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālās iestādes vadītājs vai tā vietnieks, bet ne teritoriālās iestādes nodaļas vadītājs, kā tas bija konkrētajā gadījumā.

[10] Lai gan atzīstot, ka sākotnējo lēmumu pieņēmusi iestāde, kurai nebija attiecīgas kompetences, Administratīvā apgabaltiesa uzskatīja, ka ir novērsta sākotnējā kļūda. Pirmkārt, apgabaltiesa konstatēja, ka gan Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālās iestādes direktoram, gan Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram ir likumā paredzētas pilnvaras šādu lēmumu pieņemšanai. Otrkārt, apgabaltiesa secināja, ka minētajos lēmumos ir izvērtēti lietas faktiskie apstākļi, proti, atzīts, ka 2004.gada 18.martā SIA "Salons Daina" bija nodokļu parāds budžetam un ka uz sabiedrību neattiecās neviens apstāklis, kas nepieļautu nodokļu parāda bezstrīda piedziņu.

Senāta Administratīvo lietu departaments pēc būtības piekrīt apgabaltiesas apsvērumiem. Gadījumā, ja administratīvā procesa ietvaros augstāka iestāde konstatē, ka zemāka iestāde ir pieņēmusi lēmumu, pārsniedzot savas pilnvaras, tad augstāka iestāde, kurai šādas pilnvaras attiecīgā jautājuma izlemšanai ir, izlemjot jautājumu pēc būtības, faktiski pārņem zemākas iestādes pilnvaras. Tādējādi tiek novērsts procesuālais pārkāpums, kas pieļauts administratīvā akta sākotnējā izdošanā (sk. sprieduma lietā Nr.SKA-379/2006 9.punktu). Vienlaikus Senāta Administratīvo lietu departaments ir atzinis, ka procesuālais pārkāpums netiek novērsts, ja augstāka iestāde jautājumu pēc būtības neizlemj (*turpat*).

[11] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 81.panta otro daļu augstāka iestāde pēc tam, kad izskatījusi lietu pēc būtības apstrīdētajā daļā, var pieņemt vienu no šādiem lēmumiem: atstāt

negrozītu administratīvo aktu; atcelt administratīvo aktu (pilnībā vai kādā tā daļā); izdot satura ziņā citādu administratīvo aktu.

Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka augstākai iestādei, pēc būtības izvērtējot lietu un secinot, ka zemāka iestāde ir pārsniegusi savas pilnvaras, ir jāpieņem Administratīvā procesa likuma 81.panta otrās daļas 4.punkts, t.i., jāizdod satura ziņā citāds administratīvais akts. Piemērojot šo tiesību normu, augstākai iestādei vispirms ir jāatceļ zemākas iestādes lēmums, jo tas nav tiesisks, un pēc tam ar savu lēmumu ir jāizlemj jautājums pēc būtības. Šādi augstākai iestādei jārikojas neatkarīgi no tā, vai zemākas un augstākas iestādes lēmumu lemjošās daļas atšķiras, jo, atstājot negrozītu zemākas iestādes lēmumu, augstāka iestāde līdz ar to atzīst šo lēmumu par tiesisku.

[12] Kā izriet no apgabaltiesas konstatētā šajā lietā, apstrīdēšanas iestādes (Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas Reģionālās iestādēs direktors un Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors) savos lēmumos ir atzinušas, ka sākotnēji zemākas iestādes izdots administratīvais akts izdots attiecīgās iestādes kompetences ietvaros. Papildus šīs iestādes minēja faktiskos apstākļus pēc būtības, konstatējot konkrēto nodokļu parādu. Savukārt lēmuma lemjošajā daļā gan Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas Reģionālās iestādes direktors, gan Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektors ir atstājuši negrozītu zemākas iestādes lēmumu. Tātad abas apstrīdēšanas iestādes ir atzinušas, ka sākotnējais lēmums ir tiesisks, jo, cita starpā, pieņemts kompetences ietvaros.

Ievērojot šā sprieduma 11.punktā minēto, nav uzskatāms, ka konkrētajā gadījumā kāda no augstākām iestādēm ir pārņēmusi zemākas iestādes pilnvaras un izlēmusi jautājumu pēc būtības. Šo secinājumu nemaina apgabaltiesas konstatētais, ka augstākas iestādes ir vērtējušas arī faktiskos apstākļus. Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka kādai no augstākām iestādēm vajadzēja atzīt, ka sākotnējā iestāde ir pārsniegusi savas kompetences robežas, un tādēļ atbilstoši Administratīvā procesa likuma 81.panta otrās daļas 4.punktam attiecīgajai iestādei vajadzēja izdot satura ziņā citādu administratīvo aktu.

[13] Ievērojot iepriekš minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams, bet kasācijas sūdzība ir apmierināma. Ņemot to vērā, departaments atzīst, ka nav nepieciešams izvērtēt citus kasācijas sūdzības argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

nosprīd

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora tiesības, izskatot apstrīdēšanas iesniegumu, aprēķināt lielāku nodokļa parādu, nekā to bija noteikusi zemākā iestāde, bet ne lielāku soda naudu (*reformatio in peius* aizliegums)

1. *Likuma normas, kas noteic, kā nosakāms nodokļa apmērs, ir obligātās tiesību normas. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram, izskatot apstrīdēšanas iesniegumu par zemākas iestādes pieņemtu lēmumu par nodokļu parāda uzrēķinu, ir tiesības aprēķināt lielāku parāda apmēru, nekā tas bija noteikts apstrīdētajā lēmumā (izņēmums no reformatio in peius aizlieguma principa) (Administratīvā procesa likuma 81.panta trešā daļa).*

2. *Soda naudai, ko Valsts ieņēmumu dienests aprēķina par nesamaksāto nodokli, piemīt krimināltiesisks sankcijas raksturs. Tādējādi, izvērtējot nodokļa parādnieka sūdzību par zemākas iestādes lēmumu, augstākajai iestādei daļā par aprēķināto soda naudu jāņem vērā tie paši principi, kas ievērojami, pārskatot administratīvo sodu vai kriminālsodu sakarā ar sodītās personas sūdzību (Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra; Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants).*

3. *Gadījumā, ja par piemēroto administratīvo sodu vai kriminālsodu sūdzējusies pati sodītā persona, nav pieļaujams, ka šīs sūdzības izskatītājs ar savu lēmumu vēl vairāk pasliktina sodītās personas stāvokli. Līdz ar to reformatio in peius (lēmuma pasliktināšana apstrīdēšanas rezultātā) nav pieļaujama arī nodokļu soda naudas pārskatīšanas gadījumā, ja pārskatīšanas process ierosināts uz nodokļu maksātāja iesnieguma pamata (Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra; Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punkts; Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa).*

2006.gada 20.decembrī

Lieta Nr. SKA-543

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

priekšsēdētāja senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senators	N.Salienieks

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA "Dels" pieteikumu par Valsts ieņēmumu dienesta 2004.gada 21.maija lēmuma Nr.19.2/13246 atcelšanu, sakarā ar SIA "Dels" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 14.jūlija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk – VID) veicis SIA "Dels" nodokļu auditu par pievienotās vērtības nodokli (turpmāk – PVN) par periodu no 2001.gada 1.jūnija līdz 2003.gada 31.oktobrim un par uzņēmumu ienākuma nodokli (turpmāk – UIN) par 2001. un 2002.gadu.

[1.1] Ar VID Zemgales reģionālās iestādes Nodokļu kontroles pārvaldes Audita daļas priekšnieces 2004.gada 15.janvāra lēmumu Nr.8 SIA "Dels" uzlikts par pienākumu iemaksāt valsts budžetā papildus aprēķināto UIN Ls 2311,94 un soda naudu Ls 2311,94. Pieteicēja šo lēmumu apstrīdējusi.

[1.2] Ar VID Zemgales reģionālās iestādes direktora 2004.gada 22.marta lēmumu Nr.01-10.02/74 atstāts negrozīts 2004.gada 15.janvāra lēmums Nr.8. Arī šo lēmumu pieteicēja apstrīdējusi.

[1.3] Ar VID ģenerāldirektora v.i. 2004.gada 21.maija lēmumu Nr.19.2/13246 atcelts minētais 2004.gada 22.marta lēmums un SIA "Dels" papildu nomaksai valsts budžetā noteikts UIN par 2002.gadu Ls 9077,73 un soda nauda Ls 9077,73.

VID ģenerāldirektors atzinis, ka nav faktiski noticis pieteicējas darījums par bērza finierkluču iegādi no SIA "M.L.Loewe&K". VID reģionālās iestādes lēmumu VID ģenerāldirektors atcēlis, jo atzinis, ka VID reģionālā iestāde nav pareizi noteikusi papildu aprēķināmā nodokļa un līdz ar to arī soda naudas summu.

[2] SIA "Dels" iesniegusi tiesā pieteikumu par VID 2004.gada 21.maija lēmuma Nr.19.2/13246 atcelšanu.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 21.februāra spriedumu pieteikums apmierināts. VID pārsūdzējis šo spriedumu.

[4] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 14.jūlija spriedumu pieteikums noraidīts. Apgabaltiesas spriedums pamatots ar tālāk minēto.

[4.1] Lietā nepastāv strīds par to, ka pieteicējas darījumos ar SIA "M.L.Loewe&K" ir noformēti darījumus apliecināši dokumenti un ir veikta samaksa par izrakstītajiem rēķiniem. VID norādījis, ka darījumi nav faktiski notikuši, jo audita pārbaudes rezultātā konstatējis:

1) SIA "M.L.Loewe&K" amatpersona VID nodaļā neierodas, līdz ar to nav iespējams pārliecināties, vai saimnieciskie darījumi ar SIA "Dels" faktiski ir notikuši;

2) SIA "M.L.Loewe&K" izrakstītajās KTPR kā preču izsniedzējs ir norādīts minētās SIA direktors A.Kaulakans, kurš noliedz, ka būtu veicis darījumus;

3) SIA "M.L.Loewe&K" VID iesniegtajos PVN nodokļa deklarāciju pieteikumos par kokmateriālu piegādēm un pakalpojumiem darījumos ar kokmateriāliem neuzrāda darījumus ar SIA "Dels".

[4.2] VID sniegtajā paskaidrojumā A.Kaulakans norādījis, ka 2000.gadā nolēmis pārdot savu uzņēmumu. Nodevis uzņēmuma dokumentus kādā firmā. Viņam piezvanījis nepazīstams vīrietis un piedāvājis nopirkt uzņēmumu, kā arī piedāvājis būt par uzņēmuma direktoru. A.Kaulakans piekritis un saņēmis par to Ls 100. Vienīgais, ko darījis – 2002.gada janvāra mēnesī atvēris kontu bankā un parakstījis un nosūtījis VID atskaites. Atskaites pārbaudīt nav varējis, jo nav zinājis ne par vienu darījumu, izņemot atskaiti par darba ņēmēju, tas ir pats par sevi. Vairāk nekādu sava uzņēmuma dokumentus nav parakstījis.

Pirmās instances tiesas sēdē A.Kaulakans sniedzis identiskas liecības. Papildus liecinājis, ka alga par direktora amatu nav maksāta, vienīgi Ls 5–10 ceļa izdevumiem. Nav parakstījis arī rēķinus un pavadzīmes, un lietā esošos dokumentus. Nav parakstījis arī tīru lapu.

[4.3] Vērtējot lietā esošos materiālus kopsakarā ar VID konstatētajiem faktiem un A.Kaulakana paskaidrojumiem, atzīstams, ka SIA "M.L.Loewe&K" nevarēja būt patiesais SIA "Dels" darījuma partneris, jo no SIA "M.L.Loewe&K" vienīgās amatpersonas paskaidrojumiem izriet, ka faktiski darījumi nav veikti. Tādējādi atzīstams, ka lietā nav gūti pietiekami pierādījumi, ka SIA "M.L.Loewe&K" vārdā izrakstītajā rēķinā norādītā prece ir iegādāta no SIA "M.L.Loewe&K".

[4.4] Turklāt, kā norādīts VID lēmumā, KTPR attiecībā uz preču izkraušanas vietas adresi ir norādīts "Tukuma rajons". Saskaņā ar Ministru kabineta 2001.gada 12.jūnija noteikumu Nr.252 "Kokmateriālu transporta pavadzīmes-rēķina lietošanas un noformēšanas kārtība" 5.6.apakšpunktu KTPR jābūt norādītai kravas iekraušanas un izkraušanas vietai. Atzīstams par pamatotu VID arguments, ka norāde uz rajonu ir nepietiekama, lai VID varētu izsekot darījuma patiesai norisei. Līdz ar to pieteicēja arguments, ka preču izkraušanas vieta ir norādīta, atzīstams par nepamatotu.

[4.5] Tā kā VID pamatoti konstatējis, ka pieteicēja samazinājusi ar UIN apliekamo ienākumu, VID pamatoti saskaņā ar likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" 26.panta pirmo daļu un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmo daļu pieņēmis lēmumu uzlikt par pienākumu samaksāt budžetā nesamaksāto UIN un soda naudu likumā noteiktajā apmērā.

[4.6] Likuma normas par pielietojamām nodokļu aprēķinu metodēm ir obligātās tiesību normas, līdz ar to atbilstoši Administratīvā procesa likuma 81.panta trešajai daļai VID ģenerāldirektoram bija tiesības noteikt lielāku parādu, nekā tas bija noteikts apstrīdētajā lēmumā.

[5] Pieteicēja ir iesniegusi kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] SIA "M.L.Loewe&K" izrakstītie KTPR apliecina, ka darījums starp pieteicēju un SIA "M.L.Loewe&K" ir noticis. Savukārt SIA "M.L.Loewe&K" direktora A.Kaulakana paskaidrojums, ko viņš sniedzis VID, un liecība, ko viņš sniedzis pirmās instances tiesā, ka darījumi nav notikuši, nav patiesi. A.Kaulakans nepatiesi norādījis, ka nav izņēmis VID KTPR veidlapas. Viņš bijis vienīgā SIA "M.L.Loewe&K" amatpersona ar paraksta tiesībām, tādēļ VID varēja izsniegt attiecīgās veidlapas tikai viņam vai viņa pilnvarotam pārstāvim. Nav pierādījumu, ka veidlapas būtu izsniegtas, pārkāpjot tiesību normu prasības. Līdz ar to uzskatāms, ka KTPR veidlapas SIA "M.L.Loewe&K" ir izsniegtas likumīgi.

A.Kaulakans paskaidrojumos arī nepatiesi norādījis, ka SIA "M.L.Loewe&K" nav veikusi saimniecisko darbību un ka viņš tās vārdā nav parakstījis nekādus dokumentus, izņemot atskaites VID. Laikā, par kuru A.Kaulakans ir norādījis šādu informāciju, SIA "M.L.Loewe&K" ir reģistrējusi VID jaunu struktūrvienību. Šādu struktūrvienību varēja reģistrēt vienīgi A.Kaulakans, kurš bija vienīgā SIA "M.L.Loewe&K" amatpersona ar paraksta tiesībām, vai viņa pilnvarota persona.

A.Kaulakans paskaidrojumos un liecībā ir norādījis, ka SIA "M.L.Loewe&K" vārdā atvēris norēķinu kontu bankā. Uz šo kontu pieteicēja pārskaitījusi samaksu. VID veiktās pārbaudes laikā attiecīgā summa kontā vairs neatradās. Ja jau kontu atvēra A.Kaulakans, ar to varēja rīkoties tikai viņš. Līdz ar to nav patiesi A.Kaulakana norādītais, ka viņš nav veicis saimniecisko darbību SIA "M.L.Loewe&K" vārdā.

Apstāklis, ka pieteicēja samaksu par SIA "M.L.Loewe&K" piegādātajiem kokmateriāliem ieskaitījis tās kontā, ar kuru bija tiesīgs rīkoties A.Kaulakans, pierāda, ka darījums starp pieteicēju un SIA "M.L.Loewe&K" ir noticis.

A.Kaulakans paskaidrojumos norādījis, ka ir iesniedzis VID atskaites par SIA "M.L.Loewe&K". Tajā skaitā ir iesniegtas atskaites par budžetā iemaksāto iedzīvotāju ienākuma nodokli un valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksām. Minētie nodokļi maksāti, jo A.Kaulakans bijis noformēts par Ls 60 mēnesī. Tas, ka SIA "M.L.Loewe&K" ir maksājusi nodokļus, apliecina, ka tā saimnieciskās darbības rezultātā ir guvusi naudas līdzekļus. Līdz ar to nav patiesi A.Kaulakana apgalvojumi, ka SIA "M.L.Loewe&K" nav veikusi nekādu saimniecisko darbību.

Neviens procesa dalībnieks nav apstrīdējis SIA "M.L.Loewe&K" izrakstītos KTPR, nav iesniedzis pieteikumu par rakstveida pierādījuma viltojumu, lai gan A.Kaulakans norādījis, ka KTPR nav parakstījis. Līdz ar to secināms, ka lietas dalībnieki neuzskata, ka rakstveida pierādījumi būtu viltoti.

A.Kaulakans sniedzis nepatiesas ziņas par darījumiem, jo vēlas izvairīties no Krimināllikuma 218.pantā paredzētās atbildības par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināmo maksājumu nomaksas.

[5.2] Pieteicēja bija apgabaltiesai norādījusi uz apstākļiem, kas izklāstīti iepriekšējā apakšpunktā. Tomēr tiesa ir vērtējusi tikai A.Kaulakana paskaidrojumus un liecību un VID paskaidrojumus, kas pamatoti ar A.Kaulakana paskaidrojumiem. Pieteicējas norādītos argumentus un pierādījumus, kas pierāda, ka daudzi A.Kaulakana minētie apstākļi nav patiesi, bet darījumi nav notikuši, tiesa nav vērtējusi. A.Kaulakana paskaidrojumiem apgabaltiesa devusi priekšroku bez jebkādas motivācijas. Tādējādi apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo daļu, jo pierādījumus nav pārbaudījusi vispusīgi, pilnīgi un objektīvi. Apgabaltiesa pārkāpusi arī Administratīvā procesa likuma 154.panta trešo daļu, jo nav spriedumā norādījusi, kādēļ vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienu faktu par pierādītu, bet citu – par nepierādītu.

[5.3] Apsverot jautājumu par SIA "M.L.Loewe&K" izrakstītajos KTPR norādīto kravas iekraušanas un izkraušanas vietu, tiesa nav ņēmusi vērā, ka Ministru kabineta 2001.gada 12.jūnija noteikumi Nr.252 "Kokmateriālu transporta pavadzīmes-rēķina lietošanas un noformēšanas kārtība", kas bija spēkā darījuma brīdī, nenoteica, cik precīzi jānorāda kravas iekraušanas un izkraušanas vieta. Tiesa nav vērtējusi arī pieteicējas norādi, ka pavadzīmes veidlapas 11.punktā "kravas pārvadātājs" ir ieraksts, ka krava netiek transportēta. Tas ir, kokmateriāli ir nopirkti cīsmā, kuras atrašanās vietu ir grūti norādīt precīzāk. Līdz ar to tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo un trešo daļu.

[5.4] Pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo un trešo daļu, tiesa nonākusi pie nemotivēta un nepamatota secinājuma par darījuma norisi. Tā rezultātā tiesa nepamatoti piemērojusi materiālo tiesību normas – likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" 26.panta pirmo daļu un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32.panta pirmo daļu.

[5.5] Pieļauto materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ apgabaltiesa ir nepareizi izspriedusi lietu. Līdz ar to tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 246.panta trešo daļu, kas noteic, ka tiesas spriedumam ir jābūt tiesiskam un pamatotam.

[6] VID iesniedzis paskaidrojumus par pieteicējas kasācijas sūdzību. VID kasācijas sūdzību neatzīst un uzskata, ka apgabaltiesas spriedums ir pamatots.

[7] SIA "Dels" un VID ir piekrituši lietas izskatīšanai rakstveida procesā, un Administratīvo lietu departaments atzīst, ka lietā esošie dokumenti ir pietiekami, lai lietu varētu izskatīt bez tiesas sēdes. Tādēļ lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Administratīvo lietu departamenta ieskatā nepamatoti ir kasācijas sūdzības argumenti, ka tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta normas, it kā nevērtējot atsevišķus pierādījumus vai nepietiekami vērtējot norādītos pierādījumus un nedodot pietiekamu argumentāciju. Administratīvo lietu departamenta ieskatā Administratīvā apgabaltiesa ir vērtējusi pierādījumus kopumā un pietiekami to atspoguļojusi savā spriedumā (*sk. šā sprieduma 4.1.–4.5.apakšpunktu*). Turklāt no vairākiem kasācijas sūdzībā minētajiem argumentiem izriet, ka SIA "Dels" vēlas pierādījumu pārvērtēšanu, taču tas neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Administratīvo lietu departamenta ieskatā kasācijas sūdzībā minētie argumenti ir noraidāmi.

[9] Administratīvo lietu departaments, *ex officio* pārbaudījis apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 103.panta otrajai daļai, atzīst, ka ir izvērtējams jautājums, vai apgabaltiesa pareizi piemērojusi Administratīvā procesa likuma 81.panta trešo daļu, kas noteic, ka lēmums par apstrīdēto administratīvo aktu nedrīkst būt iesniedzēja interesēm nelabvēlīgāks nekā apstrīdētais administratīvais akts, izņemot gadījumu, kad augstāka iestāde konstatē, ka ir pārkāptas obligātās materiālo tiesību normas.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā Administratīvā apgabaltiesa pareizi norādījusi, ka likuma normas, kas noteic, kā nosakāms nodokļa apmērs, ir obligātās tiesību normas, līdz ar to VID ģenerāldirektoram bija tiesības noteikt lielāku parādu, nekā tas bija noteikts apstrīdētajā lēmumā.

Tomēr Administratīvo lietu departamenta ieskatā VID ģenerāldirektora lēmums daļā par papildu nodokļa uzlikšanu un papildu soda naudas uzlikšanu ir vērtējams atšķirīgi. Kā jau Administratīvo lietu departaments ir norādījis iepriekš (*sk. 2006.gada 19.septembra lēmuma lietā Nr.SKA-283/2006 15.punktu, publicēts: <http://www.at.gov.lv>*), Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot un piemērojot Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.pantu, vairākos spriedumos ir noteikusi, ka sods, kas tiek uzlikts par nodokļu normu neievērošanu, konvencijas 6.panta izpratnē ir uzskatāms par

kriminālsodu (*sk., piemēram, 2001.gada 3.maija sprieduma "J.B. pret Šveici" 44.–51.punktu, iesnieguma nr.31827/96; 2002.gada 23.jūlija sprieduma "Janosevics (Janosevic) pret Zviedriju" 64.–71.punktu, iesnieguma nr.34619/97*). Tā lietā "Janosevics (Janosevic) pret Zviedriju" Eiropas Cilvēktiesību tiesa uzskatīja par kriminālsodu sodu, kas bija uzlikts 20% un 40% ietvaros no nesamaksātā nodokļa. Atbilstoši Zviedrijas tiesībām, šis sods netika uzskatīts par kriminālsodu.

Arī Latvijas likumā "Par nodokļiem un nodevām" 32.pantā paredzētā soda nauda 100% apmērā (*apmērā, kāds bija noteikts pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā*) no nenomaksātā nodokļa netiek uzskatīta par kriminālsodu, bet gan administratīvu piespiedu līdzekli. Tomēr Administratīvo lietu departamenta ieskatā šai soda naudai, līdzīgi kā iepriekš minētajās Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietās piemīt kriminālsoda raksturs soda bardzības dēļ, kā arī tādēļ, ka soda nauda ir paredzēta, lai sodītu pārkāpēju un novērstu citu pārkāpumu izdarīšanu (*sal. iepriekš minētā sprieduma lietā "Janosevics (Janosevic) pret Zviedriju" 67.–71.punktu*).

Ņemot vērā iepriekš teikto, Administratīvo lietu departamenta uzskata, ka, izvērtējot soda noteikšanu par nodokļus reglamentējošo tiesību normu pārkāpumu, ir piemērojami tie paši principi, kas noteikti, apstrīdēšanas vai pārsūdzēšanas rezultātā pārskatot administratīvo sodu un kriminālsodu sakarā ar sodītās personas sūdzību. Atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punktam augstāka iestāde vai amatpersona, izskatot sūdzību par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var grozīt soda mēru, taču tā, lai sods netiktu pastiprināts. Atbilstoši Kriminālprocesa likuma 344.panta piektajai daļai amatpersona vai tiesa, kura izlemj sūdzību, nevar atcelt agrāk pieņemto nolēmumu, ja tas var radīt stāvokļa pasliktināšanos personai, kura iesniegusi sūdzību vai kuras interesēs tā iesniegta. Kā redzams no iepriekš minētajām normām, *reformatio in peius* (lēmuma pasliktināšana apstrīdēšanas rezultātā) gadījumā, ja par to sūdzas sodītā persona, nav pieļaujams. Tādējādi nav pieļaujams *reformatio in peius* arī nodokļu soda naudas pārskatīšanas gadījumā, ja pārskatīšanas process ierosināts uz nodokļu maksātāja iesnieguma pamata.

Ņemot vērā iepriekš teikto, kā arī apstākli, ka apgabaltiesa savā spriedumā ir norādījusi tikai uz papildu nodokļu parāda noteikšanas tiesiskumu, bet nav izdarījusi nekādus apsvērumus attiecībā uz papildu soda naudas uzlikšanas tiesiskumu, Administratīvās apgabaltiesas spriedums daļā, kas attiecas uz soda naudu, ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 14.jūlija spriedumu daļā, ar kuru SIA "Dels" pieteikums noraidīts daļā par soda naudu, un lietu šajā daļā nosūtīt Administratīvajai apgabaltiesai jaunai izskatīšanai;

pārējā daļā Administratīvās apgabaltiesas spriedumu atstāt negrozītu.

Spriedums nav pārsūdzams.

3. Nolēmumi lietās par pašvaldību lēmumiem**Lēmuma par nodokļu maksājumu un nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā pārvērtēšana tiesā**

1. Lēmums par nodokļu maksājuma un nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā pēc būtības būtu uzskatāms par uz naudas maksājumu vērsta administratīvā akta piespiedu izpildes pasākumu, kas atsevišķi nav pārsūdzams. Tomēr, ievērojot, ka likuma "Par nodokļiem un nodevām" speciālā norma paredz, ka šādus lēmumus var apstrīdēt un pēc tam pārsūdzēt tiesā, atzīstams, ka tiesā šāds lēmums ir pārbaudāms pēc tiem pašiem kritērijiem kā administratīvais akts (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.¹pants).

2. Tiesai, lemjot par tāda lēmuma tiesiskumu, kurš pieņemts par nodokļu parāda, pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā, atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principam jāpārbauda tā atbilstība visiem Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmajā daļā noteiktajiem kritērijiem: 1) vai lēmums izdots, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus, 2) vai lēmums atbilst materiālo tiesību normām, 3) vai lēmuma pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības (Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmā daļa).

2006.gada 7.februārī

Lieta Nr. SKA-36

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	I.Skultāne
senatore	G.Višņakova,

piedaloties atbildētājas Rīgas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvim A.Dāvidniekam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta pēc Jurgena K. pieteikuma par Rīgas domes priekšsēdētāja lēmuma atcelšanu, sakarā ar Jurgena K. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 12.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas domes Finanšu departaments Jurgenam K. papildus noteica nekustamā īpašuma nodokli (turpmāk – NĪN) īpašumam Skaistkalnes ielā, Rīgā, (..), par 1999.gadu ar 2000.gada 13.aprīļa

maksāšanas paziņojumu Nr.850, par 1998. un 1997.gadu – ar 2000.gada 4.oktobra maksāšanas paziņojumu Nr.1043. Rīgas domes Finanšu departamenta Zemgales priekšpilsētas Finanšu nodaļa 2001.gada 12.janvāra vēstulē Nr.14-44/28 pieteicējam norādījusi, ka nodokļu pārrēķins par 1997., 1998. un 1999.gadu veikts pamatoti. Šo atbildi Jurgens K. Rīgas domes priekšsēdētājam neapstrīdēja. Ar Rīgas domes Finanšu departamenta Pašvaldību ieņēmumu pārvaldes Piedziņas nodaļas 2003.gada 15.novembra lēmumu Nr.FD-03-526-ls no Jurgena K. noteikts bezstrīda kārtībā piedzīt NĪN parādu par zemi Ls 68,22, pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudu Ls 1015,90, kopā Ls 1084,12 un ar tā paša datuma lēmumu Nr.DF-03-527-ls – NĪN parādu Ls 1035,93, pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudu Ls 647,76, kopā Ls 1683,69, kā arī piemērot nodrošinājuma līdzekļus – ierakstīt zemesgrāmatā aizlieguma zīmes, nostiprināt zemesgrāmatā kīlas tiesības un reģistrēt transportlīdzekļu atsavināšanas aizliegumu. Lēmumi pamatoti ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 5.punktu, 26. un 26.¹pantu. Izskatījis Jurgena K. sūdzību, Rīgas domes priekšsēdētājs ar 2004.gada 8.janvāra lēmumu Nr.RD-04-82-ap sūdzību noraidīja.

[2] 2004.gada 10.februārī (ar papildinājumiem 2004.gada 26.februārī) Administratīvajā rajona tiesā saņemts Jurgena K. pieteikums par Rīgas domes priekšsēdētāja 2004.gada 8.janvāra lēmuma Nr.RD-04-82-ap atcelšanu. Norādīts, ka nodokļu pārrēķins veikts nepamatoti, jo ar atpakaļejošu datumu prettiesiski paaugstināta zemes kadastrālā vērtība.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 10.septembra spriedumu noraidīja pieteicēja pieteikumu par Rīgas domes priekšsēdētāja 2004.gada 8.janvāra lēmuma Nr.RD-04-82-ap atcelšanu.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa pieteicēja pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pieteicējs attiecībā uz 2000.gada 13.aprīļa un 4.oktobra Rīgas domes Finanšu departamenta lēmumiem nav ievērojis likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 10.panta pirmajā un trešajā daļā noteikto apstrīdēšanas kārtību. Līdz ar to šie administratīvie akti kļuvuši neapstrīdami.

[4.2] Pieteicējs ir būtiski nokavējis gan Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 76.punktā noteikto administratīvā akta apstrīdēšanas termiņu, gan arī šo noteikumu 92.punktā noteikto termiņu iesnieguma iesniegšanai, lai administratīvā akta procesu uzsāktu no jauna. Līdz ar to Rīgas domes priekšsēdētājs 2004.gada 8.janvāra lēmumā Nr.RD-04-82-ap pamatoti pēc būtības nav pārskatījis Rīgas domes Finanšu

departamenta Zemgales priekšpilsētas Finanšu nodaļas 2001.gada 12.janvāra vēstuli Nr.14-44/28. Rīgas domes Finanšu departamenta 2003.gada 15.novembra lēmumi par maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā ir vērsti uz Rīgas domes Finanšu departamenta Zemgales priekšpilsētas Finanšu nodaļas 2001.gada 12.janvāra lēmuma Nr.14-44/28 izpildi.

[4.3] No 2001.gada 12.janvāra lēmuma Nr.14-44/28 līdz 2003.gada 15.novembrim, kad pieņemts lēmums par tā izpildi – nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā, – trīs gadu termiņš nav pagājis. Līdz ar to atbildētāja nav pārkāpusi likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta astoto daļu. Tādējādi pamatoti pieņemti lēmumi par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā no pieteicēja. Tāpēc Rīgas domes priekšsēdētāja 2004.gada 8.janvāra lēmums Nr.RD-04-82-ap arī šajā daļā atzīstams par pamatotu.

[4.4] Nav pamatots pieteicēja apelācijas sūdzībā ietvertais lūgums nodot lietu izskatīšanai Satversmes tiesai, jo Satversmes tiesas kompetencē neietilpst izskatīt strīdus pēc būtības, bet pieteicējs nav norādījis, kādas tiesību normas, viņaprāt, neatbilst Satversmei.

[4.5] Nav izskatāms atbilstoši Administratīvā procesa likuma 302.panta otrajai daļai pieteicēja apelācijas sūdzībā ietvertais lūgums par procesuālā termiņa atjaunošanu pieteikuma iesniegšanai par Rīgas domes Finanšu departamenta 2000.gada 3.novembra lēmumu Nr.906, jo ne šāds lūgums, ne arī pieteikums par šāda administratīva akta atcelšanu nav iesniegts pirmās instances tiesai.

[5] Par minēto spriedumu pieteicējs iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot Administratīvās apgabaltiesas spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Nav pamatots tiesas secinājums, ka nav jāizskata lūgums par procesuālā termiņa atjaunošanu 2000.gada 3.novembra lēmuma Nr.906 pārsūdzēšanai. Pirmajā instancē šāds lūgums tika izteikts un pirmās instances tiesa šo jautājumu izskatīja.

[5.2] Tiesa nav izvērtējusi visus lietas materiālus un līdz ar to nonākusi pie kļūdaina secinājuma, ka nav pagājis trīs gadu termiņš no nodokļa uzrēķina 2001.gadā līdz tā izpildei 2003.gadā. Rīgas domes Finanšu departamenta Zemgales priekšpilsētas Finanšu nodaļas 2001.gada 12.janvāra vēstule Nr.14-44/2, no kuras tiesa skaitījusi trīs gadu termiņu atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta astotajai daļai, ir tikai kārtējā korespondence. Termiņš rēķināms no 2000.gada 3.novembra lēmuma Nr.906. Tiesa to nav vērtējusi.

[5.3] Tiesa nav izvērtējusi, ka pieteicējs lūgumu par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesai ir izteicis, norādot uz tiesību normām, kuras neatbilst Satversmei. Līdz ar to tiesa izdarījusi nepamatotu secinājumu, ka pieteicējs nav norādījis, kādas tiesību normas,

viņaprāt, neatbilst Satversmei. Pieteicējs jau apelācijas sūdzībā bija norādījis, ka pirmās instances tiesa, neievērojot Administratīvā procesa likuma 10., 11., 12., 104.pantu un citas normas, kuras runā par tiesiskās palāvības principu, nav vērtējusi Rīgas domes Finanšu departamenta 2003.gada 15.novembra un 2000.gada 3.novembra lēmumu un nav izskatījusi likumu, uz kuru pamata pieņemti Rīgas domes lēmumi, atbilstību Satversmei un Eiropas Savienības tiesību normām. Tiesas piemērotais likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.pants (kopsakarā ar 23.pantu) pārkāpj vairākus principus. Tos ievērojot, Rīgas domei radusies kļūda nodokļu aprēķinā bija pašai jāizlabo. Tiesas izdarītā minētās likuma normas interpretācija eksistenciāli apdraud nodokļu maksātājus.

[5.4] Tiesa nav izvērtējusi visus lietā esošos materiālus, proti, Rīgas domes un Valsts zemes dienesta 2004.gada vēstules par kadastrālās vērtības maiņu pieteicēja īpašumam. Šie dokumenti pieteicējam kļuva zināmi tikai 2004.gadā. Administratīvā procesa likums ļauj koriģēt arī administratīvos aktus, kas pieņemti pirms šā likuma. Tiesai bija jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 87. un 88.panta normas. Turklāt nav zināms, vai tika ieprotokolēts Rīgas domes pārstāvja izteikums, ka atbildētājam arī rodas tiesiskā palāvība, beidzoties lēmumu pārsūdzības termiņam.

[6] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību Rīgas dome norāda, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, bet kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata.

[7] Tiesas sēdē atbildētājas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina un paskaidroja, ka pieteicējs NĪN parādu ir samaksājis, līdz ar ko secināms, ka viņš pārsūdzētos lēmumus ir atzinis par pamatotiem.

Pieteicējs uz tiesas sēdi nav ieradies. Par lietas izskatīšanas laiku un vietu viņam ir paziņots likumā noteiktajā kārtībā. Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 342.pantu, Administratīvo lietu departaments atzina par iespējamu izskatīt lietu bez pieteicēja piedalīšanās.

Motīvu daļa

[8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kas spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt no minētā likuma 325.panta izriet, ka kasācijas instances tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārkāpusi savas kompetences robežas, kā arī vai tā nav pārkāpusi materiālo vai procesuālo tiesību normas. Kasācijas instances tiesas kompetencē nav lietas faktisko apstākļu noskaidrošana un pierādījumu novērtēšana.

[9] Konkrētajā gadījumā ar Rīgas domes Finanšu departamenta 2003.gada 15.novembra lēmumiem pieteicējam uzlikts pienākums samaksāt NĪN parādu, pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudu.

Lēmumi pamatoti ar vairākām likuma normām, tostarp likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.pantu, kurā noteikts, ka "termiņā nenomaksātos nodokļus, ar tiem saistīto pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudas saskaņā ar nodokļu administrācijas lēmumu piedzen bezstrīda kārtībā."

Administratīvo lietu departamenta ieskatā Rīgas domes lēmumi būtu vērtējami kā uz naudas maksājumu vērsta administratīvā akta piespiedu izpilde, kas atsevišķi nav pārsūdzami. Tomēr no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.panta izriet, ka šādus lēmumus var apstrīdēt pašvaldības domes (padomes) priekšsēdētājam, kura lēmums savukārt ir pārsūdzams tiesā. Tādējādi pārsūdzētais pašvaldības domes (padomes) priekšsēdētāja lēmums tiesā ir pārbaudāms pēc tiem pašiem kritērijiem kā administratīvais akts.

[10] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmajai daļai tiesa taisa spriedumu, pārbaudījusi, vai:

- 1) administratīvais akts izdots, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus;
- 2) administratīvais akts atbilst materiālo tiesību normām;
- 3) administratīvā akta pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības.

Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta ieskatā tiesai, lemjot par lēmumu, kas pieņemti par nodokļu parāda, pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā, tiesiskumu, jāpārbauda visi minētajā tiesību normā noteiktie priekšnoteikumi.

[11] Kā secinājusi Administratīvā apgabaltiesa, attiecībā uz 2000.gada 13.aprīļa un 4.oktobra maksāšanas paziņojumiem pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto pārsūdzēšanas kārtību. Tāpēc tie ir stājušies spēkā un kļuvuši neapstrīdami administratīvie akti.

Administratīvo lietu departaments uzskata, ka spēkā stāties administratīvais akts var būt par pamatu cita lēmuma izdošanai, tādējādi administratīvais akts var tikt pamatots ar citu administratīvo aktu. It īpaši tas attiecināms uz lēmumu par nodokļu piedziņu bezstrīda kārtībā, kas izdots atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.pantam.

Kā konstatējusi Administratīvā apgabaltiesa, ar 2001.gada 12.janvāra vēstuli Rīgas domes Finanšu departamenta Zemgales priekšpilsētas Finanšu nodaļa pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu noraidījusi. Līdz ar to lēmumi par maksājuma paziņojumos papildus aprēķinātajām nodokļu summām bija kļuvuši neapstrīdami un nodokļu

administrācija, pamatojoties uz to, ka šie lēmumi netika izpildīti, varēja pieņemt lēmumu par šo summu, kā arī nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā.

Tomēr, ņemot vērā, ka pārsūdzētajos lēmumos nav atsaucies uz konkrētiem maksāšanas paziņojumiem, Administratīvo lietu departamenta ieskatā Administratīvajai apgabaltiesai bija jāpārbauda, uz kādu maksāšanas paziņojuma pamata ir izdoti lēmumi par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā, laika periods, par kuru ir aprēķināts pamatparāds un Latvijas Bankas noteiktā refinansēšanas likme šajā periodā, kā arī laika periods, par kuru aprēķināta nokavējuma nauda. Ja maksāšanas paziņojumos un lēmumos par piedziņu bezstrīda kārtībā norādītās summas būtu vienādas, nebūtu pamata apšaubīt, ka šie lēmumi ir pieņemti, tieši ņemot vērā maksāšanas paziņojumos noteikto. Tomēr summas ir atšķirīgas un Administratīvā apgabaltiesa, kaut gan atzinusi, ka lēmums par parāda piedziņu bezstrīda kārtībā ir vērsts uz konkrēta nodokļu administrācijas lēmuma izpildi (*sk. sprieduma 14.punktu*), summu atšķirībām nav devusi vērtējumu, tas ir, nav noskaidrojusi administratīvā akta pamatojumu.

[12] Kā konstatējusi Administratīvā apgabaltiesa, pieteicējs Rīgas domes Finanšu departamenta 2003.gada 15.novembra lēmumus par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā ir apstrīdējis Rīgas domes priekšsēdētājam, un viņš pamatoti savā 2004.gada 8.janvāra lēmumā pēc būtības nav pārskatījis Rīgas domes Finanšu departamenta 2001.gada 12.janvāra atbildi par pieteicējam papildus aprēķinātajiem nodokļiem. Kasators norādījis, ka gan Rīgas domes Finanšu departaments, gan Rīgas domes priekšsēdētājs pārsūdzētajā lēmumā, kā arī Rīgas dome paskaidrojumos tiesai ir pamatojusi papildu nodokļu aprēķinu. Tāpēc arī tiesai šis apstāklis bija jāvērtē.

Pārsūdzētajā Rīgas domes priekšsēdētāja lēmumā norādīts, ka ir izskatīts pieteicēja iesniegums par nodokļa aprēķinu zemesgabalam Skaistkalnes ielā. Lēmumā Rīgas domes priekšsēdētājs atzinis, ka Rīgas domes Finanšu departaments NĪN aprēķinājis un pieņēmis lēmumus par termiņā nesamaksāto nodokļu piedziņu bezstrīda kārtībā atbilstoši spēkā esošajām tiesību normām. No tā izriet, ka Rīgas domes priekšsēdētājs noraidījis pieteicēja argumentus pēc būtības, nevis izteicis tikai argumentus par attiecīgo summu piedziņu bezstrīda kārtībā, tas ir, šis lēmums satur apsvērumus arī par pienākumu maksāt nodokli.

Ņemot vērā, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 76.pantam, administratīvā akta apstrīdēšana ir sākotnējās administratīvās lietas turpinājums, Administratīvo lietu departaments secina, ka konkrētajā gadījumā administratīvais akts tādā veidā, kādā tas noformēts lēmumā par apstrīdēto administratīvo aktu, ietver arī apsvērumus pēc būtības, kuri Administratīvajai apgabaltiesai bija jāpārbauda.

[13] Kā redzams no Administratīvās apgabaltiesas sprieduma, pieteicējs apelācijas sūdzībā ir lūdzis izvērtēt Rīgas domes Finanšu departamenta 2000.gada 3.novembra lēmumu Nr.906, uzskatot, ka nodokļu parāda piedziņai bezstrīda kārtībā ir iestājies noilgums.

Saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta astoto daļu lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu izpilda triju gadu laikā. Apgabaltiesa atzinusi, ka termiņš šajā gadījumā skaitāms no 2001.gada 12.janvāra, kad Rīgas domes Finanšu departamenta Zemgales priekšpilsētas Finanšu nodaļa atbildējusi pieteicējam, līdz 2003.gada 15.novembrim, kad izdoti lēmumi par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā. Izdarot šādu secinājumu, Administratīvā apgabaltiesa nav pārbaudījusi 2000.gada 3.novembrī pieņemto lēmumu par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā, kā arī nav atspēkojusi pieteicēja argumentu, ka 2001.gada 12.janvāra vēstule ir sarakste nodokļu jautājumos. Apgabaltiesa arī nav pārbaudījusi, vai 2003.gada 15.novembrī nav atkārtoti pieņemti lēmumi par maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā attiecībā uz tiem nodokļu maksājumiem, par kuriem izdots lēmums Nr. 906 un kura izpilde bija izdarāma triju gadu laikā no tā izdošanas.

Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā Administratīvā apgabaltiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 154.pantu, saskaņā ar kuru tiesai vispusīgi, objektīvi un pilnīgi jāpārbauda pierādījumi lietā.

[14] Ņemot vērā iepriekšminēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa nav izpildījusi Administratīvā procesa likuma 103.panta prasības objektīvi noskaidrot lietas apstākļus un dot tiem juridisku vērtējumu. Tāpēc Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 12.augusta spriedumu atcelt un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Būvvaldes lēmuma piekrist būves projektēšanai tiesiskā daba; trešās personas būvniecības tiesiskajās attiecībās; citai personai izsniegtas būvatļaujas pārsūdzības tiesiskais pamats; publiskās apspriešanas nepieciešamības priekšnosacījumi

1. Administratīvā akta obligātās pazīmes izriet no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā ietvertās administratīvā akta definīcijas. Kā viens no administratīvā akta pamatelementiem norādītas tiesiskās sekas, kas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskas attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Šā iemesla dēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

2. Lēmumi, kas pieņemti administratīvajā procesā, bet kuri nerada tiesiskas sekas, ir starplēmumi. Starplēmumi paši par sevi atsevišķi administratīvā procesa kārtībā parasti nav pārsūdzami.

Būvvaldes lēmums piekrist ēkas projektēšanai ir viens no lēmumiem, kas tiek pieņemts būvatļaujas izsniegšanas procesā un pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskas sekas (nedod tiesības uzsākt būvniecību). Līdz ar to šāds lēmums atzīstams par starplēmumu būvatļaujas izsniegšanas administratīvajā procesā un nevar būt par atsevišķu pieteikuma priekšmetu administratīvajā tiesā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts).

3. Pašvaldības detālplānojumus apstiprina kā pašvaldības saistošos noteikumus, proti, izdodot ārēju normatīvo aktu. Ārējā normatīvā akta izdošana, t.i., tiesību normu pieņemšana, nav ne administratīvais akts, ne faktiskā rīcība, ne arī publiski tiesisko attiecību konstatēšana Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Tādējādi prasījums uzlikt par pienākumu iestādei izstrādāt detālplānojumu nevar būt par pieteikuma priekšmetu administratīvajā tiesā (Ministru kabineta 2004.gada 19.oktobra noteikumu Nr.883 "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" 72.punkts, Administratīvā procesa likuma 184.pants).

4. Lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, pamatā ir izvērtējamas, balstoties uz personas tiesībām uz īpašumu. Tomēr šādās lietās iespējama arī vides tiesību piemērošana. To, kuras tiesības lietā ir piemērojamas galvenokārt, nosaka attiecīgās lietas konkrētie apstākļi (Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, Latvijas Republikas Satversmes 115.pants).

5. Lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, primāri balstās uz tiesībām netraucēti izmantot savu īpašumu. Tādējādi kaimiņa tiesības uz īpašumu ir galvenais pamats, kas ļauj kādai personai iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt (Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, Latvijas Republikas Satversmes 105.pants).

6. Jēdziens "kaimiņš" būvniecības tiesiskajās attiecībās ir piemērojams nevis sadzīviskā, bet gan juridiskā nozīmē, kura saturs piepildāms, konstatējot esošā vai iespējamā aizskāruma būtiskumu, balstoties uz faktiskajiem apstākļiem. Tiesības uz īpašumu tādējādi ir piemērojamas paplašināti, par kaimiņu atzīstot ne tikai tādu personu, kuras īpašums robežojas ar ietekmes objektu, bet arī personu, kas pastāvīgi vai ilgstoši uzturas objekta ietekmes zonā. Īmnieks un nomnieks kaimiņa tiesību īstenošanā pielīdzināmi īpašniekam (Vācijas tiesību doktrīna, Latvijas Republikas Satversmes 105.pants).

7. Jēdziens "vide" neietver tikai dabas elementus, jēdziens "vide" ietver arī sociālo un kultūras apstākļu kopumu, kas ietekmē indivīda vai sabiedrības dzīvi. Skaidri norobežot vidi no cilvēku fiziskās, sociālās un kultūras vides nav iespējams, jo ar šādu norobežošanu vides aizsardzības jēdziens tiktu neatbilstoši sašaurināts. Vides aizsardzība un līdz ar to arī jēdziens "vide" ir jāaplūko kopā ar ilgtspējīgas attīstības principu (tiesību doktrīnas, likums "Par vides aizsardzību").

8. Kaut arī jēdziens "vide" un līdz ar to arī jēdziens "tiesības uz vides aizsardzību" ir ļoti plaši, dažādus elementus ietilpinoši un attīstībā esoši jēdzieni, vadoties no tiesību normu saprātīgas piemērošanas principa, ar būvniecību saistītu lēmumu pārsūdzēšana nav jāuzskata kā no vides tiesībām automātiski izrietoša tiesība (Administratīvā procesa likuma 8.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Administratīvā procesa likuma 31.pants).

9. Būvniecības tiesiskajās attiecībās vides tiesības un no tām izrietošās procesuālās tiesības ir piemērojamas lietās, kurās galvenais izvērtējums attiecas uz būvniecības ietekmes uz vidi (šaurākā nozīmē) būtiskumu, – tas ir, kur jautājumi par, piemēram, ietekmi uz dabu vai cilvēka veselību ir iesniegtā pieteikuma pamatā un kuru izvērtējums nosaka lietas iznākumu (Latvijas Republikas Satversmes 115.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts, Administratīvā procesa likuma 31.pants).

10. Būvatļauja parasti ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi, – tas ir, atļauja būvēt bieži skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Gan administratīvā akta

adresāta, gan trešo personu tiesiskās intereses ir vienlīdz nozīmīgas un aizsargājamas. Tādējādi iestādes un tiesas kompetencē ir samērot šīs intereses un nepieļaut nepamatotu aizskārumu kādai no tām (Administratīvā procesa likuma 2., 103., 28., 31.pants).

11. Apstāklis, ka likumdevējs kāda jēdziena skaidrojumu ietvēris tiesību normā vēlāk, nekā lietojis pašu jēdzienu, pats par sevi neizslēdz vēlāk ietvertu legāldefinīciju piemērot attiecībā uz tām tiesiskajām attiecībām, kas pastāvējušas pirms definīcijas ietveršanas. Tādējādi, ja laikā, kad tika izsniegta pārsūdzētā būvatļauja, vēl nebija spēkā tiesību norma, kas definētu sabiedriski nozīmīgas būves jēdzienu, ir pieļaujams šī jēdziena saturu noskaidrot, piemērojot likumdevēja vēlāk doto skaidrojumu (Ministru kabineta 2005.gada 6.septembra noteikumi Nr.685, ar kuriem izdarīti grozījumi Ministru kabineta noteikumos "Vispārīgie būvnoteikumi").

12. Publiska apspriešana jānodrošina, ja būvniecība būtiski ietekmē vides stāvokli, iedzīvotāju sadzīves apstākļus vai nekustamā īpašuma vērtību.

Lai atzītu, ka attiecībā uz kāda objekta būvniecību ir jānodrošina sabiedriskā apspriešana, pietiek konstatēt vienu no minētajiem nosacījumiem – būtisku ietekmi uz vidi, būtisku ietekmi uz sadzīves apstākļiem vai būtisku ietekmi uz trešo personu nekustamā īpašuma vērtību.

Šo būtiskumu nosaka, izvērtējot nodarītā vai prognozējamā kaitējuma seku neatgriezeniskumu (jeb ilglaicīgumu, kādā kaitējumu var novērst) un apmēru (Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts).

13. Iekšpagalma apbūve pati par sevi visbiežāk ietekmē attiecīgo māju iedzīvotāju sadzīves apstākļus. Daudzstāvu ēkas būvniecība iekšpagalmā var ietekmēt šo iekšpagalmu veidojošo māju iedzīvotāju sadzīves apstākļus tik lielā mērā, ka šo ietekmi varētu uzskatīt par būtisku. Tas ir, ar šādu būvi iekšpagalms tiktu lielā mērā apbūvēts, turklāt šās apbūves ietekme būtu neatgriezeniska.

Līdz ar to daudzstāvu ēkas būvniecībai iekšpagalmā ir nepieciešams rīkot sabiedrisko apspriešanu, lai noskaidrotu kaimiņu viedokli (Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts).

14. Ja būvatļauja ir izdota, neievērojot noteikumu par sabiedriskās apspriešanas rīkošanu, šāds procesuāls pārkāpums ir atzīstams par tik būtisku pārkāpumu, kura dēļ pārsūdzēto būvatļauju var atzīt par prettiesisku (Būvniecības likuma 12.panta pirmā daļa).

2006.gada 22.jūnijā

Lieta Nr. SKA-255

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	N.Salienieks
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita

2006.gada 6.jūnijā atklātā tiesas sēdē, piedaloties pieteicējas Enesas S. pārstāvjiem A.Grišānei un M.Papariniskim, atbildētājas Rīgas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvim A.Bitānam un trešās personas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "N&J" pārstāvim U.Grūbem,

izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Enesas S. pieteikumu par Rīgas pilsētas Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmuma Nr.30-I atcelšanu, Rīgas pilsētas Būvvaldes 2004.gada 27.janvāra būvatļaujas Nr.193V atcelšanu un Rīgas domes pienākumu izstrādāt zemesgabala detālplānojumu, sakarā ar Rīgas domes un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "N&J" kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 1996.gada 2.augustā Rīgas pilsētas zemesgrāmatā ierakstīts zemesgabals 19 105 kvadrātmetru platībā, kas atrodas Brīvības gatvē 352/358 Rīgā, kuram piešķirts kadastra numurs 092 0007 (turpmāk – zemesgabals 0007). Uz minētā zemesgabala, citastarp, atrodas daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas Brīvības gatvē 356 un 352/358. Enesa S. ir dzīvojamās mājas Brīvības gatvē (...) iedzīvotāja.

1999.gadā kvartālam Nr.3246, tostarp, Brīvības gatvē 356 un 352/358, izstrādāts privatizējamo dzīvojamo māju zemesgabalu projekts (turpmāk – Privatizācijas zemes projekts), nosakot mājām funkcionāli nepieciešamos zemesgabalus. 2003.gada 12.maijā izstrādāts zemesgabala 0007 sadalījuma projekts. No jauna izveidojamie zemesgabali atbilst šādiem kadastra numuriem – 0100 092 2490, 0100 092 2491, 0100 092 2492 (turpmāk arī – zemesgabals 2492), 0100 092 2493, 0100 092 2494.

2003.gada 29.maijā Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta (turpmāk – Attīstības departaments) Pilsētplānošanas pārvalde izsniedza izziņu, kurā noteikts, ka zemesgabals Brīvības gatvē 352/358 ar grupas numuru 92 un grunts numuru 0007 atrodas jauktā dzīvojamā un darījumu iestāžu teritorijā. Attīstības departamenta Pilsētplānošanas pārvalde izsniedza zemesgabala 0007 sadalīšanas projektu, kurā norādīts, ka atdalāmie zemesgabali

"B" un "C" (zemesgabals 2492 atbilst zemesgabalam "C") atrodas teritorijā ar izmantošanas veidu "Jauktas dzīvojamās un darījumu iestāžu teritorijas". 2003.gada 30.jūnijā zemesgabalu 2492 uz pirkuma līguma pamata ieguva sabiedrība ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) "N&J", kuras īpašuma tiesības zemesgrāmatā nostiprinātas 2003.gada 8.oktobrī. 2003.gada 8.oktobrī zemesgrāmatā arī veikts ieraksts par zemesgabala 2492 Brīvības gatvē b/n ar kadastra numuru atdalīšanu no zemesgabala 0007.

2003.gada 22.septembrī Enesa S. lūdza Rīgas domes Pilsētas attīstības komitejas priekšsēdētājam un Attīstības departamenta direktoram informāciju par plānoto būvniecību Brīvības gatves 352/358 iekšpagalmā. Nesāņemot atbildi uz šo iesniegumu, Enesa S. vērsās Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijā. 2003.gada 27.novembrī Rīgas dome Enesai S. nosūtīja 2003.gada 3.novembra atbildi, kurā norādīts, ka Rīgas pilsētas Būvvaldes (turpmāk – Būvvalde) padome ir nolēmusi dzīvojamās mājas būvniecības pasūtītājam Brīvības gatves 352/358 namu iekšpagalmā uzdot izstrādāt iekškvartāla zonas attīstības priekšlikumu.

2003.gada 15.oktobrī Būvvaldes padome pieņēma lēmumu piekrist daudzdzīvokļu mājas projektēšanai Brīvības gatvē 352/358, Rīgā (grupa 92, grunts 2492), un 2003.gada 19.novembrī Būvvalde izsniedza SIA "N&J" plānošanas un arhitektūras noteikumus (uzdevumu) daudzstāvu dzīvojamās ēkas būvniecībai Brīvības gatvē 352/358. Noteikumos paredzēta sešstāvu dzīvojamās mājas būvniecība un apakšzemes autostāvvietā ar pusotru auto novietni uz vienu dzīvokli.

2003.gada 16.decembrī Enesa S. vērsās ar iesniegumu Rīgas domes Pilsētas attīstības komitejā, kurā lūdza konkrētā rajona apbūvei izstrādāt detālplānojumu, kā arī sniegt informāciju par objektu un organizēt publisku apspriešanu. 2004.gada 26.janvārī Rīgas domes Pilsētas attīstības komiteja Enesai S. norādīja, ka detālplānojuma izstrāde nav nepieciešama, kā arī nav pamata atcelt Būvvaldes izdotos objekta plānošanas un arhitektūras noteikumus.

2004.gada 6.februārī Enesa S. vērsās Rīgas domē, lūdzot atcelt Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmumu par daudzdzīvokļu mājas projektēšanu un izvērtēt detālplānojuma izstrādes nepieciešamību. 2004.gada 20.februārī Rīgas domes Pilsētas attīstības komiteja Enesai S. norādīja, ka Rīgas dome atbildi uz 2004.gada 6.februāra iesniegumu sagatavos 30 dienu laikā.

[2] 2004.gada 29.martā Administratīvajā rajona tiesā saņemts Enesas S. pieteikums, kurā lūgts atcelt Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmumu, visus citus ar būvprojektēšanu saistītus lēmumus zemesgabalā 0007 un uzlikt par pienākumu Rīgas domei izstrādāt detālplānojumu zemesgabalam. Pieteikumā norādīts:

[2.1] Saskaņā ar Rīgas attīstības plāna 1995.–2005.gadam (turpmāk – Attīstības plāns) 5.1.punktu un Rīgas pilsētas apbūves noteikumu (turpmāk – Apbūves noteikumi) 6.10.1.punktu apbūvei paredzētais iekšpagalms pieskaitāms dabas pamatnes teritorijai, nevis atrodas jauktajā dzīvojamā un darījumu iestāžu teritorijā.

[2.2] Zemesgabalam nav izstrādāts detālplānojums, lai gan to nosaka Ministru kabineta 2000.gada 5.decembra noteikumu Nr.423 "Noteikumi par teritorijas plānojumiem" (turpmāk – noteikumi Nr.423) 54.punkts.

[2.3] Nav ievērotas Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkta un Ministru kabineta 1997.gada 2.septembra noteikumu Nr.309 "Būvniecības publiskās apspriešanas noteikumi" prasības.

[2.4] Pārkāpjot likumu "Par 1998.gada 25.jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem" (turpmāk – Orhūsas konvencija), likuma "Par vides aizsardzību" 17.pantu, Teritorijas plānošanas likuma 3.panta 7.punktu, Būvniecības likuma 12.pantu un citus normatīvos aktus, Attīstības departaments 2003.gada 28.oktobrī izdevis rīkojumu Nr.200-rs "Par ierobežotas pieejamības informācijas noteikšanu" (2004.gada 21.janvārī šā lēmuma darbība ir apturēta), liedzot sabiedrībai likumā garantētās tiesības uz vides informāciju un dalību ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā.

[3] 2004.gada 20.maijā Būvvalde akceptēja objekta būvprojektu un 27.maijā Būvvalde SIA "N&J" izsniedza būvatļauju Nr.193V dzīvojamās ēkas būvniecībai Brīvības gatvē 352/358, Rīgā.

[4] 2004.gada 28.maijā Administratīvajā rajona tiesā saņemti pieteikuma papildinājumi, kurā pieteicēja lūdz atcelt būvatļauju Nr.193V.

[5] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2004.gada 10.jūnija lēmumu lietā kā trešā persona pieaicināta SIA "N&J".

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2004.gada 27.septembra spriedumu Enesas S. pieteikums noraidīts.

[7] Izskatījusi lietu sakarā ar Enesas S. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 2.februāra spriedumu apmierināja pieteikumu. Tiesa atzina par prettiesisku Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmumu Nr.30-I un Būvvaldes 2004.gada 27.maija būvatļauju Nr.193V un uzlika par pienākumu Rīgas domei uzsākt detālplānojuma izstrādi teritorijai, kura ietver zemesgabalus ar kadastra numuriem 0100 092 2490, 0100 092 2491, 0100 092 2492, 0100 092 2493, 0100 092 2494 un kura atbilst zemesgabalam Brīvības gatvē 352/358 ar kadastra numuru 0100 092 0007 līdz tā sadalīšanai. Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[7.1] Noteikumu Nr.423 54.punkts bija piemērojams līdz 2003.gada 31.decembrim, jo tas nav pretrunā ar Teritorijas plānošanas likuma normām un Teritorijas plānošanas likumā tāpat kā Teritorijas attīstības plānošanas likumā ir deleģējošā tiesību norma Ministru kabinetam noteikt teritorijas plānojumu izstrādāšanas kārtību.

[7.2] No likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 1.panta 20.punkta secināms, ka, uzsākot (realizējot) dzīvokļu privatizāciju, dzīvojamām mājām nepieciešamais zemesgabals, komunikācijas, infrastruktūras, labiekārtojuma objekti bija nosakāmi detālplānojumā. Zemesgabala 0007 sadalīšanas pamatā faktiski ir bijis Privatizācijas zemes projekts, kas faktiski ir aizstājis detālplānojumu. Būvvaldei nebija tiesību (vai pienākuma) pamatoties uz Privatizācijas zemes projektu, jo tas neatbilda iepriekš minētajā tiesību normā noteiktajam.

[7.3] Attiecībā uz zemesgabala 0007 sadalīšanu bija piemērojams noteikumu Nr.423 54.2.apakšpunkts un izstrādājams detālplānojums.

[7.3.1] 54.2.apakšpunkta jēga (attiecībā uz "brīvu, neapbūvētu apdzīvotas vietas teritoriju") pamatā ir detālplānojuma kā plānošanas instrumenta nepieciešamība gadījumos, kad noteiktā teritorijā ir izveidojami jauni (brīvi) zemesgabali, kas turpmāk paredzēti noteiktai izmantošanai, tostarp apbūvei. Zemesgabala 0007 sadalīšanas mērķis ir tāds pats, proti, izveidot jaunu (brīvu, neapbūvētu) zemesgabalu, kuru, iespējams, var apbūvēt.

[7.3.2] Tā kā faktiski ar pagājušā gadsimta 50.gadu apbūvi šīs teritorijas "apbūvētība" tikusi pabeigta, nav pamata secināt, ka šī teritorija, kuru "aptver" dzīvojamās mājas, tikusi paredzēta apbūvei. Šī teritorija faktiski kalpojusi jau esošajām būvē. Secināms, ka teritorija, kuru dzīvojamās mājas iekļauj, faktiski veidojusi iekšpagalmu. Šāda brīva, neapbūvēta zemesgabala, kurš atrodas iekškvartālā (apbūvētā teritorijā), atdalīšanas jēga ir tā pati, kas gadījumā, ja arī pārējie atdalāmie zemesgabali būtu neapbūvēti. Jaunais izveidojamais neapbūvētais zemesgabals ir daļa no teritorijas, kuras apbūve jau tikusi pabeigta (turklāt pirms īpašuma reformas). Šajā gadījumā iespējamā jaunā īpašuma izveidošana un būvniecība tajā ir esošās apbūves iepriekš neplānota papildināšana (turpināšana), kā dēļ arī tā ir plānojama kompleksi.

[7.3.3] Apbūves noteikumos, citastarp, ir paredzēti tādi noteikumi kā apbūves blīvums, intensitāte un citas prasības atbilstoši Attīstības plānā noteiktajiem konkrētiem atļautās izmantošanas veidiem. Lai arī lielā mērā konkrēta zemesgabala apbūve ir nosakāma, ievērojot jau Apbūves noteikumos un Attīstības plānā noteikto, uzskatāms, ka jaunas būvniecības gadījumā iekškvartālā prasības jaunajai apbūvei ir īpaši saskaņojamas ar jau esošo apbūvi, it īpaši tādēļ, ka esošā

apbūve var objektīvi neatbilst Attīstības plānā un Apbūves noteikumos paredzētajam.

[7.3.4] 54.punktā pēc jēgas ir saprotama regulējuma attiecināmība gan uz "teritoriju", gan "zemesgabalu". Nevar atzīt, ka detālplānojums izstrādājams tikai lielām teritorijām, kas ietver vairākus zemesgabalus.

[7.4] Attīstības plāna (grafiskā materiāla) mērogs nenodrošina strīda teritorijas pietiekamu detalizāciju un precizitāti noteikumu Nr.423 54.7.apakšpunkta izpratnē, tādējādi zemesgabalam 0007 bija izstrādājams detālplānojums.

[7.5] Atbilstoši Attīstības plāna 5.1.punktam un Apbūves noteikumu 6.10.punktam nevar uzskatīt, ka jebkurā gadījumā zemesgabalā, pastāvot kaut vienam no elementiem, kuri ir raksturīgi dabas pamatnei, vai to kopumam, šī teritorija būtu atzīstama par dabas pamatnes teritoriju, uz kuru attiecināmas šādas atļautās izmantošanas reglamentējošās tiesību normas. Par dabas pamatnes teritorijām nepārprotami atzīstamas tās, kas tieši uzrādītas Attīstības plāna grafiskajā materiālā. Attiecībā uz teritoriju, kurā atrodas zemesgabals 0007, šāds atļautās izmantošanas veids nav noteikts.

[7.6] Atbilstoši Attīstības plānam nav konstatējams, vai zemesgabals 2492 atrodas tieši jauktajā dzīvojamā un darījumu iestāžu teritorijā. Konkrētajā gadījumā Attīstības plānā (tostarp Apbūves noteikumos) nav pietiekami detalizēti iespējamās apbūves noteikumi, to 6.3.5. un 6.5.4.punktā tieši nosakot nepieciešamību konkrētās apbūves noteikumus paredzēt detālplānojumā.

[7.7] Atbilstoši noteikumu Nr.423 55.4.apakšpunktam, likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 1.panta 20.punktam un, ievērojot Apbūves noteikumu 4.3.punktu, pirms zemesgabala sadalīšanas vai būvniecības uzsākšanas jautājums par komunikāciju izvietojumu (pārvietošanu) bija izlemjams detālplānojumā.

[7.8] Bija rīkojama publiskā apspriešana, pamatojoties uz Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punktu un noteikumu Nr.423 54.3.apakšpunktu, jo būvniecība būtiski ietekmē vides stāvokli un iedzīvotāju sadzīves apstākļus.

[7.8.1] Likuma "Par vides aizsardzību" tiesību normas, kas noteic, kas ir vide, nav tulkojamas šauri; ir vērtējama arī attiecīga objekta iespējamā ietekme uz cilvēka dzīvi kopumā. Sabiedrības veselības aģentūra nepārprotami ir norādījusi uz nelabvēlīgu ietekmi, un ka tāda (būtiska ietekme) ir, bet to ir iespējams novērst, veicot attiecīgus pasākumus. Ir vērtējama objekta kā tāda iespējamā ietekme, lai izņemtu jautājumu par sabiedriskās apspriešanas nepieciešamību. Norāde par šādu faktoru novēršanu un nelabvēlīgās ietekmes mazināšanu izteikta pēc plānošanas un arhitektūras noteikumu izsniegšanas.

[7.8.2] Ietekme uz vidi, sadzīves apstākļiem, kā arī nekustamā īpašuma vērtību ir izvērtējama līdz jautājuma izlemšanai par projektēšanas atļauju, jo ir izlemjams jautājums par detālplānojuma un sabiedriskās apspriešanas nepieciešamību. Atbildētājs pirms jautājuma par projektēšanas atļaujas izsniegšanas faktiski vispār nav vērtējis vides, sadzīves apstākļu un īpašuma vērtības ietekmi.

[7.8.3] Realizējot konkrēto būvniecību, būtiski un neatgriezeniski tiktu samazināta esošo apstādījumu teritorija, tādējādi minētās iespējamās izmaiņas dabas elementu saglabāšanā konkrētajā gadījumā ir atzīstamas par vienu no būtiskiem vides un cilvēku dzīves apstākļus ietekmējošiem faktoriem. Arī tādi faktori kā troksnis, apbūves blīvums, izplūdes gāzu emisija saistībā ar auto novietni var būtiski ietekmēt dzīves kvalitāti, proti, vidi un iedzīvotāju sadzīves apstākļus.

[7.9] Bija rīkojama publiskā apspriešana, pamatojoties uz Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktu, jo konkrētā būve uzskatāma par sabiedriski nozīmīgu.

[7.10] Pēc būtības nav vērtējams pieteicējas arguments, ka ir pārkāptas LBN 100 prasības attiecībā uz apzaļumošanas normām, jo uzskata, ka šā pieteikuma ietvaros pieteicējas tiesību aizskārumu rada tieši konkrētās teritorijas plānojuma (detālplānojuma) un sabiedriskās apspriešanas trūkums, ko apgabaltiesa jau ir izvērtējusi.

[7.11] Apstāklim, ka Būvprojekta Nr.2401 arhitektūras un būvkonstrukciju daļas tehniskā ekspertīze nav konstatējusi, ka būtu pārkāpts kāds no būvnormatīviem, nav nozīmes, jo detālplānojuma izstrādes un publiskās apspriešanas nodrošināšanas nepieciešamības izvērtēšana nav minētās tehniskās ekspertīzes priekšmets.

[7.12] Trešā persona nepamatoti atsaukusies uz Būvniecības likuma 13.panta ceturto daļu, jo lietā nav strīda par tajā minētiem pārkāpumiem.

[7.13] Sabiedriskās apspriešanas nodrošināšana un detālplānojuma izstrāde pirms zemesgabala sadalīšanas, atļautās izmantošanas precizēšanas un būvniecības uzsākšanas, var ietekmēt gala rezultātu, proti, konkrētu lēmumu pieņemšanu sakarā ar būvniecību. Tādējādi iepriekš minētos tiesību normu pārkāpumus konkrētajā būvniecības procesā nevar uzskatīt tikai par formāliem, bet tie ir atzīstami par tik būtiskiem, ka arī pieņemtie lēmumi, proti, atļauja projektēt objektu un būvatļaujas izsniegšana, nevar iegūt tiesisku statusu. Turklāt, nenodrošinot sabiedrisko apspriešanu un neizstrādājot detālplānojumu pirms konkrētu lēmumu pieņemšanas, tiek aizskartas ne tikai pieteicējas tiesības, bet arī sabiedrības būtiskas intereses kopumā, proti, netiek ievērots teritorijas plānošanas

ilgtspējības princips, kas nodrošina esošajām un nākamajām paaudzēm kvalitatīvu vidi.

[8] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.februāra spriedumu trešā persona SIA "N&J" iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un izbeigt tiesvedību lietā. Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[8.1] Tiesai bija jāizbeidz tiesvedība atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktam. Trešās personas tiesības apbūvēt savu zemesgabalu neaizskar pieteicējas tiesības uz labvēlīgu vidi. Detālplānojums tiek izstrādāts administratīvās teritorijas sabiedrības interesēs un nav priekšnoteikums apbūvējamā zemesgabala kaimiņu tiesību īstenošanai. Detālplānojuma neizstrāde nevar aizskart pieteicējas subjektīvās tiesības.

[8.2] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 249.pantu, pārsniedzot savas kompetences robežas, jo vērtējusi ne vien Privatizācijas zemes projekta tiesiskumu, bet arī 2003.gadā izstrādāto zemes sadalīšanas projektu, kas netika apstrīdēti un nevar tikt apstrīdēti.

[8.3] Tiesa nepamatoti piemērojusi noteikumus Nr.423, jo tie zaudēja spēku 2002.gada 26.jūnijā, kad spēku zaudēja Teritorijas plānošanas likums.

[8.4] Ja arī noteikumi Nr.423 būtu piemērojami, tiesa tos ir nepareizi interpretējusi.

Tiesa nepareizi piemērojusi noteikumu 54.2.apakšpunktā minēto jēdzienu "teritorija". No noteikumu jēgas izriet, ka teritorijas jēdziens ir plašāks par zemesgabala jēdzienu, proti, teritorija sastāv no vairākiem zemesgabaliem.

Tiesa nepareizi interpretējusi noteikumu 54.3.apakšpunktu. Nelabvēlīga ietekme uz vidi šīs normas izpratnē būtu tikai gadījumos, kad ietekme uz vidi ir virs vidējā vides ietekmes līmeņa, kas raksturīgs, veicot dzīvojamo māju celtniecību. Tā kā šādi apstākļi nav konstatēti, nav pamata piemērot šo tiesību normu.

Tiesa arī nepareizi interpretējusi noteikumu 53.7.apakšpunktu. Šīs normas izpratnē detalizācija ir atzīstama par pietiekamu, ja no teritorijas plāna ir saprotams konkrētās teritorijas atļautais izmantošanas veids. Tiesa secināja, kādiem mērķiem ir domāts zemesgabals 2492. Pat ja būtu bijušas neskaidrības par zemesgabala izmantošanas veidu, Attīstības plānā ir paredzēts: ja pa zemesgabalu iet zonējuma robeža, īpašnieks var pieņemt sev vēlamu zemes izmantošanas veidu, ja tam neiebild pašvaldība. Tādējādi atzīstams, ka teritorijas plānojums ir pietiekami detalizēts un precīzs, lai ne vien noteiktu tā izmantošanas veidu, bet arī, lai saņemtu būvniecībai nepieciešamos saskaņojumus.

[8.5] Tiesa nepareizi interpretējusi Būvniecības likuma 11.panta otro daļu, jo nepamatoti secinājusi, ka jebkādu būvniecību atļauts veikt tikai tad, ja ir izstrādāts teritorijas plānojums un detālplānojums. Teritorijas plānošanu regulējošās tiesību normas nepieprasa visām pašvaldības teritorijām izstrādāt detālplānojumu. Teritorijas plānošanas likums (6.panta piektā daļa) jautājumu par detālplānojuma izstrādes nepieciešamību atstāj katras pašvaldības ziņā.

[8.6] Tiesa nepareizi interpretējusi Būvniecības likuma 12.panta pirmo daļu. Tiesa nepamatoti paplašināti tulkojusi jēdzienu "sabiedriski nozīmīga būve", uzsvāru liekot uz vārdu "nozīmīga". Priekšnoteikums, lai kādu būvi atzītu par sabiedriski nozīmīgu, ir apstākļi, ka šī būve tiks izmantota sabiedriskajām vajadzībām, izmainīs citas sabiedriskās būves vai netipiskā veidā ir nozīmīga sabiedrībai (pieminekļi).

Tiesa arī nepareizi interpretējusi jēdzienu "būtiska ietekme uz vidi". Ietekme uz vidi pastāv gadījumos, kad ietekme ir virs vidējā ietekmes līmeņa.

[9] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.februāra spriedumu Rīgas dome iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[9.1] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 302.pantu, jo pēc savas iniciatīvas pārbaudījusi zemesgabala sadalīšanas tiesiskumu, kaut arī tas nav ticis lūgts ne pieteikumā, ne apelācijas sūdzībā. Apgabaltiesa varēja pārbaudīt detālplānojuma nepieciešamību tikai attiecībā uz būvniecības uzsākšanu uz zemesgabala 2492.

[9.2] Tiesa nepareizi piemērojusi likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 1.panta 20.punktu. Šī tiesību norma tulkojama sistēmiski ar citām tiesību normām – šā likuma 1.panta 16.punktu, Ministru kabineta 1999.gada 19.janvāra noteikumu Nr.20 "Dzīvojamās mājas privatizācijai nepieciešamo dokumentu sagatavošanas noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.20) 3.punktu un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra 1997.gada 18.decembrī apstiprinātās "Metodikas zemes gabalu noteikšanai pie daudzdzīvokļu mājām" (turpmāk – Metodika) 1.4.punktu. No minētām tiesību normām izriet, ka mājai funkcionāli nepieciešamo zemesgabalu ir iespējams noteikt arī ar funkcionāli nepieciešamā zemesgabala plānu un ne vienmēr jāizstrādā detālplānojums pirms mājas privatizācijas. Atbilstoši Metodikas 5.1.2.punktam jauns detālplānojums nav jāizstrādā, ja zemesgabala robežas netiek mainītas un netiek projektēti jauni elementi. Prasība zem visām privatizējamām mājām izstrādāt detālplānojumu būtu nesamērīga un apgrūtināša. Noteikumu Nr.20 3.punkts un Privatizācijas likuma 1.panta 20.punkts ir saprotams tādējādi, ka privatizējamai dzīvojamai mājai funkcionāli nepieciešamais

zemesgabals ir zeme, uz kuras uzcelta dzīvojamā māja, tās uzturēšanai, apsaimniekošanai un funkcionēšanai nepieciešamie infrastruktūras, labiekārtojuma un komunikāciju elementi, kas uzrādīts šā zemesgabala detālplānojumā, ja tāds ir ticis izstrādāts, vai funkcionāli nepieciešamajā zemesgabalā. Konkrētajā gadījumā detālplānojums nebija jāizstrādā, jo Privatizācijas zemes projektā ir noteikts funkcionāli nepieciešamais zemesgabals, par ko liecina Privatizācijas zemes projekta attēlojums. Tā kā ar Privatizācijas zemes projektu zemesgabals netika ne reāli, ne tiesiski sadalīts, attiecībā uz šo laika posmu (no mājas privatizācijas uzsākšanas līdz zemes gabala sadalīšanai) nav pamata runāt par detālplānojuma nepieciešamību sakarā ar zemesgabala sadalīšanu, kas notika vēlāk un kas pakļauts citam tiesiskajam regulējumam.

[9.3] Tiesa nepareizi secinājusi, ka pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī spēkā bija noteikumi Nr.423. Šo noteikumu 54.punkts pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī bija pretrunā ar Teritorijas plānošanas likuma mērķi, proti, detālplānojuma izstrādes jautājumu nodot katras pašvaldības rīcības brīvības ietvaros, lai tā izvērtētu, kuros gadījumos teritorijas izmantošanas un apbūves nosacījumi ir uzskatāmi par nepietiekami noteiktiem.

[9.4] Ja arī noteikumi Nr.423 būtu piemērojami, tiesa tos ir nepareizi interpretējusi.

Tiesa nepareizi interpretējusi un piemērojusi šo noteikumu 54.2.apakšpunktu, atzīstot, ka teritorijas ar pabeigtu "apbūvētību" ir pielīdzināmas "brīvām, neapbūvētām teritorijām". Noteikumos apzināti lietoti divi jēdzieni "teritorija" un "zemesgabals". Ar jēdzienu "brīva, neapbūvēta apdzīvota vietu teritorija" ir jāsaprot ne tikai konkrēti sadalāmais zemesgabals, bet arī tam apkārt esošā teritorija, kurā tas iekļaujas. Lai atzītu detālplānojuma obligātu nepieciešamību saskaņā ar noteikumu Nr.423 54.2.punktu, ir jākonstatē tieši šīs plašākās teritorijas neapbūvētība. Konkrētajā gadījumā zemesgabals 0007 pirms tā sadalīšanas jau bija apbūvēts – uz tā atradās divas četrstāvu dzīvojamās mājas – un arī teritorija ap minēto zemesgabalu bija apbūvēta. Nav tiesiska pamata minētajā normā lietoto vārdu "neapbūvētām" interpretēt tādējādi, ka tas ietvertu arī apbūvētas, bet savā apbūvētībā pabeigtas teritorijas. Pabeigta apbūve uz zemesgabala nenozīmē, ka zemesgabals uzskatāms par neapbūvētu. Tiesa, konstatējot, ka zemesgabala 0007 apbūvētība līdz ar 50.gados veikto apbūvi ir pabeigta, vadījusies galvenokārt no pieteicējas iesniegtā arhitekta atzinuma un spriedumā nav norādījusi, kādēļ tā dod priekšroku šim pierādījumam salīdzinājumā ar citiem pierādījumiem lietā. Turklāt ir jautājums arī par tiesas kompetenci būvniecības, pilsētattīstības un pilsētībūvniecības kompozīcijas jomā, zemesgabalu atzīstot par apbūvētības ziņā pabeigtu.

Tiesa nepareizi interpretējusi noteikumu 54.2.apakšpunktu, atzīstot, ka uz zemesgabala esošās komunikācijas nav uzskatāmas par uz zemesgabala esošu apbūvi, līdz ar ko zemesgabals ar šādām komunikācijām atzīstams par "brīvu un neapbūvētu teritoriju" 54.2.apakšpunkta izpratnē. Nevar piekrist tiesas secinājumam, ka par "brīvu, neapbūvētu teritoriju" atzīstama arī teritorija, uz kuras atrodas "nepatstāvīga apbūve". Šāds termins nav lietots nevienā tiesību aktā. Tā kā ir jākonstatē arī zemesgabalam apkārt esošās teritorijas neapbūvētība un konkrētajā gadījumā teritorija ap zemesgabalu 2492 bija apbūvēta, to nevar uzskatīt par brīvu, neapbūvētu teritoriju. Ja pieņem, ka detālplānojums pirms būvniecības uzsākšanas ir jāizstrādā ikvienam neapbūvētam zemesgabalam, teritorijas plānojums zaudētu jēgu un būtu pretrunā ar Teritorijas plānošanas likuma mērķi. Gadījumā, ja pašvaldības izstrādātais teritorijas plānojums paredz pietiekami detalizētus konkrētā zemesgabala apbūves noteikumus, kā tas ir šajā gadījumā, nelietderīgi ir izstrādāt arī detālplānojumu. Tiesai nebija jāpiemēro noteikumu 54.2.apakšpunkts un Apbūves noteikumu 6.5.4.punkts, pārbaudot detālplānojuma nepieciešamību pirms zemesgabala 0007 sadalīšanas. Tiesa, ņemot vērā, ka zemesgabals 0007 pirms tā sadalīšanas atradās trīs dažādās teritorijās, nepamatoti pārbaudījusi visu šo teritoriju apbūves noteikumu detalizāciju Attīstības plānā saskaņā ar noteikumu 54.2.apakšpunktu, jo zemesgabala 0007 sadalīšana nav pieteikuma priekšmets.

Tiesa nepareizi interpretējusi noteikumu 54.7.apakšpunktu, atzīstot, ka likumā paredzētajā mērogā izstrādātais Attīstības plāna mērogs nenodrošina strīda teritorijas pietiekamu detalizāciju un precizitāti. Attīstības plāns tika izstrādāts, dažādu teritoriju robežas no sākuma atzīmējot pilsētas kartēs ar lielāku mērogu (1:10 000). Pēc tam no šīm kartēm tajās iezīmēto teritoriju sadalījums tika pārņemts uz grafisko perspektīvo teritoriju izmantošanas plānu ar mērogu 1:25 000. Attīstības plāna grafiskais attēlojums attiecībā uz perspektīvā izmantojamām teritorijām tika izstrādāts uz kartēm ar mērogu 1:10 000. Šajās kartēs Attīstības departamenta Pilsētplānošanas pārvaldes izziņas izsniegšanas brīdī bija redzams, ka strīdus zemesgabals atrodas jauktā dzīvojamā māju un darījumu iestāžu teritorijā. Līdz ar to tiesa nepamatoti secināja, ka izziņa neatbilst Attīstības plānam. Tiesa nepamatoti secinājusi, ka atbildētājs nav iesniedzis pierādījumus, kas apliecinātu minētās izziņas atbilstību Attīstības plānam. Tiesa pati nav pienācīgi īstenojusi objektīvo izmeklēšanu. Tiesa nelūdza atbildētājam iesniegt kartes vai plānojumu ar iespējamo lielāko mērogu, no kuriem būtu redzama zemesgabala 2492 atrašanās konkrētajā teritorijā un kuri tika izmantoti Attīstības plāna grafiskā materiāla sagatavošanas procesā.

[9.5] Tiesa nepareizi interpretējusi Apbūves noteikumus.

Apbūves noteikumu 6.3.5.punkts neparedz obligātu detālplānojuma izstrādi. Ierobežojums ar četriem stāviem pastāv tikai tad, ja jaunbūve piekļaujas mazstāvu apbūvei, tas ir, ja paredzamā būve tieši pieguļ mazstāvu apbūvei, nevis, ja zemesgabals pieguļ zemesgabalam, uz kura ir mazstāvu apbūve.

Tiesa nepareizi piemērojusi Apbūves noteikumu 4.5.punktu, konstatējot, ka zemesgabalu 0007 nedrīkstēja sadalīt bez detālplānojuma vai zemes ierīcības projekta izstrādes. Apbūves noteikumi tika apstiprināti 1995.gadā, kad spēkā vēl nebija noteikumi Nr.423. Kad tie stājās spēkā, to 54.punkts regulēja tieši to pašu jautājumu, ko Apbūves noteikumu 4.5.punkts, tas ir, gadījumus, kad pirms zemesgabalu sadalīšanas vai apvienošanas nepieciešams izstrādāt detālplānojumu. Zemesgabala sadales laikā 2003.gadā bija konstatējama pretruna starp šīm tiesību normām, jo noteikumu Nr.423 54.punkts paredzēja tikai īpašus gadījumus, kad jāizstrādā detālplānojums, sadalot zemesgabalu, bet Apbūves noteikumi paredzēja to darīt jebkurā gadījumā. Ievērojot kolīziju risināšanas metodes, tiesai nebija jāpiemēro Apbūves noteikumu 4.5.punkts, secinot, ka detālplānojums pirms zemesgabala 0007 sadales automātiski bija izstrādājams saskaņā ar minēto normu.

[9.6] Tiesa nepareizi interpretējusi un piemērojusi noteikumu Nr.423 54.3.apakšpunktu un Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punktu. Šo normu mērķis nav izstrādāt detālplānojumu un nodrošināt sabiedrisko apspriešanu ikvienas būvniecības gadījumā. Šo normu kontekstā nepieciešams konstatēt apstākļus, kas norāda uz to, ka paredzamā būve īpaši negatīvi ietekmēs vidi un iedzīvotāju sadzīves apstākļus vai nekustamā īpašuma vērtību. Šajā gadījumā šāda ietekme nav konstatējama. No tiesas norādītajiem apstākļiem par būtisku ietekmi uz vidi nevar secināt, ka ietekme ir būtiska. Uz zemesgabala esošie koki nav apstādījumi. Apstādījumu samazināšana maksimāli ierobežotā apmērā, ievērojot paredzēto teritorijas apzaļumošanu un apstādījumu atjaunošanu pēc būvniecības, nevar tikt uzskatīta par būtisku ietekmi uz vidi. Norādot uz troksni un izplūdes gāzēm, tiesa nav detalizēti izskaidrojusi, kāpēc, kādā veidā un cik lielā mērā iespējama automašīnu radītais troksnis un izplūdes gāzes (papildus jau pilsētas centrā esošajam troksnim, izplūdes gāzēm, aktīvajai transporta kustībai Brīvības gatvē, kā arī papildus apkārt esošo māju iedzīvotāju izmantoto mašīnu troksnim un izplūdes gāzēm) varētu radīt papildu būtiskas neērtības blakus esošo māju iedzīvotājiem. Paredzot pazemes autostāvvietas izbūvi, māju pagalmi netiks noslogoti ar automašīnām. Būtiski atzīmēt, ka pieteicēja neapstrīdēja pašu būvprojektu. Tiesa nepamatoti norādījusi uz apbūves blīvumu kā vienu no kritērijiem ietekmes vērtēšanā, jo,

ievērojot, ka būvniecība atbilst tiesību normām, apbūves blīvuma palielināšanās normatīvajos aktos pieļaujamās robežās nevar uzskatīt par tādu apstākli, kas liecina par būtisku ietekmi. Nosakot apbūves blīvumu, jau ir ņemti vērā apsvērumi attiecībā uz iedzīvotāju sadzīves apstākļiem.

Tiesību normas neuzliek pienākumu pašvaldībai sagatavot un motivēt atsevišķu lēmumu, ja tiek izlemts publisko apspriešanu nerīkot.

[9.7] Tiesa nepareizi interpretējusi Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktu, uzskatot, ka sešstāvu daudzdzīvokļu māja uzskatāma par sabiedriski nozīmīgu būvi. Minētās tiesību normas kontekstā nepieciešams konstatēt, ka būve ir gan objektīvi, gan sabiedriski nozīmīga.

[9.8] Tiesa nepareizi interpretējusi faktiskās rīcības jēdzienu, uzskatot, ka pašvaldības saistošo noteikumu izdošana ir uzskatāma par faktisko rīcību. Saskaņā ar noteikumiem Nr.423 detālplānojums ir vietējās pašvaldības teritorijas daļas plānojums, kuru apstiprina kā pašvaldības saistošos noteikumus, līdz ar to pieteicēja ir lūgusi noteikta satura normatīvā akta izdošanu, kas nav administratīvās tiesvedības izskatīšanas priekšmets.

[10] Pieteicēja par kasācijas sūdzībām iesniegusi paskaidrojumus, kuros norāda, ka apelācijas instances tiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, bet kasācijas sūdzību apmierināšanai nav pamata.

[11] Tiesas sēdē Rīgas dome un SIA "N&J" pārstāvji uzturēja kasācijas sūdzības, pamatojoties uz tajās minētajiem argumentiem. Rīgas dome pārstāvis papildus norādīja, ka tiesvedība ir izbeidzama, jo pieteicējai nebija subjektīvo tiesību iesniegt šādu pieteikumu. Enesas S. pārstāvji kasācijas sūdzības neatzina.

Motīvu daļa

[12] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt, atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[13] Vispirms ir izvērtējams jautājums par pieteikuma priekšmetu. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184.pantu administratīvajā tiesā var iesniegt pieteikumu par:

1) administratīvā akta izdošanu, atcelšanu (..) vai spēkā esamību (..);

2) iestādes faktisko rīcību;

3) no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu (..);

4) publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību.

Apgabaltiesa apmierināja pieteikumu un atzina par prettiesisku Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmumu Nr.30-I un Būvvaldes 2004.gada 27.maija būvatļauju Nr.193V, kā arī uzlika par pienākumu Rīgas domei uzsākt detālplānojuma izstrādi teritorijai, kura ietver zemesgabalus ar kadastra numuriem 0100 092 2490, 0100 092 2491, 0100 092 2492, 0100 092 2493, 0100 092 2494 un kura atbilst zemesgabalam Brīvības gatvē 352/358 ar kadastra numuru 0100 092 0007 līdz tā sadalīšanai.

[13.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu administratīvais akts ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Kā viens no administratīvā akta pamatelementiem norādītas tiesiskās sekas, kas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskas attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Šā iemesla dēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs (sk. *Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 15.marta lēmuma Nr.SKA-123 11.punktu*). Lēmumi, kas pieņemti administratīvajā procesā, bet kuri nerada tiesiskās sekas, ir starplēmumi, kas parasti atsevišķi nav pārsūdzami administratīvajā tiesā.

Ar 2003.gada 15.oktobra lēmumu Būvvaldes padome pieņēma lēmumu piekrist daudzdzīvokļu mājas projektēšanai. Ja pieņemtais lēmums aizliegtu mājas projektēšanu, tad tas būtu uzskatāms par tiesiskas sekas radošu un to varētu pārsūdzēt tiesā. Tomēr šajā gadījumā tiesiskās sekas radošais lēmums ir būvatļauja, kas atbilstoši Būvniecības likuma 1.panta 2.punktam ir dokuments, kas apliecina tiesības veikt objekta būvdarbus. Izvērtējot pieteikumu par administratīvā akta – būvatļaujas – atcelšanu, tiesas kompetencē ir, ja pieteikumā uz to norādīts vai lietas apstākļi to prasa, pārbaudīt visa procesa vai atsevišķu posmu, tajā skaitā starplēmuma, tiesiskumu. Tomēr tas nav uzskatāms kā atsevišķs pieteikuma priekšmets.

[13.2] Arī prasījums uzlikt par pienākumu Rīgas domei izstrādāt detālplānojumu neatbilst Administratīvā procesa likuma 184.pantā minētajiem pieteikuma priekšmetiem. Saskaņā ar Ministru kabineta 2004.gada 19.oktobra noteikumu Nr.883 "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" 72.punktu vietējās pašvaldības dome

(padome) apstiprina detālplānojumu un kā pašvaldības saistošos noteikumus izdod tā grafisko daļu un teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumus. Tātad faktiski šajā lietā pieteicēja lūdz uzlikt par pienākumu atbildētājam izdot saistošos noteikumus. Saistošie noteikumi ir ārējais normatīvais akts. Ārējā normatīvā akta izdošana, t.i., tiesību normu pieņemšana, nav ne administratīvais akts, ne faktiskā rīcība, ne arī publiski tiesisko attiecību konstatēšana Administratīvā procesa likuma izpratnē. Līdz ar to tiesvedība lietā šajā daļā ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, jo lieta šajā daļā nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[13.3] Ievērojot iepriekš šajā punktā minēto, Administratīvo lietu departaments secina, ka šajā lietā pieteikuma priekšmets ir Būvvaldes 2004.gada 27.maija būvatļaujas Nr.193V atcelšana. Sakarā ar būvatļaujas termiņa izbeigšanos tā ir zaudējusi spēku. Līdz ar to apgabaltiesa ir pamatoti atzinusi, ka ir jālemj par tās tiesiskumu, nevis atcelšanu.

[14] SIA "N&J" kasācijas sūdzībā lūdz tiesvedību lietā izbeigt, jo pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu. Arī Rīgas domes pārstāvis tiesas sēdē pievienojās šim viedoklim. Senāta Administratīvo lietu departaments šo argumentu uzskata par nepamatotu un noraidāmu.

[14.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu. Šīs tiesību normas tvērumu faktiski veido šā likuma 31.panta noteikumi, kas reglamentē pieteicēja kā administratīvā procesa dalībnieka statusu. Atbilstoši šā panta otrajā daļā noteiktajam vispārīgajam principam pieteikumu var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Turpat noteikts, ka izņēmuma gadījumiem no šā principa jābūt paredzētiem likumā.

Konkrētajā gadījumā atbildētāja un trešā persona uzskata, ka Būvvaldes 2004.gada 27.maija būvatļauja Nr.193V nekādā veidā neskar Enesas S. tiesības vai tiesiskās intereses. Savukārt pieteicēja uzskata, ka viņai šādas tiesības piemīt, pamatojot savu viedokli gan ar vides tiesības reglamentējošajām tiesību normām, gan tiesībām uz privāto dzīvi, kaimiņa tiesībām, labas pārvaldības un taisnīguma principiem.

Apgabaltiesa ir atzinusi, ka ar tādu lēmumu pieņemšanu, kas nosaka zemesgabala 0007 plānošanu un apbūvi, var tikt aizskartas Enesas S. kā nama, kas atrodas uz šā zemesgabala (pirms tā sadalīšanas), iedzīvotājas tiesības uz labvēlīgu vidi, kā arī tiesības tikt uzklaustītai šo lēmumu pieņemšanas procesā. Apgabaltiesa atsaukusies uz Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk –

Satversme) 115.pantu, kā arī Orhūsas konvencijas 1.pantu un 3.panta piekto daļu. Atbilstoši Satversmes 115.pantam valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu. Orhūsas konvencijas 1.pants nosaka konvencijas mērķi – lai tagad un nākamajās paaudzēs aizsargātu ikvienas personas tiesības dzīvot vidē, kas atbilstu personas veselības stāvoklim un labklājībai, katra valsts saskaņā ar šīs konvencijas noteikumiem garantē tiesības piekļūt informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem. Savukārt Orhūsas konvencijas 3.panta piektā daļa paredz, ka šīs konvencijas noteikumi neierobežo pušu tiesības īstenot vai ieviest pasākumus, kas nodrošina plašāku pieeju informācijai, lielāku sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un plašākas iespējas griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem, nekā prasīts šajā konvencijā.

[14.2] Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, pamatā ir izvērtējamas caur personas tiesībām uz īpašumu. Arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka būvatļaujas izsniegšanas process noteiktai personai, kura iebilst pret būvatļaujas izsniegšanu, ietekmē arī kaimiņu civilās tiesības. Šādā procesā var tikt skartas protestējošo kaimiņu mantiskās intereses (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas lēmuma lietā Nr.54536/00 Emsenhuber pret Austriju 1.punktu*). Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka šādās lietās iespējama arī vides tiesību piemērošana. To, kuras tiesības lietā ir piemērojamas galvenokārt, nosaka tās konkrētie apstākļi.

[14.2.1] Jēdziens "vide" neietver tikai dabas elementus. Likumā "Par vides aizsardzību" vide ir definēta kā dabas, antropogēno un sociālo faktoru kopums. Arī tiesību doktrīnā atzīts, ka vide ietver arī sociālo un kultūras apstākļu kopumu, kas ietekmē indivīda vai sabiedrības dzīvi (*Kiss A., Shelton D. Manual of European Environmental Law. – Cambridge University Press, 1993, 3.lpp.*). Skaidri norobežot vidi no cilvēku fiziskās, sociālās un kultūras vides nav iespējams, jo šādas norobežošanas rezultāts būtu vides aizsardzības jēdziena neatbilstoša sašaurināšana (*Meseršmits K., Meiere S., Ušiņa E. Eiropas vides tiesības. – Rīga: Euro Faculty, 2003, 1.lpp.*). Vides aizsardzība un līdz ar to arī jēdziens "vide" ir jāaplūko kopā ar ilgtspējīgas attīstības principu. Kā norādīts Eiropas Komisijas 2006.gada 11.janvāra "Paziņojumā par pilsētvides tematisko stratēģiju", ilgtspējīgas attīstības stratēģijas mērķu īstenošanā nozīmīga loma ir pilsētu teritorijām – tostarp saistībā ar būvniecību un pilsētu plānošanu (*Eiropas Komisijas 2006.gada 11.janvāra paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par pilsētvides tematisko stratēģiju, COM (2005) 718, http://ec.europa.eu/environment/urban/pdf/com_2005_0718_lv.pdf, 2.lpp.*).

Tātad "vide" ir ļoti plašs, dažādus elementus ietilpinošs un attīstībā esošs jēdziens, un jautājums par kāda būvniecības procesa tiesiskumu faktiski lielākoties varētu būt izvērtējams arī caur vides tiesībām pat, ja iebildumi pret šo procesu izteikti, neskarot ar vides aizsardzību (šaurākā nozīmē) saistītus jautājumus. Attiecīgi būtu piemērojami likuma "Par vides aizsardzību" 13.panta noteikumi, pamatojoties uz kuriem ikvienai fiziskajai un juridiskajai personai, kā arī to apvienībām, organizācijām un grupām ir, citastarp, tiesības normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā vērsties tiesībaizsardzības iestādēs sakarā ar valsts un pašvaldību institūciju darbību vai bezdarbību jautājumos, kas skar sabiedrības intereses vides jomā, kā arī normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā apstrīdēt vai pārsūdzēt šajos jautājumos pieņemtos valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību lēmumus. Šī tiesību norma ir viens no Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajā daļā paredzētajiem izņēmumiem, kad pieteikumu tiesā var iesniegt, aizsargājot nevis savas, bet gan citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Līdz ar to, ja ar būvniecību saistītu lēmumu pārsūdzēšana parasti tiktu uzskatīta arī kā no vides tiesībām izrietoša tiesība (jo skartu vides jomu), tad subjektīvo tiesību jautājumam šajās lietās vairs nebūtu nozīmes un pieteikumu iesniegt tiesīgo personu loks nebūtu nosakāms. Citiem vārdiem, faktiski jebkura persona sabiedrības interesēs varētu iesniegt tiesā pieteikumu par kādas būvatļaujas atcelšanu.

Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šāda tiesību normu piemērošana neatbilstu saprātīgas tiesību normu piemērošanas principam. Pirmkārt, tā iemesla dēļ, ka lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, primāri balstās uz tiesībām netraucēti izmantot savu īpašumu. Otrkārt, ir jāņem vērā, ka būvatļauja bieži ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi. Atļauja būvēt bieži skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Un otrādi – izsniegtā būvatļauja skar ne tikai apkārtējo cilvēku tiesības vai tiesiskās intereses, bet arī tās saņēmēja tiesības. Un abas tiesiskās intereses ir vienlīdz nozīmīgas un aizsargājamās. Tiesas kompetencē ir samērot šīs intereses un nepieļaut nepamatotu aizskārumu kādai no tām. Turklāt, ņemot vērā, ka ar būvniecību saistītie tiesas procesi bieži var radīt būtiskus zaudējumus kādam no procesa dalībniekiem, svarīgi ir pēc iespējas risināt šos jautājumus jau pieteikuma pieņemšanas stadijā, apsverot jautājumu par publisko subjektīvo tiesību esamību konkrētajā gadījumā.

[14.2.2] Satversmes 105.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Kā secinājusi Satversmes tiesa, šī konstitucionālā tiesību norma, līdzīgi kā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pants, paredz gan īpašuma tiesību

netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot īpašuma izmantošanu. Īpašuma tiesības var ierobežot, ja ierobežojumi ir attaisnojami, tas ir, ja tie noteikti ar likumu, tiem ir leģitīms mērķis un tie ir samērīgi (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 20.maija spriedumu lietā Nr.2002-01-03*).

Tiesības uz īpašumu ir individuāla rakstura tiesības. Šo tiesību aizsardzību persona var prasīt, ja ar pārsūdzēto lēmumu tieši šai personai ir tikusi vai tiks traucēta tās īpašuma lietošana. Tātad pamatā tās ir kaimiņa tiesības, kas ļauj kādai personai iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt. Jēdziens "kaimiņš" šajās tiesiskajās attiecībās ir piemērojams nevis sadzīviskā, bet gan juridiskā nozīmē, kura saturs papildāms, caur faktiskajiem apstākļiem konstatējot esošā vai iespējamā aizskāruma būtiskumu. Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šajās tiesiskajās attiecībās tiesības uz īpašumu ir piemērojamas paplašināti, par kaimiņu atzīstot ne tikai tādu personu, kuras īpašums robežojas ar ietekmes objektu, bet arī personu, kura pastāvīgi vai ilgstoši uzturas objekta ietekmes zonā. Īrnieks un nomnieks kaimiņa tiesību īstenošanā pielīdzināmi īpašniekam. Šāda atziņa izteikta arī Vācijas tiesību doktrīnā (*Schmidt R., Seidel S. Besonderes Verwaltungsrecht. 5.Auflage. – Bremen: Rolf Schmidt, 2001, 89.lpp.*). Apgabaltiesa nav noskaidrojusi, vai pieteicēja ir dzīvokļa īpašniece. Tomēr, kā izriet no lietas materiāliem, pieteicēja pašreizējā dzīvesvietā dzīvo ilglaicīgi, kopš pagājušā gadsimta 60.gadiem. Līdz ar to apstāklim, vai Enesa S. ir dzīvokļa īpašniece, nav izšķirošas nozīmes.

[14.2.3] Savukārt vides tiesības un no tām izrietošās procesuālās tiesības Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir piemērojamas lietās, kurās galvenais izvērtējums attiecas uz būvniecības ietekmes uz vidi (šaurākā nozīmē) būtiskumu. Proti, kur jautājumi par, piemēram, ietekmi uz dabu vai cilvēka veselību ir iesniegtā pieteikuma pamatā, un kuru izvērtējums nosaka lietas iznākumu.

[14.3] Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šajā lietā jautājums par pieteicējas subjektīvajām tiesībām ir izvērtējams, ievērojot pieteicējas tiesības uz īpašumu. Šis uzskats pamatojas konkrētās lietas apstākļos. Pieteikuma priekšmets ir būvatļaujas atcelšana. Apgabaltiesas spriedumā nav konstatējusi īpašus ar vides aizsardzību saistītus jautājumus, kas uz šo lietu liktu raudzīties citādi kā uz lietu, kura izvērtējama, pamatā ņemot vērā būvniecības, nevis vides tiesības. Apgabaltiesas secinājumi sprieduma 27.punktā attiecībā uz plānotās būvniecības ietekmes uz vidi būtiskumu Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir nepietiekami pamatoti, lai uzskatītu, ka ar vides aizsardzību saistītie jautājumi ir šīs lietas

pamatā un nosaka tās iznākumu. Faktiski tās ir kaimiņa tiesības, caur kurām Enesa S. izteikusi iebildumus pret SIA "N&J" izdoto būvatļauju.

[14.4] Apgabaltiesa ir konstatējusi divus apstākļus, kuri kopā ļauj secināt, ka Enesai S. ir subjektīvās tiesības pārsūdzēt konkrēto būvatļauju.

Pirmkārt, apgabaltiesas sprieduma 12.punktā ir konstatēts, ka Būvvaldes padome 2003.gada 15.oktobrī pieņēma lēmumu piekrist daudzdzīvokļu ēkas projektēšanai Brīvības gatvē 352/358. 2003.gada 19.novembrī Būvvalde izsniedza SIA "N&J" plānošanas un arhitektūras noteikumus (uzdevumu) daudzstāvu dzīvojamās ēkas būvniecībai Brīvības gatvē 352/358. Noteikumos paredzēta sešstāvu dzīvojamās mājas būvniecība un apakšzemes autostāvvietas. Turpat ir konstatēts, ka pieteicēja ir dzīvojamās mājas Brīvības gatvē (..) iedzīvotāja.

Otrkārt, sprieduma 20.1.2.punktā ir kopumā izvērtēta attiecīgā teritorija, uz kuras atrodas minētās mājas. Konstatēts, ka mājas būvētas pagājušā gadsimta 50.gados, un, ņemot vērā māju izvietojumu, secināts, ka visas teritorijas apbūvētība bija pabeigta, un sākotnēji teritorija, kuru šīs dzīvojamās mājas iekļauj, faktiski veidojusi iekšpagalmu (*sk. arī šā sprieduma 7.3.2.punktu*). Apgabaltiesa konstatējusi, ka jaunais neapbūvētais zemesgabals ir daļa no teritorijas, kuras apbūve tikusi pabeigta.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apstākļos, kad pieteikumu tiesā iesniedz nama iedzīvotāja par to, ka attiecībā uz šā nama iekšpagalma apbūvi ir izsniegta būvatļauja, saskaņā ar kuru ir atļauta sešstāvu dzīvojamās mājas un apakšzemes autostāvvietas būvniecība, ir pamats uzskatīt, ka šai personai ir subjektīvās tiesības šāda pieteikuma iesniegšanai, jo ar izsniegto būvatļauju var tikt būtiski aizskartas šīs personas tiesības uz īpašumu (kaimiņa tiesības). Līdz ar to tiesvedības izbeigšanai, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, nav pamata.

[14.5] Apgabaltiesa pieteicējas subjektīvās tiesības pamatoja ar citām tiesību normām. Tomēr spriedumā ir konstatēti visi nepieciešamie apstākļi, uz kuru pamata Senāta Administratīvo lietu departaments izvērtēja jautājumu par subjektīvo tiesību esamību. Procesuālās ekonomijas nolūkā departaments uzskata, ka šajā lietā cita argumentācija subjektīvo tiesību konstatēšanai nerada pamatu apgabaltiesas sprieduma atcelšanai. Jo katrā gadījumā pieteicējai ir tiesības iesniegt šādu pieteikumu tiesā.

[15] Gan Rīgas dome, gan SIA "N&J" kasācijas sūdzībās norādīts, ka apgabaltiesa, izvērtējot jautājumu par sabiedriskās apspriešanas nepieciešamību, ir nepareizi interpretējusi Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 1. un 3.punktu. Senāta Administratīvo lietu departaments daļēji piekrīt šim kasācijas sūdzības argumentam.

[15.1] Saskaņā ar Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktu pašvaldībai, pirms tā pieņem lēmumu par būvniecību, jānodrošina paredzētās būvniecības publiska apspriešana, ja tiek celta sabiedriski nozīmīga būve. Apgabaltiesa šīs normas interpretēšanā ir piemērojusi Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" (turpmāk – Vispārīgie būvnoteikumi) 25.²punktā (klūdaini atsaucoties kā uz 25.¹punktu) ietverto šā jēdziena skaidrojumu. Proti, ka sabiedriski nozīmīga būve ir ēka, kurai ir vairāk nekā pieci virszemes stāvi, publiskā ēka, kurā paredzēts vienlaikus uzturēties vairāk nekā simt cilvēkiem, ražošanas ēka, tornis, kā arī tilts, ceļa pārvads, tunelis, ja tas ir garāks par 100 m, vai vairāk nekā viena stāva apakšzemes būve. Konstatējot, ka konkrētais objekts ir sešu stāvu dzīvojamā ēka ar pazemes autostāvvietu, apgabaltiesa atzina, ka tā ir sabiedriski nozīmīga būve, un līdz ar to pirms šā objekta būvniecības bija jānodrošina publiskā apspriešana.

Kasācijas sūdzībās ir izteikti iebildumi, ka apgabaltiesa ir pēc būtības nepareizi interpretējusi minēto jēdzienu, uzsvāru liekot uz vārdu "nozīmīga", tomēr šis vārds nav lasāms atrauti no vārda "sabiedriski". Rīgas dome papildus norādījusi, ka sabiedriski nozīmīgas būves jēdziena skaidrojums Vispārīgajos būvnoteikumos nebija ietverts, kad tika izsniegta pārsūdzētā būvatļauja. Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka pēdējais arguments ir izvērtējams vispirms.

Rīgas dome pareizi norādījusi, ka laikā, kad tika izsniegta pārsūdzētā būvatļauja, nebija spēkā tiesību norma, kas definētu sabiedriski nozīmīgas būves jēdzienu būvniecībā. Šāds jēdziens tika lietots gan Būvniecības likumā, gan arī Vispārīgajos būvnoteikumos, tomēr, neesot tā skaidrojumam tiesību normas līmenī, bija piepildāms ar saturu katrā konkrētajā gadījumā. Tiesību norma ar sabiedriski nozīmīgas būves jēdziena skaidrojumu tika izdota ar Ministru kabineta 2005.gada 6.septembra noteikumiem Nr.685, papildinot Vispārīgos būvnoteikumus, citastarp, ar 25.²punktu iepriekš minētajā redakcijā.

Senāta Administratīvo lietu departaments norāda, ka apstākļi, ka likumdevējs kāda jēdziena skaidrojumu ietvēris tiesību normā vēlāk, nekā lietojis pašu jēdzienu, pats par sevi neizslēdz vēlāk ietverto leģāldefinīciju piemērot attiecībā uz tām tiesiskajām attiecībām, kas pastāvējušas pirms definīcijas ietveršanas. Šajā gadījumā nav pamata uzskatīt, ka Ministru kabinets ir piepildījis Vispārīgajos būvnoteikumos lietoto sabiedriski nozīmīgās būves jēdzienu ar jaunu saturu, nevis tiešā tekstā izskaidrojis šā jēdziena jau esošo nozīmi. Tāpat nav pamata Vispārīgajos būvnoteikumos lietotā sabiedriskās nozīmes būves jēdziena skaidrojumu neattiecināt uz Būvniecības likumā minēto šo pašu jēdzienu.

Ievērojot iepriekš teikto, secināms, ka apgabaltiesa, konstatējot, ka, pamatojoties uz pārsūdzēto būvatļauju, paredzēts būvēt sešu stāvu dzīvojamo ēku ar pazemes autostāvvietu, pamatoti atzina, ka Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 1.punkta izpratnē tā ir sabiedriski nozīmīga būve, un līdz ar to pirms šā objekta būvniecības bija jānodrošina publiskā apspriešana.

[15.2] Atbilstoši Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punktam publiska apspriešana jānodrošina, ja būvniecība būtiski ietekmē vides stāvokli, iedzīvotāju sadzīves apstākļus vai nekustamā īpašuma vērtību. Senāta Administratīvo lietu departaments norāda, ka faktiski šīs ir trīs atsevišķas tiesību normas. Lai atzītu, ka attiecībā uz kāda objekta būvniecību ir jānodrošina sabiedriskā apspriešana, ir pietiekami konstatēt vienu no minētajiem nosacījumiem – būtisku ietekmi uz vidi, būtisku ietekmi uz sadzīves apstākļiem vai būtisku ietekmi uz nekustamā īpašuma vērtību.

[15.2.1] No apgabaltiesas sprieduma 27.punkta izriet, ka šajā lietā tiesas ieskatā ir konstatējama konkrētās būvniecības būtiska ietekme uz vidi un iedzīvotāju sadzīves apstākļiem. Savu secinājumu pamatošanai apgabaltiesa, pirmkārt, norādījusi, ka tiktu būtiski un neatgriezeniski samazināta esošo apstādījumu teritorija, tādējādi uzskatot, ka minētās iespējamās izmaiņas dabas elementu saglabāšanā ir atzīstamas par vienu no būtiskiem vides un cilvēku dzīves apstākļu ietekmējošiem faktoriem. Otrkārt, apgabaltiesas ieskatā arī tādi faktori kā troksnis, izplūdes gāzu emisija saistībā ar autostāvvietu, apbūves blīvums var būtiski ietekmēt dzīves kvalitāti, proti, vidi un iedzīvotāju sadzīves apstākļus. Treškārt, apgabaltiesa minējusi, ka uz būtisku ietekmi uz vidi šajā gadījumā norādījusi arī Sabiedrības veselības aģentūra.

[15.2.2] Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka lietas materiālos nav pietiekamu pierādījumu tam, lai secinātu, ka uz SIA "N&J" izsniegtās būvatļaujas pamata uzbūvētā ēka atstātu būtisku ietekmi uz vidi. Departamenta ieskatā būtiskumu pamatā nosaka, izvērtējot nodarītā kaitējuma sekas neatgriezeniskumu (jeb ilglaicīgumu, kādā kaitējumu var novērst) un apmēru.

Šajā lietā apgabaltiesa ir konstatējusi, ka būtiski un neatgriezeniski tiktu samazināta apstādījumu teritorija. Tomēr tajā pašā laikā spriedumā ir arī konstatēts, ka atsevišķi koki tiks saglabāti, kā arī paredzēts izstrādāt apstādījumu projektu. Viens pats apstāklis, ka būvniecības realizācijas gadījumā tiktu samazināti apstādījumi Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav pietiekams, lai šajā lietā konstatētu būtisku ietekmi uz vidi Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkta izpratnē.

Apsvērumus attiecībā uz troksni, izplūdes gāzu emisiju apgabaltiesa ir izteikusi pieņēmuma formā un nav šos faktus pārbaudījusi. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka tie ir pierādīti un ietekmes uz vidi būtiskums konstatēts.

Sabiedrības veselības aģentūra, kā izriet no apgabaltiesas sprieduma, norādījusi, ka objektam pēc būvības pastāv nelabvēlīga ietekme uz apkārtnējo vidi un cilvēku dzīves apstākļiem, kas var būt saistīts ar troksni un izplūdes gāzu emisijām. Mājas ar pazemes autostāvvietu ietekme uz apkārtnes vides stāvokli un iedzīvotāju sadzīves apstākļiem nav uzskatāma par būtisku, ja tiek nodrošināti preventīvie pasākumi trokšņa un izplūdes gāzu emisiju nelabvēlīgās ietekmes novēršanai. Tātad iestādes atzinums par ietekmes uz vidi būtiskumu ir izteikts ar nosacījumu. Šāds nosacījumu ietverošs vērtējums Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā pats par sevi nav pietiekams, lai nepārprotami konstatētu, ka konkrētā projekta ietekme uz vidi ir būtiska.

[15.2.3] Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesa ir pamatoti uzskatījusi, ka šajā lietā pastāv nosacījumi, lai piemērotu Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punktu par to, ka publiska apspriešana jānodrošina, ja būvniecība būtiski ietekmē iedzīvotāju sadzīves apstākļus.

Šo secinājumu departaments pamatā balsta jau uz iepriekš šajā spriedumā konstatēto attiecībā uz pieteicējas subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu. Proti, Enesa S. dzīvo mājā, kuras iekšpagalmā ir paredzēts uzbūvēt sešstāvu dzīvojamo ēku ar pazemes autostāvvietu. Iekšpagalma apbūve pati par sevi visbiežāk ietekmē attiecīgo māju iedzīvotāju sadzīves apstākļus. Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šāda nozīmīga objekta kā konkrētajā lietā būvniecība ietekmētu šo iekšpagalmu veidojošo māju iedzīvotāju, arī pieteicējas, sadzīves apstākļus tik lielā mērā, ka var uzskatīt, ka ietekme būtu būtiska. Faktiski var secināt, ka ar paredzēto būvi iekšpagalms tiktu lielā mērā apbūvēts, turklāt tā ietekme ir neatgriezeniska. Jāņem arī vērā arī ievērojamais automašīnu skaita pieaugums sakarā ar autostāvvietas darbību, kurā, kā sprieduma 27.1.3.punktā konstatējusi apgabaltiesa, sešstāvu dzīvojamai mājai paredzēta pusotra auto novietne uz katru dzīvokli. Departaments atzīst, ka šādos apstākļos nav nozīmes citiem lietas apstākļiem, kas individualizētu pieteicēja iebildumus. Kā jau departaments atzina, šādos apstākļos jebkura mājas iedzīvotāja sadzīves apstākļi atzīstami par ietekmētiem būtiski Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkta izpratnē. Šāda objekta būvniecībai iekšpagalmā ir nepieciešams rīkot sabiedrisko apspriešanu, lai noskaidrotu kaimiņu viedokli. Šo secinājumu pastiprina iepriekš šā sprieduma 15.1.punktā konstatētais, ka šis objekts pats par sevi ir atzīstams par sabiedriski

nozīmīgu būvi, kura uzbūvēšanai kā nosacījumu likumdevējs paredzējis sabiedrisko apspriešanu.

[16] Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka gadījumā, ja būvatļauja ir izdota, neievērojot Būvniecības likuma 12.panta pirmajā daļā izvirzīto nosacījumu par sabiedriskās apspriešanas rīkošanu, tad šāds procesuāls pārkāpums ir atzīstams par tik būtisku, lai tā dēļ pārsūdzēto būvatļauju atzītu par prettiesisku. Uzbūvēta ēka ir attiecīgajā telpā nozīmīgs, uz ilgu laiku novietots objekts. Ir svarīgi, lai pirms būvniecības īstenošanas kompetentās iestādes rūpīgi izsvērtu attiecīga objekta nepieciešamību, citastarp un lielā mērā, arī sabiedrības interesēs. Sabiedrības iesaistīšana būvprojektu apspriešanā nav formāls pasākums, bet ir vērsts uz to, lai tiktu sasniegts maksimāli labākais lēmums arī no sabiedrības interešu un pilsētvides ilgspējīgas attīstības viedokļa.

Sabiedriskajā apspriešanā izteiktais viedoklis varēja ietekmēt pārsūdzēto lēmumu pēc būtības. Nerīkojot konkrētajā gadījumā sabiedrisko apspriešanu, Rīgas dome lēmuma pieņemšanas procesā ir pieļāvusi procesuālu pārkāpumu, kas pats par sevi ir novedis pie tā, ka šāds lēmums ir atzīstams par prettiesisku.

[17] Konstatējot, ka pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks tā iemesla dēļ, ka nav rīkota sabiedriskā apspriešana, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav nepieciešams vērtēt pārējos kasācijas sūdzības iebildumus.

[18] Ievērojot šajā spriedumā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.februāra spriedums daļā, ar kuru atzīta par prettiesisku Rīgas pilsētas Būvvaldes 2004.gada 27.maija būvatļauja Nr.193V, ir atstājams negrozīts, bet Rīgas domes un SIA "N&J" kasācijas sūdzības ir noraidāmas.

Ņemot vērā šā sprieduma 13.2.punktā minēto, tiesvedība lietā daļā par pienākuma uzlikšanu Rīgas domei izstrādāt zemesgabala detaļplānojumu ir izbeidzama. Ņemot vērā, ka tiek atstāts spēkā apgabaltiesas spriedums, ar kuru tā rezolutīvajā daļā ir atzīts par prettiesisku Rīgas pilsētas Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmums Nr.30-I, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka konkrētajā gadījumā arī šajā daļā tiesvedība ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1. un 3.punktu, 346.pantu un 282.panta 1.punktu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.februāra spriedumu daļā, ar kuru atzīta par prettiesisku Rīgas pilsētas Būvvaldes 2004.gada 27.maija būvatļauja Nr.193V, bet Rīgas domes un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "N&J" kasācijas sūdzības noraidīt.

Izbeigt tiesvedību lietā daļā par Rīgas pilsētas Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmuma Nr.30-I atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Rīgas domei izstrādāt zemesgabala detaļplānojumu.

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.februāra spriedumu daļā par Rīgas pilsētas Būvvaldes padomes 2003.gada 15.oktobra lēmuma Nr.30-I atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Rīgas domei izstrādāt zemesgabala detaļplānojumu.

Spriedums nav pārsūdzams.

Nepatiesu ziņu sniegšana, deklarējot dzīvesvietu

1. Pieņemot Dzīvesvietas deklarēšanas likumu, likumdevēja mērķis bija dzīvesvietas deklarēšanā būtiskāko lomu piešķirt pašas personas iniciatīvai. Tādējādi dzīvesvietas deklarēšanas iestāde iesaistās tikai tad, ja persona nepilda likumā noteiktos pienākumus (Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 1.pants, 3.panta pirmā daļa, 4.panta pirmā daļa un 6.panta pirmā daļa, Dzīvesvietas deklarēšanas likumprojekta anotācija).

2. Viens no ziņu par deklarēto dzīvesvietu anulēšanas pamatiem ir tas, ka persona, deklarējot dzīvesvietu, ir sniegusi nepatiesas ziņas. Par nepatiesu ziņu sniegšanu šajā kontekstā nevar uzskatīt personas bezdarbību, nesniedzot ziņas par to, ka tā deklarētajā dzīvesvietā vairs nedzīvo. Tas ir, lai atzītu, ka persona, deklarējot dzīvesvietu, ir sniegusi nepatiesas ziņas, ir jākonstatē personas aktīva un apzināta rīcība. Līdz ar to gadījumos, kad personas deklarētā dzīvesvieta ir tā, kurā persona pirms Dzīvesvietas deklarēšanas likuma spēkā stāšanās bija pierakstīta, tas vien, ka persona faktiski šajā dzīvesvietā vairs nedzīvo, nav pietiekams apstāklis, lai atzītu, ka persona sniegusi nepatiesas ziņas (Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 1.punkts).

2006.gada 10.oktobrī

Lietā Nr. SKA-311

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	D.Mīta
senatore	V.Krūmiņa
senators	N.Salienieks

2006.gada 26.septembrī atklātā tiesas sēdē, piedaloties atbildētājas Rīgas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvei S.Ivbulei,

izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Olgas B. pieteikumu par Rīgas domes Personu dzīvesvietas reģistrācijas komisijas 2004.gada 1.jūlija lēmuma (sēdes protokols Nr.14, punkts 2.89) atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, sakarā ar Olgas B. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas domes Personu dzīvesvietas reģistrācijas komisija, izskatot Olgas B. iesniegumu, 2004.gada 1.jūlijā pieņēma lēmumu (sēdes protokols Nr.14, punkts 2.89), ar kuru atteicās anulēt ziņas par D.B. deklarēto dzīvesvietu Rīgā, Ozolciema ielā (...).

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2004.gada 23.augustā saņemts Olgas B. pieteikums, kurā lūgts atcelt Rīgas domes Personu dzīvesvietas reģistrācijas komisijas 2004.gada 1.jūlija lēmumu un uzdot minētajai komisijai anulēt ziņas par D.B. deklarēto dzīvesvietu Rīgā, Ozolciema ielā (...). Pieteikumā norādīts, ka D.B. deklarētā dzīvesvieta neatbilst viņa faktiskajai dzīvesvietai. Faktiskā dzīvesvieta D.B. bija jādeklarē mēneša laikā, bet tas nav izdarīts. Līdz ar to viņa dzīvesvietas pirmreizējā deklarācijā ir sniegta nepatiesa informācija.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 27.decembra spriedumu Olgas B. pieteikumu apmierināja.

[4] Izskatot lietu sakarā ar Rīgas domes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 17.marta spriedumu noraidīja Olgas B. pieteikumu. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Lietā nav strīda, ka D.B. ir tiesisks pamats dzīvot deklarētajā dzīvesvietā. Lietā ir strīds, vai ziņas par D.B. deklarēto dzīvesvietu ir anulējamas, pamatojoties uz Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktu, proti, vai D.B. deklarējis dzīvesvietu, sniedzot nepatiesas ziņas.

[4.2] Saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma pārejas noteikumu 1.punktu dzīvesvietas pirmreizējā deklarācija ir atzīme personu apliecinošā dokumentā par personas reģistrāciju dzīvesvietā. Līdz ar to D.B. pieraksta adrese tika automātiski uzskatīta par viņa deklarēto dzīvesvietu Dzīvesvietas deklarēšanas likuma izpratnē.

[4.3] D.B. informāciju par dzīvesvietas maiņu nav sniedzis. No Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmās daļas, 4.panta, kā arī 6.panta ceturtās daļas izriet, ka dzīvesvietas deklarēšanā galvenais akcents tiek likts uz pašas personas iniciatīvu, kā arī personas aktīvu rīcību – deklarācijas iesniegšanu. Tādējādi par nepatiesu ziņu sniegšanu nevar uzskatīt bezdarbību, nesniedzot ziņas par savu faktisko dzīvesvietu.

[4.4] Atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 10.pantam iestāde pēc savas iniciatīvas deklarē ziņas par personas dzīvesvietu tikai gadījumos, ja personai nav deklarētās dzīvesvietas. Tā kā D.B. ir deklarētā dzīvesvieta Rīgā, Ozolciema ielā (...), tad iestādei nebija pēc savas iniciatīvas jāveic D.B. faktiskās dzīvesvietas reģistrācija.

[4.5] Saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 11.pantu iestādei ir tiesības pēc savas iniciatīvas, bet pienākums pēc citu personu iesnieguma pārbaudīt deklarēto ziņu patiesumu. Ja iestādei rodas pamatotas šaubas, ka persona, deklarējot dzīvesvietu, ir sniegusi nepatiesas ziņas, tā uzaicina dzīvesvietas deklarētāju iesniegt dokumentu, kas apliecina attiecīgo ziņu patiesumu. Tādējādi arī šajā gadījumā, lai iestāde varētu veikt attiecīgās darbības, ir nepieciešama personas aktīva rīcība, sniedzot nepatiesas ziņas.

[4.6] Ziņu anulēšana par deklarēto dzīvesvietu nav izmantojama, lai risinātu jautājumu par personas tiesībām dzīvot kādās dzīvojamās telpās vai mantisko attiecību noskaidrošanai. Saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 2.panta otro daļu dzīvesvietas deklarēšanas fakts pats par sevi nerada civiltiesiskas saistības. Tā kā īpašuma tiesības uz dzīvokli Rīgā, Ozolciema ielā (..) zemesgrāmatā nostiprinātas Olgai B., un Olga B. un D.B. ir šķīrušies, tad atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 22.pantam laulības šķiršana dod tiesības dzīvokļa īpašniekam prasīt bijušā laulātā lietošanas tiesību izbeigšanu. Tādējādi jautājums par D.B. dzīvokļa lietošanas tiesībām ir risināms vispārējās jurisdikcijas tiesā.

[4.7] Olgas B. norāde, ka komunālie pakalpojumi tiek aprēķināti pēc ledzīvotāju reģistrā pieejamās informācijas; ka uz attiecīgo adresi nāk paziņojumi par D.B. nenomaksātajiem parādiem; ka tiesu izpildītājs var vērst piedziņu pret Olgai B. piederošo nekustamo īpašumu un mantu, nav pamatota, jo dzīvesvietas deklarēšanas fakts pats par sevi nerada civiltiesiskas saistības.

[5] Olga B. ir iesniegusi kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.marta spriedumu, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nepareizi interpretējusi Dzīvesvietas deklarēšanas likuma pārejas noteikumu 1.punktu. Likumdevējs ar minēto tiesību normu ir paredzējis iespēju pirmreizēji deklarēt dzīvesvietu nevis ar aktīvu rīcību, bet ar bezdarbību. Līdz ar to personas bezdarbība ir pielīdzināma deklarācijas iesniegšanai ar visām izrietošajām sekām – tostarp tiesībām bezdarbību apstrīdēt.

[5.2] Tiesa nepareizi interpretējusi Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 11.pantu un 12.panta pirmās daļas 1.punktu, uzskatot, ka minēto tiesību normu piemērošana ir iespējama tikai gadījumā, ja persona deklarē dzīvesvietu ar aktīvu rīcību.

[5.3] Tiesa nav izvērtējusi apstākli, ka Rīgas domes Personu dzīvesvietas reģistrācijas komisija pēc Olgas B. lūguma pārbaudīt ziņas par D.B. deklarēto dzīvesvietu saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 11.panta nav pienācīgi izpildījusi savu pienākumu. Proti, iestāde nav ņēmusi vērā, vai D.B. ir sasniedzams tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību, kas ir Dzīvesvietas deklarēšanas likuma mērķis. Tādējādi tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu.

[5.4] Atzīstot, ka dzīvesvietas deklarēšanas fakts pats par sevi nerada civiltiesiskas saistības, tiesa ir vadījies tikai no Dzīvesvietas deklarēšanas likumā paredzētā, nenoskaidrojot dzīvesvietas deklarēšanas fakta reālās izmantošanas aspektus. Līdz ar to tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu.

[6] Tiesas sēdē atbildētājas Rīgas domes pārstāve kasācijas sūdzību neatzina, lūdza atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Pieteicēja Olga B. un trešā persona D.B. uz tiesas sēdi nebija ieradušies. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 342.pantu administratīvā procesa dalībnieka neierašanās, ja viņam pienācīgi paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, nav šķērslis lietas izskatīšanai. Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka lietu iespējams izskatīt bez pieteicējas un trešās personas piedalīšanās.

Motīvu daļa

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[8] Saeima 2002.gada 20.jūnijā pieņēma Dzīvesvietas deklarēšanas likumu, kurš stājās spēkā 2003.gada 1.jūlijā. Likumprojekta anotācijā minēts, ka iepriekšējais tiesiskais regulējums – ar Ministru Padomes 1993.gada 13.aprīļa lēmumu Nr.186 apstiprinātie "Iedzīvotāju pierakstīšanas un izrakstīšanas noteikumi"* – neatbilst Eiropas valstu personas dzīvesvietas reģistrācijas sistēmu pamatnostādņēm, cita starpā personas dzīvesvietas reģistrācijā galveno akcentu liekot uz administratīviem piespiedu pasākumiem, nevis personas pašas iniciatīvu un atbildību (sk. http://www.saeima.lv/bin/lasa?LP0686_0). Līdz ar to, piemērojot Dzīvesvietas deklarēšanas likumu, ir jāņem vērā likumdevēja mērķis dzīvesvietas deklarēšanā būtiskāko lomu piešķirt pašas personas iniciatīvai.

Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 1.pantā noteikts, ka likuma mērķis ir panākt, lai ikviena persona būtu sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību. Mērķis tiek īstenots, personai brīvi izraugoties savu dzīvesvietu saskaņā ar minētā likuma 3.panta pirmo daļu. Personai ir pienākums deklarēt dzīvesvietu, kā arī pienākums dzīvesvietas maiņas gadījumā mēneša laikā deklarēt jauno dzīvesvietu atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 6.panta

* **Red. piez.:** Ministru Padomes 1993.gada 13.aprīļa lēmums Nr.186 "Par grozījumiem ar Latvijas Republikas Ministru Padomes 1993.gada 12.februāra lēmumu Nr.76 apstiprinātajos iedzīvotāju pierakstīšanas un izrakstīšanas noteikumos Latvijas Republikā".

pirmajai daļai un 4.panta pirmajai daļai. Lai nodrošinātu minēto pienākumu ievērošanu, dzīvesvietas deklarēšanas iestāde likumā noteiktajos gadījumos reģistrē dzīvesvietu pēc savas iniciatīvas, pārbauda deklarētās ziņas un anulē ziņas par deklarēto dzīvesvietu, kā to noteic Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 10., 11. un 12.pants. No minētajām tiesību normām izriet, ka persona pati deklarē savu dzīvesvietu un ka dzīvesvietas deklarēšanas iestāde iesaistās tikai tad, ja persona nepilda likumā noteiktos pienākumus. Šāds secinājums atbilst likumdevēja mērķim akcentēt personas iniciatīvu dzīvesvietas deklarēšanā.

[9] Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka ziņas par deklarēto dzīvesvietu anulē, ja persona, deklarējot dzīvesvietu, sniegusi nepatiesas ziņas, savukārt atbilstoši 12.panta pirmās daļas 2.punktam ziņas anulē, ja personai nav tiesiska pamata dzīvot deklarētajā dzīvesvietā.

No pārsūdzētā lēmuma secināms, ka iestāde vērtējusi, vai ziņas par D.B. deklarēto dzīvesvietu ir anulējamas, pamatojoties uz Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 2.punktu, savukārt pieteicēja uzskata, ka ziņas ir anulējamas atbilstoši 12.panta pirmās daļas 1.punkta noteikumiem. Apgabaltiesa ir vērtējusi pieteicējas argumentus attiecībā uz 12.panta pirmās daļas 1.punkta piemērošanu, proti, vai ziņas ir anulējamas tā iemesla dēļ, ka D.B. sniedzis nepatiesas ziņas. Tātad tiesa ir izdarījusi apsvērumus ārpus iestādes lēmumā ietvertā pamatojuma.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesa šādus apsvērumus ir izdarījusi pamatoti, jo pieteikumā ir ietverti divi lūgumi: atcelt pārsūdzēto lēmumu un uzdot pieņemt lēmumu par ziņu par D.B. deklarēto dzīvesvietu anulēšanu, pamatojoties uz Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktu. Secināms, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.panta 1.punktam pieteikums ir iesniegts par administratīvā akta izdošanu. Šādā gadījumā tiesa pārbauda, vai atbilstoši tiesību normām šāds administratīvais akts ir izdodams un taisa spriedumu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 254.panta noteikumiem.

[10] Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka Administratīvā apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi Dzīvesvietas deklarēšanas likuma pārejas noteikumu 1.punktu.

Saskaņā ar minēto tiesību normu par dzīvesvietas pirmreizējo deklarāciju uzskatāma atzīme personu apliecinošā dokumentā, kas izdarīta pirms Dzīvesvietas deklarēšanas likuma spēkā stāšanās un kas apliecina personas reģistrāciju dzīvesvietā. Par dzīvesvietas deklarāciju šāda atzīme atzīstama līdz brīdim, kad persona deklarē citu dzīvesvietu.

[10.1] Administratīvā apgabaltiesa konstatējusi, ka D.B. pieraksta adrese saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma pārejas noteikumu 1.punktu tika automātiski uzskatīta par viņa deklarēto dzīvesvietu. Olga B. uzskata, ka šāda dzīvesvietas deklarēšana, kas no D.B. puses izpaudusies kā bezdarbība, ir pielīdzināma deklarācijas iesniegšanai ar personas aktīvu rīcību. Līdz ar to kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā uz dzīvesvietas pirmreizējo deklarēšanu ir attiecināms arī personas pienākums norādīt patiesas ziņas.

[10.2] Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktā noteikts, ka ziņas par deklarēto dzīvesvietu anulē, ja persona, deklarējot dzīvesvietu, sniegusi nepatiesas ziņas. Senāta Administratīvo lietu departaments piekrīt Administratīvās apgabaltiesas secinājumam, ka par nepatiesu ziņu sniegšanu nevar uzskatīt personas bezdarbību. Lai šīs tiesību normas izpratnē atzītu, ka persona ir sniegusi nepatiesas ziņas, ir jākonstatē personas aktīva un apzināta rīcība. Savukārt personas bezdarbība var izpausties tikai kā informācijas nesniegšana. Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.pants, kurā noteikts, kādos gadījumos anulē ziņas par deklarēto dzīvesvietu, neparedz ziņu anulēšanu, ja persona nav sniegusi informāciju par savu faktisko dzīvesvietu. Līdz ar to gadījumos, kad personas dzīvesvieta deklarēta saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma pārejas noteikumu 1.punktu, ziņas par deklarēto dzīvesvietu nevar anulēt, pamatojoties uz Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktu.

[11] Ievērojot šā sprieduma 10.punktā minētos apsvērumus, par nepamatotu atzīstams arī kasācijas sūdzības arguments, ka Administratīvā apgabaltiesa nav izvērtējusi, vai Rīgas domes Personu dzīvesvietas reģistrācijas komisija ir ievērojusi Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 11.pantu, kurš noteic deklarēto ziņu pārbaudes kārtību (jo iestāde pārbaudījusi tikai D.B. dzīvokļa lietošanas tiesības, nevērtējot viņa sasniedzamību tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību, kas ir Dzīvesvietas deklarēšanas likuma mērķis). Šāds izvērtējums nav nepieciešams, jo, nekonstatējot nepatiesu ziņu sniegšanu, nav pamata anulēt ziņas par deklarēto dzīvesvietu sakarā ar nepatiesu ziņu sniegšanas faktu.

[12] Nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka Administratīvā apgabaltiesa nav ievērojusi objektīvās izmeklēšanas principu, nenoskaidrojot dzīvesvietas deklarēšanas fakta reālās izmantošanas aspektus. Apgabaltiesa pamatoti atsaukusies uz Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 2.panta otro daļu, kurā noteikts, ka dzīvesvietas deklarēšanas fakts pats par sevi nerada civiltiesiskas saistības. Līdz ar to apgabaltiesai nebija pienākuma vērtēt faktiskos apstākļus, kas saistīti ar komunālo pakalpojumu maksas aprēķināšanu, paziņojumu saņemšanu par D.B. parādiem un

piedzīgas vēršanu pret Olgai B. piederošo nekustamo īpašumu un mantu.

[13] Kā norādīts šā sprieduma 8.punktā, Dzīvesvietas deklarēšanas likums uzliek personai pienākumu deklarēt dzīvesvietu, kā arī paredz dzīvesvietas deklarēšanas iestādei veikt attiecīgas darbības, lai panāktu minētā pienākuma ievērošanu – tostarp anulēt ziņas par deklarēto dzīvesvietu. Konkrētajā gadījumā, ņemot vērā šajā spriedumā minēto, Dzīvesvietas deklarēšanas likums neparedz anulēt ziņas par D.B. deklarēto dzīvesvietu, pamatojoties uz minētā likuma 12.panta pirmās daļas 1.punktu. Tomēr Senāta Administratīvo lietu departaments nesaskata tiesiskus šķēršļus lūgumam anulēt ziņas, pamatojoties uz Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 2.punktu, ja tiktu atzīts, ka D.B. nav tiesiska pamata dzīvot deklarētajā dzīvesvietā. Jautājums par to, vai D.B. ir tiesisks pamats dzīvot deklarētajā dzīvesvietā, ir risināms civilprocesuālā kārtībā.

[14] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atstājams negrozīts, bet Olgas B. kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.marta spriedumu, bet Olgas B. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Vispārpieejamas informācijas pieprasījuma noformējuma prasības

1. Tulkojot Informācijas atklātības likuma tiesību normas, kas noteic informācijas pieprasījuma formālos priekšnosacījumus, kopsakarā ar minētā likuma mērķi, tiesību normām, kuras noteic jebkuras personas tiesības saņemt vispārpieejamu informāciju, atzīstams, ka informācijas pieprasījuma formālie priekšnosacījumi ir noteikti, lai nodrošinātu pieprasītās informācijas nosūtīšanu informācijas pieprasītājam, nevis lai formālu iemeslu dēļ ierobežotu tiesības saņemt informāciju. Tādējādi, vēršoties iestādē ar informācijas pieprasījumu, tam nav jāpievieno dokumenti, kas apliecina personas pilnvarojumu pārstāvēt pieprasījuma iesniedzēju, un informācijas pieprasījuma iesniegšanai nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 38.pantā izvirzītie kritēriji, jo tie neatbilst informācijas atklātības likuma mērķiem (Informācijas atklātības likums, Administratīvā procesa likuma 38.pants).

2. Iespējamās nepilnības, noformējot informācijas pieprasījumu, nerada pamatu secinājumam, ka persona nav vērsusies iestādē ar informācijas pieprasījumu (Informācijas atklātības likuma 2.pants, 11.panta trešā daļa).

2006.gada 17.augustā

Lieta Nr. SKA-395

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	V.Krūmiņa
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicējas biedrības "Sabiedrība par atklātību – Delna" pārstāvjiem R.Putnim un A.Grišānei un atbildētājas Ventspils pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Ventspils pilsētas domes pārstāvim J.Ķesterim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja biedrības "Sabiedrība par atklātību – Delna" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz biedrības "Sabiedrība par atklātību – Delna" pieteikumu par Ventspils pilsētas domes 2005.gada 26.aprīļa lēmumu Nr.1-61/1318 un Ventspils pilsētas domes faktisko rīcību.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 6.aprīlī sabiedriskā organizācija (no 2005.gada 13.maija – biedrība) "Sabiedrība par atklātību – Delna" (turpmāk arī – biedrība "Delna") vērsās ar informācijas pieprasījumu Nr.8/145 Ventspils pilsētas domē. Informācijas pieprasījumā biedrība "Delna" lūdza sniegt šādu informāciju:

1) kādi ir Ventspils pilsētas domes izdevumi par sabiedrības informēšanu plašsaziņas līdzekļos par pašvaldības darbu 2003., 2004. un 2005.gadā;

2) kādos plašsaziņas līdzekļos šī informācija tika ievietota.

Biedrības "Delna" vārdā informācijas pieprasījumu parakstīja P.Timofejevs.

[2] Izvērtējot biedrības "Delna" informācijas pieprasījumu, Ventspils pilsētas domes Juridiskās daļas vadītājs 2005.gada 12.aprīļa vēstulē Nr.1-61/1318 informēja Ventspils pilsētas domes priekšsēdētāju, ka P.Timofejevs ir biedrības "Delna" biroja darbinieks – administratīvo resursu izmantošanas priekšvēlēšanu kampaņā projekta vadītājs un ka P.Timofejevs bez īpaša pilnvarojuma nav tiesīgs pārstāvēt biedrību "Delna", jo viņš nav apveltīts ar biedrības "Delna" pārstāvības tiesībām. Ventspils pilsētas dome 2005.gada 26.aprīļa lēmumā Nr.1-61/1318 atzina, ka nevar sniegt biedrībai "Delna" tās pieprasīto informāciju. Ventspils pilsētas dome paskaidroja, ka saskaņā ar Lursoft datu bāzē esošo informāciju P.Timofejevs nav tiesīgs pārstāvēt biedrību "Delna" bez īpaša pilnvarojuma.

[3] Minēto lēmumu biedrība "Delna" 2005.gada 26.aprīlī apstrīdēja Ventspils pilsētas domes priekšsēdētājam, norādot, ka atteikums sniegt informāciju izdots, neievērojot administratīvā akta formālos nosacījumus, atteikums pārkāpj Informācijas atklātības likumu un likumu "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās". Pieteicēja norādīja, ka iekšējā pilnvarojuma pārbaude ir attaisnojama, ja informācijas sniegšanas rada kādas jaunas tiesiskas saistības. Neatpazīts pilnvarojums nevar būt par pamatu informācijas atteikumam.

[4] Nesaņēmusi Ventspils pilsētas domes priekšsēdētāja atbildi biedrība "Delna" 2005.gada 10.jūnijā vērsās ar pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā un lūdza atcelt Ventspils pilsētas domes 2005.gada 26.aprīļa lēmumu Nr.1-61/1318 par atteikšanos izsniegt informāciju, uzlikt pienākumu Ventspils pilsētas domei atbildēt pēc būtības uz biedrības "Delna" 2005.gada 6.aprīļa vēstuli Nr.8/145, sniegt pieprasīto informāciju un atbildēt uz biedrības "Delna" 2005.gada 26.aprīļa vēstuli Nr.8/165.

Pieteicēja norādīja, ka tās 2005.gada 6.aprīļa informācijas pieprasījums Nr.8/145 atbilst Informācijas atklātības likuma 11.panta trešajai daļai. Pieprasītā informācija ir vispārpieejama, tās pieprasīšana nerada tiesiskas sekas. Pilnvarojums P.Timofejevam kā projekta vadītājam parakstīt vēstules biedrības "Delna" vārdā ir biedrības "Delna" lietvedības organizācijas jautājums. Normatīvie akti neprasa šādu informāciju reģistrēt publiskajos reģistros. Reģistrētu pārstāvības tiesību institūts ir ar citu saturu – tas ir pilnvarojums rīkoties organizācijas vārdā, radot tiesiskas sekas (rīcība ar finanšu līdzekļiem, darījumu slēgšana, ierobežotas pieejamības informācijas iegūšana). Ja šāds pilnvarojums tomēr būtu nepieciešams, domei bija jāvērsās biedrībā "Delna", lai noskaidrotu P.Timofejeva pilnvaras pārstāvēt biedrību "Delna". Netiešs pienākums uzklaut pieteicēju izriet arī no Administratīvā procesa likuma 62.panta pirmās daļas.

Pieteicēja norādīja, ka dome neievēroja likumā "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" noteikto iesniegumu izskatīšanas termiņu. Ventspils pilsētas domes 2005.gada 26.aprīļa lēmums Nr.1-61/1318 neatbilst Informācijas atklātības likuma 11.panta piektajai daļai, 12.panta pirmajai daļai un 14.pantam. Tas nav izdots uz normatīvo aktu pamata, tādējādi dome pārkāpa likuma atrunas principu.

Izskatījusi pieteikumu, Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 6.marta lēmumu atstāja biedrības "Delna" pieteikumu bez izskatīšanas, norādot, ka pieteicēja nav ievērojusi likumā noteikto ārpus tiesas izskatīšanas kārtību.

[5] Izskatījusi biedrības "Delna" blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 25.maija lēmumu atcēla Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 6.marta lēmumu un izbeidza tiesvedību administratīvajā lietā.

[5.1] Tiesa atzina, ka biedrības "Delna" pieprasītā informācija par Ventspils pilsētas domes izdevumiem 2003., 2004. un 2005.gadā sabiedrības informēšanai plašsaziņas līdzekļos par pašvaldības darbu ir vispārpieejama informācija. Vispārpieejamas informācijas pieprasīšana ir administratīvā procesa uzsākšana iestādē. Tās pieprasīšana rada tiesiskas sekas.

[5.2] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajai daļai, pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Lai personai būtu tiesības vērsties tiesā, pārsūdzot administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību, jābūt aizskartām personas subjektīvajām tiesībām vai tiesiskajām interesēm vai arī likumā jābūt paredzētiem īpašiem gadījumiem, kad tiesā var vērsties, lai aizsargātu citu personu vai sabiedrības intereses.

Biedrība "Delna" kā reģistrēta sabiedriska organizācija ir ieguvusi juridiskas personas statusu. Šāda persona savu tiesībspēju un rīcībspēju saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 21.panta piekto daļu un 38.panta trešo daļu īsteno ar likumā noteiktā kārtībā ieceltām un reģistrētām amatpersonām vai pilnvarotām personām. Saskaņā ar biedrības "Delna" statūtu 4.17.apakšpunktu tiesības parakstīt tās finanšu un citus dokumentus ir valdes priekšsēdētājam vai valdes pilnvarotai personai.

No Uzņēmumu reģistra datiem redzams, ka P.Timofejevam nav paraksta tiesības, kā arī biedrība pēc tiesas pieprasījuma nevarēja iesniegt pierādījumus, kas apliecinātu, ka P.Timofejevs ir pilnvarots rīkoties pieteicējas vārdā. Tas, ka citos gadījumos biedrības "Delna" darbinieki rīkojušies tās vārdā bez pilnvarojuma to darīt, nerada šādu pilnvarojumu P.Timofejevam. Tādējādi Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka P.Timofejevs nebija tiesīgs rīkoties biedrības "Delna" vārdā.

Informācijas pieprasījums ir noformēts uz biedrības veidlapas, taču P.Timofejevam nebija tiesības tās vārdā parakstīt minēto informācijas pieprasījumu. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka biedrība "Delna" kā juridiska persona Ventspils pilsētas domei nav pieprasījusi informāciju. Līdz ar to nevar uzskatīt, ka biedrība "Delna" ir tas tiesību subjekts, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas, un ka tā var vērsties ar pieteikumu tiesā šo tiesību aizsardzībai.

[6] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija lēmumu biedrība "Delna" iesniedza blakus sūdzību un lūdza minēto lēmumu atcelt turpmāk minēto materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ.

[6.1] Pieteicējas ieskatā nepamatots ir apgabaltiesas secinājums, ka vispārpieejamas informācijas pieprasījuma iesniegšana uzskatāma par administratīvā procesa uzsākšanu iestādē. Tiesa pielīdzināja vispārpieejamas informācijas pieprasījumu iesniegumam Administratīvā procesa likuma 55.panta izpratnē. Taču tiesa nevērtēja, kas ir iesniedzējs minētā panta izpratnē. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 25.panta pirmo daļu iesniedzējs ir privātpersona, kas vērsas iestādē, lai nodibinātu, grozītu, konstatētu vai izbeigtu konkrētas publiski tiesiskās attiecības. Savukārt vispārpieejamas informācijas pieprasījums nav vērst uz konkrētu publiski tiesisku attiecību radīšanu iesniedzējam Administratīvā procesa likuma 25.panta izpratnē.

Iestādes tiesiska rīcība, izsniedzot vispārpieejamu informāciju, nerada iesniedzējam tiesiskas sekas, kas ir būtiskākā atšķirība no gadījumiem, ja tiek pieprasīta ierobežotas pieejamības informācija vai

tiek iesniegts iesniegums Administratīvā procesa likuma 55.panta pirmās daļas izpratnē.

Tiesiskās attiecības starp iestādi un privātpersonu rodas, ja iestāde atsaka sniegt informāciju – pieņem personai nelabvēlīgu administratīvu aktu, ignorē personas iesniegumu vai sniedz nepilnīgu informāciju. Attiecīgi personai rodas tiesības pārsūdzēt faktisko rīcību. Faktiskā rīcība Administratīvā procesa likuma 7.nodaļas izpratnē ir nodalāma no iestādes pārvaldes darbības, izsniedzot pieprasīto informāciju.

[6.2] P.Timofejevs bija pilnvarots pārstāvēt biedrību "Delna". Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 38.panta trešajā daļā noteiktajam biedrība "Delna" iesniedza dokumentus, kas apliecināja, ka šāds pilnvarojums ir visiem projektu vadītājiem, tostarp, arī P.Timofejevam.

No lēmuma neizriet, kā tiesa tulko Administratīvā procesa likuma 38.panta trešo daļu par dokumentiem, no kuriem izriet pilnvarojums. Pieteicējas ieskatā, minētā tiesību norma nenoteic, ka dokumentiem jābūt tikai noteikta veida, specifiskiem, tādiem, kas ir vienīgais apliecinājums pilnvarojumam. Šāda tiesas nostāja izriet no lēmuma. Šo apsvērumu dēļ tiesa nevērtēja pieteicējas iesniegtos pierādījumus un sniegtos paskaidrojumus.

[6.3] Ja domei radās pamatotas šaubas par P.Timofejeva tiesībām pārstāvēt biedrību "Delna", iestādei saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 56.panta ceturto un piekto daļu bija jāpieņem iesniegums un jāsniedz iesniedzējam nepieciešamā informācija jautājuma sekmīgai atrisināšanai. Atbilstoši labas pārvaldības principam un Administratīvā procesa likuma 56. un 62.pantam, šajā gadījumā domei bija pienākums vērsties pie pieteicējas. Dome pie biedrības nevērsās un tādējādi liedza pieteicējai pierādīt pilnvarojuma esību pirms negatīva administratīvā akta pieņemšanas.

Pieteicēja papildus norāda, ka atbildētājam nevarēja rasties šaubas, ka P.Timofejevs ir tās pārstāvis, jo Ventspils pilsētas domes Juridiskās nodaļas vadītājs 2005.gada 12.aprīļa atzinumā informēja, ka P.Timofejevs ir biedrības "Delna" darbinieks un projekta "Administratīvo resursu izmantošana priekšvēlēšanu kampaņā" vadītājs. Šos apstākļus apgabaltiesa nav vērtējusi.

[6.4] Tiesai bija jāpiemēro Ministru kabineta 1999.gada 3.augusta noteikumu Nr.275 "Kārtība, kādā valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību iestāžu rīcībā esošā informācija nododama atklātībai" 10.1.apakšpunkts, kas noteic, ka iestāde var atteikties sniegt informāciju, ja nav ievērota informācijas pieprasījuma forma. Saskaņā ar minēto tiesību normu iestāde drīkst izdarīt apsvērumus un lemt par informācijas sniegšanu, ja pieprasījums neatbilst formai, kas noteikta

Informācijas atklātības likuma 11.panta trešajā daļā. Tādējādi iestādei ir piešķirta rīcības brīvība administratīvā akta (atteikuma) izdošanas izvēles ziņā un tai ir jāizdara lietderības apsvērumi saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 65.panta ceturto daļu. Konkrēti priekšnoteikumi, kad iestāde ir tiesīga atteikt sniegt informāciju, ir noteikti tikai par ierobežotas pieejamības informācijas izsniegšanu. Tādējādi atteikuma gadījumā iestādei ir pienākums pamatot lēmumu, norādot normatīvos aktus un lietderības apsvērumus, uz kuriem tā balstījusies.

Konkrētajā gadījumā administratīvā akta izdošanas brīvība ir samazināta līdz nullei, jo informācijas pieprasīšana ir tiesību uz vārda brīvību īstenošana saskaņā ar Satversmes 100.pantu un Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 10.pantu. Satversmes 116.pantā ir noteikti kritēriji Satversmes 100.pantā noteikto tiesību ierobežošanai – likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Tiesa, pārkāpjot objektīvās izmeklēšanas principu, nevērtēja minētos apsvērumus.

[7] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvji blakus sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem motīviem. Atbildētājas pārstāvis blakus sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Administratīvā apgabaltiesa izbeidza tiesvedību lietā, jo, secinot, ka P.Timofejevs biedrības "Delna" vārdā nav tiesīgs parakstīt informācijas pieprasījumu, atzina, ka līdz ar to uzskatāms, ka biedrība nav vērsusies Ventspils pilsētas domē ar informācijas pieprasījumu un līdz ar to biedrībai "Delna" nav atteikts sniegt informāciju. Tādējādi biedrības "Delna" tiesības vai tiesiskās intereses nav aizskartas.

Administratīvo lietu departaments uzskata, ka minētais apgabaltiesas secinājums ir nepareizs.

[9] Administratīvā apgabaltiesa, vērtējot, vai biedrībai "Delna" ir subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu par Ventspils pilsētas domes atteikumu izsniegt informāciju, par lietas izspriešanai būtisku apstākli uzskatīja to, vai saskaņā ar Uzņēmumu reģistra datiem P.Timofejevam ir paraksta tiesības biedrībā "Delna". Administratīvo lietu departamenta ieskatā, lai noskaidrotu, vai minētais jautājums šajā lietā ir vērtējams, jānoskaidro Informācijas atklātības likuma 11.panta trešās daļas jēga, pamatojoties uz lietderīgu un taisnīgu mērķi, kas ar attiecīgo tiesību normu jāsasniedz.

[9.1] Informācijas pieprasījuma formālos priekšnosacījumus noteic Informācijas atklātības likuma 11.panta trešā daļa. Saskaņā ar minēto tiesību normu informācijas rakstveida pieprasījumā norāda pieprasītāja vārdu un uzvārdu (juridiskajai personai – nosaukumu),

dzīves vai uzturēšanās vietu Latvijā (juridisko adresi), un uz tā jābūt informācijas pieprasītāja parakstam. Tādējādi minētā tiesību norma tiešā tekstā noteic, ka paraksts ir viena no informācijas pieprasījuma formas sastāvdaļām. Vienlaikus minētā tiesību norma nenoteic, ka juridiskās personas informācijas pieprasījumam jāpievieno parakstītāja pārstāvību apliecināšana pilnvara vai cits dokuments, no kura izriet parakstītāja tiesības parakstīt informācijas pieprasījumu.

[9.2] Saskaņā ar Informācijas atklātības likuma 2.panta pirmo daļu šā likuma mērķis ir nodrošināt sabiedrībai pieeju informācijai, kas normatīvajos aktos noteikta funkciju veikšanai ir valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību iestāžu rīcībā. Minētā likuma 10.panta pirmā daļa noteic, ka vispārpieejamo informāciju sniedz jebkuram, kas to vēlas saņemt, ievērojot personu vienlīdzību informācijas iegūšanā. Pieprasītājam nav īpaši jāpamato sava interese par šādu informāciju, un to viņam nevar liegt tāpēc, ka šī informācija neattiecas uz pieprasītāju (*tiesību normas redakcija, kas* spēkā lēmuma pieņemšanas laikā*).

[9.3] Tulkojot Informācijas atklātības likuma tiesību normas, kas noteic informācijas pieprasījuma formālos priekšnosacījumus, kopsakarā ar minētā likuma mērķi, tiesību normām, kas noteic jebkuras personas tiesības saņemt vispārpieejamu informāciju, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka informācijas pieprasījuma formālie priekšnosacījumi ir noteikti, lai nodrošinātu pieprasītās informācijas nosūtīšanu informācijas pieprasītājam, nevis lai formālu iemeslu dēļ ierobežot tiesības saņemt informāciju.

Minēto secinājumu apstiprina arī 1995.gada 1.oktobrī starptautisko tiesību, nacionālās drošības un cilvēktiesību ekspertu apstiprinātie Johannesburgas principi, kuru 13.pants noteic, ka visos likumos un lēmumos, kas skar tiesības iegūt informāciju, sabiedrības ieinteresētībai iepazīties ar konkrētu informāciju jābūt galvenajam apsvērumam (*The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information, www.article19.org*).

[9.4] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka vērsoties iestādē ar informācijas pieprasījumu, tam nav jāpievieno dokumenti, kas apliecina personas pilnvarojumu pārstāvēt pieprasījuma iesniedzēju un informācijas pieprasījuma iesniegšanai nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 38.pantā izvirzītie kritēriji, jo tie neatbilst informācijas atklātības principa mērķiem.

Minēto apstiprina arī darba organizācijas principi valsts pārvaldes iestādēs. Piemēram, saskaņā ar Ministru kabineta 2003.gada

* **Red.piez.:** domāts: (..) (tiesību normas redakcija, kas bija spēkā lēmuma pieņemšanas laikā).

29.aprīļa noteikumu Nr.243 "Tieslietu ministrijas nolikums" 11.7.apakšpunktu pārstāvības tiesības ir noteiktas ministrijas valsts sekretāram, vienlaikus Tieslietu ministrijas 2006.gada 20.aprīļa reglamenta Nr.1-2.1/8 30.10. un 30.11.apakšpunkts noteic, ka ministrijas departamenta direktors un patstāvīgās nodaļas vadītājs atbilstoši struktūrvienības kompetencei pārstāv ministriju citās valsts pārvaldes iestādēs un starptautiskajās institūcijās, kā arī veic saraksti atbilstoši struktūrvienības kompetencei.

[9.5] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments secina, ka apgabaltiesa nepamatoti piemēroja Administratīvā procesa likuma 38.panta trešo daļu un nepamatoti vērtēja, vai P.Timofeevam ir paraksta tiesības biedrībā "Delna".

[10] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 27.panta pirmo daļu adresāts ir persona, attiecībā uz kuru izdots administratīvais akts vai veikta (tiks veikta) faktiskā rīcība.

Administratīvo lietu departaments secina, ka Ventspils pilsētas domes lēmuma par atteikšanos izsniegt informāciju adresāte ir biedrība "Delna". Ventspils pilsētas dome lēmumā norāda, ka tā izskatīja tieši biedrības "Delna" pieprasījumu un atsaka izsniegt informāciju biedrībai "Delna", jo biedrības "Delna" to personu vidū, kas apveltītas ar pārstāvības tiesībām, nav P.Timofeeva vārda, līdz ar to šī persona bez īpaša pilnvarojuma nav tiesīga pārstāvēt biedrību "Delna". Būtiski, kā uzskata Administratīvo lietu departaments, šajā gadījumā ir tas, ka P.Timofeevs, kā to bija noskaidrojusi Ventspils pilsētas dome, ir biedrības "Delna" darbinieks, turklāt informācijas pieprasījums bija rakstīts tieši viņa vadītā projekta ietvaros.

Administratīvo lietu departaments secina, ka pārsūdzētais lēmums ir izdots attiecībā uz biedrību "Delna", tas ir, tai ir atteikts izsniegt informāciju. Tādējādi minētais atteikums skar biedrības "Delna" subjektīvās tiesības saņemt vispārpieejamu informāciju un tāpēc tai ir tiesības iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā. Jautājums par P.Timofeeva tiesībām iesniegt informācijas pieprasījumu biedrības "Delna" vārdā attiecas uz strīda būtību par informācijas neizsniegšanas un paša pieteikuma pamatotību, kas nevar būt pamats tiesvedības izbeigšanai.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā, iespējamās nepilnības, noformējot informācijas pieprasījumu, nerada pamatu secinājumam, ka juridiskā persona – biedrība "Delna" – nav vērsusies Ventspils pilsētas domē ar informācijas pieprasījumu.

Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka pieteicēja nav persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas, un ka tā līdz ar to nevar vērsties ar pieteikumu tiesā šo

tiesību aizsardzībai. It īpaši, ja biedrība "Delna" joprojām vēlas saņemt šo informāciju, tas ir, atzīst, ka P.Timofeevs rīkojies tās vārdā.

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments secina, ka apgabaltiesa nepamatoti piemēroja Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu. Tādējādi tās lēmums nav tiesisks un ir atceļams.

[11] Tiesvedība Administratīvajā apgabaltiesā šajā lietā ierosināta ar tiesneša 2006.gada 27.marta lēmumu sakarā ar biedrības "Delna" blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 6.marta lēmumu. Minēto blakus sūdzību Administratīvā apgabaltiesa pēc būtības nav izskatījusi. Ievērojot, ka lēmums par tiesvedības izbeigšanu, kā iepriekš atzina Administratīvo lietu departaments, nav tiesisks un tiesvedību, pamatojoties uz Administratīvās apgabaltiesas norādītajiem argumentiem, izbeigt nevarēja, lieta nosūtāma Administratīvajai apgabaltiesai biedrības "Delna" blakus sūdzības izskatīšanai, atbilstoši Administratīvās apgabaltiesas tiesneša 2006.gada 27.marta lēmumam.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 2.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija lēmumu. Nosūtīt Administratīvajai apgabaltiesai biedrības "Delna" blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 6.marta lēmumu jaunai izskatīšanai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Izlozes, ar ko nosaka, kuram no pretendentiem piešķiramas zemes lietošanas tiesības, tiesiskā daba; faktiskās rīcības jēdziens

1. Ja uz vienu zemesgabalu pretendē vairāki vienas prioritātes zemes pieprasītāji, tiek rīkota izloze. Izlozes mērķis ir noteikt, kuram no vairākiem pretendentiem piešķiramas zemesgabala lietošanas (iegūšanas) tiesības.

Šāda izloze uzskatāma par procesuālu darbību administratīvā akta (lēmuma par zemesgabala piešķiršanu pastāvīgā lietošanā) izdošanas procesā un līdz ar to nav atzīstama par iestādes faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē (likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta trešā daļa).

2. Faktiskā rīcība ir iestādes darbība publisko tiesību jomā jebkurā citā veidā, nevis izdodot administratīvo aktu, ja privātpersonai uz šo darbību ir tiesības vai tai šīs darbības rezultātā ir radies vai var rasties tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Tādējādi iestādes darbības, kas veiktas administratīvā akta izdošanas procesā, nav faktiskā rīcība (Administratīvā procesa likuma 89.pants).

3. Tiesības pieprasīt brīvo valstij piekrītošo zemi, kas saskaņā ar likumu "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" radās no 1999.gada 1.maija (ar grozījumiem minētajā likumā), nav saistāmas ar attiecīgām tiesībām, kas saskaņā ar šo likumu pastāvēja līdz 1997.gada 9.septembrim (likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta pirmā daļa redakcijā pirms un pēc 1999.gada 1.maija).

2006.gada 14.septembrī

Lieta Nr. SKA-399

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

priekšsēdētāja senatore	J.Briede
senatore	D.Mīta
senators	N.Salienieks

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Viestura Š. pieteikumu par Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju domes 2004.gada 19.maija lēmuma Nr.162 III (protokols Nr.7-§-6) atcelšanu, sakarā ar Viestura Š. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 4.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 1994.gada 27.decembrī Viesturs Š. vērsies Limbažu rajona Salacas pagasta zemes komisijā ar iesniegumu par zemes piešķiršanu īpašumā par samaksu saimniecības (..) paplašināšanai.

Ar Salacas pagasta zemes komisijas 1996.gada 16.janvāra lēmumu Nr.18 Viesturs Š. uzņemts rindā 30 hektāru meža iegūšanai par samaksu saimniecības (..) paplašināšanai.

Ar Salacas pagasta zemes komisijas 1997.gada 14.janvāra lēmumu Nr.12 Viesturam Š., pamatojoties uz viņa 1994.gada 27.decembra iesniegumu, piešķirta īpašumā par samaksu zeme Salacas pagastā 9,2 hektāru platībā.

[2] 2004.gada 22.martā Viesturs Š. vērsies ar iesniegumu Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju zemes komisijā. Iesniegumā lūgts piešķirt Viesturam Š. īpašumā par samaksu privatizācijas sertifikātos vairākus zemesgabalus, tai skaitā "VRZ Kursīši" ar kadastra Nr.6672-009-0305 9,9 hektāru platībā.

2004.gada 26.aprīlī Viesturs Š. vērsies ar iesniegumu Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju domē (turpmāk – Salacgrīvas dome). Iesniegumā norādīts, ka Viesturs Š. nepiekrīt paredzamajai zemes piešķiršanai izlozes kārtībā.

[3] 2004.gada 10.maijā notikusi brīvā valstij piekrītošā zemesgabala "VRZ Kursīši" izloze, par ko sastādīts izlozes protokols. Viesturs Š. uz izlozi nav ieradies un viņa vietā lozi vilcis Salacgrīvas pilsētas zemes komisijas priekšsēdētājs. Pilno lozi, kas dod tiesības uz zemesgabalu, izvilcis J.T.

Ar Salacgrīvas domes 2004.gada 19.maija lēmumu Nr.162 III nolemts piešķirt J.T. pastāvīgā lietošanā brīvo valstij piekrītošo zemesgabalu ar kadastra Nr.6672-009-0305 9,9 hektāru platībā.

2004.gada 17.maijā Salacgrīvas domes priekšsēdētājs nosūtījis Viesturam Š. atbildi uz viņa 2004.gada 26.aprīļa iesniegumu. Atbildē norādīts, ka saskaņā ar likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta 3.punktu, ja uz brīvo valstij piekrītošo zemesgabalu pretendē vairāki vienādas prioritātes zemes pieprasītāji, tad zemesgabala saņemšanas tiesības nosaka lozējot.

[4] Viesturs Š. Administratīvajā rajona tiesā iesniedzis pieteikumu par Salacgrīvas domes 2004.gada 19.maija lēmuma Nr.162 III atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Salacgrīvas domei piešķirt brīvo valstij piekrītošo zemesgabalu Nr.6672-009-0305 Viesturam Š. zemnieku saimniecības (..) paplašināšanai.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2004.gada 2.augusta lēmumu lietā kā trešā persona pieaicināts J.T.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 31.janvāra spriedumu Viestura Š. pieteikums noraidīts.

[5] Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi lietu sakarā ar pieteicēja apelācijas sūdzību, ar 2006.gada 4.aprīļa spriedumu noraidījusi pieteikumu.

Apgabaltiesas spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Lietā ir strīds par to, vai 2004.gada 10.maija izloze bijusi likumīga, un par to, vai strīdus zemesgabals trešajai personai piešķirts likumīgi.

[5.2] 1990.gada 21.novembrī pieņemts likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos", kurā noteikts, ka zemes reforma notiek divās kārtās: pirmā kārtā notiek no 1990. līdz 1996.gadam, bet otrā kārtā – 10 līdz 15 gadu ilgā laika posmā, sākot ar 1993.gadu. 1997.gada 30.oktobrī Saeimā pieņemts likums "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos". Tas nozīmē, ka likumdevējs zemes reformā ir izdalījis divus posmus un katrā posmā paredzējis atšķirīgus nosacījumus zemes pieprasījumu apmierināšanai.

Likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta pirmajā daļā (*redakcijā, kas bija spēkā līdz 1999.gada 1.maijam*) noteikts, ka pagastu un pilsētu zemes komisijas attiecībā uz lauku zemi mēneša laikā pēc šā likuma spēkā stāšanās dienas pieņem lēmumus par iesniegumiem par zemes piešķiršanu pastāvīgā lietošanā, kas iesniegti līdz 1997.gada 9.septembrim. Iesniegumi par zemes piešķiršanu pastāvīgā lietošanā, kas iesniegti pēc šā termiņa, netiek izskatīti, izņemot fizisko personu iesniegumus, kas saistīti ar zemes lietošanas tiesību pāreju citai fiziskajai personai, kā arī juridisko personu iesniegumus par atteikšanos no zemes pastāvīgās lietošanas tiesībām.

1999.gada 1.maijā stājās spēkā likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" grozījumi, ar kuriem likuma 2.panta pirmās daļas otrais teikums izteikts šādā redakcijā: "Pieprasījumi attiecībā uz zemes piešķiršanu pastāvīgā lietošanā, kuri iesniegti pēc šā termiņa, tiek izskatīti tikai šādos gadījumos: 1) fizisko personu pieprasījumi: a) ja šīm personām zemes lietošanas tiesības pāriet no citām fiziskajām personām, b) ja tiek pieprasīta brīvā, valstij piekrītošā zeme (...)."

Tādējādi 1997.gada 27.novembrī, kad stājās spēkā likums "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos", tika pārtraukta zemes piešķiršana lietošanā līdz 1999.gada 1.maijam, kad spēkā stājās likuma grozījumi, kas atkal atļāva piešķirt zemi lietošanā.

Līdz ar to iesniegumus, kas iesniegti līdz 1997.gada 9.septembrim par zemes piešķiršanu pastāvīgā lietošanā, bija jāizskata mēneša laikā pēc šā likuma spēkā stāšanās dienas (*1997.gada 27.novembris*). Iesniegumi, kas iesniegti pēc 1997.gada 7.septembra, nebija izskatāmi, izņemot fizisko personu iesniegumus,

kas saistīti ar zemes lietošanas tiesību pāreju citai fiziskajai personai, kā arī juridisko personu iesniegumus par atteikšanos no zemes pastāvīgās lietošanas tiesībām.

Pieņemot grozījumus likumā "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos", kas stājās spēkā 1999.gada 1.maijā, likumdevējs individam piešķir jaunas subjektīvās tiesības pieprasīt brīvo, valstij piekrītošo zemi. Šo jauno subjektīvo tiesību īstenošana nav saistāma ar subjektīvajām tiesībām, kas bija piešķirtas līdz 1997.gada 9.septembrim.

No tā secināms, ka pieteicēja 1994.gada 27.decembra pieprasījumu par zemes piešķiršanu īpašumā varēja izskatīt tikai līdz 1997.gada 27.decembrim, un uz to bija attiecināmas likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos" normas.

[5.3] Pieteicēja 1994.gada 27.decembra iesniegums par zemes piešķiršanu īpašumā par samaksu 1997.gada 14.janvārī ir izskatīts Salacas pagasta zemes komisijā, un ar tās lēmumu Nr.12 pieteicējam piešķirta īpašumā zeme 9,2 hektāru platībā. Tādējādi nav pamatots pieteicēja viedoklis, ka viņa 1994.gada 27.decembra pieteikums vēl nav apmierināts.

Nav pamatots pieteicēja viedoklis, ka viņa 1994.gada 27.decembra pieteikums nav apmierināts, jo zeme netika piešķirta pieprasītajā apmērā. Saskaņā ar likuma "Par zemes komisijām" 6.panta pirmajā daļā paredzēto kārtību pieteicējam bija tiesības šo lēmumu mēneša laikā pēc tā paziņošanas pārsūdzēt pagasta padomei (pilsētas domei) vai Centrālajai zemes komisijai, savukārt pagasta padomes (pilsētas domes), kā arī Centrālās zemes komisijas lēmumu varēja pārsūdzēt tiesā. Savas tiesības pārsūdzēt Salacas pagasta zemes komisijas 1997.gada 14.janvāra lēmumu pieteicējs nav izmantojis. Līdz ar to uzskatāms, ka pieteicēja 1994.gada 27.decembra pieteikums par zemes piešķiršanu īpašumā tika izskatīts un lēmums par to pieņemts likumā noteiktajā kārtībā.

Pieteicēja iebildumi par to, ka viņa 1994.gada 27.decembra pieprasījums nav pienācīgi apmierināts zemes reformas pirmās kārtas ietvaros, ir attiecināmi uz zemes reformas pirmās kārtas īstenošanu, konkrēti, uz Salacas pagasta zemes komisijas 1997.gada 14.janvāra lēmumu, kas nav apstrīdēts likumā noteiktajā kārtībā. Līdz ar to uzskatāms, ka atbildētāja pamatoti uzskatījusi pieteicēja 2004.gada 22.marta iesniegumu par jaunu pieteikumu zemes piešķiršanai patstāvīgā lietošanā par samaksu un izskatījusi to likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" noteiktajā kārtībā.

[5.4] Likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta otrajā daļā noteikts, ja attiecībā uz konkrēto zemesgabalu saņemti vairāki pieprasījumi, tie apmierināmi šādā secībā: (...) 4) pieprasījumi esošo zemnieku vai piemājas saimniecību

paplašināšanai (...). Saskaņā ar iepriekš minētā likuma 2.panta trešo daļu, ja uz vienu zemesgabalu pretendē vairāki vienas prioritātes zemes pieprasītāji, tad jārīko izloze.

Pieteicēja argumentu, ka izloze nav rīkojama, jo viņam ir augstāka prioritāte, apgabaltiesa atzīst par nepamatotu, jo no pieteicēja 2004.gada 22.marta iesnieguma izriet, ka pieteicējs ir vērsies pie atbildētājas ar lūgumu piešķirt lietošanā zemi zemnieku saimniecības paplašināšanai. Tātad pieteicēja pieteikums pieskaitāms ceturtajai prioritātei, t.i., pieprasījumi esošo zemnieku vai piemājas saimniecību paplašināšanai.

Nav strīda, ka arī trešā persona J.T. pieteicies uz strīdus zemesgabala piešķiršanu esošās zemnieku saimniecības paplašināšanai, tātad arī viņa pieteikums pieskaitāms ceturtajai prioritātei.

No lietas materiāliem izriet, ka uz Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju teritorijā esošo brīvo valstij piekrītošo zemesgabalu "VRZ Kursīši" Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju pašvaldībā tika reģistrēti deviņi pieteikumi, no kuriem seši atbilda likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta otrās daļas 4.punktā noteiktajai prioritātei.

Tā kā tika saņemti vairāki iesniegumi ar lūgumu piešķirt zemi zemnieku saimniecības paplašināšanai, atzīstams, ka atbildētāja pamatoti atbilstoši likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta trešajai daļai rīkoja izlozi.

Tas, ka pieteicējs ar iesniegumu pie atbildētājas ir vērsies pirmais, nedod vairāk tiesību uz piešķiramo zemesgabalu. Arī tas, ka pieteicējam piederšajai zemnieku saimniecībai (...) ir virkne apgrūtinājošu faktoru, saskaņā ar likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta otro daļu nav pamats, lai pieteicējam noteiktu augstāku prioritāti.

[5.5] Pieteicējs apgalvo, ka nav bijis informēts par izlozes norises vietu un laiku. Savukārt atbildētāja norādījusi, ka nosūtījusi pieteicējam rakstveida uzaicinājumu saskaņā ar Salacgrīvas domes 2004.gada 21.aprīlī apstiprināto Zemes gabalu izlozes nolikumu, kā arī paziņojusi par izlozi telefoniski.

No atbildētājas pasta grāmatas izkopējuma redzams, ka atbildētājas 2004.gada 29.aprīļa vēstule par izlozes rīkošanu pieteicējam nosūtīta vienkāršā sūtījumā 2004.gada 30.aprīlī. Tā kā sūtījums nav bijis ierakstīts, tiesai nav iespēju pārliecināties, kad tas nodots pasta iestādē. Taču pats pieteicējs atbildētājai adresētajā 2004.gada 26.aprīļa iesniegumā norādījis, ka nepiekrīt paredzamajai zemes piešķiršanai izlozes kārtībā. No tā secināms, ka pieteicējam bija zināms par izlozes rīkošanu.

Līdz ar to nav pamatots pieteicēja arguments, ka viņam par izlozi nebija paziņots.

Bez tam, ņemot vērā, ka izlozē pieteicēja lozi viņa vietā saskaņā ar Salacgrīvas domes apstiprinātā Zemes gabalu izlozes nolikuma 10.punktu vilcis komisijas loceklis, uzskatāms, ka pieteicēja nepiedalīšanās izlozē nav radījusi tādas sekas, kas ietekmētu izlozes rezultātu.

[5.6] Pastāvot konstatētajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, atzīstams, ka Salacgrīvas dome pamatoti piešķīrusi strīdus zemesgabalu tam pretendētājam, kurš izlozē izvilcis pilno lozi. Līdz ar to 2004.gada 19.maija lēmums Nr.162 III par zemes piešķiršanu J.T. atzīstams par tiesisku.

[6] Viesturs Š. iesniedzis kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 26.maija spriedumu pilnā apjomā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk izklāstītajiem argumentiem.

[6.1] Apgabaltiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 54.panta ceturtajā daļā un 169.panta pirmajā daļā noteiktās pieteicēja procesuālās tiesības.

[6.1.1] Apgabaltiesa konstatējusi, ka Salacas pagasta zemes komisija lēmumu par pieteicēja uzņemšanu rindā meža zemes piešķiršanai ir pieņēmusi pēc viena gada un 21 dienas no iesnieguma iesniegšanas dienas, nevis, kā noteikts likumā, desmit dienu laikā. Šim faktam apgabaltiesa nav devusi tiesisku vērtējumu.

[6.1.2] Apgabaltiesa arī atstājusi bez ievērības pieteicēja lūgumu uzlikt atbildētājai pienākumu iesniegt tiesai pilnu Salacas pagasta zemes komisijas 1996.gada 16.janvāra lēmuma Nr.18 tekstu. Šādu lūgumu pieteicējs izteica, jo viņam bija radušās aizdomas, ka viņam izsniegtajā minētā lēmuma norakstā atbildētāja nav vēlējies norādīt faktisko rindā uzņemšanas datumu.

[6.1.3] Apgabaltiesa atstājusi bez ievērības pieteicēja lūgumu uzlikt atbildētājai pienākumu iesniegt tiesai lēmumu, ar kuru līdz 1997.gada 27.decembrim izņemts par pieteicēja zemes pieprasījumu daļā, par kuru netika izņemts ar 1997.gada 14.janvāra lēmumu. Vienlaikus apgabaltiesa ir norādījusi, ka pieteicēja zemes pieprasījums ir pilnībā izņemts. Tādējādi apgabaltiesa ir atsaukusies uz lēmumu, kura nav lietā.

[6.2] Apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 150.panta otro daļu, jo spriedumā ir atsaukusies uz administratīvajā aktā neminētiem nosacījumiem. Tiesa norādījusi, ka pieteicējs varēja pārsūdzēt Salacas pagasta zemes komisijas 1997.gada 14.janvāra lēmumu Nr.12. Tomēr minētais lēmums nesatur tādus pieteicējam nelabvēlīgus nosacījumus, uz kuriem atsaucoties tiesa pamatojusi savus apsvērumus – lēmumā nav norādīts, ka atbildētājai ir bijis nodoms atteikt tālāku atlikušā neapmierinātā zemes pieprasījuma izpildi.

[6.3] Apgabaltiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta trešo daļu, jo spriedumā nav norādījusi, kāpēc atbildētājas iesniegtajiem pierādījumiem ir dota priekšroka, salīdzinot ar pieteicēja iesniegtajiem pierādījumiem. Tiesa sprieduma 20.punktā atzinusi par pierādījumu atbildētājas sev izsniegtu izrakstu no savas pasta grāmatas. No minētā izraksta izriet, ka atbildētāja nosūtījusi pieteicējam vēstuli. Tiesa šo atbildētājas apgalvojumu ir novērtējusi kā pierādītu faktu, vienīgi pieļaujot, ka tiesai tomēr nav iespēju pārliecināties, kad sūtījums nodots pastā. Tiesa konstatējusi, ka pieteicējs zināja, ka vispār tiks rīkota izloze. No tā tiesa secinājusi, ka pieteicējam bija jāparedz arī, kad un kur izloze notiks.

[6.4] Pieteicējs bija apgabaltiesai norādījis, ka uz viņa 2004.gada 26.aprīļa iesniegumu atbildētāja ir devusi atbildi 2004.gada 17.maijā, tātad, jau pēc 2004.gada 10.maijā notikušās izlozes. Šim atbildētājas pret pieteicēju izdarītajam Administratīvā procesa likuma 91.panta pārkāpumam apgabaltiesa nav devusi tiesisku vērtējumu.

[6.5] Pretēji Administratīvā procesa likuma 80.panta pirmajai daļai un 185.panta pirmajai daļai atbildētāja ir izpildījusi pārsūdzēto administratīvo aktu, kura darbība saskaņā ar likumu bija apturēta. Tādējādi zemesgabals, par kuru ir strīds šajā lietā, jau apgabaltiesas sēdes laikā ir bijis reģistrēts uz trešās personas J.T. vārda.

[7] Ņemot vērā, ka pieteicējs Viesturs Š., atbildētājas pusē pieaicinātā iestāde Salacgrīvas dome un trešā persona J.T. ir piekrituši lietas izskatīšanai rakstveida procesā, lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt, atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[9] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesa pareizi konstatējusi, ka pieteicēja 1994.gada 27.decembra iesniegums ir izņemts ar Salacas pagasta zemes komisijas 1997.gada 14.janvāra lēmumu Nr.12.

Minētajā lēmumā norādīts, ka tas pieņemts, izskatot pieteicēja 1994.gada 27.decembra iesniegumu. Tas, ka pieteicējam piešķirti nevis 30 hektāri, kā viņš bija lūdzis iesniegumā, bet gan 9,2 hektāri zemes, kā arī tas, ka ne visa piešķirtā zeme bija meža zeme, kā bija

lūdzis pieteicējs, nozīmē nevis to, ka zemes komisija nav pieņēmusi lēmumu attiecībā uz visu pieteicēja iesniegumu, bet gan to, ka pieteicēja iesniegums ir apmierināts daļēji. Minētais secinājums izriet no lēmuma kopumā, tāpēc nav nozīmes, ka lēmumā nav tiešā tekstā ierakstīts, ka pārējā daļā pieteicēja zemes pieprasījums netiek apmierināts.

Līdz ar to nav pamatots pieteicēja viedoklis, ka apgabaltiesa nepamatoti konstatējusi, ka pieteicēja 1994.gada 27.decembra iesniegums ir izņemts ar minēto Salacas pagasta zemes komisijas lēmumu.

[10] Apgabaltiesa arī pareizi konstatējusi, ka pieteicējam, ja viņu neapmierināja piešķirtās zemes platība un kvalitāte, saskaņā ar likuma "Par zemes komisijām" 6.panta pirmo daļu bija tiesības mēneša laikā pēc lēmuma paziņošanas apstrīdēt zemes komisijas 1997.gada 14.janvāra lēmumu. Tā kā pieteicējs to nav darījis, minētais zemes komisijas lēmums ir kļuvis neapstrīdams. Minēto secinājumu nevar mainīt arī fakts, ka 1997.gada 14.janvāra lēmumā nebija norādīta tā apstrīdēšanas kārtība, jo šāda procesuāla nepilnība neietekmē lēmuma spēkā esamību.

Tādējādi administratīvais process saistībā ar pieteicēja 1994.gada 27.decembra iesnieguma izskatīšanu ir noslēdzies ar Salacas pagasta zemes komisijas 1997.gada 14.janvāra lēmumu. Tas nozīmē, ka pieteicēja norādītajiem apstākļiem saistībā ar minēto administratīvo procesu (ieteicējs 1996. gadā uzņemts rindā zemes piešķiršanai, neievērojot attiecīga lēmuma pieņemšanas termiņu; lēmuma par pieteicēja uzņemšanu rindā norakstā nav norādīts iesnieguma iesniegšanas datums) nav nozīmes konkrētajā administratīvajā lietā par Salacgrīvas domes 2004.gada 19.maija lēmuma atcelšanu.

Līdz ar to apgabaltiesa nav pieļāvusi pārkāpumus, neapmierinot pieteicēja lūgumus par pierādījumu vākšanu saistībā ar minēto 1994.–1997.gadā notikušo pabeigto administratīvo procesu un nevērtējot minētā pabeigtā administratīvā procesa tiesiskumu. Tādējādi ir noraidāmi kasācijas sūdzības argumenti, kas attiecas uz minēto administratīvo procesu (*sk. šā sprieduma 6.1.–6.2.apakšpunktu*).

[11] Administratīvo lietu departaments, neatkarīgi no apgabaltiesas argumentāciju, kas izklāstīta šā sprieduma 5.2.apakšpunktā, atzīst par pamatotu arī apgabaltiesas secinājumu, ka tiesības pieprasīt brīvo valstij piekrītošo zemi, kas radās no 1999.gada 1.maija (ar grozījumiem likumā "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos", kas stājās spēkā minētajā datumā), nav saistāmas ar attiecīgām tiesībām, kas pastāvēja līdz 1997.gada 9.septembrim.

Līdz ar to apstāklis, ka pieteicējs 1994.gadā bija iesniedzis zemes pieprasījumu, nevarēja piešķirt augstāku prioritāti viņa 2004.gadā iesniegtajam zemes pieprasījumam, un saskaņā ar likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta trešo daļu konkrētajā gadījumā bija jāriko izloze, jo uz vienu zemes gabalu pretendēja vairāki vienas prioritātes zemes pieprasītāji.

[12] Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa pamatoti konstatējusi, ka apstāklis, ka pieteicējs nav piedalījies 2004.gada 10.maijā notikušajā izlozē, nav ietekmējis izlozes rezultātu, jo lozi pieteicēja vietā vilcis izlozes komisijas loceklis. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments pievienojas apgabaltiesas viedoklim, ka 2004.gada 10.maija izlozē netika pieļauti procesuālie pārkāpumi, kas varētu būt par pamatu Salacgrīvas domes 2004.gada 19.maija lēmuma Nr.162 III atcelšanai.

Šādos apstākļos nav izšķirošas nozīmes tam, ka apgabaltiesa nav konstatējusi, kad tika nodots pastā pieteicējam adresētais paziņojums par izlozes vietu un laiku. Līdz ar to nav izšķirošas nozīmes arī pieteicēja argumentam, kas attiecas uz pieteicējam nosūtīto vēstuli (*sk. šā sprieduma 6.3.apakšpunktu*).

[13] No kasācijas sūdzības izriet (*sk. šā sprieduma 6.4. apakšpunktu*), ka pieteicējs uzskata, ka 2004.gada 10.maijā notikusī zemes gabala izloze ir uzskatāma par faktisko rīcību, tādēļ pašvaldība atbilstoši Administratīvā procesa likuma 91.panta otrajai daļai nevarēja to veikt, pirms tam neatbildot uz pieteicēja saskaņā ar minētā likuma 91.panta pirmo daļu iesniegto 2004.gada 26.aprīļa iesniegumu par iestādes nodoma mainīšanu attiecībā uz iestādes plānoto vai jau iesāktu faktisko rīcību. Pieteicēja ieskatā apgabaltiesai šis apstāklis bija jāizvērtē, ko apgabaltiesa nav darījusi.

Administratīvā procesa likuma 91.panta pirmajā daļā noteic, ka persona, kura uzskata, ka iestādes plānotā vai jau iesāktā faktiskā rīcība aizskar vai var aizskart šīs personas tiesības vai tiesiskās intereses, var vērsties iestādē ar iesniegumu par iestādes nodoma mainīšanu attiecībā uz šo faktisko rīcību. Savukārt saskaņā ar šā panta otro daļu iestāde iesniegumu izskata un izvērtē pirms faktiskās rīcības veikšanas vai, ja tas iespējams, pirms tās pabeigšanas. Savu lēmumu iestāde paziņo vispārējā kārtībā.

Administratīvo lietu departaments norāda, ka pieteicējs nepamatoti uzskata, ka zemesgabala izloze ir faktiskā rīcība.

2004.gada 10.maija izloze tika rīkota, izpildot likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta trešās daļas prasības. Minētajā tiesību normā noteikts: ja uz vienu un to pašu zemesgabalu pretendē vairāki vienas prioritātes zemes pieprasītāji, zemesgabala saņemšanas tiesības pagasta pašvaldības noteiktajā kārtībā izšķir lozējot. Tādējādi 2004.gada 10.maija izlozes mērķis bija noteikt,

kuram no vairākiem pretendentiem piešķiramas zemesgabala saņemšanas tiesības. Savukārt Salacgrīvas domes lēmums par zemesgabala piešķiršanu pastāvīgā lietošanā pretendētām J.T., kurš izlozē izvilka pilno lozi, ir administratīvais akts, par ko lietā nav strīda. Tādējādi attiecīgā izloze ir procesuāla darbība administratīvā akta izdošanas procesā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmo daļu faktiskā rīcība ir iestādes darbība publisko tiesību jomā jebkurā citā veidā, **nevis izdodot administratīvo aktu**, ja privātpersonai uz šo darbību ir tiesības vai tai šīs darbības rezultātā ir radies vai var rasties tiesību vai tiesisko interešu aizskārumš. Tādējādi iestādes darbības, kas veiktas administratīvā akta izdošanas procesā, nav faktiskā rīcība.

Līdz ar to arī 2004.gada 10.maija izsole* nav faktiskā rīcība. Uz to neattiecas Administratīvā procesa likuma 91.pantā ietvertās tiesību normas. Tātad apgabaltiesai nebija pamata vērtēt pašvaldības rīcību, atbildot uz pieteicēja 2004.gada 26.aprīļa iesniegumu, tādā aspektā, kā norādījis pieteicējs. Līdz ar to ir noraidāms pieteicēja arguments, kas attiecas uz Administratīvā procesa likuma 91.pantu (*sk. šā sprieduma 6.4. apakšpunktu*).

[14] Administratīvo lietu departamenta ieskatā apstāklis, ka Salacgrīvas domes 2004.gada 19.maija lēmums Nr.162 III apgabaltiesas sprieduma taisīšanas laikā bija izpildīts, kas izriet no tā, ka zemesgrāmatā ir reģistrētas J.T. īpašuma tiesības uz strīdus zemesgabalu, nav ietekmējis apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu. Ja pieteikums tiek noraidīts, tad tam, ka lēmums, par kura atcelšanu tiek lemts, jau ir izpildīts, nav nekādas nozīmes, jo sprieduma Rezolutīvā daļa abos gadījumos ir vienāda – noraidīt pieteikumu.

Līdz ar to pieteicēja norādītais apstāklis, kas izklāstīts šā sprieduma 6.5.apakšpunktā, nav ietekmējis apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu.

[15] Ņemot vērā minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 4.aprīļa spriedums ir tiesisks, tādēļ atstājams negrozīts, bet Viestura Š. kasācijas sūdzība nav pamatota, tādēļ ir noraidāma.

[16] Tomēr ar faktu, ka zemesgrāmatā ir reģistrētas trešās personas – J.T. – īpašuma tiesības uz strīdus zemesgabalu, ir pārkāpta Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmā daļa, kas noteic, ka pieteikuma iesniegšana tiesā par administratīvā akta atcelšanu aptur administratīvā akta darbību no pieteikuma iesniegšanas dienas.

* **Red. piez.:** domāts: Līdz ar to arī 2004.gada 10.maija izloze nav faktiskā rīcība.

Kaut arī tas nav ietekmējis pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 288.pantam, ja, izskatot lietu, konstatēti apstākļi, kas liecina par iespējamu tiesību normu pārkāpumu, tiesa var pieņemt blakus lēmumu. Ņemot vērā iepriekš teikto, Administratīvo lietu departaments par konstatēto pārkāpumu ir nolēmis pieņemt blakus lēmumu, vēršot Salacgrīvas domes uzmanību uz šāda pārkāpuma esamību, un nosūtīt blakus lēmumu Salacgrīvas domei un Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 4.aprīļa spriedumu, bet Viestura Š. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par tiesu izpildītāju depozīta kontā nodokļu parāda nodrošināšanai iemaksātas naudas summas raksturu; par nodokļu administrācijas noteiktā nodokļu maksājuma piedziņas nodrošinājuma līdzekļa grozīšanu tiesā

1. Ja nodokļu maksātājs, kurš pārsūdzējis lēmumu par nodokļu uzrēķinu un lēmumu par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā, ir iemaksājis tiesu izpildītāja depozītā aprēķinātā nodokļu parāda summu, šāda iemaksa nav uzskatāma par labprātīgu maksājumu nodokļa parāda nomaksai. Līdz ar to, ja nodokļu maksātājs tiek atzīts par maksātnespējīgu, pirms tiek izšķirts strīds par nodokļu parādu, tiesu izpildītāja depozīta kontā ieskaitītā naudas summa ir uzskatāma par maksātnespējīgā uzņēmuma, nevis nodokļu administrācijas mantu (likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 8.panta pirmā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.¹pants un 26.panta sestās daļas 5.punkts, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 64.panta pirmās daļas 1.punkts un likuma "Par uzņēmumu gada pārskatiem" 10.pants).

2. Ir pieļaujams, ka tiesa groza nodokļu administrācijas piemēroto nodokļu parāda piedziņas nodrošinājuma līdzekli, izmantojot Administratīvā procesa likumā paredzēto pagaidu noregulējuma procesuālo kārtību. Pagaidu noregulējuma institūts var tikt izmantots arī šādu jautājumu izlemšanai, jo cita procesuāla kārtība tam likumā nav paredzēta (likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.¹pants, Administratīvā procesa likuma 22.nodaļa).

2006.gada 5.decembrī

Lieta Nr. SKA-495

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas maksātnespējīgās sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Acot Technologies" administratoram I.Goldmanim, pārstāvim zvērinātam advokātam A.Markevičam un atbildētājas Rīgas domes pārstāvim A.Dāvidniekam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Rīgas domes blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 7.jūlija lēmumu par pagaidu neregulējuma atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA "Acot Technologies" ir izveidojies nekustamā īpašuma nodokļa (turpmāk – NĪN) parāds.

Ar Rīgas domes Finanšu departamenta (turpmāk – Dome) 2003.gada 24.oktobra lēmumu Nr.DF-03-497/lis nolemts piedzīt bezstrīda kārtībā no SIA "Acot Technologies" NĪN parādu Ls 25 568,13, pamatparāda palielinājumu un nokavējuma naudu Ls 218 934,32 (kopā Ls 244 502,45), piedziņu vēršot uz parādnieka naudas līdzekļiem un tam piederošo kustamo un nekustamo īpašumu.

Ar Domes 2003.gada 24.oktobra lēmumu Nr.DF-03-500-lis, pamatojoties uz likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.¹pantu, nolemts piemērot nodrošinājuma līdzekļus nodokļu maksājuma bezstrīda piedziņas izpildei, citastarp, ierakstot zemesgrāmatā hipotēku uz parādniekam piederošajiem nekustamajiem īpašumiem.

Rīgas pilsētas Zemesgrāmatu tiesnese ar 2003.gada 29.oktobra lēmumu ierakstījusi pieteicējas neklusajiem īpašumiem Aizputes ielā 2 un Šampētera ielā 2, Rīgā, kļūlas atzīmi par labu Domei par summu Ls 244 502,45, pamatojoties uz Domes lēmumu Nr.DF-03-497/lis un lēmumu Nr.DF-03-500-lis.

[2] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā 2004.gada 30.janvārī ierosināta administratīvā lieta, pamatojoties uz SIA "Acot Technologies" pieteikumu, kurā lūgts, citastarp, atzīt par prettiesisku un atcelt Domes 2003.gada 24. oktobra lēmumu Nr.DF-03-497/lis daļā par nokavējuma naudas Ls 215 365,26 piedziņu, atzīstot par dzēstu atbilstoši Domes 2001.gada 16.maija lēmumam īpašuma nodokļa nokavējuma naudas summu Ls 215 365,26, nekavējoties pēc Ls 29 137,19 samaksas; atzīt par prettiesisku un atcelt Domes 2003.gada 24.oktobra lēmumu Nr.DF-03-500-lis daļā par kļūlas tiesības un piedziņas atzīmes ierakstīšanu zemesgrāmatās SIA "Acot Technologies" piederošajam nekustamajam īpašumam Rīgā, Šampētera ielā 2 un Aizputes ielā 2.

[3] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā 2004.gada 4.februārī saņemti SIA "Acot Technologies" pieteikuma papildinājumi, kuros, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 185.pantu, lūgts apturēt, citastarp, Domes 2003.gada 24.oktobra lēmuma Nr.DF-03-497/lis un Nr.DF-03-500-lis darbību, apturot bezstrīda piedziņu un nodrošinājuma līdzekļu piemērošanu – nekustamo īpašumu apgrūtinājuma (piedziņas) atzīmes izdarīšanu līdz tiesas sprieduma spēkā stāšanās brīdim.

[4] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa, izskatot pieteikumu, 2004.gada 9.februārī pieņēma lēmumu, ar kuru nolēma, citastarp, apturēt Domes lēmumu Nr.DF-03-497/lis daļā, ar kuru nodokļu parāda bezstrīda piedziņa vērsta pret SIA "Acot Technologies" nekustamajiem īpašumiem Rīgā, Šampētera ielā 2 un Rīgā, Aizputes ielā 2; apturēt Domes lēmumu Nr.DF-03-500/lis daļā par aizlieguma atzīmes ierakstīšanu uz pieteicējai piederošajiem nekustamajiem īpašumiem Rīgā, Šampētera ielā 2 un Rīgā, Aizputes ielā 2; noraidīt lūgumu daļā par Domes lēmumu apturēšanu attiecībā uz hipotēkas ieraksta atzīmi.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar Domes blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2004.gada 30.marta lēmumu atstāja negrozītu Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 9.februāra lēmumu, bet Domes blakus sūdzību noraidīja.

[6] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2004.gada 6.decembra spriedumu, pamatojoties uz 2004.gada 17.novembrī tiesā saņemto SIA "Acot Technologies" lūgumu par pagaidu neregulējumu, citastarp, nolēmusi apķīlāt Domes piedziņas nodrošinājumam tiesu izpildītāja depozītā iemaksātos SIA "Acot Technologies" Ls 244 502,45, nosakot, ka minētā summa pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā pārskaitāma no tiesu izpildītāja depozīta konta atbildētājam, ja pieteikums noraidīts, savukārt pieteicējai – ja pieteikums apmierināts; aizliegt Domei veikt jebkādas darbības, kas vērstas uz parāda Ls 244 502,45 piedziņu vai piedziņas nodrošināšanu attiecībā uz SIA "Acot Technologies" kustamo un nekustamo mantu; dzēst visas piedziņas, aizlieguma un hipotēkas atzīmes Domes labā, kas ierakstītas zemesgrāmatā uz pieteicējas nekustamajiem īpašumiem Rīgā, Šampētera ielā 2 un Rīgā, Aizputes ielā 2. Pagaidu neregulējumam noteikta nekavējoša izpilde.

[7] Administratīvā apgabaltiesa, izskatot Rīgas domes blakus sūdzību par noteikto pagaidu neregulējumu, ar 2005.gada 11.marta lēmumu atcēlusi Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 6.decembra spriedumā ietvērto lēmumu par pagaidu neregulējumu daļā, ar kuru noteikts aizliegt Domei veikt jebkādas darbības, kas vērstas uz parāda Ls 244 502,45 piedziņu vai piedziņas nodrošināšanu attiecībā uz SIA "Acot Technologies" kustamo un nekustamo mantu un daļā, ar kuru noteikts dzēst visas piedziņas, aizlieguma un hipotēkas atzīmes Domes labā, kas ierakstītas zemesgrāmatā uz pieteicējas nekustamajiem īpašumiem Šampētera ielā 2 un Aizputes ielā 2, Rīgā; atstājusi negrozītu Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 6.decembra spriedumā ietvērto lēmumu par pagaidu neregulējumu daļā, ar kuru noteikts apķīlāt Domes piedziņas nodrošinājumam tiesu izpildītāja depozītā iemaksātos SIA "Acot Technologies" Ls 244 502,45, nosakot, ka

minētā naudas summa pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā pārskaitāma no tiesu izpildītāja depozīta konta atbildētājam, ja pieteikums noraidīts, savukārt – pieteicējam, ja pieteikums apmierināts, bet blakus sūdzību šajā daļā noraidīt.

Lēmumā apgabaltiesa atzinusi, ka pagaidu noregulējuma piemērošana nav bijusi pamatota un tiesiska.

[8] Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 24.janvāra spriedumu SIA "Acot Technologies" atzīta par maksātnespējīgu no 2005.gada 30.novembra.

[9] Administratīvajā apgabaltiesā 2006.gada 28.martā saņemts maksātnespējīgās SIA "Acot Technologies" pieteikums par pagaidu noregulējuma atcelšanu.

Pieteikumā norādīts, ka, ņemot vērā to, ka pieteicēja atzīta par maksātnespējīgu, atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta ceturtajai daļai nesamaksātos nodokļus un ar tiem saistītos maksājumus nodokļu administrācija vairs nav tiesīga piedzīt bezstrīda kārtībā. Kārtību, kādā pēc uzņēmuma atzīšanas par maksātnespējīgu piesakāmi un apmierināmi prasījumi par parādnieka nesamaksātajām summām, regulē likums "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju". Atbilstoši minētajam likumam visu to prasījumu apmierināšana, kuri radušies laikā, kamēr mantu pārvaldījis pats parādnieks, arī nodokļu maksājumi, kuri aprēķināti par laiku līdz tiesas sprieduma pasludināšanai, veicama kreditoru prasījumu kārtībā.

[10] Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 21.aprīļa lēmumu atcēlusi pagaidu noregulējumu lietā, ar kuru apķīlāti Domes piedziņas nodrošinājumam tiesu izpildītāja depozītā iemaksātie SIA "Acot Technologies" Ls 244 502,45; uzlikusi par pienākumu zvērinātam tiesu izpildītājam SIA "Acot Technologies" iemaksātos Ls 244 502,45 pārskaitīt Domei.

[11] Ar Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 15.jūnija lēmumu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.aprīļa lēmums atcelts un jautājums nodots jaunai izskatīšanai apgabaltiesai.

[12] Izskatījusi atkārtoti maksātnespējīgās SIA "Acot Technologies" pieteikumu par pagaidu noregulējumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 7.jūlija lēmumu, pirmkārt, atcēla pagaidu noregulējuma līdzekli, ar kuru bija apķīlāti Domes piedziņas nodrošinājumam zvērināta tiesu izpildītāja depozītā iemaksātie SIA "Acot Technologies" naudas summa Ls 244 502,45, nosakot, ka minētā summa pēc sprieduma stāšanās likumīgā spēkā pārskaitāma no tiesu izpildītāja depozīta konta atbildētājam, ja pieteikums noraidīts, savukārt pieteicējam – ja pieteikums apmierināts, otrkārt, nolēma zvērināta tiesu izpildītāja depozītā iemaksāto naudas summu

Ls 244 502,45 nodot maksātnespējīgās SIA "Acot Technologies" administratora rīcībā.

[12.1] Apgabaltiesa konstatējusi šādus apstākļus: 1) SIA "Acot Technologies" ir iemaksājusi zvērināta tiesu izpildītāja kontā Ls 244 502,45 kā nodrošinājumu SIA "Acot Technologies" saistību izpildei saskaņā ar Domes 2003.gada 24.oktobra lēmumu Nr.DF-03-497/ls un lēmumu Nr.DF-03/500-ls; 2) 2006.gada 24.janvārī SIA "Acot Technologies" pasludināta par maksātnespējīgu; 3) ar tiesu izpildītāja 2006.gada 28.februāra lēmumu izbeigta izpildu lietvedība izpildu lietā, kas uzsākta par Ls 244 502,45 piedziņu no SIA "Acot Technologies"; 4) Dome 2006.gada 12.aprīlī iesniegusi maksātnespējīgās SIA "Acot Technologies" administratoram kreditora prasījumu par summu Ls 252 859,29; 5) administrators atteicies reģistrēt minēto prasījumu daļā, par kuru pastāv strīds, t.i., par Ls 244 502,45.

[12.2] Apgabaltiesas ieskatā, lemjot jautājumu par pagaidu noregulējuma atcelšanu konkrētajā lietā, ir jāņem vērā tie faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas pastāvējuši lēmuma atcelšanas laikā, šajā gadījumā, ka pieteicēja ir atzīta par maksātnespējīgu.

Ņemot vērā pieteicējas pārstāvja un Domes pārstāvja sniegtos rakstveida un mutvārdu paskaidrojumus, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 64.panta pirmās daļas 1.punktu, šā likuma 72.panta pirmo daļu, likuma "Par uzņēmumu gada pārskatiem" 10.pantu, apgabaltiesa secinājusi, ka zvērināta tiesu izpildītāja depozītā kontā ieskaitītā nauda nav uzskatāma par parāda nomaksu atbildētājam. Tā ir vērtējama kā atsevišķi nodalīta naudas summa, kas izmantota pagaidu noregulējuma līdzekļa piemērošanai. Strīdus summa Ls 244 502,45 nav iemaksāta budžetā, bet ar tiesas piemēroto pagaidu noregulējuma līdzekli tikai paredzēts, ka naudas summa nonāks atbildētāja rīcībā tikai pēc pieteicējam nelabvēlīga sprieduma spēkā stāšanās.

[12.3] No likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta sestās daļas 5.punkta, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 50.panta otrās daļas secināms, ka uzņēmuma pasludināšana par maksātnespējīgu ir pamats apturēt nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā un izbeigt izpildu lietvedību piedziņas lietā. Ar spriedumu par parādnieka pasludināšanu par maksātnespējīgu apturama parādnieka mantas, kas vēl nav nonākusi kreditoru rīcībā, samazināšana. Savukārt kreditoriem ir tiesības iesniegt kreditoru prasījumus. No lietas materiāliem redzams, ka izpildu lietvedība pret SIA "Acot Technologies" ir izbeigta, savukārt Dome iesniegusi kreditora prasījumu.

[12.4] Ņemot vērā likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 47.panta pirmo daļu, 19. un 20.pantu, kā arī 107.pantu, apgabaltiesa norādījusi, ka izskatāmajā gadījumā, ja

paliktu spēkā piemērotais pagaidu noregulējums, pirmkārt, tiktu ierobežotas administratora iespējas rīkoties ar parādnieka mantu, otrkārt, vienam no kreditoriem – Domei – tiktu radītas priekšrocības parāda saņemšanā attiecībā pret citiem kreditoriem.

[13] Par apgabaltiesas lēmumu daļā, kura nosaka zvērināta tiesu izpildītāja depozītā iemaksāto naudas summu Ls 244 502,45 nodot maksātnespējīgās SIA "Acot Technologies" administratora rīcībā, Dome iesniegusi blakus sūdzību, norādot tālāk minētos argumentus.

[13.1] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka ar Domes lēmumu Nr.DF-03-497/lis un Nr.DF-03-500-lis attiecībā uz SIA "Acot Technologies" piederošo nekustamo īpašumu Aizputes ielā 2 un Šampētera ielā 2 tika nostiprinātas hipotēkas par labu Domei visas piedzenamās summas apmērā. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta devītās daļas 1.punktā ir minēti divi gadījumi, kad lēmums par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu zaudē spēku – kad labprātīgi samaksāts parāds vai kad izpildīts lēmums par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu. Tādējādi vienīgā iespēja, kā pieteicēja varēja panākt bezstrīda piedziņas darbību pārtraukšanu, bija brīvprātīga parāda samaksa. Tas, ka SIA "Acot Technologies" 2004.gada 12.novembrī tiesu izpildītāja depozīta kontā pārskaitīja summu parāda Domei segšanai, uzskatāms par labprātīgu maksājumu.

Pēc Ls 244 502,45 pārskaitīšanas tiesu izpildītāja depozīta kontā Domei tika aizliegts veikt jebkādas darbības, kas vērstas uz minētā parāda piedziņu, radās pienākums dzēst visas piedziņas, aizlieguma un hipotēkas atzīmes. Tādas pašas sekas iestātos arī tad, ja minētā naudas summa būtu pārskaitīta Domes budžetā.

[13.2] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka pirms pagaidu noregulējuma līdzekļa piemērošanas, Dome bija nodrošinājusi savu prasījumu visas piedzenamās summas apmērā, tādēļ atbilstoši likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 1.panta 15.punktam Dome bija uzskatāma par nodrošināto kreditoru. Turklāt līdz ar hipotēkas atzīmju dzēšanu pēc Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 6.decembra sprieduma, SIA "Acot Technologies" nekustamos īpašumus Aizputes ielā 2 un Šampētera ielā 2 nekavējoties atsavināja. Tādējādi, atceļot pagaidu noregulējuma līdzekli, vairs nav iespējams atjaunot tādu tiesisko situāciju, kāda pastāvēja pirms tā piemērošanas. Līdz ar to apgabaltiesa nepamatoti lietā piemērojusi likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 10.pantu. Lietā bija jāpiemēro šā likuma 72.pants.

[13.3] Dome norādījusi, ka Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas pieļautā kļūda, par nodokļu administrācijai samaksātas naudas summas atrašanās vietu nosakot zvērināta tiesu izpildītāja depozītu, nevar būt par pamatu, lai izjauktu administratīvajā procesā un nodokļu

tiesībās nostiprināto tiesisko kārtību. Proti, jebkuras nodokļu parādu segšanai samaksātās naudas summas, kuras uzņēmums samaksājis pirms tā pasludināšanas par maksātnespējīgu, ir uzskatāmas par nodokļu administrācijas mantu, kas atgriežama maksātnespējīgajam nodokļu maksātājam tikai tajā gadījumā, ja, izlemjot lietu pēc būtības, ar tiesas spriedumu tiktu atzīts, ka strīdus nodokļa maksājums ir iekasēts nepamatoti.

Blakus sūdzībā lūgts atcelt apgabaltiesas lēmumu daļā par naudas nodošanu administratora rīcībā, kā arī izlemt jautājumu pēc būtības, nosakot, ka tiesu izpildītāja depozītā iemaksātā summa ieskaitāma Domes kā nodokļu administrācijas budžetā.

[14] Tiesas sēdē Domes pārstāvis uzturēja blakus sūdzību uz minētajiem pamatiem, bet pieteicējas pārstāvji lūdza atstāt negrozītu apgabaltiesas lēmumu.

Motīvu daļa

[15] Administratīvo lietu departaments nepiekrīt blakus sūdzībā izteiktajam viedoklim, ka pieteicēja, 2004.gada 12.novembrī iemaksājot tiesu izpildītāja depozītā Ls 244 502,45, ir veikusi labprātīgu maksājumu nodokļa parāda nomaksai un tāpēc minētā summa uzskatāma par Domes kā nodokļu administrācijas mantu.

[15.1] Likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 8.panta pirmā daļa noteic, ka NĪN tiek iemaksāts attiecīgās pašvaldības budžetā, turklāt, kā izriet no likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.¹panta pirmās daļas, nodokļu administrācijas norādītajā budžeta kontā. Savukārt atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.¹panta otrajai daļai nodokļa samaksas diena ir diena, kad pašvaldības budžets ir saņēmis attiecīgi tam piekritīgo nodokļa maksājumu. Apgabaltiesa lietā ir noskaidrojusi un par to nepastāv strīds, ka minētā summa, kas atbilst pieteicējas nodokļa parādam, par kuru ir strīds, nav iemaksāta Domes budžetā, bet gan citā, pieteicējas izvēlētajā tiesu izpildītāja depozītā, tādējādi pašvaldības budžets šo nodokļa parāda summu vēl nebija saņēmis.

[15.2] Apgabaltiesa, ņemot vērā Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 15.jūnija lēmumā, ar kuru atcelts iepriekšējais apgabaltiesas lēmums šajā lietā un jautājums par pagaidu noregulējuma līdzekļa atcelšanu nodots jaunai izskatīšanai, norādīto (sk. *Administratīvo lietu departamenta lēmuma Nr.SKA-354/2006 14.punktu šās lietas 2.sējuma 256.lpp.*), ir skaidrojusi, vai minētā naudas summa uz pieteicējas maksātnespējas pasludināšanas brīdi ietilpa tās mantas sastāvā.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa konstatētajiem faktiskajiem apstākļiem ir pareizi piemērojusi attiecīgās tiesību normas, proti, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību

maksātnespēju" 64.panta pirmās daļas 1.punktu un likuma "Par uzņēmumu gada pārskatiem" 10.pantu un atzinusi, ka tiesu izpildītāja depozītā iemaksātā naudas summa ir atzīstama par pieteicējam piederošu aktīvu, nevis nodokļu administrācijas mantu.

[15.3] Tā kā tiesu izpildītāja depozītā iemaksātā naudas summa ir pieteicējas aktīvs, tad pēc tās pasludināšanas par maksātnespējīgu nav pamata minēto naudu nodot Domes rīcībā, jo atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.panta sestās daļas 5.punktam, ja ir stājies spēkā tiesas spriedums, ar kuru nodokļu maksātājs pasludināts par maksātnespējīgu, uzsāktu nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā aptur un atbilstoši likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 47.pantam līdz ar maksātnespējas lietas ierosināšanu kreditoram ir aizliegts veikt individuālas darbības, ar kurām tiek nodarīti zaudējumi kreditoru kopuma interesēm.

Apgabaltiesa ir piemērojusi minētās tiesību normas un Administratīvo lietu departamenta ieskatā pamatoti atzinusi, ka tiesu izpildītāja depozītā iemaksātā naudas summa ir nododama administratora rīcībā, jo atbilstoši likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" 19. un 50.pantam pēc parādnieka pasludināšanas par maksātnespējīgu parādnieka mantu pārņem un tās pārvaldīšanas tiesības iegūst administrators.

[16] Tomēr Administratīvo lietu departamenta ieskatā šajā lēmumā ir jānorāda arī uz tiem apstākļiem, kuru dēļ tika piemērots pagaidu noregulējums.

[16.1] Kā izriet no Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2004.gada 6.decembra sprieduma (*sk. lietas 2.sējuma 57.–59.lpp.*), tiesa pagaidu noregulējuma kārtībā ir nolēmusi apķīlāt Domes piedziņas nodrošinājumam tiesu izpildītāja J.Stepanova depozītā SIA "Acot Technologies" iemaksāto naudas summu Ls 244 502,45, vienlaikus dzēšot visas aizlieguma un hipotēkas (tā spriedumā) atzīmes Domes labā, kas ierakstītas zemesgrāmatā uz pieteicējas nekustamajiem īpašumiem Rīgā, Šampētera ielā 2 un Aizputes ielā 2.

Zemesgrāmatā, atsaucoties uz Domes 2003.gada 24.oktobra lēmumiem Nr.DF-03-497/lis un Nr.DF-03-500-lis (*sk. lietas 1.sēj. 88. un 95.lpp.*), uz pieteicējas nekustamajiem īpašumiem izdarītas ķīlas atzīmes. Dome lēmumu par hipotēku (tā lēmumā) ierakstīšanu zemesgrāmatā uz pieteicējas nekustamajiem īpašumiem ir pieņēmusi atbilstoši likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.¹panta pirmās daļas 2.punktam, proti, ka nodokļu administrācija attiecībā uz lēmumu par nokavēto nodokļu maksājumu piedziņu bezstrīda kārtībā ir tiesīga piemērot izpildes nodrošinājuma līdzekli – prasības nodrošinājuma atzīmes (aizlieguma vai ķīlas atzīmes) ierakstīšanu zemesgrāmatā.

Tādējādi rajona tiesa pēc būtības ir lēmusi jautājumu par nodokļu administrācijas piemērotā prasības nodrošinājuma līdzekļa nomaiņu ar citu nodrošinājuma līdzekli, šā jautājuma izlemšanai izmantojot Administratīvā procesa likumā paredzēto pagaidu noregulējuma procesuālo kārtību, kas Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav pretrunā ar minētā likuma 22.nodaļas regulējumu (*sk. Administratīvo lietu departamenta lēmumu lietā Nr.SKA-410/2005*) un var tikt izmantots arī šādu jautājumu izlemšanai, jo cita procesuāla kārtība tam likumā nav paredzēta.

Minētais, proti, ka pagaidu noregulējuma kārtībā tiek izņemts jautājums par nodrošinājuma līdzekļa maiņu, izriet arī no SIA "Acot Technologies" pieteikuma par pagaidu noregulējumu (*sk. lietas 2.sējuma 6.–9.lpp.*). Pieteicēja pati, atsaucoties uz likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.¹panta ceturto daļu, kas noteic, ka nodrošinājuma līdzekļus piemēro tā, lai nodokļu maksātājam nodarītu iespējami mazākus zaudējumus un iespējami mazāk traucētu tā darbību, ir piedāvājusi Domes piemēroto nodrošinājuma līdzekli – ķīlas atzīmi uz pieteicējas nekustamajiem īpašumiem zemesgrāmatā – aizstāt ar tās intereses mazāk aizskarošu nodrošinājuma līdzekli – tiesu izpildītāja J.Stepanova depozītā iemaksāto naudas līdzekļu apķīlāšanu.

Līdz ar to Administratīvo lietu departaments uzskata, ka, lemjot par minētās naudas summas virzību, ir jāņem vērā, ka tās apķīlāšana tika veikta, aizstājot Domes piemēroto nodrošinājuma līdzekli, nolūkā atbrīvot pieteicējas nekustamos īpašumus no ķīlas atzīmes. Turklāt vērā ņemams arī tas: lai arī ar Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 11.marta lēmumu Centra rajona tiesas spriedums daļā, ar kuru tika dzēstas ķīlas atzīmes, ir atcelts, tomēr faktiski ķīlas atzīmes atjaunošana uz pieteicējas nekustamajiem īpašumiem Domes labā vairs nav iespējama, jo minētos nekustamos īpašumus pieteicēja ir atsavinājusi.

[16.2] Taču Administratīvo lietu departamenta ieskatā tas, ka apgabaltiesa nav vērtējusi iepriekš minētos apstākļus, neietekmē apgabaltiesas lēmuma tiesiskumu. Apgabaltiesas pareizi izlēmusi tiesu izpildītāja depozītā iemaksātās naudas piederību un virzību pēc pieteicējas pasludināšanas par maksātnespējīgu, proti, minētā nauda kā pieteicējas manta nododama administratora rīcībā. Savukārt jautājuma par to, vai Dome, ievērojot šā lēmuma 16.1.punktā minētos faktus par nodrošinājuma līdzekļa maiņu, ir nodrošinātais vai nenodrošinātais kreditors likuma "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju" izpratnē, izlemšana ir administratora vai kreditoru sapulces kompetencē, kuru lēmumu vai rīcības pārbaude ir pakļauta vispārējās jurisdikcijas tiesai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 7.jūlija lēmumu pārsūdzētajā daļā, bet Rīgas domes blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

4. Nolēmumi lietās par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumiem

Lēmuma par nepilsoņa statusa atņemšanu pamats; tā pieņemšanai izvērtējamie apstākļi

1. *Saskaņā ar likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" personai atņem nepilsoņa statusu, ja tā ir citas valsts pilsonis. Minētā tiesību norma interpretējama tādējādi, ka nepilsoņa statusa zaudēšanas pamats ir piederība citas valsts pilsoņu kopumam, nevis tikai kādas valsts likumā garantētas tiesības personai iegūt šās valsts pilsonību (likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta pirmās daļas 3.punkts un 7.panta pirmās daļas 1.punkts).*

2. *Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei, lemjot par nepilsoņa statusa atņemšanu, jānoskaidro, vai lēmuma pieņemšanas brīdī attiecīgā persona ir citas valsts pilsonis. Pastāvot šaubām par personas piederību citas valsts pilsoņu kopumam, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei pirms lēmuma pieņemšanas jāpārliedz, vai pieteicējs ir vēlējies sev iegūt citas valsts pilsonību un vai tā viņam patiešām ir piešķirta. Apstāklis, ka saskaņā ar citas valsts pilsonības institūtu regulējošajiem normatīvajiem aktiem konkrētajai personai ir garantētas tiesības iegūt šās valsts pilsonību, ja iztrūkst pašas personas griba būt par attiecīgās valsts pilsoni, nav pietiekams iemesls, lai personai atņemtu Latvijas nepilsoņa statusu (likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta pirmās daļas 3.punkts un 7.panta pirmās daļas 1.punkts).*

2006.gada 7.februārī

Lieta Nr. SKA-35

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	I.Skultāne
senatore	G.Višņakova,

piegaloties pieteicējam Guseinam A. un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvim A.Zaharam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Guseina A. pieteikumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmuma atcelšanu, sakarā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 1.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Guseinam A. 1997.gada 15.decembrī izsniegta Latvijas nepilsoņa pase Nr.(..). Latvijas nepilsoņa pase izsniegta arī viņa dēlam N.A. un meitai N.A.

[2] Ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (turpmāk – PMLP) 2004.gada 13.janvāra lēmumu Nr.3 nolemts atņemt Guseinam A., N.A. un N.A. Latvijas nepilsoņa statusu. PMLP konstatējusi, ka, tā kā Guseins A. saskaņā ar Azerbaidžānas tiesību normām ir Azerbaidžānas pilsonis, viņš neatbilst Latvijas nepilsoņa statusam. PMLP lēmums pamatots ar likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" (turpmāk – Nepilsoņu likums) 1.panta pirmās daļas 3.punktu, 7.panta pirmās daļas 1.punktu un Ministru kabineta 2001.gada 6.februāra noteikumu Nr.52 "Latvijas nepilsoņa statusa atņemšanas kārtība" 13.1.apakšpunktu.

[3] Par PMLP lēmumu Guseins A. iesniedzis pieteikumu Administratīvajai rajona tiesai, norādot, ka PMLP lēmums ir prettiesisks un atceļams. Guseins A. Latvijā pastāvīgi dzīvo jau kopš 1977.gada, ir reģistrēts Latvijas iedzīvotāju reģistrā. Apstākļi, kas norādīti PMLP lēmumā, neatbilst patiesībai. Uzskats par Guseina A. piederību Azerbaidžānas pilsonībai nevar būt par pamatu nepilsoņa statusa atņemšanai pieteicējam un viņa bērniem.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2004.gada 16.septembra spriedumu Guseina A. pieteikums par PMLP 2004.gada 13.janvāra lēmuma Nr.3 atcelšanu noraidīts.

[5] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 1.augusta spriedumu Guseina A. pieteikums apmierināts, PMLP 2004.gada 13.janvāra lēmums Nr.3 atcelts ar tā pieņemšanas dienu.

[5.1] Apgabaltiesa lietā konstatējusi: 1) pieteicējam 1997.gada 15.decembrī izsniegta Latvijas nepilsoņa pase, dati par viņa bērniem N. un N.A. iekļauti iedzīvotāju reģistrā kā par nepilsoņiem, 2) Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas vēstules (2003.gada 12.septembra vēstule Nr.18/36-5243 un 2003.gada 19.marta vēstule Nr.18/37-1846) liecina, ka pieteicējs un viņa bērni neskaitās pierakstīti-izrakstīti Azerbaidžānā, līdz ar to nevar noteikt viņu piederību pie Azerbaidžānas pilsoņu kopuma, 3) Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas 2003.gada 24.oktobra vēstulē Nr.18/34-5854 norādīts, ka Guseins A. ir Azerbaidžānas pilsonis, bet

N.A. – Azerbaidžānas pilsoņa dēls, 4) Guseins A. nav sniedzis nekādus PMLP vēstulē lūgtos paskaidrojumus un dokumentus vēstulē norādītajā termiņā, 5) Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas Pasu un reģistrācijas pārvaldes 2004.gada 28.decembra vēstulē Nr.18/20-8448 norādīts, ka ne pieteicējs, ne viņa dēls nav Azerbaidžānas Republikas pilsoņi.

[5.2] No tiesību normām (likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta pirmās daļas 3.punkta un 7.panta pirmās daļas 1.punkta) apgabaltiesa secinājusi, ka Latvijas Republikā dzīvojošajiem bijušās PSRS pilsoņiem un viņu bērniem, kuri ir citas valsts pilsoņi, nav tiesību uz nepilsoņa statusu. Konstatējot faktu, ka pieteicējs un viņa bērni ir Azerbaidžānas pilsoņi, PMLP pieņēma lēmumu par nepilsoņa statusa atņemšanu.

[5.3] Apgabaltiesa uzskata, ka iepriekš minētā likuma normu interpretācija balstāma uz likuma jēgas un mērķa noskaidrošanu. Tādējādi apgabaltiesa secinājusi, ka par galveno kritēriju ir uzskatāms nevis formālais apstāklis, ka pēc kādas valsts likumiem persona ir ieskaitāma tās pilsoņu kopumā, bet gan personas vēlme iegūt konkrētās valsts pilsonību. Pamatojoties uz minēto, PMLP bija jāpārlicinās, ka pieteicējs ir vēlējies iegūt sev un saviem bērniem Azerbaidžānas Republikas pilsonību un ka pieteicējam un viņa bērniem šāda pilsonība tiešām ir piešķirta.

[5.4] Apgabaltiesa, ņemot vērā Bezvalstnieku likuma 2.panta otro daļu, konstatējusi, ka gadījumā, ja pieteicējam tiek atņemts Latvijas nepilsoņa statuss, bet viņš nevēlas iegūt Azerbaidžānas pilsonību, atbilstoši minētajam likumam viņš kļūtu par bezvalstnieku. Līdz ar to nepilsoņa statusa atņemšana ir jāpamato tikai ar pilnībā noskaidrotiem faktiem. Tā kā nepilsoņa saikne ar Latvijas Republiku ir ciešāka nekā tā ir bezvalstniekam vai ārvalstniekam, nepilsoņa statusa atņemšana ir būtisks personas tiesību ierobežojums, un to nevar balstīt uz formāliem iemesliem un pilnībā nenoskaidrotiem faktiem.

[5.5] Apgabaltiesa ņēmusi vērā Azerbaidžānas Republikas iestāžu pretrunīgo informāciju par pieteicēja piederību Azerbaidžānas Republikas pilsonībai. Tomēr, ņemot vērā Azerbaidžānas Republikas pēdējo sniegto informāciju, apgabaltiesa uzskatījusi, ka Azerbaidžāna pieteicēju un viņa bērnus nav atzinusi par saviem pilsoņiem. Lietā nav gūts apstiprinājums, ka pieteicējs būtu izrādījis vēlēšanos iegūt Azerbaidžānas pilsonību. No minētā apgabaltiesa secinājusi, ka nav pamata atzīt, ka pieteicēja un viņa bērnu statuss neatbilst Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 3.punktam. Turklāt lietai nav pievienoti dokumenti par Guseina A. meitas N.A. statusu, jo lietā esošajos dokumentos nav ziņu, ka N.A. būtu tiesības uz Azerbaidžānas pilsonību.

[5.6] Lietā konstatēts, ka PMLP rīcībā lēmuma pieņemšanas laikā nebija dokumentu, kas noliedz Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas 2003.gada 24.oktobra vēstulē Nr.18/34-5854 norādīto. Tā kā pieteicējam sarakstes rezultātā bija iespēja saņemt noliedzošu informāciju par viņa un viņa dēla piederību Azerbaidžānas pilsonībai, apgabaltiesa uzskata, ka PMLP, pieņemot lēmumu, nebija pienācīgi noskaidrojusi faktu, vai pieteicējs un viņa bērni ir saņēmuši Azerbaidžānas Republikas pilsonību.

[5.7] Turklāt, apgabaltiesas ieskatā, PMLP nav pienācīgi izvērtējusi tās rīcībā esošo informāciju. Pirmkārt, PMLP, atsaucoties uz likumu "Par Azerbaidžānas Republikas pilsonību" ignorējusi šā likuma 5.pantu, kurā noteikts, ka viens no pamatiem pilsonības iegūšanai ir pieraksts Azerbaidžānas Republikā līdz 1998.gada 30.septembrim. PMLP rīcībā bija Azerbaidžānas Republikas informācija, ka pieteicējs un viņa dēls neskaitās pierakstīts-izrakstīts šajā republikā. PMLP neko nav darījusi, lai novērstu pretrunas Azerbaidžānas Republikas iestāžu sniegtajā informācijā.

[6] PMLP par apgabaltiesas spriedumu iesniegusi kasācijas sūdzību, norādot tālāk minētos argumentus.

[6.1] Tā kā pēc tam, kad PMLP saņēma Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas 2003.gada 24.oktobra vēstuli Nr.18/34-5854, Guseins A. nesniedza nekādus paskaidrojumus par viņu kā Azerbaidžānas pilsoni, PMLP bija pietiekams pamats ticēt, ka konstatētie fakti ir patiesi, un tai nebija pamata izbeigt lietu vai pieņemt pieteicējam un viņa bērniem labvēlīgāku lēmumu. Apgabaltiesa nav vērtējusi minēto Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas vēstuli, uz kuras balstīts PMLP lēmums, tādējādi ir pārkāpta Administratīvā procesa likuma 103.panta otrā un trešā daļa. Turklāt apgabaltiesa nav vērtējusi administratīvā akta tiesiskumu tā pieņemšanas brīdī.

[6.2] Nepamatots ir arguments, ka PMLP jāizvērtē, vai pieteicējs ir vēlējis iegūt Azerbaidžānas pilsonību. Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 3.punkts norāda nevis uz personas vēlmi iegūt citas valsts pilsonību, bet uz pašu faktu, ka citas valsts pilsonība šīm personām jau ir. Tādējādi apgabaltiesa nepareizi interpretējusi minēto tiesību normu.

[6.3] Ņemot vērā Administratīvā procesa likuma 84.pantu, PMLP ieskatā, tās izdots administratīvais akts ir tiesisks administratīvais akts, kurš izdots, pamatojoties uz kompetentas ārvalstu iestādes sniegtas informācijas un Latvijas Republikā spēkā esošu normatīvo aktu pamata. Tiesvedības laikā pieteicēju iesniegtā izziņa var būt par pamatu lietas jaunai izskatīšanai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, nevis, lai atzītu, ka PMLP, pieņemot lēmumu, rīkojusies prettiesiski.

[6.4] Nav ņemts vērā apstākļi, ka Guseinam A. un viņa bērniem saskaņā ar Azerbaidžānas Republikas pilsonības likumu ir garantēta šī pilsonība kā Azerbaidžānā dzimušai personai un šīs personas bērniem. Bezvalstnieku likums savukārt noteic, ka bezvalstnieks ir persona, kurai netiek garantēta citas valsts pilsonība, nevis kura nevēlas citas valsts pilsonību. Kasācijas sūdzībā, atsaucoties uz Bezvalstnieku konvenciju, kā arī Eiropas Savienības neatkarīgo ekspertu grupas pamattiesību jautājumos pārskatu par pamattiesību jautājumiem Eiropas Savienībā un tās dalībvalstīs 2003.gadā, pausts viedoklis, ka nepilsoņa statusa piešķiršana jebkurai personai pie apstākļa, ka viņai ir garantēta citas valsts pilsonība, ir atzīstama par personas tiesību uz pilsonību pārkāpšanu.

[6.5] PMLP arī neatzīst, ka būtu atteikusies izskatīt Guseina A. 2005.gada 1.jūlija iesniegumu un tam pievienoto Azerbaidžānas Republikas izziņas kopiju. PMLP 2005.gada 13.jūlijā ir atbildējusi uz šo iesniegumu, norādot, ka lēmums par jauna administratīvā procesa uzsākšanu vai neuzsākšanu tiks pieņemts tad, kad pieteicējs uzrādīs tiesību normām atbilstoši apliecinātu dokumentu. Minētais dokuments PMLP vēl joprojām nav iesniegts. Tādēļ nepamatots ir apgabaltiesas apgalvojums, ka PMLP atteikusies pārskatīt pieteicēja lietu.

[7] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību Guseins A. norāda, ka apgabaltiesas spriedumu uzskata par tiesisku, bet kasācijas sūdzību par nepamatotu.

[8] Tiesas sēdē PMLP pārstāvis iesniedza 2006.gada 2.februāra lēmuma Nr.37 norakstu, paskaidrojot, ka ar šo lēmumu PMLP ir atcēlusi pārsūdzēto lēmumu. Taču kasācijas sūdzību pārstāvis uzturēja, paužot viedokli, ka pārsūdzētais lēmums tā pieņemšanas laikā bija tiesisks un pamatots.

Pieteicējs kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[9] Nepilsoņu likuma 7.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka personai atņem nepilsoņa statusu, ja tā neatbilst kādam no šā likuma 1.panta pirmajā daļā minētajiem nosacījumiem. Savukārt minētā likuma 1.panta pirmajā daļā paredzēts, ka nepilsoņi ir tie Latvijas Republikā dzīvojošie, kā arī terminētā prombūtnē esošie bijušās PSRS pilsoņi un viņu bērni, kuri vienlaikus atbilst trīs pazīmēm, tajā skaitā, ja viņi **nav** un **nav bijuši** citas valsts pilsoņi (*Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 3.punkts*).

No minēto tiesību normu teksta, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, nepārprotami izriet, ka nepilsoņa statusa zaudēšanas pamats ir **piederība** citas valsts pilsoņu kopumam, nevis tikai kādas valsts likumā garantētas tiesības personai iegūt šās valsts pilsonību. Šāds viedoklis par minēto tiesību normu tulkojumu izteikts

arī kasācijas sūdzībā, proti, kasators norādījis, ka Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 3.punkts norāda nevis uz vēlmi iegūt citas valsts pilsonību, bet gan uz pašu faktu, ka citas valsts pilsonība šīm personām jau ir.

Taču Administratīvo lietu departaments uzskata par nepamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka apgabaltiesa minēto tiesību normu tulkojusi nepareizi un ka tas novedis pie nepamatota sprieduma taisīšanas.

[9.1] Apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka Nepilsoņu likuma normu interpretācijā jāņem vērā šā likuma jēga un mērķis (*sk. apgabaltiesas sprieduma 9.punktu*) un ka atbilstoši Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 3.punktam un 7.panta pirmās daļas 1.punktam tiesības uz nepilsoņa statusu nav citas valsts pilsoņiem (*sk. apgabaltiesas sprieduma 8.punktu*). Tādējādi šās lietas ietvaros bija svarīgi noskaidrot, vai pieteicējs un viņa bērni uz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdi bija citas valsts pilsoņi.

[9.2] Apgabaltiesa lietā konstatējusi, ka likuma "Par Azerbaidžānas Republikas pilsonību" 5.pantā noteikts, ka viens no pamatiem šās valsts pilsonības iegūšanai ir pieraksts Azerbaidžānas Republikā līdz 1998.gada 30.septembrim, taču Azerbaidžānas Republikas iestāžu sniegtā informācija liecina, ka pieteicējs un viņa dēls šajā valstī pierakstīts-izrakstīts neskaitās.

[9.3] Apgabaltiesa atzinusi, ka PMLP nav pienācīgi un pilnībā noskaidrojusi faktus par to, vai pieteicējs un viņa bērni tiešām ir Azerbaidžānas Republikas pilsoņi, un ka pastāvēja šaubas par pieteicēja un viņu bērnu piederību citas valsts pilsoņu kopumam, ņemot vērā, ka Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas vēstules, kuras bija PMLP rīcībā, sniedza pretrunīgas ziņas. Līdz ar to apgabaltiesa pamatoti uzskatījusi, ka pirms pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas PMLP bija vismaz jāpārlicinās, vai pieteicējs ir vēlējies sev un saviem bērniem iegūt citas valsts – Azerbaidžānas Republikas – pilsonību.

Taču, tā kā apgabaltiesa konstatējusi, ka lietā nav pierādījumu tam, ka pieteicējs vēlējies saņemt sev un saviem bērniem Azerbaidžānas Republikas pilsonību un ka šāda pilsonība viņiem tiešām piešķirta, tad, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka pārsūdzētais lēmums ir prettiesisks, proti, tas neatbilst Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 3.punktam.

[10] No Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmās daļas izriet, ka administratīvajā procesā tiesa veic kontroli pār iestādes izdota administratīvā akta tiesiskumu.

Pārsūdzētais lēmums pieņemts 2004.gada 13.janvārī, kad spēkā vēl bija Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumi Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi", kuru 49.punkts paredzēja, ka

pēc pārvaldes procesa ierosināšanas iestāde konstatē lēmuma pieņemšanai nepieciešamos faktus. Savukārt atbilstoši minēto noteikumu 63.4.apakšpunktam administratīvajā aktā jānorāda, citastarp, tā pamatojums, ar ko plašākā nozīmē tiek saprasta faktisko un tiesisko apstākļu norāde. Tāda paša satura tiesību normas ietvertas arī Administratīvā procesa likumā, proti, 59.panta pirmā daļa un 67.panta otrās daļas 6.punkts.

No administratīvajā procesā atzītā objektīvās izmeklēšanas principa izriet, ka iestādei jānoskaidro visi lietā būtiskie faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas tālāk jāatspoguļo administratīvajā aktā. Turklāt administratīvajā aktā iestāde var atsaukties tikai uz pārbaudītiem faktiem (*sk.: Briede J. Administratīvā akta forma un sastāvdaļas: Administratīvā procesa likuma 67.pants – Administratīvais process: likumi, prakse, komentāri. Rakstu krājums. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 167.–172.lpp.*).

Apgabaltiesa, pārbaudot pārsūdzētā lēmuma tiesiskumu, ir atzinusi, ka PMLP nav pienācīgi noskaidrojusi faktu, vai pieteicējs un viņa bērni ir saņēmuši Azerbaidžānas Republikas pilsonību, kā arī nav pienācīgi izvērtējusi tās rīcībā esošo informāciju. Līdz ar to, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka pārsūdzētais lēmums nav tiesisks.

Turklāt, izdarot šādu secinājumu, apgabaltiesa ir vērtējusi gan Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrijas 2003.gada 24.oktobra vēstuli, gan arī citas vēstules, kuras PMLP bija saņēmusi no Azerbaidžānas Republikas un kuras bija PMLP rīcībā uz pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdi.

Tādējādi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa nav pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu, kas nosaka, ka tiesa administratīvajā procesā, pildot savus pienākumus, pati (*ex officio*) objektīvi noskaidro lietas apstākļus un dod tiem juridisku vērtējumu, un trešo daļu, atbilstoši kurai administratīvajā procesā tiesai jānoskaidro, vai administratīvais akts atbilst tiesību normām.

[11] Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks. Turklāt sprieduma tiesiskumu neietekmē kasācijas sūdzībā norādītie pārējie argumenti. Tā kā šās lietas ietvaros tiek pārbaudīts lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu un Nepilsoņu likuma 1.panta pirmās daļas 3.punkts un 7.panta pirmās daļas 1.punkts paredz nepilsoņa statusa **atņemšanu** tikai tad, ja persona ir citas valsts pilsonis, nav vērā ņemami kasācijas sūdzībā izteiktie apsvērumi par nepilsoņa statusa piešķiršanu personai, kurai tiek garantēta citas valsts pilsonība.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 1.augusta spriedumu atstāt negrozītu, bet Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Piemērojamās tiesību normas lietā par administratīvā akta ar ilgstošu iedarbību atcelšanu; Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu kā administratīvais akts ar ilgstošu iedarbību

1. Ja tiesību normas procesa laikā ir mainījušās, administratīvajā procesā ir pieļaujams, ka tiesa piemēro jaunāko tiesību normu. Tas tiek pamatots ar procesa ekonomiju un tiesību aizsardzības efektivitātes nodrošināšanu. Šo noteikumu piemēro tajos gadījumos, kad pārsūdzētajam administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība, – tas pieteikuma izskatīšanas brīdī vēl ir spēkā (administratīvā procesa tiesību doktrīnas un tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

2. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu atzīstams par administratīvo aktu ar ilgstošu iedarbību. Vērtējot šāda lēmuma, kā arī pirmās instances un apelācijas instances tiesas nolēmuma tiesiskumu, tiesai jāņem vērā lietas izskatīšanas brīdī spēkā esošās tiesību normas. Tādējādi, ja pārsūdzētais lēmums pamatots ar tiesību normu, kas lietas izskatīšanas brīdī tiesā ar Satversmes tiesas spriedumu ir atzīta par Satversmei neatbilstošu un spēkā neesošu, attiecīgais lēmums atzīstams par prettiesisku (administratīvā procesa tiesību doktrīnas un tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

2006.gada 7.februārī

Lieta Nr. SKA-39

S P R I E D U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	I.Skultāne
senatore	V.Krūmiņa
senatore	G.Višņakova,

piedaloties pieteicēja Vladimira N. pārstāvei zvērinātai advokātei J.Šīpolai un atbildētājas Latvijas valsts pusē pieaicinātās iestādes Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvim M.Kolbergam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta pēc Vladimira N. pieteikuma par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2003.gada 14.augusta lēmuma Nr.109 atcelšanu un ziņu atjaunošanu par viņu ledzīvotāju reģistrā, sakarā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 15.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – Pārvalde) ar 2003.gada 14.augusta lēmumu Nr.109 Vladimiram N. atņēma nepilsoņa statusu. Pārvalde lēmumā norādīja, ka no Krievijas Federācijas Volgogradas pilsētas administrācijas saņemtie dokumenti liecina, ka Vladimirs N. Amerikas Savienoto Valstu palīdzības ietvaros ir saņēmis dzīvokli Volgogradā, ciematā Kapustnajas balka (...). Līdz ar to nav apstiprinājies, ka Vladimirs N. nav saņēmis Amerikas Savienoto Valstu materiālo palīdzību vai ir atteicies no tās. Lēmums pamatots ar likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta trešās daļas 4.punktu un 7.panta pirmās daļas 2.punktu (turpmāk – Nepilsoņu likums).

[2] Par Pārvaldes 2003.gada 14.augusta lēmuma Nr.109 atcelšanu un ziņu atjaunošanu par viņu ledzīvotāju reģistrā pieteicējs iesniedza pieteikumu Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā. Pieteicējs norādījis, ka Latvijā viņam ir vienīgā dzīvesvieta, viņš nav nevienas citas valsts pilsonis un nav saņēmis Amerikas Savienoto Valstu atlīdzību par izceļošanu no Latvijas – dzīvokli Volgogradā, ciematā Kapustnaja balka (...), kā to apgalvo Pārvalde. 2003.gadā Pārvaldes darbinieki veikuši pārbaudi, kurā konstatējuši, ka pieteicēja ģimene iekļauta Amerikas Savienoto Valstu materiālās palīdzības programmā un saņēmusi dzīvokli Krievijā. Pieteicējs Pārvaldē iesniedza dokumentus, kas apliecina, ka pieteicējs nevar būt palīdzības saņēmējs, jo atteicies no palīdzības par labu savai meitai, kas no Latvijas izceļojusi kopā ar savu vīru – Krievijas militārpersonu. Meita konkrēto dzīvokli nesaņēma citu iemeslu dēļ, kas saistīti ar viņas dienestu. Pieteicējam paredzēto dzīvokli Volgogradā saņēmusi daudzbērnu ģimene. Pieteikums Amerikas Savienoto Valstu palīdzības programmai iesniegts 1994.gadā, bet 1995.gadā mirusi pieteicēja sieva, līdz ar ko pieteicējs no dzīvokļa atteicies. Tagad pieteicējam ir cita ģimene, sieva ir Latvijas pilsonē, kas no valsts izbraukāt nevēlas. Pārvaldes amatpersonu rīcību pieteicējs pārsūdzēja Pārvaldes priekšniekam, bet, nesaņēmis pozitīvu atbildi, pārsūdzēja arī iekšlietu ministram. 1992.gada 1.jūlijā pieteicējs bija pastāvīgi pierakstīts Latvijā; līdz sūdzības iesniegšanas dienai pieteicējs nav un nekad nav bijis nevienas citas valsts pilsonis; nav skaidrs, kurp pieteicēju vēlas izsūtīt Pārvalde, jo no Krievijas saņemtas izziņas, ka pieteicējs nav Krievijas pilsonis, viņam Krievijā nav dzīvesvietas un īpašuma, nav saņēmis pārcelšanās piekrišanu.

[3] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 2004.gada 7.oktobrī nosprieda atcelt Pārvaldes 2003.gada 14.augusta lēmumu Nr.109, kā arī izbeigt tiesvedību daļā par ziņu atjaunošanu ledzīvotāju reģistrā un tiesvedības izdevumu piedziņu.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar Pārvaldes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 15.augusta spriedumu pieteicēja pieteikumu apmierināja daļēji un atcēla Pārvaldes 2003.gada 14.augusta lēmumu Nr.109. Pieteikuma daļā, ar kuru izbeigta tiesvedība par ziņu atjaunošanu ledzīvotāju reģistrā, ir stājies spēkā pirmās instances tiesas spriedums, tā kā apelācijas sūdzība nav iesniegta. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Lietā nav strīda par to, ka pieteicējs pieteicās Amerikas Savienoto Valstu palīdzības programmā, dzīvokļa saņemšanai Krievijas Federācijā un šīs programmas ietvaros viņam dzīvoklis piešķirts.

[4.2] No Nepilsoņu likuma 1.panta trešās daļas 4.punkta un 7.panta pirmās daļas 2.punkta izriet, ka tad, ja pieteicējs ir saņēmis materiālo palīdzību Amerikas Savienoto Valstu Starptautiskās aģentūras programmas ietvaros, viņam nav tiesību uz Latvijas nepilsoņa statusu.

[4.3] Tā kā Nepilsoņu likuma normu interpretācija balstāma uz likuma jēgu un mērķi – noregulēt statusu tām personām, kas pastāvīgi dzīvoja Latvijā pēc Padomju Sociālistisko Republiku Savienības sabrukuma un nevēlējās vai nevarēja iegūt nevienas citas valsts pilsonību –, tad par galveno kritēriju ir uzskatāms nevis formālais apstāklis, ka personai bija piešķirta materiālā palīdzība un personai bija iespēja saņemt materiālo palīdzību, bet gan apstāklis, ka persona vēlējās materiālo palīdzību saņemt un ka persona reāli saņēma atlīdzību (kompensāciju), kas bija vērsta uz to, lai konkrētā persona atstātu Latvijas Republikas teritoriju.

[4.4] Atbilstoši Bezvalstnieku likuma 2.panta otrajai daļai un, ņemot vērā, ka pieteicējs pastāvīgi dzīvo Latvijas Republikā un saskaņā ar likumu "Par Krievijas Federācijas pilsonību" nav Krievijas pilsonis, gadījumā, ja pieteicējam tiek atņemts Latvijas nepilsoņa statuss, viņš kļūtu par bezvalstnieku. Līdz ar to nepilsoņa statusa atņemšana ir būtisks personas tiesību ierobežojums un tas jāpamato tikai uz pilnībā noskaidrotiem faktiem, un nepilsoņa statusa atņemšanai nedrīkst būt formāls iemesls.

[4.5] Volgogradas administrācijas 2002.gada 9.oktobra vēstule Nr.583 apstiprina faktu, ka pieteicējam bija piešķirts dzīvoklis Amerikas Savienoto Valstu Starptautiskās aģentūras programmas ietvaros un ka dzīvokļa noformēšanu īpašumā veica Amerikas Savienoto Valstu Starptautiskās attīstības aģentūras finansētais uzņēmējs AOOT "Konsorcium Universalstroj". Šo faktu apstiprina Volgogradas Kirova rajona unitārā municipālā uzņēmuma Tehniskās inventarizācijas biroja 2002.gada 8.oktobra izziņa Nr.1291, ka dzīvoklis Volgogradā, ciematā Kapustnaja balka (...), reģistrēts uz pieteicēja vārda un reģistrācijas apliecība izdota, pamatojoties uz Volgogradas pilsētas Kirova rajona administrācijas 1996.gada 5.marta

lēmumu Nr.161-p un 1996.gada 1.aprīļa lēmumu Nr.795. Par nepamatotu atzīstams arguments, ka apstāklim, ka dzīvokli īpašumā uz pieteicēja vārda reģistrēja Amerikas Savienoto Valstu Starptautiskās attīstības aģentūras finansētais uzņēmējs AOOT "Konsorcijs Universalstroj", nevis pats pieteicējs, nav būtiskas nozīmes, jo pieteicējs brīvprātīgi piekrita iesaistīties šajā programmā, kas ietver sevī arī tās nosacījumu akceptēšanu. Minētais pierāda, ka dzīvokļa noformēšana īpašumā notika automātiski, atbilstoši Amerikas Savienoto Valstu un Krievijas panāktajai vienošanās un ka pieteicējam personīgi nebija iespējas novērst dzīvokļa noformēšanu viņa īpašumā, izņemot atteikšanās iesniegšanu organizācijā, kas nodrošināja dzīvokļu piešķiršanu, ko pieteicējs arī izdarīja.

[4.6] Izvērtējot Volgogradas pilsētas Kirova rajona Iekšlietu daļas 2003.gada 2.jūlija izziņu Nr.18-4, Krievijas vēstniecības Konsulārās nodaļas 1997.gada jūlija izziņu Nr.1169, Krievijas vēstniecības Konsulārās nodaļas 2003.gada 31.jūlija izziņu, Volgogradas administrācijas Celtniecības un dzīvokļu politikas komitejas 2003.gada 21.augusta izziņu Nr.501, *Abt Associates* programmas 1997.gada 1.oktobra izziņu, secināms, ka pieteicējam piešķirtā dzīvokļa noformēšanu īpašumā veica trešā persona – AOOT "Konsorcijs Universalstroj" – un ka īpašuma noformēšana tika veikta, pamatojoties uz tiem dokumentiem, kuri bija Volgogradas pilsētas Kirova rajona administrācijas rīcībā – 1996.gada 5.marta lēmums Nr.161-p un 1996.gada 1.aprīļa lēmums Nr.795. Tomēr lietā ir dokumentāri pierādījumi, ka pieteicējs no piešķirtā dzīvokļa atteicās. To apliecina Krievijas vēstniecības Konsulārās nodaļas 1997.gada jūlija izziņa Nr.1169 un *Abt Associates* programmas 1997.gada 1.oktobra izziņa. Līdz ar to ir noraidāms atbildētājas apelācijas sūdzībā norādītais arguments, ka pieteicējs ir atteicies tikai no konkrētā dzīvokļa. Apstākli, ka pieteicējs nav saņēmis īpašumā dzīvokli, netieši pierāda Krievijas vēstniecības Konsulārās nodaļas 2003.gada 31.jūlija izziņa, Volgogradas pilsētas Kirova rajona Iekšlietu daļas 2003.gada 2.jūlija izziņa Nr.18-4 un Volgogradas administrācijas Celtniecības un dzīvokļu politikas komitejas 2003.gada 21.augusta izziņa Nr.501.

[4.7] Visa informācija, ko pieteicējs un Pārvalde saņēma no Krievijas vēstniecības un Krievijas iestādēm pēc Pārvaldes 2003.gada 14.augusta lēmuma Nr.109 pieņemšanas, apliecina, ka Volgogradas apgabalā nav pieteicējam piederoša īpašuma. Tā kā valsts reģistrā nav iekļauts pieteicēja darījums ar trešo personu par konkrētā dzīvokļa atsavināšanu, ir pamats uzskatīt, ka pieteicējs dzīvokli nav pārdevis laikā no 2003.gada marta līdz jūlijam vai augustam un ka Krievijā laikā pēc Pārvaldes 2003.gada 14.augusta lēmuma Nr.109 pieņemšanas ir rūpīgāk pārbaudījusi sniedzamo informāciju un

konstatējusi, ka pieteicējs reāli dzīvokli Volgogradā, ciematā Kapustnaja balka nav saņēmis.

[5] Par minēto spriedumu Pārvalde iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa sašaurināti tulkojusi Nepilsoņu likuma 1.panta trešās daļas 4.punktu. Ar dzīvokļa saņemšanu nav jāsaprot tā reāla saņemšana, bet gan īpašuma tiesību reģistrācija īpašuma tiesību reģistrā (zemesgrāmatā), kas tika veikta jau 1996.gada 1.aprīlī. Nekustamo īpašumu nav nepieciešams nodot tieši tā īpašniekam.

[5.2] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro un trešo daļu, jo nav izvērtējusi visus lietas materiālus, saskaņā ar kuriem dzīvoklis, kurš pieteicējam piešķirts 1993.gadā, no kura viņš atteicies, nav tas pats dzīvoklis, kurš pieteicējam piešķirts Amerikas Savienoto Valstu palīdzības programmas ietvaros, jo tas tika piešķirts gadu vēlāk. Tāpat kļūdaini tiesa atzinusi, ka programmas ietvaros pieteicējam tika piedāvāta vienreizēja palīdzība.

[5.3] Tiesa kļūdaini interpretējusi Nepilsoņu likuma 1.panta pirmo daļu, atzīstot, ka, zaudējot nepilsoņa statusu, persona kļūst par bezvalstnieku. Šāds secinājums nav tiesisks, jo atbilstoši starptautisko tiesību normām un Satversmes tiesas atzinumam nepilsonis, tāpat kā bezvalstnieks, nav nevienas valsts pilsonis. Nepilsoņa statusa piešķiršana jebkurai personai pie apstākļa, ka viņai ir garantētas citas valsts pilsonība, ir atzīstams par personas tiesību uz pilsonību pārkāpšanu. Ievērojot minēto, tiesas spriedums nav tiesisks un pamatots un tādēļ ir atceļams.

[6] Tiesas sēdē Pārvalde kasācijas sūdzību uzturēja un paskaidroja, ka pārsūdzētais lēmums tā pieņemšanas laikā bija tiesisks, bet tagad pārsūdzētais lēmums ir atcelts, pamatojoties uz Satversmes tiesas spriedumu.

Pieteicēja pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kas spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt no minētā likuma 325.panta izriet, ka kasācijas instances tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārkāpusi savas kompetences robežas, kā arī vai tā nav pārkāpusi materiālo vai procesuālo tiesību normas. Kasācijas instances tiesas kompetencē nav lietas faktisko apstākļu noskaidrošana un pierādījumu novērtēšana.

[8] Lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu ir administratīvs akts ar ilgstošu iedarbību. To līdzīgā lietā arī iepriekš atzinis Administratīvo lietu departaments (sk. 2005.gada 16.septembra spriedumu lietā Nr.SKA-183). Tādēļ tā tiesiskums un arī apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskums pārbaudāms pēc attiecīgajā lietas izskatīšanas brīdī spēkā esošajām tiesību normām. Administratīvo lietu departamentam konkrētajā gadījumā ir jāņem vērā tās tiesību normas, kas ir spēkā šā sprieduma taisīšanas dienā.

[9] Nepilsoņu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punkts pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī noteica, ka personai atņem nepilsoņa statusu, ja tā pieder pie kādas no šā likuma 1.panta trešajā daļā minētajām personu kategorijām. Ar šo tiesību normu Pārvalde pamatojusi pārsūdzēto lēmumu. Savukārt šā likuma 1.panta trešās daļas 4.punkts noteic, ka šis likums neattiecas uz personām, kuras saņēmušas atlīdzību (kompensāciju) par izbraukšanu uz pastāvīgu dzīvi ārzemēs, neatkarīgi no tā, vai šo atlīdzību (kompensāciju) ir izmaksājušas Latvijas Republikas valsts vai pašvaldību iestādes vai starptautiskie (ārzemju) fondi vai iestādes.

Satversmes tiesa ar 2005.gada 7.marta spriedumu lietā Nr.2004-15-0106 Nepilsoņu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punktu atzina par neatbilstošu Satversmes 98.pantam un spēkā neesošu no 2005.gada 1.septembra.

Satversmes tiesa atzina, ka Nepilsoņu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punkts paredz iespēju atņemt nepilsoņa statusu un līdz ar to arī īpašo valsts aizsardzību personām, kurām ir izveidojusies ilgstoša un noturīga saikne ar Latviju. Tādējādi var tikt ierobežotas Satversmes 98.pantā noteiktās tiesības. Tāpat Satversmes tiesa atzina, ka Nepilsoņu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punkts potenciāli pieļauj bezvalstnieku skaita palielināšanos. Līdz ar to šī norma uzskatāma par neatbilstošu bezvalstnieku skaita palielināšanas aizlieguma principam.

[10] Satversmes tiesas likuma 32.panta otrā daļa noteic, ka Satversmes tiesas spriedums ir obligāts visām valsts un pašvaldību institūcijām, iestādēm un amatpersonām, ieskaitot tiesas. Administratīvā procesa likuma 17.panta piektā daļa noteic, ka tad, ja Satversmes tiesa attiecīgo tiesību normu ir interpretējusi spriedumā, iestāde un tiesa piemēro šo interpretāciju. Tā kā Pārvalde pārsūdzēto lēmumu pamatojusi ar Nepilsoņu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punktu, kuru Satversmes tiesa ir atzinusi par neatbilstošu Satversmes 98.pantam, Administratīvā apgabaltiesa pamatoti Pārvaldes lēmumu atzinusi par prettiesisku. Ņemot to vērā, Administratīvo lietu departaments nevērtē Pārvaldes kasācijas sūdzības argumentus, jo tie saistīti ar spēkā neesošas tiesību normas interpretāciju.

[11] Ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus, Administratīvo lietu departamenta ieskatā Administratīvās apgabaltiesas spriedums atzīstams par tiesisku un pamatotu, bet Pārvaldes kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 15.augusta spriedumu atstāt negrozītu, bet Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Par vērsanos Satversmes tiesā ar pieteikumu par Imigrācijas likumā ietverto tiesību normu, kas paredz obligāta administratīvā akta izdošanu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmei*

1. Katrai valstij ir tiesības kontrolēt ārvalstnieku un bezvalstnieku iebraukšanu un uzturēšanos tās teritorijā, tomēr gadījumā, ja pastāv ģimenes vai privātā dzīve Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta izpratnē un tiesības uz to tiek ierobežotas, iestādei vai tiesai, kuras kompetencē ir attiecīgās lietas izskatīšana, ir jāanalizē konkrētā situācija un jāizvērtē aizskārums samērīgums (Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra).

2. Imigrācijas likuma normas, kas noteic, kādos gadījumos uzturēšanās atļaujas izsniegšanu atsaka, ir formulētas imperatīvi, un no tām izriet, ka: 1) noteiktie ierobežojumi uzturēšanās atļaujas izsniegšanai attiecas uz jebkuru personu neatkarīgi no tā, kāds ir tiesiskais pamats uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai, 2) iestādei, konstatējot kādu no šajās normās minētajiem gadījumiem, ir pienākums izdot obligāto administratīvo aktu – lēmumu par uzturēšanās atļaujas neizsniegšanu (Imigrācijas likuma 34.panta 2.punkts un 3.punkts).

3. Prezumējams, ka likumdevējs, nosakot konkrētus pārkāpumus, kuri nepieļauj uzturēšanās atļaujas izsniegšanu ārzemniekam, jau ir izvērtējis lietderības, tostarp samērīguma, apsvērumus, kas nepieciešami tiesiska mērķa sasniegšanai. Līdz ar to iestādei, konstatējot konkrētu pārkāpumu, ne izdošanas, ne satura lietderības apsvērumi vairs nebūtu jāvērtē, bet gan jāizdod obligātais administratīvais akts. Tādējādi pastāv šaubas, vai uzturēšanās atļauju izsniegšanas atteikumu regulējošo tiesību normu imperatīvais formulējums, kas faktiski izslēdz iestādes un tiesas iespējas analizēt personas ģimenes un privātās dzīves ierobežojumu samērīgumu, atbilst Latvijas Republikas Satversmes un Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas normām (Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants, Imigrācijas likumā ietvertas identiska satura tiesību normas, proti, šā likuma 34.panta 2.punkts, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

* Sk. Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2007.gada 28.februāra lēmumu lietā Nr.2006-41-01 šā izdevuma 759.lpp.

2006.gada 27.oktobrī

Lieta Nr. SKA-362

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicēju Sergeja A. un Irinas I. pārstāvei zvērinātai advokātei J.Sīpolai un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvim A.Zaharam,

izskatīja administratīvo lietu, kas, kas ierosināta pēc Sergeja A. un Irinas I. pieteikuma par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes amatpersonu prettiesisku rīcību, sakarā ar Sergeja A. un Irinas I. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 27.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Sergejs A. ir Latvijas Republikas pilsonis. 1997.gada 6.maijā Sergejs A. un Krievijas Federācijas pilsonē Irina I. (turpmāk – pieteicēji) Rīgas A.Ņevska Pareizticīgo Baznīcā noslēguši laulību.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (turpmāk – PMLP) nolēmusi Irinai I. kā Latvijas Republikas pilsoņa laulātajai izsniegt termiņuzturēšanās atļauju 1997.gada 4.jūnijā uz vienu gadu, bet 1998.gada 27.maijā uz četriem gadiem līdz 2002.gada 9.jūnijam.

[2] 2002.gada 19.februārī, beidzoties uzturēšanās atļaujas termiņam, pieteicēja Irina I. griezusies PMLP un, pamatojoties uz likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 25.pantu, lūgusi izsniegt viņai un viņas 1987.gada 18.oktobrī dzimušajam dēlam V. pastāvīgās uzturēšanās atļauju.

[3] 2002.gada 2.maijā PMLP vēstulē paziņojusi, ka pieteicēja uzturēšanās atļaujas saņemšanai sniegusi nepatiesas ziņas gan par savu dzīvesvietu Latvijā, gan par legāliem iztikas līdzekļiem. Pamatojoties uz likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 2. un 6.punktu noteikts, ka pastāvīgā uzturēšanās atļauja pieteicējai nav izsniedzama un, beidzoties izsniegtās uzturēšanās atļaujas termiņam, viņai jāatstāj Latvija.

[4] Minēto atteikumu pieteicēji apstrīdējuši PMLP priekšniekam, kurš 2002.gada 4.jūnijā ar vēstuli paziņojis, ka dokumenti izskatīti atkārtoti un nav pamata uzturēšanās atļaujas izsniegšanai, tas ir, pēc būtības iepriekšējais lēmums atstāts negrozīts. Vēstulē norādīts, ka iesniegumā uzturēšanās atļaujas saņemšanai, kā arī vēlākā telefona sarunā Irina I. norādījusi, ka kopā ar Sergeju A. dzīvo Rīgā, Salnas

ielā (..), savukārt, citā paskaidrojumā kā savu faktisko dzīvesvietu minējusi Dzeņu ielu (..). Taču pēc PMLP rīcībā esošajām ziņām minētajos dzīvokļos dzīvo citas personas, nevis pieteicēji. Turklāt, lūdzot izsniegt pastāvīgās uzturēšanās atļauju, Irina I. par savu un dēla iztikas garantu norādījusi Sergeja A. ienākumus, kuri pēc Valsts ieņēmumu dienesta sniegtajām ziņām ir nepietiekoši, ievērojot Ministru kabineta noteikto iztikas minimumu.

[5] Izskatot pieteicēju iesniegumu, Iekšlietu ministrijas valsts sekretārs 2002.gada 3.jūlijā vēstulē informējis, ka PMLP priekšnieka lēmums ir pamatots un nav atceļams.

[6] 2002.gada 17.jūlijā pieteicēji iesnieguši sūdzību Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā, lūguši atzīt PMLP rīcību par prettiesisku, uzliktot pienākumu PMLP izsniegt Irinai I. pastāvīgās uzturēšanās atļauju. Pieteicēji norādījuši, ka nepatiesas ziņas PMLP nav snieguši, norādītajā adresē ģimene ir sastopama, ģimenei ir vairāki dzīvokļi, kas ar likumu nav aizliegti. Neviens nekad pret viņiem nav cēlis pretenzijas par nelegāliem iztikas līdzekļiem. Pieteicēju laulība nav šķirta, līdz ar to pieteicējai pienākas uzturēšanās atļauja pie laulātā.

[7] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 2003.gada 12.februārī Sergeja Akmentiņa un Irinas I. sūdzību apmierināja un uzlika pienākumu PMLP novērst pieļauto pārkāpumu, izsniedzot Irinai I. pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijā.

[8] Skatot lietu pēc PMLP apelācijas sūdzības, Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 2004.gada 27.septembrī atzinusi PMLP rīcību par prettiesisku. Apgabaltiesa uzdevusi PMLP desmit dienu laikā no sprieduma stāšanās likumīgā spēkā izsniegt Irinai I. pastāvīgās uzturēšanās atļauju Latvijas Republikā.

[9] Ar Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 8.februāra spriedumu Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2004.gada 27. septembra spriedums atcelts un lieta nosūtīta jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

[10] 2006.gada 27. martā Administratīvā apgabaltiesa noraidīja Irinas I. un Sergeja A. pieteikumu par PMLP prettiesisku rīcību un pienākuma uzlikšanu PMLP izsniegt pastāvīgās uzturēšanās atļauju Irinai I. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[10.1] Lietā konstatēti, citastarp, šādi apstākļi: 1) iesniegumā PMLP Irina I. norādījusi, ka viņas līdzšinējā uzturēšanās vieta Latvijā ir Rīga, Salnas iela (..), un dzīvesvieta Latvijas Republikā būs Rīga, Salnas iela (..), kā arī norādījusi, ka atradīsies vīra apgādībā, 2) ar PMLP 2002.gada 2.maija lēmumu Irinai I. atteikts izsniegt pastāvīgās uzturēšanās atļauju, pamatojot to ar likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 2. un 6.punktu, proti, Irina I. sniegusi nepatiesas ziņas par dzīvesvietu Latvijā un par legāliem iztikas līdzekļiem.

[10.2] Lietā pastāv strīds, vai pieteicēja sniegusi PMLP apzināti nepatiesas ziņas par savu dzīvesvietu un vai viņai bija nepieciešamie iztikas līdzekļi, lai uzturētos Latvijas Republikā.

Kā izriet no likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 2.punkta un Ministru kabineta 2001.gada 15.maija noteikumu Nr.193 "Uzturēšanās atļauju izsniegšanas un reģistrēšanas kārtība" (turpmāk – noteikumi Nr.193) 6.7.apakšpunkta jēgas, lai personai būtu tiesības uzturēties Latvijas Republikā, viņai ir jābūt nepieciešamiem legāliem iztikas līdzekļiem vismaz Ministru kabineta noteiktās minimālās mēnešalgas apmērā, ko jānodrošina personai pašai vai Latvijas Republikas pilsonim, kurš uzņēmis personu apgādāt. Turklāt legālu iztikas nodrošinājumu ir jāapliecina ar attiecīgiem dokumentiem.

Kā redzams no lietas materiāliem, Sergejs A. piekritis nodrošināt ar nepieciešamajiem iztikas līdzekļiem savu sievu Irinu I. un viņas dēlu (sk. *Sergeja A. 2002.gada 19.februāra iesniegumu PMLP, VID 2002.gada 17.aprīļa informāciju par Sergeja A. algas nodokli, SIA "Strendžers" 2002.gada 26.jūnija izziņu par darba algu*). Tādējādi atzīstams, ka, noskaidrojot Sergeja A. gūtos ienākumus darbā SIA "Strendžers", priekšroka dodama VID sniegtajām ziņām.

[10.3] Ņemot vērā Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumā lietā Nr.SKA-18/2005 norādīto un likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 1.pantu, 17.panta sesto daļu secināms, ka tieši VID ir tā iestāde, kuras rīcībā nonāk informācija par fiziskas personas algotā darbā gūtajiem ienākumiem, kas balstīta tieši uz darba devēju iesniegtajām ziņām par izmaksātajām summām.

Tā kā nav pamata uzskatīt, ka SIA "Strendžers" VID sniedzis nepilnīgas ziņas par Sergejam A. izmaksātajām summām un attiecīgi nomaksātajiem nodokļiem 2000. un 2001.gadā, kritiski vērtējama ir SIA "Strendžers" 2002.gada 26.jūnijā izsniegtā izziņa pēc pieprasījuma par Sergeja A. mēneša algu. Turklāt minētajā izziņā nav norādīts laika periods, no kura būtu secināms, no kura brīža pieteicējs saņem izziņā norādīto algu Ls 185. Tādējādi no iepriekš teiktā secināms, ka Sergeja A. vienīgā reģistrētā darba vieta bija SIA "Strendžers" un vidējā mēneša izpeļņa bija mazāka par Ministru kabineta noteikto minimālo mēnešalgu, kas tajā laikā saskaņā ar Ministru kabineta 2002.gada 28.maija noteikumiem Nr.215 "Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi" bija Ls 60.

[10.4] Izvērtējot apgabaltiesai iesniegtos pierādījumus (*2001.gada 2.novembra aizdevuma līgumu, 2002.gada 6.novembra aizdevuma līgumu, 2003.gada 26.jūnija un 24.septembra aktus Nr.24, Nr.71, par to, ka tiesu izpildītājs, pamatojoties uz Rīgas Vidzemes priekšpilsētas tiesas izsniegto izpildu rakstu par Ls 18 542,80 piedziņu*

no SIA "Bonko & Co" par labu Sergejam A., veicis izpildu darbības), secināms, ka šie dokumenti paši par sevi neaplicina Sergeja A. iztikas līdzekļus un līdz ar to spēju apgādāt Irinu I. un viņas dēlu. Lietā nav materiālu, no kuriem būtu redzams Sergeja A. aizdoto naudas līdzekļu legāls izcelsmes avots. Turklāt ne minētie dokumenti, ne arī kādi citi dokumenti, kas apliecinātu Sergeja A. ienākumus, PMLP no pieteicēju puses netika iesniegti, līdz ar to PMLP tos nevarēja vērtēt saistībā ar Irinas I. apgādātāja legālu iztikas nodrošinājumu.

Attiecībā uz lietas izskatīšanas laikā iesniegto SIA "Strendžers" 2005.gada 22.septembra izziņu par to, ka Sergejs A. strādā SIA "Strendžers" valdes priekšsēdētāja amatā ar mēneša algu Ls 310, kā arī a/s "SEB Unibanka" 2005.gada 22.septembra izziņu par to, ka Sergejam A. minētajā bankā atvērts norēķina konts ar konta atlikumu, atzīstams, ka minētie pierādījumi nav attiecināmi uz konkrēto lietu un nav vērtējami, jo lietā ir strīds par PMLP 2002.gada 4.jūnija lēmumu.

Līdz ar to PMLP pamatoti secinājusi, ka Sergejam A. nebija nepieciešamo iztikas līdzekļu nodrošinājuma, un PMLP pamatoti atteicās izsniegt pastāvīgās uzturēšanās atļauju Irinai I., pamatojoties uz likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 2.punktu.

[10.5] No likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 5.panta, 35.panta 6.punkta un noteikumu Nr.193 pielikuma izriet, ka apstāklis, ka persona norādījusi adresi, kur persona neuzturas un nav sasniedzama, vērtējama kā nepatiesu ziņu sniegšana.

[10.6] Lietā nav strīda, ka Irina I. un viņas dēls pierakstīti Salnas ielā (...), Rīgā, dzīvoklī, kas piederēja Sergejam A.

Tomēr lietā izvērtēts arī Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes 2002.gada 20.marta paziņojums, Irinas I. 2002.gada 4.marta paskaidrojums Valsts robežsardzei, Sergeja A. 2002.gada 4.marta paskaidrojums Valsts robežsardzei, O.J. paskaidrojums Valsts robežsardzei, Valsts robežsardzes inspektora 2002.gada 18.aprīļa un 3.maija ziņojums, Valsts robežsardzes 2002.gada 3.maija paziņojums, liecinieka G.K. un liecinieces D.Ž. liecības tiesas sēdē.

Ar iepriekš minētajiem pierādījumiem lietā apstiprinās fakts, ka Irina I. laikā, kad tika iesniegti un izskatīti iesniegumi PMLP uzturēšanās atļaujas saņemšanai, pastāvīgi nedzīvoja adresē Salnas ielā (...), Rīgā, lai gan savā iesniegumā to bija norādījusi gan kā savu līdzšinējo uzturēšanās vietu, gan kā nākamo dzīvesvietu. Turklāt tiesas sēdē netika gūts apstiprinājums, ka Irina I. būtu pienācīgā kārtā informējusi PMLP par savas uzturēšanās vietas maiņu, lai gan, kā to apliecina O.J., kurš lietā nav ieinteresētā persona, ne Sergejs A., ne Irina I., Salnas ielā pastāvīgi nedzīvoja jau kopš 2001.gada decembra. Lai gan Irina I. savā 2002.gada 4.marta paskaidrojumā Valsts

robežsardzei norāda uz dzīvesvietas maiņu, nevar uzskatīt, ka pieteicēja ar to izpildīja savu pienākumu paziņot PMLP pārstāvjiem par izmaiņām viņas sniegtajās ziņās, jo minētais paskaidrojums tika iegūts pēc PMLP pieprasījuma, pārbaudot pieteicējas iesniegumā norādītās informācijas atbilstību faktiskajiem apstākļiem.

[10.7.] Ņemot vērā iepriekš konstatētos faktus, uzskatāms, ka Irina I., norādot iesniegumā adresi Salnas ielā (...) uzturēšanās atļaujas saņemšanai kā savu līdzšinējo uzturēšanās vietu un nākamo dzīvesvietu Latvijas Republikā, ir sniegusi nepatiesas ziņas. Turklāt, ņemot vērā, ka pārbaudes laikā Irina I. nebija sastopama ne deklarētajā adresē Salnas ielā (...), ne Dzeņu ielā (...), ir pamats uzskatīt, ka Irina I. PMLP ir sniegusi nepatiesas ziņas apzināti ar mērķi izvairīties no kompetento iestāžu kontroles.

Pastāvot šādiem apstākļiem, PMLP pamatoti atteicās izsniegt Irinai I. pastāvīgās uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 6.punktu. Līdz ar to PMLP 2002.gada 4.jūnija lēmums, ar kuru atteikts izsniegt Irinai I. pastāvīgās uzturēšanās atļauju, ir tiesisks un pamatots.

[11] Par apgabaltiesas spriedumu pieteicēji iesnieguši kasācijas sūdzību, norādot, ka apgabaltiesa nav piemērojusi likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 2.punktu kā speciālo likumu un nepamatoti vadījās no noteikumiem Nr.193, kam nav likuma spēka. Likumdevējs nav paredzējis nekādas atrunas par iztikas apmēriem, pie tam lietā nepastāv strīds, ka ģimene ir nodrošināta ar legāliem iztikas līdzekļiem. Iztikas līdzekļu apmēru nevar ņemt vērā, jo tādu neparedz likums. Līdz ar to tiesa pārkāpusi tiesību normu hierarhijas principus, jo vadījies pēc normatīvā akta, kam nav likuma spēka. Turklāt tiesa ir pieļāvusi rupju tiesību normu pārkāpumu, jo ir skartas Latvijas Republikas pilsoņa tiesības uz ģimenes apvienošanu, ko piešķir Satversme.

Attiecībā uz nepatiesu ziņu sniegšanu par dzīvesvietu apgabaltiesa nav vērtējusi pierādījumus atbilstoši Administratīvā procesa likuma prasībām un nav pamatojusi, kāpēc izdarījusi secinājumu, ka uzturēšanās atļauja atteikta pamatoti. Proti, apgabaltiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 154.panta trešo daļu.

Nepareizi interpretēts likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 6.punkts, jo nav izšķirošas nozīmes tam, vai PMLP uzrādīta adrese Dzeņu vai Salnas ielā. Abas adreses ir vienlīdzīgas uzturēšanās atļaujas saņemšanai. Apgabaltiesa nepareizi secinājusi, ka pieteicēji apzināti snieguši nepatiesas ziņas, jo pieteicēji oficiāli iesnieguši ziņas par

jauno dzīvesvietu. Turklāt pieteicējus jaunajā dzīvesvietā vairākkārt no 2002.gada marta līdz maijam sastapa kontrolējošās institūcijas, proti, vēl pirms tam, kad bija atteikts izsniegt uzturēšanās atļauju.

Pieteicēji arī uzskata, ka lietā jāpiemēro Civillikuma 3.pants un Administratīvā procesa likuma 5.pants.

[12] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību PMLP norāda, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks, bet kasācijas sūdzība nav pamatota.

[13] Tiesas sēdē pieteicēju pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību, bet PMLP pārstāvis to neatzina.

Motīvu daļa

[14] Administratīvā procesa likuma 104.panta pirmā daļa noteic, ka, pārbaudot administratīvā akta tiesiskumu, tiesa šaubu gadījumā pārbauda, vai iestādes piemērotā vai administratīvajā tiesas procesā piemērojamā tiesību norma atbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām. Savukārt atbilstoši minētā panta otrajai daļai, ja tiesa uzskata, ka tiesību norma neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai, tā tiesvedību lietā aptur un nosūta motivētu pieteikumu Satversmes tiesai.

[15] Konkrētajā gadījumā PMLP, atsakot pastāvīgās uzturēšanās atļauju Irinai I. un viņas nepilngadīgajam dēlam, ir piemērojusi likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 2. un 6.punktu. Administratīvā apgabaltiesa, apelācijas kārtībā pārbaudot administratīvā akta tiesiskumu, arī piemērojusi minētās tiesību normas un atzinusi, ka PMLP lēmums ir bijis pamatots un tiesisks.

[15.1] Minētā likuma (kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma izdošanas brīdī) 35.panta 2.punkts noteica, ka uzturēšanās atļauju **neizsniedz**, ja persona nevar apgādāt sevi un personas, kuras ir tās apgādībā, izņemot gadījumus, kad apgādību uzņemas Latvijas Republikas pilsonis.

Savukārt 6.punkts paredzēja, ka uzturēšanās atļauju **neizsniedz**, ja persona uzturēšanās atļaujas saņemšanai sniegusi apzināti nepatiesas ziņas.

Likums "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" bija spēkā līdz 2003.gada 1.maijam, kad to nomainīja Imigrācijas likums. Taču Imigrācijas likumā ietvertas identiska satura tiesību normas, proti, šā likuma 34.panta 2.punkts noteic, ka uzturēšanās atļaujas izsniegšanu **atsaka**, ja ārzemnieks sniedzis nepatiesas ziņas, bet atbilstoši 3.punktam uzturēšanās atļaujas izsniegšanu **atsaka**, ja ārzemniekam nav nepieciešamo finanšu līdzekļu, lai uzturētos Latvijas Republikā.

[15.2] No minētajām tiesību normām izriet, ka

1) noteiktie ierobežojumi uzturēšanās atļaujas izsniegšanai attiecas uz jebkuru personu neatkarīgi no tā, kāds ir tiesiskais pamats uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai, tostarp arī laulības esamība ar Latvijas Republikas pilsoni;

2) iestādei – PMLP, konstatējot konkrētu, kādu no šajā pantā minētajiem pārkāpumiem, ir pienākums izdot obligāto administratīvo aktu – lēmumu par uzturēšanās atļaujas neizsniegšanu.

[15.3] Administratīvo lietu departaments savā līdzšinējā praksē ir norādījis, ka likumdevējs, nosakot likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.pantā konkrētus pārkāpumus, kuri nepieļauj uzturēšanās atļaujas izsniegšanu ārzemniekam, atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8.pantam jau ir izvērtējis lietderības apsvērumus, kas nepieciešami tiesiska mērķa sasniegšanai, un ka iestādei – PMLP, konstatējot konkrētu pārkāpumu, ir pienākums izdot obligāto administratīvo aktu – lēmumu par uzturēšanās atļaujas izsniegšanas atteikumu, neizdarot ne izdošanas, ne satura lietderības apsvērumu izvērtēšanu (*sk. Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 19.oktobra spriedumu lietā Nr.SKA-176*).

[16] Latvijas Republikas Satversmes 89.pants noteic, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības saskaņā ar šo Satversmi, likumiem un Latvijai saistošiem starptautiskiem līgumiem. Satversmes 96.pants garantē ikvienam tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Šīs tiesības atbilstoši Satversmes 116.pantam var ierobežot likumā paredzētajos gadījumos, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Savukārt Satversmes 110.pants noteic, ka valsts aizsargā un atbalsta laulību un ģimeni.

Līdzīgas garantijas ietver Konvencijas 8.pants, nosakot ikvienam tiesības uz savu privāto un ģimenes dzīvi, ko valstis var ierobežot tikai tad, ja tas noteikts likumā un ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedrības drošības vai ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības un noziegumus, lai aizsargātu veselību vai morāli, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.

[16.1] Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, no vienas puses, ir norādīts, ka atbilstoši vispāratzītām starptautiskām tiesībām un līgumiem valstij ir tiesības kontrolēt ārvalstnieku un bezvalstnieku iebraukšanu un uzturēšanos tās teritorijā (*sk., piemēram, 1985.gada 28.maija sprieduma lietā Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. The United Kingdom 67.punktu*), taču, no otras puses, ir atzīts, ka gadījumā, ja pastāv ģimenes dzīve Konvencijas 8.panta izpratnē un

tiesības uz to tiek ierobežotas, piemēram, atsakot izsniegt uzturēšanās atļauju vienam laulātajam otra laulātā mītnes zemē, iestādei vai tiesai, kuras kompetencē ir attiecīgās lietas izskatīšana, ir jāanalizē konkrētā situācija un jāizvērtē aizskārums samērīgums (*sk., piemēram, 1988.gada 21.jūnija spriedumu lietā Berrehab v. The Netherlands un 1992.gada 26.marta spriedumu lietā Beldjoudi v. France*).

[16.2] Taču, kā izriet no šā lēmuma 15.2. un 15.3.apakšpunktā minētā, likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta piemērošanas gadījumā ir izslēgtas iestādes un tiesas iespējas analizēt personas ģimenes un privātās dzīves ierobežojumu samērīgumu, jo atbilstoši Administratīvā procesa likuma 65.panta pirmajai daļai, ja piemērojamā tiesību normā noteikts, ka izdodams konkrēta satura administratīvais akts (obligātais administratīvais akts), iestāde izdod šādu administratīvo aktu. Arī tiesa, kā tas izriet no Administratīvā procesa likuma 103., 250. un 254.panta, pārbaudot obligātā administratīvā akta tiesiskumu, nevērtē lietderības apsvērumus.

[16.3] Konkrētajā lietā Administratīvā apgabaltiesa, atzīstot, ka Irina I. ir pieļāvusi likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 2. un 6.punktā paredzēto pārkāpumu un ka līdz ar to PMLP pamatoti pieņēmusi lēmumu par pastāvīgās uzturēšanās atļaujas neizsniegšanu viņai, vadoties no tā, ka minētā tiesību norma paredz obligātā administratīvā akta izdošanu, vispār nav vērtējusi, ka Irina I. pastāvīgās uzturēšanās atļauju lūgusi kā Latvijas Republikas pilsoņa laulātā un vai pie konkrētajiem apstākļiem atteikums izsniegt šādu atļauju ir samērīgs pamattiesību ierobežojums.

[17] Šādā gadījumā Administratīvo lietu departamenta ieskatā pastāv šaubas, vai likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta **redakcija, nosakot iestādes pienākumu izdot obligāto administratīvo aktu, ja tiek konstatēti šajā tiesību normā uzskaitītie pārkāpumi, neatkarīgi no uzturēšanās atļaujas pieprasīšanas tiesiskā pamata** un tādējādi nepieļaujot iestādei un tiesai veikt pamattiesību ierobežojuma samērīguma izvērtējumu, atbilst Latvijas Republikas Satversmes 96., 110.pantam, kā arī Konvencijas 8.pantam.

Tā kā šajā lietā pieteikuma priekšmets ir labvēlīga administratīvā akta izdošana – pastāvīgās uzturēšanās atļaujas izsniegšana Latvijas Republikas pilsoņa laulātajai Irinai I. – administratīvajai tiesai ir jāvērtē un jāpiemēro ne tikai tās tiesību normas, kuras bija spēkā pārsūdzētā administratīvā akta izdošanas laikā, bet arī šobrīd spēkā esošās tiesību normas. Tāpēc iepriekš izteiktās šaubas attiecināmas arī uz Imigrācijas likuma 34.pantu, kurā ir ietvertas tāda paša satura tiesību normas.

[18] Ievērojot iepriekš teikto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tiesvedība šajā lietā ir apturama un Satversmes tiesai nosūtāms pieteikums, lai tā izvērtētu likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta un Imigrācijas likuma 34.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pantam saistībā ar Konvencijas 8.pantu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 104.panta otro daļu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o l ē m a

Nosūtīt pieteikumu Satversmes tiesai par likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.pantā un Imigrācijas likuma 34.pantā ietvertās normas, kas nosaka obligāta administratīvā akta izdošanu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pantam.

Apturēt tiesvedību lietā, kas ierosināta pēc Sergeja A. un Irinas I. pieteikuma par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes amatpersonu prettiesisku rīcību, līdz Satversmes tiesas lēmuma vai sprieduma spēkā stāšanās brīdim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Laulība kā pamats uzturēšanās atļaujas saņemšanai; laulības fiktivitāte kā apstākļi, kas noskaidrojams publiski tiesisko attiecību jomā

1. Ikviena valsts ir tiesīga veidot savām nacionālajām interesēm atbilstošu migrācijas politiku, kuras ietvaros tiek kontrolēta arī to personu ieceļošana, uzturēšanās un izbraukšana, kuras nav piederīgas šai valstij. Minēto kontroli valsts īsteno arī ar vīzu vai uzturēšanās atļauju izsniegšanu (Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

2. Saskaņā ar imigrāciju regulējošajiem normatīvajiem aktiem ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuri noslēguši laulību ar Latvijas Republikas pilsoni, paredzēta labvēlīgāka uzturēšanās atļauju izsniegšanas kārtība nekā pārējām personām.

Līdz ar to valstij, kontrolējot iebrukušo personu uzturēšanās tiesiskumu, ir būtiski pārliecināties par attiecīgā nodoma patiesumu, – vai laulība, kura pati par sevi ir tiesisks un leģitīms pamats uzturēšanās atļaujas saņemšanai, nav slēgta vienīgi nolūkā saņemt uzturēšanās atļauju. Šāda laulība nerada attiecīgās tiesiskās sekas – tiesības uzturēties valstī, jo tas vairs nav patiesais uzturēšanās iemesls (likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 25.pants, 35.panta 6.punkts, 36.panta 9.punkts un Imigrācijas likuma 26.pants, Eiropas Savienības Padomes 1997.gada 4.decembra Rezolūcijas par pasākumiem fiktīvu laulību apkarošanai (Nr. 97/C 382/01)).

3. Lietās, kas saistītas ar imigrāciju, faktiskas laulāto kopdzīves neesamības konstatēšanai nav nepieciešams atzīt laulību par neesošu civilprocesuālā kārtībā. Proti, uzturēšanās atļaujas saņemšanai nepieciešamo faktu konstatēšana ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kompetence, un šādus faktus konstatē atbilstoši publisko tiesību normām (likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 5. un 13.pants).

4. Latvijas Republikas Satversmes 110.pants neaizsargā fiktīvu laulību, – laulību, kas reģistrēta nevis ar mērķi dzīvot laulībā (nodibināt ģimeni), bet gan kādu citu iemeslu dēļ (lai saņemtu uzturēšanās atļauju) (Latvijas Republikas Satversmes 110.pants).

5. Ja tiesā iesniegts pieteikums par konkrēta veida uzturēšanās atļaujas izsniegšanu (Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes atteikumu izsniegt konkrēta veida uzturēšanās atļauju), tiesai nav pienākuma pašai ex officio izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā nepastāv citi procesa dalībnieku neminēti apstākļi, kas būtu par pamatu cita veida uzturēšanās atļaujas izsniegšanai. Šāds pienākums tiesai varētu būt tādā gadījumā, ja tiesā būtu iesniegts pieteikums par tiesībām vispār uzturēties Latvijā, nevis par tiesībām saņemt konkrētu uzturēšanās atļaujas veidu (Administratīva procesa likuma 2. un 103.pants).

2006.gada 24.oktobrī

Lieta Nr. SKA-392

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	D.Mīta
senatore	V.Krūmiņa
senators	N.Salienieks

2006.gada 10.oktobrī atklātā tiesas sēdē, piedaloties pieteicējai Jūlijai J., pieteicēju Jūlijas J. un Vladislava B. pārstāvim N.Dinsbergam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvim M.Kolbergam,

izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Jūlijas J. un Vladislava B. sūdzību (pieteikumu) par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2002.gada 17.aprīļa lēmuma Nr.24/8-J-11 atcelšanu un pienākuma uzlikšanu izdot Jūlijai J. un D.J. pastāvīgās uzturēšanās atļauju, sakarā ar Jūlijas J. un Vladislava B. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Izraēlas un Krievijas pilsonē Jūlija J. 1994.gada (..) reģistrēja laulību ar Izraēlas un Krievijas pilsoni D.J. Laulībā (..) gadā piedzima meita D.J. 1997.gada (..) Jūlijas J. un D.J. laulība tika šķirta.

1997.gada (..) Jūlija J. reģistrēja laulību ar Latvijas pilsoni Vladislavu B., dzīvojošu Rīgā, Kurzemes prospektā (..). Pamatojoties uz minēto laulību, Jūlija J. un viņas meita D.J. 1997.gadā saņēma termiņuzturēšanās atļaujas.

1998.gada (..) D.J. reģistrēja laulību ar Jūlijas J. māti I.S., dzīvojošu Rīgā, Žagatu ielā (..).

2002.gada 31.janvārī Jūlija J. lūdza Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi izsniegt viņai pastāvīgās uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz kopdzīvi ar laulāto Vladislavu B. viņa dzīvesvietā Rīgā, Kurzemes prospektā (..).

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2002.gada 26.februārī lūdza Valsts robežsardzes Rīgas pārvaldes Uzturēšanās kontroles dienestu veikt pārbaudi dzīvesvietās Rīgā, Žagatu ielā (...), un Rīgā, Kurzemes prospektā (...). Pārbaudē konstatēts, ka Rīgā, Kurzemes prospektā (...) dzīvo Vladislavs B. ar māti J.B., bet Jūlija J. un viņas meita D.J. minētajā adresē nedzīvo. Savukārt Rīgā, Žagatu ielā (...) dzīvo I.S., viņas vīrs D.J., Jūlija J. un D.J.

[2] Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde ar 2002.gada 29.aprīļa lēmumu Nr.24/8-J-11 atteicās izsniegt Jūlijai J. un D.J. pastāvīgās uzturēšanās atļauju, pamatojoties uz likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 6.punktu. Proti, Jūlija J. uzturēšanās atļaujas saņemšanai sniegusi apzināti nepatiesas ziņas.

[3] 2002.gada 29.aprīlī Jūlija J. iesniedza Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā sūdzību, lūdzot atcelt Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmumu par atteikumu izdot pastāvīgās uzturēšanās atļauju un lūdzot uzlikt tai pienākumu izdot minēto atļauju. Ar Kurzemes rajona tiesas 2002.gada 19.augusta lēmumu lieta nodota izskatīšanai Rīgas pilsētas Centra rajona tiesai.

Jūlija J. un Vladislavs B. 2003.gada 24.janvārī iesniedza Rīgas pilsētas Centra rajona tiesā sūdzību, lūdzot atzīt Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes rīcību par prettiesisku un uzlikt minētajai iestādei pienākumu izsniegt Jūlijai J. un D.J. pastāvīgās uzturēšanās atļauju.

Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2003.gada 27.maija lēmumu abas minētās lietas apvienotas vienā tiesvedībā.

[4] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2003.gada 27.maija spriedumu uzlika Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei pienākumu izsniegt Jūlijai J. un D.J. pastāvīgās uzturēšanās atļauju.

[5] Par Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas spriedumu Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde 2003.gada 1.jūlijā iesniedza apelācijas sūdzību. Rīgas apgabaltiesa ar 2005.gada 14.aprīļa lēmumu Jūlijas J. un Vladislava B. pieteikumu nosūtīja pēc piekritības Administratīvajai apgabaltiesai.

[6] Izskatot lietu sakarā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 28.aprīļa spriedumu noraidīja Jūlijas J. un Vladislava B. pieteikumu par Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2002.gada 17.aprīļa lēmuma Nr.24/8-J-11 atcelšanu un pienākuma uzlikšanu izdot Jūlijai J. un D.J. pastāvīgās uzturēšanās atļauju. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] Novērtējot pierādījumus, atzīstams fakts, ka Jūlija J. faktiski nedzīvoja un arī šobrīd faktiski nedzīvo kopdzīvē laulībā ar Vladislavu B. Rīgā, Kurzemes prospektā (...). To apstiprina Valsts robežsardzes

amatpersonu veiktās pārbaudes dzīvesvietās, kā arī laulāto interviju materiāli. Nav atzīstami par ticamiem pieteicēju paskaidrojumi, ka Jūlijas J. atrašanās bijušā laulātā dzīvesvietā izskaidrojama tikai ar meitas aprūpi.

[6.2] Faktiskas laulāto kopdzīves neesamības konstatēšanai nav nepieciešams atzīt laulību par neesošu civilprocesuālā kārtībā. Uzturēšanās atļaujas saņemšanai nepieciešamo faktu konstatēšana, tai skaitā personu vēlme dzīvot kopā laulībā noteiktā dzīvesvietā, ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kompetence, un šādus faktus konstatē atbilstoši publisko tiesību normām – likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 23.panta 2.punktam, 25.pantam un turpmākajiem pantiem.

[6.3] Jūlija J., pieprasot pastāvīgās uzturēšanās atļauju, ir sniegusi nepatiesas ziņas par to, ka uzturēšanās atļauju vēlas saņemt kopdzīvei ar laulāto Vladislavu B. viņa dzīvesvietā. Saskaņā ar likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 6.punktu uzturēšanās atļauju neizsniedz, ja persona tās saņemšanai sniegusi nepatiesas ziņas. Tā kā Jūlijas J. meitai D.J. uzturēšanās atļauja tika prasīta līdz ar Jūlijas J. uzturēšanās atļauju, tad atbilstoši likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 28.¹pantam atteikums ir pamatots arī attiecībā uz D.J.

[6.4] Šobrīd ārvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijā reglamentē Imigrācijas likums. Atbilstoši minētā likuma 26.panta trešajai daļai uzturēšanās atļauju laulātajam izsniedz ar nosacījumu, ka laulība ir monogāma, laulātie dzīvos kopā un viņiem ir kopīga saimniecība. Tā kā Jūlijas J. un Vladislava B. laulība neatbilst minētajiem priekšnoteikumiem, tad uzturēšanās atļauja nav izsniedzama.

[7] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu Jūlija J. un Vladislavs B. ir iesnieguši kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[7.1] Lietā nav iesniegts neviens tiešs un nepārprotams pierādījums, ka Jūlija J. nedzīvo Rīgā, Kurzemes prospektā (...); ka starp Jūliju J. un Vladislavu B. ir noslēgta fiktīva laulība; ka Jūlija J. un Vladislavs B. nedzīvo kopā un viņiem nav laulāto attiecību. Jūlijas J. un Vladislava B. intervijas, kā arī Valsts robežsardzes amatpersonu pārbaudes viennozīmīgi neaplicina, ka Jūlija J. ir pārkāpusi uzturēšanās noteikumus Latvijas Republikā. Tādējādi tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu, 150.panta ceturto daļu un 154.pantu.

[7.2] Atsakot Jūlijai J. pastāvīgās uzturēšanās atļauju, valsts neaizsargā pieteicējas laulību un ģimeni pretēji Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 110.pantā garantētajām tiesībām. Šādas tiesības paredzētas arī starptautiskā pakta "Par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām" 23.pantā.

[7.3] Saskaņā ar Civillikuma 84.pantu laulība rada vīram un sievai pienākumu būt savstarpēji uzticīgiem, kopā dzīvot, vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību. Tomēr atbilstoši Civillikuma 85.pantam prasījumus par minēto noteikumu izpildi var izvirzīt laulātais, nevis pārvaldes iestāde.

[7.4] Tiesa nav vērtējusi šādus apstākļus – Jūlija J. ir pilnībā integrējusies Latvijas valstī; liedzot Jūlijai J. iespēju atrasties Latvijas Republikā, cietis arī nepilngadīgā D.J.; Jūlijai J. ir pilnībā izveidojusies cieša personiskā, ekonomiskā un sociālā saite ar valsti; Jūlija J. ir dzimusi Latvijā un faktiski visu dzīvi nodzīvojis Latvijā.

[8] Tiesas sēdē Jūlijas J. un Vladislava B. pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem. Papildus iesniedza Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes 2006.gada 20.septembra lēmumu Nr.8633, saskaņā ar kuru izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļauja D.J. kā pastāvīgās uzturēšanās atļauju saņēmēja ārzemnieka (tēva D.J.) nepilngadīgam bērnam.

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[9] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[10] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka lietā nav iesniegts neviens tiešs un nepārprotams pierādījums, ka Jūlija J. būtu pārkāpusi uzturēšanās noteikumus Latvijas Republikā. Minētajam kasācijas sūdzības argumentam Senāta Administratīvo lietu departaments nepiekrīt.

[10.1] Administratīvā procesa likuma 103.panta otrā daļa noteic, ka tiesa administratīvajā procesā, pildot savus pienākumus, pati (*ex officio*) objektīvi noskaidro lietas apstākļus un dod tiem juridisku vērtējumu. Lietas apstākļu noskaidrošana tiesas procesā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 150.pantu tiek veikta ar procesa

dalībnieku iesniegto vai tiesas savāko pierādījumu starpniecību. Savukārt prasības pierādījumu novērtēšanai nosaka Administratīvā procesa likuma 154.pants. Saskaņā ar minētās tiesību normas pirmo daļu tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārlicības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, kā arī vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un taisnības principiem. Savukārt atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.panta trešajai daļai tiesa spriedumā norāda, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienu faktu par pierādītu, bet citu – par nepierādītu.

[10.2] Administratīvā apgabaltiesa sprieduma 7.punktā ir norādījusi lietas materiālos esošos pierādījumus un no tiem izrietošos faktiskos apstākļus, savukārt sprieduma 8.punktā tos objektīvi novērtējusi. Apgabaltiesa cita starpā ir vērtējusi gan Valsts robežsardzes amatpersonu veiktajās dzīvesvietu pārbaudēs, gan Jūlijas J. un Vladislava B. intervijās konstatēto. Tāpat apgabaltiesa ir norādījusi, kāpēc tā kritiski vērtē ģimenes ārstes, kā arī Jūlijas J., Vladislava B. un viņu pārstāvja sniegto informāciju. Novērtējot pierādījumus kopumā, apgabaltiesa ir atzinusi par pierādītu, ka Jūlija J. faktiski nedzīvoja un arī šobrīd faktiski nedzīvo kopdzīvi laulībā ar Vladislavu B. Rīgā, Kurzemes prospektā (...). Tādējādi apgabaltiesa secinājusi, ka Jūlija J. pastāvīgās uzturēšanās saņemšanai apzināti ir sniegusi nepatiesas ziņas (ka pastāvīgās uzturēšanās atļauja nepieciešama kopdzīvei ar laulāto Vladislavu B.), kas atbilstoši likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 6.punktam ir pamats atļaujas izdošanas atteikumam.

Ņemot vērā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa ir ievērojusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu, 150.panta ceturto daļu un 154.pantu. Savukārt faktisko apstākļu izvērtēšana pēc būtības nav kasācijas instances tiesas kompetencē.

[11] Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu arī kasācijas sūdzības argumentu, ka prasījumus par Civillikuma 84. un 85.panta noteikumu (ka laulība rada vīram un sievai pienākumu būt savstarpēji uzticīgiem, kopā dzīvot, vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību) izpildi var izvirzīt laulātais, nevis pārvaldes iestāde.

[11.1] Senāta Administratīvo lietu departaments vairākos spriedumos ir atzinis, ka ikviena valsts ir tiesīga veidot savām nacionālajām interesēm atbilstošu migrācijas politiku, kuras ietvaros tiek kontrolēta arī to personu, kuras nav piederīgas šai valstij, ieceļošana, uzturēšanās un izbraukšana. Minēto kontroli valsts cita

starpā īsteno ar vīzu vai uzturēšanās atļauju izsniegšanu (sk. 2004.gada 21.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-129 9.punktu un 2005.gada 8.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-18 13.punktu).

Saskaņā ar likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 25.panta noteikumiem ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuri noslēguši laulību ar Latvijas Republikas pilsoni, paredzēta labvēlīgāka uzturēšanās atļauju izsniegšanas kārtība nekā pārējām personām. Proti, šādam laulātajam uz pirmā iesnieguma pamata izsniedz termiņuzturēšanās atļauju uz gadu, uz otrā iesnieguma pamata izsniedz termiņuzturēšanās atļauju uz četriem gadiem, bet uz trešā iesnieguma pamata izsniedz pastāvīgās uzturēšanās atļauju. Valstij, kontrolējot iebraukušo personu uzturēšanās tiesiskumu, ir būtiski pārliecināties par attiecīgā nodoma patiesumu, proti, vai laulība, kura pati par sevi ir tiesisks un leģitīms pamats uzturēšanās atļaujas saņemšanai, nav slēgta vienīgi nolūkā saņemt uzturēšanās atļauju. Šāda laulība nerada attiecīgās tiesiskās sekas – tiesības uzturēties valstī, jo tas vairs nav patiesais uzturēšanās iemesls. Šāda atziņa cita starpā izriet arī no Eiropas Savienības Padomes 1997.gada 4.decembra Rezolūcijas par pasākumiem fiktīvu laulību apkarošanai (Nr.97/C 382/01), saskaņā ar kuru formāla laulības reģistrācija vienīgi uzturēšanās atļaujas saņemšanai ārvalstniekam nav pieļaujama.

Atbilstoši likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 5.pantam ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā kontrolē Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde, cita starpā izsniedzot, anulējot un atzīstot par nederīgām uzturēšanās atļaujas, kā tas noteikts minētā likuma 13.pantā.

[11.2] No likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 6.punkta izriet, ka viens no pamatiem, lai personai atteiktu izsniegt uzturēšanās atļauju, ir apzināti nepatiesu ziņu sniegšana uzturēšanās atļaujas saņemšanai. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā sniegto ziņu patiesuma pārbaude ir veids, kā pārliecināties, vai uzturēšanās atļaujas pieprasītājs laulību nav noslēdzis vienīgi nolūkā saņemt uzturēšanās atļauju, jo fiktīvu laulību kā atsevišķu pamatu uzturēšanās atļaujas neizsniegšanai likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.pants neparedz. Tomēr šāds pamats ir noteikts minētā likuma 36.panta 9.punktā, kurā ietverti uzturēšanās atļaujas anulēšanas noteikumi. Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35. un 36.pants ir interpretējams sistēmiski. Ja likums fiktīvu laulību gadījumā paredz uzturēšanās atļaujas anulēšanu, tad

jāpastāv arī iespējai atteikties izsniegt uzturēšanās atļauju, ja laulība noslēgta vienīgi nolūkā saņemt uzturēšanās atļauju. Departamenta ieskatā šāda iespēja ir paredzēta likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 6.punktā, saskaņā ar kuru personai atsaka izsniegt uzturēšanās atļauju, ja tā sniegusi apzināti nepatiesas ziņas.

[11.3] Senāta Administratīvo lietu departaments piekrīt Administratīvās apgabaltiesas atzīnai, ka lietās, kas saistītas ar imigrāciju, faktiskas laulāto kopdzīves neesamības konstatēšanai nav nepieciešams atzīt laulību par neesošu civilprocesuālā kārtībā. Proti, uzturēšanās atļaujas saņemšanai nepieciešamo faktu konstatēšana ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kompetence, un šādus faktus konstatē atbilstoši publisko tiesību normām.

Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa konstatējusi, ka Jūlija J. nedzīvo kopdzīvi ar laulāto Vladislavu B. Rīgā, Kurzemes prospektā (...), kā to norādījusi Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei. Tādējādi apzināti nepatieso ziņu sniegšana ir pamats uzturēšanās atļaujas izsniegšanas atteikumam, pamatojoties uz likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.panta 6.punktu.

[11.4] Attiecībā uz prasījumu uzlikt pienākumu izdot pastāvīgās uzturēšanās atļauju apgabaltiesa pamatoti piemēroja šobrīd spēkā esošā Imigrācijas likuma 26.panta trešo daļu, kas noteic, ka uzturēšanās atļauju laulātajam izsniedz ar nosacījumu, ka laulība ir monogāma, laulātie dzīvos kopā un viņiem ir kopīga mājsaimniecība. Izvērtējusi faktiskos apstākļus, apgabaltiesa secinājusi, ka Jūlijas J. un Vladislava B. laulība neatbilst minētajiem priekšnoteikumiem. Ņemot vērā šo secinājumu, tiesa pamatoti atzinusi, ka šādos apstākļos pieteikums arī šajā daļā ir noraidāms.

[12] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka, atsakot Jūlijai J. pastāvīgās uzturēšanās atļauju, valsts neaizsargā pieteicējas laulību un ģimeni pretēji Satversmes 110.pantā garantētajām tiesībām. Šādas tiesības paredzētas arī starptautiskā pakta "Par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām" 23.pantā. Senāta Administratīvo lietu departaments šo argumentu atzīst par nepamatotu.

Satversmes 110.pants cita starpā paredz, ka valsts aizsargā un atbalsta laulību un ģimeni. Starptautiskā pakta "Par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām" 23.panta pirmā daļa noteic, ka ģimene ir dabiska sabiedrības pamatšūniņa, un tai ir tiesības baudīt sabiedrības un valsts aizsardzību. Savukārt atbilstoši šā panta otrajai daļai vīriešiem un sievietēm, kas sasnieguši laulības vecumu, ir tiesības stāties laulībā un tiesības nodibināt ģimeni.

Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir secinājusi, ka Jūlijai J. un Vladislavam B. nav faktiskas kopdzīves. Līdz ar to, lai gan laulība ir reģistrēta, tā nav faktiskā, kas no valstī izveidotā tiesiskā regulējuma attiecībā uz imigrācijas politiku, ir pamats liegt personai uzturēšanos valstī, ja tā šo laulību ir izvirzījusi kā argumentu savas uzturēšanās pamatošanai. Šādā gadījumā persona nevar atsaukties uz tādu tiesību normu pārkāpumu, atbilstoši kurām valsts aizsargā laulību un ģimeni.

[13] Kasācijas sūdzībā ir ietverts arguments attiecībā uz Jūlijas J. un D.J. privātās dzīves neaizskaramību. Proti, tiesa nav vērtējusi šādus apstākļus – Jūlija J. ir pilnībā integrējusies Latvijas valstī; liedzot Jūlijai J. iespēju atrasties Latvijas Republikā, cietīs arī nepilngadīgā D.J.; Jūlijai J. ir pilnībā izveidojusies cieša personiskā, ekonomiskā un sociālā saite ar valsti; Jūlija J. ir dzimusi Latvijā un faktiski visu dzīvi nodzīvojuši Latvijā.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst šo argumentu par noraidāmu.

[13.1] Vispirms Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir aplūkojams jautājums par to, vai apgabaltiesa pamatoti aprobežojās tikai ar sākotnējo – ģimenes dzīves – argumentu, neizvērtējot iespējamus citus pamatus uzturēšanās atļaujas saņemšanai.

No Administratīvā procesa likuma 2.panta, kurā ietverti likuma pamatmērķi, un 103.panta, kas reglamentē administratīvā procesa tiesā būtību, izriet, ka pamatā tiesas uzdevums administratīvajā procesā ir veikt kontroli pār izpildvaras darbībām, nevis pieņemt lēmumus izpildvaras vietā. Ne no Administratīvā procesa likuma, ne Imigrācijas likuma normām neizriet tiesas pienākums *ex officio* izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā nepastāv citi, procesa dalībnieku neminēti, apstākļi, kas būtu par pamatu uzturēšanās atļaujas izsniegšanai. Tajā pat laikā atsevišķos gadījumos, lai panāktu procesuālu efektivitāti attiecīgā jautājuma izlemšanā, vai, samērojot personai uzlikto tiesību ierobežojumu ar iegūto sabiedrības labumu, tiesa, izlemjot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta (uzturēšanās atļaujas) izdošanu, var izvērtēt citus, dalībnieku sākotnēji neminētus, pamatus.

Pieteicēji savu pieteikumu ir balstījuši uz apsvērumu, ka valsts ir pārkāpusi pieteicēju tiesības uz ģimenes dzīvi, proti, laulību. Pārbaudījusi pēc būtības apstākļus, kas saistīti ar šo argumentu, tiesa to ir noraidījusi. Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka šajā lietā nav saskatāms iemesls apgabaltiesai izskatīt lietu citādi, kā tiesa to ir izdarījusi, t.i., izvērtējusi pieteicēju izvirzīto pamatojumu. Pieteikums nav iesniegts par tiesībām vispār uzturēties Latvijā, bet gan par tiesībām saņemt konkrētu uzturēšanās atļaujas veidu. Tas nav iesniegts, reaģējot uz rīkojumu atstāt valsti, bet sakarā ar

lēmumu, ar kuru atteiktas pastāvīgās uzturēšanās tiesības viena konkrēta iemesla dēļ. Līdz ar to nepastāv īpaši apstākļi, lai šīs lietas izskatīšanā tiesai būtu jāizvērtē cita uzturēšanās pamata iespējamība.

[13.2] Argumentu par nepieciešamību ievērot Jūlijas J. un D.J. privātās dzīves neaizskaramību pieteicēji izteikuši tikai kasācijas sūdzībā, t.i., tajā tiesas procesa stadijā, kad tiesa pārbauda, vai zemākas instances tiesa ir pareizi piemērojusi materiālo un procesuālo tiesību normas (*sk. šā sprieduma 9.punktu*). Kasācijas instances tiesas uzdevums ir izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā, izskatot lietu pēc būtības, zemākas instances tiesa ir pareizi piemērojusi tiesību normas. Līdz ar to šajā procesa stadijā lieta netiek skatīta pēc būtības – faktisko apstākļu izvērtēšana un pierādījumu iegūšana vai pārbaude netiek veikta, tāpat parasti nav izvirzāms jauns pamatojums pieteikuma uzturēšanai. Konkrētajā gadījumā pieteicēji tā ir izdarījuši, proti, kasācijas sūdzībā izvirzījuši jaunu – privātās dzīves – pamatojumu sava pieteikuma uzturēšanai.

[13.3] Ievērojot iepriekš šajā punktā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka ne procesuāli (*sk. 13.2.punktu*), ne pēc būtības (*sk. 13.1.punktu*) šis kasācijas sūdzības arguments nav pamatots.

[14] Šajā spriedumā minētais neizslēdz iespēju Jūlijai J. vērsties kompetentajā iestādē – Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē – ar lūgumu izsniegt uzturēšanās atļauju uz cita pamata, norādot gan kasācijas sūdzībā minēto apsvērumu par tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību (ka izveidojusies cieša personiskā, ekonomiskā un sociālā saite ar valsti), gan tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību (kasācijas instances tiesas sēdē minēto, ka Jūlijas J. meita D.J. ir saņēmusi pastāvīgās uzturēšanās atļauju), vai minot kādu citu Imigrācijas likumā ietvertu pamatu.

[15] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atstājams negrozīts, bet pieteicēju kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa spriedumu, bet Jūlijas J. un Vladislava B. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

5. Nolēmumi lietās par Konkurences padomes lēmumiem

Netaisnīgas cenas jēdziens; cenas netaisnīguma izvērtēšanas kritēriji; tiesas pienākums izvērtēt procesa dalībnieku argumentus

1. Noskaidrojot Konkurences likumā ietvertā jēdziena "netaisnīga cena" saturu, izmantojamās Eiropas Kopienas tiesas prakses atziņas Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunkta interpretācijā (Konkurences likuma 13.panta 4.punkts, Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunkts).

2. Tirgus dalībnieka noteiktā cena konkurences tiesību izpratnē uzskatāma par nesamērīgu un netaisnīgu, ja tā neatbilst sniegtā pakalpojuma ekonomiskajai vērtībai (Eiropas Kopienas tiesas judikatūra).

3. Cenas iespējamā netaisnīguma izvērtēšanas pirmā pakāpe ir tās salīdzināšana ar pakalpojuma faktiskajām izmaksām. Otrā pakāpe ir cenas salīdzināšana ar citu līdzīgā situācijā esošu tirgus dalībnieku noteiktajām cenām, bet trešā pakāpe ir vērtēšana, vai cena nav jāatzīst par netaisnīgu pati par sevi, ņemot vērā sniegtā pakalpojuma ekonomisko vērtību.

Izvērtējot tirgus dalībnieka noteikto pakalpojuma cenu, gadījumos, ja tiek konstatēts, ka tā atbilst pakalpojuma faktiskajām izmaksām, to nav nepieciešams pārbaudīt atbilstoši izvērtēšanas mehānisma iepriekšminētajai otrajai un trešajai pakāpei (Eiropas Kopienas tiesas judikatūra).

4. Tiesai ir jāuzklausā procesa dalībnieku argumenti, bet tai nav pienākuma spriedumā atrunāt jebkuru argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt tādus argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa. Tikai tad, ja tiesa neanalizē kādu būtisku vai izšķirīgu argumentu, tā pieļauj pārkāpumu (Administratīvā procesa likuma 302.panta ceturtās daļa).

2006.gada 25.aprīlī

Lieta Nr. SKA-129

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	D.Mita
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicējas akciju sabiedrības "Olaines kūdra" pārstāvjiem S.Lukašinam un A.Salmgriezim, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Konkurences padomes pārstāvjiem A.Balbārdzim un I.Maskalānam un trešās personas akciju sabiedrības "Rīgas Fondu birža" pārstāvjiem I.Azandai, S.Eihenbergai un L.Liepam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz akciju sabiedrības "Olaines kūdra" pieteikumu par Konkurences padomes 2004.gada 2.jūnija lēmuma Nr.42 atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Konkurences padomei pieņemt lēmumu, sakarā ar akciju sabiedrības "Olaines kūdra" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 14.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Akciju sabiedrība (turpmāk – AS) "Olaines kūdra" 2003.gada 1.decembrī iesniedza Konkurences padomē iesniegumu, lūdzot ierosināt lietu pret AS "Rīgas Fondu birža" par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, jo AS "Rīgas Fondu birža" ir noteikusi gada dalības maksu Brīvajā sarakstā 5000 latu apmērā. Konkurences padomē 2004.gada 27.maijā saņemti AS "Olaines kūdra" 2003.gada 28.novembra iesnieguma papildinājumi.

Konkurences padome 2003.gada 5.decembrī ierosināja lietu par Konkurences likuma 13.panta iespējamo pārkāpumu AS "Rīgas Fondu birža" rīcībā. Ar 2004.gada 2.jūnija lēmumu Nr.42 Konkurences padome lietas izpēti izbeidza, nekonstatējot Konkurences likuma 13.panta 4.punkta pārkāpumu. Lēmumā norādīts, ka AS "Rīgas Fondu birža" atrodas dominējošā stāvoklī. Tomēr AS "Rīgas Fondu birža" ieviestā gada maksa 5000 latu apmērā Brīvā saraksta uzņēmumiem nav pārāk liela vai nesamērojama ar citu sarakstu gada maksām. Arī nemainīgas gada maksas noteikšana ir pamatota, jo tādējādi tiek aizsargāts Brīvā saraksta akciju tirgus no iespējamām manipulācijām, turklāt Finanšu instrumentu tirgus likums uzliek AS "Rīgas Fondu birža" pienākumu organizēt vienu īpašu, pasaules biržu praksei neraksturīgu regulēto tirgu, kura specifiskuma dēļ nav pielietojama vispārpieņemtā pakalpojumu maksas aprēķināšanas metode ar diferencēto daļu. Konkurences padome secināja, ka AS

"Rīgas Fondu birža", ieviešot Brīvā saraksta emitentiem akciju kotēšanas gada maksu 5000 latu apmērā, to balstījusi uz reālām un objektīvi pamatotām saraksta uzturēšanas izmaksām. Līdz ar to AS "Rīgas Fondu birža" rīcībā nav konstatējams Konkurences likuma 13.panta 4.punktā ietvertais dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas aizlieguma pārkāpums.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2004.gada 13.jūlijā saņemts AS "Olaines kūdra" pieteikums, kurā lūgts atcelt Konkurences padomes 2004.gada 2.jūnija lēmumu Nr.42 un uzdot Konkurences padomei pieņemt lēmumu par tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu AS "Rīgas Fondu birža". Pieteikumā norādīts, ka iepriekšējos gados, kad tika sniegts akciju kotēšanas pakalpojums, gada maksa netika noteikta. Konkurences padome nav izvērtējusi, kāpēc tik krasi palielinājusies pakalpojuma cena. Tāpat Konkurences padome nav izvērtējusi AS "Rīgas Fonda birža" pieprasītās maksas 3000 latu apmērā pamatotību, kas maksājama par akciju iekļaušanu Brīvajā sarakstā. Turklāt saskaņā ar AS "Rīgas Fondu birža" nolikumu "Par vērtspapīru sarakstiem" Brīvajam sarakstam jābūt bez kvantitatīvajām prasībām jeb plaši pieejamam. Tomēr AS "Rīgas Fondu birža", izmantojot situāciju, ka pakalpojuma pieprasījums ir praktiski obligāts, uzspiež piedāvājumu par nesamērīgi augstu cenu, liedzot vairākiem emitentiem izmantot šo pakalpojumu. Pakalpojumu cenas noteikšanā jāņem vērā emitentu pakalpojuma pirktspēja.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 25.februāra spriedumu AS "Olaines kūdra" pieteikumu apmierināja daļā par Konkurences padomes 2004.gada 2.jūnija lēmuma Nr.42 atcelšanu, bet noraidīja daļā par pienākuma uzlikšanu Konkurences padomei pieņemt lēmumu par tiesiskā pienākuma un naudas soda uzlikšanu AS "Rīgas Fondu birža".

[4] Izskatot Konkurences padomes un AS "Rīgas Fondu birža" apelācijas sūdzības, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 14.novembra spriedumu AS "Olaines kūdra" pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] 2003.gada 28.novembrī AS "Olaines kūdra" iesniedza Konkurences padomē iesniegumu, lūdzot ierosināt lietu pret AS "Rīgas Fondu birža" par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Pamatojoties uz minēto iesniegumu, Konkurences padome ierosināja lietu Nr.765/03/05/12k, bet ar 2004.gada 2.jūnija lēmumu Nr.42 lietas izpēti izbeidza, jo AS "Rīgas Fondu birža" darbībā netika konstatēts Konkurences likuma 13.panta 4.punkta pārkāpuma sastāvs. Lietā ir strīds par to, vai Konkurences padome lietas izpēti izbeidza pamatoti.

[4.2] AS "Rīgas Fondu birža" saskaņā ar Konkurences likuma 1.panta 1.punktu akciju kotēšanas pakalpojuma tirgū Latvijas valsts robežās atrodas dominējošā stāvoklī. AS "Rīgas Fondu birža" regulētie tirgi ir biržas izveidoti finanšu instrumentu saraksti. Tirdzniecība notiek Oficiālā saraksta, Otrā saraksta, Brīvā saraksta, Pirmsaraksta, Uzraudzības saraksta un leguldījumu saraksta ietvaros. AS "Olaines kūdra" biržā iekļauta akciju emitentu Brīvajā sarakstā. Kopš 2004.gada 1.janvāra AS "Rīgas Fondu birža" Brīvās saraksta uzņēmumiem ieviesa 5000 latu akciju kotēšanas gada maksu. AS "Olaines kūdra" kopš 2004.gada 1.janvāra izslēgta no Brīvā saraksta, jo netika noslēgts līgums ar AS "Rīgas Fondu birža" par akciju kotēšanu, proti, netika samaksāta biržas noteiktā gada maksa 5000 latu apmērā.

[4.3] Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punkts noteic, ka regulētā tirgus organizētājs ir kapitālsabiedrība, kas organizē regulēto tirgu. AS "Rīgas Fondu birža" ir vienīgā kapitālsabiedrība Latvijā, kas darbojas kā regulētā tirgus organizētājs. Atbilstoši minētā likuma 28.panta pirmajai daļai tirgus organizētāja noteikumi ir dokumenti, kuros izvirzītas prasības tā biedriem un emitentiem, kuru finanšu instrumenti iekļauti kādā no tirgus organizētāja regulētajiem tirgiem. Pamatojoties uz 2004.gada 23.janvārī AS "Rīgas Fondu birža" apstiprinātajiem noteikumiem "Tirdzniecības noteikumi", AS "Rīgas Fondu birža" noteica visiem Brīvā saraksta uzņēmumiem gada maksu nemainīgi 5000 lati katram. Izslēdzot emitentus par akciju kotēšanas gada maksas nesamaksāšanu, AS "Rīgas Fondu birža" rīkojās tiesiski.

[4.4] Konkurences likuma 1.panta 8.punkts atļauj noteikt maksu par akciju kotēšanas pakalpojumu, kas apmierina vajadzību pēc finanšu resursu piesaistes. Tomēr Konkurences likumā nav nodefinēti kritēriji, kas jāņem vērā, nosakot cenas taisnīgumu. Tā kā Konkurences likuma 13.panta 4.punkts ir analogs Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunktam, tad Konkurences likuma 13.panta 4.punkta interpretācijai pēc analoģijas izmantojama Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunkta interpretācija. Eiropas Komisija lietās *COMP/A.36.568 – Scandlines pret Helsingborgas ostu* un *COMP/A.36.570 – Sundbusserne pret Helsingborgas ostu*, kurās lēmumi pieņemti 2004.gada 23.jūlijā, ir izstrādājusi trīspakāpju testu, kurš izmantojams arī šajā lietā, vērtējot Konkurences padomes lēmuma pamatotību. Pirmkārt, ir jāsalīdzina cenas ar pakalpojumu sniegšanas patiesajām izmaksām. Otrkārt, jāsalīdzina tirgus dalībnieka noteiktās cenas ar citu līdzīgā situācijā esošu tirgus dalībnieku noteiktajām cenām. Treškārt, ir jāizvērtē, vai cenas ir netaisnīgas. Pārmērīga atšķirība starp cenu un faktiskajām izmaksām vēl neliecina, ka cena ir netaisnīga, ja vien cena atbilst

pakalpojuma ekonomiskajai vērtībai. AS "Rīgas Fondu birža" pakalpojuma cena ir samērīga, to nav iespējams salīdzināt ar citu līdzīgā situācijā esošu tirgus dalībnieku noteiktajām cenām, turklāt tā ir taisnīga.

[4.5] Administratīvā rajona tiesa konstatējusi, ka Konkurences padomes rīcībā uz lēmuma pieņemšanas brīdi nav bijusi pietiekama informācija, kas ļautu pamatoti izdarīt secinājumus par pakalpojumu cenas atbilstību reālajiem pakalpojumu izdevumiem. Tomēr AS "Rīgas Fondu birža" 2004.gada budžeta projektā, uz kuru atsaucas Administratīvā rajona tiesa, iekļauti arī ieņēmumi no AS "Latvijas Centrālais depozitārijs" – atsevišķa uzņēmuma – darbības, kurā AS "Rīgas Fondu birža" pieder 100% akciju. Tādējādi ir nepamatota šo ieņēmumu attiecināšana uz citu juridisku personu – AS "Rīgas Fondu birža". Līdz ar to Administratīvā rajona tiesa kļūdaini konstatējusi lietas faktiskos apstākļus.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu AS "Olaines kūdra" iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu pilnībā atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa, izvērtējot AS "Rīgas Fondu birža" ikgada emitenta maksas pamatojību par emitenta akciju kotāciju Brīvajā sarakstā, secina, ka noteiktā maksa nav netaisnīga, jo tā atbilst pakalpojuma "ekonomiskajai vērtībai". Šādu apgalvojumu tiesa nepamato, turklāt ne Latvijas, ne Eiropas Savienības likumdošanā nav termina "ekonomiskā vērtība" definējuma.

[5.2] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 302.panta ceturto daļu, kura paredz, ka apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības. Tiesa nav izvērtējusi vienu no galvenajiem AS "Olaines kūdra" argumentiem, ka AS "Rīgas Fondu birža" ļaunprātīgi izmanto savu dominējošo stāvokli, nosakot iekļaušanas maksu AS "Rīgas Fondu birža" sarakstos 3000 latu apmērā, bet Konkurences padome šo pārkāpumu nav vērtējusi.

[6] Paskaidrojumus par AS "Olaines kūdra" kasācijas sūdzību iesniegusi Konkurences padome un AS "Rīgas Fondu birža". Paskaidrojumos norādīts, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, tāpēc kasācijas sūdzība ir noraidāma.

[7] Tiesas sēdē AS "Olaines kūdra" pārstāvji kasācijas sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem. Konkurences padomes un AS "Rīgas Fondu birža" pārstāvji kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā

procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt, atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[9] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nav pamatojusi savu secinājumu, ka AS "Rīgas Fondu birža" noteiktā gada dalības maksa par emitenta akciju kotāciju Brīvajā sarakstā atbilst pakalpojuma "ekonomiskajai vērtībai". Tāpat kasācijas sūdzībā uzsvērts, ka ne Latvijas, ne Eiropas Savienības normatīvajos aktos nav atrodams termina "ekonomiskā vērtība" definējums. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā minētie argumenti nevar būt par pamatu Administratīvās apgabaltiesas sprieduma atcelšanai.

[9.1] Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka, vērtējot Konkurences padomes lēmuma tiesiskumu, ir izmantojams trīspakāpju tests, ko savā praksē, pamatojoties uz Eiropas Kopienų tiesas spriedumu lietā 27/76, *United Brands pret Komisiju* [1978], ECR 207, ir izstrādājusi Eiropas Komisija.

Eiropas Kopienų tiesa spriedumā lietā *United Brands pret Komisiju* ir noteikusi, kas saprotams ar nesamērīgu un netaisnīgu cenu Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 82.panta izpratnē. No minētā sprieduma izriet, ka Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 82.pants atzīstams par pārkāptu, ja tirgus dalībnieka noteiktā cena nav atbilstoša sniegtā pakalpojuma ekonomiskajai vērtībai. Cenas nesamērība cita starpā var tikt konstatēta, salīdzinot to ar pakalpojuma faktiskajām izmaksām. Gadījumā, ja pakalpojuma cena neatbilst faktiskajām izmaksām, ir jānoskaidro, vai cena ir netaisnīga pati par sevi vai arī, salīdzinot ar citu tirgus dalībnieku sniegtajiem pakalpojumiem (sk. *sprieduma lietā United Brands pret Komisiju* 250.–252.punktu). Ņemot vērā minēto Eiropas Kopienų tiesas spriedumu, Eiropas Komisija ir izstrādājusi trīspakāpju testu (sk. *Eiropas Komisijas 2004.gada 23.jūlijā pieņemtos lēmumus lietās COMP/A.36.568 – Scandlines pret Helsingborgas ostu un COMP/A.36.570 – Sundbussnerne pret Helsingborgas ostu*). Atbilstoši minētajam trīspakāpju testam, pirmkārt, tirgus dalībnieka noteiktā pakalpojuma cena tiek salīdzināta ar pakalpojuma faktiskajām izmaksām, otrkārt, cena tiek salīdzināta ar citu līdzīgā situācijā esošu tirgus dalībnieku noteiktajām cenām, treškārt, tiek izvērtēts, vai cena nav netaisnīga pati par sevi saistībā ar sniegtā pakalpojuma ekonomisko vērtību.

Kā izriet no Eiropas Kopienų tiesas un Eiropas Komisijas prakses, tirgus dalībnieka noteiktā pakalpojuma cena ar citu tirgus dalībnieku noteiktajām cenām ir salīdzināma un cenas taisnīgums

saistībā ar sniegtā pakalpojuma ekonomisko vērtību ir izvērtējams tajos gadījumos, kad noteiktā cena neatbilst pakalpojumu faktiskajām izmaksām (sk. *sprieduma lietā United Brands pret Komisiju 252.punktu, lēmuma lietā Sundbusserne pret Helsingborgas ostu 123.–128.punktu*). Proti, tirgus dalībnieka noteikto pakalpojuma cenu nav nepieciešams pārbaudīt atbilstoši testa otrajai un trešajai pakāpei, ja tiek konstatēts, ka tā atbilst pakalpojuma faktiskajām izmaksām.

Konkrētajā gadījumā Administratīvā apgabaltiesa ir atzinusi, ka AS "Rīgas Fondu birža" noteiktā gada dalības maksa par emitenta akciju kotāciju Brīvajā sarakstā ir atbilstoša pakalpojuma faktiskajām izmaksām (sk. *apgabaltiesas sprieduma 13.1.punktu*). Līdz ar to AS "Rīgas Fondu birža" noteikto gada dalības maksu nav nepieciešams salīdzināt ar citu līdzīgā situācijā esošu tirgus dalībnieku noteiktajām cenām, kā arī nav nepieciešams izvērtēt noteiktās maksas taisnīgumu.

[9.2] Tāpat par nepamatotu atzīstams kasācijas sūdzības arguments, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir nepareizs tā iemesla dēļ, ka tiesa savā spriedumā ir izmantojusi terminu "ekonomiskā vērtība".

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka pats par sevi ir noraidāms arguments, ka tiesas spriedums ir nepareizs, jo tiesa savā nolēmumā ir lietojusi terminu, kas tiesību normās nav ne minēts, ne skaidrots. Tiesa tiesas spriešanā nav aprobežota tikai ar tādu terminu lietošanu, kas minēti tiesību normās. Piemērojot tiesību normu konkrētajā gadījumā, tiesa dziļāk atklāj tās saturu, ja tiesību norma ir ar vispārīgu saturu.

Konkrētajā gadījumā piemērojamā tiesību norma ir Konkurences likuma 13.panta 4.punkts, kuru likumdevējs ir definējis šādi: "Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana var izpausties arī kā netaisnīgu pirkšanas vai pārdošanas cenu vai citu netaisnīgu tirdzniecības noteikumu tieša vai netieša uzspiešana vai piemērošana." Jēdziens "netaisnīga cena" šajā tiesību normā ir ģenerālklausula, kuru kā augstas abstrakcijas pakāpes juridisku jēdzienu tiesību normas piemērotājs katrā gadījumā saprātīgi konkretizē un tiesību sistēmas ietvaros piepilda ar saturu. Apgabaltiesa Konkurences likuma 13.panta 4.punkta (faktiski noskaidrojot cenas taisnīguma kritērijus) interpretācijā izmantojusi analoģu Eiropas Kopienų tiesību normu, respektīvi, Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunktu, un Eiropas Komisijas izstrādātu metodi šīs normas piemērošanai. Lai gan jēdziens "ekonomiskā vērtība" nav minēts tiešā tekstā ne nacionālo, ne Eiropas Kopienų tiesību normā, šis ir viens no Eiropas Komisijas un Eiropas Kopienų tiesas praksē izveidotajiem kritērijiem minētās ģenerālklausulas satura atklāšanai, kuru apgabaltiesa ir minējusi, analizējot AS "Rīgas Fondu birža" noteiktās cenas taisnīgumu (sk. *apgabaltiesas sprieduma 13.punktu*).

Konkrētajā gadījumā Konkurences padomes lēmums par lietas ierosināšanu tika pieņemts un lietas izpēte faktiski notika pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā. Tomēr arī šādos gadījumos, vērtējot Konkurences padomes lēmuma tiesiskumu par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, tiesa var atsaukties uz Eiropas Kopienų institūciju izveidoto praksi attiecīgo tiesību normu piemērošanā. Nacionālās tiesību normas par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu ir faktiski analogas Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 82.pantam. Turklāt, pirms Latvija kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti, spēkā bija Saeimas 1995.gada 12.jūnijā ratificētais Eiropas Līgums par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses, saskaņā ar kura 69.pantu kā svarīgs nosacījums Latvijas ekonomiskai integrācijai Kopienā ir minēta Latvijas pastāvošo un nākotnes tiesību normu tuvināšana Kopienų tiesību normām. Savukārt 70.pantā konkurence minēta kā viena no jomām, kurā ir veicama ātra likumu tuvināšana. Kā redzams no pašreiz spēkā esošā Konkurences likuma projektam pievienotās anotācijas, šis likumprojekts izstrādāts ar mērķi novērst iepriekš spēkā esošā Konkurences likuma nepilnības konkurences tiesību normu saskaņošanā ar atbilstošajām Eiropas Kopienų tiesību normām (sk. <http://www.saeima.lv/saeima7/reg.likprj.>).

Ievērojot šajā punktā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka apgabaltiesa ir pamatoti konkrētajā lietā analizējusi Eiropas Komisijas un Eiropas Kopienų tiesas praksi lietās par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, kā arī izmantojusi šajās lietās izstrādātos kritērijus jēdziena "netaisnīga cena" noskaidrošanai.

[10] Kasācijas sūdzībā norādīts uz Administratīvā procesa likuma 302.panta ceturtās daļas pārkāpumu. Atbilstoši šai tiesību normai apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības. Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka apgabaltiesa nav izvērtējusi vienu no galvenajiem AS "Olaines kūdra" argumentiem, ka AS "Rīgas Fondu birža" ļaunprātīgi izmanto savu dominējošo stāvokli, nosakot iekļaušanas maksu AS "Rīgas Fondu birža" sarakstos 3000 latu apmērā, bet Konkurences padome šo pārkāpumu nav vērtējusi. Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst šo kasācijas sūdzības argumentu par pamatotu.

Kā redzams no apgabaltiesas sprieduma, tā nav vērtējusi minēto AS "Olaines kūdra" argumentu, lai gan pieteicēja to norādīja savā pieteikumā. Kā Senāta Administratīvo lietu departaments citos nolēmumos ir atzinis, tiesai ir jāuzklaus argumenti, bet tai nav pienākuma spriedumā atrunāt jebkuru argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt tādus argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību

viedokļa. Tikai tad, ja tiesa neanalizē kādu būtisku vai izšķirošu argumentu, tā pieļauj pārkāpumu (sk. *Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-216 8.punktu, 2006.gada 28.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-54 12.punktu*).

Konkrētajā gadījumā pieteicējas norādītais, ka iestāde izlēmusi vienu prasījumu, bet nav izlēmusi citu, ir uzskatāms par būtisku argumentu, un tiesai bija pienākums izvērtēt, vai apgalvojums atbilst lietas faktiskajiem apstākļiem, un gadījumā, ja atbilst – vai tas ir pamats atzīt iestādes lēmumu par prettiesisku. Līdz ar to ir konstatējams, ka apgabaltiesa ir pieļāvusi procesuālo tiesību normu pārkāpumu, jo attiecībā uz minētā jautājuma noskaidrošanu nav piemērojusi to procesuālo tiesību normu, kuru vajadzēja piemērot – Administratīvā procesa likuma 302.panta ceturto daļu. Šā iemesla dēļ apgabaltiesas spriedums ir atceļams, bet kasācijas sūdzība ir apmierināma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 14.novembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Eiropas Kopienu tiesību saistošais spēks; vērtēšanās Eiropas Kopienu tiesā prejudiciālā nolēmuma saņemšanai; aizliegtās vienošanās konkurences tiesību izpratnē un to spēkā esamība

1. Eiropas Kopienu tiesību normas dalībvalstīm ir saistošas no dienas, kad dalībvalsts pievienojusies Eiropas Savienībai. Minētais tomēr nenozīmē, ka iestāde un tiesa nevar atsaukties uz Eiropas Kopienu tiesu praksi, lemjot lietās par apstākļiem, kas notika, pirms Latvija kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti. Gan iestāde, gan tiesa, ņemot vērā nacionālo un Eiropas Kopienas tiesību normu saskaņotību, šādās lietās var Eiropas Kopienu tiesas praksi izmantot nacionālo tiesību normu interpretēšanā (tā ir tiesība, nevis pienākums) (Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra, Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses 69. un 70.pants).

2. Lemjot, vai ir jāvērtē Eiropas Kopienu tiesā prejudiciālā nolēmuma saņemšanai, nacionālās tiesas var izmantot Eiropas Kopienu tiesas dotās vadlīnijas, atbilstoši kurām prejudiciālais nolēmums nav nepieciešams: ja problēma neskar Kopienu tiesības, ja atbilde nespēj ietekmēt lietas iznākumu vai ja problēma ir hipotētiska.

Tomēr tikai pati nacionālā tiesa var izvērtēt, vai Eiropas Kopienu tiesas sniegtā interpretācija ir nepieciešama, lai izspriestu attiecīgo lietu. Minētais it īpaši attiecas uz tām tiesām, kurām atbilstoši Eiropas Kopienu dibināšanas līguma 234.panta trešajai daļai ir pienākums uzdot prejudiciālu jautājumu, tas ir, tiesām, kuru nolēmums atbilstoši nacionālajam regulējumam nav pārsūdzams (Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 104.¹ pants).

3. Eiropas Kopienu tiesas kompetencē neietilpst sniegt prejudiciālu nolēmumu par Eiropas Kopienu tiesību normu interpretāciju, ja nacionālās tiesas lietā izskatāmie fakti ir radušies pirms valsts pievienošanās Eiropas Savienībai (Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.pants).

4. Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta (aizliegtās vienošanās) piemērošanā būtiski ir faktiskie apstākļi – laika posms, par kuru ir konstatēts aizliegtās vienošanās pārkāpums, nevis iestādes lēmuma pieņemšanas datums. Tādējādi Eiropas Kopienas tiesību piemērošana konkurences lietā ir jāvērtē nevis attiecībā uz laiku, kad tiek izdots pārsūdzējais administratīvais akts, bet gan uz pārkāpuma izdarīšanas laiku (Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts).

5. Aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas ir tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana. Termins "mērķis" šajā kontekstā nenozīmē dalībnieku subjektīvo attieksmi, bet gan attiecīgās vienošanās objektīvo nozīmi un nolūku tajā ekonomiskajā kontekstā, kādā to ir domāts īstenot.

Ja, izvērtējot konkrētas vienošanās raksturu, atzīst, ka tā nav konkurenci ierobežojošā, kavējošā vai deformējošā saskaņā ar tās mērķi, ir jāanalizē arī vienošanās sekas no konkrētā tirgus un ekonomiskā viedokļa. Savukārt, ja konstatē, ka vienošanās mērķis bija konkurences ierobežošana, kavēšana vai deformēšana, izvērtējumu no seku viedokļa var neveikt (Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts un Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta 1.punkts).

6. Līgums no konkurences tiesību viedokļa vērtējams kā vertikāla vienošanās, ja tas noslēgts starp savstarpēji nekonkurējošām personām (tas ir, tirgus dalībniekiem, kas darbojas dažādos tirgus posmos), savukārt – kā horizontāla vienošanās, ja noslēgts starp savstarpēji konkurējošām personām.

Kā horizontāla, tā vertikāla vienošanās var būt konkurenci ierobežojošā gan pēc mērķa, gan sekām. Lai gan konkurences tiesībās ir izteikts vispārējs pieņēmums, ka vertikālās vienošanās parasti tiek analizētas no seku viedokļa, tas neizslēdz iespēju konstatēt, ka atsevišķos gadījumos vertikālā vienošanās ir konkurenci ierobežojošā, ņemot vērā tās mērķi (Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts, Eiropas Kopienas tiesas judikatūra).

7. Ja viens no konkurenci ierobežojošā līguma dalībniekiem paziņo otram, ka turpmāk saistībā ar noslēgto līgumu neveiks nekādus līguma nosacījumus īstenojošus pasākumus, tad no konkurences tiesību viedokļa nevar uzskatīt, ka pēc būtības tiek turpināta no šā līguma izrietošā konkurences ierobežošana. Līdz ar to konstatējams, ka šādos apstākļos konkurences tiesību pārkāpums vairs netiek turpināts (Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts).

8. Gadījumā, ja tiek konstatēts, ka starp tirgus dalībniekiem ir bijusi aizliegtā vienošanās, šāda vienošanās nav spēkā ex lege (tas ir, uz likuma pamata) jau kopš tās noslēgšanas brīža. Tādējādi apstāklis, vai Konkurences padome šo secinājumu ieraksta savā lēmumā, nav juridiskas nozīmes, jo sekas iestājas uz likuma, nevis iestādes lēmuma pamata (Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts).

9. Noteikums par automatisku aizliegto vienošanos spēkā neesamību attiecas uz tām līguma daļām, kuras ir uzskatāmas par aizliegtām. Vienošanās kopumā ir spēkā neesoša, ja aizliegtos nosacījumus nevar atdalīt no pārējām līguma normām (Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts).

2006.gada 1.jūnijā

Lieta Nr. SKA-149

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	N.Salienieks
senatore	J.Briede
senatore	D.Mita

atklātā tiesas sēdē 2006.gada 9.maijā, piedaloties pieteicējas Anglijas un Velsas uzņēmēj sabiedrības "Kempmayer Media Limited" pārstāvim A.Eglītīm, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Konkurences padomes pārstāvim J.Račko, trešās personas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Kempmayer Media Latvia" pārstāvim R.Bušam un trešās personas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Digitālais Latvijas radio un televīzijas centrs" pārstāvim R.Vonsovičam,

izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Anglijas un Velsas uzņēmēj sabiedrības "Kempmayer Media Limited" pieteikumu par Konkurences padomes 2004.gada 7.jūnija lēmuma Nr.E02-45 atcelšanu, sakarā ar Anglijas un Velsas uzņēmēj sabiedrības "Kempmayer Media Limited" un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Kempmayer Media Latvia" kasācijas sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 21.novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Akciju sabiedrība "Digitālais Latvijas radio un televīzijas centrs" (turpmāk – Digitālais centrs) un Anglijas un Velsas uzņēmēj sabiedrība "Kempmayer Media Limited" (turpmāk – "Kempmayer") noslēdza līgumu par digitālās televīzijas izveidošanu Latvijas Republikā (turpmāk – Līgums). Saskaņā ar Līguma 1.1. un 3.1.3.punktu "Kempmayer" apņēmas piegādāt Digitālajam centram ciparu uztvērējus kopumā ne mazāk kā 800 000 vienību.

[2] Konkurences padome 2003.gada 8.augustā ierosināja lietu Nr.p/03/05/07 par Līguma atbilstību Konkurences likuma noteikumiem. Ar 2004.gada 7.jūnija lēmumu Nr.E02-45 Konkurences padome:

1) konstatēja, ka Digitālais centrs un "Kempmayer", noslēdzot Līgumu, ir pārkāpuši Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktu;

2) atzina Digitālā centra un "Kempmayer" noslēgto Līgumu daļā par ciparu uztvērēju piegādi par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža;

3) uzlika naudas sodu Digitālajam centram 4286 latu apmērā, kas ir 0,1 procents no tirgus dalībnieka, ko veido bezpeļņas organizācija valsts akciju sabiedrība "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" (turpmāk – Valsts radio un televīzijas centrs) un Digitālais centrs, 2002.gada finanšu gada neto apgrozījuma;

4) uzlika naudas sodu "Kempmayer" 250 latu apmērā.

[3] Administratīvā rajona tiesā 2004.gada 12.jūlijā saņēma "Kempmayer" pieteikumu, kurā lūgts atcelt Konkurences padomes 2004.gada 7.jūnija lēmumu Nr.E02-45. Pieteikumā norādīts, ka Konkurences padomei nebija tiesību atzīt Līgumu par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža. Turklāt Konkurences padome, pieņemot lēmumu, nav piemērojusi Eiropas Kopienas tiesības. Tāpat Konkurences padome nepamatoti konstatējusi Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta pārkāpumu.

Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 14.marta spriedumu pieteikumu noraidīja.

[4] Izskatot "Kempmayer" apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 21.novembra spriedumu noraidīja pieteikumu. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Lietā ir strīds par to, vai Konkurences padome pamatoti konstatējusi Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta pārkāpumu un vai Konkurences padome bija tiesīga atzīt Līgumu par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža.

[4.2] Saskaņā ar Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktu ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, tostarp vienošanās par darbībām (bezdarbību), kuru dēļ cits tirgus dalībnieks ir spiests atstāt kādu konkrēto tirgu vai tiek apgrūtināta potenciāla tirgus dalībnieka iekļūšana kādā konkrētā tirgū. Minētā Konkurences likuma tiesību norma ir analoga Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta 1.punktam, kurš aizliedz tādu vienošanās starp uzņēmumiem, kuru mērķis vai sekas ir konkurences ierobežošana kopējā tirgū.

[4.3] Eiropas Kopienu tiesa lietā 56 un 58/64 *Établissements Consten S.à.R.L. un Grundig-Verkaufs-GmbH pret Eiropas Komisiju* [1966] ECR 299 norādījusi, ka Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.pants attiecas gan uz vienošanos starp konkurentiem (horizontāla vienošanās), gan vienošanos nekonkurējošu personu starpā (vertikāla vienošanās). Digitālā centra un "Kempmayer" Līgums ir noslēgts nekonkurējošu personu starpā (vertikāla vienošanās).

[4.4] Eiropas Kopienu tiesa lietā 56/65 *Société La Technique Minière pret Maschinenbau Ulm GmbH* [1966] ECR 234 atzinusi, ka Eiropas Kopienas dibināšanas līgumā ietvertais nosacījums "mērķis vai sekas" ir skatāms kā viena nosacījuma divi alternatīvi apstākļi, uz ko norāda saiklis "vai". Ja no nolīguma konteksta nevar secināt, vai vienošanās mērķis ir bijis ierobežot vai deformēt konkurenci, ir jāskata nolīguma ietekme. Ar vienošanos Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta 1.punkts tiek pārkāpts tikai tad, ja vienošanās ievērojamā mērā izslēdz citus tirgus dalībniekus. Izvērtējot vienošanos, cita starpā jāpievērš uzmanība preču veidam un daudzumam, pušu atrašanās vietai un nozīmei konkrēto preču tirgū, kā arī nosacījumu bardzībai. Ņemot vērā minētos kritērijus, Digitālais centrs un "Kempmayer", noslēdzot Līgumu, ir pārkāpuši Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktu.

[4.5] Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta pirmajā daļā noteikts, ka visi nolīgumi uzņēmumu starpā, kuri var iespaidot tirdzniecību starp dalībvalstīm un kuru mērķis ir nepieļaut, ierobežot vai traucēt konkurenci kopējā tirgū vai kuru iedarbībai ir šādas sekas, ir aizliegti. Savukārt Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta otrā daļa noteic, ka visi aizliegtie nolīgumi automātiski nav spēkā. Arī Padomes 2002.gada 16.decembra regulas (EK) Nr.1/2003 1.panta pirmajā daļā paredzēts, ka vienošanās, kas pārkāpj Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta pirmo daļu, ir aizliegtas un šajā ziņā nav nepieciešams iepriekšējs lēmums, ar to saprotot nacionālās tiesas, nacionālās konkurences iestādes vai Eiropas Komisijas lēmumu. Tāpat arī Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesa lietā T-65/98 *Van den Bergh Foods Ltd pret Eiropas Komisiju* norādījusi, ka līgumu noteikumi, kuru sekas ir konkurences ierobežošana, nav spēkā no noslēgšanas brīža. Savukārt Eiropas Kopienu tiesa lietā 56/65 *Société La Technique Minière pret Maschinenbau Ulm GmbH* [1966] ECR 234 atzinusi, ka līgumu noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir konkurences ierobežošana, nav spēkā, un nacionālās tiesas tos nedrīkst atzīt par spēkā esošiem. Tādējādi Konkurences padome bija tiesīga atzīt Līgumu daļā par ciparu uztvērēju piegādi par spēkā neesošu no tā noslēgšanas brīža.

[4.6] "Kempmayer" nepamatoti uzskata, ka Konkurences padomei bija jāpiemēro regulas Nr.1/2003 3.pants. Konkurences padomei regula būtu jāpiemēro, ja konkurences tiesību pārkāpums būtu noticis vai turpinājies pēc 2004.gada 1.maija. Konkrētā gadījumā pārkāpuma izdarīšanas laiks bija no 2002.gada 14.novembra (Līguma noslēgšana) līdz 2003.gada 10.septembrim (Digitālā centra paziņojums par saistību izpildes apturēšanu).

[5] Kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 21.novembra spriedumu iesniegusi "Kempmayer", lūdzot spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesai bija pienākums atlikt tiesas sēdi, jo "Kempmayer" pārstāvis nevarēja ierasties uz tiesas sēdi pēkšņas saslimšanas dēļ, kā rezultātā viņš ievietots slimnīcā. Tādējādi tiesai bija pienākums atzīt, ka neierašanās iemesls uz tiesas sēdi ir attaisnojošs.

[5.2] Tiesa nepamatoti noraidījusi sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Kempmayer Media Latvia" (turpmāk – "Kempmayer Latvia") lūgumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Kopienas tiesai, jo lietā ir strīds par to, kādas nacionālās un Eiropas Kopienas tiesību normas piemērojamas konkrētajā gadījumā. Veids un laiks, kādā tiesa noraidīja lūgumu par prejudiciālā nolēmuma izprasīšanu, norāda uz procesuālā taisnīguma principa pārkāpšanu, kas ietverts Administratīvā procesa likuma 14.¹pantā.

[5.3] Konkurences padomei bija jāpiemēro regulas Nr.1/2003 noteikumi, jo 2004.gada 7.jūnijā, kad tika pieņemts Konkurences padomes lēmums, Digitālā centra un "Kempmayer" noslēgtais Līgums bija spēkā.

[5.4] Tiesa nav pamatojusi secinājumu, ka Digitālais centrs un "Kempmayer", noslēdzot Līgumu, ir pārkāpuši Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktu.

[5.5] Tiesa nepamatoti secinājusi, ka Konkurences padomei ir tiesības atzīt Līgumu par spēkā neesošu.

[6] Kasācijas sūdzību iesniegusi arī trešā persona "Kempmayer Latvia". Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa pārkāpusi likuma "Par tiesu varu" 24.pantā noteikto pušu līdztiesības principu un Administratīvā procesa likuma 14.¹pantā noteikto procesuālā taisnīguma principu, aizskarot "Kempmayer" tiesības uz juridisko pārstāvību. Tiesa noraidīja pieteicējas pārstāvja lūgumu atlikt lietas izskatīšanu viņa slimības dēļ, norādot, ka pārstāvim pilnvara izsniegta ar pārpilnvarojuma tiesībām, tāpēc viņš pārstāvībai tiesas sēdē varēja pārpilnvarot kādu citu personu. Tomēr tiesa neņēma vērā, ka faktiski šāda rīcība nebija iespējama.

[6.2] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 61.pantu un 220.pantu. "Kempmayer" netika paziņots par "Kempmayer Latvia" tiesas sēdē pieteiktajiem lūgumiem par jautājumu iesniegšanu Eiropas Kopienas tiesai un pierādījumu savākšanu, turklāt tiesa izlēma lūgumus, neuzklausot "Kempmayer" viedokli. Tāpat tiesa noraidīja "Kempmayer Latvia" pārstāvja lūgumu atlikt lietas izskatīšanu, lai varētu iepazīties ar lietas materiāliem.

[6.3] Noraidot "Kempmayer Latvia" lūgumu savākt pierādījumus, tiesa pārkāpusi likuma "Par tiesu varu" 17.panta pirmo daļu un Administratīvā procesa likuma 103.pantu, 107.panta ceturto daļu un 150.panta ceturto daļu. Tiesa nav noskaidrojusi patiesību lietā un nav veikusi administratīvā akta tiesiskuma pilnīgu pārbaudi. Proti, 2005.gada 12.septembrī Konkurences padomes priekšsēdētājs Latvijas Televīzijas raidījumā "100.pants" norādīja, ka informācija par iespējamajiem Konkurences likuma pārkāpumiem saistībā ar Līgumu saņemta no Tieslietu ministrijas. Savukārt Konkurences likuma 8.panta 6.punkts paredz, ka ir aizliegts dot norādījumus Konkurences padomes priekšsēdētājam par lietas izpēti uzsākšanu. Tādējādi tiesai bija jāpārbauda, kādu informāciju Tieslietu ministrija sniedza Konkurences padomei.

[6.4] Novērtējot pierādījumus, tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 112., 150. un 154.panta noteikumus, kā rezultātā, taisot spriedumu, pārkāpti arī Administratīvā procesa likuma 250. un 251.pantu noteikumi. Tiesa cita starpā nav pārbaudījusi iespējamo lietas ierosināšanu pēc Tieslietu ministrijas norādījuma, kā arī nav pamatojusi, kāpēc tā atzinusi Līgumu par konkurenci ierobežojošu.

[6.5] Tiesa nav ņēmusi vērā Eiropas Kopienas tiesību normas un Eiropas Kopienas tiesas judikatūru. Tiesai bija jāpiemēro regula Nr.1/2003, kas bija spēkā Konkurences padomes lēmuma pieņemšanas brīdī. Tāpat tiesai bija jāpārbauda Līguma atbilstība Asociācijas Padomes starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses (turpmāk – Asociācijas izveidošanas līgums), 2001.gada 25.aprīļa lēmumam Nr.5/2001. Turklāt tiesa nav ievērojusi, ka Konkurences padomei pirms lēmuma pieņemšanas vajadzēja konsultēties ar Eiropas Komisiju.

[6.6] Noraidot "Kempmayer Latvia" lūgumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Kopienas tiesai, tiesa ir pārkāpusi Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.panta, Administratīvā procesa likuma 14.¹panta un 273.panta 5.punkta noteikumus. Tiesa "Kempmayer Latvia" lūguma noraidījumu nav pamatojusi.

[6.7] Tiesa nepareizi atzinusi, ka Konkurences padomei bija tiesības atzīt Līgumu par spēkā neesošu, jo šādas Konkurences padomes tiesības neparedz neviens normatīvais akts.

[6.8] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 250.panta otrās daļas noteikumus, jo, vērtējot Konkurences padomes lēmuma tiesiskumu, ņēma vērā apstākļus, uz kuriem Konkurences padome nebija atsaukusies lēmuma pamatojumā. Tāpat tiesa nav devusi vērtējumu "Kempmayer" apelācijas sūdzībā norādītajiem argumentiem par konkrētās preces tirgus un ģeogrāfiskā tirgus noteikšanu.

[6.9] Tiesa nepamatoti atzinusi Līgumu par konkurenci ierobežojošu, kā arī nepareizi piemērojusi Konkurences likuma 11.panta pirmo daļu. Tiesa atzinusi Līgumu par vertikālu vienošanos, tomēr atbilstoši Eiropas Kopienas konkurences tiesībām nekad netiek uzskatīts, ka vertikālo vienošanos mērķis ir ierobežot konkurenci. Šādas vienošanās vienmēr vērtējamas pēc to faktiskajiem apstākļiem vai iespējamām sekām tirgū.

[6.10] Piemērojot Konkurences likuma 11.panta pirmo daļu, tiesa nav vērtējusi apstākli, ka starp "Kempmayer" un Digitālo centru nepastāv vienošanās vai vienprātība attiecībā uz 800 000 ciparu uztvērēju pārdošanu mazumtirdzniecībā par subsidētām cenām. Tāpat tiesa nav ņēmusi vērā, ka Līguma mērķis nav konkurences ierobežošana. Tiesai vajadzēja atcelt Konkurences padomes lēmumu, jo vertikāls ekskluzīvs pirkuma līgums nekad nevar būt ierobežojošs pēc sava mērķa.

[6.11] Tiesai bija jāatceļ Konkurences padomes lēmums, jo ir pieļautas kļūdas, definējot tirgu. Pirmkārt, nevar būt vienots vairumtirdzniecības/mazumtirdzniecības tirgus, uz kādu Konkurences padome atsaucas savā lēmumā. Turklāt Konkurences padome jauc vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tirgu. Otrkārt, attiecībā uz konkrēto ģeogrāfisko tirgu Konkurences padomes lēmumā nav pareizi definēts ģeogrāfiskais tirgus. Konkurences padomei ģeogrāfiskais tirgus bija jādefinē kā globāls vai vismaz Eiropas mēroga.

[6.12] Kasācijas sūdzībā izteikts lūgums Senāta rīcības sēdē izskatīt "Kempmayer Latvia" 2005.gada 9.novembrī apgabaltiesai iesniegto lūgumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Kopienai tiesai prejudiciāla nolēmuma sniegšanai un uzdot lūgumā norādītos jautājumus Eiropas Kopienai tiesai, kā arī pieņemt lēmumu apturēt tiesvedību līdz Eiropas Kopienai tiesas nolēmuma spēkā stāšanās dienai. Lūgumā ietverti šādi jautājumi:

1) vai atbildētājam, izdodot administratīvo aktu, bija jāpiemēro Asociācijas izveidošanas līguma 64.panta 1. un 2.punkts un attiecīgi Asociāciju padomes Lēmuma Nr.5/2001 2.–6.punktā* noteiktā procedūra? Konkrētāk runājot, vai Līgums, kuru atbildētājs uzskata par nelikumīgu, varētu ietekmēt tirdzniecību starp Eiropas Kopienai un Latviju, paturot prātā tā būtisko ekonomisko vērtību un vispārējos pārrobežu elementus? Vai arī, izsakoties citādi, vai Līgums varēja ietekmēt tirdzniecību starp Eiropas Kopienai un Latviju, pamatojoties uz Lēmumā Nr.5/2001 minētajiem kritērijiem?

2) vai atbildētājam, izdodot administratīvo aktu, bija jāpiemēro regula Nr.1/2003? Vai regulas Nr.1/2003 3.2.punktā minētā konverģences noteikuma spēkā esamība nosaka, ka dalībvalsts

konkurences iestādei ir jāpiemēro savas valsts konkurences tiesību normas atbilstoši Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.pantam pat tad, ja dalībvalsts konkurences iestāde pieņem lēmumus par faktiem, kas notikuši pirms 2004.gada 1.maija? Vai minētajā gadījumā dalībvalsts konkurences iestāde var pieņemt lēmumu pēc 2004.gada 1.maija, konstatējot, ka līgums ierobežo konkurenci, ja šāds līgums nav nelikumīgs atbilstoši Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.pantam?

[7] Tiesas sēdē "Kempmayer" un "Kempmayer Latvia" pārstāvji uzturēja kasācijas sūdzības, pamatojoties uz tajās minētajiem argumentiem. Konkurences padomes un Digitālā centra pārstāvji kasācijas sūdzības neatzina.

Tiesas sēdē "Kempmayer Latvia" pārstāvis lūdza vērsties Eiropas Kopienai tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā. Lūdza uzdot apgabaltiesai iesniegtajā lūgumā minētos jautājumus (*sk. šā sprieduma 6.12.punktu*).

Motīvu daļa

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt, atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[9] Trešā persona "Kempmayer Latvia" gan apgabaltiesai, gan Senātam izteica lūgumu vērsties Eiropas Kopienai tiesā prejudiciāla nolēmuma sniegšanai (*sk. šā sprieduma 6.12.punktu*). "Kempmayer Latvia" vēlējās, lai Eiropas Kopienai tiesai tiktu uzdoti šādi jautājumi: pirmkārt, vai Konkurences padomei, izdodot administratīvo aktu, bija jāpiemēro Asociācijas izveidošanas līguma 64.panta 1. un 2.punkts un attiecīgi Asociāciju padomes Lēmuma Nr.5/2001 2.–6.punktā* noteiktā procedūra; otrkārt, vai bija jāpiemēro regula Nr.1/2003. Apgabaltiesa šo lūgumu noraidīja. Arī Senāta Administratīvo lietu departaments tiesas sēdē nolēma, ka šā lūguma apmierināšanai nav pamata.

[9.1] Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.panta pirmo daļu Eiropas Kopienai tiesas jurisdikcijā ir sniegt prejudiciālus nolēmumus par Eiropas Kopienas dibināšanas līguma interpretāciju; Eiropas Kopienas iestāžu un Eiropas Centrālās bankas tiesību aktu spēkā esamību un interpretāciju; ar Eiropas Padomes lēmumu dibinātu struktūru statūtu interpretāciju, ja minētie statūti to paredz. Atbilstoši šā panta otrajai daļai, ja šādu jautājumu ierosina kādas

* **Red.piez.:** domāts 2001.gada 25.aprīļa lēmuma Nr.5/2001 pielikuma 2.–6.pants.

* **Red.piez.:** domāts 2001.gada 25.aprīļa lēmuma Nr.5/2001 pielikuma 2.–6.pants.

dalībvalsts tiesā, šī tiesa, ja tā uzskata, ka ir vajadzīgs Eiropas Kopienu tiesas lēmums par šo jautājumu, lai šī tiesa varētu pieņemt nolēmumu, var lūgt, lai Eiropas Kopienu tiesa sniedz nolēmumu par šo jautājumu. Savukārt šā panta trešā daļa paredz: ja šādu jautājumu ierosina par lietu, ko izskata dalībvalsts tiesa, kuras lēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību sistēmu nevar pārsūdzēt, tad šai dalībvalsts tiesai ir jāvērtē Eiropas Kopienu tiesā.

Lēmšanai par prejudiciālā nolēmuma "vajadzīgumu" Eiropas Kopienu tiesa nacionālajām tiesām ir devusi vadlīnijas, atbilstoši kurām ir izvērtējams, vai konkrētajā gadījumā šāds prejudiciālais nolēmums ir nepieciešams (problēma neskar Kopienas tiesības, atbilde nespēj ietekmēt lietas iznākumu, problēma ir hipotētiska). Lietā 283/81 *CILFIT un Lanificio di Gavardo SpA pret Veselības ministriju* [1982] ECR 3415 Eiropas Kopienu tiesa atzina, ka arī tām tiesām, kurām atbilstoši 234.panta trešajai daļai ir pienākums uzdot prejudiciālu jautājumu, ir pašām jāizvērtē, vai Eiropas Kopienu tiesas sniegtā interpretācija ir nepieciešama, lai izspriestu attiecīgo lietu (sk. sprieduma 10.punktu).

[9.2] Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav nepieciešams pēc būtības izvērtēt, vai šajā lietā ir nepieciešams Eiropas Kopienu tiesas atzinums. Konkrētajā gadījumā būtisks ir fakts, ka lietas apstākļi ir notikuši, pirms Latvija kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti, un strīds izšķirams, pamatojoties uz Latvijas tiesību normām.

[9.3] "Kempmayer Latvia" lūdza vērsties Eiropas Kopienu tiesā, lai tā sniedz prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz regulu Nr.1/2003.

Akta par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā, 2.pantā ir minēts, ka pamatlīgumi (Eiropas Kopienas dibināšanas līgums, Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgums, Līgums par Eiropas Savienību) un akti, ko iestādes (t.i., iestādes, kas izveidotas ar pamatlīgumiem) un Eiropas Centrālā banka pieņēmusi pirms pievienošanās, no pievienošanās dienas ir saistoši jaunajām dalībvalstīm un piemērojami tajās atbilstīgi minētajos līgumos un šajā aktā paredzētajiem nosacījumiem.

Atbilstoši Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 249.panta otrajai daļai regula ir visās dalībvalstīs tieši piemērojams tiesību akts. Pienākumi, kas kādam subjektam izriet, vai citam piešķir tiesības, ņemot vērā regulas noteikumus, var būt juridiski saistoši tikai no dienas, kad Latvija kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti, t.i.,

2004.gada 1.maija. Turklāt pašas regulas tekstā ir noteikts, ka to sāk piemērot ar 2004.gada 1.maiju.

[9.4] 9.3.punktā izteikto secinājumu pastiprina arī turpmāk minētie apsvērumi.

Pirms Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai spēkā bija Asociācijas izveidošanas līgums. Saskaņā ar šā līguma 69.pantu kā svarīgs nosacījums Latvijas ekonomiskai integrācijai Eiropas Kopienā ir minēta Latvijas pastāvošo un nākotnes tiesību normu tuvināšana Kopienas tiesību normām. Savukārt 70.pantā konkurence minēta kā viena no jomām, kurā ir veicama ātra likumu tuvināšana. Kā redzams no pašreiz spēkā esošā 2001.gada 4.oktobrī pieņemtā Konkurences likuma projektam pievienotās anotācijas, šis likumprojekts izstrādāts ar mērķi novērst iepriekš spēkā esošā Konkurences likuma nepilnības konkurences tiesību normu saskaņošanā ar atbilstošajām Eiropas Kopienu tiesību normām (sk., <http://www.saeima.lv/saeima7/reg.likprj>).

Pamatā nacionālie normatīvie akti tika saskaņoti ar Eiropas Kopienas tiesību avotiem jau līdz Latvijas iestāšanās dienai Eiropas Savienībā un Konkurences likums uz to brīdi atbilda Eiropas Kopienas tiesību normām. Tomēr līdzīgos apstākļos Eiropas Kopienu tiesa lietā C-302/04 *Ynos kft pret Janos Varga* [2006] atzina, ka tās kompetencē nav sniegt prejudiciālu nolēmumu par direktīvas interpretāciju, jo lietā izskatāmie fakti ir radušies pirms valsts pievienošanās Eiropas Savienībai (sk. sprieduma 38.punktu).

[9.5] Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka attiecībā arī uz "Kempmayer Latvia" lūgumu, lai Eiropas Kopienu tiesai tiktu uzdots jautājums par Asociācijas izveidošanas līguma 64.panta 1. un 2.punkta un Asociāciju padomes Lēmuma Nr.5/2001 piemērošanu, pēc analogijas ar iepriekš 9.4.punktā minēto ir secināms, ka šāds jautājums nav uzdodams, jo lietā esošie fakti ir notikuši un pārkāpums konstatēts par laiku pirms Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai.

[9.6] Ievērojot iepriekš šajā punktā teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments nepievienojas kasācijas sūdzības argumentam, ka, noraidot "Kempmayer Latvia" lūgumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Kopienu tiesai, apgabaltiesa ir pārkāpusi Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.panta, Administratīvā procesa likuma 14.¹panta un 273.panta 5.punkta noteikumus. Departaments piekrīt kasācijas sūdzībā izteiktajam iebildumam, ka apgabaltiesa šā līguma noraidījumu nav pamatojusi. Tomēr, ņemot vērā šajā spriedumā secināto, ka pēc būtības prejudiciāla jautājuma uzdošanai nav pamata, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka šā iemesla dēļ apgabaltiesas spriedums nav atceļams.

[10] Kasācijas sūdzībās ir norādīts, ka apgabaltiesa pēc būtības nepareizi izsprieda lietu, atzīstot Līgumu par konkurenci ierobežojošu. Līdz ar to kasatores norāda uz materiālo tiesību normu pārkāpumiem, kad apgabaltiesa ir nepamatoti piemērojusi Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktu. Senāta Administratīvo lietu departaments nepiekrīt šim argumentam.

[10.1] Kā konstatējusi apgabaltiesa, 2002.gada 14.novembrī Digitālais centrs un "Kempmayer" noslēdza Līgumu par digitālās televīzijas izveidošanu Latvijas Republikā. Līguma ievaddaļā norādīts, ka tas noslēgts, ņemot vērā, ka Digitālais centrs izveidots vienīgi ar mērķi sagatavot un sekmīgi realizēt digitālās televīzijas projekta izpildi Latvijas Republikā, bet "Kempmayer" piekrīt un ir gatavs noslēgt Līgumu par šā projekta ieviešanu.

Apgabaltiesa un Konkurences padome pamatoti uzskatīja, ka Līgums no konkurences tiesību viedokļa vērtējams kā vertikāla vienošanās, jo ir noslēgts starp savstarpēji nekonkurējošām personām (t.i., tirgus dalībniekiem, kas darbojas dažādos tirgus posmos).

[10.2] Saskaņā ar Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktu ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, to skaitā vienošanās par darbībām (bezdarbību), kuru dēļ cits tirgus dalībnieks ir spiests atstāt kādu konkrēto tirgu vai tiek apgrūtināta potenciāla tirgus dalībnieka iekļūšana kādā konkrētajā tirgū.

Konkurences padome pārsūdzētajā lēmumā norādījusi, ka šajā gadījumā saskata līdzēju (vai viena līdzēja) mērķi ierobežot konkurenci ciparu televīzijas uztvērēju tirgū Latvijā, kā sekas būtu šā tirgus aizvēršana citiem tirgus dalībniekiem. Senāta Administratīvo lietu departaments pēc būtības piekrīt šim secinājumam.

[10.2.1] Valsts radio un televīzijas centrs izstrādāja informāciju "Par ciparu virszemes apraides izveides stratēģiju Latvijā" (turpmāk – Stratēģija), pamatojoties uz koncepciju "Ciparu virszemes apraides izveide Latvijā. Attīstības stratēģija" (turpmāk – Koncepcija). 2001.gada 20.septembrī "Kempmayer" parakstīja līgumu ar Digitālo centru par konsultatīvajiem pakalpojumiem attiecībā uz digitālās televīzijas projekta izstrādi Latvijā. Kopīgi ar Digitālo centru sagatavoja Koncepcijas realizācijas kārtību.

Līguma ievaddaļā norādīts, ka Digitālais centrs, pamatojoties uz "Kempmayer" ieteikumiem par digitālās televīzijas izveidei nepieciešamajiem pasākumiem un "Kempmayer" kā Digitālā centra konsultanta noteiktajiem šā Līguma principiem, vēlas uzdot "Kempmayer" realizēt digitālās televīzijas projekta ieviešanu Latvijas Republikā, vienlaikus "Kempmayer" uzņemoties atbildību par tā izvēlēto darbību atbilstību Koncepcijai.

Atbilstoši Līguma 1.1.punktam par digitālās televīzijas izveidošanu uzskatāma digitālās televīzijas uztveršanas nodrošināšana ne mazāk kā 800 000 mājāsaimniecībām Latvijas Republikā, kas tiktu realizēta ciparu virszemes apraides veidā, izmantojot Digitālā centra un Valsts radio un televīzijas centra analogā apraides tīkla infrastruktūru. Saskaņā ar Līguma 2.1.punktu "Kempmayer" apņēmas piecu gadu laikā veikt Koncepcijā paredzētās darbības attiecībā uz digitālās televīzijas izveidošanu.

Pamatojoties uz Līguma 3.1.punktu, "Kempmayer" apņēmas vadīt un uzraudzīt visu Koncepcijā norādīto digitālās televīzijas izveidošanas darbu izpildi, kā arī izvēlēties un pasūtīt un/vai izgatavot visus nepieciešamos tehniskos līdzekļus, iekārtas un aparāturu (antenas, fīderus, ciparu uztvērējus un jebkuru citu nepieciešamo tehnisko nodrošinājumu); apņēmas izvēlēties, pasūtīt un/vai izveidot atbilstošo programmnodrošinājumu kvalitatīvai digitālās televīzijas darbībai Latvijas Republikā; apņēmas uzstādīt piegādātās antenas un fīderus Digitālā centra sagatavotajās un norādītajās vietās, veikt visu piegādāto līdzekļu un aparātūras programmnodrošinājuma instalāciju, uzstādīšanu un palaišanu; nepieciešamības gadījumā brīvi vienpusēji izvēlēties atbilstošās kvalifikācijas apakšuzņēmējus un/vai speciālistus, koordinējot to darbību šā Līguma izpildē.

Līguma 4.punktā atrunājot cenu, nav nosaukta ciparu uztvērēju cena, bet gan cena par vienas mājāsaimniecības pieslēgšanu.

Līguma 10.4.punktā atrunājot atbildību, ir paredzēts, ka gadījumā, ja Digitālais centrs bez iepriekšējas "Kempmayer" rakstveida piekrišanas saņemšanas Līguma darbības laikā paraksta līgumus ar trešām personām attiecībā uz jebkāda veida saistību uzņemšanos digitālās televīzijas sistēmas izveidošanai, ieviešanai, darbībai, vai ar digitālo televīziju saistītās aparātūras, tajā skaitā ciparu uztvērēju, iegādei vai uzstādīšanai Latvijas Republikā, tad Digitālais centrs vienas nedēļas laikā maksā "Kempmayer" līgumsodu 10 procentu apmērā no tās Līguma summas, kas atbilst tam pielikumā Nr.4 paredzētajam posmam, kurā tika veikts šāds Digitālā centra pārkāpums.

[10.2.2] Stratēģijas 3.5.punktā analizējot iespējamās ciparu televīzijas signāla uztvērēju izplatīšanas modeļus, par piemērotāko Latvijai atzīts valsts subsīdiju modelis. Realizējot šo modeli, valsts pilnībā vai daļēji no budžeta subsidētu ciparu uztvērēju iegādi, norādot, ka, piemēram, skatītājs maksā mazu daļu, bet pārējos 70 procentus sedz valsts. Valsts subsīdiju vietā varētu tikt izmantota Valsts radio un televīzijas centra un Digitālā centra peļņa. Arī Digitālā centra biznesa plāna "Ciparu televīzijas apraides tīkla izveidošana" 6.punktā norādīts, ka tiek apsvērta iespēja stimulēt pieprasījumu pēc digitālās televīzijas, piedāvājot no Digitālā centra līdzekļiem subsīdijas

patērētājiem digitālo uztvērēju iegādei. Biznesa plāna 6.2.punktā ietverts arī jau Stratēģijā minētais modelis par dotāciju 70 procentu apmērā no uztvērēju cenas.

[10.2.3] No iepriekš šajā punktā minētajiem Līguma noteikumiem secināms, ka "Kempmayer" faktiski tika radīta ekskluzīva iespēja pilnībā realizēt projektu par digitālās televīzijas ieviešanu Latvijā. Ekskluzivitāte var tik konstatēta divējādi – gan attiecībā uz digitālās televīzijas ieviešanas pakalpojumiem (nepieciešamo tehnisko un intelektuālo aprīkojumu, kas nodrošina ciparu televīzijas signāla raidīšanu un uztveršanas iespējas katrā no 800 000 mājsaimniecībām, un ar to saistītajiem pakalpojumiem) un uztveršanas līdzekļiem (individuālajiem digitālās televīzijas signāla uztveršanas līdzekļiem), gan arī attiecībā uz teritoriju (faktiski visu Latvijas Republikas teritoriju, uz ko norāda Līgumā minētais mājsaimniecību skaits, kā arī Digitālā centra biznesa plāna 4.2.punktā minētais, ka pēc digitālās televīzijas ieviešanas pabeigšanas ciparu apraides tīkls pārkļās 97 procentus no Latvijas teritorijas). Turklāt saskaņā ar Līguma pielikumu Nr.4 darbu izpilde ir paredzēta lielā tempā un apjomos, jau pirmajā posmā (līdz 2004.gada 1.janvārim) paredzot Rīgas pilsētas un Rīgas rajona digitālās televīzijas uztveršanas tīkla izveidošanu un ciparu uztvērēju piegādi 300 000 mājsaimniecībām.

Digitālā centra izvēle lielā mērā subsidēt ciparu uztvērēju iegādi ļauj secināt, ka tie tiku realizēti par būtiski zemāku cenu nekā tirgus cena. Senāta Administratīvo lietu departaments šo apstākli kopsakarā ar Līguma priekšmetu par digitālās televīzijas ieviešanu Latvijā, ciparu uztvērēju skaitu (800 000), Līguma 4.punkta nosacījumiem par atlīdzību par vienas mājsaimniecības pieslēgšanu, Līguma 10.4.punktu par atbildību trešo personu piesaistē vērtē kā ar mērķi konkurenci ciparu uztvērēju tirgū Latvijas teritorijā būtiski ierobežojošu, kā rezultātā citi tirgus dalībnieki būtu spiesti konkrēto tirgu atstāt un tiktu izslēgta jaunu tirgus dalībnieku ienākšana.

Apgabaltiesa ir pamatoti atzinusi par tiesisku Konkurences padomes 2004.gada 7.jūnija lēmumu Nr.E02-45, ar kuru konstatēts Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta pārkāpums.

[10.3] Senāta Administratīvo lietu departaments par nepamatotu atzīst "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzības argumentu, ka vertikālās vienošanās nekad nevar būt konkurenci ierobežojošas pēc to mērķa. Šīs trešās personas ieskatā šādas vienošanās vienmēr vērtējamas pēc to faktiskajām vai iespējamajām sekām. Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav pamata sašaurināti piemērot Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktu, no kura izriet, ka aizliegtas ir arī vertikālās vienošanās, ja tās notikušas ar mērķi ierobežot, kavēt vai deformēt konkurenci. Lai gan konkurences

tiesībās ir izteikts vispārējs pieņēmums, ka vertikālās vienošanās parasti tiek analizētas no seku viedokļa, tas neizslēdz iespēju konstatēt, ka atsevišķos gadījumos vertikālā vienošanās ir konkurenci ierobežojoša, ņemot vērā tās mērķi (sk.: *R.Whish. Competition Law. Third Edition. – Butterworths, 1993, 204.lpp.*; *A.Jones, B.Sufrin. EC Competition Law. Text, Cases and Material. Second Edition. – Oxford University Press, 2004, 158, 191.–201.lpp.*). Eiropas Kopienų tiesa lietās 56 un 58/64 *Établissements Consten S.à.R.L. un Grundig-Verkaufs-GmbH pret Eiropas Komisiju* [1966] ECR 299 atzina, ka Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 81.panta pirmā daļa attiecas arī uz vienošanos starp tirgus dalībniekiem dažādos posmos (tātad – vertikāla vienošanās), kas var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm, un tajā pat laikā, kura atbilstoši tās mērķim vai sekām ir konkurenci kavējoša, ierobežojoša vai deformējoša.

[10.4] Kā lietās 29 un 30/83 *Compagnie Royale Asturienne de Mines SA un Rheinzink GmbH pret Eiropas Komisiju* [1984] ECR 1679 norādījusi Eiropas Kopienų tiesa, Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 81.panta pirmās daļas izpratnē "mērķis" nenozīmē dalībnieku subjektīvo attieksmi, bet gan attiecīgās vienošanās objektīvu nozīmi un nolūku tajā ekonomiskajā kontekstā, kādā to ir domāts īstenot. Eiropas Kopienų tiesa vairākkārt ir atzinusi, ka attiecībā uz minētās tiesību normas piemērošanu saistībā ar tādu vienošanos, kas nav konkurenci ierobežojoša, kavējoša vai deformējoša saskaņā ar tās mērķi, ir tālāk jāizvērtē vienošanās sekas no konkrētā tirgus un ekonomiskā viedokļa. Šāds atzinums izteikts, piemēram, lietā 56/65 *Société La Technique Minière pret Maschinenbau Ulm GmbH* [1966] ECR 234. Tātad parasti gadījumā, ja ir konstatēts, ka vienošanās ir konkurenci ierobežojoša saskaņā ar tās mērķi, izvērtējumu no seku viedokļa var neveikt.

Tā kā Eiropas Kopienų dibināšanas līguma noteikumi attiecībā uz konkurenci tika iestrādāti Latvijas Konkurences likumā, tad līdzīgie šā likuma noteikumi būtu piemērojami atbilstoši attiecīgo Eiropas Kopienų dibināšanas līguma noteikumu interpretācijai.

[10.5] Ievērojot iepriekš šajā punktā teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka nav atsevišķi jāizvērtē pārējie kasācijas sūdzību argumenti par materiālo tiesību normu piemērošanu, jo tie nevar ietekmēt lietas iznākumu pēc būtības.

[11] Ievērojot arī šā sprieduma 9.punktā minēto, ir noraidāms abu kasācijas sūdzību arguments, ka ne Konkurences padome, ne apgabaltiesa šajā lietā nav piemērojušas Eiropas Kopienų tiesību normas, un līdz ar to ir pārkāpts Administratīvā procesa likuma 15.pants (par to, ka iestāde un tiesa administratīvajā procesā piemēro cita starpā arī Eiropas Kopienų tiesību normas).

[11.1] Pienākums piemērot Eiropas Kopienas tiesību normas Konkurences padomei un tiesai radās tikai ar Latvijas pievienošanās dienu Eiropas Savienībai – no 2004.gada 1.maija. Lemjot lietās par apstākļiem, kas notika, pirms Latvija kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti, tiesa, ņemot vērā nacionālo un Eiropas Kopienas tiesību normu saskaņotību, var Eiropas Kopienas tiesas praksi izmantot nacionālo tiesību normu interpretēšanā. Šādās lietās tā ir tiesas tiesība, nevis pienākums.

[11.2] Konkrētajā gadījumā, lai arī Konkurences padomes lēmums ir pieņemts 2004.gada 7.jūnijā (t.i., pēc Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai), lietas apstākļi notika un Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktā noteiktās aizliegtās vienošanās pārkāpums ir konstatēts attiecībā uz laiku pirms 2004.gada 1.maija. Senāta Administratīvo lietu departaments nepiekrīt "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzības argumentam, ka Eiropas Kopienas tiesību piemērošana ir jāvērtē nevis uz pārkāpuma izdarīšanas laiku, bet gan uz laiku, kad tika izdots pārsūdzētais administratīvais akts. Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta piemērošanā būtiski ir faktiskie apstākļi – brīdis, par kuru ir konstatēts aizliegtās vienošanās pārkāpums, nevis iestādes lēmuma pieņemšanas datums. Apgabaltiesa pamatoti norādīja spriedumā, ka Konkurences padome būtu tiesīga realizēt regulā Nr.1/2003 paredzētās pilnvaras, ja konkurences tiesību pārkāpums būtu noticis vai turpinājies pēc 2004.gada 1.maija.

[11.3] Līdz ar to Senāta Administratīvo lietu departaments nepiekrīt kasatorei, ka Konkurences padomei un tiesai bija pienākums piemērot Konkurences likuma 11.pantu saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.pantu, jo tā ir noteikts regulā Nr.1/2003.

Tajā pašā laikā, kā jau secināts šā sprieduma 9.4.punktā, Konkurences likums ar Eiropas Kopienas tiesību normām faktiski bija saskaņots jau pirms 2004.gada 1.maija (arī laikā, kad Digitālais centrs un "Kempmayer" noslēdza Līgumu). Apgabaltiesa konstatēja, ka Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts ir analogs Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta pirmajai daļai, un pamatoti savā spriedumā varēja atsaukties uz Eiropas Kopienas tiesas un Eiropas Kopienas Pirmās instances tiesas nolēmumiem.

[12] Senāta Administratīvo lietu departaments iepriekš atzina, ka Eiropas Kopienas tiesību normas šajā lietā nebija obligāti piemērojamas, jo lietas faktiskie apstākļi notika un pārkāpums fiksēts par laiku, kad Latvija vēl nebija kļuvusi par Eiropas Savienības dalībvalsti.

Konkurences padome secināja, ka pārkāpums noticis no 2002.gada 14.novembra (kad tika noslēgts Līgums) līdz 2003.gada 10.septembrim (kad Digitālais centrs paziņoja "Kempmayer" par

saistību izpildes apturēšanu). Apgabaltiesa šim secinājumam piekrita un arī Senāta Administratīvo lietu departaments atbalsta šo viedokli.

Ja viens no līguma dalībniekiem paziņo otram, ka turpmāk saistībā ar noslēgto līgumu neveiks nekādus pasākumus, tad no konkurences tiesību viedokļa nevar uzskatīt, ka pēc būtības tiek turpināta no šā līguma izrietošā konkurences ierobežošana. Līdz ar to konstatējams, ka šādos apstākļos konkurences tiesību pārkāpums vairs netiek turpināts.

[13] Senāta Administratīvo lietu departaments noraida abās kasācijas sūdzībās minēto argumentu, ka Konkurences padome ir rīkojusies *ultra vires*, jo tai nav tiesību ar savu lēmumu atzīt kādu līgumu par spēkā neesošu, t.i., piemērot civiltiesiskas sankcijas.

Apgabaltiesa ir secinājusi, ka "Kempmayer" darbībās, noslēdzot Līgumu ar Digitālo centru daļā par ciparu uztvērēju piegādi, ir konstatējams Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punktā minētā pārkāpuma sastāvs. Saskaņā ar šo tiesību normu ir aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana Latvijas teritorijā, to skaitā vienošanās par darbībām (bezdarbību), kuru dēļ cits tirgus dalībnieks ir spiests atstāt kādu konkrēto tirgu vai tiek apgrūtināta potenciāla tirgus dalībnieka iekļūšana kādā konkrētajā tirgū.

No 11.panta pirmās daļas 7.punkta redakcijas izriet, ka gadījumā, ja tiek konstatēts, ka starp tirgus dalībniekiem ir bijusi šajā tiesību normā minētā aizliegtā vienošanās, šāda vienošanās nav spēkā *ex lege* (t.i., uz likuma pamata). Turklāt, tiesību norma paredz, ka šāda vienošanās nav spēkā jau kopš tā brīža, kad bijusi noslēgta. Apstāklim, vai Konkurences padome šo konstatējumu tiešā tekstā ieraksta savā lēmumā, nav juridiskas nozīmes, jo, kā jau minēts, sekas iestājas uz likuma, nevis iestādes lēmuma pamata. Līdz ar to nav pamatots apgalvojums, ka ir piemērotas civiltiesiskas sankcijas.

Ņemot vērā minēto, nav pamata uzskatīt, ka apgabaltiesai attiecībā uz Konkurences padomes lēmuma lemjošās daļas 2.punktu (atbilstoši kurai Līgums daļā par ciparu uztvērēju piegādi atzīts par spēkā neesošu) bija jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 74.panta pirmās daļas noteikumi, saskaņā ar kuriem administratīvais akts nav spēkā, ja to ir izdevusi iestāde, kurai konkrētā administratīvā akta izdošana nav piekritīga.

[14] Senāta Administratīvo lietu departaments noraida arī trešās personas "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzībā izteikto argumentu, ka nav saprotams, kādā daļā apgabaltiesa un Konkurences padome ir atzinušas Līgumu par konkurenci ierobežojošu, jo Līgumā nav īpaši izdalīta daļa par ciparu uztvērēju piegādi.

No Administratīvās apgabaltiesas sprieduma izriet, ka Konkurences padome ir pamatoti secinājusi, ka šajā lietā konkrētās preces tirgus ir ciparu uztvērēju piegāde. Identificējusi konkrētās preces tirgu, Konkurences padome, izvērtējot Līguma atbilstību Konkurences likuma normām, analizēja Līgumu konkrētā tirgus kontekstā. Tas apstāklis, ka Līgumā nav īpaši uzsvērta daļa par ciparu uztvērēju piegādi, neizslēdz iespēju iestādei šādu konkrētās preces tirgu identificēt un analizēt. Šajā daļā iestāde pieņem lēmumu.

Minēto secinājumu apstiprina Eiropas Kopienas tiesas atzītais, skaidrojot Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta (kas reglamentē aizliegtās vienošanās) otrās daļas noteikumus, kas paredz, ka automātiski nav spēkā visi nolīgumi vai lēmumi, kas ir aizliegti saskaņā ar šo pantu. Lietā *56/65 Soci  t   La Technique Mini  re pret Maschinenbau Ulm GmbH [1966] ECR 234* Eiropas Kopienas tiesa atzina, ka noteikums par automātisku spēkā neesamību attiecas uz tām vienošanās daļām, kuras atbilstoši Eiropas Kopienas dibināšanas l  guma 81.panta pirmajai daļ  i ir uzskatāmas par aizliegtām. Vieno  šanās kopumā ir spēkā neeso  sa, ja aizliegtos nosacījumus nevar atdalīt no pārējā l  guma teksta.

Tātad, lai arī tiesību norma ir formulēta, vārdiski aptverot visu vieno  šanos, konkrētās lietas kontekstā būtiska ir tā vieno  šanās daļa, attiecībā uz kuru ir konstatēts konkurences tiesību pārkāpums. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā šādi ir piemērojamas arī attiecīgās Konkurences likuma normas.

[15] Kasācijas sūdzībās norādīta virkne procesuālo tiesību normu pārkāpumu, kad apgabaltiesas rīcība, neatliekot lietas izskatīšanu un pabeidzot to, kasācijas sūdzību iesniedzēju ieskatā ir novedusi pie lietas nepareizas izsprie  šanas. Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka šie kasācijas sūdzību argumenti nav apmierināmi un līdz ar to nerada pamatu apgabaltiesas sprieduma atcel  šanai.

[15.1] Kasācijas sūdzību iesniedzējas uzskata, ka, izskatot lietu bez pieteicējas pārstāvja, apgabaltiesa ir liegusi vi  nam realizēt Administratīvā procesa likuma 145.pantā paredzētās tiesības izteikt savu viedokli tiesas sēdē un piedalīties pierādījumu iesnieg  šan  , līdz ar to pārkāpjot likuma "Par tiesu varu" 24.pantā noteikto pušu līdztiesības principu un Administratīvā procesa likuma 14.¹pant   noteikto procesuālā taisnīguma principu.

Administratīvā procesa likuma 268. un 269.pants reglamentē gadījumus, kādos tiesa atliek lietas izskatīšanu. 268.pantā minēti gadījumi, kurus konstatējot, tiesai ir pienākums atlikt lietas izskatīšanu. Savukārt 269.pants atstāj tiesas kompetencē, ievērojot konkrētos apst  klus, izlemt jautājumu par lietas izskatīšanas atlik  šanu. Atbilsto  ši š  i normai tiesa var nolemt, ka lietas izskatīšana ir

atliekama, ja vēl nepiecie  šams vākt pierādījumus vai arī nepiecie  šams uzklaust   tiesas sēdē procesa dal  b  nieku, kuram ir pazi  n  ts par tiesas sēdi, bet kurās uz to nav ieradies. Pirms jautājuma izlem  šanas tiesa uzklausa citu procesa dal  b  nieku viedokli par iespējamību izskatīt lietu, tomēr šis viedoklis tiesai nav saistošs. Kā jau minēts, likumdevējs ar attiecīgo tiesību normu š   jautājuma izlem  šanu atst  j  s tikai un vienīgi tiesas kompetencē.

Konkrētajā gadījumā pieteicējas pārstāvis dienu pirms tiesas sēdes iesniedza tiesai l  gumu atlikt lietas izskatīšanu sakarā ar viņa saslim  šanu. Šādā gadījumā tiesai atbilsto  ši Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punktam bija jālemj, vai lietu ir iespējams izskatīt sakarā ar procesa dal  b  nieka neiera  šanos. Kā redzams no tiesas sēdes protokola, Administratīvā apgabaltiesa š   l  gumu aps  rieda un atzina, ka lietu ir iespējams izskatīt bez "Kempmayer" pārstāvja piedalīšanās.

Līdz ar to Senāta Administratīvo lietu departaments nekonstatē, ka apgabaltiesa, izskatot lietu bez pieteicējas (juridiskas personas, kura savu viedokli p  dusi gan pieteikumā, gan apelācijas sūdzībā) pārstāvja piedalīšanās, būtu pieļāvusi procesuālo tiesību normu pārkāpumus.

[15.2] Ņemot vērā, ka uz apgabaltiesas sēdi nebija ieradies "Kempmayer" pārstāvis, tiesa bez viņa viedokļa uzklaustīšanas izlēma divus "Kempmayer Latvia" pieteiktos l  gumus (par jautājuma uzdo  šanu Eiropas Kopienas tiesai prejudici  l  a nolēmuma snieg  šanai un pierādījumu v  k  šanu). Kasācijas sūdzībās minēts, ka līdz ar to pārkāpts Administratīvā procesa likuma 220.pants, atbilsto  ši kuram tiesa pieteiktos l  gumus izlemt pēc pārējo administratīvā procesa dal  b  nieku uzklaustīšanas.

Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka minētā tiesību norma paredz noklausīties kl  teso  šos procesa dal  b  niekus. Pretējā gadījumā š  i norma var t  kt izmantota, lai nepamatoti novilcin  tu lietas izskatīšanu. Turklāt, jāņem vērā, ka, izlemt  jot pieteiktos l  gumus, citu procesa dal  b  nieku izteiktie viedokļi attiecībā uz š   l  gumu apmierināšanu tiesai nav saisto  ši. Tiesas kompetencē ir izlemt, vai lietas izskatīšanai ir nepiecie  šams apmierināt l  gumus vai tie ir noraidāmi. Ja persona uzskata, ka l  gums noraidīts nepamatoti, tā var norādīt uz š   apstākli, pārsūdzot tiesas nolēmumu.

Ņemot vērā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst š   kasācijas sūdzību argumentu par nepamatotu.

[15.3] "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 61.pantu, jo noraidījusi šis tre  s  s personas pārstāvja tiesas sēdē izteikto l  gumu atlikt lietas izskatīšanu, lai vi  s varētu iepazīties ar lietas materiāliem.

Saskaņā ar minēto tiesību normu administratīvā procesa dalībniekam ir tiesības iepazīties ar lietu un izteikt savu viedokli jebkurā procesa stadijā. Šī ir procesa dalībnieka tiesība, lai varētu iepazīties ar visiem lietā esošajiem materiāliem, tajā skaitā citu procesa dalībnieku viedokļiem, dalībnieku iesniegtajiem vai tiesas savāktajiem pierādījumiem, un sagatavot savu viedokli par tiem. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 14.¹pantā nostiprinātajam procesuālā taisnīguma principam visiem procesa dalībniekiem ir jābūt iespējai pienācīgi sagatavoties un izteikt savu viedokli. Tajā pašā laikā 148.panta otrā daļa noteic, ka administratīvā procesa dalībniekam savas tiesības ir jāizmanto godprātīgi.

Kā redzams no lietas materiāliem, apelācijas tiesvedība tika ierosināta un tiesas sēde uz 2005.gada 9.novembri tika noteikta ar tiesneša 2005.gada 16.jūnija lēmumu. Pavēstes par tiesas sēdi procesa dalībniekiem tika nosūtītas 2005.gada 7.oktobrī. Trešā persona "Kempmayer Latvia" to saņēma 2005.gada 10.oktobrī. Tiesas sēdes protokolā fiksēts viens no "Kempmayer Latvia" pārstāvja izteiktajiem lūgumiem atlikt lietas izskatīšanu sakarā ar to, ka viņš nav iepazinies ar lietas materiāliem. Lai to izdarītu, pārstāvis minēja, ka viņam nepieciešama nedēļa laika.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka personai ir jārespektē tiesneša lēmums attiecībā uz laiku, kad ir noteikta lietas izskatīšana, un jāpieliek visas pūles, lai lēmumu pildītu. Tostarp juridiskajai personai būtu savlaicīgi jāizvēlas persona, kuru tā pilnvaro sevi pārstāvēt. "Kempmayer Latvia" pilnvaroja zvērinātu advokātu R.Bušu pārstāvēt to tiesu iestādēs 2005.gada 8.novembrī, t.i., dienu pirms lietas izskatīšanas Administratīvajā apgabaltiesā. Trešā persona "Kempmayer Latvia" ir iesaistījies šajā lietā pirmās instances tiesā saskaņā ar Administratīvās rajona tiesas tiesnešu 2004.gada 13.decembra lēmumu. Tai bija savlaicīgi zināms gan pieteikuma, gan lietā iesniegto paskaidrojumu, gan apelācijas sūdzības saturs, jo gan rajona tiesa, gan apgabaltiesa šos dokumentus šai trešajai personai nosūtīja. Nav konstatējami objektīvi šķēršļi, ka "Kempmayer Latvia" nebija iespēja sagatavoties tiesas sēdei un savlaicīgi pilnvarot pārstāvi. Līdz ar to Senāta Administratīvo lietu departaments nepieņemot kasācijas sūdzības argumentam par Administratīvā procesa likuma 61.panta pārkāpumu.

Iepriekš minēto argumentu dēļ ir noraidāms arī "Kempmayer Latvia" iebildums, ka apgabaltiesa pabeidza lietas izskatīšanu pēc būtības, lai gan šīs trešās personas pārstāvis tam iebildis, kā iemeslu norādot, ka viņam nav zināmi lietas materiāli.

[15.4] "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzībā minēts, ka, noraidot tās lūgumu par pierādījumu savākšanu, apgabaltiesa pārkāpusi likuma "Par tiesu varu" 17.panta pirmo daļu un Administratīvā procesa

likuma 103.pantu, 107.panta ceturto daļu un 150.panta ceturto daļu. Kasācijas sūdzības iesniedzējas ieskatā apgabaltiesai bija jāatliek lietas izskatīšana un jānoskaidro, kādu informāciju pirms lēmuma pieņemšanas Tieslietu ministrija sniedza Konkurences padomei. Tādējādi trešās personas ieskatā varētu pārliecināties, vai pārsūdzētajā lēmumā ir pareizi norādīts, ka lietu Konkurences padome ir ierosinājusi pēc savas iniciatīvas vai arī šāds lēmums pieņemts pēc valsts pārvaldes iestāžu norādījuma.

Trešā persona norāda uz Konkurences padomes priekšsēdētāja intervijā Latvijas Televīzijas 1.programmas raidījumā "100.pants" minēto, ka izmeklēšana šajā lietā uzsākta, jo no Tieslietu ministrijas saņemta informācija, ka starp Digitālo centru un "Kempmayer" noslēgtais līgums var saturēt noteikumus, kuri nav atbilstoši Konkurences likumam. "Kempmayer Latvia" norāda, ka saskaņā ar Konkurences likuma 8.panta sesto daļu norādījumus par lietas izpēti uzsākšanu konkrētajā gadījumā Konkurences padomes priekšsēdētājam un tās locekļiem nevar dot ne Ministru kabinets, ne ekonomikas ministrs, ne citas personas.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesa pamatoti nav izprasījusi ne minēto informāciju, ne arī minēto Konkurences padomes priekšsēdētāja intervijas ierakstu. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 149.pantu pierādījumi administratīvajā lietā ir ziņas par faktiem, uz kuriem pamatoti administratīvā procesa dalībnieku prasījumi un iebildumi, kā arī ziņas par citiem faktiem, kuriem ir nozīme lietas izspriešanā.

Konkrences padome ierosināja lietu un uzsāka izpēti par Līguma atbilstību Konkurences likuma normām 2003.gada 8.augustā, kad padomes lēmumu pieņemšanas procesu reglamentēja Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumi Nr.224 "Konkrences padomes lēmumu pieņemšanas kārtība". Atbilstoši šo noteikumu 2.punktam pamats lietas ierosināšanai par Konkurences likuma iespējamo pārkāpumu bija tās personas iesniegums, kura pamatoti ieinteresēta Konkurences likuma pārkāpuma novēršanā, Konkurences padomes iniciatīva vai citas institūcijas ziņojums. Ierosinot lietu, Konkurences padome norāda vienu no minētajiem procesuālajiem pamatiem. Apstākļi, ka pirms lietas ierosināšanas ir saņemta informācija no kādas valsts pārvaldes iestādes, neizslēdz iespēju padomei secināt, ka ir ierosināma lieta. Procesuāli lieta tiek ierosināta pēc Konkurences padomes iniciatīvas.

Turklāt, kā izriet no Konkurences padomes pārstāvja tiesas sēdē teiktā, Konkurences padomes rīcībā nav šīs lietas ietvaros saņemtas informācijas no Tieslietu ministrijas. Savukārt Konkurences padomes priekšsēdētāja intervijas izpriešanai nav pamata, jo tai nav nozīmes konkrētās lietas izspriešanā.

[16] Senāta Administratīvo lietu departaments nepievienojas "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzībā ietvertajam argumentam, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi procesuālo tiesību normas attiecībā uz pierādījumu novērtēšanu.

[16.1] Ņemot vērā šā sprieduma 15.4.punktā minēto, par nepamatotu atzīstams kasatores iebildums, ka apgabaltiesas spriedumā (9.3.punktā), nepārbaudot "Kempmayer Latvia" sniegto informāciju, nepareizi norādīts, ka Konkurences padome lietu ierosinājusi pēc savas iniciatīvas.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu kasācijas sūdzības argumentu, ka apgabaltiesa nepamatoti konstatējusi, ka lietā nav strīda par apstākli attiecībā uz lietas ierosināšanu pēc Konkurences padomes iniciatīvas, jo tiesas sēdē "Kempmayer Latvia" pārstāvis apšaubīja šo apstākli. Tajā pašā laikā šis apstāklis nav uzskatāms par tādu, kas varētu būt par pamatu sprieduma atcelšanai. Atbilstoši šā sprieduma 15.4.punktā minētajam "Kempmayer Latvia" lūgums šā fakta noskaidrošanai nebija pamatots un norādītie pierādījumi nevarēja ietekmēt lietas izspriešanu pēc būtības.

[16.2] Kasācijas sūdzībā ir pareizi norādīts, ka apgabaltiesa sprieduma 10.punktā, konstatējot apstākļus, par kuriem lietā nav strīda, ir neprecīzi atsaukusies uz sprieduma 8.punktu. Konkrētie apstākļi ir konstatēti sprieduma 9.punktā. Tomēr kā kasācijas sūdzības arguments par apgabaltiesas sprieduma nepamatotību tas ir noraidāms, jo nepārprotami šī ir apgabaltiesas pārrakstīšanās kļūda, par kuru savus iebildumus kasatore varēja minēt, izmantojot Administratīvā procesa likuma 260.pantā paredzētās tiesības iesniegt pieteikumu par pārrakstīšanās kļūdas labošanu.

[16.3] Attiecībā uz kasācijas sūdzībās norādīto, ka apgabaltiesa spriedumā nav sniegusi konkrēto lietas apstākļu analīzi, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas spriedums nav pietiekami motivēts. Tomēr apgabaltiesas spriedums, ar kuru pārsūdzētais Konkurences padomes lēmums atzīts par tiesisku, ir pareizs pēc būtības. Tādēļ, ņemot vērā, ka šajā lietā nav jāiegūst papildu pierādījumi, balstoties uz procesuālās ekonomijas principu, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka šā iemesla dēļ apgabaltiesas spriedums šajā lietā nav atceļams.

[17] Senāta Administratīvo lietu departaments nepiekrīt "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzības argumentam, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 250.panta otrās daļas noteikumus. Norādot uz šīs tiesību normas pārkāpumu, kasatore apgalvo, ka apgabaltiesa sprieduma 19.punktā minēto ir pamatojusi ar apstākļiem, uz kuriem Konkurences padome sava administratīvā akta pamatojumā nebija atsaukusies.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 250.panta otro daļu tiesa, vērtējot administratīvā akta tiesiskumu, ņem vērā tikai tos apstākļus, uz kuriem iestāde ir atsaukusies administratīvā akta pamatojumā. Atbilstoši šai tiesību normai tiesai konkrētajā lietā vajadzēja vērtēt, vai pamatoti, ņemot vērā Konkurences padomes konstatētos apstākļus, padome ir secinājusi, ka ir noticis Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta pārkāpums.

Sava sprieduma 19.punktā apgabaltiesa izvērtēja, vai ir pamatots pieteikumā ietvertais arguments par to, ka Konkurences padome nepamatoti nepiemēroja Eiropas Kopienas tiesības un pieņēma lēmumu, kas ir pretrunā Eiropas Kopienas tiesībām. Apgabaltiesa konstatēja, ka starp Digitālo centru un "Kempmayer" noslēgtais Līgums neatbilst Eiropas Komisijas noteiktajiem kritērijiem, lai varētu secināt, ka ir notikusi tirdzniecība starp dalībvalstīm. Līdz ar to apgabaltiesa atzina, ka vienošanās, kas neietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm un nav skatāma saskaņā ar Eiropas Kopienas tiesību aktiem konkurences jomā, var tikt skatīta nacionālo konkurenci reglamentējošo normatīvo aktu ietvaros, ja konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana rodas vai var rasties nacionālajā līmenī.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tas apstāklis, ka apgabaltiesa sprieduma 19.punktā izdarītā secinājuma pamatošanai izmantoja faktus, kas nav minēti Konkurences padomes lēmumā, neliecina par Administratīvā procesa likuma 250.panta otrās daļas pārkāpumu. Šajā sprieduma punktā apgabaltiesa nevis izmantoja papildu argumentus iestādes lēmuma pamatošanai, bet gan analizēja pieteicējas apgalvojumu par to, kādus apsvērumus iestādei vajadzēja savā lēmumā ietvert, bet ko tā nav darījusi.

[18] "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzībā norādīts uz Administratīvā procesa likuma 302.panta (neminot konkrētu panta daļu) pārkāpumu, jo šīs trešās personas ieskatā apgabaltiesa nav vērtējusi apelācijas sūdzības argumentu par to, ka pārsūdzētajā lēmumā Konkurences padome nav argumentējusi, kāpēc, izskatot lietu, nav piemērota Lēmuma Nr.5/2001 2.–6.pantā* noteiktā procedūra.

Apgabaltiesa spriedumā nav izvērtējusi minēto apelācijas sūdzības argumentu. Tomēr šis apstāklis nenozīmē, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmās daļas noteikumus, atbilstoši kuriem apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības sakarā ar apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā lūgts šajā sūdzībā. Atbilstoši apelācijas sūdzībai pieteicēja pārsūdzēja Administratīvās rajona tiesas spriedumu pilnā apjomā un lūdza atcelt

* **Red.piez.:** domāts 2001.gada 25.aprīļa lēmuma Nr.5/2001 pielikuma 2.–6.pants.

Konkurences padomes lēmumu. Šā lūguma izlemšanā apgabaltiesai nebija pienākuma analizēt visus apelācijas sūdzības argumentus, bet tikai būtiskos, kas varēja ietekmēt lietas izspriešanu pēc būtības.

Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka konkrētā apelācijas sūdzības argumenta neizvērtēšana nevarēja novest pie cita lietas iznākuma turpmāk minēto iemeslu dēļ.

Kā norādīts Lēmuma Nr.5/2001 2.pantā,* lietas par Asociācijas izveidošanas līguma 64.panta pārkāpumiem, kas varētu ietekmēt gan Kopienas, gan Latvijas tirgu un kuru izskatīšana var būt abu konkurences institūciju kompetencē, tiek izskatītas Eiropas Komisijā un Latvijas Konkurences padomē. Gan no šīs normas, gan arī Asociācijas izveidošanas līguma 64.panta secināms, ka Eiropas Komisijā tika izskatītas tās lietas, kuras varēja ietekmēt tirdzniecību starp Eiropas Kopienu un Latviju. Tas apstāklis, ka Konkurences padome savā lēmumā nav atrunājusi, kāpēc konkrētajā gadījumā nav uzskatāms, ka būtu piemērojama Lēmumā Nr.5/2001 noteiktā procedūra, nenorāda uz lēmuma kļūdainumu. Iestādei parasti lēmumā nav jāatspoguļo visi apsvērumi, kas nav ņemti vērā, pieņemot lēmumu, ja tie neietekmē lēmuma rezultātu pēc būtības. Konkrētajā gadījumā Senāta Administratīvo lietu departaments nekonstatē, ka apsvērumu par Lēmuma Nr.5/2001 piemērošanu neietveršana lēmumā būtu uzskatāms par apstākli, kas novedis pie Konkurences padomes lēmuma, ar kuru konstatēts nacionālās tiesību normas (t.i., Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta) pārkāpums, prettiesiskuma.

[19] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 21.novembra spriedums ir atstājams negrozīts, bet "Kempmayer" un "Kempmayer Latvia" kasācijas sūdzības ir noraidāmas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 21.novembra spriedumu, bet Anglijas un Velsas uzņēmēj sabiedrības "Kempmayer Media Limited" un sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Kempmayer Media Latvia" kasācijas sūdzības noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

* **Red.piez.:** domāts 2001.gada 25.aprīļa lēmuma Nr.5/2001 pielikuma 2.pants.

Tiesību normu spēks laikā un to intertemporālā piemērojamība konkurences pārkāpumu lietās

1. *Publiskajās tiesībās jaunā tiesību norma parasti ir piemērojama tiem apstākļiem, kas radušies pirms, bet turpinās pēc jaunās tiesību normas spēkā stāšanās (ievadītiem jeb turpinātiem apstākļiem), tas ir, jaunajai tiesību normai ir tūlītējs spēks. Vienlaikus likumdevējs šim vispārējam principam attiecībā uz konkrētām normām var noteikt izņēmumus (tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).*

2. *Vērtējot tiesību normu spēku laikā un to intertemporālo piemērojamību, iestādei un tiesai vispirms ir jānoskaidro, vai likumdevējs nav noteicis izņēmuma gadījumus no vispārējā principa, tas ir, vai likumdevējs jau nav devis skaidru risinājumu attiecīgajai situācijai. Šābu gadījumā vienmēr piemērojams vispārējais princips (tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).*

3. *Ja likumdevējs nav skaidri noteicis, kura norma attiecīgajam gadījumam ir jāpiemēro, iestādei un tiesai ir jāievēro vispārējais princips par tiesību normas piemērojamību publiskajās tiesībās, tas ir, jāpieņem, ka šai tiesību normai ir tūlītējs spēks (tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).*

4. *Ja Konkurences likuma pārkāpums ir uzsākts vienas tiesību normas spēkā esamības laikā, bet turpināts un pārtraukts citas tiesību normas spēkā esamības laikā, piemērojama tā likuma redakcija, kas bija spēkā, kad pārkāpums tika pabeigts, – jaunākā tiesību norma. Jaunākā tiesību norma ir piemērojama neatkarīgi no tā, vai tā ietver nelabvēlīgāku sankciju kā iepriekšējā tiesību norma vai ne (tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).*

2006.gada 16.maijā

Lieta Nr. SKA-168

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa	
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas SIA "Lattelekom SIA" pārstāvjiem I.Austriņai un zvērinātajam advokātam V.Tihonovam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Konkurences padomes pilnvarotajam pārstāvim J.Račko,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz "Lattelekom" SIA pieteikumu par Konkurences padomes 2002.gada 17.jūlija lēmuma Nr.34 atcelšanu, sakarā ar Konkurences padomes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Saeima 1997.gada 18.jūnijā pieņēmusi Konkurences likumu (turpmāk – 1997.gada Konkurences likums), kas stājās spēkā 1998.gada 1.janvārī. Pamatojoties uz šo likumu, Ministru kabinets 1997.gada 30. decembrī izdevis noteikumus Nr.444 "Konkurences likuma pārkāpumu izskatīšanas kārtība" (turpmāk – Noteikumi Nr.444), kas stājās spēkā 1998.gada 4.janvārī.

[2] SIA "Lattelekom SIA" (turpmāk – Lattelekom) un SIA "Datatel" 1999.gada 8.novembrī noslēgušas līgumu Nr.2050019, ar kuru Lattelekom iznomā SIA "Datatel" 34 Mbit iekšzemes ciparu līniju starp Kaļķu ielu 6, Ventspilī (Lattelekom telpas), un Pērses ielu 2, Rīgā (SIA "Telia Latvija" telpas). Šā līguma izpildei starp Lattelekom, SIA "Datatel" un Zviedrijā reģistrēto uzņēmējsabiedrību "Telia Aktiebolag" (turpmāk – Telia AB) 1999.gada 30.decembrī noslēgts trīspusējs līgums par jaudas (kapacitāšu) savienojumu. Atbilstoši šim līgumam nacionālo nomāto jaudu no Rīgas uz Ventspili nomā SIA "Datatel", bet starptautisko nomāto jaudu no Ventspils līdz Kistai caur Latvijas–Zviedrijas 1 jūras kabeli nomā Telia AB. Atbilstoši līgumam Lattelekom ir atbildīga par starpsistēmu sakariem, kuri nepieciešami starp nacionālo nomāto jaudu un starptautisko nomāto jaudu, savukārt SIA "Datatel" maksā Lattelekom uzstādīšanas maksu 8000 latos un ikmēneša maksu par pamatpakalpojumiem 14 000 latos.

SIA "Datatel" 2001.gada 31.janvārī un 19.februārī nosūtījusi Lattelekom komerciālā piedāvājuma pieprasījumu 34 Mbps ciparu nomātās līnijas ierīkošanai maršrutā no Rīgas (Pērses ielā 2) līdz Lattelekom un "Lietuvos Telekomas" telekomunikāciju savienojuma punktam. Šajā pieprasījumā SIA "Datatel" norādījusi, ka minētā līnija paredzēta SIA "Datatel" nomātās 34 Mbps līnijas Rīga–Ventspils rezervēšanai. Lattelekom, 2001.gada 20.februārī atbildot uz šo pieprasījumu, norādījusi, ka Lattelekom ir izstrādāti tarifi 34 Mbit/s starptautiskajām ciparu nomātajām līnijām, tas ir, tarifs uz Zviedriju noteikts 59 000 lati mēnesī, bet tarifs uz Lietuvu 43 000 lati. Uzvērusi uz šiem apstākļiem, Lattelekom atbildes vēstulē norādījusi, ka tā vēlas pārtraukt iepriekš minētā trīspusējā kapacitāšu savienošanas līguma darbību, tā vietā piemērojot līgumu par 34 Mbit/s starptautiskās ciparu nomātās līnijas uz Zviedriju abonēšanu ar noteikto tarifu 59 000 lati.

Savukārt SIA "Datatel" 2001.gada 3.aprīlī informējusi Lattelekom, ka vēlas šo kanālu saglabāt tā esošajā konfigurācijā. Lattelekom 2001.gada 3.aprīlī vēlreiz informējusi SIA "Datatel", ka tarifs uz Zviedriju 34 Mbit/s starptautiskajām ciparu nomātajām līnijām noteikts 59 000 lati mēnesī un tādēļ tā atbilstoši 1999.gada 30.decembra kapacitāšu savienojuma līguma 4.punkta otrās daļas noteikumiem ar 2001.gada 1.jūliju paaugstinās maksu par kapacitāšu savienošanu, nosakot to 49 000 lati mēnesī. Vienlaikus šajā vēstulē Lattelekom vēlreiz izsaka gatavību izskatīt iespēju kapacitāšu savienošanas līguma vietā noslēgt jaunu līgumu par 34 Mbit/s starptautiskās ciparu nomātās līnijas uz Zviedriju īri.

Atbildot uz šādu Lattelekom nostāju, SIA "Datatel" 2001.gada 26.jūnija vēstulē Lattelekom norādījusi, ka tās piedāvātās cenas aprēķins neatbilst izvēlētajai tīkla konfigurācijai, jo tiek savienotas divas pilnu ķēžu kapacitātes, kuras tiek pilnībā apmaksātas. SIA "Datatel" vēstulē, atsaucoties uz Satiksmes ministrijas Sakaru departamenta 2001.gada 14.jūnija sniegto skaidrojumu, arī norādījusi, ka kapacitāšu savienošana pēc būtības ir starptautiskas pilnas ķēdes un nacionālas pilnas ķēdes kapacitātes elektromehāniska savienošana, kas nav uzskatāms par telekomunikāciju pakalpojumu, bet kvalificējams kā vienreizējs savienojuma instalācijas pakalpojums, tādējādi arī ikmēneša abonēšanas maksa nav pamatota.

Savukārt Lattelekom ar 2001.gada 4.jūlija vēstuli informējusi SIA "Datatel", ka 2001.gada 2.jūlijā ir izrakstīts un SIA "Datatel" nosūtīts ikmēneša telekomunikāciju pakalpojumu rēķins, kurā kapacitāšu savienošanas pakalpojumam piemērota maksa 49 000 lati.

[3] SIA "Datatel" 2001.gada 23.augustā iesniegusi Konkurences padomē iesniegumu par iespējamo Konkurences likuma pārkāpumu – dominējoša stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu – Lattelekom darbībās, nosakot ikmēneša maksu par pakalpojumu "kapacitāšu savienošana". Konkurences padome uz šī iesnieguma pamata ierosinājusi administratīvo lietu, savukārt 2001.gada 26.septembrī tā pieņēmusi lēmumu apturēt SIA "Datatel" iesnieguma izskatīšanu līdz papildu informācijas saņemšanai. Lēmumu uzsākt lietas izpēti Konkurences padome pieņēmusi 2001.gada 12.decembrī.

[4] Saeima 2001.gada 4.oktobrī pieņēmusi jaunu Konkurences likumu (turpmāk – 2001.gada Konkurences likums), kas stājās spēkā 2002.gada 1.janvārī. Atbilstoši šā likuma pārejas noteikumu 1.punktam ar šā likuma spēkā stāšanās spēku zaudē 1997.gada Konkurences likums. Savukārt atbilstoši pārejas noteikumu 2.1.apakšpunktam līdz attiecīgo Ministru kabineta noteikumu pieņemšanai, bet ne ilgāk kā sešus mēnešus pēc šā likuma spēkā stāšanās, ir spēkā Noteikumi Nr.444, ciktāl tie nav pretrunā ar šo likumu.

[5] Konkurences padome ar 2002.gada 17.jūlija lēmumu Nr.34 konstatējusi, ka konkrētajā gadījumā Lattelekom ir jaunprātīgi izmantojusi dominējošo stāvokli un pārkāpusi 2001.gada Konkurences likuma 13.panta 4.punktu. Vienlaikus ar šo lēmumu Konkurences padome uzlikusi Lattelekom pienākumu ar lēmuma pieņemšanas brīdi pārtraukt pakalpojuma "kapacitāšu savienošana" nepamatotas ikmēneša maksas 49 000 latu iekasēšanu un turpmāk piemērot uz izmaksām balstītu maksu par minēto pakalpojumu uzturēšanu. Tāpat Konkurences padome uzlikusi Lattelekom naudas sodu 143 919 latu, kas ir 0,1 procents no Lattelekom 2001.gada finanšu gada neto apgrozījuma summas – 143 919 557 latiem, un noteikusi, ka minētais naudas sods jāieskaita valsts budžetā līdz 2002.gada 1.oktobrim. Konkurences padome šajā lēmumā secinājusi, ka konkrētajā gadījumā Lattelekom atrodas dominējošā stāvoklī (monopolstāvoklī) telekomunikāciju iznomāšanas tirgū Latvijā un konkrētais tirgus, kurā darbojas Lattelekom, ir interneta pieslēguma tirgus Latvijā. Konkurences padome arī secinājusi, ka SIA "Datatel", SIA "Telia Latvija" un Telia AB ir vērtējamas kā viens tirgus dalībnieks un tā konkrētais tirgus ir interneta pieslēguma tirgus Latvijā. Tādējādi Konkurences padome atzinusi Lattelekom un SIA "Datatel" (SIA "Telia Latvija") par konkurentiem interneta pieslēguma pakalpojuma tirgū Latvijā. Savukārt pēc šo apstākļu konstatēšanas un izvērtējusi Lattelekom veiktās darbības konkrētajā lietā, Konkurences padome secinājusi, ka Lattelekom pēc būtības ir saistījusi divus dažādus pakalpojumus – kapacitāšu savienošana un iekšzemes ciparu līniju nomu, un līdz ar to realizējusi pakalpojuma "kapacitāšu savienošana" ikmēneša maksas par jaudas savienošanas ikmēneša maksas 14 000 latu uzspiešanu. Konkurences padome arī norādījusi, ka Lattelekom noteiktā maksa 14 000 latu ir ekonomiski nepamatota, ka Lattelekom piedāvājums esošo līgumu vietā noslēgt līgumu par 34 Mbit/s starptautiskajām ciparu nomātajām līnijām nav vērtējams kā alternatīvs piedāvājums, ka Lattelekom rīcība, paaugstinot ikmēneša maksas pakalpojumam "kapacitāšu savienošana", nav ekonomiski pamatota un līdz ar to ir netaisnīga. Attiecībā uz naudas soda noteikšanu Lattelekom, Konkurences padome norādījusi, ka lēmumā ir (a) vērā ņemti vispārējie soda noteikšanas principi, (b) izvērtēts pārkāpuma veids, smagums, kas konkrētajā gadījumā ir vidēji smags, un ilgums – vidēji ilgstošs, (c) pārkāpuma radītās sekas konkurencei – palielinājis SIA "Datatel" sniegto pakalpojumu izmaksas, (d) pārkāpēja iegūtais komerciālais labums – kopā 840 000 latu, (e) kā arī normatīvais regulējums konkrētajam tirgum, kurā darbojas pārkāpējs, (f) tāpat ņemts vērā Lattelekom gada 2001.gada pārskatos uzrādītais neto apgrozījums 143 919 557 latu.

[6] Nepiekrītot šim lēmumam, Lattelekom iesniegusi Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesā pieteikumu, kurā lūgusi atzīt par pretiesisku un atcelt šo Konkurences padomes lēmumu, kā arī lūgusi apturēt minētā lēmuma izpildi līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim. Pieteikumā Lattelekom, citastarp, norādījusi, ka Konkurences padome lēmumu pamatojusi ar jauno Konkurences likumu, kas stājās spēkā ar 2002.gada 1.janvāri un nebija spēkā iespējamā pārkāpuma izdarīšanas brīdī. Līdz ar to Lattelekom uzskata, ka pārsūdzētais lēmums atzīstams par spēkā neesošu. Tāpat Lattelekom uzskata, ka iestāde nevar attiecībā uz indivīdu pieņemt lēmumus, iekams ar tiesību normām nav noteikta to pieņemšanas kārtība. Tādēļ pieteicēja norādījusi, ka iestādei nebija tiesību piemērot sodu, jo lēmuma pieņemšanas dienā nebija pieņemti attiecīgie Ministru kabineta noteikumi.

[7] Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas tiesnese ar 2002.gada 13.septembra lēmumu apturējusi pārsūdzētā Konkurences padomes lēmuma darbību.

[8] Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa ar 2003.gada 7.februāra spriedumu atzinusi par pretiesisku un atcēlusi Konkurences padomes 2002.gada 17.jūlija lēmumu Nr.34.

[9] Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā, sakarā ar Konkurences padomes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 19.decembra spriedumu atcēlusi no tā pieņemšanas dienas pārsūdzēto Konkurences padomes lēmumu. Apgabaltiesa spriedumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[9.1] Tā ka Lattelekom uzskata, ka Konkurences padome, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, nav piemērojusi pareizās tiesību normas (kas pats par sevi ir pamats lēmuma atcelšanai), šajā gadījumā tiesai vispirms ir jāizvērtē, vai lēmuma pieņemšanā pieļauti procesuāli pārkāpumi.

[9.2] No lietas materiāliem secināms, ka laikā, kad starp Lattelekom un SIA "Datatel" tika noslēgts līgums par 34 Mbit/s iekšzemes ciparu līnijas nomu, kā arī trīspusējais līgums par kapacitāšu savienojumu starp Lattelekom, SIA "Datatel" un Telia AB, un laikā, kad Lattelekom izteica piedāvājumu mainīt maksu par kapacitāšu savienošanu, kuram SIA "Datatel" nepiekrīta, spēkā bija 1997.gada Konkurences likums. Šis likums bija arī spēkā brīdī, kad SIA "Datatel" vērsās Konkurences padomē un Konkurences padome uzsāka iesnieguma izskatīšanu. Savukārt 2002.gada 17.jūlijā, kad Konkurences padome pieņēma pārsūdzēto lēmumu, spēkā jau bija 2001.gada Konkurences likums. Ievērojot šos konstatētos apstākļus, secināms, ka konkrētajā gadījumā materiālo tiesību normas bija jāpiemēro, ievērojot 1997.gada Konkurences likuma normas, savukārt procesuālo tiesību normas, kas ietvertas abos likumos un Noteikumos

Nr.444, bija piemērojamas, ievērojot to spēkā esību konkrētajā brīdī lietas izskatīšanas gaitā.

[9.3] Tā kā Konkurences padome lietas izpēti uzsācusi 2001.gada 12.decembrī, atzīstams, ka konkrētajā lietā Konkurences padome ir pareizi piemērojusi procesuālās tiesību normas, tas ir 2001.gada Konkurences likumu un Noteikumus Nr.444, ciktāl tie nebija pretrunā ar minēto likumu.

[9.4] Attiecībā uz materiālo tiesību normu piemērošanu izdarāmi tālāk minētie secinājumi.

[9.4.1] Apstākļi, ka Konkurences padome konkrētajā gadījumā ir piemērojusi 2001.gada Konkurences likuma normas, lai gan tai vajadzēja piemērot 1997.gada Konkurences likuma normas, pats par sevi nav pietiekams, lai atzītu pārsūdzēto lēmumu par prettiesisku. Šajā gadījumā ir nepieciešams izvērtēt attiecīgo tiesību normu saturu, lai konstatētu, vai vēlāko tiesību normu piemērošana varēja novest pie citāda pēc satura iestādes lēmuma. Tā kā 1997.gada Konkurences likuma tiesību normas, kas attiecas uz Konkurences likuma pārkāpumu, kura izdarīšanu iestāde ir kvalificējusi – dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, ir faktiski identiskas ar 2001.gada Konkurences likuma tiesību normām, tad šajā gadījumā atsaucē uz jaunāko tiesību normu nav atzīstams par patstāvīgu pamatu lēmuma atcelšanai.

[9.4.2] Savukārt, izvērtējot tiesību normas, kas nosaka atbildību par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, 1997.gada Konkurences likumā un 2001.gada Konkurences likumā, secināms, ka pastāv atšķirības atbildības par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu tiesiskajā regulējumā. Proti, 1997.gada Konkurences likuma 17.pants, konstatējot dominējošā stāvokļa izmantošanu, piešķir iestādei rīcības brīvību izlemt, vai konkrētajos apstākļos ir piemērojams arī naudas sods, kamēr 2001.gada Konkurences likuma 14.pants piešķir iestādei rīcības brīvību tikai uz naudas soda apmēru. Tādējādi arī secināms, ka no 1997.gada Konkurences likuma izriet, ka lēmums par naudas soda piemērošanu bija brīvais administratīvais akts, kamēr no 2001.gada Konkurences likuma – šāds lēmums ir satura izvēles administratīvais akts. Tādējādi Konkurences padome ir piemērojusi privātpersonai nelabvēlīgāku normu par pārkāpumu, kas tika izdarīts laikā, kad šādas normas nebija spēkā un kad likumdevējs bija ietvēris citus noteikumus attiecībā uz atbildību par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu. Lai gan noteiktās sekas (naudas sods) bija iespējams noteikt arī, pamatojoties uz 1997.gada Konkurences likuma normām, šo seku iestāšanās bija atkarīga no konkrētā gadījuma, kas iestādei savā lēmumā bija jāpamato. Tā kā Konkurences padome konkrētajā gadījumā lietderības apsvērumus veikusi tikai attiecībā par konkrētā naudas soda apmēru, nevis par

paša naudas soda piemērošanu vispār, lēmums daļā ir uzskatāms par nepamatotu. Savukārt šī pamatojuma neesamība neļauj pieņemt, ka arī lietderības apsvērumu veikšanas gadījumā Konkurences padome būtu pieņēmusi tādu pašu lēmumu, kas liecina, ka šāda kļūda varējusi ietekmēt Konkurences padomes lēmuma rezultātu.

[9.5] Līdz ar to konkrētajā gadījumā neatbilstoša tiesību normu piemērošana atzīstama par tik nopietnu pārkāpumu, kas pats par sevi uzskatāms par pamatu pārsūdzētā lēmuma atzīšanai par prettiesisku un līdz ar to atcelšanai.

[10] Konkurences padome ir iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūgusi atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Šā lūguma pamatošanai kasācijas sūdzības iesniedzēja norādījusi tālāk minētos argumentus.

[10.1] Apgabaltiesa, lai arī konstatējusi lietas izskatīšanai nozīmīgos apstākļus, pretēji Administratīvā procesa likuma 103.panta otrajai daļai un trešās daļas 1.punktam, 250.panta pirmajai daļai, 107.panta ceturtajai daļai, 112.panta pirmajai un otrajai daļai nav izskatījusi lietu pēc būtības. Tostarp apgabaltiesai bija jāsniedz juridiskais vērtējums konstatētajiem apstākļiem attiecībā uz Konkurences likuma pārkāpuma esamību.

[10.2] Apgabaltiesa nepareizi izvērtējusi materiālo tiesību normu piemērošanas principus un nepamatoti secinājusi, ka attiecībā uz Konkurences padomes konstatētajiem apstākļiem bija piemērojams 1997.gada Konkurences likums. Tā kā apgabaltiesa konstatējusi, ka attiecīgās 1997.gada Konkurences likuma tiesību normas ir identiskas ar attiecīgajām 2001.gada Konkurences likuma tiesību normām, tā nepamatoti nav ņēmusi vērā apstākli, ka Konkurences padome ir atsaukusies uz tiesību normām, kas pastāvēja un bija spēkā visu pārkāpuma laiku. Tāpat apgabaltiesa nepamatoti nav ņēmusi vērā, ka gadījumā, ja pārkāpums ir ilgstošs un tas turpinās, Konkurences padomei nav jāpiemēro abi normatīvie akti, tas ir, piemērojot vienu normatīvo aktu attiecībā uz laiku, kad tas bija spēkā, savukārt otru normatīvo aktu, attiecībā uz laiku, kad savukārt tas bija spēkā.

[10.3] Apgabaltiesa nepareizi izvērtējusi tiesību normas par naudas soda apmēra noteikšanai piemērojamiem principiem un nepamatoti secinājusi, ka konkrētajā gadījumā Konkurences padomei bija jāpiemēro 1997.gada Konkurences likuma tiesību normas. Šo kasācijas sūdzības argumentu pamato šādi apsvērumi:

[10.3.1] tiesa par procesuālajām tiesību normām nepamatoti atzinusi tiesību normas, kas var tikt piemērotas arī ar atpakaļejošu spēku, kas ir raksturīgs tikai materiālajām tiesību normām, piemēram, gadījumā, ja spēkā esošā tiesību norma paredz personai labvēlīgāku sankciju nekā tā tiesību norma, kas bija spēkā pārkāpuma izdarīšanas dienā;

[10.3.2] lai arī apgabaltiesa ir secinājusi, ka Konkurences padome piemērojusi nepareizu tiesību normu attiecībā uz naudas soda noteikšanu, tā vienlaikus nepamatoti atcēlusi visu Konkurences padomes lēmumu, arī tajā daļā, ar kuru tiek konstatēts Konkurences likuma pārkāpums. Apgabaltiesa šajā gadījumā nepamatoti nav ņēmusi vērā, ka jautājums par naudas soda apmēru ir saistīts ar tiesību normu, kas nosaka attiecīgā Konkurences likuma pārkāpuma tiesisko sastāvu. Naudas sodu iestāde nosaka tikai tajā gadījumā, ja tā ir konstatējusi attiecīgo pārkāpumu. Līdz ar to, ja iestāde ir kļūdījiesies soda noteikšanā, nepamatoti ir atcelt arī tās lēmumu daļā, ar kuru tā konstatē attiecīgo pārkāpumu;

[10.3.3] lietderības apsvērumi tiek izdarīti, pamatojoties uz konkrētiem faktiskiem apstākļiem, ko vērtē kopsakarā. No naudas soda iestāde var atbrīvot, ja viss konstatēto apstākļu kopums liecina, ka ir pamats atbrīvošanai no tās. Lietderības apsvērumus attiecībā uz atbrīvošanu no naudas soda atsevišķi nav iespējams izdarīt. Turklāt Noteikumu Nr.444 VI sadaļa noteica gadījumus, kad var atbrīvot no naudas soda. Tātad tie nepieļauj nepamatotu atbrīvošanu no naudas soda. Konkurences padome un apgabaltiesa nav konstatējusi apstākļus, kas būtu par pamatu konkrētajā gadījumā noteikt tādu naudas sodu, kas ir mazāks par 250 latiem.

[11] Tiesas sēdē Konkurences padomes pilnvarotais pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā norādītajiem argumentiem. Savukārt "Lattelekom" SIA pilnvarotais pārstāvis to neatzina.

Motīvu daļa

[12] Izvērtējot Administratīvās apgabaltiesas sprieduma motīvus un Konkurences padomes kasācijas sūdzības argumentus, Administratīvo lietu departamenta ieskatā šajā kasācijas tiesvedībā vispirms jānoskaidro, vai konkrētajā administratīvajā lietā apgalvotā pārkāpuma sastāva un soda noteikšanai bija piemērojams 1997.gada vai 2001.gada Konkurences likums.

[13] Apgabaltiesa spriedumā secinājusi, ka konkrētajā gadījumā, nosakot pārkāpuma sastāvu un attiecīgo sodu, bija jāpiemēro 1997.gada Konkurences likuma normas. Apgabaltiesa šādu secinājumu izdarījusi, ievērojot šādus apstākļus: (a) laikā, kad starp Lattelekom un SIA "Datatel" tika noslēgts līgums, kā arī trīspusējais līgums starp Lattelekom, SIA "Datatel" un Telia AB, un laikā, kad Lattelekom izteica piedāvājumu mainīt maksu par kapacitāšu savienošanu, kuram SIA "Datatel" nepiekrita, spēkā bija 1997.gada Konkurences likums, (b) šis likums bija arī spēkā brīdī, kad SIA "Datatel" vērsās Konkurences padomē un Konkurences padome uzsāka iesnieguma izskatīšanu. Apgabaltiesa secinājusi, ka

Konkurences padome nav piemērojusi 1997.gada Konkurences likuma normas attiecībā uz soda noteikšanu, bet gan 2001.gada Konkurences likuma normas, kas apgabaltiesas ieskatā ir nelabvēlīgāka privātpersonai un tādēļ to piemērošana nav pareiza. Vienlaikus tā arī secinājusi, ka šāda neatbilstošu tiesību normu piemērošana atzīstama par tik nopietnu pārkāpumu, kas pats par sevi uzskatāms par pamatu Konkurences padomes lēmuma atzīšanai par pretiesisku un līdz ar to atcelšanai.

[14] Iebilstot pret šo apgabaltiesas secinājumu, Konkurences padome norādījusi, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka konkrētajā gadījumā pārkāpums bija ilgstošs un tas turpinājās arī pēc 2001.gada Konkurences likuma spēkā stāšanās. Pastāvot šādiem apstākļiem, Konkurences padomes ieskatā tai ir jāpiemēro 2001.gada Konkurences likums, nevis 1997.gada Konkurences likums vai abi šie normatīvie akti.

[15] Tādēļ Administratīvo lietu departamenta ieskatā, lai atbildētu uz jautājumu, kura likuma norma ir piemērojama, jānoskaidro, kāda tiesību norma piemērojama pie apstākļiem, ja apgalvotais pārkāpums ir uzsākts vienas tiesību normas spēkā esamības laikā, bet turpināts un pārtraukts citas tiesību normas spēkā esamības laikā. Vienlaikus arī jānoskaidro, kādi ir galvenie apstākļi (fakti), ko apgabaltiesai attiecībā uz šo jautājumu bija nepieciešams konstatēt.

[16] Būtībā šādā gadījumā iestādei un tiesai ir jāvērtē attiecīgās tiesību normas spēks laikā un tās intertemporālā piemērojamība. Administratīvo lietu departaments jau agrāk savā judikatūrā ir pievienojies tiesību literatūrā izteiktajam viedoklim, ka publiskajās tiesībās jaunā tiesību norma parasti ir piemērojama tiem apstākļiem, kas radušies pirms, bet turpinās pēc jaunās tiesību normas spēkā stāšanās (ievadītiem jeb turpinātiem apstākļiem), citiem vārdiem sakot, jaunajai tiesību normai ir tūlītējs spēks (*sk. Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 11.janvāra sprieduma lietā Nr. SKA-13 11.punktu un 2006.gada 14.februāra sprieduma lietā Nr. SKA-23 13.punktu*). Vienlaikus šajos nolēmumos Administratīvo lietu departaments arī uzsvēris, ka likumdevējs šim principam attiecībā uz konkrētām normām var noteikt izņēmumus. Tādēļ pie jebkuriem apstākļiem iestādei un tiesai vispirms ir jānoskaidro, vai likumdevējs nav noteicis izņēmuma gadījumus no šī judikatūrā un tiesību literatūrā akceptētā principa, citiem vārdiem sakot, vai likumdevējs jau nav devis skaidru risinājumu šādai situācijai. Vērtējot šo jautājumu, iestādei un tiesai reizē arī jāņem vērā, ka šādu gadījumā vienmēr piemērojams vispārējais princips.

[17] 2001.gada Konkurences likums neregulē jautājumus par šī likuma spēku laikā. Šis likums vispār neaplūko jautājumus, ja šā likuma pārkāpums ir uzsākts pirms tā spēkā stāšanās un turpinās šā

likuma darbības laikā. Arī 1997.gada Konkurences likumā nebija iekļauta vispārīga tiesību norma par šā likuma spēku laikā. Tomēr šā likuma pārejas noteikumos ir ietverti īpaši noteikumi attiecībā uz atsevišķām darbībām, kas šā likuma spēkā stāšanās dienā – 1998.gada 1.janvārī – būtu kvalificējamās kā šā likuma pārkāpumi. Proti, šā likuma pārejas noteikumu 2.punkts noteica: "Dominējošā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, kas aizsākta pirms šā likuma stāšanās spēkā, bet ir aizliegta saskaņā ar šā likuma 17.pantu, izbeidzama sešu mēnešu laikā pēc šā likuma stāšanās spēkā". Savukārt pārejas noteikumu 3.punkts noteica: "Gada laikā no šā likuma spēkā stāšanās dienas vienošanās, lēmumi un saskaņota darbība, kas uzsākta pirms šā likuma spēkā stāšanās, bet ir aizliegta saskaņā ar šā likuma 15.panta pirmo daļu, izbeidzama vai grozāma tā, lai atbilstu 15.panta pirmajai daļai, vai arī par to ir jāziņo saskaņā ar 15.panta otro un trešo daļu." Tātad 1997.gada Konkurences likumā bija paredzēti izņēmumi attiecībā uz atbildības iestāšanos par šajā likumā paredzēto pārkāpumu, tas ir, atbildība, pastāvot noteiktiem apstākļiem, neiestājās, neatkarīgi no tā, ka pats likums, kas aizliedz noteiktās darbības, bija stājies spēkā. Līdz ar to būtībā 1997.gada Konkurences likums noteica, ka tam atsevišķos gadījumos nav tūlītējs spēks. Taču, kā norādīts šīs rindkopas sākumā, 2001.gada Konkurences likums pat pārejas noteikumos nenoteica īpašu risinājumu aplūkojamajai situācijai.

[18] Ja likumdevējs nav devis skaidru risinājumu šādai situācijai, iestādei un tiesai ir jāpiemēro vispārējais princips par tiesību normas piemērojamību publiskajās tiesībās, tas ir, jāpieņem, ka šai tiesību normai ir tūlītējs spēks. Izvērtējot, kā izpaužas tiesību normas tūlītējs spēks, ja privātpersona pārkāpumu ir sākusi īstenot viena likuma spēkā esamības laikā un turpinājusi to cita likuma spēkā esamības laikā, Senāts pievērš uzmanību tam, ka likuma "Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību" 19.pants noteic: "Personas, kuras izdarījušas Krimināllikumā paredzētus atsevišķus noziedzīgus nodarījumus (arī turpinātus un ilgstošus noziedzīgus nodarījumus), kas uzsākti līdz Krimināllikuma spēkā stāšanās brīdim, bet pabeigti vai pārtraukti pēc tā, saucamas pie kriminālatbildības un sodāmas pēc Krimināllikuma attiecīgā panta." Tātad pat tādā privātpersonu tiesībām jūtīgā jomā kā krimināltiesības gadījumos, ja persona nodarījuma atsevišķas darbības bija veikusi iepriekšējā likuma redakcijas spēkā esamības laikā un turpinājusi tās jaunā likuma redakcijas spēkā esamības laikā, tiek piemērota tā likuma redakcija, kas bija spēkā, kad izdarīta beidzamā no tādām pašām noziedzīgām darbībām. Turklāt šajā gadījumā šī jaunākā tiesību norma, attiecīgi arī jaunais sods, tiek piemērots neatkarīgi no tā, vai tas ir nelabvēlīgāks nekā iepriekšējais sods. Šie apsvērumi Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir

pietiekami, lai līdzīgu apstākļu vērtēšanu izvirzītu kā priekšnoteikumu gadījumos, ja persona ir izdarījusi Konkurences likuma pārkāpumu. Turklāt Senāts 2006.gada 1.jūnija spriedumā lietā Nr.SKA-149 ir vērtējis ļoti līdzīgu tiesību jautājumu, tas ir, vai Konkurences padomei, pieņemot lēmumu pēc 2004.gada 1.maija, bija jāīsteno Padomes 2002.gada 16.decembra regulā (EK) Nr. 1/2003, kas stājās spēkā 2004.gada 1.maijā, paredzētās pilnvaras. Minētajā spriedumā Senāts uzsvēra apstākļa – vai Konkurences padomes apgalvotais pārkāpums ir noticis vai turpinājies pēc attiecīgā datuma (pēc 2004.gada 1.maija) – izšķirošo nozīmi piemērojamā likuma izvēlē (*sk. minētā sprieduma 11.2.apakšpunktu*).

[19] Tādējādi, atbildot uz šā sprieduma 15.punktā izvirzīto jautājumu, konkrētajā tiesvedībā apgabaltiesai bija jānoskaidro, vai Konkurences padomes apgalvotais pieteicējas pārkāpums ir noticis jeb pārtraukts pirms 2002.gada 1.janvāra vai tomēr tas ir turpinājies arī pēc šī datuma.

[20] Izvērtējot apgabaltiesas spriedumu, Administratīvo lietu departaments negūst pārliecību, ka apgabaltiesa šādu vērtējumu būtu izdarījusi. Tās spriedums kopumā vairāk liecina par to, ka apgabaltiesa, lai arī konstatējusi, ka Konkurences padome ir atzinusi, ka iespējamais Lattelekom pārkāpums ir bijis vidēji ilgstošs, ir pieņēmusi, ka iespējamais pārkāpums ir noticis līdz 2001.gada 31.decembrim. Šo secinājumu pamato arī apstākļi, ka no apgabaltiesas sprieduma motīviem nav iespējams secināt, ka apgabaltiesa būtu uzskatījusi, ka Konkurences padomei 1997.gada Konkurences likums bija jāpiemēro par tiem Lattelekom iespējamajiem pārkāpumiem, ko tā izdarījusi līdz 2001.gada 31.decembrim, bet par tiem, kas izdarīti pēc šī datuma – 2001.gada Konkurences likums. Taču tādā gadījumā Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa nav atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmās daļas noteikumiem novērtējusi pārsūdzētā Konkurences padomes lēmuma nolēmuma daļas 2.punktā norādīto, ka Konkurences padome uzliek Lattelekom pienākumu ar lēmuma pieņemšanas brīdi pārtraukt pakalpojuma "kapacitāšu savienošana" nepamatotas ikmēneša maksas 49 000 latu iekasēšanu un turpmāk piemērot uz izmaksām balstītu maksu par minēto pakalpojumu uzturēšanu. Kā jau konstatējusi apgabaltiesa, Konkurences padome pārsūdzēto lēmumu pieņēmusi 2002.gada 17.jūlijā, tātad ar šo datumu Konkurences padomes ieskatā arī tika pārtraukts Lattelekom iespējamais pārkāpums. Nesniedzot motīvus attiecībā uz šiem apstākļiem, apgabaltiesa arī pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta trešo daļu.

[21] Ievērojot iepriekš izklāstītos motīvus (sk. šā sprieduma 15.–20.punktu) un to, ka Konkurences padomes lēmumā norādītie apsvērumi pietiekami pamato 2001.gada Konkurences likuma piemērošanu, savukārt apgabaltiesa nav sniegusi nekādu pamatojumu attiecībā uz šiem apsvērumiem, Administratīvo lietu departaments atzīst šos apgabaltiesas Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmās un trešās daļas pārkāpumus par tādiem, kas varēja novest pie nepareizas lietas izspriešanas. Tādējādi, atbildot uz Motīvu daļas sākumā izvirzīto jautājumu (sk. 12.punktu), apgabaltiesas secinājums, ka konkrētajā administratīvajā lietā Konkurences padomes apgalvotā pārkāpumu sastāva un soda noteikšanai bija piemērojams 1997.gada Konkurences likums, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav atzīstams par pietiekami pamatotu.

[22] Tā kā iepriekš analizētajam jautājumam ir izšķiroša nozīme attiecībā uz visu apgabaltiesas motīvu pamatotību, tad vienlaikus arī ir nepamatots apgabaltiesas secinājums, ka šajā gadījumā 1997.gada Konkurences likuma nepiemērošana pati par sevi ir pamats Konkurences padomes lēmuma atzīšanai par prettiesisku un līdz ar to atcelšanai. Šie apgabaltiesas nepareizie secinājumi Administratīvo lietu departamenta ieskatā konkrētajā tiesvedībā varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas. Minētais atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta otrajai daļai rada pamatu apgabaltiesas sprieduma atcelšanai.

[23] Ņemot vērā, ka Administratīvo lietu departaments ir konstatējis tādu apgabaltiesas sprieduma pārkāpumu, kas rada pamatu tā atcelšanai, Administratīvo lietu departamentam nav nepieciešams atbildēt uz pārējiem kasācijas sūdzības argumentiem. Tādēļ, ievērojot visus iepriekš minētos motīvus, Administratīvo lietu departaments secina, ka Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.decembra spriedums ir jāatceļ un lieta jānosūta jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atceļt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.decembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

6. Nolēmumi lietās par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumiem

Administratīvā procesa uzsākšana no jauna uz personas iesnieguma pamata; vienlīdzības principa piemērošana; tiesiskas valsts principa elementi

1. Administratīvā procesa uzsākšana no jauna, pamatojoties uz personas iesniegumu, ir iespējama vienīgi tad, ja attiecīgais administratīvais akts vēl ir spēkā. Savukārt, ja administratīvais akts jau ir izpildīts un tātad zaudējis spēku, personai nav pamata prasīt, lai iestāde lemtu par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna saistībā ar Administratīvā procesa likuma 87.pantā norādītajiem apstākļiem (Administratīvā procesa likuma 87.pants).

2. Vienlīdzības princips paredz, ka, pastāvot vienādiem (analogiem) faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, iestādei un tiesai ir jāpieņem vienādi (analogi) lēmumi, savukārt, pastāvot atšķirīgiem apstākļiem – atšķirīgi lēmumi. Minētais nozīmē, ka visiem jautājuma izlemšanai būtiskajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem ir jābūt vienādiem un ja kaut viens no faktiskajiem vai tiesiskajiem apstākļiem ir atšķirīgs, tas var būt pietiekami, lai atzītu, ka personas neatrodas vienādos apstākļos. Ja laikā, kad personai tika izmaksāts slimības pabalsts, spēkā bija citādāks tiesiskais regulējums kā laikā, kad slimības pabalsts tika piešķirts citai personai, atzīstams, ka šādas personas atradušās atšķirīgos tiesiskajos apstākļos (Administratīvā procesa likuma 6.pants).

3. Viens no tiesiskas valsts principa elementiem ir noteikums, ka spēkā esošas tiesību normas ir jāpilda. Tas ir, lai tiktu garantēta tiesiskā drošība un tiesību sistēmas funkcionēšana, likums jāievēro arī tad, ja tas personas ieskatā nepilnīgi apmierina taisnīguma prasības. Tiesiskās drošības labad personai ir jāpakļaujas arī tādiem likumiem, kurus tā pati uzskata par netaisnīgiem (tiesiskas valsts princips, tiesību doktrīnas).

2006.gada 15.martā

Lieta Nr. SKA-41

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs	senators	V.Jonikāns
senatore	senatore	J.Briede
senatore	senatore	V.Krūmiņa
senatore	senators	D.Mita
senators	senatore	N.Salienieks
senatore		I.Skultāne,
piedaloties pieteicējai		Jekaterinai P.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta pēc Jekaterinas P. pieteikuma par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumu, sakarā ar Jekaterinas P. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 29.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar 2003.gada 17.oktobra Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) Rīgas pilsētas Ziemeļu filiāles lēmumu Nr.7704 Jekaterinai P. par laika periodu no 2003.gada 8.septembra līdz 14.oktobrim piešķirts slimības pabalsts Ls 572,35. Ņemot vērā likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunktā noteikto, ka kalendāra dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalstu aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 50% no 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, kas bija spēkā apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā, pabalsts izmaksāts, piemērojot 50% ierobežojumu.

2004.gada 21.janvārī Jekaterina P. vērsās ar iesniegumu VSAA Rīgas pilsētas Ziemeļu filiālē ar lūgumu piešķirt viņai slimības pabalstu pilnā apmērā, proti, bez 50% ierobežojuma. Kā pamatojumu Jekaterina P. norādījusi to, ka Satversmes tiesa ar 2004.gada 14.janvāra spriedumu ir atzinusi par neatbilstošu Satversmes 91.pantam likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturto daļu un pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunktu. Tādējādi viņai piemērotās tiesību normas, kuras paredzēja 50% ierobežojumu, bija pretrunīgas.

Izskatījusi minēto iesniegumu, VSAA Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona nodaļa 2004.gada 4.februāra lēmumā Nr.101 norādīja, ka VSAA 2003.gada 17.oktobra lēmums Nr.7704 ir tiesisks un pamatots. Šo lēmumu Jekaterina P. apstrīdēja VSAA direktorei, norādot, ka ir mainījušies lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi, un lūdza veikt slimības pabalsta pārrēķinu un izmaksāt slimības pabalstu pilnā apmērā bez 50% ierobežojuma.

Ar VSAA Apdrošināšanas uzraudzības daļas 2004.gada 22.marta lēmumu Nr.72 atstāts spēkā VSAA Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona nodaļas 2004.gada 4.februāra lēmums Nr.101 par atteikšanos uzsākt administratīvo procesu no jauna uz Jekaterinas P. iesnieguma pamata, jo lietas tiesiskie apstākļi nav mainījušies adresātam par labu. Lēmumā norādīts, ka: 1) Jekaterina P. nav apstrīdējusi VSAA 2003.gada 17.oktobra lēmumu Nr.7704 tajā norādītajā termiņā; 2) VSAA Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona nodaļas 2004.gada 4.februāra lēmumu Nr.101 var uzskatīt par atteikumu uzsākt administratīvo procesu no jauna; 3) VSAA 2003.gada 17.oktobra lēmums Nr.7704 pieņemts, pamatojoties uz tajā laikā spēkā esošajām likuma normām un slimības pabalsta aprēķinā nav pieļauta kļūda; 4) ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103 par pretrunīgu un spēkā neesošu atzīta likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturto daļu un pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunkts. Normas atzīstamas par spēkā neesošām no sprieduma publicēšanas dienas, 2004.gada 15.janvāra, un tikai konstitucionālās sūdzības iesniedzējam – no brīža, kad viņam radās tiesības uz pabalsti.

[2] 2004.gada 22.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Jekaterinas P. pieteikums, kurā lūgts atcelt VSAA Apdrošināšanas uzraudzības daļas 2004.gada 22.marta lēmumu Nr.72 un uzlikt VSAA par pienākumu veikt pieteicējas slimības pabalsta pārrēķinu un izmaksāt slimības pabalstu pilnā apmērā, nepiemērojot 50% ierobežojumu. Pieteikumā norādīts, ka: 1) administratīvais process lietā bija jāuzsāk no jauna, jo līdz ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103 tiesiskie apstākļi ir mainījušies pieteicējai par labu. Šis nolēmums attiecināms uz visām personām, kurām piemērots pabalsta izmaksas ierobežojums, jo pretējā gadījumā personas tiek nostādītas nevienlīdzīgos apstākļos; 2) slimības pabalsta aprēķinā ir pieļauta kļūda, jo norādītais 2002.gada decembra mēneša algas apmērs neatbilst darba devēja norādītajam lielumam, tāpēc faktiskie apstākļi ir mainījušies pieteicējai par labu.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2004.gada 1.oktobra spriedumu Jekaterinas P. pieteikums noraidīts, bet VSAA Apdrošināšanas uzraudzības daļas 2004.gada 22.marta lēmums Nr.72 atzīts par tiesisku un pamatotu.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicējas iesniegto apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 29.augusta spriedumu Jekaterinas P. pieteikumu par VSAA Apdrošināšanas uzraudzības daļas 2004.gada 22.marta lēmuma Nr.72 atcelšanu un pienākuma uzlikšanu izdot pieteicējai labvēlīgu administratīvu aktu noraidījusi. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Lietā ir strīds par to, vai VSAA pamatoti atteica uzsākt no jauna administratīvo procesu.

Lietā ir strīds par to, vai līdz ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103 tiesiskie apstākļi ir mainījušies pieteicējai par labu.

[3.2] Ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103 par neatbilstošu Satversmes 91.pantam atzīta likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturtā daļa (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2003.gada 1.janvārim) un pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunkts. Attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējām B.S. un I.P. šīs normas atzītas par spēkā neesošām no brīža, kad iesniedzējām radās tiesības uz slimības un maternitātes pabalstiem. Tādējādi atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32.panta trešajai daļai uzskatāms, ka attiecībā uz pārējām personām šīs tiesību normas atzītas par spēkā neesošām no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, t.i., no 2004.gada 15.janvāra.

2004.gada 21.decembra lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu sakarā ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas pieteikumu (ieteikuma reģ.Nr.183, reģ. datums 25.10.2004.) Satversmes tiesas kolēģija ir atzinusi: lai gan saskaņā ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu apstrīdētā tiesību norma tikai attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējām atzīta par spēkā neesošu no brīža, kad šīm personām radās tiesības uz maternitātes pabalstu, arī attiecībā uz personām, kuras apstrīdētās tiesību normas darbības laikā **iesniegušas pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā**, nevarētu būt citāds risinājums. Konkrētajā lietā I.D., kurai attiecīgajā laika periodā radās tiesības uz maternitātes pabalstu, attiecīgā tiesību norma noteica maternitātes pabalsta ierobežojumu, un viņa tāpat kā konstitucionālās sūdzības iesniedzējas 2003.gada jūlijā bija sākusi aizstāvēt savas tiesības (tikai atšķirībā no konstitucionālās sūdzības iesniedzējām iesniedza pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā). Satversmes tiesas kolēģija secināja, ka gan šī persona, gan abas konstitucionālās sūdzības iesniedzējas atradušās vienādos un salīdzināmos apstākļos, tāpēc viņai nevar rasties negatīvākas sekas kā konstitucionālās sūdzības iesniedzējām.

[3.3] Tā kā pieteicēja vēlējusi uzsākt administratīvo procesu lietā no jauna tikai pēc Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās, secināms, ka viņa neatrodas salīdzināmā situācijā ar personām, kuras iesniegušas pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā pirms Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās, un līdz ar to pieteicējas apgalvojums, ka Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedums mainīja tiesiskos apstākļus pieteicējai par labu, ir nepamatots.

Līdz ar to VSAA pamatoti atteikusies uzsākt lietā administratīvo procesu no jauna.

[3.4] Pieteikumā norādīts, ka slimības pabalsta aprēķinā ir pieļauta kļūda, jo norādītais 2002.gada decembra mēneša algas apmērs neatbilst darba devēja norādītajam lielumam. Pieteicējas 2002.gada valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta apmērs bija Ls 17 300, tātad mēnesī Ls 1441,67, nevis VSAA norādītā 2002.gada decembra mēneša summa Ls 552,61. Apgabaltiesa piekrit atbildētāja norādītajam, ka, pat pieļaujot, ka VSAA veiktais aprēķins ir neprecīzs, slimības pabalsta apmērs nemainītos, jo apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā, kā iepriekš noskaidrots, spēkā bija likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturtā daļa un pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunkta norma, kas paredzēja 50% ierobežojumu no 2003.gada iemaksu objekta maksimālā apmēra, kas saskaņā ar 2002.gada 20.augusta Ministru kabineta noteikumu Nr.375 "Grozījumi Ministru kabineta 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru"" 1.1.apakšpunktu bija Ls 18 400.

[4] Kasācijas sūdzību iesniedza pieteicēja, lūdzot atcelt apgabaltiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nav piemērojusi tās tiesību normas, kuras vajadzēja piemērot, un ir nepareizi interpretējusi piemērotās materiālo tiesību normas: Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 246.panta trešo daļu, 247.panta pirmo daļu, 250.panta trešo daļu, 87.panta pirmās daļas 1. un 2.punktu un trešās daļas 2.punktu, 72.panta pirmo un otro daļu, 17.panta piekto daļu, Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" (turpmāk – Administratīvo aktu procesa noteikumi) 90.1., 90.2., 90.3.apakšpunktus un 92.punktu, Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantus, kā arī nav ņēmusi vērā Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu.

[4.2] Tiesa nav vērtējusi radušos nevienlīdzību pret pieteicēju. Tiesa nav ņēmusi vērā, ka bija mainījušies tiesiskie un faktiskie lietas apstākļi un pieteicējai varēja pieņemt labvēlīgāku lēmumu. Tiesiskie apstākļi mainījušies pieteicējai par labu: tiesību norma, ar kuru pieteicējai, izmaksājot pabalstu, bija noteikts 50% ierobežojums, ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu ir atzīta par prettiesisku. Turklāt Administratīvā apgabaltiesa 2005.gada 29.marta spriedumā I.D. lietā, kas pēc būtības ir analogiska pieteicējas lietai, nosprieda atzīt par prettiesisku VSAA lēmumu, kurā tika atteikts uzsākt administratīvo procesu no jauna. Arī faktiskie apstākļi ir mainījušies: slimības pabalsta aprēķinā ir pieļautas kļūdas, sakarā ar kurām aprēķinātais pabalsts ir nepareizs. Bez tam, ņemot vērā

judikatūru, VSAA veica pabalstu pārrēķinu un izmaksu pilnā apmērā vēl divām fiziskajām personām analogiskās lietās.

[4.3] Ir absurda situācija, kad tiesa akceptē, ka nav svarīgi, kādas summas norāda VSAA, galvenais, ka, piemērojot ierobežojumu, izmaksas summa nemainās. Tas ir nepareizi pieteicējas ieskatā, jo katram ir tiesības saņemt administratīvo aktu ar korektu aprēķinu.

[4.4] Personām, kuras iesniedza pieteikumu Satversmes tiesā (I.P. un B.S.) pabalsti tika izmaksāti pilnā apmērā, tādējādi tika nodibināta judikatūra, kura jāievēro.

Arī I.D. lietā un L.K. lietā VSAA, nesagaidot tiesas spriedumu, ir izdevusi jaunus lēmumus, kuros pabalsti tika izmaksāti pilnā apmērā. Šie gadījumi ir pretrunā ar tiesas spriedumu šajā lietā, jo tiesa nav ņēmusi vērā Satversmes tiesas spriedumu. Tiesa nevarēja uzskatīt, ka prettiesisku normu piemērošana pret pieteicēju ir pareiza un nediskriminējoša un ka tās nevar būt atceltas attiecībā pret pieteicēju. Ņemot vērā Satversmes 91.pantu, nevar būt dažāda pieeja analogiskās lietās. Pieteicējas konstitucionālās tiesības tika aizskartas tādā pašā mērā kā to personu tiesības, kuras bija iesniegušas attiecīgu pieteikumu Satversmes tiesā.

[4.5] Satversmes tiesas pasludinātais datums nevar būt par pamatu atšķirīgai pieejai konkrētajā gadījumā. Administratīvās apgabaltiesas spriedums paredz atšķirīgu attieksmi pret tiem, kuri ir paspējuši iesniegt pieteikumu tiesā līdz Satversmes tiesas sprieduma pasludināšanai un tiem, kuri iesnieguši pieteikumus tiesā pēc Satversmes tiesas sprieduma, kas ir pretrunā ar Satversmes 91.pantu.

Lai netiktu pārkāpts Satversmes 91.pants, vienādos un salīdzināmos apstākļos nevar spriest dažādi.

[4.6] Tiesa nav izvērtējusi lietas materiālos esošos dokumentus, kas norāda uz VSAA nekonsekventu rīcību analogiskos gadījumos attiecībā uz sociāli apdrošināto personu mēnešu iemaksas summās pieļauto kļūdu labojumiem. Piemēram, I.Š. gadījumā VSAA izlaboja pieļauto kļūdu, izdodot jaunu administratīvo aktu, bet pieteicējas gadījumā VSAA kļūdu nav izlabojusi.

[4.7] Ievērojot minēto, ir pārkāpts arī APL 6.pantā noteiktais vienlīdzības princips, jo ir personas, kurām līdzīgos apstākļos pieņemts lēmums par labvēlīgāka administratīvā akta izdošanu.

[5] Paskaidrojumus sakarā ar kasācijas sūdzību iesniedza VSAA. Paskaidrojumos norādīts, ka tiesa nav pieļāvusi ne materiālo, ne procesuālo tiesību normu pārkāpumus.

[6] Uz tiesas sēdi nav ieradies VSAA pārstāvis. Administratīvo lietu departamentā ir saņemts VSAA lūgums izskatīt lietu bez tās pārstāvja klātbūtnes. Ņemot vērā, ka par tiesas sēdi bija paziņots likumā noteiktajā kārtībā, Administratīvo lietu departaments atzina par iespējamu izskatīt lietu bez VSAA pārstāvja piedalīšanās.

Tiesas sēdē pieteicēja uzturēja kasācijas sūdzību un paskaidroja, ka VSAA aprēķins par 2002.gada decembri nav pareizs. Pieteicēja arī paskaidroja, ka mainījās gan lietas tiesiskie, gan faktiskie apstākļi. Ar Satversmes tiesas spriedumu ir atzīta par prettiesisku tiesību norma, kurā bija noteikts 50% ierobežojums. B.S. un I.P. ir izmaksāti pabalsti pilnā apmērā, arī I.D. un L.K. pabalsti ir izmaksāti pilnā apmērā. Savukārt I.Š. ir līdzīgs apdrošināšanas gadījuma beigu periods ar pieteicēju, tikai I.Š. ir iesniegusi iesniegumu par pabalsta izmaksu pēc Satversmes tiesas sprieduma atšķirībā no pieteicējas.

Motīvu daļa

[7] Atbilstoši APL 87.panta trešās daļas 1.punktam iesniegumu par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna var iesniegt, kamēr administratīvais akts ir spēkā. Savukārt saskaņā ar APL 70.panta trešo daļu administratīvais akts ir spēkā tik ilgi, līdz to izpilda.

No lietas materiāliem izriet, ka 2003.gada 17.oktobra VSAA Rīgas pilsētas Ziemeļu filiāles lēmums Nr.7704, ar kuru Jekaterinai P. par laika periodu no 2003.gada 8.septembra līdz 14.oktobrim piešķirts slimības pabalsts Ls 572,35, ievērojot likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunktā noteikto 50% ierobežojumu, ir kļuvis neapstrīdams un ir izpildīts.

Ievērojot minēto un to, ka administratīvais akts par pabalsta izmaksu attiecībā uz pieteicēju jau bija izpildīts, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, administratīvo procesu no jauna uz iesnieguma pamata konkrētajā gadījumā vairs nevarēja uzsākt. Tādējādi arī nav pamata vērtēt, vai ir mainījušies lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi.

[8] Pēc būtības lietā ir strīds par to, vai pieteicējai bija tiesības saņemt slimības pabalstu pilnā apmērā. Tādējādi nepieciešams noskaidrot, kādas tiesību normas konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteicēju bija piemērojamas.

Likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturtā daļa (redakcijā, kas bija spēkā uz brīdi, kad tika pieņemts VSAA lēmums par pabalsta piešķiršanu pieteicējai) noteica, ka "kalendārās dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalstu aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, kas bija spēkā apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā". Minētā likuma pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunktā bija noteikts, ka "šā likuma 31.panta ceturtajā daļā noteiktā kalendāra dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalstu aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 50% no 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, kas bija spēkā apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā".

Tādējādi 2003.gada 17.oktobrī, kad tika pieņemts VSAA lēmums par pabalsta piešķiršanu pieteicējam, bija spēkā minētā tiesību norma, kas paredzēja 50% ierobežojuma piemērošanu.

2003.gada 30.oktobrī Saeima grozīja minēto likumu un izslēdza pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunktu.

Ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103 par neatbilstošu Satversmes 91.pantam atzīta likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturtā daļa (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2003.gada 1.janvārim) un pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunkts. Attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējam šīs normas atzītas par spēkā neesošām no brīža, kad iesniedzējam radās tiesības uz slimības un maternitātes pabalstiem.

[9] Kasācijas sūdzības iesniedzēja uzskata, ka līdz ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103 tiesiskie apstākļi ir mainījušies pieteicējam par labu un ka viņai pienākas pabalsts pilnā apmērā, proti, bez 50% ierobežojuma.

Kā atzīst Administratīvo lietu departaments, vispirms nepieciešams noskaidrot, vai ar minēto Satversmes tiesas spriedumu par spēkā neesošām atzītās tiesību normas atbilstoši spriedumā noteiktajam būtu atzīstamas par spēkā neesošām arī attiecībā uz slimības pabalsta aprēķinu pieteicējam.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 32.panta trešo daļu tiesību norma (akts), kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiska spēka tiesību normai, uzskatāma par spēkā neesošu no Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienas, ja Satversmes tiesa nav noteikusi citādi.

Ņemot vērā, ka tikai attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējam ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu apstrīdētās tiesību normas tika atzītas par spēkā neesošām no brīža, kad iesniedzējam radās tiesības uz slimības un maternitātes pabalstiem, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka attiecībā uz Jekaterinu P. apstrīdētās tiesību normas nav atzītas par spēkā neesošām no brīža, kad viņai radās tiesības uz slimības pabalstu.

Ievērojot minēto, pieteicējas apgalvojums, ka Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedums mainīja tiesiskos apstākļus pieteicējam par labu, ir nepamatots, uz ko ir norādīts arī apgabaltiesas spriedumā.

[10] Satversmes tiesas kolēģija 2004.gada 21.decembra lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu pēc Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas pieteikuma ir atzinusi: lai gan saskaņā ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu apstrīdētā tiesību norma tikai attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējam atzīta par spēkā neesošu no brīža, kad šīm personām radās tiesības uz maternitātes pabalstu, arī attiecībā uz personām, kuras iesniegušas pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā, nevarētu būt citāds

risinājums. Konkrētajā lietā I.D., kurai attiecīgajā laika periodā radās tiesības uz maternitātes pabalstu, attiecīgā tiesību norma noteica maternitātes pabalsta ierobežojumu, un viņa, tāpat kā konstitucionālās sūdzības iesniedzējas (B.S. un I.P.), 2003.gada 24.jūlijā bija uzsākusi aizstāvēt savas tiesības (tikai atšķirībā no konstitucionālās sūdzības iesniedzējam iesniedza pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā, nevis Satversmes tiesā). Satversmes tiesas kolēģija minētajā 2004.gada 21.decembra lēmumā secināja, ka gan šī persona, gan abas konstitucionālās sūdzības iesniedzējas atradušās vienādos un salīdzināmos apstākļos, tāpēc I.D. nevar rasties negatīvākas sekas kā konstitucionālās sūdzības iesniedzējam.

No lietas materiāliem izriet, ka Jekaterina P. nebija apstrīdējusi VSAA 2003.gada 17.oktobra lēmumu un vērsās VSAA ar iesniegumu par pabalsta pārrēķināšanu un izmaksu pilnā apmērā tikai pēc Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās, t.i., 2004.gada 21.janvārī. Tādējādi secināms, ka pieteicēja neatrodas salīdzināmā situācijā ar I.D., kura bija iesniegusi pieteikumu par VSAA lēmumu par maternitātes pabalsta piešķiršanu vispārējās jurisdikcijas tiesā jau pirms Satversmes tiesas sprieduma spēkā stāšanās.

[11] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, kā nepamatotus Administratīvo lietu departaments noraida kasācijas sūdzības iesniedzējas argumentus, ka tiesa nav vērtējusi radušos nevienlīdzību pret pieteicēju. Kā atzīst Administratīvo lietu departaments, pieteicēja konkrētajā gadījumā neatradās salīdzināmā situācijā ne ar vienu no kasācijas sūdzībā minētajām personām, kurām pabalsts tika izmaksāts pilnā apmērā, nepiemērojot 50% ierobežojumu. B.S. un I.P. gadījumā Satversmes tiesa atzina, ka tikai attiecībā uz viņām apstrīdētās tiesību normas ir uzskatāmas par spēkā neesošām no brīža, kad viņām radās tiesības uz slimības un maternitātes pabalstiem. Savukārt I.D. bija uzsākusi aizstāvēt savas tiesības vispārējās jurisdikcijas tiesā pirms minētā Satversmes tiesas sprieduma. I.Š. gadījums ir atšķirīgs no pieteicējas gadījuma, jo I.Š. vērsās ar iesniegumu VSAA par slimības pabalsta izmaksu 2004.gada 5.februārī, proti, pēc Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra sprieduma stāšanās spēkā. Tādējādi likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunkts, kas paredzēja ierobežojumu, vairs nebija piemērojams un I.Š. bija tiesības saņemt pabalstu pilnā apmērā.

Ievērojot minēto, pieteicējas gadījumā ir citi faktiskie apstākļi un tādējādi nav pamatots pieteicējas kasācijas sūdzībā minētais arguments, ka tika pārkāpts Satversmes 91.pants.

Atšķirīga attieksme pret pieteicēju, VSAA atsakoties viņai izmaksāt pabalstu pilnā apmērā, konkrētajā gadījumā ir pamatota, jo tajā brīdī, kad viņai tika izmaksāts slimības pabalsts, bija spēkā tā

likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" redakcija, kas paredzēja 50% ierobežojumu. Likuma "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 7.pants noteic, ka spēkā esošie likumi ir saistoši visā Latvijas teritorijā, kas ir viens no **tiesiskas valsts principa** elementiem. Tiesību doktrīnā ir norādīts, ka viena no senākajām tiesiskās domāšanas atziņām ir tāda, ka likums jāievēro arī tad, ja tas ne visai pilnīgi apmierina taisnīguma prasības. Tiesiskās drošības labad personai ir jāpakļaujas arī tādiem likumiem, kurus tā pati uzskata par netaisnīgiem. Kamēr tiesību norma ir spēkā, tā ir jāievēro vai pret to likumā noteiktā kārtībā ir jāceļ iebildumi. Pozitīvās (rakstītās) tiesības ir jārespektē, lai tiktu garantēta tiesiskā drošība un tiesību sistēmas funkcionēšana (sk.: *Horns N. Ievads tiesību zinātnē un filozofijā // Likums un Tiesības, decembris, 2000, 354.lpp.*).

Tādējādi Administratīvo lietu departaments atzīst, ka, izskatot lietu, nav pārkāptas ne Satversmes, ne APL, ne Administratīvo aktu procesa noteikumu normas, ko savā kasācijas sūdzībā ir norādījuši pieteicēja.

[12] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa pēc būtības nav izlēmusi jautājumu par to, vai, aprēķinot slimības pabalstu pieteicējai, ir pareizi noteikta pabalsta aprēķinā ietvertā 2002.gada decembra iemaksu alga. Pēc pieteicējas norādītā šī summa ir Ls 1441,67, bet pēc VSAA veiktā aprēķina – Ls 552,61.

Ņemot vērā to, ka 2002.gada decembra iemaksu algas lielumam konkrētajā lietā būtu nozīme tikai tad, ja pieteicējai būtu atzītas tiesības saņemt slimības pabalstu pilnā apmērā bez likumā noteiktā 50% ierobežojuma, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka, neskatoties uz spriedumā pieļauto nepilnību, tas atstājams negrozīts, jo neizlemtais jautājums neietekmē tā tiesiskumu pamatjautājumā par slimības pabalsta apmēru un VSAA lēmuma pamatotību.

[13] Šādos apstākļos Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts, bet pieteicējas kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu, 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 29.augusta spriedumu atstāt negrozītu, bet pieteicējas Jekaterinas P. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Maternitātes un slimības pabalsta aprēķināšanai piemērojamās normas saistībā ar Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu Nr.2003-19-0103; prasījums – labvēlīgāka administratīvā akta izdošana; likuma robu aizpildīšana

1. Pieteicēja prasījums atcelt administratīvo aktu par pabalsta piešķiršanu un uzlikt par pienākumu iestādei izdot jaunu administratīvo aktu, nosakot lielāku pabalstu, ir vērtējams kā pieteikums par papildu administratīvā akta izdošanu jeb administratīvā akta grozīšanu uz labvēlīgāku administratīvo aktu.

To apstiprina apsvērumi: ja pieteikums tiktu apmierināts tikai daļā par administratīvā akta atcelšanu, bet netiktu apmierināts daļā par jauna administratīvā akta izdošanu, tas mazāk atbilstu pieteicēja interesēm nekā tad, ja pieteikums abās daļās tiktu noraidīts. Tādējādi šāds prasījums ir jāvērtē nevis no tiesību ierobežojuma viedokļa (vai tiesību normas attaisno pieteicējas tiesību ierobežojumu), bet gan no tā, vai pieteicējai pienākas papildus pieprasītās tiesības (Administratīvā procesa likuma 184.pants).

2. Izvērtējot tiesību normas, kuras iepriekš noteica, ka kalendārās dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalsta aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 50 procentus no 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, Satversmes tiesa kā nepamatoti ierobežojošu un neatbilstošu Satversmei ir uzskatījusi tieši 50 procentu nosacījumu pabalstu izmaksai. Savukārt nosacījumu, ka iemaksu alga nedrīkst pārsniegt 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmērā, par neatbilstošu Satversmei tiesa nav atzinusi (Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103).

3. Gadījumā, ja sakarā ar Satversmes tiesas spriedumu laika posmam, par kuru iestādei jāizdod jauns administratīvais akts (jāaprēķina pabalsts, ņemot vērā Satversmes tiesas nolēmt), pabalsta aprēķināšanas kārtību *expressis verbis* nenosaka neviena tiesību norma, uzskatāms, ka konkrētajā gadījumā ir izveidojies likuma robs. Iestādei tas ir jāaizpilda, sistēmiski analizējot līdzīgu gadījumu tiesisko regulējumu (lemšanas brīdī spēkā esošo) un konkrētajā gadījumā jāpiemēro šās analīzes rezultātā konstatētie tiesību principi (tiesību teorija).

4. Iepriekšējo tiesību normu, kas bija spēkā pirms Satversmes tiesas atceltās normas, šādos gadījumos varētu piemērot vienīgi tad, ja apstākļi, kuru dēļ personai radušās tiesības uz pabalstu, būtu iestājušies pirms Satversmes tiesas vērtētās normas spēkā stāšanās, vai arī tad, ja Satversmes tiesa vērtētās normas būtu atzinusi par spēkā neesošām no to spēkā stāšanās dienas (Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra, Satversmes tiesas likuma 32.pants).

2006.gada 1.jūnijā

Lieta Nr. SKA-184

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	J.Briede
senatore	D.Mīta
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicējai Baibai S., viņas pārstāvim A.Strupišam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pilnvarotajai pārstāvei A.Barkānei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Baibas S. pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 17.marta lēmuma Nr.66 atcelšanu un jauna administratīvā akta par pabalsta pārrēķināšanu izdošanu, sakarā ar Baibas S. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.decembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) Rīgas pilsētas Latgales filiāle ar 2002.gada 28. novembra lēmumu Nr.11822 piešķīrusi Baibai S. slimības pabalstu 244,62 latus par laiku no 2002.gada 18.oktobra līdz 2002.gada 3.novembrim. Savukārt ar lēmumu Nr.11823 tā piešķīrusi viņai maternitātes pabalstu 1 658,90 latus par laiku no 2002.gada 4.novembra līdz 2003.gada 12.janvārim. Šos abus lēmumus Baiba S. apstrīdējusi.

VSAA ar 2003.gada 16.janvāra lēmumu Nr.7 un lēmumu Nr.8 atstājusi negrozītus apstrīdētos lēmumus.

VSAA Rīgas pilsētas Latgales filiāle ar 2003.gada 27.marta lēmumu Nr.7722 piešķīrusi Baibai S. maternitātes pabalstu par laiku no 2003.gada 13.janvāra līdz 9.martam 1 327,12 latus.

[2] Baiba S. vērsās Latvijas Republikas Satversmes tiesā (turpmāk – Satversmes tiesa), lūdzot atzīt par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmei (turpmāk – Satversme) likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturto daļu,

pārejas noteikumu 2.4.apakšpunktu un Ministra kabineta 1998.gada 28.jūlija noteikumu Nr.270 "Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība un valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtība" 8.punktu.

Satversmes tiesa ar 2004.gada 14. janvāra spriedumu lietā Nr. 2003-19-0103 attiecībā uz konstitucionālās sūdzības iesniedzējam I.P. un Baibu S. atzinusi par spēkā neesošu likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturto daļu (redakcijā, kas bija spēkā līdz 2002.gada 31. decembrim) un pārejas noteikumu 2.4.apakšpunktu no brīža, kad iesniedzējam radās tiesības uz slimības un maternitātes pabalstiem.

[3] VSAA Rīgas rajona nodaļa ar 2004.gada 26.janvāra lēmumu Nr.1290 pārrēķinājusi Baibai S. slimības pabalstu par laiku no 2002.gada 18.oktobra līdz 2002.gada 3.novembrim un aprēķinājusi izmaksājamo pabalsta starpību 241,72 latus; ar 2004.gada 26.janvāra lēmumu Nr.1300 pārrēķinājusi maternitātes pabalstu par laiku 2002.gada 4.novembra līdz 2003.gada 12.janvārim un aprēķinājusi izmaksājamo pabalsta starpību 1 658,90 latus; ar 2004.gada 26.janvāra lēmumu Nr.1301 pārrēķinājusi maternitātes pabalstu par laiku 2003.gada 13.janvāra līdz 9.martam un aprēķinājusi izmaksājamo pabalsta starpību 1 327,12 latus. Baiba S. šos lēmumus apstrīdējusi.

Izskatījusi šos apstrīdēšanas iesniegumus, VSAA ar 2004.gada 17.marta lēmumu Nr.66 atstājusi spēkā apstrīdētos lēmumus.

[4] Baiba S. iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūgusi atcelt VSAA 2004.gada 17.marta lēmumu Nr.66 un uzlikt pienākumu VSAA izdot jaunu administratīvo aktu par pabalsta pārrēķināšanu, tostarp izmaksāt atlīdzinājumu – likumiskos sešus procentus gadā no pamatparāda. Vēlāk Baiba S. iesniegusi arī pieteikuma papildinājumus, kuros papildus lūgusi: (a) konstatēt, kura tiesību norma (likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta redakcija) ir piemērojama, aprēķinot un izmaksājot maternitātes un slimības pabalstus pieteicējai; (b) uzlikt par pienākumu VSAA izmaksāt pieteicējai slimības pabalstu atbilstoši VSAA Rīgas pilsētas Latgales filiāles 2002.gada 28.novembra lēmuma Nr.11822 "Par slimības pabalsta piešķiršanu" ailē "Aprēķināts" norādītajam; (c) uzlikt par pienākumu VSAA izmaksāt pieteicējai maternitātes pabalstu atbilstoši VSAA Rīgas pilsētas Latgales filiāles 2002.gada 28.novembra lēmuma Nr.11822 "Par slimības pabalsta piešķiršanu" ailē "Aprēķināts" norādītajam; (d) uzlikt par pienākumu VSAA izmaksāt pieteicējai maternitātes pabalstu atbilstoši VSAA Rīgas pilsētas Latgales filiāles 2003.gada 27.marta lēmuma Nr.7722 "Par maternitātes pabalsta piešķiršanu" ailē "Aprēķināts" norādītajam; (e) uzlikt par pienākumu VSAA

izmaksājamās summas nekavējoties pārskaitīt uz pieteicējas bankas kontu; (f) izmaksāt pieteicējam atlīdzinājumu – likumiskos sešus procentus gadā no pamatparāda līdz pamatparāda faktiskās samaksas brīdim; (g) norādīt spriedumā, ka piespriesto parādu pieteicēja pieņem ar piebildi, ka netiek atlaisti nokavējuma procenti un pirmām kārtām no saņemtajām naudas summām tiek segti procenti un tikai tad pamatparāds.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 4.oktobra spriedumu Baibas S. pieteikumu apmierinājusi daļēji. Tiesa atcēlusi pārsūdzēto VSAA lēmumu, uzlikusi VSAA pienākumu 30 dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas pārrēķināt un izmaksāt Baibai S. slimības pabalstu un maternitātes pabalstu, ņemot vērā spriedumā konstatētos faktus un to juridisko vērtējumu. Savukārt pārējā daļā tiesa pieteikumu noraidījusi.

[6] Izskatījusi lietu sakarā ar VSAA un Baibas S. apelācijas sūdzību Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 19.decembra spriedumu atzinusi par nepamatotu un noraidījusi Baibas S. pieteikumu. Apgabaltiesa spriedumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[6.1] Atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu" valsts sociālās apdrošināšanas pakalpojumus, tostarp maternitātes un slimības pabalstus, var piešķirt personai no personas ienākumu apjoma, kas gada laikā nepārsniedz valsts noteikto maksimumu. Obligāto iemaksu objekta maksimālo apmēru nosaka Ministru kabinets. Ja obligātās iemaksas ir veiktas no ienākuma, kas pārsniedz valsts noteikto iemaksu objektu maksimumu, normatīvie akti paredz kārtību, kādā persona tiek informēta par pārmaksāto iemaksu esamību un iespēju tās saņemt atpakaļ.

[6.2] Atbilstoši likumam "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" pabalstu aprēķināšanai par pamatu ņem vidējo apdrošināšanas iemaksu algu. No likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" izriet, ka vidējā apdrošināšanas iemaksu alga ir saistīta ar obligāto iemaksu objekta apmēra ierobežojumu.

[6.3] Likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.pants 2000.gada 23.novembrī tika papildināts ar ceturto daļu, paredzot, ka "kalendārās dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalstu aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 50 procentus no 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, kas bija spēkā apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā". Minētā tiesību norma noteica ierobežojumus personām, kuru gada ienākumi pārsniedza pusi no obligāto iemaksu objekta maksimālā apmēra. Ierobežojums attiecināms arī uz pieteicēju.

[6.4] Satversmes tiesa par spēkā neesošu atzina likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturtajā daļā noteikto 50 procentu ierobežojumu. Pieņemot lēmumu par slimības un maternitātes pabalsta pārrēķināšanu, VSAA ierobežojumu nav piemērojusi.

[6.5] Pieteicējas viedoklis, ka maternitātes un slimības pabalstu aprēķināšanā nav piemērojams ne vien 50 procentu ierobežojums, bet arī obligāto iemaksu objekta maksimālā apmēra ierobežojums, nav pareizs. Satversmes tiesa par apstrīdēto normu atzinusi tikai 50 procentu ierobežojumu, tāpēc nav izvērtējusi obligāto iemaksu objekta maksimālā apmēra noteikšanas atbilstību.

[6.6] Nepamatota ir VSAA norāde, ka, pārrēķinot pieteicējas slimības un maternitātes pabalstus, piemērota likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturta daļa (redakcijā, kas ir spēkā no 2003.gada 1.janvāra), jo tādējādi tiktu pārkāpts princips, ka tiesību normām nav atgriezeniska spēka.

[6.7] Nepamatoti ir pieteicējas apgalvojumi, ka atbildētājs nav ievērojis patvaļas aizlieguma, privātpersonas tiesību ievērošanas, vienlīdzības, tiesiskuma un tiesiskās paļāvības principus, kā arī nav ievērojis administratīvā akta formu.

[6.8] Tā kā pārsūdzētais VSAA ir tiesisks, noraidāmi ir pieteicējas pārējie prasījumi par jauna administratīvā akta izdošanu un likumisko procentu atlīdzinājumu.

[7] Baiba S. ir iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Šo lūgumu pamatošanai viņa norādījusi tālāk minētos argumentus.

[7.1] Apgabaltiesa ir nepamatoti sašaurināti interpretējusi Satversmes tiesas spriedumu, tas ir, nav ņēmusi vērā, ka Satversmes tiesa būtībā ir atzinusi par antikonstitucionālu visu 31.panta ceturto daļu, nevis tikai norādi uz 50 procentiem šajā tiesību normā. Par Satversmes tiesas nodomu liecina arī apstākļi, ka Satversmes tiesa ir norādījusi, ka sociālais pabalsts sievietēm pirms un pēc dzemdībām Eiropas sociālās hartas gaismā ir uzskatāms par pietiekamu, ja tas tiek izmaksāts 80 procentu apmērā no sievietes vidējiem ienākumiem. Taču konkrētajā gadījumā VSAA sākotnēji izmaksājusi pabalstu, kas veidojuši 32 procentus no pieteicējas vidējiem ienākumiem, bet pēc pārrēķināšanas – 64 procentus. Tādējādi apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka Satversmes sprieduma rezultātā pieteicējam faktiski pienākas pabalsts 100 procentu apmērā.

[7.2] Tiesa nepareizi interpretējusi likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta trešo daļu un tādējādi nepamatoti atzinusi, ka VSAA bija tiesības noteikt vidējo apdrošināšanas iemaksu algu, ņemot vērā obligāto iemaksu objekta maksimālo apmēru. Šī

tiesību norma Ministru kabinetam dod tiesības tikai noteikt vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtību, taču tā nesniedz VSAA tiesisko pamatu un metodi minēto pabalstu aprēķināšanai un izmaksāšanai. Turklāt Ministru kabinets nav tiesīgs noteikt papildu ierobežojumus tiem, kas nav noteikti likumā. Tādēļ uz 31.panta trešās daļas pamata izdoto Ministru kabineta 1998.gada 28.jūlija noteikumu Nr.270 "Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība un valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtība" 8.punktā noteiktā vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas formula nav spēkā, jo Satversmes tiesa attiecībā uz pieteicēju atzinusi par spēkā neesošu likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturto daļu. Tādējādi, nepārbaudot tiesību normu hierarhiju, tiesa pārkāpusi arī Administratīvā procesa likuma 104.pantu.

[7.3] Apgabaltiesa nepamatoti nav vērtējusi VSAA pienākumu izmaksāt pilnu aprēķinu un nepamatoti secinājusi, ka konkrētajā gadījumā pieteicējai ir tiesības uz pārmaksāto valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu atmaksu. Izdarot šādu secinājumu, tiesa nav ņēmusi vērā, ka atbilstoši Ministru kabineta 2002.gada 2.maija* noteikumu Nr.164 "Kārtība, kādā tiek aprēķinātas un atmaksātas pārmaksātās valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas" 20.punktam, pastāv iespēja neatmaksāt pārmaksāto summu, ja tā ir ņemta vērā, piešķirot sociālos pakalpojumus. No konkrētās lietas apstākļiem ir konstatējams, ka VSAA šo pārmaksāto summu ir ņēmusi vērā, pieņemot sākotnējos lēmumus. Savukārt VSAA pieteicējas pārmaksu aprēķinu ir veikusi tikai 2004.gada 26.janvārī. Turklāt šajā aspektā apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi šo noteikumu 14.punktu un nepamatoti uzlikusi privātpersonai iestādei likumā noteiktos pienākumus un tādējādi pārkāpusi labas pārvaldības principu. 14.punktā noteiktais – persona, kura līdz kalendāra gadam sekojošā gada 31.jūlijam nav saņēmusi VSAA paziņojumu par pārmaksu aprēķinu, pēc šī termiņa beigām to var iegūt aģentūras filiālē pēc dzīvesvietas adreses – ir piemērojams tikai tajos gadījumos, ja paziņojums ir ticis nosūtīts, taču persona nosūtīto paziņojumu nav saņēmusi.

[7.4] Apgabaltiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 247.panta pirmo daļu, bez pamatojuma noraidot pieteicējas prasījumu par atlīdzinājumu.

[7.5] Apgabaltiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 14.¹pantu un 251.panta piektās daļas 1.punktu, nenorādot argumentus, ar kuriem noraidīti pieteicējas pierādījumi. Turklāt tiesa

* **Red. piez.:** Ministru kabineta 2000.gada 2.maija noteikumi Nr.164 "Kārtība, kādā tiek aprēķinātas un atmaksātas pārmaksātās valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas".

sprieduma rezolutīvajā daļā atsaukusies tikai uz procesuālajām tiesību normām.

[7.6] Apgabaltiesa ir, iespējams, pārkāpusi tiesas neatkarības principu, jo sprieduma motīvus lielā mērā ir pārņēmusi no līdzīgas lietas, ko izskatījusi apgabaltiesa citā sastāvā. Minētais apstāklis rada šaubas, ka tiesas sastāvs, kas izskatījis konkrēto lietu, ir bijis neatkarīgs savos secinājumos.

[8] VSAA ir iesniegusi paskaidrojumus par Baibas S. kasācijas sūdzību. VSAA savos paskaidrojumos norādījusi, ka Administratīvā apgabaltiesa interpretējusi Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedumu atbilstoši tā jēgai. Atzīstot, ka pārsūdzētais VSAA lēmums ir pamatots un tiesisks, tiesa pamatoti nav vērtējusi pieteicējas prasījumu daļā par zaudējumu atlīdzinājumu un jauna administratīvā akta izdošanu. VSAA ieskatā apgabaltiesa spriedumu taisījusi atbilstoši sprieduma formai un saturam.

[9] Tiesas sēdē Baiba S. un viņas pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību, papildus norādot, ka Satversmes tiesā tika apstrīdēts arī apdrošināšanas iemaksu algas ierobežojums un ka Baiba S. nebija saņēmusi ne VSAA paziņojumu par pārmaksāto sociālo iemaksu atmaksu, ne pašu atmaksu.

VSAA pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[10] Ņemot vērā, ka šīs lietas apstākļi un argumenti lielā mērā ir līdzīgi lietai Nr.SKA-53, kas Administratīvo lietu departamentā tika izskatīta 2006.gada 28.februārī, šajā spriedumā lielā mērā tiks izmantoti tie paši argumenti, kas tika izmantoti spriedumā lietā Nr.SKA-53. Šajā spriedumā tiks norādīta arī papildu argumentācija.

[11] Satversmes tiesa ar 2004.gada 14.janvāra spriedumu lietā Nr.2003-19-0103 attiecībā uz Baibu S. par spēkā neesošām atzina tiesību normas, kuras noteica, ka kalendārās dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalsta aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 50 procentus no 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, kas bija spēkā apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā.

[12] Kā jau secināts spriedumā lietā Nr.SKA-53, no Satversmes tiesas sprieduma secinājumu daļas nepārprotami izriet, ka Satversmes tiesa, izvērtējot apstrīdētās tiesību normas, kā nepamatoti ierobežojošu un neatbilstošu Satversmei ir uzskatījusi tieši 50 procentu nosacījumu pabalstu izmaksai. Šādu secinājumu apstiprina, piemēram, 9.2.apakšpunktā atzītais, ka apstrīdētā tiesību norma paredz atšķirīgu attieksmi pret tiem, kuru ienākumi pārsniedz 50 procentus no gada maksimālā iemaksu objekta, un tiem, kuru ienākumi nepārsniedz šādu summu. Turpretim nosacījums, ka

iemaksu alga nedrīkst pārsniegt 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmērā, nerada atšķirīgu attieksmi ne pret vienu subjektu. Tieši otrādi, Satversmes tiesa 9.1.apakšpunktā ir norādījusi: "Sociālās apdrošināšanas iemaksas personas maksā no saviem ienākumiem, kas nepārsniedz **maksimālo gada ienākumu objektu** (šobrīd līdz 18 400 latu). Līdz ar to visas personas, kurām ir tiesības saņemt minētos pabalstus, ir vienādos un salīdzināmos apstākļos."

Būtisks ir arī apstāklis, ka Satversmes tiesa ir lēmusi arī par likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" pārejas noteikumu 2.4.apakšpunktu (kad noteikums par 50 procentu ierobežojumu bija pārcelts no 31.panta un pārejas noteikumiem), bet nav lēmusi par tajā pašā laikā spēkā esošo 31.panta ceturtās daļas redakciju, kurā tāpat kā iepriekš bija ietverts nosacījums, ka kalendārās dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalsta aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra.

Ievērojot iepriekš teikto, Administratīvo lietu departaments nepiekrīt kasācijas sūdzībā izteiktajam apgalvojumam, ka apgabaltiesa nepamatoti sašaurināti interpretējusi Satversmes tiesas spriedumu.

[13] Kaut arī Baiba S. tiesā ir vērsusies ar pieteikumu gan par administratīvā akta atcelšanu, gan par jauna administratīvā akta izdošanu, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 184.pantam šis pieteikums ir vērtējams kā pieteikums par papildu administratīvā akta izdošanu jeb administratīvā akta grozīšanu no ne tik labvēlīga uz labvēlīgāku. To apstiprina apsvērumi: ja pieteikums tiktu apmierināts tikai daļā par administratīvā akta atcelšanu, bet netiktu apmierināts daļā par jauna administratīvā akta izdošanu, tas pieteicējas interesēm būtu mazāk atbilstošs kā gadījumā, ja pieteikums abās daļās tiktu noraidīts.

Ar pārsūdzētajiem lēmumiem Baibai S. nav uzlikts pienākums, kā arī nav atņemtas kādas Baibai S. piemītošas tiesības. Tātad attiecībā uz viņu nav izdots nelabvēlīgs administratīvais akts klasiskā izpratnē. Ar pārsūdzēto administratīvo aktu Baibai S. ir piešķirts papildu pabalsts, kas pēc būtības ir labvēlīgs administratīvais akts. Tā kā Baiba S. vēlas vēl labvēlīgāku administratīvā akta izdošanu, šāds prasījums ir jāvērtē nevis no tiesību ierobežojuma viedokļa (vai tiesību normas attaisno pieteicējas tiesību ierobežojumu), bet gan no tā, vai pieteicējai pienākas papildus pieprasītās tiesības (konkrētajā gadījumā – lielāks pabalsts).

[14] Ņemot vērā iepriekš teikto, ar Satversmes tiesas spriedumu atceltās tiesību normas pašas par sevi Baibas S. tiesības neierobežoja un to atcelšana attiecīgo problēmu neatrisināja. Lai saņemtu

papildus pabalstu, Baiba S. 2004.gada 20.janvārī vērsās ar iesniegumu VSAA. Uz šī iesnieguma pamata VSAA izdeva jaunu administratīvo aktu (tas ir, administratīvo aktu, par ko ir strīds šajā tiesvedībā).

Brīdī, kad VSAA bija jāizdod jaunais administratīvais akts attiecībā uz Baibu S. par periodu, par kuru viņai pienācās attiecīgais pabalsts, šī pabalsta aprēķināšanas kārtību *expressis verbis* nenoteica neviena tiesību norma, jo Satversmes tiesa attiecībā uz viņu par šo periodu attiecīgās normas bija atzinusi par spēkā neesošām. Administratīvo lietu departaments nevar piekrist Baibai S., ka tādā gadījumā bija jāpiemēro iepriekšējā likuma redakcija, proti, tā redakcija, kas bija spēkā līdz 2000.gada 31.decembrim. Satversmes tiesa likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturto daļu (kas bija spēkā līdz 2002.gada 31.decembrim) atcēla no dienas, kad Baibai S. radušās tiesības uz slimības un maternitātes pabalstu, tas ir, ne agrāk kā no 2002.gada 18.oktobra, nevis no 2001.gada 1.janvāra, kad stājās spēkā 31.panta ceturtās daļas redakcija, kas tika apstrīdēta Satversmes tiesā. Tātad šajā gadījumā nevar runāt par klasisku gadījumu, ja tiesību normas grozījumi tiek atcelti, tā vietā stājas spēkā redakcija, kas pastāvēja pirms apstrīdēto grozījumu spēkā stāšanās. Līdz ar to no Satversmes tiesas sprieduma un tiesību normu sistēmas, ievērojot likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu" (sk. arī 6.2.apakšpunktu) neizriet, ka šādā gadījumā būtu piemērojama tiesību norma, kas bija zaudējusi spēku, jau pirms Baibai S. bija radušās tiesības uz slimības un maternitātes pabalstiem.

Tā kā pabalsta piešķiršanu attiecībā uz Baibu S. tieši neregulēja neviena tiesību norma, Administratīvo lietu departaments konstatē, ka ar Satversmes tiesas spriedumu konkrētajā gadījumā izveidojās likuma robs, kas VSAA šādā situācijā bija jāaizpilda, sistēmiski analizējot līdzīgu gadījumu tiesisko regulējumu un šīs analīzes rezultātā konstatētos tiesību principus piemērojot konkrētajā gadījumā.

2004.gada 20.janvārī, kad Baiba S. vērsās ar iesniegumu VSAA, bija spēkā likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta trešā daļa un ceturtā daļa, kura attiecīgi noteica, ka vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtību valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu aprēķināšanai nosaka Ministru kabinets un ka kalendārās dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalsta aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, kas bija spēkā apdrošināšanas gadījuma iestāšanās dienā. Tādējādi VSAA, izdodot administratīvo aktu, šī tiesību norma bija jāņem vērā. Tas, ka VSAA uz normu ir atsaukusies tieši, nenorādot metodi, ar kuru

tā nonākusi pie šīs normas piemērošanas, nav uzskatāms par pamatu administratīvā akta atcelšanai. Turklāt pie šāda rezultāta VSAA arī būtu nonākusi, vērtējot kopsakarā tiesību normas, kas bija spēkā laikā, par kuru Baibai S. pienācās attiecīgais pabalsts (*sk. arī Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 28.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-53 12.punktu*).

Tādējādi pamatots ir apgabaltiesas secinājums, ka "nenoliedzami, ka šāds pabalstu apmēra pārrēķins atbilst tam tiesiskajam regulējumam, kas ietverts likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturtā daļā (spēkā no 2003.gada 1.janvāra)".

[15] Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesai bija jāņem vērā Ministru kabineta 2002.gada 2.maija* noteikumu Nr.164 "Kārtība, kādā tiek aprēķinātas un atmaksātas pārmaksātās valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas" 20.punkts, atbilstoši kuram pastāv iespēja neatmaksāt pārmaksāto summu, ja tā ir ņemta vērā, piešķirot sociālos pakalpojumus. Pārrēķinot pabalstu 2004.gada 26.janvārī, pārmaksātā summa nav ņemta vērā.

Tāpat apgabaltiesai nebija jāvērtē apstākļi, ka Baiba S. nebija saņēmusi VSAA paziņojumu par pārmaksāto sociālo iemaksu atmaksu. Šis apstākļi nevarēja ietekmēt aprēķināmo pabalsta summu.

[16] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa bez pamatojuma noraidījusi pieteicējas prasījumu par atlīdzinājumu. Apgabaltiesa to ir pamatojusi ar apstākli, ka pārsūdzētais VSAA lēmums ir pamatots un tiesisks. Turklāt šajā daļā ne VSAA, ne pieteicēja Administratīvās rajona tiesas spriedumu nebija pārsūdzējusi.

[17] Attiecībā uz kasācijas sūdzībā minētajiem apsvērumiem, ka apgabaltiesas spriedumā nav doti argumenti, ar kuriem tiktu noraidīti pieteicējas paskaidrojumi par konkrētiem lietas apstākļiem, Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka tie nav pamatoti. Apstākļi, ka tiešā tekstā nav atbildēts uz visiem procesa dalībnieka argumentiem, nav pats par sevi pamats apgabaltiesas sprieduma atcelšanai. Apgabaltiesa savu spriedumu balstījusi uz tiesiskā regulējuma izvērtēšanu, kurš piemērots konkrētiem lietas apstākļiem un kuru Administratīvo lietu departaments atzīst par pareizu. Argumenti, kurus apgabaltiesa saskaņā ar kasācijas sūdzībā minēto nav izvērtējusi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav atzīstami par tādiem, kas varētu ietekmēt lietas iznākumu. Līdz ar to

nav konstatējams Administratīvā procesa likuma 14.¹panta un 251.panta piektās daļas 1.punktu pārkāpums. Turklāt Administratīvo lietu departaments citos nolēmumos ir atzinis, ka tiesai ir jāuzklausā argumenti, bet tai nav pienākuma spriedumā atrunāt jebkuru argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt tādos argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa. Tikai tad, ja tiesa neanalizē kādu būtisku vai izšķirošu argumentu, tā pieļauj pārkāpumu (*sk. Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-216 8.punktu, 2006.gada 28.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-54 12.punktu*).

[18] Nepamatots ir arguments, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi tiesas neatkarības principu, jo sprieduma motīvus lielā mērā ir pārņēmusi no līdzīgas lietas, ko izskatījusi apgabaltiesa citā sastāvā. Ja tiesa pilnībā pievienojas motīviem, kas izteikti citā nolēmumā, kurā faktiskie un tiesiskie apstākļi ir līdzīgi, ir ne tikai pieļaujams, bet arī vēlams izmantot šos pašus motīvus. Iepriekš teiktais atbilst arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksei.

[19] Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, bet Baibas S. kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.pants 1.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.decembra spriedumu atstāt negrozītu, bet Baibas S. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

* **Red. piez.:** Ministru kabineta 2000.gada 2.maija noteikumi Nr.164 "Kārtība, kādā tiek aprēķinātas un atmaksātas pārmaksātās valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas".

No objektīvās izmeklēšanas principa izrietošie tiesas pienākumi; pierādījumu novērtēšana

1. Atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principa prasībām, tiesas pienākums ir nodrošināt, ka ar lietā savāktajiem pierādījumiem pietiek, lai tiesas rīcībā būtu pilnīga un ticama informācija, kas tai nepieciešama, lai, izlemjot lietu, pārbaudītu visus piemērojamajās tiesību normās norādītos pārsūdzētā administratīvā akta vai faktiskās rīcības aspektus. Šis princips paredz tiesas pienākumu lietā noskaidrot visus nepieciešamos lietas apstākļus un nodrošināt pierādījumu pietiekamību neatkarīgi no tā, vai procesa dalībnieki ir vai nav tiesu informējuši par visiem lietas pareizai izspriešanai būtiskiem apstākļiem un sagādājuši pietiekami daudz pierādījumu. Ja ar procesa dalībnieku palīdzību lietas apstākļu noskaidrošanā ir par maz, tiesai pašai jāizmanto tai ar likumu piešķirtās iespējas un jāiegūst pierādījumi, kas apliecina lietas apstākļus (Administratīvā procesa likuma 103.panta otrā daļa un 107.panta ceturtā daļa).

2. Novērtējot pierādījumus, tiesai ir pienākums noteikt attiecīgo pierādījumu objektivitāti un ticamību, norādot, kādi apstākļi ar attiecīgo pierādījumu ir pierādīti, kā arī norādot, kāpēc tiek noraidīti citi pierādījumi par to pašu apstākli. Līdz ar to pierādījumu novērtēšana atzistama par nepilnīgu, ja tiesa spriedumā konstatē lietā esošos apstākļus un norāda lietā esošos pierādījumus, bet neizsaka savu attieksmi par to nozīmi lietas izspriešanā. Ja tiesa pierādījumus nav pienācīgi novērtējusi, šāds procesuāls pārkāpums ir pamats atzinumam, ka tiesas spriedums nav pamatos un līdz ar to ir atceļams (Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmā un trešā daļa).

2006.gada 25.septembrī

Lieta Nr. SKA-324

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

priekšsēdētāja senatore
senatore
senators

V.Krūmiņa
D.Mīta
N.Salienieks

rakstveida procesā izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Irēnas K. pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 24.marta lēmuma Nr.78 atcelšanu, sakarā ar Irēnas K. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 23.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales filiāle saskaņā ar 1999.gada 12.novembra Irēnas K. pieprasījumu 1999.gada 22.novembrī pieņēma lēmumu Nr.2803 un no 1999.gada 1.novembra (55 gadu vecumā) piešķīra Irēnai K. priekšlaicīgo vecuma pensiju. Pēc pensijas piešķiršanas Irēna K. turpināja strādāt.

[2] 2003.gada 19.decembrī pieteicēja iesniedza Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales nodaļā pieprasījumu pārrēķināt pensiju sakarā ar papildus uzkrāto pensijas kapitālu. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales nodaļa ar 2004.gada 28.janvāra lēmumu Nr.711/4160 saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" 24. un 25.pantu un minētā likuma pārejas noteikumu 23.punktu pārrēķināja Irēnai K. vecuma pensiju pēc vispārējiem noteikumiem sakarā ar apdrošināšanas stāža un iemaksu izmaiņām kā strādājošajai un piešķīra Irēnai K. pensiju Ls 127,41.

Par minēto lēmumu Irēna K. iesniedza apstrīdēšanas iesniegumu, kurā lūdza atsaukt priekšlaicīgi aprēķināto pensiju un 2003.gada 9.decembrī pieprasīto pensijas pārrēķinu. Irēna K. lūdza aprēķināt vecuma pensiju no jauna pēc vispārējiem noteikumiem. Izskatījusi pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumu, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra ar 2004.gada 24.marta lēmumu Nr.78 atstāja negrozītu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales nodaļas 2004.gada 28.janvāra lēmumu Nr.711/4160 par pensijas pārrēķinu un uzdeva Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Zemgales nodaļai izdot paziņojumu par kļūdas labojumu 2004.gada 28.janvāra lēmumā Nr.711/4160, norādot pareizo pārrēķina veikšanas datumu.

[3] 2004.gada 23.aprīlī Irēna K. iesniedza Administratīvajā rajonā tiesā pieteikumu, kurā lūdza atcelt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 24.marta lēmumu Nr.78.

Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 22.augusta spriedumu pieteikumu noraidīja.

[4] Izskatījusi Irēnas K. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 23.marta spriedumu pieteikumu noraidīja, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Likuma "Par valsts pensijām" 30.panta pirmā daļa noteic, ka vecuma pensiju piešķir uz mūžu.

Satversmes tiesa par priekšlaicīgās pensijas izmaksas pārtraukšanu un atjaunošanu norādījusi, ka šādos gadījumos pensijas neizmaksāšanas periodā joprojām palika spēkā lēmums, ar kuru tika piešķirtas tiesības uz pensiju. Tas secināms arī no likuma "Par valsts pensijām" 30.panta pirmās daļas, atbilstoši kurai vecuma pensiju

piešķir uz mūžu. Līdz ar to personas varēja atkal saņemt priekšlaicīgi piešķirto pensiju, ja tika pārtrauktas darba attiecības.

Tiesa atzina, ka saskaņā ar Satversmes tiesas spriedumu likumdevējs personai ir noteicis izvēles brīvību – tā var vai nu izmantot likumā noteiktās tiesības uz priekšlaicīgu pensiju, vai arī turpināt darba tiesiskās attiecības un pensionēties vispārnoteiktajā kārtībā. Likumā "Par valsts pensijām" noteiktā vecuma pensijas aprēķināšanas kārtība ir vērsta uz to, lai ieinteresētu personu pieprasīt pensiju pēc iespējas vēlāk un līdz ar to iegūt tiesības uz lielāku pensiju. Personai, kas izmanto likumā noteiktās tiesības uz priekšlaicīgu vecuma pensiju, ir jārēķinās ar to, ka šādā gadījumā tā saņems mazāku pensiju nekā tad, ja tā būtu pensionējusies vispārējā kārtībā.

[4.2] Likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 11.apakšpunkts ar 1999.gada 5.augusta grozījumiem likumā "Par valsts pensijām", kuri stājās spēkā 1999.gada 7.decembrī, zaudēja spēku.

Tiesa atzina, ka šīs tiesību normas mērķis bijis radīt indivīdam labvēlīgākus apstākļus un tādējādi nodrošināt pensijas piešķiršanu no jauna atbilstoši 1995.gada jeb jaunajam likumam, kas regulēja pensiju piešķiršanu. Šāda atteikšanās bija iespējama neatkarīgi no tā, vai pensija piešķirta vispārnoteiktajā kārtībā vai arī priekšlaicīgi.

Apgabaltiesa uzskatīja, ka likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 11.apakšpunkta piemērošanas gadījumā bija jānošķir, kad priekšlaicīgi piešķirtā pensija netiek izmaksāta sakarā ar darba attiecību turpināšanu, pamatojoties tieši uz likuma "Par valsts pensijām" 32.panta trešo daļu (nevis uz personas iesniegumu), no tās neizmaksāšanas sakarā ar nepārprotamu personas atteikšanos no pensijas (tajā skaitā, darba attiecību turpināšanas gadījumā). Minētajā tiesību normā šajā sakarībā bija tieši norādīts uz personas iesnieguma nepieciešamību.

Atteikšanās no pensijas pilnībā izslēdz tiesības uz pensiju, nevis tikai tiek pārtraukta pensijas izmaksa.

[4.3] Tiesa atzina, ka nav ticams apgalvojums, ka persona gribējusi, lai tiek piešķirta un tai pašā laikā pilnībā anulēta pensija un pensionāra statuss. Pieteicēja, piesakoties pensijai, ir vēlējusies garantijas nākotnē, tā kā likumi mainās. Tas izslēdz nodomu vispār atteikties no pensijas.

Tādējādi tiesa atzina, ka nav pamata secinājumam, ka pieteicēja ir ieguvusi tiesības, ko līdz 1999.gada 7.decembrim paredzēja likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 11.apakšpunktā noteiktais. Līdz ar to tiesa secināja, ka nav pamata pieteicējai piešķirt pensiju no jauna, tā kā vecuma pensija tiek piešķirta uz mūžu un pieteicēja nav izmantojusi likumā īpaši paredzēto izņēmumu atteikties no pensijas ar mērķi nākotnē pieteikties uz pensiju no jauna.

[4.4] Apgabaltiesa atzina, ka nav vienlīdzības principa pārkāpums. Persona pati tiesību normu ietvaros izvēlas pensionēšanās laiku. Pieteicēja ir izvēlējusies priekšlaicīgu pensionēšanos, līdz ar to saņemot tiesības uz pensiju ātrāk, bet mazākā apmērā. Savukārt personas, kas pensionējas parastā kārtībā, tiesības uz pensiju iegūst vēlāk, tāpat arī personas, kas no piešķirtās pensijas vispār atteikušās. Līdz ar to faktiskie un tiesiskie apstākļi un no tiem izrietošās tiesiskās sekas šajos gadījumos ir atšķirīgas. Turklāt tās ir atkarīgas no pašas personas gribas, izvēloties pensionēšanās laiku un kārtību, konkrētajā gadījumā, izvēloties priekšlaicīgu pensionēšanos. Tā kā persona pati izvēlas pensijas pieprasīšanas laiku un atteikšanos no pensijas, tad nav būtiskas nozīmes apstāklim, ka pensija vienādi netika izmaksāta gan personai, kas vispār nav pieprasījusi pensiju, gan personai, kas pieteikusies uz priekšlaicīgu pensiju un turpinājusi strādāt, gan personai, kura pieteikusies uz pensiju, bet atteikusies no tās. Persona, kurai ir piešķirta priekšlaicīga pensija, jebkurā laikā pēc darba tiesisko attiecību izbeigšanās iegūst tiesības uz pensijas izmaksu iepriekš aprēķinātajā (vai saskaņā ar papildus veiktajām iemaksām pārrēķinātajā) apmērā.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu Irēna K. iesniedza kasācijas sūdzību un lūdza spriedumu atcelt turpmāk minēto motīvu dēļ.

[5.1] Tiesa nepamatoti piemēroja likuma "Par valsts pensijām" 32.panta ceturto daļu, kas spēku zaudēja 2002.gada 1.janvārī. Minētā tiesību norma nav piemērojama, jo pieteicējai pensija netika izmaksāta un nekad nav notikusi pensijas izmaksas pārtraukšana.

[5.2] Pieteicējai saskaņā ar likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 11.apakšpunktu (tiesību norma bija spēkā pieteikuma par pensijas priekšlaicīgu piešķiršanu iesniegšanas laikā) bija atteikusies no priekšlaicīgi piešķirtās pensijas uz laiku, ilgāku par četriem gadiem. Tādēļ saskaņā ar minēto tiesību normu pieteicējai ir tiesības uz pensijas piešķiršanu no jauna. Lai iegūtu tiesības uz pensijas piešķiršanu no jauna, no pensijas saņemšanas var atteikties jau no tās piešķiršanas dienas.

[5.3] Pieteicēja norāda, ka nepamatots ir apgabaltiesas secinājums, ka pieteicēja nav iesniegusi pieteikumu par atteikšanos no pensijas izmaksas. Pieteicēja norāda, ka viņa precīzi norādīja Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras darbiniecei savu gribu atteikties no pensijas. Pieteicēja esot aizpildījusi to veidlapu, kuru izsniedza Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras darbinieki. Pieteicējas ieskatā, ja izsniegtā veidlapa bija neatbilstoša, par to atbildīga ir Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra.

[5.4] Tiesa nevērtēja pieteikumā un apelācijas sūdzībā norādīto, ka Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra lēmumu par priekšlaicīgās pensijas piešķiršanu un atteikšanos no priekšlaicīgi piešķirtās pensijas pieteicējai nenosūtīja.

Motīvu daļa

[6] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kas spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt no minētā likuma 325.panta izriet, ka kasācijas instances tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārkāpusi savas kompetences robežas, kā arī vai tā nav pārkāpusi materiālo vai procesuālo tiesību normas. Kasācijas instances tiesas kompetencē nav lietas faktisko apstākļu noskaidrošana un pierādījumu novērtēšana.

[7] Apgabaltiesa uzskatīja, ka likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 11.apakšpunkta piemērošanas gadījumā bija jānošķir, kad priekšlaicīgi piešķirtā pensija netiek izmaksāta sakarā ar darba attiecību turpināšanu, pamatojoties tieši uz likuma "Par valsts pensijām" 32.panta trešo daļu (nevis uz personas iesniegumu), no tās neizmaksāšanas sakarā ar nepārprotamu personas atteikšanos no pensijas (tostarp darba attiecību turpināšanas gadījumā). Minētajā tiesību normā šajā sakarībā bija tieši norādīts uz personas iesnieguma nepieciešamību.

Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu un Satversmes tiesas interpretācijai atbilstošu minētās tiesību normas tulkojumu (*sk. Satversmes tiesas 2004.gada 25.oktobra spriedumu lietā Nr.2004-03-01*).

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu tiesa administratīvajā procesā, pildot savus pienākumus, pati (*ex officio*) objektīvi noskaidro lietas apstākļus un dod tiem juridisku vērtējumu. Saskaņā ar minētā likuma 107.panta ceturto daļu, lai prasījuma robežās noskaidrotu patiesos lietas apstākļus un panāktu tiesisku un taisnīgu lietas izskatīšanu, tiesa dod administratīvā procesa dalībniekiem norādījumus un ieteikumus, kā arī savāc pierādījumus pēc savas iniciatīvas (objektīvās izmeklēšanas princips).

[8.1] No minētajām tiesību normām izriet, ka atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principa prasībām, tiesas pienākums ir nodrošināt, ka ar lietā savāktajiem pierādījumiem pietiek, lai tiesas rīcībā būtu pilnīga un ticama informācija, kas tai nepieciešama, lai, izlemjot lietu, pārbaudītu visus minētajā tiesību normā norādītos pārsūdzētā administratīvā akta vai faktiskās rīcības aspektus (*sk. piemēram, Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 1.jūlija sprieduma lietā Nr.SKA-184 12.punktu, 2005.gada*

1.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-323 12.punktu, 2005.gada 1.marta sprieduma lietā Nr.SKA-44 10.punktu, 2005.gada 15.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-22 12.punktu un 2005.gada 15.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-28 13.3.punktu). Objektīvās izmeklēšanas princips paredz tiesas pienākumu lietas ietvaros noskaidrot objektīvo patiesību un nodrošināt pierādījumu pietiekamību neatkarīgi no tā, vai procesa dalībnieki ir vai nav tiesu informējuši par visiem lietas pareizai izspriešanai būtiskiem apstākļiem un ir vai nav sagādājuši pietiekami daudz pierādījumu. Ja ar procesa dalībnieku palīdzību lietas apstākļu noskaidrošanā ir par maz, tiesai pašai jāizmanto tai ar likumu piešķirtās iespējas un jāsameklē pierādījumi, kas apliecina lietas patiesos apstākļus (*Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 10.maija sprieduma lietā Nr.SKA-116 13.punkts*).

[8.2] Apgabaltiesa secinājumu, ka pieteicēja nav ieguvusi tiesības, ko līdz 1999.gada 7.decembrim paredzēja likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 11.apakšpunktā noteiktais, izdarīja, izvērtējot pieteicējas paskaidrojumus. Tiesa atzina, ka nav ticams pieteicējas apgalvojums, ka persona gribējusi, lai tiek piešķirta un tai pašā laikā pilnībā anulēta pensija un pensionāra statuss; pieteicēja, piesakoties pensijai, ir vēlējusies garantijas nākotnē un tas izslēdz nodomu vispār atteikties no pensijas.

Administratīvo lietu departaments secina, ka apgabaltiesa nav pārbaudījusi un līdz ar to arī devusi juridisku vērtējumu pieteicējas iesniegumam, kuru pieteicēja traktē kā atteikumu no pensijas, bet Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra – kā pieteicējas paziņojumu par strādāšanu. Administratīvā apgabaltiesa nav devusi juridisku vērtējumu iesniegumam par pensijas izmaksas apturēšanu, par kuru Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāve apgabaltiesas tiesas sēdē atzina, ka tas nav paņemts līdzī uz tiesas sēdi. Apgabaltiesa nav pārbaudījusi pieteicējas 2003.gada 19.decembra iesniegumu un 2004.gada 11.februāra apstrīdēšanas iesniegumu (*lietas 9.lapa*), pamatojoties uz kuriem uzsākts process iestādē un pieņemts pārsūdzētais lēmums. Administratīvā apgabaltiesa nav pārbaudījusi un vērtējusi Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumu, saskaņā ar kuru pieteicējai netika izmaksāta 1999.gada 1.novembrī piešķirtā pensija. Ievērojot, ka no minēto iesniegumu un pieņemto lēmumu satura ir atkarīgs secinājums par to, vai pieteicēja atteicās no pensijas (tātad pieteicēja ir persona, uz kuru attiecas likuma "Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 11.apakšpunkts) vai tikai paziņoja par to, ka turpina strādāt (tātad nav subjekta, uz kuru attiecas minētā tiesību norma), Administratīvo lietu departaments secina, ka tiesai, lai atzītu minēto faktu par pierādītu, bija pienākums pārbaudīt iepriekš minētos pierādījumus.

[8.3] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi procesuālo tiesību normas – Administratīvā procesa likuma 103.panta otro un 107.panta ceturto daļu.

[9] Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmā daļa noteic tiesas pienākumu novērtēt pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, kā arī vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un taisnības principiem. Savukārt minētā panta trešā daļa noteic tiesas pienākumu spriedumā norādīt, kādēļ tā vienam pierādījumam devusi priekšroku salīdzinājumā ar citu pierādījumu un atzinusi vienu faktu par pierādītu, bet citu – par nepierādītu.

Administratīvo lietu departaments atzīst, ka no minētajām tiesību normām izriet pierādījumu novērtēšanas konkrēts saturs, kas izpaužas tiesas pienākumā noteikt attiecīgo pierādījumu objektivitāti un ticamību, salīdzinot pierādījumus, norādot, kādi apstākļi ar attiecīgo pierādījumu ir pierādīti, kā arī norādot, kāpēc tiek noraidīti citi pierādījumi par to pašu apstākli. Līdz ar to pierādījumu novērtēšana atzīstama par nepilnīgu, ja tiesa spriedumā konstatē lietā esošos apstākļus un norāda lietā esošos pierādījumus, neizsakot savu attieksmi un nekonstatējot to nozīmi lietas izspriešanā (*sk. Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 6.decembra sprieduma lietā Nr.SKA-390 9.punktu*).

Ievērojot šajā punktā un sprieduma 7.punktā norādīto par pieļautajiem pārkāpumiem pierādījumu novērtēšanā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi procesuālo tiesību normu – Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmo un trešo daļu.

[10] Administratīvā procesa likuma 246.panta trešā daļa noteic, ka tiesas spriedumam ir jābūt tiesiskam un pamatotam. Spriedums ir tiesisks un pamatots, ja ievēroti likuma 247.panta nosacījumi. Administratīvā procesa likuma 247.panta otrā daļa noteic, ka tiesa spriedumu pamato ar apstākļiem, kuri nodibināti ar pierādījumiem lietā vai kurus saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 153.pantu nav jāpierāda.

Ievērojot šā sprieduma 8. un 9.punktā norādītos apelācijas instances tiesas pārkāpumus pierādījumu iegūšanā un vērtēšanā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums nav pamatots.

[11] Ievērojot iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments secina, ka apgabaltiesa pieļāvusi procesuālo tiesību normu, kas nosaka tiesas pienākumu pierādījumu vākšanā un vērtēšanā, pārkāpumu un šāds pārkāpums varēja novest pie nepareizas lietas

izspriešanas apelācijas instances tiesā. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst, ka spriedums nav pamatots un ir atceļams. Ievērojot, ka minēto apsvērumu dēļ apgabaltiesa spriedums ir atceļams, Administratīvo lietu departaments nevērtē pārējos kasācijas sūdzībā minēto argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

nos p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 23.marta spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.
Spriedums nav pārsūdzams.

7. Nolēmumi lietās par Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmumiem

Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmuma par invaliditātes noteikšanu pamatošana un tā pieņemšanai izvērtējamie apstākļi

1. Personas atzīšanai par invalīdu vajadzīgi divi priekšnoteikumi: pirmkārt, jākonstatē papildu medicīniskās un sociālās palīdzības nepieciešamība sakarā ar orgānu sistēmas funkciju traucējumiem, kurus izraisījusi slimība, trauma vai iedzimts defekts (medicīniskais kritērijs), un, otrkārt, jākonstatē invaliditāte (sociālais kritērijs) (likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 4.pants).

2. Lai konstatētu invaliditāti, jānosaka:

- 1) vai personai ir fizisko vai psihisko spēju ierobežojums;
- 2) vai šis ierobežojums ir ilgstošs vai nepārejošs un vai tas nav saistīts ar vecuma pārmaiņām cilvēka organismā;
- 3) vai fizisko vai psihisko spēju ierobežojums pilnīgi atņem vai daļēji ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt (persona nav spējīga strādāt, lai saņemtu darba ienākumus, vai arī tas ir iespējams, ievērojot noteiktus darba apstākļus un darba režīmu, kā arī to, vai persona ir spējīga izpildīt mājsaimniecībā nepieciešamos darbus, apkopt sevi ar vai bez citu personu palīdzības un tml.);
- 4) vai fizisko un psihisko spēju ierobežojuma dēļ ir apgrūtināta personas integrācija sabiedrībā (izglītošanās iespējas, piedalīšanās kultūras un sabiedriskajos pasākumos, brīvā laika pavadīšanas iespējas un tml.) (likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 5.pants).

3. Invaliditātes pirmo vai otro grupu nosaka atkarībā no tā, cik izteikts ir personas fizisko vai psihisko spēju ierobežojums un cik ierobežota ir personas integrācija sabiedrībā, kā arī darba un sevis apkopšanas spējas. Invaliditātes grupas noteikšanu regulējošās tiesību normās ir iekļauti nenoteiktie tiesību jēdzieni ("izteikts" vai "ļoti izteikts" ierobežojums, "ierobežotas" vai "ļoti ierobežotas" spējas), kas šo tiesību normu piemērotājam Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijai jāpiepilda ar konkrētu saturu (likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants).

4. Lai noteiktu personas fizisko vai psihisko spēju ierobežojuma pakāpi, vispirms jākonstatē ierobežojumi vispār un tad jānovērtē, vai fizisko un psihisko spēju ierobežojumi ir atzīstami par ļoti izteiktiem

vai izteiktiem (likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 5. un 9.pants).

5. Ja Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmumā par invaliditātes noteikšanu nav konkrēti norādīts, vai personai ir konstatēts ļoti izteikts, izteikts vai mēreni izteikts fizisko spēju ierobežojums vai integrācija sabiedrībā bez personas vajadzībām atbilstošas palīdzības nav iespējama vai ir apgrūtināta, vai darba un sevis apkopšanas spējas ir ierobežotas vai ļoti ierobežotas, uzskatāms, ka lēmuma pamatojums ir nepilnīgs, – tāds, kas liedz personai saprast attiecībā uz viņu izdotā administratīvā akta jēgu un saturu (Administratīvā procesa likuma 67.pants, pamatojuma princips, likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants).

6. Administratīvā procesa likums iedala administratīvos aktus labvēlīgos un nelabvēlīgos atkarībā no tā, vai personai tiek piešķirtas tiesības vai uzlikti pienākumi. Vienlaikus ir arī administratīvie akti, kas vērtējami kā administratīvie akti ar divējādu iedarbību, tas ir, daļā tie ir labvēlīgi, jo piešķir tā adresātam kādu tiesību, bet daļā – nelabvēlīgi, jo nepiešķir to tādā apmērā, kā to vēlēties administratīvā akta adresāts. Šādam administratīvajam aktam daļā, kas attiecas uz noraidīto tiesību, jāpiemēro prasības, kādas normatīvajos aktos ir attiecinātas uz nelabvēlīgu administratīvo aktu (administratīvā procesa tiesību doktrīnas).

2006.gada 7.februārī

Lieta Nr. SKA-32

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa
senatore I.Skultāne
senatore G.Višņakova,

piedaloties pieteicējai Svetlanai T., viņas pārstāvim R.Rožkalnam un atbildētājas Latvijas valsts pusē pieaicinātās Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas pārstāvēm A.Auziņai un L.Muceniecei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta pēc Svetlanas T. pieteikuma par Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmuma atcelšanu, sakarā ar Svetlanas T. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 1.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Svetlanai T. no 1993.gada līdz 1997.gadam bija noteikta otrā invaliditātes grupa. No 1998.gada līdz 2000.gadam bija noteikta pirmā invaliditātes grupa. Pirmā grupa tika noteikta vēl uz gadu arī 2001.gadā.

2002.gada 15.novembrī Svetlana T. griezusies Rīgas pilsētas 3.Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijā (turpmāk – Rīgas VDEĀK), kura ar 2002.gada 4.decembra ekspertīzes aktu Nr.2360 viņai noteica otro invaliditātes grupu.

Izskatījusi Svetlanas T. sūdzību, Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija ar 2003.gada 9.janvāra ekspertīzes aktu Nr.22 konstatēja kritērijus otrās invaliditātes grupas noteikšanai. Šo lēmumu Svetlana T. apstrīdēja paplašinātajam valsts VDEĀK sastāvam (turpmāk – VDEĀVK), kas ar 2003.gada 27.februāra ekspertīzes aktu Nr. 103 konstatēja kritērijus otrās invaliditātes grupas noteikšanai.

[2] 2003.gada 27.martā Svetlana T. iesniegusi pieteikumu Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesā. Pieteikumā lūgts atcelt Rīgas VDEĀK 2002.gada 4.decembra lēmumu Nr.2360, valsts VDEĀK 2003.gada 9.janvāra lēmumu Nr.22 un VDEĀVK 2003.gada 27.februāra lēmumu Nr.103 un uzlikt pienākumu VDEĀVK pieteicējai noteikt pirmo invaliditātes grupu.

[3] Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa ar 2003.gada 27.oktobra spriedumu pieteicējas pieteikumu noraidīja.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2004.gada 1.novembra spriedumu pieteicējas pieteikumu atzina par pamatotu un apmierināja daļā par Rīgas VDEĀK 2002.gada 4.decembra lēmuma Nr.2360, valsts VDEĀK 2003.gada 9.janvāra lēmuma Nr.22 un VDEĀVK 2003.gada 27.februāra lēmuma Nr.103 atcelšanu. Tiesa noraidīja pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu VDEĀVK noteikt pieteicējai pirmo invaliditātes grupu. Tiesa atzina par prettiesisku VDEĀVK 2003.gada 27.februāra lēmumu Nr.103.

[5] Izskatījis lietu sakarā ar pieteicējas kasācijas sūdzību, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments ar 2005.gada 22.marta spriedumu Administratīvās apgabaltiesas 2004.gada 1.novembra spriedumu atcēla un nodeva lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

[6] Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 1.augusta spriedumu pieteicējas pieteikumu par VDEĀVK 2003.gada 27.februāra lēmuma Nr.103 atcelšanu un pienākuma uzlikšanu VDEĀVK noteikt pirmo invaliditātes grupu par laiku no 2002.gada 1.decembra līdz 2003.gada 1.decembrim noraidīja. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 81.panta piektajai daļai administratīvais akts galīgo noformējumu ieguvis VDEĀVK 2003.gada 27.februāra lēmumā Nr.103.

[6.2] VDEĀVK 2003.gada 6.marta vēstulē Nr.1-16/637, ar kuru pieteicēja informēta par 2003.gada 27.februārī pieņemto lēmumu Nr.103, ir norāde uz lēmuma pārsūdzības tiesībām likumā noteiktajā kārtībā. Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja īstenojusi savas tiesības uz lēmuma pārsūdzību tiesā. Lietā ir strīds par to, vai pieteicējas veselības stāvoklis bija uzlabojies un bija pamats pieņemt lēmumu par otrās invaliditātes grupas noteikšanu. Lēmumi par invaliditātes grupas noteikšanu ir obligātie administratīvie akti. Pārsūdzētais lēmums nav nelabvēlīgs administratīvais akts, jo tas neuzliek pieteicējai pienākumus, kā arī netiek noraidītas pieteicējas tiesības saņemt atbilstošu sociālo pabalstu.

[6.3] Invaliditātes ekspertīze nav atzīstama par pacientes ārstēšanu. VDEĀVK ārsti eksperti šajā gadījumā darbojas nevis kā ārstniecības personas atbilstoši Ārstniecības likuma normām, bet gan atbilstoši likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" (turpmāk – arī Likums) noteikumiem kā iestādes pārstāvji, veicot invaliditātes ekspertīzi.

[6.4] Atzīstams, ka VDEĀVK, veicot invaliditātes ekspertīzi, ir ņēmusi vērā visu lietā esošo medicīnisko dokumentāciju, kas attiecas uz pieteicēju, kā arī ārsti eksperti ir objektīvi izmeklējuši pieteicēju, komisija ir uzklauzījusi pieteicējas sūdzības un paskaidrojumus. Secināms, ka pieteicējai ir veikta individualizēta fizisko spēju un iespēju integrēties sabiedrībā izvērtēšana.

[6.5] Atzīstams, ka pārsūdzētā lēmuma pamatojumā iekļautais formulējums precīzi neatbilst Likuma 9.pantā dotajam formulējumam un var piekrist pieteicējas argumentam, ka administratīvā akta pamatojumam ir jābūt pietiekami skaidram. Taču jāņem vērā tas, ka pārsūdzētais lēmums ir obligātais administratīvais akts, ka lietderības apsvērumi konkrētajā gadījumā nav nepieciešami un tādēļ pēc būtības ir izvērtējams, vai kritēriji, kas bija par pamatu invaliditātes smaguma noteikšanai, atbilst otrās invaliditātes grupas vai pirmās invaliditātes grupas kritērijiem.

[6.6] Par pamatotu atzīstams VDEĀVK arguments, ka kritērijus invaliditātei nosaka slimības izraisītās sekas – funkciju traucējumu smaguma pakāpe, nevis slimības diagnoze vai to daudzums. VDEĀVK pamatoti secinājusi, ka pēc nieres transplantācijas un imunosupresijas terapijas nieru funkcija ir atjaunojusies, uzlabojusies un stabilizējusies. Nav strīda par to, ka pieteicējas transplantētā niere funkcionē nepilnīgi, kas konkrētajā gadījumā ir viens no pamatiem smagas invaliditātes – otrās invaliditātes grupas noteikšanai.

Nav strīda par to, ka pieteicējai ir nepieciešams regulāri apmeklēt ārstniecības personas un saņemt atbilstošu terapiju. Secināms, ka cukura diabēta izraisītās komplikācijas izteikti ierobežo pieteicējas fiziskās spējas. Tomēr tas, ka pieteicēja pati apkopj sevi un iet uz veikalu, liecina, ka pastāvīga citu personu palīdzība ikdienā pieteicējai nav nepieciešama, līdz ar to nav pamata secināt, ka sevis apkopšanas spējas pieteicējai ir ļoti ierobežotas, kā arī nav pamata secināt, ka pieteicējas integrācija sabiedrībā bez atbilstošas pastāvīgas palīdzības nav iespējama. Tiesa nekonstatē pirmajai invaliditātes grupai atbilstošus kritērijus. Līdz ar to VDEĀVK ir pareizi konstatējusi otrajai invaliditātes grupai atbilstošus kritērijus un pieteicējas pieteikums noraidāms.

[6.7] Nepamatots ir pieteicējas arguments, ka atbildētāja ir pārkāpusi tiesiskās palāvības principu. Tiesību normās nav ietvertas invalīda tiesības uz to pašu invaliditātes grupu, kas vienreiz tikusi piešķirta uz noteiktu laiku. Pieteicējas gadījumā nav pamata runāt par tādu anatomisku defektu vai organisma pārmaiņām un funkcionāliem traucējumiem, kas uzskatāmi par neatgriezeniskiem. Pārbaudot pieteicējas veselības stāvokli pēc noteikta laika, tika konstatētas izmaiņas un lemts par konkrētu ierobežojuma pakāpi, tas ir, invaliditātes grupu.

[6.8] Atzīstams, ka VDEĀVK, kaut arī administratīvajā aktā nav norādījusi tiesību normas, uz kuru pamata tā izdevusi administratīvo aktu, ir darbojusies savas kompetences un normatīvajos aktos noteiktā pilnvarojuma ietvaros. Ņemot to vērā, atzīstams, ka piemēroto tiesību normu uzskaitījuma trūkums nav ietekmējis administratīvā akta rezultātu pēc būtības, līdz ar to nevar būt par pamatu tā atzīšanai par pretprettiesisku un atcelšanai. Administratīvajā aktā konstatētie citi defekti: norādes, kur un kādā termiņā šo administratīvo aktu var apstrīdēt vai pārsūdzēt un administratīvā akta pamatojuma formulējuma trūkumi konkrētajā gadījumā nav ietekmējuši administratīvā akta rezultātu pēc būtības.

[6.9] Noraidāms pieteicējas arguments, ka atbildētāja nav ievērojusi Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" (turpmāk – Administratīvo aktu procesa noteikumi) 54.punktu un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektajā daļā ietvertu labas pārvaldības principu, jo lietā pieteicēja nav norādījusi, kā arī nav konstatēti apstākļi, ka atbildētāja būtu ierobežojusi pieteicējas tiesības iepazīties ar lietu vai kaut kādā veidā pārkāpusi labas pārvaldības principu. Pieteicējas norāde, ka labas pārvaldības principa pārkāpums ir pretprettiesisku aktu izdošana, neatbilst minētā principa jēgai un ir noraidāms kā nepamatots.

[7] Par minēto spriedumu pieteicēja iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu, jo tiesa nav analizējusi pārsūdzēto lēmumu kopsakarībā ar VDEĀVK 2003.gada 6.marta vēstuli, ar kuru pārsūdzētais lēmums tika nosūtīts pieteicējai, tostarp, vai minētajā vēstulē ir norāde par lēmuma pārsūdzību. Tiesa nepamatoti secinājusi, ka pārsūdzētais lēmums nav pieteicējai nelabvēlīgs, jo pieteicējai liegtas tiesības uz sociālo un medicīnisko palīdzību, kāda pienākas pirmās grupas invalīdam. Tiesa arī nav vērtējusi, ka VDEĀVK uzklauzīja tikai pieteicējas sūdzības, bet netika pieļauti pieteicējas paskaidrojumi.

[7.2] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu un 247.panta trešo daļu, jo, noskaidrojot apstākli, vai pieteicēja pati var sevi apkopt, tiesa nav izmantojusi visus Administratīvā procesa likumā noteiktos pierādīšanas līdzekļus, citastarp, nav uzklauzījusi pieteicējas viedokli. Minētās normas pārkāpums izpaudies arī apstākļi, ka tiesa atzinusi, ka pieteicējas nieru funkcijas ir uzlabojušās, bet nav norādījusi, no kurienes šāda informācija iegūta. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmajai daļai tiesa nav vispusīgi, pilnīgi un objektīvi noskaidrojusi pierādījumus: ārstu A.Mežala 2002.gada 9.decembra un A.Valteres 2002.gada 12.decembra medicīniskos slēdzienus. Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta otro un trešo daļu. Tiesa nav ņēmusi vērā visus dokumentus lietā, tostarp medicīnisko dokumentāciju.

[7.3] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis, pretēji tiesas spriedumā norādītajam, nav sniedzis paskaidrojumu par Ārstniecības likuma pārkāpumiem. Šāds paskaidrojums ietverts apelācijas sūdzībā, kad tika pārsūdzēts cits, proti, valsts VDEĀK 2002.gada 9.janvāra lēmums Nr.22. Tādējādi tiesa rīkojusies ārpus savas kompetences un pārsniegusi prasījuma robežas, jo spriedumā izmantojusi pieteicējas argumentus par pavisam citu lēmumu.

[7.4] Tiesa kļūdījies pārsūdzētā lēmuma pamatojuma vērtēšanā. Tiesai bija jāņem vērā Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 22.marta spriedumā lietā Nr.SKA-66 secinātais, proti, pastāvot likumā noteiktajiem apstākļiem, iestādei jānosaka tā invaliditātes grupa, kas atbilst konstatētajiem un likumā noteiktajiem apstākļiem. Tātad tiesai bija jāvērtē, vai pārsūdzētajā lēmumā ir norādīti likumā noteiktie apstākļi un konkrētās lietas faktiskie apstākļi. Tiesai bija jāizvērtē, vai pārsūdzētā lēmuma pamatojumā ir ietverti likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.panta otrajā daļā norādītie apstākļi. Tā kā tiesa nav ņēmusi vērā Senāta Administratīvo

lietu departamenta izteikto tiesību normu tulkojumu, tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmo daļu. Tiesai saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu bija pienākums pašai objektīvi noskaidrot lietas apstākļus un atbilstoši Likuma 9.panta otrajai daļai dot tiem juridisku vērtējumu.

[7.5] Tiesa pārsniegusi prasījuma robežas un līdz ar to pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 249.pantu, jo tiesai bija jāvērtē galīgais administratīvais akts, proti, VDEĀVK 2003.gada 27.februāra lēmums Nr.103.

[7.6] Tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 246.panta trešo daļu, jo izdarījusi pretrunīgus secinājumus, proti, tiesa pretēji Likuma 9.pantam secinājusi, ka kritērijus invaliditātei nosaka funkciju traucējumu smaguma pakāpe, nevis slimības diagnoze, bet tālāk salīdzinājusi tieši slimību diagnozes.

[7.7] Tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 250.panta otro daļu, jo, analizējot cukura diabēta izraisītās komplikācijas, saviem secinājumiem izmantojusi VDEĀVK paskaidrojumus pirmās instances tiesai, turklāt šiem paskaidrojumiem nav devusi juridisku vērtējumu. Līdz ar to tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 150.panta otro daļu, 152.panta pirmo daļu un 103.panta otro daļu. Tiesas secinājumi par to, vai cukura diabēta izraisītās komplikācijas ierobežo pieteicējas fiziskās spējas izteikti, ļoti izteikti vai mēreni, ir absolūti nepamatoti un uzskatāmi par tiesas pieņēmumu. Tas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas.

[7.8] Tā kā pārsūdzētais lēmums ir pieteicējai nelabvēlīgs administratīvais akts, tiesa kļūdaini secinājusi, ka tiesību normu uzskaitījuma trūkums nav ietekmējis administratīvo aktu pēc būtības.

[7.9] Pieteicēja pretēji tiesas atzinumam nav norādījusi uz Administratīvo aktu procesa noteikumu 54.punkta un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta piektās daļas pārkāpumu. Tiesa šajā sakarā sagrozījusi lietas apstākļus un līdz ar to pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 9.pantu. Turklāt patiesībai neatbilstošs ir tiesas apgalvojums, ka pieteicēja norādījusi, ka labas pārvaldības principa pārkāpums ir prettiesisku administratīvo aktu izdošana.

[8] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību VDEĀVK norāda, ka pieteicēja nav vairs pastāvīgi kopjama, integrācija sabiedrībā apgrūtināta, kas atbilst otrai invaliditātes grupai. Tiesas spriedums ir tiesisks un pamatots, bet kasācijas sūdzība noraidāma.

[9] Tiesas sēdē pieteicēja un viņas pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā norādītajiem motīviem.

Atbildētājas pārstāves paskaidroja, ka Administratīvā apgabaltiesa, noskaidrojot lietas apstākļus, pamatoti ir konstatējusi, ka pārsūdzētais VDEĀVK lēmums ir tiesisks un pamatots, ka tiesa pati nevar noteikt invaliditātes grupu.

Motīvu daļa

[10] Invalīda un invaliditātes jēdzienu nosaka likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" normas.

[10.1] Likuma 4.pants noteic, ka invalīds ir persona, kurai sakarā ar slimību, traumu vai iedzimtu defektu izraisītajiem orgānu sistēmu traucējumiem ir nepieciešama papildu medicīniskā un sociālā palīdzība un kurai ir noteikta invaliditāte šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktā kārtībā. No minētās tiesību normas izriet, ka personas atzīšanai par invalīdu nepieciešami divi priekšnoteikumi: pirmkārt, jākonstatē papildu medicīniskās un sociālās palīdzības nepieciešamība sakarā ar orgānu sistēmas funkciju traucējumiem, kurus izraisījusi slimība, trauma vai iedzimts defekts (medicīniskais kritērijs), un, otrkārt, jākonstatē invaliditāte (sociālais kritērijs). Medicīniskie kritēriji – orgānu sistēmu funkciju traucējumi – ir noteikti Likuma 6. un 7.pantā, sociālie kritēriji – Likuma 5. un 9.pantā.

[10.2] Likuma 5.pants noteic, ka invaliditāte ir ilgstošs vai nepārejošs ar vecuma pārmaiņām cilvēka organismā nesaistīts fizisko vai psihisko spēju ierobežojums, kas apgrūtinā personu integrāciju sabiedrībā, pilnīgi atņem vai daļēji ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt.

Tādējādi, lai konstatētu invaliditāti, nepieciešams noteikt:

- 1) vai personai ir fizisko vai psihisko spēju ierobežojums;
- 2) vai šis ierobežojums ir ilgstošs vai nepārejošs un vai tas nav saistīts ar vecuma pārmaiņām cilvēka organismā;
- 3) vai fizisko vai psihisko spēju ierobežojums pilnīgi atņem vai daļēji ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt (persona nav spējīga strādāt, lai saņemtu darba ienākumus, vai arī tas ir iespējams, ievērojot noteiktus darba apstākļus un darba režīmu, vai persona ir spējīga izpildīt mājāsaimniecībā nepieciešamos darbus, apkopt sevi ar vai bez citu personu palīdzības un tml.);
- 4) vai fizisko un psihisko spēju ierobežojuma dēļ ir apgrūtināta personas integrācija sabiedrībā (izglītošanās iespējas, piedalīšanās kultūras un sabiedriskajos pasākumos, brīvā laika pavadīšanas iespējas un tml.).

Likuma 9.panta otrā daļa noteic, ka pirmo invaliditātes grupu nosaka, ja personai ir **ļoti izteikts** fizisko vai psihisko spēju ierobežojums, integrācija sabiedrībā bez personas vajadzībām atbilstošas **pastāvīgas palīdzības** nav iespējama, darba un sevis apkopšanas spējas ir **ļoti ierobežotas**. Savukārt minētā panta trešā daļa noteic, ka otro invaliditātes grupu nosaka, ja ir **izteikts** fizisko vai psihisko spēju ierobežojums, integrācija sabiedrībā bez personas vajadzībām atbilstošas **palīdzības** nav iespējama, darba un sevis apkopšanas spējas ir **ierobežotas**. Administratīvo lietu departamenta ieskatā minētajās tiesību normās ir iekļauti nenoteiktie tiesību jēdzieni,

kas šo tiesību normu piemērotājam Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijai jāpiepilda ar konkrētu saturu. Ņemot vērā, ka konkrētajā lietā ir strīds par to, vai pieteicēja atzīstama par pirmās vai otrās grupas invalīdi, nav nepieciešams analizēt trešās invaliditātes grupas noteikšanai nepieciešamos sociālos kritērijus.

[10.3] Tādējādi Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijai, konstatējot medicīniskos kritērijus personas atzīšanai par invalīdu, atbilstoši Likuma 10.pantam ir individualizēti jānosaka personas fizisko vai psihisko spēju ierobežojumu pakāpe un jāizvērtē personas iespējas integrēties sabiedrībā. Lai noteiktu ierobežojumu pakāpi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, vispirms ir jānosaka, kādi ierobežojumi pastāv, un tad arī ir iespējams novērtēt, vai fizisko un psihisko spēju ierobežojumi ir atzīstami par **ļoti izteiktiem** vai **izteiktiem**, kas ir noteicošais kritērijs attiecīgi pirmās vai otrās grupas invaliditātes noteikšanai. Līdz ar to par nepilnīgu un neatbilstošu analizētajām tiesību normām atzīstams Administratīvās apgabaltiesas secinājums, ka kritērijus invaliditātei nosaka nevis slimības diagnoze vai to daudzums, bet gan slimības izraisītās sekas – funkciju traucējumu smaguma pakāpe. Secinājuma nepilnīgums izpaužas tādējādi, ka atbilstoši Likuma 4.pantam personas atzīšanai par invalīdu nepieciešams konstatēt, pirmkārt, orgānu sistēmu funkciju traucējumus, otrkārt, spēju ierobežojumu, ko šie traucējumi izraisa.

[11] Kasācijas sūdzībā kā viens no argumentiem minēts apstāklis, ka Administratīvā apgabaltiesa, atzīstot pārsūdzēto VDEĀVK lēmumu par tiesisku, nav ņēmusi vērā to, ka lēmumā nav ietverts tā pamatojums.

[11.1] Saskaņā ar Administratīvo aktu procesa noteikumu 63.punktu kā viena no administratīvā akta sastāvdaļām noteikts pamatojums. Administratīvo lietu departamenta ieskatā ar pamatojumu ir saprotams gan tiesiskais, gan faktiskais pamatojums, proti, konstatēto faktu izklāsts, kā arī norāde uz tiesību normām, saskaņā ar kurām ir pieņemts attiecīgais lēmums. No iepriekš minētā likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" normām izriet, ka jautājuma izlemšanai par attiecīgas invaliditātes grupas noteikšanu personai VDEĀVK lēmums bija pamatojams ar faktiem, kas apstiprina medicīniskos un sociālos kritērijus attiecīgas invaliditātes grupas noteikšanai.

Kā konstatējusi Administratīvā apgabaltiesa, pārsūdzētajā administratīvajā aktā ir norādīti ārstu ekspertu objektīvās izmeklēšanas dati, klīniskās izmeklēšanas rezultāti, kā arī noteikta diagnoze – medicīniskā terminoloģijā formulēts atzinums par pieteicējas veselības stāvokli. Savukārt ekspertīzes slēdzienā, kā konstatējusi Administratīvā apgabaltiesa, ir norādīts, ka pēc nieres transplantācijas un imunosupresijas terapijas nieres funkcija ir

atjaunojusies, uzlabojusies un stabilizējusies, kreatinīna līmenis asinīs ir normalizējies, bet slimniecei pastāv izteiktas cukura diabēta vēlnās komplikācijas un hronisks C hepatīts, ka slimniece pārvietojas bez citu personu palīdzības, var sevi apkopt, tāpēc tiek konstatēti kritēriji otrās invaliditātes grupas noteikšanai.

[11.2] Administratīvo lietu departamenta ieskatā no Administratīvās apgabaltiesas konstatētā secināms, ka pārsūdzētajā lēmumā personai saprotamā veidā nav norādīti ne medicīniskie kritēriji (orgānu sistēmu funkciju traucējumi), ne sociālie kritēriji (fizisko vai psihisko spēju ierobežojumi), kā arī nav vērtēta personas spēju ierobežojumu pakāpe atkarībā no tās darba spēju ierobežojuma, iespējas integrēties sabiedrībā ar vai bez citu personu palīdzības. Tajā pašā laikā pretēji Administratīvo aktu procesa noteikumu 63.punkta prasībām Administratīvā apgabaltiesa atzinusi, ka administratīvajā aktā ir ietverts gan faktu konstatējums, gan pamatojums, tikai tas nav precīzi formulēts atbilstoši Likuma 9.panta prasībām, proti, nav norādīts, vai personai ir konstatēts ļoti izteikts, izteikts vai mēreni izteikts fizisko spēju ierobežojums, vai integrācija sabiedrībā bez personas vajadzībām atbilstošas palīdzības nav iespējama vai ir apgrūtināta, vai darba un sevis apkopšanas spējas ir ierobežotas vai ļoti ierobežotas.

[11.3] Līdz ar to par pamatotu atzīstams kasācijas sūdzībā norādītais arguments, ka Administratīvā apgabaltiesa, neievērojot Administratīvo aktu procesa noteikumu 63.punktu un Administratīvā procesa likuma 67.pantu, atzinusi par tiesisku administratīvo aktu, kurā ietverts abstrakts, nekonkrēts un izplūdis pamatojums, kas liedz personai saprast attiecībā uz viņu izdotā administratīvā akta jēgu un saturu.

[12] Administratīvo lietu departaments par pamatotiem atzīst kasācijas sūdzībā norādītos argumentus, kas attiecas uz pierādījumu pārbaudi un novērtēšanu.

[12.1] Lietas izskatīšanas gaitā, pamatojoties uz VDEĀVK paskaidrojumiem, Administratīvā apgabaltiesa secinājusi, ka neirologa konstatētie zeķu un cimdu tipa jušanas traucējumi ar viegliem koordinācijas kustību traucējumiem viegli ierobežo pārvietošanos un asinsvadu ķirurga konstatētā hroniska I pakāpes abu kāju vēnu nepietiekamība minimāli apgrūtina pārvietošanos. Atzīstot par pierādītu šo fizisko spēju ierobežojumu, Administratīvā apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 161.panta pirmajai daļai administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumi atzīstami par pierādījumiem tikai tad, ja tos apstiprina citi pārbaudīti un novērtēti pierādījumi.

[12.2] Vērtējot VDEĀVK paskaidrojumus, ka nieru bojājumi pieteicējai rada izmaiņas nieru asinsvados un kanālos, bet nerada nieru funkcijas traucējumus, kopsakarībā ar Rīgas VDEĀK 2002.gada

4.decembra aktā norādīto, ka konstatēta viegli aizkavēta transplantētās nieres filtrācija un ekskrecijas funkcija, Administratīvā apgabaltiesa par pamatotu atzinusi VDEĀVK secinājumu, ka pēc nieres transplantācijas un attiecīgas terapijas nieru funkcija ir atjaunojusies, uzlabojusies un stabilizējusies. Tajā pašā laikā Administratīvā apgabaltiesa ir arī atzinusi, ka lietā nav strīda par to, ka transplantētā niere funkcionē nepilnīgi, kas konkrētā gadījumā ir viens no pamatiem smagas invaliditātes grupas noteikšanai. Tiesa nav konstatējusi, kādus fizisko spēju ierobežojumus tas izraisa.

Līdz ar to Administratīvo lietu departaments par pamatotu atzīt kasācijas sūdzības argumentu, ka Administratīvās apgabaltiesas sprieduma motivācija ir pretrunīga.

[12.3] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmajai daļai tiesa novērtē pierādījumus pēc to vispusīgas, pilnīgas un objektīvas pārbaudes. No tā izriet, ka tiesai jāpārbauda visi fakti, no kuriem ir atkarīga pieņemtā lēmuma būtība. Tiesa, vērtējot pierādījumus, nav pārbaudījusi faktus, kas minēti pieteicējas ģimenes ārsta A.Mežala un endokrinoloģes A.Valteres atzinumos, proti, hipoglikēmijas tipisko simptomu nodzišanas sindromu (nejūt hipoglikēmiju) (23.–24.l.l.), kas pieteicējas ieskatā rada nepieciešamību pēc citu personu palīdzības.

[12.4] Administratīvā apgabaltiesa pretēji pieteicējas viedoklim pārsūdzēto lēmumu ir atzinusi par labvēlīgu administratīvo aktu. Administratīvā procesa likums iedala administratīvos aktus labvēlīgos un nelabvēlīgos atkarībā no tā, vai personai tiek piešķirtas tiesības vai uzlikti pienākumi. Taču tajā pašā laikā, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, ir administratīvie akti ar divējādu iedarbību: daļā tie ir labvēlīgi, jo piešķir tā adresātam kādu tiesību, bet daļā – nelabvēlīgi, jo nepiešķir to tādā apmērā, kā to vēlēties administratīvā akta adresāts (sk. arī: *Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 131.lpp.; Maurer H. Allgemeines Verwaltungsrecht. 13., überarbeitete und ergänzte Auflage. – München: Verlag C.H.Beck, 2000, S.208*).

Administratīvo lietu departamenta ieskatā pārsūdzētais VDEĀVK lēmums ir administratīvais akts ar divējādu iedarbību. Administratīvā procesa likumā nav iekļauts atsevišķs regulējums attiecībā uz šāda veida administratīvajiem aktiem un regulējuma nebija arī Administratīvo aktu procesa noteikumos, kas bija piemērojami pirms Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās. Administratīvo lietu departamenta ieskatā šādam administratīvajam aktam daļā, kas attiecas uz noraidīto tiesību, piemērojamas tās prasības, ko normatīvie akti ir attiecinājuši uz nelabvēlīgu administratīvo aktu.

Administratīvo aktu procesa noteikumu 63.punktā kā obligāta prasība bija ietverts noteikums, ka, noraidot iesniegumu, tas argumentēti jāpamato. Piemērojot šo tiesību normu konkrētajā lietā, no tās izrietēja Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijas pienākums argumentēti pamatot, kāpēc tiek noraidīts pieteicējas viedoklis par pirmās invaliditātes grupas noteikšanu. Administratīvā apgabaltiesa, atzīstot pārsūdzēto lēmumu par labvēlīgu administratīvo aktu, nav vērtējusi, vai administratīvajā aktā ir norādīti pieteicējas viedokļa noraidīšanas argumenti. Arī no Administratīvās apgabaltiesas sprieduma nav redzams, kādas fiziskās spējas pieteicējai ir atjaunojušās salīdzinājumā ar iepriekšējo ekspertīzes slēdzienu. Tiesa tikai norādījusi, ka pieteicēja pati sevi apkopj un iet uz veikalu. Taču, ņemot vērā, ka pieteicējas fizisko spēju ierobežojumi pārsūdzētajā lēmumā nav norādīti, proti, nav konstatēts, vai pieteicējai viņas veselības stāvokļa dēļ ir ierobežota smaguma pārnēsāšana, kā arī pārvietošanās attālums, nav iespējams izdarīt secinājumu par pieteicējas fizisko spēju atjaunošanos.

[13] Ņemot vērā, ka tiesnešiem parasti nav speciālo zināšanu medicīnā, tiesai ir apgrūtināta iespēja konstatēt, vai personai ir ilgstošs vai nepārejošs fizisko vai psihisko spēju ierobežojums, kas apgrūtina personas integrāciju sabiedrībā, pilnīgi atņemt vai daļēji ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt, tas ir, vai atbilstoši Likuma 5.pantam personai ir iestājusies invaliditāte.

Kā jau atzīts Senāta praksē (sk. spriedumu lietā Nr.SKA-28/2006), tiesa, pārbaudot Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijas lēmuma (ekspertīzes akta) tiesiskumu, var konstatēt nepilnības veselības un darbspēju ekspertīzes gaitā un tās atzinumā, piemēram, tiesa var konstatēt, ka ekspertīzes atzinums nav pamatots vai nav pietiekami pamatots, ka nav uzklaustas personas sūdzības par viņas fizisko vai psihisko spēju ierobežojumu, ka no lēmuma izrietoši apsvērumi nav objektīvi un racionāli, ka ekspertīzē nav piedalījies speciālists vai nav veikts kāds izmeklējums, kas būtu nepieciešams, lai objektīvi izvērtētu personas stāvokli. Ja tiesa, izvērtējot Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisijas ekspertīzes aktu, konstatē būtiskus trūkumus, tā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 178.pantam var noteikt ekspertīzi. Taču konkrētajā lietā ekspertīze nav noteikta.

Konkrētajā lietā viens no pieteicējas prasījumiem ir uzlikt pienākumu VDEĀVK noteikt pieteicējai pirmo invaliditātes grupu. Ņemot vērā, ka pārsūdzētajā VDEĀVK lēmumā nav iekļauts pamatojums otrās invaliditātes grupas noteikšanai, tiesai ir rūpīgi jāapsver, vai bez attiecīgu ekspertu atzinuma ir iespējams izlemt pēc būtības pieteicējas prasījumus.

[14] Ņemot vērā minētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums nav uzskatāms par tiesisku un pamatotu un tādēļ ir atceļams.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 1.augusta spriedumu atcelt un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Sarežģītās administratīvajās lietās paredzētās atlīdzības noteikšana pārstāvim

1. Ievērojot, ka Satversmē garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu nav absolūtas un ka administratīvajās lietās darbojas objektīvās izmeklēšanas princips, valstij nav jānodrošina visu izmaksu par juridiskajiem pakalpojumiem atlīdzināšana. Nosakot atlīdzības izmaksu pieteicēja pārstāvim, jāvērtē, kuri no saņemtajiem juridiskajiem pakalpojumiem bija tieši nepieciešami, lai nodrošinātu personas pieeju tiesai (objektīvās izmeklēšanas princips, tiesības uz tiesu, Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa).

2. Noskaidrojot atlīdzības par juridiskajiem pakalpojumiem apmēru, jāvērtē nepieciešamā darba apjoms, nevis uzdevuma veikšanā iesaistīto personu skaits. Nepieciešamā darba apjoms izvērtējams ne tikai stundās, bet arī pēc sagatavoto nepieciešamo procesuālo dokumentu skaita, ņemot vērā, ka ne vienmēr lietai pievienotā dokumenta nozīmīgums un nepieciešamība ir proporcionāla tā lapu skaitam vai sastādīšanai patērētajām stundām (Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

3. Tas, kādi pasākumi valstī ir pieņemami un piemērotāki, lai nodrošinātu juridisko pakalpojumu sniegšanu, attiecas uz likumdevēja politisko gribu un atbildību. Tādējādi, lemjot par atlīdzības noteikšanu pieteicēja pārstāvim administratīvajā procesā, tiesa nav tiesīga pārkāpt savas kompetences robežas un likumdevēja vietā noteikt citu konkrētu juridiskās palīdzības apjomu un atlīdzības apmēru (tiesības uz tiesu, Administratīvā procesa likuma 7. un 17.pantus).

4. Normatīvajos aktos nav noteikta atlīdzība par ārpus tiesas sēdes sniegtajiem pakalpojumiem, un tādējādi pastāv likuma robs. Līdz ar to tas tiesai jāaizpilda, ņemot vērā valsts jau noteikto atlīdzības likmi par valsts nodrošināto juridisko palīdzību Ministru kabineta noteikumos Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību", jo gan šo noteikumu, gan Administratīvā procesa likuma 18.panta mērķi sakrīt (tiesību teorija, Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa, Ministru kabineta noteikumi Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību").

2006.gada 15.martā

Lietā Nr. SKA-124

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mīta
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējai Inārai B., viņas pārstāvēm S.Olsenai un M.Zemdegai un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās Labklājības ministrijas Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas pārstāvei A.Auziņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja pieteicējas Ināras B. pārstāves S.Olсенas blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.oktobra lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] S.Olsena un M.Zemdega pārstāvēja pieteicēju Ināru B. administratīvajā lietā par Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas 2001.gada oktobra lēmuma Nr.3029 atcelšanu.

[1.1] Administratīvajā apgabaltiesā 2005.gada 17.maijā izskatīts S.Olсенas un M.Zemdegas iesniegtais pieteikums par atlīdzības izmaksu fiziskās personas pārstāvim – Inārai B. kā trešās grupas invalīdei un pensionārei, kurai nav iespēju apmaksāt savu interešu pārstāvību. Pieteikumā lūgts izmaksāt atlīdzību par 28 stundām. Ar Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.maija lēmumu S.Olсенas un M.Zemdegas pieteikums apmierināts daļēji, nosakot izmaksāt atlīdzību par 10 stundām un 15 minūtēm.

[1.2] Izskatot S.Olсенas un M.Zemdegas blakus sūdzību par iepriekš minēto apgabaltiesas lēmumu, ar Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 30.augusta lēmumu apgabaltiesas lēmums atcelts daļā, ar kuru atteikts izmaksāt atlīdzību Ināras B. pārstāvēm par ārpus tiesas sēdes sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem, un jautājums nodots jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

[1.3] No S.Olсенas un M.Zemdegas 2005.gada 13.oktobrī Administratīvajā apgabaltiesā saņemts pieteikuma precizējums, kurā lūgts noteikt, ka pārstāvim izmaksājama atlīdzība par 188 stundu darbu.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.oktobra lēmumu Ināras B. pārstāvju S.Olсенas un M.Zemdegas pieteikums apmierināts daļēji. Proti, nolemts izmaksāt atlīdzību par pārstāvību

tiesas sēdēs, kas notikušas līdz 2005.gada 17.oktobrim, izņemot par apelācijas instances tiesas sēdēm, par kurām izmaksājama atlīdzība saskaņā ar Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.maija lēmumu. Nolemts izmaksāt atlīdzību par procesuālo dokumentu sastādīšanu 10 lati par vienu procesuālo dokumentu, bet ne vairāk par trīs procesuālajiem dokumentiem šīs lietas ietvaros. Pārējā daļā pieteikums noraidīts.

[2.1] Apgabaltiesa konstatējusi, ka Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17. maija lēmums ir stājies spēkā daļā, ar kuru nolemts izmaksāt atlīdzību par pārstāvību apelācijas instances tiesas sēdēs. Ar minēto lēmumu konstatēts, ka lieta pieteicējai ir sarežģīta un viņas mantiskais stāvoklis uzskatāms par tādu, kas var būtiski apgrūtināt pieteicējas iespējas samaksāt pārstāvim atlīdzību.

[2.2] Atlīdzības apmēru un izmaksas kārtību saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturto daļu nosaka Ministru kabineta 2004.gada 28.augusta* noteikumi Nr.735 "Noteikumi par atlīdzības izmaksas kārtību un tās apmēru fiziskās personas pārstāvim administratīvajā lietā, kas adresātam ir sarežģīta" (turpmāk – noteikumi Nr.735). Ņemot vērā Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 30.augusta lēmumā atzīto, apgabaltiesa norādījusi, ka noteikumos Nr.735 nav noteikta atlīdzība par ārpus tiesas sēdes sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem. Taču, ievērojot to, ka valsts pienākums ir atlīdzināt izmaksas administratīvā akta adresātam sarežģītās lietās arī par ārpus tiesas sēdes sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem, ir nepieciešams noteikt minētās atlīdzības apmēru. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības likumā un Administratīvā procesa likumā definētais juridisko pakalpojumu izmaksu atlīdzināšanas mērķis sakrīt un atšķiras tikai personu loks, kā arī ņemot vērā Ministru kabineta 2005.gada 7.jūnija noteikumos Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību" (turpmāk – noteikumi Nr.407), apgabaltiesa secinājusi, ka minētais "likuma robs" ir aizpildāms, piemērojot analogiju. Tātad, lemjot par atlīdzības izmaksu pieteicējas pārstāvēm un vērtējot, kuri no pārstāvju norādītajiem ārpus tiesas sniegtajiem juridiskajiem pakalpojumiem ir atlīdzināmi un kādā apmērā, jāvērtē noteikumos Nr.407 noteiktie juridiskās palīdzības veidi, samaksas apmēri un konstatētie principi jāpiemēro šajā lietā.

* **Red. piez.:** Ministru kabineta 2004.gada 24.augusta noteikumi Nr.735 "Noteikumi par atlīdzības izmaksas kārtību un tās apmēru fiziskās personas pārstāvim administratīvajā lietā, kas adresātam ir sarežģīta".

[2.3] Attiecībā par pārstāvību tiesas sēdē, ņemot vērā noteikumu Nr.735 6.punktu un Administratīvo lietu departamenta atzīto, apgabaltiesa secinājusi, ka, nosakot atlīdzību par juridiskajiem pakalpojumiem, tiek vērtēts nepieciešamā darba apjoms, nevis uzdevuma veikšanā iesaistīto personu loks. Tādējādi, aprēķinot atlīdzību, vērā ņemams ir tiesas sēdes ilgums, neatkarīgi no tā, cik pieteicējas pārstāvju ir piedalījušies lietā. Lietā ir stājies spēkā tiesas lēmums, ar kuru noteikts izmaksāt atlīdzību par laiku, ko pieteicējas pārstāves patērējušas, piedaloties apelācijas instances tiesā. Tādējādi pieteicējas pārstāvēm ir nosakāma atlīdzība arī par pārējās tiesas sēdēs, kas notikušas līdz šim brīdim, patērēto laiku.

[2.4] Attiecībā par atlīdzību par procesuālo dokumentu sagatavošanu kopumā 122 lappušu apjomā, kam vidēji patērētas 122 stundas, apgabaltiesa atzinusi, ka juridisko dokumentu sagatavošana ir atzīstama par tādu juridisko pakalpojumu, kas ir nepieciešams personas tiesību aizsardzībai tiesā. Taču šā pakalpojuma atlīdzības apmērs ir ierobežojams, ņemot vērā jau valsts noteiktos principus. No noteikumu Nr.407 4.punkta apgabaltiesa secinājusi, ka atlīdzības apmērs par procesuālā dokumenta sagatavošanu nav atkarīgs no sagatavotā dokumenta lappušu skaita un laika, kas tam veltīts. Tādēļ apgabaltiesa uzskatījusi, ka šāds princips nodrošina atlīdzības saņemšanu par nepieciešamo minimālo procesuālo dokumentu sagatavošanu personas tiesību aizsardzībai tiesā, kas ir attiecināms arī šajā lietā – 10 lati par sastādīto dokumentu, bet ne vairāk par trīs dokumentiem.

[2.5] Apgabaltiesas ieskatā, darbības, ko pieteicējas pārstāves veikušas – nokļūšana uz tiesas sēdēm, tiesas nolēmumu saņemšana, kā arī iepazīšanās ar lietas materiāliem, nav uzskatāmas par atsevišķiem juridisko pakalpojumu veidiem, bet par nepieciešamajām darbībām, lai varētu sagatavot procesuālos dokumentus un pilnvērtīgi pārstāvēt pieteicēju tiesas sēdē. Atlīdzība par šīm darbībām iekļaujas tajā atlīdzībā, kas paredzēta par pārstāvību tiesas sēdē un procesuālo dokumentu sagatavošanu.

[2.6] No Administratīvā procesa likuma 315.panta un 18.panta ceturtās daļas apgabaltiesa secinājusi, ka tiesas lēmums par atlīdzības izmaksu fiziskās personas pārstāvim nav pārsūdzams, un Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.maija lēmumā iekļautā norāde, ka šāds lēmums ir pārsūdzams 10 dienu laikā no lēmuma pieņemšanas dienas, ir kļūdaina. Tomēr, ņemot vērā tiesiskās palāvbības principu, apgabaltiesa atzinusi, ka konkrētajā lietā tiesas lēmumā par atlīdzības izmaksu pieteicējas pārstāvim ir norādāms, ka minētais lēmums ir pārsūdzams.

[3] Administratīvā apgabaltiesa 2005.gada 11.novembrī izskatīja Ināras B. pārstāves S.Olsenas pieteikumu par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.oktobra lēmuma izskaidrošanu.

Apgabaltiesa izskaidrojusi, ka pieteicējas pārstāvju pieteikums par atlīdzības izmaksu fiziskās personas pārstāvim apmierināts par:

1) pārstāvību tiesas sēdēs, nosakot, ka atlīdzība izmaksājama par pārstāvību šīs lietas ietvaros notikušajās tiesas sēdēs, kas notikušas līdz 2005.gada 17.oktobrim, izņemot par tām apelācijas instances tiesas sēdēm, par kurām izmaksāt atlīdzību nolemts jau iepriekš ar Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.maija lēmumu. Atlīdzība par pārstāvību tiesas sēdēs ir izmaksājama tikai par tiesas sēdēs faktiski pavadīto laiku. Par pamatu atlīdzības aprēķināšanai ir tiesas izsniegta uzziņa, kurā norādīts tiesas sēdēs pavadītais laiks. Atlīdzība izmaksājama par viena pārstāvja piedalīšanos tiesas sēdē, neatkarīgi no faktiski piedalījušos pārstāvju skaita;

2) procesuālo dokumentu sastādīšanu šīs lietas ietvaros, nosakot, ka par viena procesuālā dokumenta sastādīšanu pārstāvēm pienākas atlīdzība 10 lati, neatkarīgi no tā, vai dokumenta sastādīšanā piedalījās viena vai abas pārstāves un neatkarīgi no procesuālā dokumenta apjoma tā sastādīšanai veltītā laika. Ja šīs lietas ietvaros sastādīti vairāk kā trīs procesuālie dokumenti, tad atlīdzība par pārējo dokumentu sastādīšanu nav izmaksājama.

Apgabaltiesa arī izskaidrojusi, ka pieteikums noraidīts daļā par lūgumu saņemt atlīdzinājumu par nokļūšanu uz tiesas sēdēm, par ierašanos tiesā, lai saņemtu tiesas lēmumus un spriedumus, par iepazīšanos ar lietas materiāliem.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.oktobra lēmumu un 2005.gada 11.novembra lēmumu Ināras B. pilnvarotā pārstāve S.Olsena iesniedza blakus sūdzību. Taču ar apgabaltiesas 2005.gada 16.decembra lēmumu blakus sūdzība pieņemta tikai par 17.oktobra lēmumu. Savukārt blakus sūdzību par 11.novembra lēmumu apgabaltiesa atteikusies pieņemt, jo konstatējusi, ka blakus sūdzība nav iesniegta likumā noteiktajā desmit dienu laikā pēc lēmuma pieņemšanas dienas un ka sūdzības iesniedzēja nav lūgusi atjaunot nokavēto termiņu. Šāds apgabaltiesas lēmums nav pārsūdzēts.

Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Izskaidrotais apgabaltiesas lēmums ļauj secināt, ka abi apgabaltiesas lēmumi ir nepareizi, jo, īstenojot šādu lēmumu, netiek sasniegts Satversmes, Administratīvā procesa likuma un citu tiesību normu mērķis – nodrošināt mazturīgām personām tiesības uz taisnīgu tiesu. Apgabaltiesa ir ierobežojusi tiesības saņemt atlīdzību par pārstāvību tiesā līdz tādām apmēram, ka faktiski juridiskās palīdzības sniegšana un saņemšana nav iespējama.

[4.2] 2005.gada 17.oktobra lēmumā apgabaltiesa nav ņemusi vērā Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta lēmumā noteikto, ka atlīdzība izmaksājama pēc pārstāvju lietā ieguldītā darba apjoma.

Analizējot noteikumus Nr.407, apgabaltiesa nav ievērojusi tiesību normu spēkā esamības laikā principu. Minētā tiesību norma nav bijusi spēkā attiecībā uz visiem tiesiskajiem notikumiem konkrētajā lietā. Tādēļ apgabaltiesa lielāko daļu nolēmuma ir motivējusi, izmantojot spēkā neesošu tiesību normu, izmantojot "likuma roba" aizpildīšanu ar analogijas metodi. Lēmumā turklāt nav norādīts, kādu analogiju – likuma vai tiesību – apgabaltiesa izmantojusi un kā tiek veidots analogijas slēdziens. Lēmumā norādītais analogijas slēdziens ir pretrunā ar attiecīgās normas jēgu un mērķi.

[4.3] Nav atrodami tiesiski argumenti apgabaltiesas lēmumā par atlīdzības ierobežošanu procesuālo dokumentu sastādīšanai (10 lati par dokumentu, bet ne vairāk kā par trīs dokumentiem). Šāds ierobežojums liedz personai iespējas saņemt nepieciešamo juridisko palīdzību. Ja pieteicējs ir iesniedzis likumā noteiktus dokumentus un tiesa tos ir pieņēmusi un pievienojusi lietai, tas ir kritērijs, lai atzītu, ka šādi dokumenti bijuši nepieciešami lietas virzībai un persona savas tiesības ir izmantojusi tiesisku mērķu sasniegšanai. Turklāt no apgabaltiesas lēmuma izrietošā atlīdzība par vienu dokumenta lappusi ir tikai 25 santīmi, kas nav samērīga atlīdzība par jurista darbu.

[4.4] Attiecībā par laiku, ko pieteicējas pārstāves pavadījušas ceļā uz tiesas sēdēm, uz tiesu, lai iepazītos ar lietu u.c., apgabaltiesa 2001.gada 11.novembra lēmumā ir nonākusi pretrunā ar 17.oktobra lēmuma atziņām.

[4.5] Apgabaltiesa lietā nav ņemusi vērā būtisku faktu – Ināras B. pieteikuma lietā jau spēkā ir stājies 2005.gada 28.februāra spriedums tajā daļā, kas atzina, ka pārsūdzētais administratīvais akts ir bijis prettiesisks. Tādēļ, izspriežot lietu, ir piemērojams Satversmes 92.panta trešais teikums. Šī tiesību norma nozīmē arī to, ka pārstāvja izmaksas tiesā ir jāatlīdzina. Pamatojoties uz noteikumiem Nr.735 un noteikumiem Nr.407 apgabaltiesa nav ņemusi vērā, ka šajos noteikumos noteiktā summa trīs lati stundā un 10 lati par vienu dokumentu nesedz faktisko pārstāvja darba vērtību.

[4.6] Pieteicējas pārstāvēm ir neizprotama arī apgabaltiesas nostādne jautājumā par tiesas lēmuma par atlīdzības izmaksu pārsūdzēšanu.

[5] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāve uzturēja blakus sūdzību uz iepriekš minētajiem argumentiem, kā arī paskaidroja, ka ierobežojums samaksāt personas pārstāvim tik maz, ka viņš nevar veikt savu darbu, atņem personai Satversmes 92.pantā garantētās tiesības pēc būtības. Līdz ar to ierobežojumam nav leģitīma mērķa. Pārstāve pauda

viedokli, ka šajā gadījumā tiesai jā rūpējas par administratīvo tiesību sistēmu, kā arī jānodrošina personas pieeja taisnīgai tiesai un tiesības saņemt kvalificētu juridisko palīdzību. Apgabaltiesa nepareizi piemērojusi analogiju, jo nav sasniegts noteiktais mērķis.

Atbildētāja pārstāve blakus sūdzību neatzina, pauda viedokli, ka apgabaltiesas lēmums ir tiesisks.

Motīvu daļa

[6] Izskatot blakus sūdzību par tiesas lēmumu, augstākas instances tiesa pārbauda šā lēmuma tiesiskumu.

Apgabaltiesa ar 2005.gada 17.oktobra lēmumu, par kuru ir pieņemta blakus sūdzība un kura tiesiskums tādējādi jāpārbauda Senātam, atkārtoti, pēc iepriekšējā apgabaltiesas lēmuma daļējas atcelšanas Senātā, lēmusi par atlīdzības izmaksu pieteicējas Ināras B. pārstāvēm. Tādēļ apgabaltiesai, izskatot pieteikumu, bija jāievēro Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 30.augusta lēmumā izteiktās atziņas.

[7] Minētajā lēmumā (*sk. lēmuma 14.punktu*) Administratīvo lietu departaments norādījis, ka, noskaidrojot atlīdzības par juridiskajiem pakalpojumiem apmēru, tiek vērtēts nepieciešamā darba apjoms, nevis uzdevuma veikšanā iesaistīto personu skaits. Turklāt šāda atziņa izteikta, ņemot vērā, ka pieteicējas pārstāves bija lūgušas atlīdzību noteikt par katras pārstāves lietas sagatavošanai patērēto laiku.

Apgabaltiesa nav lēmusi pretēji minētajai Senāta atziņai. Administratīvo lietu departamenta ieskatā darba apjomu var izvērtēt ne tikai stundās, kā to vēlas blakus sūdzības iesniedzēja, bet arī pēc sagatavoto nepieciešamo procesuālo dokumentu skaita, kā to darījusi apgabaltiesa (*sk. lēmuma 13.punktu*), jo ne vienmēr šāda dokumenta nozīmīgums un nepieciešamība ir proporcionāla tā lapu skaitam vai sastādīšanai patērētajām stundām. Turklāt procesuālo dokumentu skaits kā darba apjoma kritērijs atlīdzības noteikšanai paredzēts arī noteikumos Nr.407, uz kuriem sniegta atsauce apgabaltiesas lēmumā.

Tādējādi nav pamatots blakus sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nav ņemusi vērā Administratīvo lietu departamenta iepriekšējā lēmumā noteikto par atlīdzības izmaksu pēc pārstāvju ieguldītā darba apjoma.

[8] Ievērojot Senāta 2005.gada 30.augusta lēmumā norādīto, ka tiesai, lemjot par atlīdzības izmaksu pieteicējas pārstāvēm, jāvērtē, kuri no saņemtajiem juridiskajiem pakalpojumiem bija nepieciešami, lai nodrošinātu personas pieeju tiesai, apgabaltiesa 17.oktobra lēmumā ir izvērtējusi katru no pieteikumā par atlīdzības noteikšanu minēto pārstāvja darbību (*sk. apgabaltiesas lēmuma 11.–15.punktu*). Turklāt, nosakot vai noraidot atlīdzību par kādu noteiktu pārstāvja

darbību, apgabaltiesa ir ievērojusi Senāta iepriekšējā lēmumā noteikto. Proti, lai gan valstij ir pienākums nodrošināt izdevumu segšanu par tiem juridiskajiem pakalpojumiem, kas nepieciešami personas tiesību aizsardzības nodrošināšanai tiesā un par kuriem persona pati nespēj samaksāt, tomēr **valstij nav jānodrošina visu izmaksu par juridiskajiem pakalpojumiem atlīdzināšana**. Minēto atziņu iepriekšējā lēmumā Administratīvo lietu departaments izdarījis, ņemot vērā Satversmes tiesas spriedumā pausto, ka Satversmē garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu nav absolūtas un ka administratīvajās lietās darbojas objektīvās izmeklēšanas princips, kas ievērojami samazina nepieciešamību pēc juridiskajiem pakalpojumiem, lai nodrošinātu personas tiesību aizsardzību tiesā (sk. *Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 30.augusta lēmuma 9.punktu*).

Starptautisko tiesību normas (sk., piemēram, *Eiropas Padomes Ministru komitejas Rezolūciju Nr.78(8) par juridisko palīdzību un konsultāciju, Rekomendāciju Nr.R(81)7 par justīcijas pieejamības veicināšanas pasākumiem un Rekomendāciju Nr.R(93)1 par efektīvu likuma un justīcijas pieejamību ļoti nabadzīgajām personām*) nenoteic, ka valstij ir pienākums pilnā apmērā segt personas visus izdevumus par juridisko palīdzību. No starptautiskajiem tiesību aktiem izriet, ka katra valsts pati, ievērojot tajos noteiktos principus, ir tiesīga izstrādāt savu modeli justīcijas pieejamībai. Arī citu valstu prakse liecina par to, ka rietumvalstīs, lai arī uzņemtas atbildību par juridisko pakalpojumu finansēšanu trūcīgajiem, nenodrošina šo pakalpojumu atlīdzināšanu pilnā apmērā, turklāt, tur joprojām pastāv arī privāti praktizējošu juristu pakalpojumi bez maksas sabiedrības interesēs (sk., piemēram, *Kims Ekonomidiss, Akseteras Universitātes profesors. Salīdzinošā juridiskā palīdzība: pārskats par Eiropas modeļiem. Projekts-LAT/01/004 "Atbalsts tieslietu reformai"*).

Tādējādi Administratīvo lietu departaments uzskata par nepamatotu blakus sūdzībā pausto viedokli, ka apgabaltiesas lēmums ir nepamatots un prettiesisks, jo nesedz pārstāvja faktisko darba vērtību.

[9] Tiesu varas kompetences vispārīgās robežas noteic varas dalīšanas princips. No šā principa izriet, ka tiesa nav tiesīga iejaukties likumdevēja kompetencē. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 7.pantam tiesa darbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Turklāt, kā izriet no minētā likuma 17.panta, tiesas veiktās tiesību normu interpretācijas ceļā iegūtajam rezultātam ir jāatbilst tiesību sistēmai. Savukārt, ievērojot šā lēmuma 8.punktā minēto, tas, kādi pasākumi valstī ir pieņemami un piemērotāki, lai nodrošinātu juridisko pakalpojumu sniegšanu, attiecas uz likumdevēja politisko gribu un atbildību.

Tādējādi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, lemjot par atlīdzības noteikšanu pieteicējas pārstāvei administratīvajā procesā, tiesa nav tiesīga pārkāpt savas kompetences robežas un likumdevēja vietā noteikt citu konkrētu juridiskās palīdzības apjomu un atlīdzības apmēru. Tiesa šajā gadījumā var rīkoties ar tās rīcībā esošajiem tiesiskajiem līdzekļiem, tostarp tiesību normu interpretācijas un tiesību tālākveidošanas metodēm, ko apgabaltiesa, lemjot šo lietu, arī darījusi.

[10] Atbilstoši tiesību teorijas atziņām analogija pielietojama tad, ja iztulkošanas ceļā noskaidrots, ka attiecīgā tiesību norma neapver izšķiramo dzīves gadījumu un attiecībā uz šo gadījumu pastāv likuma robs. Pielietojot analogiju tiesību tālākveidošanā, pēc iespējas cieši jāsakņojas tiesību sistēmā un rezultātam jābūt taisnīgam, pārbaudāmam un pamatotam ar pārliecinošiem juridiskiem argumentiem. Turklāt šādā veidā jārada pietiekami vispārīgs tiesību noteikums, ko var piemērot citiem gadījumiem. Savukārt, ja tiek konstatēta likuma tiesībpolitiska nepilnība, tās novēršana ir vienīgi likumdevēja kompetencē, jo tā nav uzskatāma par likuma robu (sk.: *Kalniņš E. Tiesību tālākveidošana. Juridiskās metodes pamati. E.Meļķiša zinātniskajā redakcijā. – Rīga, 2003, 129.–135.lpp.*).

Jau 2005.gada 30.augusta lēmumā Administratīvo lietu departaments atzinis, ka noteikumos Nr.735 nav noteikta atlīdzība par ārpus tiesas sēdes sniegtajiem pakalpojumiem un ka tādējādi pastāv likuma robs. Tas tiesai būtu jāaizpilda, ņemot vērā valsts jau noteikto atlīdzību par valsts nodrošināto juridisko palīdzību noteikumos Nr.407, jo gan šo noteikumu, gan Administratīvā procesa likuma 18.panta mērķi sakrīt.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa pamatoti un pareizi izmantojusi analogijas metodi, lai savas kompetences robežās, izmantojot likumdevēja jau noteiktos principus juridisko pakalpojumu izdevumu segšanai, līdzīgi risinātu jautājumu arī par Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtajā daļā paredzētās atlīdzības izmaksu pieteicējas pārstāvei administratīvajā procesā. Tas vien, ka tiesa nav norādījusi, kuru analogijas veidu – likuma vai tiesību – tā izmantojusi, nav pamats, lai atzītu apgabaltiesas secinājumus par prettiesiskiem.

[11] Apgabaltiesa lēmumā ir argumentējusi, kāpēc tā jautājuma izlemšanā piemēro noteikumos Nr.407. Turklāt laikā, kad apgabaltiesa izskatīja lietu, kā arī, kad pārstāves sastādījušas daļu no procesuālajiem dokumentiem, minētie noteikumi bija spēkā. Līdz ar to, ievērojot arī iepriekšējos šā lēmuma punktus atzīto, Administratīvo lietu departaments uzskata par nepamatoti blakus sūdzības argumentus par noteikumu Nr.407 nepamatotu piemērošanu un atlīdzības par procesuālo dokumentu sastādīšanu apmēra nepareizu noteikšanu.

[12] Nav pamatots blakus sūdzībā paustais viedoklis, ka apgabaltiesas 17.oktobra un 11.novembra lēmumi ir pretrunīgi. No 17.oktobra lēmuma 15.punkta teksta, to lasot kopsakarā, nevis katru teikumu atsevišķi, kā arī ņemot vērā, par kādiem pakalpojumiem pieteicējas pārstāves lūgušas noteikt atlīdzību, izriet, ka, atlīdzinot izdevumus par pārstāvja piedalīšanos tiesas sēdē un procesuālo dokumentu sastādīšanu, šajā atlīdzības summā ietilpst arī atlīdzība par laiku, kas pavadīts ceļā uz tiesu, tiesas sēdēm un iepazīstoties ar lietas materiāliem. Minētās darbības nav patstāvīgi, atsevišķi juridisko pakalpojumu veidi, par kuriem būtu atsevišķi nosakāma atlīdzība. Šādu skaidrojumu ietver arī 11.novembra lēmums.

[13] Šā jautājuma izlemšanas ietvaros nepamatota ir atsauce blakus sūdzībā uz Ināras B. tiesībām uz taisnīgu atlīdzinājumu. Šobrīd pārbaudāmajā apgabaltiesas lēmumā ir izlemts pieteikums par atlīdzības izmaksu pieteicējas **pārstāvēm** no valsts atbilstoši Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtajai daļai.

Savukārt tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas personai nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību, ir pašai **personai**. Minētās tiesības izriet no Satversmes 92.panta, tās noteic Administratīvā procesa likuma 92.pants un Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums. Šādu zaudējumu atlīdzināšanai ir noteikta cita kārtība, proti, persona iesniegumu par zaudējuma atlīdzinājumu iesniedz iestādei, kas nodarījusi zaudējumu.

[14] Ievērojot iepriekš minētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka apgabaltiesas lēmuma atcelšanai nav pamata.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.oktobra lēmumu atstāt negrozītu, bet Ināras B. pārstāves S.Olsenas blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmuma par invaliditātes noteikšanu tiesiskā daba; tiesas kompetence šāda lēmuma kontrolē

1. Ja tiesai iesniegts pieteikums par administratīvā akta izdošanu, tad tiesa vai nu uzdod iestādei izdot attiecīgu administratīvo aktu (ja tas ir brīvais vai daļēji brīvais administratīvais akts) vai arī pati spriedumā nosaka administratīvā akta saturu un izdošanas termiņu (ja tas ir obligātais administratīvais akts) (Administratīvā procesa likuma 254.panta pirmā un otrā daļa).

2. Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmums par invaliditātes grupas noteikšanu ir obligātais administratīvais akts. Normatīvais regulējums paredz, ka konkrētos apstākļos iestāde **nosaka** attiecīgo invaliditātes grupu – pirmo, otro vai trešo. Tādējādi, ja iestāde konstatē likumā noteiktos apstākļus, tai ir pienākums izdot administratīvo aktu par attiecīgās grupas noteikšanu, kas atbilst konstatētajiem apstākļiem, un tā nevar izvēlēties izdot vai neizdot aktu, kā arī nevar izvēlēties, kuru konkrēto invaliditātes grupu personai piešķirt (likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants, Administratīvā procesa likuma 65.panta pirmā daļa).

3. No invaliditātes noteikšanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem izriet, ka Ministru kabinets vēlēties noteikt, lai personas veselība un darbspējas tiktu regulāri apsekotas un izvērtētas un, ņemot vērā katrā noteiktās pārbaudes brīdī personas esošo veselības un darbspēju stāvokli, periodiski no jauna tiktu noteikta atbilstošā invaliditātes grupa un darbspēju zaudējuma procenti.

Turklāt tikai tad, ja persona bijusi ilgstoši, ne mazāk kā trīs gadus, novērota, un ir pamats atzīt, ka viņas veselības traucējumi ir neatgriezeniski, invaliditāti un darbspēju zaudējumu nosaka bez atkārtotas izmeklēšanas termiņa norādes (uz mūžu) (Ministru kabineta 1996.gada 16.jūlija noteikumu Nr.263 "Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā" 13.punkts).

4. Katrs Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas (VDEĀVK) lēmums, ar kuru nodibinātas konkrētas tiesiskās attiecības – noteikta konkrēta invaliditātes grupa vai darbspēju zaudējuma procenti uz noteiktu laiku – ir patstāvīgs administratīvais akts, kurš tā pārsūdzēšanas gadījumā pārbaudāms neatkarīgi no citiem VDEĀVK lēmumiem par to pašu personu citā laika posmā, un tiesai, izlemjot konkrēto pieteikumu, ir jānoskaidro un jāvērtē tie apstākļi, kas

pastāvēja tieši šā akta izdošanas laikā (Administratīvā procesa likuma 1.pantā trešā daļa, Ministru kabineta 1996.gada 16.jūlija noteikumu Nr.263 "Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā" 13.punkts).

2006.gada 18.aprīlī

Lietā Nr. SKA-237

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	V.Krūmiņa
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējai Inārai B., viņas pārstāvēm S.Olsenai un M.Zemdegai, kā arī atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas pārstāvēm A.Auziņai un L.Muceniecei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Ināras B. sūdzību par Veselības un darbspēju ekspertīzes Ārstu valsts komisijas lēmumu, sakarā ar Ināras B. iesniegto kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 28.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2001.gada 17.augustā 1.Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu komisija (turpmāk – VDEĀK) veica Ināras B. pirmstermiņa veselības un darbspēju pārbaudi. VDEĀK secināja, ka Inārai B. līdz termiņa beigām 2002.gada 1.janvārim, kas bija noteikts ar Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas (turpmāk – VDEĀVK) 2000.gada 15.decembra lēmumu, atstājama spēkā trešā invaliditātes grupa un 30% darbspēju zaudējums sakarā ar arodslimību, kā arī uz sešiem mēnešiem nosakāms 5% darbspēju zaudējums sakarā ar nelaimes gadījumu darbā.

[2] Ināra B. lūdza pārskatīt viņas veselības stāvokli, tāpēc 2001.gada 13.septembrī VDEĀVK 2.sastāvā atkārtoti veica Ināras B. veselības un darbspēju ekspertīzi un apstiprināja iepriekšējos VDEĀK lēmumus.

[3] Pēc Ināras B. sūdzības 2001.gada 25.oktobrī VDEĀVK paplašinātajā sastāvā veica Ināras B. veselības un darbspēju ekspertīzi un ar ekspertīzes aktiem Nr.507/80 un 508/81 apstiprināja iepriekšējos VDEĀVK lēmumus par trešo invaliditātes grupu, 30% darbspēju zaudējumu arodslimības rezultātā un 5% darbspēju zaudējumu sakarā ar nelaimes gadījumu darbā līdz termiņa beigām. Pieņemtie lēmumi Inārai B. izskaidroti komisijas sēdē.

Pēc sēdes 2001.gada 26.oktobrī VDEĀVK Inārai B. nosūtīja vēstuli Nr.3029. Vēstulē izskaidrots, ka VDEĀVK paplašinātā sastāvā pēc iepazīšanās ar ārstējošo ārstu medicīniskajiem slēdzieniem, slimnīcas izrakstu, rentgenogrammām u.c., nebija pamata paaugstināt invaliditātes grupu un darbspēju zaudējuma procentus.

[4] Ināra B. iesniedza sūdzību Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesai, lūdzot atcelt 2001.gada 17.augusta lēmumu, kā arī uzlikt pienākumu VDEĀVK piešķirt viņai invaliditātes otro grupu un paaugstināt darbspēju zaudējumu procentus. Sūdzībā norādīts, ka pieteicējas veselības stāvoklis nav tāds, lai to kvalificētu tikai kā mērenu organisma sistēmu funkciju traucējumu. Turklāt VDEĀVK paskaidrojošajā vēstulē nav minēti lēmumu pamatojoši fakti un argumenti.

Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesa ar 2002.gada 12.marta spriedumu Ināras B. sūdzību par VDEĀVK lēmumu noraidīja.

[5] Par rajona tiesas spriedumu Ināra B. iesniedza apelācijas sūdzību Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijai. Apelācijas sūdzībā Ināra B. ir norādījusi, ka lūdz atzīt par prettiesisku un atcelt 2001.gada 17.augusta lēmumu un visus tam sekojošos VDEĀVK lēmumus, kā arī uzlikt pienākumu VDEĀVK piešķirt viņai otro invaliditātes grupu, paaugstināt darbspēju zaudējuma procentus 85% apmērā ar termiņu uz trīs gadiem sakarā ar arodslimību un 20% apmērā sakarā ar nelaimes gadījumu darbā uz mūžu.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2003.gada 31.oktobra spriedumu izbeidza tiesvedību Ināras B. sūdzībā par amatpersonu prettiesisku rīcību daļā, kurā lūgts paaugstināt darbspēju zaudējuma procentus, pārējā daļā Ināras B. sūdzību noraidīja.

[6] Izskatījis lietu kasācijas kārtībā, Administratīvo lietu departaments ar 2004.gada 15.jūnija spriedumu atcēla Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2003.gada 31.oktobra spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Ināra B. iesniegusi Administratīvajai apgabaltiesai apelācijas sūdzības precizējumus, norādot, ka lūdz atcelt VDEĀVK 2001.gada 26.oktobrī izdoto administratīvo aktu Nr.3029 no 2001.gada 17.augusta, t.i., brīža, kad iestādē uzsākts administratīvais process, un ka lūdz uzdot VDEĀVK izdot labvēlīgu administratīvo aktu, proti, piešķirt viņai otro invaliditātes grupu bez atkārtotas izmeklēšanas termiņa norādes, piešķirt darbspēju zaudējuma pakāpi 85% apmērā kopš 2001.gada 17.augusta bez atkārtotas izmeklēšanas termiņa noteikšanas un darbspēju zaudējumu sakarā ar nelaimes gadījumu darbā 20% apmērā no 2001.gada 17.augusta uz mūžu.

[7] Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 28.februāra spriedumu ir apmierinājusi Ināras B. pieteikumu daļā par VDEĀVK 2001.gada 25.oktobra lēmuma (ekspertīzes akta) Nr.507/80, 508/81 atzīšanu par prettiesisku, bet noraidījusi pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu VDEĀVK izdot labvēlīgu administratīvo aktu, nosakot tā saturu – noteikt Inārai B. otro invaliditātes grupu un darbspēju zaudējumu 85% uz trīs gadiem, kā arī darbspēju zaudējumu 20% sakarā ar nelaimes gadījumu darbā uz mūžu. Spriedumā apgabaltiesa norādījusi tālāk minētos motīvus.

[7.1] Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmā un otrā daļa, 294.panta pirmā daļa attiecināma uz jaunu prasījumu izteikšanu pieteicējas paskaidrojumos apelācijas instances tiesā. Pirmās instances tiesa izskatījusi pieteikumu par administratīvā akta izdošanu uz trīs gadiem. Apelācijas sūdzības precizējumā pieteicēja ir izteikusi jaunu prasījumu – uzdot VDEĀVK pieņemt administratīvo aktu par invaliditātes grupas noteikšanu un darbspēju zaudējumu, nenosakot termiņu. Tā kā šāds prasījums neatbilst Administratīvā procesa likuma 294.panta otrajai daļai, kurā norādīts, ko neuzskata par jaunu prasījumu, tiesai nav pamata izskatīt minēto pieteicējas prasījumu.

[7.2] Pieteicēja tiesā ir pārsūdzējusi VDEĀVK 2001.gada 26.oktobra lēmumu Nr.3029. Taču šī ir VDEĀVK pieteicējai adresēta vēstule, kurai ir informējošs raksturs, tādēļ vēstule nav uzskatāma par administratīvo aktu. Par sākotnējo administratīvo aktu uzskatāms 2001.gada 17.augusta VDEĀK ekspertīzes akts, kas galīgo noformējumu ieguvis ar VDEĀVK 2001.gada 25.oktobra lēmumu (ekspertīzes akts Nr.507/80 un 508/81). Lietā ir strīds par to, vai pieteicējai noteiktā trešā invaliditātes grupa un darbspēju zaudējuma apmērs sakarā ar arodslimību un sakarā ar nelaimes gadījumu darbā ir atbilstošs faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem.

[7.3] VDEĀVK lēmums, kuru pieteicēja pārsūdzējusi, nosaka pieteicējai trešo invaliditātes grupu un 30% darbspēju zaudējumu līdz 2002.gada 1.janvārim un 5% darbspēju zaudējumu sakarā ar nelaimes gadījumu darbā līdz 2002.gada 1.martam. Tā kā lietas izskatīšanas laikā VDEĀVK lēmums zaudējis spēku, jālemj par šā lēmumu tiesiskumu, nevis atcelšanu.

[7.4] Atbilstoši konstatētajiem apstākļiem – pieteicējai ir mēreni izteikts vertebrogēns sāpju sindroms abpusēji C6-8; L5-S1 radikulopātija pie mugurkaula kakla, jostas daļas spondilozes – aroda etioloģijas, labās pēdas locītavas pēctraumatiska deformējoša artroze, kustību funkciju nelieli traucējumi – VDEĀVK atzinusi, ka šādā gadījumā nosakāma trešā invaliditātes grupa, 30% darbspēju zaudējums, 5% darbspēju zaudējums sakarā ar nelaimes gadījumu darbā. Šajā gadījumā atbilstoši Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" (turpmāk –

noteikumi Nr.154) 63.4.apakšpunktam iestādei ir piešķirta rīcības brīvība administratīvā akta izdošanā. Iestādei jāpiemēro konkrēti kritēriji – fizisko spēju ierobežojuma, integrācijas sabiedrībā, darba un sevis apkopšanas spēju, kā arī darbspēju zaudējuma pakāpe. Turklāt, tā kā ar VDEĀVK lēmumu būtībā ir noraidīts pieteicējas iesniegums, šāds noraidījums bija argumentēti jāpamato. Taču VDEĀVK nav ievērojusi minēto noteikumu 63.4.apakšpunktu un pieteicējas veselības stāvokli invaliditātes grupas noteikšanai un darbspēju zaudējuma pakāpes sakarā ar arodslimību un traumu darbā noteikšanai nav vērtējusi atbilstoši tiesību normām. VDEĀVK arī nav ievērojusi minēto noteikumu 63.3.apakšpunktu, kas paredz administratīvajā aktā norādīt piemērotās tiesību normas.

[7.5] Atbilstoši noteikumu Nr.154 74.punktam un Administratīvā procesa likuma 76.panta otrajai daļai sākotnējā administratīvā akta apstrīdēšanas mērķis ir jautājuma nodošana atkārtotai izskatīšanai iestādes ietvaros. Tomēr, lai iestāde apstrīdēšanas kārtībā pieņemtu pamatotu un objektīvu lēmumu, atkārtota izskatīšana ir nododama citai iestādei. Šajā lietā, izskatot pieteicējas sūdzību, VDEĀVK sastāvā bija iekļautas arī tādas personas, kuras piedalījās sākotnējā lēmuma pieņemšanā. Šāda iestādes noteiktā kārtība un prakse neatbilst noteikumu Nr.154 74.punktam un Administratīvā procesa likuma 76.panta otrās daļas jēgai. VDEĀVK lēmumā, turklāt, nav ietverts tā pamatojums, kas ir būtisks procesuāls pārkāpums un kas ir pamats lēmuma atzīšanai par prettiesisku. Šāds apstākļos VDEĀVK ekspertīzes akts Nr.507/80 un Nr.508/81 ir atzīstams par prettiesisku.

[7.6] Pieteikums daļā par administratīvā akta izdošanu, nosakot tā konkrētu saturu, nav pamatots. Lemt par privātpersonas publiskajām tiesībām primāri ir izpildvaras kompetencē, par ko pēc tam tiesa veic kontroli. Administratīvo lietu departaments spriedumā Nr.SKA-229/2004 ir noteicis, ka tiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 254.pantam var taisīt spriedumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu tikai tad, kad to ir pārbaudījusi kopumā un konstatējusi, ka iestāde administratīvo aktu izdevusi neatbilstoši konstatētajiem apstākļiem vai nav piemērojusi normas. Taču, tā kā VDEĀVK lēmumā nav ietverts tā pamatojums, nav iespējams to pārbaudīt pēc būtības. Turklāt tiesa nevar uzdot iestādei pieņemt jaunu administratīvo aktu par laiku, kurā citi iestādes lēmumi, šajā gadījumā vēlāki VDEĀVK lēmumi par citu laika periodu, par šo pašu jautājumu ir stājušies spēkā un nav pārsūdzēti.

[7.7] Noraidāms ir pieteicējas arguments par to, ka, neizskatot lietu pēc būtības, ir aizskartas viņas tiesības uz taisnīgu tiesu. Taču, tā kā pieteicējas prasījums ir primāri izlemjams iestādē, lietas neizskatīšana pēc būtības šādā gadījumā neaizskar pieteicējas tiesības uz taisnīgu tiesu. Tiesai nav pamata jebkurā gadījumā noteikt

personas konkrētas tiesības, ja to sākotnēji nav veikusi iestāde. Turklāt, pieteicēja lūgusi tiesai dot apstākļu konstatējumu un vērtējumu ar atpakaļejošu datumu arī par laika periodu, kurā iestādes konstatētais un vērtētais šajā lietā netiek izskatīts, jo pieteicēja to nav pārsūdzējusi.

[7.8] Par nepamatotu atzīstams tiesas sēdē izteiktais pieteicējas lūgums par ekspertīzes termiņu izskaidrošanu, jo ekspertīzes ietvaros eksperts dod atzinumu par tiesas uzdotajiem jautājumiem, nevis par termiņu tulkošanu. Lietas gaitā lietas dalībniekiem nebija liegta iespēja iepazīties ar lietā esošajiem rakstveida pierādījumiem, lai izteiktu par tiem savu attieksmi tiesas sēdē, uzdotu jautājumus citiem procesa dalībniekiem, lieciniekiem. Tiesas sēdē tika nolasīti visi rakstveida pierādījumi atbilstoši Administratīvā procesa likuma 234. un 113.pantam, ko tiesas sēdē lūdza pieteicējas pārstāve. Tādējādi tiesā pierādījumu pārbaude veikta saskaņā ar Administratīvā procesa likumu.

[8] Par apgabaltiesas spriedumu pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu daļā, ar kuru tiesa atteikusies atcelt administratīvo aktu un daļā par pienākuma uzlikšanu iestādei izdot labvēlīgu administratīvo aktu, kurā Inārai B. būtu noteikta otrā invaliditātes grupa ar darbspēju zaudējumu 85% uz trīs gadiem un darbspēju zaudējumu 20% sakarā ar nelaimes gadījumu darbā uz mūžu. Sūdzībā norādīti tālāk minētie argumenti.

[8.1] Tiesa nav izskatījusi apelācijas sūdzību tādā apjomā, kā tas lūgts apelācijas sūdzībā, tādējādi pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 302.panta pirmo daļu. Apgabaltiesas secinājums, ka pieteicējas prasījuma precizējums neatbilst Administratīvā procesa likuma 294.panta otrajai daļai, ir daļēji nepamatots. Ja apgabaltiesa uzskatīja, ka nav iespējams lemt par invaliditātes noteikšanu uz mūžu, tad tiesai vajadzēja ievērot pirmās instances tiesai iesniegtajā pieteikumā norādītos termiņus, nevis atzīt, ka nav pamata izskatīt pieteicējas lūgumu. Tiesai bija jāņem vērā, ka saskaņā ar 1996.gada 16.jūlija noteikumu Nr.263 "Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā" (turpmāk – noteikumi Nr.263) 13.2. un 13.2.3.apakšpunktu invaliditāti bez atkārtotas izmeklēšanas termiņa norādes nosaka, ja organisma morfoloģiskās pārmaiņas un funkcionālie traucējumi pēc trīs gadu novērošanas uzskatāmi par neatgriezeniskiem. Saskaņā ar normatīvajiem aktiem pieteicējai bija tiesības saņemt invaliditātes grupu bez atkārtotas termiņa norādes.

[8.2] Apgabaltiesa ir kļūdījusi, atzīstot, ka tai jālemj par VDEĀVK 2001.gada 25.oktobrī izdoto administratīvo aktu Nr.507/80 un 508/81. Šis akts nebija stājies spēkā, jo netika paziņots adresātam. Tā kā vienīgais, ko Ināra B. saņēma, bija VDEĀVK 2001.gada

26.oktobra vēstule Nr.3029, pieteicēja tiesā varēja pārsūdzēt tikai šo vēstuli. Turklāt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 250.panta otro daļu tiesa spriedumā ņem vērā tikai tos apstākļus, uz kuriem iestāde ir atsaukusies administratīvā akta pamatojumā, tiesai nav tiesību spriedumu pamatot ar tādiem faktiem, kurus iestāde nav norādījusi administratīvajā aktā.

[8.3] Apgabaltiesa nepareizi uzskata, ka spēkā neesošu administratīvo aktu var tikai atzīt par prettiesisku, nevis atcelt. Lai arī VDEĀVK lēmums bija zaudējis spēku 2002.gada 1.janvārī vienā daļā un 2002.gada 1.martā otrā daļā, līdz ar jauna administratīvā akta izdošanu netika novērstas prettiesiskās sekas, kas iestājušās VDEĀVK lēmuma izdošanas brīdī. Atzīstot VDEĀVK lēmumu par prettiesisku, bet to neatceļot, apgabaltiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 253.panta pirmo daļu, kā arī nepareizi piemērojusi Administratīvā procesa likuma 184.panta pirmo daļu un nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 253.panta pirmo daļu. Ja tiesa atzīst pieteikumu par pamatotu, tad tiesai administratīvais akts ir jāatceļ. Tiesību normas nedod tiesai tiesības rīkoties patvaļīgi, pieteicējas vietā noteikt prasījumus vai izvēlēties to, kurus prasījumus izskatīt un kurus atstāt bez izskatīšanas, savu rīcību nepamatojot ar normatīvajiem aktiem.

[8.4] Apgabaltiesa nepamatoti noteikusi, ka VDEĀVK lēmums ir izdots rīcības brīvības ietvaros. Likumdevējs nav piešķīris iestādei rīcības brīvību gadījumos, kad iestāde izdod administratīvos aktus, ar kuriem piešķir personai invalīda statusu. Likumā ir tikai norādīts iestādes pilnvaru apjoms, veicot administratīvi procesuālas darbības. Tiklīdz personai konstatētas likumā "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pantā norādītās pazīmes, personai rodas tiesības iegūt invaliditāti. Tādēļ nav pamatots apgabaltiesas secinājums, ka iestādei bija jāvērtē, vai ir lietderīgi Inārai B. piešķirt pirmo, otro vai trešo invaliditātes grupu. Apgabaltiesai bija jāvērtē likuma 9.pantā norādītie kritēriji.

[8.5] Apgabaltiesa nepamatoti atsaukusies uz Administratīvo lietu departamenta spriedumu, jo šajā lietā tiesai jādarbojas kā personas tiesību aizskāruma novērsējai. Apgabaltiesa atzinusi, ka vispirms administratīvais process notiek iestādē. Šajā lietā konstatēts, ka iestādes darbība bijusi prettiesiska. Viedoklis par to, ka tiesai nav valsts pārvaldes iestādei jāuzdod par pienākumu izdot aktu ar noteiktu saturu, būtu pamatots tikai tad, ja pieteicēja nebūtu izsmēlusi visas administratīvi procesuālās iespējas iestādē.

[8.6] Nepamatots ir apgabaltiesas viedoklis, ka tai nav iespējams pārbaudīt VDEĀVK ekspertīzes aktus pēc būtības. Šāds tiesas secinājums ir pretrunā ar Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu. Tiesai visi ekspertīzes akti bija iesniegti, tādēļ tiesa tos

varēja pārbaudīt. Turklāt pieteicēja savu prasījumu par administratīvā akta izdošanu varēja pierādīt nevis ar iestādes izdotajiem dokumentiem, bet ar vairākiem ar iestādi nesaistītiem profesionāliem ārstu un ārstniecības iestāžu slēdzieniem. Apgabaltiesai šie pierādījumi bija jāizvērtē. Taču apgabaltiesa to nav darījusi, tādēļ pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 107.panta otro daļu, 18.nodaļu un 251.panta pirmo daļu. Apgabaltiesa nav veikusi savu galveno uzdevumu – nav izskatījusi prasījumu pēc būtības.

[8.7] Kopumā apgabaltiesa ir aizskārusi Ināras B. tiesības uz taisnīgu tiesu, tādējādi pārkāpjot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantu un Satversmes 92.pantu. Apgabaltiesa arī nepareizi secinājusi, ka Administratīvā procesa likuma 254.pants nav piemērojams tāpēc, ka pārsūdzētais lēmums ir izpildīts un zaudējis spēku. Šāda norāde uzskatāma par tiesību normas nepareizu interpretāciju.

[9] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību VDEĀVK norāda, ka kasācijas sūdzība ir nepamatota un noraidāma, jo apgabaltiesa ir ievērojusi materiālo un procesuālo tiesību normas.

[10] Tiesas sēdē Ināras B. pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību, atsaucoties arī uz Senāta spriedumiem lietās Nr.SKA-66/2005, Nr.SKA-32/2006 un Nr.SKA-28/2006, no kuriem izriet viedoklis, ka tiesai lieta jāizskata pēc būtības un jālemj par izdodamā administratīvā akta saturu, jo lēmums par invaliditātes grupas un darbspēju zaudējuma procentu noteikšanu ir obligātais administratīvais akts. Pieteicējas pārstāve S.Olsena lūdza izsniegt izziņu par pārstāvju piedalīšanos tiesas sēdēs Augstākajā tiesā.

VDEĀVK pārstāves kasācijas sūdzību neatzina. Pārstāves piekrita, ka komisijas lēmumi par grupas un procentu noteikšanu ir obligātie administratīvie akti, taču puda viedokli, ka šo jautājumu risināšana ir vienīgi VDEĀVK kompetencē, ko noteic speciālās tiesību normas. Tā kā apgabaltiesa nav neko uzdevusi VDEĀVK, tad arī komisija nav atkārtoti lēmusi par Ināras B. veselības un darbspēju stāvokli 2001. gadā.

Motīvu daļa

[11] Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmā daļa noteic, ka tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kas spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā.

[12] Likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 16.pants (redakcijā, kas bija spēkā VDEĀVK lēmumu pieņemšanas laikā) paredzēja, ka VDEĀK atzinumu invalīds ir tiesīgs pārsūdzēt VDEĀVK, kuras atzinumu, ja tas invalīdu neapmierina, viņš ir tiesīgs

pārsūdzēt tiesā. Administratīvā akta apstrīdēšanas kārtību iestādē minētajā laikā precizēja noteikumu Nr.263 20.punkts, atbilstoši kuram personai bija tiesības mēneša laikā no ekspertīzes dienas pārsūdzēt ārstu komisijas lēmumu, iesniedzot VDEĀVK rakstisku iesniegumu, pēc tam divu nedēļu laikā no ekspertīzes dienas pieprasīt VDEĀVK lēmuma atkārtotu izskatīšanu paplašinātā ārstu komisijas sastāvā. Savukārt mēneša laikā no galīgā lēmuma pieņemšanas dienas paredzētas tiesības likumā noteiktā kārtībā pārsūdzēt VDEĀVK atkārtoti izskatīto lēmumu.

Noteikumu Nr.154, kuri bija spēkā VDEĀVK lēmumu pieņemšanas laikā, 68.punkts noteica, ka administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas adresātam kļuvis zināms. Veids, kādā tas adresātam tiek darīts zināms – rakstveidā, mutvārdos vai citādi – neietekmē tā stāšanos spēkā. Šāda paša satura tiesību norma ietverta Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmajā daļā.

Tā kā VDEĀVK paplašinātā sastāva 2001.gada 25.oktobra lēmums, kā norādīts šajā aktā, "slimniecei sīki izskaidrots komisijā" (sk. *lietas 1.sējuma 126.lapu*), tad, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka 2001.gada 25.oktobra lēmums nav stājies spēkā, jo netika paziņots adresātam. Savukārt 2001.gada 26.oktobra vēstule Nr.3029, kurā papildus rakstiski sniegta atbilde par veikto ekspertīzi, nav vērtējama kā atsevišķs administratīvs akts, bet gan kopumā ar visiem vienā administratīvā procesa ietvaros pieņemtajiem lēmumiem.

Tādējādi apgabaltiesa pareizi atzinusi, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 81.panta piektajai daļai par galīgo lēmumu, kurš pārsūdzams tiesā un līdz ar to pakļauts tiesas kontrolei, uzskatāms VDEĀVK 2001.gada 25.oktobra lēmums (sk. *apgabaltiesas sprieduma 14.punktu*).

[13] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 1.pantā sniegtajai administratīvā akta definīcijai, administratīvais akts nodibina, groza, konstatē vai izbeidz **konkrētas** tiesiskās attiecības. Savukārt noteikumu Nr.263 13.punkts paredz, ka invaliditāti nosaka vai nu uz noteiktu laiku (seši mēneši, viens gads, divi gadi vai trīs gadi), vai bez atkārtotas izmeklēšanas termiņa norādes, ja pastāv 13.2.apakšpunktā noteiktie apstākļi, proti, personai ir anatomisks vai psihisks defekts vai slimības izraisītās organisma morfoloģiskās pārmaiņas un funkcionālie traucējumi **pēc trīs gadu novērošanas** uzskatāmi par neatgriezeniskiem. Ar Labklājības ministrijas 1997.gada 17.septembra rīkojumu Nr.308 apstiprinātās Instrukcijas par darbspēju zaudējuma noteikšanu procentos 7.punktā paredzēts tāds pats regulējums par termiņiem, nosakot darbspēju zaudējumu apmēru.

No minētajām tiesību normām secināms, ka Ministru kabinets vēlējis noteikt, lai personas veselība un darbspējas tiktu regulāri apsektas un izvērtētas un, ņemot vērā katrā noteiktās pārbaudes brīdī personas esošo veselības un darbspēju stāvokli, periodiski no jauna tiktu noteikta atbilstošā invaliditātes grupa un darbspēju zaudējuma procenti. Turklāt tikai tad, ja persona bijusi ilgstoši, ne mazāk kā trīs gadus, novērota, un ir pamats uzskatīt, ka viņas veselības traucējumi ir neatgriezeniski, invaliditāti un darbspēju zaudējumu nosaka bez atkārtotas izmeklēšanas termiņa norādes (uz mūžu).

Tādējādi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, katrs VDEĀVK lēmums, ar kuru nodibinātas konkrētas tiesiskās attiecības – noteikta konkrēta invaliditātes grupa vai darbspēju zaudējuma procenti uz noteiktu laiku – ir patstāvīgs administratīvais akts, kurš tā pārsūdzēšanas gadījumā pārbaudāms neatkarīgi no citiem VDEĀVK lēmumiem par to pašu personu citā laika periodā, un tiesai, izlemjot konkrēto pieteikumu, ir jānoskaidro un jāvērtē tie apstākļi, kas pastāvēja tieši šā akta izdošanas laikā (*sk. arī Administratīvo lietu departamenta sprieduma lietā Nr.SKA-28/2006 11.punktu*). Līdz ar to nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesai, 2005.gadā izskatot šo lietu, t.i., pārbaudot 2001.gada 25.oktobra lēmumu, bija jāatzīst, ka pieteicēja bija tiesīga pretendēt uz invaliditātes grupas un darbspēju zaudējuma procentu noteikšanu bez atkārtotas izmeklēšanas termiņa noteikšanas, jo tagad ir pagājuši vairāk kā trīs gadi.

Turklāt, ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka apgabaltiesa atbilstoši Administratīvā procesa likuma 302.pantam, kura otrā daļa noteic, ka apelācijas instances tiesa izskata tikai tos prasījumus, kuri izskatīti pirmās instances tiesā, un 294.pantam, kura pirmā daļa noteic, ka apelācijas sūdzībā nedrīkst grozīt pieteikuma priekšmetu vai pamatu, ietverot jaunus prasījumus, kas nav pieteikti pirmās instances tiesā, pareizi noteikusi apelācijas tiesā izskatāmā prasījuma robežas, proti, ka pieteicējas lūgums apelācijas instances tiesai uzdot VDEĀVK pieņemt administratīvo aktu par invaliditātes grupas un darbspēju zaudējuma procentu noteikšanu bez atkārtota termiņa noteikšanas, ir jauns prasījums un, tā kā tas nav skatīts pirmās instances tiesā, tas nav izskatāms arī apelācijas instances tiesā.

[14] Administratīvais akts ir spēkā, līdz to atceļ, izpilda vai vairs nevar izpildīt sakarā ar faktisko vai tiesisko apstākļu maiņu, tostarp, ja tas izbeidzas ar administratīvajā aktā noteiktā termiņa notecējumu.

No Administratīvā procesa likuma 82.panta secināms, ka administratīvā akta spēka zaudēšana var būt šķērslis tā apstrīdēšanai, jo tikai šajā pantā uzskaitītajos gadījumos pieļaujama spēku zaudējuša administratīvā akta apstrīdēšana, proti, ja lēmums par

apstrīdētā administratīvā akta tiesiskumu nepieciešams kādas privātpersonas tiesību aizsardzībai, atlīdzinājuma pieprasīšanai, lai novērstu līdzīgu gadījumu atkātošanos. Taču no minētā panta, kā arī no 81.panta otrās daļas, kas noteic, kāda satura lēmumu par apstrīdēto administratīvo aktu var pieņemt augstāka iestāde (minētās daļas 5.punkts tieši nosaka, ka augstāka iestāde konstatē, vai administratīvais akts, kurš jau zaudējis spēku, ir bijis tiesisks vai prettiesisks), izriet, ka gadījumā, ja administratīvais akts ir zaudējis spēku, ir lemjams vairs tikai jautājums par šā akta tiesiskumu vai prettiesiskumu, nevis tā atcelšanu.

Tā kā administratīvo aktu tiesā var pārsūdzēt tikai pēc tam, kad tas apstrīdēts iestādē, izņemot atsevišķus tiesību normās noteiktus gadījumus, var secināt, ka arī tiesā nav pārsūdzams jebkurš spēku zaudējis administratīvais akts. Līdz ar to, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, arī Administratīvā procesa likuma 184.panta 1.punkts, atbilstoši kuram pieteikuma priekšmets tiesā ir administratīvā akta atcelšana, un 253.panta pirmā daļa, kura noteic, ja pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu tiesa atzīst par pamatotu, tā attiecīgo administratīvo aktu atceļ pilnībā vai kādā tā daļā, jātulko saistībā ar iepriekš minēto 81. un 82.pantu. Tādējādi loģiski secināms, ka šajā lietā tiesai, izskatot pieteikumu par administratīvo aktu, kurš jau zaudējis spēku sakarā ar termiņa notecējumu un ar kuru turklāt pieteicējai nav uzlikts nekāds pienākums, bet atstāts negrozīts ar 2000.gada 15.decembra lēmumu, kas nav pārsūdzēts, noteiktais veselības un darbspēju ierobežojums, nav jālemj par šā administratīvā akta atcelšanu, bet gan, kā to pareizi atzinusi apgabaltiesa, jākonstatē minētā akta tiesiskums vai prettiesiskums (*sk. arī Senāta sprieduma lietā Nr.SKA-120/2004 13.punktu*). Līdzīgs tiesiskais regulējums ietverts Vācijas tiesību normās, tā, Administratīvās tiesas procesa likuma 113.paragrāfs noteic, ja administratīvais akts atcelts vai citādā veidā izbeidzies, tiesa spriedumā izsakās par tā prettiesiskumu, ja pieteicējam ir pamatotas intereses uz šādu atzinumu.

Tādējādi kasācijas sūdzības arguments, ka tiesa pieļāvusi materiālo tiesību normu būtisku pārkāpumu, jo nav atcēlusi pārsūdzēto lēmumu, nav pamatots. Administratīvo lietu departamenta ieskatā, nav pamatota arī pieteicējas pārstāves atsaukšanās uz Administratīvo lietu departamenta spriedumu lietā Nr.SKA-66/2005, jo minētajā lietā bija konstatēti atšķirīgi apstākļi.

[15] Apgabaltiesa pārsūdzēto administratīvo aktu ir atzinusi par prettiesisku, taču, tā kā apgabaltiesa ir noraidījusi pieteicējas prasījumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tad būtībā jautājums par Ināras B. invaliditātes grupas un darbspēju zaudējuma apmēra sakarā ar arodslimību laikā līdz 2002.gada 1.janvārim un

darbspēju zaudējuma apmēra sakarā ar nelaimes gadījumu darbā laikā līdz 2002.gada 1.martam pārskatīšanu pirms termiņa ir palicis neizlemts. Tādējādi kasācijas sūdzības argumenti šajā daļā ir pamatoti.

[15.1] Administratīvo lietu departaments savos spriedumos (*sk., piemēram, spriedumu lietā Nr.SKA-66/2005*) ir atzinis, ka VDEĀVK lēmums par invaliditātes grupas noteikšanu ir obligātais administratīvais akts. Proti, likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants paredz, ka pie šajā pantā noteiktajiem apstākļiem iestāde "nosaka" attiecīgo invaliditātes grupu – pirmo, otro vai trešo. Tādējādi, ja iestāde konstatē likumā noteiktos apstākļus, tai ir pienākums izdot administratīvo aktu par attiecīgās grupas noteikšanu, kas atbilst konstatētajiem apstākļiem, bet tā nevar izvēlēties izdot vai neizdot aktu, kā arī nevar izvēlēties, kuru konkrēto invaliditātes grupu personai piešķirt.

Tāpat arī ar Labklājības ministrijas 1997.gada 17.septembra rīkojumu Nr.308 apstiprinātā Instrukcija par darbspēju zaudējuma noteikšanu procentos paredz, ka, konstatējot personai noteiktas traumu vai slimību sekas, ir nosakāmi atbilstoši darbspēju zaudējuma procenti.

Līdz ar to apgabaltiesa nepareizi atzinusi, ka VDEĀVK ir piešķirta rīcības brīvība administratīvā akta satura noteikšanā (*sk. apgabaltiesas sprieduma 18.punktu*).

[15.2] Administratīvā procesa likuma 350.panta pirmā daļa noteic, ka tiesību normu interpretācija, kas izteikta kasācijas instances tiesas spriedumā, ir obligāta tiesai, kura šo lietu izskata no jauna.

Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 15.jūnija spriedumā, ar kuru atcelts apelācijas instances iepriekšējais spriedums šajā lietā, tulkojot likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pantu, atzīts, ka no minētās normas jēgas izriet, ka attiecībā uz invaliditātes iedalījumu ir nepieciešams izvērtēt konkrētās personas fizisko vai psihisko spēju ierobežojuma pakāpi, kā arī nepieciešams izvērtēt pārējos tiesību normā minētos nosacījumus – gan par integrāciju sabiedrībā, gan par sevis apkopšanas iespējām. Kā norādīts minētajā Senāta spriedumā, apgabaltiesa pretēji 9.panta noteikumiem, nebija vērtējusi pantā norādītos kritērijus, tādējādi pārkāpjot materiālo tiesību normu.

Tāču, izskatot lietu no jauna pēc iepriekšējā sprieduma atcelšanas, apgabaltiesa, kā pamatoti norādīts kasācijas sūdzībā, nav pārbaudījusi un vērtējusi lietā esošos pierādījumus par Ināras B. veselības un darbspēju stāvokli pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā, tādējādi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa nav ņēmusi vērā kasācijas instances tiesas spriedumā sniegto likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.panta interpretāciju.

[15.3] Administratīvo lietu departaments savā līdzšinējā praksē ir atzinis, ka tiesai, izskatot pēc būtības lietu par invaliditātes grupas un darbspēju zaudējuma apmēra noteikšanu un izvērtējot pierādījumus lietā, tostarp ekspertu atzinumus, ir iespējams konstatēt, vai pieteicējas norādītie apstākļi atbilst likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pantā norādītajiem apstākļiem, pie kuriem bija jānosaka noteikta invaliditātes grupa, vai arī pieteikumā norādītie apstākļi nav pamatoti (*sk. Administratīvo lietu departamenta sprieduma lietā Nr.SKA-66/2005 14.punktu, arī spriedumu lietā Nr.SKA-32/2006 un Nr.SKA-28/2006*) un tādējādi būtu pamats pieteikumu par administratīvā akta izdošanu noraidīt.

Līdzīgs viedoklis izriet no Vācijas sociālo tiesu prakses, proti, tiesnešu uzdevums ir pēc apstākļu un pierādījumu pārbaudes, balstoties uz savu tiesneša pieredzi, kā arī piesaistot ekspertus medicīnas jomā, noteikt personas attiecīgo ierobežojumu apmēru (*sk., piemēram, Vācijas Federālās sociālās tiesas 2004.gada 11. novembra spriedumu, <http://juris.bundessozialgericht.de>*).

[15.4] Nav pamatots VDEĀVK pārstāvju viedoklis, ka tikai komisijas kompetencē ir pieņemt lēmumu par invaliditātes grupas un darbspēju zaudējuma apmēra noteikšanu, jo to paredz speciālās tiesību normas, tostarp likums "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību".

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmajai daļai tiesas kompetencē ir pārbaudīt iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumus rīcības brīvības ietvaros. Savukārt atbilstoši minētā likuma 184.panta 1.punktam tiesā pieteikumu var iesniegt arī par administratīvā akta izdošanu. Ja šāds prasījums tiesai iesniegts, tad atbilstoši Administratīvā procesa likuma 254.panta pirmajai un otrajai daļai, tiesa, vai nu uzdod iestādei izdot attiecīgu administratīvo aktu, vai arī pati spriedumā nosaka administratīvā akta saturu un izdošanas termiņu, ja tas ir obligātais administratīvais akts. Kā Administratīvo lietu departaments atzinis (*sk. šā sprieduma 15.1.punktu*), lēmums par invaliditātes grupas un darbspēju zaudējuma apmēra noteikšanu ir obligātais administratīvais akts.

Tā kā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 65. un 66.pantam lietderības apsvērumi ir norādāmi tikai izdošanas izvēles un satura izvēles administratīvajos aktos, nevis obligātajos administratīvajos aktos, nepareizs ir apgabaltiesas atzinums, ka tai nav iespējams pārbaudīt pārsūdzēto lēmumu pēc būtības, jo tajā nav ietverts pamatojums – lietderības apsvērumi (*sk. apgabaltiesas sprieduma 21. un 23.punktu*).

Turklāt šādās lietās minētā jautājuma izlemšana tiesā atbilstoši Administratīvā procesa likuma 254.pantam ir indivīda interesēs, jo pretējā gadījumā, kā jau agrākos spriedumos norādījis Administratīvo lietu departaments (*sk. spriedumu lietā Nr.SKA-66/2005*), var veidoties situācija, ka iestāde vairākkārt var izdot tāda paša satura administratīvo aktu, kuram indivīds nepiekrīt un līdz ar to vairākkārt griežas tiesā. Tādējādi gala rezultāts netiks sasniegts, kas ir pretrunā Administratīvā procesa likuma pamatmērķiem.

[15.5] Tādējādi, Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apgabaltiesa nepamatoti atzinusi, ka šajā lietā nav piemērojams Administratīvā procesa likuma 254.pants, un, neizvērtējot pierādījumus par Ināras B. veselības un darbspēju stāvokli pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā, nepamatoti noraidījusi pieteikumu daļā par administratīvā akta izdošanu. Minētā pārkāpuma dēļ spriedums nav atzīstams par tiesisku.

[16] Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa noteic, ka administratīvajās lietās, kas adresātam ir sarežģītas, pēc tiesas lēmuma, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli, tās pārstāvim izmaksā atlīdzību no valsts budžeta. Atlīdzības apmēru un izmaksas kārtību nosaka Ministru kabinets.

Savukārt atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 24.augusta noteikumu Nr.735 "Noteikumi par atlīdzības izmaksas kārtību un tās apmēru fiziskās personas pārstāvim administratīvajā lietā, kas adresātam ir sarežģīta" 3.punktam atlīdzību pārstāvim izmaksā pamatojoties uz tiesas lēmumu par atlīdzības izmaksāšanu un uzziņu par pārstāvja piedalīšanos administratīvajā lietā. Noteikumu 2.punkts noteic, ka lēmumu par atlīdzības izmaksāšanu pieņem tiesa, ievērojot fiziskās personas mantisko stāvokli.

Šajā lietā ar apgabaltiesas 2005.gada 17.maija lēmumu (*sk. lietas 158.–162.lpp.*) ir atzīts, ka pastāv visi priekšnoteikumi, lai Ināras B. pārstāvei izmaksātu atlīdzību par piedalīšanos administratīvās lietas izskatīšanā tiesā, proti, lieta ir sarežģīta un pieteicējas mantiskais stāvoklis uzskatāms par tādu, kas var būtiski apgrūtināt viņas iespējas samaksāt pārstāvim atlīdzību. Šādas atziņas pēc būtības ir akceptējies arī Administratīvo lietu departaments, izskatot blakus sūdzību par šo lēmumu.

Ņemot vērā minēto, kā arī Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 30.augusta un 2006.gada 15.marta lēmumā šajā lietā (*sk. lietas 2.sējuma 184.–191. un 270.–279.lpp.*) izteiktās atziņas, ka atlīdzība par piedalīšanos tiesas sēdē izmaksājama tikai vienam pārstāvim, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tādējādi ir apmierināms pieteicējas pārstāves S.Olsenas, kura šādu lūgumu ir izteikusi Senāta tiesas sēdē un turklāt ir iesniegusi kasācijas sūdzību, lūgums par atlīdzības izmaksu no valsts budžeta par viņas

piedalīšanos Senāta tiesas sēdēs šajā lietā, tostarp arī par piedalīšanos tiesas sēdēs, kas notika 2005.gada 30.augustā, 2006.gada 7.februārī un 15.martā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 28.februāra spriedumu atcelt daļā, ar kuru noraidīts Ināras B. pieteikums, un šajā daļā lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Pieteicējas Ināras B. pārstāvei S.Olsenai par piedalīšanos Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesas sēdēs 2005.gada 30.augustā, 2006.gada 7.februārī, 15.martā un 18.aprīlī izmaksāt atlīdzību no valsts budžeta.

Spriedums nav pārsūdzams.

8. Nolēmumi lietās par citu iestāžu lēmumiem

Analoģijas piemērošanas nepieciešamības un iespēju izvērtēšana; notiesājošs spriedums kā pamats notāra atcelšanai no amata; personas ievēlēšanas Eiropas Parlamentā tiesiskās sekas

1. Tiesību normu piemērotājam pirms analoģijas piemērošanas iespēju apsvēršanas jāizvērtē, vai konkrētajā gadījumā analoģija ir jāpiemēro, tas ir, vispirms ir jāpārbauda, vai attiecīgo jautājumu nevar atrisināt, pareizi interpretējot tiesību normas un tā rezultātā secinot, ka konkrēto tiesību normu tiesiskais sastāvs aptver attiecīgo faktisko situāciju (tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

2. Izvērtējot analoģijas piemērošanas iespējamību, piemērotājam, pirmkārt, ir jākonstatē likuma robs – likuma plānam pretējas nepilnības salīdzinājumā ar visu tiesību sistēmu kopumā.

Otrkārt, jākonstatē, ka:

- šis likuma robs ir: (a) atklāts, tas ir, eksistē pārāk šaurs likumdevēja noteikts regulējums, un (b) neapzināts – likumdevēja kļūda attiecībā uz vajadzību regulēt noteiktu jautājumu vai kļūda par noteikta regulējuma pastāvēšanu,
- vai arī tāds likuma robs, kas radies vēlāk, mainoties tiesību normām vai sociālās dzīves vajadzībām (tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

3. Notariāta likuma 211.panta 5.punktā noteiktās tiesību normas tiesiskais sastāvs aptver arī tādu faktisko situāciju, kad zvērināts notārs ir notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, bet atbrīvots no soda. Tas ir, minētā tiesību norma interpretējama tādējādi, ka zvērināts notārs ir atceļams no amata, ja tas notiesāts (atzīts par vainīgu) par jebkura tīša nozieguma izdarīšanu (Notariāta likuma 211.panta 5.punkts).

4. Ievēlēšana Eiropas Parlamentā attiecīgajai amatpersonai rada pienākumu izdarīt izvēli starp līdzšinējā valsts amatpersonas amata atstāšanu, no vienas puses, un atteikšanos no Eiropas Parlamenta deputāta vietas, no otras puses.

Minēto tiesību normu nevar interpretēt tādējādi, ka attiecīgā Eiropas Parlamentā ievēlētā amatpersona zaudē līdzšinējo amatu ar vēlēšanu rezultātu publicēšanas dienu, neatkarīgi no tā, vai tā jau ir izdarījusi minēto izvēli vai nav (Eiropas Parlamenta vēlēšanu likums 7.pants).

2006.gada 14.februārī

Lieta Nr. SKA-34

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicējam Jurim E., viņa pilnvarotajam pārstāvim V.Klotiņam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Tieslietu ministrijas pilnvarotajai pārstāvei Z.Vasilai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Jura E. pieteikumu par tieslietu ministres pienākumu izpildītāja 2004.gada 8.jūlija lēmuma Nr.10-17/5 atcelšanu, sakarā ar Jura E. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 12.augusta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa ar 2003.gada 15.maija spriedumu atzinusi Juri E. par vainīgu vairāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, kas paredzēti Krimināllikuma 152.panta otrajā daļā un 160.panta pirmajā daļā. Piemērojot Krimināllikuma 59.panta trešo daļu un 58.panta pirmo daļu, tiesa atbrīvojusi Juri E. no soda.

[2] Ministru prezidents ar 2004.gada 28.jūnija rīkojumu Nr.281 "Par atvaļinājuma piešķiršanu V.Muižniecei" noteicis, ka tieslietu ministres atvaļinājuma laikā par viņas pienākumu izpildītāju no 3.jūlija līdz 9.jūlijam tiek iecelts ārlietu ministrs R.Pīks.

Centrālā vēlēšanu komisija ar 2004.gada 30.jūnija lēmumu Nr.37 noteikusi Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātus, tostarp R.Pīka ievēlēšanu Eiropas Parlamentā.

Ministru prezidents ar 2004.gada 1.jūlija rīkojumu Nr.284 "Par R.Pīka atkāpšanos no ārlietu ministra amata" pieņēmis R.Pīka atkāpšanos no ārlietu ministra amata un vienlaikus noteicis to, ka R.Pīks saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 9.pantu turpina pildīt ārlietu ministra amata pienākumus līdz 2004.gada 19.jūlijam.

[3] Tieslietu ministres pienākumu izpildītājs ārlietu ministrs R.Pīks ar 2004.gada 8.jūlija lēmumu Nr.10-17/5 atcēlis no zvērināta notāra amata Rīgas apgabaltiesas darbības teritorijas zvērinātu notāru Juri E. saskaņā ar notiesāšanu par tīšu noziegumu izdarīšanu, kas paredzēti Krimināllikuma 152.panta otrajā daļā un 160.panta pirmajā daļā. Lēmums ir pamatots ar Notariāta likuma 8.pantu, 211.panta 5.punktu un 61.pantu.

[4] Nepiekrītot šim lēmumam, Juris E. Administratīvajā rajona tiesā iesniedzis pieteikumu, kurā lūdzis to atcelt. Juris E. pieteikumā norādījis, ka saskaņā ar Krimināllikuma 63.panta otrās daļas noteikumiem persona, kura atbrīvota no soda ar tiesas spriedumu, nav uzskatāma par sodītu. Savukārt Notariāta likuma 211.panta 5.punkts neparedz to, ka zvērināts notārs jāatceļ no amata, ja viņš ir notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, bet ar tiesas spriedumu atbrīvots no soda un nav uzskatāms par sodītu. Pieteicējs arī norādījis, ka lēmumu ir pamats atcelt tādēļ, ka 2004.gada 8.jūlijā, tas ir, pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas dienā, it kā tieslietu ministres pienākumu izpildītājs ārlietu ministrs R.Pīks nebija tiesīgs to pieņemt, jo bija zaudējis ārlietu ministra amatu sakarā ar ievēlēšanu Eiropas Parlamentā no Latvijas Republikas. Attiecībā uz šo argumentu pieteicējs, citastarp, norādījis, ka Centrālā vēlēšanu komisija ar 2004.gada 30.jūnija lēmumu Nr.37 noteikusi to, ka R.Pīks ir ievēlēts Eiropas Parlamentā no Latvijas Republikas. Saskaņā ar likuma "Par Centrālo vēlēšanu komisiju" 5.pantu minētais lēmums 2004.gada 1.jūlijā publicēts laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Savukārt tādējādi atbilstoši Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pantam R.Pīks zaudējis valsts amatpersonas amatu.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 8. oktobra spriedumu noraidījusi Jura E. pieteikumu.

[6] Izskatījusi lietu sakarā ar Jura E. apelācijas sūdzību, arī Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 12.augusta spriedumu noraidījusi Jura E. pieteikumu. Apgabaltiesa spriedumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[6.1] Lietā ir strīds par to, vai R.Pīks pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī uz likumīga pamata pildījis tieslietu ministres pienākumus un vai zvērināts notārs jāatceļ no amata, ja viņš ar tiesas spriedumu krimināllietā atbrīvots no soda.

[6.2] Attiecībā uz pirmo strīdus jautājumu, izvērtējot Notariāta likuma 211.panta 5.punktā tieslietu ministram dotās tiesības atcelt zvērinātu notāru no amata un apstākļus, ka Ministru prezidents ar rīkojumu tieslietu ministres atvaļinājuma laikā no 2004.gada 3.jūlija līdz 9.jūlijam par tieslietu ministres pienākumu izpildītāju iecēlis ārlietu ministru R.Pīku un ka vēlāk Ministru prezidents ar 2004.gada 1.jūlija rīkojumu pieņēmis R.Pīka atkāpšanos no ārlietu ministra amata un vienlaikus noteicis, ka R.Pīks turpina pildīt ārlietu ministra pienākumus līdz 2004.gada 19.jūlijam, secināms, ka R.Pīks pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī uz likumīga pamata pildījis tieslietu ministres pienākumus.

[6.3] Attiecībā uz iepriekšējā punktā minētā secinājuma apšaubīšanu, nav pamatota pieteicēja norāde par to, ka ārlietu ministrs R.Pīks nebija tiesīgs aizvietot tieslietu ministri tās

atvaļinājuma laikā, jo tobrīd bijis ievēlēts Eiropas Parlamentā. Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.panta mērķis ir noteikt to, ka persona, kura ieņem Eiropas Parlamenta deputāta amatu, vienlaikus nedrīkst ieņemt arī citus šajā tiesību normā uzskaitītos amatus. Šās normas tekstā iekļautos vārdus "ja attiecīgā persona tiek ievēlēta" jāsaprot kā stāvoklis, kad attiecīgā persona saskaņā ar vēlēšanu rezultātiem ir ievēlēta un stājas amatā, kurā ir ievēlēta. Minēto apstiprina Eiropas Parlamenta reglamenta 4.pants un Akta par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās vispārējās vēlēšanās 3.pants, no kuriem izriet, ka Eiropas Parlamenta deputāta pilnvaru termiņš sākas ar pirmās sēdes atklāšanu, kas seko katrām vēlēšanām. Tā kā konkrētajā gadījumā Eiropas Parlamenta pirmā plenārsēde notika 2004.gada 20.jūlijā, Centrālās vēlēšanu komisijas lēmums par to, ka attiecīgā persona ir ievēlēta, nenozīmē vēl to, ka viņa ir ieguvusi Eiropas Parlamenta deputāta statusu un ka persona automātiski zaudē esošo amatu. Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pants norāda apstākļus (priekšnoteikumus), kādos attiecīgā valsts amatpersona zaudē savu amatu, taču šī tiesību norma nenorāda konkrētu brīdi, ar kuru šis amats tiek zaudēts.

[6.4] Savukārt attiecībā uz otro strīdus jautājumu secināms, ka uz pieteicēju varēja tikt attiecināti Notariāta likuma 211.panta 5.punkta noteikumi. Šo secinājumu pamato vairāki šādi apsvērumi:

[6.4.1] Īpaši izvērtējot Notariāta likuma 211.panta 5.punktu un šā likuma 10.panta 3., 4. un 5.punktu, secināms, ka normatīvajos aktos nav tieši pateikts tas, ka par zvērinātu notāru nevar būt persona, kas atbrīvota no soda. Līdz ar to atzīstams, ka šajā gadījumā ir izveidojies likuma robs, ko nepieciešams aizpildīt analogijas ceļā, izdarot slēdzienu par apjomu, tas ir, tiesību normā paredzētās tiesiskās sekas attiecināmas uz tiesību normās tieši neregulētu dzīves gadījumu tāpēc, ka pēdējais vēl jo vairāk pelna tādu pašu tiesisko risinājumu. Konkrētajā gadījumā ir pilnīgi neloģiski pieļaut situāciju, ka par zvērinātu notāru nevar būt persona, kas atbrīvota no soda izciešanas vai kurai sodāmība dzēsta vai noņemta, bet par tādu varētu būt persona, kas ir atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet ir atbrīvota no soda. Turklāt jāņem vērā, ka likuma mērķis ir nepieļaut, lai zvērināta notāra amatu ieņem persona, kas notiesāta par tīša nozieguma izdarīšanu;

[6.4.2] apstākļi, ka Krimināllikuma 59.pants ir devis tiesai tiesības notiesāto personu atbrīvot no soda, nozīmē tikai to, ka persona atzīstama par nesodītu, tomēr tas negroza faktu, ka persona ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, par kuru tikusi notiesāta. Atbilstoši Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 304.panta pirmajai daļai tiesas spriedums krimināllietā var būt notiesājošs vai attaisnojošs. Notiesājošu spriedumu tiesa pieņem, piespriežot vai nepiespriežot

notiesātajam sodu vai arī atbrīvojot viņu no tā. Notiesājošu spriedumu, atbrīvojot notiesāto no soda, tiesa pieņem gadījumos, ja tiesājamo lietas izskatīšanas laikā nevar uzskatīt par sabiedriski bīstamu. Saskaņā ar Krimināllikuma 59.panta trešo daļu un 58.panta pirmo daļu no soda var atbrīvot personu, ja ar tās izdarīto noziedzīgo nodarījumu nav radīts tāds kaitējums, lai vajadzētu piespriest kriminālsodu. Tātad pamatā šo likuma normu piemērošanai ir noziedzīgā nodarījuma radītā kaitējuma pakāpes vērtējums. Taču šajā gadījumā atbrīvošana no soda nav pielīdzināma personas attaisnošanai, jo no soda atbrīvo personu, kas ir izdarījusi Krimināllikumā paredzētu nodarījumu.

[6.5] Tādējādi pārsūdzētais tieslietu ministra pienākumu izpildītāja lēmums ir tiesisks un pamatots.

[7] Juris E. ir iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz Augstākās tiesas Senātu uzdot jautājumu Eiropas Kopienų Tiesai prejudiciāla lēmuma pieņemšanai, lai tā definētu Eiropas Savienības dalībvalstīs ievēlētu Eiropas Parlamenta deputātu, kā arī lūdz Augstākās tiesas Senātu atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Juris E. kasācijas sūdzībā norādījis tālāk minētos argumentus.

[7.1] Apgabaltiesa nepareizi interpretējusi Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pantu un tādējādi nepamatoti secinājusi, ka R.Pīks pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas brīdī uz likumīga pamata pildījis tieslietu ministres pienākumus. Šādu apgalvojumu pamato vairāki šādi apsvērumi:

[7.1.1] apgabaltiesa nav pamatojusi secinājuma – ar vārdiem "ja attiecīgā persona tiek ievēlēta" ir jāsaprot stāvoklis, ka attiecīgā persona saskaņā ar vēlēšanu rezultātiem ir ievēlēta un stājas amatā – būtību. Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pants attiecīgās personas stāšanos amatā neizvirza kā vēl vienu priekšnoteikumu tam, lai Saeimas vai Ministru kabineta loceklis zaudētu attiecīgo valsts amatpersonas amatu, sakarā ar ievēlēšanu Eiropas Parlamentā;

[7.1.2] apgabaltiesa spriedumā ir secinājusi, ka minētā tiesību norma nenorāda konkrētu brīdi, ar kuru attiecīgais amats tiek zaudēts, tādējādi tā ir secinājusi, ka amata zaudēšanas brīdim trūkst likuma tiesiskā regulējuma; savukārt tādēļ svarīgi ir noskaidrot, ko nozīmē Eiropas Parlamentā ievēlēts deputāts. Taču, kā norādījusi Tieslietu ministrija, izstrādājot Eiropas Parlamenta deputāta finansēšanas kārtības likumu, ne Eiropas Savienības, ne Latvijas tiesību aktos nav regulēts šāds jautājums;

[7.1.3] apgabaltiesa spriedumā savu secinājumu pamatošanai ir atsaukusies uz Eiropas Parlamenta reglamentu un 1976.gada 20.septembra Aktu par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās, vispārējās vēlēšanās, taču šie tiesību akti regulē tikai Eiropas

Parlamenta deputāta pilnvaru laiku, nevis ievēlēšanas brīdi un laiku starp Eiropas Parlamenta deputātu ievēlēšanu un amatā stāšanos;

[7.1.4] apgabaltiesa nepamatoti ir norādījusi uz ievēlēšanas un amatā stāšanās brīža vienveidību, jo no Protokola par privilēģijām un imunitāti Eiropas Kopienās 8.panta R.Pīkam kā Eiropas Parlamenta deputātam jau pirms pilnvaru termiņa sākuma tika nodrošinātas šiem deputātiem piemītošās privilēģijas un imunitātes – dodoties uz Eiropas Parlamenta sanāksmes vietu šīm personām netiek piemēroti nekādi administratīvi vai citādi brīvas pārvietošanās ierobežojumi; turklāt Dānijas pārstāvji Eiropas Parlamentā saņem atalgojumu jau no ievēlēšanas dienas. Līdz ar to tiesa nav ņēmusi vērā, ka Eiropas Parlamenta deputāta statuss personai jau pastāv pirms tā pilnvaru termiņa sākuma. Citādi nepieņemama būtu situācija, ka persona saņem atalgojumu kā Eiropas Parlamenta deputāts, lai arī vienlaikus viņa ir dalībvalsts amatpersona. Šis apstāklis ne tikai nav savienojams ar ieņemamo amatu, bet ir arī pretrunā ar to, ka Eiropas Parlamenta deputāts ir neatkarīgs no dalībvalstu valdībām;

[7.1.5] apgabaltiesa nav ņēmusi vērā: tā kā R.Pīks bija iesniedzis iesniegumu par atkāpšanos no amata 2004.gada 1.jūlijā, viņš bijis pārliecināts par to, ka Eiropas Parlamenta deputāts nav tiesīgs ieņemt ārlietu ministra amatu.

[7.2] Tādēļ, jo īpaši, ņemot vērā to: lai tiesiski un nepārprotami izņemtu jautājumu par Eiropas Parlamenta deputātu ievēlēšanas brīdi un no tā izrietošās tiesības un pienākumus, kas savukārt ļautu pareizi piemērot tiesību normas, ir nepieciešams definēt "Eiropas Savienības dalībvalstī ievēlētu Eiropas Parlamenta deputātu". Minētais atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104.¹pantam un Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 234.panta 3.punktam rada nepieciešamību un vienlaikus Augstākās tiesas Senātam pienākumu uzdot jautājumu Eiropas Kopienų Tiesai prejudiciāla nolēmuma taisīšanai. Apstāklis, ka likums, kas būtu jāinterpretē Eiropas Kopienų Tiesai, nav pieņemts, pats par sevi neliedz tiesai uzdot jautājumu tādās lietās, kurās likums, kas būtu jāpiemēro, nav pieņemts. Šajā gadījumā minētā jautājuma uzdošana ietekmēs nacionālās tiesas nolēmumu, tas ir, tiks noskaidrots, vai Ričards Pīks laikā, kad viņš pildīja tieslietu ministres pienākumus, bija Eiropas Parlamenta deputāts un kādas bija viņa tiesības un pienākumi šajā laikā. Ja nacionālā tiesa šādā gadījumā nolemj neuzdot minēto jautājumu, saskaņā ar Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 226.pantu indivīds varēs griezties Eiropas Komisijā, lai tā izvērtētu dalībvalsts iespējamo Eiropas Kopienų tiesību pārkāpumu.

[7.3] Apgabaltiesa nepareizi interpretējusi Notariāta likuma 211.panta 5.punktu un tādējādi nepamatoti secinājusi, ka pastāv

pamats pieteicēja atcelšanai no zvērināta notāra amata. Minēto apgalvojumu pamato vairāki šādi apsvērumi:

[7.3.1] konkrētajā gadījumā tiesa, pretēji gramatiskai (filoloģiskai) tiesību normas interpretācijas metodei, ir ignorējusi normas tekstā ietverto atrunu, kas ir aiz vārdiem "kurš notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu" un sākas ar vārdiem "kaut arī". Minētā atruna norāda uz to, ka ne visos gadījumos, kad par tīša nozieguma izdarīšanu ir taisīts notiesājošs spriedums, persona atceļama no zvērinātu notāra amata. Citādi šāda atruna nav loģiski izskaidrojama;

[7.3.2] aplūkotās tiesību normas interpretācijā īpaši jāņem vērā, ka tiesību literatūrā notiesājošam spriedumam izdala trīs veidus: (a) notiesājošs spriedums, piespriežot sodu; (b) notiesājošs spriedums, atbrīvojot notiesāto no soda; (c) notiesājošs spriedums, nepiespriežot sodu. Ja otrajā gadījumā minēto spriedumu tiesa taisa, ja iestāties noilgums vai ja soda piemērošanu novērš amnestija vai atsevišķas personas apžēlošana (Kriminālprocesa kodeksa 304.panta trešā daļa, 5.panta 3. un 4.punkts), tad trešajā gadījumā minēto spriedumu tiesa taisa, ja līdz lietas iztiesāšanas brīdim noskaidrots, ka persona izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, kuram ir Krimināllikumā paredzētā nodarījuma pazīmes, bet persona ar to nav radījusi tādu kaitējumu, lai varētu piespriest kriminālsodu (Kriminālprocesa kodeksa 304.panta trešā daļa, Krimināllikuma 58.panta pirmā daļa un 59.panta trešā daļa). Savukārt atbilstoši Kriminālprocesa kodeksa 314.panta trešajai daļai arī trešajā gadījumā minētā sprieduma Rezolutīvā daļa ietver formulējumu "atbrīvot no soda", kaut gan faktiski sods vispār netiek piespriests. Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir nepareizi norādījusi šā sprieduma veida pamatu, kas neatbilst Kriminālprocesa likuma 304.panta trešajai daļai un 58.panta pirmajai daļai, jo tiesa atsaukusies uz zinātnisko komentāru, kas tapis par pamatu izmantojot nevis Krimināllikumu, bet gan Latvijas Kriminālkodeksu, kas paredzēja atšķirīgu pamatu šādam spriedumam;

[7.3.3] apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka aplūkotās tiesību normas apjoms aptver notiesājošu spriedumu, piespriežot sodu, un notiesājošu spriedumu, atbrīvojot notiesāto no soda, taču šī tiesību norma nav piemērojama, ja tiesa taisījusi notiesājošu spriedumu, nepiespriežot sodu, jo aplūkotās tiesību normas tekstā nav skaidri iekļauta atruna par šāda sprieduma veidu;

[7.3.4] apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka notiesājošs spriedums, nepiespriežot sodu, 211.panta 5.punkta apjomā nav iekļauts aiz tā iemesla, ka šajos gadījumos ar noziedzīgu nodarījumu nav radīts tāds kaitējums, lai varētu piespriest kriminālsodu. Arī atbilstoši tiesību literatūrā izteiktajām atziņām atbrīvošana no kriminālatbildības un soda ir nelabvēlīgu juridisko seku novēršana personai, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu;

[7.3.5] apgabaltiesa nav ņēmusi vērā to, lai arī apelācijas instances tiesas sēdes debatēs uz to tika vērsta tiesas uzmanība, ka atbilstoši Advokatūras likuma 15.panta 5. un 6.punktam, 16.panta 2. un 3.punktam un Zvērinātu tiesu izpildītāju likuma* 13.panta 3.punktam un 92.panta 3.punktam arī attiecībā uz zvērinātiem advokātiem un zvērinātu tiesu izpildītājiem likumdevējs konsekvēnti ir paudis uzskatu, ka arī šīs personas no amata nav jāatceļ, ja tās ir notiesātas par tīša nozieguma izdarīšanu, atbrīvojot no soda, nepiespriežot to.

[7.4] Apgabaltiesa Notariāta likuma 211.panta 5.punkta satura noteikšanai ir nepamatoti piemērojusi analogijas veidu – slēdzienu par apjomu, jo tiesa ir kļūdījiesies par notiesājoša sprieduma, nepiespriežot sodu, juridisko dabu. Tiesa šajā gadījumā nav ievērojusi, ka notiesāšana, nepiespriežot sodu, salīdzinājumā ar iepriekš minētajiem diviem citiem notiesājoša sprieduma veidiem ir vislabvēlīgākais notiesājoša sprieduma veids, kas tādējādi izslēdza iespēju tiesai piemērot attiecīgo analogijas veidu.

[8] Tiesas sēdē Jura E. pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja un paskaidroja, ka, lai tiesa izvērtētu, vai R.Pīks lēmuma pieņemšanas dienā vēl bija tiesīgs pārsūdzēto lēmumu pieņemt, tai ir nepieciešams uzdot Eiropas Kopienas Tiesai jautājumu par Akta par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās vispārējās vēlēšanās 6.panta interpretāciju prejudiciālā nolēmuma taisīšanai. Tāpat viņa ieskatā ir nepieciešams Eiropas Kopienas tiesai prasīt skaidrojumu par Padomes lēmumu (2002.gada 25.jūnijs un 23.septembris), ar ko groza Aktu par Eiropas Parlamenta pārstāvju ievēlēšanu vispārējās tiešās vēlēšanās, kurš pievienots Lēmumam 76/787/EOTK, EEK Euratom (2002/772/EK, Euratom). Vienlaikus Juris E. atkāroti uzsvēra, ka apelācijas instances tiesa nepamatoti plaši iztulkojusi Notariāta likuma 211.panta 5.punktu un tādējādi nepamatoti secinājusi, ka zvērināts notārs ir atceļams no amata par jebkuru tīša nozieguma izdarīšanu

Savukārt Tieslietu ministrija tiesas sēdē kasācijas sūdzību atzina par nepamatotu un norādīja, ka Eiropas Parlamenta vēlēšanu likums nosaka vēlēšanu kārtību un šā likuma 7.pantu likumdevējs ir iekļāvis ar nolūku, lai parlamentārieši nevar pildīt pienākumus gan Eiropas Parlamentā, gan Saeimā. Tieslietu ministrijas ieskatā pieteicēja minētie argumenti konkrētajā gadījumā nav pietiekami, lai uzdotu jautājumu Eiropas Kopienas tiesai prejudiciālā nolēmuma taisīšanai. Savukārt attiecībā uz Notariāta likuma 211.panta 5.punkta interpretāciju, Tieslietu ministrija norādīja, ka arī Zvērinātu notāru padome paudusi, ka atzīšana par vainīgu noziedzīgā nodarījumā,

* **Red. piez.:** Tiesu izpildītāju likums.

kādu konkrētajā gadījumā ir izdarījis pieteicējs, ir pietiekams pamats minētās tiesību normas piemērošanai.

Motīvu daļa

[9] Lietas materiālos un tiesas sēdē identificēti divi sprieduma pieņemšanai būtiski jautājumi. Viens no tiem saistīts ar amatpersonas kompetenci izdot administratīvo aktu jeb, vai tieslietu ministres pienākumu izpildītājs ārlietu ministrs R.Pīks 2004.gada 8.jūlijā varēja pieņemt lēmumu, ja 2004.gada 1.jūlijā viņš atbilstoši Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumam bija ievēlēts par Eiropas Parlamenta deputātu. Savukārt otrs jautājums saistīts ar to, vai zvērinātu notāru var atcelt no amata, ja viņš ir notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, bet atbrīvots no soda.

Tā kā pieteicējs kasācijas sūdzībā neapstrīd apelācijas instances tiesas konstatēto faktisko apstākļu pamatotību un arī Administratīvo lietu departaments neatrod minētās tiesas darbībā procesuālo tiesību normu pārkāpumus, turpmāk spriedumā tiesa, ievērojot minētos jautājumus, vērtēs tikai materiālo tiesību jautājumus.

[10] Attiecībā uz pirmo jautājumu pieteicējs kasācijas sūdzībā ir paudis, ka atbilstoši Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pantam līdz ar Eiropas Parlamenta vēlēšanu rezultātu Latvijā publicēšanu R.Pīks vairs nevarēja turpināt pildīt ārlietu ministra pienākumus un tādējādi arī izpildīt tieslietu ministres pienākumus viņas prombūtnē. Tādēļ administratīvajā procesā būtiski ir izvērtēt, vai Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pants, iestājoties tajā minētajiem apstākļiem, liek uzskatīt, ka administratīvais aktu ir izdevusi amatpersona, kurai tā izdošana nebija piekritīga.

[10.1] Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pants noteic, ka Valsts prezidentu, Saeimas deputātu, Ministru kabineta locekli, pilsētas domes, rajona padomes, novada domes vai pagasta padomes deputātu var pieteikt par kandidātu Eiropas Parlamenta vēlēšanās, taču, ja attiecīgā persona tiek ievēlēta, tā zaudē valsts amatpersonas amatu, kā arī attiecīgo deputāta mandātu.

Savukārt atbilstoši šā likuma 1.pantam šis likums nosaka kārtību, kādā notiek Eiropas Parlamenta vēlēšanas Latvijas Republikā.

[10.2] Akta par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās vispārējās vēlēšanās 6.pants (ņemot vērā Padomes lēmumā (2002.gada 25.jūnijs un 23.septembris), ar ko groza Aktu par Eiropas Parlamenta pārstāvju ievēlēšanu vispārējās tiešās vēlēšanās, kurš pievienots Lēmumam 76/787/EOTK, EEK Euratom (2002/772/EK, Euratom) noteiktos grozījumus) cita starpā noteic, ka Eiropas Parlamenta locekļa amats nav savienojams ar dalībvalsts valdības un parlamenta locekļa amatu. Lai gan attiecībā uz Īrijas valsts parlamenta locekļiem un Apvienotās Karalistes parlamenta locekļiem līdz zināmam laikam ir

noteikta iespēja saglabāt divkārtu mandātu. Vienlaikus šis pants atstāj iespēju dalībvalstīm arī nacionālajā līmenī pieņemt noteikumus par amata nesavienojamību.

[10.3] Eiropas Parlamenta vēlēšanu likumprojekta anotācijā, raksturojot šā likumprojekta būtību, norādīts: "Likumprojekts nosaka kārtību, kādā notiek Eiropas Parlamenta vēlēšanas Latvijas Republikā. Likumprojekts nosaka subjektu loku, kam ir tiesības vēlēties un tikt ievēlētam Eiropas Parlamenta vēlēšanās, nosakot kandidātu sarakstu iesniegšanas kārtību, vēlēšanu norises kārtību, kā arī izņēmumus no vispārējās balsošanas kārtības. Likumprojektā ir ietverti noteikumi arī par balsu skaitīšanas un vēlēšanu rezultātu noteikšanu."

[10.4] Ievērojot iepriekš izklāstīto (sk. no 10.1. līdz 10.3.iedaļai) Administratīvo lietu departaments secina, ka, lai arī likumdevējs ir izmantojis iespēju noteikt plašāku to valsts amatpersonu amatu loku, kuri nav savienojami ar Eiropas Parlamenta deputāta amatu, un izvēlēties lietot citus vārdus, nevis "amats nav savienojams", tomēr ar šo normatīvo aktu likumdevēja nolūks nebija grozīt regulējumu, kas attiecas uz Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pantā minēto valsts amatpersonu amatu ieņemšanas, to savienošanas un zaudēšanas kārtību. Līdz ar to tiesa piekrīt apelācijas instances tiesas secinājumam, ka Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.panta mērķis ir noteikt to, ka persona, kura ieņem Eiropas Parlamenta deputāta amatu, vienlaicīgi nedrīkst ieņemt arī citus šajā normā uzskaitītos amatus.

[10.5] Ministru kabineta iekārtas likuma 9.pants, ar kuru ir pamatots Ministru prezidenta rīkojums par R.Pīka atkāpšanos no ārlietu ministra amata (*sk. arī šā sprieduma 2.punktu*) noteica: "Ministru prezidents vai atsevišķi ministri un valsts ministri, kuri atkāpušies bez Saeimas neuzticības izteikšanas vai kuriem ir izteikta neuzticība, turpina pildīt savus amata pienākumus, izņemot gadījumus, kad Saeima lēmusi citādi un iecēlusi personas, kurām uzdots šo amatu pagaidu pildīšana, līdz tos uzņemas to amata pēcnācēji."

Savukārt šā likuma 30.pants noteic, ka ministra uzņēmējdarbības, ienākumu gūšanas, amatu savienošanas, darbu pildīšanas, kā arī citus ar tiem saistītos ierobežojumus un pienākumus nosaka Korupcijas novēršanas likums.

[10.6] Tādēļ Administratīvo lietu departamenta ieskatā ievēlēšana Eiropas Parlamentā attiecīgajai amatpersonai rada tikai pienākumu izdarīt izvēli starp Eiropas Parlamenta vēlēšanu likuma 7.pantā minētā amata – Ministru kabineta locekļa – atstāšanu, no vienas puses, un atteikšanos no Eiropas Parlamenta deputāta vietas, no otras puses.

Taču amata savienošana pati par sevi nepadara ministra lēmumus par tādiem, kas pieņemti *ultra vires* (ārpus kompetences).

[10.7] Lai atzītu, ka ministrs ir darbojies *ultra vires*, tiesai būtu jākonstatē, ka ministrs nedarbojas publiskas personas vārdā un viņš nav pilnvarots pieņemt lēmumu vai veikt darbības, kuras rada administratīvos aktus; konkrētajā gadījumā – izlemt jautājumu par zvērināta notāra atcelšanu. Šajā gadījumā, pastāvot tādiem faktiskajiem apstākļiem, kādus ir konstatējusi apelācijas instances tiesa, un ievērojot, ka nav strīda par tieslietu ministres kompetenci izlemt jautājumu par zvērināta notāra atcelšanu, Administratīvo lietu departaments neatrod, ka pārsūdzēto lēmumu tieslietu ministres pienākumu izpildītājs ārlietu ministrs būtu pieņēmis ārpus kompetences.

[10.8] Līdz ar to Administratīvo lietu departaments neatzīst par būtisku konkrētajā lietā vērtēt jautājumu, no kura brīža persona tiek uzskatīta par ievēlētu Eiropas Parlamentā un no kura brīža tā iegūst šā parlamenta deputātu statusu.

[10.9] Tā kā konkrētajā lietā nav būtiski izvērtēt, ar kuru brīdi persona iegūst Eiropas Parlamenta deputāta statusu un kādas ir šā deputāta tiesības un pienākumi, pat interpretējot tos Akta par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās vispārējās vēlēšanās 6.panta gaismā, Administratīvo lietu departaments noraida Jura E. lūgumu par jautājuma uzdošanu Eiropas Kopienų tiesai prejudiciālā nolēmuma taistīšanai.

[10.10] Tādējādi ir pamatots Administratīvās apgabaltiesas secinājums, ka, pastāvot tādiem apstākļiem, kādi ir konstatēti konkrētajā lietā, ārlietu ministram R.Ļīkam kā tieslietu ministres pienākumu izpildītājam 2004.gada 8.jūlijā bija kompetence izdot pārsūdzēto lēmumu.

[11] Attiecībā uz otro jautājumu, ievērojot kasācijas sūdzībā paustos apsvērumus, ir jāizvērtē, vai Notariāta likuma 211.panta 5.punktā noteiktās tiesību normas tiesiskais sastāvs aptver arī tādu dzīves gadījumu, kad zvērināts notārs ir notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, bet atbrīvots no soda. Turklāt, atbildot uz šo jautājumu, nepieciešamas noskaidrot, vai konkrētajā gadījumā ir nepieciešams un iespējams piemērot analogiju, tas ir, paplašināt šīs tiesību normas apjomu, tā tiesiskajā sastāvā iekļaujot tādas dzīves gadījumus, kurus tas iespējams neaptvēra interpretācijas rezultātā.

[11.1] Analogijas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšana izpaužas tādējādi, ka tiesību normas piemērotājam ir jāpārbauda, vai attiecīgais jautājums netiek atrisināts vienkārši ar pareizu interpretāciju, kuras rezultātā tiek secināts, ka tiesiskais sastāvs aptver attiecīgo dzīves gadījumu. Citiem vārdiem sakot, to raksturo situācijas, kad tiesību normas piemērotājs attiecīgo dzīves gadījumu ir

iekļāvis tiesību normas tiesiskajā sastāvā, to kļūdaini pamatojot ar analogiju, lai arī faktiski pie šāda rezultāta tas būtu nonācis, pareizi interpretējot tiesību normu (*sal., piemēram, Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.SKA-55 15.punktu; <http://www.at.gov.lv/fails.php?id=512>*).

[11.2] Savukārt analogijas piemērošanas iespējamības izvērtēšana ir saistīta ar nepieciešamo priekšnoteikumu konstatēšanu. Viens no pamatpriekšnoteikumiem, ko iespējamam analogijas piemērotājam ir jākonstatē, ir likuma roba pastāvēšana. Turklāt šim likuma robam – likuma plānam pretēja nepilnība salīdzinājumā ar visu tiesību sistēmu kopumā – ir jābūt: (a) atklātam, tas ir, pastāv pārāk šaurs likumdevēja noteikts regulējums; un (b) neapzinātam – likumdevēja kļūda attiecībā uz vajadzību regulēt noteiktu jautājumu vai kļūda par noteikta regulējuma pastāvēšanu – vai arī tādām robām, kas radies vēlāk, mainoties tiesību normām vai sociālās dzīves vajadzībām.

[11.3] Notariāta likuma 211.panta 5.punkts noteic, ka tieslietu ministrs atceļ no amata zvērinātu notāru, kurš notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, kaut arī atbrīvots no soda izciešanas noilguma, apzēlošanas vai amnestijas dēļ, vai kuram sodāmība par šo noziegumu dzēsta vai noņemta.

[11.4] Apelācijas instances tiesas spriedumā attiecībā uz citētās tiesību normas interpretāciju secinājusi, ka konkrētajā gadījumā pastāv likuma robs un tādēļ ir nepieciešams piemērot vienu no analogijas veidiem – slēdzienu par apjomu; un konkrēti *argumentum a minori ad maius* jeb slēdzienu no mazākā uz lielāko. Tātad faktiski tā atzinusi, ka šīs tiesību normas tiesiskais sastāvs neaptver tos dzīves gadījumus, kad zvērināts notārs ir notiesāts par tīšu noziedzīgu nodarījumu, bet atbrīvots no soda. Vienlaikus tiesa gan secinājusi, ka likumdevēja mērķis ir bijis nepieļaut, lai zvērināta notāra amatu ieņem persona, kas notiesāta par tīša nozieguma izdarīšanu.

[11.5] Savukārt pieteicējs kasācijas sūdzībā un tiesas sēdē sniegtajos paskaidrojums par citētās tiesību normas interpretāciju norādījis, ka punktā minētie vārdi "kaut arī" veido sava veida atrunu, kas savukārt norāda uz to, ka ne visos gadījumos, kad par tīša nozieguma izdarīšanu ir taisīts notiesājošs spriedums, persona būtu atceļama no zvērinātu notāra amata. Pēc šāda secinājuma pieteicējs detalizēti kasācijas sūdzībā ir vērtējis dažādu notiesājošu spriedumu veidus, noslēgumā secinot, ka gadījumi, kad persona ir atbrīvota no soda, minētās tiesību normas tiesiskajā sastāvā neiekļaujas.

[11.6] Administratīvo lietu departaments, izmantojot to pašu gramatisko interpretācijas metodi, uz ko atsaucas pieteicējs, nonāk pie pretēja secinājuma nekā pieteicējs. Departaments pilnībā piekrīt apelācijas instances tiesas secinātajam, ka likumdevēja mērķis ir bijis

nepieļaut, lai zvērināta notāra amatu ieņemtu persona, kas notiesāta par tīša nozieguma izdarīšanu. Tieši šī iemesla dēļ likumdevējs veidojis šādu Notariāta likuma 211.panta 5.punkta konstrukciju. Taču gan apelācijas instances tiesa, gan pieteicējs ir kļūdīties, vērtējot vārdu "kaut arī" nozīmi. Vārdiem šajā normā "kaut arī" ir tāda pati nozīme, piemēram, kā vārdiem "lai arī" vai "pat, ja" un tie konkrētajā gadījumā tikai pastiprina pirms tam pausto "zvērinātu notāru, kurš notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu" vārdu jēgu. Šiem vārdiem nav ne atrunas, ne iespējamu izņēmumu apzīmējuma nozīme. Administratīvo lietu departamenta ieskatā aiz vārdiem "kaut arī" uzskatītajiem gadījumiem ir tikai skaidrojoša nozīme, lai nevienam nerastos šaubas, ka tiesību normas tiesiskais sastāvs kā vienīgo un galveno kritēriju izvirza notiesājošu spriedumu par tīšu noziegumu. Turklāt uz šādu secinājuma pamatošību netieši norāda Notariāta likuma 211.panta 6.punkts, kas liek tieslietu ministram atcelt no amata zvērinātu notāru, kurš izdarījis tīšu noziegumu, bet pret kuru krimināllieta izbeigta sakarā ar noilgumu, izlīgumu, apžēlošanu vai amnestiju. Proti, šā tiesību norma uzliek pienākumu atcelt zvērinātu notāru no amata pat gadījumos, kad nav taisīts notiesājošs spriedums, bet pret personu ir tikai bijusi ierosināta krimināllieta, bet vēlāk izbeigta sakarā ar noteiktu apstākļu iestāšanos.

[11.7] Pieņemot pieteicēja piedāvāto tulkojumu, tiktu radīta situācija, ka tikai personas, kas atbrīvotas no soda izciešanas noilguma, apžēlošanas vai amnestijas dēļ, vai kurām sodāmība par šo noziegumu dzēsta vai noņemta, var tikt atceltas no zvērinātu notāra amata, savukārt personas, kurām reāli piespriests sods, šo amatu varētu saglabāt. Savukārt apelācijas instances tiesas izvēlēta argumentācija šajā situācijā liktu atkal tiesai piemērot analogiju.

[11.8] Tādējādi Administratīvo lietu departaments secina, ka Notariāta likuma 211.panta 5.punkts noteic, ka zvērināts notārs ir atceļams no amata, ja tas notiesāts par jebkura tīša nozieguma izdarīšanu.

[11.9] Arī Apelācijas instances tiesa spriedumā nonākusi pie šāda secinājuma. Taču, tā kā šajā gadījumā tā ir kļūdījusies analogijas piemērošanas nepieciešamības izvērtēšanā un tādējādi arī nepamatoti secinājusi, ka konkrētajā gadījumā pastāv likuma robs, lai gan faktiski tiesību norma konkrēto dzīves gadījumu regulēja, Administratīvo lietu departaments Administratīvajai apgabaltiesai var pārmest tikai pretrunīgumu par izmantoto juridisko metodi sprieduma motivēšanai, taču departaments šajā apstākļi nevar konstatēt tādas apgabaltiesas pārkāpumus, kas būtu par pamatu sprieduma atcelšanai.

[11.10] Tā kā zvērinātu notāru var atcelt no amata, ja tas notiesāts par tīša nozieguma izdarīšanu, nav nepieciešams analizēt pārējos kasācijas sūdzības argumentus attiecībā uz Notariāta likuma 211.panta 5.punkta interpretāciju.

[12] Ievērojot iepriekš minētos argumentus un izvērtējot Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 12.augusta sprieduma tiesiskumu, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka kasācijas sūdzība ir noraidāma, bet apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 346.pantu, atvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 12.augusta spriedumu, bet Jura E. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Netaisnīgi līguma noteikumi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē; kredītiestāžu sniegto pakalpojumu tiesiskā daba patērētāju tiesību aizsardzības kontekstā

1. Patērētāju tiesību aizsardzības likums noteic tiesiskās attiecības darījumos, kuros viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs. Tādējādi šis likums attiecas uz šaurāku gadījumu skaitu, tas ir, tikai uz noteiktu pirkuma un pakalpojuma līgumu daļu. Līdz ar to Civillikuma normas ir atzīstamas par vispārējām attiecībā pret Patērētāju tiesību aizsardzības likuma tiesību normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pants, Civillikuma Saistību tiesību daļas normas).

2. Kritērijs darījuma atzīšanai par tādu, kas pakļauts patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir līguma subjekts – patērētājs (fiziska persona, kas neizmanto precī vai pakalpojumu saimnieciskās vai profesionālas darbības nodrošināšanai), nevis sniegtā pakalpojuma vai pirkuma veids. Normatīvie akti neparedz izņēmumus no patērētājam sniegto pakalpojumu veidiem, kuri nebūtu pakļauti patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2. un 3.punkts).

3. Līguma noteikums, kuru līgumslēdzēji savstarpēji nav apsprieduši, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam.

No minētā izriet, ka būtiska neatbilstība līgumā noteiktajās līgumslēdzēju tiesībās un pienākumos ir arī līgumslēdzēju vienlīdzības principa pārkāpums.

Tādējādi netaisnīgs noteikums ir tāds neapspriests noteikums, kas neatbilst tiesiskās vienlīdzības principam par sliktu patērētājam (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pants).

4. Par apspriestu līguma noteikumu ir atzīstams tāds līguma noteikums, par kuru līgumslēdzēji savstarpēji apmainoties viedokļiem ir vienojušies.

Tas vien, ka ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, nevar būt par pamatu secinājumam, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

Parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieduši katru līguma noteikumu atsevišķi (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pants).

5. *Prezumējams, ka iepriekš sastādīta tipveida līguma noteikumi ir savstarpēji neapspriesti. Teorētiska iespēja apspriest katru līguma noteikumu nepierāda, ka apspriešana konkrētajā gadījumā ir notikusi.*

Līdz ar to, ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pants, Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK 4.panta otrā daļa).

6. Līgumiskās attiecības starp kredītiestādi un patērētāju finanšu jomā, tostarp fizisko personu norēķinu konta apkalpošana, ir pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam. Līdz ar to šādā līgumā iekļauta šķīrējtiesas klauzula, ja tā nav apspriesta un tai nav tieši izteikta patērētāja piekrišana, atzīstama par netaisnīgu līguma nosacījumu (Eiropas Kopienas tiesas judikatūra, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.pants).

2006.gada 7.martā

Lieta Nr. SKA-59

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	I.Skultāne
senatore	V.Krūmiņa
senatore	G.Višņevska,

piedaloties pieteicējas akciju sabiedrības "Latvijas Krājbanka" pārstāvei I.Čamanei, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ekonomikas ministrijas pārstāvim D.Brūklītim un trešajai personai Rolandam Č.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz akciju sabiedrības "Latvijas Krājbanka" pieteikumu par Ekonomikas ministrijas lēmumu, sakarā ar akciju sabiedrības "Latvijas Krājbanka" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rolands Č. un AS "Latvijas Krājbanka" 2000.gada 15.martā noslēdza fizisko personu norēķinu konta apkalpošanas līgumu Nr.A69008, kura 7.punkts paredzēja, ka domstarpības vai strīdi, kas AS "Latvijas Krājbanka" un klientam rodas sakarā ar līgumu, risināmi savstarpēju pārrunu ceļā; ja tas nav iespējams, tad strīds tiek nodots izskatīšanai Latvijas Republikas Komerčbanku Asociācijas šķīrējtiesā saskaņā ar šķīrējtiesas nolikumu viena tiesneša sastāvā, kuru izvēlas AS "Latvijas Krājbanka".

[2] Rolands Č. 2003.gada 21.augustā vērsās Patērētāju tiesību aizsardzības centrā ar lūgumu atzīt par spēkā neesošu 2000.gada 15.martā noslēgtā līguma 7.punkta daļu par strīdu nodošanu izskatīšanai šķīrējtiesai.

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs ar 2003.gada 2.septembra lēmumu Nr.3lg, pamatojoties uz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2., 3. un 4.punktu, 6.panta trešās daļas 7.punktu, 6.panta astoto daļu un 25.panta ceturtās daļas 6.punktu, pieprasīja, lai AS "Latvijas Krājbanka" pārtrauc pildīt starp Rolandu Č. un banku 2000.gada 15.martā noslēgtā fizisko personu norēķina konta apkalpošanas līguma Nr.A69008 7.punkta daļu par strīdu risināšanu tikai Latvijas Republikas Komercbanku Asociācijas šķīrējtiesā. Lēmumā norādīts, ka līguma 7.punkts daļā par šķīrējtiesu ir netaisnīgs, jo tas liedz patērētājam Rolandam Č. vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, lai risinātu no līguma izrietošus strīdus.

[3] Izskatījusi AS "Latvijas Krājbanka" apstrīdēšanas iesniegumu, Ekonomikas ministrija ar 2003.gada 30.septembra rīkojumu Nr.250 atstāja spēkā Patērētāju tiesību aizsardzības centra lēmumu. Ekonomikas ministrija atzina, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas ir speciālās tiesību normas attiecībā pret Civillikuma tiesību normām un Civilprocesa likuma 487.pantu. Tādējādi, ja līgumslēdzējs ir patērētājs, jāpiemēro Patērētāju tiesību aizsardzības likums. Ekonomikas ministrija secināja, ka kontu apkalpošanas noteikumi ir sastādīti iepriekš un tos patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt. Tādējādi saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta piekto daļu līguma 7.punkts ir savstarpēji neapspriests. Tādējādi saskaņā ar minētā likuma 6.panta trešo daļu līguma noteikums ir netaisnīgs, jo līguma 7.punkts rada arī būtisku neatbilstību līgumslēdzēju tiesībās par sliktu patērētājam, tas ir, noteikums ierobežo patērētāja tiesības vērsties patērētāju tiesību aizsardzības iestādē un tiesā.

[4] 2003.gada 3.novembrī AS "Latvijas Krājbanka" iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2003.gada 2.septembra lēmumu Nr.3lg. Pieteikumā norādīti šādi motīvi.

[4.1] Izdotais sākotnējais administratīvais akts ir pamatots tikai ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normām un nav ņemtas vērā Kredītiestāžu likuma normas. AS "Latvijas Krājbanka" ir kredītiestāde, kuras darbību regulē Kredītiestāžu likums.

[4.2] Tas, ka pieteicēja ir iepriekš sagatavojusi klientiem līguma variantus, nenozīmē, ka nav iespējas līgumslēdzējiem savstarpēji apspriest līguma noteikumus.

[4.3] Rolands Č. parakstīja piedāvāto līguma variantu, un tas nozīmē, ka viņš piekrita līguma noteikumiem. Rolands Č. neiebilda

pret piedāvāto līguma variantu, saskaņā ar Civillikuma 1427.pantu izteica savu gribu noslēgt līgumu un saskaņā ar tā nosacījumiem sadarboties ar Latvijas Krājbanku.

[4.4] Noguldītāju nevar uzskatīt par vājāku līgumslēdzēju. Klients rīkojas ar saviem naudas līdzekļiem un nodod to glabāšanā bankā uz tādiem noteikumiem, kas viņu apmierina. Klientam ir iespēja izvēlēties citu kredītiestādi, kurā noguldīt savus līdzekļus. Rolands Č. rīkojās ar savu kontu no 2000.gada 15.marta saskaņā ar līguma noteikumiem, tādējādi viņš ar to ir apliecinājis, ka piekrit līguma nosacījumiem.

[4.5] No Patērētāju tiesību aizsardzības likumā dotās pakalpojuma definīcijas izriet, ka AS "Latvijas Krājbanka" nav pakalpojuma sniedzēja.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 23.aprīļa spriedumu atcēla Ekonomikas ministrijas 2003.gada 30.septembra rīkojumu Nr.250 un izbeidza tiesvedību pieteikuma daļā par Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2003.gada 2.septembra lēmuma Nr.3lg atcelšanu. Administratīvā apgabaltiesa ar 2004.gada 22.jūnija lēmumu šo spriedumu atcēla, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 303.panta pirmās daļas 4.punktu, jo lieta izskatīta bez Rolanda Č., kura tiesības un pienākumus spriedums noteic, klātbūtnes. Administratīvā rajona tiesa, atkārtoti izskatījusi pieteikumu, ar 2004.gada 7.oktobra spriedumu atcēla minēto Ekonomikas ministrijas rīkojumu.

[6] Izskatījusi Ekonomikas ministrijas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 19.septembra spriedumu atzina par nepamatotu un noraidīja AS "Latvijas Krājbanka" pieteikumu, pamatojoties uz turpmāk minēta motīviem.

[6.1] Apgabaltiesa, izvērtējot Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2., 3. un 4.punktu, secināja, ka līgumiskās attiecības finanšu jomā ir pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam. Banka, atverot un apkalpojot norēķinu kontu, savas uzņēmējdarbības ietvaros sniedz finanšu pakalpojumu privātpersonai. Tādējādi tiek veikts darbs Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē.

[6.2] Apgabaltiesa atzina, ka patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja ir iestāties viens no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punktā minētajiem nosacījumiem, tas ir, ja nav ievērots līgumslēdzēju vienlīdzības princips vai līguma noteikumi ir netaisnīgi. Ja likumdevējs būtu vēlējis, ka patērētāju tiesību pārkāpumam ir nepieciešams konstatēt gan pušu vienlīdzības principa pārkāpumu, gan līguma netaisnīgu noteikumu esību, tad nebūtu iekļāvis likuma 6.panta trešās daļas 1.punktu, kas noteic, ka par netaisnīgiem līguma noteikumiem atzīstami noteikumi, kas ir pretrunā ar minētā likuma 5.pantu par līgumslēdzēju tiesisko vienlīdzību.

[6.3] Apgabaltiesa atzina, ka saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas ievaddaļu un šīs daļas 7.punktu līguma noteikums, kas paredz strīdu izskatīšanu tikai šķīrējtiesā, uzskatāms par tādu, kas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam. Šķīrējtiesas klauzula atbilstoši šai tiesību normai nav pieļaujama, ja tā nav līdzēju apspriesta.

[6.4] Apgabaltiesa atzina, ka parakstītais līgums ir pieteicējas iepriekš sastādīts tipveida līgums. Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta piektās daļas tvērumu palīdz atklāt Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3.panta otrā daļa, kas noteic, ka nosacījums vienmēr uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja tas ir bijis sagatavots jau iepriekš un patērētājam līdz ar to nav bijusi iespēja ietekmēt šā nosacījuma saturu; īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā. Tādējādi tiesa atzina, ka nav nepieciešams īpaši izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā personai bija iespējas ietekmēt tipveida līguma noteikumus.

[6.5] Saskaņā ar Rolanda Č. tiesas sēdē liecināto, viņš līgumu uzreiz parakstīja, īpaši nelasot. Tādējādi konkrētajā gadījumā līguma 7.punkts netika apspriests. Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta septīto daļu pakalpojuma sniedzēja pienākums ir pierādīt, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju. Pieteicēja šādus pierādījumus neiesniedza, vien izteica hipotētisku apgalvojumu, ka šāda iespēja Rolandam Č. bija.

[6.6] Apgabaltiesas ieskatā tiesiskās attiecības, kas pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir ar likumu piešķirta augstāka aizsardzība, nekā civiltiesiskos darījumos vispār. Līdz ar to nav pietiekami atsaukties uz Civillikuma 1427.pantu par to, ka, parakstot līgumu, Rolands Č. izteica savu gribu. Persona jau iepriekš ir atzīta par neaizsargātāku, un likumdevējs ir normatīvi stiprinājis tās pozīciju.

Tādējādi apgabaltiesa atzina, ka līguma 7.punkts ir netaisnīgs noteikums Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē, jo līgumā ietverta šķīrējtiesas klauzula, kas savstarpēji nav apspriesta.

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka Patērētāju tiesību aizsardzības centrs pamatoti piemēroja Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta astoto daļu un pamatoti atzina par spēkā neesošu netaisnīgu noteikumu.

[7] AS "Latvijas Krājbanka" iesniedza kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.septembra spriedumu, lūdzot to atcelt pieļauto materiālo tiesību normu pārkāpumu dēļ. Sūdzībā norādīti turpmāk minētie motīvi.

[7.1] Rolands Č. saskaņā ar Civillikuma 1427.pantu izteica savu gribu noslēgt līgumu ar AS "Latvijas Krājbanka" un, parakstot līgumu, piekrita tā nosacījumiem. Apstāklis, ka AS "Latvijas Krājbanka" piedāvā klientam iepriekš sagatavotu līguma projektu, nenozīmē, ka līdzējiem netiek dota iespēja šos noteikumus apspriest. Klients ar parakstu apliecina, ka iepazinās ar līguma nosacījumiem un viņš tiem piekrīt. Standartnoteikumu tiesiskuma rādītājs ir to caurspīdīgums, tas ir, tie nedrīkst būt pārāk apjomīgi, tiem jābūt uzrakstītiem viegli saprotamā valodā.

[7.2] Saskaņā ar Civillikuma 1509.pantu divpusēji darījumi tulkojami par labu kreditoram. Konkrētajā gadījumā Rolands Č. ir noguldītājs, tādējādi viņu nav pamats uzskatīt par vājāku līgumslēdzēja pusi. Noguldītājs saņem procentus par noguldīto naudu, par konta apkalpošanu atsevišķi nemaksājot.

[7.3] Konkrētajā gadījumā jārespektē līgumslēgšanas brīvības princips. Klientam ir iespēja izvēlēties citu banku. Bankas klients, noguldot līdzekļus kredītiestādē, ir izteicis gribu kļūt par konkrētās bankas klientu.

[7.4] Apstrīdētais līguma noteikums atbilst Civilprocesa likuma 492.pantam, kas noteic, ka šķīrējtiesas klauzulu var ietvert jebkurā līgumā.

[7.5] Tiesa nav ievērojusi Civillikuma 1587.pantu, kas noteic līgumslēdzēju pušu pienākumu izpildīt apsoli. Konkrētajā gadījumā noslēgtais līgums neatbilst arī Civillikuma 1592.pantā minētajam prettiesīgi noslēgta līguma pazīmēm.

[7.6] No lietas materiāliem izriet, ka Rolands Č. nav vērsies AS "Latvijas Krājbanka", lai savstarpēju pārrunu ceļā risinātu savstarpējās domstarpības un vienotos par līguma noteikumu grozīšanu.

[7.7] Tiesa nepareizi piemēroja Administratīvā procesa likuma 17.pantu, tulkojot Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punktu. Atbildētājs pārsūdzēto lēmumu pamatojis ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.pantu par netaisnīgiem līguma noteikumiem, taču nav atsaucies uz šā likuma 5.pantu par līgumslēdzēju pušu tiesisko vienlīdzību. No Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punkta izriet, ka nepieciešama abu nosacījumu iestāšanās, lai izslēgtu līguma noteikumu. Par to liecina tas, ka šos nosacījumus saista saiklis "un".

[7.8] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.pantā nebija norādīts, ka pakalpojums ir arī ar patērētāju noslēgta līguma pildīšana. Šāda norma ir spēkā tikai no 2001.gada 26.decembra.

[8] Paskaidrojumos par kasācijas sūdzību Ekonomikas ministrija norādīja, ka pieteicējas kasācijas sūdzība ir nepamatota šādu motīvu dēļ.

[8.1] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešo daļu līguma noteikums ir netaisnīgs, ja tas nav apspriests un tas ir pretrunā ar labticīguma prasībām. Līguma apspriešana nozīmē, ka mutiski vai rakstiski tiek apspriests katrs līguma noteikums atsevišķi. Likumdevējs līguma noteikumu apspriešanu ir īpaši norādījis, kas tādējādi liecina, ka parakstīts līgums pats par sevi nepierāda tā atsevišķu noteikumu apspriešanu.

Tulkojot jēdziena "apspriešana" nozīmi, jāņem vērā Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3.panta otrā daļa, kas noteic, ka noteikums vienmēr uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja tas ir bijis sastādīts iepriekš, un līdz ar to patērētājam nav bijusi iespēja ietekmēt šā noteikuma saturu, īpaši tas ir iepriekš formulētu tipveida līgumu kontekstā. Tādējādi apgabaltiesa pamatoti secināja, ka iepriekš sastādīts līgums ir uzskatāms par neapspriestu.

Ievērojot, ka iepriekš sastādīts tipveida līgums saskaņā ar direktīvu ir uzskatāms par neapspriestu, nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka Raimondam Č. bija iespējams ietekmēt līguma saturu. Tas, ka patērētājam teorētiski pastāv iespēja izvēlēties banku, kas nepiedāvā netaisnīgus līguma noteikumus, neatbrīvo banku no pienākuma nepiedāvāt un neietvert netaisnīgus noteikumus līgumos ar patērētājiem.

[8.2] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešajā daļā ir norādīti netaisnīgi līguma noteikumi. Šķīrējtiesas klauzula ir pretrunā labas ticības principam, jo tā ierobežo patērētāja intereses uz viņa iespējām piemērotāku strīdus izskatīšanu. Šķīrējtiesas procesam ir sava specifika, tās spriedums nav pārsūdzams. Līdz ar to nezināšanas dēļ patērētājs, kas uzskatāms par ekonomiski un/vai intelektuāli vājāko pusi, var zaudēt prāvu.

Līguma noteikums, kas pēc satura atbilst netaisnīgam noteikumam varētu būt taisnīgs, ja patērētājs ierosina to iekļaut līgumā un pats atzīst piekrišanu, vai ja pakalpojuma sniedzējs pierāda, ka patērētājs ierosinājis vai piekritis šim nosacījumam.

Par noteikuma tiesiskuma kritēriju konkrētajā gadījumā nav atzīstama līguma noteikuma vieglā uztveramība vai apjoms. Lielākā daļa patērētāju nav izpratnes par to, kas ir šķīrējtiesa, kāda ir tās strīdus izskatīšanas specifika vai izmaksas.

[8.3] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā līgumslēdzēju pušu brīvības principu. Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.pantu līgumslēdzēju pušu brīvības princips var tikt ierobežots. Tajā pašā laikā līgumslēgšanas brīvība netiek pārkāpta, izslēdzot no līguma netaisnīgus līguma noteikumus.

[8.4] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 492.pantu šķīrējtiesas klauzulu var ietvert jebkurā līgumā. Taču, slēdzot līgumus ar patērētājiem, jāievēro speciālā tiesību norma – Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 7.punkts.

[8.5] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punktā minēto nosacījumu vienlaicīga iestāšanās Patērētāju aizsardzības centram un Ekonomikas ministrijai nebija jākonstatē. Ja likumdevējs būtu vēlējis, ka jākonstatē gan vienlīdzības principa pārkāpums, gan noteikuma netaisnīgums, tad Patērētāju aizsardzības likuma* 6.pantā nebūtu noteikts, ka netaisnīgs līguma noteikums ir tāds noteikums, kas ir pretrunā likuma 5.pantam par līgumslēdzēju vienlīdzību.

[8.6] Nepamatots ir pieteicēju arguments, ka tiesa nav ņēmusi vērā Civillikuma 1587.pantu. Konkrētajā gadījumā strīds ir par šķīrējtiesas klauzulas piemērošanu. Tas savukārt neliecina, ka Rolands Č. izvairās no šā līguma izpildes.

[8.7] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments par patērētāja pienākumu savstarpējo strīdu risināt ar pakalpojuma sniedzēju. Normatīvie akti šādu pienākumu patērētājam nerada. Patērētājam ir tiesības vērsties pie pakalpojuma sniedzēja vai Patērētāju tiesību aizsardzības centrā, lai tas saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 25.panta ceturtās daļas 4.punktu pārstāvētu patērētāja intereses.

[8.8] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka Rolands Č. nav vājākā līgumslēdzējpusē, jo viņš pieteicējas ieskatā ir kreditors. Vājākā līgumslēdzēja ir tā, kurai ir ierobežotas iespējas pilnvērtīgi vienlīdzīgi īstenot savas tiesības, salīdzinājumā ar otru līgumslēdzēju.

Patērētāju tiesībās patērētājs salīdzinājumā ar ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju ir vājākā pusē, jo tam nav specifiskas juridiskas zināšanas un ekonomiskās iespējas algot speciālistu, kas īstenotu viņa tiesības. Fakts, ka pieteicēja var būt parādnieks Civillikuma izpratnē, nemaina iedalījumu vājākā un stiprākā līgumslēdzējā.

[8.9] Nepamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka līguma noslēgšanas laikā

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta pakalpojuma definīcija neietvēra pieteicējas sniegto pakalpojumu. Ar 2001.gada 26.decembra** grozījumiem tika precizēta līdz tam spēkā esoša pakalpojuma definīcija. Taču arī pirms grozījumiem pakalpojuma definīcija bija attiecināma uz bankas sniegtajiem pakalpojumiem. Par to liecina arī tas, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likumā bija tiesību normas, kas noteica bankas sniegtos pakalpojumus, piemēram, 8.pants par patērētāju kreditēšanu.

* **Red. piez.:** Patērētāju tiesību aizsardzības likums.

** **Red. piez.:** 2001.gada 22.novembra likums "Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā", kas ir spēkā no 26.12.2001.

Turklāt konta apkalpošana, konkrētajā gadījumā naudas uzglabāšana, atbilstoši Patērētāju tiesību aizsardzības likumam ir uzskatāma par darba veikšanu. Par darbu tiek uzskatīta jebkāda darbība, ko pakalpojuma sniedzējs pret atlīdzību vai bez tās veic līguma ietvaros.

[8.10] Arī Satversmes tiesa 2005.gada 17.janvāra spriedumā lietā Nr.2004-10-01 9.3.2.apakšpunktā norāda, ka noteikums, kas paredz strīdu izskatīšanu šķīrējtiesā, ir netaisnīgs.

[9] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem pamatiem. Atbildētājas pārstāvis un trešā persona kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[10] Kasācijas sūdzībā pieteicēja norādīja, ka tiesai bija jāpiemēro Civillikuma un Civilprocesa likuma tiesību normas. Administratīvo lietu departamenta ieskatā Civillikuma Saistību tiesību daļas tiesību normas vispārēji noteic līgumslēdzēju tiesiskās attiecības (tiesību un pienākumu kopumu), savukārt Civilprocesa likuma 492.panta pirmā daļa vispārēji noteic, ka šķīrējtiesas klauzulu var ietvert jebkurā līgumā. Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pantu likuma mērķis ir nodrošināt patērētājam iespēju īstenot un aizsargāt savas likumīgās tiesības, slēdzot līgumu ar ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju. Administratīvo lietu departamenta ieskatā no minētās tiesību normas izriet, ka šis likums noteic tiesiskās attiecības darījumos, kuros viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs.

Tādējādi Patērētāju tiesību aizsardzības likums attiecas uz šaurāku gadījumu skaitu, tas ir, tikai uz noteiktu pirkuma un pakalpojuma līgumu daļu. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka Civillikuma un Civilprocesa likuma normas ir atzīstamas par vispārējām attiecībā pret Patērētāju tiesību aizsardzības likuma tiesību normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 15.panta septīto daļu, ja konstatē pretrunu starp vienāda juridiska spēka vispārējo un speciālo tiesību normu, vispārējo tiesību normu piemēro tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka apgabaltiesa, noskaidrojot patērētāja līguma netaisnīga noteikuma pazīmes, pamatoti piemēroja speciālo tiesību normu, tas ir, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.pantu, nevis Civillikuma 1592.pantu par prettiesīgi noslēgtiem līgumiem, Civillikuma 1427.pantu par gribas izteikumu un Civilprocesa likuma 492.pantu par šķīrējtiesas klauzulas iekļaušanu līgumā.

[11] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka tās sniegtais finanšu pakalpojums neatbilst Patērētāju tiesību aizsardzības likumā sniegtajai pakalpojuma definīcijai.

[11.1] Kā secināts iepriekšējā punktā, Patērētāju tiesību aizsardzības likums noteic tiesiskās attiecības darījumos, kur viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs.

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 3.punktu patērētājs ir fiziska persona, kas izsaka vēlēšanos iegādāties, iegādājas vai varētu iegādāties precī vai izmantot pakalpojumu nolūkam, kurš nav saistīts ar tā saimniecisko vai profesionālo darbību. Administratīvo lietu departamenta ieskatā no minētās tiesību normas izriet, ka kritērijs darījuma atzīšanai par tādu, kas pakļauts patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir līguma subjekts (fiziska persona, kas neizmanto precī vai pakalpojumu saimnieciskās vai profesionālas darbības nodrošināšanai), nevis sniegtā pakalpojuma vai pirkuma veids.

[11.2] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2.punkts (redakcija, kas spēkā līguma noslēgšanas laikā) noteic, ka pakalpojums ir fiziskās vai juridiskās personas uzņēmējdarbības vai profesionālās darbības ietvaros par atlīdzību vai bez tās izpildīts patērētāja pasūtījums, kā rezultātā tiek izgatavota jauna lieta, uzlabota vai pārveidota esoša lieta vai tās īpašības vai patērētāja uzdevumā veikts darbs vai gūts nematerializēts darba rezultāts.

Administratīvo lietu departaments secina, ka saskaņā ar šo tiesību normu nav nozīmes pieteicējas norādītajam apstāklim, ka patērētājs nemaksā par sniegto pakalpojumu, jo Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē pakalpojums patērētājam var tikt sniegts arī bez atlīdzības. Turklāt arī šajā tiesību normā nav norādīti izņēmumi no patērētājam sniegto pakalpojumu veidiem, kuri nav pakļauti patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam.

[11.3] Administratīvo lietu departaments secina, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.pants, kā arī Ministru kabineta 1999.gada 13.jūlija noteikumi Nr.257 "Noteikumi par patērētāja kreditēšanas līgumu" tieši regulē viena finanšu pakalpojuma veida – patērētāju kreditēšana – līguma noteikumus.

Turklāt arī Eiropas Kopienas tiesa spriedumos ir vērtējusi atsevišķu patērētājam sniegtu finanšu pakalpojuma veidu atbilstību patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam. Eiropas Kopienas tiesa, piemēram, analizēja situāciju lietā par patērētāju kreditēšanas līguma noteikumiem (sk. *Eiropas Kopienas tiesas 2002.gada 21.novembra spriedumu lietā Cofidis SA pret Jean-Louis Fredout, C-473/00*). Savukārt *Heininger* lietā tiesa atzina, ka Eiropas Padomes 1985.gada 20.decembra direktīva Nr.85/577/EEK par

patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām attiecas arī uz hipotekāro kredītu līgumiem, proti, kredītu līgumiem, kuri domāti nekustama īpašuma iegādes finansēšanai (sk. *Eiropas Kopienas tiesas 2001.gada 13.decembra spriedumu lietā Georg Heininger and Helga Heininger pret Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG, C-481/99*).

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka līgumiskās attiecības finanšu jomā, konkrētajā gadījumā fizisko personu norēķinu konta apkalpošana, ir pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam.

[12] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka patērētājs konkrētajā gadījumā nav vājākā pozīcijā par pakalpojuma sniedzēju.

Atbilstoši Eiropas Kopienas tiesas atzīgām patērētājs ir atzīts par vājāku salīdzinājumā ar pārdevēju un pakalpojuma sniedzēju, ņemot vērā viņu zināšanas un ietekmi darījumu noslēgšanas procesā. Pārdevēja un pakalpojuma sniedzēja ietekme noved pie tā, ka patērētājs faktiski nespēj ietekmēt līguma noteikumu saturu un piekrtī pakalpojuma sniedzēja izvirzītajiem līguma noteikumiem. Turklāt patērētāju tiesību aizsardzības sistēma balstās uz viedokli, ka nelīdzsvarotība attiecībās starp patērētāju no vienas puses un pārdevēju un pakalpojuma sniedzēju no otras puses var tikt izlīdzināta tikai ar pozitīvu rīcību no to personu puses, kas nav līguma slēdzējas (konkrētajā Eiropas Kopienas tiesā izskatītajā lietā – sabiedriskās organizācijas) (sk. *Eiropas Kopienas tiesas 2000.gada 27.jūnija sprieduma lietā Océano Grupo Editorial SA pret Roció Murciano Quintero, C-240/98, 25. un 27.punktu*).

Tādējādi, lai piemērotu Patērētāju tiesību aizsardzības likumu, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav nepieciešams papildus vērtēt, vai konkrētajās tiesiskajās attiecībās patērētājs atrodas vājākā pozīcijā par pakalpojuma sniedzēju.

[13] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka apgabaltiesa nepareizi tulkoja Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punktu, tas ir, nekonstatēja abus šajā tiesību normā norādītos nosacījumus (netaisnīgs līguma noteikums un vienlīdzības principa pārkāpums), lai atzītu, ka ir pārkāptas patērētāja tiesības.

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 2.punkts noteic, ka patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja nav ievērots līgumslēdzēju pušu vienlīdzības princips un līguma noteikumi ir netaisnīgi.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā minētās tiesību normas tiesiskais sastāvs ir noskaidrojams, tulkojot to sistēmiski kopsakarā ar pārējām Patērētāju tiesību aizsardzības likuma tiesību normām, kas regulē netaisnīgus līguma noteikumus un līgumslēdzēju pušu

vienlīdzības principu, tātad arī kopsakarā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pantu.

[13.1] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešo daļu līguma noteikums, kuru līgumslēdzējas savstarpēji nav apsprieduši, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam.

No minētās tiesību normas izriet, ka būtiska neatbilstība līgumā noteiktajās līgumslēdzēju tiesībās un pienākumos ir arī līgumslēdzēju vienlīdzības principa pārkāpums. Tādējādi Administratīvo lietu departaments secina, ka netaisnīgi noteikumi ir tādi neapspriesti noteikumi, kas neatbilst pušu tiesiskās vienlīdzības principam par sliktu patērētājam. Administratīvo lietu departamenta ieskatā par to liecina arī turpmākie šā punkta motīvi.

[13.2] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 1.punktā ir norādīts, ka par netaisnīgiem līguma noteikumiem uzskatāmi noteikumi, kas ir pretrunā ar šā likuma 5.pantu, kas savukārt regulē līgumslēdzēju tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumus.

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5.panta otro daļu līguma noteikumi ir pretrunā ar līgumslēdzēju tiesiskās vienlīdzības principu, ja tie samazina ar likumu noteikto pušu atbildību; ierobežo patērētāja tiesības slēgt līgumus ar trešajām personām; nosaka priekšrocības ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam un ierobežojumus patērētājam; noteic, ka patērētājs atsakās no savām likumīgajām tiesībām; patērētāju nostāda neizdevīgā stāvoklī un ir pretrunā ar labticīguma prasībām.

Minētajā tiesību normā ir vispārēji noteikti līgumslēdzēju vienlīdzības principa pārkāpuma veidi, raksturojot to pazīmes. Administratīvo lietu departamenta ieskatā tiesību normās nav iespējams izsmeljoši nosaukt visus netaisnīgos līguma noteikumus. Līdz ar to likumdevējs Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5.panta otrajā daļā definēja vispārējas vadlīnijas tiesību normu piemērotājam, pēc kurām tas var apzināt tiesību normās *expressis verbis* nenoteiktos netaisnīgos līguma noteikumus.

[13.3] Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 2.–12.punktā ir nosauktas konkrētas vienlīdzības principa pārkāpuma izpausmes formas, tas ir, šajā tiesību normā ir noteikti konkrēti līguma noteikumi, kas ir atzīti par netaisnīgiem, ja tie nav apspriesti. Līdz ar to, konstatējot, ka līguma noteikums ir norādīts minētajās tiesību normās, konkrētajā gadījumā – šķīrējtiesas klauzula, piemērotājam nav papildus jāizvērtē līguma noteikuma neatbilstība vienlīdzības principam, jo likumdevējs šo noteikumu jau par tādu ir atzinis.

[13.4] Vērtējot Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešajā daļā uzskaitītos konkrētos netaisnīgos līguma noteikumus, secināms, ka tie atbilst kādam no likuma 5.panta otrajā daļā norādītajiem pušu tiesiskās vienlīdzības principa pārkāpumiem. Salīdzinājumam – Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta trešās daļas 2.punkts par pakalpojuma sniedzēja atbrīvošanu no atbildības par patērētāja gūto kaitējumu veselībai atbilst šā likuma 5.panta otrās daļas 1.punktā noteiktajai vienlīdzības principa pārkāpuma izpausmei – likumā noteiktās atbildības samazināšana u.c.

[13.5] Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka netaisnīgu noteikumu viena no pazīmēm ir tā neatbilstība vienlīdzības principam. Tādējādi secinot, ka noteikums ir netaisnīgs, tiek atzīta arī noteikuma neatbilstība pušu tiesiskās vienlīdzības principam.

[14] Pieteicēja kasācijas sūdzībā norādīja, ka pietiekams nosacījums līguma noteikuma atzīšanai par apspriestu ir līguma parakstīšana.

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta sestā daļa noteic: ja ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, tad nevar uzskatīt, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā no minētās tiesību normas izriet, ka par apspriestiem līguma noteikumiem ir atzīstams tāds līguma noteikums, par kuru līgumslēdzēji savstarpēji apspriežot (savstarpēji apmainoties viedokļiem) ir vienojušies. Līdz ar to parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieda katru līguma noteikumu atsevišķi.

[15] Pieteicējas ieskatā tipveida līgums pats par sevi neliecina, ka nav bijusi iespēja šos noteikumus apspriest.

[15.1] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta piekto daļu līguma noteikums vienmēr ir uzskatāms par savstarpēji neapspriestu, ja līgums sastādīts iepriekš un patērētājam nav bijis iespējams ietekmēt attiecīgā līguma noteikumus.

Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka iepriekš sastādīta tipveida līguma noteikumi ir savstarpēji neapspriesti. Teorētiska iespēja apspriest katru līguma noteikumu atsevišķi nepierāda, ka tā konkrētajā gadījumā ir notikusi.

[15.2] Minēto tiesību normu tulkojums atbilst arī Eiropas Kopienā nostiprinātajai izpratnei par savstarpēji apspriestiem noteikumiem.

Jau Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos preambulā ir norādīts, ka direktīva izstrādāta, ņemot vērā principu, ka preču un pakalpojumu ieguvējiem jābūt aizsargātiem pret pārdevēja vai piegādātāja pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu, jo īpaši attiecībā uz vienpusējiem standartlīgumiem.

Turklāt arī saskaņā ar direktīvas 4.panta otro daļu noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanas, ja tas ir sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot tā saturu, jo īpaši, saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem. Tādējādi secināms, ka direktīvā par negodīgiem noteikumiem ir nostiprināta prezumpcija, ka standartlīguma noteikumi ir savstarpēji neapspriesti.

[15.3] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta septīto daļu, ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt.

Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka AS "Latvijas Krājbanka" kā pakalpojuma sniedzējai bija pienākums iesniegt pierādījumus par to, ka tipveida līguma noteikums par šķīrējtiesas klauzulu tika apspriests.

[16] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīts, ka apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un nav pamata to atcelt.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu, 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.septembra spriedumu negrozītu, bet AS "Latvijas Krājbanka" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kompetence likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" ievērošanas uzraudzībā; konstatējošais administratīvais akts

1. Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir kompetenta iestāde, kas kontrolē, vai valsts amatpersonas nepārkāpj likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteiktos ierobežojumus. Tādējādi gadījumā, ja tiek konstatēts, ka valsts amatpersona ir guvusi ienākumus prettiesiskas amatu savienošanas rezultātā, tieši Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs kontroles rezultātā, tieši gan lemt par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, gan veikt nepieciešamās darbības, lai valsts atgūtu zaudējumus, kas nodarīti ar šādu valsts amatpersonas rīcību (Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 2.pants un 7.panta pirmās daļas 3.punkts, likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 5.panta pirmā daļa).

2. Gadījumā, ja valsts amatpersonas pārkāpums attiecībā uz amatu savienošanas ierobežojumu neievērošanu ir konstatēts administratīvā pārkāpuma lietā, atsevišķa Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstule, ar kuru ir vēlreiz konstatēta tiesiskā situācija un uzlikts pienākums atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus un Valsts kasē ieskaitīt nelikumīgi gūtos ienākumus, nav uzskatāma par pienākumu uzlikojošo administratīvo aktu. Tā nav uzskatāma arī par konstatējošo administratīvo aktu, jo kompetentā iestāde vienu reizi šādu konstatējumu jau ir izdarījusi un personai bija iespēja to pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros. Tādējādi šāda vēstule ir vērtējama kā paziņojums, ar kuru iestāde atgādina personai, ka tai ir pienākums labprātīgi atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus; šādos gadījumos šāda vēstule pati par sevi nekādas saistoša rakstura sekas nerada (likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁰ pants).

3. Gadījumā, ja administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros nav pieņemts lēmums, kurā konstatēts amatu savienošanas ierobežojumu pārkāpums, tad Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstule par to, ka persona ir pārkāpusi likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteikumus, jo prettiesiski savienojusi valsts amatpersonas amatu ar citu amatu, ir vērtējama kā konstatējošais administratīvais akts un to var pārsūdzēt administratīvā procesa kārtībā. Šādā gadījumā atzīstams, ka attiecīgais konstatējums izdarīts pirmo reizi un personai nav bijusi iespēja to

pārsūdzēt (likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

4. Pārkāpjot valsts noteiktos amatu savienošanas ierobežojumus un līdz ar to prettiesiski gūstot ienākumus, valsts amatpersona nodara kaitējumu (zaudējumus) valsts pārvaldes kārtībai, tāpēc zaudējumu atgūšanas kontekstā nav nozīmes, vai persona prettiesiski iegūtos ienākumus ir deklarējusi vai nav (likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants).

2006.gada 28.aprīlī

Lieta Nr. SKA-62

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicēja Viļņa B. pārstāvim V.Krasovskim un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja pārstāvei V.Zeppai-Priedītei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Viļņa B. pieteikumu par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2004.gada 16.aprīļa lēmumu Nr.1/2688, sakarā ar Viļņa B. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 7.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pašvaldības aģentūras "Rīgas mājoklis" direktora vietnieks Vilnis B. no 2003.gada 10.marta līdz 2004.gada 1.martam pildīja palīgstādnieka pienākumus sabiedrībā ar ierobežotu atbildību "LSG", gūstot ienākumus 979,43 latu apmērā.

[2] Par valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu un aizliegumu pārkāpšanu Vilnis B. ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja (turpmāk – KNAB) 2004.gada 17.marta lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā Nr.870/1-24/10 saukts pie administratīvās atbildības saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁰pantu. Vilnis B. šo lēmumu nav pārsūdzējis.

[3] Ar KNAB priekšnieka pienākumu izpildītājas 2004.gada 16.aprīļa lēmumu Nr.1/2688 Vilnim B. uzlikts pienākums atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus 979,43 latu apmērā par likuma "Par

interesu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 7.panta piektās daļas 4.punkta un 9.panta pirmās daļas pārkāpumiem saskaņā ar minētā likuma 30.panta pirmo daļu.

[4] Vilnis B. 2004.gada 17.maijā Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu par KNAB 2004.gada 16.aprīļa lēmuma Nr.1/2688 atcelšanu.

Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 8.oktobra spriedumu pieteikumu apmierināja, atzīstot KNAB 2004.gada 16.aprīļa lēmumu Nr.1/2688 par spēkā neesošu.

[5] Skatot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar KNAB apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 7.oktobra spriedumu Viļņa B. pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Vilnis B., savienojot valsts amatpersonas amatu ar darbu sabiedrībā ar ierobežotu atbildību "LSG" un saņemot atalgojumu 979,43 latu apmērā, ir pārkāpis likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 9.panta pirmo daļu. Saskaņā ar likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.panta pirmo daļu personu par šā likuma pārkāpumiem sauc pie normatīvajos aktos noteiktās atbildības, turklāt tai iestājas arī civiltiesiskā atbildība.

[5.2] No likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.panta pirmās daļas izriet, ka valsts pārvaldības kārtībai nodarītais zaudējumu apmērs tiek prezumēts kā līdzvērtīgs aizliegtajā veidā iegūtā ienākuma vērtībai. Līdz ar to pieteicēja nodarītais zaudējums ir 979,43 lati. Tam, vai ienākums ir deklarēts, nav nozīmes.

[5.3] KNAB ir kompetentā valsts iestāde, kuras uzdevums ir kontrolēt likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteikumu ievērošanu, tostarp veikt likuma 30.pantā noteiktās darbības, kas vērstas uz valstij nodarītā zaudējuma piedziņu.

[5.4] KNAB, veicot nepieciešamās darbības, lai prasītu atlīdzināt nodarītos zaudējumus, ir izdevis administratīvo aktu, ar kuru konstatēta tiesiskā situācija – valsts amatpersonas valstij nodarītā zaudējuma apmērs. Administratīvajā aktā ietvertais formulējums "uzlikt par pienākumu" nepadara administratīvo aktu par pienākumu uzliedzību. Līdz ar to KNAB lēmums ir konstatējošs administratīvais akts. Konstatējošu administratīvo aktu var atcelt tikai tad, ja konstatējums ir pretrunīgs un tādējādi aizskar pieteicēja tiesības. KNAB 2004.gada 16.aprīļa lēmums ir tiesisks.

[5.5] Likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants neparedz iestādes rīcības brīvību administratīvā akta izdošanā, tāpēc KNAB nebija jāizdara lietderības apsvērumi.

[5.6] Ja pieteicējs labprātīgi nenomaksā lēmumā norādīto summu, KNAB jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

[6] Par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu pieteicējs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt un lietu nodot jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Pieteicējs piekrīt pirmās instances tiesas argumentiem, neizklāstot tos kasācijas sūdzībā.

[6.2] Tiesa nepareizi piemērojusi Administratīvā procesa likuma 65.panta pirmo daļu, nonākot pie secinājuma, ka obligāts administratīvais akts var pārvērsties par tikai pienākumus uzliedzību administratīvo aktu.

[6.3] Izdots administratīvais akts ir pretrunīgs un aizskar pieteicēja tiesības. Par ienākumiem, kas gūti no sabiedrības ar ierobežotu atbildību "LSG", ir maksāti nodokļi un ienākumi ir deklarēti, tāpēc nevar uzskatīt, ka valstij nodarīti zaudējumi.

[6.4] KNAB lēmuma Rezolutīvā daļa formulēta tā, ka ar šo lēmumu no pieteicēja iestādei ir tiesības piedzīt strīdus naudas summu. Likumdevējs šādas tiesības KNAB nav deleģējis.

[6.5] Tiesa nav vērtējusi pieteicēja argumentus par administratīvā procesa principu pārkāpumiem.

[7] KNAB par pieteicēja kasācijas sūdzību ir iesniedzis paskaidrojumus. KNAB nepiekrīt pieteicēja argumentam, ka tiesa nepareizi piemērojusi un tulkojusi Administratīvā procesa likuma 65.panta pirmo daļu. KNAB arī norāda, ka pārsūdzētais lēmums nevar būt pretrunīgs un pieteicēja tiesības aizskarošs, jo pilda normatīvajos aktos noteikto. Visbeidzot saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. un 251.pantu apelācijas instances tiesai, taisot spriedumu, nav noteikts obligāts pienākums atsaukties uz pieteicēja argumentiem un analizēt tos, tāpēc nav pamatots pieteicēja apgalvojums, ka tiesa nav ņēmusi vērā pieteicēja atsaukšanos uz administratīvā procesa principiem.

[8] Tiesas sēdē Viļņa B. pārstāvis kasācijas sūdzību uzturēja. Paskaidroja, ka pieteicēja rīcībā nav saskatāma ļaunprātība, jo viņš no gūtajiem ienākumiem ir maksājis nodokļus. Norādīja, ka KNAB nav kompetentā iestāde šāda lēmuma pieņemšanā, jo likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pantā paredzēta zaudējumu atlīdzības pieprasīšana Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

KNAB pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt, atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[10] Atbilstoši Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 2.panta pirmajai daļai viena no KNAB darbības jomām ir korupcijas novēršana. Reglamentējot KNAB funkcijas korupcijas novēršanā, likumdevējs šā likuma 7.panta pirmās daļas 3.punktā ir noteicis, ka KNAB kontrolē likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" izpildi, kā arī citos normatīvajos aktos valsts amatpersonām noteikto papildu ierobežojumu ievērošanu. Arī likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 5.panta pirmajā daļā noteikts, ka šā likuma izpildi kontrolē KNAB, kā arī citas valsts institūcijas un valsts amatpersonas atbilstoši šajā likumā un citos normatīvajos aktos noteiktajai kompetencei. Šā panta otrajā daļā noteikts, ka KNAB darbību regulē Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums.

Valsts amatpersonas atbildība par likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" pārkāpumiem reglamentēta šā likuma 30.pantā. Šā panta pirmajā daļā noteikts, ka par šā likuma pārkāpumiem personu sauc pie normatīvajos aktos noteiktās atbildības, kā arī saskaņā ar šā panta noteikumiem tai iestājas arī civiltiesiskā atbildība. Panta otrā daļa paredz, ka ienākumi un mantiskie labumi, kas gūti, pārkāpjot šajā likumā noteiktos ierobežojumus, vai proporcionāls to pieaugums ir piekritīgi valstij, presumējot, ka, pārkāpjot valsts noteiktos ierobežojumus un pretiesiski gūstot ienākumus vai mantiskos labumus, valsts amatpersona ir nodarījusi tādu kaitējumu valsts pārvaldības kārtībai, kas ir novērtējams mantiskā izteiksmē un ir proporcionāls aizliegtā veidā gūtu ienākumu, mantisko labumu, īpašuma vai mantas pieauguma vērtībai. Panta trešā daļa paredz, ka gadījumā, ja valsts amatpersona labprātīgi neatlīdzina valstij nodarītos zaudējumus, ar likumu pilnvarotajai institūcijai vai valsts amatpersonai ir pienākums veikt nepieciešamās darbības, lai likumā noteiktajā kārtībā prasītu atlīdzināt nodarītos zaudējumus. Atbilstoši panta ceturtajai daļai zaudējumu atlīdzību pieprasa Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Saskaņā ar panta piekto daļu zaudējumu piedziņa no valsts amatpersonas notiek neatkarīgi no tā, vai valsts amatpersonu par šā likuma noteikumu pārkāpšanu sauc pie administratīvās atbildības vai kriminālatbildības.

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 10.panta pirmās daļas 3.punkts paredz, ka KNAB amatpersonai atbilstoši tās kompetencei ir tiesības sastādīt administratīvos protokolus par atklātajiem pārkāpumiem, izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas un uzlikt administratīvos sodus par pārkāpumiem, kuru izskatīšana saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu ir piekritīga KNAB.

No minētajām tiesību normām secināms, ka KNAB ir kompetentā iestāde, kas kontrolē, vai valsts amatpersonas nepārkāpj likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteiktos ierobežojumus. Lai gan ne minētā likuma 30.pantā, ne kādā citā tiesību normā tiešā tekstā nav paredzēts, ka KNAB veic darbības pretiesiski iegūto līdzekļu atgūšanai, Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā no iepriekš minēto tiesību normu konteksta izriet, ka gadījumā, ja tiek konstatēts, ka valsts amatpersona ir guvusi ienākumus pretiesiskas amatu savienojuma rezultātā, tieši KNAB kontroles rezultātā ir tiesīgs gan lemt par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, gan veikt nepieciešamās darbības, lai valsts atgūtu zaudējumus, kas nodarīti ar šādu valsts amatpersonas rīcību. Ja pieņemtu, ka kontrole attiecas tikai uz administratīvās atbildības piemērošanu, bet ne uz zaudējumu atgūšanu, tā nebūtu efektīva. It īpaši, ja tiesību normās nav noteikta cita iestāde, kuras kompetencē būtu veikt darbības zaudējumu atgūšanai.

[11] Kā pareizi norādījusi Administratīvā apgabaltiesa, zaudējumu atgūšanas kontekstā nav nozīmes, vai persona pretiesiski gūtos ienākumus ir deklarējusi vai nē, jo no likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.panta otrās daļas izriet, ka, pārkāpjot valsts noteiktos ierobežojumus un pretiesiski gūstot ienākumus, valsts amatpersona ir nodarījusi tādu kaitējumu valsts pārvaldības kārtībai, kas ir novērtējams mantiskā izteiksmē, un šie ienākumi ir piekritīgi valstij. Līdz ar to nav pamatots kasācijas sūdzības arguments, ka pārsūdzētais lēmums ir pretiesisks tā iemesla dēļ, ka pieteicējs bija deklarējis visus savus ienākumus.

[12] No Administratīvā procesa likuma 2.panta izriet, ka šis likums reglamentē konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp privātpersonu no vienas puses un valsti no otras puses. Šo attiecību kontrole ir administratīvo tiesu kompetencē. Jautājums par ierobežojumiem valsts amatpersonai ieņemt citus amatus papildus valsts amatpersonas amatam, kā arī pienākums atmaksāt pretiesiski gūtos ienākumus minēto ierobežojumu neievērošanas gadījumā Senāta Administratīvo lietu ieskatā ir publiski tiesisks un no tiesību viedokļa būtu izvērtējams administratīvā procesa ietvaros. Tomēr likums "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" pieņemts pirms Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās un šā

likuma 30.panta redakcija, kas reglamentē valsts amatpersonas atbildību un kopš likuma pieņemšanas nav grozīta, paredz citu kārtību.

[13] Kā jau šā sprieduma 10.punktā atzīts, KNAB kā kompetentā valsts iestāde ir tiesīgs gan lemt par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, gan veikt nepieciešamās darbības, lai valsts atgūtu zaudējumus, kas nodarīti ar valsts amatpersonas rīcību prettiesiskas amatu savienošanas rezultātā.

Sistēmiski interpretējot Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 10.panta pirmās daļas 3.punktu un likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pantu (*sk. šā sprieduma 10.punktu*), secināms, ka publiski tiesiskā situācija par valsts amatpersonas prettiesisko rīcību ir konstatēta administratīvā pārkāpuma lietā. Par valsts amatpersonas amata savienošanas ierobežojumu pārkāpšanu persona var tikt saukta pie administratīvās atbildības saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁰ pantu. Atbilstoši administratīvā pārkāpuma lietā konstatētajai publiski tiesiskajai situācijai un saskaņā ar likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.panta trešo daļu KNAB ir pienākums veikt nepieciešamās darbības, lai likumā noteiktajā kārtībā prasītu atlīdzināt nodarītos zaudējumus. Proti, saskaņā ar šā panta ceturtajā daļā noteikto KNAB vērsas vispārējās jurisdikcijas tiesā, lai pieprasītu zaudējumu atlīdzību saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem.

[14] No iepriekš teiktā izriet, ka gadījumā, ja valsts amatpersonas pārkāpums attiecībā uz amatu savienošanas ierobežojumu neievērošanu ir konstatēts administratīvā pārkāpuma lietā, atsevišķa KNAB vēstule, ar kuru ir vēlreiz konstatēta tiesiskā situācija un uzlikts pienākums atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus un Valsts kasē ieskaitīt nelikumīgi gūtos ienākumus, nav uzskatāma par pienākumu uzliedzošo administratīvo aktu. Tā nav uzskatāma arī par konstatējošo administratīvo aktu, jo kompetentā iestāde vienu reizi šādu konstatējumu jau ir izdarījusi un personai bija iespēja to pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros. Tādējādi šāda vēstule ir vērtējama kā paziņojums, ar kuru iestāde atgādina personai, ka tai ir pienākums labprātīgi atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus.

Savukārt gadījumā, ja administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros nav pieņemts lēmums, kurā konstatēts amatu savienošanas ierobežojumu pārkāpums, tad KNAB vēstule par to, ka persona ir pārkāpusi likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteikumus, jo prettiesiski savienojusi valsts amatpersonas amatu ar citu amatu, ir vērtējama kā konstatējošais administratīvais akts un to var pārsūdzēt administratīvā procesa kārtībā. Šādā gadījumā attiecīgais konstatējums izdarīts pirmo reizi un personai nav bijusi iespēja to pārsūdzēt.

[15] Ievērojot minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst par kļūdainu apgabaltiesas secinājumu, ka pārsūdzētā KNAB vēstule ir konstatējošais administratīvais akts, kas konstatē tiesisko situāciju – valstij nodarīto zaudējumu apmēru. Atbilstoši likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pantam jautājums par zaudējumu apmēru tiek risināts civilprocesuālā, nevis administratīvi procesuālā kārtībā.

Līdz ar to apgabaltiesas spriedums ir atceļams, bet Viļņa B. kasācijas sūdzība ir apmierināma.

[16] Ievērojot šā sprieduma 15.punktā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka nav nepieciešams vērtēt citus kasācijas sūdzībā norādītos argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 7.oktobra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Patērētāja tiesības iegādāties tieši tādu preci un tādām nolūkam, kādam patērētājs vēlējies

1. *Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normām, patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja, iegādājoties preci, nav ievērota patērētāja izvēles brīvība un viņa izteiktā griba – stājoties līgumattiecībās ar pārdevēju, patērētājam jādod iespēja pilnībā īstenot savu izvēli un gribu, iegādājoties tieši tādu preci, kādu patērētājs vēlas, izņemot likumā noteiktos ierobežojumus. Pārdevēja pienākums ir respektēt šo gribu (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pants, 3.panta 1.punkts, 4.panta pirmā daļa, 14.panta pirmās daļas 3.punkts).*

2. *Patērētāja griba un izvēles brīvība Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē attiecināma ne tikai uz tipveida preci, kas tiek izmantota nolūkam, kādam parasti izmanto šāda veida preces, bet arī uz konkrētu preci un konkrētu tās lietošanas nolūku. Patērētājs iegādājas konkrētu preci, ievērojot savus subjektīvos apsvērumus. Šie patērētāja nosacījumi, kas izriet no subjektīvajiem apsvērumiem, ir attiecīgā līguma sastāvdaļas, kurš noslēgts ar pārdevēju (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pants, 3.panta 1.punkts, 4.panta pirmā daļa, 14.panta pirmās daļas 3.punkts).*

3. *Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 6.punkts reglamentē preces neatbilstību līguma noteikumiem gadījumā, kad nepareizas informācijas vai tās trūkuma dēļ iegādāto preci objektīvi nav iespējams lietot nolūkam, kādam parasti izmanto šāda veida preces, vai šī prece pat var radīt apdraudējumu patērētāja mantai, veselībai, dzīvībai vai videi.*

Savukārt uz gadījumiem, kad prece neatbilst konkrētam nolūkam, kura sasniegšanai subjektīvu apsvērumu dēļ patērētājs preci iegādājies, attiecināms 14.panta pirmās daļas 3.punkts. Šādā veidā interpretējot 14.panta pirmās daļas 3. un 6.punktu, tiek sasniegts taisnīgs un lietderīgs mērķis, jo tiek panākta pilnīgāka patērētāja tiesību aizsardzība, kas izriet arī no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma vispārīgajos noteikumos ietvertās normas par patērētāja gribas un izvēles brīvības nodrošināšanu (Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 3. un 6.punkts).

2006.gada 21.aprīlī

Lieta Nr. SKA-95

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	D.Mita
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicējas Irinas Z. pārstāvjiem A.Kalniņam un M.Kondakovam, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ekonomikas ministrijas pārstāvim D.Brūklītim un trešās personas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "G.V.M." pārstāvei V.Fjodorovai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Irinas Z. pieteikumu par Ekonomikas ministrijas 2004.gada 8.jūlija rīkojumu Nr.259, sakarā ar Irinas Z. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 28.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2004.gada 12.martā Irina Z. sabiedrības ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) "G.V.M." veikalā iegādājās sieviešu mēteli.

2004.gada 13.martā Irina Z. vērsās ar pretenziju veikalā, lūdzot atmaksāt par mēteli samaksātos 140 latus. Pretenzijā norādīts, ka neatbilstošā apgaismojuma dēļ veikalā nav bijis iespējams preci pienācīgi apskatīt un pielaikt, tāpēc Irina Z. tikai mājās konstatējusi preces izmēra un kvalitātes neatbilstību. Irinai Z. radušās šaubas par preces ražošanas vietu, jo vīles uz mēteļa jostas šuvuma bijušas izteikti šķības. Apskatot uz mēteļa apkakles piešūto marķējumu, konstatējusi, ka mētelis ražots Spānijā, bet pārdevēja apgalvojusi, ka tas ražots Itālijā. Mētelim pievienotajā etiķetē papildus norādīts, ka tas ražots Somijā un pa daļām salikts Itālijā. Tomēr Irina Z. vēlējusies pirkt tikai Itālijā ražotu mēteli.

[2] 2004.gada 22.martā Irina Z. iesniedza sūdzību Patērētāju tiesību aizsardzības centrā (turpmāk – Centrs), lūdzot veicināt pretenziju minētās prasības izpildes nodrošināšanu, kā arī sodīt SIA "G.V.M." par Patērētāju tiesību aizsardzības likuma un Ministru kabineta 2002.gada 28.maija noteikumu Nr.197 "Kārtība, kādā piesakāms patērētāja prasījums par līguma noteikumiem neatbilstošu preci vai pakalpojumu un organizējama preces vai pakalpojuma ekspertīze" neievērošanu.

[2.1] 2004.gada 26.martā Centrs informēja Irinu Z. par iesnieguma nosūtīšanu Valsts ieņēmumu dienestam izskatīšanai daļā par elektroniskā kases aparāta čekā norādītajiem rekvizītiem.

[2.2] 2004.gada 29.martā Centrā saņemts SIA "G.V.M." paskaidrojums par Irinas Z. iesniegumu. Paskaidrojumā norādīts, ka Irinai Z. tika paskaidrots, ka mētelis ir iegādāts Itālijā, bet ražots Spānijā; ka Irina Z. veikalā bija ieradusies kopā ar māti un vairākkārt pielaiķoja un apskatīja mēteli; ka viņām nebija pretenziju par preces kvalitāti un nekādi defekti netika konstatēti; ka tika piedāvāta atlaide 15 latu apmērā. Vienlaikus paskaidrots, ka Irinas Z. nopirktā mēteļa kabatā nejaušības dēļ ir bijusi ielikta cita etiķete. Īstā etiķete tika atrasta blakus veikalā, ko SIA "G.V.M." pārdevēja saglabājusi.

[2.3] 2004.gada 6.aprīlī Centrs nosūtīja Irinai Z. atbildi Nr.5/08-1536, cita starpā norādot:

1) prece – mētelis – nav uzskatāma par līguma noteikumiem neatbilstošu, jo konkrētajā gadījumā informācijas par preci saņemšanas fakta dēļ nav radusies neiespējamība izmantot preci paredzētajam nolūkam;

2) SIA "G.V.M." ir iesniegusi iesniegumu ar prasību veikt ekspertīzi, lai konstatētu preces neatbilstību līguma noteikumiem.

[2.4] 2004.gada 13.aprīlī Irina Z. vērsās ar iesniegumu Centrā, norādot, ka nepiekrīt Centra 2004.gada 6.aprīļa atbildei, kurā Centrs ignorējis jautājumu par maldinošas informācijas sniegšanu, un lūdz atkārtoti izskatīt iesniegumu, ņemot vērā iesniegumā minētos iebildumus.

[2.5] 2004.gada 16.aprīlī Valsts ieņēmumu dienesta Rīgas reģionālā iestāde sniedza atbildi uz Irinas Z. 2004.gada 22.marta iesniegumu, kurā atzīts, ka uz SIA "G.V.M." čeka ir atspoguļota visa informācija, kura paredzēta 2003.gada 1.jūlija Ministru kabineta noteikumu Nr.361 "Noteikumi par nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektroniskajām ierīcēm un iekārtām" 24.3.punktā.

[2.6] 2004.gada 19.aprīlī SIA "G.V.M." paziņoja Irinai Z., ka 2004.gada 22.aprīlī Latvijas neatkarīgo ekspertu asociācijas telpās notiks mēteļa, kuru Irina Z. iegādājās SIA "G.V.M." veikalā, ekspertīze. Norādīts, ka mētelis, kurš atrodas pie Irinas Z., jānogādā ekspertīzei.

[2.7] 2004.gada 26.aprīlī Centrs informēja Irinu Z. par iesnieguma, kurā izteiktas aizdomas, ka SIA "G.V.M." veikalā tiek pārdota lietota un valstī nelegāli ievesta prece, nosūtīšanu izskatīšanai Valsts ieņēmumu dienestam, kura kompetencē ietilpst minētā jautājuma izskatīšana, un ka no SIA "G.V.M." ir pieprasīta papildu informācija.

[2.8] 2004.gada 13.maijā Centrs pieņēma lēmumu Nr.1/08-2157, ar kuru pēc būtības noraidīja Irinas Z. iesniegumu. Šo lēmumu 2004.gada 28.maijā Irina Z. apstrīdēja Ekonomikas ministrijā.

[2.9] Ekonomikas ministrija 2004.gada 8.jūlijā izdeva rīkojumu Nr.259 "Par Patērētāju tiesību aizsardzības centra 2004.gada 13.maija vēstuli Nr.1/08-2157", ar kuru apstiprināja Centra 2004.gada 13.maija administratīvo aktu Nr.1/08-2157.

[3] 2004.gada 6.augustā Irina Z. iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt Ekonomikas ministrijas 2004.gada 8.jūlija rīkojumu Nr.259 un uzlikt par pienākumu Ekonomikas ministrijai sniegt saistošu rīkojumu SIA "G.V.M." administrācijai par preces atpakaļpieņemšanu un samaksātās naudas atmaksu.

Pieteikumā norādīts, ka Centrs un Ekonomikas ministrija virspusēji izvērtējuši lietā esošos materiālus, atsakoties saskaņāt pārkāpumus SIA "G.V.M." rīcībā. Strīds ir nevis par iegādātās preces īpašībām, bet par līguma noteikumu apspriešanas faktu, kā rezultātā Itālijas ražojuma vietā pieteicējai iemānīts citas valsts ražojums. Atbildētājs ignorējis faktu, ka pieteicēja līguma noteikumu apspriešanas brīdī pārdevējam izteica nepārprotamu vēlmi iegādāties Itālijā ražotu mēteli. Tāpat atbildētājs nav ņēmis vērā neatbilstošu preču zīmju atrašanos pie preces, kā arī SIA "G.V.M." paskaidrojumā minēto atzīšanos par maldinošas informācijas sniegšanu. Pieteicēja nepiekrīt, ka ekspertīze var noteikt līguma noteikumu apspriešanas faktu. Turklāt no lietā esošajiem materiāliem neizriet, ka SIA "G.V.M." būtu pierādījusi savu apgalvojumu patiesumu.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 4.novembra spriedumu Irinas Z. pieteikumu noraidīja. Par šo spriedumu Irina Z. iesniedza apelācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt.

[5] Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 28.oktobra spriedumu Irinas Z. pieteikumu noraidīja. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Pieteicēja vēlas saņemt atpakaļ naudu par SIA "G.V.M." veikalā nopirkto mēteli. Šādas tiesības pircējam saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 28.panta pirmās daļas 4.punktu rodas gadījumā, ja viņam pārdota līguma noteikumiem neatbilstoša prece.

[5.2] Pieteicēja savu pretenziju SIA "G.V.M." un iesniegumus Centram balstījusi uz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 6.punktu, kas noteic, ka prece neatbilst līguma noteikumiem, ja par preci sniegta maldinoša, nepatiesa, nepilnīga vai neskaidra (nesalasāma) informācija vai tā nav sniegta vispār un tāpēc preci nav iespējams lietot paredzētajam nolūkam, vai arī tā rada vai var radīt apdraudējumu patērētāja mantai, veselībai, dzīvībai vai videi. Tādējādi, lai konstatētu, vai prece atbilst līguma noteikumiem, jākonstatē, pirmkārt, kādam nolūkam prece bija lietojama un, otrkārt, vai pieteicējai bija pieejama pilnīga informācija par preci.

[5.3] Tiesa atzina, ka mētelis ir paredzēts valkāšanai un tā pamatfunkcijas ir pasargāt ķermeni no ārējās vides nelabvēlīgās ietekmes.

[5.4] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 17.panta pirmo un otro daļu pārdevēja pienākums ir sagatavot likumā noteikto informāciju par pārdodamo preci rakstveidā un tai ir jābūt pie pārdodamās preces. Atbilstoši Patērētāju aizsardzības likuma* 18.panta pirmajai daļai, lai varētu identificēt ražotāju, preces marķējumā norādāma ražotāja atrašanās vieta un ražotāja nosaukums (firma). Savukārt saskaņā ar minētā likuma 20.panta pirmo daļu marķējumā sniegtajai informācijai jābūt labi redzamai un saprotamai, tai objektīvi jāatspoguļo preces drošums un kvalitāte. Tā kā pieteicēja pati norāda, ka uz mētelim piešūtā marķējuma bija norāde, ka prece ražota Spānijā un ka preces ražotājfirma ir "Zara Woman", tad pieteicēja, ar pienācīgo rūpību iepazīstoties ar iegādājamo preci, varēja konstatēt gan preces ražotājvalsti, gan ražotājfirmu. Tajā pašā laikā mētelim veikalā nebija piestiprināta papildu etiķete no ražotāja "Zara Woman", bet gan pievienota etiķete no citas preces. Neskatoties uz to, tiesa atzina, ka attiecībā uz pieteicējai pārdoto mēteli bija ievērotas Patērētāju aizsardzības likuma* prasības un informācijas sniegšanas defekts nav uzskatāms par tādu, kas liedza pieteicējai lietot preci paredzētajam nolūkam – valkāšanai.

[5.5] Apstāklim, ka Irina Z. un pārdevējs snieguši pretrunīgas ziņas par to, kādu mutvārdu informāciju Irina Z. prasīja sniegt pārdevējam un kādu atbildi saņēma, nav izšķirošas nozīmes, jo rakstveida informācija atradās uz preces un Irina Z. ar to varēja iepazīties.

[5.6] Pieteicēja nav minējusi nevienu argumentu par to, kādēļ nopirktais mētelis nav izmantojams tam paredzētajai funkcijai – valkāšanai. Lai gan iesniegumos SIA "G.V.M." un Centram pieteicēja norādīja, ka precei ir defekti, pieteicēja mēteli uz ekspertīzi nenogādāja. Minēto apstākli tiesa vērtē kā atteikšanos no pretenzijas daļā, kurā norādīts par preces trūkumiem – neatbilstošu izmēru un šķībām jostas šuvuma vīlēm. Lietas izskatīšanas gaitā iestādē pieteicēja uz citiem trūkumiem nenorādīja, tāpēc apgabaltiesa nevērtē tos argumentus, kas tika izteikti apelācijas instances tiesā – par mētelim pāršūtajām pogām un citus.

[5.7] Tiesa argumentu par preces nelegālo izcelsmi noraidīja kā nepamatotu, jo kompetentās iestādes – Valsts ieņēmumu dienests, Ekonomikas policijas pārvalde – ir veikušas Irinas Z. iesniegumos minēto faktu pārbaudi, atzīstot, ka SIA "G.V.M." preces ievestas un izvietotas pārdošanā legāli. Tādējādi Patērētāju aizsardzības likuma* 14.panta pirmās daļas 7.punktā norādītais apstāklis par preces viltojumu nav konstatēts.

* **Red. piez.:** Patērētāju tiesību aizsardzības likums.

[6] Par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 28.oktobra spriedumu Irina Z. iesniegusi kasācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu pilnā apjomā. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otrās daļas noteikumus, jo nav devusi nekādu vērtējumu tādiem pieteicējas argumentiem kā faktam, ka pieteicēja tika maldināta par preču izcelsmi; faktam, ka strīds ir nevis par preces kvalitāti, bet pirkuma līguma noteikumu nepietiekamu apspriešanu; faktam, ka ekspertīze dod atzinumu vienīgi par preces kvalitāti, nevis par pirkuma līguma pienācīgas apspriešanas faktu; faktam, ka preces pirkšanas paredzētais nolūks bija modernas un prestižas lietas iegāde; pirkuma čeka neatbilstībai Ministru kabineta 2003.gada 1.jūlija noteikumu Nr.361 "Noteikumi par nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektroniskajām ierīcēm un iekārtām" 24.3.punkta prasībām; faktam, ka Centrs tikai pēc pusotra gada pieteicēju informēja par to, ka tās iegādātā prece ir bijusi komisijā pieņemta prece; faktu, ka komisijas kvītī Nr.6 (strīdus preces pavaddokuments) visus parakstus ir veikusi viena un tā pati persona; faktam, ka par komisijas precēm jāmaksā nodoklis nevis no preces pilnas summas, bet tikai no iegūtās peļņas.

Tiesa nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu, secinot, ka čeks atzīstams par normatīvajiem aktiem atbilstošu tikai tāpēc, ka pieteicēja nav pārsūdzējusi Valsts ieņēmuma dienesta atbildi.

[6.2] Tiesa nav piemērojusi to materiālo tiesību normu, kuru vajadzēja piemērot – Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 3.punktu. Tiesa nonākusi pie nepareiza secinājuma, atzīstot, ka prece neatbilst līguma noteikumiem tikai gadījumā, ja pircējs ir iegādājies preci, kuru nevar lietot paredzētajam nolūkam. Tā kā preces lietošanas nolūku tiesa noteikusi patvaļīgi un tas neatbilst nolūkam, kura dēļ preci iegādājās pieteicēja, šāds tiesas secinājums uzskatāms par nepamatotu, novedot pie visas lietas iztiesāšanas pieteicējai nelabvēlīgā rakursā.

[6.3] Tiesa nav ievērojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 17.panta pirmo un otro daļu, atzīstot, ka pārdevējam nebija pienākums iepazīstināt pieteicēju ar informāciju par to, ka pārdodamā prece ir komisijas prece.

[6.4] Tiesa nav piemērojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta ceturto daļu, atzīstot, ka pieteicēja varēja konstatēt preces ražotāju, ja ar vajadzīgo rūpību būtu iepazīsinies ar marķējumu. Tiesai, novērtējot līguma noteikumus, bija jāņem vērā visi apstākļi, kādos tas noslēgts – tostarp nepietiekamais apgaismojums veikalā.

[6.5] Tiesa pretēji Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 20.pantam atzinusi, ka preces marķējums atbilst likuma noteikumiem, kaut gan marķējums nav latviešu valodā.

[6.6] Tiesa nav piemērojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 3.panta 1.punktu un 14.panta pirmās daļas 3.punktu, atzīstot, ka informācijas defekts nav uzskatāms par tādu, kas liedza pieteicējai lietot preci paredzētajam nolūkam – valkāšanai. Šādu secinājumu tiesa izdarīja, neskatoties uz to, ka pati ir noskaidrojusi patieso preces iegādes nolūku – ka prece vairāk paredzēta tās demonstrēšanai, nevis valkāšanai.

[6.7] Tiesa nav piemērojusi Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta ceturto un septīto daļu, atzīstot apstākli, ka pieteicēja un trešā persona ir sniegusi pretrunīgas ziņas, par tādu, kuram nav izšķirošas nozīmes.

[6.8] Nepatiess ir tiesas apgalvojums, ka pieteicēja nav minējusi nevienu argumentu, kāpēc nopirktais mētelis nav izmantojams tam paredzētajai funkcijai – valkāšanai. Tādējādi tiesa nav ņēmusi vērā tiesas sēdē izteiktos argumentus.

[6.9] Nepamatota ir tiesas atsauce uz Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 28.panta ceturto daļu, jo preces lietošana paredzētajam nolūkam nav tā, kuru patvaļīgi noteikusi tiesa – tas ir, valkāšana.

[6.10] Tiesa nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 223.panta astoto daļu, tiesas sēdē pieņemot trešās personas rakstveida paskaidrojumu bez to nolasīšanas.

[7] Paskaidrojumus par Irinas Z. kasācijas sūdzību iesniegusi Ekonomikas ministrija un SIA "G.V.M.". Gan atbildētāja, gan trešās personas paskaidrojumos norādīts, ka pieteicējas kasācijas sūdzība nav pamatota un Administratīvās apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts.

[8] Tiesas sēdē Irinas Z. pārstāvji uzturēja kasācijas sūdzību, pamatojoties uz tajā minētajiem apsvērumiem. Ekonomikas ministrijas pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina. Paskaidroja, ka gadījumā, ja nebūtu strīda par faktiskajiem apstākļiem (ka pircēja ir informējusi pārdevēju par savu vēlmi iegādāties Itālijā ražotu mēteli), tas būtu pielīgts nosacījums, un šādā gadījumā ir jāievēro personas izvēle un griba. SIA "G.V.M." pārstāve kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt, atbilstoši šā likuma 325.pantam

kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[10] No kasācijas sūdzības un pieteicējas pārstāvju paskaidrojumiem tiesas sēdē izriet, ka galvenais iebildums konkrētajā lietā ir tāds, ka nav pareizi interpretētas Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas par patērētāja tiesību apjomu attiecībā uz preces iegādi konkrētam nolūkam. Pieteicēja uzskata par nepareizu apgabaltiesas secinājumu, ka minētā likuma izpratnē preci par neatbilstošu līguma noteikumiem var atzīt tikai gadījumā, ja to nevar lietot paredzētajam nolūkam – šajā gadījumā mēteļa valkāšanai. Pieteicēja uzskata, ka lietošanas nolūks (valkāšana) noteikts patvaļīgi, jo īstenais nolūks bijis iegādāties tieši Itālijā ražotu mēteli – vairāk prestižam nekā valkāšanai.

[11] Apgabaltiesa secinājumu par preces atbilstību līguma noteikumiem izdarījusi, izvērtējot Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 6.punktā noteikto, saskaņā ar kuru prece neatbilst līguma noteikumiem, ja par to sniegta maldinoša, nepatiesa, nepilnīga vai neskaidra (nesalasāma) informācija vai tā nav sniegta vispār un tāpēc preci nav iespējams lietot paredzētajam nolūkam vai arī tā rada vai var radīt apdraudējumu patērētāja mantai, veselībai, dzīvībai vai videi. Apgabaltiesa uzskatījusi, ka atbilstoši minētajai tiesību normai konkrētajā gadījumā iegādātās preces (sieviešu mēteļa) lietošanas nolūks ir valkāšana. Tāad apgabaltiesa Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 6.punktu interpretējusi, ievērojot funkcionālo aspektu, kādam šāda tipa prece parasti tiek izmantota.

Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa ir pareizi interpretējusi minēto tiesību normu, ņemot vērā tās vārdisko jēgu. Lai gan tas neizriet no apgabaltiesas sprieduma, šāds tiesas secinājums ir pareizs arī, interpretējot tiesību normu sistēmiski, proti, kopsakarā ar citām tiesību normām (*sk. šā sprieduma 12. un 13.punktu*).

Tajā pašā laikā Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā citas Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normas, kas Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā garantē plašāku patērētāju tiesību aizsardzību, un kuras konkrētajā gadījumā bija jāpiemēro.

[12] Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pantu šā likuma mērķis ir nodrošināt patērētājam iespēju īstenot savas likumīgās tiesības, cita starpā, slēdzot līgumu ar pārdevēju. Pamatojoties uz šā likuma 3.panta 1.punktu, patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja, iegādājoties preci, nav ievērota patērētāja izvēles

brīvība un viņa izteiktā griba. Atrunājot plašāk patērētāja izvēles brīvību un gribu, likumdevējs minētā likuma 4.panta pirmajā daļā ir noteicis, ka, stājoties līgumattiecībās ar pārdevēju, patērētājam jānodrošina pilnībā realizēt savu izvēli un gribu, iegādājoties tieši tādu preci, kādu patērētājs vēlas, izņemot likumā noteiktos ierobežojumus. Pārdevēja pienākums ir respektēt šo gribu. Izvēle un griba pauzama līguma noteikumos, vai arī tai jābūt redzamai pēc lietas apstākļiem.

Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā no minētajām tiesību normām izriet, ka Patērētāju tiesību aizsardzības likums ir attiecināms ne tikai uz tādām patērētāja un pārdevēja attiecībām, kas skar jautājumus par preces objektīvu neatbilstību īpašībām, ko parasti var gaidīt no šāda veida preces, vai nolūkam, kādam attiecīgā prece parasti tiek izmantota. Šāda likuma interpretācija būtu pārāk šaura, nepamatoti ierobežojot patērētāja tiesību aizsardzību. Patērētāja izvēli preces iegādē nereti nosaka tieši konkrētās preces īpašības (plašā nozīmē, ietverot arī ražotāju vai ražotājvalsti) un līdz ar to iespēja šo preci lietot tam nolūkam, kādam tā iegādāta. Patērētājs iegādājas konkrētu preci, ievērojot savus subjektīvos apsvērumus. Šie patērētāja nosacījumi, kas izriet no subjektīvajiem apsvērumiem, ir attiecīgā līguma, kas noslēgts ar pārdevēju, sastāvdaļas.

Rezumējot iepriekš teikto – patērētāja griba un izvēles brīvība Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē attiecināma ne tikai uz tipveida preci, kas tiek izmantota nolūkam, kādam parasti izmanto šāda veida preces, bet arī uz konkrētu preci un konkrētu tās lietošanas nolūku.

[13] Iepriekš izteikto secinājumu apstiprina arī Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.pants, kas reglamentē preces atbilstību līguma noteikumiem.

Atbilstoši šā panta pirmās daļas 3.punktam prece neatbilst līguma noteikumiem, ja tā nav derīga mērķiem, kuriem patērētājs izvēlēties preci un par kuriem tas tieši vai netieši paziņojis pārdevējam, slēdzot līgumu, izņemot gadījumus, kad pārdevējs pārdošanas laikā nevarēja saprast šādus speciālus mērķus un patērētājam nebija pamatota iemesla pajauties uz pārdevēja kompetenci un spriedumu. Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šī tiesību norma lasāma kontekstā ar šīs daļas 6.punktu, uz kuru savā spriedumā atsaucās apgabaltiesa (*sk. šā sprieduma 11.punktu*).

Departamenta ieskatā 14.panta pirmās daļas 6.punkts reglamentē preces neatbilstību līguma noteikumiem gadījumā, kad nepareizas informācijas vai tās trūkuma dēļ iegādāto preci objektīvi nav iespējams lietot nolūkam, kādam parasti izmanto šāda veida preces, vai šī prece pat var radīt apdraudējumu patērētāja mantai, veselībai, dzīvībai vai videi. Savukārt uz gadījumiem, kad prece neatbilst konkrētam nolūkam, kura sasniegšanai subjektīvu

apsvērumu dēļ patērētājs precī iegādājies, attiecināms 14.panta pirmās daļas 3.punkts. Šādā veidā interpretējot 14.panta pirmās daļas 3. un 6.punktu, tiek sasniegts taisnīgs un lietderīgs mērķis, jo tiek panākta pilnīgāka patērētāja tiesību aizsardzība, kas izriet arī no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma vispārīgajos noteikumos ietvertās normas par patērētāja gribas un izvēles brīvības nodrošināšanu (*sk. šā sprieduma 12.punktu*).

[14] No Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 3.punkta nepārprotami izriet, ka konkrētam nolūkam iegādātā prece uzskatāma par neatbilstošu līguma noteikumiem, ja patērētājs par to pirms preces iegādes ir informējis pārdevēju, jo šis ir būtisks līguma nosacījums. Attiecībā uz pierādīšanas pienākumu Senāta Administratīvo lietu departaments nepiekrīt kasācijas sūdzībā minētajam, ka ir piemērojama Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 6.panta septītā daļa (atbilstoši kurai, ja pārdevējs apgalvo, ka līguma noteikumi apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt), jo atbilstoši šai normai pierādīšanas pienākums gulstas uz pārdevēju netaisnīgu līguma noteikumu esamības gadījumā, kas konkrētajā gadījumā atbilstoši 6.panta nosacījumiem nav konstatējami.

[15] Apgabaltiesa savā spriedumā vērtējusi Irinas Z. pieteikumu Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 6.punktā kontekstā, jo uz šo tiesību normu savu pretenziju pārdevējam SIA "G.V.M." un iesniegumus Centram bija balstījusi pieteicēja. Apgabaltiesa nav apsvērusi citu šā likuma normu piemērošanu, lai gan pieteicēja jau sākotnēji savus iebildumus lielā mērā vērsa tieši uz apstākli, ka prece neatbilst tam nolūkam un līguma nosacījumam (Itālija kā mēteļa ražotājvalsts), uz kāda tā tika iegādāta un par kuru pārdevējs ticis informēts. Ņemot vērā šo apstākli, kā arī šajā spriedumā ietverto tiesību normu interpretāciju, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas spriedums atzīstams par kļūdainu un ir atceļams, bet Irinas Z. kasācijas sūdzība ir apmierināma.

[16] Ievērojot šā sprieduma 15.punktā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka nav nepieciešams vērtēt citus kasācijas sūdzībā norādītos argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 28.oktobra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Privatizācijai nodota zemesgabala iegūšana īpašumā, izmantojot pirmpirkuma tiesības; privatizācijas procesa tiesiskā daba

1. Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijai pamatā ir publiski tiesisks raksturs. Proti, privatizācija kalpo sabiedrības interesēm, to veikt ir pilnvarots vienīgi valsts varas subjekts, turklāt privatizāciju galvenokārt raksturo pakļautības attiecības starp valsti un privātpersonu (likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 2.panta pirmā daļa, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 1. un 2.pants, Augstākās padomes 1991.gada 20.marta lēmums "Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem").

2. Viens no veidiem, kā persona var iegūt īpašumā privatizācijai nodotu zemesgabalu, ir pirmpirkuma tiesību izmantošana. Uz pirmpirkuma tiesību izmantošanu zemesgabala privatizācijā var pretendēt gan persona, kuras īpašumā esošās ēkas atrodas uz attiecīgās zemes, gan persona, kas ir zemes kopīpašnieks (likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 64.pants, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 29.pants, likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 46.pants, Civillikuma 1073.pants).

3. Ne likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", ne likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" expressis verbis neparedz noteikumus, kā nosakāma persona ar pirmpirkuma tiesībām uz zemesgabalu, ja zemi vēlas privatizēt gan ēku īpašnieks, gan zemes kopīpašnieks. Valsts akciju sabiedrība "Privatizācijas aģentūra" ir iestāde, kuras kompetencē ir izvērtēt personas atbilstību likuma prasībām, atzīstot vai neatzīstot attiecīgo personu par privatizācijas pretendentu. Privatizācijas aģentūrai šāds pienākums ir arī tad, kad izlemjams jautājums par pirmpirkuma tiesībām uz privatizējamu zemesgabalu (likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās").

4. Izvērtējot, vai pirmpirkuma tiesības uz privatizējamu zemesgabalu ir ēkas īpašniekam vai zemes kopīpašniekam, valsts akciju sabiedrībai "Privatizācijas aģentūra" ir jāievēro arī Civillikuma noteikumi. Tādējādi valsts akciju sabiedrībai "Privatizācijas aģentūra", īstenojot savu kompetenci, ir jāpiemēro ne vien publisko, bet arī privāto tiesību normas. Tomēr nepieciešamība piemērot arī privāto tiesību normas pati par sevi nenozīmē, ka izlemjamajam jautājumam ir privātiesisks raksturs (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.pants).

5. Ja valsts akciju sabiedrība "Privatizācijas aģentūra" atzīst, ka personai nav pirmpirkuma tiesību, tad šāds lēmums personai liedz iespēju privatizēt attiecīgo zemesgabalu. Tādējādi valsts akciju sabiedrības "Privatizācijas aģentūra" lēmums aizskar personas intereses iegūt īpašumā privatizējamo zemesgabalu un šāda aizskārums tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.pants).

2006.gada 27.oktobrī

Lieta Nr. SKA-269

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējam Varim P., atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes valsts akciju sabiedrības "Privatizācijas aģentūra" pārstāvim G.Lazdiņam un trešās personas akciju sabiedrības "Liepājas metalurģis" pārstāvei A.Čirkšei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Vara P. pieteikumu par valsts akciju sabiedrības "Privatizācijas aģentūra" faktisko rīcību, 2003.gada 18.jūlija lēmuma Nr.4.17/4944 un 2004.gada 12.janvāra lēmuma Nr.1.17/112 atcelšanu, kopīpašnieku attiecību konstatēšanu un pienākuma uzlikšanu valsts akciju sabiedrībai "Privatizācijas aģentūra" pieņemt lēmumu par Vara P. privatizācijas ierosinājumu, sakarā ar Vara P. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 9.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Varis P. 2003.gada 7.jūlijā vērsās ar iesniegumu valsts akciju sabiedrībā "Privatizācijas aģentūra" (turpmāk – VAS "Privatizācijas aģentūra"), ierosinot nekustamā īpašuma (zemesgabala) Liepājā, Oskara Kalpaka ielā 5/7/9 894/1000 domājamo daļu privatizāciju un lūdzot tās atsavināt Varim P. uz pirmpirkuma tiesību pamata.

[2] VAS "Privatizācijas aģentūra" 2003.gada 18.jūlija vēstulē norādīja, ka uz zemesgabala Liepājā, Oskara Kalpaka ielā 5/7/9 atrodas Liepājas speciālās ekonomiskās zonas akciju sabiedrības "Liepājas metalurģis" (turpmāk – AS "Liepājas metalurģis") īpašumā esošās ēkas. Valsts īpašumā esošais zemesgabals, uz kura atrodas

AS "Liepājas metalurģs" nekustamais īpašums, privatizācijai nodots ar Ministru kabineta 1997.gada 23.jūlija rīkojumu Nr.378 "Par zemesgabalu nodošanu privatizācijai". Saskaņā ar likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 29.pantu un likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 64.panta pirmo daļu tiesības uz apbūvēta zemesgabala pirkumu ir uz tā esošā īpašuma objekta īpašniekam, šajā gadījumā – AS "Liepājas metalurģs". Savukārt likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.panta ceturtajā daļā noteikts – ja persona, kurai ir pirkuma tiesības, tās nevar izmantot vai neizmanto, tad tai ir zemes nomas tiesības uz to pašu zemesgabalu, un minētais zemesgabals netiek privatizēts vai atsavināts citām personām. Tādējādi VAS "Privatizācijas aģentūra" nav pamata izskatīt Vara P. iesniegumu par zemesgabala Liepājā, Oskara Kalpaka ielā 5/7/9 valstij piederošo domājamo daļu atsavināšanu un pirkuma tiesību izmantošanu.

[3] Varis P., nepiekrītot VAS "Privatizācijas aģentūra" norādītajam, vērsās tajā atkārtoti, ierosinot valstij piederošo nekustamā īpašuma domājamo daļu atsavināšanu. Savukārt VAS "Privatizācijas aģentūra" ar 2004.gada 12.janvāra vēstuli Nr.1.17/112 Varim P. atkārtoti nosūtīja VAS "Privatizācijas aģentūra" 2003.gada 18.jūlija vēstuli Nr.4.17/4944, norādot, ka atbilde uz minētā zemesgabala domājamo daļu privatizācijas ierosinājumu ir sniegta 2003.gada 18.jūlija vēstulē.

[4] Varis P. 2004.gada 10.februārī Administratīvajā rajona tiesā iesniedza pieteikumu, lūdzot atzīt VAS "Privatizācijas aģentūra" faktisko rīcību par prettiesisku; atcelt tās 2003.gada 18.jūlija lēmumu Nr.4.17/4944 un 2004.gada 12.janvāra lēmumu Nr.1.17/112; konstatēt, ka pastāv konkrētas tiesiskas kopīpašnieku attiecības, kuru satura robežās valsts īpašuma privatizācijas gadījumā kopīpašniekam ir pirkuma tiesības; kā arī uzlikt pienākumu VAS "Privatizācijas aģentūra" izskatīt Vara P. ierosinājumu privatizēt valstij piederošā nekustamā īpašuma Liepājā, Oskara Kalpaka ielā 5/7/9 domājamās daļas un izdot atbilstošu administratīvo aktu.

[5] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 1.oktobra spriedumu noraidīja Vara P. pieteikumu daļā par VAS "Privatizācijas aģentūra" faktisko rīcību un administratīvo aktu atcelšanu, bet pārējā daļā tiesvedību izbeidza.

[6] Izskatot lietu sakarā ar Vara P. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 9.februāra spriedumu noraidīja Vara P. pieteikumu daļā par iestādes faktisko rīcību, bet pārējā daļā tiesvedību izbeidza. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] VAS "Privatizācijas aģentūra" 2003.gada 18.jūlija vēstule Nr.4.17/4944 un 2004.gada 12.janvāra vēstule Nr.1.17/112 nav atzīstamas par administratīvajiem aktiem, jo ar tām pieteicējam nav nodibinātas, grozītas vai izbeigtas konkrētas tiesiskās attiecības, kā arī nav konstatēta faktiskā situācija. VAS "Privatizācijas aģentūra" pieteicējam sniegusi atbildes uz viņa iesniegumiem atbilstoši likuma "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" 1.pantam. Tā kā VAS "Privatizācijas aģentūra" atbildes, par kurām iesniegts pieteikums tiesā, nav atzīstamas par administratīvajiem aktiem, tad lietā ir izbeidzama tiesvedība daļā, kas ierosināta par VAS "Privatizācijas aģentūra" pieņemto lēmumu (administratīvo aktu) atcelšanu.

[6.2] Likuma "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" 3.pantā noteikts, ka valsts un pašvaldību institūcijām ir jāpieņem iesniegumi, sūdzības un priekšlikumi, savas kompetences ietvaros un šajā likumā noteiktajos termiņos tie jāizskata, jāpieņem attiecīgs lēmums un jādod iesniedzējam atbilde. Savukārt minētā likuma 1.pants noteic, ka ikvienai personai ir tiesības saņemt atbildi pēc būtības.

Iestādes rīcība attiecībā uz personas saņemtu iesniegumu, proti, atbildes sniegšana, ir atzīstama par iestādes faktisko rīcību. Tā kā VAS "Privatizācijas aģentūra" 2003.gada 18.jūlija un 2004.gada 12.janvāra vēstulēs ir norādījusi uz faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, kuru dēļ tai nav pamata izskatīt pieteicēja iesniegumus par īpašuma atsavināšanu, tad VAS "Privatizācijas aģentūra" pieteicējam ir sniegusi atbildi pēc būtības un tās rīcība nav atzīstama par prettiesisku.

[6.3] Zemesgabala Liepājā, Oskara Kalpaka ielā 5/7/9 domājamās daļas tika nodotas privatizācijai ar Ministru kabineta 1997.gada 23.jūlija rīkojumu Nr.378 "Par zemesgabalu nodošanu privatizācijai". Tās īpašumā vēlas iegūt gan uz zemesgabala esošo ēku un būvju īpašnieks AS "Liepājas metalurģs", gan zemesgabala kopīpašnieks Varis P. Tādējādi lietā ir strīds par to, kurai no minētajām personām ir tiesības iegūt īpašumā zemesgabala domājamās daļas uz pirkuma tiesību pamata. Proti, strīds faktiski ir par tiesībām uz īpašumu, nevis iestādes faktisko rīcību vai pieņemtiem lēmumiem publisko tiesību jomā.

Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums par tādu kopīpašuma attiecību konstatēšanu, kuru ietvaros personai ir pirkuma tiesības, kā arī prasījums par pienākuma uzlikšanu atbildētājam izlemt jautājumu par īpašuma atsavināšanu atbilstoši konstatētajām pirkuma tiesīgās personas priekšrocībām, nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Tāpēc atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktam tiesvedība šajā daļā ir izbeidzama.

[7] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 9.februāra spriedumu Varis P. ir iesniedzis kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[7.1] Tiesa konstatējusi lietas apstākļiem neatbilstošus un kļūdainus faktus, tādējādi pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 103.panta otro daļu, 107.pantu, 150.pantu, 154.panta pirmo un trešo daļu, kā arī 305.panta pirmo daļu. Proti, uz zemesgabala Liepājā, Oskara Kalpaka ielā 5/7/9 nekad nav atradusies un neatrodas valsts akciju sabiedrība "Liepājas metalurģis"; minētais zemesgabals nodots privatizācijai saskaņā ar Ministru kabineta 1998.gada 21.oktobra rīkojumu Nr.507 "Par zemesgabalu nodošanu privatizācijai", nevis ar Ministru kabineta 1997.gada 23.jūlija rīkojumu Nr.378 "Par zemesgabalu nodošanu privatizācijai".

[7.2] Valsts linoleja rūpnīca, kas atradās uz zemesgabala Liepājā, Oskara Kalpaka ielā 5/7/9, tika privatizēta saskaņā ar likumu "Par valsts un pašvaldību uzņēmumu nomu un nomu ar izpirkumu", kaut gan attiecīgais zemesgabals privatizējams saskaņā ar likumu "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju".

[7.3] Tiesa kļūdaini piemērojusi likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 58., 64. un 65.pantu, kā arī likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 27.panta pirmo daļu un 29.pantu. Proti, lietas apstākļiem piemērojami likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" speciālie V daļas, nevis vispārējie VII daļas noteikumi. Savukārt likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 27.panta pirmā daļa nav piemērojama, jo ēkas privatizētas saskaņā ar likumu "Par valsts un pašvaldību uzņēmumu nomu un nomu ar izpirkumu", nevis likumu "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", un AS "Liepājas metalurģis" ēkas ieguvusi privāttiesiska darījuma rezultātā. Turklāt likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 27.panta pirmā daļa un 29.pants neattiecas uz gadījumiem, ja zeme pieder kopīpašniekiem.

[7.4] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 15.panta desmitajai daļai priekšroka dodama likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 46.pantam salīdzinājumā ar šā likuma 58.pantu. Minētā likuma 46.pants noteic, ka, privatizējot kopīpašumā esošu valsts vai pašvaldības mantu, jāievēro Civillikuma noteikumi, savukārt 58.pants paredz, ka pilsētu zemes privatizācijas kārtību, pirmpirkuma tiesības, zemesgabala cenas noteikšanas kārtību un citus ar to saistītos jautājumus nosaka likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās".

[7.5] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 6.pantu, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādus lēmumus. Augstākās tiesas Senāts 2004.gada

3.marta spriedumā lietā Nr.SK-132 atzinis, ka, "privatizējot kopīpašumā esošu valsts vai pašvaldības mantu, jāievēro Civillikuma noteikumi – praktiski tas nozīmē pirmpirkuma tiesību (Civillikuma 1073.pants), vadoties no likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 46.pantā noteiktā". Turklāt lietas apstākļiem analogiskā situācijā Liepājas pilsētas dome ir pieprasījusi skaidrojumu Saeimas Juridiskajam birojam, kurš savu viedokli paudis 2004.gada 7.maija vēstulē. Tajā norādīts, ka pirmpirkuma tiesības uz atsevišķi patstāvīga nekustamā kopīpašuma daļu privatizācijas gadījumā ir šā nekustamā īpašuma kopīpašniekam.

[7.6] Tiesa nav pamatojusi, kāpēc tā vieniem argumentiem devusi priekšroku, bet otru noraidījusi, tādējādi pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 251.panta piektās daļas 1.punktu. Tāpat tiesa nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 2.panta 3.punktu, 7. un 9.pantu, kā arī 247.panta trešo daļu.

[7.7] AS "Liepājas metalurģis" nevar ierosināt privatizāciju, pamatojoties uz likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 59. un 65.pantu, jo ar minētajās tiesību normās ietvertu jēdzienu "īpašuma objekts" saprotamas tikai ēkas un būves, kas iegūtas īpašumā "privatizācijas rezultātā vai citos likumos normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos". AS "Liepājas metalurģis" ēkas un būves nav ieguvusi "privatizācijas rezultātā vai citos likumos normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos", bet gan privāttiesiska darījuma rezultātā.

[7.8] Pieteicējam ir tiesības ierosināt atsevišķi patstāvīga kopīpašumā esoša zemesgabala privatizāciju atbilstoši likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" un Civillikuma noteikumiem. Savukārt atbildētājam nav pamata atteikties pieteicēja privatizācijas ierosinājumu.

[7.9] Gadījumā, ja zemesgabals Liepājā, Kalpaka ielā 5/7/9 nonāktu AS "Liepājas metalurģis" īpašumā, netiku ievērota likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 60.panta trešā daļa, jo zemesgabalam saglabājas atsevišķi patstāvīgas kopīpašnieku attiecības.

[7.10] Tiesa kļūdaini atzinusi, ka pieteikuma priekšmets cita starpā ir kopīpašnieku attiecību konstatēšana. Turklāt lietas ietvaros nevar būt strīda par pirmpirkuma tiesībām, jo tās ir noteiktas publisko tiesību regulējumā. Strīds ir par tiesisku privatizācijas tiesību normu pareizu piemērošanu. Tādējādi tiesa nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 255.panta pirmo daļu un 256.pantu.

[7.11] Tiesa pareizi atzinusi, ka pieteikums ir par iestādes faktisko rīcību, kas izpaudusies iestādes lēmumos. Tomēr vēlāk tiesa vēstules kļūdaini nosaukusi par atbildēm likuma "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" izpratnē un kļūdaini konstatējusi, ka pieteikums ir par administratīvo aktu atcelšanu.

[7.12] Tiesa nepamatoti atsaukusies uz likumu "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās", jo tā piemērošanu izslēdz likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 8.panta septītajā daļā.

[7.13] "Lēmums" Administratīvā procesa likuma 91.panta ietvaros nav administratīvais akts, bet izziņa, kas izteikta lēmuma formā un realizējusies kā faktiskā rīcība. Pieteicējs nav vērsies tiesā par administratīvā akta atcelšanu, bet par tiesisku faktisko rīcību.

[7.14] Tiesa uz tiesas sēdi nav aicinājusi citus zemesgabala kopīpašniekus – A.L. un J.B. –, tādējādi pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 28. un 146.pantu.

[7.15] Lietā nav strīda par tiesībām uz īpašumu Civillikuma 1044.panta izpratnē, bet gan par likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" tiesisku piemērošanu.

[8] Tiesas sēdē Varis P. kasācijas sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem. VAS "Privatizācijas aģentūra" un AS "Liepājas metalurģis" pārstāvji kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[9] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Savukārt, atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[10] Augstākā padome 1991.gada 20.martā pieņēma lēmumu "Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem". Saskaņā ar minētā lēmuma 1.punktu Augstākā padome nolēma ekonomiskās reformas ietvaros veikt valsts īpašuma konversiju, lai radītu apstākļus ekonomikas pārejai uz tirgus attiecības principiem, liekot saimnieciskās attīstības pamatā privāto iniciatīvu. Tādējādi tika iecerēts likvidēt saimnieciskās darbības valsts monopolu, strukturāli pārkārtot tautsaimniecību, kā arī atjaunot taisnīgumu. Valsts īpašuma konversija cita starpā ietver arī valsts un pašvaldību īpašuma privatizāciju, kuras kārtību reglamentē vairāki likumi, tostarp likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" un likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās".

[10.1] Likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 2.panta pirmajā daļā noteikts, ka privatizācijas mērķis ir radīt labvēlīgu vidi privātā kapitāla darbībai Latvijas tautsaimniecības attīstības interesēs un sašaurināt darbību, ko valsts un pašvaldības

veic kā uzņēmēji. Saskaņā ar minētā likuma 5.panta pirmo daļu valsts īpašuma objekta privatizāciju valsts vārdā organizē un veic VAS "Privatizācijas aģentūra", un atbilstoši likuma 7.panta piektajai daļai tās lēmumus likumā noteiktajos gadījumos var pārsūdzēt tiesā.

[10.2] Saskaņā ar likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 1.pantu šis likums noteic kārtību, kādā veicama zemes reforma Latvijas Republikas pilsētās. Atbilstoši minētā likuma 2.pantam zemes reformas mērķis ir pakāpeniskas valsts īpašuma denacionalizācijas, konversijas, privatizācijas un nelikumīgi atsavinātu zemes īpašumu atdošanas gaitā pārkārtot zemes īpašuma un zemes lietošanas tiesiskās, sociālās un ekonomiskās attiecības pilsētās, lai veicinātu sabiedrības interesēm atbilstošas pilsētu apbūves veidošanos, zemes aizsardzību un racionālu izmantošanu. Tādējādi secināms, ka zemes reforma ir plašāks pasākumu kopums nekā zemes privatizācija, jo privatizācija ir tikai viena no zemes reformas sastāvdaļām.

[10.3] No aplūkotojām tiesību normām izriet, ka valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijai pamatā ir publiski tiesisks raksturs. Proti, privatizācija kalpo sabiedrības interesēm, to veikt ir pilnvarots vienīgi valsts varas subjekts, turklāt privatizāciju galvenokārt raksturo pakļautības attiecības starp valsti un privātpersonu.

[11] Viens no veidiem, kā persona var iegūt īpašumā privatizācijai nodotu zemesgabalu, ir pirkuma tiesību izmantošana. Pirkuma tiesības uz privatizējamu zemesgabalu noteiktas gan likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 64.pantā, gan likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 29.pantā. Turklāt jāņem vērā arī likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 46.pantā ietvertā norāde, ka, privatizējot kopīpašumā esošu valsts vai pašvaldības mantu, jāievēro Civillikuma noteikumi.

[11.1] Likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 64.pants noteic, ka tiesības uz privatizējama apbūvēta zemesgabala pirkumu ir uz šā zemesgabala esošā īpašuma objekta īpašniekam un ka pirkuma tiesības realizējamas šā likuma 85.pantā noteiktajā kārtībā. Savukārt minētā likuma 85.panta pirmā daļa paredz, ka VAS "Privatizācijas aģentūra" piedāvā noslēgt privatizējamā zemesgabala pirkuma līgumu tā īpašuma objekta īpašniekam, kurš atrodas uz šā zemesgabala.

[11.2] Saskaņā ar likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 29.panta pirmo daļu pirkuma tiesības uz valsts vai pašvaldības īpašumā esošo zemi ir personai, kuras īpašumā esošais objekts atrodas uz attiecīgās zemes un kurš iegūts šā likuma 27.panta pirmajā daļā paredzētajos gadījumos. Minētā likuma 27.panta pirmā daļa cita starpā paredz tās zemes privatizācijas kārtību un

nosacījumus, uz kuras atrodas saskaņā ar likumu "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" privatizācijai nodotie valsts un pašvaldību īpašuma objekti, kā arī jau privatizētie valsts un pašvaldību īpašuma objekti (27.panta pirmās daļas 1.punkts); kā arī tās valsts vai pašvaldības zemes privatizācijas kārtību un nosacījumus, uz kuras atrodas objekti, kurus to īpašnieks ieguvis citos likumos un normatīvajos aktos paredzētajos gadījumos (27.panta pirmās daļas 3.punkts).

[11.3] Savukārt Civillikuma 1073.pants noteic, ka gadījumos, ja kāds nekustamā īpašuma kopīpašnieks atsavina savu daļu personai, kura nav kopīpašnieks, tad pārējiem kopīpašniekiem divu mēnešu laikā, skaitot no pirkuma līguma noraksta saņemšanas, pieder pirmpirkuma tiesības.

[11.4] No aplūkoto tiesību normām secināms, ka uz pirmpirkuma tiesību izmantošanu zemesgabala privatizācijā var pretendēt gan persona, kuras īpašumā esošās ēkas atrodas uz attiecīgās zemes, gan persona, kura ir zemes kopīpašnieks.

[12] Ne likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", ne likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" *expressis verbis* neparedz noteikumus, kā nosakāma persona ar pirmpirkuma tiesībām uz zemesgabalu, ja zemi vēlas privatizēt gan ēku īpašnieks, gan zemes kopīpašnieks.

[12.1] Likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" VII daļa regulē zemesgabalu privatizāciju, bet minētās daļas 4.nodaļā ietverti atsevišķa apbūvēta zemesgabala privatizācijas noteikumi un pircēja noteikšanas kārtība. Likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.panta pirmajā daļā noteikts, ka VAS "Privatizācijas aģentūra" piedāvā noslēgt privatizējamā zemesgabala pirkuma līgumu tā īpašuma objekta īpašniekam, kurš atrodas uz šā zemesgabala. Savukārt atbilstoši likuma 85.panta ceturtajai daļai gadījumā, ja persona, kurai ir pirmpirkuma tiesības, tās nevar izmantot vai neizmanto, tai ir zemes nomas tiesības uz to pašu zemesgabalu, uz kuru tai ir pirmpirkuma tiesības, un minētais zemesgabals netiek privatizēts vai atsavināts citām personām.

No minētā tiesiskā regulējuma izriet, ka, privatizējot atsevišķu apbūvētu zemesgabalu, uz to var pretendēt vienīgi persona ar pirmpirkuma tiesībām, turklāt VAS "Privatizācijas aģentūra" pati piedāvā šādai personai zemesgabalu privatizēt.

[12.2] Likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 3.nodaļa regulē neapbūvēta zemesgabala privatizācijas priekšlikumus, noteikumus un pircēja noteikšanu. Saskaņā ar minētā likuma 79.panta pirmo daļu VAS "Privatizācijas aģentūra" pārbauda privatizācijas subjektu iesniegtos dokumentus un, ja uz šīm personām

neattiecas likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 21.pantā vai likuma "Par zemes privatizāciju lauku apvidos" 29.pantā minētie ierobežojumi, pieņem lēmumu par personas atzīšanu vai neatzīšanu par privatizācijas pretendentu.

[12.3] No aplūkoto tiesību normu kopuma izriet, ka VAS "Privatizācijas aģentūra" ir kompetentā institūcija, kas nosaka personu, kurai ir tiesības privatizēt attiecīgo objektu. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 79.panta pirmajā daļā noteiktā VAS "Privatizācijas aģentūra" kompetence izvērtēt personas atbilstību likuma prasībām un atzīt vai neatzīt personu par privatizācijas pretendentu ir attiecināma arī uz gadījumiem, kad izlemjams jautājums par to, kurai no personām atzīstamas pirmpirkuma tiesības uz privatizējamu zemesgabalu.

[13] No lietas materiāliem izriet, ka Varis P. vērsās ar iesniegumu VAS "Privatizācijas aģentūra", ierosinot zemesgabala privatizāciju uz pirmpirkuma tiesību pamata. Savukārt VAS "Privatizācijas aģentūra" 2003.gada 18.jūlija lēmumā Nr.4.17/4944 un 2004.gada 12.janvāra lēmumā Nr.1.17/112 norādīja, ka tai nav pamata izskatīt Vara P. iesniegumu, pamatojoties uz likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 64.panta pirmo daļu un likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 29.pantu. Turklāt VAS "Privatizācijas aģentūra" lēmumos atzina, ka pirmpirkuma tiesības uz privatizējamo zemesgabalu ir AS "Liepājas metalurģis".

Izskatot Vara P. pieteikumu daļā par VAS "Privatizācijas aģentūra" 2003.gada 18.jūlija lēmuma Nr.4.17/4944 un 2004.gada 12.janvāra lēmuma Nr.1.17/112 atcelšanu, Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka minētie lēmumi ir nevis administratīvie akti, bet atbildes uz Vara P. iesniegumiem. Tādējādi apgabaltiesa vērtēja VAS "Privatizācijas aģentūra" faktiskās rīcības – atbilžu sniegšanas – atbilstību likumam "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās", kā arī izbeidza tiesvedību lietā daļā par pārsūdzēto lēmumu atcelšanu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu. Saskaņā ar minēto tiesību normu tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas spriedums šajā daļā ir nepamatots.

[13.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu administratīvais akts ir: 1) uz āru vērst, 2) tiesību akts, 3) ko izdod iestāde, 4) publisko tiesību jomā, 5) attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, 6) nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Pārsūdzētie VAS "Privatizācijas aģentūra" (iestāde) lēmumi

(tiesību akti) ir adresēti Varim P. (uz āru vērsti; attiecībā uz individuāli noteiktu personu) sakarā ar privatizāciju (publisko tiesību joma), liedzot Varim P. tiesības privatizēt zemesgabalu (atteikums nodibināt konkrētas tiesiskās attiecības). Līdz ar to minētie lēmumi ir atzīstami par administratīvajiem aktiem.

[13.2] Nav pamatots Administratīvās apgabaltiesas secinājums, ka ar VAS "Privatizācijas aģentūra" lēmumiem netiek nodibinātas, grozītas, konstatētas vai izbeigtas konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatēta faktiskā situācija. No likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.panta izriet, ka apbūvētu zemesgabalu var privatizēt tikai tāda persona, kurai ir pirmpirkuma tiesības. Atzīstot, ka personai nav pirmpirkuma tiesību, tai faktiski tiek liegta iespēja privatizēt attiecīgo zemesgabalu. Tādējādi VAS "Privatizācijas aģentūra" lēmumi aizskar Vara P. intereses iegūt īpašumā privatizējamo zemesgabalu un šāda aizskārums tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā. Minēto apsvērumu pamato arī likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 7.panta piektā daļa, saskaņā ar kuru persona var pārsūdzēt tiesā VAS "Privatizācijas aģentūra" lēmumus, kas aizskar šīs personas intereses.

[13.3] Ievērojot minēto, Administratīvā apgabaltiesa nepareizi secinājusi, ka pārsūdzētie VAS "Privatizācijas aģentūra" lēmumi ir nevis administratīvie akti, bet atbildes uz Vara P. iesniegumiem likuma "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās" nozīmē. Līdz ar to apgabaltiesa nepamatoti vērtējusi VAS "Privatizācijas aģentūra" faktiskās rīcības atbilstību likumam "Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās", kā arī nepamatoti izbeigusi tiesvedību lietā daļā, kas bija ierosināta par VAS "Privatizācijas aģentūra" pieņemto lēmumu atcelšanu.

[14] Administratīvā apgabaltiesa, izskatot Vara P. pieteikumu daļā par: 1) kopīpašnieku attiecību konstatēšanu, kuru satura robežās valsts īpašuma privatizācijas gadījumā kopīpašniekam ir pirmpirkuma tiesības, un 2) pienākuma uzlikšanu VAS "Privatizācijas aģentūra" izskatīt Vara P. ierosinājumu nekustamā īpašuma privatizācijai un izdot tam atbilstošu administratīvo aktu, tiesvedību lietā šajā daļā izbeidza, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu. Apgabaltiesa atzina, ka lietā ir strīds par to, kurai personai ir tiesības iegūt īpašumā zemesgabala domājamās daļas uz pirmpirkuma tiesību pamata, savukārt šāds strīds faktiski ir par tiesībām uz īpašumu, nevis iestādes faktisko rīcību vai pieņemtiem lēmumiem publisko tiesību jomā. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesas spriedums arī šajā daļā ir nepamatots.

[14.1] Kā norādīts šā sprieduma 12.3.punktā, VAS "Privatizācijas aģentūra" ir kompetenta izvērtēt personas atbilstību likuma prasībām, atzīstot vai neatzīstot attiecīgo personu par privatizācijas pretendentu – arī gadījumos, kad izlemjams jautājums par pirmpirkuma tiesībām uz privatizējamu zemesgabalu. Turklāt šāda izvērtēšana ir ne vien VAS "Privatizācijas aģentūra" tiesības, bet arī pienākums.

[14.2] Izvērtējot, vai pirmpirkuma tiesības uz privatizējamu zemesgabalu ir ēkas īpašniekam vai zemes kopīpašniekam, VAS "Privatizācijas aģentūra" cita starpā ir jāievēro arī Civillikuma noteikumi, kā to paredz likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 46.pants. Tādējādi VAS "Privatizācijas aģentūra", īstenojot savu kompetenci, ir jāpiemēro ne vien publisko, bet arī privāto tiesību normas. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā nepieciešamība piemērot privāto tiesību normas pati par sevi nenozīmē, ka izlemjamajam jautājumam ir privāttiesisks raksturs. Konkrētajā gadījumā jautājums par to, vai pirmpirkuma tiesības uz privatizējamu zemesgabalu ir Varim P. vai AS "Liepājas metalurģ", ir jāizlemj VAS "Privatizācijas aģentūra" administratīvā procesa ietvaros. Savukārt VAS "Privatizācijas aģentūra" lēmuma tiesiskums par pirmpirkuma tiesību atzīšanu ir pārbaudāms tiesā administratīvā procesa kārtībā.

[15] Apkopojot iepriekš minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Vara P. kasācijas sūdzībā norādījis, ka Administratīvā apgabaltiesa uz tiesas sēdi nav aicinājusi citus zemesgabala kopīpašniekus – A.L. un J.B. Izskatot lietu atkārtoti, apgabaltiesai ir jāizvērtē, vai spriedums šajā lietā var skart arī minēto personu tiesības vai tiesiskās intereses, un jāapsver iespēja A.L. un J.B. pieaicināt piedalīties lietā kā trešās personas.

[16] Ņemot vērā, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams šajā spriedumā iepriekš norādīto iemeslu dēļ, Senāta Administratīvo lietu departaments nevērtē citus kasācijas sūdzības argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.pants 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 9.februāra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesu izpildītāja atstādināšana no amata, ja pret to uzsākta kriminālvajāšana; grozījumi likumā kā tiesību normu precizējumi

1. Tieslietu ministra tiesības atstādināt no amata zvērinātu tiesu izpildītāju nav atkarīgas no kriminālprocesa virzītāja lēmuma aizliegt attiecīgajam tiesu izpildītājam pildīt savus amata pienākumus (Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punkts).

2. Gadījumā, ja prokurors krimināllietā pieņēmis lēmumu par krimināllietā apsūdzētā zvērināta tiesu izpildītāja atstatīšanu no amata vai noteiktas nodarbošanās aizliegumu, tieslietu ministrs ar savu lēmumu nodrošina prokurora lēmuma izpildi.

Tomēr tieslietu ministrs ir tiesīgs arī pats pēc savas iniciatīvas (neatkarīgi no krimināllietā pieņemta lēmuma par atstatīšanu (drošības līdzekļa piemērošanu)) atstādināt no amata tiesu izpildītāju, pret kuru uzsākta kriminālvajāšana. Tas ir, tā kā ministram Tiesu izpildītāju likumā ir piešķirtas tiesības lemt par tāda tiesu izpildītāja atstādināšanu, pret kuru ierosināta disciplinārlieta, tad vēl jo vairāk ir atzīstams, ka tieslietu ministra kompetencē ir patstāvīgi lemt par tiesu izpildītāja atstādināšanu kriminālvajāšanas gadījumā (Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1. un 2.punkts, tiesību teorija).

3. Tā kā Latvijas tiesību sistēma vēl nav pietiekami nostabilizējusies, likumdevējs bieži precizē tiesību normas – it īpaši tad, ja, piemērojot tiesību normu, par tās interpretāciju rodas neskaidrība vai ja interpretācijas rezultātā iespējami vairāki risinājumi. Grozījumi likumā tādos gadījumos nav regulējuma satura maiņa, bet gan ir tā konkrētizācija (Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

2006.gada 14.septembrī

Lieta Nr. SKA-435

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

priekšsēdētāja senatore	J.Briede
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz Ivara K. pieteikumu par tieslietu ministres 2005.gada 2.augusta lēmuma Nr.1-12/42 un 2005.gada 8.augusta lēmuma Nr.1-12/47 atcelšanu, sakarā ar Ivara K. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 19.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 18.jūlija Ģenerālprokuratūras vēstulē tieslietu ministrei norādīts, ka Rīgas tiesas apgabala prokuratūrā kriminālvajāšanas stadijā atrodas krimināllietā zvērināta tiesu izpildītāja Ivara K. apsūdzībā pēc Krimināllikuma 177.panta trešās daļas un 15.panta ceturtās daļas (krāpšanas mēģinājums personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, lielos apmēros). Tāpat minētajā Ģenerālprokuratūras vēstulē tieslietu ministrei norādīts, ka 2005.gada 29.jūnijā Jelgavas pilsētas prokurors nosūtījis Jelgavas tiesai izskatīšanai pēc būtības krimināllietu Ivara K. apsūdzībā pēc Latvijas Kriminālkodeksa 162.panta otrās daļas un 164.panta otrās daļas (varas vai dienesta stāvokļa ļaunprātīga izmantošana, ja tai bijušas smagas sekas, un kukuļņemšana).

2005.gada 25.jūlija Ģenerālprokuratūras vēstulē Tieslietu ministrijas valsts sekretāram norādīts, ka minēto krimināllietu ietvaros Ivaram K. kā drošības līdzeklis nav piemērots noteiktas nodarbošanās aizliegums.

[2] Ar tieslietu ministres 2005.gada 2. augusta lēmumu Nr.1-12/42 zvērināts tiesu izpildītājs Ivars K. atstādināts no amata līdz tiesas nolēmumu krimināllietā spēkā stāšanās brīdim vai krimināllietas izbeigšanai. Lēmumā arī regulēti organizatoriski jautājumi saistībā ar tiesu izpildītāja amata pienākumu uzticēšanu citam tiesu izpildītājam uz laiku. Lēmums pamatots ar Tiesu izpildītāju likuma 93.panta otro daļu, 32.pantu, 94.pantu un 145.panta otro daļu.

Ar tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmumu Nr.1-12/47 atcelts tieslietu ministres 2005.gada 2.augusta lēmums Nr.1-12/42 un no jauna nolemts atstādināt zvērinātu tiesu izpildītāju Ivaru K. no amata līdz tiesas nolēmuma krimināllietā spēkā stāšanās brīdim vai krimināllietas izbeigšanai, kā arī regulēti organizatoriski jautājumi. Lēmums pamatots ar Tiesu izpildītāju likuma 32.pantu, 93.panta 1.punktu, 94.pantu, 145.panta otro daļu un Administratīvā procesa likuma 86.panta pirmo daļu.

[3] 2005.gada 8.augustā Administratīvajā rajona tiesā saņemts Ivara K. pieteikums par tieslietu ministres 2005.gada 2.augusta lēmuma atcelšanu, bet 2005.gada 10.augustā saņemts Ivara K. pieteikums par tieslietu ministres 8. augusta lēmuma atcelšanu. Abas administratīvās lietas ir apvienotas.

Pieteikumos norādīts, ka tieslietu ministres lēmumi atņem Ivaram K. tiesības uz iztiku, jo viņš kā valsts amatpersona nevar ieņemt citus amatus laikā, kad ir atstādināts no tiesu izpildītāja amata, ka tieslietu ministrei nebija tiesību pieņemt šādu lēmumu konkrētajos apstākļos un ka amata pienākumu nodošana citam tiesu izpildītājam praktiski nav iespējama.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 10.novembra spriedumu Ivara K. pieteikums noraidīts.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar Ivara K. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 19.maija spriedumu noraidījusi Ivara K. pieteikumu par tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmumu.

Administratīvās apgabaltiesas spriedums pamatots ar tālāk izklāstītajiem argumentiem.

[5.1] Tieslietu ministres 2005.gada 2.augusta lēmums ir atcelts ar 2005.gada 8.augusta lēmumu. Līdz ar to tieslietu ministres 2005.gada 2.augusta lēmums ir spēkā neesošs. Tādējādi tiesiskās sekas – atstādināšana no amata – pieteicējam ir radušās no tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmuma.

[5.2] Pirmās instances tiesa ir atzinusi, ka tieslietu ministres 2005.gada 2.augusta lēmumā un 2005.gada 8.augusta lēmumā atšķiras tikai tiesību normu uzskaitījums. Tādējādi otrais lēmums ietver sevī pirmo un precizē to. Līdz ar to, izvērtējot otro lēmumu, tiks izvērtēts arī pirmais.

[5.3] Apelācijas sūdzībā izteiktajā prasījumā pieteicējs ir norādījis uz 2005.gada 8.augusta lēmumu, ar kuru atstādināts no amata. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa, ņemot vērā apelācijas sūdzības apjomu, secina, ka ir izvērtējams pieteikums daļā par tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmumu.

Tieslietu ministrija Administratīvajai apgabaltiesai iesniegusi tieslietu ministra 2006.gada 24.aprīļa lēmumu Nr.1-12/37, ar kuru Ivars K. atcelts no zvērināta tiesu izpildītāja amata. Ar šī lēmuma spēkā stāšanos spēku ir zaudējis arī tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmums.

[5.4] No apelācijas sūdzības secināms, ka strīds lietā ir par to, vai tieslietu ministrs gadījumā, ja ir uzsākta kriminālvajāšana par tīšu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, bija tiesīgs pieteicēju atstādināt no zvērināta tiesu izpildītāja amata.

[5.5] No Latvijas Kriminālprocesa kodeksa (*spēkā līdz 2005.gada 31.septembrim*) 68.panta, 69.panta 9.punkta un 81.²panta izriet, ka drošības līdzekļa piemērošanas mērķis kriminālprocesā ir nodrošināt, lai apsūdzētais vai tiesājamais netraucētu vai neizvairītos no izmeklēšanas, kā arī neturpinātu noziedzīgas darbības. Lēmumu par drošības līdzekļa piemērošanu ir tiesības pieņemt izziņas izdarītājam, prokuroram vai tiesai (tiesnesim). Šāds lēmums ir kriminālprocesuāls lēmums konkrētās krimināllietas ietvaros. Gadījumā, ja attiecībā pret pieteicēju tiktu piemērots drošības līdzeklis – noteiktas nodarbošanās aizliegums, tas būtu saistošs pieteicējam un nebūtu nepieciešams vēl atsevišķs tieslietu ministra lēmums par atstādināšanu.

[5.6] Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktā (*redakcijā, kas bija spēkā 2005.gada 8.augustā*) paredzēts, ka tieslietu ministrs zvērinātu tiesu izpildītāju var atstādināt no amata, ja pret viņu uzsākta kriminālvajāšana par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un par to pieņemts atbilstošs tiesas vai kompetentas valsts institūcijas lēmums.

No minētās tiesību normas teksta Administratīvā apgabaltiesa secina, ka tieslietu ministram ir tiesības atstādināt no amata zvērinātu tiesu izpildītāju, ja pret viņu uzsākta kriminālvajāšana un to apliecina atbilstošas institūcijas pieņemts lēmums. Minētajā tiesību normā zvērināta tiesu izpildītāja atstādināšana no amata ir saistīta nevis ar kriminālprocesā pieņemtu lēmumu par drošības līdzekļa – noteiktas nodarbošanās aizlieguma – piemērošanu, bet gan ar lēmumu par kriminālvajāšanas uzsākšanu.

[5.7] Minētā tiesību norma neparedz obligāta administratīvā akta izdošanu. Līdz ar to secināms, ka gadījumā, ja pret kādu zvērinātu tiesu izpildītāju ir uzsākta kriminālvajāšana par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, tieslietu ministrs, izdarot lietderības apsvērumus, var pieņemt lēmumu par zvērināta tiesu izpildītāja atstādināšanu no amata. Svarīga nozīme ir apstāklim, par kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanu ir uzsākta kriminālvajāšana, vai šis noziedzīgais nodarījums ir saistīts ar amata pienākumu veikšanu un var ietekmēt zvērināta tiesu izpildītāja turpmāku darba pienākumu veikšanas kvalitāti un trešo personu uzticību amatpersonai.

Tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmumā ir vērtēts zvērinātu tiesu izpildītāju tiesību un pilnvaru loks kopsakarā ar pieteicējam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu raksturu. Lēmumā atzīts, ka pieteicējs atstādināms trešo personu un sabiedrības drošības interesēs. Administratīvā apgabaltiesa minētos apsvērumus atzīst par pamatotiem, jo noziedzīgie nodarījumi, par kuriem pret pieteicēju uzsākta kriminālvajāšana, ir saistīti ar viņa kā amatpersonas pienākumu pildīšanu.

[5.8] Tiesu izpildītāju likuma 3.pants paredz, ka zvērināti tiesu izpildītāji amata darbībā ir neatkarīgi un pakļauti vienīgi likumam. Tas nozīmē, ka tieslietu ministrs nevar iejaukties un dot saistošus norādījumus zvērinātiem tiesu izpildītājiem attiecībā uz viņu amata pienākumu pildīšanu. Tomēr tas nenozīmē, ka tieslietu ministra lēmums par atstādināšanu no amata ir iejaukšanās zvērinātu tiesu izpildītāju neatkarībā. Tieslietu ministram ir tiesības pieņemt lēmumu par zvērināta tiesu izpildītāja atstādināšanu no amata. Līdz ar to tieslietu ministre nav pārkāpusi savas kompetences robežas.

[6] Ivars K. iesniedzis kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzībā norādīts, ka Administratīvā apgabaltiesa nepareizi interpretējusi Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktu. Šis pieteicēja viedoklis kasācijas sūdzībā pamatots ar tālāk izklāstītajiem argumentiem.

[6.1] Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punkts piemērojams, ja pret tiesu izpildītāju uzsākta kriminālvajāšana. Saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 128.pantu (*acīmredzot domāta 128.¹panta otrā daļa*) kriminālvajāšana sākas ar brīdi, kad prokurors pieņem lēmumu par apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības. Tā kā procesuālo kārtību krimināllietā regulē Latvijas Kriminālprocesa kodekss, nevis Tiesu izpildītāju likums, un kriminālvajāšana nemaz nevar tikt uzsākta, nepieņemot lēmumu par apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības, tad ar Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktā minēto tiesas vai kompetentas valsts institūcijas lēmumu nevar tikt saprasts lēmums par kriminālvajāšanas uzsākšanu. Līdz ar to Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktā ir domāts lēmums piemērot drošības līdzekli – noteiktas nodarbošanās aizliegumu.

[6.2] Tiesu izpildītāju likuma pieņemšanas laikā (*likums Saeimā pieņemts 2002.gada 24.oktobrī*) Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 155.pantā bija noteikts, ka, saucot amatpersonu pie kriminālatbildības kā apsūdzēto, prokuroram jāizšķir jautājums par apsūdzētā atstatīšanu no amata izmeklēšanas laikā. Ja apsūdzētais ir jāatstata, tad prokurors par to pieņem lēmumu, ko nosūta izpildei apsūdzētā darba vietai. Saskaņā ar vēsturisko interpretācijas metodi Tiesu izpildītāju likuma noteikumi ir skatāmi kopsakarā ar minēto Latvijas Kriminālprocesa kodeksa normu. Lai gan minētās normas Latvijas Kriminālprocesa kodeksā 2005.gada augustā vairs nebija, tomēr pamatprincips, ka prokurors piemēro drošības līdzekli, ir spēkā arī kasācijas sūdzības iesniegšanas dienā.

2005.gada augustā Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 155.panta norma bija transformējusies uz minētā likuma 69.pantu, kas paredz nodarbošanās aizliegumu. Lēmumu par nodarbošanās aizliegumu arī saskaņā ar minētā likuma 69.pantu pieņem prokurors. Savukārt Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punkts nebija grozīts no minētā likuma spēkā stāšanās dienas līdz 2005.gada augustam.

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa nepareizi secinājusi, ka 2005.gada augustā tieslietu ministrei, pretēji situācijai 2003.gadā, bija radušās tiesības atstatīt tiesu izpildītāju no amata arī, ja prokurors nav pieņēmis lēmumu par atstatīšanu.

[6.3] Saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 8. un 9.pantu rīkojumu par zvērināta tiesu izpildītāja iecelšanu, pārcelšanu, atcelšanu un atstādināšanu pieņem tieslietu ministrs. Tādējādi tikai ar tieslietu ministra rīkojumu var nodrošināt, lai tiktu izpildīts prokurora lēmums par drošības līdzekļa piemērošanu. Līdz ar to nav pamatots Administratīvās apgabaltiesas viedoklis, ka pēc prokurora lēmuma par attiecīga drošības līdzekļa piemērošanu nebūtu nepieciešams atsevišķs tieslietu ministra lēmums par tiesu izpildītāja atstatīšanu no amata.

[6.4] Ja Tiesu izpildītāju likuma 93.panta pirmās daļas 1.punkta jēga būtu atbilstoša Administratīvās apgabaltiesas iztulkojumam, tad Tieslietu ministrijai nebūtu nepieciešams izstrādāt grozījumus minētajā normā. Tomēr grozījumi ir izstrādāti un 2005.gada 24.augustā stājušies spēkā.

[7] 2006.gada 18.jūlijā Tieslietu ministrija iesniegusi paskaidrojumus par Ivara K. kasācijas sūdzību. Ministrija kasācijas sūdzību neatzīst. Paskaidrojumos attiecībā uz Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punkta interpretāciju norādīts tālāk minētais.

[7.1] Vai jēdziens "var" Tiesu izpildītāju likuma 93.pantā piešķir iestādei rīcības brīvību, ir jānoskaidro, interpretējot konkrēto tiesību normu.

[7.2] Varētu daļēji piekrist pieteicēja viedoklim, ka Tiesu izpildītāja likuma 93.panta 1.punkts ir interpretējams tā, ka tieslietu ministrs var pieņemt lēmumu par tiesu izpildītāja atstādināšanu no amata, ja procesa virzītājs krimināllietā ir piemērojis attiecīgu drošības līdzekli. Tādā gadījumā tieslietu ministrs ar savu lēmumu tikai nodrošinātu procesa virzītāja lēmuma izpildi.

Tomēr tieslietu ministram ārējos normatīvajos aktos ir noteikta atbildība un pienākumi zvērinātu tiesu izpildītāju darbības nodrošināšanā. No šās atbildības izriet ministra tiesības. Piemēram, saskaņā ar Tiesu izpildītāju likumu tieslietu ministrs var ierosināt disciplinārlietu pret tiesu izpildītāju pat pēc savas iniciatīvas. Tādējādi likumdevējs ir paredzējis izpildvaras līdzdalību tiesu varai piederīgas amatpersonas darbības uzraudzībā.

Tā kā pēc grozījumu izdarīšanas Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 155.pantā un 69.pantā (*2004.gada 19.februāra likums*) netika veiktas izmaiņas Tiesu izpildītāju likumā, ir pamats uzskatīt, ka likumdevējs apzināti atstājis tiesību normu piemērotājam rīcības brīvību lemt par zvērināta tiesu izpildītāja atstatīšanas nepieciešamību, ja pret zvērinātu tiesu izpildītāju uzsākta kriminālvajāšana, bet procesa virzītājs nav pieņēmis lēmumu par noteiktas nodarbošanās aizliegumu. Šādā gadījumā tiesību piemērotājam jālemj par atstādināšanas nepieciešamību, lietderību un samērīgumu.

Ministrija uzskata, ka šāda tiesību normas interpretācija atbilst tiesību sistēmai kopumā, jo kriminālprocesa mērķi un uzdevumi ir atšķirīgi no tiem mērķiem un uzdevumiem, kas tieslietu ministram noteikti, lai nodrošinātu zvērinātu tiesu izpildītāju institūta funkcionēšanu sabiedrības interesēs. Tāpat tieslietu ministre nav pārsniegusi viņai piešķirto rīcības brīvību.

[7.3] Likuma piemērošanas gaitā var atklāties tāda tam piemītoša iedarbība, kas pārsniedz likumdevēja gribas un mērķa formulējumu. Tādējādi pat gadījumā, ja Tiesu izpildītāju likuma pieņemšanas laikā

likumdevējs ar šo tiesību normu ir vēlējies regulēt tikai tiesas vai citas kompetentas valsts institūcijas pieņemtā lēmuma par amatpersonas atstādināšanu izpildīšanu, vēlāk sakarā ar pašu tiesu izpildītāju pretlikumīgām darbībām, veicot savus amata pienākumus, tieslietu ministram ir radusies nepieciešamība sabiedrības interesēs tiesību normu attiecināt arī uz dzīves situācijām, kurās procesa virzītājs kriminālvajāšanas ietvaros nav pieņēmis lēmumu par noteiktas nodarbošanās aizliegumu.

[7.4] Grozījumus Tiesu izpildītāju likumā ministrija izstrādājusi, lai noregulētu vairākus jautājumus. Minētā likuma 93.pants ir bijis tikai viens no skaidrākai regulācijai pakļautajiem. Līdz ar to likuma grozījumu izstrādāšana neapliecina pieteicēja piedāvātās interpretācijas pareizību.

[7.5] Tieslietu ministre, atstādinot pieteicēju, ņēmusi vērā, ka pret pieteicēju ir bijusi uzsākta kriminālvajāšana divās krimināllietās saistībā ar viņa amata pienākumu veikšanu. Ministrijas prakse citās līdzīgās tiesu izpildītāju lietās ir bijusi analogiska.

[8] Ņemot vērā, ka Ivars K. un Tieslietu ministrija ir piekrituši lietas izskatīšanai rakstveida procesā, lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Turklāt, atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

Pieteicēja kasācijas sūdzībā izteikti argumenti, ar kuriem motivēts viedoklis, ka apgabaltiesa nepareizi interpretējusi Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktu redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmuma pieņemšanas laikā. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments primāri pārbauda, vai apgabaltiesa pareizi interpretējusi minēto tiesību normu, kā arī šajā sakarā izteiktos pieteicēja argumentus.

Ja turpmāk nav norādīts savādāk, tiesību normas spriedumā izvērtētas redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmuma pieņemšanas laikā.

[10] Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktā noteikts: **"Tieslietu ministrs zvērinātu tiesu izpildītāju var atstādināt no amata, ja: 1) pret viņu uzsākta kriminālvajāšana par tīša**

noziedzīga nodarījuma izdarīšanu un par to pieņemts atbilstošs tiesas vai kompetentas valsts institūcijas lēmums (..)"

Saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 128.¹panta otro daļu (1994.gada 22.jūnija likuma redakcijā, kas bija spēkā līdz 2005.gada 31.septembrim) kriminālvajāšana sākas ar brīdi, kad prokurors pieņem lēmumu par apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības. Kriminālvajāšana kā process (krimināllietas pirmstiesas izmeklēšanas stadijas otrais posms) nav identificējama ar lēmumu par personas saukšanu pie kriminālatbildības kā tiesību aktu, kas ir pamats kriminālvajāšanas uzsākšanai. Tādējādi lēmums par personas saukšanu pie kriminālatbildības ir atbilstošs lēmums, ar kuru tiek uzsākta kriminālvajāšana.

Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesa, atzīstot, ka tieslietu ministram ir tiesības atstādināt no amata zvērinātu tiesu izpildītāju, ja pret viņu uzsākta kriminālvajāšana, ko apliecina atbilstošs lēmums (tas ir, lēmums par saukšanu pie kriminālatbildības), ir pareizi interpretējusi Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktu. Tādējādi pieteicēja arguments, ka ar Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktā minēto tiesas vai kompetentas valsts institūcijas lēmumu nevar tikt saprasts lēmums, ar kuru uzsākta kriminālvajāšana, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav pamatots.

[11] Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav pamatots pieteicēja arguments, ka ar Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktā minēto atbilstošo lēmumu saprotams lēmums par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 69.panta 9.punktā noteiktā drošības līdzekļa – noteiktas nodarbošanās aizlieguma – piemērošanu. Šajā sakarā pieteicējs norādījis arī, ka, piemērojot vēsturisko tiesību normu interpretācijas metodi, secināms, ka Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punkta noteikumi ir tieši atbilstoši Tiesu izpildītāju likuma pieņemšanas laikā spēkā esošajam Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 155.pantam.

Tiesu izpildītāju likuma pieņemšanas laikā (*likums Saeimā pieņemts 2002.gada 24.oktobrī*) Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 155.panta pirmajā daļā bija noteikts, ka, saucot personu pie kriminālatbildības kā apsūdzēto, prokuroram jāizšķir jautājums par apsūdzētā atstatīšanu no amata pa izmeklēšanas laiku; ja prokurors uzskata, ka apsūdzētais ir jāatstata no amata, prokurors par to pieņem lēmumu, kuru nosūta izpildīšanai apsūdzētā darbavietai. Minētā norma izslēgta no Latvijas Kriminālprocesa kodeksa ar 2004.gada 19.februāra likumu, ar kuru izdarīti grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā. Tātad, tā vairs nebija spēkā pārsūdzētā tieslietu ministres 2005.gada 8.augusta lēmuma pieņemšanas laikā.

Saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa likuma* 81.²pantu, kas iekļauts likumā ar minēto 2004.gada 19.februāra likumu par grozījumiem Latvijas Kriminālprocesa kodeksā un bija spēkā minētā tieslietu ministres lēmuma pieņemšanas laikā, procesa virzītājs var pieņemt lēmumu, ka aizdomās turētajam, apsūdzētajam vai tiesājamam uz laiku tiek aizliegta noteikta nodarbošanās (darbība) vai konkrēta amata pienākumu pildīšana, ja ir pietiekams pamats domāt, ka tas traucēs kriminālprocesa uzdevumu sasniegšanu vai persona turpinās noziedzīgu darbību. Saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 69.panta pirmās daļas 9.punktu šāds noteiktas nodarbošanās aizliegums ir drošības līdzeklis.

Administratīvo lietu departaments piekrīt, ka gadījumos, kad prokurors krimināllietas ietvaros saskaņā ar Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 155.pantu pieņēmis lēmumu par zvērināta tiesu izpildītāja, kurš ir apsūdzētais krimināllietā, atstatīšanu no amata, tieslietu ministrs ar savu lēmumu vienkārši nodrošina prokurora lēmuma izpildi. Identiski ir gadījumā, ja procesa virzītājs ar lēmumu, kas pamatots ar Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 81.²pantu, ir noteicis apsūdzētam tiesu izpildītājam drošības līdzekli – noteiktas nodarbošanās aizliegumu.

Tomēr tas nemaina Administratīvo lietu departamenta secinājumu, ka Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktā domāts lēmums par apsūdzētā saukšanu pie kriminālatbildības. Administratīvo lietu departamenta ieskatā būtiski ir, ka Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 2.punktā tieslietu ministram ir piešķirta kompetence atstādināt no amata tiesu izpildītāju, pret kuru viņš ierosinājis disciplinārlietu. Ja jau ministram Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 2.punktā ir piešķirta kompetence lemt par tāda tiesu izpildītāja atstādināšanu, pret kuru ierosināta disciplinārlieta, tad vēl jo vairāk, sistēmiski interpretējot tā paša panta 1.punktu, atzīstams, ka kompetence patstāvīgi (neatkarīgi no krimināllietā pieņemta lēmuma par atstatīšanu (drošības līdzekļa piemērošanu)) lemt par tiesu izpildītāja atstādināšanu ministram ir piešķirta arī gadījumā, kad pret tiesu izpildītāju uzsākta kriminālvajāšana. Līdz ar to tieslietu ministrs saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktu ir kompetents atstādināt no amata zvērinātu tiesu izpildītāju, pret kuru uzsākta kriminālvajāšana par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, arī, ja attiecīgais tiesu izpildītājs nav atstatīts no amata uz izmeklēšanas laiku (ja viņam nav piemērots drošības līdzeklis – noteiktas nodarbošanās aizliegums).

* **Red. piez.:** Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 81.²pants.

[12] Tāpat arī pieteicēja arguments, ka tikai ar tieslietu ministra rīkojumu var nodrošināt, ka tiek izpildīts prokurora lēmums par attiecīga drošības līdzekļa piemērošanu, jo sevišķi, ka citam tiesu izpildītājam tiek nodotas atstādinātā tiesu izpildītāja izpildu lietas, naudas līdzekļi un arhīvs, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nemaina to, ka tieslietu ministrs ir kompetents saskaņā ar Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punktu atstādināt zvērinātu tiesu izpildītāju no amata arī tad, ja kriminālprocesā nav pieņemts lēmums par attiecīga drošības līdzekļa piemērošanu.

[13] Ministru kabineta 2005.gada 16.augusta noteikumu Nr.611 projekta "Grozījumi Tiesu izpildītāju likumā" anotācijā (sk: http://www.mk.gov.lv/doc/2005/TMANOT_150805_TIL.DOC; skatīts: 12.09.2006.) minēts: **"Normatīvā akta projektā plānots sakārtot likuma 93.pantu, kura pirmā punkta neskaidrā redakcija skaidri nenosaka tieslietu ministra tiesību atstādināt tiesu izpildītāju no amata apjomu."** Ar minētajiem grozījumiem Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punkts izteikts šādā redakcijā: **"Tieslietu ministrs zvērinātu tiesu izpildītāju var atstādināt no šā likuma 73. un 74.pantā minēto amata darbību veikšanas, ja: 1) pret zvērinātu tiesu izpildītāju ir uzsākta kriminālvajāšana par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (..)."**

Tā kā Latvijas tiesību sistēma vēl nav pietiekami nostabilizējusies, ir raksturīgi, ka likumdevējs bieži precizē tiesību normas. It īpaši tas tiek darīts ja, piemērojot tiesību normu, par tās interpretāciju rodas neskaidrība vai ja interpretācijas rezultātā iespējami vairāki risinājumi. Grozījumi likumā tādā gadījumā nebūt nenožīmē satura maiņu, bet gan tā konkretizāciju. Kā redzams no iepriekš citētā ieraksta grozījumu anotācijā, konkrētajā gadījumā likumdevējs attiecīgo tiesību normu ir tikai precizējis. Līdz ar to kasācijas sūdzības arguments attiecībā uz minētās normas grozīšanu ir noraidāms.

[14] Pieteicējs kasācijas sūdzībā nepamatoti norādījis, ka Administratīvā apgabaltiesa secinājusi, ka 2003.gadā, kad stājās spēkā Tiesu izpildītāju likums, atšķirībā no situācijas 2005.gada 8.augustā, kad tika pieņemts pārsūdzētais tieslietu ministres lēmums, tieslietu ministram nebija tiesību atstatīt zvērinātu tiesu izpildītāju no amata, ja prokurors nebija pieņēmis lēmumu par atstatīšanu. Apgabaltiesa šādu secinājumu nav izdarījusi.

[15] Pieteicējs kasācijas sūdzībā nav norādījis uz citiem, pieteicējaprāt, apgabaltiesas pieļautiem tiesību normu pārkāpumiem, kā vien nepareizu Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punkta nepareizu interpretāciju, ko Administratīvo lietu departaments jau šajā spriedumā ir izvērtējis. Administratīvo lietu departaments nekonstatē, ka apgabaltiesa būtu pieļāvusi pārkāpumus, kas varētu būt par pamatu

tās sprieduma atcelšanai. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir tiesisks un atstājams negrozīts, bet pieteicēja kasācijas sūdzība nav pamatota un ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 19.maija spriedumu, bet Ivara K. kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

9. Nolēmumi administratīvo pārkāpumu lietās

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³panta interpretācija; Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas izdotie ārējie normatīvie akti kā pamats nelabvēlīgu administratīvo aktu izdošanai

1. Kaut arī Administratīvā procesa likuma normās, kas paredz, kādi normatīvie akti var būt par pamatu privātpersonai nelabvēlīga administratīvā akta izdošanai, nav ietverta atruna par valsts pārvaldes iestāžu izdotiem normatīvajiem aktiem, citu likumu normas, kuras paredz konkrētajai valsts pārvaldes iestādei tiesības izdot vispārsaistošus normatīvos aktus saistībā ar Administratīvā procesa likuma 17.panta otro daļu (paredz pārvaldes institūciju izdotu ārējo normatīvo tiesību aktu saistošo spēku līdz 2006.gada 1.janvārim) uzskatāmas par speciālajām normām.

Tādējādi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas atbilstoši kompetencei izdotie ārējie normatīvie akti līdz 2006.gada 1.janvārim varēja būt par pamatu nelabvēlīga administratīvā akta izdošanai (Administratīvā procesa likuma 11.pants, Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrā daļa).

2. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pantā, kas paredz administratīvo atbildību par informācijas nesniegšanu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai, ietvertie vārdi "informācijas nesniegšanu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai pēc tās pieprasījuma" interpretējami šādi: lai varētu iestāties atbildība par šo pārkāpumu, jābūt šādiem apstākļiem: 1) Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija tās uzdevumu veikšanai nepieciešamo informāciju ekspressis verbis no pakalpojumu sniedzēja ir pieprasījusi un 2) pakalpojumu sniedzējs šo informāciju pēc pieprasījuma nav sniedzis (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pants).

3. Lai izveidotos Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³panta normā paredzētā administratīvā pārkāpuma sastāvs, nepieciešams, lai Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija būtu tieši pieprasījusi kādu konkrētu informāciju – tās izdotajā vispārsaistošajā normatīvajā aktā ietverts pienākums personai sniegt informāciju pats par sevi nav uzskatāms par adekvātu pieprasījumu, kura nepildīšana var būt par pamatu administratīvajai atbildībai (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pants un likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4.punkts un 30.panta otrā daļa).

4. Likums "Par telekomunikācijām" neietver pilnvarojumu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai vispārīgo noteiktu informācijas sniegšanas kārtību (likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4.punkts un 30.panta otrā daļa).

2006.gada 14.februārī

Lieta Nr. SKA-40

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicējas SIA "Tele2" pilnvarotajam pārstāvim A.Evertovskim un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam J.Neimanim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA "Tele2" pieteikumu par Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas 2004.gada 31.marta lēmuma Nr.111 administratīvā pārkāpuma lietā atcelšanu, sakarā ar SIA "Tele2" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 9.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (turpmāk – Regulators) atbilstoši likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 9.punktam izdevusi Noteikumus par telekomunikāciju uzņēmuma ar būtisku ietekmi tirgū atzīšanu (turpmāk – Regulatora Noteikumi). Minētos noteikumus Regulatora padome ir apstiprinājusi ar 2002.gada 16.maija lēmumu Nr.27. Regulatora Noteikumi un to grozījumi ir izsludināti oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Noteikumu 10.punkts noteica, ka informācija par uzņēmuma darbību konkrētajā tirgū (informāciju par uzņēmuma darbību starpsavienojuma pakalpojumu tirgū, nomāto pakalpojumu un starpsavienojuma pakalpojuma tirgū) iepriekšējā gada otrajā pusgadā ir jāsniedz līdz 1.februārim.

SIA "Tele2" līdz 2004.gada 1.februārim minēto informāciju nebija iesniegusi. Regulators 2004.gada 12.februārī nosūtījis SIA "Tele2" vēstuli ar atgādinājumu sniegt minēto informāciju līdz 2004.gada 27.februārim. SIA "Tele2" arī līdz 2004.gada 27.februārim minēto informāciju netika iesniegusi.

[2] Regulators, pamatojoties uz likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4.punktu un 30.panta otro daļu, ir izdevis Telekomunikāciju pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un

attiecināšanas metodiku (turpmāk – Metodika). Minētā metodika ir apstiprināta ar Regulatora padomes 2003.gada 29.janvāra lēmumu Nr.35. Metodika un tās grozījumi ir izsludināti oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis". Metodikas 41.punkts paredz, ka uzņēmumam jāizveido vai jāpārkrāto izmaksu uzskaites sistēma ne vēlāk kā viena kalendārā gada laikā no Metodikas stāšanās spēkā. Savukārt tās 44.punkts noteic, ka pēc uzņēmuma izmaksu uzskaites sistēmas sakārtošanas uzņēmums 30 dienu laikā iesniedz Regulatoram šīs metodikas 35.punktā minēto ziņojumu kopā ar revidenta atzinumu.

SIA "Tele2" līdz 2004.gada 25.martam šo informāciju nav iesniegusi.

[3] Regulators 2004.gada 25.martā sastādījis administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.E39-2 par Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 158.³pantā paredzēto pārkāpumu, kas nosaka atbildību par valsts regulējamo sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju rīcībā esošās informācijas nesniegšanu Regulatoram pēc tā pieprasījuma noteiktā termiņā, kā arī par nepatiesas informācijas sniegšanu Regulatoram vai Regulatora likumīgo lēmumu nepildīšanu.

[4] Izskatījusi administratīvā pārkāpuma lietu par SIA "Tele2", Regulatora padome ar 2004.gada 31.martā lēmumu Nr.111 uzlikusi SIA "Tele2" naudas sodu 5000 latus par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pantā paredzēto pārkāpumu. Regulators lēmumā konstatējis, ka SIA "Tele2" ir pārkāpusi Regulatora Noteikumu 10.punktā un Metodikas 35., 41. un 44.punktā noteikto. Regulators lēmumu pamatojis arī ar Administratīvā procesa likuma 4. un 13.pantu, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 22. un 32.pantu, likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 9.panta otro daļu un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 215.¹⁰pantu.

[5] SIA "Tele2" iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūgusi atcelt minēto Regulatora lēmumu. SIA "Tele2" pieteikumā norādījusi vairākus apsvērumus par to, kādēļ tās ieskatā lēmums nav tiesisks un pamatots. Starp šiem argumentiem SIA "Tele2" pieteikumā, citastarp, norādījusi, ka gan Regulatora Noteikumi, gan Metodika kvalificējami kā iekšējie normatīvie akti. Tādējādi Regulatora atsaukšanās uz paša izdoto iekšējo normatīvo aktu nevar kalpot kā pamats SIA "Tele2" saukšanai pie administratīvās atbildības. Tāpat pieteikumā norādīts, ka Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 158.³pantā atbildība paredzēta par informācijas nesniegšanu pēc Regulatora pieprasījuma, bet Metodikā paredzēto informāciju Regulators nav pieprasījis, turklāt Regulatora līdzšinējā prakse ir bijusi tāda, ka informāciju Regulators ir pieprasījis.

[6] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 4.jūnija spriedumu apmierinājusi SIA "Tele2" pieteikumu.

[7] Izskatījusi lietu sakarā ar SIA "Tele2" kasācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 9.maija spriedumu noraidījusi SIA "Tele2" pieteikumu. Apgabaltiesa spriedumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[7.1] No likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4. un 9.punkta secināms, ka likumdevējs ir piešķīris Regulatoram tiesības izdot tāda rakstura normatīvus aktus, kas ir saistoši telekomunikāciju uzņēmumiem.

[7.2] Lai arī tiesību literatūrā tiek norādīts, ka atbilstoši Satversmes sistēmai pārvaldes institūcijas nav tiesīgas izdot ārējus normatīvus tiesību aktus, no Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrās daļas izriet, ka likumdevējs ir noteicis pārejas periodu līdz 2006.gada 1.janvārim. Tādējādi, izvērtējot Regulatora kompetenci ārējo normatīvo aktu izdošanā, ir jāņem vērā likumdevēja vēlme noteikt pārejas periodu, pēc kura beigām Regulatoram zudīs tiesības izdot vispārsaistošus normatīvus aktus. Savukārt, tā kā deleģējums Regulatoram noteikts ar likumu, Regulatora Noteikumi un Metodika ir uzskatāma par ārējiem normatīvajiem aktiem.

[7.3] Regulators pieteicējas rīcībā konstatējis tādus Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.¹panta tiesiskajā sastāvā minētos pārkāpumus kā informācijas nesniegšanu un likumīgo lēmumu nepildīšanu.

[7.4] Attiecībā uz Regulatora Noteikumu 10.punkta iespējamo pārkāpumu, kas pamato Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pantā noteikto administratīvo pārkāpumu, secināms, ka atbilstoši likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 10.panta pirmajai daļai Regulatoram bija tiesības no pieteicējas pieprasīt informāciju. Regulatora vēstulē noteiktais termiņš informācijas sniegšanai atbilst likumā noteiktajam termiņam. Pieteicējai informācija tika pieprasīta saskaņā ar Regulatora Noteikumu 10.punktu, savukārt šie noteikumi izdoti, pamatojoties uz likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 9.punktu, tādējādi informācijas pieprasīšana atbilst Regulatora kompetencei. Tā kā pieteicējai tika atgādināts par informācijas sniegšanu, bet tā nebija to iesniegusi, Regulators pamatoti lēmis par administratīvā soda piemērošanu par Regulatora Noteikumu 10.punktā noteiktās informācijas nesniegšanu.

[7.5] Atbilstoši Metodikas, kas stājās spēkā 2003.gada 8.februārī, 41. un 44.punktam uzņēmumam bija jāizveido vai jāpārkrāto izmaksu uzskaites sistēma ne vēlāk kā līdz 2004.gada 7.februārim. Ņemot vērā apstākli, ka 2004.gada 7.februāris bija sestdiena, Regulatora noteiktais termiņš ziņojuma iesniegšanai bija pareizs. Lietā nav strīda, ka pieteicēja vēl līdz 2004.gada 25.martam Metodikas 35.punktā minēto ziņojumu nebija iesniegusi. No minētā secināms, ka pieteicēja ziņojumu

neiesniedza noteiktā termiņā. No likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 9.panta otrās daļas secināms, ka Regulatoram ir tiesības izdot tiesību aktus attiecībā uz individuāli noteiktu personu – sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju vai lietotāju. Tā kā likumā ir konkrēti noteikts Regulatora lēmumu raksturs – saistošs konkrētām personām, bet pieteicēja ir saukta pie atbildības par vispārsaistoša normatīvā akta – Metodikas – prasību neievērošanu, pieteicējas nodarījums vērtējams kā informācijas nesniegšana Regulatoram pēc tās pieprasījuma noteiktā termiņā. Metodikas 44.punkts paredz, ka uzņēmums Metodikā noteikto informāciju sniedz 30 dienu laikā. Tā kā ārējā normatīvā akta prasības ir saistošas jebkurai personai un Metodikas izdošanas mērķis bija noteikt vienādas prasības vienlaikus visiem telekomunikāciju uzņēmumiem, pieteicējai nebija tiesību atteikties sniegt informāciju, pamatojoties uz apstākli, ka Regulators nav personīgi pieprasījis pieteicējai konkrēto informāciju. Atšķirībā no Regulatora Noteikumu 10.punktā minētās informācijas, no Regulatoru Metodikas 41. un 44.punkta izriet, ka Regulatoram varēja būt zināms tikai galīgais informācijas sniegšanas termiņš, kas izrietēja, pirmkārt, no Metodikas spēkā stāšanās dienas; otrkārt, galīgā termiņa, kādā jāizveido vai jāpārkrāto izmaksu uzskaites sistēma; un, treškārt, galīgā termiņa, kādā jāsniedz informācija. Reālie termiņi bija atkarīgi no katra telekomunikāciju uzņēmuma atsevišķi. Tā kā pieteicēja nebija informējusi Regulatoru par ziņojuma sagatavošanas stadiju, Regulatoram nebija zināms, vai pieteicēja ir nokavējusi sistēmas izveidošanas vai pārkrātošanas termiņu vai vienīgi informācijas sniegšanas termiņu. Tā kā Metodikā ir precīzi noteikts datums, pēc kura telekomunikāciju uzņēmumiem ir jāuzsāk izmaksu uzskaites sistēmas izveidošana vai pārveidošana, nav pamatots pieteicējas apgalvojums, ka grāmatvedības uzskaites sakārtošana atbilstoši Eiropas Savienības prasībām tikusi veikta pirms Metodikas stāšanās spēkā. Šajā gadījumā Regulators nav ticis savlaicīgi informēts par minētajiem apstākļiem, kas ļautu tam pārliecināties, vai pieteicējas izmaksu uzskaites sistēma pilnībā atbilst Regulatora izvirzītajām prasībām.

[7.6] Attiecībā uz pieteicējai noteikto sodu, ņemot vērā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 32.panta otro daļu un likuma "Par telekomunikācijām" 2.panta 1., 4. un 5.punktā noteikto šā likuma mērķi, kā arī apstākli, ka Regulatora Noteikumi nosaka telekomunikāciju uzņēmuma ar būtisku ietekmi tirgū atzīšanu, bet Metodika nosaka telekomunikāciju pakalpojumu izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu, secināms, ka normatīvajos aktos noteiktās informācijas nesniegšana varēja būtiski ietekmēt gan telekomunikāciju pakalpojumu lietotāju, gan telekomunikāciju pakalpojumu sniedzēju intereses un tādēļ pieteicējai ir piemērots samērīgs administratīvais sods.

[8] SIA "Tele2" ir iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. SIA "Tele2" kasācijas sūdzībā apelācijas instances tiesas sprieduma nepareizības pamatošanai ir norādījusi divus argumentus. Pirmkārt, apgabaltiesa nav pareizi izvērtējusi, vai, pamatojoties uz Regulatora izdoto tiesību akta pamata, var saukt pie administratīvās atbildības, ja Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss un Administratīvā procesa likums uzsver, ka administratīvā pārkāpuma atbildība var iestāties tikai par likuma vai Ministru kabineta noteikumu pārkāpumu. Otrkārt, apgabaltiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 250.pantu, jo nepamatoti spriedumā norādījusi, ka ticis pasliktināts citu telekomunikāciju uzņēmumu un pakalpojumu lietotāju stāvoklis; administratīvā procesa laikā netika iesniegti un izvērtēti pierādījumi, kas apliecinātu šādu secinājumu. Turklāt ne iestāde, ne tiesa nav izvērtējusi un pamatojusi pieteicējai piemērotās naudas soda apmēru. SIA "Tele2" kasācijas sūdzībā galvenokārt skaidrojusi pirmā argumenta pamatotību un nozīmīgumu attiecībā uz apgabaltiesas sprieduma tiesiskumu, norādot tālāk minētos apsvērumus.

[8.1] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā to, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 7.pants noteic, ka nevienam nevar piemērot ietekmēšanas līdzekli par administratīvo pārkāpumu citādi kā uz likuma pamata un likumā noteiktajā kārtībā; savukārt šā kodeksa 9.pants noteic, ka administratīvais pārkāpums ir prettiesiska, vainojama darbība, par kuru likumā paredzēta administratīvā atbildība. Administratīvā procesa likuma 11.pants uzsver, ka privātpersonai nelabvēlīgu administratīvo aktu izdot var uz Satversmes, likuma, kā arī uz starptautisko tiesību normu pamata, bet noteiktos gadījumos arī uz Ministru kabineta un pašvaldību saistošo noteikumu pamata.

[8.2] Apgabaltiesa nepamatoti secinājusi, ka likuma "Par telekomunikācijām" 8.pants un Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrā daļa atzīst Regulatora Noteikumus un Metodiku par tādiem normatīvajiem aktiem, ar kuriem var pamatot administratīvā soda piemērošanu. Lai arī likuma "Par telekomunikācijām" 8.pants piešķir tiesības Regulatoram izstrādāt dažādas metodikas un noteikt īpašas prasības telekomunikāciju uzņēmumiem, ne likumā "Par telekomunikācijām", ne likumā "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" nav norādīta Regulatora pieņemto dokumentu vieta normatīvo aktu hierarhijā. Tādēļ konkrētajā gadījumā ir jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 15.panta noteikumi, kas skaidro, kādi normatīvie akti pieder pie ārējiem normatīvajiem aktiem, un šā likuma 1.panta sestā daļa, kas definē terminu "iekšējais normatīvais akts". Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka Regulatora Noteikumu un Metodikas forma un saturs liecina, ka tie vairāk līdzinās pēdējam.

[8.3] Apgabaltiesa nepamatoti plaši interpretējusi likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4. un 9.punktu, secinot, ka likumdevējs ir deleģējis Regulatoram izdot normatīvos aktus. Šis likums konkrēti nenosaka deleģējumu, kā tas, piemēram, ir noteikts likuma "Par uzņēmumu ienākuma nodokli" 27.pantā – Ministru kabinetam noteiktas tiesības izdot noteikumus, kas precizē minētā likuma normu piemērošanu. Likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 10.panta otrā daļa Regulatoram piešķir tikai tiesības iesniegt normatīvo aktu projektus Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Attiecībā uz šo pārkāpumu apgabaltiesa nav arī ņēmusi vērā Administratīvā procesa likumā nostiprināto likuma atrunas principu un tiesiskuma principu, kā arī tiesību literatūrā izteiktās atziņas par deleģēto likumdošanu.

[8.4] Tas, ka Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrā daļa Regulatora Noteikumiem un Metodikai piešķir ārēja normatīva akta raksturu, pats par sevi nerada Regulatoram tiesības balstīt uz šiem normatīvajiem aktiem pieteicējai nelabvēlīgu administratīvo aktu. Pati šī norma šos normatīvos aktus neatzīst par Ministru kabineta noteikumiem, un tādēļ, ievērojot Administratīvā procesa likuma 11.pantā doto normatīvo aktu izsmeļošo uzskaitījumu, tie nav piemērojami administratīvā akta pamatošanai.

[8.5] Apgabaltiesa, atzīstot Regulatora tiesības ārēja normatīva akta pieņemšanai, radījusi situāciju, kad iestāde gan pieņem normatīvo aktu, gan soda par šī normatīva akta neievērošanu. Tā kā likums nenorāda Regulatora pieņemto normatīvo aktu juridisko dabu un augstākas iestādes tiesības atcelt šādu normatīvo aktu, privātpersonām nav nekādu iespēju ietekmēt likumam neatbilstošus vai likuma noteikumus paplašinošu normatīvo aktu neizdošanu. Līdz ar to apšaubāms, ka likumdevēja mērķis bija piešķirt Regulatoram nekontrolējamās tiesību jaunrades iespējas.

[8.6] Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pants būtisku priekšnoteikumu administratīvā pārkāpuma konstatēšanai izvirza informācijas neiesniegšanu noteiktajā termiņā. Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā to: tā kā termiņi likumā nav norādīti un arī Regulators konkrētos termiņus nav norādījis, tāpēc nebija pamata konstatēt jebkādu termiņa nokavējumu.

[9] Regulators ir iesniedzis paskaidrojumus par SIA "Tele2" kasācijas sūdzību, kuros norādījis, ka minēto Administratīvās apgabaltiesas spriedumu uzskata par pamatotu, bet kasācijas sūdzība ir noraidāma. Regulators paskaidrojumos ir sniedzis tā viedokli attiecībā uz trīs jautājumiem, tas ir, par Regulatora izdoto noteikumu un metodikas normatīvo raksturu; par Regulatora tiesībām izdot ārējus normatīvos aktus; par Regulatora izdoto noteikumu un metodikas normu vietu normatīvo aktu juridiskā spēka hierarhijā.

Attiecībā uz pirmo jautājumu Regulators norādījis: tā kā noteikumi un metodika satur abstrakta rakstura vispārīgus noteikumus, kas ir saistoši abstraktam sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju lokam, tie regulē tiesiskās attiecības starp Regulatoru un sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, tie ir piemērojama vairākkārtīgi un to normas ir saistošas sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem, Regulatora izdotie noteikumi un metodika pēc sava satura un adresāta ir atzīstami par ārējiem normatīvajiem aktiem.

Attiecībā uz otro jautājumu Regulators norādījis, ka atbilstoši valsts pārvaldes pamatprincipiem valsts kā sākotnējā publisko tiesību juridiskā persona var nodot daļu savu funkciju un atbildību arī no valsts atvasinātām publisko tiesību personām, kurām tādā gadījumā ir vajadzīgas atbilstošas pilnvaras regulēt savu atbildības jomu ar pašu radītām normām. Tādēļ, lai regulācija būtu vispārēji tiesiski saistoša un obligāta, noteiktiem subjektiem, piemēram, Regulatoram, Latvijas Bankai, Finanšu un kapitāla tirgus uzraudzības komisijai, tiek piešķirtas tiesības izdot tiesību normas. Pilnvarojums izdot noteikumus tiek iekļauts likumā (formālajā nozīmē), un pret šiem noteikumiem tiek izvirzītas tādas pašas prasības kā pret Ministru kabineta noteikumiem, tas ir, jāpastāv izdošanas pamatam, jāievēro pilnvarojuma apmērs, izsludināšana u.c. prasības. Konkrētajā gadījumā Regulatora Noteikumu un Metodikas izdošana ir notikusi uz likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4. un 9.punkta pamata, to izdošanā Regulators ir ievērojis visas tās pašas prasības kā Ministru kabineta noteikumu izdošanas gadījumā.

Savukārt attiecībā uz trešo jautājumu Regulators norādījis, ka, ņemot vērā Regulatora vietu valsts pārvaldes iekārtas sistēmā un apstākli, ka vēl pirms Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās tam bija ar likumiem piešķirtas tiesības izdot ārējus normatīvus aktus, jo citādi tas nespētu īstenot sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas funkciju, pārejas posmā – līdz 2006.gada 1.janvārim – atbilstoši Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrajai daļai Regulatora Noteikumi un Metodika juridiskā spēka hierarhijā ir nākamie aiz Ministru kabineta noteikumiem.

[10] Tiesas sēdē SIA "Tele2" pārstāvis uzturēja kasācijas sūdzību. Regulatora pārstāvis kasācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[11] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.pantam tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu un argumentus, kas minēti kasācijas sūdzībā.

[12] Galvenais kasācijas arguments konkrētajā lietā attiecas uz Regulatora Noteikumu un Metodikas juridisko dabu un to, vai no šiem

normatīvajiem aktiem izrietošais pienākums iesniegt informāciju var kalpot par pamatojumu privātpersonai nelabvēlīgam administratīvajam aktam.

[13] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrajai daļai, ja likums paredz pārvaldes iestādei kompetenci izdot ārējus normatīvus aktus, juridiska spēka hierarhijā šādi normatīvie akti ir nākamie pēc Ministru kabineta noteikumiem un zaudē spēku 2006.gada 1.janvārī.

Ņemot vērā iepriekš minēto tiesību normu, vispirms jānoskaidro, vai likums paredzēja Regulatoram kompetenci izdot ārējus normatīvus aktus.

[14] Likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 9.punkts noteica, ka Regulators izstrādā un laikrakstā "Latvijas Vēstnesis" publicē procedūru un kritērijus to telekomunikāciju uzņēmumu noteikšanai, kuriem ir būtiska ietekme konkrētajā tirgū, kā arī nosaka un publicē speciālās prasības šo uzņēmumu darbībai, tostarp informācijas sniegšanas saistībām.

Kā izriet no minētās tiesību normas, likums ir paredzējis kompetenci Regulatoram izdot normatīvus aktus, kas ir saistoši telekomunikāciju uzņēmumiem, tātad ārējos normatīvus aktus. Likums ir arī konkretizējis ietvaru, kādā Regulators var izdot normatīvus aktus, tostarp arī attiecībā uz informācijas sniegšanas saistībām.

Kaut arī Administratīvā procesa likuma 11.pantā nav norādīts, ka valsts pārvaldes iestādes noteikumi šādā gadījumā var būt par pamatu privātpersonai nelabvēlīga administratīvā akta izdošanai, likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 9.punkts saistībā ar Administratīvā procesa likuma 17.panta otro daļu uzskatāms par speciālo normu, kas šādu situāciju līdz 2006.gada 1.janvārim pieļauj.

Ievērojot iepriekšēikto, Regulatora noteikumi uzskatāmi par ārējo normatīvo aktu un to neievērošana konkrētajā gadījumā varēja būt par pamatu administratīvā soda uzlikšanai.

Tādējādi kasācijas sūdzības arguments par to, ka konkrētajā gadījumā attiecībā uz SIA "Tele2" nevarēja piemērot Regulatora Noteikumus, nav pamatots.

[15] Metodika izdota, pamatojoties uz likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4.punktu un 30.panta otro daļu. Atbilstoši likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4.punktam Regulators apstiprina izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodiku, kā arī izstrādā pakalpojumu tīro izmaksu noteikšanas metodiku. Savukārt atbilstoši šā likuma 30.panta otrajai daļai, Regulatoram ir tiesības noteikt telekomunikāciju pakalpojumu tarifu un izmaksu aprēķināšanas metodiku un tarifu publicēšanas kārtību.

Atšķirībā no 8.panta pirmās daļas 9.punkta (sk. sprieduma 14.iedaļu) likums nav pilnvarojis Regulatoru noteikt arī informācijas sniegšanas kārtību. Likuma pilnvarojums attiecas tikai uz tarifu un izmaksu aprēķināšanu un attiecināšanu. Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā, nosakot uzņēmumam pienākumu iesniegt ziņojumu, Regulators ir pārkāpis likumā noteikto pilnvarojumu.

Satversmes tiesa norādījusi, ka pat Ministru kabinets var izdot noteikumus tikai likumā noteiktajos gadījumos un likuma ietvaros. Tiesības noregulēt kādu jautājumu ar normatīvu aktu var tikt deleģētas Ministru kabinetam, taču tas var notikt tikai ar Saeimas ziņu un Saeimas noteiktajā apmērā (sk. 9. un 10.iedaļu Satversmes tiesas 2005.gada 21.novembra spriedumā lietā Nr.2005-03-0306). Administratīvo lietu departamenta ieskatā iepriekšteiktais vēl jo vairāk attiecināms arī uz valsts iestāžu izdotajiem ārējiem normatīvajiem aktiem.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 11.panta otrajam teikumam Ministru kabineta noteikumi var būt par pamatu privātpersonai nelabvēlīgam administratīvajam aktam tikai tad, ja likumā tieši vai netieši ir ietverts pilnvarojums, izdodot noteikumus, tajos paredzēt šādus administratīvos aktus. Administratīvo lietu departamenta ieskatā šis princips vēl jo vairāk attiecināms uz valsts iestāžu, konkrētajā gadījumā – Regulatora izdotajiem ārējiem normatīvajiem aktiem.

Tā kā Regulators, nosakot pienākumus iesniegt ziņojumu, ir pārkāpis likumā noteikto pilnvarojumu, Metodikas 44.punkts nevarēja būt par pamatu administratīvā soda uzlikšanai.

Ievērojot iepriekš teikto, pamatots ir kasācijas sūdzības arguments, ka administratīvo sodu Regulators nevarēja pamatot ar Metodiku.

[16] Turklāt Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pants, pamatojoties uz kuru SIA "Tele2" ir uzlikts sods, noteic, ka attiecīgo sodu var uzlikt par valsts regulējamo sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju rīcībā esošās informācijas nesniegšanu Regulatoram pēc tā pieprasījuma noteiktā termiņā, kā arī par nepatiesas informācijas sniegšanu vai Regulatora likumīgo lēmumu nepildīšanu.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā tiesību normā minētie vārdi "informācijas nesniegšanu Regulatoram pēc tā pieprasījuma" interpretējami tādā veidā: lai varētu iestāties atbildība sakarā ar šo pārkāpumu, jāpastāv šādiem apstākļiem: 1) Regulators tā uzdevumu veikšanai nepieciešamo informāciju *ekspresis verbis* no pakalpojumu sniedzēja ir pieprasījis un 2) pakalpojumu sniedzējs šo informāciju pēc pieprasījuma nav sniedzis. Iepriekš teiktais saskan ar likuma "Par telekomunikācijām" 9.panta 1.punktu, kas noteic Regulatora tiesības

10 dienu laikā saņemt no telekomunikāciju uzņēmumiem informāciju un attiecīgo personu rakstveida un mutvārdu paskaidrojumus, kā arī likuma "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem" 10.panta pirmo daļu, kas noteic, ka Regulators, pildot likumā noteiktos uzdevumus, ir tiesīgs pieprasīt un saņemt no sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem šo uzdevumu veikšanai nepieciešamo informāciju. Tātad likumdevējs ir apveltījis Regulatoru ar tiesībām pieprasīt informāciju un tiesībām šī pieprasījuma nepildīšanas gadījumā uzlikt administratīvo sodu. Turklāt, kā kasācijas sūdzībā un mutvārdu paskaidrojumos norādīja SIA "Tele2" pārstāvis, tas atbilst Regulatora praksei.

No apgabaltiesas sprieduma izriet, ka Regulators *ekspresis verbis* ir pieprasījis tikai informāciju, ko tam bija tiesības saņemt atbilstoši Regulatora Noteikumiem. Informāciju, kuras nepieciešamība izrietēja no Metodikas, Regulators *ekspresis verbis* pieprasījis nebija. Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departamenta ieskatā attiecībā uz SIA "Tele2" par Metodikā paredzētās informācijas nesniegšanu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pantu piemērot nevarēja.

Tā kā pārsūdzētajā Regulatora lēmumā sods ir uzlikts par diviem pārkāpumiem – informācijas nesniegšanu atbilstoši Regulatora noteikumiem un informācijas nesniegšana atbilstoši Metodikai, par nepamatotu atzīstams apgabaltiesas secinājums, ka administratīvais sods ir piemērots tiesiski.

[17] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, apgabaltiesas spriedums ir atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 9.maija spriedumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Patvarības jēdziens Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.panta izpratnē un šajā normā paredzētā pārkāpuma sastāvs

1. *Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.pantā noteiktā administratīvā pārkāpuma sastāvu veido: administratīvā pārkāpuma objekts – pārvaldes kārtība; administratīvā pārkāpuma objektīvā puse – aktīvas darbības, kas izdarītas, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, ja šo darbību rezultātā nav nodarīts būtisks kaitējums; administratīvā pārkāpuma subjektīvā puse – ar nodomu izdarīts pārkāpums; administratīvā pārkāpuma subjekts – persona, kura sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.*

Ar noteikto pārvaldes kārtību šīs normas un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa četrpadsmitās nodaļas izpratnē ir saprotama tiesību normās noteiktā izpildvaras administratīvo funkciju īstenošana (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 9.pants).

2. *Pārkāpumos pret pārvaldes kārtību administratīvo pārkāpumu subjekti ir personas, kurām valsts pārvaldes institūcijās nav dienesta pienākumu un kuras šo institūciju darbību apdraud no ārienes (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 14.nodaļa).*

3. *Persona, rīkojoties privāto tiesību jomā, kaut arī aizskarot kādas citas personas subjektīvās tiesības, nevar veikt patvarību Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.panta izpratnē, jo tiesību normu pārkāpumi privāttiesību jomā nav vērsti uz pārvaldes kārtības apdraudēšanu. Tādējādi arī strīdi par īres tiesisko attiecību pastāvēšanu starp diviem privāto tiesību subjektiem ir risināmi Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, un šos gadījumus nav pamata vērtēt kā patvarību (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.pants).*

2006.gada 27.oktobrī

Lieta Nr. SKA-303

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Miņa
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas SIA "Tango projekts" pārstāvei zvērinātai advokātei V.Celmiņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz SIA "Tērbatas centrs" (no 2005.gada 2.novembra – SIA "Tango projekts") pieteikumu par Rīgas domes Administratīvās komisijas 2004.gada 14.jūlija lēmuma Nr.D57-25-35 atcelšanu, sakarā ar SIA "Tango projekts" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.marta spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pašvaldības policijas Centra rajona pārvaldes Administratīvās uzraudzības nodaļas inspektore 2004.gada 22.aprīlī sastādījusi administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.1.4.71276. Protokolā konstatēts, ka Aleksandrs J. patvaļīgi izmanto dzīvojamās telpas Rīgā, Dzirnau ielā (..) bez īres līguma, tādējādi neievērojot Ministru padomes 1993.gada 26.aprīļa lēmuma Nr.211 "Par dzīvojamo telpu lietošanas noteikumiem" 2.punktu. Līdz ar to Aleksandrs J. izdarījis administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – LAPK) 176.pantā.

[2] Rīgas domes Administratīvās komisijas Centra rajona apakškomisija (turpmāk – Centra rajona apakškomisija) ar 2004.gada 5.maija lēmumu Nr.D57-18-57 izbeigusi lietvedību Aleksandra J. administratīvā pārkāpuma lietā, jo nav administratīvā pārkāpuma sastāva. Lēmumā secināts, ka atsauce administratīvā pārkāpuma protokolā uz likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta pārkāpumu nedod pietiekamu pamatu atzīt, ka Aleksandrs J. ir persona, kas izdarījusi LAPK 176.pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu.

[3] Izskatījusi SIA "Tērbatas centrs" sūdzību par Centra rajona apakškomisijas 2004.gada 5.maija lēmumu, Rīgas domes Administratīvā komisija ar 2004.gada 14.jūlija lēmumu Nr.57-25-35 atstājusi negrozītu apstrīdēto lēmumu. Lēmumā norādīts, ka atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 44.pantam šis jautājums risināms tikai civiltiesiskā ceļā.

[4] Administratīvajā rajona tiesā 2004.gada 4.augustā saņemts SIA "Tērbatas centrs" pieteikums, kurā lūgts atcelt Rīgas domes Administratīvās komisijas 2004.gada 14.jūlija lēmumu Nr.D57-25-35, atzīt, ka Aleksandrs J. ir izdarījis LAPK 176.pantā paredzēto pārkāpumu un saukt viņu pie administratīvās atbildības. Pieteikums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

[4.1] Aleksandrs J. patvaļīgi aizņēmis un lieto pieteicējas īpašumā esošo dzīvokli Rīgā, Dzirnau ielā (.), jo pieteicēja nav noslēgusi ar Aleksandru J. dzīvojamās telpas īres līgumu atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta otrajai daļai. Aleksandrs J. ir patvaļīgi uzsācis dzīvojamās telpas lietošanu, apejot likumā noteikto dzīvojamo telpu aizņemšanas un lietošanas kārtību, kas ir atzīstama par patvarību LAPK 176.panta izpratnē.

[4.2] Aleksandrs J. nav veicis maksājumus par dzīvokļa īri un komunālajiem pakalpojumiem.

[4.3] S.G. pēc pilngadības sasniegšanas 2002.gada 2.janvārī noslēdza dzīvojamās telpas īres līgumu ar pieteicēju par dzīvojamās platības Rīgā, Dzirnau ielā (.) īri, vienojoties, ka dzīvojamo telpu izmantos tikai S.G. Šajā gadījumā nav piemērojama likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 14.panta ceturta daļa, jo Aleksandrs J. nav mirušā īrnieka (S.G.) ģimenes loceklis.

[4.4] Pieņemot lēmumu, Rīgas domes Administratīvā komisija nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 62.panta trešo daļu, 67.panta otrās daļas 6.punktu un trešo daļu, kā arī 81.panta ceturto daļu.

Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 17.decembra spriedumu noraidījusi SIA "Tērbatas centrs" pieteikumu par Rīgas domes Administratīvās komisijas 2004.gada 14.jūlija lēmuma Nr.D57-25-35 atcelšanu.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 2.marta spriedumu noraidījusi SIA "Tango projekts" pieteikumu par Rīgas domes Administratīvās komisijas 2004.gada 14.jūlija lēmuma Nr.D57-25-35 atcelšanu. Spriedums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Patvarība, patvaļa izpaužas kādas darbības izdarīšanā, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, ja šīs darbības apstrīd valsts, pašvaldība vai kāda cita fiziska vai juridiska persona (*Juridisko terminu vārdnīca. – Rīga: Nordik, 1998, 193.lpp.*). Nodarījumu pret pārvaldes kārtību subjekti ir fiziskas personas, kas vairumā gadījumu nav amatpersonas; šos nodarījumus parasti izdara personas, kurām valsts pārvaldes institūcijās nav dienesta pienākumu un kuras šo institūciju darbību apdraud no ārienes (*Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999, 294.lpp.*). Tādējādi secināms, ka likumā paredzētā kārtība ir saistīta ar

valsts pārvaldes iestāžu un amatpersonu darbībām (piemēram, tiesu izpildītāju vai policijas darbinieku likumā paredzētā darbība) un šīs kārtības apiešana ir patvarība. Persona, rīkojoties privāto tiesību jomā, kaut arī pārkāpjot kādas citas personas subjektīvās tiesības, nevar veikt patvarību LAPK 176.panta izpratnē. Minēto pamato arī apstākļi, ka līdz 1990.gada 21.decembrim administratīvā atbildība par dzīvojamo telpu lietošanas noteikumu pārkāpšanu bija paredzēta LAPK 151.pantā. Minētais pants bija iekļauts Sevišķās daļas vienpadsmitajā nodaļā "Administratīvie pārkāpumi būvniecībā, pilsoņu dzīvokļa tiesību ievērošanā, dzīvokļu un komunālajā saimniecībā un labiekārtošanā", nevis nodaļā par pārkāpumiem, kas apdraud noteikto pārvaldes kārtību. Situācijā, kad persona atrodas dzīvoklī vairākus gadus un lietā pastāv strīds par īres tiesisko attiecību pastāvēšanu, nav pamata runāt par patvarību. Šāds strīds risināms saskaņā ar Civillikuma noteikumiem Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

[5.2] Ņemot vērā LAPK 7.panta pirmo daļu un 272.pantu, Centra rajona apakškomisija ir pareizi izvērtējusi konkrētos lietas apstākļus un pamatoti secinājusi, ka Aleksandra J. darbības, lietojot dzīvokli bez rakstveida īres līguma esamības, nav kvalificējas kā LAPK 176.panta pārkāpums.

[5.3] Saskaņā ar LAPK 239.panta 1.punktu lietvedību administratīvā pārkāpuma lietā nevar iesākt, bet iesāktā lietvedība jāizbeidz, ja nav bijis notikuma vai tajā nav administratīvā pārkāpuma sastāva. Ņemot vērā, ka Aleksandra J. darbības nav konstatējamas administratīvā pārkāpuma sastāvs, Centra rajona apakškomisija pamatoti pieņēmusi lēmumu par lietvedības izbeigšanu.

[5.4] Nav pamatota pieteicējas norāde, ka lietas izskatīšanā iestādē kā ieinteresētā persona nav pieaicināts SIA "Tērbatas centrs" pārstāvis, tādējādi liedzot sniegt paskaidrojumus šajā lietā. Administratīvā procesa likuma 62.panta pirmā daļa noteic, ka, lemjot par tāda administratīvā akta izdošanu, kurš varētu būt nelabvēlīgs adresātam vai trešajai personai, iestāde noskaidro un izvērtē adresāta vai trešās personas viedokli un argumentus šajā lietā. Konkrētajā gadījumā administratīvais akts nav nelabvēlīgs ne adresātam, ne trešajai personai, jo nevienam no viņiem nenodibina, negroza, nekonstatē vai neizbeidz konkrētas tiesiskās attiecības un neatzīst par vainīgu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā. Uzklaušanās iestādē nepieciešama faktisko apstākļu noskaidrošanai, lai varētu pieņemt objektīvu lēmumu, un galvenokārt balstīta uz lietas faktisko apstākļu noskaidrošanu. Izvērtējot lietas apstākļus, secināms, ka Centra rajona apakškomisijas rīcībā bija ziņas par lietas faktiskajiem apstākļiem. Turklāt pieteicējas neuzaicināšana uz sēdi nevarēja pēc būtības ietekmēt lēmuma rezultātu.

[6] SIA "Tango projekts" par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.marta spriedumu iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot atcelt minēto spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] Tiesa ir nepareizi tulkojusi un piemērojusi LAPK 176.pantu. Minētais pants iekļauts nodaļā "Administratīvie pārkāpumi, kas apdraud noteikto pārvaldes kārtību". Jēdziens "noteikta pārvaldes kārtība" ir tulkojams paplašināti, uz to attiecinot ne tikai valsts vai pašvaldības pārvaldes kārtības apdraudējumu, bet arī valstī noteikto tiesisko kārtību, kuras uzdevums ir nepieļaut privātā tiesību subjekta apdraudējumu. Tiesa atsaukusies uz U.Krastiņa, V.Liholajas un A.Niedres grāmatā "Krimināltiesības" minēto patvarības jēdzienu. Šajā definīcijā ir minēta pārvaldes kārtība, nevis valsts pārvaldes kārtība. Definīcijā arī ir minēts, ka šos nodarījumus parasti izdara personas, kurām valsts pārvaldes institūcijās nav dienesta pienākumu un kuras šo institūciju darbību apdraud no ārienes. No minētā var secināt, ka nodarījumus saistībā ar patvarību var izdarīt arī personas, kas nav valsts dienestā (nav personai uzticēti dienesta pienākumi), tātad arī privātpersonas, un šie nodarījumi (patvarība), kas vērsti uz pārvaldes kārtības apdraudējumu, var attiekties ne tikai uz valsts vai pašvaldības pārvaldes kārtības apdraudējumu, bet arī uz valstī noteikto tiesisko kārtību, kuras uzdevums ir nepieļaut privātā tiesību subjekta apdraudējumu. Tādējādi no šīs definīcijas nevar viennozīmīgi secināt, kā to ir darījusi tiesa, ka likumā paredzētā kārtība ir saistīta tikai ar valsts pārvaldes iestāžu un amatpersonu darbībām un lietā par patvarīgu dzīvojamās telpas aizņemšanu nav pamata runāt par patvarību, bet strīds risināms saskaņā ar Civillikuma noteikumiem Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Lietā nav citu pierādījumu, kas apstiprina šo tiesas viedokli. Secinot minēto, tiesa ir sašaurināti interpretējusi LAPK 176.pantu. No LAPK 176.panta izriet, ka patvarība ir kādas darbības izdarīšana patvarīgi, apejot likumā noteikto kārtību. Savukārt likumā noteiktās kārtības ievērošanu nodrošina valsts pārvaldes aparāts. To nosaka arī Valsts pārvaldes iekārtas likums, kurš definē valsts pārvaldes mērķus un uzdevumus, tostarp nodrošināt tiesisku valsts pārvaldi, tātad arī tiesisko kārtību valstī. Aleksandrs J., rīkojoties prettiesiski un neievērojot likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 2.panta otro daļu un 9.pantu, ir apdraudējis arī valstī noteikto pārvaldes kārtību, kuras sastāvdaļa ir likumu ievērošana. Tādējādi administratīvā pārkāpuma objekts konkrētajā gadījumā ir noteiktās pārvaldes kārtības apdraudējums, kas izpaužas kā dzīvokļa īpašnieces tiesību aizskārums, ierobežojot ar pārvaldes kārtību aizsargātās tiesības uz īpašuma (dzīvokļa) likumīgu pārvaldīšanu un izmantošanu. Ir konstatējams LAPK 176.pantā

norādītā administratīvā pārkāpuma sastāvs un Aleksandrs J. ir saucams pie administratīvās atbildības saskaņā ar šo pantu.

[6.2] Tiesa spriedumā ir konstatējusi, ka Aleksandrs J. atrodas dzīvoklī vairākus gadus, taču lietā nav pierādījumu, kas apstiprinātu šo faktu. Secinot minēto, tiesa ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 251.panta piektās daļas 1.punktu. Tiesa ir atzinusi par patiesiem Aleksandra J. paskaidrojumus, ka dzīvoklī Dzirnau ielā (..) viņš dzīvo no 2000.gada 10.janvāra. SIA "Tango projekts" minēto apstrīdēja. Šāds tiesas secinājums ir pretrunā ar citiem lietā esošajiem pierādījumiem. Fakts, ka Aleksandrs J. patvarīgi izmanto šo dzīvokli, tātad arī uzturas šajā dzīvoklī, ir konstatēts inspektora 2004.gada 22.aprīlī sastādītajā administratīvā pārkāpuma protokolā Nr.1.4.71276. Protokolā konstatēts, ka Aleksandra J. reģistrācijas (pieraksta) vieta ir (..), Jelgavā. Šis fakts lietā nav vērtēts. Lietā nav citu pierādījumu, kas apstiprinātu, ka Aleksandrs J. dzīvo šajā dzīvoklī jau vairākus gadus. Tiesa nav vērtējusi Aleksandra J. 2004.gada 22.aprīļa paskaidrojumu Rīgas pašvaldības policijas Centra rajona darbiniecei, kurā viņš atzina, ka īres līgums nav noslēgts un Aleksandrs J. strīda dzīvoklī nav iemītināts kā īrnieka ģimenes loceklis. Minētais apliecina viņa patvarīgās darbības.

[6.3] Tiesa, taisot spriedumu, ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmās daļas 1.punktu, jo nav pārbaudījusi apelācijas sūdzībā norādīto, ka administratīvais akts izdots, neievērojot procesuālos priekšnoteikumus. Administratīvajā aktā nav minēti pierādījumi, ar kuriem pamatoti Administratīvās komisijas secinājumi un argumenti. Pieņemot apstrīdēto administratīvo aktu, ir pārkāpts LAPK 244.pants.

[6.4] Nevar piekrist tiesas atzinumam, ka SIA "Tērbatas centrs" uzaicināšana administratīvās lietas izskatīšanā iestādē nebija nepieciešama, jo administratīvais akts nav nelabvēlīgs SIA "Tērbatas centrs". SIA "Tērbatas centrs" bija jāpieaicina lietas izskatīšanā iestādē, jo izdots administratīvais akts aizskar SIA "Tērbatas centrs" intereses tādējādi, ka Aleksandrs J. patvarīgi aizņem strīda dzīvokli, turpina prettiesiskās darbības un ar savām darbībām kaitē dzīvokļa īpašnieci SIA "Tērbatas centrs". Nevar piekrist arī tiesas viedoklim, ka, iestādei pieņemot apstrīdēto administratīvo aktu, SIA "Tērbatas centrs" viedoklis ir uzklauts. SIA "Tērbatas centrs" savu viedokli iestādei neizteica. Tas tika izteikts tikai SIA "Tērbatas centrs" izpilddirektora 2004.gada 20.aprīļa sniegtajos paskaidrojumos Rīgas pašvaldības policijas Centra rajona pārvaldes Administratīvās uzraudzības nodaļas vecākajam inspektoram un 2004.gada 26.aprīļa iesniegumā Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes 21.policijas nodaļas priekšniekam. Tiesa nevērtēja arī atbildētājas pārstāves paskaidrojumus pirmās instances tiesas sēdē, ka jau pirms lietas

izskatīšanas "viss bija skaidrs" un sūdzības iesniedzējas pieaicināšanu lietas izskatīšanā viņa uzskatīja par nelietderīgu. Minētais norāda uz to, ka lēmums administratīvā pārkāpuma lietā tika pieņemts nevis pēc vispusīgas, pilnīgas un objektīvas visu lietas materiālu izskatīšanas, bet gan jau pirms lietas izskatīšanas. Turklāt Aleksandrs J. tika uzaicināts uz lietas izskatīšanu iestādē, bet ieinteresētā persona SIA "Tērbatas Centrs" netika uzaicināta, tādējādi liedzot tai iespēju izteikt viedokli par Aleksandra J. paskaidrojumiem un iesniegt papildu pierādījumus. Ar šādu iestādes rīcību tika pārkāpts Administratīvā procesa likuma 14.¹pantā noteiktais procesuālā taisnīguma princips. Minētie fakti apstiprina, ka iestādei saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 62.panta trešo daļu, izdodot administratīvo aktu, bija pienākums norādīt iemeslu, kādēļ SIA "Tērbatas centrs" viedoklis un argumenti iestādē netika uzklausi.

[7] Senāta Administratīvo lietu departamenta tiesas sēdē SIA "Tango projekts" pārstāve uzturēja kasācijas sūdzību, pamatojoties uz tajā norādītajiem motīviem.

Pārējie procesa dalībnieki uz tiesas sēdi nebija ieradušies, kaut gan par tiesas sēdes vietu un laiku tiem paziņots savlaicīgi un pienācīgā kārtībā. Pastāvot šādiem apstākļiem, Administratīvo lietu departaments atzina, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 342.pantam lietu var izskatīt bez šo procesa dalībnieku klātbūtnes tiesas sēdē.

Motīvu daļa

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmo daļu tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Savukārt no minētā likuma 325.panta izriet, ka kasācijas instances tiesas kompetencē ir izvērtēt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārkāpusi materiālo vai procesuālo tiesību normas.

[9] Administratīvo lietu departaments uzskata par nepamatotu SIA "Tango projekts" viedokli, ka administratīvā pārkāpuma objekts konkrētajā gadījumā ir noteiktās pārvaldes kārtības apdraudējums, kas izpaužas kā dzīvokļa īpašnieces SIA "Tango projekts" tiesību aizskārums, ierobežojot ar pārvaldes kārtību aizsargātās tiesības uz īpašuma (dzīvokļa) likumīgu pārvaldīšanu un izmantošanu. Proti, pieteicējas ieskatā Aleksandrs J., aizņemot dzīvojamo telpu bez īres līguma, ir rīkojies patvaļīgi un līdz ar to izdarījis administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts LAPK 176.pantā.

[9.1] No apgabaltiesas sprieduma izriet, ka SIA "Tango projekts" pārsūdzējusi tiesā lēmumu, ar kuru izbeigta lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā, pamatojoties uz LAPK 239.panta 1.punktu.

LAPK 239.panta 1.punkts noteic, ka lietvedība administratīvā pārkāpuma lietā jāizbeidz, ja nav bijis notikuma vai tajā nav administratīvā pārkāpuma sastāva.

Administratīvā pārkāpuma sastāvu veido administratīvā pārkāpuma objekts, objektīvā puse, subjekts un subjektīvā puse. Ja kaut viena no administratīvā pārkāpuma sastāvu veidojošām pazīmēm iztrūkst, atzīstams, ka nodarījumā nav administratīvā pārkāpuma sastāva.

LAPK 176.pants (redakcijā, kas bija spēkā 2004.gada 22.aprīlī), kas ietverts četrpadsmitajā nodaļā "Administratīvie pārkāpumi, kas apdraud noteikto pārvaldes kārtību", noteica, ka par patvaļību, tas ir, kādas darbības izdarīšanu patvaļīgi, apejot likumā noteikto kārtību, ja šīs darbības tiesiskumu apstrīd cita persona, valsts vai sabiedriskais uzņēmums, iestāde vai organizācija, ja šī patvaļība nav saistīta ar ievērojama zaudējuma nodarīšanu, – uzliek naudas sodu līdz 250 latiem.

No minētās tiesību normas izriet, ka administratīvā pārkāpuma sastāvu veido: administratīvā pārkāpuma objekts – pārvaldes kārtība; administratīvā pārkāpuma objektīvā puse – aktīvas darbības, kas izdarītas, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, un ja šo darbību tiesiskumu apstrīd cita persona, valsts vai sabiedriskais uzņēmums, iestāde vai organizācija, un šo darbību rezultātā nav nodarīts būtisks kaitējums; administratīvā pārkāpuma subjektīvā puse – ar nodomu izdarīts pārkāpums; administratīvā pārkāpuma subjekts – (atbilstoši LAPK 12.pantam) persona, kura sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.

[9.2] Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir jāpārbauda, vai konkrētajā gadījumā iztrūkst kāda no administratīvā pārkāpuma pazīmēm, kas paredzēta LAPK 176.pantā, lai pieņemtu lēmumu par lietvedības izbeigšanu administratīvā pārkāpuma lietā.

Kā jau minēts iepriekš, LAPK 176.pants ir ietverts četrpadsmitajā nodaļā "Administratīvie pārkāpumi, kas apdraud noteikto pārvaldes kārtību". Valsts pārvaldes iekārtas likuma 9.pants noteic, ka valsts pārvalde Ministru kabineta vadībā pilda izpildvaras administratīvās funkcijas (valsts pārvaldes funkcijas), kas sastāv no atsevišķiem pārvaldes uzdevumiem un atbildības par to izpildi. Tādējādi ar noteikto pārvaldes kārtību LAPK četrpadsmitās nodaļas izpratnē ir saprotama tiesību normās noteikta izpildvaras administratīvo funkciju īstenošana. Minēto apliecina arī LAPK četrpadsmitajā nodaļā iekļautie administratīvo pārkāpumu sastāvi, citastarp: ļaunprātīga nepakļaušanās policijas darbinieka vai zemessarga likumīgam rīkojumam vai prasībai; necieņa pret izziņas, izmeklēšanas un prokuratūras iestādēm; kontroles, uzraudzības vai izmeklēšanas funkciju realizējošas valsts institūciju amatpersonu likumīgo prasību

neizpildīšana; policijas kontroles noteikumu pārkāpšana; dzīvošana bez pasēs vai deklarētas dzīvesvietas; izvairīšanās no reģistrācijas Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes teritoriālajās nodaļās; apzināti nepatiesu ziņu sniegšana dzīvesvietas deklarēšanas iestādēm; valsts robežas režīma pārkāpšana; patvaļīga iekļūšana militārajos objektos un militāro objektu aprikojuma bojāšana.

Turklāt iepriekšminētajos administratīvajos pārkāpumos pret pārvaldes kārtību administratīvo pārkāpumu subjekti ir personas, kurām valsts pārvaldes institūcijās nav dienesta pienākumu un kuras šo institūciju darbību apdraud no ārienes.

[9.3] Līdz ar to Administratīvo lietu departaments uzskata, ka apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka persona, rīkojoties privāto tiesību jomā, kaut arī pārkāpjot kādas citas personas subjektīvās tiesības, nevar veikt patvarību LAPK 176.panta izpratnē. Proti, strīdi par īres tiesisko attiecību pastāvēšanu starp diviem privāto tiesību subjektiem ir risināmi Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā.

[10] Nepamatots ir kasācijas sūdzības iesniedzējas arguments, ka apgabaltiesas spriedums ir atceļams, jo tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 251.panta piektās daļas 1.punktu. Proti, tiesa spriedumā ir konstatējusi, ka Aleksandrs J. atrodas dzīvoklī vairākus gadus, taču lietā nav pierādījumu, kas apstiprinātu šo faktu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 327.panta otrajai daļai procesuālo tiesību normas pārkāpums var būt pamats sprieduma atcelšanai, ja šis pārkāpums novedis vai varēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Tā kā konkrētajā gadījumā apgabaltiesa pamatoti atzinusi, ka jautājums par īres tiesiskajām attiecībām ir risināms civiltiesiskā kārtībā un iespējamais privāttiesību apdraudējums nerada administratīvā pārkāpuma sastāvu, kas paredzēts LAPK 176.pantā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav tiesiskas nozīmes apstāklim, cik ilgi Aleksandrs J. atradies strīda dzīvoklī. Proti, minētā apstākļa nepamatošana ar lietā esošajiem pierādījumiem nevarēja novest pie lietas nepareizas izspriešanas.

Ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments neuzskata par pamatu apgabaltiesas sprieduma atcelšanai arī SIA "Tango projekts" norādi, ka apgabaltiesas spriedumā nepamatoti norādījusi, ka SIA "Tērbatas centrs" uzaicināšana administratīvās lietas izskatīšanā iestādē nebija nepieciešama, un apgabaltiesa nav pienācīgi izvērtējusi iestādes pieļauto Administratīvā procesa likuma 62.panta trešās daļas pārkāpumu.

[11] Izvērtējis minētos kasācijas sūdzības argumentus un apgabaltiesas spriedumu, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka spriedums ir tiesisks un pamatots, tādēļ atstājams negrozīts, bet kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 1.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 2.marta spriedumu, bet SIA "Tango projekts" kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Piemērojamās Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas gadījumā, ja persona vadījusi transportlīdzekli tādu medikamentu iespaidā, kuru sastāvā ir narkotiskās, psihotropās, toksiskās vai citas apreibinošās vielas

1. Ja persona vadījusi transportlīdzekli tādu medikamentu iespaidā, kuru sastāvā ir narkotiskās, psihotropās, toksiskās vai citas apreibinošās vielas, tad, izvērtējot, pēc kuras tiesību normas šī persona saucama pie administratīvās atbildības, ir būtiski nošķirt gadījumus, kad persona medikamentus lietojusi ar mērķi apreibināties, no gadījumiem, kad persona medikamentus lietojusi ārstēšanās nolūkos (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektā un sestā daļa).

2. Medikamentu lietošana ārstēšanās nolūkos atbilstoši ārsta norādījumiem nav uzskatāma par psihotropo, narkotisko, toksisko vai citu apreibinošu vielu lietošanu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektās daļas izpratnē.

Līdz ar to, ja persona pēc medikamentu lietošanas vadījusi automašīnu, personas darbības nevar kvalificēt kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektajā daļā paredzēto pārkāpumu, bet gan kā tā paša panta sestajā daļā paredzēto pārkāpumu – transportlīdzekļa vadīšana reakcijas ātrumu un uzmanību samazinošu medikamentu iespaidā, ja tas turklāt ietekmējis autovadītāja darbības un ceļu satiksmes drošību (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektā un sestā daļa).

2006.gada 17.novembrī

Lietā Nr. SKA-407

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs	senators	V.Jonikāns
senatore	senatore	J.Briede
senatore	senatore	V.Krūmiņa
senatore	senators	D.Mita
senators	senatore	N.Salienieks
senatore		I.Skultāne,

piedaloties pie administratīvās atbildības sauktajai personai Inārai A. un viņas pārstāvei zvērinātai advokātei B.Zeltiņai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu par Ināras A. saukšanu pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo

pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektās daļas, sakarā ar Ināras A. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 27.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 14.februārī Rīgas rajona policijas pārvaldes Kārtības policijas biroja 3.nodaļas inspektors sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.PA028968, kurā konstatēts, ka 2006.gada 30.janvārī plkst.19.10, Rīgas rajonā, Kalngalē, pa autoceļu Rīga–Kalngale–Carnikava, 20 km Carnikavas virzienā Ināra A. vadīja automašīnu *Opel Astra*, ar reģistrācijas Nr.FH5888, būdama alkohola reibumā ar alkohola koncentrāciju asinīs 1,46 promiles un psihotropo vielu iespaidā.

[2] Ar Rīgas rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.februāra lēmumu Ināra A. atzīta par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – LAPK) 149.¹⁵ panta trešajā daļā un piektajā daļā paredzēto pārkāpumu izdarīšanā un sodīta ar administratīvo arestu uz 10 (desmit) diennaktīm un naudas sodu Ls 500 (pieci simti) apmērā, atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz diviem gadiem.

[3] Par Rīgas rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.februāra lēmumu Ināra A. iesniedza apelācijas sūdzību, lūdzot minēto lēmumu daļā par viņas atzīšanu par vainīgu pēc LAPK 149.¹⁵ panta piektās daļas atcelt un izbeigt administratīvo lietu.

[4] Izskatot lietu sakarā ar Ināras A. iesniegto apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 27.aprīļa spriedumu Rīgas rajona tiesas 2006.gada 16.februāra lēmumu atstājusi negrozītu, bet Ināras A. apelācijas sūdzību noraidījusi. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Lietā nepastāv strīds par to, ka Ināra A. vadīja automašīnu būdama alkohola reibumā ar alkohola koncentrāciju asinīs 1,46 promiles un psihotropo vielu iespaidā.

Lietā pastāv strīds par to, vai Ināras A. asinīs konstatēto psihotropo vielu daudzums varēja ietekmēt viņas automašīnas vadīšanas spējas.

[4.2] Atbilstoši LAPK 149.¹⁵ panta piektās daļas noteikumiem, par transportlīdzekļa vadīšanu (..), atrodoties narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē, ir paredzēta administratīvā atbildība.

Ievērojot minētās tiesību normas noteikumus, atbildība par šo administratīvo pārkāpumu iestājas ar brīdi, kad tiek konstatēta jebkādas narkotiskās, psihotropās, toksiskās vai citas apreibinošas vielas esamība asinīs, līdz ar to tiesai nav pamats vērtēt šo (konkrētajā gadījumā psihotropo) vielu daudzumu asinīs, jo iepriekšminēto darbību kvalifikācijai pietiekams ir pats šo vielu konstatācijas fakts.

[4.3] Attiecībā par Ināras A. subjektīvo attieksmi pret izdarīto pārkāpumu un tā tiesiskajām sekām Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka Inārai A., lietojot viņai izrakstītās zāles, bija jāapzinās šo zāļu iedarbība uz viņas automašīnas vadīšanas spējām, jo no šo zāļu anotācijas, un tieši no klonazepāma instrukcijas satura izriet, ka šo zāļu lietošanas laikā un triju dienu laikā pēc terapijas beigām nedrīkst vadīt transportlīdzekļus.

[4.4] Ievērojot minēto, atzīstams, ka nav objektīvas iespējas izvērtēt Ināras A. paskaidrojumu patiesumu par to, ka viņa šīs zāles lietojusi trīs vai četras dienas pirms iepriekš minētajiem notikumiem, taču, izvērtējot lietā iegūtos pierādījumus, kas norāda uz psihotropo vielu esamību Ināras A. asinīs, tiesa secina, ka Ināra A. tomēr apzināti ir pieļāvusi situāciju, ka viņa vada automašīnu stipru zāļu iedarbībā, klāt lietojot arī alkoholu.

[4.5] Rīgas rajona tiesas tiesnese ir pareizi izvērtējusi lietas apstākļus un taisījusi lietā pamatotu lēmumu.

[5] Kasācijas sūdzību iesniegusi Ināra A., lūdzot atcelt apgabaltiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Atbilstoši LAPK 149.¹⁵ pantam rīcībai ir jābūt tīšai un apzinātai – personai tīši jālieto attiecīgās vielas un, to apzinoties, vadīt automašīnu. Kasācijas sūdzības iesniedzēja norāda, ka nekādu pārkāpumu ar nodomu nav izdarījusi.

[5.2] Tiesa ir pārkāpusi APL 150. un 154. panta prasības.

[5.3] Tiesai bija jānodrošina iespēja kasācijas sūdzības iesniedzējai ar zvērestu apstiprināt savus paskaidrojumus.

[5.4] Tiesa ir tikai pieminējusi profesora J. Rotberga sniegto skaidrojumu par to, cik ilgs ir zāļu izvades laiks no organisma, kas ir attiecīgas vielas "zīmes", bet neuzskatīja par nepieciešamu noskaidrot apstākļus, kas saistīti ar zāļu iedarbību uz cilvēka organismu, kā arī savākt papildu pierādījumus attiecībā uz terminu "zīmes".

Līdz ar to tiesa nav vispusīgi, pilnīgi un objektīvi izvērtējusi pārbaudītos pierādījumus.

[6] Tiesas sēdē Ināras A. pārstāve kasācijas sūdzību uzturēja un paskaidroja, ka tiesa nav objektīvi noskaidrojusi visus lietas apstākļus, nav ņēmusi vērā, ka attiecīgu administratīvo pārkāpumu var izdarīt tikai ar nodomu. Medikamenta anotācijā rakstīts, ka trīs dienu laikā pēc zāļu iedzeršanas nevar braukt, un konkrētajā gadījumā tika konstatētas tikai vielu "zīmes".

Motīvu daļa

[7] LAPK 149.¹⁵ panta piektā daļa paredz atbildību par transportlīdzekļa vadīšanu vai mācīšanu vadīt transportlīdzekli, atrodoties narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē.

LAPK 149.¹⁵ pantā tā pašreizējā redakcijā atšķirībā no iepriekšējā regulējuma, kas reglamentēja atbildību par transportlīdzekļa vadīšanu narkotisko vai citu apreibinošu vielu iespaidā (124.¹ pants, kas bija spēkā līdz 2004. gada 1. jūlijam) ir ietverta principiāli jauna tiesību norma – LAPK 149.¹⁵ panta sestā daļa, kurā paredzēta atbildība par transportlīdzekļa vadīšanu vai mācīšanu vadīt transportlīdzekli, atrodoties reakcijas ātrumu un uzmanību samazinošu medikamentu iespaidā, esot slimam vai tādā mērā nogurušam, ka tas ietekmē vadītāja darbības un ceļu satiksmes drošību.

Konkrētajā gadījumā Inārai A. ir konstatēts psihotropo vielu iespaids, kas formāli norāda uz to, ka šāds stāvoklis atbilst LAPK 149.¹⁵ panta piektajā daļā noteiktajam administratīvā pārkāpuma sastāvam. Vienlaikus, kā tas izriet no Administratīvās apgabaltiesas sprieduma, netiek apstrīdēts fakts, ka psihotropās vielas (Administratīvās apgabaltiesas spriedumā gan nav norādīts, kas ir šīs vielas) ir medikamentu lietošanas rezultāts un šāda faktiskā situācija varētu tikt subsumēta LAPK 149.¹⁵ panta sestās daļas sastāvam, ja turklāt būtu pierādīts, ka transportlīdzekļa vadīšana reakcijas ātrumu un uzmanību samazinošu medikamentu iespaidā ir ietekmējusi vadītāja darbības un ceļu satiksmes drošību.

[8] Administratīvo lietu departaments uzskata par nepieciešamu noskaidrot, kura no tiesību normām – LAPK 149.¹⁵ panta piektā daļa vai LAPK 149.¹⁵ panta sestā daļa – piemērojama gadījumā, ja transportlīdzekļa vadītājam ir konstatēts narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu iespaids, kas radies medikamentu lietošanas rezultātā.

[9] Ņemot vērā to, ka LAPK 149.¹⁵ panta piektā daļa nedod skaidru priekšstatu par to, kādi ir administratīvās atbildības priekšnoteikumi pēc minētās likuma normas, Administratīvo lietu departaments uzskata par nepieciešamu interpretēt šo tiesību normu, izmantojot sistēmisko tiesību normu iztulkošanas metodi.

Ceļu satiksmes likuma 43.⁵ panta (Alkohola reibuma, narkotisko vai citu apreibinošu vielu iespaids konstatēšana) otrā daļa noteic: lai konstatētu narkotisko vai citu apreibinošu vielu iespaidu, Valsts policijas darbinieki nogādā transportlīdzekļa vadītāju medicīnas iestādē pārbaudes veikšanai, ja ir pamatotas aizdomas par narkotisko vai citu apreibinošu vielu **lietošanu**.

Tādējādi vārds "lietošana" Ceļus satiksmes likuma 43.⁵ pantā, kā uzskata Administratīvo lietu departaments, norāda uz narkotisko vai citu apreibinošu vielu lietošanu ar nodomu. Proti, personai jāapzinās, ka tā lieto attiecīgās narkotiskās vai apreibinošās vielas un vada transportlīdzekli šo vielu ietekmē. Administratīvo lietu departaments atzīst, ka attiecīgo vielu lietošana ar nodomu var izpausties arī tādā

veidā, ka persona lieto medikamentus, kuru sastāvā atrodas narkotiskās, psihotropās vai citas apreibinošās vielas, nolūkā apreibināties un vada transportlīdzekli, atrodoties šo vielu iespaidā.

Savukārt, ja persona lieto medikamentus, kurus tai ir izrakstījis ārsts un kuru sastāvā atrodas narkotiskās, psihotropās vai citas apreibinošās vielas, un pēc šo medikamentu lietošanas vada transportlīdzekli, personas darbības nevar tikt kvalificētas pēc LAPK 149.¹⁵ panta piektās daļas. Administratīvo lietu departamenta ieskatā pārkāpums, kas saistīts ar medikamentu lietošanu, paredzēts LAPK 149.¹⁵ panta sestajā daļā.

Uz to norāda arī jau minētā Ceļu satiksmes likuma 43.⁵ panta otrās daļas norma, kurā reglamentēta kārtība tādu personu nogādāšanai medicīnas iestādē, par kurām ir pamatotas aizdomas, ka tās lietojušas narkotikas vai citas apreibinošās vielas, nevis medikamentus, kuru sastāvā šādas vielas varētu atrasties. Personas slimība, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, nav šo personu vainojams stāvoklis, kas vienlaikus nozīmē, ka tādu medikamentu lietošana, ko persona izmanto veselības atgūšanai un kas atbilst ārsta norādījumiem vai attiecīgajā situācijā bija objektīvi nepieciešami, ko pēc tam apstiprina ārsta slēdziens, nevar būt atzīta kā narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu, kura ietilpst medikamenta sastāvā, lietošana.

Vienlaikus jautājums par to, vai transportlīdzekļa vadītāja darbībā nav saskatāmas 149.¹⁵ panta piektajā daļā paredzētā pārkāpuma pazīmes saistībā ar personas atrašanos narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē, kuru izcelsmes avots ir lietotie medikamenti, tiesnesim, kas lemj par administratīvā pārkāpuma esamību un piemēro sodu, kā arī tiesai, kas šo lietu izskata apelācijas kārtībā, rūpīgi jāpārbauda izvirzīto argumentu pamatotība katrā konkrētajā gadījumā.

[10] LAPK desmitās "a" nodaļas "Administratīvie pārkāpumi ceļu satiksmē" mērķis, ar 2003.gada 16.oktobra likumu "Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā" iekļaujot to LAPK, bija krasi pastiprināt atbildību un novērst tās sekas, ko izsauca transportlīdzekļu vadītāna alkohola reibumā vai narkotisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē. Pēc būtības atbildība tika pastiprināta par ļaunprātīgu alkoholisko dzērienu un minēto apreibinošo vielu lietošanu. Vērā ņemams, ka transportlīdzekļu vadītājiem alkoholisko dzērienu lietošana vispār netika aizliegta, atbildību nosakot par transportlīdzekļa vadīšanu, ja izelpotajā gaisā vai asins pārbaudē konstatētā alkohola koncentrācija asinīs pārsniedz 0,2 promiles (transportlīdzekļu vadītājiem, kuru vadītāja stāžs mazāks par diviem gadiem) vai 0,5 promiles (pārējiem transportlīdzekļu vadītājiem). Šajā sakarā no likuma mērķa viedokļa nevar būt pieļaujams, ka atbildība

par medikamentu lietošanu ārstniecības nolūkā personai, kura alkoholu vispār nelieto, būtu līdzvērtīga apzinātai narkotisko vai citu psihotropo vielu lietošanai, kā tas kļūdaini ir norādīts Administratīvās apgabaltiesas spriedumā.

Ja sekotu Administratīvās apgabaltiesas atziņai, tad izveidotos Administratīvo lietu departamenta ieskatā nepieņemama situācija, kad par medikamentu, kuros ietilpst psihotropās vielas, lietošanu, kas ir kvalificēts kā pārkāpums pēc LAPK 149.¹⁵ panta piektās daļas, iestātos smagāka atbildība nekā par transportlīdzekļa vadīšanu dzēruma stāvoklī, ja alkohola koncentrācija asinīs nepārsniedz 1,5 promiles.

Administratīvās apgabaltiesas spriedums, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, bez tam ietver pretrunīgus vērtējumus attiecībā par Ināras A. subjektīvo attieksmi pret LAPK 149.¹⁵ panta piektajā daļā paredzētā pārkāpuma izdarīšanu. Lai gan atbilstoši minētajai likuma normai atbildība, kā to pamatoti atzinusi Administratīvā apgabaltiesa, iestājas līdz ar paša fakta konstatēšanu par jebkādu narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu esamību asinīs (Administratīvās apgabaltiesas sprieduma 7.punkts), sava sprieduma 8.punktā tiesa tai pašā laikā norādījusi, ka, lietojot viņai izrakstītās zāles, Inārai A. bija jāapzinās šo zāļu iedarbība uz viņas automašīnas vadīšanas spējām, kas pēc Administratīvo lietu departamenta vērtējuma attiecas nevis uz LAPK 149.¹⁵ panta piektajā daļā, bet gan LAPK 149.¹⁵ panta sestajā daļā paredzētā administratīvā pārkāpuma sastāva esamību.

[11] Ņemot vērā iepriekšminētos argumentus, Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams, bet lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai. Sakarā ar to, ka atbilstoši LAPK 35.panta otrajai daļai administratīvais sods par diviem izdarītajiem administratīvajiem pārkāpumiem, kas ir konstatēti vienlaikus un tos izskata viena un tā pati institūcija, tiek uzlikts tās sankcijas ietvaros, kura ir paredzēta par smagāko pārkāpumu, Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams arī daļā par Ināras A. sodīšanu pēc LAPK 149.¹⁵ panta trešās daļas.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu, 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 27.aprīļa spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesneša lēmuma par administratīvā soda piemērošanu tiesiskā daba; administratīvā aresta izpilde

1. Tiesnesis, saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pantu izskatot administratīvo lietu un piemērojot administratīvo sodu, īsteno tiesas funkciju, tas ir, tiesneša pieņemtie lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās nav administratīvie akti. Pēc būtības tiesneša pieņemtajam lēmumam administratīvā pārkāpuma lietā ir sprieduma juridiskā daba, jo ar šo lēmumu tiek izņemts jautājums gan par personas vainu attiecīgā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, gan par piemērojamo sodu, kuram ir kriminālsoda tiesiskā daba (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants).

2. Ievērojot, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.panta kārtībā pieņemtie tiesneša lēmumi nav atzīstami par administratīvajiem aktiem, uz šiem lēmumiem nevar attiecināt Administratīvā procesa likuma nosacījumus par administratīvā akta darbības apturēšanas institūtu. Proti, tiesneša lēmuma par administratīvā soda (piemēram, administratīvā aresta) piemērošanu izpildes apturēšanu nevar prasīt, izmantojot Administratīvā procesa likumā noteikto administratīvā akta darbības apturēšanas procesuālo kārtību (Administratīvā procesa likuma 185.pants, 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants).

2006.gada 22.septembrī

Lieta Nr. SKA-413

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mīta
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicēja Jāņa M. pārstāvim A.Elksniņam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Jāņa M. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 6.jūnija lēmumu, ar kuru izbeigta apelācijas tiesvedība, kas ierosināta sakarā ar Jāņa M. blakus sūdzību par Rīgas rajona tiesas tiesneses 2006.gada 10.maija lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas rajona tiesas tiesnese ar 2006.gada 28.aprīļa lēmumu atzinusi Jāni M. par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – LAPK) 149.⁵panta ceturtajā daļā paredzētā administratīvā pārkāpuma (bēgšana no personas, kas pilnvarota pārbaudīt transportlīdzekļa vadītāja dokumentus) izdarīšanā un sodījusi viņu ar administratīvo arestu uz 14 diennaktīm, naudas sodu 500 latu un transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšanu uz trim gadiem.

Par minēto tiesneses lēmumu Jānis M. ir iesniedzis apelācijas sūdzību.

[2] Rīgas rajona tiesā 2006.gada 3.maijā saņemts Jāņa M. lūgums par Rīgas rajona tiesas tiesneses 2006.gada 28.aprīļa lēmuma apturēšanu Administratīvā procesa likuma 185.panta noteiktajā kārtībā, kurā pieteicējs ir lūdzis pirmās instances tiesas tiesnesi apturēt iepriekšminētā lēmuma izpildi daļā, ar kuru pieteicējam piemērots administratīvais arests, izņemta un nodota glabāšanā automašīna, kā arī izņemta pieteicēja transportlīdzekļu vadītāja apliecība.

Ar Rīgas rajona tiesas tiesneses 2006.gada 10.maija lēmumu Jāņa M. lūgums noraidīts.

[3] Izskatot Jāņa M. blakus sūdzību par Rīgas rajona tiesas tiesneses 2006.gada 10.maija lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 6.jūnija lēmumu izbeigusi apelācijas tiesvedību, kas bijusi ierosināta sakarā ar minēto blakus sūdzību. Apgabaltiesas lēmumā norādīts tālāk minētais.

[3.1] Pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā var LAPK 275.panta pirmajā daļā paredzētos lēmumus. LAPK neparedz procesa dalībniekam tiesības pārsūdzēt lēmumu, ar kuru lemts jautājums par administratīvā soda izpildes atlikšanu.

[3.2] Tiesneša lēmuma par administratīvā soda izpildes atlikšanu pārsūdzības iespējas Administratīvā procesa likumā nav tieši paredzētas. Turklāt šāds tiesneša lēmums nekavē lietas virzību un šāds lēmums nav pārsūdzams arī saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmo daļu.

[3.3] Tiesneses 2006.gada 28.aprīļa lēmums ir tiesas nolēmums, līdz ar to tam nav piemērojams Administratīvā procesa likuma 185.pants, kas paredz pārsūdzēta administratīvā akta darbības apturēšanas kārtību. Turklāt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturto daļu blakus sūdzību par tiesas lēmumu, ar kuru lemts jautājums par pārsūdzēta administratīvā akta darbības apturēšanu, var iesniegt tikai iestāde, ja pieteicēja lūgums par administratīvā akta darbības apturēšanu ir pilnībā vai daļā apmierināts.

[3.4] Ņemot vērā iepriekš minēto, atzīstams, ka tiesneses 2006.gada 10.maija lēmums, neraugoties uz tajā nepareizi norādīto, ka tas ir pārsūdzams, nav pārsūdzams. Tā kā pieteicēja blakus sūdzība ir iesniegta par nepārsūdzamu lēmumu, tā nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

[3.5] Administratīvā procesa likums neregulē nepamatoti ierosinātas apelācijas tiesvedības izbeigšanu. Tādēļ Administratīvā apgabaltiesa uzskata par pieņemamu konkrētajā gadījumā pēc analogijas piemērot Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, kurā noteikts, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[3.6] Tā kā nepamatoti ierosinātā apelācijas tiesvedība ir izbeidzama, Administratīvā apgabaltiesa pēc būtības nevērtē Rīgas rajona tiesas tiesneses lēmumu un blakus sūdzībā izteiktos argumentus.

[4] Pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 6.jūnija lēmumu, lūdzot to atcelt un izlemt jautājumu pēc būtības. Blakus sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[4.1] Rīgas rajona tiesas tiesnese savā 2006.gada 10.maija lēmumā, balstoties uz Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 26.aprīļa lēmumu lietā Nr.SKA-199, nepamatoti norādījusi, ka tiesneša pieņemtie lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās nevar būt administratīvie akti. Kā pareizi norādīts Satversmes tiesas 2005.gada 4.janvāra spriedumā lietā Nr.2004-16-01, tiesnesim ir tiesības atkāpties no agrākajām tiesu prakses atziņām, ja konkrētās lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi to prasa. Minētajā lēmumā lietā Nr.SKA-199 nav analizēts tāds tiesas lēmums, kas pieņemts lietā, kas izskatīta LAPK 213.pantā noteiktajā kārtībā. Savukārt lieta par Jāņa M. saukšanu pie administratīvās atbildības skatīta LAPK 213.panta kārtībā. Līdz ar to lēmumā lietā Nr.SKA-199 izdarītie secinājumi nav attiecināmi uz šo lietu.

[4.2] Administratīvās apgabaltiesas 2004.gada 18.maija spriedumā lietā Nr.AA 203-04/2 pamatoti norādīts, ka tiesas lēmums administratīvā pārkāpuma lietā, kas pieņemts LAPK 213.panta kārtībā, pēc būtības ir pielīdzināms administratīvajam aktam. Tiesa, pieņemot lēmumu LAPK 213.panta kārtībā, darbojas valsts pārvaldes jomā. Arī tulkojot Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā norādīto, ka tiesas nolēmums nav administratīvais akts, pēc vēsturiskās, sistēmiskās un teleoloģiskās metodes, jāsecina, ka minētā norma neattiecas uz tiesneša lēmumu, kas pieņemts LAPK 213.panta kārtībā. Administratīvā procesa mērķis ir pakļaut tiesas kontrolei izpildvaras darbības, izpildvaru saprotot funkcionālā nozīmē. Turklāt, izstrādājot Administratīvā procesa likumu, nebija paredzēts, ka rajonu tiesu tiesneši pieņems lēmumus administratīvo pārkāpumu lietās.

[4.3] LAPK neparedz iespēju apturēt tāda lēmuma darbību, ar kuru noteikts, ka lēmums par administratīvā aresta piemērošanu, naudas sodu un transportlīdzekļu vadīšanas tiesību atņemšanu izpildāms nekavējoties. Savukārt Administratīvā procesa likuma 185.panta trešā daļa paredz, ka persona var lūgt tiesu apturēt pārsūdzētā administratīvā akta darbību. Minētā norma pēc teleoloģiskās interpretācijas metodes un analogijas attiecināma arī uz lietām, kuras LAPK 213.panta kārtībā izskatītas rajona (pilsētas) tiesā. Kā pamatoti norādījusi Satversmes tiesa jau minētajā tās spriedumā, administratīvajā tiesas procesā nevar tikt piemērots personai nelabvēlīgāks regulējums par to, kas ir noteikts Administratīvā procesa likumā. Savukārt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 15.septembra lēmumā lietā Nr.AA 1623-05/1 pareizi norādīts, ka priekšroka dodama tai normas interpretācijai, kas spēj garantēt augstāku pamattiesību aizsardzības pakāpi. Turklāt, kā pamatoti norādīts tiesību doktrīnā, augstāka pamattiesību aizsardzības pakāpe ir leģitīma interese, kas pieļauj izņēmumu no Administratīvā procesa likumā noteiktās lietas izskatīšanas kārtības.

[4.4] Lēmuma par administratīvo sodu izpilde, pirms lēmums kļuvis neapstrīdams, nav samērīga, jo privātpersonas tiesību aizskārums ir maksimāls, bet sabiedrības ieguvums – minimāls. Ar soda nekavējošu izpildi netiek sasniegts tiesisks mērķis. Administratīvā akta atcelšanas gadījumā valstij būs jākompensē ikviens civiltiesību ierobežojums.

[4.5] Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti izvairījusi no jautājuma izlemšanas pēc būtības, nepamatoti nav vērtējusi LAPK un Administratīvā procesa likuma mērķus un uzdevumus, ir kļūdaini interpretējusi likumus un ignorējusi vispārējos tiesību principus (privātpersonas tiesību ievērošanas, tiesību normu saprātīgas piemērošanas un samērīguma principu).

[4.6] Apgabaltiesa nepareizi konstatējusi, ka no Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturtās daļas izriet, ka pieteicējam nav tiesību pārsūdzēt lēmumu par administratīvā akta darbības neapturēšanu. Uzskatot, ka tiesības uz lietas izskatīšanu augstākas instances tiesā ir tikai iestādei, nevis privātpersonai, tiek pārkāpts tiesību normu saprātīgas piemērošanas, privātpersonas tiesību ievērošanas, procesuālās vienlīdzības un taisnīguma princips. Tiesa nedrīkst atteikties izlemt jautājumu tāpēc, ka tas nav noregulēts ar ārējo normatīvo aktu.

[5] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis blakus sūdzību uzturēja, lūdzot to apmierināt.

Motīvu daļa

[6] Administratīvo lietu departamenta ieskatā, lai izlemtu jautājumu, vai apelācijas instances tiesa pamatoti izbeigusi apelācijas tiesvedību lietā sakarā ar iesniegto blakus sūdzību par Rīgas rajona tiesas tiesneses lēmumu, ar kuru noraidīts pieteicēja lūgums par tiesas lēmuma izpildes apturēšanu Administratīvā procesa likuma 185.panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā, ir noskaidrojams, vai pieteicējam atbilstoši Administratīvā procesa likuma 185.panta trešajai daļai ir tiesības lūgt apturēt lēmuma izpildi lietā, kura izskatīta Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.panta kārtībā.

No Administratīvā procesa likuma 185.panta pirmās un otrās daļas izriet, ka pieteikuma iesniegšana tiesā par administratīvā akta atcelšanu, atzīšanu par spēku zaudējušu vai spēkā neesošu aptur administratīvā akta darbību no pieteikuma iesniegšanas dienas, izņemot gadījumus, kas paredzēti šā panta otrajā daļā. Savukārt Administratīvā procesa likuma 185.panta trešā daļa noteic, ka šā panta otrajā daļā norādītajos gadījumos pieteicējs var lūgt tiesu, motivējot savu lūgumu, apturēt administratīvā akta darbību. Proti, šī tiesību norma ir attiecināma uz administratīvajiem aktiem.

Likuma "Par tiesu varu" 7.pants reglamentē tiesas spriešanu administratīvo pārkāpumu lietās. No šā panta otrās daļas izriet, ka administratīvo pārkāpumu lietās tiesu spriež tiesa (tiesnesis), izskatot un izlemjot tiesas sēdēs lietas par personu administratīvajiem pārkāpumiem. Tādējādi, izskatot administratīvo lietu un piemērojot administratīvo sodu, tiesnesis īsteno tiesas funkciju. Šī tiesas spriešanas funkcija pilnībā norobežo viņu no iestādes vai amatpersonas, kas darbojas valsts pārvaldes jomā (*sal. Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 26.aprīļa sprieduma lietā Nr.SKA-199 8.punktu. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2005. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 813.lpp.*). Proti, tiesneša pieņemtie lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās nav administratīvie akti, uz ko *expressis verbis* norādīts Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas pēdējā teikumā.

Turklāt LAPK 279.panta pirmā daļa paredz tiesas (tiesneša) pieņemto lēmumu pārsūdzēšanu administratīvo pārkāpumu lietās ar iespējām tos pārskatīt gan apelācijas, gan kasācijas kārtībā. Šāda kārtība izriet no tā, ka pēc būtības tiesneša pieņemtajam nolēsumam administratīvā pārkāpuma lietā ir sprieduma juridiskā daba, jo ar šo lēmumu tiek izlemts jautājums gan par personas vainu attiecīgā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, gan par piemērojamo sodu, kuram, kā tas ir konkrētajā gadījumā, atņemot personai brīvību, ir kriminālsoda tiesiskā daba.

Ievērojot iepriekšminēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka uz LAPK 213.panta kārtībā pieņemtajiem lēmumiem nevar tikt attiecināti Administratīvā procesa likuma 185.panta trešās daļas noteikumi, jo šie tiesas nolēmumi nav atzīstami par administratīvajiem aktiem. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav piemērojama arī Administratīvā procesa likuma 185.panta ceturtā daļa, jo tā noteic lēmumu pārsūdzības kārtību jautājumos par administratīvā akta darbības apturēšanu, nevis regulē jautājumu par tiesas (tiesneša) nolēmuma darbības apturēšanu.

[7] Sprieduma izpildes sadalīšanu termiņos, tā izpildes veida un kārtības grozīšanu regulē Administratīvā procesa likuma 266.pants, kura pirmā daļa noteic, ka tiesa, kas taisījusi spriedumu lietā, pēc administratīvā procesa dalībnieka pieteikuma, ievērojot konkrētos apstākļus, var sadalīt sprieduma izpildi termiņos, kā arī grozīt sprieduma izpildes veidu un kārtību.

Taču no Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 2.panta pirmās un otrās daļas izriet, ka administratīvo pārkāpumu lietās pieņemto lēmumu izpildes kārtību regulē Administratīvā procesa likums, ciktāl Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likumā vai LAPK normās, kas regulē administratīvo pārkāpumu lietās pieņemto lēmumu izpildes kārtību, nav noteikts citādi.

Proti, Administratīvā procesa likuma 266.panta nosacījumi ir piemērojami tiktāl, ciktāl Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas nenoteic citādi.

Lēmuma par administratīvā soda uzlikšanu izpildes atlikšanu regulē LAPK 294.pants, kurš noteic: ja ir apstākļi, kuru dēļ nekavējoties nevar izpildīt lēmumu par administratīvo arestu vai naudas soda uzlikšanu (izņemot naudas sodu, ko iekasē administratīvā pārkāpuma izdarīšanas vietā), institūcija (amatpersona), kas pieņēmusi lēmumu, var atlikt tā izpildi uz laiku līdz vienam mēnesim. Par naudas soda uzlikšanu pieņemtā lēmuma izpildi (izņemot naudas sodu, ko iekasē administratīvā pārkāpuma izdarīšanas vietā) var atlikt uz laiku līdz diviem mēnešiem no lēmuma pieņemšanas dienas ar nosacījumu, ka uzlikto naudas sodu iekasē pa daļām.

[8] Tā kā LAPK 294.pants neparedz tāda lēmuma pārsūdzību, ar kuru personai piemērots administratīvais arests, izņemta un nodota glabāšanā automašīna, kā arī izņemta transportlīdzekļu vadītāja apliecība, ņemot vērā Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 2.panta pirmo un otro daļu, ir izvērtējams jautājums, vai pirmās instances tiesas tiesneses lēmums bija pārsūdzams saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 315.pantu.

No Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmās daļas izriet, ka pirmās instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību:

- 1) šajā likumā noteiktajos gadījumos;
- 2) ja tiesas lēmums kavē lietas virzību.

Savukārt minētā panta otrā daļa noteic, ka par citiem pirmās instances tiesas lēmumiem iebildumus var iesniegt apelācijas vai kasācijas sūdzībā.

[9] Jānis M. iesniedzis blakus sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā par tiesneses lēmumu, ar kuru noraidīts lūgums par administratīvā soda, kas uzlikts ar Rīgas rajona tiesas tiesneses 2006.gada 28.aprīļa lēmumu, izpildes apturēšanu. Proti, pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību par lēmumu, kura pārsūdzības iespēja Administratīvā procesa likumā tieši nav paredzēta (Administratīvā procesa likuma 266.panta trešā daļa neparedz iespēju pārsūdzēt lēmumu, ar kuru noraidīts lūgums par sprieduma izpildes sadalīšanu termiņos, kā arī sprieduma izpildes veida un kārtības grozīšanu) un kurš nekavē lietas virzību.

[10] Ņemot vērā iepriekšminētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots, bet pieteicēja blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 6.jūnija lēmumu, bet Jāņa M. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Administratīvā pārkāpuma – nepakļaušanās policijas darbinieka likumīgajām prasībām – sastāvs

1. *Administratīvo atbildību par nepakļaušanos policijas darbinieka likumīgajam rīkojumam vai prasībām var piemērot tikai tad, ja administratīvā pārkāpuma lietā tiek konstatēts, ka policista rīkojums vai prasības konkrētajā gadījumā bijušas **likumīgas**. Konkrētā administratīvā pārkāpuma sastāva izpratnē policijas darbinieka rīkojums vai prasība ir atzīstama par likumīgu tad, ja tā ir objektīvi likumīga, šāds rīkojums vai prasība pēc sava satura atbilst likumam. Tādējādi, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, vienmēr jāskaidro, vai konkrētajā gadījumā policijas darbinieka rīkojums vai prasība bijuši likumīgi (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.pants un likuma "Par policiju" 22.panta pirmā daļa).*

2. *Jebkurš policijas darbinieka rīkojums, ko viņš izdevis, pildot dienesta pienākumus, atzīstams par visiem saistošu un sākotnēji ir jāizpilda, ja vien tas nav acīmredzami pretlikumīgs. Turklāt rīkojuma pretlikumīguma acīmredzamībai jāpamatojas uz tādu objektīvu apstākli, kas nosakāms uzreiz, tas ir, tas būtu pretlikumīgs jebkuros apstākļos, nevis balstītos uz personas subjektīvo attieksmi pret policijas rīkojumu (likuma "Par policiju" 22.panta pirmā daļa).*

3. *Ja persona uzskata, ka policijas darbinieku prasības konkrētajā gadījumā nav likumīgas, nepakļaujoties šīm prasībām, persona uzņemas risku: ja vēlāk tiks konstatēts, ka policijas darbinieku prasības bija likumīgas, bet pašas personas izdarītais vērtējums bijis kļūdains, šī persona tiks saukta pie administratīvās atbildības par nepakļaušanos šīm prasībām. Taču, ja tiks konstatēts, ka prasības nebija likumīgas, personu nevar saukt pie administratīvās atbildības par nepakļaušanos likumīgajām prasībām, jo šādā gadījumā nebūs izveidojies normā ietvertais administratīvā pārkāpuma sastāvs (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.pants).*

2006.gada 14.novembrī

Lieta Nr. SKA-454

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs	senators	V.Jonikāns
senatore		J.Briede
senatore		I.Skultāne,

piedaloties pie administratīvās atbildības sauktajai personai Jurijam K.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu par Jurija K. saukšanu pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.panta, sakarā ar Jurija K. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 29.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 7.februārī Rīgas pašvaldības policijas Kurzemes rajona pārvaldes Sabiedriskās kārtības sargāšanas nodaļas inspektors sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.1.4.60267 par to, ka 2005.gada 7.februārī plkst.8:37 Rīgā, Kleistu ielā 14, pie ieejas Anniņmuižas vidusskolā Juris K. ļaunprātīgi nepakļāvās policijas darbinieku likumīgām prasībām pārtraukt administratīvo pārkāpumu, kā arī izrādīja aktīvu pretošanos ievietošanai policijas mašīnā un personas un mantu apskatei.

Protokolā konstatēts, ka tādējādi Juris K. ir izdarījis administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – LAPK) 175.pantā.

[2] Ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša 2005.gada 1.jūnija lēmumu Juris K. atzīts par vainīgu LAPK 175.pantā paredzētā pārkāpuma izdarīšanā un sodīts ar naudas sodu 25 latu apmērā.

[3] Par Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša 2005.gada 1.jūnija lēmumu Juris K. iesniedza apelācijas sūdzību, lūdzot atcelt minēto lēmumu.

[4] Izskatot lietu sakarā ar Jurija K. iesniegto apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 29.maija spriedumu Jurija K. apelācijas sūdzību noraidīja, bet Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša 2005.gada 1.jūnija lēmumu atstāja negrozītu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Juris K. neapstrīd faktu, ka 2005.gada 7.februārī atradies pie skolas ar plakātu, dalījies skrejlapas, kā arī to, ka sākotnēji atteicies uzrādīt policijas darbiniekiem personu apliecinošus dokumentus un atteicies sekot uz policijas automašīnu.

Lietā ir strīds par to, vai Juris K. konkrētajā gadījumā ir izdarījis administratīvo pārkāpumu, neizpildot policijas darbinieku prasības. Juris K. norāda, ka policijas darbinieku prasības uzrādīt personas apliecinošu dokumentu un rīkojums sekot uz policijas automašīnu ir bijuši pretlikumīgi, jo pikets pie skolas ēkas ir bijis likumīgs. To apliecinot apstāklis, ka nākamajā dienā Juris K. pie skolas veicis tās pašas darbības, bet ieradusies policijas darbinieki tikai novērojuši notiekošo.

[4.2] Uz tiesas sēdi tika uzaicināti liecinieki P.B., A.A. un N.O.

[4.2.1] Tiesas sēdē liecinieks P.B. liecināja, ka pildījis dienesta pienākumus pašvaldības policijā. Ieradusies sakarā ar izsaukumu pie skolas Kleistu ielā, jo tur atrodas cilvēks ar plakātu rokās. Ierodoties notikuma vietā, konstatējuši, ka tur atrodas divi vīrieši, viens no

kuriem turēja rokās plakātu, otrs izdalīja skrejlapas skolēniem. Lūguši pārtraukt šo pārkāpumu, bet viņi nepārtrauca. Tad patruļas komandieris pieņēma lēmumu aizturēt vīriešus. N.O. devās uz policijas automašīnu brīvprātīgi, taču Juris K. atteicās to darīt, turpinot dalīt skrejlapas. Pret Juriju K. tika pielietots fizisks spēks, lai nogādātu līdz policijas automašīnai.

[4.2.2] Liecinieks A.A. liecināja, ka 2005.gada 7.februārī pildījuši dienesta pienākumus, tika izsaukti pie skolas Kleistu ielā, kur piketēja divi vīrieši – K. un O., kuri dalīja skrejlapas un uzrunāja skolēnus. Vīriešiem bijis arī plakāts. Uzskatījuši, ka notiek organizēts nesankcionēts pikets, lūdza pārtraukt pārkāpuma izdarīšanu un brīdināja par administratīvo atbildību. Vīrieši turpināja savas darbības un policistu prasības negēma vērā. A.A. ar kolēģi pieņēma lēmumu aizturēt abus vīriešus. N.O. devās uz policijas automašīnu brīvprātīgi, taču Juris K. atteicās to darīt, turpinot dalīt skrejlapas un aicinot skolēnus neiet uz stundām. Viņi tika atkārtoti brīdināti par to, ka, ja nepaklausies policijas darbinieku prasībām, pret viņiem tiks pielietots fizisks spēks un viņi var tikt saukti pie administratīvās atbildības. Juris K. atteicās to darīt un pret viņu tika pielietots fizisks spēks, lai nogādātu līdz policijas automašīnai.

[4.2.3] Liecinieks N.O. liecināja, ka 2005.gada 7.februārī atvedis meitu uz skolu, tur, pie skolas, redzējis Juriju K., kas ir viņa paziņa. Juris K. iedevis N.O. skrejlapas par piketu. Stāvējis tur un lasījis tās, kad piebrauca policija. Policisti jautāja, ko viņi tur dara, prasījuši uzrādīt personu apliecinošus dokumentus. Juris K. pateica, ka neko nelikumīgu nedara un turpinājis dalīt lapiņas garāmejošiem skolēniem. Pēc tam policisti aicinājuši viņus uz mašīnu.

[4.3] Kā izriet no pašvaldības policijas darbinieku liecībām un policijas darbinieku dienesta ziņojumiem, policijas darbinieki pildījuši dienesta pienākumus un, konstatējot, ka pie skolas notiek pikets un tiek dalītas skrejlapas, secinājuši, ka tas ir nelikumīgs, tāpēc prasījuši tā dalībniekiem uzrādīt personu apliecinošus dokumentus un pārtraukt piketu.

Kā vairākkārtīgi atzinusi Administratīvā apgabaltiesa, no likuma "Par policiju" 22.panta izriet prezumpcija, ka jebkurš policijas darbinieka rīkojums, ko viņš izdevis, pildot dienesta pienākumus, atzīstams par visiem saistošu un sākotnēji ir jāizpilda, ja vien tas acīmredzami nav pretlikumīgs.

Apgabaltiesa norāda, ka rīkojuma pretlikumīguma acīmredzamībai jāpamatojas uz tādu objektīvu apstākli, kas nosakāms uzreiz, proti, kurš būtu pretlikumīgs jebkuros apstākļos, nevis* uz personas

* **Red. piez.:** domāts: (..) nevis balstītos uz personas subjektīvo attieksmi pret policijas rīkojumu.

subjektīvo attieksmi pret policijas rīkojumu. Vienīgais veids, kā persona var iebilst pret policijas izdotu rīkojumu vai prasību, ir to pārsūdzēt.

[4.4] Nav pamatots Jurija K. viedoklis, ka viņš nav izdarījis administratīvo pārkāpumu tāpēc vien, ka Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesnesis atzinis, ka Jurijs K. nav pārkāpis LAPK 174.³pantu un tiesvedību minētajā lietā izbeidzis, un ka tādējādi Jurija K. aizturēšana ir bijusi pretlikumīga, jo pikets bijis likumīgs.

Apstākļi, ka policijas prasība varētu izrādīties prettiesiska pēc kāda laika, nevar ietekmēt personas pienākumu pakļauties policijas rīkojumam konkrētajā brīdī.

Līdz ar to secināms, ka Jurijam K. bija pienākums policijas darbinieku prasības izpildīt.

[4.5] Nav pamatots Jurija K. arguments, ka, izskatot lietu, nebija pieprasīti un iesniegti tiesai papildu video un audio ieraksti no notikumu vietas, tādējādi pārkāpjot Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 204.pantu.

No Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša lēmuma redzams, ka tiesnesis lēmumu pieņēmis, pārbaudījis un novērtējis lietas materiālus un noklausījis pārkāpēja paskaidrojumus.

[4.6] Jurijam K. piemērots naudas sods 25 latu apmērā. No Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša lēmuma izriet, ka tiesnesis atbilstoši LAPK 32.pantam, nosakot sodu, ir ņēmis vērā Jurija K. personību, vainas pakāpi, viņa attieksmi pret pārkāpumu, mantisko stāvokli, atbildību mīkstinājošus un pastiprinošus apstākļus, tāpēc secināms, ka piemērotais sods ir adekvāts nodarījumam.

[4.7] Ņemot vērā minēto, uzskatāms, ka Jurijs K. 2005.gada 7.februārī ļaunprātīgi nepakļāvās policijas darbinieku likumīgai prasībai, kad viņi izpildīja dienesta pienākumus, tādējādi izdarot LAPK 175.pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu. Līdz ar to Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša 2005.gada 1.jūnija lēmums ir tiesisks un pamatots, tāpēc atstājams negrozīts.

[5] Kasācijas sūdzību iesniedzis Jurijs K., lūdzot atcelt apgabaltiesas spriedumu un izbeigt lietu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nav analizējusi administratīvā pārkāpuma protokola tiesiskumu, kā paredzēts APL 103., 250. un 150.pantā.

[5.2] LAPK 270.pantā noteikts, ka lietas par administratīvajiem pārkāpumiem, kas paredzēti LAPK 175.pantā, jāizskata diennakts laikā. Uz minētā pamata lieta būtu izbeidzama.

[5.3] LAPK 37.pants noteic, ka administratīvo sodu var uzlikt ne vēlāk kā četru mēnešu laikā no pārkāpuma izdarīšanas dienas. Konkrētajā gadījumā no pārkāpuma izdarīšanas dienas pagāja pusotrs gads.

[5.4] Tiesā tika izskatīta otrā lieta sakarā ar šo pašu gadījumu, proti, 2005.gada 7.februāra piketu pie Anniņmuižas skolas. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā lieta tika izbeigta 2005.gada 20.maijā.

Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesnesis atzinis, ka Jurijs K. nav pārkāpis LAPK 174.³pantu. Tas nozīmē, ka ir pierādīts, ka policisti ir kļūdījušies, sastādot administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.1.4.60268 (otrā lietā). Bet policisti kasācijas sūdzības iesniedzēju bija aizturējuši tieši par piketa norisi, kuru viņi novērtēja kā administratīvo pārkāpumu.

[5.5] Konkrētajā gadījumā policistu prasība pārtraukt likumīgu piketu bija acīmredzami pretlikumīga, jo jau no Satversmes 103.panta izriet, ka jebkurš neizsludināts pikets ir likumīgs un aizsargājams no valsts puses. Turklāt likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 13.panta pirmās daļas 2.punkts norāda, ka neizsludinātiem piketiem pieteikums nav jāiesniedz, bet likuma 3.pants ikvienam garantē tiesības organizēt miermīlīgus piketus.

Ja policisti visu iepriekš minēto nezina, tad viņi ir nekompetenti. Bet ja zina, tad konkrētajā gadījumā prasība pārtraukt piketu bija acīmredzami pretlikumīga.

[5.6] Pats administratīvā pārkāpuma protokols neatbilst APL 67.panta prasībām, jo tajā pēc būtības nav norādīti nekādi fakti un apstākļi, bet tikai vārdi "ļāunprātīgi nepakļāvās likumīgām prasībām" un "izrādīja aktīvu pretošanos". Nav skaidrs, kādām prasībām nepakļāvās un kam izrādīja aktīvu pretošanos. Līdz ar to administratīvā pārkāpuma protokols ir prettiesisks.

[6] Tiesas sēdē Jurijs K. uzturēja kasācijas sūdzību un paskaidroja, ka konkrētajā gadījumā tika pārkāptas viņa cilvēktiesības uz vārda brīvību. Tiesai ir jākontrolē policijas darbības. Pikets konkrētajā gadījumā nebija organizēts un nebija izsludināts – līdz ar to pikets bija likumīgs un tam nebija vajadzīga atļauja. Administratīvā pārkāpuma protokolā nav norādīts, kādām likumīgajām prasībām viņš nav pakļāvis. Policisti nevarēja iejaukties neizsludinātajā piketā. Administratīvā pārkāpuma protokols nebija noformēts kā nelabvēlīgs administratīvais akts.

Motīvu daļa

[7] LAPK 175.pants noteic administratīvo atbildību par ļaunprātīgu nepakļaušanos policijas darbinieka likumīgajam rīkojumam vai prasībai, kad viņš izpilda sabiedriskās kārtības sargāšanas vai dienesta pienākumus.

Savukārt LAPK 174.³pants paredz atbildību par sapulču, gājienu un piketu (..) organizēšanas un norises kārtības pārkāpšanu.

Saskaņā ar LAPK 35.panta otro daļu, ja persona ir izdarījusi vairākus administratīvos pārkāpumus, kas konstatēti vienlaicīgi, un tos

izskata viena un tā pati institūcija (amatpersona), administratīvais sods tiek uzlikts tās sankcijas ietvaros, kura ir paredzēta par smagāko pārkāpumu. (...).

[8] Ņemot vērā to, ka konkrētajā gadījumā tika sastādīti divi administratīvā pārkāpuma protokoli par administratīvajiem pārkāpumiem, kas paredzēti LAPK 174.³pantā un LAPK 175.pantā, kas tika konstatēti vienlaicīgi un kurus izskatīja viena un tā pati institūcija, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesnesim atbilstoši LAPK 35.panta otrajai daļai vajadzēja abas administratīvā pārkāpuma lietas izskatīt vienlaicīgi. Lietu neizskatīšana vienlaicīgi Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesā noveda pie lietas nepareizas izspriešanas Administratīvajā apgabaltiesā.

[9] No lietā esošā administratīvā pārkāpuma protokola izriet, ka Jurijs K. 2005.gada 7.februārī, plkst.8.37 Rīgā, Kleistu ielā 14, pie ieejas Anniņmuižas vidusskolā ļaunprātīgi nepakļāvās policijas darbinieku likumīgajām prasībām pārtraukt administratīvo pārkāpumu (...).

Policijas darbinieki, kā konstatējusi apgabaltiesa, konkrētajā gadījumā uzskatījuši, ka notiek organizēts nesankcionēts pikets, un tāpēc lūdza tā dalībniekus uzrādīt personu apliecinošos dokumentus un pārtraukt šo policijas darbinieku ieskatā administratīvo pārkāpumu – nelikumīgo piketu.

[10] Likuma "Par policiju" 22.panta pirmā daļa paredz, ka policijas darbinieks ir valsts varas pārstāvis, un likumīgās prasības un rīkojumi, ko viņš izvirzījis vai devis, pildot dienesta pienākumus, visām personām ir obligāti jāizpilda. Nepakļaušanās policijas darbinieka likumīgajām prasībām ir sodāma. (...)

Kā atzīst Administratīvo lietu departaments, administratīvo atbildību par nepakļaušanos policijas darbinieka likumīgajam rīkojumam vai prasībām, kad viņš izpilda sabiedriskās kārtības sargāšanas vai dienesta pienākumus, iespējams piemērot tikai tādā gadījumā, ja administratīvā pārkāpuma lietā tiek konstatēts, ka policista rīkojums vai prasības konkrētajā gadījumā bijušas **likumīgas**. Administratīvo lietu departamenta ieskatā likumīgs rīkojums vai prasība LAPK 175.panta un likuma "Par policiju" 22.panta pirmās daļas izpratnē ir **objektīvi likumīgs rīkojums vai prasība**, proti, šādam rīkojumam vai prasībai pēc sava satura ir jāatbilst likumam. Tādējādi, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, vienmēr nepieciešams noskaidrot, vai konkrētajā gadījumā policijas darbinieka rīkojums vai prasība bijuši likumīgi. Attiecībā uz konkrēto lietu minētais nozīmē to, ka nepieciešams noskaidrot, vai Jurijs K. bija izdarījis administratīvo pārkāpumu, kuru viņam pieprasīja pārtraukt.

Administratīvo lietu departaments pēc būtības par pareizu atzīst Administratīvās apgabaltiesas izteikto viedokli, ka jebkurš policijas darbinieka rīkojums, ko viņš izdevis, pildot dienesta pienākumus, atzīstams par visiem saistošu un sākotnēji ir jāizpilda. Vienlaikus Administratīvo lietu departamenta ieskatā nevar liegt pašai personai, pret kuru vērstas policijas darbinieku prasības, kvalificēti izvērtēt izvirzīto prasību tiesiskumu.

Ja persona uzskata, ka policijas darbinieku prasības konkrētajā gadījumā nav likumīgas, nepakļaujoties šīm prasībām, persona uzņemas risku par to, ka, ja vēlāk tiks konstatēts, ka policijas darbinieku prasības bija likumīgas, bet pašas personas izdarītais vērtējums kļūdains, šo personu sauks pie administratīvās atbildības par nepakļaušanos šīm prasībām. Taču, ja tiks konstatēts, ka prasības nebija likumīgas, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, personu nevar saukt pie administratīvās atbildības par nepakļaušanos likumīgajām prasībām, jo šādā gadījumā nebūs izpildījies administratīvā pārkāpuma sastāvs, proti, nebūs LAPK 175.pantā *expressis verbis* paredzētie "likumīgais rīkojums vai prasības". Savukārt, ja nav administratīvā pārkāpuma sastāva, personu nevar saukt pie administratīvās atbildības.

[11] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa vispār nav noskaidrojusi šajā lietā būtisko apstākli, proti, to, vai policijas darbinieku prasības bijušas likumīgas. Taču no apgabaltiesas sprieduma Motīvu daļas izriet, ka administratīvā pārkāpuma lietā par Jurijs K. saukšanu pie administratīvās atbildības par LAPK 174.³pantā paredzēto pārkāpumu 2006.gada 20.maijā ar Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas tiesneša lēmumu tiesvedība izbeigta administratīvā pārkāpuma sastāva neesamības dēļ.

Ievērojot minēto un to, ka lietā nav konstatēts, ka Jurijs K. būtu rīkojis nelikumīgu piketu, apgabaltiesai bija jānoskaidro, vai policijas darbinieku prasības "pārtraukt administratīvo pārkāpumu" (pēc administratīvā pārkāpuma protokola šajā lietā) bijušas likumīgas un vai Jurijs K. bija pamats pie šādiem apstākļiem saukt pie administratīvās atbildības par LAPK 175.pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu.

[12] Kā nepamatotu Administratīvo lietu departaments noraida kasācijas sūdzības iesniedzēja norādi par to, ka administratīvā pārkāpuma protokolam kā administratīvajam aktam bija jāatbilst APL 67.pantā noteiktajām prasībām. Minētais pants nosaka administratīvā akta formu un sastāvdaļas, taču administratīvā pārkāpuma protokols nav administratīvais akts (*sal.: Briede J. Administratīvais akts. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 40.lpp.*). Tas ir administratīvo pārkāpumu kvalificējošs dokuments, kura pamatoību izvērtēt amatpersona vai institūcija, kura izskata administratīvā pārkāpuma lietu. Tādējādi uz

administratīvā pārkāpuma protokolu nav attiecināmas APL 67.pantā noteiktās prasības, kas attiecas uz administratīvo aktu.

[13] Ievērojot iepriekš minēto, apgabaltiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai. Vienlaikus Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav nepieciešams vērtēt pārējos kasācijas sūdzībā norādītos argumentus.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu, 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 29.maija spriedumu un lietu nosūtīt jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Pulcēšanās brīvības tvērums; uzskatu paušanas tiesiskā daba

1. Pulcēšanās brīvību var īstenot dažādi – kā sapulci, kā piketu vai kā gājienu. Sapulce tiek organizēta nolūkā tikties ar cilvēkiem un izteikt kādas idejas un viedokļus, gājienu laikā viedokļu paušana notiek, organizēti pārvietojoties sabiedriskā vietā, savukārt piketā viedokļu paušanai pamatā tiek izmantoti palīglīdzekļi (Latvijas Republikas Satversmes 103.pants un likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem", Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.2006-03-0106).

2. Pulcēšanās brīvība ir cieši saistīta ar vārda brīvību (jo pulcēšanās mērķis ir kopīga informācijas sniegšana vai uzskatu paušana), tomēr gan vārda brīvība, gan pulcēšanās brīvība ir patstāvīgas cilvēktiesības (Latvijas Republikas Satversmes 100. un 103.pants).

3. Visas pulcēšanās brīvības formas (arī pikets) likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" izpratnē tiek īstenotas, tās dalībniekiem klātesot; bez tā faktiski nav iedomājama pulcēšanās (organizēta sanāksšana kopā), kuras laikā tiek sniegta informācija vai pausti viedokļi (likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 1.panta ceturtā daļa).

4. Ja likumdevējs vēlas likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" noteikto kārtību attiecināt uz tādām vārda brīvības izpausmes formām, kas pēc būtības nav saistītas ar pulcēšanās brīvības īstenošanu, šā griba likumdevējam ir jāpauž nepārprotami. Minētais pamatojams ar to, ka vārda brīvība, tāpat kā pulcēšanās brīvība, ir nozīmīgs demokrātiskas sabiedrības elements un ierobežojumi tās īstenošanā interpretējami sašaurināti, turklāt par likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" pārkāpšanu ir paredzēta administratīvā atbildība (Latvijas Republikas Satversmes 100., 103. un 116.pants).

5. Uzskatu paušana ar plakātu starpniecību bez pašas personas klātesamības nav uzskatāma par pulcēšanās brīvības īstenošanu. Šādu rīcību nevar uzskatīt arī par tādu vārda brīvības īstenošanas veidu, kas būtu reglamentēts likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" (Latvijas Republikas Satversmes 100., 103.pants un likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem").

2006.gada 12.decembrī

Lieta Nr. SKA-457

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators V.Jonikāns

senatore V.Krūmiņa

senatore D.Mita

2006.gada 21.novembrī atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu par Anastasijas S. saukšanu pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³panta otrās daļas sakarā ar Anastasijas S. kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 30.maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes 21.policijas nodaļas Kārtības policijas dienesta inspektore 2005.gada 16.decembrī sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu Nr.7. Protokolā norādīts, ka Anastasija S. 2005.gada 18.novembrī ap plkst. 11.02 Rīgā, Kaļķu ielā 28, sabiedriskā vietā, bez Rīgas pašvaldības piekrišanas uz viesnīcas "Hotel de Rome" ārējām sienām izvietoja divus plakātus ar uzrakstiem "Burial of freedom" un "Pohoroni svobodi", pārkāpjot piketu organizēšanas un norises kārtību. Minētais pārkāpums izdarīts atkārtoti gada laikā. Tādējādi Anastasija S. izdarījusi administratīvo pārkāpumu, kas paredzēts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³panta otrajā daļā.

[2] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas tiesnesis ar 2005.gada 29.decembra lēmumu Anastasiju S. atzina par vainīgu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³panta otrajā daļā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā un sodīja ar administratīvo arestu uz piecām diennaktīm.

[3] Izskatot lietu sakarā ar Anastasijas S. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 30.maija spriedumu atstāja negrozītu Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas tiesneša 2005.gada 29.decembra lēmumu. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Lietā nav strīda par faktisko apstākli, ka 2005.gada 18.novembrī Anastasija S. Rīgā, Kaļķu ielā 28, sabiedriskā vietā, bez Rīgas pašvaldības piekrišanas uz viesnīcas "Hotel de Rome" ārējām sienām izvietoja divus plakātus ar uzrakstiem "Burial of freedom" un "Pohoroni svobodi". Lietā ir strīds par to, vai Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas tiesnesis ir pamatoti Anastasiju S. saucis pie administratīvās atbildības saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³panta otro daļu, kā arī par to, vai, izskatot

administratīvā pārkāpuma lietu, nav tikušas pārkāptas Anastasijas S. procesuālās tiesības.

[3.2] Sapulču, gājienu un piketu organizēšanas un norises kārtību reglamentē likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem". Līdz ar to, lai konstatētu, ka persona izdarījusi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³panta otrajā daļā paredzēto administratīvo pārkāpumu, tiesai jākonstatē likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" normu pārkāpums un jānoskaidro, vai persona ir vainīga šo normu pārkāpumā.

[3.3] No likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 1.panta izriet, ka piketa laikā netiek teiktas runas, bet ideju un viedokļu paušanai tiek izmantoti plakāti, lozungi, transparenti vai citi atribūti. Tādējādi ideju un viedokļu paušana piketu laikā var notikt arī bez personu, kas ir plakātus izgatavojušas vai izvietājušas, klātbūtnes. Proti, piketu norises laikā nav svarīgi konstatēt, vai cilvēki, kas vēlas paust idejas un viedokļus, ir stāvējuši saviem plakātiem klāt – par piketu atzīstams arī tāds pasākums, kad pasākuma organizatori pēc plakātu vai citu atribūtu izvietojšanas sabiedriskā vietā notikuma vietu ir atstājuši, kā tas ir noticis konkrētajā gadījumā.

[3.4] Anastasijas S. darbības uzskatāmas par iepriekš izplānotām un organizētām, tāpēc pasākuma organizētājam bija nepieciešams iesniegt Rīgas pašvaldībā pieteikumu atbilstoši likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 12.panta noteikumiem. Tā kā Anastasijai S. nebija pašvaldības izsniegtas izziņas, kas apliecinātu, ka pašvaldībai nav iebildumu pret pasākuma rīkošanu, Anastasija S. ir pārkāpusi likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 16.panta noteikumus. Līdz ar to piemērojami Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³panta otrās daļas noteikumi, jo par pārkāpumu Anastasija S. gada laikā sodīta atkārtoti.

[3.5] Pavēste par tiesas sēdi 2005.gada 29.decembrī Anastasijai S. ir tikusi nosūtīta 2005.gada 23.decembrī. Tiesnesis varēja palauties, ka ir izpildījies paziņošanas pienākums un ka Anastasijas S. tiesības piedalīties tiesas sēdē gan pašai, gan ar pārstāvja piedalīšanos nav tikušas nekādā veidā ierobežotas.

[4] Anastasija S. par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 30.maija spriedumu ir iesniegusi kasācijas sūdzību, lūdzot spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Atsaucoties uz likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 16.pantu, tiesa nav atzinusi Anastasijas S. rīcību par sapulci, gājienu vai piketu. Tāpēc nav saprotams, kāpēc tiesa vispār ir piemērojusi šo likumu un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³pantu.

[4.2] No likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 1.panta izriet, ka sapulcē, gājienā vai piketā obligāti ir jābūt cilvēkam. Konkrētajā gadījumā pie plakātiem neviena cilvēka nebija.

[4.3] Sapulces brīvība ir galvenais tautas vēlmes izpaušanas līdzeklis. Pievērst sabiedrības uzmanību bīstamajiem tautas brīvības, demokrātijas un Satversmes ierobežojumiem bija Anastasijas S. pilsoniskais pienākums. Līdz ar to 2005.gada 18.novembra rīcībai bija nevis pretdienisks, bet protdienisks raksturs.

[5] Uz tiesas sēdi Anastasija S. nebija ieradusies. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 342.pantu administratīvā procesa dalībnieka neierašanās, ja viņam pienācīgi paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu, nav šķērslis lietas izskatīšanai. Tā kā Anastasijai S. par tiesas sēdi pienācīgi paziņots, Senāta Administratīvo lietu departaments atzina, ka lietu iespējams izskatīt bez viņas piedalīšanās.

Motīvu daļa

[6] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 347.panta pirmajai daļai tiesa, izskatot lietu kasācijas kārtībā, pārbauda lietā esošā sprieduma tiesiskumu pārsūdzētajā daļā attiecībā uz administratīvā procesa dalībnieku, kurš spriedumu pārsūdzējis, un argumentus, kuri minēti kasācijas sūdzībā. Savukārt atbilstoši šā likuma 325.pantam kasācijas instances tiesas kompetencē ir pārbaudīt, vai apelācijas instances tiesa, izskatot lietu, nav pārsniegusi savas kompetences robežas un vai nav pārkāpusi procesuālo vai materiālo tiesību normas.

[7] Par nepamatotu atzīstams kasācijas sūdzības arguments, ka Administratīvā apgabaltiesa nav atzinusi Anastasijas S. rīcību par sapulci, gājienu vai piketu. Apgabaltiesa sprieduma 9.punktā ir atzinusi, ka par piketu ir atzīstams arī tāds pasākums, kad pasākuma organizatori pēc plakātu vai citu atribūtu izvietojuma sabiedriskā vietā notikuma vietu ir atstājuši, kā tas ir noticis šajā gadījumā. Līdz ar to no apgabaltiesas sprieduma ir nepārprotami secināms, ka tiesa Anastasijas S. darbības atzinusi par piketu likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" izpratnē.

[8] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nepareizi piemērojusi likumu "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³pantu. Kasatores ieskatā no likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 1.panta izriet, ka sapulcē, gājienā vai piketā obligāti ir jābūt cilvēkam. Konkrētajā gadījumā pie plakātiem neviena cilvēka nebija.

Līdz ar to Senāta Administratīvo lietu departamentam jāizvērtē, vai Anastasijas S. darbības, par kurām viņa saukta pie administratīvās atbildības pēc Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 174.³panta

otrās daļas, ir uzskatāmas par gājienu, sapulci vai piketu, lai uz tām varētu attiecināt likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" noteikumus.

[9] Likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" (redakcijā, kas bija spēkā 2005.gada 18.novembrī) 1.panta pirmā daļa paredz, ka valsts garantētās un aizsargātās miermīlīgās pulcēšanās brīvības izpausmes ir sapulces, gājieni un piketi. Šajā pantā ir dots minēto jēdzienu skaidrojums.

Saskaņā ar 1.panta otro daļu sapulce ir organizēta pulcēšanās nolūkā tikties ar cilvēkiem un izteikt kādas idejas un viedokļus. Sanāksme, mītiņš vai citāda tamlīdzīga pulcēšanās šā likuma izpratnē pielīdzināma sapulcei.

Saskaņā ar 1.panta trešo daļu gājienam ir organizēta pārvietošanās pa ceļiem, ielām, laukumiem, ietvēm vai citām satiksmei izbūvētām teritorijām nolūkā izteikt kādas idejas un viedokļus. Demonstrācija, procesija vai citāda tamlīdzīga pārvietošanās šā likuma izpratnē pielīdzināma gājienam.

Saskaņā ar 1.panta ceturto daļu pikets ir pasākums, kura laikā viens vai vairāki cilvēki publiskā vietā ar plakātiem, lozungiem vai transparentiem pauž kādas idejas un viedokļus, bet kura gaitā netiek teiktas runas.

[10] Apgabaltiesa lietā ir konstatējusi, ka Anastasija S. bez Rīgas pašvaldības piekrišanas uz viesnīcas "Hotel de Rome" ārējām sienām izvietoja divus plakātus ar uzrakstiem "Burial of freedom" un "Pohoroni svobodi". Anastasija S. pēc plakātu izvietojuma uzreiz pēc tam atstāja viesnīcas telpas.

[11] Atbilstoši likumā dotajam termina skaidrojumam, lai kādu pulcēšanās brīvības izpausmi uzskatītu par sapulci, ir nepieciešams konstatēt nolūku tikties ar cilvēkiem, lai izteiktu kādas idejas un viedokļus. Kā atzinusi Satversmes tiesa, sapulce ir tāda pulcēšanās brīvības īstenošanas forma, kad personas satiekas, lai savstarpēji apmainītos ar viedokļiem. Sapulces jēga ir tās dalībnieku iekšējā komunikācijā (sk. *Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.2006-03-0106 13.3.punktu*).

Konkrētajā gadījumā no apgabaltiesas konstatētā neizriet, ka Anastasijai S. būtu bijis nolūks tikties ar cilvēkiem savstarpēju viedokļu apmaiņai. Tieši pretēji – secināms, ka Anastasija S. vēlējusies savu personīgo viedokli, kas pausts divos plakātos, darīt zināmu plašākai sabiedrībai, tajā pat laikā nesatiekoties ar cilvēkiem un neuzklausot viņu domas par Anastasijas S. viedokli.

Līdz ar to Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Anastasijas S. darbības nav uzskatāmas par sapulci likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" izpratnē.

[12] No likumā ietvertā termina "gājiens" skaidrojuma izriet, ka, lai kādu pulcēšanās brīvības formu uzskatītu par gājienu, ir jākonstatē organizēta pārvietošanās sabiedriskā vietā nolūkā izteikt kādas idejas un viedokļus.

Konkrētajā gadījumā acīmredzami nav konstatējams pārvietošanās priekšnosacījums, līdz ar to nav nepieciešams vērtēt citu nosacījumu esamību, lai secinātu, vai Anastasijas S. darbības uzskatāmas par gājienu.

Līdz ar to Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Anastasijas S. darbības nav uzskatāmas par gājienu likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" izpratnē.

[13] Likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" noteic, ka pikets ir pasākums, kura laikā viens vai vairāki cilvēki publiskā vietā ar plakātiem, lozungiem vai transparentiem pauž kādas idejas un viedokļus, bet kura gaitā netiek veiktas runas.

Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā no šīs tiesību normas vārdiski formulētā teksta *prima facie* secināms, ka likums paredz cilvēka klātbūtni piketa laikā. Proti, piketa dalībnieki, atrodoties publiskā vietā, pauž savas idejas un viedokļus, izmantojot palīg līdzekļus. Tajā pat laikā departaments uzskata, ka šā jautājuma izlemšanai nevar aprobežoties ar pirmšķietamu vērtējumu, bet ir nepieciešams izvērtējums no likuma jēgas un mērķa viedokļa. It īpaši, ja Saeima Satversmes tiesas lietā par atsevišķu likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" normu atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 103.pantam ir paudusi viedokli, ka likumā ietvertās definīcijas ir relatīvas un to mērķis ir ļoti vispārīgi aprakstīt veidus, kādos persona var īstenot Satversmes 103.pantā minētās tiesības, bet valsts – tai uzliktos pienākumus (*sk. Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.2006-03-0106 3.1.punktu*).

[13.1] Satversmes 103.pants paredz, ka valsts aizsargā iepriekš pieteiktu miermīlīgu sapulci un gājienu, kā arī piketu brīvību. Šī ir konstitucionālā līmenī nostiprināta cilvēktiesība – personu pulcēšanās brīvība.

Pulcēšanās brīvība ir neatņemama demokrātiskas valsts vērtība, caur kuru sabiedrība var ietekmēt lēmumu pieņemšanu valstī. Tā ir cieši saistīta ar vārda brīvību, jo galvenais pulcēšanās iemesls ir publiski paust informāciju vai uzskatus. Ņemot vērā pulcēšanās brīvības būtisko nozīmi demokrātiskā sabiedrībā, ierobežojumi attiecībā uz tās īstenošanu ir interpretējami šauri.

Neraugoties uz to, ka Satversmes 103.pantā ietverts formulējums "valsts aizsargā" (nevis "ikvienam ir tiesības", kā ir formulēts attiecībā uz citām pilsoniskajām tiesībām, piemēram, vārda brīvību 100.pantā vai bēdrosšanās brīvību 102.pantā), Satversmes tiesa tam nav

piešķīrusi nozīmi un atzinusi, ka šī norma nodrošina personas subjektīvās tiesības piedalīties miermīlīgos gājienu, sapulcēs un piketos un brīvi paust savus uzskatus (*turpat, 7.punkts*). Arī likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 3.panta pirmajā daļā pulcēšanās brīvību likumdevējs formulējis nevis tikai kā valsts pienākumu aizsargāt, bet gan kā ikviena tiesības atbilstoši šim likumam organizēt miermīlīgas sapulces, gājienu un piketus, kā arī piedalīties tajos.

Vārds "pulcēšanās" pats par sevi norāda uz vairāku cilvēku dalību. Ja persona viena pauž savus uzskatus, tad šajā gadījumā tā īsteno savas tiesības uz vārda brīvību, nevis pulcēšanās brīvību.

Ņemot vērā iepriekš teikto, secināms, ka ar pulcēšanās brīvību tiek aizsargāta vairāku personu sanākšana kopā, kas īstenoja ar nodomu un ir saistīta ar konkrētu mērķi (paust informāciju vai viedokļus par noteiktu jautājumu).

[13.2] Lai gan likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" nav tiešā tekstā minēts tā mērķis, no šā likuma nepārprotami izriet mērķis detalizētāk reglamentēt Satversmes 103.pantā noteiktās pulcēšanās brīvības īstenošanu, kad informācijas sniegšanai vai viedokļu paušanai organizēti sanāk kopā vairākas personas.

Satversme un likums noteic, ka šo brīvību iespējams īstenot dažādos veidos. Sapulce tiek organizēta nolūkā tikties ar cilvēkiem un izteikt kādas idejas un viedokļus, gājienu laikā viedokļu paušana notiek, organizēti pārvietojoties sabiedriskā vietā, savukārt piketā viedokļu paušanai pamatā tiek izmantoti palīg līdzekļi. Nošķirot sapulci no piketa, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka sapulces jēga ir tās dalībnieku iekšējā komunikācija, savukārt piketa mērķis ir piesaistīt citu personu uzmanību (*turpat, 13.3.punkts*). Secināms, ka piketā notiek ārējā komunikācija. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā visas pulcēšanās brīvības formas (arī pikets) likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" izpratnē tiek īstenotas, tās dalībniekiem klātesot, bez kā faktiski nav iedomājama pulcēšanās (organizēta sanākšana kopā), kuras laikā tiek sniegta informācija vai pausti viedokļi.

[13.3] Likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" paredzēts viens izņēmums, kad šā likuma piemērošanai netiek prasīta vairāku dalībnieku klātbūtne – attiecībā uz piketu, kurā piedalās viena persona. Šajā gadījumā likums ir attiecināts uz vārda brīvības, nevis pulcēšanās brīvības izpausmi. Jo, kā jau minēts iepriekš, pulcēšanās pati par sevi prasa vairāku dalībnieku klātbūtni.

[13.4] Kā jau iepriekš spriedumā atzīts, pulcēšanās brīvība ir cieši saistīta ar vārda brīvību (jo pulcēšanās mērķis ir kopīga informācijas sniegšana vai uzskatu paušana), tomēr tās ir patstāvīgas cilvēktiesības. Iepriekš arī secināts, ka likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem"

mērķis ir detalizētāk reglamentēt Satversmes 103.pantā noteiktās pulcēšanās brīvības īstenošanu. Ja likumdevējs vēlas attiecināt šajā likumā noteikto kārtību uz citām vārda brīvības izpausmes formām (kas pēc būtības nav saistītas ar pulcēšanās brīvības īstenošanu), šāda griba likumdevējam ir jāpauž nepārprotami. Gan tāpēc, ka vārda brīvība, tāpat kā pulcēšanās brīvība, ir nozīmīgs demokrātiskas sabiedrības elements un ierobežojumi tās īstenošanā interpretējami šauri, gan arī tāpēc, ka par likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" pārkāpšanu ir paredzēta administratīvā atbildība.

[13.5] Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka konkrētajā gadījumā, kad Anastasija S. izkāra plakātus uz viesnīcas sienām un pēc tam atstāja viesnīcas telpas, viņa īstenoja savas tiesības uz vārda brīvību, nevis pulcēšanās brīvību. No pulcēšanās brīvības viedokļa iztrūkst tāds elements kā klātesamība. Tas apstāklis, ka savu uzskatu paušanai Anastasija S. izmantoja palīg līdzekļus (plakātus), nepadara viņas darbības par tādām, kas īstenotas pulcēšanās brīvības ietvaros. Vārda brīvību persona var īstenot ne tikai, verbāli paužot savus uzskatus, bet jebkurā personas izvēlētajā veidā. Būtiska nav forma, bet gan saturs.

Senāta Administratīvo lietu departaments konstatē, ka likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" nav tiešā tekstā norādīts, ka tas ir attiecināms arī uz tādu vārda brīvības izpausmi, kad persona sagatavo plakātus, izvieto tos sabiedriskā vietā un pati aiziet.

[13.6] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Anastasijas S. darbības nav uzskatāmas par piketu likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" izpratnē.

[14] Ņemot vērā iepriekš šajā spriedumā teikto, par nepamatotu atzīstams Administratīvās apgabaltiesas spriedums, kurā tā atzinusi Anastasijas S. darbības par piketu. Līdz ar to Anastasijas S. kasācijas sūdzība ir apmierināma, Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir atceļams, bet lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.pants 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 30.maija spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu par administratīvo sodu par transportlīdzekļa novietošanu neatļautā vietā; tiesas lēmuma būtība; tiesas neatkarība tiesas spriešanā

1. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss noteic pārsūdzības tiesības administratīvā pārkāpuma lietā personai, kas ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu (adresātam), un personai, kurai ar administratīvo pārkāpumu nodarīts kaitējums (cietušajam). No tā secināms, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss expressis verbis neparedz tiesības citām personām pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.pants).

2. Ja no Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa noteikumiem personai neizriet tiesības pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, tad ir jāizvērtē, vai šādas tiesības personai neizriet no Administratīvā procesa likuma regulējuma, jo Administratīvā procesa likuma normas noteic plašāku to personu loku, kuras var būt administratīvā procesa dalībnieki tiesā (Administratīvā procesa likuma 31.pants).

3. Lemjot par pieteicēja subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu, tiesai nav jāvērtē pieteikumā norādīto lūgumu pamatotība un nav jālemj par pašu pieteikumu pēc būtības, piemēram, par pieteikumā norādītā lēmuma atcelšanu, bet gan jāvērtē iesniegtā pieteikuma izskatīšanas pieļaujamība (Administratīvā procesa likuma 31.panta, 191.panta pirmās daļas 8.punkts un 282.panta 2.punkts).

4. Ceļu satiksmes likuma noteikumi paredz, ka naudas soda nesamaksāšanas gadījumā tas piedzenams no transportlīdzekļa īpašnieka. No minētā izriet, ka transportlīdzekļa vadītāja pienākums maksāt naudas sodu rodas tikai transportlīdzekļa vadītāja bezdarbības rezultātā – naudas soda nesamaksāšanas gadījumā, un naudas soda samaksas juridiskais pamatojums transportlīdzekļa īpašniekam ir Ceļu satiksmes likuma normas, nevis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas un lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tādējādi transportlīdzekļa īpašnieka tiesības vai tiesiskās intereses ar lēmumu, kas pieņemts par transportlīdzekļa vadītāja administratīvo sodīšanu, tieši netiek skartas.

Līdz ar to apstāklis, ka transportlīdzekļa īpašniekam ir pienākums samaksāt vadītāja nesamaksāto naudas sodu par transportlīdzekļa novietošanu neatļautā vietā, nerada tiesības transportlīdzekļa īpašniekam pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰panta piektajā daļā, 279.pants, Ceļu satiksmes likuma 43.²panta trešā daļa un Administratīvā procesa likuma 31.pants).

5. *Transportlīdzekļa īpašnieks administratīvo pārkāpumu lietā par stāvēšanas noteikumu pārkāpumu ir tiesīgs pārsūdzēt lēmumu par nesamaksātu naudas sodu piedziņu no transportlīdzekļa īpašnieka. Ja transportlīdzekļa īpašnieks nav tā pati persona, kas attiecīgajā brīdī bijusi transportlīdzekļa vadītājs, tad paziņojums par nesamaksāto naudas sodu, kas pēc būtības ir lēmuma par administratīvo pārkāpumu izpildes procesā pieņemts dokuments, tiešā veidā rada tiesiskas sekas trešajai personai – transportlīdzekļa īpašniekam. Šādā gadījumā paziņojums par nesamaksāto naudas sodu attiecībā pret transportlīdzekļa vadītāju ir uzskatāms par administratīvo aktu un līdz ar to transportlīdzekļa īpašnieks to var pārsūdzēt tiesā (Ceļu satiksmes likuma 43.² panta trešā daļa un Administratīvā procesa likuma 31.pants).*

6. *Tiesas nolēmumu, ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības, pieņem lēmuma veidā. Administratīvā procesa likums noteic lēmuma kā procesuālā dokumenta būtību. Frāze "ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības" raksturo, ka ar šo dokumentu netiek izlemts jautājums par pieteikuma priekšmetu, bet gan tiek risināts kāds ar lietu saistīts procesuāls jautājums. Lēmuma kā procesuālā dokumenta būtība nav atkarīga no lēmuma pieņemšanas brīža, tas ir, no tā, vai lēmums tiek pieņemts pirms lietas ierosināšanas, lietas izskatīšanas gaitā vai pēc lietas izskatīšanas pabeigšanas (Administratīvā procesa likuma 285.panta pirmā daļa).*

7. *Iestādes veiktā tiesību normu interpretācija un secinājumi par personas subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt tās lēmumus nav saistoši tiesai (tiesu varas neatkarības princips).*

2006.gada 24.oktobrī

Lieta Nr. SKA-569

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks,

piedaloties sabiedrības ar ierobežotu atbildību "AB Grupa" pārstāvjiem A.Borovkovam un A.Lošakam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "AB Grupa" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 7.augusta lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 16.jūnija lēmums par tiesvedības izbeigšanu administratīvajā lietā, kas ierosināta sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību "AB Grupa" pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Ceļu policijas bataljona inspektors 2005.gada 24.janvārī sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu-paziņojumu Nr.110387341 par to, ka transportlīdzeklis *Mercedes Benz* (valsts reģistrācijas numurs AG3) bija novietots stāvēšanai 326.ceļa zīmes darbības rajonā pie nama Rīgā, Brīvības ielā 83. Tādējādi transporta līdzekļa vadītājs nav ievērojis Ministru kabineta 2004.gada 29.jūnija noteikumus Nr.571 "Ceļu satiksmes noteikumi" 135.11.apakšpunktu un izdarījis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰panta piektajā daļā minēto pārkāpumu. Par minētā pārkāpuma izdarīšanu transportlīdzekļa vadītājs administratīvi sodīts ar naudas sodu Ls 10.

[2] Izskatījusi apstrīdēšanas iesniegumu, Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvalde ar 2005.gada 17.marta lēmumu Nr.700 minēto lēmumu atstāja negrozītu.

[3] 2005.gada 15.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts SIA "AB Grupa" pieteikums par Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes 2005.gada 17.marta lēmuma Nr.700 un Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Ceļu policijas bataljona inspektora 2005.gada 24.janvāra administratīvā pārkāpuma protokola-paziņojuma Nr.110387341 atcelšanu. Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 16.jūnija lēmumu izbeidza tiesvedību lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, jo pieteikumu iesniedzusi persona, kurai nebija tiesību to iesniegt, tas ir, SIA "AB Grupa" nav persona, par kuru administratīvā pārkāpuma lietā pieņemts lēmums.

[4] Izskatījusi SIA "AB Grupa" blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 7.augusta lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 16.jūnija lēmumu, bet blakus sūdzību noraidīja. Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes 2005.gada 17.marta lēmums Nr.700 ir par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰panta piektajā daļā paredzēto administratīvo pārkāpumu, kas paredz, ka administratīvo sodu par šī pārkāpuma izdarīšanu piemēro transportlīdzekļa vadītājam (fiziskai personai).

[4.2] Minētais lēmums nav un nevar būt pieņemts par juridisku personu SIA "AB Grupa", šī juridiskā persona nav uzskatāma par cietušo. Līdz ar to, pamatojoties uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.pantu, SIA "AB Grupa" nav tiesības pārsūdzēt Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes 2005.gada 17.marta lēmumu Nr.700.

[4.3] Ievērojot, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss neparedz SIA "AB Grupa" tiesības iesniegt pieteikumu tiesā, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu Administratīvā rajona tiesa pamatoti izbeidza tiesvedību šajā lietā.

[5] Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 31.augusta lēmumu izdarīja pārrakstīšanās kļūdas labojumus savā 2006.gada 7.augusta lēmumā un lēmuma lemjotajā daļā tekstu "2006.gada 19.maija" aizstāja ar tekstu "2006.gada 16.jūnija"; lēmuma punktus aiz punkta 3.8 sanumurēja kā 4., 5., 6., 7. un 8.punkts; aizstāja tekstu "LAPK 149.¹⁵panta" ar tekstu "LAPK 149.¹⁰panta".

[6] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 7.augusta lēmumu SIA "AB Grupa" iesniedza blakus sūdzību un lūdza minēto lēmumu atcelt šādu motīvu dēļ.

[6.1] Par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰panta piektajā daļā minētā pārkāpuma izdarīšanu naudas sodu uzliek transportlīdzekļa vadītājam. Procesa laikā nav konstatēts, kurš bija transportlīdzekļa vadītājs. Saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 43.²panta ceturto daļu, ja uzliktais sods netiek samaksāts, transportlīdzekļa turētājam tiek nosūtīts paziņojums par nesamaksāto sodu. Saskaņā ar minētā likuma 43.²panta sesto daļu nesamaksātais sods tiek piedzīts no transportlīdzekļa turētāja. Ievērojot, ka transportlīdzekļa turētājam ir pienākums samaksāt naudas sodu, secināms, ka lēmums viņu skar. Līdz ar to transportlīdzekļa turētājam ir tiesības pārsūdzēt lēmumu par administratīvo sodu.

[6.2] Pirmās instances tiesa pieņēma pieteikumu un ierosināja lietu, atzīstot SIA "AB Grupa" par administratīvā procesa dalībnieku. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 285.panta pirmo daļu tiesas nolēmumu, ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības, pieņem lēmuma veidā. Administratīvās rajona tiesas lēmums tika pieņemts, izspriežot lietu pēc būtības, kas ir pretrunā ar minēto tiesību normu. Apgabaltiesa nevērtēja blakus sūdzībā minētos argumentus, kuriem ir nozīme lietas izskatīšanā pēc būtības.

[6.3] Pieteicēja blakus sūdzību iesniedza par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 16.jūnija lēmumu. Savukārt apgabaltiesa atcēla Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 19.maija lēmumu. Līdz ar to nav saprotams, par kādu lēmumu pieņemts apgabaltiesas lēmums.

[6.4] Tiesa nepamatoti norādīja, ka lieta ir par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵panta piektajā daļā minēto pārkāpumu – transportlīdzekļa vadīšana, atrodoties apreibinošo vielu ietekmē. Lieta ir par Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰panta piektajā daļā minētā pārkāpumu – apstāšanās un stāvēšanas noteikumu neievērošana.

[6.5] Apgabaltiesas lēmuma konstatējošajā daļā trūkst 5. un 6.punkta.

[7] Tiesas sēdē SIA "AB Grupa" pārstāvji blakus sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā norādītajiem motīviem, papildus norādot, ka viņš kā minētās automašīnas īpašnieces pārstāvis zina lietas detaļas pēc būtības, tostarp arī to, kur automašīna bija novietota. Turklāt Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldē lieta sakarā ar SIA "AB Grupa" apstrīdēšanas iesniegumu tika izskatīta pēc būtības.

Atbildētājas pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies. Ievērojot, ka atbildētājam par tiesas sēdes vietu un laiku bija paziņots likumā noteiktajā kārtībā, Administratīvo lietu departaments atzina, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 214.panta pirmo daļu tiesa var izskatīt lietu bez atbildētājas klātbūtnes.

Motīvu daļa

[8] Ar 2005.gada 24.janvārī sastādīto administratīvā pārkāpuma protokolu-paziņojumu Nr.110387341 automašīnas *Mercedes Benz*, valsts reģistrācijas numurs AG 3, vadītājam saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰panta piekto daļu ir uzlikts naudas sods Ls 10.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰panta piektajā daļā noteikts, ka tajā paredzētā administratīvā pārkāpuma subjekts ir transportlīdzekļa vadītājs – fiziska persona. Tādējādi Administratīvo lietu departaments secina, ka minētā administratīvā pārkāpuma protokola-paziņojuma adresāts nav automašīnas *Mercedes Benz*, valsts reģistrācijas numurs AG 3, īpašniece – SIA "AB Grupa", bet gan vadītājs. Administratīvo lietu departaments secina, ka SIA "AB Grupa" konkrētajā lietā nav arī cietušais.

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.pants noteic, ka lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var pārsūdzēt persona, par kuru tas pieņemts, kā arī cietušais. Tādējādi minētā tiesību norma noteic pārsūdzības tiesības administratīvā pārkāpuma lietā personai, kas ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu, proti, adresātam, un personai, kurai ar administratīvo pārkāpumu nodarīts kaitējums. Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments secina, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss *expressis verbis* neparedz tiesības citām personām pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā.

Līdz ar to, tā kā SIA "AB Grupa" nav pārsūdzētā lēmuma adresāts, kā arī cietušais, Administratīvo lietu departaments secina, ka saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu SIA "AB Grupa" nav tiesības iesniegt pieteikumu tiesā par Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldes 2005.gada 17.marta lēmuma Nr.700 atcelšanu.

[9] Procesu, kādā administratīvo pārkāpumu lietas izskata tiesā, regulē Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas, bet vispārīgi administratīvo procesu tiesā regulē Administratīvā procesa likuma normas (*sal. Satversmes tiesas 2005.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-16-01 "Par Administratīvā procesa likuma 124.panta pirmās daļas un otrās daļas par valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam" 12.punktu*).

Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka konkrētajā gadījumā, noskaidrojot, vai SIA "AB Grupa" ir tiesības iesniegt pieteikumu par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, ir jāizvērtē arī, vai minētās tiesības izriet no Administratīvā procesa likuma regulējuma.

[9.1] Administratīvā procesa likuma 31.panta otrā daļa noteic, ka pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Kā redzams no minētās tiesību normas, Administratīvā procesa likuma normas noteic plašāku personu loku, kuras var būt administratīvā procesa dalībnieki tiesā, ietverot šajā lokā ne tikai adresātu, bet arī personas, kuru tiesības vai tiesiskās intereses administratīvais akts ierobežo.

[9.2] Ceļu satiksmes likuma 43.²panta trešā daļa noteic, ka naudas soda nenomaksāšanas gadījumā tas piedzenams no transportlīdzekļa īpašnieka. No minētās tiesību normas izriet, ka transportlīdzekļa vadītāja pienākums maksāt naudas sodu rodas tikai transportlīdzekļa vadītāja bezdarbības rezultātā – naudas soda nesamaksāšanas gadījumā.

Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka naudas soda samaksas juridiskais pamatojums transportlīdzekļa īpašniekam ir Ceļu satiksmes likuma 43.²panta trešā daļa, nevis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰panta piektā daļa. Turklāt naudas soda piedziņa no transportlīdzekļa vadītāja tiek veikta administratīvā soda izpildes stadijā (*sal. Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 14.marta lēmuma lietā Nr.SKA-189 9. un 10.punktu*).

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka transportlīdzekļa īpašnieka tiesības vai tiesiskās intereses ar lēmumu, kas pieņemts par transportlīdzekļa vadītāja administratīvo sodīšanu, netiek skartas. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka pieteicēja konkrētajā lietā nav Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajā daļā minētais subjekts (atšķirībā no lēmumiem administratīvā pārkāpuma lietā, ja tiek konfiscēta trešās personas manta).

[9.3] Ievērojot iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst par nepamatotu blakus sūdzībā pausto viedokli, ka tas apstākļi, ka transportlīdzekļa īpašniekam ir pienākums samaksāt

vadītāja nesamaksāto naudas sodu, rada tiesības transportlīdzekļa īpašniekam pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā.

[10] SIA "AB Grupa" pārstāvis tiesas sēdē apgalvoja, ka viņš kā minētās automašīnas īpašnieces pārstāvis zina, kur automašīna bija novietota, un zina, ka tā bija novietota, nepārkāpjot ceļu satiksmi reglamentējošās tiesību normas. Administratīvo lietu departaments atzīst, ka jebkura persona, kura zina par faktiem, kas attiecas uz lietu, var būt liecinieks administratīvā pārkāpuma lietā. Ievērojot, ka lieciniekiem nav tiesības pārsūdzēt lēmumu administratīvo pārkāpumu lietā, Administratīvo lietu departaments secina, ka pieteicējas minētie apsvērumi nav pietiekami, lai konstatētu pieteicējas subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu par transportlīdzekļa vadītāja administratīvo sodīšanu.

[11] Administratīvo lietu departamenta ieskatā, transportlīdzekļa īpašnieks administratīvo pārkāpumu lietā par stāvēšanas noteikumu pārkāpumu ir tiesīgs pārsūdzēt lēmumu par nesamaksātā naudas soda piedziņu no transportlīdzekļa īpašnieka.

Saskaņā ar Ceļu satiksmes likuma 43.²panta ceturto daļu, ja uzliktais naudas sods netiek samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā, transportlīdzekļa reģistrācijas apliecībā norādītajam turētājam vai, ja turētājs nav norādīts, — transportlīdzekļa īpašniekam (valdītājam) transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrs nosūta paziņojumu par nesamaksāto naudas sodu, paziņojumā, citastarp, norādot arī informāciju par sekām, kādas iestājušās, jo naudas sods nav samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā. Atbilstoši minētā likuma 43.¹panta piektajai daļai un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 299.¹panta otrās daļas 3.punktam, gadījumā, ja uzliktais naudas sods nav samaksāts Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktajā termiņā, transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā izdara atzīmi par aizliegumu līdz naudas soda samaksai veikt valsts tehnisko apskati transportlīdzeklim, ar kuru izdarīts pārkāpums, un reģistrēt to transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā.

No minētajām tiesību normām secināms, ka gadījumā, ja transportlīdzekļa īpašnieks nav tā pati persona, kas attiecīgajā brīdī bijusi transportlīdzekļa vadītājs, tad paziņojums par nesamaksāto naudas sodu, kas pēc būtības ir lēmuma par administratīvo pārkāpumu izpildes procesā pieņemts dokuments, tiešā veidā rada tiesiskas sekas trešajai personai – transportlīdzekļa īpašniekam. Šādā gadījumā paziņojums par nesamaksāto naudas sodu ir uzskatāms par administratīvo aktu un transportlīdzekļa īpašnieks to var pārsūdzēt tiesā (*sk. Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 14.marta lēmuma lietā Nr.SKA-189 9. un 10.punktu*).

Persona, kas transportlīdzekļa vadītāja vietā ir samaksājusi tam uzlikto naudas sodu, atbilstoši Civillikuma normām iegūst tiesības prasīt vainīgā transportlīdzekļa vadītāja vietā samaksātā naudas soda atmaksāšanu.

[12] Blakus sūdzībā apgalvots, ka pirmās instances tiesas lēmums tika pieņemts, izspriežot lietu pēc būtības – uzsākot un pabeidzot administratīvās lietas izskatīšanu –, kas ir pretrunā ar Administratīvā procesa likuma 285.panta pirmo daļu. Tādējādi Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti nav vērtējusi blakus sūdzības argumentus, kas attiecas uz lietas būtību.

[12.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 285.panta pirmo daļu tiesas nolēmumu, ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības, pieņem lēmuma veidā. Administratīvo lietu departaments secina, ka minētā tiesību norma noteic lēmuma kā procesuālā dokumenta būtību. Frāze "**ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības**" raksturo, ka ar minēto dokumentu netiek izlemts jautājums par pieteikuma priekšmetu, bet gan risināts kāds lietas sakarā pastāvošs procesuāls dabas jautājums. Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments secina, ka minētā tiesību norma neregulē jautājumu, vai lēmums tiek pieņemts lietas izskatīšanas gaitā vai tas tiek pieņemts pēc lietas izskatīšanas pabeigšanas.

[12.2] Konkrētajā gadījumā pirmās instances tiesa, konstatējot, ka pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu, piemēroja Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu un izbeidza lietā tiesvedību.

Administratīvo lietu departaments secina, ka, lemjot par pieteicēja subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu, apgabaltiesai nav jāvērtē pieteikumā norādīto lūgumu pamatotība un nav jālemj par pašu pieteikumu pēc būtības, piemēram, par pieteikumā norādītā lēmuma atcelšanu. Apgabaltiesai jāvērtē iesniegtā pieteikuma izskatīšanas pieļaujamība (konkrētajā gadījumā pieteicējas subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu).

[12.3] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa nav pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 285.panta pirmo daļu un pamatoti nav vērtējusi pieteicējas argumentus, kas attiecas uz lietas būtību.

[13] Administratīvo lietu departaments nevērtē šā lēmuma 5.1, 5.6 un 5.7 punktā minētos blakus sūdzības argumentus, kas saistīti ar lēmuma pārrakstīšanās kļūdām, jo Administratīvā apgabaltiesa tās ir novērsusi ar 2006.gada 31.augusta lēmumu.

Tiesa atzīst par nepamatotu arī pieteicējas tiesas sēdē minēto argumentu par tās subjektīvajām tiesībām, proti, Rīgas pilsētas Galvenās policijas pārvaldes Kārtības policijas pārvaldē lieta sakarā ar SIA "AB Grupa" apstrīdēšanas iesniegumu tika izskatīta pēc

būtības. Tiesa norāda, ka iestādes veiktā tiesību normu interpretācija un secinājumi par SIA "AB Grupa" subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt tās lēmumus nav saistoša tiesai.

[14] Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots, bet SIA "AB Grupa" blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 7.augusta lēmumu, bet sabiedrības ar ierobežotu atbildību "AB Grupa" blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

10. Nolēmumi par atteikšanos pieņemt pieteikumu vai tiesvedības izbeigšanu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā

Pašvaldības rīcības tiesiskā daba, iznomājot pašvaldībai piederošo zemi

1. Lai noskaidrotu, vai lēmums ir uzskatāms par administratīvo aktu Administratīvā procesa likuma izpratnē, nepieciešams konstatēt visas administratīvā akta pazīmes. Ja konkrētajā gadījumā nav konstatējama kāda no administratīvā akta pazīmēm, lēmums nav uzskatāms par administratīvo aktu. "Publisko tiesību (valsts pārvaldes) joma" ir viena no obligātajām administratīvā akta pazīmēm (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

2. Publisko tiesību uzdevums demokrātiskā sabiedrībā ir sabalansēt indivīda un sabiedrības intereses, tāpēc starp valsti un privātpersonu publiskajās tiesībās pastāv pakļautības attiecības. Savukārt privāttiesībās valda pušu privātautonomijas princips, un tur subjekti ir vienlīdzīgi. Arī publisko tiesību juridiskā persona var darboties privāto tiesību jomā. Tāpēc ir svarīgi nošķirt, kurā gadījumā tā darbojas publisko tiesību jomā, bet kurā – privāto tiesību jomā (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87.pants).

3. Gadījumā, ja publisko tiesību normas neparedz privātpersonai tiesības pieprasīt, lai pašvaldība tai iznomā konkrētu zemesgabalu, atzīstams, ka zemes nomas attiecībām starp pašvaldību kā zemes īpašnieku un iznomātāju un privātpersonu kā nomnieku ir civiltiesisks raksturs (Civillikuma 927.pants un 1036.pants).

4. Ja starp nomas līguma pusēm rodas strīds par to, vai pašvaldība kā iznomātāja pamatoti izbeigusi zemes lietošanas tiesības, nomniekam ir iespēja aizsargāt savas tiesības, iesniedzot attiecīgu prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tas, ka jautājums par šo civiltiesisko attiecību izbeigšanu tiek izlemts, pieņemot atsevišķu pašvaldības lēmumu, neietekmē šīs darbības juridisko dabu, un pašvaldību kā strīdus zemes īpašnieci, tai darbojoties privāttiesisko attiecību jomā, nepārvērš par publiskās varas funkciju nesēju (Civilprocesa likuma 1.pants).

5. Tas, ka pašvaldības zemes izmantošanas un apbūves kārtības noteikšana saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām" ir pašvaldības pastāvīgā funkcija, nenozīmē, ka jebkurā gadījumā, kad pašvaldībai jālemj par konkrētās zemes izmantošanu, tā darbojas publisko tiesību jomā. Minētajā likumā ir tikai vispārīgi noteikta pašvaldības pastāvīgā funkcija, bet nav noteikts pašvaldības pienākums, piemēram, iznomāt zemi konkrētām privātpersonām (likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 13.punkts).

2006.gada 17.janvārī

Lieta Nr. SKA-10

SPRIEDUMS

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V. Jonikāns
senatore	J. Briede
senators	N. Salenieks,

piedaloties pieteicējas biedrības "Lapeņu kolonijas ģimenes dārzi I sektors" pārstāvēm zvērinātai advokātei I.Rihterei un V.Zīrupei un atbildētājas Rīgas domes pārstāvei zvērinātai advokātei A.Bergmanei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu, kas ierosināta pēc sabiedriskās organizācijas "Lapeņu dārzu asociācija" pieteikuma par Rīgas domes lēmumu, sakarā ar pieteicējas kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.jūnija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas domes 2004.gada 27.aprīļa lēmumu Nr.3052 konstatēts, ka zemes gabalu Rīgā starp Skanstes ielu un dzelzceļa līniju lieto sabiedriskās organizācijas "Lapeņu dārzu asociācija" (pēc reģistrēšanas Biedrību un nodibinājumu reģistrā 2004.gada 16.septembrī – "Lapeņu kolonijas ģimenes dārzi I sektors") 1.sektora dārziņu lietotāji, kuru pagaidu nomas lietošanas termiņš ir beidzies un nav pagarināts. Lēmumā minēts, ka zemes gabals nepieciešams 2006.gada Pasaules čempionāta hokeja norises nodrošināšanai, tāpēc tas iznomājams SIA "Latvijas būvniecību stratēģiskā partnerība" un atsavināms izolē. Nolemts dārziņu lietotājiem izbeigt zemes lietošanas tiesības uz strīdus zemes gabalu un noteikt, ka tiem jāatbrīvo zemes gabali no turpmākai izmantošanai derīgām lietām.

[2] 2004.gada 28.maijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts sabiedriskās organizācijas "Lapeņu dārzu asociācija" pieteikums par Rīgas domes 2004.gada 27.aprīļa lēmuma Nr.3052 atcelšanu.

Pieteikumā norādīts, ka: 1) lēmuma pieņemšanas gaitā izteiktie dārziņu lietotāju iebildumi pret zemes lietošanas tiesību izbeigšanu nav ņemti vērā; 2) atbilstoši Rīgas Attīstības plānam 1995.–

2005.gadam hipodroma apkaime ir dabas pamatnes zaļā zona, kā arī UNESCO aizsargājamā Rīgas centra buferzona, kurā nav pieļaujama liela celtniecība. Ignorējot sabiedriskās apspriešanas rezultātus, Attīstības plānā pieņemti grozījumi; 3) dārzkopības apvienības šajā teritorijā dibinātas jau 1934.gadā.

[3] Ar Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 18.janvāra spriedumu pieteikums apmierināts. Tiesas spriedumā norādīts: 1) ar pārsūdzēto Rīgas domes lēmumu tiek nodibinātas privāttiesiskas attiecības, taču saskaņā ar divpakāpju teoriju, pirmajā pakāpē pieņemtie lēmumi atzīstami par administratīvajiem aktiem. Pieņemot lēmumu, pašvaldība rīkojusies saskaņā ar publisko tiesību normām; 2) pieņemot pārsūdzēto lēmumu, pašvaldība rīkojusies savas rīcības brīvības ietvaros, tāpēc bija nepieciešams izdarīt lietderības apsvērumus, kuriem jāgūst atspoguļojums lēmuma tekstā. Tiesa lēmumā sniegto administratīvā akta pamatojumu atzinusi par nepietiekamu, jo tajā nav ietverti lietderības apsvērumi; 3) pieņemot pārsūdzēto lēmumu, pašvaldība nav noskaidrojusi un izvērtējusi adresātu un trešo personu viedokli, tas nav atspoguļots lēmumā.

[4] Izskatot lietu sakarā ar Rīgas domes iesniegto apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 17.jūnija spriedumu noraidījusi biedrības "Lapeņu kolonijas ģimenes dārzi I sektors" pieteikumu par Rīgas domes 2004.gada 27.aprīļa lēmuma Nr.3052 atcelšanu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Par nepamatotu atzīstams atbildētājas arguments, ka pārsūdzētais Rīgas domes lēmums nav administratīvais akts, bet gan iestādes lēmums privāto tiesību jomā.

Nav strīda par to, ka pārsūdzētais lēmums ir tiesību akts, ko izdevusi iestāde – Rīgas dome. Nav strīda par to, ka šis lēmums attiecas uz individuālām personām – dārziņu lietotājiem un ka tas ietekmē konkrētas tiesiskas attiecības – dārziņu lietošanas tiesības. Strīds ir par to, vai šis lēmums attiecas uz privāto vai publisko tiesību jomu.

[4.2] Pārsūdzētā Rīgas domes lēmuma rezolutīvās daļas 1.punktā noteikts: izbeigt zemes lietošanas tiesības (..) sabiedriskās organizācijas "Lapeņu dārzu asociācija" (I sektors) dārziņu lietotājiem saskaņā ar pielikumu (pielikumā norādītas 282 privātpersonas).

Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 13.punktu pašvaldības zemes izmantošanas un apbūves kārtības noteikšana ir pašvaldības pastāvīgā funkcija. Līdz ar to, piešķirot privātpersonai zemes lietošanas tiesības vai tās izbeidzot, pašvaldība darbojas publisko tiesību jomā, tāpēc pārsūdzētais Rīgas domes lēmums ir administratīvais akts, un strīds par tā tiesiskumu izskatāms Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) noteiktajā kārtībā.

[4.3] Par nepamatotu atzīstams atbildētājas lūgums izbeigt tiesvedību lietā, pamatojoties uz APL 282.panta 2.punktu un 314.pantu un argumentu, ka pieteicēja nebija tiesīga iesniegt pieteikumu tiesā, jo tās statūtos nav attiecīga pilnvarojuma.

Kā izriet no pārsūdzētā Rīgas domes lēmuma, tā adresāti ir 282 mazdārziņu lietotāji, kuriem ar šo lēmumu tiek izbeigtas zemes lietošanas tiesības. Nav strīda par to, ka šie mazdārziņu lietotāji ir pieteicējas – sākotnēji sabiedriskās organizācijas "Lapeņu dārzu asociācija", bet pēc pārreģistrācijas 2004.gada 16.septembrī – biedrības "Lapeņu kolonijas ģimenes dārzi I sektors", biedri.

APL 29.panta pirmā daļa noteic, ka likumā paredzētos gadījumos publisko tiesību subjektam vai privāto tiesību juridiskajai personai ir tiesības iesniegt iestādē iesniegumu vai tiesā pieteikumu, lai aizstāvētu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses. Sabiedriskās organizācijas tiesības griezties tiesā savu biedru interesēs paredz likuma "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" 16.panta trešā daļa.

Līdz ar to atzīstams, ka pieteicēja pieteikumu tiesā iesniegusi kā APL 29.panta subjekts.

[4.4] 2004.gada 28.maijā pieteikumu tiesā par Rīgas domes 2004.gada 27.aprīļa lēmuma Nr.3052 atcelšanu iesniegusi sabiedriskā organizācija "Lapeņu dārzu asociācija", kas reģistrēta Uzņēmumu reģistra sabiedrisko organizāciju reģistrā ar Nr.000803635.

Atbilstoši likuma "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" 16.panta trešajai daļai jautājumos, kas saistīti ar attiecīgās sabiedriskās organizācijas vai sabiedrisko organizāciju apvienības darbības mērķiem un uzdevumiem, tās var griezties valsts un pašvaldību institūcijās un, ja paredzēts statūtos, – arī tiesā un aizstāvēt savu biedru tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses. Tātad likums pilnvaro sabiedriskās organizācijas aizstāvēt savus biedrus un to likumīgās intereses.

Tomēr, kā norādījis Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments (2004.gada spriedums lietā Nr.SKA-234), atbilstoši minētajai normai, lai sabiedriskā organizācija varētu vērsties tiesā, aizstāvēt savu biedru tiesības, ir jābūt izpildītiem diviem nosacījumiem: 1) jautājumam jābūt saistītam ar sabiedriskās organizācijas mērķiem un uzdevumiem un 2) biedru tiesību aizstāvēšanai tiesā jābūt paredzētai statūtos.

Tādējādi, lai noskaidrotu, vai sabiedriskā organizācija "Lapeņu dārzu asociācija" konkrētajā gadījumā varēja vērsties tiesā, ir jāpārbauda, vai šie nosacījumi ir izpildīti.

[4.5] Sabiedriskās organizācijas "Lapeņu dārzu asociācija" statūtos nav paredzētas organizācijas tiesības pārstāvēt savu biedru intereses valsts vai pašvaldības institūcijās un tiesā.

Līdz ar to pieteikuma iesniegšanas laikā nav izpildīti iepriekšminētie nosacījumi, lai pieteicēja – sabiedriskā organizācija "Lapeņu dārzu asociācija" – varētu vērsties tiesā ar pieteikumu par Rīgas domes lēmumu par konkrētu mazdārziņu lietotāju zemes lietošanas tiesību izbeigšanu – jautājums nav saistīts ar organizācijas mērķiem un uzdevumiem un statūtos nav paredzētas organizācijas tiesības pārstāvēt savu biedru intereses tiesā.

[4.6] 2004.gada 16.septembrī organizācija mainījusi savu nosaukumu un reģistrējusies Uzņēmumu reģistra biedrību un nodibinājumu reģistrā kā biedrība "Lapeņu kolonijas ģimenes dārzi I sektors", pieņemot jaunus statūtus. Statūtu 6.2.punktā noteikts, ka biedrībai, lai sasniegtu statūtos noteikto mērķi, ir tiesības veikt darbības, kas nav pretrunā ar likumu, it īpaši organizēt sapulces, gājienus un piketus, kā arī veikt citu publisko darbību. Jautājumos, kas saistīti ar biedrības darbības mērķi, biedrība var vērsties valsts un pašvaldību institūcijās, kā arī tiesā un aizstāvēt savu biedru tiesības un ar likumu aizsargātās intereses. Statūtu 2.1.punktā noteikti biedrības mērķi: "2.1.1. dabas pamatnes zaļās zonas kā UNESCO aizsargājamās Rīgas centra buferzonas saglabāšana; 2.1.2. trīsdesmito gadu tradīciju turpināšana dekoratīvo un augļu dārzu saglabāšanā; 2.1.3. dažādu profesiju un institūciju pārstāvju iesaistīšana darbā, harmoniskas pasaules izjūtas apguves bērniem un īpaša dzīves veida nodrošināšana gados vecākiem cilvēkiem."

Biedrību un nodibinājumu likuma spēkā stāšanās likuma 16.pants noteic, ka Biedrību un nodibinājumu likumā lietotais termins "biedrība" atbilst citos normatīvajos aktos lietotajam jēdzienam "sabiedriska organizācija".

Līdz ar to atzīstamas biedrības "Lapeņu kolonijas ģimenes dārzi I sektors" tiesības vērsties tiesā savu biedru interesēs jautājumā par dārziņu kā Rīgas zaļās zonas saglabāšanu.

[4.7] Neskatoties uz to, ka, iesniedzot tiesā pieteikumu, pieteicējai nebija tiesību bez īpaša pilnvarojuma vērsties tiesā savu biedru tiesību aizstāvībai, šādas tiesības pieteicēja ieguvusi ar 2004.gada 16.septembrī pieņemtajiem statūtiem. No sabiedriskās organizācijas "Lapeņu dārzu asociācija" 2004.gada 15.maija kopsapulces protokola redzams, ka organizācijas biedri pieņēmuši lēmumu par kopīga pieteikuma iesniegšanu tiesā un izvirzījuši šim nolūkam pilnvaroto pārstāvi – valdes priekšsēdētāju A.Lazdiņu. Līdz ar to atzīstams, ka pieteicējas vērsšanās tiesā ar pieteikumu šajā lietā atbilda mazdārziņu lietotāju gribai šādu pieteikumu iesniegt.

Ievērojot APL 5.pantā ietverto privātpersonas tiesību ievērošanas principu, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka sākotnējais pilnvarojuma trūkums pieteicējai ir labots ar atpakaļejošu spēku. Līdzīgu privātpersonas interesēm atbilstošu tiesību normu interpretāciju devis arī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2005.gada spriedumā lietā Nr.SKA-100, atsaucoties arī uz Vācijas administratīvajām tiesībām.

Vācijas Administratīvā tiesas procesa likuma komentāros norādīts: ja pilnvara tiek iesniegta līdz tiesas sprieduma pieņemšanai, tās sākotnējais trūkums tiek labots ar atpakaļejošu spēku. Tas attiecas pat uz tādu gadījumu, kad tiesnesis ir noteicis termiņu pilnvaras iesniegšanai, bet persona to ir nokavējusi, ja vien tiesa bez kavēšanās līdz tam laikam jau nav pieņēmusi nolēmumu. Vienīgais izņēmums no iepriekšēiktā ir gadījums, kad pieteikumu iesniegusi persona bez rīcībspējas (*sk.: Kopf F.O. Verwaltungsgerichtsordnung. 9., neubearbeitete Auflage. – Munchen: Verlag C.H.Beck, 1992, S.692.*).

[4.8] Ievērojot minēto, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja bija tiesīga iesniegt tiesā pieteikumu par Rīgas domes 2004.gada 27.aprīļa lēmuma Nr.3052 atcelšanu.

[4.9] Pieteicēja uzskata, ka dārziņu lietotāju zemes nomas tiesību termiņš nav izbeidzies un Rīgas dome ar pārsūdzēto lēmumu šīs tiesības izbeidz pirms termiņa. Šāds pieteicējas arguments nav pierādīts ar lietas materiāliem. Tiesas sēdē noskaidrots, ka pieteicējas rīcībā nav dokumentu, kas apliecinātu, ka starp dārziņu lietotājiem un Rīgas domi pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas laikā pastāvēja zemes nomas attiecības, tāpēc noraidāms minētais pieteicējas arguments.

[4.10] Pieteicēja uzskata, ka strīdus zemes gabalā mazdārziņi saglabājami kā dabas pamatnes zaļā zona un Rīgas centra buferzona. Savukārt Rīgas dome uzskata, ka strīdus zemes gabals nepieciešams citām valsts un sabiedrības vajadzībām – 2006.gada Pasaules hokeja čempionāta rīkošanai un tam nepieciešamās daudzfunkcionālās hokeja halles būvniecības nodrošināšanai.

Izvērtējot pārsūdzēto Rīgas domes lēmumu, konstatējams, ka tas nenosaka strīdus zemes gabala turpmāko izmantošanu – tas tikai izbeidz dārziņu lietotājiem strīdus zemes gabala lietošanas tiesības. Līdz ar to tiesai jāizvērtē zemes lietošanas tiesību izbeigšanas likumība.

[4.11] Likuma "Par zemes lietošanu un zemes ierīcību" 33.pants paredz nosacījumus, kuriem pastāvēt, izbeidzas zemes lietotāja tiesības lietot viņam piešķirto zemi, to starpā – ja nepieciešams atņemt zemi citām valsts vai sabiedrības vajadzībām (3.punkts), ja beidzies zemes iznomāšanas termiņš un šis termiņš likumā noteiktajā kārtībā nav pagarināts (4.punkts).

Dārziņu lietotāju strīdus zemes gabala lietošanas (nomas) termiņš beidzies 2003.gada 31.decembrī un tas nav pagarināts. Līdz ar to atzīstams, ka Rīgas dome pamatoti izbeigusi dārziņu lietotājiem strīdus zemes gabala lietošanas tiesības, pamatojoties uz likuma "Par zemes lietošanu un zemes ierīcību" 33.panta 4.punktu.

Nav strīda par to, ka strīdus zemes gabals pieder Rīgas pašvaldībai un Rīgas dome izmanto to 2006.gada Pasaules čempionāta hokejā norisei nepieciešamās daudzfunkcionālās hokeja halles būvniecības finansēšanai. Tātad strīdus zemes gabals tiek izmantots sabiedrības vajadzībām – Pasaules hokeja čempionāta sekmīga norise atbilst sabiedrības interesēm.

Atzīstams, ka Rīgas pašvaldībai, kā strīdus zemes gabala īpašniecei, ir tiesības rīkoties ar savu īpašumu un lemt par tā izmantošanu. Šajā gadījumā dārziņu lietotāju tiesību ierobežojums ir attaisnots ar nozīmīgām sabiedrības interesēm, tāpēc pārsūdzētā Rīgas domes lēmuma radītās sekas ir samērīgas attiecībā pret leģitīmo mērķi, kuru atbildētāja ar šo lēmumu vēlējās sasniegt.

Līdz ar to pamatota ir arī strīdus zemes gabala lietošanas tiesību izbeigšana, pamatojoties uz likuma "Par zemes lietošanu un zemes ierīcību" 33.panta 3.punktu.

[4.12] Par nepamatotu atzīstama pieteicējas norāde, ka dārziņu lietotāji netika uzskatīti pirms lēmuma pieņemšanas. No lietas materiāliem izriet, ka gan pieteicēja, gan paši dārziņu lietotāji izteikuši Rīgas domei savu viedokli strīdus jautājumā, nosūtot domei vēstules un priekšlikumus. Tas atspoguļots arī pārsūdzētajā lēmumā. Fakts, ka Rīgas domes viedoklis un lēmuma saturs atšķiras no pieteicējas un dārziņu lietotāju viedokļa, nenozīmē, ka administratīvā akta adresāti nav bijuši uzskatīti.

[4.13] Ņemot vērā iepriekš minēto, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Rīgas domes 2004.gada 27.aprīļa lēmums Nr.3052 (protokols Nr.119, 40.§) ir tiesisks un nav pamata tā atcelšanai.

[5] Kasācijas sūdzību iesniedza pieteicēja, lūdzot atcelt apgabaltiesas spriedumu. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa spriedumā norādījusi, ka dārziņu lietošanas termiņš beidzies 2003.gada 31.decembrī un 2004.gadā Rīgas pašvaldības Vīdzemes priekšpilsētas izpilddirekcija nav pilnvarojusi pieteicēja valdes priekšsēdētāju veikt dārziņu lietošanas termiņu pagarināšanu. Tas neatbilst patiesībai, jo minētais lēmums neattiecas uz zemes gabalu 24.grupa, Nr.1C, kuru lieto biedrība "Lapeņu kolonijas ģimenes dārzi I sektors".

[5.2] Tiesa nav izvērtējusi zemes lietošanas tiesību izbeigšanas lietderību. Pieteicējas aizskārums konkrētajā gadījumā bija lielāks nekā sabiedrības ieguvums.

[5.3] Tiesa nav ievērojusi APL 103.pantu. Rīcības brīvības ietvaros Rīgas dome noorganizēja izsoli, uz kuras pamata zemes gabals tika pārdots SIA "Merks". Tajā pašā laikā netika vērtēti nekādi citi finansiālā nodrošinājuma piedāvājumi. Netika vērtēti arī pieteicējas argumenti, jo jau no 1991.gada bija iesniegti iesniegumi par zemes privatizāciju vai ilgtermiņa nomas līgumu.

[5.4] Tiesa nevērtēja to apstākli, ka Rīgas domes lēmuma pieņemšanas laikā pieteicēja lietoja zemes gabalu. Tiesa nav izvērtējusi to apstākli, ka pašvaldībai, pieņemot lēmumu, bija zināma pieteicējas negatīvā nostāja un iesniegtie priekšlikumi zemes gabala lietošanas jautājumā. Tādējādi tiesa un pašvaldība nav ievērojušas APL 62.pantu.

[5.5] Tiesa, izvērtējot lietas materiālus, nav ievērojusi arī APL 66.panta nosacījumus, jo biedrības biedri ir fiziskas personas. Gan Rīgas domes lēmums, gan arī apgabaltiesas spriedums ir vērsti uz cilvēktiesību ierobežojumu, jo tas, ko šiem cilvēkiem atņem, nekādā gadījumā nav samērīgs.

[6] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāve kasācijas sūdzību uzturēja un paskaidroja, ka lietā nav tādu dokumentu, kas apliecinātu, ka zemes lietošanas termiņš būtu beidzies 2003.gada 31.decembrī. Pieteicējas pārstāve arī norādīja, ka sabiedriskajai organizācijai nedeva iespēju izteikties Rīgas domes komiteju sēdēs un ka konkrētajā gadījumā nav ievērots samērīguma princips.

Atbildētājas pārstāve kasācijas sūdzību neatzina un paskaidroja, ka zemes lietošanas termiņš ir beidzies 2003.gada 31.decembrī un līdz ar to zemes nomas attiecības vairs nepastāvēja. Atbildētājas pārstāve arī norādīja, ka samērīguma princips ir ievērots un pieteicēja bija uzskatīta un ka šobrīd zeme ir jau SIA "Merks" īpašums.

Motīvu daļa

[7] APL 103.panta pirmā daļa nosaka administratīvā procesa tiesā būtību, proti, tā ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana un no publisko tiesību līguma izrietošo strīdu izskatīšana.

APL 1.panta trešā daļa noteic, ka administratīvais akts ir uz āru vērstas tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Minētā panta daļa arī noteic, ka iestādes lēmums vai cita veida darbība privāto tiesību jomā (..) nav administratīvais akts.

APL 282.panta 1.punktā noteikts, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Atbilstoši

APL 348.panta 3.punktam tiesa, izskatījusi lietu, var atcelt spriedumu pilnībā vai daļā un izbeigt tiesvedību, ja apelācijas instances tiesa nav ievērojusi šā likuma 282.panta noteikumus.

[8] Lai noskaidrotu, vai pārsūdzētais lēmums ir uzskatāms par administratīvo aktu APL izpratnē, nepieciešams konstatēt visas administratīvā akta pazīmes. Ja konkrētajā gadījumā nav konstatējama kāda no administratīvā akta pazīmēm, lēmums nav uzskatāms par administratīvo aktu. Ņemot vērā, ka "publisko tiesību joma" ir viena no obligātajām administratīvā akta pazīmēm, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka konkrētajā gadījumā nepieciešams noskaidrot, vai Rīgas dome, izdodot pārsūdzēto lēmumu, ir rīkojusies publisko tiesību jomā.

[9] Jāņem vērā, ka publisko tiesību uzdevums demokrātiskā sabiedrībā ir sabalansēt indivīda un sabiedrības intereses, tāpēc starp valsti un privātpersonu publiskajās tiesībās pastāv pakļautības attiecības. Savukārt privāttiesībās valda pušu privātautonomijas princips un tur subjekti ir vienlīdzīgi. Arī publisko tiesību juridiskā persona var darboties privāto tiesību jomā. Tāpēc ir svarīgi nošķirt, kurā gadījumā tā darbojas publisko tiesību jomā, bet kurā – privāto tiesību jomā.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka pieteicējas biedri – dārziņu lietotāji nomāja zemi no Rīgas domes kā zemes īpašnieces uz nomas līgumu pamata, kas katru gadu tika pagarināti un nomas termiņš, kā norādīts pārsūdzētajā lēmumā, bija izbeidzies 2003.gada 31.decembrī. Nevienu publisko tiesību norma nenoteica Rīgas domei pienākumu nodot zemi lietošanā tieši pieteicējas biedriem. Tādējādi atzīstams, ka minētās tiesiskās attiecības starp pieteicējas biedriem un Rīgas domi tika nodibinātas uz civiltiesiska līguma pamata, kur līguma puses ir līdztiesīgi subjekti. Atbilstoši Civillikuma 927.pantam īpašums ir pilnīgas varas tiesība par lietu, t.i., tiesība valdīt un lietot to, iegūt no tās visus iespējamus labumus, ar to rīkoties un noteiktā kārtā atprasīt to atpakaļ no katras trešās personas ar īpašuma prasību. Civillikuma 1036.pants noteic, ka īpašums dod īpašniekam vienam pašam pilnīgas varas tiesību par lietu, ciktāl šī tiesība nav pakļauta sevišķi noteiktiem aprobežojumiem.

Līdz ar to, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, Rīgas domei kā zemes īpašnieci bija tiesības pēc sava ieskata noteikt, kam zemi iznomāt vai pārdot, un pieteicējas biedriem nebija subjektīvu publisko tiesību prasīt, lai konkrēto zemes gabalu iznomā tieši viņiem. Ja starp līguma pusēm radās strīds par to, vai konkrētajā gadījumā Rīgas dome kā iznomātāja pamatoti izbeigusi zemes lietošanas tiesības, dārziņu lietotājiem bija iespēja aizsargāt savas tiesības, iesniedzot attiecīgu prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Tas, ka saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 13.punktu pašvaldības zemes izmantošanas un apbūves kārtības noteikšana ir pašvaldības pastāvīgā funkcija, nenozīmē, ka jebkurā gadījumā, kad pašvaldībai jālemj par konkrētās zemes izmantošanu, tā darbojas publisko tiesību jomā. Minētajā tiesību normā ir tikai vispārīgi noteikta pašvaldības pastāvīgā funkcija, bet nav noteikts pašvaldības pienākums, piemēram, iznomāt zemi dārziņu lietotājiem. Minētajā likuma normā, kā uzskata Administratīvo lietu departaments, ir paredzētas pašvaldības funkcijas noteikt, piemēram, zemes izmantošanas mērķi un raksturu. Kā izriet no šīs lietas materiāliem, Rīgas pašvaldība šo funkciju realizējusi, pieņemot pilsētas ilgtermiņa attīstības plānus. Ja atbilstoši šiem plāniem pašvaldība zemi nodod privātpersonu īpašumā vai lietošanā, tās kā īpašnieces darbība tiek balstīta uz civiltiesisko normu pamata. Lietā nav bijis strīda, ka zeme ir atradusies lietošanā uz nomas līgumu pamata, kuri ik gadu tikuši pagarināti.

Tas, ka jautājums par šo civiltiesisko attiecību izbeigšanu ir ticis izlemts, pieņemot atsevišķu pašvaldības lēmumu, neietekmē šīs darbības juridisko dabu un pašvaldību kā strīdus zemes īpašnieci, tai darbojoties privāttiesisko attiecību jomā, nepārvērš par publiskās varas funkciju nesēju.

Tādējādi nav pamatots apelācijas instances tiesas secinājums, ka pārsūdzētais lēmums ir izdots publisko tiesību jomā un ka tas ir administratīvais akts, atsaucoties uz likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 13.punktu.

[10] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka, izdodot pārsūdzēto lēmumu, Rīgas dome bija darbojusies privāto tiesību jomā. Minētais nozīmē, ka pārsūdzētais lēmums nav administratīvais akts un tādējādi lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, kas savukārt ir pamats tiesvedības izbeigšanai lietā atbilstoši APL 282.panta 1.punktam.

Pie šādiem apstākļiem Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas spriedums atceļams un tiesvedība lietā izbeidzama.

[11] Vienlaikus Administratīvo lietu departaments atzīst, ka konkrētajā gadījumā pieteicējai vispār nebija tiesību vērsties tiesā savu biedru tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizstāvībai kā APL 29.panta subjektam. Šāds secinājums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

Atbilstoši APL 31.panta pirmajai daļai pieteicējs ir privātpersona, kura griežas tiesā, lai tā veiktu kontroli pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, lai izlemtu par publisko tiesību līguma spēkā esamību vai izpildi vai arī konstatētu privātpersonas publiski tiesiskos pienākumus vai tiesības. Par

pieteicēju uzskatāma arī privātpersona, kuras tiesību vai tiesisko interešu aizstāvēšanai lieta ierosināta pēc šā likuma 29.pantā minētā tiesību subjekta pieteikuma. Savukārt APL 29.panta pirmā daļa noteic, ka likumā paredzētajos gadījumos publisko tiesību subjektam vai privāto tiesību juridiskajai personai ir tiesības iesniegt iestādē iesniegumu vai tiesā pieteikumu, lai aizstāvētu privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses.

No minētajām tiesību normām izriet, ka APL 29.pantā minētais subjekts (tiesību subjekts, kuram ir tiesības būt par privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizstāvi) var iesniegt pieteikumu tiesā tikai likumā paredzētajos gadījumos. Turklāt APL 29.panta subjektam ir tiesības iesniegt pieteikumu tiesā nevis savu tiesību un tiesisko interešu aizstāvēbai, bet gan konkrētās privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizstāvēbai, jo APL 29.panta subjekts ir tikai attiecīgās privātpersonas aizstāvis. Proti, pieteicējs gadījumā, ja pieteikumu iesniedz APL 29.panta subjekts, vienmēr būs konkrētā privātpersona, kā tas *expressis verbis* izriet no APL 31.panta pirmās daļas otrā teikuma.

Pretēji šai likuma normai lietā nav nosaukta un nav zināma neviena persona, kuras aizstāvēbai pieteikums iesniegts. No Administratīvās apgabaltiesas sprieduma izriet, ka izskatīts ir sabiedriskās organizācijas "Lapeņu dārzu asociācija" (pēc pārreģistrācijas – biedrības "Lapeņu kolonijas ģimenes dārzi I sektors") pieteikums, lai gan tai šajā lietā nav patstāvīga prasījuma tiesību.

[12] Konkrētajā gadījumā pārsūdzētais Rīgas domes lēmums attiecās uz konkrētiem dārziņu lietotājiem, nevis uz sabiedrisko organizāciju "Lapeņu dārzu asociācija".

Atbilstoši likuma "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" 16.panta trešajai daļai sabiedriskā organizācija var aizstāvēt biedru tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses tiesā tikai tad, ja: 1) jautājums ir saistīts ar sabiedriskās organizācijas mērķiem un uzdevumiem, 2) biedru tiesību aizstāvēšanai tiesā jābūt paredzētai statūtos (*minēto secinājumu Senāts izteicis 2004.gada 5.oktobra spriedumā lietā Nr.SKA-234, sk. sprieduma 10.punktu*). Tādējādi vienlaikus jāpastāv abiem minētajiem priekšnoteikumiem, lai sabiedriskā organizācija varētu aizstāvēt biedru tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses tiesā. Turklāt minētajām tiesībām jāpastāv brīdī, kad tiek iesniegts pieteikums tiesā.

[13] Apgabaltiesa šajā lietā vispirms konstatējusi, ka sabiedriskajai organizācijai "Lapeņu dārzu asociācija" nebija tiesību vērsties tiesā ar pieteikumu par Rīgas domes lēmumu par zemes lietošanas tiesību izbeigšanu konkrētiem mazdārziņu lietotājiem, jo jautājums nav saistīts ar organizācijas mērķiem un uzdevumiem un

statūtos nav paredzētas organizācijas tiesības pārstāvēt savu biedru intereses tiesā. Tādējādi apgabaltiesa bija atzinusi, ka pieteikuma iesniegšanas laikā nav izpildīti likuma "Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām" 16.panta trešajā daļā minētie nosacījumi, lai sabiedriskā organizācija varētu vērsties tiesā savu biedru tiesību un ar likumu aizsargāto interešu aizstāvēbai.

Tomēr tālāk apgabaltiesa Administratīvo lietu departamenta ieskatā izdarījusi kļūdainu secinājumu par to, ka pieteicēja ieguvusi tiesības iesniegt pieteikumu ar 2004.gada 16.septembrī pieņemtajiem statūtiem un sākotnējais pilnvarojuma trūkums pieteicējai ir labots ar atpakaļejošu spēku. Šādu savu secinājumu apgabaltiesa pamatojusi ar Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada spriedumu lietā Nr.SKA-100.

Kā atzīst Administratīvo lietu departaments, apgabaltiesas atsauce uz minēto spriedumu konkrētajā gadījumā nav pamatota, jo spriedums lietā Nr.SKA-100 attiecas uz citu gadījumu. Apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu, lietā Nr.SKA-100 analizēto pārstāvības institūtu identificējot ar aizstāvības institūtu šajā lietā, kas ir pilnīgi atšķirīgas juridiskās kategorijas.

Būtiskais Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir tas, ka pieteicējas tiesībaspēja būt par APL 29.panta subjektu radās ar biedrības reģistrēšanas brīdi un šādā situācijā nav iespējama citas personas aizstāvja statusa iegūšana pirms šā juridiskā fakta iestāšanās.

Nemot vērā to, ka lieta administratīvā procesa kārtībā izskatīta nepamatoti un tāpēc tiesvedība lietā ir izbeidzama, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav pamata vērtēt kasācijas sūdzības argumentus pēc būtības.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 3.punktu, 346.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 17.jūnija spriedumu atcelt un tiesvedību lietā izbeigt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesu izpildītāju rīcības un lēmumu izpildu lietā pārsūdzība

1. Tiesu izpildītāju likumā skaidrā tekstā (expressis verbis) ir noteikts, ka uzraudzība par zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām tiek veikta civilprocesuālā, nevis administratīvā procesa kārtībā. Pat ja atzītu, ka zvērinātu tiesu izpildītāju darbība ir darbība publisko tiesību jomā, tomēr, ievērojot kolīziju normu nosacījumus, secināms, ka Administratīvā procesa likuma normas ir piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl attiecīgā Tiesu izpildītāju likuma norma nenosaka citādi. Tāpēc nav nozīmes apstāklim, ka amata darbībā zvērināti tiesu izpildītāji ir pielīdzināti valsts amatpersonām (Administratīvā procesa likuma 15.panta septītā daļa, Tiesu izpildītāju likuma 83.panta otrā daļa).

2. Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmei tiesu var spriest tikai tie orgāni, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un **tikai likumā paredzētajā kārtībā**. Tādējādi administratīvā tiesa, pieņemot izskatīšanas lietu, kas saskaņā ar tiesību normām ir pakļauta izskatīšanai civilprocesuālajā kārtībā, pieļautu gan lietu pakļautību regulējošās tiesību normu, gan arī Satversmes un tiesiskuma principa pārkāpumu (Latvijas Republikas Satversmes 86.pants un Administratīvā procesa likuma 7.pants).

2006.gada 31.janvārī

Lieta Nr. SKA-119

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas pārstāvim V.Zaicevam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Nadeždas P. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 14.decembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Nadežda P. iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā viņa norādījusi šādus prasījumus:

[1.1] atzīt par nelikumīgu zvērinātas tiesu izpildītājas L.Šukstules rīcību un lēmumus pēc Nadeždas P. izpildraksta, nodarot morālo kaitējumu un materiālos zaudējumus;

[1.2] piedzīt no zvērinātas tiesu izpildītājas L.Šukstules 414,49 latus, ko viņa nelikumīgi saņēmusi no V.D.;

[1.3] uzlikt par pienākumu zvērinātai tiesu izpildītājai L.Šukstulei atdot V.Zaicevam Nadeždas P. izpildrakstu;

[1.4] piedzīt no zvērinātas tiesu izpildītājas L.Šukstules tiesu izdevumus 4,72 latus.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2005.gada 30.septembra lēmumu atstājusi bez virzības pieteikumu daļā par zvērinātas tiesu izpildītājas L.Šukstules faktisko rīcību, nesniedzot atbildes pēc būtības, vienlaikus noteikusi termiņu līdz 2005.gada 28.oktobrim lēmumā norādīto trūkumu novēršanai, bet atteikusi pieņemt pieteikumu daļā par zvērinātas tiesu izpildītājas L.Šukstules nelikumīgo rīcību. Tiesnese lēmumā norādījusi, ka pieteikums par zvērinātas tiesu izpildītājas L.Šukstules rīcības un lēmumu pēc Nadeždas P. izpildraksta atzīšanu par nelikumīgiem neatbilst Administratīvā procesa likuma 184.pantā norādītajiem prasījuma priekšmetiem un šāds prasījums ir skatāms civilprocesuālā kārtībā.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar Nadeždas P. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 14.decembra lēmumu atstājusi negrozītu iepriekš minēto Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu, noraidījusi Nadeždas P. blakus sūdzību un noteikusi termiņu trūkumu novēršanai līdz 2006.gada 16.janvārim. Apgabaltiesa lēmumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[3.1] Ņemot vērā pieteicējas izteikto lūgumu – atzīt par nelikumīgu zvērinātas tiesu izpildītājas L.Šukstules rīcību un lēmumus pēc Nadeždas P. izpildraksta, nodarot morālus un materiālus zaudējumus – un Tiesu izpildītāju likuma 4.pantā noteikto, ka zvērināti tiesu izpildītāji ir tiesu sistēmai piederīgas personas, kuras pastāv pie apgabaltiesas, šā likuma 83.panta pirmajā daļā noteikto, ka viņu tiešā uzraudzība piekrīt attiecīgajai apgabaltiesai, šā panta otrajā daļā noteikto, ka uzraudzību par tiesu izpildītāju amata darbībām rajona (pilsētas) tiesa veic civilprocesuālajā kārtībā, un Civilprocesa likuma 632.panta pirmajā daļā noteikto, ka tiesu izpildītāja darbības sprieduma izpildīšanā vai viņa atteikumu izpildīt šādas darbības piedzinējs vai parādniēks var pārsūdzēt attiecīgajā rajona (pilsētas) tiesā, secināms, ka prasījums par zvērinātas tiesu izpildītājas L.Šukstules rīcību neatbilst Administratīvā procesa likuma 184.pantā norādītajiem prasījuma priekšmetiem. Tādēļ atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam – lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā – Administratīvās rajona tiesas tiesnese pamatoti atteikusies pieņemt pieteikumu. Šāds prasījums ir skatāms civilprocesuālā kārtībā.

[3.2] Tā kā pieteicēja pieteikumā minējusi, ka nav saņēmusi no zvērinātas tiesu izpildītājas atbildes pēc būtības un tā kā zvērināta tiesu izpildītāju funkcijām kā valsts amatpersonām, atsevišķos gadījumos, piemīt publiski tiesisks raksturs, kas rada noteiktus publiski

tiesiska rakstura pienākumus – sniegt atbildi vai informēt par sūdzības izskatīšanas rezultātiem, tad pieteicējam nepieciešams precizēt, vai viņa lūdz tiesu izvērtēt zvērinātas tiesu izpildītājas faktisko rīcību, nesniedzot atbildi pēc būtības.

[3.3] Tā kā Nadeždas P. pieteikumu parakstījis un iesniedzis tiesai viņas pilnvarotais pārstāvis V.Zaicevs, taču pieteikumam viņš pievienojis pilnvaras neapliecinātu kopiju, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 186.panta otrās daļas 2.punkta noteikumiem, šā panta ceturtās daļas noteikumiem un Ministru kabineta 1996.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.154 "Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi" 71.punktā noteikto Administratīvās rajona tiesas tiesnese pamatoti secinājusi, ka nav tiesiska pamata atzīt, ka pieteikumam pievienotā pilnvara uzskatāma par dokumentu ar juridisku spēku. Tādēļ atbilstoši Administratīvā procesa likuma 192.panta pirmās daļas 1.punktam Administratīvās rajona tiesas tiesnese pamatoti pieteikumu šajā daļā atstājusi bez virzības trūkumu novēršanai. Ņemot vērā, ka Administratīvās rajona tiesas tiesneses noteiktais termiņš – 2005.gada 28.oktobris – ir pagājis, nosakāms jauns termiņš trūkumu novēršanai.

[4] Nadežda P. ir iesniegusi blakus sūdzību, kurā lūgusi atcelt šo Administratīvās apgabaltiesas lēmumu pilnā apjomā. Nadežda P. blakus sūdzībā norādījusi tālāk minētos argumentus.

[4.1] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka atbilstoši Tiesu izpildītāju likuma 5.pantam zvērinātu tiesu izpildītāji ir valsts amatpersonas un tādējādi tiesai nav pamata nepieņemt pieteikumu.

[4.2] Apgabaltiesa nav pietiekami ņēmusi vērā apstākli, ka zvērinātu tiesu izpildītāja L.Šukstule nepieņem iesniegumus un nepareizi ievēro likumā "Par iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtību valsts un pašvaldības institūcijās" noteiktās prasības, tādējādi arī apgabaltiesa neievēro pienākumus, kas izriet no Kurzemes apgabaltiesas 1996.gada 5.jūlija sprieduma, līdz ar to pārkāpjot likuma "Par tiesu varu" 16.pantu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pantu, radot Nadeždai P. zaudējumus un morālo kaitējumu.

[4.3] Apgabaltiesa, pamatojot, ka sūdzība par tiesu izpildītāju bija izskatāma civilprocesa kārtībā, ir nepamatoti atsaukusies uz Civilprocesa likuma 632.pantu. Apgabaltiesa šajā gadījumā nav ņēmusi vērā, ka Civilprocesa likumā nav nodaļas vai panta, uz kura pamata var iesniegt iesniegumu par zvērinātu tiesu izpildītāja rīcību. Turklāt šobrīd līdz ar Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanos šī kārtība ir novecojusi, jo amatpersonu prettiesisko rīcību un viņu pieņemtos lēmumus izskata saskaņā ar šo likumu.

[5] Tiesas sēdē Nadeždas P. pārstāvis uzturēja blakus sūdzību.

Motīvu daļa

[6] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 103.pantam administratīvā procesa tiesā būtība ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu.

Atbilstoši Tiesu izpildītāju likuma 83.panta otrajai daļai uzraudzību par zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām rajona (pilsētas) tiesa veic civilprocesiālajā kārtībā. Tādējādi likumdevējs skaidrā tekstā (*expresis verbis*) ir noteicis, ka uzraudzība par zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām tiek veikta civilprocesiālā, nevis administratīvā procesa kārtībā.

Pat, ja atzītu, ka zvērinātu tiesu izpildītāju darbība ir darbība publisko tiesību jomā, tiesai ir jāievēro Administratīvā procesa likuma 15.panta septītā daļa, kas noteic: "Ja konstatē pretrunu starp vienāda juridiskā spēka vispārējo un speciālo tiesību normu, vispārējo tiesību normu piemēro tiktāl, ciktāl to neierobežo speciālā tiesību norma." Konkrētajā gadījumā tas nozīmē, ka Administratīvā procesa likuma normas ir piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl Tiesu izpildītāju likuma norma nenosaka citādi. Tā kā Tiesu izpildītāju likuma norma noteic, ka uzraudzību par zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām veic civilprocesiālajā kārtībā, Administratīvā procesa likuma normas nav piemērojamas (*sk. arī Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 22.* lēmuma 8.punktu lietā Nr.SKA-126*).

Tādējādi nav nozīmes apstāklim, ka atbilstoši Tiesu izpildītāju likuma 5.pantam amata darbībā zvērināti tiesu izpildītāji ir pielīdzināti valsts amatpersonām.

[7] Nepamatots ir blakus sūdzības arguments, ka apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka zvērināta tiesu izpildītāja nepieņem iesniegumus un nepareizi ievēro likumā "Par iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtību valsts un pašvaldības institūcijās" noteiktās prasības. Apgabaltiesa to ir ņēmusi vērā (*sk. šī lēmuma 3.2.apakšpunktu*), vienlaikus norādot, ka pieteicējam nepieciešams precizēt, kā izpaužas tiesu izpildītājas pārkāpums.

[8] Tāpat nepamatots ir blakus sūdzības arguments, ka apgabaltiesa pārkāpusi likuma "Par tiesu varu" 16.pantu un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pantu.

Likuma "Par tiesu varu" 16.pants noteic tiesas sprieduma stāšanās spēkā un tā likumīgo spēku. Administratīvajai tiesai šāds tiesas spriedums ir jārespektē, taču tās kompetencē nav panākt civilīetā taisīta tiesas sprieduma izpildi. Kā pamatoti norādījusi apgabaltiesa, atbilstoši Civilprocesa likuma 632.pantam tiesu

* **Red. piez.:** domāts: (Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 22.februāra lēmuma 8.punkts lietā Nr.SKA-126).

izpildītāja darbības sprieduma izpildīšanā vai viņa atteikumu izpildīt šādas darbības var pārsūdzēt rajona (pilsētas) tiesā pēc tiesu izpildītāja amata vietas.

Atbilstoši Satversmes 86.pantam tiesu var spriest tikai tie orgāni, kam šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētajā kārtībā. Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 30.panta otrajai daļai, civilprocesa un administratīvā procesa likumi nosaka civillietu un administratīvo lietu piekritību. Pieņemot izskatīšanai lietu, kam noteikta civilprocesuāla kārtība, apgabaltiesa būtu pārkāpusi gan iepriekš minētās tiesību normas, gan Administratīvā procesa likuma 7.pantā minēto tiesiskuma principu, kas noteic, kas tiesa darbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.

Tādējādi apgabaltiesa, atsakoties pieņemt civilprocesa kārtībā izskatāmu lietu, nav pārkāpusi likuma "Par tiesu varu" 16.pantu.

[9] Savukārt Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pants noteic tiesības uz īpašumu, kuras var ierobežot tikai likumā noteiktā kārtībā. Atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai minētajā tiesību normā garantētās tiesības var pārkāpt, valsts institūcijām iejaucoties personas īpašuma tiesībās, piemēram, atsavinot īpašumu, liedzot tiesības to brīvi izmantot. Attiecīgais konvencijas pants negarantē īpašuma strīda, kas radies starp divām privātām personām, risināšanu (*Reid K.A. Practitioner's Guide to the European Convention of Human Right. – London: Sweet&Maxwell, 1998, p.339.*) Tādējādi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 1.protokola 1.pants uz konkrēto gadījumu nav attiecināms.

[10] Apgabaltiesa ir pamatoti atsaukusies uz Civilprocesa likuma 632.pantu. Minētā tiesību norma (sk. šī lēmuma 8.punktu) regulē attiecīgo jautājumu un apgabaltiesai uz to ir pienākums atsaukties. Kaut arī Civilprocesa likumā nav atsevišķas nodaļas, kas regulētu sūdzību par zvērinātu tiesu izpildītāju darbību izskatīšanu, vispārējās jurisdikcijas tiesas šādas sūdzības pieņem un izskata (*sk., piemēram, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas lietu Nr. C 28212602 // Latvijas Republikas Apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.–2004.gads. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 375.–376.lpp.*). Tādējādi tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumīgās intereses tiesā tiesu izpildītāju darbības gadījumā ir ne tikai garantētas ar likumu, bet arī ar vispārējās jurisdikcijas tiesu praksi.

[11] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots, bet Nadeždas P. blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 14.decembra lēmumu atstāt negrozītu, bet Nadeždas P. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Lēmuma par būvprojekta akceptēšanu tiesiskā daba

1. Administratīvā akta obligātās pazīmes izriet no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā ietvertās administratīvā akta definīcijas.

Viens no administratīvā akta pamatelementiem ir tiesiskās sekas, tas nozīmē, ka lēmums, kurš atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Šā iemesla dēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

2. Būvprojekta akcepts ir viens no lēmumiem, ko pieņem būvatļaujas izsniegšanas procesā un kas pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskās sekas (nedod tiesības uzsākt būvniecību). Līdz ar to būvprojekta akcepts atzīstams par starplēmumu būvatļaujas izsniegšanas administratīvajā procesā un nav pārsūdzams tiesā atsevišķi no administratīvā procesa galīgā lēmuma (būvatļaujas) (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Būvniecības likuma 1.panta 16.punkts un Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 102.–104.punkts).

3. Būvprojekta akcepta atteikums ir atzīstams par administratīvo aktu, jo liedz tiesības turpināt pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu, un līdz ar to tam ir galīgā lēmuma raksturs (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 104.punkts).

2006.gada 15.martā

Lieta Nr. SKA-123

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mīta
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piegaloties pieteicējas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Roton" pārstāvim J.Cejmalniekam, atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvei Z.Saulītei un trešās personas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Monald Metāls" pārstāvim O.Krasilņikovam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Roton" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.decembra lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedībā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Roton" pieteikumu par Rīgas domes priekšsēdētāja 2004.gada 4.februāra un 20.maija atbildi, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta 2003.gada 2.decembra atbildi, Rīgas pilsētas būvvaldes Arhitektūras nodaļas 2003.gada 13.oktobra atbildi un Rīgas pilsētas būvvaldes Inženieru nodaļas 2003.gada 24.jūlija akceptu uz ceļa pieslēguma tehniskā projekta.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējai uz zemes gabala ar kadastra numuru (..) pieder ēku nekustamais īpašums. Minēto zemes gabalu pieteicēja nomā no valsts AS "Privatizācijas aģentūra". Rīgas apgabaltiesa ar 2002.gada 16.aprīļa spriedumu uz minētā zemes gabala nodibināja ceļa servitūtu par labu SIA "Monald Metāls". Augstākās tiesas Civillietu tiesu palāta ar 2005.gada 1.februāra spriedumu atjaunoja SIA "Monald Metāls" valdījumu uz tiesībām lietot ceļu atbilstoši nodibinātajam ceļa servitūtam.

[2] 1999.gada 8.decembrī starp Rīgas domi un pieteicēju tika noslēgts zemes nomas līgums Nr.310 par zemes gabala ar kadastra numuru (..), kas atrodas Rīgā, Katlakalna ielas sarkano līniju robežās, iznomāšanu. Zemes gabala izmantošanas mērķis: īslaicīgas lietošanas būves – dienesta autostāvlaukuma – ierīkošana un apsaimniekošana bez kapitālās apbūves tiesībām. Līgums bija spēkā līdz 2002.gada 2.novembrim.

[3] SIA "Monald Metāls" iesniedza ceļa pieslēguma, kas savienotu nodibināto servitūta ceļu ar Katlakalna ielu, būvniecības ierosinājumu. Būvniecības ierosinājumā tiešais pieslēgums Katlakalna ielai izvietots uz Rīgas pilsētai piederošā zemes gabala ar kadastra numuru (..), kurš atrodas Katlakalna ielas sarkanajās līnijās līdzās zemes gabalam ar kadastra numuru (..).

Izskatījusi būvniecības ierosinājumu, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Arhitektūras pārvalde 2002.gada 31.janvārī inženieru plānošanas noteikumu vietā izsniedza vēstuli Nr.2999-05/ir "Par ceļa pieslēguma izveidi uz Katlakalna ielu 11", kurā noteica, ka tehniskais projekts iesniedzams iepriekšējai saskaņošanai pieteicējai (SIA "Roton").

Rīgas pilsētas būvvaldes Inženieru nodaļa 2003.gada 24.jūlijā akceptēja tehnisko projektu "Ceļa pieslēgums Rīgā, Katlakalna ielā 11" (reģ. Nr.1252a).

[4] Uzskatot Rīgas pilsētas būvvaldes Inženieru nodaļas 2003.gada 24.jūlija akceptu (reģ.Nr.1252a) par prettiesisku, pieteicēja vērsās ar iesniegumu Rīgas pilsētas būvvaldes Arhitektūras nodaļā. Rīgas pilsētas būvvaldes Arhitektūras nodaļa 2003.gada 13.oktobra vēstulē Nr.BV-03-3491-nd norādīja, ka ar 2003.gada 24.jūlija akceptu Nr.1252a ir saskaņots ceļa pieslēguma Katlakalna ielai 11 tehniskais projekts. Projektētais ceļa pieslēgums Katlakalna ielai plānā savienots ar esošo ceļa servitūtu, kas nodibināts ar tiesas spriedumu uz zemes gabala ar kadastra numuru (..) un pieteicējas saskaņojums minētajā projektā nav nepieciešams.

Par minēto atbildi pieteicēja vērsās Rīgas domes Pilsētas attīstības departamentā, kas 2003.gada 2.decembra vēstulē Nr.DA-03-886-nd norādīja, ka nav pamata atsaukt tehniskā projekta akceptu, jo nav konstatēti normatīvo aktu pārkāpumi, nodibinot personālservitūtu.

Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta atbildi pieteicēja apstrīdēja Rīgas domes priekšsēdētājam, kas 2004.gada 4.februāra vēstulē Nr.1.24.1/RD-04-458-nd norādīja, ka akceptētais ceļa pieslēguma projekts attiecas uz Katlakalna ielas brauktuves savienojumu ar servitūta ceļu, kas jau agrāk noteikts ar tiesas spriedumu. Projektējamais ceļa pieslēgums izvietojas tikai Katlakalna ielas sarkano līniju teritorijā, nešķērsojot pieteicējas teritoriju (121.grupa, 1442.grupa), bet tikai savienojas ar iepriekš minēto servitūta ceļu.

Pieteicēja atkārtoti vērsās pie Rīgas domes priekšsēdētāja, kas 2004.gada 20.maija vēstulē Nr.1.24.1/RD-04-2360-nd paskaidroja, ka Rīgas dome nav noklusējusi servitūta apzīmējumu un iepriekšējā atbildes vēstulē nav pamats otrajā rindkopā labot, aizstājot vārdus "brauktuves savienojums" ar vārdiem "personālservitūts".

[5] Pieteicēja 2004.gada 10.augustā vērsās ar pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atzīt par spēkā neesošām Rīgas domes priekšsēdētāja 2004.gada 4.februāra vēstuli Nr.1.24.1/RD-04-458-nd un 20.maija vēstuli Nr.1.24.1/RD-04-2360-nd, Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta 2003.gada 2.decembra vēstuli Nr.DA-03-886-nd, Rīgas pilsētas būvvaldes Arhitektūras nodaļas 2003.gada 13.oktobra vēstuli Nr.BV-03-3491-nd un Rīgas pilsētas būvvaldes Inženieru nodaļas 2003.gada 24.jūlija būvprojekta akceptu (reģ. Nr.1252a).

Pieteicēja norādīja, ka akceptētais būvprojekts ignorē tiesas spriedumu par servitūta tiesībām un aizskar pieteicējas intereses. Akceptētajā projektā pieslēguma ceļa platums ir par diviem metriem platāks nekā noteiktais personālservitūts (4,5 m). Līdz ar to ir aizskartas pieteicējas tiesības netraucēti lietot un gūt labumu no iznomātās lietas. Atbildētājs ir atsaucies uz dabā nepastāvošu ceļa

servitūtu par labu SIA "Monald Metāls", kas ar tiesas spriedumu ir tikai nodibināts. Pieteicējas ieskatā projektētāji ir aizskāruši SIA "Roton" finansiālos un materiālos ieguldījumus sarkanajās līnijās esošo apstādījumu izbūvē. Pieteicēja norādīja, ka projekta izstrādātāji nav saskaņojuši publiskā ceļa pieslēgumu ar zemes nomnieku SIA "Roton". Izsniedzot projektēšanas uzdevumu, tajā bija tieši norādīts, ka projekts jāsaņēma ar SIA "Roton".

Izskatījusi pieteikumu, Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 22.novembra spriedumu pieteikumu noraidīja.

[6] Izskatījusi pieteicējas apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 19.decembra lēmumu izbeidza lietā tiesvedību, pamatojoties uz šādiem argumentiem.

[6.1] Administratīvā apgabaltiesa konstatēja, ka Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta Arhitektūras pārvaldes 2002.gada 31.jūlija vēstule Nr.2999-05/ir "Par ceļa pieslēguma izveidi uz Katlakalna ielu 11" ir sastādīta laikā, kad vēl bija spēkā pieteicējas zemes nomas līgums par zemes gabalu ar kadastra numuru (..) nomu.

[6.2] Apgabaltiesa, pamatojoties uz Būvniecības likuma 3.panta pirmo daļu, kas noteic, ka zemes gabalu drīkst apbūvēt, ja tā apbūve atbilst vietējās pašvaldības teritorijas plānojumam, detālplānojumam un šo plānojumu sastāvā esošajiem apbūves noteikumiem un, noslēdzot līgumu, ir saskaņota ar zemes gabala īpašnieku (ja apbūvi neveic zemes gabala īpašnieks), atzina, ka minētā tiesību norma neprasa saskaņojumu ar zemes nomnieku.

Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka zemes gabals ar kadastra numuru (..) pieder Rīgas pilsētai. Pašvaldība kā zemes īpašniece būvprojektu saskaņojusi. Turklāt būvprojekts ir saskaņots arī ar blakus esošā zemes gabala ar kadastra numuru (..) īpašnieku – valsts AS "Privatizācijas aģentūra".

Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka publisko tiesību normās nav noteikts pienākums SIA "Monald Metāls" vai Rīgas domei pirms būvprojekta akceptēšanas saņemt pieteicējas kā blakus esoša zemes gabala nomnieces saskaņojumu būvniecībai. Līdz ar to tiesa atzina, ka pieteicējai nav subjektīvu tiesību prasīt šādu saskaņojumu.

Administratīvā procesa likuma 31.panta otrā daļa paredz, ka pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Konkrētajā gadījumā tiesa, konstatējot, ka pieteicējas tiesības vai tiesiskās intereses netiek skartas, atzina, ka pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav subjektīvo tiesību to iesniegt, līdz ar to tiesa tiesvedību lietā izbeidza.

[6.3] Apgabaltiesa arī atzina, ka strīds par pieteicējas veiktajiem ieguldījumiem, izbūvējot autostāvvietu un labiekārtojot teritoriju uz zemes gabala ar kadastra numuru (..) tā nomas līguma laikā ir risināmi civiltiesiskā kārtībā vispārējās jurisdikcijas tiesā un tas nerada tiesības pārsūdzēt trešās personas izstrādāto būvprojektu.

[7] Par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.decembra lēmumu pieteicēja iesniedza blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt pieļauto materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumu dēļ. Blakus sūdzībā norādīti šādi motīvi.

[7.1] Apgabaltiesa nevērtēja apstākli, ka zemes gabala ar kadastra numuru 01001211443 lietošanas tiesības ir aprobežotas ar ceļa servitūtu par labu zemes gabalam ar kadastra numuru (..). Pieteicēja ir servitūta tiesības izlietojāja.

[7.2] Tiesa paplašināti tulkoja Rīgas apgabaltiesas 2002.gada 16.aprīļa spriedumu, tas ir, tiesa nepamatoti sprieduma rezolutīvajai daļai pievienoja vārdus "lai nodrošinātu SIA "Monald Metāls" piekļuvi Katlakalna ielai".

[7.3] Lēmumā nepilnīgi citēts Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodalījuma Nr.17216 nostiprinājuma ieraksts.

[7.4] Tiesa lēmumā nav norādījusi, uz kāda pamata tā atzīst inženieru plānošanas noteikumus par spēkā neesošiem.

[8] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis blakus sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem pamatiem un papildus paskaidroja, ka pieteicēja nomāja zemes gabalu, uz kura ir paredzēts uzbūvēt piebrauktuvi servitūta ceļam. Pārstāvis norādīja, ka uz šī zemes gabala pieteicēja ir uzbūvējusi tirdzniecības un biroja kompleksu. Pieteicējas projektā investētie līdzekļi ir jāaizsargā. Trešā persona var izmantot citu iebraucamo ceļu.

Atbildētājas pārstāve blakus sūdzību neatzina un paskaidroja, ka pieteicējas subjektīvās tiesības ar būvprojekta akceptu netiek aizskartas. Rīgas pilsētas būvvalde darbojas publisko tiesību jomā. Būvniecība saskaņā ar Būvniecības likuma 3.panta pirmo daļu ir jāsaņem ar zemes gabala īpašnieku, tātad Rīgas domi, kas savu akceptu projektam ir devusi. Pieteicēja materiālās pretenzijas par īslaicīgo būvju, kas uzceltas uz zemes gabala nomas līguma laikā, nojaukšanu ir skatāmas civiltiesiskā kārtībā.

Trešā persona paskaidroja, ka ceļa piebrauktuves būvniecība paredzēta ārpus pieteicējas pašlaik nomātā zemes gabala.

Motīvu daļa

[9] Administratīvā procesa likuma 103.pantā noteikts, ka administratīvā procesa tiesā būtība ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī

privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana un no publisko tiesību līguma izrietošo strīdu izskatīšana. Minētā likuma 184.pants noteic, ka pieteikumu tiesai var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību; par iestādes faktisko rīcību; par publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu; par publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību.

Ievērojot minēto tiesību normu nosacījumus, secināms, ka tiesas kompetence administratīvajā procesā ir izskatīt lietas par 184.pantā norādītajiem pieteikuma priekšmetiem.

[10] Pieteicēja ir pārsūdzējusi tehniskā projekta (turpmāk – būvprojekta) "Ceļa pieslēgums Rīgā, Katlakalna ielā 11" 2003.gada 24.jūlija akceptu (reģ. Nr.1252a), kā arī atbildes, ko amatpersonas pieteicējai sniegušas uz iesniegumiem par pieteicējas pretenzijām minētajam būvprojekta akceptam. Minēto akceptu un atbildes pieteicēja pārsūdzējusi kā administratīvos aktus.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā primāri ir noskaidrojama būvprojekta "Ceļa pieslēgums Rīgā, Katlakalna ielā 11" 2003.gada 24.jūlija akcepta (reģ. Nr.1252a) juridiskā daba, proti, vai tas ir atzīstams par administratīvo aktu.

[11] Administratīvā akta obligātās pazīmes izriet no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā ietvertās administratīvā akta definīcijas. Kā viens no administratīvā akta pamatelementiem norādītas tiesiskās sekas, kas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskas attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Šā iemesla dēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs.

Ievērojot minēto, atzīstams, ka pareizai lietas izspriešanai jānoskaidro, vai būvprojekta akcepts ir būvniecības procesā pieņemts galīgais lēmums, tas ir, vai tas rada galīgas tiesiskas sekas.

[12] Atbilstoši Būvniecības likuma 1.panta 2.punktam dokuments, kas apliecina tiesības veikt objekta būvdarbus, ir būvatļauja. Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" (turpmāk – Vispārīgie būvnoteikumi) noteic: lai prasītu būvatļaujas izsniegšanu, ir jāiziet vismaz divas stadijas: būvprojekta sagatavošanas stadija, kura noslēdzas ar plānošanas un arhitektūras uzdevuma saņemšanu vai atteikumu, un būvprojekta izstrādes stadija, kura noslēdzas ar būvprojekta akceptu vai atteikumu akceptēt projektam.

Būvniecības likuma 1.panta 16.punkts noteic, ka **būvprojekts ir būvniecības ieceres īstenošanai nepieciešamo dokumentu**, rasējumu un teksta materiālu kopums. No minētās tiesību normas izriet, ka būvprojekta akcepts ir viens no lēmumiem, kas tiek pieņemts

būvatļaujas izsniegšanas procesā un kas pats par sevi nerada tiešas tiesiskas sekas. Tātad ar būvprojekta akceptu netiek dota arī atļauja daļēji uzsākt būvdarbus (daļēja atļauja). Līdz ar to ar būvprojekta akceptu netiek sasniegts iesniedzēja mērķis – iegūt tiesības uzsākt būvdarbus.

[13] Vispārīgo būvnoteikumu 38. un 104.punkts noteic iesniedzēja tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt attiecīgi atteikumu izsniegt plānošanas un arhitektūras uzdevumu un atteikumu akceptēt būvprojektu. Minētie atteikumi ir pārsūdzami, jo tie ir galīgie lēmumi administratīvajā procesā. Tas ir, ja tiek pieņemts kāds no šiem atteikumiem, šis lēmums ir tiesības liedzošs, pamatojoties uz tiem, netiek pieņemti citi lēmumi. Turpretī, ja plānošanas un arhitektūras uzdevums tiek izsniegts un tiek akceptēts būvprojekts, iesniedzējs var pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu, kas dod tiesības uzsākt būvdarbus. Tādējādi būvprojekta akcepta atteikuma gadījumā minētais atteikums ir administratīvais akts (galīgais lēmums), bet būvprojekta akcepta gadījumā – starplēmums, kas pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskas sekas (proti, nedod tiesības uzsākt būvniecību). Minētā lēmuma tiesiskums var tikt izvērtēts būvatļaujas apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas gaitā. Pretēja tiesiskā regulējuma gadījumā (ja būvniecības procesā katrs no pieņemtajiem lēmumiem varētu tikt apstrīdēts un pārsūdzēts) būvniecības ieceres īstenošana būtu nesamērīgi laikietilpīga un faktiski neiespējama.

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka būvprojekta "Ceļa pieslēgums Rīgā, Katlakalna ielā 11" 2003.gada 24.jūlija akcepts (reģ. Nr.1252a) ir starplēmums SIA "Monald Metāls" ierosinātajā būvniecības procesā, kas nav atzīstams par administratīvo aktu, un līdz ar to nav pārsūdzams tiesā atsevišķi no administratīvā procesa galīgā lēmuma.

Ievērojot, ka būvprojekta akcepts, ko pieteicēja pārsūdzēja, nav pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā, arī atbildes pieteicējai no dažādām institūcijām par būvprojekta akceptu ir vērtējamās kā atbildes uz iesniegumiem, kas nerada tiesiskas sekas un līdz ar to nav pārsūdzamas.

[14] Administratīvā apgabaltiesa, secinot, ka pieteicējai nav subjektīvo tiesību pārsūdzēt minēto būvprojekta akceptu, izbeidza tiesvedību lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu. Taču, ievērojot, ka pārsūdzētajam būvprojekta akceptam nav administratīvā akta dabas, pieteicējas pieteikums nav skatāms Administratīvā procesa likuma kārtībā. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu. Ievērojot iepriekš konstatēto, Administratīvās apgabaltiesas

lēmums ir atceļams. Tādējādi Administratīvo lietu departaments arī nevērtē pieteicējas blakus sūdzībā ietvertos argumentus, kas attiecas uz lietas izlemšanu pēc būtības.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 19.decembra lēmumu atcelt.

Izbeigt tiesvedību lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Studenta attiecības ar iestādi, kurā studiju programmas ietvaros students iziet praksi; šās prakses sakarā pieņemto lēmumu tiesiskā daba

1. Citas valsts pārvaldes iestādes attiecības ar augstskolu (minētajā gadījumā ar Policijas akadēmiju), nodrošinot augstskolu studentiem iespēju iziet praksi, vērtējamās kā iestāžu sadarbība Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē (Augstskolu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punkts, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.pants).

2. Bakalaura programmas obligātais saturs ietver šādas studiju programmas struktūras pamatdaļas: 1) studiju kursi, 2) prakse ārpus izglītības iestādes, 3) valsts pārbaudījums.

Līdz ar to mācību prakse, tāpat kā jebkurš studiju kurss vai valsts pārbaudījums, ir viena no trijām savstarpēji saistītām mācību procesa sastāvdaļām, kas veido vienotu mācību procesu (Izglītības likuma 14.panta 19.punkts, Ministru kabineta 2001.gada 20.novembra noteikumu Nr.481 "Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu" 8.punkts).

3. Studiju programmas īsteno augstskola. Tādējādi par profesionālās studiju programmas īstenošanu augstskolā (Policijas akadēmijā), tostarp arī par mācību prakses īstenošanu, atbild pati augstskola (Policijas akadēmija) (Izglītības likuma 45.panta pirmā daļa, Policijas akadēmijas Satversmes 9.panta 1.punkts).

4. Ja iestāžu sadarbības ietvaros augstskolas students atrodas praksē kādā valsts pārvaldes iestādē, viņa kā studenta – augstskolai (Policijas akadēmijai) īpaši pakļautas personas – statuss nemainās; viņš ir nosūtīts apgūt daļu mācību procesa citā iestādē, nevis pašā augstskolā.

Tādējādi prakses iestādes lēmumi, kas tiek pieņemti sakarā ar praksi (piemēram, rīkojums par prakses laika grozīšanu), ir vērtējami kā lēmumi attiecībā uz augstskolai (Policijas akadēmijai) īpaši pakļauto personu, kas neietekmē šīs personas statusu, un līdz ar to nav atzīstami par administratīvajiem aktiem (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.pants, Izglītības likuma 45.panta pirmā daļa).

2006.gada 19.maijā

Lieta Nr. SKA-207

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta kopsēde šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Miņa
senatore	I.Skultāne,

piedaloties blakus sūdzības iesniedzējai Evijai I.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Evijas I. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.februāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 11.janvāra lēmums par atteikšanos pieņemt Evijas I. pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Tieslietu ministrija ar 2004.gada 25.augusta rīkojumu Nr.10-10.1/788 atļāva Evijai I. kā Latvijas Policijas akadēmijas studentei atrasties praksē Tieslietu ministrijas Eiropas un starptautisko tiesību departamentā no 2004.gada 24.augusta līdz 2005.gada 20.februārim.

Tieslietu ministrija ar 2005.gada 14.janvāra rīkojumu Nr.10-10.1/18 izdarīja grozījumus 2004.gada 25.augusta rīkojumā Nr.10-10.1/788 un mainīja Evijas I. prakses ilgumu, nosakot to līdz 2005.gada 12.janvārim.

Rīkojums pieņemts, pamatojoties uz Tieslietu ministrijas 2005.gada 12.janvāra vēstuli Nr.1-78.1/78 un Eiropas un starptautisko tiesību departamenta direktora 2005.gada 11.janvāra dienesta ziņojumu.

[2] 2005.gada 13.janvārī Evija I. vērsās ar iesniegumu Tieslietu ministrijā, izklāstot savu viedokli un apsvērumus par lietas apstākļiem.

Tieslietu ministrija, atbildot uz viņas iesniegumu, 2005.gada 27.janvāra vēstulē Nr.1-10/62-I norādīja, ka ministrija bija spiesta pārtraukt Evijas I. praksi, pamatojoties uz Eiropas un starptautisko tiesību departamenta direktora dienesta ziņojumu, kurā norādīts, ka iesniedzēja neievēroja Tieslietu ministrijas 2002.gada 10.jūnija "Darba kārtības noteikumu" 59.punktu.

[3] Evija I. 2006.gada 10.janvārī vērsās ar pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atzīt par spēkā neesošu Tieslietu ministrijas 2005.gada 12.janvāra lēmumu par prakses izbeigšanu un atlīdzināt morālo kaitējumu Ls 5000.

Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2006.gada 11.janvāra lēmumu atteicās pieņemt pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[4] Izskatījusi Evijas I. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 1.februāra lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu. Apgabaltiesa lēmumu pamatoja ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Administratīvā apgabaltiesa uzskatīja, ka lietā ir būtiski noskaidrot, vai saistībā ar Evijas I. mācību praksi pastāv publiski tiesiskas attiecības, kuru ietvaros var tikt izdots administratīvais akts.

Tiesa uzskatīja, ka tiesību normu interpretācijā nepieciešams izmantot lēmuma pieņemšanas laikā spēkā esošo Augstskolu likuma redakciju.

[4.2] Augstskolu likuma 2.pants noteica, ka šis likums attiecas uz visām Latvijas Republikā esošajām augstskolām un koledžām neatkarīgi no to dibināšanas un finansēšanas kārtības un specializācijas. Tas regulē augstskolu un koledžu darbības tiesisko pamatu, nosaka un aizsargā augstskolu un koledžu autonomiju. Saskaņā ar Augstskolu likuma 4.panta pirmo daļu augstskolas ir autonomas izglītības un zinātnes institūcijas ar pašpārvaldes tiesībām.

Saskaņā ar minētā likuma 4.panta pirmo un otro daļu autonomiju raksturo varas un atbildības sadale starp valsts institūcijām un augstskolu vadību, kā arī starp vadību un akadēmisko personālu. Augstskolas autonomija izpaužas tiesībās brīvi izvēlēties augstskolas dibinātāju izvirzīto un šim likumam atbilstošu uzdevumu īstenošanas veidus un formas, kā arī atbildībā par augstskolā iegūtās izglītības kvalitāti, mērķtiecīgu un racionālu finanšu un materiālo resursu izmantošanu, demokrātisma principu un augstskolu darbību reglamentējošu likumu un citu normatīvo aktu ievērošanu.

Augstskolu likuma 7.panta pirmajā daļā ir noteikti iespējamie un pieļaujamie augstskolu statusi: 1) valsts dibinātās augstskolas (izņemot Latvijas Policijas akadēmiju un Latvijas Nacionālo aizsardzības akadēmiju) ir atvasinātas publiskas personas, kas atrodas Izglītības un zinātnes ministrijas vai citas nozares ministrijas pārraudzībā, 2) Latvijas Policijas akadēmijai, Latvijas Nacionālajai aizsardzības akadēmijai un valsts dibinātajām koledžām ir valsts iestādes statuss, 3) citu personu dibinātās augstskolas un koledžas ir komercsabiedrības vai nodibinājumi, kas darbojas saskaņā ar Komerclikumu vai Biedrību un nodibinājumu likumu, ciktāl tas nav pretrunā ar šo likumu.

Saskaņā ar Augstskolu likuma pārejas noteikumu 19.punktu valsts dibinātās augstskolas kļūst par atvasinātām publiskām personām pēc to satversmju apstiprināšanas Saeimā. Līdz augstskolas satversmes apstiprināšanai Saeimā tās turpina darboties to līdzšinējā – valsts budžeta iestādes – statusā. Valsts dibinātās universitātes un augstskolas, kuru satversmes jau ir apstiprinātas

Saeimā, ir uzskatāmas par atvasinātām publiskām personām. Tiesa secināja, ka Augstskolu likuma 7.panta pirmajā daļā noteiktie statusi konkrētām augstskolām netika piešķirti līdz ar likuma grozījumu spēkā stāšanos, taču tas nav būtiski tiesību normu interpretācijā.

Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka ne visas augstskolas, neskatoties uz to autonomo pašpārvalžu statusu, ir valsts iestādes vai atvasinātas publiskas personas. Ne darbības autonomija, ne iekšēja pašpārvalde pati par sevi nepadara subjektu par publisko tiesību subjektu Valsts pārvaldes iekārtas likuma un Administratīvā procesa likuma izpratnē.

[4.3] Tiesa atzina, ka ir apsverams jautājums, vai attiecībās starp augstskolas studentu un augstskolu konkrētā augstskola ir iestāde un vai tiesiskās attiecības ir publiski tiesiskas Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas izpratnē. Lai lēmumu vai darbību varētu pārbaudīt administratīvā procesa kārtībā, jābūt abām šīm pazīmēm.

Latvijas Republikas Satversmes 112.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības uz izglītību. Augstskolu likuma 9.panta pirmā daļa noteic, ka izsniegt absolventiem valstiski atzītus diplomus par augstākās izglītības iegūšanu drīkst tikai tās augstskolas un koledžas, kuras ir akreditētas un kurās apgūst valsts akreditētu studiju programmu.

Tādējādi Administratīvā apgabaltiesa uzskatīja, ka augstskolas, kurās var apgūt valsts akreditētu studiju programmu un saņemt valstiski atzītus diplomus, veic publiski tiesisku funkciju tiesību uz izglītību īstenošanā. Ja arī augstskola nav atvasināta publiska persona, tai ir piešķirtas noteiktas valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā. Līdz ar to tiesa secināja, ka saistībā ar akreditētu izglītības programmu īstenošanu augstskola ir iestāde Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas izpratnē un var izdot administratīvos aktus – valstiski atzītus diplomus.

[4.4] Kā redzams no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas, ne katra darbība vai lēmums attiecībā uz īpaši pakļautām personām ir administratīvais akts, pat ja dibina, groza vai izbeidz tiesiskās attiecības: "Strīdi, kas saistīti ar iekšējiem lēmumiem, risināmi iekšēji pakļautības kārtībā pie augstākās amatpersonas vai citas amatpersonas. (...) Savukārt akti, ar kuriem tiek mainīts īpaši pakļauto personu statuss – iecelšana amatā, atlaišana no amata, disciplinārā sodīšana, uzņemšana skolā un augstskolā, izslēgšana no skolas vai pārcelšana uz citu skolu, nepielaišana pie gala-eksāmeņiem, atteikums izsniegt izglītību apliecināšu dokumentu –, ir administratīvie akti, jo ietekmē konkrētā indivīda personiskās tiesības un intereses." (*Briede J. Administratīvais akts. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 140.–141.lpp.*). "[S]kolēnu un studentu attiecības ar mācību iestādi pamatā ir iekšējās pakļautības attiecības, tomēr, ja lēmums attiecas uz uzņemšanu skolā, izslēgšanu no tās, diploma vai

citu zināšanu apliecības izsniegšanu, attiecīgais akts vairs nav iekšējais, bet gan administratīvais akts. Uz studentiem īpašās attiecības attiecināmas tiktāl, ciktāl tiek noteikti studējošo pienākumi, kā arī eksmatrikulācijas kārtība" (*turpat, 140.lpp.*).

Līdz ar to tiesa atzina, ka konkrētajā gadījumā ir izvērtējams, vai pieņemts iekšējs lēmums vai lēmums, ar kuru tiek mainīts īpaši pakļautas personas – studenta – statuss.

[4.5] Augstskolu likums neparedz noteiktu mācību prakses kārtību. Tai pašā laikā Augstskolu likums augstskolu autonomijas ietvaros paredz tiesības augstskolai pašai noteikt studiju programmu saturu un formas. Studijas notiek tikai saskaņā ar likumā noteiktajā kārtībā izstrādātām un licencētām studiju programmām. Studentam ir jāievēro un jāpilda attiecīgo studiju programmu prasības. Personu var izslēgt no studējošo saraksta, ja tā augstskolas noteiktajos termiņos nav nokārtojusi nepieciešamos pārbaudījumus vai nav veikusi citus studiju uzdevumus.

Tātad tas, ka students nav izpildījis mācību praksi, var būt pamats studenta izslēgšanai no studējošo saraksta, kā arī tam, ka students neiegūst diplomu. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa uzskatīja, ka augstskolas lēmums, ar kuru tā atzīst, ka students nav izpildījis mācību praksi, būtiski ietekmē studenta statusu, ja mācību prakse ir viens no diploma iegūšanas priekšnoteikumiem un ja šāda lēmuma tiešas sekas ir atteikums izsniegt diplomu. Lai gan galīgais administratīvais akts būtu studenta izslēgšana no studentu sarakstiem vai atteikums izsniegt diplomu, un tā ietvaros varētu pārbaudīt arī augstskolas lēmumu neatzīt mācību praksi par izpildītu, tomēr minētais lēmums ir pārsūdzams tā tiešo seku dēļ.

[4.6] Profesionālās izglītības likuma 3.pants noteic, ka likums reglamentē profesionālās pamatizglītības, profesionālās vidējās izglītības un pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības īstenošanu un atbilstošas profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu, bet otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības īstenošanu un atbilstošas profesionālās kvalifikācijas piešķiršanu reglamentē Augstskolu likums, citi likumi un normatīvie akti.

Tādējādi Administratīvā apgabaltiesa secināja, ka Profesionālās izglītības likums un Ministru kabineta 2000.gada 15.augusta noteikumi Nr.276 "Mācību prakses organizēšanas kārtība", kas izdoti saskaņā ar minētajā likumā noteikto pilnvarojumu, neattiecas uz studijām augstskolā – t.sk. Latvijas Policijas akadēmijā.

Tiesa atzina, ka atbilstoši tiesību sistēmas būtībai, arī augstskolu studenti mācību praksē ārpus izglītības iestādes var tikt norīkoti tikai tad, ja pastāv kāds tiesiskais pamats – normatīvajos aktos noteikts regulējums vai individuālas savstarpējas tiesiskās saistības. Likums neparedz kādiem konkrētiem subjektiem pienākumu pieņemt praksē

augstskolu studentus, tātad jābūt kādam citam tiesiskajam pamatam. Pat ja nepastāv rakstisks līgums, vienošanās var pastāvēt citā formā, piemēram, vēstulēs, kuras ietver gribas izteikumus.

Tāpat pastāv tiesiskās attiecības starp studentu un prakses vietu. Šajā konkrētajā lietā tās ir noteiktas, piemēram, ar Tieslietu ministrijas 2004.gada 25.augusta rīkojumu Nr.10-10.1/788.

[4.7] Students, kļūstot par praktikantu, parasti apņemas ievērot iekšējās un darba kārtības noteikumus, kā arī pilda tam uzdotos uzdevumus, atbilstoši arī prakses vietas un augstskolas savstarpēji noteiktajām prasībām.

Administratīvā apgabaltiesa uzskatīja, ka mācību prakses ietvaros prakses vieta tomēr neklūst par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē, pat ja tā atļauj atrasties praksē studentam, kurš apgūst valsts akreditētu studiju programmu. Tas, ka iestāde kāda iemesla dēļ pārtrauc praksi, nerada tiešas tiesiskas sekas publisko tiesību jomā attiecībā uz studentu, jo tam nav tiešu un neizbēgamu seku, ka students vispār neizpildīs mācību praksi un neiegūs diplomu. Tiešas sekas radītu augstskolas lēmums prakses vietas lēmuma dēļ atzīt, ka students nav izpildījis mācību praksi, vai lēmums atteikties norīkot studentu citā prakses vietā, un attiecīgi atteikums izsniegt diplomu vai tml. Tai pašā laikā studentam var būt tiesības atbilstoši katras augstskolas noteiktajai kārtībai lūgt augstskolai atrisināt jautājumu ar prakses vietu atbilstoši savstarpējās vienošanās noteikumiem ar prakses vietu, izvērtējot konkrētās lietas apstākļus. Tāpat var būt tiesības atbilstoši augstskolas noteiktajai kārtībai lūgt augstskolu norīkot studentu praksē citā prakses vietā, vai citos veidos nonākt līdz tiesiski pabeigtam neregulējumam attiecībā ar augstskolu. Tikai augstskolas, nevis prakses vietas lēmumi var tikt uzskatīti par administratīvajiem aktiem.

[4.8] Ņemot vērā iepriekš norādītos apsvērumus, Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka Tieslietu ministrijas lēmumi un rīcība nav administratīvie akti vai faktiskā rīcība, neatkarīgi no tā, vai pieteicēja ir studente valsts akreditētā studiju programmā vai citā studiju programmā. Līdz ar to tiesa atzina, ka nav pamata pieņemt izskatīšanai tiesā pieteikumu, jo šie prasījumi nav izskatāmi administratīvā procesa kārtībā.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu Evija I. iesniedza blakus sūdzību, lūdzot to atcelt, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa, analizējot, vai augstskola ir iestāde Administratīvā procesa likuma izpratnē, nepamatoti piemēroja Ministru kabineta 2005.gada 23.augusta noteikumus Nr.635 "Grozījumi Augstskolu likumā". Pārsūdzētais lēmums tika pieņemts pirms šo grozījumu spēkā stāšanās. Tas, ka augstskola ir iestāde Administratīvā procesa

likuma izpratnē, ir redzams jau no Augstskolu likuma 9.panta pirmās daļas un 10.panta pirmās daļas. Augstskolu likuma 9.panta pirmā daļa noteic, ka izsniegt absolventiem valstiski atzītus diplomus par augstākās izglītības iegūšanu drīkst tikai tās augstskolas un koledžas, kuras ir akreditētas un kurās apgūst valsts akreditētu studiju programmu. Minētā likuma 10.panta pirmā daļa noteic, ka augstskolas darbojas, pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmi, Izglītības likumu, likumu "Par zinātnisko darbību", šo likumu, citiem normatīvajiem aktiem un attiecīgās augstskolas satversmi.

[5.2] Tiesa nepamatoti secināja, ka Profesionālās izglītības likums un Ministru kabineta 2000.gada 15.augusta noteikumi Nr.276 "Mācību prakses organizēšanas kārtība" neattiecas uz augstskolām, t.sk. Policijas akadēmiju.

Pieteicējas ieskatā saskaņā ar Profesionālās izglītības likuma 1.panta 3.punktu, 4.pantu un 27.panta piekto daļu Profesionālās izglītības likums noteic prakses kārtību arī otrā līmeņa profesionālās izglītības programmā. Pamatojot šo secinājumu, pieteicēja atsauca arī uz Ministru kabineta 2001.gada 20.marta noteikumu Nr.141 "Noteikumi par valsts pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu" 2.punktu par pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmas īstenošanas iespējām augstskolā vai koledžā, kā arī 14.punktu par bakalaura un pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības programmu saskaņošanu un Policijas akadēmijas Satversmes 45.punktu par koledžā īstenoto programmu kā otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības studiju programmas sastāvdaļu.

[5.3] Saskaņā ar Ministru kabineta 2001.gada 20.novembra noteikumu Nr.481 "Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības standartu" 9.5.apakšpunktu mācību prakse ir otrā līmeņa augstākās izglītības studiju programmas standarta sastāvdaļa. No Ministru kabineta 2000.gada 15.augusta noteikumu Nr.276 "Mācību prakses organizēšanas kārtība" 2.punkta un Policijas akadēmijas Satversmes 1.punkta izriet, ka Tieslietu ministrijai piemīt valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā – izglītības nodrošināšanā.

[5.4] Tieslietu ministrija neiesniedza Ministru kabineta 2000.gada 15.augusta noteikumu Nr.276 "Mācību prakses organizēšanas kārtība" 3.3.apakšpunktā noteikto obligāto prakses dokumentu – praktikanta raksturojumu.

[5.5] Tiesa nepamatoti secināja, ka augstskolas un prakses vieta noslēdza līgumu un ka līgums bija individuāls. Ievērojot, ka Policijas akadēmija ir iestāde, kas īsteno akreditētu izglītības programmu, tās noslēgtie līgumi ir publisko tiesību līgumi. Turklāt līgums par prakses vietu neatbilda Ministru kabineta 2000.gada 15.augusta noteikumu Nr.276 "Mācību prakses organizēšanas kārtība" 8.punktā norādītajām pazīmēm, tas ir, tajā nebija visu trīspusējā darījuma daļbnieku paraksti.

[5.6] Pieteicējas ieskatā, pieņemot lēmumu, Tieslietu ministrija pieļāva procesuālus pārkāpumus, tas ir, pieņēma lēmumu ārpus savas kompetences robežām un pārkāpa uzklaustīšanas principu, liedzot pieteicējai izteikties pirms lēmuma pieņemšanas.

[5.7] Blakus sūdzībā Evija I. norādījusi, ka 2005.gada 21.jūnijā viņa ir saņēmusi diplomu par jurista kvalifikāciju un profesionālā bakalaura grāda piešķiršanu.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja blakus sūdzību uzturēja uz tajā norādītiem argumentiem.

Motīvu daļa

[7] Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmā daļa noteic administratīvā procesa tiesā būtību, proti, tā ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana un no publisko tiesību līguma izrietošo strīdu izskatīšana.

Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas otrais teikums noteic, ka iestādes iekšējs lēmums, kas skar īpaši pakļautu personu, nav administratīvais akts. Savukārt minētās daļas otrais teikums noteic izņēmumu no šī regulējuma, tas ir, ka administratīvais akts ir lēmums par iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Tādējādi, lai izvērtētu, vai Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atstājusi spēkā Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu par atteikumu pieņemt Evijas I. pieteikumu, izvērtējama ir Tieslietu ministrijas (prakses vietas) rīkojuma par Evijas I. prakses laika grozīšanu (pārtraukšanu) juridiskā daba.

[8] Tieslietu ministrijas rīkojuma izdošanas laikā spēkā esošo Ministru kabineta 2003.gada 29.aprīļa noteikumu Nr.240 "Iekšlietu ministrijas nolikums" 24.10.apakšpunkts noteica, ka Policijas akadēmija ir Iekšlietu ministrijas padotībā esoša valsts pārvaldes iestāde. Arī pašlaik spēkā esošā Augstskolu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punkts noteic, ka Latvijas Policijas akadēmijai ir valsts iestādes statuss.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.pants noteic, ka iestādes, kuras nav hierarhiskās attiecībās, sadarbojas, lai veiktu savas funkcijas un uzdevumus. Tādējādi Administratīvo lietu departaments

atzīst, ka Policijas akadēmijas un Tieslietu ministrijas kā prakses vietas attiecības vērtējamas, ievērojot minēto Valsts pārvaldes iekārtas likuma regulējumu. Līdz ar to nav vērtējami blakus sūdzībā izteiktie argumenti par līguma starp Policijas akadēmiju un Tieslietu ministriju esamību vai neesamību.

Izglītības likuma 45.panta pirmā daļa noteic, ka akadēmiskās izglītības jeb studiju programmas īsteno augstskolas. Policijas akadēmijas Satversmes 9.panta 1.punkts noteic, ka Akadēmijas darbības pamatvirzieni ir profesionālo studiju programmu īstenošana tiesību zinātnes nozarē. No minētajām tiesību normām izriet, ka konkrētajā gadījumā par profesionālās studiju programmas īstenošanu atbild Policijas akadēmija, bet Tieslietu ministrija sadarbības ietvaros nodrošina Policijas akadēmijas studentei iespēju iziet praksi. Tādējādi Administratīvo lietu departaments atzīst, ka par studijas programmas īstenošanu atbild pati Policijas akadēmija.

[9] Saskaņā ar Izglītības likuma 14.panta 19.punktu, kas pilnvaro Ministru kabinetu noteikt valsts standartus izglītībā, ir izdoti Ministru kabineta 2001.gada 20.novembra noteikumi Nr.481 "Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu". Minēto noteikumu 8.punkts noteic, ka bakalaura programmas obligātais saturs ietver šādas studiju programmas struktūras pamatdaļas: 1) studiju kursi; 2) prakse ārpus izglītības iestādes; 3) valsts pārbaudījums, kura sastāvdaļa ir bakalaura darba vai diplomdarba (diplomprojekta) izstrādāšana un aizstāvēšana.

No minētās tiesību normas izriet, ka bakalaura studiju programma sastāv no trīs savstarpēji saistītām pamatdaļām, kas veido vienotu mācību procesu. Līdz ar to prakse, tāpat kā jebkurš studiju kurss vai valsts pārbaudījums, ir viena no šī mācību procesa sastāvdaļām.

Students attiecībās ar augstskolu ir īpaši pakļauta persona (*sal.: Briede J. Administratīvais akts. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 139.lpp.*). Ja iestāžu sadarbības ietvaros Policijas akadēmijas studente atrodas praksē Tieslietu ministrijā, viņas kā studentes, tātad arī īpaši pakļautas personas, statuss nemainās. Minēto apstiprina arī Tieslietu ministrijas 2004.gada 25.augusta rīkojums Nr.10-10.1/788, kas ir pieņemts tieši par Policijas akadēmijas studentes Evijas I. prakses vietas noteikšanu. Līdz ar to lēmuma, kas pieņemts sakarā ar praksi, juridiskā daba ir tāda pati, kā lēmumam, kas pieņemts jebkura studiju kursa ietvaros.

[10] Ievērojot iepriekšējos punktos secināto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Tieslietu ministrijas rīkojums par prakses pārtraukšanu nav administratīvais akts un tā tiesiskums nav pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

[11] Nav vērtējams blakus sūdzībā izteiktais apgalvojumam, ka apgabaltiesa, analizējot, vai augstskola ir iestāde Administratīvā procesa likuma izpratnē, nepareizi piemērojusi Ministru kabineta 2005.gada 23.augusta noteikumus Nr.635 "Grozījumi Augstskolu likumā", kas pieņemti pēc Tieslietu ministrijas rīkojuma par prakses laika grozīšanu izdošanas. Kā redzams no apgabaltiesas lēmuma 9.punkta, apgabaltiesa minētos grozījumus ir ņēmusi vērā, interpretējot tiesību normas, kas bija spēkā rīkojuma izdošanas brīdī. Turklāt arī Evija I. blakus sūdzībā norāda, ka augstskola, kurā apgūst valsts akreditētu studiju programmu, ir iestāde Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Ievērojot to, ka minētā lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka blakus sūdzības argumenti par materiālo tiesību normām, izdodot pārsūdzēto rīkojumu, un tiesas pienākumu vērtēt iestādes procesuālos pārkāpumus, attiecas uz lietas izskatīšanu pēc būtības un šajā procesā nav vērtējami.

[12] Ievērojot iepriekš teikto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt Evijas I. pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu (lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā). Līdz ar to apgabaltiesas lēmums ir atstājams negrozīts, bet Evijas I. blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.februāra lēmumu negrozītu, bet Evijas I. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Ministru kabineta lēmuma par atteikšanos personu uzņemt Latvijas pilsonībā tiesiskā daba

1. Ministru kabinets, lemjot par personu uzņemšanu Latvijas pilsonībā, neveic valsts pārvaldes funkciju, bet gan konstitucionālu funkciju, līdz ar to nav atzīstams par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē (Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa).

2. Pilsonību naturalizācijas kārtībā piešķir, secīgi pieņemot divus lēmumus: 1) pirmo lēmumu pēc attiecīgo juridisko faktu konstatēšanas pieņem Naturalizācijas pārvalde; 2) otro – Ministru kabinets (Pilsonības likuma 17.pants un Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība").

3. Pirmajā, Naturalizācijas pārvaldes lēmumā tiek konstatēts, vai kandidāts atbilst pilsonības piešķiršanas juridiskajiem priekšnoteikumiem. Tiesa var pārbaudīt, vai šo priekšnoteikumu esamība vai neesamība ir konstatēta pareizi, līdz ar to Naturalizācijas pārvaldes lēmums ir atzīstams par konstatējošu administratīvo aktu, kuru var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Pilsonības likuma 17.pants un Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr. 34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība").

4. Otro lēmumu, pamatojoties uz Naturalizācijas pārvaldes sagatavoto rīkojuma projektu, pieņem Ministru kabinets balsojot. Likums nav devis nekādus saturiskus norādījumus attiecībā uz Ministru kabineta lēmumu un neprasa Ministru kabineta loceklim izpaust attiecīgā balsojuma pamatojumu.

Tādējādi Ministru kabinetam ir piešķirta neierobežota rīcības brīvība piešķirt vai nepiešķirt pilsonību personām, attiecībā uz kurām Naturalizācijas pārvalde ir konstatējusi, ka tās atbilst naturalizācijas priekšnoteikumiem, un Ministru kabinets lēmumu pieņem, balstoties uz Ministru kabinetā pārstāvēto politisko partiju mērķiem un nostājas pilsonības jautājumos. Līdz ar to šādiem lēmumiem piemīt politiska lēmuma raksturs un tie nav administratīvie akti (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Pilsonības likuma 17.pants, Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr. 34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība").

5. Tas, ka uz personu neattiecas neviens naturalizācijas ierobežojums un tā ir izpildījusi visas naturalizācijas prasības, nerada personai subjektīvās tiesības uz uzņemšanu Latvijas pilsonībā. Šādā gadījumā

personai rodas subjektīvās tiesības tikai uz to, ka lēmuma projekts par pilsonības piešķiršanu tiek nodots Ministru kabinetam izlemšanai (Pilsonības likuma 10. un 17.pants, Ministru kabineta 1999.gada 2.novembra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība").

6. Latvijā nav vispārpieņemtas prakses attiecībā uz nepārsūdzamiem lēmumiem normatīvā akta tekstā expressis verbis norādīt, ka attiecīgais lēmums nav pārsūdzams. Līdz ar to apstāklis, ka likumā nav atrunāta lēmuma pārsūdzēšanas kārtība, nenozīmē, ka attiecīgais lēmums būtu pārsūdzams kā administratīvais akts (Pilsonības likuma 17.pants).

2006.gada 11.aprīlī

Lieta Nr. SKA-221

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa,

piedaloties pieteicēja pārstāvim A.Dimitrovam un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Ministru kabineta pilnvarotajam pārstāvim A.Repšam un M.Paparskim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Jurija P. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.februāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz Jurija P. pieteikumu par pienākuma uzlikšanu Ministru kabinetam pieņemt lēmumu par viņa uzņemšanu Latvijas pilsonībā.

Aprakstošā daļa

[1] Juris P. 2003.gada novembrī iesniedzis Naturalizācijas pārvaldē naturalizācijas iesniegumu. 2003.gada 1.decembrī viņš sekmīgi nokārtojis naturalizācijas pārbaudi. Pārbaudot dokumentus, secināts, ka uz Juriju P. nav attiecināmi Pilsonības likuma 11.pantā minētie ierobežojumi, un tādēļ ticis sagatavots Ministru kabineta rīkojuma projekts par viņa uzņemšanu Latvijas pilsonībā. Minētajā rīkojuma projektā vienlaikus tika paredzēta 465 personu uzņemšana pilsonībā. Jurija P. vārds un personas kods rīkojuma projektā tika norādīts 1.334.apakšpunktā.

[2] Ministru kabinets, izskatot iepriekš minēto rīkojuma projektu Ministru kabineta sēdē, ar 2004.gada 16.novembra rīkojumu to pieņēmis, bet vienlaikus no tā svītrojis 1.334. apakšpunktu. Vēlāk Naturalizācijas pārvalde ar 2004.gada 30.novembra vēstuli informējusi

Juriju P., ka, pamatojoties uz šo Ministru kabineta rīkojumu, viņam ir atteikta uzņemšana Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā.

[3] Jurijs P. iesniedzis Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūdzis tiesu uzlikt pienākumu Ministru kabinetam pieņemt lēmumu par viņa uzņemšanu Latvijas pilsonībā. Jurijs P. pieteikumā norādījis, ka lēmums par personas uzņemšanu pilsonībā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu ir administratīvs akts un to nevar atzīt par politisku lēmumu. Latvijas tiesību sistēmā šāds lēmums nav saistīts ar politiskās uzticības kritēriju, jo tas nav nostiprināts Pilsonības likumā, kas izsmeļoši reglamentē ar pilsonības iegūšanu saistītos jautājumus. Pieteicēja ieskatā Pilsonības likumu nedrīkst izmantot kā politiskās cīņas instrumentu. Jurijs P. arī norādījis, ka Pilsonības likuma 17.panta otrā daļa neparedz Ministru kabinetam tiesības pieņemt lēmumu par naturalizācijas atteikumu. No šīs tiesību normas izriet, ka Ministru kabinetam ir tiesības svītrot kādas personas datus no sagatavotā rīkojuma projekta tikai tad, ja persona neatbilst Pilsonības likumā noteiktajām prasībām un tas atklāts pēc rīkojuma projekta iesniegšanas Ministru kabinetā. Visos pārējos gadījumos Ministru kabinetam ir pienākums pieņemt lēmumu par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā. Jurijs P. pieteikumā arī paudis, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 6.pantā ietvertu vienlīdzības principu naturalizācijas atteikums nevar tikt pamatots ar pieteicēja uzskatiem, kas konkrētajā gadījumā pieteicējam liedz iespēju tikt ievēlētam Rīgas domē.

[4] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2004.gada 13.decembra lēmumu pieņēmusi Jurija P. pieteikumu un ierosinājusi administratīvo lietu. Izskatījusi lietu tiesas sēdē, Administratīvā rajona tiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, ar 2005.gada 16.decembra lēmumu izbeigusi tiesvedību lietā. Tiesa lēmumu motivējusi ar to, ka Ministru kabineta rīkojums par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā ir politisks lēmums un tādēļ Jurija P. prasījums par pienākuma uzlikšanu Ministru kabinetam pieņemt šādu rīkojumu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[5] Izskatījusi Jurija P. blakus sūdzību par šo lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 13.februāra lēmumu atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas lēmumu. Apgabaltiesa lēmumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[5.1] Tā kā lietā pastāv strīds, vai lēmums par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā, kuru saskaņā ar Pilsonības likuma 17.pantu pieņem Ministru kabinets, ir administratīvs akts, konkrētajā lietā ir nepieciešams noskaidrot kritērijus, pēc kuriem var nošķirt administratīvo aktu no politiska lēmuma. Minētos lēmumus var nošķirt pēc trim kritērijiem – pieņemšanas procedūras, pieņemšanas institūcijas un lēmuma būtības. Atšķirības pieņemšanas procedūrā

izpaužas tādējādi, ka administratīvā procesa gadījumā tiek noskaidroti visi nepieciešamie apstākļi lēmumu pieņemšanai, tostarp uzklauts personas viedoklis, kamēr, pieņemot politisko lēmumu, izšķiroša loma ir vairākuma viedoklim. Atšķirības pieņemšanas institūcijā izpaužas tādējādi, ka administratīvo aktu izdod Ministru kabinetam padota valsts pārvaldes iestāde, kamēr politiskos lēmumu pieņem institūcija, kurai piemīt demokrātiski leģitīms raksturs. Savukārt atšķirības lēmuma būtībā izpaužas tādējādi, ka administratīvie akti tiek pieņemti, balstoties uz tiesību normām, kamēr politiskie lēmumi tiek pieņemti, balstoties uz politisko pārliecību un citiem tiesību normās nedefinētajiem kritērijiem.

[5.2] Izvērtējot konkrētā lēmuma pieņemšanas procedūru, secināms, ka Ministru kabineta lēmumam par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā piemīt politiska lēmuma raksturs. To pamato Pilsonības likuma 17.panta, Ministru kabineta 1999.gada 2.novembra* noteikumu Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība" (turpmāk arī – Naturalizācijas noteikumi), Ministru kabineta 2002.gada 3.decembra** noteikumu Nr.111 "Ministru kabineta kārtības rullis" un Ministru kabineta iekārtas likuma 21.panta normas, no kurām secināms, ka naturalizācijas procesa posms Ministru kabinetā būtiski atšķiras no šāda procesa posma Naturalizācijas pārvaldē. Naturalizācijas pārvaldē naturalizācijas process nepārprotami ir uzskatāms par administratīvo procesu. Savukārt, tā kā Ministru kabinets pieņem lēmumu balsojot, lēmums par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā tiek pieņemts, ievērojot demokrātisku procedūru.

[5.3] Izvērtējot kritēriju "pieņemšanas institūcija", secināms, ka, lai arī Ministru kabinets ir demokrātiski leģitīms orgāns, tomēr pēc šī kritērija nevar viennozīmīgi secināt, ka Ministru kabineta lēmums par uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā ir administratīvs akts vai politisks lēmums, jo Ministru kabinets ir apveltīts ar tiesībām pieņemt gan politiskus lēmumus, gan izdot administratīvos aktus.

[5.4] Savukārt, izvērtējot lēmuma būtību, secināms, ka Ministru kabineta lēmumi par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā tiek pieņemti, balstoties uz Ministru kabinetā pārstāvēto politisko partiju mērķiem un nostājas pilsonības jautājumos un līdz ar to tiem piemīt politiska lēmuma raksturs. Šajā gadījumā būtiski ir tas, ka Ministru kabineta locekļiem normatīvie akti nenosaka materiāltiesiskus kritērijus lēmuma pieņemšanai, kādi savukārt ir noteikti Naturalizācijas pārvaldei.

* **Red. piez.:** Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība".

** **Red. piez.:** Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumi Nr.111 "Ministru kabineta kārtības rullis".

[5.5] Izanalizējot iepriekšminētos apsvērumus, atzīstams, ka Ministru kabineta lēmumi par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā ir politiski lēmumi. Šādu secinājumu papildus pamato arī arguments, ka no Pilsonības likuma 18.panta – solījums par uzticību Latvijas Republikai – izriet, ka Ministru kabinetam ir jāvērtē attiecīgās personas lojalitāte pret Latvijas valsti un tautu. Taču, tā kā jēdzienu "lojalitāte" un "uzticība" vērtēšanai normatīvie akti nemin noteiktus kritērijus, šāda Ministru kabineta lēmuma tiesiskuma kontrole nav pakļauta tiesai.

[5.6] Tā kā pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā nevar būt politiska lēmuma atcelšana, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktam šādos gadījumos tiesvedība ir jāizbeidz.

[6] Jurijs P. ir iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūdz minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai pēc būtības Administratīvajai rajona tiesai. Jurijs P. norādījis, ka apgabaltiesa kļūdaini secinājusi, ka Ministru kabineta lēmums par personas uzņemšanu Latvijas pilsonībā ir politisks lēmums, nevis administratīvais akts. Šī argumenta pamatošanai viņš norādījis šādus apsvērumus:

[6.1.] minētais lēmums atbilst visām administratīvā akta pazīmēm;

[6.2] piemēru uzskaitījums Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā, kas skaidro vārdus "politiskais lēmums", neietver lēmumus par personas uzņemšanu pilsonībā. Turklāt šo piemēru uzskaitījums, ņemot vērā tiesību literatūrā izteiktās atziņas, liek secināt, ka ar politiskiem lēmumiem šīs tiesību normas izpratnē ir domāti tādi lēmumi, kas netieši rada tiesiskās sekas, vai – kas attiecas uz konstitucionāli tiesisko attiecību īstenošanu konstitucionālo orgānu starpā;

[6.3] pilsonības piešķiršana nevar tikt izmantota kā politiskās cīņas instruments un tādēļ pār šādiem lēmumiem ir jāpastāv pilnai tiesas kontrolei;

[6.4] no Pilsonības likuma 17.panta otrās daļas redakcijas ir secināms, ka šāds Ministru kabineta lēmums ir uzskatāms par izdošanas izvēles administratīvo aktu, piešķirot Ministru kabinetam tiesības atcelt Naturalizācijas pārvaldes sagatavota rīkojuma projektu tikai tādā gadījumā, ja tas konstatē attiecīgās personas neatbilstību Pilsonības likuma prasībām;

[6.5] subjektīvās tiesības uz Latvijas pilsonību personai rodas gadījumā, ja uz šo personu neattiecas neviens naturalizācijas ierobežojums un tā ir izpildījusi visas naturalizācijas prasības;

[6.6] Naturalizācijas pārvaldes lēmumam ir divējāda daba, tas ir, gadījumos, ja Naturalizācijas pārvalde pieņem lēmumu par naturalizācijas atteikšanu, šāds lēmums ir uzskatāms par galīgo administratīvo aktu, savukārt gadījumos, ja Naturalizācijas pārvalde

pieņem personai labvēlīgu lēmumu par naturalizāciju, pārvaldes lēmums ir uzskatāms tikai par starplēmumu un galīgo raksturu tas iegūst ar Ministru kabineta rīkojumu. Tā kā konkrētajā gadījumā nav atrunāta īpaša pārsūdzēšanas kārtība, Ministru kabineta rīkojums ir pārsūdzams tiesā Administratīvā procesa likuma 76.panta trešajā daļā noteiktajā kārtībā. Lai šādu Ministru kabineta lēmumu atzītu par nepārsūdzamu, tam ir jābūt īpaši norādītam tiesību normā;

[6.7] pēdējo grozījumu Pilsonības likuma 17.pantā pieņemšanas gaita liecina, ka Ministru kabinetam netika piešķirtas tiesības izlemt jautājumu par pilsonības piešķiršanu, ņemot vērā politisko gribu, tas ir, Saeimā pirmajā lasījumā Juridiskās komisijas referents A.Jirgens pieminēja, ka "trešais ierosinājums ir radies sakarā ar to, ka lēmumu par pilsonības piešķiršanu naturalizācijas kārtībā pieņem Ministru kabinets, tātad izdarīt šādu precizējumu";

[6.8] visbeidzot, konkrētajā gadījumā, lai interpretētu Pilsonības likuma 17.panta otrās daļas saturu, ir izmantojams arī Saeimā iesniegtais Ministru kabineta likumprojekts "Par Eiropas Padomes 1997.gada 6.novembra Konvenciju par pilsonību", kaut arī pašu konvenciju Latvija vēl nav ratificējusi. Šīs konvencijas 12.pants paredz to, ka valsts apņemas nodrošināt iespēju pārsūdzēt administratīvajā kārtībā vai tiesā lēmumu par šīs valsts pilsonības iegūšanu, saglabāšanu, zaudēšanu, atgūšanu vai apliecināšanu.

[7] Tiesas sēdē Jurija P. pārstāvis uzturēja iesniegto blakus sūdzību, Ministru kabineta pārstāvji to neatzina.

Motīvu daļa

[8] No Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā dotās administratīvā akta definīcijas pirmā teikuma izriet sešas administratīvā akta pazīmes, tostarp tas, ka administratīvo aktu izdod iestāde. Savukārt iestāde šā panta pirmajā daļā definēta kā tiesību subjekts, kuram ar normatīvo aktu piešķirtas noteiktas valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā. Konstitucionālie orgāni nav uzskatāmi par iestādi. Tādēļ likumdevēja, valdības vai tiesas spriešanas darbības nekad nav administratīvie akti (*sal.: Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 105.lpp.*). Lai konstatētu, ka Ministru kabinets ir iestāde administratīvā procesa izpratnē, ir jākonstatē, ka Ministru kabinets konkrētajā gadījumā veic valsts pārvaldes funkciju. Konkrētajā gadījumā Ministru kabinets šādu funkciju neveic. Minēto Administratīvo lietu departaments pamato ar šādiem argumentiem:

[8.1] pilsonība naturalizācijas kārtībā atbilstoši Pilsonības likuma 17.pantam un Ministru kabineta 1999.gada 2.novembra* noteikumiem

* **Red. piez.:** Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība".

Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība" tiek iegūta ar diviem secīgi pieņemtiem lēmumiem: 1) pirmo lēmumu pēc attiecīgo juridisko faktu konstatēšanas pieņem Naturalizācijas pārvalde; 2) otro lēmumu pieņem Ministru kabinets;

[8.2] ar lēmumu, kuru pieņem Naturalizācijas pārvalde, tiek konstatēts, vai kandidāts atbilst pilsonības piešķiršanas juridiskajiem priekšnoteikumiem, tostarp, vai uz kandidātu neattiecas Pilsonības likuma 11.pantā paredzētie naturalizācijas ierobežojumi. Tā kā likumā noteikti juridiski priekšnoteikumi, kuru pastāvēšanas vai nepastāvēšanas konstatēšanas pareizību tiesa var pārbaudīt, šāds lēmums atzīstams par konstatējošu administratīvo aktu, kuru var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā;

[8.3] otro lēmumu, pamatojoties uz Naturalizācijas pārvaldes sagatavoto rīkojuma projektu, pieņem Ministru kabinets balsojot. Ministru kabineta loceklim netiek prasīts izpaust pamatojumu attiecīgajam balsojumam. Turklāt, atšķirībā no Naturalizācijas pārvaldes lēmuma, likums nav devis nekādus saturiskus norādījumus attiecībā uz Ministru kabineta lēmumu. Tādējādi secināms, ka Ministru kabinetam ir piešķirta neierobežota rīcības brīvība piešķirt vai nepiešķirt pilsonību personām, attiecībā uz kurām Naturalizācijas pārvalde ir konstatējusi, ka tās atbilst naturalizācijas priekšnoteikumiem. Šāda neierobežota rīcība, kas turklāt krasi kontrastē ar detalizēto regulējumu attiecībā uz Naturalizācijas pārvaldes lēmumu, liecina par to, ka Ministru kabinets šādā gadījumā neveic valsts pārvaldes, bet gan konstitucionālu funkciju. Tādēļ Ministru kabinets nav atzīstams par iestādi administratīvā procesa izpratnē. Tādējādi nepamatots ir blakus sūdzības arguments, ka minētais lēmums atbilst visām administratīvā akta pazīmēm.

Ņemot vērā iepriekš teikto, pareizs ir apgabaltiesas secinājums, ka pārsūdzētais lēmums uzskatāms par politisku lēmumu, nevis administratīvo aktu.

[9] Nepamatots ir blakus sūdzības arguments, ka no Pilsonības likuma 17.panta otrās daļas secināms, ka Ministru kabinetam ir tiesības atcelt Naturalizācijas pārvaldes sagatavoto rīkojuma projektu tikai tādā gadījumā, ja tas konstatē attiecīgās personas neatbilstību Pilsonības likuma prasībām. Pieturoties pie šādas likuma interpretācijas, būtu jāsecina, ka vienmēr, kad Naturalizācijas pārvalde pamatoti būtu konstatējusi naturalizācijas priekšnoteikumu izpildi, Ministru kabinetam pilsonība būtu obligāti jāpiešķir. Administratīvo lietu departamenta ieskatā šādā interpretācijā Ministru kabineta lēmums zaudētu savu jēgu, jo Ministru kabinets faktiski tiktu degradēts par Naturalizācijas pārvaldes "sekretariātu", kas tikai formāli apstiprina Naturalizācijas pārvaldes pieņemtos lēmumus.

[10] Administratīvo lietu departamenta ieskatā subjektīvās tiesības, ja uz attiecīgo personu neattiecas neviens naturalizācijas ierobežojums un tā ir izpildījusi visas naturalizācijas prasības, personai rodas nevis uz Latvijas pilsonību, bet tikai uz to, ka lēmuma projekts par pilsonības piešķiršanu tiek nodots Ministru kabinetam izlemšanai.

[11] Apstāklis, ka likumā nav atrunāta Ministru kabineta lēmuma pārsūdzēšanas kārtība, nenozīmē, ka attiecīgais lēmums būtu pārsūdzams kā administratīvais akts Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā. Latvijā nav vispārpieņemta prakse attiecībā uz nepārsūdzamiem lēmumiem normatīvā akta tekstā *expressis verbis* norādīt, ka attiecīgais lēmums nav pārsūdzams.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā no deputātu izteikumiem, tostarp blakus sūdzībā norādītā deputāta izteikuma, pieņemot grozījumus Pilsonības likumā, neizriet, ka Ministru kabinetam netika piešķirtas tiesības izlemt jautājumu par pilsonības piešķiršanu, ņemot vērā politisko gribu.

[12] Eiropas Padomes Konvencijas par pilsonību 12.pants, uz kuru atsaucas blakus sūdzības iesniedzējs, noteic, ka valstij jānodrošina lēmumu, kas pieņemti pilsonības jautājumā, apstrīdēšana administratīvā kārtībā vai pārsūdzēšana tiesā (angļu val.: *administrative or judicial review*) atbilstoši tās normatīvajiem aktiem.

Kā redzams no šīs normas vārdiskā ietvara, konvencija neprasa, lai attiecīgais lēmums vienmēr tiktu kontrolēts tiesā. Ir jābūt nodrošinātai administratīvai vai tiesas kontrolei.

Konvencijai ir izstrādāts skaidrojošais ziņojums (komentāri), kura 87.punktā attiecībā uz konvencijas 12.pantu norādīts, ka visiem lēmumiem pilsonības jautājumā jābūt pakļautiem administratīvajai vai tiesas kontrolei, savukārt procesu, kādā kontrole tiek īstenota, nosaka dalībvalsts, turklāt nav pieņemami izņēmumi pat attiecībā uz gadījumiem, ja attiecīgo lēmumu pieņem parlaments. Turpretim skaidrojošā ziņojuma 88.punktā norādīts, ka atsevišķos gadījumos, ja attiecīgo lēmumu pieņem augstākās varas iestādes, ir pieļaujams, ka lēmumu nevar pārsūdzēt augstākā institūcijā, ja vien tas pakļauts citām juridiskās (angļu val.: *legal*) vai administratīvās kontroles formām.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā Latvijas normatīvie akti nodrošina iespēju kontrolēt naturalizācijas jautājumus pieņemtos lēmumus. Proti, Naturalizācijas pārvaldes pieņemtie lēmumi (administratīvie akti) ir pārsūdzami tiesā Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā, savukārt par Ministru kabineta rīkojumu vai tā daļu, ja tā ir neatbilstoša likumam, atbilstoši Prokuratūras likuma 19.pantam prokurors var iesniegt protestu.

Tādējādi atsauce uz Eiropas Padomes Konvenciju par pilsonību nav pamatota.

[13] Ņemot vērā iepriekš minēto, apgabaltiesas lēmums atzīstams par tiesisku un pamatotu, bet Jurija P. blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.februāra lēmumu atstāt negrozītu, bet Jurija P. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Nacionālās radio un televīzijas padomes lēmuma par valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Radio" ģenerāldirektora iecelšanu tiesiskā daba

1. Administratīvo tiesu kompetencē ir izvērtēt tādu izpildvaras rīcību, kas pieļauta valsts pārvaldes jomā. Nav nozīmes tam, vai konkrētā institūcija, kuras darbība vai lēmums tiek pārsūdzēts, institucionāli iekļaujas valsts pārvaldē. Administratīvā procesa likuma izpratnē iestādes jēdziens piemērojams, ievērojot tā funkcionālo aspektu, proti, ir būtiski, vai saskaņā ar ārējiem normatīvajiem aktiem tiesību subjekts konkrētajā gadījumā ir apveltīts ar varu valsts pārvaldes jomā (Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa un 2.pants).

2. Valsts sabiedriskās raidorganizācijas izveido kā bezpeļņas uzņēmējsabiedrības (sabiedrības ar ierobežotu atbildību); to dibināšanas, reģistrācijas un darbības noteikumus nosaka uzņēmējdarbību regulējošie normatīvie akti. Tādējādi valsts, dibinot sabiedriskās raidorganizācijas un nodrošinot to darbību, veic komercdarbību un līdz ar to darbojas privāto tiesību jomā (Radio un televīzijas likuma 57.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pants).

3. Nacionālā radio un televīzijas padome veic valsts bezpeļņas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Latvijas Radio" dalībnieku pilnsapulces funkcijas, tostarp apstiprina tās statūtus, ieceļ ģenerāldirektoru, izveido revīzijas komisiju un apstiprina valdes sastāvu.

No minētā izriet, ka Nacionālā radio un televīzijas padome kā valsts kapitāla daļu turētājas kompetencei attiecībā uz Latvijas Radio ir tikai un vienīgi privāttiesisks raksturs. Tas attiecas arī uz ģenerāldirektora iecelšanu, jo lēmumu attiecībā uz Latvijas Radio kā komercsabiedrību Padome pieņem kā šīs komercsabiedrības kapitāla daļu turētāja, izlemjot, ar kuru pretendentu noslēdzams darba līgums (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Radio un televīzijas likuma 41.panta pirmā daļa, 46.panta trešā daļa, 57.panta trešā daļa un 59.panta pirmā daļa).

2006.gada 11.aprīlī

Lieta Nr. SKA-226

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	D.Mita

atklātā tiesas sēdē izskatīja Ulda D. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 14.februāra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2005.gada 30.novembra lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2005.gada 15.septembrī tika apstiprināts Nacionālās radio un televīzijas padomes (turpmāk – Padome) konkursa "Par tiesībām ieņemt valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Radio" ģenerāldirektora amatu" nolikums. Padome 2005.gada 3.novembrī nepieņēma lēmuma projektu par konkursa uzvarētāja apstiprināšanu, tādējādi neapstiprinot Valsts bezpeļņas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Latvijas Radio" (turpmāk – Latvijas Radio) ģenerāldirektora amatā nevienu no amata pretendentiem.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2005.gada 25.novembrī saņemts Ulda D. pieteikums, kurā pieteicējs lūdz tiesu:

1) pieņemt lēmumu par pagaidu noregulējumu un uzlikt par pienākumu Padomei apturēt jebkādas darbības, kas vērstas uz Latvijas Radio ģenerāldirektora iecelšanu, līdz stāties spēkā tiesas nolēmums, kas pieņemts, pamatojoties uz šo pieteikumu;

2) atzīt par pieņemtu Padomes 2005.gada 3.novembra lēmuma projektu par konkursa "Par tiesībām ieņemt valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Radio" ģenerāldirektora amatu" uzvarētāja apstiprināšanu par Latvijas Radio ģenerāldirektoru un uzlikt par pienākumu Padomei iesniegt pieteicējam noslēgšanai darba līguma projektu.

Uldis D. norāda, ka saskaņā ar konkursa "Par tiesībām ieņemt valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Radio" ģenerāldirektora amatu" nolikuma 5.1.punktu pēc pretendentu intervēšanas un novērtēšanas Padome ar balsojumu par Latvijas Radio ģenerāldirektoru apstiprina pretendentu, kurš ieguvis visaugstāko punktu summu. Norāda, ka no viņam nosūtītās Padomes 2005.gada 17.novembra vēstules Nr.01-10/11-65 izriet, ka pieteicējs ieguvis visaugstāko punktu summu, tāpēc Padomei viņš jāapstiprina par Latvijas Radio ģenerāldirektoru.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2005.gada 30.novembra lēmumu atteicās pieņemt Ulda D. pieteikumu.

Tiesnese atzinusi, ka Padomes lēmums ir rīcība privāto, nevis publisko tiesību jomā. Apstāklis, ka Padomei ar likumu kā viena no

funkcijām ir noteikta Latvijas Radio ģenerāldirektora iecelšana, pats par sevi nerada publiskuma elementu un Padomes rīcības pārskatīšanas iespēju administratīvajā tiesā. Latvijas Radio kā valsts bezpeļņas sabiedrība ar ierobežotu atbildību ir reģistrēta komercreģistrā. Tā kā publisko tiesību komercsabiedrības nepastāv, tad sabiedriskās raidorganizācijas kā uzņēmuma darbība ir pakārtota privātajām tiesībām un lēmums, ko Padome pieņēmusi kā kapitāla daļu turētāja attiecībā uz šādu kapitālsabiedrību, ir lēmums privāto tiesību jomā.

[4] Par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2005.gada 30.novembra lēmumu Uldis D. iesniedza blakus sūdzību. Tajā norādīts, ka atbilstoši divpakāpju teorijai Padomes lēmums par Latvijas Radio ģenerāldirektora lēmuma iecelšanu ir uzskatāms par lēmumu, kas pieņemts publisko tiesību jomā, bet uz šā lēmuma pamata tiek slēgts privāto tiesību līgums – darba līgums.

[5] Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 14.februāra lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2005.gada 30.novembra lēmumu atstāja negrozītu, bet Ulda D. blakus sūdzību noraidīja. Lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Atbilstoši Radio un televīzijas likuma 41.pantam Padome ir patstāvīga institūcija – pilntiesīga autonoma iestāde, kas pārstāv sabiedrības intereses elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu jomā. Minētā likuma 42.panta pirmajā daļā noteikts, ka Padomi izveido Saeima, ievēlot tās sastāvā deviņus locekļus. Radio un televīzijas likuma 50.panta pirmā daļa paredz, ka Padomi finansē no valsts budžeta, savukārt 49.panta pirmā daļa noteic, ka Padome pati izstrādā un apstiprina savas iekšējās darbības noteikumus. Līdz ar to tiesa secina, ka Padome ir iestāde.

[5.2] Saskaņā ar Radio un televīzijas likuma 59.panta pirmo daļu Latvijas Radio ģenerāldirektoru uz pieciem gadiem ieceļ Padome, noslēdzot darba līgumu. Norāde uz darba līgumu Radio un televīzijas likuma 59.pantā liecina par darba tiesisko attiecību pastāvēšanu starp Padomi un Latvijas Radio ģenerāldirektoru. Tādējādi Latvijas Radio ģenerāldirektora amatā esošā persona vai amata pretendents nav īpaši pakļautā persona Administratīvā procesa likuma izpratnē.

[5.3] Radio un televīzijas likuma 57.panta otrajā daļā noteikts, ka Latvijas Radio un Latvijas Televīzija ir valsts bezpeļņas sabiedrības ar ierobežotu atbildību, kuru pamatuzdevums ir nacionālā pasūtījuma īstenošana. Savukārt 57.panta trešajā daļā noteikts, ka Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas pamatkapitālu (statūtu fondu) veido valsts ieguldītā manta, bet Padome ir valsts kapitāla daļu turētāja šajās uzņēmēj sabiedrībās un veic to dalībnieku pilnsapulces funkcijas.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87.panta pirmās daļas 3.punktā noteikts, ka viens no publisko tiesību juridiskās personas veidiem privāto tiesību jomā ir komercdarbība, kuras veikšanai atbilstoši

likuma 88.panta otrajai daļai šī publisko tiesību juridiskā persona dibina komercsabiedrību. Atbilstoši Komerclikuma 1.panta pirmajai daļai komercsabiedrība ir viens no komersanta veidiem, un tā tiek ierakstīta komercreģistrā. Latvijas Radio kā valsts bezpeļņas sabiedrība ar ierobežotu atbildību ir reģistrēta komercreģistrā.

Līdz ar to tiesa secina, ka Padomes lēmums ir uzskatāms par kapitāla daļu turētāja darbību, kas veikta, publisko tiesību subjektam darbojoties privāto tiesību jomā.

[6] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 14.februāra lēmumu Uldis D. ir iesniedzis blakus sūdzību. Sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] Lai noteiktu, kādā sfērā institūcija pieņem lēmumu, noteicošais kritērijs ir attiecīgā institūcijas funkcija. Padomes funkcijas – tostarp Latvijas Radio ģenerāldirektora iecelšana – pieskaitāmas publiskai darbībai.

[6.2] Atbilstoši divpakāpju teorijai Padomes lēmums par Latvijas Radio ģenerāldirektora iecelšanu ir uzskatāms par lēmumu, kas pieņemts publisko tiesību jomā, bet uz šā lēmuma pamata tiek slēgts privāto tiesību līgums – darba līgums starp Padomi un Latvijas Radio ģenerāldirektoru.

[6.3] Šaubu gadījumā tiesību norma un līdz ar to no tās izrietošās tiesiskās attiecības uzskatāmas par publiski tiesiskām.

[6.4] Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2005.gada 6.decembra lēmumā, ar kuru atteikts Ulda D. prasības pieteikums, norādīts, ka konkrētais strīds ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Gan administratīvajai tiesai, gan vispārējās jurisdikcijas tiesai, atsakoties pieņemt pieteikumu, tiek liegtas Satversmes tiesā noteiktās tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā.

[7] Uldis D. uz tiesas sēdi nav ieradies, bet iesniedzis lūgumu izskatīt blakus sūdzību bez viņa klātbūtnes. Senāta Administratīvo lietu atzīst, ka blakus sūdzību iespējams izskatīt bez Ulda D. piedalīšanās.

Motīvu daļa

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punktu viens no šā likuma mērķiem ir pakļaut tiesu varas kontrolei tādas izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām. Administratīvais process savā būtībā ir valsts attiecības ar personu, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir nepieciešams konstatēt, kādā tieši veidā ar konkrētas iestādes darbību (vai bezdarbību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Turklāt, šim aizskārumam jābūt izdarītam valsts pārvaldes jomā. Nav nozīmes

tam, vai konkrētā institūcija, kuras darbība tiek pārsūdzēta, institucionāli iekļaujas valsts pārvaldē. Administratīvā procesa likuma izpratnē iestādes jēdziens piemērojams, ievērojot tā funkcionālo aspektu. Citiem vārdiem, ir būtiski, vai saskaņā ar ārējiem normatīvajiem aktiem tiesību subjekts konkrētajā gadījumā ir apveltīts ar varu valsts pārvaldes jomā.

[9] No Ulda D. pieteikuma izriet, ka viņš vēlas, lai tiesa izvērtētu Padomes rīcību par to, ka, neskatoties uz visvairāk iegūtajiem punktiem konkursā par Latvijas Radio ģenerāldirektora amatu, Uldis D. tomēr šajā amatā apstiprināts netika. Pieteikumā ietverts prasījums atzīt par pieņemtu Padomes 2005.gada 3.novembra lēmuma projektu par konkursa uzvarētāja apstiprināšanu par Latvijas Radio ģenerāldirektoru un uzlikt par pienākumu Padomei iesniegt pieteicējam noslēgšanai darba līguma projektu.

Gan Administratīvās rajona tiesas tiesnese, lemjot par lietas ierosināšanu, gan Administratīvā apgabaltiesa atzinušas, ka šāds prasījums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, jo nevar uzskatīt, ka konkrētajā gadījumā Padomes rīcība atzīstama par veiktu publisko tiesību jomā. Senāta Administratīvo lietu departaments pievienojas šim viedoklim.

[10] Saskaņā ar Radio un televīzijas likuma 4.panta otro daļu raidorganizācijas (radio un televīzija) sabiedriskajās un komerciālajās raidorganizācijās, cita starpā, tiek iedalītas pēc īpašuma formas. Atbilstoši šā likuma 5.panta pirmajai daļai sabiedriskās raidorganizācijas izveido, ieguldot raidorganizāciju pamatkapitālā valsts īpašumu. Turpat arī noteikts, ka Latvijas Radio ir sabiedriska raidorganizācija un darbojas kā bezpeļņas uzņēmējsabiedrība (sabiedrība ar ierobežotu atbildību). Minētā likuma 57.pants reglamentē Latvijas Radio uzņēmējdarbības principus, šā panta pirmajā daļā atrunājot, ka Latvijas Radio dibināšanas, reģistrācijas un darbības noteikumus nosaka uzņēmējdarbību regulējošie normatīvie akti, kā arī statūti.

Secināms, ka valsts šajā gadījumā veic komercdarbību un līdz ar to darbojas privāto tiesību jomā, kā to paredz Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pants. Latvijas Radio atbilstoši šā panta otrajai daļai kā bezpeļņas sabiedrība ar ierobežotu atbildību ir reģistrēta komercreģistrā.

[11] Padome saskaņā ar Radio un televīzijas likuma 41.panta pirmo daļu ir iestāde, kas pārstāv sabiedrības intereses elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu jomā un uzrauga, lai to darbībā tiktu ievēroti likumi, kā arī nodrošināta vārda un informācijas brīvība.

Reglamentējot Padomes kompetenci, minētā likuma 46.panta trešā daļa, cita starpā, paredz, ka Padome pārvalda valsts kapitāla daļas Latvijas Radio, apstiprina tā statūtus, ieceļ ģenerāldirektoru,

izveido revīzijas komisiju un apstiprina valdes sastāvu. Likuma 57.panta trešajā daļā noteikts, ka Padome veic dalībnieku pilnsapulces funkcijas. Likuma 59.panta pirmajā daļā, cita starpā, noteikts, ka Padome, noslēdzot darba līgumu, uz pieciem gadiem ieceļ Latvijas Radio ģenerāldirektoru.

[12] Izvērtējot šā lēmuma 10. un 11.punktā minētās tiesību normas, secināms, ka Padomes kā valsts kapitāla daļu turētājas kompetence attiecībā uz Latvijas Radio ir tikai un vienīgi privāttiesiska rakstura. Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87.panta otrā daļa tiešā tekstā paredz, ka gadījumā, ja publiska persona darbojas privāto tiesību jomā, uz to attiecas likumi, kas reglamentē privāttiesiskus darījumus vispār, ciktāl šo darbību neierobežo citi normatīvie akti. Tas attiecas arī uz ģenerāldirektora iecelšanu, jo šajā gadījumā lēmumu attiecībā uz Latvijas Radio kā komercsabiedrību Padome pieņēmusi kā šīs komercsabiedrības kapitāla daļu turētāja, izlemjot, ar kuru pretendentu noslēdzams darba līgums. Apstāklis, ka pirms šā darba līguma noslēgšanas Padome izsludina konkursu un pieņem lēmumu, pats par sevi nepadara šo lēmumu par publiski tiesisku. Jautājums par to, kura persona būs Latvijas Radio vadītājs, kopumā tiek risināts privāto tiesību laukā. Tas apstāklis, ka Padome citu ar likumu noteikto funkciju ietvaros rīkojas publisko tiesību jomā, nenozīmē, ka jebkura tās darbība pieskaitāma publisko tiesību jomai. Kā jau šā lēmuma 8.punktā minēts, administratīvajā procesā tiek vērtētas konkrētas publiski tiesiskās attiecības. Ja nav konstatējams, ka konkrētās kompetences realizēšanā institūcija ir apveltīta ar varu valsts pārvaldes jomā, tad šīs kompetences īstenošanas rezultātā radušos attiecību izvērtēšana nav administratīvās tiesas kompetencē.

Ievērojot iepriekš teikto, atzīstams, ka nav pamatots blakus sūdzības arguments, ka konkrētajā gadījumā būtu piemērojama divpakāpju teorija. Konkrētajā gadījumā nav konstatējams, ka privātās tiesības (darba tiesiskās attiecības) tiek dibinātas ar publisko tiesību starpniecību.

Līdz ar to atzīstams, ka lēmums par Latvijas Radio ģenerāldirektora apstiprināšanu netiek pieņemts publisko tiesību jomā, Padomi šā jautājuma risināšanā nevar uzskatīt par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē un tās lēmumu – par administratīvo aktu.

[13] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa ir pamatoti konstatējusi, ka Ulda D. pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā un līdz ar to atsakāms pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu. Apgabaltiesa ir pareizi norādījusi, ka konkrētā lieta piekrīt izskatīšanai vispārējās jurisdikcijas tiesā.

Pie šāda secinājuma nonākusi arī vispārējās jurisdikcijas tiesa. Senāta Administratīvo lietu departaments konstatē, ka Udis D. paralēli iesniegtajam pieteikumam administratīvajā tiesā par šo pašu Padomes rīcību ir iesniedzis prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā. Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2006.gada 1.marta lēmumu lietā Nr.CA-1898-06 secināts, ka nav pamata atzīt, ka attiecībās ar Uldi D. Padome realizē valsts varas pilnvaras valsts pārvaldes jomā, un jautājums par lietas ierosināšanu atbilstoši Civilprocesa likumam nodots jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā.

[14] Ņemot vērā šajā lēmumā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 14.februāra lēmums atstājams negrozīts, bet Ulda D. blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 14.februāra lēmumu, bet Ulda D. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Cietuma administrācijas rīcības tiesiskā daba, liedzot ieslodzītajiem tiesības uz pastaigu

1. Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants).

2. Izvērtējot, vai konkrēts iestādes lēmums vai rīcība attiecībā pret īpaši pakļautu personu atzīstams par izskatāmu administratīvā procesa kārtībā, gadījumos, kad ar šo lēmumu vai rīcību netiek ietekmēts šīs personas tiesiskais statuss un netiek arī piemērots disciplinārsods, nepieciešams konstatēt, ka ar konkrēto lēmumu vai rīcību būtiski tiek ierobežotas personas cilvēktiesības.

Administratīvā procesa likuma izpratnē svarīgi ir konstatēt, vai cilvēktiesību ierobežojums ir būtisks konkrētai personai, proti, jāņem vērā personas statuss, apstākļi, kādos šī persona atrodas, un citi faktori, kas katrā atsevišķā gadījumā var būt svarīgi, lemjot, vai lēmums vai rīcība būtiski skar konkrētās personas cilvēktiesības (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants).

3. Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus, tomēr tas nenozīmē, ka persona, nokļūstot ieslodzījuma vietā, zaudē cilvēktiesības kā tādas. Proti, personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, bet ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami. Personas, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem (Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants).

4. Ieslodzījumā esošajām personām jānodrošina noteikts cilvēktiesību minimums, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. Tiesības uz pastaigu ietilpst šādā tiesību minimumā, un tās liegšana rada būtisku cilvēktiesību ierobežojumu. Ja cietuma administrācijas rīcības dēļ ieslodzītajai personai tiek liegtas tiesības doties pastaigā, šīs rīcības tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants, Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants).

2006.gada 23.maijā

Lieta Nr. SKA-300

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	D.Mita
senatore	I.Skultāne

atklātā tiesas sēdē izskatīja Haralda I., Andra T. un Jura P. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 29.marta lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 8.februāra lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 13.janvārī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Haralda I., Andra T. un Jura P. pieteikums, kurā lūgts piedzīt no Brasas cietuma atlīdzību par morālo kaitējumu Ls 650 apmērā par labu katram no pieteicējiem. Morālais kaitējums nodarīts ar Brasas cietuma faktisko rīcību, nelaizot minētās personas vakara pastaigā.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 8.februāra lēmumu pieteicēju pieteikumu atteikts pieņemt, jo personas, kas izcieš sodu brīvības atņemšanas iestādē, uzskatāmas par īpaši pakļautām personām, kuru tiesības ir ierobežotas un no viņām tiek prasīti īpaši tiesiskie pienākumi. Šīm personām ir jāpakļaujas iestādes noteiktajai kārtībai un amatpersonu rīkojumiem. Iestādes faktiskā rīcība, nelaizot pieteicējus vakara pastaigā, nenodibina īpaši pakļautās personas tiesisko statusu, nemaina un neizbeidz to, tāpat pieteicēji netika disciplināri sodīti. Tiesnese atzina, ka šāda iestādes rīcība nerada pieteicēju cilvēktiesību aizskārumu, pazemojošu vai cietsirdīgu apiešanos, kas aizskartu pieteikuma iesniedzēju godu un cieņu.

[3] Par minēto Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 8.februāra lēmumu pieteicēji iesnieguši blakus sūdzību.

[4] 2006.gada 10.martā un 17.martā Administratīvajā apgabaltiesā tika saņemti Haralda I., Andra T. un Jura P. iesniegumi, kuros viņi lūguši nodrošināt Haralda I. un Andra T. etapēšanu uz tiesas sēdi. Ņemot vērā, ka blakus sūdzības tiesvedības ietvaros lieta netiek skatīta pēc būtības, bet gan tikai konkrēts procesuāls juridiska rakstura jautājums, kur nav strīda par lietas faktiskajiem apstākļiem, kuru noskaidrošanai būtu nepieciešams uzklaut pieteicēju paskaidrojumus tiesas sēdē, Administratīvā apgabaltiesa uzskatījusi, ka pie šādiem apstākļiem blakus sūdzību ir iespējams izskatīt bez Haralda I. un Andra T. klātbūtnes un tāpēc minēto lūgumu noraidījusi.

[5] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 29.marta lēmumu atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 8.februāra lēmums, bet Haralda I., Andra T. un Jura P. blakus sūdzība noraidīta. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Ne visas iestādes darbības publisko tiesību jomā ir skatāmas administratīvā procesa kārtībā kā faktiskā rīcība. Jautājums par to, kuras iestādes darbības ir skatāmas kā faktiskā rīcība, ir vērtējams Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas kontekstā. Nosakot, vai kāda iestādes darbība ir uzskatāma par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma 89.panta izpratnē, ir jāpiemēro tādi paši apsvērumi kā vērtējot, vai iestādes pieņemts lēmums ir administratīvs akts. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu administratīvais akts ir lēmums par iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Ņemot vērā, ka ieslodzītās personas ir uzskatāmas par īpaši pakļautām personām, kas arī tiek atzīts tiesību doktrīnā, nepieciešams izvērtēt, vai pieteicēju kā iestādei īpaši pakļautu personu neizlaišana vakara pastaigā ir uzskatāma par būtisku viņu cilvēktiesību ierobežojumu.

[5.2] Ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu notiesātajai personai var tikt atņemta vai ierobežota brīvība. Tomēr soda izpildes laikā, kas saistīta ar brīvības atņemšanu, valstij jānodrošina notiesātajam pārējās tiesību normās minētās cilvēktiesības.

[5.3] Cietuma administrācijas amatpersonu aizliegums doties vakara pastaigā notiesātajiem, kas neievēro minētās prasības apgērbam, ir vērtējams kā īpaši pakļautai personai noteikts aizliegums šo pakļautības attiecību ietvaros un tas ietilpst kriminālsodu izpildē. Neizvērtējot to, vai pieteicēju neizlaišana vakara pastaigā bija vai nebija prettiesiska, atzīstams, ka tā nav uzskatāma par būtisku viņu cilvēktiesību ierobežojumu. Tādējādi Brasas cietuma administrācijas amatpersonu minētā rīcība nevar tikt uzskatīta par iestādes faktisko rīcību, kas būtu skatāma administratīvā procesa kārtībā. Līdz ar to arī pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu arī nav skatāms administratīvā procesa kārtībā, jo nav konstatēta iestādes faktiskā rīcība, ar kuru būtu pieteicējiem nodarīts morālais kaitējums.

[5.4] Prasījums par pieteicēju laišanu vakara pastaigā ir risināms hierarhiskā kārtībā, iesniedzot sūdzību Brasas cietuma priekšniekam, par kura lēmumu var iesniegt sūdzību ieslodzījumu vietu pārvaldes priekšniekam, par kura lēmumu savukārt var iesniegt sūdzību Tieslietu ministrijas ieslodzījumu vietu pārvaldes ģenerālinspektoram. Tāpat arī saskaņā ar Latvijas sodu izpildes kodeksa 12.pantu Latvijas

Republikas ģenerālprokurors un viņam pakļautie prokurori nodrošina uzraudzību pār brīvības atņemšanas sodu izpildi un Latvijas Republikas likumu precīzu un vienveidīgu ievērošanu brīvības atņemšanas vietās, lai labotu notiesātos un novērstu jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu.

[6] Par minēto lēmumu pieteicēji iesnieguši blakus sūdzību, lūdzot tiesu izskatīt lietu pēc būtības, taisot spiedumu, nodrošināt Haralda I. un Andra T. etapēšanu uz tiesas sēdi, nodrošināt pieteicējus ar visu dokumentu kopijām, nodrošināt atbildētāju ar blakus sūdzības kopiju un pieprasīt no atbildētāja paskaidrojumus lietas izskatīšanai pēc būtības.

[6.1] Blakus sūdzībā norādīts, ka pieteicēji bija iesnieguši iesniegumus Administratīvajā apgabaltiesā ar lūgumu etapēt uz tiesas sēdi Haraldu I. un Andri T., kā arī nodrošināt pieteicējus ar lietas materiālos esošo dokumentu kopijām. Lūgums par etapēšanu tika noraidīts, bet par dokumentu neizsūtīšanu motivācija netika sniegta. Šādi tiesas lēmumi ir prettiesiski, jo pieteicējiem ir tiesības piedalīties tiesas sēdē un nevienā likumā nav paredzēti šo tiesību ierobežojumi.

Ierosinot blakus sūdzības izskatīšanu, tika ierosināta administratīvā lieta un tādējādi pieteicējiem ir tiesības izdarīt izrakstus, izgatavot kopijas.

[6.2] Tiesa pieņēmusi neobjektīvu lēmumu, jo pieteicēju blakus sūdzībā tika arī norādīts uz tādu Brasas cietuma faktisko rīcību kā Satversmes 104.panta tiesību realizācijas ierobežošana, nenodrošinot viņus ar urnu iesniegumu un sūdzību pašrocīgi ievietošanai. Minētā faktiskā rīcība ir tieši saistīta ar Brasas cietuma lēmumu neizlaist pieteicējus pastaigā, jo urna atrodas Brasas cietuma dežūrdalā, kurā pieteicēji pašrocīgi agrāk ievietoja iesniegumus un sūdzības valsts, pašvaldību un tiesu iestādēm.

[6.3] Par Brasas cietuma faktisko rīcību liecina arī tas, ka ikdienā pieteicēji staigā ar piestiprinātu uzšuvi, bet Brasas cietuma apsardze nepamatoti nolēma, ka uzšuvei jābūt piešūtai, nevis piestiprinātai.

[6.4] Ar Brasas cietuma faktisko rīcību tika ierobežots blakus sūdzības iesniedzēju ikdienas pastaigas laiks.

[6.5] Atbilde uz pieteicēju sūdzībām Brasas cietumam par faktisko rīcību netika sniegta un apgabaltiesa šo faktu atstājusi bez ievērtības.

[6.6] Ievērojot minēto, atbildētāja minētās faktiskās rīcības kopums aizskāra pieteicēju Satversmes 89., 92., 94., 95., 96., 100., 104.pantā noteiktās tiesības un ir par pamatu kompensācijas par nodarīto morālo kaitējumu atlīdzināšanai saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu.

[7] Uz tiesas sēdi pieteicējs Juris P. nav ieradies. Tā kā par tiesas sēdes vietu un laiku viņam likumā noteiktajā kārtībā paziņots un ievērojot to, ka nav konstatējami Administratīvā procesa likuma 268. un 269.pantā paredzētie pamati lietas izskatīšanas atlikšanai, Administratīvo lietu departaments atzina, ka blakus sūdzība izskatāma bez viņa piedalīšanās.

Lai gan pieteicēji Haralds I. un Andris T. ir lūguši viņus etapēt uz tiesas sēdi, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka jautājuma izskatīšanai minēto personu piedalīšanās tiesas sēdē nav nepieciešama. Tiesas sēdē netiek izskatīta lieta pēc būtības, bet gan tiek vērtēts vienīgi procesuāls jautājums par atteikuma pieņemšanu pieteikumu pamatotību, par ko pieteicēji jau ir izteikušies savā blakus sūdzībā.

Motīvu daļa

[8] Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa noteic, ka administratīvais akts ir arī lēmums par iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas **būtiski ierobežo** iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas **cilvēktiesības**.

Kā Administratīvo lietu departaments jau atzinis iepriekš, iestādes faktiskai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai (*Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 24.janvāra lēmums lietā Nr.SKA-110, [8]*).

Lai konkrētu lēmumu vai rīcību atzītu par izskatāmu administratīvā procesa kārtībā, attiecībā uz iestādei īpaši pakļautām, arī ieslodzītām personām, nepieciešams konstatēt, ka ar konkrēto lēmumu vai rīcību būtiski tiek ierobežotas personas cilvēktiesības.

Kaut arī Administratīvā apgabaltiesa pareizi uzdevusi jautājumu, vai pieteicēju neizlaidšana vakara pastaigā uzskatāma par būtisku viņu cilvēktiesību ierobežojumu, uz kuru atbildot, būtu iespējams konstatēt, vai pārsūdzētā rīcība ir uzskatāma par tādu, kuras tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā, tomēr tiesa, nesniedzot atbildi uz pašas izvirzīto jautājumu, nav izvērtējusi visus apstākļus un pārsteidzīgi nonākusi pie secinājuma, ka pārsūdzētā rīcība ir vērtējama kā īpaši pakļautai personai noteikts aizliegums šo pakļautības attiecību ietvaros, kas ietilpst kriminālsodu izpildē, un līdz ar to nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[9] Satversmes 95.pants noteic, ka valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu. Spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Nevienam nedrīkst pakļaut nežēlīgam vai cilvēka cieņu pazemojošam sodam. Eiropas

Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants noteic, ka nevienam cilvēkam nedrīkst spīdzināt vai cietsirdīgi vai pazemojoši ar viņu apieties vai sodīt.

Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 7.pants noteic, ka nevienam nedrīkst pakļaut spīdzināšanai vai nežēlīgi, necilvēcīgi vai pazemojoši apieties ar viņu vai sodīt. Savukārt šā pakta 10.pants noteic, ka visām personām, kurām atņemta brīvība, ir tiesības uz humānu apiešanos un cilvēka personībai piemītošās pašcieņas respektēšanu. Tas nozīmē, ka pret personām, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst izturēties pretēji šā pakta 7.panta noteikumiem, kā arī personas nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem. Personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, kas noteiktas paktā, ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami (*General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92, Human Rights Committee, [3]*).

Minētās tiesību normas kopumā aizliedz necilvēcīgu (necienīgu), sliktu izturēšanos pret personu.

Kā norādījusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Konvencijas "[3].pants kategoriski aizliedz spīdzināšanu un necilvēcīgu vai pazemojošu apiešanos vai sodīšanu, neatkarīgi no apstākļiem un upura darbībām. (...) Darbībai jāsasniedz minimālais smagums, lai uz to varētu attiecināt 3.pantu. Šī minimuma noteikšana ir būtībā relatīva; tā ir atkarīga no visu lietas apstākļu kopuma un, proti, no apiešanās rakstura un konteksta, izpildīšanas veida, ilguma (...). Lai sods vai ar to saistītā apiešanās būtu "necilvēcīga" vai "pazemojoša", ciešanām vai pazemojumam jebkurā gadījumā jāpārsniedz tie, kas neizbēgami piemīt noteiktās apiešanās vai likumīgā soda veidam." (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2004.gada 2.decembra spriedums lietā Farbtuhs pret Latviju, [49., 50]*).

Līdz ar to, vērtējot, vai ir tikušas ierobežotas ieslodzītās personas tiesības pret necilvēcīgu izturēšanos, tiesai jāvērtē visu apstākļu kopums, kas šādu ierobežojumu var radīt. Administratīvo lietu departamenta ieskatā tiesa to nav izdarījusi.

[10] Administratīvā procesa likuma izpratnē svarīgi ir konstatēt cilvēktiesību ierobežojuma būtiskumu attiecībā pret konkrētu personu, proti, jāņem vērā personas statuss, apstākļi, kādos konkrētā persona atrodas, un citi faktori, kas katrā konkrētā gadījumā var būt svarīgi, lemjot jautājumu, vai lēmums vai rīcība būtiski skar konkrētās personas cilvēktiesības.

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus,

tomēr tas nenozīmē, ka persona, nokļūstot ieslodzījuma vietā, zaudē cilvēktiesības kā tādas. Ieslodzītajām personām ieslodzījuma vietas teritorijā tāpat kā personām ārpus brīvības atņemšanas vietām jābūt nodrošinātām cilvēktiesībām atbilstošā apjomā.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā ieslodzījumā esošajām personām, jābūt nodrošinātām noteiktam cilvēktiesību minimumam, kas personai nevar tikt atņemts, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. Ņemot vērā ieslodzījumā esošo personu turēšanas apstākļus (slēgtas telpas, ierobežotas pārvietošanās iespējas u.c.), Administratīvo lietu departaments uzskata, ka tiesības uz pastaigu ietilpst šādā tiesību minimumā un tās liegšana rada būtisku cilvēktiesību ierobežojumu, kas noteikts Satversmes 95.pantā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pantā. Līdz ar to cietuma administrācijas rīcības kā tādas, ar kuru ieslodzītajai personai tiek liegtas tiesības doties pastaigā, tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā. Tādējādi Administratīvās apgabaltiesas lēmumu nevar uzskatīt par pamatotu.

To, vai ir noticis cilvēktiesību pārkāpums, jāpārbauda tiesai, izskatot katru konkrēto lietu pēc būtības.

[11] Tā kā pieteikums par cietuma administrācijas rīcību ir pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, nav pamatota Administratīvās apgabaltiesas norāde, ka prasījums par pieteicēju laišanu vakara pastaigā ir risināms hierarhiskā kārtībā, iesniedzot sūdzību Brasas cietuma priekšniekam, par kura lēmumu var iesniegt sūdzību ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniekam, par kura lēmumu savukārt var iesniegt sūdzību Tieslietu ministrijas ieslodzījuma vietu pārvaldes ģenerālinšpektoram.

Līdz ar to nevar atzīt par pamatotu tiesas secinājumu par Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmuma tiesiskumu.

[12] Ievērojot iepriekšminētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums atceļams un pieteikums jautājuma izlemšanai par lietas ierosināšanu nosūtāms Administratīvajai rajona tiesai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu, 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 29.marta lēmumu un pieteikumu nosūtīt Administratīvajai rajona tiesai jautājuma izlemšanai par lietas ierosināšanu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Ministru kabineta rīkojuma par valstij piederoša zemesgabala nodošanu pārdošanā tiesiskā daba; iestādes faktiskās rīcības pazīmes; vienlīdzības principa piemērošana

1. Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai.

Par faktisko rīcību nevar uzskatīt procesu līdz iestādes iekšēja lēmuma pieņemšanai, jo iekšējais lēmums un līdz ar to tā pieņemšanas procedūra attiecas (ir vērsta) uz tiesiskajām attiecībām valsts pārvaldes iekšienē, turklāt darbībām līdz lēmuma pieņemšanai nav galīga noregulējuma rakstura (Administratīvā procesa likuma 89.pants un 1.panta trešā daļa).

2. Vienlīdzības princips paredz, ka, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem lietas apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādu lēmumus. Tādējādi, lai varētu uzskatīt, ka vienlīdzības princips ir pārkāpts, vispirms jākonstatē, ka salīdzināmajās situācijās pastāv vienādi (analogi) tiesiskie un faktiskie apstākļi (Administratīvā procesa likuma 6.pants).

3. Ministru kabineta rīkojums atļaut (uzdot) valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustami īpašumi" pārdot izolē konkrētus neapbūvētus valstij piederošus zemesgabalus ir iekšējs lēmums, jo nav vērsts uz āru, proti, nav adresēts privātpersonām. Ja kāda privātpersona uzskata, ka konkrētais zemesgabals būtu jāpievieno kādam citam šīs personas privatizētam zemesgabalam, tai savas pretenzijas par privatizējamā zemesgabala apmēru jāizsaka tad, kad tā kārtos savu īpašuma – strīdus zemesgabalam līdzās esošā nekustamā īpašuma – privatizāciju (Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 5.pants, likuma "Par zemes reformas pabeigšanu Latvijas Republikas pilsētās" 28.pants, likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju").

4. Tiesību normas neparedz privātpersonai subjektīvās tiesības pieprasīt, lai Ministru kabinets lemj par zemesgabalu apvienošanu. Tādējādi privātpersonu prasījums uzlikt par pienākumu Ministru kabinetam apvienot zemesgabalus nav pieņemams izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 31.pants).

2006.gada 15.jūnijā

Lieta Nr. SKA-353

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties blakus sūdzības iesniedzējam Paulam R. un viņa pārstāvim A.Laizānam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Paula R. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 18.janvāra lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 13.janvārī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Paula R. pieteikums par no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanas ierobežošanu un par noteiktas faktiskās rīcības izdarīšanu. Pieteikumā tiek lūgts atzīt Ministru kabineta 2005.gada 23.februāra rīkojuma Nr.114 "Par neapbūvētu zemesgabalu pārdošanu Rīgā" 1.1.apakšpunktu par prettiesisku un atcelt to, kā arī uzlikt par pienākumu Ministru kabinetam nodrošināt sadalīto zemesgabalu apvienošanu. Minētā Ministru kabineta rīkojuma 1.1.apakšpunkts noteic, ka "saskaņā ar Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 5.pantu un likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 28.panta sesto daļu atļaut valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustamie īpašumi" pārdot izsolē šā rīkojuma 1.pielikumā minētos zemesgabalus, kas ierakstīti zemesgrāmatā uz valsts vārda Finanšu ministrijas personā". Minētā rīkojuma 1.pielikumā, citastarp, pārdodamais zemesgabals norādīts zemesgabals Ģertrūdes ielā b/n ar kadastra numuru (..) 1805 m² platībā.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 18.janvāra lēmumu atteikts pieņemt Paula R. pieteikumu, secinot, ka daļā par Ministru kabineta 2005.gada 23.februāra rīkojuma Nr.114 "Par neapbūvētu zemesgabalu pārdošanu Rīgā" 1.1.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un tā atcelšanu lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, bet daļā par pienākuma uzlikšanu Ministru kabinetam nodrošināt sadalīto zemesgabalu apvienošanu pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[3] Izskatījusi Paula R. blakus sūdzību ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 18.janvāra lēmums atstāts negrozīts, bet Paula R. blakus sūdzība noraidīta. Lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Tā kā pieteikumā viens no prasījumiem tiesai ir atzīt Ministru kabineta 2005.gada 23.februāra rīkojuma Nr.114 "Par neapbūvētu zemesgabalu pārdošanu Rīgā" 1.1. apakšpunktu par prettiesisku un to atcelt, Administratīvās rajona tiesas tiesnese pamatoti vērtējusi, vai šāda Ministru kabineta lēmuma tiesiskuma pārbaude būtu administratīvās tiesas kompetencē.

Ministru kabineta rīkojums ir uzskatāms par valsts pārvaldes lēmumu, kas ir izdots vienas publiskas personas ietvaros, jo ir vērst uz to, lai ietekmētu tiesiskās attiecības vienas publiskas personas, proti, Latvijas Republikas, ietvaros, Ministru kabinetam atļaujot (uzdodot) valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustamie īpašumi" pārdot izsolē konkrētus neapbūvētus valstij piederošus zemesgabalus. Tiesa uzskata, ka konkrētajā gadījumā nav saskatāms administratīvajam procesam nepieciešamais elements – konkrētas tiesiskās attiecības starp personu un valsti. Ministru kabineta rīkojums nav administratīvais akts.

Tāpat šim Ministru kabineta rīkojumam piemīt arī politisks raksturs, ņemot vērā tā pieņemšanas procedūru. No lietas materiāliem konstatējams, ka Ministru kabineta pārsūdzētais lēmums pieņemts, balstoties uz tiesību normās nedefinētiem kritērijiem, bet ne uz tiesību normām, kas ir viens no priekšnoteikumiem, lai kādu lēmumu publisko tiesību jomā uzskatītu par administratīvo aktu.

[3.2] No Administratīvā procesa likuma 89.panta izriet šādas faktiskās rīcības pazīmes: 1) tā ir rīcība (darbība vai bezdarbība), 2) kuru veic iestāde, 3) publisko tiesību jomā, 4) tai ir faktiskas sekas (tā rada vai var radīt tiesību aizskārumu), 5) tā adresēta individuālai personai, taču 6) tā nav administratīvs akts. Lai konkrētu iestādes rīcību varētu uzskatīt par tās faktisku rīcību ar no tās izrietošajām Administratīvā procesa likumā paredzētajām tiesiskajām sekām, jākonstatē visas iepriekšminētās pazīmes.

Ministru kabineta rīkojums nav kvalificējams kā faktiskā rīcība, jo nav vienas no minētajām faktiskās rīcības pazīmēm – tas nav adresēts individuālai personai.

Līdz ar to prasījums atzīt Ministru kabineta 2005.gada 23.februāra rīkojuma Nr.114 "Par neapbūvētu zemesgabalu pārdošanu Rīgā" 1.1.apakšpunktu par prettiesisku un to atcelt nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[3.3] Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" XV nodaļā ir noteikta kārtība, kādā persona var aizsargāt savas tiesības privatizācijas procesā. Ņemot vērā, ka šajā gadījumā Centrālā dzīvojamo māju privatizācijas komisija 1998. un 1999.gadā veica minētā privatizācijas objekta privatizāciju, tad saskaņā ar minētā likuma 72.panta pirmās daļas 6.punktu, Paulam R. bija tiesības iesniegt sūdzību tiesā par privatizējamā zemesgabala platību. Tomēr neviens no Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 1999.gada 6.maija privatizācijas paziņojuma Nr.71-05 adresātiem minētajā paziņojumā norādītās dzīvojamās mājas kopīpašuma domājamās daļas nav pārsūdzējis tajā laikā spēkā esošā Civilprocesa kodeksa 24.A nodaļas 239.³panta noteiktajā termiņā.

Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisijas 1999.gada 6.maija privatizācijas paziņojums Nr.71-05 ir uzskatāms par administratīvo aktu, ko iestāde (Centrālā dzīvojamo māju privatizācijas komisija) ir izdevusi publisko tiesību jomā (valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizācija) un kas attiecas uz konkrētām fiziskām personām (E.R., A.R., P.R.), nodibinot konkrētas tiesiskās attiecības – tiesības privatizēt konkrētu dzīvokli un dzīvojamās mājas kopīpašuma konkrētu domājamo daļu.

Pie šādiem apstākļiem ar pieteikumā otru norādīto prasījumu – uzlikt par pienākumu Ministru kabinetam nodrošināt sadalīto zemesgabalu Ģertrūdes ielā (..) un Ģertrūdes ielā b/n apvienošanu pieteicējs pēc būtības vēlas uzsākt administratīvo procesu no jauna, kas attiecas uz dzīvojamās mājas Ģertrūdes ielā (..) privatizāciju 1998., 1999.gadā, lai rezultātā tiktu izdots vēl labvēlīgāks administratīvais akts (piešķirtas tiesības privatizēt domājamo daļu no mājai pieguļošā lielāka zemesgabala).

Šādā gadījumā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 87.pantu vispirms jāiesniedz attiecīgs iesniegums iestādei, kurai lieta ir piekritīga. Savukārt iestādes faktisko rīcību vai lēmumu (administratīvo aktu) attiecībā uz šo iesniegumu pieteicējs var pārsūdzēt administratīvajā tiesā.

Līdz ar to Administratīvās rajona tiesas tiesnese lēmumā pamatoti secinājusi, ka pieteicējs, pieteikumā prasot uzlikt par pienākumu Ministru kabinetam nodrošināt sadalīto zemesgabalu Ģertrūdes ielā (..) un Ģertrūdes ielā b/n apvienošanu, nav ievērojis šai lietu kategorijai likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību.

[3.4] Tā kā pieteikums ir iesniegts par tādu Ministru kabineta lēmumu, kas nav administratīvais akts, kā arī pieteicējs nav ievērojis likumā noteikto lietas iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtību, uzsākot administratīvo procesu no jauna, tad atzīstams, ka pirmās instances tiesas tiesneses lēmums par atteikšanos pieņemt

pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, ir tiesisks un pamatots.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa lēmumu Pauls R. iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt un nodot lietu Administratīvajai apgabaltiesai atkārtotai izskatīšanai. Blakus sūdzībā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Pieteikums ir iesniegts par no ārējā normatīvā akta izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanas ierobežošanu un par noteiktas faktiskās rīcības izdarīšanu, nevis par prettiesisku administratīvo aktu. Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 107.pantā noteikto objektīvās izmeklēšanas principu un izgājusi ārpus prasījuma robežām.

Tiesas veikta Ministru kabineta rīkojuma juridiskās dabas analīze ir kļūdaina, jo tiesa ir vērtējusi nelikumīgas valsts pārvaldes iestādes rīcības rezultātu – lēmumu, nevis lēmumu kopsakarā ar procedūru pirms lēmuma pieņemšanas, kuru īstenojot tika pieļautas atkāpes no normatīvo aktu prasībām, tādējādi izraisot Ministru kabineta rīkojuma prettiesiskumu. Pieteicējs par prettiesisku atzīst procedūras pārkāpumu un pašu rīkojumu.

Turklāt šāda rīcība atbilst visām faktiskās rīcības pazīmēm, tostarp tā ir adresēta konkrētai personai, proti, rīcība, kas pieteicēju kā trešo personu prettiesiski ierobežo, liedzot tiesības privatizēt attiecīgo valsts īpašuma daļu, ko var kvalificēt kā no privatizācijas reglamentējošajiem normatīvajiem aktiem izrietošu publisku subjektīvu tiesību.

[4.2] Ministru kabineta rīkojums arī nav politiskais lēmums, jo Ministru kabineta darbības pamatā ir likumības princips, tam jāievēro Valsts pārvaldes iekārtas likums un arī likums "Par valsts un pašvaldības finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu". Nav pieļaujama Ministru kabineta rīkojuma izdošanu sasaistīt ar atteikšanos no citām likumīgām darbībām, ko savā pieteikumā norādījis pieteicējs.

[4.3] Nepareizs ir tiesas apgalvojums, ka ir apšaubāmas pieteicēja tiesības pēc nekustamā īpašuma iegādes pretendēt uz noteiktu kopīpašumā mājai pieguļošās zemes apjomu privatizācijas kārtībā. Īpašuma iegāde un tai sekojoša tiesību iegūšana privatizēt nekustamā īpašuma daļu ir viens otram sekojoši saistīti juridiski fakti, proti, nekustamā īpašuma statuss, kas rada tiesības privatizācijas ceļā pretendēt uz tiesību iegūšanu saistībā ar īpašuma izmantošanu. Turklāt pieteicējs pieteikumā nav apšaubījis nekustamā īpašuma piederību valstij, bet apšaubījis kārtību, kādā valsts rīkojas ar savu īpašumu, neievērojot normatīvo aktu prasības.

[4.4] Pieteicēja prasījums par pienākuma uzlikšanu Ministru kabinetam nodrošināt sadalīto zemesgabalu apvienošanu ir pašsaprotams, jo paredz *status quo* atjaunošanu, kāds pastāvēja pirms zemesgabala sadalīšanas, ja tiesa konstatēs, ka Ministru kabineta rīkojums ir prettiesisks.

Tiesas secinājums, ka pieteicējam jāvēršas Ministru kabinetā, lūdzot izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ir pretrunā Administratīvā procesa likuma 76.panta otrajai daļai, kas paredz vispārēju principu gadījumā, ja augstākā iestāde ir Ministru kabinets, tad prettiesisko rīcību var pārsūdzēt tiesā.

[4.5] Apšaubot pieteicēja tiesības iesniegt pieteikumu tiesā termiņa nokavējuma dēļ, tiesa kļūdaini termiņa skaitījumu ir saistījusi ar veikto zemes sadalīšanas termiņu. Termiņš ir jāsaista ar zemes atsavināšanas faktu, kad reāli tika ierobežotas pieteicēja tiesības uz nekustamā īpašuma privatizāciju, nevis ar īpašuma privatizācijas termiņu, kas norādīts tiesas lēmumā. Turklāt tiesa nav vērtējusi faktu, kas tika norādīts Administratīvās apgabaltiesas tiesas sēdē, ka līdzīga situācija tika pielauta strīdus zemesgabalam blakus esošajā īpašumā Ģertrūdes ielā 63, kur tie tika novērsti tieši pēc tāda mehānisma, kā to vairākkārt pieteicējs ir lūdzis Finanšu ministrijai, Tieslietu ministrijai un administratīvajai tiesai.

[5] Tiesas sēdē blakus sūdzības iesniedzēja pārstāvis blakus sūdzību uzturēja uz tajā minētajiem motīviem un norādīja, ka ir noticis vienlīdzības princips pārkāpums, jo blakus esošais zemesgabals Ģertrūdes ielā 63 ir ticis pievienots atpakaļ un šā zemesgabala mājas iedzīvotājiem ir nodrošinātas tiesības saņemt noteiktu daļu domājamās daļas no konkrētā zemesgabala, kas savukārt Ģertrūdes ielas (..) daudzdzīvokļu mājas iedzīvotājiem netiek nodrošināts. Ja personas vēlēšies piedalīties izsolē, tām būs jāmaksā daudz lielāka naudas summa, nekā privatizējot zemi vispārējā kārtībā. Subjektīvās tiesības blakus sūdzības iesniedzējam izriet no vienlīdzības principa.

Motīvu daļa

[6] Administratīvo lietu departamenta ieskatā Administratīvā apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka Ministru kabineta rīkojums Nr.114 uzskatāms par valsts pārvaldes iekšējo lēmumu, jo attiecas uz vienas publisko tiesību juridiskās personas iestāžu savstarpējām attiecībām, proti, Ministru kabinets izdevis rīkojumu valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustamie īpašumi", kurā uzdod tai pārdot izsolē neapbūvētus zemesgabalus, kas ierakstīti zemesgrāmatā uz valsts vārda. Minētais rīkojums pamatots ar Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 5.pantu, kas, citastarp, noteic, ka atļauju atsavināt valsts nekustamo īpašumu dod Ministru kabinets. Lēmumā par nekustamā īpašuma atsavināšanu tiek noteikts arī atsavināšanas

veids un, ja nepieciešams, nekustamā īpašuma turpmākās izmantošanas nosacījumi un samaksas kārtība. Rīkojums pamatots arī ar likuma "Par zemes reformas pabeigšanu Latvijas Republikas pilsētās" 28.panta sesto daļu, kas noteic, ka, lai varētu privatizēt vai atsavināt zemi šā panta trešajā, ceturtajā un piektajā daļā paredzētajos gadījumos, Ministru kabinets izdod rīkojumu vai attiecīgā pašvaldība pieņem lēmumu par zemes nodošanu privatizācijai vai par tās atsavināšanu. Savukārt likuma "Par zemes reformas pabeigšanu Latvijas Republikas pilsētās" 28.panta trešā, ceturtā un piektā daļa noteic tiesību subjektus, kas ir tiesīgi veikt nekustamā īpašuma privatizāciju vai atsavināšanu.

[6.1] Kā konstatējusi pirmās instances tiesas tiesnese un Administratīvā apgabaltiesa, kopš 1996.gada uz valsts vārda zemesgrāmatā reģistrēts nekustamais īpašums Ģertrūdes ielā 63 un (..). 1998.gadā valsts akciju sabiedrība "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" lūgusi Valsts zemes dienestam atdalīt no reģistrētajiem zemesgabaliem daļas, uz kurām atrodas Centrālajai dzīvojamo ēku privatizācijas komisijai nododamās dzīvojamās ēkas, un piešķirt jaunus kadastra numurus brīvajiem (atdalītajiem) zemesgabaliem. 1998.gadā Valsts zemes dienests uz minētā valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" iesnieguma pamata veicis minēto zemesgabalu sadalīšanu (zemes kopplatība – 1805 m², kadastra numurs – (..)). 1999.gada 4.jūnijā Pauls R. un Centrālā dzīvojamo māju privatizācijas komisija noslēguši pirkuma līgumu par dzīvokļa Nr. (..) Ģertrūdes ielā (..), Rīgā ar kopējo platību 109,3 m² un noteiktu kopīpašuma domājamo daļu, proti, 0930/227444 domājās daļas pirkumu. Līguma 11.punktā norādīts, ka dzīvojamai mājai funkcionāli nepieciešamais zemesgabals 1318,00 m² platībā atbilstoši pircēja īpašumā esošajai kopīpašuma domājamai daļai tiek nodots pircējam īpašumā. Turklāt, kā izriet no 1999.gada 6.maija privatizācijas paziņojuma, kas ticis izsniegts E.R., A.R. un Paulam R., minētās personas tiek informētas, ka dzīvojamā māja, kurā atrodas privatizācijas objekts (dzīvoklis), ir uzcelta uz zemesgabala (platība 1318 m²), kura īpašnieks ir pilnībā valsts un pašvaldība. No Administratīvās apgabaltiesas tiesas sēdes protokola redzams, ka blakus sūdzības iesniedzējs atzīst, ka privatizējis to, ko viņam piedāvāja privatizēt, tas ir, dzīvokli un noteiktas domājamās daļas uz noteikta lieluma zemesgabala.

Tiesības uz minēto dzīvokļa īpašumu Pauls R. 1999.gada 29.jūnijā nostiprinājis zemesgrāmatā.

No minētajiem apstākļiem izriet, ka Pauls R. privatizācijas procesā ieguvis īpašumā dzīvokli un noteiktu kopīpašuma domājamo daļu, turklāt pieteicējs piekritis, ka dzīvojamai mājai funkcionāli nepieciešamais zemesgabals ir 1318,00 m² platībā, tas ir, tādā

platībā, kāda palikusi pēc zemesgabala atdalīšanas 1998.gadā, proti, no zemesgabala ar platību 3123 m², atdalot zemesgabalu 1805 m². Turklāt, kā izriet no lietas materiāliem, blakus sūdzības iesniedzējs šajā procesā nav izteicis nekādas pretenzijas pret zemesgabala lielumu un tā sadalīšanas procesu. Pretenzijas blakus sūdzības iesniedzējs sācis celt brīdī, kad Ministru kabinets pieņēmis lēmumu par savā īpašumā esošo zemesgabalu nodošanu izsolē.

[6.2] Atbilstoši likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" normām Pauls R. privatizācijas procesā vēl pirms īpašuma tiesību nostiprināšanas zemesgrāmatā varēja tiesā risināt strīdu saistībā ar dzīvojamās mājas, kā arī valsts dzīvojamajā mājā esoša dzīvokļa privatizāciju vai privatizējamā zemesgabala platības noteikšanu, tostarp izvirzīt prasību, ka pirms zemesgabala sadalīšanas nepieciešams izstrādāt detālplānojumu vai zemesgabala parcelācijas projektu. Blakus sūdzības iesniedzējs šādas tiesības nav izmantojis.

Līdz ar to Ministru kabinets, 2005.gadā pieņemot pārsūdzēto rīkojumu, pēc būtības veicis darbības, kas izriet no privatizācijas laikā veiktās īpašuma reformas, proti, viens no nekustamā īpašuma īpašniekiem – valsts – uzsākusi rīkošanos ar savu īpašumu, nododot to izsolē, ko uzlikusi veikt valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustamie īpašumi". Šādos apstākļos Administratīvo lietu departaments pievienojas Administratīvās apgabaltiesas secinājumam, ka Ministru kabineta rīkojums ir iekšējs lēmums, kas izdots vienas publisko tiesību juridiskās personas ietvaros un arī neskar, kā tika konstatēts iepriekš, konkrētas privātpersonas publiskās subjektīvās tiesības.

Ņemot vērā minēto, prasījums par pārsūdzētā Ministru kabineta rīkojuma 1.1.apakšpunkta atzīšanu par prettiesisku un atcelšanu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā un Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atstājusi negrozītu pirmās instances tiesas tiesneses lēmumu par atteikšanos pieņemt pieteikumu uz šā pamata.

[6.3] Blakus sūdzības iesniedzējs uzskata, ka pārsūdzētā Ministru kabineta rīkojuma 1.1.apakšpunkts ir uzskatāms par faktisko rīcību. Administratīvo lietu departaments nepiekrīt minētajam argumentam.

Kā Administratīvo lietu departaments atzinis jau iepriekš, iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai (sk. *Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 24.janvāra lēmumu lietā Nr.SKA-110, [8], un 2006.gada 23.maija lēmumu lietā Nr.SKA-300, [8]*). Ņemot vērā, ka Ministru kabineta rīkojums ir iekšējs pārvaldes lēmums, nav pamata to atzīt un tas nevar būt iestādes faktiskā rīcība.

Turklāt par faktisko rīcību, pretēji blakus sūdzības iesniedzēja viedoklim, nevar uzskatīt arī procesu līdz Ministru kabineta rīkojuma pieņemšanai, tā kā Ministru kabineta rīkojums un līdz ar to tā pieņemšanas procedūra attiecas (ir vērsta) uz tiesiskajām attiecībām valsts pārvaldes iekšienē.

[7] Administratīvo lietu departaments nepiekrīt Administratīvās apgabaltiesas secinājumam, ka Ministru kabineta rīkojums ir arī politiskais lēmums, tomēr ne uz tādiem argumentiem, kā to norādījis blakus sūdzības iesniedzējs.

Ņemot vērā, ka Ministru kabineta lēmums pamatots ar konkrētām tiesību normām, nevar uzskatīt, kā to secinājusi Administratīvā apgabaltiesa, ka rīkojums pieņemts uz tiesību normās nedefinētiem kritērijiem. Šāds tiesas secinājums ir acīmredzamā pretrunā ar pārsūdzētā rīkojuma saturu, kas **ietver** konkrētas tiesību normas, kuras ir rīkojuma juridiskais pamatojums, uz kura pamata Ministru kabinets ir uzdevis akciju sabiedrībai "Valsts nekustamie īpašumi" veikt konkrētas darbības ar valsts nekustamo īpašumu.

Turklāt Administratīvo lietu departaments uzskata, ka konkrētā lēmumā ietvertam regulējumam ir jābūt tiesiski noteiktam, proti, ja konkrēto lēmumu atzīst par iekšējo lēmumu, tad nevar vienlaikus izdarīt secinājumu, ka lēmums ir atzīstams arī par politisko lēmumu. Iekšējs lēmums ir balstīts uz tiesību normām, bet neskar privātpersonas tiesības, savukārt politisks lēmums var skart arī privātpersonas tiesības, bet tas pamatā tiek formulēts (pieņemts) nevis tiesību, bet gan politiskās gribas, iekšējās pārliecības, uzticības un citu ar tiesību normām nereglementētu kritēriju ietekmē (sk. *ar Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 17.maija spriedumu lietā Nr.SKA-237, [7,8], 2006.gada 21.marta spriedumu lietā Nr.SKA-80, [10], un 2006.gada 6.jūnija lēmumu lietā Nr.SKA-316, [11]*).

[8] Blakus sūdzības iesniedzējs lūdz arī uzlikt pienākumu Ministru kabinetam veikt zemesgabalu apvienošanu. Ne pieteikumā tiesai, ne savos paskaidrojumos tiesas sēdē blakus sūdzības iesniedzējs nevarēja norādīt nevienu tiesību normu, kas viņam piešķirtu tiesības lūgt apvienot zemesgabalus. Arī Administratīvo lietu departaments nekonstatē nevienu tiesību normu, kas uzliktu Ministru kabinetam pienākumu veikt zemesgabalu apvienošanu un tādējādi radītu blakus sūdzības iesniedzējam subjektīvās publiskās tiesības vērsties tiesā ar prasījumu par zemesgabalu apvienošanu. Administratīvo lietu departaments norāda, ka blakus sūdzības iesniedzējs var vērsties Ministru kabinetā ar lūgumu par zemesgabalu apvienošanu, bet tiesības ar šādu prasījumu vērsties tiesā blakus sūdzības iesniedzējam nav, jo nav materiālās tiesību normas, kas viņam šādas tiesības piešķirtu.

Blakus sūdzības iesniedzējs kā savu tiesību pamatojumu vērsties tiesā norāda vienlīdzības principa pārkāpumu, jo blakus esošajam zemesgabalam Ģertrūdes ielā 63 atdalītais zemesgabals ir pievienots atpakaļ. Administratīvo lietu departaments norāda: lai varētu runāt par vienlīdzības principa pārkāpumu, ir jāpastāv vienādiem tiesiskajiem un faktiskajiem apstākļiem. Konkrētajā gadījumā vienādi faktiskie apstākļi nav konstatējami, proti, nav vienāds atdalīto zemesgabalu lielums (adresē Ģertrūdes ielā 63 atpakaļpievienotais zemesgabals ir 368 m² liels) un turklāt nav zināms, kas bijis par pamatu blakus esošā zemesgabala apvienošanai, proti, uz kāda pamata (personu iesniegums, Ministru kabineta iniciatīva) zemesgabals ticis pievienots atpakaļ. Līdz ar to konkrētajā situācijā nav konstatējami vienādi faktiskie apstākļi, tādēļ arī nevar būt runa par vienlīdzības principa pārkāpumu kā pamatu pieteikuma iesniegšanai tiesā.

Ņemot vērā iepriekšminētos argumentus, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka par prasījumu uzlikt pienākumu Ministru kabinetam veikt zemesgabala apvienošanu Paulam R. nav subjektīvās publiskās tiesības pieteikuma iesniegšanai tiesā. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments vienlaikus nepiekrīt Administratīvās apgabaltiesas secinājumam, ka attiecībā uz šo prasījumu nav ievērota ārpustiesas izskatīšanas kārtība, tā kā tika secināts, ka Paulam R. vispār par minēto prasījumu nav subjektīvo publisko tiesību iesniegt pieteikumu tiesā.

[9] Kaut arī Administratīvo lietu departaments uzskata par nepareiziem Administratīvās apgabaltiesas atsevišķus secinājumus (sk. šā lēmuma 7. un 8.punktu), tie nav ietekmējuši lēmuma tiesiskumu pēc būtības, tā kā Ministru kabineta rīkojuma tiesiskums nav pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā un par prasījumu uzlikt pienākumu Ministru kabinetam veikt zemesgabala apvienošanu blakus sūdzības iesniedzējam nav subjektīvo tiesību vērsties tiesā.

[10] Ņemot vērā iepriekšminētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet Paula R. blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.aprīļa lēmumu atstāt negrozītu, bet Paula R. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Publisko tiesību līgumi un to nošķiršana no privāto tiesību līgumiem

1. Lai nodrošinātu valsts pārvaldes funkciju efektīvu izpildi, iestāde likumā noteiktajā kārtībā var slēgt publisko tiesību līgumu. Valsts pārvaldes iekārtas likums nosaka četrus publisko tiesību līgumu veidus – sadarbības līgums, administratīvais līgums, deleģēšanas līgums un līdzdarbības līgums. Vienlaikus likums pieļauj, ka citu likumu speciālajās normās var būt noteikti arī citi publisko tiesību līgumu veidi un nosacījumi (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants).

2. Ja iestādes noslēgtajam līgumam piemērojamās tiesību normās tiešā tekstā nav noteikts, ka konkrēta veida līgums ir publisko tiesību līgums, jāvērtē līguma būtība un gala vārds šajā jautājumā ir tiesai (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants, Administratīvā procesa likuma 103.pants un 184.panta pirmās daļas 4.punkts).

3. Lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līgumu mērķis – efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Šaubu gadījumā jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants).

4. Līguma neatbilstība no likuma izrietošajām formas un sastāvdaļu prasībām – piemēram, tas, ka līgumā nav norādes uz ārējo normatīvo aktu, saskaņā ar kuru ir noslēgts šis līgums, nevar būt pietiekams iemesls, lai konstatētu, ka attiecīgais līgums nav publisko tiesību līgums. Konkrēta līguma tiesisko dabu var noskaidrot, izvērtējot tā atbilstību publisko tiesību līguma prasībām pēc būtības – proti, analizējot līguma mērķi, priekšmetu un saturu (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants).

2006.gada 15.jūnijā

Lieta Nr. SKA-365

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējam Oskaram B. un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūras pārstāvei I.Dreikai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Oskara B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 8.maija lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz Oskara B. pieteikumu par bezpeļņas organizācijas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Ziemeļaustrumu slimokase" 2004.gada 26.janvāra lēmuma atcelšanu, morālā kaitējuma atlīdzināšanu un starp bezpeļņas organizāciju sabiedrību ar ierobežotu atbildību "Ziemeļaustrumu slimokase" un bezpeļņas organizāciju Cēsu rajona pašvaldības uzņēmumu "Cēsu rajona poliklīnika" 2004.gada 15.janvārī noslēgtā līguma Nr.3-1/15 normu atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] BO SIA "Ziemeļaustrumu slimokase" (turpmāk – slimokase) un BO Cēsu rajona PU "Cēsu rajona poliklīnika" (turpmāk – poliklīnika) 2004.gada 15.janvārī noslēdza līgumu Nr.3-1/15 (turpmāk – līgums) par to, ka poliklīnika apņemas nodrošināt veselības aprūpes pakalpojumus slimokases dalībniekiem atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un līgumam, bet slimokase apņemas veiktos pakalpojumus novērtēt un apmaksāt.

Par pakalpojumu minimumā ietilpstošo veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanu un apmaksu 2003.gadā slimokase un poliklīnika bija noslēgušas līgumu Nr.3-1/42-2-3 2003. gada 7.aprīlī.

[2] Veicot poliklīnikā pārbaudi par medikamentu izrakstīšanu ar diferencētu apmaksu, slimokase konstatējusi, ka divās ārsta psihiatra Oskara B. izrakstītajās receptēs Nr.DE757286 un Nr.DE758908 uzrādīts nepareizs izrakstīto zāļu identifikācijas kods. Tādēļ slimokase ar 2004.gada 26.janvāra vēstuli Nr.9/2-1-12 paziņojusi poliklīnikai, ka no tās izpeļņas atskaitīs Ls 31,87.

Pamatojoties uz slimokases vēstuli, poliklīnika 2004.gada 2. februārī izdevusi rīkojumu Nr.4, ar kuru noteikusi ieturēt no ārsta Oskara B. Ls 31,87 par slimokases neapmaksātajām receptēm, jo tajās uzrādīts nepareizs medikamentu identifikācijas kods.

Izskatījusi Oskara B. sūdzību par iepriekš minēto rīkojumu, poliklīnikas galvenā ārste ar 2004.gada 20.februāra rīkojumu Nr.06 to atcēlusi līdz jautājuma atkārtotai izskatīšanai slimokasē.

Slimokase, pārbaudījusi savus iepriekš izdotos aktus par atsevišķu poliklīnikas sniegto pakalpojumu neapmaksāšanu, 2004.gada 19.februārī izdevusi aktu Nr.9/2-26, kurā norādīts, ka joprojām netiks apmaksātas divas ārsta Oskara B. izrakstītās receptes, kurās norādīti nepareizi medikamentu identifikācijas kodi.

Pamatojoties uz iepriekš minēto slimokases aktu, poliklīnika ar 2004.gada 1.marta rīkojumu Nr.08 uzdevusi ieturēt no Oskara B. Ls 31,87 par divām izrakstītajām receptēm, kurās norādīti nepareizi medikamentu identifikācijas kodi.

[3] Oskars B. iesniedzis Administratīvajai rajona tiesai pieteikumu, kurā lūdzis atcelt slimokases 2004.gada 26.janvārī izdoto aktu Nr.9/2-1-12, piedzīt morālo kaitējumu Ls 696, kas radies sakarā ar minētā akta izdošanu, kā arī lūdzis atcelt atsevišķus līguma starp slimokasi un poliklīniku punktus.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2004.gada 27.decembra spriedumu atcēla slimokases un poliklīnikas līguma 10.2.pielikuma 5.punktu, atcēla slimokases 2004.gada 26.janvāra aktā Nr.9/2-1-12 ietvertu lēmumu no poliklīnikas atskaitīt Ls 31,87, uzdeva slimokasei atmaksāt pašvaldības aģentūrai "Cēsu veselības aprūpes centrs" ieturēto naudas summu Ls 31,87 un uzdeva pašvaldības aģentūrai "Cēsu veselības aprūpes centrs" atmaksāt Oskaram B. no viņa ieturēto naudas summu Ls 31,87, noraidīja Oskara B. pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzību.

[5] Slimokase 2005.gada 31.janvārī iesniegusi apelācijas sūdzību. Tā kā no 2006.gada 31.janvāra slimokase ir likvidēta, ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.marta lēmumu atbildētāja pusē ir pieaicināta Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra (turpmāk – VOAVA).

[6] Izskatījusi slimokases apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 8.maija lēmumu izbeidza tiesvedību lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz Oskara B. pieteikumu par slimokases 2004.gada 26.janvāra lēmuma Nr.9/2-1-12 atcelšanu, morālā kaitējuma atlīdzināšanu un starp slimokasi un poliklīniku noslēgtā līguma normu atcelšanu.

[6.1] Apgabaltiesa konstatējusi, ka lietā ir strīds par to, vai slimokases akts Nr.9/2-1-12, kā rezultātā ar poliklīnikas rīkojumu ieturēti no pieteicēja Ls 31,87 sakarā ar pieļautajām kļūdām par medikamentiem izrakstītajās receptēs, ir pamatots, kā arī par to, vai šis strīds ir izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[6.2] Ņemot vērā to, ka pārbaude, ko veica atbildētāja, notika par 2003.gada novembri un decembri un šīs pārbaudes rezultātā pieņemts akts Nr.9/2-1-12, apgabaltiesa atzinusi, ka atbildētājas darbība vērtējama pēc tā līguma, kas bija spēkā attiecīgajā laika periodā, tas ir 2003.gada 7.aprīļa līguma Nr.3-1/42-2-3.

[6.3] Saskaņā ar minēto līgumu izpildītājs – trešā persona – tobrīd poliklīnika – apņēmusies no 2003.gada 1.aprīļa līdz 2003.gada 31.decembrim sniegt veselības aprūpes pakalpojumus slimokases dalībniekiem atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem un līgumam, bet slimokase apņēmusies sniegtos pakalpojumus novērtēt un apmaksāt.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants noteic: lai nodrošinātu valsts pārvaldes funkciju efektīvu izpildi, piekritīgā iestāde likumā noteiktajā kārtībā slēdz publisko tiesību līgumu. Publisko tiesību līgumu veidi detalizēti atrunāti likuma 61.pantā. Līgumā nav norādes uz ārējo normatīvo aktu, saskaņā ar kuru ir noslēgts šis līgums. No minētā izriet, ka līgums nav publisko tiesību līgums, bet ir civiltiesisks līgums, jo neatbilst tiem kritērijiem, kādiem atbilst publisko tiesību līgums.

[6.4] Līguma 22.punktā norādīts, ka izpildītāja veiktā darba kontroli veic kontrolārsts un kontroles rezultāti tiek noformēti ar aktu. Apgabaltiesa konstatējusi, ka aktā Nr.9/2-1-12 paredzētā ieturējumu piemērošana ir veikta saskaņā ar minētā līguma 22.punktu sakarā ar to, ka poliklīnika nav nodrošinājusi līguma noteikumu izpildi. Minētajam slimokases aktam iztrūkst obligātā administratīvā akta pazīme – iestāde to nav izdevusi publisko tiesību jomā, tādējādi šis akts nav atzīstams par administratīvo aktu.

[6.5] Lietā nav strīda par to, ka pieteicējs strādāja poliklīnikā, pamatojoties uz noslēgtu darba līgumu. Saskaņā ar Darba likuma 79.panta pirmo daļu darba devējam ir tiesības ieturēt no darbiniekam izmaksājamās darba samaksas to zaudējumu atlīdzību, kas viņam radušies darbinieka prettiesiskas, vainojamas rīcības dēļ. Šāda ieturējuma izdarīšanai nepieciešama darbinieka rakstveida piekrišana. Konkrētajā gadījumā nav saskatāma iestādes darbība publisko tiesību jomā, jo poliklīnikas rīkojums Nr.08 attiecībā uz pieteicēju ir izdots privāto (darba) tiesību jomā. Strīdi, kas izriet no darba tiesiskajām attiecībām, ir izskatāmi vispārējās jurisdikcijas tiesā civilprocesuālā kārtībā.

[6.6] Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts noteic, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, līdz ar to apgabaltiesa atzīst, ka tiesvedība lietā izbeidzama, jo lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

[7] Oskars B. par apgabaltiesas lēmumu iesniedza blakus sūdzību, norādot tālāk minētos argumentus.

[7.1] Pieteicējs norādījis, ka ar Ministru kabineta 2004.gada 26.oktobra noteikumiem Nr.899 "Grozījumi Ministru kabineta 1997.gada 21.oktobra noteikumos Nr.360 "Slimokasu izveides un darbības noteikumi"" noteikts, ka no 2005.gada 1.janvāra slimokasēm deleģētās valsts pārvaldes funkcijas veic VOAVA. Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pantam publisko tiesību līgumam ir jāatbilst ārējiem normatīvajiem aktiem. Ar Ministru kabineta 1997.gada 21.oktobra noteikumu Nr.360 "Slimokasu izveides un darbības noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.360) 19.punkta spēkā stāšanās publisko tiesību deleģēšanas līgums starp slimokasi un VOAVA zaudēja spēku. Tādēļ 2005.gada 28.janvārī slimokase (tobrīd likvidējamā BO SIA "Ziemeļaustrumu slimokase") vairs nevarēja pārstāvēt valsti attiecībā ar privātpersonu.

[7.2] Nav pamatots apgabaltiesas arguments, ka starp VOAVA un ārstniecības iestādēm noslēgtie līgumi, kuru priekšmets ir no valsts budžeta finansēto veselības aprūpes pakalpojumu sniegšana pacientiem, nav publisko tiesību līgumi. Likuma "Par sociālo drošību" 6.pantā ir noteikts, ka ikvienas personas tiesības saņemt no valsts budžeta apmaksātos veselības aprūpes pakalpojumus noteiktas kā vienas no sociālajām pamattiesībām. Šā likuma 34.panta pirmajā daļā paredzēts, ka persona var apstrīdēt un pārsūdzēt sociālo pakalpojumu sniedzēja lēmumu Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā. Tādēļ efektīvai pacientu sociālo tiesību aizsardzībai visām iestādēm, kas organizē un sniedz no valsts budžeta finansētos veselības aprūpes pakalpojumus, jābūt iekļautām vienotā valsts pārvaldes institucionālā sistēmā, kurā ārstniecības iestādes, ciktāl tās uz līguma pamata darbojas publiskajā jomā, ir VOAVA funkcionālā padotībā. Arī pacientam, kuram rodas pretenzijas par pakalpojumu, kas finansēti no valsts budžeta, pieejamību vai kvalitāti, ir tiesīgi iesniegt sūdzību augstākā iestādē – VOAVA.

[8] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja blakus sūdzību, norādot, ka pārsūdz slimokases faktisko rīcību, nevis administratīvo aktu, kā minējis sākotnējā pieteikumā. Tā kā slimokases un poliklīnikas līgumā nav paredzētas ārsta tiesības, bet funkcijas, kuras pārbauda, veic ārsts, tad, neļaujot ārstam pārsūdzēt līgumu, tiek aizskartas viņam Satversmes 92.pantā garantētās tiesības.

VOAVA pārstāve blakus sūdzību neatzina, paskaidroja, ka veselības aprūpes pakalpojumi tiek pirkti, tāpēc nonākuši pie secinājuma, ka līgums ir privāttiesisks, nevis publisko tiesību līgums. Ne līgumā, ne tiesību normās nav paredzēts, ka poliklīnikai noteikti jāietur no ārsta tās summas, ko neizmaksā slimokase. Savukārt ārsta un poliklīnikas starpā pastāv darba tiesiskās attiecības.

Trešās personas – Cēsu pašvaldības aģentūras "Cēsu veselības aprūpes centrs", kas ir poliklīnikas tiesību pārņēmēja, pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradies. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 214.panta pirmajai daļai Administratīvo lietu departaments nolēma blakus sūdzību izskatīt bez trešās personas pārstāvja klātbūtnes.

Motīvu daļa

[9] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka apelācijas sūdzību iesniegusi iestāde, kas šajā lietā vairs nebija administratīvā procesa dalībnieks, un tāpēc nebija pamata uzsākt apelācijas tiesvedību.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 34.pantam atbildētājs administratīvajā procesā tiesā ir Latvijas Republika. Atbildētāja pusē pieaicina iestādi, no kuras pieteicējs prasa attiecīgu rīcību. Pieteikumā kā atbildētāja pusē pieaicinātā iestāde norādīta slimokase. Taču, tā kā veselības aprūpes sistēmas reorganizācijas dēļ slimokases tika likvidētas un BO SIA "Ziemeļaustrumu slimokase" likvidēta ar 2006.gada 31.janvāri, apgabaltiesa pamatoti ar 2006.gada 13.marta lēmumu atbildētāja pusē pieaicinājusi VOAVA, jo, kā pareizi atzinusi apgabaltiesa, nav pieļaujama situācija, kad atbildētāja pusē nepastāv iestāde, kas pārstāvētu Latvijas Republiku.

Taču nav pamatots pieteicēja viedoklis, ka slimokase jau sākot ar 2005.gada 1.janvāri vairs nebija tiesīga pārstāvēt Latvijas Republiku, ņemot vērā grozījumus Ministru kabineta 1997.gada 21.oktobra noteikumos Nr.360 "Slimokasu izveides un darbības noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.360).

Ar Ministru kabineta 2004.gada 26.oktobra noteikumiem Nr.899 noteikumi Nr.360 tika papildināti, citastarp, ar 19.punktu, kas noteica, ka ar 2005.gada 1.janvāri šajos noteikumos paredzētās slimokasu funkcijas veic aģentūra. Noteikumi Nr.360, kas paredzēja slimokasu izveidi, bija spēkā līdz 2005.gada 1.aprīlim. Turklāt slimokase kā juridiska persona likvidēta tikai ar 2006.gada 31.janvāri. Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā slimokase bija tiesīga 2005.gada 31.janvārī iesniegt apelācijas sūdzību un tā apgabaltiesai bija jāizskata.

[10] Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punkts, pamatojoties uz kuru apgabaltiesa izbeigusi tiesvedību, noteic, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja tā nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Kādas lietas ir izskatāmas administratīvā procesa kārtībā, izriet no minētā likuma 103.panta pirmās daļas un 184.panta, proti, administratīvās tiesas veic kontroli pār iestādes izdota administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskumu, kā arī noskaidro privātpersonas publiski tiesiskos pienākumus un tiesības un **izskata strīdus, kas izriet no publisko tiesību līgumiem.**

[11] Atzīstot, ka līgums ir civiltiesisks, nevis publisko tiesību līgums, apgabaltiesa lēmumā minējusi būtībā tikai vienu argumentu – ka līgumā nav norādes uz ārējo normatīvo aktu, saskaņā ar kuru ir noslēgts šis līgums, un tāpēc secināms, ka līgums neatbilst tiem kritērijiem, kādiem jāatbilst publisko tiesību līgumam. Taču apgabaltiesa detalizētāk nav minējusi, kādi ir publisko tiesību līguma kritēriji, kuriem neatbilst šajā lietā vērtējamais līgums. Turklāt apgabaltiesas minētais arguments nevar kalpot par kritēriju publisko tiesību un privāto tiesību līgumu nošķiršanai.

Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa nav vispusīgi pārbaudījusi un izvērtējusi minēto līgumu, tā mērķi, priekšmetu un saturu, kas ir svarīgi, lai pareizi noteiktu, vai konkrētais līgums ir publisko tiesību līgums.

[11.1] Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants noteic, ka publisko tiesību līgumu valsts pārvaldes jomā slēdz piekritīgā iestāde likumā noteiktajā kārtībā, lai nodrošinātu valsts pārvaldes funkciju efektīvu izpildi.

Lai arī Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pantā ir minēti četri publisko tiesību līgumu veidi – sadarbības līgums, administratīvais līgums, deleģēšanas līgums, līdzdarbības līgums, minētā panta trešā daļa pieļauj, ka likumā var būt noteikti arī citi publisko tiesību līgumu veidi un nosacījumi, kas nav minēti šajā pantā. Taču, ja likumā tiešā tekstā nav noteikts, ka konkrētais līgums ir publisko tiesību līgums, tad šis jautājums ir jāizšķir tiesai (*sal.: Stucka A. Administratīvās tiesības. – Rīga, Juridiskā koledža, 2006, 129.lpp.*).

[11.2] Juridiskajā literatūrā norādīts: lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līgumu mērķis – efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Turklāt, ja ir šaubas, tad jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums (*sk.: Paine F.J. Vācijas vispārīgas administratīvās tiesības. – Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2002, 231.–232. lpp.*). Publisko tiesību līguma saturu var raksturot arī tas, ka līgumā vienai pusei tiek paredzētas tiesības kontrolēt vai vadīt līguma izpildi, piemērot sankcijas, apturēt līguma izpildi, to vienpusēji grozīt.

[11.3] Taču apgabaltiesa nav vērtējusi, vai līguma priekšmets – pakalpojumu minimumā ietilpstošo veselības aprūpes pakalpojumu nodrošināšana iedzīvotājiem – nav publisko tiesību jomā un vai līguma mērķis nav saistīts ar Satversmes 111.pantā valsts garantētā medicīniskās palīdzības minimuma nodrošināšanu ikvienam sabiedrības loceklim.

Minētās cilvēka pamattiesības nodrošināšanai Latvijā ir izveidota veselības aprūpes sistēma. Atbilstoši Ārstniecības likuma 4.pantam valsts garantētās veselības aprūpes finansēšanas kārtību, ārstniecības pakalpojumu veidus un apjomu, kuri tiek apmaksāti no valsts pamatbudžeta, kā arī šīs samaksas kārtību nosaka Ministru kabinets. 2003. un 2004.gadā bija spēkā Ministru kabineta 1999.gada 12.janvāra noteikumi Nr.13 "Veselības aprūpes finansēšanas noteikumi" (turpmāk – noteikumi Nr.13) un noteikumi Nr.360. No šiem normatīvajiem aktiem izrietēja, ka slimokases mērķis bija nodrošināt kvalitatīvus un pieejamus veselības aprūpes pakalpojumus slimokases dalībniekiem par valsts budžeta līdzekļiem, slēdzot līgumus ar ārstniecības iestādēm (*sk., piemēram, noteikumu Nr.13 5., 6.¹ punktu, noteikumu Nr.360 10.5.apakšpunktu*). Turklāt cena attiecīgo pakalpojumu apmaksai tika noteikta stingri atbilstoši Ministru kabineta noteikumos sniegtajai formulai.

Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav pamatots apgabaltiesas atzinums, ka līgums nav noslēgts saskaņā ar ārējo normatīvo aktu.

[11.4] Apgabaltiesa nav devusi savu vērtējumu līguma saturam, piemēram, līguma 2.4., 2.8., 2.14., 22.punktam, no kuriem izriet slimokases tiesības kontrolēt poliklīnikas darbību, līguma 16.1.punktam un 10.2.pielikuma 5.punktam, kas paredz slimokases tiesības piemērot soda sankcijas. Līguma 23.punkts paredz īpašu strīdus izskatīšanas kārtību starp slimokasi un poliklīniku, proti, strīdu izskatīšana tiek nodota VOAVA izveidotai Strīdus izskatīšanas komisijai.

[12] Ja, izvērtējot šā lēmuma 11.punktā minētos argumentus, apgabaltiesa atzīs, ka līgums ir publisko tiesību līgums un līdz ar to pakļauts administratīvās tiesas kontrolei, apgabaltiesai arī jāvērtē, vai pieteicējam ir subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu par līguma, kas noslēgts starp slimokasi un poliklīniku, atsevišķu punktu atzīšanu par spēkā neesošiem. Administratīvā procesa likuma 31.pants noteic, ka pieteicējs ir privātpersona, kura griežas tiesā, lai tiesa izlemtu par publisko tiesību līguma spēkā esamību vai izpildi, taču atbilstoši panta otrajai daļai pieteikumu persona var iesniegt, ja tās tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Savukārt, kā izriet no minētā likuma 103.panta trešās daļas 2.punkta, tiesai jānoskaidro, vai publisko tiesību līgums dod administratīvā procesa dalībniekam noteiktas tiesības vai uzliek pienākumus.

Apgabaltiesa lēmumā pareizi ir atzinusi: tā kā pieteicējs ir darba tiesiskajās attiecībās ar poliklīniku, viņa strīdi ar darba devēju ir izskatāmi civilprocesuālā kārtībā kā individuālie darba strīdi.

Pareizs Administratīvo lietu departamenta ieskatā ir arī apgabaltiesas secinājums, ka slimokases 2004.gada 26.janvāra vēstule poliklīnikai izriet no 2003.gada 7.aprīlī, nevis 2004.gada 15.janvārī noslēgtā līguma, un tā ir tieši saistīta ar minētā līguma darbību.

[13] Ievērojot šā lēmuma 11.punktā izteiktos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas lēmums nav tiesisks un tāpēc tas ir atceljams.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 2.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 8.maija lēmumu un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai tai pašai tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Attīstības plāna izstrādes gaitā veiktās pašvaldības rīcības un pieņemto lēmumu tiesiskā daba

1. Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojumi ir ārējie normatīvie akti – pašvaldību saistošie noteikumi, kas netiek pakļauti izskatīšanai administratīvajās tiesās administratīvā procesa kārtībā, bet gan ir izskatāmi Satversmes tiesā Satversmes tiesas likumā noteiktajā kārtībā. Tāpat arī Administratīvā procesa likums nepiešķir privātpersonai tiesības administratīvā procesa kārtībā vērsties tiesā ar prasījumu par labvēlīga normatīvā akta izdošanu, līdz ar to personas prasījums uzlikt par pienākumu pašvaldībai pieņemt attīstības plānu konkrētā redakcijā nevar būt pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā (Teritorijas plānošanas likuma 1.pants un 7.panta sestās daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 2., 103. un 184.pants un Satversmes tiesas likuma 1. un 16.pants).

2. Pašvaldības lēmumi, kas nosaka pašvaldības iestāžu darba organizāciju attīstības plāna izstrādē, skar tikai pašu iestādi, proti, nav vērsti uz tiesisku seku radīšanu personām "uz āru". Līdz ar to šādi lēmumi atzīstami par pašvaldības iekšējiem lēmumiem un tie nav administratīvie akti (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

3. No detālplānojumu izstrādi regulējošajām tiesību normām izriet, ka vietējās pašvaldības atteikums uzsākt detālplānojuma izstrādi ir uzskatāms par administratīvo aktu, kas ir pārsūdzams administratīvā procesa kārtībā. Minēto tiesību normu nevar paplašināti iztulkot tādā veidā, ka teritorijas plānojuma izstrādes laikā pieņemtie pašvaldības lēmumi, tostarp plānojuma atsevišķas redakcijas, ir administratīvie akti (Ministru kabineta 2005.gada 31.maija noteikumu Nr.367 "Noteikumi par detālplānojuma izstrādes līgumu un detālplānojuma izstrādes un finansēšanas kārtību" 5.punkts).

2006.gada 22.augustā

Lieta Nr. SKA-400

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	D.Mita,

piedaloties Valērijam B. un viņa pārstāvim A.Krūmam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Valērija B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums jautājumā par atteikumu pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Jūrmalas pilsētas domes 2006.gada 30.marta lēmumu Nr.342 nolemts: 1) pilnveidot Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu galīgo redakciju atbilstoši institūciju atzinumiem un sabiedriskās apspriešanas rezultātiem; 2) apstiprināt Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu pasākumu izpildes gaitas un izstrādes grafiku saskaņā ar pielikumu; 3) nodrošināt iedzīvotājiem un institūcijām, kas sniegušas atzinumus par izstrādāto plānojuma redakciju, iespēju iepazīties ar plānojuma galīgo redakciju; 4) uzdot Jūrmalas pilsētas domes administratīvajai pārvaldei nosūtīt lēmumu Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijai.

2006.gada 28.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Valērija B. pieteikums, kurā viņš lūdz atcelt Jūrmalas pilsētas domes 2006.gada 30.marta lēmumu Nr.342 un uzdot Jūrmalas pilsētas domei lemt par Jūrmalas attīstības plāna grozījumu galīgo redakciju atbilstoši Jūrmalas pilsētas domes 2002.gada 30.janvāra lēmumam Nr.61, 2003.gada 10.decembra lēmumam Nr.812, 2004.gada 17.novembra lēmumam Nr.796, ar kuriem atbalstīta zonējuma maiņa arī pieteicējam piederošiem zemesgabaliem Jūrmalā, Z.Meierovica prospektā (..) un Ērgļu ielā (..) no jauktas atpūtas un dzīvojamās teritorijas Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā uz jauktu darījumu, atpūtas un dzīvojamās teritorijas apbūvi.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 5.maija lēmumu atteikts pieņemt pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 191.panta pirmās daļas 1.punktu.

[3] 2006.gada 17.maijā Administratīvajā rajona tiesā saņemta pieteicēja blakus sūdzība par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 5.maija lēmumu.

Blakus sūdzībā lūgts atcelt minēto tiesneses lēmumu, pieņemt pieteicēja pieteikumu un ierosināt administratīvo lietu. Blakus sūdzībā ietverts arī lūgums konstatēt, ka Jūrmalas pilsētas domes 2006.gada 30.marta lēmuma Nr.342 darbība atbilstoši APL 185.panta pirmajai daļai ir apturēta no 2006.gada 28.aprīļa.

[4] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.maija lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 5.maija lēmums atstāts negrozīts, bet Valērija B. blakus sūdzību noraidīta. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 5.maija lēmumā norādīts, ka Jūrmalas pilsētas domes 2006.gada 30.marta lēmums Nr.342 ir iestādes iekšējs lēmums (APL 1.panta trešā daļa). Administratīvās apgabaltiesas ieskatā šāds lēmuma novērtējums ir pareizs – atbilstoši minētajai normai lēmums skar tikai pašu iestādi, proti, nosaka iestādes darba organizāciju turpmākajā Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu izstrādes gaitā.

Pieteicējs blakus sūdzībā izvirza argumentus, kādēļ pārsūdzētais lēmums nav uzskatāms par iekšējo normatīvo aktu (APL 1.panta sestā daļa), taču jānorāda, ka tiesneses lēmumā šāds viedoklis nav pausts. Tādēļ nav vērtējami pieteicēja argumenti par to, ka pārsūdzētais lēmums nav uzskatāms par iekšējo normatīvo aktu.

[4.2] Tā kā izskatāmajā gadījumā Jūrmalas pilsētas dome nav pieņēmusi lēmumu par atteikumu uzsākt detālplānojuma izstrādi, nav pamatota pieteicēja atsauce uz Ministru kabineta 2005.gada 31.maija noteikumu Nr.367 "Noteikumi par detālplānojuma izstrādes līgumu un detālplānojuma izstrādes un finansēšanas kārtību" (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr.367) 5.punktu, atbilstoši kuram, ja detālplānojuma izstrādes ierosinājums neatbilst teritorijas plānojumam, vietējās pašvaldības dome (padome) pieņem pamatotu lēmumu par atteikumu uzsākt detālplānojuma izstrādi, kā arī noslēgt līgumu un nosūta detālplānojuma izstrādes ierosinātajam. Lēmumu par atteikumu uzsākt detālplānojuma izstrādi var pārsūdzēt administratīvajā tiesā. Ministru kabineta noteikumi Nr.367 ir vērsti uz to, lai noregulētu tiesiskās attiecības starp personu, kurai saskaņā ar šiem Ministru kabineta noteikumiem ir subjektīvās tiesības ierosināt uzsākt detālplānojuma izstrādes procesu, un starp pašvaldību. No tā nevar izdarīt vispārīgu secinājumu, ka teritorijas plānojuma izstrādes laikā pieņemtie pašvaldības lēmumi, tai skaitā plānojuma atsevišķas redakcijas, ir administratīvie akti.

[4.3] Nav pamatots pieteicēja arguments, ka pārsūdzētajam lēmumam ir visas administratīvā akta pazīmes – tas ir uz āru vērstis tiesību akts, ko iestāde izdevusi publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu, kurš izbeidz konkrētas tiesiskās attiecības. Minētais lēmums nav vērstis uz āru un tas nav arī tiesību akts – tas pats par sevi nerada tiesiskās sekas, proti, neizbeidz kādas iepriekš konstatētas tiesiskās attiecības, kā to apgalvo pieteicējs.

Pieteicēja tiesiskās intereses pārsūdzētais lēmums neietekmē, tieša iedarbība uz pieteicēja kā zemesgabala īpašnieka interesēm būs teritorijas plānošanas procesa galarezultātā izdotajiem pašvaldības saistošajiem noteikumiem.

[4.4] Likumdevējs Teritorijas plānošanas likuma 7.panta sestās daļas 2.punktā noteicis, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, detālplānojumus un to grozījumus apstiprina kā saistošos noteikumus. Tas nozīmē, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojumi ir ārējie normatīvie akti – saistošie noteikumi, uz kuriem attiecas gan vispārējā saistošo noteikumu pieņemšanas procedūra, gan attiecībā uz teritorijas plānošanu noteiktās procedūras.

APL nepiešķir tiesības privātpersonai administratīvajā tiesā pārsūdzēt pašvaldību saistošos noteikumus, tai skaitā arī vietējās

pašvaldības teritorijas plānojumus un detālplānojumus. Šīs lietas ir pakļautas izskatīšanai Satversmes tiesai Satversmes tiesas likumā noteiktajā kārtībā.

[4.5] Ievērojot to, ka pārsūdzētajam lēmumam nav konstatējamas visas administratīvā akta pazīmes, tas nav atzīstams par administratīvo aktu. Līdz ar to prasījums par šī lēmuma atcelšanu nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, kā to pareizi ir norādījuši Administratīvās rajona tiesas tiesnese.

[4.6] Arī pieteikumā norādītais prasījums uzdot Jūrmalas pilsētas domei lemt par Jūrmalas attīstības plāna grozījumu galīgo redakciju atbilstoši iepriekš pieņemtajiem lēmumiem nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, jo nav atzīstams par prasījumu izdot administratīvo aktu.

Jūrmalas attīstības plāna grozījumu galīgā redakcija nebūs administratīvais akts, bet gan normatīvais akts. Tādējādi prasījums par noteikta satura normatīvā akta izdošanu nav izskatāms administratīvajā tiesā.

[4.7] Ievērojot to, ka lēmums nav administratīvais akts, nav pamata uz to attiecināt APL 185.pantā pirmajā daļā paredzēto administratīvā akta darbības apturēšanas institūtu.

[5] Par minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu Valērijs B. iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot šo lēmumu atcelt un pieņemt pieteikumu. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Jūrmalas pilsētas domes lēmums nav iekšējais normatīvais akts.

[5.2] Minētais domes lēmums ir uzskatāms par administratīvo aktu, jo ar to faktiski ir noraidīts pieteicēja priekšlikums par izmaiņām detālplānojumā uz pieteicējam piederošajiem zemesgabaliem.

[5.3] Minētajam domes lēmumam ir visas administratīvā akta pazīmes.

[5.4] Pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums būtiski ierobežo pieteicēja tiesības un tiesiskās intereses un rada pieteicējam materiālus zaudējumus. Lēmums nepiekrīt zemesgabalu zonējuma maiņai viennozīmīgi rada tiesiskās sekas, ierobežojot pieteicēja tiesības uz viņa īpašuma izmantošanu.

[5.5] Iepriekšējie domes lēmumi pieteicējam radīja tiesisko palāvību, ka notiks zonējuma maiņa.

[6] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis uzturēja blakus sūdzību un paskaidroja, ka konkrētajā gadījumā Jūrmalas pilsētas dome pieņēmusi administratīvo aktu, jo no protokola izriet, ka zonējuma maiņa netiek atbalstīta. Jūrmalas pilsētas domes lēmums ir uz āru vērstis, jo tam ir ārējās iedarbības sekas – lēmums tieši skar pieteicēju. Turklāt minētais lēmums attiecībā uz zonējuma maiņas

jautājumu pieteicēja piederošajiem zemesgabaliem, ir galīgs, jo cita lēmuma vairs nebūs. Pieteicējs tiesas sēdē paskaidroja, ka nav izprotams, kā Jūrmalas pilsētas dome varēja vienā sēdē pieņemt divus pretējus lēmumus par zonējuma maiņas jautājumu.

Motīvu daļa

[7] APL 103.panta pirmā daļa nosaka administratīvā procesa tiesā būtību, proti, tā ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana un no publisko tiesību līguma izrietošo strīdu izskatīšana.

Šā likuma 184.pantā, citastarp, noteikts, ka pieteikumu tiesā var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību (...).

APL 1.panta trešā daļa noteic, ka administratīvais akts ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Administratīvais akts ir arī lēmums par iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Iestādes lēmums vai cita veida darbība privāto tiesību jomā, kā arī iestādes **iekšējs lēmums**, kas skar tikai pašu iestādi, tai padotu institūciju vai īpaši pakļautu personu, **nav administratīvais akts**.

APL 1.panta ceturtdā daļa noteic, ka tiesību norma ir normatīvs akts (tā daļa) un vispārējie tiesību principi. Savukārt saskaņā ar APL 1.panta piekto daļu ārējais normatīvais akts ir Satversme, likumi, Ministru kabineta noteikumi un **pašvaldību saistošie noteikumi**, kā arī starptautiskie līgumi.

Atbilstoši APL 191.panta pirmās daļas 1.punktam tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[8] Lai izlemtu jautājumu par to, vai pamatoti atteikts pieņemt Valērija B. pieteikumu, nepieciešams noskaidrot, vai pārsūdzētais lēmums ir atzīstams par administratīvo aktu. Savukārt, lai lēmumu atzītu par administratīvo aktu, nepieciešams konstatēt visas APL 1.panta trešajā daļā noteiktās administratīvā akta pazīmes. Iztrūkstot kādai no administratīvā akta pazīmēm, lēmumu nevar atzīt par administratīvo aktu.

[9] Pārsūdzētajā Jūrmalas pilsētas domes 2006.gada 30.marta lēmumā Nr.342, citastarp, nolemts pilnveidot Jūrmalas Attīstības

plāna (ģenerālplāna) grozījumu galīgo redakciju atbilstoši institūciju atzinumiem un sabiedriskās apspriešanas rezultātiem.

Saskaņā ar Teritorijas plānošanas likuma 1.pantu teritorijas plānojums ir ilgtermiņa teritorijas plānošanas dokuments vai plānošanas dokumentu kopums, kurš izstrādāts un stājies spēkā normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā un kurā atbilstoši plānošanas līmenim un plānojuma veidam rakstveidā un grafiski attēlota teritorijas pašreizējā un noteikta plānotā (atļautā) izmantošana un šīs teritorijas izmantošanas aprobežojumi. Likumdevējs Teritorijas plānošanas likuma 7.panta sestās daļas 2.punktā noteicis, ka vietējā pašvaldība apstiprina vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, detālplānojumus un to grozījumus kā saistošos noteikumus. Tas nozīmē, ka vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojumi ir ārējie normatīvie akti. Savukārt APL nepiešķir tiesības privātpersonai administratīvajā tiesā pārsūdzēt pašvaldību saistošos noteikumus, tai skaitā arī vietējās pašvaldības teritorijas plānojumus un detālplānojumus. Šīs lietas ir pakļautas izskatīšanai Satversmes tiesai Satversmes tiesas likumā noteiktajā kārtībā.

[10] Atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.367 5.punktam, ja detālplānojuma izstrādes ierosinājums neatbilst teritorijas plānojumam, vietējās pašvaldības dome pieņem pamatotu lēmumu par atteikumu uzsākt detālplānojuma izstrādi, kā arī noslēgt līgumu un nosūta detālplānojuma izstrādes ierosinātajam. Minēto lēmumu var pārsūdzēt administratīvajā tiesā.

Tā kā izskatāmajā gadījumā Jūrmalas pilsētas dome nav pieņēmusi lēmumu par atteikumu uzsākt detālplānojuma izstrādi, kā arī noslēgt līgumu, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, pamatots ir apgabaltiesas secinājums, ka pieteicēja atsauce uz Ministru kabineta noteikumu Nr.367 5.punktu konkrētajā gadījumā nav pamatota. Tādējādi administratīvais akts *expressis verbis* ir tikai vietējās pašvaldības lēmums par atteikumu uzsākt detālplānojuma izstrādi, kā arī noslēgt līgumu. Minēto tiesību normu nevar paplašināti iztulkot tādā veidā, ka teritorijas plānojuma izstrādes laikā pieņemtie pašvaldības lēmumi, tai skaitā plānojuma atsevišķas redakcijas, ir administratīvie akti.

[11] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka atbilstoši APL 1.panta trešajai daļai pārsūdzētais lēmums atzīstams par iekšēju lēmumu, jo tas skar tikai pašu iestādi, proti, nosaka iestādes darba organizāciju turpmākajā Jūrmalas Attīstības plāna (ģenerālplāna) grozījumu izstrādes gaitā. Minētais lēmums nav vērsts uz āru un tas tieši neskar pieteicēju. Kā uzskata Administratīvo lietu departaments, pārsūdzētais lēmums ir viens no lēmumiem attīstības plāna apstiprināšanas procesā, proti, normatīvā akta – saistošo noteikumu – pieņemšanas

procesā. Tas nav administratīvais akts, un tā tiesiskumu nevar pārbaudīt administratīvā procesa kārtībā.

Ja pieteicējs uzskata, ka ar Jūrmalas pilsētas domes pieņemtajiem saistošajiem noteikumiem tiks aizskartas viņa tiesības, viņam ir iespēja vērsties ar attiecīgu pieteikumu Satversmes tiesā.

[12] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka arī pieteikumā norādītais prasījums uzdot Jūrmalas pilsētas domei lemt par Jūrmalas attīstības plāna grozījumu galīgo redakciju atbilstoši iepriekš pieņemtajiem lēmumiem nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā, jo tas nav atzīstams par prasījumu izdot administratīvo aktu.

Jūrmalas attīstības plāna grozījumu galīgā redakcija nebūs administratīvais akts, bet gan normatīvais akts, proti, saistošie noteikumi. Tādējādi prasījums par noteikta satura normatīvā akta izdošanu nav izskatāms administratīvajā tiesā, jo APL nepiešķir privātpersonai tiesības administratīvā procesa kārtībā griezties ar prasījumu par labvēlīga normatīvā akta izdošanu.

[13] Kā nepamatotu Administratīvo lietu departaments noraida blakus sūdzībā izvirzīto argumentu, ka pārsūdzētais lēmums nav uzskatāms par iekšējo normatīvo aktu. No apgabaltiesas lēmuma redzams, ka šāds tiesas viedoklis nav pausts, proti, tiesa atzinusi pārsūdzēto lēmumu par iestādes iekšējo lēmumu, nevis par iekšējo normatīvo aktu.

[14] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.maija lēmumu, bet Valērija B. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Starp privātpersonu un iestādi noslēgtā īres līguma tiesiskā daba

1. Lai noskaidrotu, vai pārsūdzētais lēmums ir uzskatāms par administratīvo aktu Administratīvā procesa likuma izpratnē, ir jākonstatē visas tajā minētās administratīvā akta pazīmes. Ja nav konstatējama kāda no administratīvā akta pazīmēm, konkrēto lēmumu nevar atzīt par administratīvo aktu (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

2. Publisko tiesību uzdevums ir sabalansēt indivīda un sabiedrības intereses, tāpēc starp valsti un privātpersonu publiskajās tiesībās pastāv pakļautības attiecības. Savukārt privāttiesībās valda pušu privātautonomijas princips un tur subjekti ir vienlīdzīgi. Arī publisko tiesību juridiskā persona var darboties privāto tiesību jomā (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87.pants).

3. Tas vien, ka īres līgums noslēgts starp privātpersonu un iestādi, nepiešķir šim līgumam publiski tiesisku raksturu (likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punkts).

Publiski tiesisks raksturs ir tiem ar dzīvokļa jautājumiem saistītajiem pašvaldības lēmumiem, kuriem ir sociālās palīdzības raksturs. Sniegt sociālo palīdzību ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums. Savukārt, slēdzot īres līgumus atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punktam, pašvaldība rīkojas privāto tiesību jomā (likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 4.pants, likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punkta un 15.pants).

2006.gada 17.augustā

Lieta Nr. SKA-412

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore V.Krūmiņa

senatore J.Briede

senators N.Salienieks,

piedaloties pieteicējam Ērikam P. un Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvei I.Upītei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Ērika P. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.jūnija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 10.aprīļa lēmums par tiesvedības izbeigšanu administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz Ērika P. pieteikumu par Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijas 2005.gada 23.marta lēmuma Nr.168 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas speciālās skolas arodbiedrības komiteja 1991.gada 4.martā pieņēma lēmumu Nr.179 un piešķīra lietošanā Ērikam P. dzīvokli Rīgā, Kuldīgas ielā (...). 1991.gada 1.novembrī Rīgas bērnu nams (mājas apsaimniekotājs pēc Rīgas speciālās skolas likvidācijas) un Ēriks P. noslēdza dzīvojamās telpas Rīgā, Kuldīgas ielā (...) (pēc adreses maiņas – Kuldīgas iela (...)) īres līgumu Nr.10.

Rīgas domes Komunālais departaments 2002.gadā vērsās pie pieteicēja, pieprasot uzrādīt dokumentus, kas pamatotu viņa atrašanos dzīvoklī Rīgā, Kuldīgas ielā (...). Ēriks P. iesniedza Rīgas domē 1991.gada 1.novembra īres līguma Nr.10 kopiju un lūdza Rīgas domi pārslēgt dzīvojamās telpas Rīgā, Kuldīgas ielā (...) īres līgumu.

Izskatījusi minētos lūgumus, Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija ar 2002.gada 10.aprīļa lēmumu Nr.47 atteica Ērikam P. izīrēt dzīvokli Kuldīgas ielā (...), noteica, ka Ērikam P. dzīvoklis jāatbrīvo līdz 2002.gada 15.maijam, un nolēma, ka atteikuma gadījumā ēkas apsaimniekotājam ir jāceļ prasība tiesā par Ērika P. izlikšanu no dzīvokļa. Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija lēmumā secināja, ka Ērikam P. nav ordera par dzīvokļa izsniegšanu.

Par minēto lēmumu pieteicējs iesniedza sūdzību Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesā, kas ar 2002.gada 29.augusta spriedumu minēto lēmumu atcēla. Izskatījusi Rīgas domes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2004.gada 11.novembra spriedumu atcēla Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijas 2002.gada 10.aprīļa lēmumu Nr.47 un uzlika pienākumu Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijai izskatīt no jauna Ērika P. iesniegumu par dzīvojamās telpas īres līguma pārslēgšanu.

[2] Izskatījusi iesniegumu atkārtoti, Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija ar 2005.gada 23.marta lēmumu Nr.168 atteica Ērikam P. izīrēt dzīvojamo telpu Rīgā, Kuldīgas ielā (...), noteica, ka pieteicējam dzīvoklis jāatbrīvo līdz 2005.gada 1.maijam, kā arī nolēma, ka atteikuma gadījumā ēkas apsaimniekotājam jāceļ prasība tiesā par Ērika P. izlikšanu no dzīvojamās telpas Rīgā, Kuldīgas ielā (...). Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija lēmumā secināja, ka Ērikam P. 1991.gadā, noslēdzot īres līgumu, nebija ordera. Taču tajā laikā spēkā esošais Dzīvokļa kodeksa 56.pants noteica, ka vienīgais pamats dzīvojamo telpu aizņemšanai ir orderis.

Ēriks P. iesniedza pieteikumu (sūdzību) par minēto lēmumu un lūdza to atcelt. Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 10.aprīļa lēmumu izbeidza tiesvedību lietā, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[3] Izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 1.jūnija lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas lēmumu, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] No pārsūdzētā lēmuma un pieteicēja pieteikuma secināms, ka starp pieteicēju un Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisiju pastāv strīds par to, vai pieteicējs tiesiski lieto dzīvojamās telpas Kuldīgas ielā (...), Rīgā un vai viņam ir tiesības uz īres līguma noslēgšanu ar pašvaldību.

[3.2] Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 9.punktu pašvaldības autonomā funkcija ir sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā. Šīs funkcijas īstenošana ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums, ko regulē likums "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā".

Pieteicējs nav vērsies pie pašvaldības pēc palīdzības likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājuma risināšanā", bet vēlējies pārslēgt īres līgumu sakarā ar mājas adreses un apsaimniekotāja maiņu.

Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa atzina, ka Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, nav pildījusi likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 9.punktā noteiktās pašvaldības funkcijas publisko tiesību jomā.

[3.3] Izvērtējot likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punktu un likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 4.pantu, tiesa secināja, ka uz pašvaldības darbību, slēdzot un izbeidzot īres tiesiskās attiecības, ir attiecināmi tādi paši nosacījumi, kas izvirzīti privāto tiesību subjektiem, kā arī attiecināmas privāto tiesību regulējošas normas.

Saskaņā ar likuma "Par dzīvojamo telpu īri" otro daļu dzīvojamās telpas lietošanas vienīgais pamats īrniekam vai apakšīrniekam ir dzīvojamās telpas īres vai apakšīres līgums. Pārsūdzētajā lēmumā, pamatojoties uz iepriekš minēto tiesību normu, secināts, ka pieteicējam nav tiesiska pamata atrasties dzīvoklī, līdz ar to viņš brīdināts par dzīvojamo telpu atbrīvošanu. Tādējādi pašvaldība, pieņemot pārsūdzēto lēmumu, ir to pieņēmusi privāto tiesību jomā. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 23.pantu strīdi, kas izriet no līgumiskajām attiecībām, ir izskatāmi tiesā civilprocesuālajā kārtībā.

[3.4] Ievērojot, ka pārsūdzētais lēmums nav pieņemts publisko tiesību jomā, tiesa secināja, ka pārsūdzētais lēmums nav administratīvais akts un kontrole pār šādu lēmumu nav veicama administratīvajā tiesā. Līdz ar to tiesa atzina, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu tiesvedība lietā izbeidzama.

[3.5] Administratīvā apgabaltiesa atzina par nepamatotu pieteicēja norādi uz tiesiskās palāvības rašanos sakarā ar to, ka tiesa jau vienreiz ir izskatījusi minēto jautājumu administratīvā procesa

kārtībā. Administratīvā apgabaltiesa uzskatīja, ka Administratīvā procesa likumā tiesai ir noteikts konkrēts pienākums, neatstājot rīcības brīvību, ja tiek konstatēts, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Tā kā Administratīvā apgabaltiesa konstatēja, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, tad pirmās instances tiesa ir rīkojusies pamatoti, izbeidzot tiesvedību lietā.

[3.6] Administratīvā apgabaltiesa atzina par nepamatotu blakus sūdzībā norādīto atsauci uz Satversmes tiesas 1999.gada 9.jūlija spriedumu lietā Nr.04-03(99), kur norādīts, ka lēmumi par īres tiesību piešķiršanu konkrētām personām ir administratīvi akti. Kā jau tika norādīts, Administratīvās apgabaltiesas ieskatā pašreiz pastāv strīds par īres attiecību pastāvēšanu starp Rīgas domi un pieteicēju, nevis īres tiesību piešķiršanu.

[4] Par apgabaltiesas lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību un lūdza lēmumu atcelt turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[4.1] Rīgas speciālās skolas arodkomitejas un Rīgas speciālās skolas vadības sēdē 1991.gada 4.martā tika pieņemts lēmums Nr.179 par dzīvokļa piešķiršanu pieteicējam. Minētais lēmums pieņemts publisko tiesību jomā un ir uzskatāms par labvēlīgu administratīvo aktu.

[4.2] Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija 2005.gada 23.marta lēmumā Nr.168 atteicās pārslēgt īres līgumu ar pieteicēju. Tādējādi pēc būtības ar šo lēmumu tika atcelts Rīgas speciālās skolas arodkomitejas un Rīgas speciālās skolas vadības 1991.gada 4.marta lēmums Nr.179. Tādējādi pārsūdzētais lēmums par atteikšanos pārslēgt īres līgumu ir jauns pieteicējam nelabvēlīgs administratīvais akts.

[4.3] Pieteicēja mērķis, pārsūdzot Rīgas domes lēmumu, ir panākt, ka tiek atzītas pieteicēja tiesības saņemt dzīvokli, un panākt, ka Rīgas dome nevar atcelt pieteicējam labvēlīgu administratīvo aktu. Administratīvā apgabaltiesa atzinusi, ka pārsūdzētais Rīgas domes lēmums pieņemts, apstrīdot 1991.gada 1.novembra īres līguma tiesiskumu iespējamo nepilnību īres līgumā dēļ.

Tādējādi pieteicēja ieskatā ir strīds par to, vai 1991.gadā pieteicējam bija paredzētas tiesības saņemt dzīvojamo platību, tātad par 1991.gadā pieņemtā lēmuma pamatotību, kā arī par to, vai iespējamās lēmuma pieņemšanas nepilnības, kuras nav pieļāvis pieteicējs, rada tiesības Rīgas domei 14 gadus pēc pirmā administratīvā akta spēkā stāšanās to atcelt, nepastāvot Administratīvā procesa likuma 85. un 86.pantā noteiktajiem pamatiem.

[4.4] Ievērojot sabiedriskās intereses, telpu īres tiesības iegūst ne vien privātu, bet arī publisku tiesību raksturu. Tādējādi publiskas institūcijas lēmums par īres tiesību piešķiršanu konkrētām personām ir administratīvs akts. Ar Rīgas domes dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijas lēmumu tiek apšaubīts lēmums par īres tiesību piešķiršanu. Šie lēmumi ir administratīvie akti.

Nepamatots ir apgabaltiesas secinājums, ka pašvaldība kā jebkurš privāto tiesību subjekts var brīvi rīkoties ar sev piederošajiem dzīvokļiem un ka uz pašvaldību, slēdzot un izbeidzot īres tiesiskās attiecības, ir attiecināmi tādi paši nosacījumi, kas izvirzīti privāto tiesību subjektiem.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs blakus sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem motīviem. Atbildētājas pārstāve blakus sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[6] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184.pantu pieteikumu var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību; iestādes faktisko rīcību; no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu; publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību.

No Ērika P. blakus sūdzības izriet, ka viņa ieskatā Rīgas domes Dzīvojamo telpu izīrēšanas komisijas 2005.gada 23.marta lēmums Nr.168 ir administratīvais akts.

[7] Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas pirmais teikums noteic, ka administratīvais akts ir uz āru vērstas tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Savukārt minētās daļas trešais teikums noteic, ka iestādes lēmums vai cita veida darbība privāto tiesību jomā, kā arī iestādes iekšējs lēmums, kas skar tikai pašu iestādi, tai padotu institūciju vai tpaši pakļautu personu, nav administratīvais akts.

Lai noskaidrotu, vai pārsūdzētais lēmums ir uzskatāms par administratīvo aktu Administratīvā procesa likuma izpratnē, nepieciešams konstatēt visas tajā minētās administratīvā akta pazīmes. Ja konkrētajā gadījumā nav konstatējama kāda no administratīvā akta pazīmēm, lēmums nav atzīstams par administratīvo aktu (*sal. Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 17.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-10 8.punktu*). Ņemot vērā, ka **publisko tiesību joma** ir viena no obligātajām administratīvā akta pazīmēm, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka konkrētajā gadījumā nepieciešams noskaidrot, vai Rīgas dome, izdodot pārsūdzēto lēmumu, ir rīkojusies publisko tiesību jomā.

Publisko tiesību uzdevums ir sabalansēt indivīda un sabiedrības intereses, tāpēc starp valsti un privātpersonu publiskajās tiesībās pastāv pakļautības attiecības. Savukārt privāttiesībās valda pušu privātautonomijas princips un tur subjekti ir vienlīdzīgi. Arī publisko tiesību juridiskā persona var darboties privāto tiesību jomā. Tāpēc ir svarīgi nošķirt, kurā gadījumā tā darbojas publisko tiesību jomā, bet

kurā – privāto tiesību jomā (*sal. Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 17.janvāra lēmuma lietā Nr.SKA-10 9.punktu*).

[8] Likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punktā ir noteiktas pašvaldības tiesības, pildot savas funkcijas, slēgt darījumus, kā arī veikt citas privāttiesiska rakstura darbības. Viens no privāttiesisko darījumu veidiem ir īres līgums, kura tiesiskais regulējums ietverts Civillikumā un likumā "Par dzīvojamo telpu īri". Atbilstoši likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 4.panta pirmajai daļai izīrētājs var būt jebkura persona, tostarp pašvaldība. Tomēr tas vien, ka īres līgums noslēgts starp privātpersonu un iestādi, nepiešķir īres līgumam publiski tiesisku raksturu (*sal. Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 14.marta lēmuma lietā Nr.SKA-176 11.punktu*).

Likuma "Par pašvaldībām" 15.pants nosaka pašvaldību pastāvīgās funkcijas. No minētā panta izriet, ka publiski tiesisks raksturs ir tiem ar dzīvokļa jautājumiem saistītajiem pašvaldības lēmumiem, kuriem saskaņā ar šā panta pirmās daļas 7.punktu ir sociālās palīdzības raksturs. Sniegt sociālo palīdzību ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums. Savukārt, slēdzot īres līgumus atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punktam, pašvaldība rīkojas privāto tiesību jomā (*sal. Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 14.marta lēmuma lietā Nr.SKA-197 12.punktu*).

Līdz ar to secināms, ka Rīgas domes rīcība konkrētajā gadījumā veikta privāto tiesību jomā, kurā līdzēji rīkojas uz līdztiesības pamatiem un neatrodas savstarpējās pakļautības attiecībās.

[9] Administratīvo lietu departaments papildus paskaidro, ka saskaņā ar likumu "Par dzīvojamo telpu īri" 28.pantu dzīvojamās telpas īres līgumu pēc izīrētāja iniciatīvas var izbeigt tikai minētajā likumā paredzētajos gadījumos. Ja īrnieks pēc izīrētāja prasības neatbrīvo dzīvojamo telpu, viņu kopā ar ģimenes locekļiem var izlikt tiesas ceļā. Tādējādi īres līgumu šajā gadījumā var izbeigt, iesniedzot prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā.

[10] Ņemot vērā minētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots, bet blakus sūdzības apmierināšanai nav pamata.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.jūnija lēmumu negrozītu, bet Ērika P. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Administratīvo tiesu kontrolei pakļautās publisko tiesību subjekta darbības

1. *Izpildvaras darbības, ciktāl tās attiecas uz individuāli noteiktu personu vai personām, ir pakļautas administratīvo tiesu kontrolei. Tomēr administratīvo tiesu kompetencē neietilpst likumdevēja darbību kontrole, ciktāl šīs darbības attiecas uz likumdošanas varas īstenošanu (Administratīvā procesa likuma 2.pants, 103.pants un 184.panta pirmā daļa).*

2. *Likumdošanas vara tiek īstenota, izdodot vispārēji saistošus abstraktus priekšrakstus jeb likumus. Tādējādi valsts darbībai likumdošanas jomā nav konstatējams ne tikai administratīvajam procesam raksturīgais elements – valsts pārvaldes joma, bet arī viens no iestādes faktiskajai rīcībai un administratīvajam procesam kopumā nepieciešamajiem elementiem – nav konkrētu tiesisko attiecību starp personu un valsti.*

Tiesību normās noteiktais regulējums vienmēr skar arī kādu individuāli noteiktu personu, tomēr tiesību normas ir paredzētas vairākkārtējai piemērošanai un tās attiecas uz nenoteiktu personu loku. Līdz ar to likumdevēja darbība, izdodot tiesību normu, neveido konkrētas tiesiskās attiecības ar privātpersonu, kuru šis tiesiskais regulējums skar (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 2.pants un 89.pants).

3. *Personas pretenzijas pret valsts rīcību likumdošanas jomā ir vērstas nevis uz konkrētām publiski tiesiskām attiecībām starp valsti un personu, bet gan uz tiesību normām, kurām piemīt abstrakta un vispārīga regulējuma raksturs. Līdz ar to apstāklis, ka kāds tiesiskais regulējums skar personu, nerada šai personas tiesības prasīt tiesiskā regulējuma maiņu vai atcelšanu administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 2.pants, 103.pants un 184.panta pirmā daļa).*

4. *Tiesas pienākums īstenot tiesu varu atbilstoši tiesiskuma principam nozīmē, ka tiesa darbojas saskaņā ar normatīvajos aktos noteiktajām pilnvarām un savas pilnvaras tā var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Tādējādi, ja pieteikumā administratīvajai tiesai persona ir izteikusi tādu prasījumu, kas nav pakļauts izskatīšanai administratīvajai tiesai administratīvā procesa kārtībā, tad tiesas (tiesneša) pienākums ir atteikties pieņemt šādu pieteikumu, lai netiktu pārkāptas savas kompetences robežas (Administratīvā procesa likuma 7.pants).*

2006.gada 17.augustā

Lieta Nr. SKA-419

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks

atklātā tiesas sēdē izskatīja Borisa K. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.jūnija lēmumu, ar kuru atcelts Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 3.aprīļa lēmums par pieteikuma atstāšanu bez virzības, un ar kuru atteikts pieņemt Borisa K. pieteikumu par Latvijas Republikas iestāžu rīcību, pieņemot Administratīvā procesa likuma 128.panta trešo daļu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 16.martā Administratīvajā rajona tiesā saņemts Borisa K. pieteikums par Latvijas Republikas iestāžu faktisko rīcību, ierobežojot pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu, un morālā un materiālā kaitējuma Ls 5100 atlīdzinājumu.

Pieteikumā norādīts, ka Latvijas Republika, pieņemot Administratīvā procesa likuma 128.panta trešo daļu, ir ierobežojusi pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu, jo minētā tiesību norma neparedz iespēju atbrīvot fizisko personu no valsts nodevas samaksas. Pieteicējs norāda, ka viņam nav iespējams samaksāt likumā paredzēto valsts nodevu.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2006.gada 20.marta lēmumu samazināja valsts nodevu par pieteikuma iesniegšanu tiesā līdz 1 latam un atstāja pieteikumu bez virzības, nosakot termiņu trūkumu novēršanai līdz 2006.gada 20.aprīlim. Lēmumā konstatēts, ka pieteicējam jāiesniedz dokumenti, kas apliecinātu, ka pieteicējs ir vērsies kādā iestādē ar prasījumu atlīdzināt morālo kaitējumu, proti, ir ievērojis lietas ārpustiesas izskatīšanas kārtību. Lēmumā norādīts, ka pieteikumā nav prasījums, proti, nav norādīts, kāds administratīvais akts vai faktiskā rīcība tiek apstrīdēta.

[3] 2006.gada 29.martā Administratīvajā rajona tiesā saņemti pieteikuma precizējumi, kuros Boriss K. lūdza nodrošināt Administratīvā procesa likuma 110.panta ceturtajā daļā noteiktās procesuālās tiesības. Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2006.gada 3.aprīļa lēmumu Borisa K. pieteikumu atstāja bez virzības, nosakot termiņu trūkumu novēršanai līdz 2006.gada 20.aprīlim.

Tiesnesis lēmumā norādīja, ka pieteikums daļēji noformēts krievu valodā, līdz ar to tas neatbilst Administratīvā procesa likuma 110.panta pirmajai daļai un Valsts valodas likuma prasībām. Pieteicējs nav pievienojis dokumentu, kas apliecinātu, ka viņš ir

vērsies kādā iestādē ar prasījumu par morālā kaitējuma atlīdzinājumu. Pieteicējs prasa morālā kaitējuma atlīdzinājumu, tomēr nav norādījis savu prasījumu, kāds administratīvais akts vai faktiskā rīcība tiek apstrīdēta.

[4] Par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 3.aprīļa lēmumu Boriss K. iesniedza blakus sūdzību. Blakus sūdzībā norādīts, ka no pieteikuma iesniegšanas brīža Borisam K. ir pieteicēja procesuālais statuss, līdz ar to piemērojama Administratīvā procesa likuma 110.panta ceturajā daļā, saskaņā ar kuru tiesai jānodrošina iespēja pieteicējam piedalīties procesuālajās darbībās ar tulka palīdzību. Apstākli, ka Boriss K. nepārvalda valsts valodu, apliecina spēkā stājušies tiesas nolēmumi.

[5] Izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 1.jūnija lēmumu atcēla Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 3.aprīļa lēmumu un, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļās 1.punktu, atteicās pieņemt Borisa K. pieteikumu, jo lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā. Tiesa lēmumu pamatoja ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Sākotnējā pieteikumā Boriss K. skaidri norādīja savu prasījumu – piedzīt no atbildētāja Latvijas Republikas atlīdzinājumu Ls 5100 par nodarītajiem mantiskajiem zaudējumiem un morālo kaitējumu. Prasījumu pieteicējs pamatoja ar apstākli, ka Latvijas Republika, pieņemot Administratīvā procesa likumu, tostarp, Administratīvā procesa likuma 128.panta trešo daļu, radīja situāciju, ka pieteicējam sava materiālā stāvokļa dēļ nav iespējams vērsties tiesā, lai aizsargātu savas tiesības.

Tādējādi pirmās instances tiesas tiesnesis nepamatoti atkārtoti atstāja pieteikumu bez virzības, jo no lietas materiāliem nepārprotami konstatējams pieteicēja prasījums. Lai gan formāli apstāklis, ka pieteikuma precizējumi daļēji noformēti svešvalodā, rada priekšnoteikumu pieteikuma atstāšanai bez virzības, tomēr konkrētajā gadījumā gan no sākotnējā pieteikuma, gan arī no pieteikuma precizējumiem bija saprotams pieteicēja prasījums. Līdz ar to, ievērojot procesuālās ekonomijas principu, pirmās instances tiesas tiesnesim bija pamats izlemt jautājumu par pieteikuma pieņemšanu.

Ņemot vērā minēto, Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 3.aprīļa lēmums ir atceļams un jautājums par Borisa K. pieteikuma virzību, ievērojot Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu, izlemjams pēc būtības.

[5.2] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 184.pantu pieteikumu var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atceļšanu vai spēkā esamību; iestādes faktisko rīcību; no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu,

nepastāvēšanu vai to saturu, ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar šā panta 1. un 2.punktā minēto pieteikumu; publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību.

No Borisa K. pieteikuma secināms, ka pieteicējs Latvijas Republikas darbību likumdošanas jomā uzskatījis par iestādes faktisko rīcību, kuras tiesiskums pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā.

[5.2.1] No Administratīvā procesa likuma 89.panta izriet, ka administratīvās tiesas kontrolei būs pakļauta tikai tāda darbība: 1) kuru veic iestāde izpildvaras jeb valsts pārvaldes jomā; 2) kas attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu; 3) uz kuru privātpersonai ir tiesības vai kura šai personai radījusi tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu.

[5.2.2] Likumdošanas vara tiek īstenota, izdodot vispārēji saistošus abstraktus priekšrakstus jeb likumus. Likumdošanas vara, ievērojot varas dalīšanas principu, tiek nodalīta no izpildvaras un tiesu varas.

Izpildvaras darbības, ciktāl tās attiecas uz individuāli noteiktu personu vai personām, ir pakļautas administratīvo tiesu kontrolei. Tomēr administratīvo tiesu kompetencē neietilpst likumdevēja darbību kontrole, ciktāl šīs darbības attiecas uz likumdošanas varas īstenošanu. Tā kā konkrētajā gadījumā pieteicējs uzskata, ka viņa tiesības aizskārusi likumdevēja darbība, pieņemot Administratīvā procesa likumu, tad šādas darbības kontrole nav piekritīga administratīvajai tiesai, jo tā nav veikta izpildvaras jomā.

[5.2.3] Pieteicējs uzskata, ka viņa tiesības ir aizskartas ar likumdevēja izdotu likumu (tiesību normu). Tātad nav konstatējams arī viens no iestādes faktiskajai rīcībai un administratīvajam procesam kopumā nepieciešamajiem elementiem – nav konkrētu tiesisko attiecību starp personu un valsti. Tiesību normās noteiktais regulējums vienmēr skar arī kādu individuāli noteiktu personu. Tomēr tiesību normas ir paredzētas vairākkārtējai piemērošanai un tās attiecas uz nenoteiktu personu loku. Likumdevēja darbība, izdodot tiesību normu, neveido konkrētas tiesiskās attiecības ar privātpersonu, kuru šis tiesiskais regulējums skar.

[5.3] Boriss K. pieteikumā norādīja, ka Administratīvā procesa likuma 128.panta trešā daļa aizskar viņa cilvēktiesības, kas paredzētas Latvijas Republikas Satversmes 89., 91. un 92.pantā. Tātad pieteicējs faktiski uzskata, ka Administratīvā procesa likuma 128.panta trešā daļa neatbilst Satversmei.

Lietas par likumu un citu normatīvo aktu atbilstību Satversmei, atbilstoši Satversmes 85.pantam un Satversmes tiesas likuma 1.panta pirmajai daļai un 16.pantam, izskata Satversmes tiesa.

Konstitucionālo sūdzību (ieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviens persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai (Satversmes tiesas likuma 19.²panta pirmā daļa). Tādējādi pieteicējs ir tiesīgs izmantot likumā paredzētās tiesības vērsties Satversmes tiesā, lai nodrošinātu savu aizskarto pamattiesību aizsardzību.

[5.4] Satversmes tiesa jau ir vērtējusi Administratīvā procesa likumā paredzētā pienākuma maksāt valsts nodevu par ieteikuma iesniegšanu administratīvajā tiesā atbilstību Satversmes 92.pantam. Satversmes tiesas 2005.gada 4.janvāra sprieduma lietā Nr.2004-16-01 "Par Administratīvā procesa likuma 124.panta pirmās daļas un otrās daļas par valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam" 7.1.apakšpunktā atzīts, ka apstrīdēto normu mērķis (proti, normu, kas paredz pienākumu maksāt valsts nodevu par ieteikuma un apelācijas sūdzības iesniegšanu) ir nodrošināt tiesu sistēmas efektivitāti – ne tikai mazināt nepamatotu ieteikumu vai apelācijas sūdzību iesniegšanas iespējamību, bet arī daļēji segt tiesu uzturēšanas izdevumus. Līdz ar to ierobežojumam ir leģitīms mērķis. Administratīvā procesa likuma 128.panta trešā daļa atkarībā no fiziskās personas mantiskā stāvokļa piešķir tiesnesim zināmu rīcības brīvību, tā ļauj samazināt valsts nodevu. Līdz ar to likumdevējs ir nodrošinājis Satversmes 91.pantā noteiktā vienlīdzīguma principa ievērošanu un Satversmes 92.pantā ietvertās prasības pēc taisnīgas tiesas.

[5.5] Boriss K. ieteikumā lūdza piedzīt no Latvijas Republikas atlīdzinājumu Ls 5100 par nodarīto morālo kaitējumu un materiālajiem zaudējumiem.

No Administratīvā procesa likuma 92.panta izriet, ka priekšnoteikums atlīdzības pieprasīšanai ir zaudējumi un kaitējums, kas personai nodarīts ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Ieteikuma priekšmets nevar būt atlīdzinājuma pieprasīšana bez prasījuma saistībā ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Tā kā Latvijas Republikas darbība, izdodot Administratīvā procesa likumu, tajā skaitā Administratīvā procesa likuma 128.panta trešo daļu, nav uzskatāma par iestādes faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē, tad administratīvā procesa kārtībā nav izskatāms arī prasījums par mantisko zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzinājumu.

[6] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.jūnija lēmumu pieteicējs iesniedza blakus sūdzību. Pieteicējs lūdza lēmumu atcelt, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Apgabaltiesa aizskāra Administratīvā procesa likuma 15.pantā un 145.panta otrajā daļā, Satversmes 92.pantā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantā nostiprinātās pieteicēja tiesības.

[6.2] Tiesa pārkāpa pieteicēja tiesības uz taisnīgu tiesu, tiesības piedalīties tiesas sēdē, pieteikt noraidījumus. Apgabaltiesa nenodrošināja pieteicēja nogādāšanu uz tiesas sēdi.

[6.3] Tiesa pārkāpa pieteicēja tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu. Pieteicējs norāda, ka viņš nepietiekami pārvalda valsts valodu, lai izsmeloši saprastu tiesas lēmumu un tos pārsūdzētu, norādot pamatojumu. Līdz ar to tiesas lēmums neizsaukt pieteicēju uz tiesas sēdi tika izmantots, lai pieteicējs nevarētu iepazīties ar lēmumu un ar tulka palīdzību nevarētu paust savu viedokli par pārsūdzētā lēmuma prettiesiskumu.

[6.4] Apgabaltiesa pārkāpa Satversmes 104.pantā nostiprinātās tiesības saņemt atbildi pēc būtības uz iesniegumu vai sūdzību. Pieteicējs norāda, ka blakus sūdzībā par Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu viņš norādījis, ka lēmums tiek pārsūdzēts, jo tiesa nepamatoti atteicās pieņemt pieteikuma precizējumu, kas iesniegts krievu valodā, un nepamatoti atteica piedalīties pieteikuma iesniegšanā tiesā ar tulka palīdzību. Apgabaltiesa nepamatoti atteicās izlemt pēc būtības blakus sūdzībā minēto par tiesvedības valodu. Tiesa pārkāpa pieteicēja tiesības uz blakus sūdzības izskatīšanu.

[7] Tiesas sēdē Administratīvo lietu departaments secināja, ka pieteicējam bija pienācīgi paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu. Administratīvo lietu departamentā saņemts Borisa K. lūgums nodrošināt pieteicēja piedalīšanos tiesas sēdē. Administratīvo lietu departaments secināja, ka pieteicējs blakus sūdzībā ir izteicis savu viedokli. Ievērojot, ka tiesas sēdē netiek izskatīta lieta pēc būtības, bet gan tiek vērtēts vienīgi procesuāls jautājums par atteikuma pieņemšanu pieteikumu pamatotību, Administratīvo lietu departaments secināja, ka lietas izskatīšana saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 214.panta pirmo daļu ir iespējama bez pieteicēja klātbūtnes un Borisa K. piedalīšanās tiesas sēdē nav nepieciešama.

Motīvu daļa

[8] Likuma "Par tiesu varu" 1.panta otrā daļa noteic, ka tiesu varu īsteno atbilstoši tiesiskuma principam. Tas nozīmē, ka tiesa darbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros un savas pilnvaras tā var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.

Administratīvās tiesas kompetence jeb tas, kādas lietas izskatāmas administratīvā procesa kārtībā, izriet no Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punkta, 103.panta pirmās daļas un 184.panta. Administratīvās tiesas kontrolei ir pakļautas izpildvaras

darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām starp valsti un privātpersonu, un šādas kontroles ietvaros tiesa pārbauda iestādes izdota administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskumu, noskaidro privātpersonas publiski tiesiskos pienākumus vai tiesības, izskata no publisko tiesību līguma izrietošos strīdus.

Savukārt, ja pieteikumā administratīvajai tiesai persona ir izteikusi tādu prasījumu, kas nav pakļauts izskatīšanai administratīvajai tiesai administratīvā procesa kārtībā, tad atbilstoši Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktam tiesai (tiesnesim) ir pienākums šādu pieteikumu atteikties pieņemt. Pretējā gadījumā tiesa pārkāptu savas kompetences robežas.

[9] Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa pareizi konstatējusi, ka pieteikumā minētais prasījums ir vērstis nevis uz konkrētām publiski tiesiskām attiecībām starp valsti un personu, bet gan uz tiesību normu, kurām piemīt abstrakta un vispārīga regulējuma raksturs, grozījumiem. Līdz ar to, atsaucoties uz Administratīvā procesa likuma 2.panta 2.punktu un 184.pantu, apgabaltiesa ir arī pamatoti atzinusi, ka šāds prasījums nav pakļauts izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā.

Tiesību normās noteiktais regulējums vienmēr skar arī kādu individuāli noteiktu personu, taču tiesību normas ir paredzētas vairākkārtējai piemērošanai un tās attiecas uz nenoteiktu personu loku. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa pareizi atzinusi, ka personas tiesības prasīt tiesiskā regulējuma maiņu administratīvā procesa kārtībā nerada tas apstāklis, ka kāds tiesiskais regulējums skar šo personu.

[10] Ievērojot, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav nepieciešams vērtēt pārējos blakus sūdzībā minētos argumentus, kas attiecas uz lietas izskatīšanu pēc būtības.

Tādējādi Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas lēmums ir tiesisks, bet blakus sūdzība ir nepamatota.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.jūnija lēmumu negrozītu, bet Borisa K. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pašvaldības rīcības tiesiskā daba, konkursa kārtībā atlasot un pieņemot darbā pirmsskolas izglītības iestādes vadītāju

1. Pašvaldībām normatīvajos aktos noteiktā publiskā funkcija gādāt par iedzīvotāju izglītību nenozīmē, ka pašvaldības mācību iestādē personas pieņemšana darbā, atbrīvošana no darba u.tml. darbības, kas saistītas ar darba tiesiskajām attiecībām, tiek veiktas publisko tiesību jomā (likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 4.punkts, Vispārējās izglītības likuma 11.panta trešajā daļā).

2. Ņemot vērā, ka likumdevējs paredzējis, ka vispārējās izglītības iestādes vadītāju pieņem darbā un atbrīvo no darba attiecīgās izglītības iestādes dibinātājs, atzīstams, ka pašvaldība, konkursa kārtībā atlasot un pieņemot darbā pirmsskolas izglītības iestādes vadītāju, veic darbības, kas vērstas uz darba tiesisko attiecību nodibināšanu. Pašvaldība šādos gadījumos darbojas kā ikviens cits darba devējs un tādējādi rīkojas privāto tiesību jomā (Vispārējās izglītības likuma 11.panta trešajā daļā).

3. Viena no administratīvā akta un faktiskās rīcības pamatpazīmēm ir publisko tiesību joma. Tādējādi kontrole pār pašvaldības rīcību un lēmumiem pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja atlasē nav veicama administratīvā procesa kārtībā (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants).

2006.gada 22.augustā

Lieta Nr. SKA-451

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	D.Mita,

piedaloties Ārijas B. pārstāvim J.Cejmalniekam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Ārijas B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 22.jūnija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par atteikumu pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 30.janvārī Olaines pilsētas dome pieņēmusi konkursa nolikumu uz Olaines pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes "Zīle" vadītāja amatu. Ar Olaines pilsētas domes 2006.gada 30.janvāra rīkojumu Nr.10 izveidota konkursa komisija piecu tās

locekļu sastāvā. Iesniegumus par piedalīšanos konkursā iesniegušas arī Ārija B. un Aina N.

2006.gada 2.martā plkst. 16.00 konkursa komisija nolēma ieteikt Olaines pilsētas domei iecelt L.K. par Olaines pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes "Zīle" vadītāju. 2006.gada 10.martā Ārijai B. un 2006.gada 13.martā un atkārtoti 30.martā Ainai N. nosūtītas vēstules, kurās paziņots, ka priekšroka konkursā dota citam kandidātam.

2006.gada 11.aprīlī Ārija B. un Aina N. vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu, kurā lūdza atzīt par spēkā neesošu Olaines pilsētas domes konkursa komisijas 2006.gada 2.marta lēmumu par L.K. ieteikšanu Olaines pilsētas domei vakantajai amata vietai.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 18.aprīļa lēmumu pieteikumu atteikts pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 191.panta pirmās daļas 1.punktu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[3] Par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 18.aprīļa lēmumu Ārija B. un Aina N. iesniegušas blakus sūdzību.

[4] Ar Administratīvās apgabaltiesas 22.jūnija lēmumu atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 18.aprīļa lēmums, ar kuru atteikts pieņemt Ārijas B. un Ainas N. pieteikumu, bet Ārijas B. un Ainas N. blakus sūdzība noraidīta. Lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Pirmās instances tiesas tiesnese ir pareizi atzinusi, ka faktiskajos lietas apstākļos Olaines pilsētas dome, tostarp konkursa komisija, nav rīkojusies publisko tiesību jomā.

[4.2] Apgabaltiesas ieskatā lietā nav nozīmes tam apstāklim, ka konkursu pašvaldības mācību iestādes vadītāja amatam organizējusi atvasināta publiska persona – Olaines pilsētas pašvaldība. Nav strīda par to, ka konkrētais amats nav ierēdņa amats un ka darba attiecības mācību iestādes "Zīle" vadītājam tiek nodibinātas, noslēdzot darba līgumu.

[4.3] Likumdevējs pašvaldības pirmsskolas mācību iestādes vadītāja amatam nav noteicis obligātu ierēdņa statusa nepieciešamību, kā arī nav noteicis tā iecelšanas amatā obligātu procesuālo kārtību. Šajā gadījumā nav piemērojamas Valsts civildienesta likuma normas amata kandidātu atlasei. Tādējādi Olaines pilsētas dome, rīkojot konkursu uz konkrēto amatu, pati ir noteikusi kandidātu atlases kārtību un kritērijus, lai izlemtu, ar kuru pretendentu nodibināmas darba tiesiskās attiecības, proti, noslēdzams darba līgums.

[4.4] No likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 4.punkta neizriet, ka personas pieņemšana darbā, atbrīvošana no darba pašvaldības mācību iestādē u.tml. darbības, kas vērstas uz darba tiesiskajām attiecībām, tiek veiktas publisko tiesību jomā.

Konkrētajā gadījumā Olaines pilsētas dome ir rīkojusies privāto tiesību sfērā, konkursa kārtībā izvēloties personu, ar kuru noslēgt darba līgumu, tas ir, veikusi darbību, kas vērsta uz darba tiesisko attiecību nodibināšanu. Citiem vārdiem, faktiskajos apstākļos Olaines pilsētas dome rīkojas kā ikviens cits darba devējs – juridiska persona, konkursa kārtībā izvēloties kandidātu darba attiecību nodibināšanai uz konkrētu amatu.

[4.5] Latvijas Republikas Satversmes 106.pantā noteikts, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Minētā tiesību norma neparedz personas subjektīvās tiesības ieņemt konkrētu amatu, bet ar to ir noteiktas tiesības pretendēt uz amatu un piedalīties objektīviem kritērijiem atbilstošā konkursā. Tādējādi tiesai būtu pienākums pārbaudīt, vai amata kandidātu atlasē ir ievērotas tiesību normas.

Konkrētajā gadījumā publiskajās tiesībās nav noteikti obligāti priekšnoteikumi konkrētās iestādes vadītāja izvēlē, tādējādi administratīvajā procesā nav pārbaudāma iestādes rīcības (lēmuma) atbilstība publisko tiesību normām.

[4.6] Šādos apstākļos ir atzīstams, ka Olaines pilsētas dome konkrētajā gadījumā nav rīkojusies publisko tiesību jomā – ne izdodot administratīvo aktu, ne veicot faktisko rīcību.

Ņemot vērā minēto, atbilstoši APL 103.panta pirmajai daļai kontrole par šāda lēmuma tiesiskumu vai iestādes rīcību nav veicama administratīvā procesa kārtībā. Tādējādi pirmās instances tiesas tiesnese pamatoti atbilstoši APL 191.panta pirmās daļas 1.punktam atteikusi pieņemt pieteikumu, jo lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

[4.7] Attiecībā uz pieteicēju argumentu par to, ka tiesas vērtējums par civiltiesisku strīdu, piemērojot attieksmes kritērijus, ir nevietā, jo konkrētajā gadījumā civiltiesiskās attiecības uz konkursa priekšmetu vēl nav nodibinājušās, apgabaltiesa norāda turpmāk minēto.

Pat ja būtu pamats atzīt, ka konkrētajā gadījumā iestāde darbojusies publisko tiesību jomā, APL paredz tiesības pārsūdzēt tiesā tikai administratīvo aktu tā galīgajā noformējumā. Tas ir, konkrētajā gadījumā pieteicējas vēlējās administratīvajā procesā pārbaudīt konkursa komisijas nolēmumu, ar kuru ieteikts Olaines pilsētas domei iecelt amatā vienu no amata kandidātiem. Ja konkrētajos tiesiskajos apstākļos amatā ieceltu ierēdni vai iestādei īpaši pakļautu personu ar iestādes rīkojumu, nevis noslēgtu privāta rakstura darba līgumu, tas būtu atzīstams par administratīvo aktu tā

galīgajā noformējumā, kas būtu pārsūdzams tiesā. Tātad arī administratīvajā procesā šāda rakstura nolēmums (konkursa komisijas ieteikums darba devējam) nebūtu pārsūdzams kā patstāvīgs pieteikuma priekšmets, bet gan būtu vērtējams kā starplēmums galīgā administratīvā akta tiesiskuma vērtējuma ietvaros.

Pieteicējas pamatoti norādījušas, ka šāds prasījums nav prasījuma priekšmets arī civilprocesā, jo konkrētajā gadījumā civiltiesiskās attiecības uz konkursa priekšmetu vēl nav nodibinājušās. Pieteicējām tikai pēc minēto apstākļu iestāšanās radies tiesības vērsties tiesā civilprocesuālā kārtībā. Līdz ar to secināms, ka pieteicējām netiek liegta pieeja tiesai savu aizskarto interešu aizsardzībai, bet pieteicējām jāievēro lietas privāttiesiskais raksturs un likumam atbilstoša kārtība prasības pieteikuma iesniegšanai tiesā.

[5] Par minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu Ārija B. iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot apgabaltiesas lēmumu atcelt un ar savu lēmumu izlemt jautājumu pēc būtības. Blakus sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nevēlas vērtēt iestādes faktisko rīcību.

[5.2] Radot priekšrocības vienai no pretendentiem, konkursa komisijas locekļi nav ievērojuši atšķirīgās attieksmes aizlieguma normas.

[5.3] Pieteikumā jau bija norādīts, ka Olaines pilsētas domes konkursa komisijas locekļi pretēji labas ticības principiem bija nolieguši publikotā konkursa nolikuma normas par vadītājas amatu uz Olaines pirmsskolas izglītības iestādi "Zīle".

[5.4] Tiesa nevietā norāda uz attieksmes kritērijiem civiltiesiskajā strīdā, jo konkrētajā gadījumā civiltiesiskās attiecības uz konkursa priekšmetu vēl nav nodibinājušās.

[6] Uz tiesas sēdi nebija ieradusies Aina N. Ņemot vērā, ka viņai bija paziņots par tiesas sēdes laiku un vietu likumā noteiktajā kārtībā, turklāt Administratīvās apgabaltiesas lēmumu viņa nav pārsūdzējusi, Administratīvo lietu departaments atzina par iespējamu izskatīt blakus sūdzību bez Ainas N. klātbūtnes.

Tiesas sēdē Ārijas B. pārstāvis uzturēja blakus sūdzību un paskaidroja, ka lēmums jau bija pieņemts, vēl pirms bija uzklauti citi konkursa pretendenti, un tas konkursu padarījis par farsu.

Motīvu daļa

[7] APL 103.panta pirmā daļa nosaka administratīvā procesa tiesā būtību, proti, tā ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana un no publisko tiesību līguma izrietošo strīdu izskatīšana.

Šā likuma 184.pantā, citastarp, noteikts, ka pieteikumu tiesā var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību, iestādes faktisko rīcību (...).

APL 1.panta trešā daļa noteic, ka administratīvais akts ir uz āru vērstš tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju. Administratīvais akts ir arī lēmums par iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas tiesiskā statusa nodibināšanu, maiņu, izbeigšanu un šīs personas disciplināro sodīšanu, kā arī cits lēmums, ja tas būtiski ierobežo iestādes darbinieka vai iestādei īpaši pakļautas personas cilvēktiesības. Iestādes lēmums vai cita veida darbība privāto tiesību jomā (...) nav administratīvais akts.

APL 89.panta pirmā daļa noteic, ka faktiskā rīcība ir iestādes darbība publisko tiesību jomā jebkurā citādā veidā, nevis izdodot administratīvo aktu, ja privātpersonai uz šo darbību ir tiesības vai tai šīs darbības rezultātā ir radies vai var rasties tiesību vai tiesisko interešu aizskārumš.

Atbilstoši APL 191.panta pirmās daļas 1.punktam tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[8] Lai izlemtu jautājumu par Ārijas B. un Ainās N. pieteikuma pieņemšanu, nepieciešams noskaidrot, vai pārsūdzētais lēmums, ar kuru nolemts ieteikt citu pretendentu Olaines pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes "Zīle" vadītāja amatam, ir atzīstams par administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Ņemot vērā, ka gan administratīvā akta, gan faktiskās rīcības neatņemama sastāvdaļa atbilstoši iepriekš citētajām APL normām ir **publisko tiesību joma**, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, konkrētajā gadījumā nepieciešams noskaidrot, vai lietā konstatējama iestādes rīcība publisko tiesību jomā.

[9] Izglītības likuma 23.panta otrā daļa noteic, ka pašvaldību izglītības iestādes dibina, reorganizē un likvidē pašvaldības, saskaņojot ar Izglītības un zinātnes ministriju vai attiecīgās nozares ministriju un Izglītības un zinātnes ministriju.

Minētā likuma 30.panta ceturtā daļa noteic, ka par izglītības iestādes vadītāju ir tiesīga strādāt persona, kurai ir attiecīga izglītība un nepieciešamā profesionālā kvalifikācija (...).

Savukārt Vispārējās izglītības likuma 11.panta trešajā daļā noteikts, ka vispārējās izglītības iestādes vadītāju pieņem darbā un atbrīvo no darba attiecīgās izglītības iestādes dibinātājs. Konkrētajā gadījumā pirmsskolas izglītības iestādes "Zīle" dibinātāja ir Olaines pilsētas pašvaldība.

Apgabaltiesa konstatējusi, ka lietā nav strīda par to, ka konkrētais pirmsskolas izglītības iestādes "Zīle" vadītāja amats nav ierēdņa amats un ka darba attiecības mācību iestādes "Zīle" vadītājam tiek nodibinātas, noslēdzot darba līgumu.

[10] Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka likumdevējs pašvaldības pirmsskolas mācību iestādes vadītāja amatam nav noteicis obligātu ierēdņa statusa nepieciešamību, jo pastarpinātajā valsts pārvaldē likumdevējs civil dienestu nav paredzējis, kā arī nav noteicis tā iecelšanas amatā obligātu procesuālo kārtību. Minētais nozīmē, ka šajā gadījumā nav piemērojamas Valsts civil dienesta likuma normas amata kandidātu atlasei. Tādējādi Olaines pilsētas dome, rīkojot konkursu uz konkrēto amatu, ir pati noteikusi kandidātu atlases kārtību un kritērijus, lai izlemtu, ar kuru pretendentu nodibināmas darba tiesiskās attiecības, proti, noslēdzams darba līgums.

[11] Administratīvā apgabaltiesa pamatoti norādījusi, ka likuma "Par pašvaldībām" 15.pantā ir uzskaitītas pašvaldības autonomās funkcijas, kad pašvaldība darbojas publisko tiesību jomā, tostarp 4.punktā: "gādāt par iedzīvotāju izglītību (iedzīvotājiem noteikto tiesību nodrošināšana pamatzglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā; pirmsskolas un skolas vecuma bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs; organizatoriska un finansiāla palīdzība ārpusskolas mācību un audzināšanas iestādēm un izglītības atbalsta iestādēm u.c.)." Administratīvo lietu departaments uzskata par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka no minētās normas neizriet, ka pašvaldības mācību iestādē personas pieņemšana darbā, atbrīvošana no darba u.tml. darbības, kas saistītas uz darba tiesiskajām attiecībām, tiek veiktas publisko tiesību jomā.

[12] Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka konkrētajā gadījumā Olaines pilsētas dome nav rīkojusies publisko tiesību jomā, bet gan privāto tiesību jomā, konkursa kārtībā izvēloties personu, ar kuru noslēgt darba līgumu, tas ir, veikusi darbību, kas vērsta uz darba tiesisko attiecību nodibināšanu. Proti, Olaines pilsētas dome konkrētajā gadījumā rīkojusies kā ikviens cits darba devējs.

Ievērojot iepriekš izklāstītos argumentus, ka konkrētajā gadījumā nav konstatējama Olaines pilsētas domes darbība publisko tiesību jomā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tādējādi pārsūdzētais lēmums nevar tikt uzskatīts par administratīvo aktu. Tādējādi atbilstoši APL 103.panta pirmajai daļai kontrole par Olaines pilsētas domes konkursa komisijas 2006.gada 2.marta lēmumu nav veicama administratīvā procesa kārtībā.

[13] Vienlaikus Administratīvo lietu departaments norāda, ka pieteicējam netiek liegta pieeja tiesai savu aizskarto tiesību vai tiesisko interešu aizsardzībai, likumā noteiktajā kārtībā iesniedzot pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā, apstrīdot pašvaldības domes rīkojumu par citas personas pieņemšanu darbā uz brīvo Olaines pilsētas pirmsskolas izglītības iestādes "Zīle" vadītāja amatu.

[14] Ievērojot iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 22.jūnija lēmumu, bet Ārijas B. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pašvaldības lēmuma piekrist pārņemt valstij piekrītošo bezmantnieka mantu tiesiskā daba; administratīvā akta un faktiskās rīcības pazīmes

1. *Par administratīvo aktu var tikt atzīts vienīgi tāds tiesību akts, kas ir vērsts uz āru. Tiesību akts ir vērsts uz āru, ja tas ietekmē tiesiskās attiecības starp publisko tiesību subjektu un privātpersonu, nevis tikai skar pašu iestādi vai tai padotu iestādi (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).*

2. *Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai. Iestādes lēmums, kas rada tiesiskas, nevis faktiskas sekas (kaut arī uz iekšu vērstas tiesiskas sekas), nevar tikt atzīts par faktisko rīcību (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants).*

3. *Valstij piekrītošā bezmantnieka manta var tikt nodota pašvaldības īpašumā ar Ministru kabineta lēmumu. Tādējādi pašvaldības domes lēmums piekrist pārņemt valstij piekrītošo bezmantnieka mantu saista tikai pašu pašvaldību un ar to saistītie uzdevumi pašvaldības struktūrvienībām pārņemt konkrēto nekustamo īpašumu savā bilanci, veikt nepieciešamos pasākumus īpašuma ierakstīšanai zemesgrāmatā u.tml. nerada tiesiskas sekas ārpus pašvaldības. Līdz ar to šāds pašvaldības lēmums atzīstams par iekšēju lēmumu un tas nav administratīvais akts (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).*

2006.gada 22.augustā

Lieta Nr. SKA-452

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatoe	J.Briede
senatore	D.Mita,

piedaloties pieteicējas dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Zinātne" pārstāvim E.Jansonam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Zinātne" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.jūnija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 20.aprīļa lēmums par atteikšanos pieņemt dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Zinātne" pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmumu Nr.966 "Par dzīvokļa īpašuma Nr.(..) Rīgā, Raunas ielā (..), pārņemšanu Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā" nolemts:

[1.1] piekrist pārņemt bez atlīdzības Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā Latvijas valstij piekrītošo bezmantnieka mantu – dzīvokļa īpašumu Nr.(..) tam atbilstošās kopīpašuma domājamās daļas daudzdzīvokļu dzīvojamajā mājā Rīgā, Raunas ielā (..), kas atrodas dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības (turpmāk – DzīKS) "Zinātne" pārvaldīšanā;

[1.2] Rīgas domes Īpašuma departamentam: pēc attiecīga Ministru kabineta rīkojuma par bezmantnieka mantas nodošanu Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā izdošanas pārņemt bezmantnieka mantu, uzņemot to departamenta bilancē; risināt jautājumu par pārņemtās bezmantnieka mantas nodošanu apsaimniekošanā vai pārvaldīšanā; attiecīgo dzīvokļa īpašumu un tam atbilstošo kopīpašuma domājamo daļu reģistrēt Rīgas pilsētas Zemesgrāmatu nodaļā uz Rīgas pilsētas pašvaldības vārda;

[1.3] lēmumu iesniegt valsts aģentūrā "Mājokļu aģentūra" attiecīga Ministru kabineta rīkojuma projekta sagatavošanai;

[1.4] Rīgas domes Īpašuma departaments ir atbildīgs par lēmuma izpildi.

[2] 2006.gada 13.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts DzīKS "Zinātne" pieteikums par minētā Rīgas domes lēmuma atcelšanu, kā pamatargumentu minot faktu, ka DzīKS "Zinātne" ir mantojuma atstājējas kreditore un ka Rīgas dome savā lēmumā nav norādījusi, ka segs parādu.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 20.aprīļa lēmumu DzīKS "Zinātne" pieteikumu atteikts pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa 191.panta pirmās daļas 1.punktu, jo lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.jūnija lēmumu atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 20.aprīļa lēmums. Administratīvās apgabaltiesas lēmums pamatots ar tālāk izklāstītajiem argumentiem.

[3.1] Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmums Nr.966 nav administratīvais akts, jo tas nav vērsts uz āru Administratīvā procesa likuma 1.panta trešās daļas izpratnē. Minētajā Rīgas domes lēmumā nav norādes uz dzīvokļa īpašuma Rīgā, Raunas ielā (..) pašreizējo īpašnieku vai īpašuma tiesību pāreju. Lēmumā dotie uzdevumi skar Rīgas domes Īpašuma departamenta pienākumus. Tādējādi lēmumam nav ietekmes ārpus Rīgas pilsētas pašvaldības.

[3.2] Ar jēdzienu "valsts" Civillikuma 416.pantā saprotama gan Latvijas Republika kā sākotnējā publisko tiesību juridiskā persona,

gan arī Rīgas pilsētas pašvaldība kā atvasināta publiska persona, caur kuru Latvijas Republika īsteno savas valsts pārvaldes funkcijas. Tādējādi arī gadījumā, ja Ministru kabinets pieņems lēmumu par dzīvokļa īpašuma Rīgā, Raunas ielā (..) nodošanu Rīgas pilsētas pašvaldības īpašumā, šāds lēmums pats par sevi neietekmēs pieteicējas kā mantojuma atstājēja kreditoru tiesības. Civillikuma 416.pantā noteiktās tiesības pieteicēja var īstenot civiltiesiskā kārtībā, vēršoties ar prasījumu pie mantnieka. Līdz ar to Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmums Nr.966 nav atzīstams par administratīvo aktu tāpēc vien, ka, kā norādījusi pieteicēja, tas ietekmēot pieteicējas kā kreditoru tiesības.

[4] Pieteicēja iesniegusi blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.jūnija lēmumu. Blakus sūdzībā izteikti tālāk norādītie argumenti.

[4.1] Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmums Nr.966 ir vērsts uz āru, jo: 1) uzliek pienākumu reģistrēt īpašuma tiesības Rīgas pilsētas Zemesgrāmatu nodaļā, kas nav Rīgas domes struktūrvienība; 2) uzliek pienākumu iesniegt apskatāmo Rīgas domes lēmumu valsts aģentūrā "Mājokļu aģentūra" Ministru kabineta rīkojuma projekta sagatavošanai.

[4.2] Ja minētais Rīgas domes lēmums nav administratīvais akts, tad ir pamats atzīt to par faktisko rīcību, jo no tā izrietošās tiesiskās attiecības ir publiski tiesiskas. Līdz ar to, analizējot kopsakarā Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmo daļu, 91.panta piekto daļu, 184.panta pirmās daļas 2.punktu un 145.panta otrās daļas 2.punktu, pieteikums ir skatāms administratīvā procesa kārtībā.

[5] Tiesas sēdē DzīKS "Zinātne" pārstāvis uzturēja blakus sūdzību.

Motīvu daļa

[6] Administratīvā procesa likuma 184.pantā noteikts, ka pieteikumu tiesai var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību; par iestādes faktisko rīcību; par publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu; par publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību. Ja pieteikums nav iesniegts par kādu no minētajiem pieteikuma priekšmetiem, tad lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Izskatot pieteicējas blakus sūdzību, Administratīvo lietu departaments izvērtē, vai Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmums Nr.966 ir administratīvais akts vai faktiskā rīcība un līdz ar to, vai pieteikums ir skatāms administratīvā procesa kārtībā.

[7] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 1.panta trešo daļu administratīvais akts ir uz āru vērsts tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju.

Līdz ar to par administratīvo aktu var tikt atzīts vienīgi tāds tiesību akts, kas ir vērsts uz āru. Tiesību akts ir vērsts uz āru, ja tas ietekmē tiesiskās attiecības starp publisko tiesību subjektu un privātpersonu, nevis tikai skar pašu iestādi, tai padotu institūciju vai īpaši pakļautu personu.

[8] Kā redzams no Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmuma Nr.966 (*sk. šā lēmuma 1.punktu*), tas nerada tiesiskas sekas ārpus Rīgas pilsētas pašvaldības. Rīgas domes lēmuma 1.punktā (*atreferēts šā lēmuma 1.1.apakšpunktā*) izteiktā piekrišana pārņemt bezmantinieka mantu saista tikai pašu Rīgas pilsētas pašvaldību. Savukārt lēmuma 2.–4.punktā (*atreferēts šā lēmuma 1.2.–1.4.apakšpunktā*) dotie uzdevumi saista tikai Rīgas pilsētas pašvaldības struktūrvienību.

Pieteicēja nepamatoti norādījusi, ka Rīgas domes lēmums ir uz āru vērsts, jo uzdod Rīgas domes īpašuma departamentam reģistrēt īpašuma tiesības Rīgas pilsētas Zemesgrāmatu nodaļā, kas nav Rīgas domes struktūrvienība, kā arī, ka tas saistīts ar Rīgas domes lēmuma iesniegšanu valsts aģentūrā "Mājokļu aģentūra" Ministru kabineta rīkojuma projekta sagatavošanai. Pienākums iesniegt lēmumu Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļā un valsts aģentūrā "Mājokļu aģentūra" ir uzlikts Rīgas pilsētas pašvaldības institucionālajā sistēmā ietilpstošajam Rīgas domes īpašuma departamentam. Rīgas domes lēmums neuzliek nekādu pienākumu un nepiešķir nekādas tiesības Rīgas pilsētas zemesgrāmatu nodaļai un valsts aģentūrai "Mājokļu aģentūra". Tāpat tas neuzliek pienākumu Ministru kabinetam sagatavot rīkojuma projektu. Lēmumam ir tikai citu lēmumu un darbību sagatavojošs raksturs.

Līdz ar to Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmums Nr.966 nav administratīvais akts.

[9] Kaut gan Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmums Nr.966 nav administratīvais akts, tas tomēr rada tiesiskas, nevis faktiskas sekas, jo nodibina tiesiskas attiecības Rīgas pilsētas pašvaldības ietvaros, paužot Rīgas domes kā pašvaldības orgāna gribu pārņemt bezmantinieka mantu un uzliekot pienākumus tās struktūrvienībai – Rīgas domes īpašuma departamentam.

Administratīvā procesa likuma 89.panta pirmā daļa noteic, ka iestādes faktiskā rīcība ir iestādes darbība publisko tiesību jomā jebkurā citādā veidā, nevis izdodot administratīvo aktu, ja

privātpersonai uz šo darbību ir tiesības vai tai šīs darbības rezultātā ir radies vai var rasties tiesību vai tiesisko interešu aizskārums.

Kā Administratīvo lietu departaments jau iepriekš norādījis, no minētās tiesību normas izriet, ka iestādes faktiskai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 24.janvāra lēmuma Nr.SKA-110 8.punkts*).

Tā kā apskatāmais Rīgas domes lēmums kā tiesību akts rada tiesiskas, nevis faktiskas sekas, tas nevar tikt atzīts par faktisko rīcību.

Līdz ar to Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmums Nr.966 nav faktiskā rīcība.

[10] Ņemot vērā iepriekš konstatēto, ka Rīgas domes 2006.gada 14.marta lēmums Nr.966 nav ne administratīvais akts, ne faktiskā rīcība, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Līdz ar to Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu, ar kuru, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu, atteikts pieņemt DzīKS "Zinātne" pieteikumu. Tādējādi Administratīvās apgabaltiesas lēmums ir pamatots un atstājams negrozīts.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.jūnija lēmumu, bet dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Zinātne" blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Cietuma administrācijas rīcības tiesiskā daba saistībā ar ieslodzīto uzturu

1. Nosakot, vai kāda iestādes darbība ir uzskatāma par faktisko rīcību, ir jāpiemēro tādi paši apsvērumi kā vērtējot, vai iestādes pieņemtais lēmums ir administratīvais akts. Proti, faktiskā rīcība atbilst tām pašām pazīmēm, kam administratīvais akts, vienīgi faktiskā rīcība, atšķirībā no administratīvā akta, ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants).

2. Ievērojot, ka ieslodzītās personas ir uzskatāmas par īpaši pakļautām personām, tad vērtējot, vai konkrētā rīcība, kas saistīta ar ieslodzītās personas turēšanas apstākļiem, uzskatāma par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē, nepieciešams izvērtēt, vai ar šo rīcību būtiski tiek ierobežotas ieslodzītās personas cilvēktiesības (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants).

3. Jautājums par ieslodzīto personu uzturu var tikt saistīts ar cilvēktiesību ierobežojumu. Tomēr cietuma administrācijas rīcība, aizstājot citus olbaltumvielas saturošos produktus ar piena pulveri un neizsniedzot piena pulveri pulvera veidā, acīmredzami nevar sasniegt tādu aizskāruma robežu, lai varētu runāt par būtisku cilvēktiesību aizskārumu. Savukārt strīds, kas saistīts ar iestādes rīcību, kura būtiski neaizskar ieslodzītās personas cilvēktiesības, nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, bet risināms tikai valsts pārvaldes iestāžu ietvaros (Latvijas Republikas Satversmes 111.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants).

2006.gada 29.augustā

Lieta Nr. SKA-498

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senators	N.Salienieks

atklātā tiesas sēdē izskatīja Kaspara Z. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 10.jūlija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 25.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Kaspara Z., kurš kā ieslodzītais atrodas Matīsa cietumā, pieteikums, kurā lūgts:

1) atzīt par prettiesisku Matīsa cietuma administrācijas faktisko rīcību – 60 g sausā piena pievienošanu rīta un vakara putrām;

2) noteikt sausā piena dienas normas izsniegšanu pulvera veidā vai ar savstarpēji aizstājamiem pārtikas produktiem, kā tas tika veikts līdz 2006.gada 22.februārim;

3) atlīdzināt mantiskos zaudējumus, kas pieteicējam nodarīti ar iestādes faktisko rīcību.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 28.aprīļa lēmumu pieteikumu atteikts pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 191.panta pirmās daļas 1.punktu. Tiesnese norādījusi, ka pieteikums nav skatāms administratīvā procesa kārtībā, jo visas darbības, kas izriet no notiesātās personas turēšanas ieslodzījumā, ir kriminālprocesuālas darbības.

[3] Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību, ar 2006.gada 10.jūlija lēmumu atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 28.aprīļa lēmumu.

Administratīvās apgabaltiesas lēmumā norādīts tālāk minētais.

[3.1] Nosakot, vai kāda iestādes darbība ir uzskatāma par faktisko rīcību APL 89.panta izpratnē, ir jāpiemēro tādi paši apsvērumi kā vērtējot, vai iestādes pieņemts lēmums ir administratīvs akts. Tā kā ieslodzītās personas ir uzskatāmas par īpaši pakļautām personām, tad, ņemot vērā APL 1.panta trešās daļas otro teikumu, nepieciešams izvērtēt, vai ar konkrēto rīcību būtiski tiek ierobežotas pieteicēja kā iestādei īpaši pakļautās personas cilvēktiesības, jo pretējā gadījumā pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[3.2] Ar spēkā stājušos tiesas spriedumu notiesātajai personai var tikt atņemta vai ierobežota brīvība. Tomēr brīvības atņemšanas soda izpildes laikā valstij jānodrošina notiesātajam pārējās cilvēktiesības. Vērtējot, vai ir tikušas ierobežotas ieslodzītās personas tiesības pret necilvēcīgu izturēšanos, tiesai jāvērtē visu apstākļu kopums, kas šādu ierobežojumu var radīt.

[3.3] Veselības aizsardzība Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 111.panta izpratnē ir saistīta, cita starpā, ar uzturu. Ministru kabineta 2002.gada 9.aprīļa noteikumu Nr.155 "Noteikumi par notiesāto uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām" 1.pielikumā noteiktas notiesāto dienas uztura normas, savukārt 2.pielikumā – dienas uztura normas savstarpēji aizstājamiem pārtikas produktiem. Ne jebkura neatbilstība minēto noteikumu (to pielikumu) normām novestu pie būtiska cilvēktiesību

ierobežojuma. 60 gramu sausā piena pievienošana ēdienam, kā pretstats piena dienas normas izsniegšanai pulvera veidā vai ar savstarpēji aizstājamiem pārtikas produktiem, nevar būtiski ierobežot pieteicēja cilvēktiesības. Tādējādi Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Matīsa cietuma administrācijas amatpersonu minētā rīcība nevar tikt uzskatīta par iestādes faktisko rīcību, kas būtu skatāma administratīvā procesa kārtībā.

[3.4] Līdz ar to arī pieteikums daļā par morālā kaitējuma atlīdzinājumu nav skatāms administratīvā procesa kārtībā, jo nav konstatēta iestādes faktiskā rīcība, ar kuru pieteicējam būtu nodarīts morālais kaitējums. APL 92.pants paredz tikai tāda kaitējuma atlīdzību, kas nodarīts ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

[3.5] Pirmās instances tiesas tiesneses lēmumā norādītais arguments, ka pieteicējs pārsūdzējis kriminālprocesuālu darbību, nav pamatots. Tomēr šāda motivācija konkrētajā lietā nav novedusi pie nepareiza rezultāta, un pirmās instances tiesneses lēmums būtībā ir pareizs.

[4] Pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 10.jūlija lēmumu.

Blakus sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[4.1] Apgabaltiesa, izskatot pieteicēja blakus sūdzību, pārkāpusi APL 302.panta pirmajā un otrajā daļā noteiktās lietas izskatīšanas robežas apelācijas instancē, jo norādījusi jaunu motivāciju, kas nebija izvirzīta rajona tiesas tiesnese lēmumā. Tiesa nedrīkstēja atstāt spēkā lēmumu, ko pati atzinusi par nepareizi motivētu.

[4.2] Matīsa cietuma administrācijas rīcība būtiski aizskar pieteicēja cilvēktiesības, jo nepietiekams uzturs ilgā laika posmā (8 gadus) būtiski kaitē pieteicēja veselībai.

[4.2.1] Ieslodzījuma vietai ar dienas uzturu jānodrošina pieteicējam viņa organisma uzturēšanai nepieciešamās olbaltumvielas. Tā kā pieteicējs ir 194 centimetrus garš un sver 90 kilogramus, viņam dienā būtu jāsaņem vismaz 100 grami olbaltumvielu.

[4.2.2] Apmēram 20 grami olbaltumvielu ir sausajā pienā. Citu olbaltumvielu avotu Matīsa cietuma ēdienā faktiski nav, jo pieteicējs nelieto gaļas mērci un ceptu zivi – šie ēdieni viņam izraisa veselības traucējumus. Tādējādi pieteicējs olbaltumvielas var saņemt vienīgi no sausā piena. Līdz ar to, nenodrošinot sauso pienu tiesību normās noteiktā daudzumā un lietojamā veidā, tiek pārkāptas pieteicēja cilvēktiesības. Sausā piena pievienošana putrām, kuras satur naftas produktu margarīnu, nav uzskatāma par tā nodrošināšanu pieteicējam lietojamā veidā.

[5] Pieteicējam par tiesas sēdi ir paziņots. Administratīvo lietu departamentā saņemts pieteicēja lūgums konvojēt viņu uz tiesas sēdi. Administratīvo lietu departaments noraida minēto pieteicēja lūgumu, jo

atzīst, ka procesuāla jautājuma izskatīšanai pieteicēja klātbūtne tiesas sēdē nav nepieciešama. Administratīvo lietu departaments arī nekonstatē Administratīvā procesa likuma 268. vai 269.pantā norādītos apstākļus, kas būtu pamats atlikt lietas izskatīšanu, un atzīst, ka blakus sūdzību var izskatīt bez pieteicēja klātbūtnes.

Motīvu daļa

[6] Nepamatots ir Kaspars Z. blakus sūdzībā minētais arguments, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi lietas izskatīšanas robežas. Apgabaltiesa izskatīja tikai Kaspars Z. pieteikuma atbilstību APL normām, neizejot ārpus prasījumiem, kurus Kaspars Z. norādījis pieteikumā. Tā kā gan rajona tiesas lēmums, gan apgabaltiesas lēmums ir pamatots ar argumentu, ka attiecīgā cietuma administrācijas rīcība nevar tikt uzskatīta par faktisko rīcību, kas būtu skatāma administratīvā procesa kārtībā, pamatots ir apgabaltiesas lēmums atstāt spēkā rajona tiesas lēmumu pēc būtības.

[7] Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa pamatoti ir konstatējusi, ka, lai konkrēto rīcību, kas saistīta ar ieslodzītās personas turēšanas apstākļiem, uzskatītu par faktisko rīcību APL izpratnē, nepieciešams izvērtēt, vai ar šo rīcību būtiski tiek ierobežotas ieslodzītās personas cilvēktiesības. Tāpat apgabaltiesa pamatoti konstatējusi, ka jautājums par ieslodzīto personu uzturu var tikt saistīts ar cilvēktiesību ierobežojumu. Tomēr Administratīvo lietu departamenta ieskatā cietuma administrācijas rīcība, aizstājot citus olbaltumvielas saturošos produktus ar piena pulveri un neizsniedzot piena pulveri pulvera veidā, acīmredzami nevar sasniegt tādu aizskāruma robežu, lai varētu runāt par būtisku cilvēktiesību aizskārumu. Savukārt strīds, kas saistīts ar iestādes rīcību, kas būtiski neaizskar ieslodzītās personas cilvēktiesības, nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, bet risināms tikai valsts pārvaldes iestāžu ietvaros.

[8] Ņemot vērā iepriekš teikto, pamatots ir apgabaltiesas lēmums atstāt spēkā administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu, pamatojoties uz to, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 10.jūlija lēmumu, bet Kaspars Z. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Dokuments, kas dod tiesības nojaukt būvi; Būvniecības likuma 31.panta interpretācija; galīgā noregulējuma raksturs – administratīvā akta obligāta pazīme

1. Viena no obligātajām administratīvā akta pazīmēm ir tiesiskās sekas (akts nodibina, groza, konstatē vai izbeidz konkrētas tiesiskās attiecības vai tiesiski saistoši konstatē faktisko situāciju). Tas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Tāpēc administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs.

Lai noskaidrotu, vai pārsūdzētais lēmums ir administratīvais akts, ir jānoskaidro, vai tas ir galīgais lēmums attiecīgajā administratīvajā procesā – proti, vai tas ir vērst uz mērķi, kura dēļ administratīvais process uzsākts (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

2. Gadījumos, kad nekustamā īpašuma īpašnieks vēršas pašvaldībā ar lūgumu atļaut ēkas nojaukšanu, iesniedzēja mērķis ir konkrētās būves nojaukšana. Dokuments, kas apliecina tiesības veikt objekta būvdarbus (tostarp arī nojaukšanu), ir būvatļauja. Līdz ar to pašvaldības domes lēmums atļaut būves nojaukšanu nedod tiesības veikt ēku nojaukšanu, bet vienīgi dod tiesības pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu. Tāpēc šāds lēmums nav atzīstams par galīgo lēmumu, bet gan par starplēmumu (Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

3. Būvniecības likuma 31.pants piemērojams situācijās, kad pašvaldība uzliek pienākumu nojaukt būvi, ja būve ir pilnīgi vai daļēji sagrūvusi vai nonākusi tādā stāvoklī, ka tās lietošana ir bīstama, vai ja būve bojā ainavu. Šāds pašvaldības lēmums ir pārsūdzams.

Savukārt pašvaldības lēmums atļaut ēkas nojaukšanu gadījumos, kad īpašnieks šādu atļauju lūdz, pēc būtības nav izdots saskaņā ar Būvniecības likuma 31.pantu, un tādējādi uz to neattiecas minētās normas nosacījumi par pārsūdzību (arī tad, ja pašvaldība lēmumā devusi kļūdainu atsauci uz šo normu) (Būvniecības likuma 31.pants).

2006.gada 29.augustā

Lieta Nr. SKA-500

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājsenatore	V.Krūmiņa
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicēja Alberta Ž. pārstāvim M.Silinam un atbildētājas Jūrmalas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Jūrmalas pilsētas domes pārstāvei Z.Grīnvaldei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Alberta Ž. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.jūnija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Kopš 2003.gada 7.aprīļa A.S. un Alberts Ž. ir nekustamā īpašuma Meža prospektā (...), Jūrmalā, kopīpašnieki.

2004.gada 6.janvārī A.S. vērsies ar iesniegumu Jūrmalas pilsētas domes ēku un būvju tehniskā stāvokļa novērtēšanas komisijā ar lūgumu atļaut nojaukt dzīvojamo ēku un divas saimniecības ēkas zemes gabalā Meža prospektā (...), Jūrmalā, jo viņš vēlas būvēt jaunu dzīvojamo māju.

Ar Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 18.februāra lēmumu Nr.74 kopīpašniekiem atļauts nojaukt dzīvojamo māju un palīgēku Meža prospektā (...), Jūrmalā. Vienlaikus ar minēto lēmumu kopīpašniekiem uzdots: nodrošināt darba drošības tehnikas noteikumu ievērošanu, veicot ēku nojaukšanu; nodrošināt ēkas komunikāciju atslēgšanu un saskaņot to ar attiecīgajiem pilsētas dienestiem; Jūrmalas pilsētas domes būvvaldes būvinspekcijā saņemt būvatļauju ēku nojaukšanai. Minētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums pamatots ar Būvniecības likuma 31.pantu.

[2] Alberts Ž. iesniedzis Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par minētā Jūrmalas pilsētas domes lēmuma atzīšanu par spēkā neesošu, jo minētais lēmums esot pieņemts bez viņa piekrišanas. Pamatojoties uz Alberta Ž. pieteikumu, ierosināta administratīvā lieta. Kā trešā persona lietā pieaicināts A.S.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 13.aprīļa lēmumu izbeigta tiesvedība lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 282.panta 1.punktu. Tiesa norādījusi, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā, jo pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums nerada tiešas tiesiskās sekas, bet tikai ļauj pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu.

[3] Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi pieteicēja blakus sūdzību, ar 2006.gada 21.jūnija lēmumu atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 13.aprīļa lēmumu.

Administratīvās apgabaltiesas lēmumā norādīts tālāk minētais.

[3.1] Saskaņā ar likuma "Par pašvaldībām" un Būvniecības likuma normām dokuments, kas dotu atļauju nojaukt pārsūdzētajā Jūrmalas pilsētas domes lēmumā norādītās ēkas, ir būvvaldes izsniegta būvatļauja. Tādējādi pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums pats par sevi nerada tiešas tiesiskas sekas nedz pieteicējam, nedz trešajai personai, proti, tas nedod tiesības veikt ēku nojaukšanu. Tas vienīgi ļauj pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu, bet galīgais noregulējums šajā administratīvajā procesā nav veikts. Līdz ar to pārsūdzētais lēmums nav atzīstams par administratīvo aktu un nav pārsūdzams.

[3.2] Konkrētajā gadījumā nav piemērojams Būvniecības likuma 31.pants. Saskaņā ar minēto normu pieņemts lēmums būtu pārsūdzams. Tomēr minētā norma attiecas uz gadījumiem, kad pašvaldība bez īpašnieka iniciatīvas uzliek pienākumu nojaukt ēku.

[3.3] Vienīgi būvatļauja dod tiesības veikt būvdarbus (nojaukšanu). Izdodot būvatļauju, pašvaldība ir pilnībā atbildīga par to, lai uz būvatļaujas pamata veiktie būvdarbi būtu likumīgi. Būvatļaujas likumības pārbaude ietver jebkādu iepriekš pieņemtu procesuālo lēmumu un procesuālo darbību pareizību.

[3.4] Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 18.februāra lēmumā Nr.74 iekļautā norāde par tā pārsūdzēšanas iespēju Administratīvajā rajona tiesā ir kļūdaina, jo lēmums nav atzīstams par administratīvu aktu.

[3.5] Tā kā Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 18.februāra lēmums Nr.74 nav administratīvs akts, tad pieteicēja pieteikums nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā. Līdz ar to Administratīvā rajona tiesa pamatoti izbeigusi tiesvedību lietā.

[4] Pieteicējs iesniedzis blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.jūnija lēmumu.

Blakus sūdzībā norādīts tālāk minētais.

[4.1] Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 18.februāra lēmumā Nr.74 kopīpašniekiem ir noteiktas tiesības nojaukt būves, kā arī ir noteikti pienākumi, piemēram, saņemt būvatļauju. Līdz ar to tam ir tiesiskas sekas. Tādējādi minētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums ir pārsūdzams tiesā kā administratīvais akts.

[4.2] Tiesa nav pieprasījusi no Jūrmalas pilsētas domes tās darbību regulējošos normatīvos aktus, lai pārliecinātos par tās lēmuma pieņemšanas procedūras ievērošanu. Savukārt Jūrmalas pilsētas domes pārstāvja paskaidrojumi nav konsekvēti.

[4.3] Tiesa nav ņemusi vērā APL 2.pantā noteikto likuma pamatmērķi pakļaut tiesu varas kontrolei konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp valsti un privātpersonu.

[4.4] Gan Jūrmalas pilsētas domes ēku un būvju tehniskā stāvokļa novērtēšanas komisijas lēmums par atļauju nojaukt būvi, gan Jūrmalas pilsētas domes lēmums par atļaujas izsniegšanu ēku un būvju nojaukšanai ir nepieciešami, lai varētu veikt ēkas nojaukšanu. Ja minētie lēmumi nebūtu administratīvie akti, to pieņemšanai nebūtu nozīmes. Jūrmalas pilsētas dome pamatoti norāda, ka tie ir pārsūdzami.

[5] Tiesas sēdē pieteicējs uzturēja blakus sūdzību. Pieteicējs papildus norādīja, ka pārsūdzētajā Jūrmalas domes lēmumā ietvertie pienākumi nodrošināt darba drošības tehnikas noteikumu ievērošanu, veicot ēku nojaukšanu, un nodrošināt ēkas komunikāciju atslēgšanu un saskaņot to ar attiecīgajiem pilsētas dienestiem jebkurā gadījumā ir uzskatāmi par galīgiem lēmumiem, nevis starplēmumiem.

Motīvu daļa

[6] Pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 18.februāra lēmums Nr.74 pamatots ar Būvniecības likuma 31.pantu.

Saskaņā ar Būvniecības likuma 31.panta pirmo daļu, ja būve ir pilnīgi vai daļēji sagruvusi vai nonākusi tādā stāvoklī, ka tās lietošana ir bīstama vai tā bojā ainavu, īpašniekam saskaņā ar attiecīgās pašvaldības lēmumu tā jāsaved kārtībā vai jānojauc atbilstoši Civillikuma 1084.panta noteikumiem. Saskaņā ar Būvniecības likuma 31.panta otro daļu šādu pašvaldības lēmumu var pārsūdzēt tiesā viena mēneša laikā no tā paziņošanas dienas.

Tādējādi Administratīvo lietu departamenta ieskatā vispirms jāapsver, vai Jūrmalas pilsētas domes lēmums nav pārsūdzams saskaņā ar Būvniecības likuma 31.panta otro daļu.

[7] Saskaņā ar Civillikuma 1884.pantu, uz kuru dota atsauce Būvniecības likuma 31.pantā, katram būves īpašniekam, lai aizsargātu sabiedrisko drošību, jātur sava būve tādā stāvoklī, ka no tās nevar rasties kaitējums ne kaimiņiem, ne garāmgājējiem, ne arī tās lietotājiem (panta pirmā daļa). (..) Ja būves īpašnieks vai valdītājs, pretēji attiecīgās varas pieprasījumam, nenovērš draudošās briesmas, tad attiecīgai iestādei, raugoties pēc apstākļiem, būve jāsaved kārtībā vai arī pavisam jānojauc uz īpašnieka rēķinu (panta trešā daļa).

Arī saskaņā ar Būvniecības likuma 31.panta trešo daļu, ja būves īpašnieks līdz noteiktajam laikam nav izpildījis pašvaldības lēmumu, pašvaldība organizē būves savešanu kārtībā vai nojaukšanu. Ar savešanu kārtībā vai nojaukšanu saistītos izdevumus sedz būves īpašnieks.

Tādējādi Būvniecības likuma 31.pants piemērojams situācijās, kad pašvaldība uzliek **pienākumu** nojaukt būvi, jo būve ir pilnīgi vai daļēji sagruvusi vai nonākusi tādā stāvoklī, ka tās lietošana ir bīstama, vai ja būve bojā ainavu.

Konkrētajā gadījumā administratīvais process pašvaldībā uzsāks pēc A.S. iesnieguma, kurš lūdzis atļaut nojaukt ēkas sakarā ar jaunas mājas būvniecību. Arī pārsūdzētajā pašvaldības lēmumā minēts, ka būvi tiek **atļauts** nojaukt, nevis ka būvi būtu uzdots nojaukt sakarā ar kādu no Būvniecības likuma 31.pantā norādītajiem apstākļiem.

Līdz ar to pašvaldība pēc būtības nav piemērojusi Būvniecības likuma 31 pantu. Atsauce uz šo normu Jūrmalas pilsētas domes lēmumā ir formāla, tādēļ nerada tiesiskas sekas. Tajā skaitā, nav pamata uzskatīt, ka Jūrmalas pilsētas domes lēmums minētās kļūdainās atsauces dēļ būtu pārsūdzams.

[8] Pieteicējs uzskata, ka Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 18.februāra lēmums Nr.74 ir administratīvais akts (*sk. šā lēmuma 4.1.apakšpunktu*).

Saskaņā ar APL 1.panta trešo daļu administratīvais akts ir uz āru vērstis tiesību akts, ko iestāde izdod publisko tiesību jomā attiecībā uz individuāli noteiktu personu vai personām, nodibinot, grozot, konstatējot vai izbeidzot konkrētas tiesiskās attiecības vai konstatējot faktisko situāciju.

Kā viena no administratīvā akta pazīmēm minētajā normā norādītas tiesiskās sekas (nodibina, groza, konstatē vai izbeidz konkrētas tiesiskās attiecības vai [tiesiski saistoši] konstatē faktisko situāciju). Tas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Šā iemesla dēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs (*sal., piemēram, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 15.marta lēmuma lietā Nr.SKA-123 11.punktu*). Līdz ar to, lai noskaidrotu, vai pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums ir administratīvais akts, ir jānoskaidro, vai tas ir galīgais lēmums attiecīgajā administratīvajā procesā.

A.S. mērķis, vērstoties Jūrmalas pilsētas pašvaldībā, bija ēku nojaukšana. Līdz ar to par galīgo lēmumu attiecīgajā administratīvajā procesā uzskatāms lēmums, kas dod tiesības (vai liedz) veikt ēku nojaukšanu.

Atbilstoši Būvniecības likuma 1.panta 2.punktam dokuments, kas apliecina tiesības veikt objekta būvdarbus (arī nojaukšanu), ir būvatļauja. Līdz ar to par galīgo lēmumu konkrētajā administratīvajā procesā uzskatāms lēmums par būvatļaujas izsniegšanu. Pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums nedod tiesības veikt ēku nojaukšanu, bet vienīgi dod tiesības pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu.

[9] Pieteicējs norādījis, ka atsevišķi ar pārsūdzēto Jūrmalas pilsētas domes lēmumu uzliktie pienākumi ir galīgi, par kuriem netiks pieņemts cits lēmums. Tādi esot pienākumi nodrošināt darba drošības tehnikas noteikumu ievērošanu, veicot ēku nojaukšanu, un nodrošināt ēkas komunikāciju atslēgšanu un saskaņot to ar attiecīgajiem pilsētas dienestiem. Tādējādi pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums vismaz daļā esot atzīstams par administratīvo aktu.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā pieteicēja minētajiem pienākumiem nav nekādas patstāvīgas nozīmes, jo tie ir tieši saistīti ar būves nojaukšanu. Savukārt būves nojaukšana ir tiesiski iespējama tikai pēc būvatļaujas saņemšanas.

[10] Ņemot vērā šā lēmuma 8. un 9.punktā norādīto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums nav galīgais lēmums attiecīgajā administratīvajā procesā. Līdz ar to tas nav administratīvais akts, bet starplēmums, kas nav pārsūdzams atsevišķi no attiecīgā administratīvā procesa galīgā lēmuma (lēmuma par būvatļaujas izsniegšanu), jo nerada tādas tiesiskas sekas, kuru dēļ būtu nepieciešams pieļaut tā atsevišķu pārsūdzību.

No lietas materiāliem redzams, ka A.S. ir izdota būvatļauja būvdarbiem Meža prospektā (..), Jūrmalā. Tiesā, ievērojot attiecīgus procesuālus noteikumus, tai skaitā par pārsūdzības termiņu, ir pārsūdzams lēmums par būvatļaujas izsniegšanu kā galīgais lēmums (administratīvais akts) attiecīgajā administratīvajā procesā. Izvērtējot tā tiesiskumu, ir pārbaudāmi arī tā izdošanas procesā pieņemtie starplēmumi, tostarp Jūrmalas pilsētas domes 2004.gada 18.februāra lēmums Nr.74.

[11] APL 184.pantā noteikts, ka pieteikumu tiesai var iesniegt par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību; par iestādes faktisko rīcību; par publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu; par publisko tiesību līguma atbilstību tiesību normām, tā spēkā esamību vai izpildes pareizību. Ja pieteikums nav iesniegts par kādu no minētajiem pieteikuma priekšmetiem, tad lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Administratīvo lietu departaments šā lēmuma 10.punktā konstatējis, ka pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums nav administratīvais akts. Nav strīda, ka pārsūdzētais Jūrmalas pilsētas domes lēmums nav faktiskā rīcība vai publisko tiesību līgums, nav arī pamata uzskatīt, ka pieteikums būtu iesniegts par publiski tiesisku attiecību konstatēšanu. Līdz ar to lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

Saskaņā ar APL 282.panta. 1.punktu tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Ņemot vērā konstatēto, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas lēmumu, ar kuru, pamatojoties uz APL 282.panta 1.punktu, lietā izbeigta tiesvedība.

Līdz ar to Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.jūnija lēmums atstājams negrozīts.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 21.jūnija lēmumu, bet Alberta Ž. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punkta interpretācija un piemērošana

1. Pamats vērsties tiesā ar Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punktā paredzēto pieteikumu ir, ja konstatējami šādi priekšnoteikumi:

- 1) no ārējā normatīvā akta tieši (ex lege) izriet kādas tiesiskās attiecības;*
- 2) tiesiskās attiecības ir publiski tiesiskas;*
- 3) tiesiskās attiecības ir konkrētas;*
- 4) ir neskaidrība par tiesisko attiecību esamību vai nav skaidrs to saturs;*
- 5) attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību.*

Obligāts papildu priekšnoteikums, tāpat kā pārējo pieteikumu gadījumos, ir pieteicēja subjektīvo tiesību esamība (Administratīvā procesa likuma 31.pants un 184.panta 3.punkts).

2. Publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikumu var iesniegt arī gadījumos, kad nepieciešams noskaidrot, vai kāda tiesību norma rada vai nerada personai tiesības vai pienākumus, kā arī, vai tiesību norma konkrētajos apstākļos ir vai nav piemērojama. Lai nepieļautu, ka konstatēšanas pieteikums kļūst par pieteikumu par uzziņas sniegšanu par tiesisko situāciju, ja nav pietiekami konkrēta un nopietna iemesla, tas ir, lai tiesas nepārvērstu par uzziņas sniedzējām vai tiesību konsultantēm, konstatēšanas pieteikumam izvirzāmi nopietnāki kritēriji tiesību konkretizācijas un subjektīvo tiesību noteikšanai (Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punkts un 98.pants).

3. Publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikuma priekšmets var būt tikai pietiekami neskaidru un pietiekami konkretizētu (reālu) tiesisko attiecību esamība vai neesamība (faktisko un tiesisko apstākļu "sabiezīnājums" – vāc. Verdichtung). Turklāt atbildei uz neskaidro tiesību jautājumu par tiesiskajām attiecībām jāietekmē būtiska attiecīgā tiesisko attiecību dalībnieka dzīves (darbības) joma (Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punkts un Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas).

4. Pieteicējam jābūt pietiekami pamatotai tiesiskai interesei konstatēt no ārējā normatīvā akta tieši izrietošas konkrētas publiski tiesiskās attiecības vai to saturu. Šai interesei ir jābūt ar tiesisko kārtību aizsargātai interesei, turklāt tai jābūt tik intensīvai (acīmredzamai), ka tās aizsardzība tiesas ceļā ir pamatota. Ja pieteicējs attiecīgās

tiesības var aizstāvēt bez šāda pieteikuma, tiesa var šāda satura tiesību aizsardzības interesi neatzīt (Administratīvā procesa likuma 31.pants un 184.panta 3.punkts).

2006.gada 14.novembrī

Lieta Nr. SKA-588

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas valsts AS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" pārstāvjiem I.Azandai un L.Liepam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja valsts AS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 18.septembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts AS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā izteikts prasījums konstatēt, ka pieteicēja neatbilst Publisko iepirkumu likuma 1.panta 10.punkta "a" apakšpunktā ietvertajam pasūtītāja definīcijas elementam un līdz ar to nav uzskatāma par pasūtītāju Publisko iepirkumu likuma izpratnē.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.jūnija lēmumu atteikts pieņemt pieteikumu.

[3] izskatījusi pieteicējas blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 18.septembra lēmumu atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.jūnija lēmumu.

Apgabaltiesas lēmums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 184.panta 3.punktu pieteikumu var iesniegt par no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu, ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar šā panta 1. un 2.punktā minēto pieteikumu (par administratīvo aktu vai faktisko rīcību).

[3.2] Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2005.gada 12.aprīļa lēmuma lietā Nr.SKA-152 8.punktā norādījis: lai tiesā vērstos ar APL 184.panta 3.punktā paredzēto pieteikumu, jāpastāv šādiem priekšnoteikumiem:

- 1) no ārējā normatīvā akta tieši izriet kādas tiesiskās attiecības,
- 2) šīs attiecības ir publiski tiesiskas,
- 3) šīs attiecības ir konkrētas,
- 4) ir neskaidrības par šo tiesisko attiecību pastāvēšanu vai nav skaidrs to saturs,

5) attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Savukārt par papildu priekšnoteikumu, kas izriet no APL 31.panta otrās daļas, uzskatāms tas, ka personai jāpastāv subjektīvām tiesībām vai subjektīvai interesei.

[3.3] Viens no APL 184.panta 3.punktā paredzētā pieteikuma pieļaujamības kritērijiem ir no ārējā normatīvā akta tieši izrietošo publiski (administratīvi) tiesisko attiecību pastāvēšana. Atsevišķos gadījumos administratīvi tiesiskās attiecības var rasties tieši (automātiski) no tiesību normas, kas ietverta kādā ārējā normatīvajā aktā, nevis pārvaldei veicot kādu papildu darbību.

[3.4] No Publisko iepirkumu likuma privāto tiesību juridiskai personai, kas atbilst pasūtītāja definīcijai, izriet virkne pienākumu. Taču, lai pieteicēja vērstos tiesā ar APL 184.panta 3.punktā paredzēto pieteikumu, ir nepieciešama no Publisko iepirkumu likuma izrietošo publiski tiesisko attiecību konkretizācija. Šīs konkretizācijas izskatāmajā gadījumā iztrūkst, jo pieteicēja nenorāda uz konkrētu strīdu par pieteicējas atbilstību vai neatbilstību pasūtītāja statusam. Nav konstatējams pieteicējas subjektīvo tiesību vai subjektīvās intereses aizskārums.

[3.5] Pieteicēja pēc būtības lūgusi nevis konstatēt tiesisko attiecību nepastāvēšanu, bet gan vispārīgi interpretēt konkrētu tiesību normu attiecībā uz pieteicējas situāciju. Šāds prasījums līdzinās APL 9.nodaļā ietvertajam uzziņas institūtam, un tas neatbilst APL 184.panta 3.punkta jēgai un mērķim.

[3.6] Konkrētajā gadījumā attiecīgās tiesiskās intereses ir iespējams realizēt ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Šajā gadījumā pastāv pārvaldes iestāde, kas ir kompetenta izšķirt pieteicējas jautājumu pēc būtības, proti, iepirkumu uzraudzības birojs ir tā iestāde, kas pārbauda iepirkuma procedūras atbilstību likuma prasībām.

Kā redzams no lietas materiāliem, pieteicēja ir vērsusies iepirkumu uzraudzības birojā pēc uzziņas par sava statusa atbilstību vai neatbilstību Publisko iepirkumu likumam. Iepirkumu uzraudzības birojs uzziņu sniegt atteicies, norādot, ka pieteicēja ir uzskatāma nevis par privātpersonu, bet gan par iestādi. Atteikums izsniegt uzziņu ir iestādes faktiskā rīcība. Līdz ar to, ja pieteicēja nepiekrīt iestādes argumentētam atteikumam izsniegt uzziņu, pieteicējai ir tiesības vērsties administratīvajā tiesā ar pieteikumu par faktisko rīcību.

[3.7] Līdz ar to pieteikumu atsakāms pieņemt saskaņā ar APL 191.panta pirmās daļas 1.punktu, kas noteic, ka pieteikumu ir atsakāms pieņemt, ja lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā.

[4] Pieteicēja iesniegusi blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu.

Blakus sūdzība pamatota ar tālāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Eksistē konkrētas publiski tiesiskas attiecības. Publisko iepirkumu likums attiecas uz personām, kas atbilst pasūtītāja definīcijai. Minētais likums noteic, ka pasūtītājiem, veicot iepirkumu, ir jāievēro noteiktas procedūras. Līdz ar to, ja pieteicēja atbilst pasūtītāja definīcijai, pastāv konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp pieteicēju kā privāto tiesību juridisko personu un Latvijas Republiku kā publisko tiesību juridisko personu. Tas ir, pieteicējai, lai iepirktu preces vai pakalpojumus, ir jāveic konkrētas Publisko iepirkumu likumā definētas darbības.

[4.2] Augstākas tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments 2005.gada 12.aprīļa lēmumā Nr.SKA-152 norādījis gadījumu, kurā persona varētu iesniegt pieteikumu, pamatojoties uz APL 184.panta 3.punktu. Tas ir, par uzturēšanās atļaujas derīgumu atbilstoši likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 37.panta 1.punktam.

Pieteicējas gadījums ir analogisks šim gadījumam, jo pieteicēja prasa konstatēt, vai konkrētajā gadījumā izpildās Publisko iepirkumu likuma 1.panta 10.punkta "a" apakšpunktā ietvertais pasūtītāja definīcijas elements, ka pasūtītājs ir persona, kas "ir nodibināta vai darbojas, lai nodrošinātu sabiedrības vajadzības, kurām nav komerciāla vai rūpnieciska rakstura". No minētās normas nav iespējams tieši konstatēt, kuras personas atbilst šim elementam.

Ja uzturēšanās atļaujas derīgums ir skatāms atbilstoši APL 184.panta 3.punktam, tad analogiski ir skatāms arī jautājums, vai pieteicēja atbilst pasūtītāja definīcijas elementam. Skatot jautājumu par uzturēšanās atļaujas derīgumu, tiesai būtu jāanalizē, vai iemesli, kuru dēļ persona uzturējusies ārpus Latvijas, ir neatkarīgi no šīs personas. Savukārt, analizējot jautājumu par pieteicējas atbilstību pasūtītāja definīcijas elementam, tiesai būtu jāvērtē, vai pieteicēja nodrošina saimnieciskās vajadzības, kurām nav komerciāla vai rūpnieciska rakstura. Abos gadījumos tiesai būtu jāpiemēro tiesību norma faktiskajiem apstākļiem. Tādējādi pieteicējas prasījums nav pielīdzināms uzziņas pieprasījumam. Pieteicējas subjektīvās tiesības ir aizskartas, jo no atbildes uz pieteicējas prasījumā ietvērto jautājumu atkarīgs, vai pieteicējai jāpiemēro publiskā iepirkuma procedūra, vai arī tā var darboties līdzīgi citiem tirgus dalībniekiem, kas nav pasūtītāji, un līdz ar to ir konkurētspējīgāki.

[4.3] Apgabaltiesa nepamatoti konstatējusi, ka Iepirkumu uzraudzības biroja kompetencē ietilpst izšķirt jautājumu pēc būtības.

Pirmkārt, Publisko iepirkumu likums nedod Iepirkumu uzraudzības birojam tiesības uzlikt personām tiesisko pienākumu pildīt Publisko iepirkumu likuma noteikumus, konstatējot, ka persona ir pasūtītājs.

Otrkārt, pieteicēja, pretēji tiesas apgalvojumam, nav vērsusies Iepirkumu uzraudzības biroja pēc uzziņas par sava statusa atbilstību Publisko iepirkumu likumam. Pieteicēja prasīja uzziņu par valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Radio" un valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Televīzija" statusiem.

Treškārt, apgabaltiesa nepamatoti norādījusi, ka pieteicēja var īstenot savas intereses ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību. Pieprasot uzziņu no Iepirkumu uzraudzības biroja, pieteicēja varētu pārsūdzēt tiesā vienīgi Iepirkumu uzraudzības biroja atteikumu izdot uzziņu, nevis pašu uzziņu pēc būtības, jo uzziņa atbilstoši APL 101.panta ceturtajai daļai nav pārsūdzama tiesā. Nodrošināt savu tiesisko interešu aizsardzību ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību pieteicēja varētu tikai tad, ja likumdevējs būtu piešķīris Iepirkumu uzraudzības birojam kompetenci uzlikt tiesisko pienākumu pildīt Publisko iepirkumu likuma noteikumus, konstatējot personas atbilstību pasūtītāja definīcijai. Tā kā Iepirkumu uzraudzības birojam nav šādas kompetences, pieteicēja nevar aizstāvēt savas tiesiskās intereses ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

[5] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvji uzturēja blakus sūdzību.

Motīvu daļa

[6] Atbilstoši APL 184.panta 3.punktam pieteikumu administratīvajā tiesā var iesniegt par no ārējā normatīvā akta tieši izrietošu konkrētu publiski tiesisko attiecību pastāvēšanu, nepastāvēšanu vai to saturu, ja attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar šā panta 1. un 2.punktā minēto pieteikumu. Atbilstoši APL 256.pantam tiesa šāda pieteikuma gadījumā taisa spriedumu, kurā noteikts, ka konkrētas publiski tiesiskās attiecības pastāv vai nepastāv vai tiek konstatēts noteikts to saturs.

Atbilstoši Administratīvo lietu departamenta iepriekš, 2005.gada 12.aprīļa lēmuma Nr.SKA-152 8.punktā norādītajam, uz ko atsaukusies arī apgabaltiesa, lai tiesā vērstos ar 184.panta 3.punktā paredzēto pieteikumu (turpmāk – konstatēšanas pieteikums), jāpastāv šādiem priekšnoteikumiem:

1) no ārējā normatīvā akta tieši (*ex lege*) izriet kādas tiesiskās attiecības;

2) šīs attiecības ir publiski tiesiskas;

3) šīs attiecības ir konkrētas;

4) ir neskaidrība par šo tiesisko attiecību pastāvēšanu vai nav skaidrs to saturs;

5) attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Papildu priekšnoteikums, kas izriet no Administratīvā procesa likuma 31.panta otrās daļas, tāpat kā pārējo pieteikumu gadījumos, ir, ka personai jāpastāv subjektīvajām tiesībām vai subjektīvajai interesei.

[7] Principā konstatēšanas pieteikumu var iesniegt arī gadījumos, kad nepieciešams noskaidrot, vai kāda tiesību norma rada vai nerada personai tiesības vai pienākumus, kā arī vai tiesību norma konkrētajos apstākļos ir vai nav piemērojama. Tomēr, lai nepieļautu, ka konstatēšanas pieteikums kļūst par pieteikumu par uzziņas sniegšanu par tiesisko situāciju, nepastāvot pietiekoši konkrētam un nopietnam iemeslam, tas ir, lai tiesas netiktu padarītas vienkārši par uzziņas sniedzējiem vai tiesību konsultantiem, konstatēšanas pieteikumam izvirzāmi nopietnāki kritēriji tiesību konkretizācijas un subjektīvo tiesību noteikšanai (*sal.: Wolf H.A., Decker A. Studienkommentar VwGO, VwVfG. – München: Verlag C.H.Beck, 2005, S.87*).

Konstatēšanas pieteikuma priekšmets var būt tikai par tādu tiesisko attiecību, kas ir pietiekoši neskaidras un pietiekoši konkretizētas, pastāvēšanu vai nepastāvēšanu. Neskaidrajām attiecībām jābūt koncentrētām noteiktā formā. Vācijas tiesību teorijā šādā gadījumā runā par faktisko un tiesisko apstākļu "sabiezīnājumu". Turklāt atbildei uz neskaidro tiesību jautājumu par tiesiskajām attiecībām jāietekmē būtiska attiecīgā tiesisko attiecību dalībnieka dzīves (darbības) joma.

Citiem vārdiem, pieteicējam jābūt pietiekoši pamatotai tiesiskai interesei konstatēt no ārējā normatīvā akta tieši izrietošas konkrētas publiski tiesiskās attiecības vai to saturu. Šai interesei ir jābūt ar tiesisko kārtību aizsargātai interesei, tā nevar būt pretēja tiesību sistēmai. Attiecīgā interese var būt arī saimnieciska, personiska, kulturāla vai ideāla, ja vien pieteicējam tā piemīt pietiekošā mērā un ja to tiesību sistēma aizsargā. Tomēr tā nav jebkura interese, tai jābūt tik intensīvai, ka tās aizsardzība tiesas ceļā ir pamatota. Ja pieteicējs attiecīgās tiesības var aizstāvēt bez šāda pieteikuma, tiesa var noraidīt šāda satura tiesību aizsardzības interesi (*sal.: Wolf H.A., Decker A. Studienkommentar VwGO, VwVfG. – München: Verlag C.H.Beck, 2005, S.84–90; Würtenberger T. Verwaltungsprozeßrecht. – München: Verlag C.H.Beck, 1998, S.176–182*).

[8] Ņemot vērā iepriekš teikto, Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa pareizi secinājusi, ka konkrētajā gadījumā iztrūkst tiesisko un faktisko apstākļu konkretizācijas ("sabiezīnājuma"),

kā arī nav konstatējams pieteicējas subjektīvo tiesību vai subjektīvās intereses aizskārumš (*sk. šā sprieduma 3.4.apakšpunktu*). Pieteicēja nav norādījusi uz tiesisko attiecību neskaidrību konkrētā situācijā, tāpat nav pietiekoši pamatojusi savu tiesisko interesi panākt tiesisko attiecību konstatēšanu tiesas ceļā.

[9] Tā kā nepastāv iepriekš minētie apstākļi konstatēšanas pieteikuma pieņemšanai, Administratīvo lietu departamenta ieskatā nav būtiski blakus sūdzībā minētie argumenti, kas attiecas uz uzziņas izsniegšanu. Atbilde uz tiem nevar ietekmēt lēmumu pēc būtības. Tādēļ procesuālās ekonomijas dēļ Administratīvo lietu departaments šos argumentus šajā lēmumā neanalizē.

[10] Pamatojoties uz iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka pārsūdzētais apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots, bet AS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 18.septembra lēmumu, valsts AS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

11. Nolēmumi par atteikšanos pieņemt pieteikumu vai tiesvedības izbeigšanu, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav šādu tiesību

Subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumu par adreses maiņu (piešķiršanu)

1. Pēc vispārējiem noteikumiem tiesā var vērsties persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir vai var tikt aizskartas. Vienlaikus likums paredz izņēmumu no šī vispārējā principa, nosakot, ka tiesā var vērsties arī persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses nav aizskartas, tomēr tikai tad, ja tas ir atrunāts normatīvajā aktā.

Tādējādi, lai konstatētu, vai personai, kura vērsas ar pieteikumu tiesā, ir atzīstams pieteicēja statuss, nepieciešams izvērtēt, vai ar pārsūdzēto lēmumu (rīcību) ir vai var tikt aizskartas pieteicējiem ar tiesību normu piešķirtās tiesības vai tiesiskās intereses vai arī likumā ir noteiktas tiesības pārsūdzēt attiecīgu lēmumu, arī neesot personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumam (Administratīvā procesa likuma 31.pants).

2. No tiesību normām, kas paredz adresācijas objektus, izriet, ka lēmums par adreses maiņu (piešķiršanu) tieši attiecas uz personu, kuras īpašumam adrese tiek piešķirta. Līdz ar to lēmums par adreses maiņu (piešķiršanu) neietekmē un nevar ietekmēt citu personu, kas nav adresācijas objekta īpašnieki, tiesības un tiesiskās intereses (Ministru kabineta 2002.gada 27.augusta noteikumu Nr.384 "Adresācijas noteikumi" 3.3., 3.4. un 3.5.apakšpunkts).

3. Adrese ir hierarhiski sakārtotu nosaukumu un numuru – adreses elementu – kopa, kas nodrošina adresācijas objekta atrašanās vietas noteikšanu valstī un ko reģistrē Valsts adrešu reģistrā. No minētā izriet, ka adreses piešķiršanas mērķis ir adresācijas objekta uzskaites nodrošināšana un atrašanās vietas noteikšana. Līdz ar to nav pamata apgalvojumam, ka adreses piešķiršana namīpašumam pati par sevi var radīt namīpašniekiem kādas citas tiesības, kā, piemēram, tiesības pretendēt uz pieteicējiem piederošu zemi (Ministru kabineta 2002.gada 27.augusta noteikumu Nr.384 "Adresācijas noteikumi" 2.punkts).

2006.gada 21.februārī

Lieta Nr. SKA-144

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	I.Skultāne
senatore	G.Višņakova,

piedaloties pieteicējai Lindai L., viņas pārstāvim A.Lācim, pieteicēja Artūra L. pārstāvei I.Lācei un atbildētājas Ķeguma novada pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Ķeguma novada domes pilnvarotajai pārstāvei S.Biljinskai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Lindas L. un Artūra L. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 15.decembra lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 29.augusta lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā, kas ierosināta sakarā ar Lindas L., Artūra L. un Annas Z. pieteikumu par Ķeguma novada domes 2004.gada 3.novembra lēmuma Nr.25 atcelšanu, pienākuma uzlikšanu Ķeguma novada domei dzēst piešķirto adresi (..) no domes, Valsts zemes dienesta un Zemesgrāmatu nodaļas datu bāzes, kā arī morālā kaitējuma atlīdzināšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ķeguma novada dome 2004.gada 3.novembrī pieņēma lēmumu Nr.25 mainīt adresi namīpašumam (..) ar kadastra numuru (..), kas atrodas uz Lindai L. un Artūram L. piederošā nekustamā īpašuma ar kadastra numuru (..), piešķirot tam adresi (..), Rembates pagasts, Ķeguma novads, Ogres rajons. Lēmums pamatots ar likuma "Par pašvaldībām" 12.pantu un 21.panta pirmās daļas 27.punktu, likuma "Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu" 20.panta otro daļu un Ministru kabineta 2002.gada 27.augusta noteikumu Nr.384 "Adresācijas noteikumi" (turpmāk – Adresācijas noteikumi) 5., 23. un 24.punktu.

[2] Artūrs L., Linda L. un Anna Z. 2004.gada 3.decembrī vērsās Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot atcelt Ķeguma novada domes 2004.gada 3.novembra lēmumu Nr.25, uzlikt pienākumu Ķeguma novada domei dzēst adresi (..) no domes, Valsts zemes dienesta un Zemesgrāmatu nodaļas datu bāzes, kā arī atlīdzināt morālo kaitējumu.

Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 29.augusta lēmumu izbeidza lietā tiesvedību, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu.

[3] Par Administratīvās rajona tiesas lēmumu blakus sūdzību iesniedza Linda L. un Artūrs L. Anna Z. blakus sūdzību neiesniedza.

Izskatījusi sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 15.decembra lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 29.augusta lēmumu, bet blakus sūdzību noraidīja. Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem motīviem.

[3.1] Tiesa konstatēja, ka Ķeguma novada dome 2004.gada 3.novembra lēmumā Nr.25, konstatējot, ka novada administratīvajā teritorijā ir divi nekustamie īpašumi ar vienādiem nosaukumiem, nolēma vienam no šiem īpašumiem mainīt tā nosaukumu, jo vienā administratīvajā teritorijā adrese nedrīkst atkārtoties.

[3.2] Lēmums par S.R. un P.B. piederošā namīpašuma adreses maiņu neskar Lindas L. un Artūra L. kā zemes īpašnieku tiesības un tiesiskās intereses. Līdz ar to Linda L. un Artūrs L. šajā lietā nav pieteicēji Administratīvā procesa likuma 31.panta izpratnē.

[3.3] Strīds nav tikai par adreses maiņu, kas ir pārsūdzētā lēmuma priekšmets. Tas attiecas uz Lindas L. un Artūra L. iebildumiem par S.R. un P.B. namīpašuma tiesiskumu vispār.

Pieteicējiem kā zemes īpašniekiem savas pretenzijas pret S.R. un P.B. piederošo namīpašumu jārisina atbilstoši patiesajam strīda priekšmetam.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 15.decembra lēmumu Linda L. un Artūrs L. iesniedza blakus sūdzību.

[4.1] Pieteicēji norāda, ka Adresācijas noteikumu 32.2.apakšpunkts noteic, ka adresi piešķir, maina vai likvidē. Tātad tiesību normas neparedz adreses piešķiršanu, to mainīt. Adrese (..) namīpašumam ar kadastra numuru (..) nav piešķirta. Minēto apstiprina Ķeguma novada domes 2004.gada 7.oktobra izziņa Nr.L-161/1-18.2 un Tieslietu ministrijas 2005.gada 30.augusta atbilde Nr.1-12/55.

[4.2] Ķeguma novada dome neievēroja Adresācijas noteikumu 26.punktu, kas noteic, ka iestādes var izmantot tikai tiesību normās paredzētajā kārtībā piešķirtās un valsts adrešu reģistrā reģistrētās adreses.

[4.3] Ķeguma novada dome, pieņemot apstrīdēto lēmumu, nepamatoti atsaucās uz Adresācijas noteikumu 5.punktu, kas noteic, ka administratīvajā teritorijā adrese nedrīkst atkārtoties. Konkrētajā gadījumā šī norma nebija jāpiemēro, jo namīpašumam ar kadastra numuru (..) adrese (..) nebija piešķirta, tātad adreses neatkārtojās.

[4.4] Ķeguma novada dome pārkāpa Administratīvā procesa likuma 2.panta 3.punktu, jo nenodrošināja tiesību normu tiesisku un precīzu piemērošanu. Pieteicēju ieskatā tas izpaudās tādējādi, ka dome namīpašumu atzina par adresācijas objektu.

[4.4.1] Adresācijas noteikumu 3.4.apakšpunkts noteic, ka adresācijas objekts ir dzīvošanai paredzēta ēka. Būvniecības likuma 17.pants noteic, ka būvi drīkst izmantot atbilstoši projektētajām funkcijām un vienīgi pēc tās pieņemšanas ekspluatācijā. Konkrētajā

gadījumā namīpašums nav pieņemts ekspluatācijā, turklāt tas nav paredzēts dzīvošanai, jo tam nav projekta dokumentācijas. Savukārt ekspluatācijā nepieņemta būve nav dzīvošanai paredzēta ēka. Līdz ar to namīpašums nav adresācijas objekts.

[4.4.2] Nav pamats piemērot arī Adresācijas noteikumu 3.3.apakšpunktu, jo namīpašumam nav piešķirts apbūvei paredzēts zemes gabals.

[4.5] Pieteicēju ieskatā namīpašums ir prettiesisks. Ar adreses piešķiršanu namīpašumam tiek atļauts izmantot (..) zemi. Pieteicēju ieskatā tas ir prettiesisks mēģinājums legalizēt nelikumīgo namīpašumu. Ņemot vērā, ka namīpašums atrodas uz pieteicēju zemes, tiek skartas viņu tiesiskās intereses.

[4.6] Pieteicēju ieskatā Ķeguma novada dome pārkāpa Administratīvā procesa likuma 5.pantu.

[4.7] Apgabaltiesas secinājums, ka strīds pēc būtības ir plašāks un dziļāks par šo vienu jautājumu, nedod tiesības tiesai neskatīt šo jautājumu atsevišķi.

[5] Tiesas sēdē pieteicēju pārstāvji blakus sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem motīviem, norādot, ka adrese piešķirta nelikumīgam namīpašumam. Namīpašums, kas atrodas uz pieteicēju zemes, nav nodots ekspluatācijā. Mājai adrese (..) nav piešķirta. Pieteicēju pārstāvji paskaidroja, ka pieteicēju subjektīvās tiesības un tiesiskās intereses tiek aizskartas, jo adrese tiek mainīta viņu nekustamajam īpašumam, kā arī tādējādi, ka līdz adrešu maiņai tika izmantota viņu adrese (..). Pieteicēju pārstāvju ieskatā, piešķirot namīpašumam adresi (..), tā īpašniekiem būs tiesības pretendēt uz zemi, uz kuras namīpašums uzcelts.

Atbildētājas pārstāve blakus sūdzību neatzina, paskaidrojot, ka pieteicēju nekustamā īpašuma adrese (..) saglabājās, adrese mainīta citam pieteicējiem nepiederošam namīpašumam pēc tā īpašnieku iesnieguma.

Motīvu daļa

[6] Administratīvā procesa likuma 31.panta otrā daļa noteic, ka pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir vai var tikt aizskartas.

No minētās tiesību normas izriet priekšnoteikums, kam jāpastāv, lai personai būtu tiesības vērsties tiesā, pārsūdzot administratīvo aktu vai iestādes faktisko rīcību. Proti, pēc vispārējiem noteikumiem tiesā var vērties persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir vai var tikt aizskartas. Vienlaikus minētā norma paredz izņēmumu no šī vispārējā principa, nosakot, ka tiesā var vērsties arī persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses nav aizskartas, tomēr tikai tad, ja tas ir atrunāts normatīvajā aktā.

Tādējādi, lai konstatētu, vai pieteicēji ir personas, kurām ir tiesības pārsūdzēt tiesā Ķeguma novada domes 2004.gada 3.novembra lēmumu, nepieciešams izvērtēt, vai ar pārsūdzēto lēmumu ir vai var tikt aizskartas pieteicējiem ar tiesību normu piešķirtās tiesības vai tiesiskās intereses vai arī likumā ir noteiktas tiesības pārsūdzēt lēmumu par adreses piešķiršanu (maiņu), neesot personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumam.

[7] Adresācijas sistēmu regulē likums "Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu" un Adresācijas noteikumi. Minētie normatīvie akti neparedz, ka, pārsūdzot lēmumu par adreses piešķiršanu vai maiņu, tiesā varētu vērsties persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses nav aizskartas. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst, ka jāvērtē tikai jautājums par to, vai ar pārsūdzēto administratīvo aktu tika vai varēja tikt aizskartas pieteicēju subjektīvās tiesības vai tiesiskās intereses.

[8] Kā izriet no pieteikuma un blakus sūdzības, par savu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumu pieteicēji uzskata Ķeguma novada domes lēmumu mainīt (piešķirt) S.R. un P.B. piederošā namīpašuma (kadastra numurs (..)) adresi, norādot, ka S.R. un P.B. piederošā namīpašuma esošā adrese ir (..), kas atbilst pieteicēju nekustamā īpašuma adresei.

Tātad pieteicēji uzskata, ka viņiem ir tiesības prasīt, lai Ķeguma novada dome nemaina (nepiešķir) citām personām piederošajam namīpašumam adresi, lēmumā norādot šim namīpašumam nepiešķirtu adresi, kas atbilst pieteicēju nekustamā īpašuma adresei.

Saskaņā ar Adresācijas noteikumu 3.3., 3.4. un 3.5.apakšpunktu adresācijas objekti ir apbūvei paredzēts zemesgabals; dzīvošanai, saimnieciskai, administratīvai vai publiskai darbībai paredzēta ēka vai reāli nodalīta ēkas daļa; telpu grupa, kas paredzēta noteiktam izmantošanas veidam (dzīvošanai, komercdarbībai, kā arī saimnieciskai, administratīvai vai publiskai darbībai, vai mākslinieku darbnīcas ierīkošanai) un ir konstruktīvi norobežota ēkas daļa, kurā ir viena vai vairākas funkcionāli saistītas telpas ar atsevišķu izeju uz ielu vai pagalmu vai caur koplietošanas telpām.

No minētās tiesību normas izriet, ka lēmums par adreses maiņu (piešķiršanu) tieši attiecas uz personu, kuras īpašumam adrese tiek piešķirta. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst, ka lēmums par adreses maiņu (piešķiršanu) neietekmē citu personu, kas nav adresācijas objekta īpašnieki, tiesības un tiesiskās intereses. Turklāt nepastāv cēloņsakarība starp iespējamām izmaiņām pieteicēju tiesiskajā stāvoklī un pārsūdzēto lēmumu.

[9] Likuma "Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu" 20.pants noteic, ka rajonus, pilsētas, novadus, pagastus, novadu pilsētas, novadu pagastus, ciemus, viensētas, ielas, zemesgabalus, ēkas un telpu grupas uzskaita valsts adrešu reģistrā. Adresācijas noteikumu 2.punkts noteic, ka adrese ir hierarhiski sakārtotu nosaukumu un numuru – adreses elementu – kopa, kas nodrošina adresācijas objekta atrašanās vietas noteikšanu valstī un ko reģistrē Valsts adrešu reģistrā.

Administratīvo lietu departamenta ieskatā no minētajām tiesību normām izriet, ka adreses piešķiršanas mērķis ir adresācijas objekta uzskaites nodrošināšana un atrašanās vietas noteikšana. Līdz ar to nav pamatots pieteicēju paustais viedoklis, ka adreses piešķiršana namīpašumam ar kadastra numuru (..) var radīt namīpašniekiem citas tiesības, konkrētajā gadījumā arī tiesības pretendēt uz pieteicējiem piederošu zemi.

[10] Pieteicēju pārstāvji tiesas sēdē pauda viedokli: tā kā tikai pieteicējiem piederošajam nekustamajam īpašumam ir piešķirta adrese (..), tad, iespējams, tieši viņiem piederošajam nekustamajam īpašumam ar pārsūdzēto lēmumu ir mainīts nosaukums.

Kā secina Administratīvo lietu departaments, Ķeguma novada domes 2004.gada 3.novembra lēmuma (sēdes protokola Nr.25 15.paragrāfs) 1.punktā nepārprotami ir norādīts, ka adrese tiek mainīta (piešķirta) namīpašumam ar kadastra numuru (..).

Nekustamā īpašuma kadastra likuma 1.panta 1.punkts noteic, ka kadastra numurs ir nekustamajam īpašumam piešķirta viennozīmīga, neatkārtojama un nemainīga ciparu kombinācija (identifikators). Ievērojot, ka pieteicējiem piederošajam nekustamajam īpašumam kadastra numurs ir (..), nav pamatots pieteicēju tiesas sēdē paustais viedoklis par iespējamo adreses maiņu pieteicējiem piederošajam nekustamajam īpašumam (..).

[11] Administratīvo lietu departamenta ieskatā, apstākļi, ka Ķeguma novada domes lēmumā kā namīpašuma ar kadastra numuru (..) esošais nosaukums tiek minēts nosaukums (..), nerada pieteicējiem nekādas tiesiskas vai faktiskas sekas.

[12] Ievērojot iepriekš secināto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka pamatots ir apgabaltiesas secinājums, ka pieteicējiem nav tiesību iesniegt pieteikumu par Ķeguma novada domes lēmumu, jo Artūra L. un Lindas L. subjektīvās tiesības un tiesiskās intereses ar pārsūdzēto Ķeguma novada domes lēmumu nav aizskartas.

Ievērojot, ka Ķeguma novada domes lēmuma tiesiskums neietekmē pieteicēju subjektīvās tiesības vai tiesiskās intereses, Administratīvo lietu departaments nevērtē pieteicēju blakus sūdzībā minētos argumentus par šā lēmuma tiesiskumu.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 15.decembra lēmums ir atstājams negrozīts, bet Artūra L. un Lindas L. blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 15.decembra lēmumu negrozītu, bet Lindas L. un Artūra L. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt Uzņēmumu reģistra lēmumu izdarīt ierakstu par sanācijas plāna pieņemšanu; par gadījumiem, kad tiesai ir pienākums vērtēt ne tikai administratīvā procesa iestādē pēdējā stadijā pieņemto lēmumu

1. Uzņēmumu reģistra lēmums izdarīt ierakstu par sanācijas plāna pieņemšanu un zvērināta revidenta iecelšanu attiecas uz konkrēto maksātnespējīgo personu un tās kreditoriem. Uzņēmumu reģistra lēmums par sanācijas plāna kā hipotētisku pasākumu kopuma reģistrēšanu nevar skart citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi personai, kuras īpašums ir minēts sanācijas plānā, nav subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumus par sanācijas plāna pieņemšanas reģistrēšanu (likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru", likums "Par uzņēmumu un uzņēmējdarbību maksātnespēju", Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants).

2. Tiesai parasti jāvērtē iestādes procesa pēdējā (apstrīdēšanas) stadijā pieņemtais lēmums. Ja šāds lēmums ietver tikai daļu no tiesisko attiecību analīzes, tiesai jāvērtē arī sākotnējos lēmumus ietvertais pamatojums. Minētais pamatojams ar to, ka visās administratīvā procesa iestādē stadijās pieņemto lēmumu kopums uzskatāms par vienu administratīvo aktu, par noteicošo uzskatot pēdējā institūcijā pieņemto formulējumu (Administratīvā procesa likuma 76.panta trešā daļa un 81.panta piektā daļa).

2006.gada 25.aprīlī

Lieta Nr. SKA-259

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore J.Briede

senatore D.Mīta

senators N.Saleniņš,

piedaloties pieteicējas Gunas E. pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam U.Grūbem un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra pilnvarotajam pārstāvim S.Karelim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Gunas E. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 8.marta lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas lēmums par tiesvedības izbeigšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra (turpmāk – Uzņēmumu reģistrs) valsts notāre ar 2004.gada 15.oktobra lēmumu izdarījusi ierakstu Uzņēmumu reģistra žurnālā par sanācijas plāna pieņemšanu maksātnespējīgās zemnieku saimniecības "Mazsiliņi" lietā. Savukārt Uzņēmumu reģistra valsts notārs ar 2004.gada 8.novembra lēmumu iecēlis zvērinātu revidentu maksātnespējīgās zemnieku saimniecības "Mazsiliņi" lietā. Abi šie lēmumi pieņemti attiecībā uz zemnieku saimniecību "Mazsiliņi". Guna E. šos lēmumus apstrīdējusi.

Izskatījis Gunas E. apstrīdēšanas iesniegumu, Uzņēmumu reģistra galvenais valsts notārs ar 2005.gada 25.maija lēmumu Nr.124 atteicis atcelt abus iepriekš minētos Uzņēmumu reģistra valsts notāru lēmumus.

[2] Guna E. 2005.gada 31.maijā iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūgusi atcelt Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 2005.gada 25.maija lēmumu Nr.124. Pieteicēja tiesai norādījusi, ka vēlas šā lēmuma atcelšanu, jo zemnieku saimniecības "Mazsiliņi" kreditoru sapulcē apstiprinātais sanācijas plāns aizskar viņas subjektīvās tiesības uz īpašumu. Sanācijas plāns pēc pieteicējas domām neatbilst likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 87.panta pirmajai daļai, jo ir pamatots ar pieņēmumu, ka nākotnē tiks attiesāts pieteicējai piederošais nekustamais īpašums.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese pieņēmusi pieteikumu un ierosinājusi administratīvo lietu. Savukārt, izskatījusi šo lietu tiesas sēdē, Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 13.janvāra lēmumu izbeigusi tiesvedību lietā, jo pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu. Tiesa secinājusi, ka pieteicējai nav tiesību pārsūdzēt Uzņēmumu reģistra lēmumus par kreditoru sapulces lēmumu reģistrāciju.

[4] Izskatījusi lietu sakarā ar Gunas E. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 8.marta lēmumu atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas lēmumu. Apgabaltiesa lēmumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[4.1] Tā kā lietā nepastāv strīds par to, ka Guna E. nav maksātnespējīgās zemnieku saimniecības "Mazsiliņi" kreditore, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 76.pantam secināms, ka pamatots ir Administratīvās rajona tiesas secinājums, ka attiecīgie lēmumi neskar Gunas E. tiesiskās intereses, viņa nav arī iepriekš minēto administratīvo aktu adresāte.

[4.2] Atbilstoši likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 6.panta piektās daļas 2.punktam Uzņēmumu reģistram nav kompetences pārbaudīt uzņēmēj sabiedrību iesniegto sanācijas plānu

saturu. Tā kā sanācijas plāns ir tikai hipotētisku pasākumu kopums, tas nedz nodibina, nedz atņem kādam tiesības uz īpašumu, un tas nemaz nevar aizskart kādas personas subjektīvās tiesības, tad nav pamatots pieteicējas arguments, ka Uzņēmumu reģistrs izdevis administratīvos aktus, pamatojoties uz pretlikumīgu sanācijas plānu.

[4.3] Ņemot vērā, ka ar Uzņēmumu reģistra valsts notāres 2004.gada 15.oktobra lēmumu un valsts notāra 2004.gada 15.novembra (acīmredzot domāts 8.novembra lēmums) lēmumu netiek aizskartas Gunas E. tiesības vai tiesiskās intereses, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajai daļai viņai nav tiesību iesniegt pieteikumu par šiem Uzņēmumu reģistra valsts notāru lēmumiem.

[5] Guna E. iesniegusi blakus sūdzību, kurā lūgusi atcelt minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai. Šo lūgumu pamatošanai blakus sūdzības iesniedzēja norādījusi tālāk minētos argumentus.

[5.1] Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka Administratīvā rajona tiesa lietu daļēji izspriedusi pēc būtības, tas ir, pieņemot lēmumu par tiesvedības izbeigšanu, tā vienlaikus atzinusi par prettiesisku Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 2005.gada 25.maija lēmumu. Turklāt apgabaltiesa pretēji Administratīvā procesa likuma 81.panta piektajai daļai nepamatoti ir secinājusi, ka pieteicēja pēc būtības vēlējusies atcelt Uzņēmumu reģistra valsts notāres 2004.gada 15.oktobra lēmumu un valsts notāra 2004.gada 15.novembra lēmumu. Tādējādi apgabaltiesa nepamatoti nav ņēmusi vērā pieteicējas argumentus par Administratīvās rajona tiesas pieļauto Administratīvā procesa likuma 285.panta pirmās daļas pārkāpumu.

[5.2] Apgabaltiesa pretēji Administratīvā procesa likuma 305.pantam lietas materiālus ir izvērtējusi virspusēji un tendenciozi, jo nepamatoti lēmumā norādījusi, ka atbilstoši likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 7.panta pirmajai daļai un šā likuma desmitajai nodaļai tikai kreditoru sapulcei ir tiesības noteikt sanācijas plāna saturu un apstiprināt to, tādējādi apgabaltiesa secinājusi, ka nav pamatots pieteicējas arguments, ka zemesgrāmatā ierakstītais nekustamais īpašums esot pieteicējas īpašums. Līdz ar to tiesa nepamatoti nav arī piemērojusi Civillikuma 927. un 994.pantu.

[5.3] Apgabaltiesa nepamatoti lēmumā izklāstītos motīvus ir balstījusi tikai uz tādiem apsvērumiem, kas attiecas uz Uzņēmumu reģistra valsts notāres 2004.gada 15.oktobra lēmumu un valsts notāra 2004.gada 15.novembra lēmumu, nevis – pārsūdzēto Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 2005.gada 25.maija lēmumu.

[6] Tiesas sēdē Gunas E. pārstāvis uzturēja iesniegto blakus sūdzību, Uzņēmumu reģistra pārstāvis to neatzina.

Tiesas sēdē trešās personas zemnieku saimniecības "Mazsiliņi" pārstāvis nebija ieradies. Ņemot vērā, ka par tiesas sēdes laiku un vietu trešās personas pārstāvim paziņots likumā noteiktajā kārtībā, Administratīvo lietu departaments nolēma lietu izskatīt bez trešās personas pārstāvja klātbūtnes.

Motīvu daļa

[7] Nepamatots ir blakus sūdzības arguments, ka Administratīvā rajona tiesa daļēji ir izspriedusi lietu pēc būtības. Rajona tiesa ir izskatījusi lietu tiesas sēdē, taču nav to izspriedusi pēc būtības, bet izbeigusi tiesvedību lietā. Tiesai šādas tiesības izriet no Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punkta, kas noteic, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu. Pat, ja lieta ir uzsākta skatīt pēc būtības, tiesa var nonākt pie secinājuma, ka persona, kuras pieteikums tiek skatīts, nevar būt pieteicēja. Tādā gadījumā atbilstoši minētajai tiesību normai tiesai tiesvedība lietā ir jāizbeidz.

[8] Pamatota ir blakus sūdzības norāde, ka atbilstoši Administratīvā procesa likuma 81.panta piektajai daļai administratīvais akts iegūst galīgo noformējumu lēmumā par apstrīdēto administratīvo aktu. Atbilstoši Administratīvo lietu departamenta judikatūrai tiesai parasti jāvērtē iestādes procesa pēdējā (apstrīdēšanas) stadijā pieņemtais lēmums. Tas izriet no Administratīvā procesa likuma 76.panta trešās daļas, kas noteic, ka administratīvā akta apstrīdēšana ir sākotnējās administratīvās lietas turpinājums un 81.panta piektās daļas, kas noteic, ka apstrīdētais administratīvais akts iegūst savu galīgo noformējumu tādā veidā, kādā tas noformēts lēmumā par apstrīdēto administratīvo aktu. Gadījumā, ja šis lēmums neietver visu tiesisko attiecību analīzi, bet tikai daļu, tiesai jāvērtē arī sākotnējos lēmumos ietvertais pamatojums. Tomēr visās administratīvā procesa stadijās pieņemto lēmumu kopums uzskatāms par vienu administratīvo aktu, par noteicošo uzskatot pēdējā institūcijā pieņemto formulējumu (sk., piemēram, *Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 21.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-131 10.punktu. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi 2004. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 155.lpp.*).

Uzņēmumu reģistra 2005.gada 25.maija lēmums, par kura atcelšanu ir iesniegts pieteikums, ir atteikums atcelt Uzņēmumu reģistra valsts notāra 2004.gada 15.oktobra un 8.novembra lēmumu. Tā kā attiecīgie valsts notāru lēmumi nesatur būtisku papildu pamatojumu, būtu pietiekoši, ja apgabaltiesa būtu analizējusi tikai Uzņēmumu reģistra 2005.gada 25.maija lēmumu. Tomēr, ņemot vērā, ka 2005.gada 25.maija lēmums tiesiskās attiecības nemaina, bet

atstāj spēkā tās tiesiskās attiecības, kas radītas ar valsts notāru 2004.gada 15.oktobra un 8.novembra lēmumu, apstāklis, ka tiesa ir analizējusi sākotnējos lēmumus, nav ietekmējis apgabaltiesas lēmumu pēc būtības un tādēļ tas nevar būt par pamatu apgabaltiesas lēmuma atcelšanai.

[9] Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa ir atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas lēmumu par tiesvedības izbeigšanu. Savukārt tiesvedība ir izbeigta, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, tas ir, pamatojoties uz to, ka pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tādu tiesību. Tādējādi apgabaltiesai, skatot blakus sūdzību par rajona tiesas lēmumu, bija jāvērtē tikai tie apstākļi un pierādījumi, kas attiecas uz Gunas E. subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu par attiecīgo Uzņēmumu reģistra lēmumu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajai daļai pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Šādas tiesības ir vai nu administratīvā akta adresātam vai personai, kas ir vai var būt par trešo personu.

Sanācijas plāna reģistrācija, kā arī zvērīnāta revidenta iecelšana nav adresēta Gunai E., tādējādi Guna E. nav administratīvā akta adresāte.

Savukārt atbilstoši Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmajai daļai par trešo personu administratīvajā procesā var būt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts var ierobežot. Sanācijas plāna reģistrācija Uzņēmumu reģistrā, pat ja tajā minēts Gunas E. īpašums, nevar ierobežot Gunas E. tiesības vai tiesiskās intereses. Sanācijas plāna reģistrācija attiecībā uz Gunu E. vai viņai piederošo īpašumu nerada nekādas tiesiskās sekas. Tas pats attiecas uz zvērīnāta revidenta iecelšanu. Tādējādi Guna E. nevar būt arī trešā persona.

Tā kā Guna E. nav nedz administratīvā akta adresāte, nedz trešā persona, apgabaltiesa ir pareizi konstatējusi, ka viņai nepiemīt subjektīvās tiesības vērties tiesā. Tādējādi apstāklis, ka Guna E. ir nekustamā īpašuma (...) īpašniece, nav būtisks un apgabaltiesai tas nebija jāvērtē. Turklāt apgabaltiesa nav apstrīdējusi Gunas E. īpašuma tiesības, bet tikai norādījusi, ka šis fakts nerada Gunai E. subjektīvās tiesības vērsties ar pieteikumu tiesā pret Uzņēmumu reģistra lēmumu.

[10] Tā kā Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 2005.gada 25.maija lēmums tiesiskās attiecības nemaina, bet atstāj spēkā tās tiesiskās attiecības, kas radītas ar valsts notāra 2004.gada 15.oktobra un 8.novembra lēmumu (sk. iepriekš 8.punktu), tad argumenti, kas attiecināmi uz šiem lēmumiem, attiecināmi arī uz Uzņēmumu reģistra

galvenā valsts notāra 2005.gada 25.maija lēmumu. Apstāklis, ka apgabaltiesa valsts notāra 8.novembra lēmumu kļūdaini ir norādījusi kā 15.novembra lēmumu, apgabaltiesas lēmuma tiesiskumu neietekmē, jo no tā kopsakarā ir saprotams, par kuru valsts notāra lēmumu ir runa.

[11] Ņemot vērā iepriekš minētos argumentus, apgabaltiesas lēmums ir atstājams negrozīts, bet Gunas E. blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 8.marta lēmumu atstāt negrozītu, bet Gunas E. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par bijušā aizbildņa tiesībām vērsties ar pieteikumu tiesā, lai aizsargātu bērnu tiesības un intereses, pārsūdzot bāriņtiesas lēmumu, ar kuru atjaunotas aprūpes tiesības vecākiem

1. Bez vecāku aizgādības palikušam bērnam ieceļams aizbildnis. Aizbildnības institūta jēga ir atvietot saviem aizbilstamajiem vecākus. Vecāki vai attiecīgajos gadījumos likumīgie aizbildņi ir galvenās personas, kas atbildīgas par bērna audzināšanu un attīstību. Viņu galvenais pienākums ir nodrošināt, lai vislabāk tiktu aizsargātas bērna intereses (Civillikuma 222., 252.pants).

2. Aizbildnības attiecības ir publiski tiesiskas attiecības, kas tiek nodibinātas starp pašvaldību un aizbildni, bāriņtiesai izraugoties personu, kurai uzticēt veikt sabiedrisku pienākumu – atvietot bez vecāku aprūpes palikuša bērna vecākus. Aizbildnim šis sabiedriskais pienākums jāveic bērna vislabākajās interesēs. Brīdī, kad vecākiem tiek atjaunotas aprūpes tiesības, aizbildnis formāli izbeidz pildīt šo pienākumu un publiski tiesiskās attiecības tiek izbeigtas (Civillikuma 245.pants, likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 13.panta otrā daļa un 28.pants).

3. Bijušajam aizbildnim ir atzīstamas tiesības iebilst pret bāriņtiesas (pagasttiesas) lēmumu par aprūpes tiesību atjaunošanu, ja tas uzskata, ka lēmums nav pieņemts bērna vislabākajās interesēs, proti – ja pieteikums ir vērst uz bērna interešu aizstāvību. Ja bijušajam aizbildnim šādas tiesības neatzītu, rastos situācija, ka šāda lēmuma nekavējoša pārsūdzība un kontrole vispār nav iespējama, jo ne vecāki, kuriem atjaunotas aprūpes tiesības, ne arī bāriņtiesa (pagasttiesa), kura lēmumu ir pieņēmusi, šo lēmumu tiesā nepārsūdzētu. Tomēr bērnam kā fiziski un intelektuāli vēl nenobriedušai personai vajadzīga speciāla aizsardzība un gādība, tostarp pienācīga tiesiskā aizsardzība (Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 31.pants).

2006.gada 8.jūnijā

Lieta Nr. SKA-299

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mīta
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas Aijas Š. pārstāvei A.Rektnīai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Aijas Š. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 16.marta lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz Aijas Š. pieteikumu par Dundagas pagasttiesas 2005.gada 2.jūnija lēmuma Nr.1-6/18 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Valdgales pagasttiesa ar 2002.gada 23.maija lēmumu Nr.1-6/7 pārtrauca L.B. vecāku varu pār bērniem K.K. un D.K. (lēmumā netiek norādīti bērnu vārdi un uzvārdi, jo minētajām ziņām lietā nav nozīmes un lietā par šo personu minētā informācija skar aizsargājamus personas datus), savukārt ar 2002.gada 2.maija lēmumu Nr.1-6/6 Valdgales pagasttiesa par K.K. un D.K. aizbildni iecēla Aiju Š.

Izskatot L.B. 2005.gada 31.janvāra lūgumu, Dundagas pagasttiesa ar 2005.gada 2.jūnija lēmumu Nr.1-6/18 atjaunoja L.B. aprūpes tiesības pār K.K. un D.K. Lēmumā norādīts, ka bērnu interesēs ir atgriezties ģimenē pie viņu bioloģiskās mātes, jo viņa ir mainījusi savu dzīvesveidu un ir novērsusi bērnu aprūpes tiesību atņemšanas iemeslus.

[2] Administratīvajā rajona tiesā 2005.gada 5.jūlijā saņemts Aijas Š. pieteikums par Dundagas pagasttiesas 2005.gada 2.jūnija lēmuma Nr.1-6/18 atcelšanu. Pieteikumā norādīts, ka pagasttiesa, pieņemot lēmumu, nav ņēmusi vērā bērnu intereses. K.K. un D.K. kopš 2002.gada dzīvo Aijas Š. ģimenē, kurā viņi ir labi iedzīvojušies un pauduši, ka vēlas dzīvot pie pieteicējas. Pagasttiesa nav ņēmusi vērā Latvijas Neredzīgo biedrības izdoto izziņu, kurā norādīts, ka D.K. un K.K. atrašanās L.B. ģimenē nav vēlama. Tāpat pagasttiesa nav ņēmusi vērā Valdemārpils vidusskolas izdoto D.K. un K.K. raksturojumu, kurā norādīts, ka bērnu uzvedība pēc ciemošanās pie mātes pasliktinās. Pagasttiesa nav arī izvērtējusi Dundagas pagasta 1.Maija ielas (..)mājas iedzīvotāju, kā arī ģimenes ārstes

apliecinājumu, ka L.B. nav pārtraukusi lietot alkoholu. Savukārt psiholoģe atzinumā norādījusi, ka ir respektējama bērnu vēlme turpināt dzīvot aizbildnes ģimenē un nav pieļaujama bērnu atgriešanās vidē, kurā viņi cietuši no vardarbības, pirms bērniem ir bijusi nodrošināta psiholoģiskā palīdzība un psiholoģiskā adaptācija.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 14.novembra spriedumu Aijas Š. pieteikumu noraidīja. Tiesa atzina, ka no lietā esošajiem materiāliem un liecinieku liecībām izriet, ka L.B. ir mainījusi savu dzīvesveidu, uzlabojusi un sakārtojusi sadzīves apstākļus, nodibinājusi jaunu ģimeni, pienācīgi aprūpē un audzina savu jaunāko meitu, ir pārstājusi lietot alkoholu, saremontējusi dzīvokli, iegādājusies mēbeles un iekārtojusi bērnistabu. Tāpat pagasttiesa ir ņēmusi vērā D.K. un K.K. viedokli.

[4] Izskatot lietu apelācijas kārtībā, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 16.marta lēmumu tiesvedību administratīvajā lietā izbeidza. Lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Aprūpes tiesību atņemšana ir nepastāvīgs stāvoklis, jo tiesību normas paredz pēc noteikta laika sākotnējā lēmuma obligātu pārskatīšanu, kas noslēdzas vai nu ar vecāku aprūpes tiesību atjaunošanu, vai arī ar vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu par aizgādības tiesību atņemšanu. Tādējādi šāda nepastāvīga rakstura lēmuma pieņemšanas gadījumā nevienai personai nevar rasties tiesiskā palāvība, ka konkrētā tiesiskā attiecība saglabāsies nemainīga.

[4.2] Atbilstoši Civillikuma 245.pantam aizbildņa amats ir sabiedriska pienākums, no kura neviens nevar atteikties bez likumiska pamata. Tādējādi kļūt par aizbildni un pildīt aizbildņa pienākumus ir personas pienākums, nevis tiesības. Līdz ar to nav pamata uzskatīt, ka, atjaunojot L.B. aprūpes tiesības, ir tikušas aizskartas vai varētu tikt aizskartas Aijas Š. subjektīvās tiesības.

[4.3] No pieteikuma un apelācijas sūdzības izriet, ka galvenais iemesls, kāpēc Aija Š. vērsusies tiesā ar pieteikumu, ir bērnu tiesisko interešu aizstāvība. Tomēr saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 29.panta pirmo daļu, lai aizstāvētu kādas privātpersonas tiesības un tiesiskās intereses, pieteikumu tiesā var iesniegt publisko tiesību subjekts vai privāto tiesību juridiska persona likumā paredzētajos gadījumos. Tādējādi, lai vērstos ar pieteikumu tiesā citas personas tiesību aizsardzībai, šādām tiesībām ir jāizriet no likuma, turklāt to var darīt publisko tiesību subjekts vai privāto tiesību juridiska persona, nevis fiziska persona. Iestāde, kuras pienākumos ietilpst pieņemt lēmumus bērnu interesēs, ir bāriņtiesa. Līdz ar to no likuma neizriet Aijas Š. tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu, lai aizstāvētu D.K. un K.K. tiesības vai tiesiskās intereses.

[4.4] Tā kā Aijas Š. tiesības vai tiesiskās intereses ar Dundagas pagasttiesas 2005.gada 2.jūnija lēmumu Nr.1-6/18 nevar tikt

aizskartas, turklāt Aija Š. neietilpst Administratīvā procesa likuma 29.pantā noteikto subjektu lokā un Aijas Š. tiesības pārstāvēt bērnu intereses, pārsūdzot minēto pagasttiesas lēmumu, neizriet no likuma, tad Aija Š. saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 31.panta otro daļu nevar būt par pieteicēju administratīvajā tiesā. Tā kā pieteikumu, uz kura pamata ierosināta administratīvā lieta, iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 282.pantam tiesvedība lietā ir jāizbeidz.

[5] Aija Š. par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 16.marta lēmumu ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] D.K. un K.K. ir nepilngadīgi bērni, un saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 21.panta otro daļu bērnu, kuri nav sasnieguši 15 gadu vecumu, tiesības īsteno viņu likumiskais pārstāvis. Savukārt Civillikuma 252.pants noteic, ka aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus. Līdz ar to nevar piekrist tiesas secinājumam, ka aizbildņa statuss nedod tiesības pārsūdzēt pagasttiesas lēmumu, ar kuru aizskartas bērna tiesības.

[5.2] No tiesas secinājumiem izriet, ka Dundagas pagasttiesas lēmumu varēja pārsūdzēt vienīgi pati Dundagas pagasttiesa vai bērnu bioloģiskā māte L.B. Ir pilnīgi saprotami, ka ne pagasttiesa, ne L.B. to nedarītu. Tādējādi nav neviena cita, kas būtu tiesīgs rīkoties D.K. un K.K. interesēs.

[5.3] 1989.gada 20.novembra Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencijas par bērnu tiesībām 3.pants un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.pants paredz, ka tiesām, lemjot jautājumus, kas skar bērnus, pirmām kārtām maksimāli jāievēro bērna intereses. Savukārt Eiropas Padomes Konvencijas par bērnu tiesību izmantošanu* 3., 4., 5. un 6.pants noteic, ka bērnam saistībā ar tiesas procesu ir tiesības pieprasīt iecelt savu pārstāvi tiesas procesā. Tomēr ne Dundagas pagasttiesa, ne Administratīvā rajona tiesa, ne Administratīvā apgabaltiesa nav nodrošinājušas Eiropas Padomes Konvencijas par bērnu tiesību izmantošanu* normu izpildi, proti, nav noformējušas bērnu pārstāvja iecelšanu, kas aizstāvētu viņu intereses tiesas procesā.

[5.4] Aijai Š. kā aizbildnei bija ne tikai tiesības, bet arī no likuma izrietošs pienākums pārsūdzēt Dundagas pagasttiesas lēmumu, jo tas neatbilst bērnu interesēm. Turklāt tiesa nav ņēmusi vērā Administratīvā procesa likuma 5.panta prasības par pienākumu veicināt personas tiesisko interešu aizsardzību.

[6] Tiesas sēdē Aijas Š. pārstāve uzturēja blakus sūdzību, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[7] Aija Š. ir pārsūdzējusi Dundagas pagasttiesas 2005.gada 2.jūnija lēmumu Nr.1-6/18, ar kuru L.B. ir atjaunotas aprūpes tiesības uz viņas bērniem D.K. un K.K. Kamēr bērnu mātei bija atņemtas aprūpes tiesības, par bērnu aizbildni saskaņā ar 2002.gada 2.maija Valdgales pagasttiesas lēmumu Nr.1-6/6 bija iecelta Aija Š. Lai gan ar pārsūdzēto lēmumu aizbildne nav atlaista (ko saskaņā ar Civillikuma 344.pantu dara tā bāriņtiesa, kas viņu iecēlusi vai apstiprinājusi), Aija Š. formāli vairs nav abu bērnu aizbildne, jo šādu lēmumu ir pieņēmusi kompetentā iestāde. Tomēr, kā norāda Aija Š., viņa joprojām faktiski turpina pildīt aizbildņa pienākumus, bērni joprojām dzīvo pie viņas un Dundagas pagasttiesa ir atjaunojusi ģimenes valsts pabalsta izmaksu Aijai Š.

[8] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu. Atbilstoši šai tiesību normai Administratīvā apgabaltiesa izbeidza tiesvedību konkrētajā lietā, jo uzskatīja, ka Aijai Š. nav subjektīvo tiesību prasīt Dundagas pagasttiesas lēmuma atcelšanu.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka šīs blakus sūdzības ietvaros ir izvērtējams jautājums par to, vai personai ir tiesības pārsūdzēt bāriņtiesas vai pagasttiesas lēmumu, ar kuru atjaunotas aprūpes tiesības vecākiem pār tiem bērniem, par kuru aizbildni uz aprūpes tiesību atņemšanas laiku bija iecelta šī persona.

[9] Saskaņā ar likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 24.panta pirmo daļu bāriņtiesas (pagasttiesas) lēmumu tiesā Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā var pārsūdzēt ieinteresētā persona. Šī norma ir piemērojama kopsakarā ar Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajā daļā noteikto, ka pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. No minētā izriet, ka personas subjektīvās tiesības prasīt no valsts (plašā nozīmē) savu interešu ievērošanu izriet no objektīvajām tiesībām, tāpat materiālo tiesību normām.

[10] Saskaņā ar Civillikuma 222.pantu bez vecāku aizgādības palikušam bērnam ieceļams aizbildnis. Aizbildnības institūta jēga ir ietverta šā likuma 252.pantā, proti, aizbildņi atvieto saviem aizbilstamajiem vecākus. Kā teikts Konvencijas par bērna tiesībām 18.panta pirmajā daļā, vecāki vai attiecīgajos gadījumos likumīgie aizbildņi ir galvenās personas, kas atbildīgas par bērna audzināšanu un attīstību. Nodrošināt, lai vislabāk tiktu aizsargātas bērna intereses, ir svarīgākais viņu rūpju objekts. Turklāt, sakarā ar to, ka nepilngadīgajam nav rīcības spējas, viņu visos tiesiskos darījumos, kā jau vecāku atvietotājs, atbilstoši Civillikuma 261.pantam pārstāv aizbildnis.

* **Red. piez.:** Eiropas Padomes Konvencija par bērnu tiesību piemērošanu.

[11] Atbilstoši likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 1.panta pirmajai daļai bāriņtiesa ir pilsētas vai novada pašvaldības izveidota aizbildnības un aizgādības iestāde. Savukārt saskaņā ar šā likuma 2.panta pirmo daļu pagasttiesa ir pagasta vai novada pašvaldības izveidota iestāde, kura attiecīgās pašvaldības teritorijā veic bāriņtiesas uzdevumus. Tātad likumdevējs ir deleģējis vietējai pašvaldībai lemt ar aizbildnību saistītos jautājumus.

Atbilstoši šā likuma 13.panta otrajai daļai bāriņtiesa (pagasttiesa) savas kompetences ietvaros rūpējas, lai bez vecāku gādības palikušie bērni augtu ģimenē. Saskaņā ar 28.panta pirmo daļu bāriņtiesas (pagasttiesas) pienākums ir nekavējoties, negaidot radinieku vai citu piederīgo lūgumu, iecelt nepilngadīgajam aizbildni, tiklīdz atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības, abi vecāki miruši vai nepilngadīgais palicis bez vecāku gādības vai arī, ja bērna māte ir nepilngadīga un nav laulībā.

Ņemot vērā bērna intereses, bāriņtiesa (pagasttiesa) izraugās personu, kurai saskaņā ar Civillikuma 245.pantu uztic veikt sabiedrisku pienākumu, bet faktiski, kā jau iepriekš minēts, uztic atvietot šim bērnam vecākus. Tiek nodibinātas publiski tiesiskās attiecības starp pašvaldību un konkrēto personu, kura pilnvarota veikt šo sabiedrisko pienākumu bērna vislabākajās interesēs. Brīdī, kad vecākiem tiek atjaunotas aprūpes tiesības, aizbildnis formāli izbeidz pildīt šo pienākumu. Publiski tiesiskās attiecības tiek izbeigtas.

[12] Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka tas apstāklis, ka publiski tiesiskās attiecības ir bijušas nodibinātas, dod aizbildnim tiesības pārsūdzēt lēmumu par aprūpes tiesību atjaunošanu. Ar pieņemto lēmumu ir aizskartas personas tiesības turpināt būt par bērna aizbildni un rīkoties šā bērna vārdā un interesēs.

Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā konkrētajā gadījumā būtisks apstāklis ir tas, ka pieteikums ir vērsts uz bērna interešu aizstāvību. Pamatots ir blakus sūdzībā norādītais, ka ne bērnu māte, kurai ar pārsūdzēto lēmumu ir atjaunotas aprūpes tiesības, ne arī pagasttiesa, kura lēmumu ir pieņēmusi, šo lēmumu tiesā nepārsūdzēs. Ja uzskata, ka bijušajam aizbildnim nav tiesību pārsūdzēt šādu lēmumu, kā faktiskās sekas šādai situācijai ir tādas, ka nav iespējama šāda lēmuma nekavējoša pārsūdzība. Tomēr bērnam kā fiziski un intelektuāli vēl nenobriedušai personai vajadzīga speciāla aizsardzība un gādība, tai skaitā pienācīga tiesiskā aizsardzība. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa paredz, ka tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras. Šā panta otrā daļa noteic, ka visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās

personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Savukārt Eiropas Padomes Konvencijas par bērnu tiesību piemērošanu 7.pantā uzsvērts, ka procesos, kas skar bērnu, tiesu iestāde rīkojas ātri, lai izvairītos no nevajadzīgas kavēšanās, un ir pieejamas procedūras, lai nodrošinātu, ka tās lēmumus ātri izpilda. Tātad ir būtiski, lai tiesā varētu tikt izskatīti jautājumi, kas skar bērna intereses, un lai tie tiktu izskatīti ātri.

Ievērojot iepriekš minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka ir atzīstamas tiesības bijušajam aizbildnim iebilst pret bāriņtiesas (pagasttiesas) lēmumu par aprūpes tiesību atjaunošanu, ja tas uzskata, ka lēmums nav pieņemts bērna vislabākajās interesēs. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā šādā gadījumā nav nozīmes apstāklim, ka aizbildņa darbība Civillikumā definēta kā pienākums, nevis tiesība.

[13] Ievērojot iepriekš minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 16.marta lēmums ir atceļams un lieta nododama izskatīšanai pēc būtības Administratīvajai apgabaltiesai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 16.marta lēmumu un nodot lietu izskatīšanai pēc būtības Administratīvajai apgabaltiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Gadījumi, kad publisko tiesību subjekts var būt pieteicējs; subjektīvās tiesības pārsūdzēt iepirkumu uzraudzības biroja lēmumu par aizliegumu slēgt līgumu

1. Gadījumi, kad publisko tiesību subjekts var būt pieteicējs, ir izņēmuma gadījumi un kā tādi nav raksturīgi administratīvajam procesam. Viens no šiem gadījumiem ir, ka publisko tiesību juridiskā persona var būt pieteicējs tad, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā. Tas nenozīmē, ka jebkurā gadījumā, kad gramatiski no kāda ārējā normatīvā akta izriet publisko tiesību juridiskās personas tiesība pārsūdzēt administratīvo aktu, šāda tiesība konkrētai publiskajai personai tiešām piemīt. Lai izvērtētu, vai publisko tiesību juridiskajai personai ir tiesības vērsties ar pieteikumu tiesā, nepieciešams analizēt konkrētās tiesiskās attiecības pēc būtības (Administratīvā procesa likuma 31.panta trešā daļa).

2. Iepirkums valsts vai pašvaldību vajadzībām ir process, kādā iestādes tiek nodrošinātas ar to funkciju izpildei nepieciešamajiem materiāltehniskajiem resursiem. Tādējādi iestādes darbības, kas saistītas ar publiskā iepirkuma plānošanu, izsludināšanu, iepirkuma procedūras noteikumu izstrādi, pretendentu piedāvājumu saņemšanu un vērtēšanu, labākā piedāvājuma izvēlēšanos un pasūtījuma piešķiršanas lēmuma paziņošanu, tiek īstenotas publisko tiesību jomā (likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" vispārējie nosacījumi – pašlaik atbilst spēkā esošā Publisko iepirkumu likuma vispārējiem nosacījumiem).

3. Iepirkumu uzraudzības birojs pārrauga, kā valsts vai pašvaldību iestādes, veicot publisko iepirkumu, ievēro normatīvo aktu prasības. Tādējādi iepirkumu uzraudzības birojs publisko iepirkumu jomā attiecībā uz citām valsts iestādēm ir funkcionāli augstāka iestāde (likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" vispārējie nosacījumi – pašlaik atbilst spēkā esošā Publisko iepirkumu likuma vispārējiem nosacījumiem, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.pants).

4. Pasūtītājs, iepirkuma procedūras rezultātā pieņemot lēmumu, un iepirkumu uzraudzības birojs, izskatot apstrīdēšanas iesniegumu par attiecīgo pasūtītāja lēmumu, darbojas viena administratīvā procesa ietvaros, un tiem nav atšķirīgas intereses. Līdz ar to pasūtītājam nav tiesību pārsūdzēt – iepirkumu uzraudzības biroja – iepirkumu uzraudzības jomā pieņemtos lēmumus un rīcību (Administratīvā procesa likuma 31.pants).

2006.gada 23.maijā

Lieta Nr. SKA-306

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	D.Mita
senatore	I.Skultāne,

piedaloties Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras pārstāvei S.Zviedrei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 30.marta lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesneses 2006.gada 16.februāra lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvajā rajona tiesā 2006.gada 14.februārī saņemts Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras (turpmāk – Aģentūra) pieteikums. Tajā norādīts, ka 2005.gada 19.jūlijā Aģentūra izsludināja atklātu konkursu "Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras kvalitātes vadības sistēmas izstrāde un ieviešana". Izvērtējot pretendentu piedāvājumus, Aģentūras Iepirkumu komisija 2005.gada 12.augustā pieņēma lēmumu slēgt iepirkuma līgumu ar SIA "BSM konsultanti". Tomēr Iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisija, pamatojoties uz konkursa pretendenta SIA "Livland" sūdzību, ar 2005.gada 23.septembra lēmumu Nr.4-1/05-135 aizliedza Aģentūrai slēgt iepirkuma līgumu ar SIA "BSM konsultanti", kā arī uzlika par pienākumu atkārtoti izvērtēt pretendentu piedāvājumus. Izvērtējot pretendentu piedāvājumus atkārtoti, Aģentūras Iepirkumu komisija 2005.gada 11.oktobrī nolēma slēgt iepirkuma līgumu ar SIA "BSM konsultanti". Arī par šo lēmumu SIA "Livland" iesniedza sūdzību Iepirkumu uzraudzības birojā, kura Sūdzību izskatīšanas komisija ar 2005.gada 21.novembra lēmumu Nr.4-1/05-168 aizliedza Aģentūrai slēgt līgumu ar konkursā noteikto uzvarētāju un uzdeva atkārtoti izvērtēt konkursā iesniegtos piedāvājumus. Aģentūra lūdz tiesu izvērtēt Iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas faktisko rīcību, izskatot SIA "Livland" iesniegto sūdzību likumību un pamatotību.

[2] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2006.gada 16.februāra lēmumu atteicās pieņemt Aģentūras pieteikumu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā. Lēmumā norādīts, ka pasūtītāja būtiskākais uzdevums ir nodrošināt sabiedrības vajadzības. Pasūtītāja – konkrētajā gadījumā Aģentūras kā Labklājības ministrijas

pārraudzībā esošas valsts iestādes – un iepirkumu uzraudzības biroja intereses nekolidē, jo gan pasūtītājs, gan iepirkumu uzraudzības birojs uzskatāmi par iestādēm, kuru darbība pieskaitāma Latvijas Republikai kā vienotai publisko tiesību juridiskajai personai. Tādēļ pasūtītājam nav publisko subjektīvo tiesību vērsties ar pieteikumu administratīvajā tiesā. Strīdi starp Aģentūru un iepirkumu uzraudzības biroju risināmi Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[3] Izskatot Aģentūras blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 30.marta lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.februāra lēmumu. Administratīvās apgabaltiesas lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Ar iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas lēmumu tiek uzlikts tiesisks pienākums pasūtītājam, tātad tas rada tiesiskas sekas. Līdz ar to konkrētajā gadījumā nav konstatējama iestādes faktiskā rīcība, bet gan ir izdots administratīvais akts.

[3.2] Iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas lēmumu ir tiesības pārsūdzēt likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" 41.panta pirmajā daļā minētajām personām, kuru tiesiskās intereses tas aizskar, proti, pretendenta, kandidāta, preču pārdevēja, preču ražotāja, pakalpojumu sniedzēja vai būvdarbu veicēja.

[3.3] Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pantu valsts pārvaldei, atsevišķai iestādei vai amatpersonai, īstenojot valsts pārvaldes funkcijas, nav savu interešu, proti, valsts pārvalde darbojas sabiedrības interesēs. Aģentūras darbības, kas saistītas ar publiskā iepirkuma plānošanu, izsludināšanu, iepirkuma procedūras noteikumu izstrādi, pretendenta piedāvājumu saņemšanu un vērtēšanu, labākā piedāvājuma izvēlēšanos un pasūtījuma piešķiršanas lēmuma paziņošanu, kas veiktas atbilstoši likumam "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām", ir īstenotas publisko tiesību jomā. Līdz ar to Aģentūras un iepirkumu uzraudzības biroja intereses nekolidē, jo gan Aģentūra, gan birojs ir uzskatāmas par iestādēm, kuras pārstāv Latvijas Republikas, respektīvi, sabiedrības intereses.

[3.4] Atbilstoši likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" 36.panta pirmajai daļai normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību iepirkumu jomā veic iepirkumu uzraudzības birojs, tāpēc tas uzskatāms par funkcionāli augstāku iestādi gan Administratīvā procesa likuma, gan Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 30.marta lēmumu Aģentūra ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot minēto lēmumu atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[4.1] Iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas faktiskā rīcība izpaudusies faktu konstatēšanas brīdī kā nepilnīga iepazīšanās ar lietas materiāliem, kas ir viena no procesa stadijām pirms administratīvā akta izdošanas un kas pati par sevi nekādas sekas nerada.

[4.2] Saskaņā ar likumu "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" iepirkumu uzraudzības birojs veic normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību iepirkumu jomā, kā arī izskata sūdzības par iepirkuma procedūru. Sūdzības izskatīšanas rezultātā iepirkumu uzraudzības birojs pieņem lēmumu, kurš ir saistošs kā pasūtītājam, tā sūdzības iesniedzējam. Līdz ar to Aģentūra atrodas privātpersonai pielīdzināmā tiesiskā situācijā, jo tās turpmākās darbības ir atkarīgas no iepirkumu uzraudzības biroja sūdzību izskatīšanas komisijas pieņemtā lēmuma.

[4.3] Iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisija nav ievērojusi vienlīdzības un tiesiskās paļāvības principus.

[4.4] Valsts pārvalde nedrīkst rīkoties pretēji tiesību normu prasībām. Savukārt, ja ir veiktas kādas pretlikumīgas darbības, ir jābūt iespējai tās apstrīdēt tiesā.

[4.5] Administratīvā procesa likuma 121.panta trešā daļa noteic, ka gadījumā, ja tiesa vai tiesnesis atzīst, ka lietas izskatīšana nav pakļauta tiesai, lēmumā norāda iestādi, kuras kompetencē ir šīs lietas izskatīšana. Tomēr ne Administratīvā rajona tiesa, ne Administratīvā apgabaltiesa šādu iestādi nav norādījuši.

[5] Tiesas sēdē Aģentūras pārstāve uzturēja blakus sūdzību, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem.

Motīvu daļa

[6] Pieteikumā Aģentūra lūdz izvērtēt iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas faktisko rīcību, izskatot SIA "Livland" iesniegto sūdzību likumību un pamatotību. Arī Augstākās tiesas Senāta tiesas sēdē Aģentūras pārstāve norādīja, ka pieteikuma priekšmets ir faktiskā rīcība, proti, faktu konstatēšana, jo iepirkumu uzraudzības birojs pirms lēmuma pieņemšanas nav izvērtējis visus pierādījumus. Tomēr Aģentūras pārstāve atzina un tas arī izriet no lietas materiāliem, ka faktiski Aģentūra iebilst pret aizliegumu Aģentūrai kā pasūtītājam slēgt iepirkuma līgumu ar konkursā noteikto uzvarētāju.

Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa ir pamatoti konstatējusi, ka šajā gadījumā pieteikuma priekšmets atbilstoši Administratīvā procesa likuma

184.pantam ir iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas 2005.gada 21.novembra lēmums Nr.4-1/05-168. Ar šo lēmumu iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisija uzlika Aģentūrai publiski tiesisku pienākumu – aizliegumu slēgt līgumu ar tās izvēlēto konkursa uzvarētāju. Līdz ar to atzīstams, ka apgabaltiesa ir pareizi uzskatījusi, ka šāds lēmums ir administratīvais akts. Ja par šo lēmumu tiktu ierosināta tiesvedība, tiesa izvērtētu arī personas iebildumus attiecībā uz procesu, kādā lēmums pieņemts, un lēmumā ietverto pamatojumu.

[7] Saskaņā ar likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" (redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas dienā) 42.panta sesto daļu iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas lēmumu dalībnieki var pārsūdzēt tiesā, izņemot daļā par pasūtītājam uzlikto pienākumu novērst konstatētos pārkāpumus. Iepriekš šā panta trešajā daļā termins "dalībnieki" ir attiecināts uz sūdzības iesniedzēju, pasūtītāju, visiem pretendentiem un kandidātiem, kuru intereses varētu ietekmēt komisijas pieņemtais lēmums. Līdz ar to, gramatiski interpretējot minētās tiesību normas, iespējams secināt, ka arī Aģentūrai kā pasūtītājam ir tiesības vērsties administratīvajā tiesā, pārsūdzot iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas lēmumu. Tomēr Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā šāda tiesību norma interpretācija nav pareiza.

[8] Administratīvais process savā būtībā ir konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp valsti, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Procesuāli šīs attiecības reglamentē Administratīvā procesa likums, kura 2.pantā, ietverot šā likuma pamatmērķus, likumdevējs ir paudis šā likuma būtību, tostarp nodrošināt demokrātiskas, tiesiskas valsts pamatprincipu, it sevišķi cilvēktiesību, ievērošanu konkrētās publiski tiesiskajās attiecībās starp valsti un privātpersonu, kā arī pakļaut šīs attiecības neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei.

Šā likuma 31.pantā, regulējot, kāda persona var iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā, likumdevējs panta pirmajā daļā nepārprotami pasaka, ka pieteicējs administratīvajā procesā ir privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Šā panta trešajā daļā ir minēti atsevišķi gadījumi, kad pieteicējs var būt arī publisko tiesību subjekts. Šie ir izņēmuma gadījumi un kā tādi nav raksturīgi administratīvajam procesam. Cita starpā ir noteikts, ka publisko tiesību juridiskā persona var būt pieteicējs ārējā normatīvajā aktā noteiktajos gadījumos. Lai gan uzskaitījums ir atstāts atvērts, tas nenozīmē, ka jebkurā gadījumā, kad gramatiski no kāda ārējā normatīvā akta izriet publisko tiesību juridiskās personas tiesība pārsūdzēt administratīvo aktu, šāda tiesība

konkrētai publiskajai personai tiešām piemīt. Ir nepieciešams analizēt konkrētās tiesiskās attiecības pēc būtības, jo, kā jau minēts iepriekš, publisko tiesību juridiskā persona kā pieteicējs administratīvajā procesā tiesā ir izņēmuma gadījums.

[9] Konkrētajā gadījumā pieteikumu tiesā iesniegusi valsts aģentūra. Atbilstoši Publisko aģentūru likuma 4.panta pirmajai daļai valsts aģentūra ir Ministru kabineta locekļa pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kurai ar likumu vai Ministru kabineta noteikumiem uzdotas noteiktas valsts pārvaldes funkcijas un kura tās veic atbilstoši pārvaldes līgumam, ko noslēdz ministrs ar valsts aģentūras direktoru. Aģentūra ir Labklājības ministrijas pārraudzībā esoša valsts aģentūra.

Kā noteikts Ministru kabineta 2004.gada 15.jūnija noteikumu Nr.543 "Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras nolikums" 2.punktā, Aģentūra izveidota, lai īstenotu bezdarba samazināšanas preventīvo pasākumu – pakalpojumu sniegšanu profesionālās orientācijas jomā. Atbilstoši šo noteikumu 3.punktam Aģentūrai ir šādas funkcijas: sniegt pakalpojumus, konsultācijas un palīdzību profesionālās orientācijas jomā valsts un pašvaldību institūcijām, nevalstiskām organizācijām, kā arī fiziskām un juridiskām personām; piedalīties nodarbinātības un bezdarba samazināšanas politikas īstenošanā; izvērtēt profesionālās orientācijas jomā izmantojamās metodes, to atbilstību zinātnes sasniegumiem, darba tirgus un starptautiski atzītām prasībām.

Saskaņā ar valsts pārvaldes principiem, kas tiešā tekstā ietverti Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.pantā, valsts pārvalde darbojas sabiedrības interesēs un valsts pārvaldes funkciju īstenošanā ne valsts pārvaldei, ne atsevišķai iestādei vai amatpersonai nav savu interešu.

[10] Saskaņā ar likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" 1.panta 1.punktu iepirkums ir preču pirkšana, pakalpojumu saņemšana vai būvdarbu veikšana pasūtītāja vajadzībām. Vajadzības valsts iestādei ir saistītas ar tai noteikto valsts funkciju izpildi. Šajā gadījumā Aģentūra rīkoja konkursu "Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras kvalitātes vadības sistēmas izstrāde un ieviešana". Apgabaltiesa pareizi uzskatīja, ka Aģentūras darbības, kas saistītas ar publiskā iepirkuma plānošanu, izsludināšanu, iepirkuma procedūras noteikumu izstrādi, pretendentu piedāvājumu saņemšanu un vērtēšanu, labākā piedāvājuma izvēlēšanos un pasūtījuma piešķiršanas lēmuma paziņošanu, kas veiktas atbilstoši likumam "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām", ir īstenotas publisko tiesību jomā.

[11] Iebildumus par pasūtītāja darbību attiecībā uz iepirkuma procedūras tiesiskumu var izteikt sūdzības kārtībā iepirkumu uzraudzības birojam. Atbilstoši likuma "Par iepirkumu valsts vai

pašvaldību vajadzībām" 41.panta pirmajai daļai šādas apstrīdēšanas tiesības ir pretendentam, kandidātam, preču pārdevējam, preču ražotājam, pakalpojumu sniedzējam vai būvdarbu veicējam, ja tas uzskata, ka pasūtītājs nav ievērojis iepirkumu regulējošo normatīvo aktu prasības un tādējādi pārkāpis sūdzības iesniedzēja tiesības un tiesiskās intereses.

Tādad privātpersona administratīvā procesa ietvaros apstrīd pasūtītāja lēmumu. Likumdevējs kā apstrīdēšanas iestādi ir noteicis iepirkumu uzraudzības biroju.

[12] Iepirkumu uzraudzības birojs ir Finanšu ministrijas padotībā esoša tiešās valsts pārvaldes iestāde, kas saskaņā ar likumu "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" (bet kopš 2006.gada 1.maija saskaņā ar Publisko iepirkumu likumu) veic normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību iepirkumu jomā. Saskaņā ar likuma 39.panta pirmās daļas 9.punktu birojam ir tiesības aizliegt slēgt līgumu līdz pārkāpumu novēršanai vai uzdot izbeigt iepirkuma procedūru. Lai gan Aģentūra institucionāli ir padota Labklājības ministrijai, attiecībā uz iepirkumu veikšanu funkcionāli augstāka iestāde ir Iepirkumu uzraudzības birojs, kas pārrauga, vai Aģentūra attiecībā uz šo procedūru ievēro normatīvo aktu prasības.

Nav pamata uzskatīt, ka Aģentūra šajās attiecībās ir pielīdzināma privātpersonai. Gan Aģentūra, gan Iepirkumu uzraudzības birojs darbojas viena administratīvā procesa ietvaros. Ja pieļautu, ka Aģentūra varētu pārsūdzēt tiesā Iepirkumu uzraudzības biroja Sūdzību izskatīšanas komisijas lēmumu, tad izveidotos situācija, kad Latvijas Republika lietā būtu gan pieteicējs, gan atbildētājs, un pieteicēja pusē pieaicinātā iestāde aizstāvētu tās izdotu administratīvo aktu, iebilstot pret augstākas iestādes (Administratīvā procesa likuma izpratnē) lēmumu. Šādi strīdi nav risināmi tiesas ceļā, bet gan valsts pārvaldes iekšienē. Līdz ar to konkrētajā gadījumā nav piemērojams Administratīvā procesa likuma 31.panta trešajā daļā ietvertais izņēmums par publisko tiesību juridisko personu kā pieteicēju administratīvajā procesā.

[13] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesa ir pamatoti atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt Aģentūras pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu (lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā). Līdz ar to apgabaltiesas lēmums ir atstājams negrozīts, bet Aģentūras blakus sūdzība ir noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 30.marta lēmumu, bet Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par privātpersonas interesi prasīt tiesneša disciplināro sodīšanu

1. Normatīvajos aktos, kas regulē tiesnešu disciplināro atbildību, nav paredzētas privātpersonas tiesības pārsūdzēt to personu atteikumu ierosināt disciplinārlietu pret konkrētu tiesnesi, kuras ir tiesīgas tās ierosināt, tādējādi šāds atteikums nevar skart privātpersonas tiesības vai tiesiskās intereses. Tas nozīmē, ka likumdevējs nav piešķīris privātpersonai subjektīvas tiesības prasīt tiesai, lai tā uzliek par pienākumu kādam no likumā noteiktajiem subjektiem, kas ir tiesīgi ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, ierosināt disciplinārlietu pret konkrētu tiesnesi. Personas vēlme, lai tiesnesis tiktu disciplināri sodīts, nav atzīstama par tiesisku interesi, un tā nevar tikt aizstāvēta tiesā (Administratīvā procesa likuma 31.pants, Tiesnešu disciplinārās atbildības likums).

2. Tiesības vērsties tiesā garantē personas tiesības objektīvā tiesas procesā aizstāvēt noteiktas tiesības. Tas nozīmē: lai varētu vērsties tiesā, personai ir jāpiemīt kaut kādām no tiesību normām izrietošām tiesībām. Ja no tiesību normām tādas tiesības neizriet, tad arī nevar vērsties tiesā to aizstāvēšanai (likuma "Par tiesu varu" 3.pants, Administratīvā procesa likuma 31.pants).

3. Administratīvais process savā būtībā ir konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp valsti, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir jākonstatē, kādā tieši veidā ar konkrētās iestādes darbību (vai bezdarbību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums; turklāt šim aizskārumam jābūt izdarītam valsts pārvaldes jomā (Administratīvā procesa likuma 2., 103.pants, kā arī 1.panta trešā daļa, 31. un 89.pants).

4. Tiesas rīcība, pievienojot lietas materiāliem kādus dokumentus, kā arī nodrošinot procesa dalībniekam iespēju iepazīties ar lietas materiāliem, tiek veikta, īstenojot tiesu varu, nevis varu valsts pārvaldes jomā (Civilprocesa likuma 2.pants, Administratīvā procesa likuma C daļa).

2006.gada 8.augustā

Lieta Nr. SKA-393

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicējai Jūlijai T.,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Jūlijas T. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.jūnija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par atteikumu pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] 2006.gada 20.martā Administratīvajā rajona tiesā saņemts Jūlijas T. pieteikums, kurā viņa lūdz Tieslietu ministrijai uzlikt par pienākumu saukt Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnesi I.Škutāni pie disciplināratbildības; izņemt no civillietas materiāliem dokumentu "Persona", jo tas satur pieteicējas personas un viņas ģimenes locekļu datus; noraidīt tiesnesi no civillietas tiesvedības un atlīdzināt pieteicējai morālos zaudējumus. Pirms tam Jūlija T. saņēmusi vairākas Tieslietu ministrijas 2006.gada februāra atbildes par atteikšanos saukt tiesnesi I.Škutāni pie disciplinārās atbildības.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 23.marta lēmumu atteikts pieņemt Jūlijas T. pieteikumu. Lēmums pamatots ar tālāk minētiem argumentiem.

[2.1] Privātpersonas subjektīvās tiesības pastāv tikai tad, ja tās noteiktas likumā. Tieslietu ministrijas atteikums saukt pie disciplināratbildības tiesnesi nav pārsūdzams. Personas vēlme, lai amatpersona tiktu disciplināri sodīta, nav atzīstama par tiesisku interesi, un tā nevar tikt aizstāvēta tiesā. Tādēļ pieteikumu šajā daļā atsakāms pieņemt.

[2.2] Pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu Tieslietu ministrijai atstatīt tiesnesi no civillietas tiesvedības un dot rīkojumu izņemt no civillietas materiāliem dokumentu atsakāms pieņemt. Minētais prasījums attiecas uz tiesas spriešanas funkciju. Līdz ar to tas nav izskatāms administratīvā procesa kārtībā.

[2.3] Pieteikumu daļā par morālā kaitējuma atlīdzināšanu atsakāms pieņemt, jo nav pieņemami visi iepriekš minētie prasījumi. Prasījums par morālā kaitējuma atlīdzināšanu tiesā būtu izskatāms tikai vienlaikus ar administratīvā akta vai faktiskās rīcības tiesiskuma izvērtēšanu.

[3] Par minēto lēmumu Jūlija T. ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt.

[4] Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 1.jūnija lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 23.marta lēmumu atstājusi negrozītu, bet Jūlijas T. blakus sūdzību noraidījusi. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Jūlija T. 2006.gada 4.janvārī ir vērsusies Tieslietu ministrijā ar sūdzību par to, ka Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas darbinieki ir pārkāpuši viņas tiesības, atsakot viņai kā pusei tiesas procesā iepazīties ar civillietas materiāliem viņas paziņas klātbūtnē. Lūgusi saukt pie disciplinārbildības Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnesi I.Škutāni un noraidīt viņu no civillietas izskatīšanas.

Tieslietu ministrija 2006.gada 13.februāra atbildē uz sūdzību norādījusi, ka Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesneses I.Škutānes rīcībā nav konstatēti Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 1.pantā norādītie pamati tiesneša saukšanai pie disciplinārbildības, tādēļ nav pamata ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi.

Savukārt 2006.gada 6.februārī Jūlija T. ir iesniegusi sūdzību Tieslietu ministrijā par to, ka Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnese I.Škutāne ir pārkāpusi Latvijas Republikas likumdošanu un starptautisko tiesību normas, jo, iepazīstoties ar civillietas materiāliem, Jūlija T. tajā ir atradusi dokumentu "Persona" – izdruku no datu bāzes, kas saturēja viņas personas un viņas ģimenes locekļu datus, un atkārtoti lūgusi saukt pie disciplinārbildības Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnesi I.Škutāni, kā arī noraidīt viņu no civillietas izskatīšanas.

Tieslietu ministrija (Tiesu sistēmas Politikas departaments) 2006.gada 24.februārī Nr.2-7.4./98 un (Tiesu darba organizācijas departaments) 2006.gada 23.februārī Nr.2-2.2./95 ir sniegusi atbildes un norādījusi, ka tiesneses rīcībā netika konstatēti pamati disciplinārlietas ierosināšanai, tādēļ Tiesu administrācijai nav pamata lūgt tieslietu ministru ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi. Paskaidrots, ka saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 10.pantu tiesa ir neatkarīga un padota likumam. Valsts iestādēm ir pienākums respektēt un ievērot tiesu neatkarību un tiesnešu neaizskaramību, kā arī neiejaukšanos tiesas spriešanā.

[4.2] Jūlija T. lūgusi Tieslietu ministrijai uzlikt par pienākumu saukt Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnesi pie disciplinārbildības.

Privātpersonas subjektīvās tiesības pastāv tikai tad, ja tās noteiktas likumā. Tikai tādā gadījumā privātpersona var vērsties tiesā, lai aizstāvētu savas intereses un pieprasīt likuma, kas uz viņu attiecas, ievērošanu. Likuma "Par tiesnešu disciplināro atbildību"

3.panta pirmajā daļā izsmeljoši noteikts to amatpersonu loks, kuras ir tiesīgas ierosināt disciplinārlietu. Likums neparedz lēmumu par disciplinārlietas neierosināšanu pārsūdzēt tiesā.

Līdz ar to Administratīvās rajona tiesas tiesnese pareizi ir atzinusi, ka personas vēlme, lai amatpersona tiktu disciplināri sodīta, nav atzīstama par tiesisku interesi un tā nevar tikt aizstāvēta tiesā, un atteikusi pieņemt pieteikumu šajā daļā saskaņā ar Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 191.panta pirmās daļas 8.punktu, jo pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību to iesniegt.

[4.3] No Administratīvajā rajona tiesā iesniegtā pieteikuma un sūdzībām dažādām valsts iestādēm izriet, ka Jūlija T. sūdzas par tiesneses rīcību – par to, ka civillietas materiāliem ir pievienots tiesas vajadzībām dokuments – izdruka no datu bāzes "Persona", kā arī atteikts iepazīties ar civillietas materiāliem viņas paziņas klātbūtnē. Administratīvā apgabaltiesa konstatē, ka minētais prasījums nav saistīts ar tiesas rīcību valsts pārvaldes jomā, bet attiecas uz tiesas spriešanas funkciju.

Savukārt noraidījums tiesnesim piesakāms, izskatāms un izlemjams civillietas ietvaros saskaņā ar Civilprocesa likuma 19.–22.pantu un 160.pantu.

Līdz ar to Administratīvās rajona tiesas tiesnese pamatoti atteikusi pieņemt pieteikumu daļā, kurā lūgts Tieslietu ministrijai dot rīkojumu izņemt no civillietas materiāliem dokumentu "Persona" un noraidīt tiesnesi no civillietas tiesvedības, atbilstoši APL 191.panta pirmās daļas 1.punktam, kas nosaka, ka tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[4.4] Tiesa pieteikumu par atlīdzinājuma piedziņu var skatīt tikai tad, ja tiesas izskatīšanai ir pakļauta pamatprasība – pieteikums par iestādes administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Tā kā tiesa ir atteikusi pieņemt augstāk norādītos prasījumus saskaņā ar APL 191.panta pirmās daļas 1. un 8.punktu, tad arī prasījumu par morālā zaudējuma atlīdzināšanu atsakāms pieņemt.

[5] Jūlija T. par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.jūnija lēmumu iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot minēto lēmumu atcelt un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem apsvērumiem.

[5.1] Jūlija T. nepiekrīt, ka tai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

[5.2] Viņa nav iesniegusi pieteikumu, lai iejauktos tiesas spriešanā, bet gan, lai pārsūdzētu Tieslietu ministrijas rīcību.

[5.3] Saskaņā ar likuma "Par tiesu varu" 3.panta otro daļu katrai personai ir garantētas tiesības, lai uz pilnīgas līdztiesības pamata, atklāti izskatot lietu neatkarīgā un objektīvā tiesā, tiktu noteiktas šīs personas tiesības un pienākumi vai pret to vērstās apsūdzības pamatotība, ievērojot visas taisnīguma prasības.

[6] Tiesas sēdē Jūlija T. uzturēja savu blakus sūdzību un paskaidroja, ka tiesnese, pievienojot lietai izdruku "Persona" no ledzīvotāju reģistra, ir aizskārusi pieteicējas tiesības uz privāto dzīvi. Blakus sūdzības iesniedzēja arī paskaidroja, ka par tiesneses rīcību, pievienojot civillietai informāciju no ledzīvotāju reģistra, viņa ir sūdzējusies Datu valsts inspekcijā, kuras atzinumu ir pārsūdzējusi tiesā.

Motīvu daļa

[7] APL 103.panta pirmā daļa nosaka administratīvā procesa tiesā būtību, proti, tā ir tiesas kontrole pār iestādes izdota administratīvā akta vai iestādes faktiskās rīcības tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros, kā arī privātpersonas publiski tiesisko pienākumu vai tiesību noskaidrošana un no publisko tiesību līguma izrietošo strīdu izskatīšana.

Atbilstoši APL 31.panta otrajai daļai pieteikumu administratīvajā tiesā var iesniegt persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Savukārt APL 191.panta pirmās daļas 8.punkts noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

No lietas materiāliem izriet, ka blakus sūdzības iesniedzēja ir divreiz lūgusi Tieslietu ministriju ierosināt disciplinārlietu pret Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnesi I.Škutāni. Ievērojot to, ka Jūlija T. ir iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu ar lūgumu uzlikt par pienākumu Tieslietu ministrijai saukt Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas tiesnesi I.Škutāni pie disciplinārtbildības, konkrētajā gadījumā, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, ir nepieciešams noskaidrot, vai Jūlijai T. ir subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā par Tieslietu ministrijas sniegto atbildi, kurā norādīts, ka nav pamata disciplinārlietas ierosināšanai pret iepriekš minēto tiesnesi. Tas pēc būtības nozīmē, ka nepieciešams konstatēt, vai ar minēto atbildi ir aizskartas Jūlijas T. tiesības vai tiesiskās intereses.

Tiesnešu disciplinārās atbildības likuma 3.panta pirmajā daļā ir noteikts to subjektu loks, kas ir tiesīgi ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi: Augstākās tiesas priekšsēdētājs, tieslietu ministrs, apgabaltiesu priekšsēdētāji, rajonu (pilsētu) tiesu priekšsēdētāji un apgabaltiesu zemesgrāmatu nodaļu priekšnieki. Tiesību normā noteiktais uzskaitījums ir izsmeljošs. Tiesnešu disciplinārās atbildības likumā nav paredzētas privātpersonas tiesības pārsūdzēt šo personu, kas ir tiesīgas ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, atteikumu ierosināt disciplinārlietu. Tādējādi atteikums ierosināt disciplinārlietu pret konkrētu tiesnesi Administratīvo lietu departamenta ieskatā nevar skart privātpersonas tiesības vai tiesiskās intereses. Minētais nozīmē,

ka likumdevējs nav piešķīris privātpersonai subjektīvas tiesības prasīt tiesai, lai tā uzlikt par pienākumu kādam no likumā noteiktajiem subjektiem, kas ir tiesīgi ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, ierosināt disciplinārlietu pret konkrētu tiesnesi. Personas vēlme, lai tiesnese tiktu disciplināri sodīta, nav atzīstama par tiesisku interesi, un tā nevar tikt aizstāvēta tiesā.

Ievērojot minētos argumentus, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, apgabaltiesa ir pamatoti atteikusies pieņemt pieteikumu šajā daļā, pamatojoties uz APL 191.panta pirmās daļas 8.punktu.

[8] Administratīvo lietu departaments atzīst, ka konkrētajā gadījumā nepamatota ir Jūlijas T. atsaukšanās blakus sūdzībā uz likuma "Par tiesu varu" 3.panta otro daļu. Minētā tiesību norma garantē tiesības aizstāvēt noteiktas tiesības. Tas nozīmē: lai varētu vērsties tiesā, personai ir jāpiemīt kaut kādām no tiesību normām izrietošām tiesībām. Iepriekš minētais atbilst arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai (*sk., piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1995.gada 21.novembra sprieduma lietā "Acquaviva pret Franciju", 46.punktu, iesnieguma nr.19248/91*). Ja no tiesību normām izrietošu tiesību nav, tad arī nevar vērsties tiesā tās aizstāvēt.

[9] Atbilstoši likuma "Par tiesu varu" 10.panta pirmajai daļai, spriežot tiesu, tiesneši un tiesas piesēdētāji ir neatkarīgi un pakļauti tikai likumam. Minētā likuma 11.panta pirmā daļa noteic, ka valsts iestādēm, sabiedriskajām un politiskajām organizācijām, citām juridiskajām un fiziskajām personām ir pienākums respektēt un ievērot tiesu neatkarību un tiesnešu neaizskaramību.

Saskaņā ar APL 2.panta 2.punktu viens no šā likuma mērķiem ir pakļaut tiesu varas kontrolei tādas izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām. Atbilstoši APL 191.panta pirmās daļas 1.punktam tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

Administratīvais process savā būtībā ir valsts attiecības ar personu, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir nepieciešams konstatēt, kādā tieši veidā ar konkrētās iestādes darbību (vai bezdarbību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumš. Turklāt šim aizskārumam jābūt izdarītam valsts pārvaldes jomā.

Pieteikumā Administratīvajai rajona tiesai Jūlija T., citastarp, lūgusi tiesu izņemt no civillietas materiāliem dokumentu "Persona", noraidīt tiesnesi no civillietas tiesvedības un atļūdzināt pieteicējai morālos zaudējumus. No Administratīvajā rajona tiesā iesniegtā pieteikuma un sūdzībām dažādām valsts iestādēm izriet, ka Jūlija T.

sūdzas par tiesneses rīcību, pievienojot civillietas materiāliem tiesas vajadzībām dokumentu – izdrukā no datu bāzes "Persona", kā arī atsakot iepazīties ar civillietas materiāliem viņas paziņas klātbūtnē.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 2.pantam (Tiesas spriešana civillietās) civillietas tiesa izspriež kārtībā, kāda noteikta šajā likumā un likumā "Par tiesu varu". Kārtību, kādā lietas dalībnieki var iepazīties ar lietas materiāliem, noteic Civilprocesa likums. Tā Civilprocesa likuma 74.panta otrā daļa noteic, ka pusēm ir tiesības iepazīties ar lietas materiāliem, izdarīt no tiem izrakstus un izgatavot kopijas. Civilprocesa likums paredz pusei tiesības realizēt savas procesuālās tiesības arī ar pārstāvja starpniecību – tādā gadījumā puses, kas ir fiziskā persona, pārstāvim jābūt noformētam pilnvarojumam Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt noraidījuma pieteikšanas kārtību tiesnesim nosaka Civilprocesa likuma 19.–22.pants un 160.pants.

Ievērojot minēto, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka minētais pieteicējas prasījums nav saistīts ar tiesas rīcību valsts pārvaldes jomā, bet attiecas uz tiesas spriešanas funkciju.

Tādējādi apgabaltiesa pamatoti ir atteikusi pieņemt pieteikumu šajā daļā, pamatojoties uz APL 191.panta pirmās daļas 1.punktu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[10] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 92.pantu ikviens ir tiesīgs prasīt atbilstīgu atlīdzinājumu par mantiskajiem zaudējumiem vai personisko kaitējumu, arī morālo kaitējumu, kas viņam nodarīts ar administratīvo aktu vai iestādes faktiskā rīcībā.

Ievērojot iepriekš minētos argumentus, ka pieteikums nav pieņemams izskatīšanai, pamatojoties uz APL 191.panta pirmās daļas 1. un 8.punktu, par pamatotu atzīstams apgabaltiesas secinājums, ka arī prasījumu par morālā zaudējuma atlīdzināšanu jāatsaka pieņemt.

[11] Pie šādiem apstākļiem Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts, bet blakus sūdzība noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 1.jūnija lēmumu atstāt negrozītu, bet pieteicējas Jūlijas T. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Privatizācijas tiesību rezervēšana; Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punkta interpretācija

1. Lai persona varētu vērsties tiesā ar pieteikumu, jābūt aizskartām personas subjektīvajām tiesībām vai tiesiskajām interesēm vai arī likumā jābūt īpaši paredzētam gadījumam, kad tiesā var vērsties, lai aizsargātu citu personu vai sabiedrības intereses (Administratīvā procesa likuma 31.pants).

2. Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes iestādes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejaucos viņas tiesībās (tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

3. Lai noteiktu, vai ir aizskartas tiesiskās intereses, jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, t.i., jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).

4. Dzīvojamo māju privatizāciju regulējošie normatīvie akti paredz īrnieku tiesības privatizēt tikai tos dzīvokļus, kuri atrodas valstij vai pašvaldībai piederošajās mājās. Arī no citām tiesību normām neizriet personas tiesības prasīt tāda dzīvokļa privatizāciju, kurš atrodas privātpersonai piederošā mājā.

Nav tiesiskas nozīmes tam, ka dzīvojamā māja kādreiz ir bijusi vai, iespējams, atkal nonāks valsts vai pašvaldības īpašumā. Likumā nav paredzēta īrnieka iespēja rezervēt tiesības uz dzīvokļa privatizāciju gadījumam, ja mainās dzīvojamās mājas īpašnieks (likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju").

5. Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punkts neuzliek tiesai pienākumu lietas izskatīšanu atlikt, bet piešķir tiesai rīcības brīvību izvērtēt, vai lietu var izskatīt bez to personu klātbūtnes, kuras uz tiesas sēdi nav ieradušās.

Ja tiesa konstatē, ka lietu var izskatīt bez personas klātbūtnes, tai lietas izskatīšana nav jāatliek. Lietas atlikšana vai neatlikšana šādā gadījumā nav saistīta ar to, vai persona uz tiesas sēdi nav ieradies attaisnojošu vai neattaisnojošu iemeslu dēļ, bet gan ar to, vai neieradušās personas klātbūtne tiesas sēdē ir nepieciešama lietas apstākļu noskaidrošanai. Ja lietas apstākļi ir pietiekami skaidri, tiesai nav pamata atlikt sēdi uz to aicinātās vai izsauktās personas neierašanās dēļ (Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punkts).

2006.gada 8.augustā

Lieta Nr. SKA-402

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senators	N.Salienieks,

pieņemoties blakus sūdzības iesniedzējam Grigorijam Š. un Rīgas domes pārstāvei A.Krupnovai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Grigorija Š. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmums par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Grigorijs Š. 2005.gada 31.oktobrī iesniedzis Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisijā iesniegumu, kurā izteicis vēlmi privatizēt dzīvokli Nr. (..) Matīsa ielā (..), Rīgā. Šī māja ir fizisko personu īpašums.

Izskatījusi Grigorija Š. iesniegumu, Rīgas pašvaldības dzīvojamo māju privatizācijas komisija (turpmāk – Privatizācijas komisija) ar 2006.gada 2.janvāra lēmumu atteikusi reģistrēt Grigorija Š. iesniegumu kā privatizācijas ierosinājumu. Izskatījusi Grigorija Š. iesniegumu, Rīgas dome ar 2006.gada 15.marta lēmumu Nr.1-43/RD-06-590-ap atstājusi negrozītu minēto Privatizācijas komisijas lēmumu, kā arī atteikusi reģistrēt Privatizācijas komisijas datu bāzē Grigorija Š. privatizācijas ierosinājumu un izskatīt to likumā "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" noteiktajā kārtībā.

[2] Grigorijs Š. iesniedzis Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūdzis atcelt Rīgas domes 2006.gada 15.marta lēmumu Nr.1-43/RD-06-590-ap.

Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2006.gada 13.aprīļa lēmumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu, atteikusi pieņemt Grigorija Š. pieteikumu. Tiesnese norādījusi, ka nams Matīsa ielā (..), Rīgā, kurā atrodas pieteicēja īrētais dzīvoklis, pašlaik pieder fiziskām personām, nevis valstij vai pašvaldībai, tādēļ pieteicējam nav subjektīvo tiesību lūgt pašvaldību reģistrēt viņa īrētā dzīvokļa privatizācijas ierosinājumu.

[3] Izskatījusi Grigorija Š. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 31.maija lēmumu atstājusi negrozītu pārsūdzēto Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu. Apgabaltiesa lēmumu pamatojusi ar tālāk minētajiem motīviem.

[3.1] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajai daļai, lai noskaidrotu, vai konkrētajā gadījumā Grigorijam Š. pastāv subjektīvās tiesības vērsties tiesā, jākonstatē, vai viņam ir tiesības prasīt, lai pašvaldība ierosinātu privatizācijas procesu.

[3.2] No likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" neizriet, ka likums paredz tiesības privatizācijas izpildinstitūcijai rīkoties ar fiziskām personām piederošu īpašumu. Līdz ar to secināms, ka Grigorijam Š. nav no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no Privatizācijas komisijas prasīt, lai tiktu reģistrēts viņa iesniegums par dzīvokļa, kas atrodas fiziskai personai piederošā namā, privatizāciju. Tā kā privatizācijai ir pakļautas tikai valsts un pašvaldību dzīvojamās mājas, personai ir jābūt dzīvokļa īrniekam valsts vai pašvaldības dzīvojamā mājā, lai konstatētu personas objektīvās tiesības privatizēt izīrētu dzīvokli.

[3.3] Tādējādi pirmās instances tiesas tiesnese pamatoti piemērojusi Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu, atsakoties pieņemt Grigorija Š. pieteikumu.

[4] Grigorijs Š. iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūdz minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu atcelt un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Blakus sūdzībā viņš norādījis, ka apgabaltiesa nepamatoti nav piemērojusi Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punktu un tādējādi nepamatoti izskatījusi blakus sūdzību bez viņa paša piedalīšanās. Konkrētajā gadījumā blakus sūdzības iesniedzēja piedalīšanās, viņa ieskatā, būtu sekmējusi pilnvērtīgu un pareizu lietas izskatīšanu, kas citādi ir novedis pie pamatojuma principa pārkāpuma. Turklāt blakus sūdzības iesniedzējs norādījis, ka viņa neierašanās uz tiesas sēdi bija saistīta ar nopietnām veselības problēmām.

[5] Tiesas sēdē Grigorijs Š. uzturēja blakus sūdzību, papildus izklāstot apstākļus par nelikumīgu dzīvojamās mājas, kurā viņš dzīvo, denacionalizāciju un ar to saistīto tiesvedību civilprocesuālajā kārtībā. Rīgas domes pārstāve blakus sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[6] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajai daļai pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Citiem vārdiem, lai varētu vērsties tiesā ar pieteikumu, jābūt aizskartām personas subjektīvajām tiesībām vai tiesiskajām interesēm vai arī likumā jābūt īpaši paredzētam gadījumam, kad tiesā var vērsties, lai aizsargātu citu personu vai sabiedrības intereses. Konkrētajā gadījumā likumā nav noteikts izņēmums, kas ļautu vērsties tiesā, nepastāvot savu tiesību vai tiesisko interešu aizskārumam. Tādējādi, lai konstatētu, ka Grigorijs Š.

ir persona, kurai ir tiesības iesniegt pieteikumu, nepieciešams konstatēt, ka ar pārsūdzēto lēmumu ir aizskartas viņa **tiesības** vai **tiesiskās intereses**.

[7] Kā Administratīvo lietu departaments jau iepriekš norādījis (sk. 2005.gada 15.marta lēmuma lietā Nr.SKA-148 12.punktu), lai noteiktu, vai pastāv subjektīvās publiskās **tiesības**, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes institūcijas kaut ko prasīt, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejauktos viņas tiesībās.

[8] Grigorijs Š. Privatizācijas komisijai 2005.gada 31.oktobrī iesniedzis iesniegumu, kurā izteicis vēlmi privatizēt savu dzīvokli Rīgā, Matīsa ielā (...). Iesniegumā viņš norādījis, ka nams pašlaik pieder privātpersonai, bet par nama denacionalizācijas faktu notiek tiesas process, no kura iznākuma ir atkarīgas viņa tiesības privatizēt dzīvokli. Iesniegumā arī norādīts, ka Grigorijs Š. vēlas reģistrēt dzīvokļa privatizācijas tiesības pēc 2005.gada 31.decembra, kad beidzas privatizācijas iesniegumu termiņš.

Tātad pieteicējs prasa no pašvaldības, lai viņam tiktu rezervētas tiesības privatizēt viņa dzīvokli, ja nams, kurā atrodas pieteicēja dzīvoklis, nonāks pašvaldības īpašumā. Lai noteiktu, vai pieteicējam ir subjektīvās tiesības vērsties tiesā ar prasījumu par administratīvo aktu, ar kuru atteikts apmierināt šādu lūgumu, jānoskaidro, vai no kādas tiesību normas izriet pieteicēja tiesības prasīt, lai pārvalde apmierinātu šādu lūgumu. Faktiski ir jānoskaidro, vai personai ir tiesības prasīt veikt kādas darbības saistībā ar tāda dzīvokļa, kas atrodas privātpersonai piederošā namā, privatizāciju vai arī iekļaut pieteicēju kādā īpašā reģistrā.

[9] Saskaņā ar likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 1.panta 11.punktu privatizācija ir darbību kopums, kuru rezultātā **valsts vai pašvaldību** daudzdzīvokļu mājās esošos dzīvokļus, neapdzīvojamās telpas, mākslinieku darbnīcas, viendzīvokļa un daudzdzīvokļu mājas iegūst īpašumā fiziskās un juridiskās personas. Saskaņā ar minētā likuma 2.pantu šis likums nosaka **valsts un pašvaldību** dzīvojamo māju privatizācijas kārtību.

Līdz ar to likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" paredz īrnieku tiesības privatizēt vienīgi dzīvokļus, kas atrodas mājās, kuras pieder valstij vai pašvaldībai. Arī no kādām citām tiesību normām neizriet personas tiesības prasīt dzīvokļa, kas atrodas privātpersonai piederošā mājā, privatizāciju. Tam, ka dzīvojamā māja kādreiz ir bijusi vai, iespējams, atkal nonāks valsts vai pašvaldības īpašumā, nav tiesiskas nozīmes. Likumā nav paredzēta

īrnieka iespēja rezervēt tiesības uz dzīvokļa privatizāciju gadījumam, ja mainās dzīvojamās mājas īpašnieks.

Tādējādi, tā kā Grigorija Š. īrētais dzīvoklis neatrodas valstij vai pašvaldībai piederošā mājā, viņam nav subjektīvo tiesību prasīt tā privatizāciju vai būt iekļautam reģistrā. Tātad ar pārsūdzēto lēmumu Grigorija Š. **tiesības** nav aizskartas.

[10] Lai noteiktu, vai ir aizskartas **tiesiskās intereses**, ir jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, proti, jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (sal.: *Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 22.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-291 13.punkts*).

Administratīvo lietu departaments konstatē, ka tiesību normas, kas regulē privatizāciju, attiecas tikai uz valsts vai pašvaldības īpašuma objektiem. Līdz ar to nepastāv tiesību norma, kas aizsargātu personas interesi privatizēt dzīvokli, kas atrodas privātpersonas īpašumā esošā namā. Tātad ar pārsūdzēto lēmumu nav aizskartas Grigorija Š. tiesiskās intereses.

[11] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja to iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

Ņemot vērā konstatēto, ka Grigorijam Š. nav subjektīvo tiesību prasīt viņa īrētā dzīvokļa privatizāciju (šā lēmuma 9.punkts) un ka attiecīgā viņa interese nav tiesiski aizsargāta (šā lēmuma 10.punkts), Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa pamatoti atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt Grigorija Š. pieteikumu.

[12] Administratīvo lietu departaments nepiekrīt Grigorija Š. argumentam, ka, izskatot lietu bez viņa klātbūtnes, Administratīvā apgabaltiesa pārkāpusi viņa tiesības.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 214.panta pirmo daļu, ja uz tiesas sēdi nav ieradies kāds no administratīvā procesa dalībniekiem, liecinieks, eksperts vai tulks, tiesa sāk lietas izskatīšanu, ja vien saskaņā ar šā likuma 268. vai 269.pantu nav pamats to atlikt. Savukārt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punktu tiesa var atlikt lietas izskatīšanu, ja nav iespējams izskatīt lietu tāpēc, ka nav ieradies kāds administratīvā procesa dalībnieks, liecinieks, eksperts vai tulks.

Minētā likuma 269.panta 1.punkts neuzliek tiesai pienākumu lietas izskatīšanu atlikt, bet piešķir tiesai rīcības brīvību izvērtēt, vai lietu iespējams izskatīt bez personas, kas nav ieradies uz tiesas sēdi, klātbūtnes. Ja tiesa konstatē, ka lietu var izskatīt bez personas klātbūtnes, tai šādā gadījumā nav lietas izskatīšana jāatliek. Lietas atlikšanai vai neatlikšanai šādā gadījumā nav sakara ar to, vai

persona uz tiesas sēdi nav ieradusies attaisnojošu vai neattaisnojošu iemeslu dēļ, bet gan, vai personas, kura nav ieradusies, klātbūtne tiesas sēdē ir nepieciešama lietas apstākļu noskaidrošanai. Ja lietas apstākļi ir pietiekami skaidri, tiesai nav pamata atlikt sēdi uz to aicinātās vai izsauktās personas neierašanās dēļ.

Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa sava lēmuma 4.punktā ir norādījusi, ka pieteicējs telefoniski informējis tiesu, ka veselības stāvokļa dēļ nevarēs ierasties uz tiesas sēdi. Viena laikus apgabaltiesa atzinusi, ka lietu iespējams izskatīt bez pieteicēja klātbūtnes. Administratīvo lietu departaments atzīst, ka izskatot lietu bez pieteicēja klātbūtnes, tiesa nav pieļāvusi Administratīvā procesa likuma pārkāpumu.

Nav pamatota pieteicēja atsaukšanās uz pamatojuma principa pārkāpumu lietas neatlikšanas dēļ. Pamatojuma princips prasa, lai lēmums saturētu argumentus, kāpēc iestāde vai tiesa ir pieņēmusi attiecīgu lēmumu. Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesas lēmums ir pietiekami pamatots. Savukārt tas vien, ka pieteicējs nepiedalījās apgabaltiesas sēdē, pats par sevi neveido pamatojuma principa pārkāpumu.

[13] Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas lēmums ir tiesisks un pamatots un atstājams negrozīts.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.maija lēmumu atstāt negrozītu, bet Grigorija Š. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par dzīvokļu īpašnieku sabiedrības kā daudzdzīvokļu mājas apsaimniekotāja subjektīvajām tiesībām vērsties tiesā ar pieteikumu par izsniegtu būvatļauju

1. *Pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Subjektīvo tiesību priekšnoteikums ir objektīvo publisko tiesību esamība. Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvalde neiejauktos viņas tiesībās (Administratīvā procesa likuma 31.pants un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).*

2. *Ja tiek pārplānotas un pārbūvētas dzīvokļa vai komunikāciju daļas, kas funkcionāli nedalāmi ir saistītas ar visas mājas ekspluatāciju, nepieciešama pārejo dzīvokļu īpašnieku vai dzīvokļu īpašnieku sabiedrības piekrišana. Šā nosacījuma mērķis ir aizsargāt visu dzīvokļu īpašnieku intereses, ja pārplānošana un pārbūve skar kopīpašumā esošās daļas. No minētā izriet arī dzīvokļa īpašnieku sabiedrības subjektīvās tiesības prasīt, lai būvprojekts ar to tiktu saskaņots; turklāt šis nosacījums attiecināms tieši uz to sabiedrību, kas ir attiecīgās daudzdzīvokļu ēkas apsaimniekotājs (likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešā daļa).*

3. *Pašvaldībai ir pienākums kontrolēt, kā būvniecības dalībnieki ievēro būvniecību reglamentējošo normatīvo aktu prasības, un nodrošināt būvniecības procesa tiesiskumu savā administratīvajā teritorijā. Tādējādi būvvaldes pienākums ir ne tikai pārbaudīt, vai pasūtītājs būvprojektu ir saskaņojis atbilstoši Vispārīgo būvnoteikumu prasībām, bet arī atbilstoši likuma "Par dzīvokļa īpašumu" noteikumiem. Turklāt, saņemot informāciju, ka būvprojekts nav saskaņots ar īsto apsaimniekotāju, būvvaldei ir jāaptur vai jāanulē būvatļauja (Būvniecības likuma 7.panta pirmās daļas 4.punkts un likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešā daļa).*

4. *Atteikums izsniegt plānošanas un arhitektūras uzdevumu un atteikums akceptēt būvprojektu ir pārsūdzams, jo tie ir galīgie lēmumi administratīvajā procesā. Proti, ja tiek pieņemts kāds no šiem atteikumiem, šis lēmums ir tiesības liedzošs, un pamatojoties uz tiem, vairs netiek pieņemti citi lēmumi. Turpretī, ja plānošanas un arhitektūras uzdevums tiek izsniegts un tiek akceptēts būvprojekts, iesniedzējs var pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu, kas dod tiesības uzsākt būvdarbus.*

Tādējādi būvprojekta akcepta atteikuma gadījumā minētais atteikums ir administratīvais akts (galīgais lēmums), bet būvprojekta akcepta gadījumā – starplēmums, kas pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskas sekas (proti, nedod tiesības uzsākt būvniecību) (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa).

2006.gada 27.oktobrī

Lieta Nr. SKA-490

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas biedrības "Avotu nams" pārstāvim T.Cērpīgam un atbildētājas Rīgas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas pilsētas domes pārstāvei L.Dzalbei,

atklātā tiesas sēdē izskatīja biedrības "Avotu nams" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 10.jūlija lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz sabiedriskās organizācijas (tagad biedrības) "Avotu nams" pieteikumu par Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 10.novembra lēmuma Nr.2545 un Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 8.decembra būvatļaujas Nr.499-L atcelšanu un veikto būvdarbu Avotu ielā 33-601, Rīgā, atzīšanu par nelikumīgiem.

Aprakstošā daļa

[1] Rīgas pilsētas būvvalde ar 2003.gada 10.novembra lēmumu Nr.2545 akceptēja veikala renovācijas Avotu ielā 33-601, Rīgā, tehnisko projektu. Rīgas pilsētas būvvalde 2003.gada 8.decembrī SIA "Hanza Līzings" izsniedza būvatļauju Nr.499-L veikala renovācijai Avotu ielā 33-601, Rīgā. Būvatļauja izsniegta, pamatojoties uz minēto projektu.

[2] 2004.gada 7.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts sabiedriskās organizācijas (turpmāk – biedrības) "Avotu nams" sūdzība (ieteikums), kurā lūgts: 1) atcelt Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 10.novembra lēmumu Nr.2545 par tehniskā projekta akceptu; 2) atcelt Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 8.decembrī izdoto būvatļauju Nr.499-L; 3) atzīt par nelikumīgiem Avotu ielas 33-601 veiktos būvdarbus. Pieteikumā norādīts, ka Avotu ielā 33-601 veiktie būvdarbi ir uzskatāmi par rekonstrukciju un restaurāciju, nevis

renovāciju, kā to norādījuši SIA "Hanza Līzings". Minētā objekta būvprojekts bija jāizstrādā atbilstoši Būvniecības likumam un būvprojekta lapas jāsaņem atbilstoši Rīgas domes Pilsētas attīstības departamenta 2003.gada 24.marta rīkojuma Nr.53–r 3.pielikumam, kas attiecas uz rekonstrukciju, prasībām.

Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 10.marta spriedumu biedrības "Avotu nams" pieteikumu noraidīja.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar biedrības "Avotu nams" apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 10.jūlija lēmumu izbeidza tiesvedību lietā. Tiesa lēmumu pieņēma, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, jo pieteikumu tiesā ir iesniegusi persona, kuras publiskās subjektīvās tiesības nav aizskartas un kurai līdz ar to nav tiesību iesniegt pieteikumu tiesā. Lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] No pieteikuma var izsecināt, ka tas iesniegts biedrības "Avotu nams" kā nama Avotu ielā 33 apsaimniekotāja interesēs. Līdz ar to ir nepieciešams pārbaudīt, vai Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 8.decembrī izdotā būvatļauja Nr.499-L skar pieteicējas intereses.

[3.2] Dzīvokļu vērtības samazinājums skar dzīvokļu īpašniekus, nevis biedrību "Avotu nams" un vienīgi dzīvokļu īpašnieki varētu vērsties tiesā ar pieteikumu. Turklāt pieteicējai nav subjektīvo tiesību prasīt, lai būvvalde pārbaudītu, vai pasūtītājs ir saskaņojis būvprojektu ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešajā daļā norādītajām personām. Pieteicējai nepastāv no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes kaut ko prasīt, un tādēļ nav konstatējams pieteicējas subjektīvo tiesību aizskārums.

[3.3] Saskaņā ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 15.pantu strīdi par zaudējumu nodarīšanu, tajā skaitā tādi, kas radušies likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešajā daļā noteiktā saskaņošanas pienākuma nepildīšanas dēļ, ir risināmi civiltiesiskā kārtībā.

[3.4] Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 10.novembra lēmums Nr.2545 par tehniskā projekta akceptu ir starplēmums ierosinātajā būvniecības procesā, kas nav atzīstams par administratīvo aktu. Līdz ar to tas nav pārsūdzams tiesā atsevišķi no administratīvā procesa galīgā lēmuma. Minētais starplēmums ir pārbaudāms, vērtējot Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 8.decembra būvatļaujas Nr.499-L tiesiskumu.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu biedrība "Avotu nams" iesniedza blakus sūdzību, lūdzot minēto lēmumu atcelt pilnībā turpmāk minēto motīvu dēļ.

[4.1] Tiesa nepamatoja secinājumu, ka biedrības "Avotu nams" pieteikums iesniegts Avotu ielas 33 apsaimniekotāju interesēs. Biedrībā "Avotu nams", kas ir īpašuma Avotu ielā 33 apsaimniekotāja,

apvienojušies Avotu ielas 33 dzīvokļu īpašnieki. Daudzdzīvokļu mājas uzturēšanu, remontēšanu un pārvaldīšanu nevar veikt dzīvokļu īpašnieki atsevišķi, to dara dzīvokļu īpašnieku biedrība. Biedrībai "Avotu nams" nelikumīgi veiktā remonta Avotu ielā 33-601 rezultātā pieauga mājas uzturēšanas un remontēšanas izdevumi, kas tiek segti no biedrības "Avotu nams" līdzekļiem. Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 10.novembra lēmumā Nr.2545 akceptētajā tehniskajā projektā minētie darbi skar mājas kopīpašumu, kuru apsaimnieko biedrība "Avotu nams".

[4.2] No likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešās daļas izriet, ka būvprojekta saņemšanai bija nepieciešama dzīvokļu īpašnieku piekrišana. Avotu ielas 33 dzīvokļu īpašnieku dzīvokļa kopīpašuma daļu uzturēšanai un apsaimniekošanai pilnvaroja pieteicēju. Rīgas pilsētas būvvaldes akceptētais tehniskais projekts neatbilst Būvniecības likuma un būvnormatīvu prasībām.

[5] Tiesas sēdē pieteicējas pārstāvis blakus sūdzību uzturēja uz tajā norādītajiem pamatiem. Atbildētājas pārstāvis blakus sūdzību neatzina.

Trešās personas dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Avotu 33" pārstāvis un SIA "Hanza līzings" pārstāvis uz tiesas sēdi nebija ieradušies. Ievērojot, ka trešajām personām par tiesas sēdes vietu un laiku bija paziņots likumā noteiktajā kārtībā, Administratīvo lietu departaments atzina, ka saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 214.panta pirmo daļu tiesa var izskatīt lietu bez trešo personu klātbūtnes.

Motīvu daļa

[6] Administratīvā apgabaltiesa izbeidza tiesvedību lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, jo pieteikumu tiesā ir iesniegusi persona, kuras publiskās subjektīvās tiesības nav aizskartas un kurai līdz ar to nav tiesību iesniegt pieteikumu tiesā.

Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punkts noteic tiesas pienākumu izbeigt tiesvedību lietā, ja pieteikumu tiesā iesniegusi persona, kurai nav šādu tiesību. Administratīvā procesa likuma 31.panta otrā daļa paredz, ka pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas.

Subjektīvo tiesību priekšnoteikums ir objektīvo publisko tiesību esamība. Lai noteiktu, vai pastāv subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes kaut ko prasīt; 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvalde neiejauktos viņas tiesībās (*sal.: Würtenberger T.*

Verwaltungsprozeßrecht. – München: Verlag C.H.Beck, 1998, S.124; F.J.Paine. Vācijas Vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas administratīvā procesa likums. – Rīga, Tiesu namu aģentūra, 2002, 74.lpp.; Augstākās tiesas Senāta 2005.gada 15.marta sprieduma lietā Nr.SKA-148 12.punkts).

Tādējādi, lai noskaidrotu, vai biedrībai "Avotu nams" bija tiesības iesniegt pieteikumu, jānoskaidro, vai tā Avotu ielas 33.nama 601.telpas būvniecības procesā bija tiesīga savās interesēs prasīt no būvvaldes noteiktu rīcību.

[7] Likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešā daļa noteic, (...) ja tiek pārplānotas un pārbūvētas dzīvokļa vai komunikāciju daļas, kas funkcionāli nedalāmi saistītas ar visas mājas ekspluatāciju, nepieciešama pārējo dzīvokļu īpašnieku vai dzīvokļu īpašnieku sabiedrības piekrišana, kas noformējama sabiedrības statūtos vai savstarpējā līgumā noteiktajā kārtībā, un to dzīvokļu īpašnieku piekrišana, kuri nav dzīvokļu īpašnieku sabiedrības dalībnieki. Administratīvo lietu departamenta ieskatā, minētās tiesību normas mērķis ir aizsargāt visus dzīvokļu īpašniekus, ja tiek pārplānotas un pārbūvētas dzīvokļa vai komunikāciju daļas, kas funkcionāli nedalāmi saistītas ar visas mājas ekspluatāciju. No minētās tiesību normas izriet, ka dzīvokļa īpašnieku sabiedrībai ir tiesības prasīt, lai būvprojekts tiktu saskaņots tieši ar sabiedrību.

[7.1] Likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 51.panta trešā daļa noteic, ka valsts dzīvojamās mājas valdītājs nodod dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības dzīvokļu īpašnieku sabiedrībai (...). Kā redzams no lietas 25.–26.lapas 2001.gada 10.maijā sastādīts akts par nekustamā īpašuma Avotu ielā 33 nodošanu un pārņemšanu dzīvokļu īpašnieku pārvaldīšanā un apsaimniekošanā. Ar aktu biedrība "Avotu nams" pārņēma pārvaldīšanā un apsaimniekošanā no Centrālās dzīvojamo māju privatizācijas komisijas nekustamo īpašumu Avotu ielā 33.

[7.2] Saskaņā ar likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 29.panta pirmo daļu vienas daudzdzīvokļu mājas kopīpašumā esošās daļas pārvaldīšanu un apsaimniekošanu drīkst nodot tikai vienai dzīvokļu īpašnieku sabiedrībai. Lietā nav pierādījumu, ka nams Avotu ielā 33 nodots citam apsaimniekotājam. Dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Avotu 33" statūti liecina, ka tā, iespējams, ir dibināta ar mērķi apsaimniekot minēto namu, bet lietā, kā jau minēts, nav pierādījumu, ka nams šai dzīvokļu īpašnieku kooperatīvajai sabiedrībai nodots apsaimniekošanā.

[7.3] Ievērojot iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments secina, ka pasūtītajam būvprojekts atbilstoši likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešajai daļai bija jāsaņem ar biedrību "Avotu nams".

[8] Būvniecības likuma 7.panta pirmās daļas 4.punkts noteic, ka vietējo pašvaldību kompetencē ir kontrolēt, kā būvniecības dalībnieki ievēro šā likuma un citu būvniecību reglamentējošo normatīvo aktu prasības, un nodrošināt būvniecības procesa tiesiskumu savā administratīvajā teritorijā. Administratīvo lietu departaments secina, ka no minētās tiesību normas izriet būvvaldes pienākums kontrolēt, vai pasūtītājs saskaņojis būvprojektu arī atbilstoši likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešajai daļai. Turklāt, saņemot informāciju, ka būvprojekts nav saskaņots ar īsto apsaimniekotāju, būvvaldes pienākums bija attiecīgi reaģēt – apturot vai anulējot būvatļauju.

Ievērojot minēto, apgabaltiesa nepamatoti secinājusi, ka būvvaldes pienākumi aprobežojas tikai ar pārbaudi, vai pasūtītājs būvprojektu ir saskaņojis atbilstoši Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" (turpmāk – Vispārīgie būvnoteikumi) regulējumam.

[9] Būvvalde, izdodot būvatļauju, ir balstījusi uz nepatiesiem faktiem.

Ievērojot Būvniecības likuma 7.panta pirmās daļas 4.punktā noteikto vietējo pašvaldību kompetenci, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka, 2003.gada 12.decembrī saņemot no biedrības "Avotu nams" informāciju, būvvaldei bija jāpārbauda, vai būvprojektu ir saskaņojis īstais apsaimniekotājs un attiecīgi arī jāaptur būvatļaujas darbība.

Administratīvā procesa likuma 86.panta otrās daļas 4.punkts noteic, ka adresātam labvēlīgu prettiesisku administratīvo aktu var atcelt, ja adresāts attiecīgā administratīvā akta izdošanu panācis ar apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu, kukuļošanu, spaidiem, draudiem vai citām prettiesiskām darbībām. Šādā gadījumā iestāde izvērtē adresāta veikto darbību tiesiskumu un atceļ šo administratīvo aktu ar tā izdošanas dienu.

[10] Vispārīgo būvnoteikumu 38. un 104.punkts noteic iesniedzēja tiesības apstrīdēt un pārsūdzēt attiecīgi atteikumu izsniegt plānošanas un arhitektūras uzdevumu un atteikumu akceptēt būvprojektu.

Minētie atteikumi ir pārsūdzami, jo tie ir galīgie lēmumi administratīvajā procesā. Tas ir, ja tiek pieņemts kāds no šiem atteikumiem, šis lēmums ir tiesības liedzošs, pamatojoties uz tiem, netiek pieņemti citi lēmumi. Turpretī, ja plānošanas un arhitektūras uzdevums tiek izsniegts un tiek akceptēts būvprojekts, iesniedzējs var pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu, kas dod tiesības uzsākt būvdarbus. Tādējādi būvprojekta akcepta atteikuma gadījumā minētais atteikums ir administratīvais akts (galīgais lēmums), bet būvprojekta akcepta gadījumā – starplēmums, kas pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskas sekas (proti,

nedod tiesības uzsākt būvniecību). Minētā lēmuma tiesiskums var tikt izvērtēts būvatļaujas apstrīdēšanas un pārsūdzēšanas gaitā (sk. *Augstākās tiesas Senāta 2006.gada 15.marta lēmuma lietā Nr.SKA-123 13.punktu*).

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst par pamatotu apgabaltiesas secinājumu, ka Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 10.novembra lēmums Nr.2545 par tehniskā projekta akceptu ir starplēmums, kas nav skatāms administratīvā procesa kārtībā. Vienlaikus Administratīvo lietu departaments atzīst, ka minētā lēmuma tiesiskums ir pārbaudāms, vērtējot Rīgas pilsētas būvvaldes 2003.gada 8.decembrī izdotās būvatļaujas Nr.499-L tiesiskumu. Līdz ar to Administratīvo lietu departaments secina, ka apgabaltiesa nepamatoti arī šajā izbeidza tiesvedību, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2., nevis 1.punktu.

[11] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas lēmums nav pamatots un tiesisks un tāpēc ir atceļams.

[12] Administratīvā procesa likuma 288.panta trešā daļa noteic tiesas pienākumu nosūtīt blakus lēmumu prokuratūrai, ja tiesa, izskatot lietu atklāj noziedzīga nodarījuma pazīmes.

Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesai, izskatot lietu pēc būtības, jāizvērtē, vai dzīvokļu īpašnieku kooperatīvās sabiedrības "Avotu 33" amatpersonu rīcībā, saskaņojot būvprojektu, neatklājas noziedzīga nodarījuma pazīmes, un jāpieņem atbilstošs lēmums. Tādējādi tiesai jāizlemj, vai ir pamats pieņemt blakus lēmumu un nosūtīt to prokuratūrai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 10.jūlija lēmumu un nosūtīt lietu izskatīšanai pēc būtības tai pašai tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Fondu biržas tiesiskais statuss, darbības joma un tiesības pārsūdzēt Finanšu un kapitāla tirgus komisijas lēmumus; Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta trešās daļas interpretācija

1. *Finanšu instrumentu tirgus likums kompetenci nodrošināt finanšu instrumentu tirgus funkcionēšanu ir noteicis privāto tiesību subjektam – kapitālsabiedrībai. Tādējādi Latvijā likumdevējs fondu biržai kā regulētā tirgus organizētājai ir paredzējis komersanta statusu. Rīgas Fondu birža ir šāda regulētā tirgus organizētāja, kas kā kapitālsabiedrība reģistrēta Komercreģistrā (Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punkts, 27.panta otrā daļa un 39.panta pirmā daļa).*

2. *Latvijā ir izveidota finanšu instrumentu tirdzniecības sistēma, kurā regulētā tirgus organizētājs (birža) uz privāttiesisku attiecību pamata organizē attiecīgos regulētos tirgus un ir pieejams emitentiem šo privāttiesisko attiecību nodibināšanai. Šī darbība ir regulētā tirgus organizētāja tiesiskā interese (Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punkts, 2., 4.pants, 25.panta pirmā daļa un 39.pants).*

3. *Regulētā tirgus organizētājs un emitents savstarpējos strīdus izšķir vispārējās jurisdikcijas tiesā vai šķīrējtiesā.*

Tikai attiecībā uz tirgus organizētāja lēmumu par atteikumu iekļaut finanšu instrumentus regulētajā tirgū un lēmumu par finanšu instrumentu tirdzniecības apturēšanu vai finanšu instrumentu izslēgšanu no regulētā tirgus likums tiešā tekstā paredz pārsūdzības tiesības Finanšu un kapitāla tirgus komisijā (Finanšu instrumentu tirgus likuma 50.panta ceturtā daļa un 55.panta trešā daļa).

4. *Regulētā tirgus organizētājs (birža), izsakot emitentam brīdinājumu par informācijas nesniegšanu, rīkojas regulētā tirgus organizēšanas ietvaros – tāad privāto tiesību jomā. Rīkojoties privāto tiesību jomā birža nav un nevar būt Finanšu un kapitāla tirgus komisijas funkcionālā padotībā (Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punkts, 2., 4., 27.pants un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.pants).*

5. *Komersabiedrība, kas nodarbojas ar komercdarbību, atsevišķos gadījumos var arī pildīt kādu publiski tiesisku uzdevumu (Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.pants).*

6. *Privātpersonai nevar deleģēt administratīvo aktu izdošanu, izņemot gadījumu, kad tas paredzēts likumā. Šim deleģējumam izdot administratīvos aktus jābūt pietiekami konkrētiem, lai likumdevēja griba būtu nepārprotami konstatējama (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta trešā daļa).*

2006.gada 26.septembrī

Lieta Nr. SKA-492

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	D.Mita
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa,

piedaloties pieteicējas akciju sabiedrības "Rīgas Fondu birža" pārstāvjiem S.Eihenbergai un Ģ.Rūdam, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Finanšu un kapitāla tirgus komisijas pārstāvim A.Stradiņam un trešās personas akciju sabiedrības "Latvijas kuģniecība" pārstāvjiem E.Bērziņam un V.Tihonovam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja akciju sabiedrības "Rīgas Fondu birža" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 12.jūnija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 21.aprīļa lēmums par tiesvedības izbeigšanu lietā.

Aprakstošā daļa

[1] Finanšu un kapitāla tirgus komisija (turpmāk – Komisija) ar 2005.gada 24.marta lēmumu Nr.32 atcēla akciju sabiedrības "Rīgas Fondu birža" (turpmāk – Rīgas Fondu birža) 2005.gada 4.februāra lēmumu daļā par brīdinājuma izteikšanu akciju sabiedrībai (turpmāk – AS) "Latvijas kuģniecība". Lēmumā norādīts, ka Rīgas Fondu birža, piemērojot uzraudzības statusu un izsakot brīdinājumu AS "Latvijas kuģniecība" par informācijas nesniegšanu Rīgas Fondu biržai par konkrētiem AS "Latvijas kuģniecība" padomes locekļu kandidātiem pirms 2005.gada 11.februāra ārkārtas akcionāru sapulces, ir pārkāpusi Finanšu instrumentu tirgus likuma 27.panta trešās daļas 1.punktu, nenodrošinot vienlīdzīgu attieksmi pret visiem Rīgas Fondu biržas Oficiālajā sarakstā iekļautajiem emitentiem.

[2] 2005.gada 29.aprīlī Rīgas Fondu birža iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par Komisijas 2005.gada 24.marta lēmuma Nr.32 atcelšanu daļā, ar kuru atcelts Rīgas Fondu biržas valdes 2005.gada 4.februāra lēmums daļā par brīdinājuma izteikšanu AS "Latvijas kuģniecība" un ar kuru konstatēts, ka Rīgas Fondu birža

ir pārkāpusi Finanšu instrumentu tirgus likuma 27.panta trešās daļas 1.punktu, nenodrošinot vienlīdzīgu attieksmi pret visiem Rīgas Fondu biržas Oficiālajā sarakstā iekļautajiem emitentiem.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 21.aprīļa lēmumu izbeidza tiesvedību lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, jo pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

[4] Izskatot Rīgas Fondu biržas blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 12.jūnija lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 21.aprīļa lēmumu par tiesvedības izbeigšanu lietā. Lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Lietā pastāv strīds par to, vai Rīgas Fondu birža, pieņemot lēmumu par brīdinājuma izteikšanu AS "Latvijas kuģniecība", ir Komisijas funkcionālā padotībā esoša iestāde ar no tā izrietošajām sekām (nav tiesību pārsūdzēt augstākas iestādes lēmumus).

[4.2] Rīgas Fondu birža kā komercreģistrā reģistrēta komercsabiedrība vispārīgi darbojas privāto tiesību jomā. Tomēr šajā gadījumā, kad komercsabiedrība nodarbojas ar licencētu komercdarbību – biržas pakalpojumu sniegšanu –, nav izslēgts, ka atsevišķos gadījumos tā var veikt arī kādu publiski tiesisku funkciju.

[4.3] Finanšu instrumentu tirgus likuma tiesību normas, kas nosaka kārtību, kādā kapitālsabiedrība iegūst tiesības būt par regulētā tirgus organizētāju, kā arī tiesību normas, kas nosaka regulētā tirgus organizētāja tiesības, pienākumus un attiecības ar Komisiju, pēc būtības atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 5.nodaļā noteiktajiem atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšanas pamatnoteikumiem.

[4.4] Uz Rīgas Fondu biržas kā regulētā tirgus organizētāja un emitentu savstarpējo attiecību daļēju publiski tiesisko raksturu norāda Finanšu instrumentu tirgus likuma 28.pants (tiesības izdot noteikumus, kas saistoši emitentiem); 35.panta pirmā daļa (valdes tiesības lemt par finanšu instrumentu apgrozību regulētajā tirgū); 39.pants (tiesības veikt konkrētas uzraudzības funkcijas).

[4.5] Rīgas Fondu birža var atrasties Komisijas funkcionālā padotībā, jo Komisijā var pārsūdzēt (apstrīdēt) noteiktus Rīgas Fondu biržas lēmumus. Tāpat Komisijai ir tiesības pilnībā vai daļēji atcelt atsevišķus Rīgas Fondu biržas lēmumus.

[4.6] Rīgas Fondu birža var būt gan privātpersona, kad realizē savas privātās intereses, gan valsts pārvaldes iestāde, kad veic Finanšu instrumentu tirgus likumā paredzētās uzraudzības funkcijas sabiedrības interesēs. Rīgas Fondu biržas izteiktais brīdinājums AS "Latvijas kuģniecība" ir vērst uz sabiedrības interešu nodrošināšanu, tāpēc konkrētajā gadījumā Rīgas Fondu birža ir Komisijas funkcionālā

padotībā. Tādējādi Rīgas Fondu biržai kā funkcionāli padotai iestādei nav subjektīvo tiesību pārsūdzēt tiesā Komisijas lēmumus, kas pieņemti funkcionālās padotības ietvaros.

[5] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 12.jūnija lēmumu Rīgas Fondu birža ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt un izlemt jautājumu pēc būtības. Blakus sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Rīgas Fondu birža darbojas kā regulētā tirgus dalībnieks tikai un vienīgi privāto tiesību jomā un tai nav piešķirtas pilnvaras publisko tiesību jomā. Nav pamata uzskatīt, ka līdz ar licences iegūšanu regulētā tirgus organizētājam automātiski tiek deleģēti atsevišķi valsts pārvaldes uzdevumi.

[5.2] Tiesa pārāk plaši traktē deleģētā valsts pārvaldes uzdevuma un Rīgas Fondu biržas funkcionālās padotības jēdzienu. Finanšu instrumentu tirgus likuma 27.pantā noteiktās regulētā tirgus organizētāja tiesības un pienākumi ir Rīgas Fondu biržas kā privāto tiesību subjekta – regulētā tirgus organizētāja – komercdarbības pamats. Savukārt no tiesas argumentācijas izriet, ka visas Finanšu instrumentu tirgus likuma 27.pantā noteiktās regulētā tirgus organizētāja tiesības un pienākumi ir deleģēts valsts pārvaldes uzdevums.

[5.3] Saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgus likuma 4.pantu tikai Komisijai ir piešķirtas tiesības izdot administratīvos aktus finanšu un kapitāla tirgus jomā. Savukārt Rīgas Fondu biržai Finanšu instrumentu tirgus likumā tiesības izdot administratīvos aktus nav deleģētas. Tādējādi Rīgas Fondu birža nav uzskatāma par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē.

[5.4] Tiesa nav precīzi norādījusi, kādas ir Rīgas Fondu biržas deleģētā pārvaldes uzdevuma robežas.

[5.5] Rīgas Fondu birža uzraudzības funkciju veic kā finanšu instrumentu tirgus dalībnieks tikai un vienīgi savas privāttiesiskās darbības ietvaros. Nav pamata uzskatīt, ka Rīgas Fondu biržas izteiktais brīdinājums AS "Latvijas kuģniecība" par informācijas nesniegšanu neapšaubāmi būtu vērst uz sabiedrības interešu nodrošināšanu finanšu un kapitāla tirgū, nevis uz Rīgas Fondu biržas kā komersanta privāto interešu nodrošināšanu.

[5.6] Tiesa vispār nav ņēmusi vērā līdzšinējās Rīgas Fondu biržas un Komisijas attiecības finanšu instrumentu tirgu regulējošo normatīvo aktu kontekstā. Rīgas Fondu birža ir finanšu instrumentu tirgus dalībnieks, arī veicot uzraudzību saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgus likuma 27.pantu un 39.pantu.

[5.7] Tiesa nav vērtējusi, ka Komisija ar 2006.gada 10.marta lēmumu Nr.57 izbeidza administratīvo lietu, kurā sabiedrība ar ierobežotu atbildību (turpmāk – SIA) "Investīciju vadības centrs" lūdza

atcelt Rīgas Fondu biržas 2006.gada 18.janvāra lēmumu par AS "Preiļu siera" akciju izslēgšanu no Brīvā saraksta un pārbaudīt Rīgas Fondu biržas darbības atbilstību Finanšu instrumentu tirgus likumam un Rīgas Fondu biržas noteikumiem. Lēmumā norādīts, ka to administratīvi procesuālā kārtībā var pārsūdzēt gan Rīgas Fondu birža, gan SIA "Investīciju vadības centrs".

[5.8] Tas, ka Komisija uzskata Rīgas Fondu biržu par finanšu instrumentu tirgus dalībnieku, nevis ir deleģējusi tai Komisijas kompetencē esošu pārvaldes uzdevumu finanšu instrumentu tirgus uzraudzības jomā, izriet arī no Komisijas 2005.gada 24.marta lēmuma Nr.32, kurā noteikts, ka tas ir pārsūdzams administratīvā procesa kārtībā.

[6] Par Rīgas Fondu biržas blakus sūdzību Komisija ir iesniegusi paskaidrojumus, norādot, ka Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 12.jūnija lēmums ir tiesisks un pamatots.

[7] Tiesas sēdē Rīgas Fondu biržas pārstāvji uzturēja blakus sūdzību, pamatojoties uz tajā minētajiem argumentiem. Komisijas pārstāvis un AS "Latvijas kuģniecība" pārstāvji blakus sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[8] Rīgas Fondu birža ir iesniegusi pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par Komisijas 2005.gada 24.marta lēmumu Nr.32, ar kuru Komisija ir konstatējusi, ka Rīgas Fondu birža, piemērojot uzraudzības statusu un izsakot brīdinājumu AS "Latvijas kuģniecība" par informācijas nesniegšanu par konkrētiem AS "Latvijas kuģniecība" padomes locekļu kandidātiem pirms ārkārtas akcionāru sapulces, ir pārkāpusi Finanšu instrumentu tirgus likuma 27.panta trešās daļas 1.punktu, nenodrošinot vienlīdzīgu attieksmi pret visiem Rīgas Fondu biržas Oficiālajā sarakstā iekļautajiem emitentiem.

Administratīvā apgabaltiesa šajā lietā uzskatīja, ka Rīgas Fondu biržai nav subjektīvo tiesību pārsūdzēt Komisijas lēmumu, jo šajā gadījumā birža ir Komisijas funkcionālā padotībā esoša iestāde.

Līdz ar to šīs blakus sūdzības ietvaros ir noskaidrojams, vai Komisija pieņēma pārsūdzēto lēmumu attiecībā uz Rīgas Fondu biržu kā privātpersonu vai kā augstāka iestāde funkcionālās padotības ietvaros izvērtēja zemākas iestādes lēmumu. Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir nepieciešams aplūkot tiesisko regulējumu attiecībā uz biržām, to kompetenci, attiecībām ar emitentiem un Komisiju.

[9] Biržu galvenais mērķis tradicionāli ir bijis organizēt finanšu instrumentu tirgus. Latvijā likumdevējs nepārprotami fondu biržai kā regulētā tirgus organizētājam ir paredzējis komersanta statusu, Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punktā nosakot, ka regulētā tirgus organizētājs ir kapitālsabiedrība, kas organizē regulēto

tirgu. Atbilstoši šā panta 8.punktam regulētais tirgus ir organizatorisku, juridisku un tehnisku pasākumu kopums, kas padara iespējamu atklātu un regulāru finanšu instrumentu darījumu slēgšanu. Savukārt regulētā tirgus organizētājs atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likuma 27.panta otrajai daļai ir visiem finanšu instrumentu tirgus dalībniekiem atklāta un pieejama organizācija, kura nodrošina katra tā regulētā tirgus atklātumu un labas vadības principiem atbilstošu darbību. Likuma 39.panta pirmā daļa paredz, ka tirgus organizētājs uzrauga katra tā organizētā regulētā tirgus darbību šajā likumā un tirgus organizētāja noteikumos reglamentētajā kārtībā.

Tātad ar šo likumu privāto tiesību subjektam ir noteikta kompetence nodrošināt finanšu instrumentu tirgus funkcionēšanu, lai tiktu sasniegti likuma 2.pantā izvirzītie mērķi – ieguldītāju interešu aizsardzība, finanšu instrumentu tirgus stabilitāte un uzticamība, informācijas pieejamība un vienlīdzīgas iespējas visiem finanšu instrumentu tirgus dalībniekiem.

Lai regulētā tirgus organizētājs varētu uzsākt savu darbību, tam ir jāsaņem licence, kuru izsniedz Komisija, kas vispirms pārbauda, vai attiecīgā kapitālsabiedrība atbilst Finanšu instrumentu tirgus likumā izvirzītajām prasībām. Rīgas Fondu birža ir šāds regulētā tirgus organizētājs, kas kā kapitālsabiedrība reģistrēta Komercreģistrā.

[10] Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likuma 2.panta pirmā daļa paredz, ka Komisija ir pilntiesīga autonoma valsts iestāde, kas atbilstoši savam darbības mērķim un uzdevumiem regulē un pārrauga finanšu un kapitāla tirgu un tā dalībnieku darbību. Saskaņā ar šā likuma 5.pantu Komisijas darbības mērķis ir veicināt ieguldītāju, noguldītāju un apdrošināto personu interešu aizsardzību un finanšu un kapitāla tirgus attīstību un stabilitāti, bet atbilstoši 9.pantam tieši Komisija ir atbildīga par finanšu tirgus stabilitāti un attīstību, kā arī brīvas konkurences veicināšanu finanšu un kapitāla tirgū.

Saskaņā ar minētā likuma 4.pantu biržas ir viens no finanšu un kapitāla tirgus dalībniekiem. Komisija ne tikai izsniedz licenci kapitālsabiedrībai (biržai), bet atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likumam un Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likumam veic arī turpmāko attiecīgā finanšu instrumentu tirgus (un regulētā tirgus organizētāja) uzraudzību.

[11] Pamatojoties uz Finanšu instrumentu tirgus likuma 25.panta pirmo daļu, regulētā tirgus organizētājs darbojas saskaņā ar likumu, Komisijas noteikumiem, kā arī saviem statūtiem un noteikumiem. Likums nosaka vispārīgas prasības tirgus organizētāja darbībai, Komisija izstrādā noteikumus savas kompetences ietvaros, savukārt birža izstrādā detalizētus noteikumus attiecībā uz biržas regulētajiem tirgiem. Turklāt atbilstoši minētā likuma 39.panta sestajai daļai (tātad uzraudzības ietvaros) tirgus organizētājs ir tiesīgs līgumos, ko tas

noslēdz ar emitentu, kurš iekļauj savus finanšu instrumentus regulētajā tirgū, paredzēt soda naudu par tirgus organizētāja noteikumu neievērošanu.

Piemēram, vispārīgās prasības finanšu instrumentu iekļaušanai regulētajos tirgos nosaka Finanšu instrumentu tirgus likuma 41.pants, tā piektajā daļā paredzot, ka prasības citu (t.i., iepriekš šajā pantā neminētu) finanšu instrumentu iekļaušanai regulētajā tirgū nosaka attiecīgais tirgus organizētājs. Šā panta sestā daļa noteic, ka lēmumu par finanšu instrumentu iekļaušanu regulētajos tirgos pieņem tirgus organizētāja valde, pamatojoties uz emitenta vai tās personas iesniegumu, kura lūdz pārvedamu vērtspapīru iekļaušanu regulētajā tirgū. Saskaņā ar Rīgas Fondu biržas 2004.gada 31.augusta noteikumiem "Par finanšu instrumentu iekļaušanu un tirdzniecību biržas regulētajos tirgos" pēc tam, kad biržas valde šādu lēmumu par kotēšanu (finanšu instrumentu ielaušanu biržas sarakstos un tirdzniecību ar tiem) ir pieņēmusi, tiek noslēgts kotēšanas līgums, atbilstoši kuram noteikti emitenta pienākumi ievērot minētos Rīgas Fondu biržas noteikumus. Šo noteikumu 33.1.punkts noteic, ka strīdus, kas rodas starp Rīgas Fondu biržu un emitentu, kurus nevar atrisināt ar pušu vienošanos, izskata Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras šķīrējtiesa saskaņā ar reglamentu vai Komisija, ja strīds saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgus likumu ir Komisijas kompetencē.

[12] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments secina, ka atbilstoši Finanšu instrumentu tirgus likumam Latvijā attiecībā uz finanšu instrumentu tirdzniecību ir izveidota sistēma, kad regulētā tirgus organizētājs (birža) uz privāttiesisku attiecību pamata organizē attiecīgos regulētos tirgus un ir pieejams emitentiem šo privāttiesisko attiecību nodibināšanai. Šī ir regulētā tirgus organizētāja tiesiskā interese.

No normatīvajiem aktiem neizriet secinājums, ka regulēto tirgus organizētāju kompetencē ir uzraudzīt attiecīgos regulētos tirgus ārpus organizēšanas (sistēmas atbilstīgas funkcionēšanas nodrošināšanas) ietvariem. Likumdevējs uzraudzību pār to, kā darbojas konkrētais regulētā tirgus organizētājs un attiecīgais tirgus kopumā, ir nodevis Komisijai kā kompetentajai iestādei. Savukārt regulētā tirgus organizētājs un emitents savstarpējos strīdus izšķir vispārējās jurisdikcijas tiesā vai, kā konkrētajā gadījumā, šķīrējtiesā. Tikai attiecībā uz tirgus organizētāja lēmumu par atteikumu iekļaut finanšu instrumentus regulētajā tirgū (50.panta ceturtā daļa) un lēmumu par finanšu instrumentu tirdzniecības apturēšanu vai finanšu instrumentu izslēgšanu no regulētā tirgus (55.panta trešā daļa) Finanšu instrumentu likums* tiešā tekstā paredz pārsūdzības tiesības Komisijā.

* Red. piez.: Finanšu instrumentu tirgus likums.

[13] Administratīvā apgabaltiesa pamatoti norādīja, ka nav izslēgts, ka komercsabiedrība, kas nodarbojas ar komercdarbību, atsevišķos gadījumos var veikt kādu publiski tiesisku uzdevumu. Tomēr Senāta Administratīvo lietu departaments nepiekrīt apgabaltiesas uzskatam, ka sakarā ar to, ka Rīgas Fondu biržas izteiktais brīdinājums AS "Latvijas kuģniecība" par informācijas nesniegšanu par konkrētiem padomes locekļu kandidātiem pirms ārkārtas akcionāru sapulces, ir vērsti uz sabiedrības interešu nodrošināšanu finanšu un kapitāla tirgū, līdz ar to darbība ir veikta publisko tiesību jomā. Nav pamata secināt, ka šajā gadījumā regulētā tirgus organizētājs ir rīkojies ārpus regulētā tirgus organizēšanas ietvariem, kam Rīgas Fondu birža ir izveidota kā komersants.

[14] Lai gan likums ir paredzējis regulētā tirgus organizētājam attiecīgā tirgus organizēšanai izdot noteikumus un specifiskās nozares dēļ definējis mērķus, kas vērsti uz sabiedrības interešu aizsardzību (gan konkrētu ieguldītāju, gan finanšu instrumentu tirgus efektīvu funkcionēšanu kopumā), nevar uzskatīt, ka līdz ar to attiecības starp regulētā tirgus organizētāju un emitentu kļūst par publiski tiesiskām. Arī tas apstāklis, ka Komisijai saskaņā ar Finanšu instrumentu tirgus likuma 40.panta piekto daļu ir tiesības atcelt atsevišķus tirgus organizētāja lēmumus, kas saistīti ar 27.pantā noteikto pienākumu izpildi, nav iemesls, lai gadījumā, ja tirgus organizētājs nav nodrošinājis šo pienākumu izpildi (kā šajā gadījumā saskaņā ar Komisijas lēmumu – vienlīdzīgu attieksmi pret visām vienā statusā esošām personām), starp regulētā tirgus organizētāju un emitentu nodibinātās attiecības uzskatītu par publiski tiesiskām, un tirgus organizētāja pieņemtais lēmums būtu uzskatāms par pieņemtu administratīvā procesa ietvaros.

Ja, tāpat kā apgabaltiesa, uzskatītu, ka Finanšu instrumentu tirgus likuma normas, kas nosaka kārtību, kādā kapitālsabiedrība iegūst tiesības būt par regulētā tirgus organizētāju, kā arī tiesību normas, kas nosaka regulētā tirgus organizētāja tiesības, pienākumus un attiecības ar Komisiju, pēc būtības atbilst Valsts pārvaldes iekārtas likuma 5.nodaļā noteiktajiem atsevišķu valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšanas pamatnoteikumiem, tad faktiski būtu secināms, ka regulētā tirgus organizētāja veiktās darbības pamatā ir veiktas valsts vārdā publisko tiesību jomā. Tomēr šāds secinājums Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā neatbilst Finanšu instrumentu tirgus likuma jēgai.

Turklāt saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta trešo daļu privātpersonai nevar deleģēt administratīvo aktu izdošanu, izņemot gadījumu, kad tas paredzēts likumā. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā atbilstoši šai tiesību normai deleģējumam

izdot administratīvos aktus jābūt pietiekami konkrētiem, lai likumdevēja griba būtu konstatējama nepārprotami. Šajā gadījumā šāds likuma deleģējums nav konstatējams.

[15] Ievērojot iepriekš teikto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesa nepamatoti uzskatīja, ka Rīgas Fondu biržas brīdinājums AS "Latvijas Kuģniecība" par informācijas nesniegšanu par konkrētiem AS "Latvijas Kuģniecība" padomes locekļu kandidātiem, ir uzskatāms par veiktu uzraudzības funkcijas ietvaros, kas līdz ar to nozīmē biržas atrašanos šā jautājuma risināšanā Komisijas funkcionālā padotībā. Šajā lēmumā minēto apsvērumu dēļ departaments uzskata, ka pārsūdzētais Komisijas lēmums pieņemts attiecībā uz Rīgas Fondu biržu kā privātpersonu. Līdz ar to apgabaltiesas lēmums ir atceļams, bet lieta ir nosūtāma izskatīšanai pēc būtības Administratīvajai rajona tiesai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 12.jūnija lēmumu un nosūtīt lietu izskatīšanai pēc būtības Administratīvajai rajona tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Par lēmumu, ko var pārsūdzēt personas, kuras iebilst pret citu personu veiktu būvniecību

1. *Tiesības pārsūdzēt būvniecības procesa uzraudzības rezultātā pieņemtu pašvaldības lēmumu atļaut turpināt būvniecību vai uzdot novērst būvniecības radītās sekas (nojaukt būvi vai tās daļu u.tml.) attiecas uz attiecīgā lēmuma adresātu – būvētāju (Būvniecības likuma 30.pants).*

2. *Dokuments, kas apliecina tiesības būvēt ir būvatļauja. Šim administratīvajam aktam ir dubulta ietekme, jo atļauja būvēt var skart ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi trešās personas (parasti kaimiņi), kuru tiesības un tiesiskās intereses būvatļauja ietekmē, ir tiesīgas būvatļauju pārsūdzēt, tas ir, ja persona vēlas iebilst pret citas personas veiktu būvniecību, tad pārsūdzams ir nevis jebkurš būvniecības procesā pieņemts lēmums, bet gan lēmums, kas dod tiesības būvēt, – būvatļauja (Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants).*

3. *Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes iestādes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejaucotos viņas tiesībās. Savukārt, lai noteiktu, vai ir aizskartas tiesiskās intereses, jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, – jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra).*

2006.gada 12.septembrī

Lieta Nr. SKA-518

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks,

piedaloties pieteicēja Vasilija G. pārstāvim O.Valkeram, atbildētājas Jūrmalas pilsētas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Jūrmalas pilsētas domes pārstāvei G.Putņai un trešās personas Gunta P. pārstāvei K.Hakai,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Vasilija G. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība lietā.

Aprakstošā daļa

[1] Jūrmalas pilsētas dome ar 2005.gada 23.februāra lēmumu Nr.87 atļāva Guntim P. turpināt dzīvojamās mājas Jūrmalā, Liedaga ielā (..) būvniecību, uzdodot viņam līdz 2005.gada 1.decembrim pārbūvēt minēto dzīvojamo māju atbilstoši saskaņotajam būvprojektam.

Jūrmalas pilsētas domes izpilddirektors 2005.gada 22.martā nosūtīja Vasilijam G. vēstuli Nr.39/G-2925, kurā ietverts skaidrojums par būvniecību Jūrmalā, Liedaga ielā 12a. Kopā ar minēto vēstuli Vasilijam G. nosūtīts arī Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmums Nr.87.

[2] 2005.gada 20.aprīlī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Vasilija G. pieteikums, kurā lūgts:

1) atcelt Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmumu Nr.87;

2) atcelt Jūrmalas pilsētas domes izpilddirektora 2005.gada 22.marta lēmumu Nr.39/G-2935;

3) konstatēt būvniecības Jūrmalā, Liedaga ielā (..) procesā pieļautos pārkāpumus;

4) uzlikt par pienākumu Jūrmalas pilsētas domei pieņemt lēmumu par būvniecības Jūrmalā, Liedaga ielā (..) apturēšanu līdz konstatēto pārkāpumu novēršanai.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2005.gada 22.aprīļa lēmumu:

1) atstāja bez virzības Vasilija G. pieteikumu daļā par Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmuma Nr.87 atcelšanu, kā arī par administratīvā akta izdošanu;

2) atteicās pieņemt Vasilija G. pieteikumu daļā par Jūrmalas pilsētas domes izpilddirektora 2005.gada 22.marta skaidrojuma Nr.39/G-2935 atcelšanu.

Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2005.gada 20.maija lēmumu:

1) pieņēma pieteikumu daļā par Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmuma Nr.87 atcelšanu;

2) uzskatīja par neiesniegtu pieteikumu daļā par administratīvā akta izdošanu.

Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2005.gada 23.maija lēmumu pieaicināja Gunti P. piedalīties lietā kā trešo personu.

[4] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 2.maija lēmumu izbeidza tiesvedību lietā, kas ierosināta pēc Vasilija G. pieteikuma daļā par Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmuma Nr.87 atcelšanu. Lēmumā norādīts, ka pārsūdzētais lēmums pats par sevi nerada tiešas tiesiskas sekas, tāpēc tas nav atzīstams par administratīvo aktu un nav pārsūdzams. Līdz ar to tiesvedība lietā ir izbeidzama, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 1.punktu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[5] Izskatot Vasilija G. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 13.jūlija lēmumu atcēla Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 2.maija lēmumu un izbeidza tiesvedību lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu. Lēmums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Pieņemot lēmumu saskaņā ar Būvniecības likuma 30.panta ceturto daļu par būves nojaukšanu vai atļauju turpināt būvniecību, pašvaldība pieņem principiālu lēmumu par būvniecības pieļaujamību. Tādējādi pašvaldības lēmums par atļauju turpināt būvniecību nav viens no būvniecības procesā pieņemtajiem starplēmumiem.

No Būvniecības likuma 30.panta sistēmas izriet, ka šā panta piektajā daļā paredzētas tiesības pārsūdzēt tieši saskaņā ar šā panta ceturto daļu pieņemtu pašvaldības lēmumu par būves nojaukšanu vai par iespēju turpināt būvniecību. Līdz ar to saskaņā ar Būvniecības likuma 30.panta piekto daļu Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmums Nr.87 ir pārsūdzams.

[5.2] Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmums Nr.87 neskar Vasilija G. tiesības vai tiesiskās intereses. Minētais lēmums piešķir Guntim P. tiesības pretendēt uz būvatļaujas pagarinājumu, un tikai būvatļauja var radīt tiesiskās sekas trešajām personām, kuras nav tās adresāts. Guntim P. uzliktais pienākums veikt dzīvojamās mājas pārbūvi atbilstoši saskaņotajam projektam neskar Vasilija G. tiesiskās intereses, jo Vasilijs G. nav apstrīdējis vai pārsūdzējis būvatļauju, kas izdota uz saskaņotā projekta pamata. Līdz ar to tiesvedība lietā izbeidzama saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, jo pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

[6] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmumu Vasilijs G. ir iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt. Blakus sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] Jūrmalas pilsētas domei, 2005.gada 23.februāra lēmumā Nr.87 izvērtējot būvniecības pieļaujamību, bija pienākums ņemt vērā Valsts būvinspekcijas konstatēto, ka Jūrmalas pilsētas būvvalde, 1999.gada 28.aprīlī akceptējot dzīvojamās ēkas projektu Jūrmalā, Liedaga ielā (..), nav ievērojusi Latvijas būvnormatīva LBN 209

"Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai" 3.1.2.punktu un Civillikuma 1091.pantu.

[6.2] Tiesa secinājusi, ka būvatļaujas pārsūdzēšanas termiņš ir iestājies 2000.gada 15.maijā, tāpēc tā kļuvusi neapstrīdama. Tādējādi Vasilijš G. šobrīd savas aizskartās tiesības vairs nevar aizstāvēt, kas ir pretrunā taisnīgas tiesas principam. Nebūdamas tiesīgs pārsūdzēt būvatļauju, Vasilijš G. saskata iespēju aizstāvēt aizskartās tiesības, pārsūdzot Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmumu Nr.87.

[7] Tiesas sēdē Vasilija G. pārstāvis uzturēja blakus sūdzību, pamatojoties uz tajā minētajiem apsvērumiem. Lūdza atcelt Administratīvās apgabaltiesas lēmumu. Jūrmalas pilsētas domes pārstāve un Gunta P. pārstāve blakus sūdzību neatzina, lūdza atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas lēmumu.

Motīvu daļa

[8] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 31.panta otrajā daļā nostiprinātajam vispārējam principam pieteikumu tiesā var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Tātad, lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir nepieciešams konstatēt, kādā veidā ar iestādes rīcību ir noticis konkrētas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums.

Šajā gadījumā Administratīvā apgabaltiesa uzskatīja, ka ar Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmumu Nr.87 nav aizskartas pieteicēja Vasilija G. subjektīvās tiesības vai tiesiskās intereses, tāpēc, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu, izbeidza tiesvedību lietā. Minētā tiesību norma paredz, ka tiesa izbeidz tiesvedību lietā, ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

[9] Kā Senāta Administratīvo lietu departaments jau iepriekš norādījis (*sk. 2005.gada 15.marta lēmuma lietā Nr.SKA-148 12.punktu*), lai noteiktu, vai pastāv subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes institūcijas kaut ko prasīt, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejauktos viņas tiesībās.

[9.1] Būvniecības likuma (*redakcijā, kas bija spēkā pārsūdzētā lēmuma pieņemšanas dienā*) 30.pants reglamentē jau uzsākta būvniecības procesa kontroli. Panta pirmā daļa paredz būvinspektora tiesības apskatīt un pārbaudīt būves, iet tajās, apsekot tās. Saskaņā ar panta otro daļu par katru pārbaudi būvinspektors dod atzinumu un, ja nepieciešams, arī norādījumus par to, kā novēršami pārkāpumi.

Panta trešā daļa paredz, ka būvinspektoram ir tiesības apturēt būvniecību līdz laikam, kad atzinumā dotie norādījumi tiek izpildīti. Atbilstoši panta ceturtajai daļai, ja būvniecība notiek bez būvatļaujas vai neatbilst akceptētajam būvprojektam, būvinspektors uzdod nekavējoties pārtraukt būvdarbus, līdz attiecīgā pašvaldība pieņem lēmumu par būves vai tās daļas nojaukšanu Vispārīgajos būvnoteikumos paredzētajā kārtībā vai par iespēju turpināt būvniecību. Panta piektā daļa paredz pašvaldības lēmuma pārsūdzības tiesības.

[9.2] Konkrētajā gadījumā Jūrmalas pilsētas būvvalde 2004.gada 15.jūlijā bija konstatējusi, ka nekustamā īpašuma Jūrmalā, Liedaga ielā (..) īpašnieks Guntis P. bija veicis būvdarbus neatbilstoši 1999.gada 28.aprīlī saskaņotajam būvprojektam. Ar 2004.gada 16.jūlija lēmumu Nr.14-12/1665 būvinspektors, pamatojoties uz Būvniecības likuma 30.panta trešo un ceturto daļu, bija uzdevis īpašniekam pārtraukt būvdarbus objektā, līdz Jūrmalas pilsētas dome pieņem lēmumu par iespēju turpināt būvniecību. Ar 2005.gada 23.februāra lēmumu Nr.87 (t.i., pārsūdzēto administratīvo aktu) Jūrmalas pilsētas dome, pirmkārt, atļāva Guntim P. turpināt dzīvojamās mājas būvniecību un, otrkārt, uzdeva viņam pārbūvēt dzīvojamo māju atbilstoši saskaņotajam būvprojektam. Lēmumā norādīts, ka to var pārsūdzēt viena mēneša laikā no tā paziņošanas dienas. Lai gan lēmuma pārsūdzības norādē nav ietverta atsauce uz konkrētu tiesību normu, secināms, ka pārsūdzība norādīta atbilstoši Būvniecības likuma 30.panta piektajā daļā noteiktajam.

[9.3] Senāta Administratīvo lietu departaments uzskata, ka Būvniecības likuma 30.pantā paredzētās pārsūdzības tiesības attiecas uz lēmuma adresātu – Gunti P. Nav konstatējams, ka pašvaldības lēmums atļaut īpašniekam turpināt būvniecību atbilstoši iepriekš saskaņotajam būvprojektam rada tiesiskās sekas attiecībā uz kaimiņu – Vasiliju G. Tiesiskās sekas radošais lēmums ir būvatļauja, kas atbilstoši Būvniecības likuma 1.panta 2.punktam ir dokuments, kas apliecina tiesības veikt objekta būvdarbus. Tieši šim administratīvajam aktam ir dubulta ietekme, jo atļauja būvēt bieži skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tomēr konkrētajā gadījumā nav pārsūdzēta būvatļauja un piemērojamā tiesību norma – Būvniecības likuma 30.panta piektā daļa – reglamentē nevis būvatļaujas, bet pašvaldības lēmuma, ar kuru atļauts pēc pārtraukšanas turpināt būvniecību, pārsūdzību.

[9.4] No lietas materiāliem un pieteicēja pārstāvja paskaidrojumiem tiesas sēdē secināms, ka pieteicējs faktiski iebilst pret jau sākotnēji 1999.gada 14.maijā Guntim P. izdoto būvatļauju, kad pieteicējs vēl nebija Gunta P. kaimiņš. No teiktā izriet, ka pieteicējs tiesā pārsūdz uzsākta būvniecības procesa kontroles

ietvaros izdotu administratīvo aktu, lai iebilstu pret pašu būvniecību. Tomēr, ja persona vēlas iebilst pret citas personas veiktu būvniecību, tad pārsūdzams ir nevis jebkurš būvniecības procesā pieņemts lēmums, bet gan lēmums, kas dod tiesības būvēt. Kā jau iepriekš secināts, pašvaldības lēmums atļaut turpināt būvniecību nav tiesību būvēt radošs administratīvais akts.

[9.5] Ievērojot šajā punktā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav konstatējams, ka Vasilijam G. kā būvētāja kaimiņam šajā gadījumā ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes institūcijas kaut ko prasīt. Nav arī no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejauktos Vasilija G. tiesībās.

[10] Senāta Administratīvo lietu departaments ir atzinis, ka, lai noteiktu, vai ir aizskartas tiesiskās intereses, ir jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, proti, jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (sk. 2005.gada 22.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-291 13.punktu).

Konkrētajā gadījumā, izmantojot šā lēmuma 9.punktā ietvertu argumentāciju, nav konstatējams arī Vasilija G. tiesisko interešu aizskārums. No Būvniecības likuma 30.panta piektās daļas neizriet mērķis garantēt tiesas pieejamību kaimiņam, kurš iebilst pret pašu būvniecību. Minētā tiesību norma reglamentē 30.panta ceturtajā daļā minēto lēmumu (sk. šā lēmuma 9.1.punktu), nevis būvatļaujas pārsūdzēšanu.

[11] Ņemot vērā šajā lēmumā minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa ir pamatoti konstatējusi, ka Vasilijam G. nav subjektīvo tiesību pārsūdzēt Jūrmalas pilsētas domes 2005.gada 23.februāra lēmumu Nr.87, un izbeigusi tiesvedību lietā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 282.panta 2.punktu. Savukārt Vasilija G. blakus sūdzība ir nepamatota un noraidāma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmumu, bet Vasilija G. blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Vispārīgā administratīvā akta jēdziens; pašvaldības domes lēmuma par konkrētas dzīvojamās mājas nenodošanu privatizācijai tiesiskā daba

1. *Vispārīgais administratīvais akts ir tāds administratīvais akts, kas attiecas uz konkrētu tiesisko attiecību, bet kura adresāti nav individuāli noteikti (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas).*

2. *Pašvaldības domes (padomes) lēmums par konkrētas dzīvojamās mājas nenodošanu privatizācijai ir vispārīgais administratīvais akts, ar kuru ir noteikts lietas – dzīvojamās mājas – publiski tiesiskais statuss (Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas).*

3. *Tā kā vispārīgā administratīvā akta adresātu loks nav individuāli noteikts, tad šāda akta individuāla paziņošana iesaistītajām personām nav iespējama, un Administratīvā procesa likums to arī expressis verbis neparedz. Līdz ar to vispārīgā administratīvā akta pārsūdzības termiņa aprēķināšanā nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļasnoteikumi, ka administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam* (Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļa un 188.panta trešā daļa).*

2006.gada 19.septembrī

Lietā Nr. SKA-523

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējam Valfrīdam B. un Ventspils pilsētas domes pārstāvim zvērinātam advokātam U.Šneibakam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Valfrīda B. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.jūlija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.janvāra lēmums daļā par atteikšanos pieņemt Valfrīda B. pieteikumu, un ar kuru noraidīta Svetlanas D., Sergeja D., Dmitrija L., Natalijas H., Viktora P., Viktora V., Vasilija L., Romāna P., Vladimira D., Veltas F., Anda R., Ādolfā Č., Matveja Z., Olgas M., Ivana M., Vladimira P., Jeļenas I. un Valfrīda B. blakus sūdzība.

* **Piezīme:** Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmajā daļā saistībā ar vispārīgajiem administratīvajiem aktiem pēc šī nolēmuma spēkā stāšanās ir izdarīti grozījumi, kas paredz, ka vispārīgos administratīvos aktus var paziņot ar publikāciju – šādos gadījumos administratīvā akta pārsūdzības termiņa aprēķināšanā būtu piemērojami minētās tiesību normas noteikumi, ka administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam (publicēts).

Aprakstošā daļa

[1] Ventspils pilsētas dome (turpmāk – dome) 2004.gada 17.maijā pieņēmusi lēmumu Nr.357 (turpmāk – domes lēmums) par dzīvojamās mājas Talsu ielā (..), Ventspilī nenodošanu privatizācijai un saglabāšanu Ventspils pilsētas pašvaldības īpašumā.

[2] 2005.gada 5.septembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts Valfrīda B., kas ir mājas Talsu ielā (..), Ventspilī, dzīvokļa Nr.(..) īrnieks, pieteikums ar vairākiem prasījumiem, tajā skaitā atzīt par nelikumīgu un atcelt minēto domes lēmumu.

2005.gada 21.decembrī Administratīvajā rajona tiesā saņemts arī minētās mājas citu dzīvokļu īrnieku pieteikums ar lūgumu piešķirt viņiem trešās personas statusu, jo viņu prasījums ir tāds pats kā Valfrīda B. pieteikumā.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2006.gada 16.janvāra lēmumu, izlemjot jautājumu par Valfrīda B. pieteikuma pieņemšanu un atzīstot lietā par līdzpieteicēju Sergeju D., Svetlanu D., Dmitriju L., Natalju H., Viktoru P., Viktoru V., Vasiliju L., Romanu P., Vladimiru D., Veltu F., Andi R., Ādolfu Č., Matveju Z., Olgu M., Ivanu M., Vladimiru P. un Jeļenu I. (sk. *Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.janvāra lēmuma 2.punktu*), pieņēma pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu Ventspils pilsētas domei nodot dzīvojamo māju Talsu ielā (..), Ventspilī, privatizācijai par privatizācijas sertifikātiem, par Ventspils pilsētas domes faktiskās rīcības, neizskatot iesniegumu par dzīvojamās mājas Talsu ielā (..), Ventspilī, privatizācijas uzsākšanu, atzīšanu par prettiesisku un morālā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 3000 katram pieteicējam.

Ar minēto lēmumu Administratīvās rajona tiesas tiesnese atteica pieņemt pieteikumu daļā par domes lēmuma atcelšanu, atsaucoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu, proti, tā kā ir nokavēts termiņš pieteikuma iesniegšanai tiesā, bet pieteicēju lūgumu par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu tiesa noraidīja, tad pieteicēji uzskatāmi par personām, kurām nav tiesību iesniegt pieteikumu.

[4] Par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.janvāra lēmumu daļā par atteikšanos pieņemt pieteikumu par domes lēmuma atcelšanu, Valfrīds B., savā un pārējo pieteicēju vārdā iesniedza blakus sūdzību Administratīvajai apgabaltiesai.

[5] 2006.gada 22.martā Administratīvajā rajona tiesā saņemts vēl divu mājas Talsu ielā (..), Ventspilī īrnieku Anatolijs Č. un Vladimira Z. iesniegums, kurā viņi izsaka vēlēšanos pievienoties Vladimira B. un pārējo pieteicēju sūdzībai administratīvajā lietā.

Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 24.marta lēmumu Anatolijs Č. un Vladimirs Z. atzīts par līdzpieteicēju ierosinātajā administratīvajā lietā Nr.A42296806. Lēmumā vienlaikus

norādīts, ka Anatolijs Č. un Vladimirs Z. var pievienoties blakus sūdzībai par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16. janvāra lēmumu.

[6] Izskatījusi blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.janvāra lēmumu, Administratīvā apgabaltiesa blakus sūdzību noraidīja un atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 16.janvāra lēmumu. Apgabaltiesa norādījusi tālāk minētos argumentus.

[6.1] Domes lēmumā, ar kuru nolemts neprivatizēt un saglabāt Ventspils pilsētas pašvaldības īpašumā dzīvojamo māju Talsu ielā (..), Ventspilī, nav norādīta tā pārsūdzēšanas kārtība un termiņš. Tāpēc atbilstoši Administratīvā procesa likuma 188.panta trešajai daļai pieteikumu tiesā var iesniegt viena gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Valfrīds B. ar pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā vērsās 2005.gada 1.septembrī.

[6.2] Ņemot vērā Administratīvā procesa likuma 188.panta pirmo un trešo daļu, šā likuma 70.panta pirmo daļu, domes lēmums ir uzskatāms par vispārīgo administratīvo aktu, kas attiecas uz mājas Talsu ielā (..), Ventspilī, publiski tiesisko statusu. Tas nozīmē, ka konkrētais administratīvais akts attiecas uz konkrētu tiesisko attiecību – šī administratīvā akta adresāti nav individuāli noteikti. Tādējādi administratīvā akta pārsūdzības termiņa aprēķināšanā nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļas noteikumi par administratīvā akta paziņošanu tā adresātiem, un šāda administratīvā akta pārsūdzības termiņš skaitāms no administratīvā akta pieņemšanas dienas. Tādējādi pamatots ir pirmās instances tiesas secinājums, ka konkrētā administratīvā akta pārsūdzības termiņš beidzās 2005.gada 17.maijā.

[6.3] Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmā daļa noteic, ka nokavēto procesuālo termiņu var atjaunot iestāde, tiesa vai tiesnesis pēc administratīvā procesa dalībnieka lūguma, ja atzīt nokavēšanas iemeslu par attaisnojošu. Tādējādi pamatots ir Administratīvās rajona tiesas tiesneses secinājums, ka Valfrīda B. norādītais termiņa nokavēšanās iemesls – pieteicēji rakstīja sūdzības Ventspils pilsētas domei – atzīstams par neattaisnojošu nokavēšanās iemeslu. Lai procesuālā termiņa nokavējumu atzītu par attaisnojošu, ir jāpastāv tādiem objektīviem no procesa dalībnieka gribas neatkarīgiem apstākļiem, kas nav ļāvuši procesuālo darbību veikt noteiktajā laikā. Pieteicēju vērsšanās ar sūdzībām domē, nevis tiesā, ir procesa dalībnieku gribas izpauzums, kas objektīvi netraucēja vērsties ar pieteikumu tiesā.

[6.4] Ņemot vērā Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu, secināms, ka Valfrīdam B. vairs nepastāv subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu par domes lēmuma atcelšanu. Līdz ar to

pirmās instances tiesa pamatoti atteikusi pieņemt pieteikumu daļā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu.

[7] Valfrīds B. savā un pārējo pieteicēju vārdā iesniedzis blakus sūdzību par apgabaltiesas lēmumu. Blakus sūdzībā norādīti tālāk minētie argumenti.

Apgabaltiesa attiecībā uz domes lēmuma pārsūdzēšanu nav piemērojusi pareizās tiesību normas, kas novedis pie nepareizas lietas izlemšanas. Proti, Administratīvā procesa likuma 188.panta trešā daļa noteic, ka, ja administratīvajā aktā nav norādīts, kur un kādā termiņā to var pārsūdzēt, pieteikumu šā panta pirmajā un otrajā daļā minētajos gadījumos var iesniegt viena gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Tā kā domes lēmumā nav norādīts, kur un kādā termiņā to var apstrīdēt, jāpieņem, ka pieteikumu tiesā par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību var iesniegt viena gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās dienas. Blakus sūdzībā pausts viedoklis, ka domes lēmums stājās spēkā ar brīdi, kad tas paziņots pieteicējiem, proti, 2005.gada janvārī vai februārī. Līdz ar to pieteikums Administratīvajā rajona tiesā iesniegts septiņus mēnešus pēc domes lēmuma spēkā stāšanās dienas.

[8] Tiesas sēdē Valfrīds B. paskaidroja, ka, neskatoties uz to, ka dome 2006.gada 21.augustā pēc Satversmes tiesas sprieduma pārsūdzēto lēmumu ir atcēlusi, blakus sūdzību uztur, jo ir svarīgi izlemt jautājumu par domes lēmuma pārsūdzības termiņu.

Ventspils pilsētas domes pārstāvis paskaidroja, ka pārsūdzētais administratīvais akts vairs nepastāv, jo, ievērojot Satversmes tiesas spriedumu, 2006.gada 21.augustā dome to atzinusi par spēku zaudējušu. Pārstāvis pauda viedokli, ka pārsūdzības termiņš pieteikuma iesniegšanai bija nokavēts, jo pieteicēji nebija ievērojuši ne viena gada termiņu no domes lēmuma pieņemšanas dienas, ne mēneša termiņu no šā lēmuma saņemšanas dienas.

Uz tiesas sēdi citi pieteicēji nebija ieradušies, taču, ņemot vērā, ka par tiesas sēdi viņiem bija paziņots un nepastāv apstākļi, kuru dēļ lietas izskatīšana jāatliek, Administratīvo lietu departaments nolēma lietu izskatīt bez minēto personu klātbūtnes.

Motīvu daļa

[9] Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punkts, pamatojoties uz kuru ir atteikts pieņemt pieteikumu daļā par domes lēmuma atcelšanu, noteic, ka tiesnesis atsakās pieņemt pieteikumu, ja to iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

Kā atzīts administratīvo tiesu praksē, un šādas atziņas nostiprinātas Administratīvo lietu departamenta nolēmumos (sk., piemēram, *Administratīvo lietu departamenta lēmumu lietā Nr.SKA-245/2005, Nr.SKA-533/2005, Nr.SKA-0222/06 un Nr.SKA-0223/06*), tiesas atteikums atjaunot pieteikuma iesniegšanas termiņu nozīmē to, ka persona, uz kuru tas attiecas, atzīstama par tādu personu, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

Tā kā rajona tiesa, izvērtējot pieteicēju norādītos argumentus, ir atteikusies atjaunot pieteikuma iesniegšanas termiņu un arī apgabaltiesa, izskatot blakus sūdzību par šādu rajona tiesas lēmumu, atzinusi, ka nav pamata atjaunot procesuālo termiņu pieteikuma iesniegšanai par domes lēmumu, tad pieteicēji pamatoti ir atzīti par personām, kurām zudušas subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu tiesā.

[10] Turklāt apgabaltiesas lēmums daļā par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu nav pārsūdzams un tas ir stājies spēkā.

Minētais izriet no Administratīvā procesa likuma 324.panta pirmās daļas, kas noteic, ka par blakus sūdzību pieņemtais lēmums nav pārsūdzams, un tas stājas spēkā no tā pieņemšanas brīža. Minētā panta otrajā daļā noteikti izņēmumi, kad ir pieļaujama par blakus sūdzību pieņemtā lēmuma pārsūdzēšana, proti, Senātā var pārsūdzēt Administratīvās apgabaltiesas lēmumu, ar kuru noraidīta blakus sūdzība par lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu. Tādējādi Administratīvo lietu departamentam ir jāpārbauda apgabaltiesas lēmums tajā daļā, kas attiecas uz pieteikuma nepieņemšanu, taču nav jāvērtē apgabaltiesas apsvērumi neatjaunojot procesuālo termiņu.

[11] Blakus sūdzībā pausts viedoklis, ka pieteicēji nav nokavējuši pieteikuma iesniegšanas termiņu, jo pieteikums tiesā iesniegts gada laikā no domes lēmuma spēkā stāšanās dienas, pieņemot, ka lēmums stājies spēkā tad, kad tas paziņots pieteicējiem.

Administratīvo lietu departaments uzskata, ka šāds viedoklis nav pamatots, bet apgabaltiesa ir pareizi atzinusi, ka pieteicēji ir nokavējuši pieteikuma iesniegšanas termiņu.

[11.1] Administratīvā procesa likuma 188.panta pirmā daļa noteic, ka pieteikumu par administratīvā akta izdošanu, atcelšanu vai spēkā esamību var iesniegt viena mēneša laikā no dienas, kad ir stājies spēkā augstākas iestādes administratīvais akts (lēmums par apstrīdēto administratīvo aktu). Šā panta trešajā daļā noteikts, ka, ja administratīvajā aktā nav norādīts, kur un kādā termiņā to var pārsūdzēt, tad pieteikumu šā panta pirmajā un otrajā daļā minētajos gadījumos var iesniegt viena gada laikā no administratīvā akta spēkā stāšanās dienas.

Apgabaltiesa, konstatējot, ka domes lēmumā nav norādīta tā pārsūdzēšanas kārtība un termiņš, atzinusi, ka līdz ar to uz šā lēmuma pārsūdzēšanu attiecas Administratīvā procesa likuma 188.panta trešā daļa, proti, domes lēmums pārsūdzams gada laikā no tā spēkā stāšanās dienas.

[11.2] Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa pamatoti arī atzinusi, ka domes lēmums ir stājies spēkā ar tā pieņemšanas dienu, jo tas ir vispārīgais administratīvais akts, proti, ar to ir noteikts lietas – dzīvojamās mājas – publiski tiesiskais statuss (sk.: *Briede J. Administratīvais akts. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003, 115.lpp.*).

Tā kā vispārīgā administratīvā akta adresātu loks nav individuāli noteikts, tad šāda akta paziņošana iesaistītajām personām nav iespējama (sk.: *Paine F. J. Vācijas vispārīgas administratīvas tiesības. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 159.lpp.*) un Administratīvā procesa likums to arī *expressis verbis* neparedz. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka vispārīgā administratīvā akta pārsūdzības termiņa aprēķināšanā nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļas noteikumi, ka administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam.

[11.3] Tā kā apgabaltiesa ir konstatējusi, ka domes lēmums pieņemts un tā tad stājies spēkā 2004.gada 17.maijā, bet pieteikums tiesā iesniegts 2005.gada 1.septembrī, tad apgabaltiesas lēmums, atstājot negrozītu rajona tiesas lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu, ir tiesisks, jo pieteicēji ir nokavējuši likumā noteikto viena gada termiņu pieteikuma iesniegšanai tiesā.

[12] Administratīvo lietu departamenta ieskatā šajā lietā vērā ņemams arī tas, ka, pirmkārt, atbilstoši Satversmes tiesas 2006.gada 6.jūnija spriedumam, ar kuru par spēkā neesošu no tās pieņemšanas brīža ir atzīta likuma "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 74.panta piektā daļa 2004.gada 7.aprīļa likuma redakcijā, kas bija domes lēmuma tiesiskais pamats, Ventspils pilsētas dome pārsūdzēto lēmumu ir atzinusi par spēku zaudējušu. Otrkārt, Administratīvā rajona tiesa ir pieņēmusi pieteicēju pieteikumu un ierosinājusi lietu par pienākuma uzlikšanu Ventspils pilsētas domei nodot privatizācijai par privatizācijas sertifikātiem dzīvojamo māju Talsu ielā (..), Ventspilī, un par Ventspils domes faktisko rīcību, neizskatot iesniegumu par minētās mājas privatizācijas uzsākšanu. Izlemjot šo lietu, tiesai būs jāvērtē arī domes lēmuma tiesiskums, ievērojot Satversmes tiesas 2006.gada 6.jūnija spriedumu un tajā sniegto tiesību normu interpretāciju.

[13] Ievērojot iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka blakus sūdzība ir noraidāma, bet apgabaltiesas lēmums atstājams negrozīts.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 1.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atstāt negrozītu Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.jūlija lēmumu, bet blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Nacionālās radio un televīzijas padomes kompetence, uzraugot raidorganizācijas; privātpersonas subjektīvās tiesības šajā uzraudzības procesā

1. Nacionālās radio un televīzijas padomes kompetencē ir uzraudzīt, kā raidorganizācijas ievēro normatīvo aktu prasības, tostarp Radio un televīzijas likuma noteikumus par raidorganizācijas pienākumu nodrošināt privātpersonām, kuras apstrīd kādā konkrētā raidījumā izplatītas ziņas, iespēju par maksu saņemt šā raidījuma ieraksta kopiju (Radio un televīzijas likuma 41.panta pirmā daļa un 37.panta trešā daļa).

2. Privātpersonai, kura apstrīd kādā konkrētā raidījumā izplatītas ziņas, ir subjektīvās tiesības vērsties Nacionālajā radio un televīzijas padomē un lūgt, lai tā kontrolētu, vai raidorganizācija pienācīgi ievēro likumā noteikto pienākumu nodrošināt attiecīgajai privātpersonai iespēju par maksu saņemt šā raidījuma ieraksta kopiju. Secīgi privātpersonai ir arī subjektīvās tiesības prasīt, lai Nacionālā radio un televīzijas padome uzraudzības funkcijas ietvaros pieņemtu kādu no likumā paredzētajiem padomes iespējamiem lēmumiem (Radio un televīzijas likuma 37.panta trešā daļa un 46.panta deviņā daļa).

2006.gada 10.oktobrī

Lieta Nr. SKA-562

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks,

pieņemot pieteicēja Romualda V. pārstāvim D.Lasmanim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Romualda V. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 29.augusta lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 9.jūnija lēmums par atteikšanos pieņemt Romualda V. pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu Nacionālajai radio un televīzijas padomei izlemt pieņemt kādu no Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā norādītajiem lēmumiem attiecībā uz akciju sabiedrību "Latvijas Neatkarīgā Televīzija".

Aprakstošā daļa

[1] Romualds V. ar 2006.gada 10.februāra iesniegumiem vērsās Nacionālajā radio un televīzijas padomē par AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" rīcību. Iesniedzējs norādīja, ka saskaņā ar Radio un

televīzijas likuma 37.panta trešo daļu viņam kā personai, kura apstrīd raidījumā izplatītās ziņas, ir tiesības par samaksu saņemt no minētās raidorganizācijas raidījumu, kurā aizskartas viņa intereses, ierakstu kopijas.

Iesniedzējs norādīja, ka par ierakstu kopijas saņemšanu AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" pieprasīja maksu Ls 1253,04, kas bija nepamatoti augsta. Iesniedzēja ieskatā pamatota ir administratīvo izmaksu, kas saskaņā ar raidorganizācijas izsniegto tāmi konkrētajā gadījumā bija Ls 8, atlīdzināšana raidorganizācijai.

Pamatojoties uz Radio un televīzijas likuma 9.pantu, 39.panta otro daļu un 46.panta deviņo daļu, iesniedzējs lūdza nodrošināt, lai AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" ievēro Radio un televīzijas likumu un par pieprasīto informāciju nosaka samaksu, kas nepārsniedz informācijas kopijas izgatavošanas administratīvās izmaksas. Iesniedzējs lūdza uzlikt pienākumu AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" nodrošināt iesniedzēju ar 2005.gada 14.novembra raidījuma "LNT ziņas" plkst.20.00 sižeta kopiju un lūdza piemērot likumā paredzētās sankcijas pret AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" par likuma pārkāpumu.

Izskatījusi iesniegumu, Nacionālā radio un televīzijas padome (turpmāk arī – Padome) 2006.gada 24.marta vēstulē Nr.01-10/11-31 paskaidroja, ka tā ir veikusi iesniegumā minēto faktu pārbaudi un likuma pārkāpumu nav konstatējusi. Turklāt Radio un televīzijas likumā neesot noteikts padomes pienākums un tiesības izsniegt programmas ierakstu pēc pieprasījuma.

[2] 2006.gada 28.aprīlī Romualds V. vērsās ar pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par Nacionālās radio un televīzijas padomes faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku, pienākuma uzlikšanu Nacionālajai radio un televīzijas padomei sniegt atbildi pēc būtības un pienākuma uzlikšanu Nacionālajai radio un televīzijas padomei nodrošināt likuma prasību izpildi.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2006.gada 2.maija lēmumu pieņēma Romualda V. pieteikumu daļā par Nacionālās radio un televīzijas padomes faktiskās rīcības atzīšanu par prettiesisku un pienākuma uzlikšanu Nacionālajai radio un televīzijas padomei sniegt atbildi pēc būtības, bet pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu Nacionālajai radio un televīzijas padomei nodrošināt likuma prasību izpildi atstāja bez virzības, norādot, ka pieteikumā nav precizēts, kāda iestādes faktiskā rīcība tiek pieprasīta un tādējādi nav norādīts konkrēts prasījums.

[4] 2006.gada 6.jūnijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts Romualda V. prasījuma precizējums, kurā lūgts uzlikt pienākumu Nacionālajai radio un televīzijas padomei izlemt pieņemt kādu no Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā norādītajiem

lēmumiem attiecībā uz AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija", lai tādējādi tiktu nodrošināts:

1) ka AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" izpilda tai no Radio un televīzijas likuma izrietošo pienākumu izsniegt Romualdam V. 2005.gada 14.novembra raidījuma "LNT ziņas" sižeta kopiju;

2) ka AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" par Romualda V. 2005.gada 24.novembrī pieprasīto ziņu raidījumu ierakstu kopiju sagatavošanu nosaka maksu, kas nepārsniedz šo kopiju sagatavošanas administratīvās izmaksas.

[5] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2006.gada 9.jūnija lēmumu atteica pieņemt Romualda V. pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu Nacionālajai radio un televīzijas padomei izlemt pieņemt kādu no Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā norādītajiem lēmumiem attiecībā uz AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija", pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu, jo pieteicējam nav subjektīvās tiesības iesniegt šādu pieteikumu.

[6] Izskatījusi Romualda V. blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 29.augusta lēmumu atstāja negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 9.jūnija lēmumu, pamatojoties uz turpmāk minētajiem argumentiem.

[6.1] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 31.panta otro daļu privātpersonas subjektīvo tiesību aizskārums ir viens no priekšnoteikumiem personas pieteikuma izskatīšanai tiesā. Lai noteiktu, vai pastāv subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes kaut ko prasīt, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvalde neiejauktos viņas tiesībās.

[6.2] Neviens no Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā minētajiem lēmumiem nevar skart pieteicēja intereses, jo minētie lēmumi attiecībā uz pieteicēju nenodibina, negroza, nekonstatē vai neizbeidz konkrētas tiesiskās attiecības.

[6.3] Turklāt nevienā tiesību normā nav noteiktas pieteicēja īpašas tiesības iesniegt pieteikumu tiesā par minētajiem lēmumiem.

[6.4] No Latvijas Administratīvo pārkāpuma kodeksa 261.panta izriet, ka cietušajam administratīvā pārkāpuma lietā ir subjektīvās tiesības prasīt vainīgās personas atbilstošu sodīšanu. Pieteicējs nav norādījis uz administratīvo pārkāpumu, par kura izskatīšanu Nacionālā radio un televīzijas padome varētu pieņemt lēmumu par administratīvā pārkāpuma lietas ierosināšanu. Līdz ar to pieteikumu nav iesniedzis cietušais administratīvā pārkāpuma lietā.

[6.5] Neviens no Nacionālās radio un televīzijas padomes lēmumiem neparedz pienākuma uzlikšanu AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija" izsniegt pieteicējam ziņu raidījumu ierakstu kopijas, par to sagatavošanu nosakot maksu, kas nepārsniedz kopiju sagatavošanas administratīvās izmaksas. Līdz ar to ar Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā minētajiem lēmumiem nav iespējams panākt pieteicēja pieteikumā norādīto mērķi.

[6.6] Turklāt strīds par pakalpojuma samaksas noteikšanu ir skatāms civiltiesiskā kārtībā.

[6.7] Līdz ar to ir pamats atteikt pieņemt pieteikumu daļā par pienākuma uzlikšanu Nacionālajai radio un televīzijas padomei izlemt pieņemt kādu no Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā norādītajiem lēmumiem attiecībā uz AS "Latvijas Neatkarīgā Televīzija", pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu, jo pieteikumu ir iesniegusi persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu.

[7] Par Administratīvās apgabaltiesas lēmumu Romualds V. iesniedza blakus sūdzību un lūdza minēto lēmumu atcelt šādu motīvu dēļ.

[7.1] Pieteicējs neapstrīd, ka Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļas kārtībā pieņemtais lēmums tieši neattieksies uz pieteicēju, jo lēmums tiks izdots attiecībā uz raidorganizāciju. Taču Padomes lēmums netieši aizskartu arī pieteicēja tiesības. Padomei nav iespējas noteikt konkrētu maksu par raidījuma ieraksta kopijas izsniegšanu. Padomei ir tiesības pateikt, vai raidorganizācija to ir noteikusi pretēji Radio un televīzijas likuma 37.panta trešajai daļai. Raidorganizācija var tikt sodīta par minētās tiesību normas pārkāpumu. Līdz ar to jebkurš no minētā likuma 46.panta deviņtajā daļas lēmumiem, kas pieņemts attiecībā uz raidorganizāciju par šo pārkāpumu, ir līdzeklis, kas pavirza pieteicēju tuvāk likumā noteikto tiesību apmierināšanai.

Šī konstrukcija ļauj privātpersonai panākt savu Radio un televīzijas likuma 37.pantā garantēto tiesību ievērošanu. Apgabaltiesas apsvērumi sagrauj šo nelielo iespēju aizsargāt pieteicēja tiesības, jo būtībā tiesa liedz privātpersonai Padomes iespējamās kļūdas gadījumā lūgt tiesas kontroli pār tās lēmumiem. Padomes konstatējums par raidorganizācijas Radio un televīzijas likuma pārkāpumu pret pieteicēju un par šo pārkāpumu noteiktās sankcijas ietekmē arī pieteicēja iespēju īstenot minētā likuma 37.pantā noteiktās tiesības. Līdz ar to personai ir no objektīvām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes kaut ko prasīt.

[7.2] Procesuālās tiesību normas garantē pieteicējam tiesības pārsūdzēt Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļas 1., 3., 4. un 5.punktā minētos lēmumus.

Pārsūdzētais Padomes lēmums ierobežo Radio un televīzijas likuma 37.pantā garantētās tiesības. Līdz ar to saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmo daļu pieteicējs ir trešā persona un tam saskaņā ar minētā panta ceturto daļu ir procesuālās tiesības pārsūdzēt šo lēmumu. Līdzīga juridiska konstrukcija ir paredzēta Konkurences likuma 8.panta otrajā daļā, kas ļauj personai, kura sūdzas par citas personas rīcību, kas pārkāpj Konkurences likumu, pārsūdzēt Konkurences padomes lēmumu.

[7.3] Pieteicējs tiesvedību uzsācis arī ar vēlmi sodīt vainīgo administratīvā pārkāpuma lietā. Apstāklim, ka pieteikumā tieši nav norādīts uz konkrētu pārkāpto Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normu, nav nozīmes, jo pieteicējam bija pienākums raksturot apstākļus, kas kopumā liecina par iespējamo administratīvo pārkāpumu. Pieteikumā aprakstītie Radio un televīzijas likuma 37.panta pārkāpumi norāda uz iespējamu administratīvo pārkāpumu (Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 201.⁵pants).

[7.4] Nepamatots ir tiesas secinājums, ka administratīvā procesa kārtībā nav izskatāms jautājums, vai Padome pamatoti nesodīja raidorganizāciju par minētā likuma 37.panta trešās daļas pārkāpumu.

Strīdi par Radio un televīzijas likuma 37.panta trešajā daļā garantēto tiesību īstenošanai pieļaujamo samaksu nav vērtējami kā civiltiesiski strīdi par pakalpojuma samaksu.

Pieteicējs norāda, ka vācu tiesībās televīzijas un radio programmu translācijas joma ir jāpielāgo publiskām tiesībām. Ievērojot, ka radio un televīzijas programmu translācija ir apveltīta ar publiski tiesisku raksturu, arī jautājumiem, kas ar to saistīti, piemēram, translētas programmas ieraksta iegūšana, ir publiski tiesisks raksturs.

Pieteicējs norāda, ka Padomei bija jāizvērtē, vai raidorganizācijas rīcība, īstenojot publiski tiesiska rakstura pienākumu, atbilst Radio un televīzijas likuma 37.panta trešās daļas noteikumiem.

[7.5] Tiesa nepamatoti subjektīvo tiesību neesību pamatoja ar to, ka jautājums nav skatāms administratīvā procesa kārtībā. Šis arguments ir izteikts jau blakus sūdzībā apelācijas instances tiesā. Apgabaltiesa lēmumā nemotivēja, kādēļ tā šo argumentu neņem vērā.

[8] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis blakus sūdzību uzturēja, pamatojoties uz tajā norādītajiem motīviem.

Motīvu daļa

[9] Saskaņā ar Radio un televīzijas likuma 41.panta pirmo daļu Nacionālā radio un televīzijas padome ir patstāvīga institūcija – pilntiesīga autonoma iestāde, kas pārstāv sabiedrības intereses elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu jomā un uzrauga, lai to darbībā tiktu ievērota Satversme, šis likums un citi likumi, kā arī nodrošināta vārda un informācijas brīvība.

No minētās tiesību normas izriet, ka Nacionālā radio un televīzijas padome uzrauga arī to, vai raidorganizācija, citastarp, ievēro Radio un televīzijas likuma 37.panta trešo daļu, kas noteic, ka personai, kura apstrīd raidījumā izplatītās ziņas, ir tiesības tajā pašā raidorganizācijā bez maksas noskatīties un/vai noklausīties raidījuma fragmentu, kurā aizskartas tās intereses, vai saņemt par maksu šāda raidījuma ieraksta kopiju.

[10] Saskaņā ar Radio un televīzijas likuma 46.panta astotās daļas 1.punktu Nacionālā radio un televīzijas padome kontrolē šā likuma ievērošanu, uzklusot un pārbaudot skatītāju un klausītāju sūdzības.

No minētās tiesību normas izriet, ka privātpersonai ir tiesības vērsties Padomē un lūgt, lai tā kontrolētu, vai raidorganizācija ievēroja Radio un televīzijas likuma 37.panta trešo daļu un izsniedza par maksu raidījuma ieraksta kopiju.

[11] Saskaņā ar Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņo daļu Padome izskata materiālus par likuma pārkāpumiem elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu jomā un atkarībā no konstatēto pārkāpumu smaguma, biežuma un bīstamības pieņem vienu no šādiem lēmumiem: izteikt raidorganizācijai brīdinājumu; izskatīt administratīvo pārkāpumu lietas un uzlikt administratīvos sodus; anulēt apraides atļauju, retranslācijas atļauju, speciālo atļauju (licenci) kabeļtelevīzijas un kabeļradio (radiotranslācijas) darbībai vai apturēt raidorganizācijas darbību; iesniegt tiesā prasību par raidorganizācijas darbības izbeigšanu; nosūtīt materiālus tiesībaizsardzības iestādēm par krimināllietas ierosināšanu.

Administratīvo lietu departaments secina, ka minētā tiesību norma noteic, kādus lēmumus ir tiesīga pieņemt Padome arī pēc privātpersonas sūdzības par Radio un televīzijas likuma pārkāpšanu izskatīšanas.

Tādējādi, izskatot privātpersonas sūdzību par minētā likuma 37.panta trešās daļas pārkāpumu, Padomes iespējamo lēmumu loks ir noteikts Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā.

Ievērojot, ka pieteicējam bija subjektīvās tiesības vērsties Padomē ar sūdzību un lūgt izskatīt raidorganizācijas rīcību sakarā ar Radio un televīzijas likuma 37.panta trešās daļas izpildi, Administratīvo lietu departaments secina, ka līdz ar to pieteicējam bija subjektīvās tiesības prasīt izlemt, vai ir pamats pieņemt kādu no Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā minētajiem lēmumiem.

[12] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka apgabaltiesas lēmums nav pamatots un ir atceļams. Ievērojot, ka minēto apsvērumu dēļ apgabaltiesa lēmums ir

atceļams, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka nav nepieciešamu vērtēt pārējos blakus sūdzībā minēto argumentus.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 29.augusta lēmumu un nodot izlemt jautājumu daļā par pieteikuma pieņemšanu par pienākuma uzlikšanu Nacionālajai radio un televīzijas padomei izlemt pieņemt kādu no Radio un televīzijas likuma 46.panta deviņtajā daļā norādītajiem lēmumiem attiecībā uz akciju sabiedrību "Latvijas Neatkarīgā televīzija" Administratīvajai rajona tiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

12. Nolēmumi par citiem administratīvā procesa tiesību jautājumiem

Lēmuma pārsūdzības termiņa skaitījums gadījumos, kad tiesa pasludinājusi saīsināto lēmumu

Administratīvajā procesā ir nodalāmi divi lēmumu veidi – pilns lēmums un saīsināts lēmums. Identisku pārsūdzības termiņu noteikšana abu veidu lēmumu pārsūdzēšanai uzskatāma par objektīvi neattaisnojamu, jo aizskar administratīvā procesa dalībnieka iespējas pienācīgi īstenot tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu. Tādējādi gadījumos, kad tiesa paziņojusi saīsināto lēmumu, lēmuma pārsūdzības termiņa skaitījuma sākums nosakāms, pēc analogijas piemērojot Administratīvā procesa likuma normas par saīsināta sprieduma pārsūdzēšanu. Tas ir, lēmuma pārsūdzēšanas termiņš skaitāms no pilna lēmuma sastādīšanas dienas (Administratīvā procesa likuma 286.panta pirmā un otrā daļa, 291.pants un 329.pants).

2006.gada 15.martā

Lieta Nr. SKA-143

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mīta
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties individuālā komersanta "Freibergs" pārstāvim A.Rozentāļbergam un atbildētājas Olaines pagasta padomes pārstāvim I.Jansonam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja individuālā komersanta "Freibergs" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 29.decembra lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt individuālā komersanta "Freibergs" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 13.decembra lēmumu.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvā apgabaltiesa ar 2005.gada 13.decembra lēmumu atstājusi negrozītu Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 9.septembra lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība lietā, kas ierosināta,

pamatojoties uz individuālā komersanta (turpmāk – IK) "Freibergs" pieteikumu par Rīgas rajona Olaines pagasta padomes sniegto atbilstu atzīšanu par spēkā neesošām un atļūdzinājuma izmaksu, jo lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā.

[2] IK "Freibergs" par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 13.decembra lēmumu iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot atcelt minēto lēmumu.

[3] Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ar 2005.gada 29.decembra lēmumu atteikusies pieņemt IK "Freibergs" blakus sūdzību. Lēmums pamatots ar šādiem argumentiem. No pasta atzīmes uz aploksnes izriet, ka IK "Freibergs" blakus sūdzību pastā iesniedzis 2005.gada 27.decembrī, tas ir, blakus sūdzība par Administratīvās apgabaltiesas 2005.gada 13.decembra lēmumu iesniegta, pārkāpjot Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmajā daļā noteikto desmit dienu termiņu. Līdz ar to saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 44.pantu IK "Freibergs" zudušas procesuālās tiesības iesniegt blakus sūdzību un tā atdodama IK "Freibergs", jo blakus sūdzība iesniegta pēc procesuālā termiņa izbeigšanās.

[4] IK "Freibergs" par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2005.gada 29.decembra lēmumu iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot atcelt minēto lēmumu un izlemt jautājumu pēc būtības. Blakus sūdzība pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Administratīvā procesa likums neparedz par blakus sūdzību pieņemtā apgabaltiesas lēmuma atsevišķu daļu pārsūdzēšanu. Līdz ar to uzskatāms, ka lēmums pieņemts dienā, kad sastādīts tā pilns teksts un tas parakstīts, tas ir, 2005.gada 14.decembrī. Tādejādi pārsūdzībai atvēlētā termiņa pirmā diena ir 2005.gada 15.decembris, bet pēdējā – 2005.gada 24.decembris, kura bija brīvdiena. Tā kā nākamā darba diena bija 2005.gada 27.decembris, kad IK "Freibergs" iesniedza blakus sūdzību, uzskatāms, ka blakus sūdzība ir iesniegta termiņā.

[4.2] Atsakot pieņemt blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti atsaukusies uz Administratīvā procesa likuma 324.pantu, kuru nevajadzēja piemērot, jo tas nav attiecināms uz konkrēto gadījumu.

[5] Tiesas sēdē IK "Freibergs" pārstāvis blakus sūdzību uzturēja pilnā apmērā, bet atbildētāja pārstāvis lūdza blakus sūdzību noraidīt kā nepamatotu.

Motīvu daļa

[6] No Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2005.gada 29.decembra lēmuma, ar kuru atteikts pieņemt IK "Freibergs" blakus sūdzību izriet, ka blakus sūdzības iesniedzējs nav iesniedzis blakus

sūdzību desmit dienu laikā no saīsinātā lēmuma pieņemšanas dienas, bet gan desmit dienu laikā no pilna lēmuma sastādīšanas dienas. Līdz ar to Administratīvās apgabaltiesas tiesnese secinājusi, ka blakus sūdzības iesniedzējs nav ievērojis Administratīvā procesa likuma 316.panta prasības.

No Administratīvā procesa likuma 286.panta izriet, ka administratīvajā procesā ir nodalāmi divi lēmumu veidi:

1) pilns lēmums, kurā atspoguļots viss Administratīvā procesa likuma 286.panta pirmajā daļā norādītais, tostarp Motīvu daļa;

2) saīsināts lēmums, kurš tiek sastādīts bez Motīvu daļas saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 286.panta otro daļu.

Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmā daļa noteic, ka blakus sūdzību var iesniegt desmit dienu laikā no dienas, kad tiesa pieņemusi lēmumu, izņemot šajā likumā paredzētos gadījumus. Likumā nav paredzēts, kā termiņu skaita, ja sākotnēji sastādīts saīsināts lēmums.

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 318.panta pirmās daļas 6.punktam blakus sūdzībā jānorāda, kā izpaužas lēmuma nepareizība, kas, pārsūdzot saīsināto lēmumu, nav iespējams. Proti, Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmajā daļā noteiktais tiesiskais regulējums lēmuma pārsūdzībai saīsinātā lēmuma pieņemšanas gadījumā tiesiskā ziņā būtiski atšķiras no gadījuma, kad ir taisīts pilns lēmums, tas ir, identiski šādu lēmumu pārsūdzēšanas termiņi būtu objektīvi neattaisnojami.

Līdz ar to Administratīvo lietu departaments atzīst, ka netiek sasniegts likuma mērķis garantēt administratīvā procesa dalībniekam tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 315.pantu, kā arī Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā garantētajām personu tiesībām uz likumīgo interešu aizsardzību tiesā.

Tomēr, ierobežojot Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmajā daļā ietvertu tiesību normas piemērošanas jomu, izveidojas situācija, ka attiecībā uz izšķiramo gadījumu atklājas atbilstoša tiesiska regulējuma trūkums jeb atklāts likuma robs. Šādā gadījumā teleoloģisko redukciju, kuras rezultātā no tiesību normas piemērošanas jomas tiek izslēgts izšķiramais gadījums, nepieciešams saistīt ar analogiju, kuras rezultātā uz šo gadījumu tiek attiecinātas līdzīgiem likumā noregulētiem gadījumiem paredzētās tiesiskās sekas (*sk.: Kalniņš E. Tiesību tālākveidošana. Grām.: Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā. – Rīga: Latvijas Universitāte, 2003, 169.lpp.*). Proti, nepieciešams ar savstarpēji līdzīgiem normas sastāviem (tas ir, likumā noregulētiem gadījumiem) paredzētās tiesiskās sekas attiecināt uz tādu tiesiski nozīmīgu gadījumu, kas nav tieši noregulēts likumā, bet ir līdzīgs minētajiem normas sastāviem.

[8] Administratīvo lietu departaments uzskata, ka konkrētajā gadījumā pastāv atbilstība starp tām pazīmēm, kuras ir izšķirošas, vērtējot saīsinātā sprieduma un saīsinātā lēmuma pārsūdzības termiņa sākuma noteikšanu.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 291.panta pirmo daļu apelācijas sūdzību var iesniegt divdesmit dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, bet minētā panta otrā daļa noteic, ja tiesa pilna sprieduma sastādīšanai nosaka citu termiņu, pārsūdzēšanas termiņu skaita no šīs dienas. Ja pilnu spriedumu sastāda pēc noteiktā termiņa, pārsūdzēšanas termiņu skaita no pilna sprieduma sastādīšanas dienas.

Savukārt saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 329.pantu kasācijas sūdzību var iesniegt trīsdesmit dienu laikā no sprieduma pasludināšanas dienas, bet minētā panta otrā daļa noteic: ja tiesa pilna sprieduma sastādīšanai nosaka citu termiņu, pārsūdzēšanas termiņu skaita no šīs dienas. Ja pilnu spriedumu sastāda pēc noteiktā termiņa, pārsūdzēšanas termiņu skaita no pilna sprieduma sastādīšanas dienas.

No iepriekš minētajām tiesību normām izriet, ka saīsinātā sprieduma pārsūdzības termiņa sākuma noteikšanas noteikumi, iesniedzot apelācijas sūdzību un kasācijas sūdzību, ir identiski.

Ņemot vērā, ka, pārsūdzot saīsinātu lēmumu un saīsinātu spriedumu, tiek pārsūdzēts tiesas nolēmums, bet saīsināta lēmuma pārsūdzības gadījumā likumā nav noregulēts jautājums par saīsināta lēmuma pārsūdzības termiņa sākumu, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka saīsināta lēmuma pārsūdzības termiņa sākuma noteikšanai pēc analoģijas ir piemērojami saīsināta sprieduma pārsūdzības noteikumi. Proti, lēmuma pārsūdzēšanas termiņš skaitāms no pilna lēmuma sastādīšanas dienas.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Administratīvo lietu departaments uzskata par kļūdainu no Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2005.gada 29.decembra lēmuma, ar kuru atteikts pieņemt IK "Freibergs" blakus sūdzību, izrietošo secinājumu, ka blakus sūdzība iesniedzama desmit dienu laikā no saīsinātā lēmuma pieņemšanas dienas.

[9] No lietas materiāliem redzams, ka Administratīvā apgabaltiesa lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 9.septembra lēmums, pieņēma 2005.gada 13.decembrī, bet pilnu lēmumu sastādīja 2005.gada 14.decembrī. Termiņa pēdējā diena bija sestdiena – 2005.gada 24.decembris. Savukārt pirmdiena – 26.decembris – atbilstoši likuma "Par svētku, atceres un atzīmējamām dienām" 1.pantam ir svētku diena – Ziemassvētki. Ņemot vērā minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka blakus sūdzības iesniegšanas termiņa pēdējā diena bija 2005.gada 27.decembris, kad IK "Freibergs" arī iesniedza blakus sūdzību.

Ņemot vērā minētos apsvērumus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ir kļūdaini pieņēmusi, ka blakus sūdzības iesniedzējs ir nokavējis blakus sūdzības iesniegšanas termiņu un līdz ar to bez likumīga pamata atteikusies pieņemt IK "Freibergs" blakus sūdzību sakarā ar blakus sūdzības iesniegšanas termiņa izbeigšanos.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2005.gada 29.decembra lēmumu un nosūtīt lietu Administratīvajai apgabaltiesai jautājuma izlemšanai par blakus sūdzības tālāku virzību.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senāta kompetence, izskatot blakus sūdzību par apgabaltiesas lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts rajona tiesas lēmums par atteikšanos atjaunot procesuālo termiņu; dokumentu nosūtīšana administratīvajā procesā iestādē

1. Attiecībā uz iestādes nosūtītiem dokumentiem pēc analogijas piemērojamas Administratīvā procesa likuma normas par tiesas paziņojumu un izsaukumu nosūtīšanu, kurās noteikts, uz kādu adresi sūtāma korespondence. Tas ir, ja persona iesniegumā iestādei norādījusi adresi, kas nav tās dzīvesvieta (juridiskā adrese), dokumenti sūtāmi uz šo norādīto adresi. Savukārt, ja persona nav sasniedzama tās norādītajā adresē, tad dokuments nosūtāms uz tās dzīvesvietu (juridisko adresi) un tas uzskatāms par paziņotu personai septītajā dienā pēc nosūtīšanas uz personas dzīvesvietu (juridisko adresi) (Administratīvā procesa likuma 14.nodaļa).

2. Augstākās tiesas Senāts, izskatot blakus sūdzību par apgabaltiesas lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts rajona tiesas lēmums par atteikšanos atjaunot procesuālo termiņu, ir kompetents pārbaudīt, vai zemāko instanču tiesas pamatoti uzskatījušas, ka konkrētajā lietā vērtējams jautājums par procesuālā termiņa atjaunošanu. Ja pieteikuma iesniegšanas termiņš nav nokavēts, bet Administratīvā rajona tiesa un Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti izvirzījušas un skatījušas jautājumu par šā termiņa atjaunošanu un nepamatoti atzinušas, ka pieteicējam termiņa nokavējuma dēļ nav subjektīvo tiesību iesniegt pieteikumu, tad apgabaltiesas lēmums ir atceļams un jautājums par pieteikuma pieņemšanu nododams jaunai izlemšanai Administratīvajā rajona tiesā (Administratīvā procesa likuma 323. un 324.pants).

2006.gada 22.septembrī

Lieta Nr. SKA-390

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	J.Briede
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mīta
senators	N.Salienieks
senatore	I.Skultāne,

piedaloties pieteicējas SIA "Taksidermijas darbnīca" pārstāvim A.Strazdam un iespējamās atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Pārtikas un veterinārā dienesta pārstāvjiem M.Abaroniņam un J.Lībķenam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja SIA "Taksidermijas darbnīca" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts Administratīvās rajona tiesas lēmumus par nokavētā procesuālā termiņa neatjaunošanu un par atteikšanos pieņemt pieteikumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pārtikas un veterinārā dienesta (turpmāk – PVD) Rīgas pilsētas pārvalde 2005.gada 15.novembrī apturējusi SIA "Taksidermijas darbnīca" uzņēmuma darbību.

SIA "Taksidermijas darbnīca" šo lēmumu apstrīdējusi PVD ģenerāldirektoram, kurš ar 2005.gada 6.decembra lēmumu Nr.21–1–13/2598 atstājis to negrozītu.

[2] SIA "Taksidermijas darbnīca" 2006.gada 8.februārī (pasta spiedogs uz aploksnes) iesniegusi Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu, kurā lūgts atcelt abus iepriekš minētos PVD lēmumus.

[3] Administratīvās rajona tiesas tiesnese ar 2006.gada 15.februāra lēmumu SIA "Taksidermijas darbnīca" pieteikumu atstājusi bez virzības, norādot, ka pieteicēja nav ievērojusi likumā noteikto pieteikuma iesniegšanas termiņu. Tiesnese vienlaikus norādījusi, ka SIA "Taksidermijas darbnīca" jāiesniedz motivēts lūgums par nokavētā pieteikuma iesniegšanas termiņa atjaunošanu.

[4] Izskatījusi SIA "Taksidermijas darbnīca" lūgumu par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu, Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 21.marta lēmumu to noraidījusi un atteikusi pieņemt pieteikumu.

[5] Izskatījusi SIA "Taksidermijas darbnīca" blakus sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 25.maija lēmumu atstājusi negrozītu minēto Administratīvās rajona tiesas lēmumu. Apgabaltiesas lēmums pamatots ar tālāk minētajiem motīviem.

[5.1] Komerclikuma 12.panta ceturtajā daļā ir noteikts: ja komersantam tiek nosūtīta korespondence uz komercreģistrā ierakstīto juridisko adresi, uzskatāms, ka komersants korespondenci ir saņēmis, ja nosūtītājs dokumentāri pierādījis nosūtīšanu.

No tā secināms: ja iestāde lēmumu nosūtījusi uz komersanta juridisko adresi un var to pierādīt, tad pastāv prezumpcija, ka komersants sūtījumu ir saņēmis.

Nav strīda, ka PVD 2005.gada 6.decembra lēmumu 2005.gada 7.decembrī ierakstītā sūtījumā nosūtījis nevis uz pieteicējas juridisko adresi, bet uz citu adresi, kas minēta apstrīdēšanas iesniegumā. To apliecina pasta kvīts un ierakstīto vēstulu saraksts.

[5.2] Administratīvā procesa likuma 70.panta otrajā daļā ir noteikts, ja rakstveida administratīvo aktu sūta pa pastu, uzskatāms, ka administratīvais akts adresātam paziņots septītajā dienā pēc tā

nodošanas pastā. Ja pa pastu sūta adresātam nelabvēlīgu administratīvo aktu, to noformē kā ierakstītu pasta sūtījumu. Minētajā tiesību normā nav norādīts, uz kādu adresi administratīvais akts ir nosūtāms.

Administratīvā procesa likuma 56.panta pirmajā daļā cita starpā ir norādīts, ka iesniegumā norādāms iesniedzēja vārds un uzvārds, dzīvesvieta (juridiskajai personai – nosaukums, adrese, reģistrācijas numurs). Tātad minētajā tiesību normā nav izteikta strikta prasība, lai iesniedzējs norādītu tieši juridisko adresi. Minētajā tiesību normā izteiktās prasības iesniegumā norādīt adresi jāga ir panākt, ka iesniedzējs norāda adresi, uz kurieni tam sūtīt atbildi, tas ir, vietu, kur iesniedzējs ir sastopams.

Administratīvā procesa likuma 67.panta otrās daļas 2.punktā ir noteikts, ka rakstveida administratīvā aktā ir jānorāda adresāts (juridiskajai personai – nosaukums, adrese, reģistrācijas numurs). Arī šajā tiesību normā nav izteikta strikta prasība norādīt tieši adresāta juridisko adresi.

No augstāk minētā secināms, ka nepastāv likumā noteikts iestādes pienākums pārliecināties, vai iesniedzējs iesniegumā ir norādījis savu juridisko adresi.

[5.3] Jautājums par dokumentu nogādāšanu personai detalizētāk regulēts Administratīvā procesa likuma "C" daļā, kas regulē administratīvo procesu tiesā. Piemēram, Administratīvā procesa likuma 132.panta pirmajā daļā ir norādīts, ka tiesas pavēsti parasti nogādā pa pastu vai ziņnesis uz aicināmās vai izsaukamās personas norādīto adresi. Savukārt minētā panta ceturtajā daļā ir norādīts: ja persona nav sasniedzama tās norādītajā adresē, tiesas pavēsti nogādā uz aicināmās vai izsaukamās personas dzīvesvietu vai juridisko adresi.

No minētā secināms, ka tiesas pavēste vispirms nogādājama uz personas norādīto adresi, bet tikai gadījumā, ja persona norādītajā adresē nav sasniedzama, tiesas dokuments tiek nogādāts uz juridiskas personas juridisko adresi.

[5.4] Administratīvā procesa likuma "B" daļā, kas regulē administratīvo procesu iestādē, nav tik detalizēta regulējuma attiecībā uz jautājumu, uz kādu adresi jāsūta iesniedzējam adresētie dokumenti. Līdz ar to pastāv atbilstoša tiesiska regulējuma trūkums jeb atklāts likuma robs. Tādēļ nepieciešams ar savstarpēji līdzīgiem normas sastāviem (tas ir, likumā noregulētiem gadījumiem) paredzētās tiesiskās sekas attiecināt uz tādu tiesiski nozīmīgu gadījumu, kas nav tieši noregulēts likumā, bet ir līdzīgs minētajiem normas sastāviem.

[5.5] Konkrētajā gadījumā pastāv atbilstība starp tām pazīmēm, kuras ir izšķirošas, vērtējot iestādes un tiesas dokumentu nosūtīšanu privātpersonai.

Administratīvā procesa likuma 135.panta otrajā daļā cita starpā norādīts: ja tiesas pavēste nogādāta šajā nodaļā noteiktajā kārtībā, uzskatāms, ka aicināmajai vai izsaukamajai personai ir paziņots par lietas izskatīšanas laiku un vietu.

Tātad minētās kārtības ievērošana rada likumā noteiktu prezumpciju, ka privātpersonai tiesas nosūtītais dokuments ir paziņots.

Gan iestādes, gan tiesas dokumenta nosūtīšana privātpersonai tiek saistīta ar tā paziņošanu privātpersonai, taču Administratīvā procesa likuma 132.pantā ir norādīts, uz kādu adresi ir sūtāms tiesas dokuments, bet minētā likuma 70.pantā nav noteikts, uz kādu adresi ir sūtāms iestādes dokuments. Līdz ar to attiecībā uz iestādes sūtītajiem dokumentiem pēc analogijas ir piemērojami tie paši nosacījumi, kas attiecībā uz tiesas dokumentiem.

[5.6] Tādējādi atzīstams, ka PVD ir rīkojies pareizi, nosūtot lēmumu uz pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumā norādīto adresi.

Tādējādi pieteicējai par PVD 2005.gada 6.decembra lēmumu bija jāuzzina ne vēlāk kā 2005.gada 14.decembrī, bet minētā lēmuma pārsūdzības termiņš ir skaitāms no 15.decembra. Pēdējā tā pārsūdzības diena bija 2006.gada 16.janvāris. Pieteicēja pieteikumu tiesai nosūtījusi 2006.gada 8.februārī. Tādējādi tā nokavējusi pārsūdzības termiņu.

[5.7] Par pieteikuma iesniegšanas termiņa nokavējumu attaisnojošu apstākli nav atzīstams tas, ka PVD 2005.gada 6.decembra lēmumu pieteicējai nosūtījis uz adresi, ko pieteicēja bija norādījusi savā apstrīdēšanas iesniegumā, nevis uz tās juridisko adresi. Citus apstākļus, kas būtu kavējuši pieteicēju savlaicīgi iesniegt pieteikumu tiesā, pieteicēja nav norādījusi. Līdz ar to termiņa atjaunošanai nav pamata.

[5.8] Tā kā nav pamata atjaunot nokavēto procesuālo termiņu pieteikuma iesniegšanai, SIA "Taksidermijas darbnīca" nepiemīt tiesības iesniegt pieteikumu. Līdz ar to pieteikumu pieņemt atsakāms pieņemt, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu.

[6] SIA "Taksidermijas darbnīca" iesniegusi blakus sūdzību, kurā lūgts pilnībā atcelt gan minēto Administratīvās rajona tiesas lēmumu, gan minēto Administratīvās apgabaltiesas lēmumu, kā arī atjaunot nokavēto procesuālo termiņu pieteikuma iesniegšanai un pieņemt pieteikumu.

Blakus sūdzībā norādīti tālāk minētie argumenti.

[6.1] Tā kā pasta izziņa apliecina, ka uz SIA "Taksidermijas darbnīca" norādīto adresi nosūtītais sūtījums netika nogādāts pieteicējai, tiesai nebija pamata piemērot Administratīvā procesa likuma 70.panta otrās daļas noteikumus. Minētā norma būtu piemērojama, ja lietā nebūtu ziņu par to, vai pieteicēja ir saņēmusi sūtījumu.

[6.2] Tiesa nav vērtējusi PVD rīcību, nosūtot atkārtotu paziņojumu SIA "Taksidermijas darbnīca" uz tās juridisko adresi. Ja jau PVD rīcība, nosūtot paziņojumu uz SIA "Taksidermijas darbnīca" norādīto adresi, ir bijusi pareiza, tad nav skaidrs, kādēļ atkārtotais paziņojums tika nosūtīts uz juridisko adresi.

[6.3] Tiesa nav ņēmusi vērā Komerclikuma 12.pantu, kurā norādīts: ja komersantam tiek nosūtītas ziņas uz tā komercreģistrā ierakstīto juridisko adresi, tad uzskatāms, ka komersants šīs ziņas ir saņēmis. Minētā tiesību norma konkrēti noteic, ka ziņas komersantam jāsaņem uz tā juridisko adresi.

[7] Tiesas sēdē blakus sūdzības iesniedzējas pārstāvis to uzturēja, PVD pārstāvji to neatzina.

Motīvu daļa

[8] Administratīvo lietu departamenta ieskatā apgabaltiesa pareizi konstatējusi, ka attiecībā uz iestādes nosūtītiem dokumentiem pēc analogijas piemērojamas Administratīvā procesa likuma normas par tiesas paziņojumu un izsaukumu nosūtīšanu, kurās noteikts, uz kādu adresi sūtāma korespondence. Šādas normas apkopotas minētā likuma 14.nodaļā.

Apgabaltiesa arī pareizi norādījusi uz Administratīvā procesa likuma 132.panta pirmajā daļā noteikto, ka tiesas pavēsti parasti nogādā pa pastu vai ziņnesis uz aicināmās vai izsaukamās personas norādīto adresi, un minētā panta ceturtajā daļā noteikto: ja persona nav saņiedzama tās norādītajā adresē, tiesas pavēsti nogādā uz aicināmās vai izsaukamās personas dzīvesvietu vai juridisko adresi.

Tāpat apgabaltiesa pareizi atsaukusies uz Administratīvā procesa likuma 135.panta otrajā daļā noteikto: ja tiesas pavēste nogādāta šā likuma 14.nodaļā noteiktajā kārtībā, uzskatāms, ka aicināmajai vai izsaukamajai personai ir paziņots par lietas izskatīšanas laiku un vietu septītajā dienā pēc pavēstes nodošanas pastā.

Tomēr, secinot, ka pieteicējai bija jāuzzina par PVD lēmumu septītajā dienā pēc 2005.gada 7.decembra, kad PVD nosūtījis minēto PVD lēmumu nevis uz pieteicējas juridisko adresi, bet uz citu adresi, kas minēta apstrīdēšanas iesniegumā, apgabaltiesa nav ņēmusi vērā Administratīvā procesa likuma 135.panta trešo daļu. Minētajā normā noteikts: ja tiesas pavēste personai nogādāta šā likuma 132.panta

ceturtajā daļā noteiktajā kārtībā, uzskatāms, ka šai personai paziņots par lietas izskatīšanas laiku un vietu septītajā dienā pēc pavēstes nodošanas pastā. Minētā likuma 132.panta ceturajā daļā, kā jau minēts, noteic: ja persona nav saņiedzama tās norādītajā adresē, tiesas pavēsti nogādā uz tās dzīvesvietu vai juridisko adresi. Tātad, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 135.panta trešajai daļai uzskatāms: ja persona nav saņiedzama tās norādītajā adresē, tad dokuments nosūtāms uz tās dzīvesvietu (juridisko adresi) un tas uzskatāms par paziņotu personai septītajā dienā pēc nosūtīšanas uz personas dzīvesvietu (juridisko adresi).

[9] Nav strīda, ka pieteicēja nav saņēmusi PVD 2006.gada 7.decembra vēstuli, kas bija nosūtīta uz pieteicējas apstrīdēšanas iesniegumā norādīto adresi. Tādēļ PVD 2006.gada 14.janvārī nosūtījis lēmumu pieteicējai uz tās juridisko adresi. Tātad atbilstoši Administratīvā procesa likuma 132.panta ceturtajā daļā noteiktajai kārtībai attiecīgais PVD lēmums pieteicējai nosūtīts 2006.gada 14.janvārī. Līdz ar to uzskatāms, ka pieteicēja saņēmusi minēto PVD lēmumu septītajā dienā pēc 2006.gada 14.janvāra, ja vien nav pierādījumu, ka pieteicēja to saņēmusi agrāk.

Nav strīda, ka 2006.gada 14.janvāra vēstuli ar attiecīgo PVD lēmumu pieteicēja saņēma 2006.gada 16.janvārī, ko apliecina pasta spiedogs uz aploksnes.

Tādējādi atzīstams, ka PVD 2005.gada 6.decembra lēmums pieteicējai tika paziņots 2006.gada 16.janvārī. Līdz ar to atbilstoši Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmajai daļai, kurā noteikts, ka administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam, PVD 2005.gada 6.decembra lēmums stājas spēkā 2006.gada 16.janvārī, nevis, kā nepamatoti norādījusi apgabaltiesa, 2005.gada 14.decembrī.

[10] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 188.panta pirmo daļu pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu var iesniegt viena mēneša laikā no dienas, kad ir stājies spēkā augstākas iestādes administratīvais akts (lēmums par apstrīdēto administratīvo aktu).

Saskaņā ar minētā likuma 42.panta pirmo daļu procesuālais termiņš, kas aprēķināms mēnešos, sākas nākamajā dienā pēc datuma vai notikuma, kas nosaka tā sākumu. Minētā likuma 43.panta pirmā daļa noteic, ka termiņa, kuru skaita mēnešos, pēdējā diena ir termiņa pēdējā mēneša attiecīgais datums.

No minētajām tiesību normām izriet, ka pieteikumu par PVD 2005.gada 6.decembra lēmuma, kas ir augstākas iestādes lēmums par apstrīdētu administratīvo aktu un ir stājies spēkā 2006.gada 16.janvārī, atcelšanu pieteicēja varēja iesniegt līdz 2006.gada 16.februārim.

Pieteikums iesniegts 2006.gada 8.februārī. Tādējādi, kā atzīst Administratīvo lietu departaments, pieteikums uzskatāms par iesniegtu termiņā.

[11] Tā kā pieteikuma iesniegšanas termiņš nav nokavēts, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka tiesas nepamatoti izvirzījušas un skatījušas jautājumu par šā termiņa atjaunošanu un nepamatoti atzinušas, ka pieteicējai termiņa nokavējuma dēļ nav subjektīvo tiesību iesniegt pieteikumu. Līdz ar to apgabaltiesas lēmums ir atceļams un jautājums par pieteikuma pieņemšanu nododams jaunai izlemšanai Administratīvajā rajona tiesā.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 25.maija lēmumu un nosūtīt pieteikumu Administratīvajai rajona tiesai jautājuma izlemšanai par pieteikuma pieņemšanu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Individuālā komersanta pārstāvības noformēšana

1. Administratīvā procesa likums noteic atšķirīgas prasības fiziskās un juridiskās personas pārstāvības noformēšanai. Fiziskās personas pārstāvībai ir nepieciešama notariāli apliecināta pilnvara, savukārt juridiskā persona pārstāvību var noformēt ar vienkāršu rakstveida pilnvaru. Līdz ar to fiziskās personas pārstāvības noformēšanai ir izvirzītas augstākas prasības. Pārstāvības noformēšanai īpašas prasības izvirzītas ar mērķi nodrošināt pārliecību, ka attiecīgais pilnvarotājs savu interešu pārstāvībai vēlēties pilnvarot tieši konkrēto pārstāvi (Administratīvā procesa likuma 38.pants).

2. Komercreģistra ierakstos, kas ir publiski pieejama informācija, ikviens (tostarp arī iestāde un tiesa) var pārliecināties par tās personas rīcībspēju un parakstu, kurai ir tiesības rīkoties komersanta vārdā. Līdz ar to komersanta – juridiskās personas – pārstāvības noformēšanai pietiek ar rakstveida pilnvaru vai dokumentiem, no kuriem izriet amatpersonas tiesības bez īpaša pilnvarojuma pārstāvēt juridisko personu (Komerclikuma 7.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa).

3. Tā kā nav fizisko personu publisko reģistru, kuros, tāpat kā komersantu – juridisko personu – publiskajos reģistros, varētu pārliecināties par fiziskās personas rīcībspēju un parakstu, pamatota ir Administratīvā procesa likuma prasība fiziskās personas pārstāvību noformēt ar notariāli apliecinātu pilnvaru vai arī fiziskajai personai pilnvarojot savu pārstāvi mutvārdos tiesā uz vietas (Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmā daļa).

4. Saskaņā ar Komerclikuma noteikumiem individuālajam komersantam, atšķirībā no pārējiem komersantiem, ir noteikts fiziskās personas statuss.

Vienlaikus saistībā ar individuālā komersanta reģistrēšanu komerc-reģistrā Komerclikums paredz tādu pašu regulējumu kā pārējiem komersantiem, kam saskaņā ar Komerclikumu ir juridiskās personas statuss. Fiziskajai persona darbojoties kā komersantam, tiek prezumēts, ka tā ir profesionāls komerciālās vides dalībnieks un attiecībā uz to ir izvirzāmas tādas pašas prasības kā pret citiem komersantiem (Komerclikuma 1.panta pirmā daļa, 74.pants, 10.panta otrā daļa, 7.pants un Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa).

5. Administratīvā procesa likumā attiecībā uz individuālā komersanta pārstāvības noformēšanu konstatējams aizklāts likuma robs, tas ir, tiesību normas teksts ir pārāk plašs, aptverot tādas situācijas, kuras

tiesību normas mērķis nemaz neaptver. Tāpat kā par komersantu – juridisko personu, komercreģistrā var pārliecināties arī par individuālā komersanta dibinātāja rīcībspēju un parakstu, valdes locekļa rīcībspēju un parakstu. Tādējādi pamats, kādēļ juridiskajai personai, salīdzinājumā ar fizisku personu, likums paredz atvieglotu pārstāvības noformēšanu, individuālajam komersantam ir tāds pats kā komersantam – juridiskajai personai.

Līdz ar to attiecībā uz individuālā komersanta pārstāvības noformēšanu pēc analogijas ir piemērojama Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa par juridiskās personas pārstāvības noformēšanu (Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmā un trešā daļa, tiesību teorija).

2006.gada 12.septembrī

Lieta Nr. SKA-491

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	N.Salienieks
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita,

piedaloties individuālā komersanta "Grands TM" pārstāvei T.Prudņikovai un atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvim R.Koņuševskim,

atklātā tiesas sēdē izskatīja individuālā komersanta "Grands TM" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 4.jūlija lēmumu, ar kuru atteikts ierosināt apelācijas tiesvedību administratīvajā lietā sakarā ar Initas O. iesniegto apelācijas sūdzību individuālā komersanta "Grands TM" vārdā par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 23.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvajā rajona tiesā 2004.gada 8.oktobrī saņemts Prudņikovas Ventpils individuālā uzņēmuma "Grands TM" pieteikums, kurā lūgts atcelt Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 16.augusta lēmumu Nr.19/2/639.

[2] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 23.janvāra spriedumu noraidījusi IK "Grands TM" pieteikumu.

[3] Inita O. IK "Grands TM" vārdā par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 23.janvāra spriedumu iesniegusi apelācijas sūdzību, kurā lūgts atcelt minēto spriedumu.

[4] Administratīvās rajona tiesas tiesnesis ar 2006.gada 24.aprīļa lēmumu IK "Grands TM" apelācijas sūdzību atstājis bez virzības, uzliekot pienākumu līdz 2006.gada 24.maijam iesniegt valsts nodevas

samaksu apliecināšu dokumentu. IK "Grands TM" minēto trūkumu norādītajā termiņā novērsis.

[5] Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 4.jūlija lēmumu atteikusies ierosināt apelācijas tiesvedību administratīvajā lietā sakarā ar IK "Grands TM" apelācijas sūdzību, kuru parakstījusi Inita O., par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 23.janvāra spriedumu. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] No Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmās daļas un Komerclikuma 74.panta izriet, ka individuālajam komersantam sava pārstāvība tiesā jānoformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru vai arī mutvārdos tiesā uz vietas.

[5.2] No Administratīvā procesa likuma 39.panta pirmās daļas un 147.panta otrās daļas izriet: ja pilnvaras devējs vēlas piešķirt pārstāvim tiesības pārsūdzēt tiesas nolēmumu, šīs tiesības īpaši jānorāda pilnvarojumā. T.Prudņikova kā IK "Grands TM" ir pilnvarojusi Initu O. ar notariāli apliecinātu pilnvaru. Pilnvarā nav norādīts par Administratīvā procesa likuma 147.panta otrajā daļā paredzētajām tiesībām. Līdz ar to secināms, ka Inita O. nebija pilnvarota IK "Grands TM" vārdā iesniegt apelācijas sūdzību.

[5.3] Ņemot vērā Administratīvā procesa likuma 301.panta otrās daļas 1.punktu, apelācijas tiesvedību atsakāms ierosināt, jo Inita O. nebija pilnvarota iesniegt apelācijas sūdzību.

[6] IK "Grands TM" par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 4.jūlija lēmumu iesniedzis blakus sūdzību, kurā lūgts atcelt minēto lēmumu un ierosināt apelācijas tiesvedību administratīvajā lietā sakarā ar IK "Grands TM" apelācijas sūdzību, kuru parakstījusi Inita O. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] T.Prudņikova kā pieteicēja IK "Grands TM" īpašniece apliecina, ka Initas O. parakstītā apelācijas sūdzība ir saistoša pieteicējam. Pirms tiesas sēdes uzsākšanas tiesai tika uzrādītas divas pilnvaras – viena ar pieteicēja zīmogu un īpašnieces parakstu, bet otra – ar notariālo apliecinājumu. Turklāt starp IK "Grands TM" un Initu O. ir noslēgts pilnvarojuma līgums. Minēto pilnvaru kopijas ir pievienotas lietai. Tādējādi uz apelācijas sūdzības sastādīšanas brīdi Initai O. bija pilnvarojums gan saskaņā ar līgumu, gan pilnvaru.

[6.2] Nav skaidrs tiesas atteikums ierosināt apelācijas tiesvedību, pamatojot, ka individuālais komersants ir uzskatāms par fizisko personu, bet fiziskajai personai pilnvarā ir īpaši jānorāda pilnvarojums pārsūdzēt tiesas nolēmumus. Kaut arī individuālais komersants saskaņā ar Komerclikuma noteikumiem ir fiziskā persona, kas ierakstīta komercreģistrā, faktiski šis statuss nav viennozīmīgs. Individuālajam komersantam, līdzīgi kā juridiskajām personām, ir savs zīmogs, reģistrācijas apliecība un citi rekvizīti, kas šo personu tiesības daudzējādā ziņā pielīdzina juridiskajai personai. Individuālā

komersanta paraksta tiesības tiek reģistrētas komercreģistrā, un tajā ir pieejams individuālā komersanta paraksta paraugs, ko apstiprinājis notārs.

[6.3] Administratīvā procesa likuma 38.pants nosaka atšķirīgas prasības fizisko un juridisko personu pilnvarojumiem. Juridiskajai personai atšķirībā no fiziskās personas nav nepieciešams noformēt notariālu pilnvaru, kā arī nav nepieciešams piemērot Administratīvā procesa likuma 147.panta noteikumus par īpaša pilnvarojuma nepieciešamību, tostarp tiesas nolēmumu pārsūdzēšanai. Šīm atšķirībām ir vienkāršs un acīmredzams mērķis – fizisko personu pilnvarām nepieciešams notariāls apstiprinājums, lai būtu pietiekama drošība, ka pilnvaru devusi konkrēta persona un ka tā ir rīcībspējīga. Juridisko personu pilnvarām nav nepieciešams notariāls apstiprinājums, jo notārs pilnvaras devēja rīcībspēju jau pārbaudījis un apstiprinājis, reģistrējot šīs personas paraksta tiesības komercreģistrā. Ņemot vērā minēto, individuālā komersanta izsniegtajām pilnvarām vairāk piemērotas būtu prasības, kas tiek piemērotas juridisko personu pilnvarām, jo arī individuālā komersanta identitāti, rīcībspēju notārs ir pārbaudījis, reģistrējot šīs personas paraksta tiesības. Ievērojot šādu piemērojamību, tiktu sasniegti Administratīvā procesa likuma 2.pantā minētie pamatmērķi, proti, konkrētajā gadījumā administratīvā lieta nonāktu apelācijas instances tiesā, kur tā tiktu atkārtoti izvērtēta.

[6.4] Tiesa pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 8.pantā minēto tiesību normu saprātīgas piemērošanas principu un 10.pantā minēto tiesiskās paļāvības principu. Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2006.gada 24.aprīļa lēmumā par apelācijas sūdzības atstāšanu bez virzības, uzliekot pienākumu iesniegt valsts nodevas samaksu apliecināšu dokumentu, nav norādīts, ka Initas O. pilnvarojums ir nepietiekams sūdzības iesniegšanai. Atbilstoši tiesiskās paļāvības principam šādā situācijā iesniedzējs varēja pajauties, ka pilnvara ir noformēta atbilstoši likuma prasībām. Nav pieļaujama situācija, ka administratīvā tiesa, kurai jākontrolē likumu saprātīga un atbilstoša piemērošana, pati var ignorēt šos divus administratīvā procesa principus.

[7] Tiesas sēdē pieteicējs blakus sūdzību uzturēja pilnā apmērā, bet Valsts ieņēmumu dienesta pārstāvis to neatzina.

Motīvu daļa

[8] Administratīvo lietu departaments piekrīt blakus sūdzības iesniedzēja argumentam, ka Administratīvā procesa likuma 38.pants nosaka atšķirīgas prasības fiziskās un juridiskās personas pārstāvības noformēšanai.

Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmā daļa attiecībā uz fiziskās personas pārstāvības tiesā noformēšanu paredz, ka fiziskās

personas pārstāvību noformē ar notariāli apliecinātu pilnvaru vai arī pilnvarojot pārstāvi mutvārdos tiesā uz vietas, kas ierakstāms tiesas sēdes protokolā. Savukārt minētā panta trešā daļa paredz, ka juridiskās personas pārstāvību noformē ar rakstveida pilnvaru vai apliecina ar dokumentiem, no kuriem izriet amatpersonas tiesības bez īpaša pilnvarojuma pārstāvēt juridisko personu.

No minētajām normām izriet, ka fiziskās personas pārstāvībai ir nepieciešama notariāli apliecināta pilnvara, savukārt juridiskā persona pārstāvību var noformēt ar vienkāršu rakstveida pilnvaru. Līdz ar to fiziskās personas pārstāvības noformēšanai ir izvirzītas augstākas prasības.

[9] No Komerclikuma 1.panta pirmās daļas izriet, ka komersants ir individuālais komersants, personālsabiedrība un kapitālsabiedrība. Tā kā atbilstoši Komerclikuma 135.panta pirmajai daļai kapitālsabiedrība ir komersants, kurš ir juridiskā persona, salīdzinot šā aspektā ir noskaidrojamas pazīmes, kas var būt pamats iepriekš minētajām atšķirībām juridiskās un fiziskās personas pilnvarojumā.

Saskaņā ar Komerclikuma 221.panta pirmo daļu un 301.panta pirmo daļu kapitālsabiedrības izpildinstitūcija, kura vada un pārstāv sabiedrību, ir valde. Komerclikuma 149.panta trešās daļas 6.punkts noteic, ka pieteikumam sabiedrības ierakstīšanai komercreģistrā pievieno katra valdes locekļa notariāli vai komercreģistra iestādes amatpersonas apliecinātu paraksta paraugu; paraksta paraugs nav jāiesniedz tam valdes loceklim, kurš kā sabiedrības dibinātājs parakstījis pieteikumu par sabiedrības ierakstīšanu komercreģistrā un kura paraksts uz tā jau ir apliecināts. Saskaņā ar Notariāta likuma pārejas noteikumu 6.punktu, ja likums nosaka parakstu notariālu apliecināšanu, publisku apliecināšanu vai apliecināšanu uzrādījuma kārtībā, zvērināts notārs apliecina arī rīcībspēju. Atbilstoši likuma "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 14.panta pirmās daļas 2. un 3.punktam, izskatot iesniegtos dokumentus, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pārbauda, vai iesniegti visi likumos paredzētie dokumenti, kurus reģistrē (pievieno lietai) vai uz kuru pamata izdara ierakstu komercreģistrā, kā arī, vai dokumentiem, kurus reģistrē (pievieno lietai) vai uz kuru pamata izdara ierakstu komercreģistrā (izņemot gada pārskatus), ir juridisks spēks un vai citas formas prasības atbilst normatīvajiem aktiem, un vai ziņu un noteikumu apjoms un saturs atbilst normatīvajiem aktiem un citiem reģistrācijas lietā esošajiem dokumentiem.

Ņemot vērā minēto, izdarot ierakstu komercreģistrā, Uzņēmumu reģistra valsts notārs pārliecinās, vai kapitālsabiedrības, kas ir juridiskā persona, valdes loceklis ir rīcībspējīgs, kā arī pievieno lietai šā valdes locekļa paraksta paraugu.

Tā kā saskaņā ar Komerclikuma 7.panta pirmo daļu ikvienam ir tiesības iepazīties ar komercreģistra ierakstiem un komercreģistra iestādei iesniegtajiem dokumentiem, arī tiesa var iepazīties ar ierakstiem un komercreģistra iestādei iesniegtajiem dokumentiem, kas apliecina attiecīgās kapitālsabiedrības valdes locekļa rīcībspēju un parakstu. Līdz ar to komersanta, kas ir juridiskā persona, pārstāvības noformēšanai atbilstoši Administratīvā procesa likuma 38.panta trešajai daļai pietiek ar rakstveida pilnvaru vai dokumentiem, no kuriem izriet amatpersonas tiesības bez īpaša pilnvarojuma pārstāvēt juridisko personu.

Atšķirīga situācija ir ar fiziskajām personām, jo attiecībā uz fiziskajām personām nepastāv publiski reģistri, kuros līdzīgi kā attiecībā uz komersantu, kurš ir juridiskā persona, būtu iespējams pārliecināties par fiziskās personas rīcībspēju un parakstu. Līdz ar to pamatota ir Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmās daļas prasība fiziskās personas pārstāvību noformēt ar notariāli apliecinātu pilnvaru vai arī fiziskajai personai pilnvarojot savu pārstāvi mutvārdos tiesā uz vietas.

Saskaņā ar Notariāta likuma pārejas noteikumu 6.punktu gadījumos, kad likums gribas izteikumiem nosaka notariālu apliecinājumu, publisku apliecinājumu vai apliecinājumu uzrādījuma kārtībā, zvērināts notārs taisa notariālo aktu (82.pants). Notariāta likuma 83.panta pirmā daļa noteic, ka zvērināts notārs pārbauda notariālā akta dalībnieku identitāti, rīcībspēju un pārstāvības tiesības. Ja fiziskā persona pilnvaro savu pārstāvi mutvārdos tiesā uz vietas, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 213.panta otrajai daļai par personas identitāti jāpārliecinās pašai tiesai.

[10] Saskaņā ar Komerclikuma 1.panta pirmo daļu komersants ir komercreģistrā ierakstīta **fiziskā persona (individuālais komersants)** vai komercsabiedrība (personālsabiedrība un kapitālsabiedrība). Arī atbilstoši Komerclikuma 74.pantam individuālais komersants ir **fiziskā persona**, kura kā komersants ierakstīta komercreģistrā.

Saskaņā ar Komerclikuma 10.panta otro daļu personas paraksts uz pieteikuma par komersanta ierakstīšanu komercreģistrā, kā arī šīs personas rīcībspēja apliecināma notariāli, savukārt individuālā komersanta parakstu vai tādas kapitālsabiedrības, kurā ir viens dibinātājs, dibinātāja parakstu uz pieteikuma par komersanta ierakstīšanu komercreģistrā, kā arī šīs personas rīcībspēju var apliecināt komercreģistra iestādes amatpersona. Līdz ar to, valsts notāram veicot ierakstu komercreģistrā par individuālo komersantu, tiek pārbaudīta tā dibinātāja rīcībspēja un lietai pievienots apliecināts dibinātāja paraksta paraugs. Tādējādi gan attiecībā uz ziņu par kapitālsabiedrības, kas ir juridiskā persona, valdes locekļu

ierakstīšanu komercreģistrā, gan attiecībā uz ziņu par individuālā komersanta dibinātāja ierakstīšanu komercreģistrā likumā ir noteiktas vienādas prasības. Arī iepriekš minētais Komerclikuma 7.pants par komercreģistra atklātību attiecas uz visiem komercreģistra ierakstiem un komercreģistra iestādei iesniegtajiem dokumentiem, tostarp par individuālo komersantu.

[11] Ņemot vērā minēto, tiesa komercreģistrā var pārliecināties par individuālā komersanta dibinātāja rīcībspēju un parakstu tāpat kā par komersanta, kurš ir juridiskā persona, valdes locekļa rīcībspēju un parakstu. Turklāt, fiziskajai personai darbojoties kā komersantam, tiek prezumēts, ka tā ir profesionāls komerciālās vides dalībnieks un attiecībā uz to ir izvirzāmas tādas pašas prasības kā pret citiem komersantiem. Līdz ar to attiecībā uz individuālo komersantu nav piemērojama Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmajā daļā minētā prasība iesniegt notariāli apliecinātu pilnvaru. Minētajā normā konstatējams aizklāts likuma robs, proti, tiesību normas teksts ir pārāk plašs, aptverot tādas situācijas, kuras tiesību normas mērķis nemaz nevēlas aptvert. Tā kā pamats, kādēļ juridiskajai personai Administratīvā procesa likuma 38.pants paredz atvieglotu pārstāvības noformēšanu, salīdzinot ar fizisko personu, individuālajam komersantam ir tāds pats kā komersantam, kurš ir juridiskā persona, attiecībā uz individuālā komersanta pārstāvības noformēšanu pēc analogijas ir piemērojama Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa par juridiskās personas pārstāvības noformēšanu.

[12] Turklāt konkrētajā gadījumā laikā, kad pieteicējs iesniedza tiesā pieteikumu, tas bija individuālais uzņēmums. Individuālais uzņēmums saskaņā ar likuma "Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieku vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu" 8.panta trešo daļu iegūst juridiskās personas tiesības ar brīdi, kad tiek reģistrēts Uzņēmumu reģistrā.

[13] Administratīvo lietu departaments nepiekrīt blakus sūdzībā norādītajam argumentam, ka Administratīvā procesa likuma 147.panta otrajā daļā minētā prasība par speciālo pilnvarojumu neattiecas uz juridiskajām personām un līdz ar to arī uz individuālajiem komersantiem. Atšķirībā no Administratīvā procesa likuma 38.panta 147.panta noteikumi attiecas uz visiem administratīvā procesa dalībniekiem neatkarīgi no tā, vai administratīvā procesa dalībnieks ir fiziskā vai juridiskā persona.

Līdz ar to apgabaltiesa, ņemot vērā, ka Initas O. pilnvarā nav norādīts par Administratīvā procesa likuma 147.panta otrajā daļā paredzētajām tiesībām, pamatoti secinājusi, ka Inita O. nebija pilnvarota IK "Grands TM" vārdā iesniegt apelācijas sūdzību. Taču, ņemot vērā, ka IK "Grands TM" kopā ar blakus sūdzību ir iesniedzis arī ar 2005.gada 28.jūliju datētu pilnvaru, kurā minētas Initas O.

tiesības pārsūdzēt IK "Grands TM" vārdā tiesas spriedumus un lēmumus apelācijas un kasācijas kārtībā, apgabaltiesai šis apstāklis jāņem vērā, atkārtoti vērtējot Inītas O. tiesības IK "Grands TM" vārdā pārsūdzēt Administratīvās rajona tiesas spriedumu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 2.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 4.jūlija lēmumu un nodot jautājumu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kasācijas sūdzības atbilstība likumā noteiktajām prasībām

1. *Apelācijas instances tiesai, izvērtējot iesniegtās kasācijas sūdzības atbilstību likuma prasībām, ir jāņem vērā, ka administratīvais process savā būtībā ir vērst uz personas tiesību un tiesisko interešu aizstāvību. Līdz ar to tiesai ir jāņem vērā ne tikai sūdzības formālā atbilstība minētās tiesību normas prasībām, bet arī no kasācijas sūdzības objektīvi izsecināmā informācija, kas var liecināt par attiecīgo prasību ievērošanu. Tādējādi tiek novērtēti gadījumi, kad personai tiek liegtas tiesības uz taisnīgu tiesu nepamatoti formālu iemeslu dēļ. Minētais jo īpaši jāievēro, ja kasācijas sūdzību iesniedzis pats pieteicējs, kuram var trūkt juridisku zināšanu (Administratīvā procesa likuma 5.pants, 328.panta pirmā daļa).*

2. *Apstāklis, ka kasācijas sūdzībā nav tieši norādīts pārsūdzētā Administratīvās apgabaltiesas sprieduma datums vai lietas numurs, nevar būt par pamatu kasācijas sūdzības atzīšanai par neiesniegtu, ja no sūdzības teksta ir objektīvi saprotams, kurš Administratīvās apgabaltiesas spriedums un kādā apjomā ir ticis pārsūdzēts (Administratīvā procesa likuma 5.pants, 328.panta pirmā daļa).*

2006.gada 27.septembrī

Lieta Nr. SKA-554

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

priekšsēdētāja senatore	D.Mita
senatore	V.Krūmiņa
senators	N.Salienieks

rakstveida procesā izskatīja Tamāras R. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2006.gada 17.augusta lēmumu, ar kuru atzīta par neiesniegtu Tamāras R. kasācijas sūdzība.

Aprakstošā daļa

[1] 1991.gada 24.oktobrī Tamāra R. vērsās Latgales priekšpilsētas Sociālās nodrošināšanas nodaļā ar iesniegumu par izdienas pensijas piešķiršanu viņai kā izglītības darbiniecei.

Pieprasīto izdienas pensiju Latgales priekšpilsētas Sociālās nodrošināšanas nodaļa Tamārai R. atteicās piešķirt.

[2] 1998.gada 11.maijā Tamāra R. vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Latgales filiālē ar lūgumu piešķirt valsts vecuma pensiju, un kopš 1998.gada 1.maija Tamāra R. saņem valsts vecuma pensiju.

[3] 1998.gada 11.janvārī Tamāra R. vērās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Latgales filiālē ar lūgumu viņai aprēķināt izdienas pensiju un izmaksāt nesaņemto izdienas pensiju no 1992.gada.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Latgales filiāle ar 1999.gada 12.marta lēmumu Nr.5-15-807 Tamāras R. lūgumu noraidīja.

[4] 2004.gada 14.aprīlī Tamāra R. atkārtoti vērās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā, lūdzot izskatīt jautājumu par izdienas pensijas piešķiršanu.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra ar 2004.gada 7.maija lēmumu Nr.130 atteicās izmaksāt Tamārai R. izdienas pensiju.

[5] 2004.gada 31.maijā Tamāra R. iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā, lūdzot pārskatīt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Latgales filiāles 1999.gada 12.marta lēmumu Nr.5-15-807 un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 7.maija lēmumu Nr.130, kā arī uzlikt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai pienākumu izmaksāt neizmaksāto izdienas pensiju.

[6] Administratīvā rajona tiesa ar 2005.gada 28.februāra spriedumu noraidīja Tamāras R. pieteikumu daļā par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 7.maija lēmuma Nr.130 atcelšanu un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, savukārt pieteikumu daļā par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Latgales filiāles 1999.gada 12.marta lēmuma Nr.5-15-807 atcelšanu atstāja bez izskatīšanas.

[7] Izskatot Tamāras R. apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 8.jūnija spriedumu noraidīja Tamāras R. pieteikumu daļā par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 7.maija lēmuma Nr.130 atcelšanu un pienākuma uzlikšanu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai izmaksāt neizmaksāto izdienas pensiju, savukārt pieteikumu daļā par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Latgales filiāles 1999.gada 12.marta lēmuma Nr.5-15-807 atcelšanu atstāja bez izskatīšanas.

[8] 2006.gada 10.jūlijā Tamāra R. iesniedza kasācijas sūdzību, lūdzot uzlikt pienākumu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai izmaksāt neizmaksāto izdienas pensiju.

Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis ar 2006.gada 12.jūlija lēmumu Tamāras R. kasācijas sūdzību atstāja bez virzības, nosakot termiņu trūkumu novēršanai. Lēmumā norādīts, ka Tamāra R. nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 328.panta pirmās daļas 3., 4. un 5.punkta prasības.

[9] 2006.gada 14.augustā Tamāra R. kasācijas sūdzību iesniedza atkārtoti. Administratīvās apgabaltiesas tiesnese ar 2006.gada 17.augusta lēmumu Tamāras R. kasācijas sūdzību atzina

par neiesniegtu un atdeva to iesniedzējai. Lēmumā norādīts, ka trūkumi, kas bija par pamatu sākotnējās kasācijas sūdzības atstāšanai bez virzības, pilnībā nav novērsti. Kasācijas sūdzībā nav norādīts, kāds Administratīvās apgabaltiesas spriedums tiek pārsūdzēts, neminot ne sprieduma datumu, ne lietas numuru. Tāpat kasācijas sūdzībā nav norādīts, vai apgabaltiesas spriedums tiek pārsūdzēts pilnā apjomā vai daļā. Līdz ar to kasācijas sūdzība sastādīta neatbilstoši Administratīvā procesa likuma 328.panta pirmās daļas 3. un 4.punkta noteikumiem.

[10] Par Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2006.gada 17.augusta lēmumu Tamāra R. ir iesniegusi blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt un atzīt Tamāras R. kasācijas sūdzību par iesniegtu. Blakus sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[10.1] Tiesneses lēmumā teikts, ka kasācijas sūdzībā nav norādes, kāds Administratīvās apgabaltiesas spriedums ir pārsūdzēts. Tomēr lēmuma 4.2., 4.3. un 5.punktā ietvertie fakti liecina, ka ir saprotams, ka tie attiecas uz Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 8.jūnija spriedumu.

[10.2] Nevar piekrist tiesneses lēmumā secinātajam, ka kasācijas sūdzībā nav nepārprotami norādīts, vai Administratīvās apgabaltiesas spriedums tiek pārsūdzēts pilnā apmērā vai daļā. Kasācijas sūdzībā ir norādīts, ka tiek apstrīdēti sprieduma Motīvu daļas 10.6.4., 10.6.5., 12., 12.1. un 12.2.punkts, kā arī Rezolutīvā daļa.

[11] Tamāra R. un Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra ir rakstveidā izteikušas piekrišanu blakus sūdzības izskatīšanai rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[12] Administratīvā procesa likuma 328.pants reglamentē kasācijas sūdzības saturu. Šā panta pirmās daļas 3.punkts noteic, ka kasācijas sūdzībā norāda spriedumu, par kuru iesniedz sūdzību, savukārt 4.punkts paredz, ka norāda, kādā apjomā spriedumu pārsūdz. Saskaņā ar šā likuma 333.panta trešo daļu, ja kasācijas sūdzības iesniedzējs trūkumus noteiktā termiņā nenovērš, tad kasācijas sūdzību uzskata par neiesniegtu un atdod iesniedzējam. Administratīvās apgabaltiesas tiesnese secinājusi, ka Tamāra R. trūkumus atkārtoti iesniegtajā kasācijas sūdzībā nav novērsusi, jo tajā nav norādīts pārsūdzētais spriedums un tā pārsūdzēšanas apjoms.

[13] Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā, izvērtējot kasācijas sūdzības atbilstību Administratīvā procesa likuma 328.panta pirmajai daļai, ir jāņem vērā, ka administratīvais process savā būtībā ir vērst uz personas tiesību un tiesisko interešu aizstāvību. Tiesai ir jāņem vērā ne tikai sūdzības formālā atbilstība minētās tiesību normas prasībām, bet arī no kasācijas sūdzības objektīvi izsecināmā

informācija, kas var liecināt par attiecīgo prasību ievērošanu. Tādējādi tiek novērsti gadījumi, kad personai tiek liegtas tiesības uz taisnīgu tiesu nepamatoti formālu iemeslu dēļ. It īpaši, ja kasācijas sūdzību iesniedzis pats pieteicējs, kuram var trūkt juridisku zināšanu, kā tas ir konkrētajā gadījumā.

[14] Pārbaudot Tamāras R. kasācijas sūdzības saturu, Senāta Administratīvo lietu departaments konstatē, ka sūdzībā nav tieši norādīts pārsūdzētā Administratīvās apgabaltiesas sprieduma datums vai lietas numurs. Tāpat kasācijas sūdzībā nav tieši minēts, vai spriedums tiek pārsūdzēts pilnā apjomā vai daļā. Līdz ar to Tamāra R. formāli nav ievērojusi Administratīvā procesa likuma 328.panta 3.punkta un 4.punkta prasības. Tomēr šāds trūkums konkrētajā gadījumā nevar būt par iemeslu kasācijas sūdzības uzskatīšanai par neiesniegtu, jo no sūdzības teksta ir skaidrs, kurš Administratīvās apgabaltiesas spriedums un kādā apjomā ir ticis pārsūdzēts.

[14.1] Par to, ka Tamāra R. kasācijas sūdzību ir iesniegusi par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 8.jūnija spriedumu, liecina sūdzībā norādītie administratīvā procesa dalībnieki, faktisko apstākļu izklāsts, norādes uz konkrētiem pārsūdzētā sprieduma punktiem, izteiktais lūgums, kā arī sūdzības iesniegšanas datums. Aplūkojot minētos apstākļus kopumā, Senāta Administratīvo lietu departamentam nerodas šaubas, ka kasācijas sūdzība ir iesniegta par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 8.jūnija spriedumu lietā, kas ierosināta, pamatojoties uz Tamāras R. pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras Rīgas pilsētas Latgales filiāles 1999.gada 12.marta lēmuma Nr.5-15-807 atcelšanu, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 7.maija lēmuma Nr.130 atcelšanu, kā arī pienākuma uzlikšanu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai izmaksāt neizmaksāto izdienas pensiju.

[14.2] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka Tamāra R. nepiekrīt sprieduma Motīvu daļas 10.6.4., 10.6.5., 12., 12.1. un 12.2.punktam, kā arī rezolutīvajai daļai. Senāta Administratīvo lietu departamenta ieskatā ar norādi par rezolutīvās daļas apstrīdēšanu ir saprotama sprieduma pārsūdzēšana pilnā apjomā. Arī no kasācijas sūdzības satura kopumā, kas formulēta līdzīgi kā apelācijas sūdzība, ir saprotams, ka pieteicēja nepiekrīt abiem Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras lēmumiem, kurus ir pārsūdzējusi administratīvajā tiesā.

[15] Ievērojot iepriekš minēto, Senāta Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2006.gada 17.augusta lēmums ir atceļams, bet Tamāras R. blakus sūdzība apmierināma.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 2.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas tiesneses 2006.gada 17.augusta lēmumu. Nodot jautājumu par kasācijas sūdzības virzību jaunai izskatīšanai Administratīvajā apgabaltiesā.

Lēmums nav pārsūdzams.

Nokavētā procesuālā termiņa atjaunošana

1. Formālais pamats jautājuma izskatīšanai par procesuālā termiņa atjaunošanu ir procesa dalībnieka rakstveida pieteikums. Savukārt faktiskais pamats termiņa atjaunošanai ir nokavējumu attaisnojoši iemesli, kas nav atkarīgi no nokavējušā procesa dalībnieka gribas un rīcības. Proti, šķēršļiem, kas traucēja procesuālās darbības izpildi laikā, jābūt objektīviem un neatkarīgiem no procesa dalībnieka (Administratīvā procesa likuma 46.pants).

2. Ja pastāv objektīvi un no procesa dalībnieka neatkarīgi šķēršļi, kas liedz procesa dalībniekam likumā noteiktā termiņā sastādīt un iesniegt tiesā attiecīgu procesuālu dokumentu (piemēram, blakus sūdzību), viņam ir atjaunojams procesuālais termiņš atbilstoši laikam, cik ilgi šie objektīvie šķēršļi ir pastāvējuši. Personas atrašanās stacionārā ārstniecības iestādē ir atzīstama par attaisnojošu iemeslu procesuālā termiņa nokavējumam (Administratīvā procesa likuma 46.pants).

2006.gada 10.oktobrī

Lieta Nr. SKA-563

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	N.Salienieks
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita

atklātā tiesas sēdē izskatīja Almanta P. blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.augusta lēmumu, ar kuru noraidīts Almanta P. lūgums par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu blakus sūdzības iesniegšanai.

Aprakstošā daļa

[1] Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 13.jūlija lēmumu noraidījusi Almanta P. blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 19.maija lēmumu.

[2] Administratīvajā apgabaltiesā 2006.gada 3.augustā saņemta Almanta P. blakus sūdzība par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmumu. Blakus sūdzībā lūgts atjaunot nokavēto procesuālo termiņu blakus sūdzības iesniegšanai. Almants P. norādījis, ka apgabaltiesas sēdē nepiedalījās, bet apgabaltiesas lēmumu saņēma 20.jūlijā. Līdz ar to blakus sūdzības iesniegšanas termiņš ir atjaunojams un blakus sūdzības iesniegšanas termiņa tecējums ir skaitāms no lēmuma saņemšanas dienas.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2006.gada 31.augusta lēmumu noraidījusi Almanta P. lūgumu par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu blakus sūdzības iesniegšanai. Lēmums pamatots ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmuma pilns teksts sastādīts un parakstīts 14.jūlijā. Minētais lēmums Almantam P. nosūtīts uz viņa norādīto adresi 17.jūlijā, tas ir, likumā noteiktā termiņa ietvaros. Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 43.pantam un Administratīvās apgabaltiesas praksei šādos jautājumos pēdējā diena, kad varēja pārsūdzēt minēto lēmumu, bija 24.jūlijs. Almants P. blakus sūdzību par minēto lēmumu pastā nodevis 31.jūlijā, tas ir, nokavējot blakus sūdzības iesniegšanas termiņu.

[3.2] Kā redzams no lietas materiāliem un noskaidrots tiesas sēdē, Almants P. bijis informēts par 2006.gada 13.jūlija tiesas sēdi. Pēc tiesas sēdes viņš nav interesējies par tās rezultātu, kā arī nav izmantojis iespēju ierasties tiesā, lai saņemtu 13.jūlija lēmumu personīgi. Almants P. tikai pēc 20.jūlija ir saņēmis 13.jūlija lēmumu, jo atradies citā adresē. Konkrētajā gadījumā ārstēšanās slimnīcā līdz 18.jūlijam nav būtiski ietekmējusi Almanta P. iespējas pēc iepazīšanās ar lēmuma saturu 21.jūlijā sagatavot blakus sūdzību termiņā. Administratīvā procesa likums neparedz iespēju desmit dienu termiņu lēmuma pārsūdzībai automātiski sākt skaitīt no lēmuma saņemšanas dienas, ja administratīvā procesa dalībnieks nav bijis klāt tiesas sēdē. Saņemot tiesas lēmumu 21.jūlijā un iepazīstoties ar tā pārsūdzības kārtību, Almantam P. tiesas lēmuma pārsūdzēšanai bija atlikušas trīs dienas. Lai arī tas nav pietiekams laiks, lai rūpīgi un izvērsti sagatavotu blakus sūdzību, taču, apzinoties, ka pēc termiņa notecējuma tiek zaudētas tiesības lēmumu pārsūdzēt, Almantam P. tomēr bija jāizmanto atlikušais laiks, lai blakus sūdzību ar savu viedokli par tiesas lēmuma tiesiskumu un konkrēto lūgumu no savas puses iesniegtu Administratīvajā apgabaltiesā termiņā. Turklāt Almants P. nav izmantojis visas iespējas, lai tiesas lēmumu saņemtu pēc iespējas ātrāk. Tādējādi Almanta P. blakus sūdzībā norādītie apstākļi nedod pamatu nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanai un tie atbilstoši Administratīvā procesa likuma 46.pantam nav vērtējami kā neatkarīgi no lietas dalībnieka gribas.

[4] Almants P. par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.augusta lēmumu iesniedzis blakus sūdzību, lūdzot atcelt minēto lēmumu un izlemt jautājumu par nokavētā procesuālā termiņa atjaunošanu pēc būtības. Blakus sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nepareizi piemērojusi Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmo daļu. Ar šajā tiesību normā ietvertu nenoteikto tiesību jēdzienu "attaisnojošs" aptverami tādi no pieteicēja neatkarīgi apstākļi,

kuru iestāšanos pieteicējs nevar ietekmēt, jo tie notiek neatkarīgi no pieteicēja gribas, piemēram, slimība, katastrofa u.tml. Pieteicējs kopš 4.jūlija atradās stacionārā medicīnas iestādē, par ko bija informējis tiesu, lūdzot atlikt lietas izskatīšanu, un šā iemesla dēļ uz tiesas sēdi nevarēja ierasties. Tā kā pieteicējs tiesas sēdē nepiedalījās, viņam ne tikai bija liegta iespēja izmantot savas procesuālās tiesības, bet arī nebija un nevarēja būt zināms tiesas lēmuma saturs un argumentācija. Tiesas lēmuma saturu pieteicējs uzzināja, saņemot lēmumu pa pastu 21.jūlijā. Tiesas secinājums, ka pieteicējs nav izmantojis visas procesuālās tiesības, tostarp personiski ierasties tiesā, ir nepareizs, jo saistāms ar jautājumu, cik ilgi pastāvēja apstākļi, kuri nav atkarīgi no pašas personas un ir uzskatāmi par objektīvi attaisnojamiem kādas darbības veikšanai. Pieteicējs no ārstniecības iestādes izrakstījās tikai 18.jūlijā. No ārstniecības iestādes medicīniskajā izrakstā ietvertajām rekomendācijām izriet, ka pieteicējam jāturpina terapija mājas apstākļos. Līdz ar to secināms, ka objektīvie apstākļi, kuru dēļ pieteicējs nevarēja ierasties uz tiesas sēdi, turpināja pastāvēt un pieteicējs minēto apstākļu dēļ nevarēja apmeklēt tiesu, lai noskaidrotu lēmuma saturu.

[4.2] Pieteicējam atbilstoši Administratīvā procesa likuma 145.panta pirmās daļas 2.punktam ir tiesības piedalīties tiesas sēdē (lietas izskatīšanā). Šīs tiesības pieteicējs vēlējās izmantot blakus sūdzības izskatīšanas sēdē 2006.gada 13.jūlijā. Tā kā objektīvu apstākļu dēļ pieteicējs nevarēja piedalīties lietas izskatīšanā, viņš lūdza tiesas sēdi atlikt, iesniedzot pierādījumus (izziņu no medicīnas iestādes), kas apstiprina viņa iesniegumā minētos apstākļus. Iesniedzot tiesai iesniegumu ar lūgumu atlikt tiesas sēdi, kā arī pierādījumus (izziņu no medicīnas iestādes), kas apliecina apstākļus, kuru dēļ pieteicējs objektīvi nevar piedalīties tiesas sēdē, pieteicējs palāvās, ka tiks ievērotas viņa procesuālās tiesības piedalīties lietas izskatīšanā un tiesas sēde tiks atlikta. Pieteicējs nezināja, ka 2006.gada 13.jūlijā ir notikusi tiesas sēde, kurā pieņemts viņam nelabvēlīgs lēmums.

[4.3] Procesuālā termiņa skaitījums skaitāms no dienas, kad persona uzzinājusi par attiecīgās darbības veikšanu un saņēmusi procesuālo dokumentu (pilnu tiesas nolēmumu), kuru tai ir tiesības pārsūdzēt. Minētais attiecināms arī uz blakus sūdzības iesniegšanu. Šāds secinājums izriet arī no Administratīvā procesa likumā ietvertajām tiesību normām, kas reglamentē administratīvo procesu iestādē, piemēram, Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļas, 79.panta otrās daļas. Personas informēšana ir cieši saistīta ar tiesiski garantēto iespēju pārsūdzēt jebkurus lēmumus. Personas informēšana ietverta arī Administratīvā procesa likuma 287.panta otrajā daļā. Tādējādi likumdevējs tiesību normās ir nostiprinājis

patmatprincipu, ka publisko tiesību subjektu rīcība kļūst saistoša un apstrīdama privātpersonai tikai tad, kad privātpersona par to ir uzzinājusi. Privātpersona nevar apstrīdēt nolēmumu, kas tai nav zināms vai kura argumentācija personai nav zināma. Administratīvā procesa likuma blakus sūdzības sagatavošanai paredzētais desmit dienu termiņš ir pietiekams blakus sūdzības sagatavošanai, ja to aprēķina, sākot ar lēmuma uzzināšanas dienu. Kā tiesas sēdē atzina pieteicējs un kam 31.augusta lēmumā piekrita arī tiesa, rūpīgas un izvērstas blakus sūdzības sagatavošanai nepieciešamas vairāk nekā trīs dienas. Tādējādi tiesa atzinusi, ka Administratīvā procesa likumā ietvertais desmit dienu termiņš ir objektīvs, ja to skaita no pārsūdzamā lēmuma uzzināšanas dienas. Tiesa nepareizi novērtējusi lietas faktiskos apstākļus, kā arī nepareizi piemērojusi Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmo daļu.

[5] Uz tiesas sēdi pieteikuma iesniedzējs nebija ieradies, kaut gan par tiesas sēdes vietu un laiku viņam paziņots savlaicīgi un pienācīgā kārtā. Konstatējot, ka nepastāv Administratīvā procesa likuma 268. un 269.pantā minētie apstākļi, Administratīvo lietu departaments atzina, ka atbilstoši minētā likuma 214.panta pirmajai daļai blakus sūdzību var izskatīt bez pieteikuma iesniedzēja klātbūtnes tiesas sēdē.

Motīvu daļa

[6] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 41. un 44.pantu procesuālās darbības izpildāmas likumā noteiktajos termiņos un tiesības izpildīt procesuālās darbības zūd ar likuma, iestādes, tiesas vai tiesneša noteiktā termiņa izbeigšanos.

Savukārt Administratīvā procesa likuma 324.panta otrā daļa noteic, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmumu, ar kuru noraidīta blakus sūdzība par lēmumu, ar kuru tiesvedība lietā izbeigta, pamatojoties uz šā likuma 282.panta 1. un 2.punktu, vai ar kuru atteikts pieņemt pieteikumu, pamatojoties uz šā likuma 191.panta pirmās daļas 1. un 8.punktu, var pārsūdzēt Senātā desmit dienu laikā no tā pieņemšanas dienas.

No Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmuma un lietas materiāliem redzams, ka minētais lēmums pieņemts, izskatot Almanta P. blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneses 2006.gada 19.maija lēmumu, ar kuru atteikts pieņemt Almanta P. pieteikumu, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu. Proti, atbilstoši Administratīvā procesa likuma 324.panta otrajai daļai minēto lēmumu varēja pārsūdzēt Senātā desmit dienu laikā no tā pieņemšanas dienas.

No lietas materiāliem redzams, ka Almants P. 2006.gada 31.jūlijā pastā iesniedzis blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmumu, kura pilns teksts sastādīts un parakstīts 2006.gada 14.jūlijā. Respektīvi, blakus sūdzība iesniegta pēc blakus sūdzības iesniegšanas termiņa izbeigšanās.

[7] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmo daļu tiesa pēc administratīvā procesa dalībnieka lūguma var atjaunot nokavēto procesuālo termiņu, ja atzīst nokavēšanas iemeslu par attaisnojošu.

No iepriekš minētās likuma normas izriet, ka formālais pamats jautājuma izskatīšanai par procesuālā termiņa atjaunošanu ir procesa dalībnieka rakstveida pieteikums. Savukārt faktiskais pamats termiņa atjaunošanai ir šā nokavējuma attaisnojoši iemesli, kas nav atkarīgi no nokavējušā procesa dalībnieka gribas un rīcības. Proti, šķēršļiem, kas traucēja procesuālās darbības izpildi laikā, jābūt objektīviem un neatkarīgiem no procesa dalībnieka.

[8] No lietas materiāliem redzams, ka pieteikumu par procesuālā termiņa atjaunošanu Almants P. ievēris blakus sūdzībā par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmumu, norādot, ka atjaunojams blakus sūdzības iesniegšanas termiņš, skaitot blakus sūdzības iesniegšanas termiņu no lēmuma saņemšanas dienas (sk. lietas 35.–37.lp.). Tātad Almants P. ir iesniedzis pieteikumu par procesuālā termiņa atjaunošanu atbilstoši Administratīvā procesa likuma 46.panta pirmajai daļai. Līdz ar to ir izvērtējams, vai pastāvēja objektīvi un no Almanta P. neatkarīgi šķēršļi blakus sūdzības iesniegšanai likumā noteiktajā termiņā.

No iesniegtās blakus sūdzības un lietas materiāliem redzams, ka Almants P. no 2006.gada 4.jūlija līdz 18.jūlijam atradies klīniskajā slimnīcā "Gaiļezers" (sk. lietas 52.lp.).

Administratīvā apgabaltiesa šo apstākli nav atzinusi par attaisnojošu, uzskatot, ka, saņemot tiesas lēmumu 2006.gada 21.jūlijā un iepazīstoties ar tā pārsūdzības kārtību, Almantam P. bija palikušas trīs dienas šā lēmuma pārsūdzēšanai. Administratīvā apgabaltiesa atzinusi: lai arī trīs dienas blakus sūdzības sastādīšanai nav pietiekams laiks, lai rūpīgi un izvērsti sagatavotu blakus sūdzību, tomēr, apzinoties, ka pēc termiņa izbeigšanās tiks zaudētas tiesības iesniegt blakus sūdzību, tā bija iesniedzama termiņā. Turklāt apgabaltiesa atzinusi, ka Almants P. nav izmantojis visas iespējas, lai tiesas lēmumu saņemtu pēc iespējas ātrāk. Respektīvi, iesniedzot blakus sūdzību pēc 2006.gada 24.jūlija, Almants P. pieļāvis neattaisnojošu procesuālā termiņa nokavējumu blakus sūdzības iesniegšanai.

Administratīvo lietu departaments iepriekšminētos Administratīvās apgabaltiesas apsvērumus atzīst par nepamatotiem, jo uzskata, ka konkrētajā gadījumā procesuālā termiņa nokavējumam ir objektīvi iemesli.

Kā redzams no lietas materiāliem, Almants P. iesniedzis blakus sūdzību par lēmumu, kurā Administratīvā apgabaltiesa atzinusi, ka Administratīvās rajona tiesas tiesnese pamatoti atteikusi pieņemt Almanta P. pieteikumu saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 1.punktu. Tādējādi pamats atteikumam pieņemt pieteikumu ir apstāklis, ka lieta nav izskatāma administratīvā procesa kārtībā, kas pieteikuma iesniedzējam rada objektīvu un praktiski nenovēršamu šķērslī pieteikuma iesniegšanai. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta ieskatā konkrētajā gadījumā ir sevišķi svarīgi dot procesa dalībniekam pienācīgu iespēju izteikt savu viedokli rūpīgi un izvērsti sagatavotā blakus sūdzībā, ievērojot pieņemtā lēmuma neatgriezeniskās sekas.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 324.panta otrajai daļai lēmumu, kura pārsūdzības termiņu Almants P. nokavējis, varēja pārsūdzēt Senātā desmit dienu laikā no tā pieņemšanas dienas. Proti, likumdevējs ir paredzējis procesa dalībniekam tiesības desmit dienu laikā sastādīt un iesniegt blakus sūdzību. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta ieskatā, ja pastāv objektīvi šķēršļi, kas liedz procesa dalībniekam šīs tiesības īstenot, viņam ir atjaunojams procesuālais termiņš atbilstoši laikam, cik ilgi šie objektīvie šķēršļi ir pastāvējuši.

Ņemot vērā, ka personas atrašanās stacionārā ārstniecības iestādē ir atzīstama par objektīvu iemeslu procesuālā termiņa nokavējumam, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka attiecīgi termiņa nokavējums laikā no lēmuma pieņemšanas 2006.gada 13.jūlijā līdz 2006.gada 18.jūlijam, kad Almants P. iznāca no stacionāra, ir uzskatāms par objektīvu attaisnojumu. Līdz ar to arī attiecīgi atjaunojams termiņš blakus sūdzības iesniegšanai.

Lai arī pieteikuma iesniedzējs lēmumu pārsūdzējis desmit dienu laikā, skaitot no lēmuma saņemšanas dienas 2006.gada 21.jūlijā, nevis desmit dienu laikā, skaitot no 2006.gada 18.jūlija, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka arī šis trīs dienu nokavējums ir objektīvi attaisnojams, jo Almants P. par to, ka pieņemts attiecīgais lēmums, uzzināja tikai lēmuma saņemšanas dienā (tiesas sēdē, kad tika pieņemts pārsūdzētais lēmums viņš nepiedalījās, lūdzot lietas izskatīšanu atlikt sakarā ar viņa atrašanos stacionārā). Turklāt jāņem vērā, ka bija pagājušas tikai trīs dienas, kopš persona bija iznākusi no stacionārās ārstniecības iestādes, kas šādos apstākļos nebūtu uzskatāms par ilgu laiku, lai pārņemtu neieinteresētību par lietu.

Tādējādi, ievērojot pieņemtā lēmuma neatgriezeniskās sekas, kā arī to, ka atrašanās ārstniecības iestādē ir atzīstama par attaisnojošu iemeslu procesuālā termiņa nokavējumam, Administratīvo lietu departaments uzskata, ka Almants P. attaisnoti nokavējis termiņu blakus sūdzības iesniegšanai, iesniedzot blakus sūdzību desmit dienu laikā no dienas, kad viņš uzzinājis par sev nelabvēlīga lēmuma pieņemšanu, kas konkrētajā gadījumā sakrīt ar lēmuma saņemšanas dienu – 2006.gada 21.jūliju.

Ņemot vērā iepriekšminēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa kļūdaini atteikusi atjaunot termiņu blakus sūdzības iesniegšanai. Līdz ar to Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.augusta lēmums ir atceļams, bet Almantam P. ir atjaunojams termiņš blakus sūdzības iesniegšanai par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmumu.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 31.augusta lēmumu un atjaunot Almantam P. procesuālo termiņu blakus sūdzības iesniegšanai par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 13.jūlija lēmumu, bet jautājumu par blakus sūdzības virzību nodot izlemšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Sūdzībām par tiesas sprieduma izpildi piemērojamās tiesību normas

Tiesas sprieduma, ar kuru administratīvais akts atcelts, atzīts par spēkā neesošu vai spēku zaudējušu, izpildes nosacījumus, tostarp arī sūdzību par iestādes rīcību saistībā ar šādu tiesas nolēmumu izskatīšanas kārtību, regulē Administratīvā procesa likuma 384.pants. Šajā pantā ietvertās normas atzīstamas par speciālām attiecībā pret Administratīvā procesa likuma 43.nodaļā ietvertajām normām, kas paredz vispārīgus tiesas nolēmumu izpildes noteikumus (Administratīvā procesa likuma 384.pants, 43.nodaļa un 376.pants).

2006.gada 21.novembrī

Lieta Nr. SKA-601

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

tiesas sēdes priekšsēdētājs senators	V.Jonikāns
senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita,

piegaloties pieteicējam Jurgenam K. un atbildētājas Rīgas pašvaldības pusē pieaicinātās iestādes Rīgas domes pārstāvim A.Dāvidniekam,

atklātā tiesas sēdē izskatīja Jurgena K. un Rīgas domes blakus sūdzības par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 22.septembra lēmumu jautājumā par sprieduma izpildi.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 3.maija spriedumu Jurgena K. pieteikums apmierināts daļā un atcelts no tā pieņemšanas dienas Rīgas domes priekšsēdētāja 2004.gada 8.janvāra lēmums Nr.RD-04-82-ap, bet daļā par mantisko zaudējumu atlīdzināšanu pieteikums atstāts bez izskatīšanas.

Minētais spriedums stāties spēkā 2006.gada 3.jūnijā.

[2] 2006.gada 17.jūlijā Administratīvajā apgabaltiesā saņemts Jurgena K. iesniegums par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 3.maija sprieduma izskaidrošanu.

2006.gada 30.augustā Administratīvajā apgabaltiesā saņemts Jurgena K. papildinājums 2006.gada 17.jūlija iesniegumam, kurā norādīts, ka Rīgas dome Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 3.maija spriedumu nav izpildījusi pilnā apmērā, jo nav atlīdzināta nekustamā īpašuma nodokļa pārmaksa, kas saistīta ar 1999.gadu un 2000.gadu.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 22.septembra lēmumu apmierināta Jurgena K. sūdzība par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 3.maija sprieduma izpildi daļā; uzlikts par pienākumu Rīgas domei atmaksāt Jurgenam K. nepareizi piedzīto maksājumu summu Ls 632,88 apmērā; noraidīta Jurgena K. sūdzība daļā par sprieduma izpildi attiecībā uz nekustamā īpašuma nodokļa pārmaksu, kas saistīta ar papildus aprēķinātā nekustamā īpašuma nodokli par 1999.gadu un 2000.gadu; uzlikts par pienākumu Rīgas domei, nosakot atmaksājamo summu, kas izriet no Rīgas domes Finanšu departamenta Pašvaldību ieņēmumu pārvaldes Piedziņas nodaļas 2003.gada 15.novembra lēmumiem Nr.FD-03-526-ls un Nr.DF-03-527-ls, ievērot Latvijas Bankas noteiktās refinansēšanas likmes laikā, kad summa nepareizi piedzīta.

[4] Par minēto lēmumu Jurgens K. un Rīgas dome iesnieguši blakus sūdzības.

[5] Tiesas sēdē tiesa noskaidroja procesa dalībnieku viedokli par to, vai Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 22.septembra lēmums atbilstoši Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 384.pantam ir pārsūdzams.

Pieteicējs norādīja, ka pēc likuma apgabaltiesas lēmums nebūtu pārsūdzams, taču, ņemot vērā to, ka apgabaltiesa bija norādījusi uz iespēju tās lēmumu pārsūdzēt, viņš izmantoja šo iespēju un iesniedza blakus sūdzību.

Rīgas domes pārstāvis paskaidroja, ka Administratīvo lietu departamentam būtu jāizskata blakus sūdzības par apgabaltiesas lēmumu, jo ar šo lēmumu būtībā ir papildināta Administratīvās apgabaltiesas sprieduma Rezolutīvā daļa. Tas paver apgabaltiesai plašas iespējas, ja šādu lēmumu par sprieduma izpildi nevarētu pārsūdzēt.

Motīvu daļa

[6] Administratīvā apgabaltiesa 2006.gada 22.septembra lēmumā ir pamatojusies uz APL 376.panta trešo daļu un APL 315.pantu.

Saskaņā ar APL 315.panta pirmo daļu pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību: 1) šajā likumā noteiktajos gadījumos; 2) ja tiesas lēmums kavē lietas virzību.

APL 43.nodaļā noteikti tiesas nolēmuma izpildes vispārīgie noteikumi. Minētajā nodaļā iekļautā 376.panta trešā daļa noteic, ka administratīvā procesa dalībnieka sūdzību, kas radusies sakarā ar tiesas nolēmuma izpildi, izskata tiesas sēdē.

Kā atzīst Administratīvo lietu departaments, Administratīvā apgabaltiesa konkrētajā gadījumā minētās procesuālo tiesību normas piemērojusi nepamatoti.

[7] APL 44.nodaļā ietverts speciāls regulējums attiecībā uz atsevišķu tiesas nolēmumu piespiedu izpildes nodrošināšanu. Šajā nodaļā esošā 384.panta pirmajā daļā noteikts, ka sekas spriedumam par administratīvā akta atcelšanu, atzīšanu par spēkā neesošu vai spēku zaudējušu, aizliegumu veikt faktisko rīcību vai publiski tiesisku attiecību pastāvēšanas konstatāciju rodas ar brīdi, kad spriedums stājas spēkā. Minētā panta trešā daļa noteic: "Ja persona uzskata, ka iestāde rīkojas pretēji tiesas spriedumam, tā var griezties ar sūdzību augstākā iestādē. Ja augstākas iestādes nav vai tā ir Ministru kabinets, privātpersona var griezties tiesā. Augstākas iestādes lēmumu var pārsūdzēt tiesā. Tiesas lēmums nav pārsūdzams."

Ievērojot to, ka konkrētajā gadījumā Administratīvajai apgabaltiesai tika iesniegta sūdzība sakarā ar tāda Administratīvās apgabaltiesas sprieduma izpildi, ar kuru atcelts administratīvais akts, šajā gadījumā, kā uzskata Administratīvo lietu departaments, bija piemērojams APL 384.pants, nevis APL 376.pants, jo APL 384.pantā ir noteikts speciāls regulējums par sūdzības izskatīšanas kārtību par tāda sprieduma izpildi, ar kuru ir atcelts administratīvais akts.

Ņemot vērā, ka 384.panta trešajā daļā likumdevējs *expressis verbis* noteicis, ka tiesas lēmums nav pārsūdzams, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 22.septembra lēmumā kļūdaini norādīts, ka to var pārsūdzēt Administratīvo lietu departamentā. Ievērojot minēto, tiesvedība, kas ierosināta pēc Jurgena K. un Rīgas domes blakus sūdzības par minēto apgabaltiesas lēmumu, izbeidzama.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 384.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Izbeigt tiesvedību, kas ierosināta pēc Jurgena K. un Rīgas domes blakus sūdzībām par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 22.septembra lēmumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas, ja pieteicējs atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi

1. Administratīvā procesa likuma 279.panta regulējuma priekšmets ir pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas. Administratīvā procesa likums neparedz tiesas tiesības atstāt bez izskatīšanas apelācijas sūdzību, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē (Administratīvā procesa likuma 279. un 314.pants).

2. Lai tiesa varētu atstāt pieteikumu bez izskatīšanas sakarā ar to, ka pieteicējs atkārtoti neattaisnojoši nav ieradies uz tiesas sēdi, tai neierašanās iemesli jākonstatē brīdī, kad tie rodas, tas ir, tajā tiesas sēdē, uz kuru persona neierodas, un neierašanās iemeslu vērtējums jāatspoguļo tiesas lēmumā. Šāda interpretācija pamatojas uz pieteicēja procesuālo tiesību ievērošanu, tas ir, pirmajā neierašanās reizē norādot, ka neierašanās iemeslus tiesa uzskata par neattaisnotiem, persona tiek disciplinēta ierasties uz nākamo tiesas sēdi, jo pastāv iespējamība, ka, personai atkārtoti neierodoties uz tiesas sēdi, tiesa neierašanās iemeslus atzītu par neattaisnotiem, kas varētu novest pie pieteikuma atstāšanas bez izskatīšanas (Administratīvā procesa likuma 279.pants).

3. Lai arī tiesas pienākums ir veikt pārbaudi pār iestādes izdotā administratīvā akta tiesiskumu, tiesa minēto pārbaudi neveic pēc savas iniciatīvas, bet gan pēc privātpersonas pieteikuma. Līdz ar to primāri konkrēta administratīvā akta pārbaude ir pieteicēja interese. Pieteicēja pienākums ir būt sasniedzamam, ierasties uz tiesas sēdi vai arī savlaicīgi informēt tiesu par neierašanos uz tiesas sēdi, kā arī neierašanās iemesliem (Administratīvā procesa likuma 103. un 279.pants).

2006.gada 29.decembrī

Lieta Nr. SKA-611

L Ē M U M S

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

priekšsēdētāja senatore	V.Krūmiņa
senatore	D.Mita
senators	N.Salienieks

rakstveida procesā izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Dambji 3" blakus sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.septembra lēmumu, ar kuru atstāta bez izskatīšanas

sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Dambji 3" apelācijas sūdzība par Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 28.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes Nodokļu kontroles pārvaldes Audita daļa veica SIA "Dambji 3" komplekso nodokļu auditu, pārbaudot uzņēmuma ienākuma nodokli, iedzīvotāju ienākuma nodokli, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un darījumus skaidrā naudā par 2002.gadu, kā arī pievienotās vērtības nodokli par laiku no 2002.gada 1.janvāra līdz 2003.gada 30.septembrim. Ar Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes Nodokļu kontroles pārvaldes Audita daļas priekšnieka 2003.gada 29.decembra lēmumu Nr.5-1.1-8/278 nolemts SIA "Dambji 3" papildu nomaksai budžetā noteikt pievienotās vērtības nodokli 65 673,90 lati un soda naudu 65 673,90 lati, uzņēmumu ienākuma nodokli 1903,78 lati un soda naudu 1903,78 lati, iedzīvotāju ienākuma nodokli 26,25 lati un soda naudu 56,25 lati, kā arī valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas 252,60 lati un soda naudu 252,60 lati.

Minēto lēmumu SIA "Dambji 3" apstrīdēja Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes direktoram. Ar Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes direktora 2004.gada 4.marta lēmumu Nr.1-5/47 apstrīdētais lēmums atcelts daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokli 19 627,20 latiem un soda naudu 19 627,20 latiem, bet pārējā daļā lēmums atstāts negrozīts. Šo lēmumu SIA "Dambji 3" apstrīdēja Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram.

Ar Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 30.aprīļa lēmumu Nr.19.2/11472 apstrīdētais Valsts ieņēmumu dienesta Kurzemes reģionālās iestādes direktora lēmums atstāts negrozīts.

[2] 2004.gada 2.jūnijā Administratīvajā rajona tiesā saņemts SIA "Dambji 3" pieteikums par Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 30.aprīļa lēmuma Nr.19.2/11472 atcelšanu daļā par papildu nomaksai budžetā noteikto pievienotās vērtības nodokli Ls 44 100 un soda naudu Ls 44 100.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 28.janvāra spriedumu SIA "Dambji 3" pieteikums noraidīts.

Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu SIA "Dambji 3" iesniedza apelācijas sūdzību, lūdzot to atcelt.

[3] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.septembra lēmumu pieteicējas apelācijas sūdzība par Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 28.janvāra spriedumu atstāta bez izskatīšanas. Lēmums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Pieteicējas pārstāvis atkārtoti bez attaisnojoša iemesla neieradās uz tiesas sēdi, par kuras laiku un vietu tai paziņots, un nelūdza izskatīt lietu viņa prombūtnē.

Administratīvā procesa likuma 135.panta pirmā daļa noteic uz tiesu aicināmās vai izsaucamās personas pienākumu būt sasniedzamai. Savukārt minētā likuma 148.panta pirmās daļas 1.punkts noteic administratīvā procesa dalībnieka pienākumu ierasties pēc aicinājuma tiesā, turklāt likuma 148.panta otrajā daļā norādīts, ka administratīvā procesa dalībniekam savas tiesības jāizmanto un pienākumi jāpilda godprātīgi.

Administratīvā apgabaltiesa tiesas pavēstes uz tiesas sēdēm 2006.gada 6.aprīlī un 2006.gada 28.septembrī nosūtīja uz SIA "Dambji 3" juridisko adresi "Drosmes", Talsu iela 14, Dundaga, Talsu rajons. Šāda adrese norādīta SIA "Dambji 3" pieteikumā Administratīvajai rajona tiesai un apelācijas sūdzībā. Lietas materiālos nav atrodams, ka SIA "Dambji 3" būtu norādījusi citu adresi korespondences nosūtīšanai.

Turklāt konkrētajā lietā tiesas pavēstes tika nosūtītas arī SIA "Dambji 3" rīkotājdirektoram G.Bērentam, kurš uz tiesas sēdēm 2006.gada 6.aprīlī un 2006.gada 28.septembrī neieradās, neinformējot apgabaltiesu par neierašanās iemesliem. Tāpat apgabaltiesā nav saņemts lūgums lietu izskatīt bez pieteicējas pārstāvja klātbūtnes.

[3.2] Administratīvo lietu nebija iespējams izskatīt pēc būtības bez pieteicējas pārstāvja klātbūtnes.

SIA "Dambji 3" pārsūdzējusi nodokļu administrācijas lēmumu daļā, ar kuru pieteicējai papildu nomaksai budžetā noteikts pievienotās vērtības nodoklis 44 100 lati un soda nauda 44 100 lati. Konkrētajā lietā ir strīds par faktiskajiem apstākļiem, līdz ar ko tiesai atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principam jānoskaidro patiesie lietas apstākļi un jāizvērtē abu procesa dalībnieku sniegtie pierādījumi.

SIA "Dambji 3", neierodoties uz tiesas sēdēm un neinformējot tiesu par adresi, kurā sabiedrība būtu sasniedzama, liedza tiesai iegūt lietas izskatīšanai nepieciešamos paskaidrojumus no pieteicējas un izlemt jautājumu par nepieciešamo pierādījumu iegūšanu.

[3.3] Administratīvā procesa likuma 279.pants noteic, ka tiesa var atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 314.pantu apelācijas instances tiesā pieteikumu atstāj bez izskatīšanas saskaņā ar 29.nodaļas noteikumiem, tas ir, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 279.pantu.

Konkrētajā gadījumā, tā kā apgabaltiesa izskata lietu sakarā ar SIA "Dambji 3" apelācijas sūdzību, ņemot vērā iepriekš minētos apstākļus, apgabaltiesas ieskatā ir pamats SIA "Dambji 3" apelācijas sūdzību atstāt bez izskatīšanas, pamatojoties uz minētajām tiesību normām.

[4] Par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.septembra lēmumu pieteicēja iesniegusi blakus sūdzību, kurā lūdz lēmumu atcelt un nodot lietu izskatīšanai pēc būtības.

Blakus sūdzībā norādīts, ka tiesa konkrētajā gadījumā nevarēja piemērot Administratīvā procesa likuma 279.panta 2.punktu, jo pieteicējas pārstāvis nebija saņēmis aicinājumu uz 2006.gada 28.septembra tiesas sēdi. Līdz ar to viņš nebija informēts par tiesas sēdes laiku un vietu. Turklāt pēc pirmās tiesas sēdes, kas bija nozīmēta izskatīšanai 2006.gada 6.aprīlī, pieteicējas pārstāvis zvanīja uz Administratīvās apgabaltiesas kanceleju un tika informēts, ka nākamā tiesas sēde ir nozīmēta uz 2006.gada 2.oktobri, nevis uz 2006.gada 28.septembri. Turklāt, pieteicējas ieskatā, Administratīvā apgabaltiesa, neizskatot lietu pēc būtības, ir pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 103.panta pirmo daļu un 5.pantu, proti, nav veikusi kontroli pār Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektora 2004.gada 30.aprīļa lēmuma Nr.19.2/11472 tiesiskumu, kā arī neveicināja privātpersonas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību.

Motīvu daļa

[5] Administratīvā apgabaltiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 279.panta 2.punktu un 314.pantu, ir atstājusi bez izskatīšanas pieteicējas apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2005.gada 28.janvāra spriedumu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 279.panta 2.punktam tiesa var atstāt pieteikumu bez izskatīšanas, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē. Savukārt Administratīvā procesa likuma 314.pants noteic, ka apelācijas instances tiesa pieteikumu atstāj bez izskatīšanas saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 29.nodaļas noteikumiem, tas ir, saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 279.pantu.

Minēto tiesību normu regulējuma priekšmets ir pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas. Administratīvo lietu departaments secina, ka Administratīvā procesa likums neparedz tiesas tiesības atstāt bez izskatīšanas apelācijas sūdzību, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē.

Ievērojot minēto, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvā apgabaltiesa, atstājot bez izskatīšanas apelācijas sūdzību, ir pārkāpusi savu kompetenci, tāpēc minētais Administratīvās apgabaltiesas lēmums neatkarīgi no blakus sūdzības argumentiem ir atceļams.

Turklāt, lai varētu piemērot Administratīvā procesa likuma 279.panta 2.punktu, tiesai neierašanās iemesli jākonstatē brīdī, kad tie rodas, tas ir, tajā tiesas sēdē, uz kuru persona neierodas, un neierašanās iemeslu vērtējums jāatspoguļo tiesas lēmumā. Šāda tiesību normas interpretācija pamatojas uz pieteicēja procesuālo tiesību ievērošanu, proti, pirmajā neierašanās reizē norādot, ka neierašanās iemeslus tiesa uzskata par neattaisnotiem, persona tiek disciplinēta ierasties uz nākamo tiesas sēdi, jo pastāv iespējamība, ka, personai atkārtoti neierodoties uz tiesas sēdi, tiesa neierašanās iemeslus atzītu par neattaisnotiem, kas varētu novest pie pieteikuma atstāšanas bez izskatīšanas (*sk. Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 14.novembra lietas Nr.SKA-591 8. un 9.punktu*).

[6] Nav pamatots pieteicēja paustais viedoklis, ka tiesa, atstājot pieteikumu bez izskatīšanas, pārkāpj kādu no Administratīvā procesa likumā nostiprinātajiem principiem.

Lai arī tiesas pienākums ir veikt pārbaudi pār iestādes izdotā administratīvā akta tiesiskumu, tiesa minēto pārbaudi neveic pēc savas iniciatīvas, bet gan pēc privātpersonas pieteikuma. Līdz ar to primāri konkrēta administratīvā akta pārbaude ir pieteicēja interese. Pieteicēja pienākums ir būt sasniedzamam, ierasties uz tiesas sēdi vai arī savlaicīgi informēt tiesu par neierašanos uz tiesas sēdi, kā arī neierašanās iemesliem.

[7] Ievērojot iepriekš minētos argumentus, Administratīvo lietu departaments atzīst, ka Administratīvās apgabaltiesas lēmums nav pamatots un ir atceļams, nododot lietu izskatīšanai pēc būtības apelācijas instances tiesai.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 323.panta pirmās daļas 3.punktu un 324.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 28.septembra lēmumu un lietu nosūtīt izskatīšanai pēc būtības Administratīvajai apgabaltiesai.

Lēmums nav pārsūdzams.

PIELIKUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

Lēmums par tiesvedības izbeigšanu
lietā Nr.2006-41-01

"Par likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.pantā ietvērto vārdu "uzturēšanās atļaujas neizsniedz" un Imigrācijas likuma 34.pantā ietvērto vārdu "uzturēšanās atļaujas izsniegšanu atsaka" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pantam"

Rīgā, 2007.gada 28.februārī

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: rīcības sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Romāns Apsītis, Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Uldis Ķinis un Viktors Skudra,

2007.gada 28.februārī rīcības sēdē, izskatot lietu Nr.2006-41-01 "Par likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.pantā ietvērto vārdu "uzturēšanās atļaujas neizsniedz" un Imigrācijas likuma 34.pantā ietvērto vārdu "uzturēšanās atļaujas izsniegšanu atsaka" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pantam",

k o n s t a t ē j a :

1. 2006.gada 2.decembrī Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ierosināja lietu pēc Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta (turpmāk – Senāts) pieteikuma.

Pieteikumā apstrīdēta likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.pantā ietvērto vārdu "uzturēšanās atļaujas neizsniedz" un Imigrācijas likuma 34.pantā ietvērto vārdu "uzturēšanās atļaujas izsniegšanu atsaka" (turpmāk – apstrīdētās normas) atbilstība Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96. un 110.pantam.

2. Likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.pants noteica, ka "uzturēšanās atļauju neizsniedz", ja ir konstatēts kāds no normā minētajiem nosacījumiem. Šis likums savu juridisko spēku zaudēja 2003.gada 1.maijā, proti, dienā, kad stājās spēkā Imigrācijas likums.

Imigrācijas likuma 34.panta pirmā daļa paredz, ka "uzturēšanās atļaujas izsniegšanu vai reģistrāciju atsaka", ja iestāties kāds no šajā normā minētajiem nosacījumiem.

3. Senāts pieteikumā Satversmes tiesai norāda, ka pastāvot šaubas, vai apstrīdēto normu redakcija atbilst Satversmes 96. un 110.pantam. Apstrīdētajās normās esot noteikts iestādes pienākums izdot obligāto administratīvo aktu, ja tiek konstatēti normā uzskaitītie pārkāpumi, neatkarīgi no uzturēšanās atļaujas pieprasīšanas tiesiskā pamata. Tādējādi apstrīdēto normu piemērošanas gadījumā esot izslēgtas iestādes un tiesas iespējas analizēt personas ģimenes un privātās dzīves ierobežojumu samērīgumu.

Atbilstoši Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 65.panta pirmajai daļai gadījumā, kad piemērojamā tiesību normā noteikts, ka izdodams konkrēta satura administratīvais akts (obligātais administratīvais akts), iestāde izdod šādu administratīvo aktu.

Senāts norāda, ka no Satversmes 1.panta izrietot arī varas dalīšanas princips, atbilstoši kuram likumdevēja izdotie normatīvie akti tiesai ir saistoši. Ne iestāde, ne tiesa nevarot ignorēt likumdevēja noteiktās imperatīvās tiesību normas, kas paredz konkrēta satura lēmuma pieņemšanu, ja ir iestājušies tiesību normā paredzētie priekšnoteikumi. Ja reiz likumdevējs *expressis verbis* izteicis savu gribu, iestādei un tiesai tā esot jārespektē un tās nevarot rīkoties pretēji likumā noteiktajam.

Tomēr likumam vajagot būt taisnīgam. Tas nozīmē arī to, ka likumam jāatbilst samērīguma principam un tikai konstitucionālā tiesa var pārbaudīt, vai likuma norma konkrētajā gadījumā atbilst samērīguma principam un vai tā nav pretrunā ar Satversmē nostiprinātajām personas pamattiesībām.

Senāts vērs uzmanību uz to, ka ar 2006.gada 26.oktobra grozījumiem Administratīvā procesa likumā nav grozīts administratīvo aktu iedalījums obligātajos, izdošanas izvēles, satura izvēles un brīvajos administratīvajos aktos. Ja atzītu, ka atbilstoši spēkā esošajai APL 13.panta redakcijai un Satversmes 1.pantam arī obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā iestādei jāņem vērā samērīguma princips, tad zustu jebkāda jēga tādām administratīvo aktu veidam kā "obligātais administratīvais akts".

4. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto normu, – Latvijas Republikas Saeima (turpmāk – Saeima) – atbildes rakstā nepiekrīt Senāta viedoklim, ka apstrīdētās normas liedzot iestādei un tiesai vērtēt samērīguma principa ievērošanu un tādējādi nonākot pretrunā ar augstāka juridiskā spēka normām.

Saeima atzīst, ka apstrīdētās normas paredz izdot obligāto administratīvo aktu (APL 65.panta pirmā daļa). Tomēr esot jāņem vērā fakts, ka pieteikums iesniegts 2006.gada 9.novembrī un tajā ietverti argumenti, kas atbilda tālaika normatīvajam regulējumam.

Kā redzams no APL 13.panta redakcijas, kas bija spēkā līdz 2006.gada 1.decembrim, tajā bija ietverta atsauce uz APL 66.pantu, kas paredz apsvērumus, kādi jāņem vērā, lemjot par administratīvā akta izdošanas vai tā satura lietderību, proti, par brīvā vai daļēji brīvā administratīvā akta izdošanu. Tādējādi līdz 2006.gada 1.decembrim, kad stājās spēkā likums "Grozījumi Administratīvā procesa likumā", ar likumu nebija noteikts, ka iestādei, izdodot obligāto administratīvo aktu, ir pienākums izvērtēt pamattiesību ierobežojuma samērīgumu.

No Satversmes 1.panta izrietot arī samērīguma princips, kas prasa, lai visos gadījumos (ne tikai izdodot brīvo vai daļēji brīvo administratīvo aktu), kad publiskā vara ierobežo personas tiesības un likumiskās intereses, tā ievēro saprātīgu līdzsvaru starp personas un valsts vai sabiedrības interesēm. Pienākums obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā vērtēt samērīguma principa ievērošanu izrietot arī no Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk – ECT) prakses. Tādējādi pat apstākļos, kad likums *expressis verbis* neparedzēja iespēju obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā vērtēt pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, iestādei un tiesai saskaņā ar Satversmes 1.pantu tas bija jādara. Šādu secinājumu apstiprinot arī Saeimas Juridiskās komisijas diskusijām par likumprojektu "Grozījumi Administratīvā procesa likumā" veltītās sēdes materiāli.

Saskaņā ar Satversmes 1.pantu gan pirms, gan pēc 2006.gada 1.decembra samērīguma princips bija jāievēro arī obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā. Tomēr līdz 2006.gada 1.decembrim spēkā bijušo un neprecīzi izteikto APL 13.pantu interpretējot kopsakarā ar apstrīdētajām normām, iestāde un tiesa esot varējusi nonākt pie citādiem secinājumiem.

Atbildes rakstā uzsvērts, ka šajā lietā jautājums ir nevis par apstrīdēto normu satversmību, bet gan par tiesību normu pareizu interpretāciju.

Saeima norāda, ka pastāvot būtiska atšķirība starp APL 13.pantā ietverto samērīguma principu un APL 66.pantā regulētajiem lietderības apsvērumiem. Samērīguma princips esot virsprincips, kas izriet no Satversmes 1.panta kā tieši piemērojama konstitucionāla ranga tiesību norma, un šis princips esot piemērojams gadījumos, kad personas attiecībās ar valsti tiek ierobežotas personas cilvēktiesības. Savukārt lietderības apsvērumi, kas minēti APL 66.pantā, ne vienmēr esot saistīti ar personas cilvēktiesību ierobežošanu. Ja, izdarot lietderības apsvērumus, var tikt ierobežotas cilvēktiesības, vajagot ievērot arī samērīguma principu. Tāpēc arī varētu būt apgrūtināta lietderības apsvērumu un samērīguma principa norobežošana, jo dažkārt to piemērošana pārklājos.

Saeima īpaši norāda, ka likumdevējs neesot vēlējies paredzēt, ka apstrīdētajās normās minētie lēmumi visos gadījumos pieņemami

automātiski un bez jebkādas izvērtēšanas, it īpaši attiecībā uz cilvēktiesību ierobežošanu.

Tāpat Saeima vērs uzmanību uz to, ka šobrīd spēkā esošajos likumos nav iedibināta konsekventa prakse attiecībā uz tādas tiesību normas formulējumu, kura paredz obligātā administratīvā akta izdošanu.

5. Sagatavojot lietu izskatīšanai, no Administratīvās rajona tiesas un Administratīvās apgabaltiesas tika pieprasīta informācija par apstrīdēto normu piemērošanas praksi.

5.1. Administratīvā rajona tiesa norāda, ka, piemērojot apstrīdētās normas, jautājums par samērīguma principa ievērošanu ir vērtēts atšķirīgi. Dažās lietās tiesa samērīguma principam esot piešķīrusi lielāku nozīmi un analizējusi personas tiesību uz privātās un ģimenes dzīvi ierobežojumus, savukārt citās lietās, atsaucoties uz apstrīdēto normu imperatīvo raksturu, samērīguma principam piešķirta mazāka nozīme.

Administratīvā rajona tiesa uzsver, ka no Satversmes 1.panta izrietošais samērīguma princips uzliek iestādēm un tiesām par pienākumu pārbaudīt personas pamattiesību ierobežojumu samērīgumu. Tā kā valsts pārvaldes rīcības samērīguma pārbaudi paredzot augstāka juridiskā spēka normas, šis pienākums iestādēm un tiesām esot jāpilda neatkarīgi no apstrīdētajās normās ietvertā regulējuma, tātad neatkarīgi no apstrīdēto normu spēkā esamības.

5.2. Administratīvā apgabaltiesa norāda, ka, izskatot lietas, tā piemērojusi apstrīdētās normas. Administratīvā apgabaltiesa ievēro Senāta sniegto tiesību normu interpretāciju, proti, ka apstrīdētās normas paredzot obligātā administratīvā akta izdošanu un šajā lietu kategorijā likumdevējs iestādēm un tiesām esot liedzis izvērtēt samērīgumu.

Administratīvā apgabaltiesa arī atzīst, ka ir nepieciešams izvērtēt apstrīdēto normu atbilstību Satversmei.

6. Latvijas Republikas tiesībsarga pienākumu izpildītāja Diāna Šmite pauž viedokli, ka lietā Nr.2006-41-01 ir vērtējams jautājums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 96. un 110.pantam.

Apstrīdētās normas paredzot obligātā administratīvā akta izdošanu. Šādu secinājumu varot izdarīt ne vien no apstrīdēto normu gramatiskā formulējuma, bet arī analizējot šīs normas sistēmiski.

Saeima atbildes rakstā, pamatojot viedokli, ka arī obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā esot jāvērtē samērīgums, ir citējusi ECT spriedumu lietā *Litwa v. Poland*. D.Šmite norāda, ka Saeimas atsauce uz šo spriedumu esot nekorekta, jo šajā spriedumā ietvertais ECT secinājums esot aplūkojams saistībā ar lietas

faktiskajiem apstākļiem. Polijas likums, lietu par kura piemērošanas atbilstību Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas normām izskatīja ECT, esot piešķīris iestādei rīcības brīvību. Savukārt ar apstrīdētajām normām rīcības brīvība neesot piešķirta.

Samērīguma principa ievērošana esot ne tikai valsts pārvaldes uzdevums. Primāri likumdevējam pašam vajagot nodrošināt samērīguma principa ievērošanu. Ja likumdevējs to ir apsvēris un paredzējis iestādei pienākumu izdot obligāto administratīvo aktu, tad likumdevēja lēmuma atbilstība augstāka juridiskā spēka normām esot jāpārbauda Satversmes tiesā.

7. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Tiesību teorijas un vēstures katedras docents Dr.iur. Jānis Neimanis norāda, ka apstrīdētās normas neesot pretrunā ar Satversmes 96. un 110.pantu, ja vien tiek nodrošināta to adekvāta piemērošana.

J.Neimanis uzsver, ka tiesību piemērošanas vispārējā norise neaprobežojas vienīgi ar formāloģiska juridiskā siloģisma formu. Tiesību piemērošanas neatņemama sastāvdaļa esot arī tiesisko seku konkretizēšana. Šajā posmā tiesību piemērotājam vajagot apsvērt tiesiskās sekas un izvēlēties tās, kuras sasniedz tiesību mērķi – taisnīgumu.

Tiesisko seku samērība (saprātīgums) tiesību piemērotājam, izdodot administratīvo aktu, esot jāapsver vienmēr.

Atzinumā norādīts, ka APL 65.panta pirmās daļas tekstā, kas paredz obligātā administratīvā akta izdošanu, nekas nav teikts par iestādes pienākumu apsvērt tiesisko seku samērību, taču normas teksts arī neaizliedzot to darīt. Šajā gadījumā vajagot ņemt vērā Saeimas iesniegtos materiālus, kas apliecina, ka likumdevēja nolūks nav bijis aizliegt samērīguma izvērtēšanu obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā.

J.Neimanis arī piebilst, ka "lietderība" APL 65.pantā neesot tas pats, kas "samērība", jo lietderība esot tikai viens no samērīguma elementiem. Atzinumā īpaši uzsvērts, ka obligātais administratīvais akts gan samazinot iestādes rīcības brīvību līdz minimumam, taču netipiskos gadījumos iestādei esot iespēja atkāpties no tiesisko seku īstenošanas, pamatojoties uz īpašiem, uzrādāmiem un pārliecinošiem argumentiem.

Satversmes tiesa secināja:

8. Apstrīdētajās normās paredzēts iestādes pienākums izdot obligāto administratīvo aktu, ja tiek konstatēti šajās normās uzskaitītie nosacījumi. Senāts uzskata, ka apstrīdētās normas neļauj iestādei un tiesai veikt pamattiesību ierobežojuma samērīguma izvērtējumu, ja,

piemērojot apstrīdētās normas, tiek aizskartas Satversmes 96. un 110.pantā personai noteiktās pamattiesības uz privāto un ģimenes dzīvi (sk. *Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 27.oktobra lēmuma lietā Nr.SKA-362/2006 17.punktu, lietas materiālu 1.sēj. 6.lpp.*).

Likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, jau esot izvērtējis sabiedrības un atsevišķas personas tiesiskās intereses. Līdz ar to iestādei – administratīvā akta izdevējam nav īpaši jāizvērtē tā izdošanas vai satura lietderība. Senāta praksē apstrīdētās normas ir atzītas par imperatīvām normām. Savukārt tas nozīmējot, ka iestādei, piemērojot šīs normas, nav jāizvērtē valsts pārvaldes rīcības ar valsts varu samērīgums (sk. *Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2004.gada 9.marta sprieduma lietā Nr.SKA-10 14.punktu un 2004.gada 19.oktobra sprieduma lietā Nr.SKA-176 11. un 13.punktu, lietas materiālu 1.sēj. 33., 34. un 39.lpp.*).

9. Tiesiskuma princips uzliek valsts pārvaldes iestādēm pienākumu īstenot administratīvās tiesības. Tas nozīmē, ka pārvaldes iestādes ir tiesību iedzīvināšanas un attiecīgi arī tiesību piemērošanas institūcijas (sk.: *Paine F. J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas Administratīvā procesa likums. Rīga: Tiesu Namu Aģentūra, 2002, 58.lpp.*).

Atkarībā no apsvērumiem, kas iestādei jāizdara, pieņemot lēmumu par administratīvā akta izdošanu un nosakot tā saturu, APL izšķir obligāto administratīvo aktu (APL 65.panta pirmā daļa), izdošanas izvēles administratīvo aktu (APL 65.panta otrā daļa), satura izvēles administratīvo aktu (APL 65.panta trešā daļa) un brīvo administratīvo aktu (APL 65.panta ceturtā daļa).

Iestāde obligāto administratīvo aktu izdod, ja piemērojamā tiesību norma noteic, ka izdodams konkrēta satura administratīvais akts. Šādā gadījumā pārvaldes darbība ir strikti noteikta ar tiesību normu un pārvaldes iestādes pašas nevar izlemt, vai vispār un kādā veidā tām jāīsteno tiesību normas.

Līdz ar to likumdevējs, paredzot obligāta administratīvā akta izdošanu, liedz valsts pārvaldei brīvību lemt par administratīvā akta izdošanas lietderību un noteikt konkrētu tā saturu.

Var piekrist Senātam, ka obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā valsts pārvaldes iestādei nav atļauts apsvērt tā izdošanas un satura lietderību.

10. Lietā ir strīds par to, vai liegums izdarīt lietderības apsvērumus nozīmē liegumu valsts pārvaldei izvērtēt, vai rīcība ar valsts varu ir samērīga gadījumos, kad, izdodot obligāto administratīvo aktu, tiek ierobežotas Satversmē personai noteiktās pamattiesības.

Kā izriet no Senāta pieteikuma un sniegtās informācijas, Senāts uzskata, ka samērīguma principa piemērošanas vienīgā forma ir lietderības apsvērumu izdarīšana (sk. *lietas materiālu 1.sēj. 5., 6. un 200.–203.lpp.*).

Līdz ar to jānoskaidro samērīguma principa nozīme demokrātiskā tiesiskā valstī un saistība ar lietderības apsvērumiem.

11. Samērīguma princips ir uzskatāms par vienu no svarīgākajiem demokrātiskas tiesiskas valsts pamatprincipiem. Tas vispārīgā veidā noteic, ka starp valsts varas darbību, kas ierobežo personas tiesības un leģitīmās intereses, un mērķi, ko valsts vara ar šo darbību tiecas sasniegt, ir jābūt saprātīgām attiecībām (sk.: *Levits E. Samērīguma princips publiskajās tiesībās – jus commune europaeum un Satversmē ietvertais konstitucionāla ranga princips // Likums un Tiesības, 2000, Nr.9, 262.–263.lpp.*).

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka no Satversmes 1.pantā ietvertā demokrātiskas republikas jēdziena izriet visu valsts institūciju pienākums savā darbībā ievērot samērīguma principu [sk. *Satversmes tiesas 2000.gada 24.marta sprieduma lietā Nr.04-07(99) secinājumu daļas 3.punktu*].

Līdz ar to pienākums ievērot samērīguma principu saista ne vien likumdevēju, bet arī valsts pārvaldi un tiesu varu. Ne tikai likumdevējam, pieņemot tiesību normas, ir jāizvērtē šo normu atbilstība samērīguma principam, bet arī valsts pārvaldei, īstenojot valsts varu, katrā konkrētā gadījumā ir jāņem vērā samērīguma princips, it sevišķi gadījumos, kad ar valsts pārvaldes rīcību tiek ierobežotas personas pamattiesības.

Tiesu varai samērīguma principa ievērošanā ir duāla loma: no vienas puses, tās rīcībai un pieņemtajiem lēmumiem ir jāatbilst samērīguma principam, bet, no otras puses, tiesu varas uzdevums ir pārbaudīt, vai likumdevējs un valsts pārvalde nav pārkāpusi samērīguma principu.

12. Viens no APL pamatmērķiem ir pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesu varas kontrolei izpildvaras darbības, kas attiecas uz valsts un privātpersonas konkrētām publiski tiesiskajām attiecībām, un tādējādi nodrošināt demokrātiskas tiesiskas valsts pamatprincipu, it sevišķi cilvēktiesību ievērošanu šajās tiesiskajās attiecībās (APL 2.panta 1. un 2.punkts).

Administratīvā procesa tiesību mērķis ir panākt, lai lēmumu pieņemšanas procesā notiktu gatavojamā lēmuma samērošana ar cilvēktiesībām un lēmuma pieņemšanas procesa galarezultāts – attiecīgais lēmums materiālo administratīvo tiesību jomā – atbilstu cilvēktiesībām (sk.: *Levits E. Administratīvā procesa likuma 2.panta komentārs // Levits E. Rakstu krājums administratīvajiem tiesnešiem.*

Rīga: Publisko tiesību institūts, 2003, 155.lpp.). Tātad visi APL noteikumi jāinterpretē tā, lai gatavojamais valsts pārvaldes lēmums tiktu samērots ar cilvēktiesībām un pieņemtais rezultāts atbilstu cilvēktiesībām.

Līdz ar to no APL 2.panta 1.punkta izriet valsts pārvaldes pienākums konkrētajās publiski tiesiskajās attiecībās ar privātpersonu pieņemamo lēmumu samērot ar cilvēktiesībām, proti, izvērtēt valsts pārvaldes rīcības samērīgumu. Savukārt tiesu varai saskaņā ar APL 2.panta 2.punktu jāpārbauda, vai valsts pārvalde konkrētajās publiski tiesiskajās attiecībās, īstenojot valsts varu, ir ievērojusi samērīguma principa prasības.

13. Latvijai pēc neatkarības atgūšanas tiesību sistēmas transformācijas gaitā samērīguma princips bija jāapgūst no jauna un jānodrošina tā efektīva iedzīvināšana ne vien normatīvajos aktos, bet arī valsts pārvaldē.

Kā vienu no pasākumiem šā mērķa drīzākai sasniegšanai likumdevējs izraudzījās samērīguma principa ietveršanu pozitīvajās tiesībās, likumdošanas ceļā definējot samērīguma principa saturu un nosakot valsts pārvaldei pienākumu ievērot šo principu.

13.1. Samērīguma principa satura izklāsts likumdošanas ceļā pirmo reizi tika realizēts Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 "Administratīvo aktu procesa noteikumi" 62.punktā (*Latvijas Vēstnesis, 1995.gada 4.jūlijs, Nr.100*).

Šī norma uzlika par pienākumu valsts pārvaldes iestādei ievērot samērīguma principu, apsverot administratīvā akta izdošanas un satura lietderību. Līdz ar to minētajos noteikumos samērīguma principa ievērošana tika saistīta ar valsts pārvaldei piešķirtās rīcības brīvības pareizu izmantošanu, proti, ar lietderības apsvērumu izdarīšanu.

13.2. Izstrādājot APL, likumdevējs ne vien saglabāja regulējumu attiecībā uz lietderības apsvērumu izdarīšanu (APL 66.pants), bet arī atsevišķi – APL 13.pantā – definēja samērīguma principu.

Samērīguma princips APL 4.panta pirmajā daļā atzīts par vienu no administratīvā procesa principiem. Savukārt saskaņā ar APL 4.panta trešo daļu administratīvajam aktam un iestādes faktiskajai rīcībai jāatbilst administratīvā procesa principiem, tostarp arī samērīguma principam.

APL projektā samērīguma princips tika izvirzīts kā viens no "administratīvā procesa galvenajiem principiem", lai panāktu šā principa plašāku lietojumu, kas neaprobežotos tikai ar lietderības apsvērumiem. APL 4.pants paredz, ka samērīguma princips ir jālieto visās tiesiskajās attiecībās starp pārvaldi (un tiesu administratīvajā procesā), no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses, – gan

izdodot administratīvos aktus, gan apzinīgi veicot faktisko rīcību, gan izdarot procesuālas darbības (*sk.: Levīts E. Samērīguma princips publiskajās tiesībās, 267.lpp.*).

Līdz ar APL pieņemšanu likumdevējs paplašināja samērīguma principa lietošanu administratīvajā procesā, nesaistot to tikai ar lietderības apsvērumu izdarīšanu.

13.3. Kā atzinis likumdevējs, definējot samērīguma principu APL 13.pantā, tika pieļauta kļūda, jo definīcija tika sasaistīta ar APL 66.pantu. Tādējādi tika radīts maldīgs iespaids, ka samērīguma princips joprojām ir vērtējams tikai lietderības apsvērumu ietvaros (*sk. Saeimas atbildes rakstu, lietas materiālu 1.sēj. 23.–25.lpp.*).

Tomēr šajā gadījumā nepieciešams ņemt vērā to apstākli, ka samērīguma princips ir saistošs nepastarpināti un nav nepieciešams to ietvert pozitīvajās tiesībās. Vispārēja tiesību principa satura nepareiza definēšana pozitīvajās tiesībās nevar grozīt šā principa saturu vai izslēgt tā piemērošanas jomas. Vispārējam tiesību principam ir augstāks juridiskais spēks nekā rakstītajām tiesību normām, līdz ar to likumdevējs nevar grozīt samērīguma principa saturu vai arī ierobežot tā piemērošanu administratīvajā procesā (*sk. J.Neimaņa atzinumu, lietas materiālu 2.sēj. 128.lpp.*).

Ņemot vērā samērīguma principa kā vispārēja tiesību principa būtību, tiesību normu piemērotājam bija jānorobežo pienākums ievērot samērīguma principu un pienākums izdarīt lietderības apsvērumus.

13.4. Lai izlabotu kļūdu APL 13.pantā, ar 2006.gada 26.oktobra likumu no šīs normas tika izslēgta norāde uz APL 66.pantu, tādējādi novēršot šaubas par iespējām samērīguma principu piemērot arī ārpus lietderības apsvērumu izdarīšanas.

Attiecīgais grozījums Administratīvā procesa likumā tika izdarīts pēc Tieslietu ministrijas priekšlikuma. Tas tika apspriests Saeimas Juridiskās komisijas sēdē, piedaloties Saeimas Juridiskā biroja juridiskajam padomniekam Edgaram Pastaram, Tieslietu ministrijas pārstāvei Ievai Miezei un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta priekšsēdētājam Valerijānam Jonikānam (*sk. Saeimas Juridiskās komisijas 2006.gada 10.oktobra sēdes ieraksta atšifrējumu, lietas materiālu 1.sēj., 169. un 170.lpp.*).

Pamatojot priekšlikumu izdarīt grozījumu APL 13.pantā, I.Mieze norādīja: "66.pants ir tas, kas nosaka lietderības apsvērumus brīvo administratīvo aktu izdošanas gadījumā, un tas mazliet maldina, jo rodas priekšstats, ka samērīguma princips piemērojams tikai tad, ja ir izdodams brīvais administratīvais akts, proti, ja ir rīcības brīvība administratīvā akta izdošanā. Bet samērīguma princips patiesībā ir jāizvērtē – var būt gadījumi – kad jāizvērtē arī, ja ir obligātais

administratīvais akts. [...] lai samērīguma principa skaidrojumu nesašaurinātu [...] ir vienkārši to 66.panta atsauci izņemt" (*turpat, 170.lpp.*).

Pret šādu Tieslietu ministrijas priekšlikumu un tā pamatojumu Juridiskās komisijas sēdē iebildumu nebija.

Tādējādi APL 13.pantā minētā samērīguma principa piemērošanas joma neaprobežojas tikai ar lietderības apsvērumu izdarīšanu.

14. Tā kā samērīguma principa ievērošana nenozīmē vienīgi pienākumu izdarīt lietderības apsvērumus, nepieciešams izvērtēt, vai likumdevējs, pieņemot apstrīdētās normas, ir tikai liedzis iestādei izdarīt lietderības apsvērumus vai arī pilnībā izslēdzis iespējas vērtēt samērīgumu.

Senāta praksē izveidotā konstrukcija balstās uz pieņēmumu, ka likumdevējs ir pilnībā aizliedzis vērtēt, vai rīcība ar valsts varu ir samērīga, jo pats jau ir izdarījis visus nepieciešamos ar rīcības samērīgumu saistītos apsvērumus, pieņemot tiesību normu (*sk. šā lēmuma 8.punktu*).

14.1. Lai varētu pieņemt, ka likumdevējs liedzis valsts pārvaldei vērtēt savas rīcības samērīgumu un līdz ar to tiesu varai aizstāvēt personas tiesības pret iespējamu valsts pārvaldes patvaļu, šāds secinājums ir jāpamato, veicot apstrīdēto normu iztulkošanu.

Senāta prakse apstrīdēto normu piemērošanā liecina, ka Senāts apsvērumu par likumdevēja apzinātu rīcību pamatā ir balstījis uz apstrīdēto normu gramatisku iztulkojumu. Senāta lēmumos nav atsauču uz apstrīdēto normu pieņemšanas materiāliem un apstrīdēto normu saturs nav noskaidrots ar sistēmiskās un teleoloģiskās iztulkošanas metodes palīdzību.

Atbildes rakstā Saeima norādījusi, ka likumdevēja mērķis, pieņemot apstrīdētās normas, nav bijis aizliegt izvērtēt samērīgumu obligātā administratīvā akta izdošanas gadījumā. Šādu viedokli Saeima ir pārliecinoši pamatojusi, un lietas sagatavošanas gaitā nav rasti materiāli, kas liecinātu par pretējo.

14.2. Saeimas argumentācijai būtībā pievienojas arī J.Neimanis, norādot, ka tiesisko seku samērība (saprātīgums) jāapsver vienmēr, proti, katra administratīvā akta izdošanas gadījumā. Tiesību piemērošanas neatņemama sastāvdaļa ir tiesisko seku konkretizēšana, un šajā posmā tiesību piemērotāja pienākums ir apsvērt tiesiskās sekas un izvēlēties tās sekas, kuras sasniedz tiesību mērķi – taisnīgumu (*sk. lietas materiālu 2.sēj. 127.lpp.*).

Arī E.Levīts ir uzsvēris: "Samērīguma princips ir jāpiemēro jebkurā gadījumā, kad valsts ierobežo individuālo cilvēktiesības, neatkarīgi no tā, vai nacionālā likumdošana piešķir vai nepiešķir

iestādei rīcības brīvību [...] un vai likumdošanas aktos ir vai nav norādes uz samērīguma principu" (*sk.: Levīts E. Samērīguma princips publiskajās tiesībās, 268.–269.lpp.*).

Jāpiekrīt Saeimas paustajam viedoklim, ka nav pamatots Senāta viedoklis, ka samērīguma princips ir jāievēro tikai tad, ja likumā tas tieši ir pateikts (*sk. lietas materiālu 2.sēj. 1.–3.lpp.*). Apstrīdētās normas gan neparedz tiesības izdarīt lietderības apsvērumus, tomēr neatbrīvo valsts pārvaldi no pienākuma ievērot samērīguma principu.

14.3. Kā liecina tiesu prakse, samērīguma principa piemērošana neaprobežojas tikai ar lietderības apsvērumu izdarīšanu. Kā norādīts Administratīvās rajona tiesas sniegtajā informācijā, arī atsaucoties uz apstrīdēto normu imperatīvo raksturu, tiesa ir vērtējusi valsts pārvaldes rīcības samērīgumu (*sk. šā lēmuma 5.1.punktu*).

Līdz ar to jāsecina, ka apstrīdētajās normās nav ietverts aizliegums iestādēm ievērot samērīguma principu.

15. Vērā ņemams ir gan Senāta, gan D.Šmites paustais iebildums, ka tad, ja samērīguma princips tiek ņemts vērā arī obligāto administratīvo aktu izdošanas gadījumā, zūdot atšķirība starp obligātajiem administratīvajiem aktiem un brīvajiem administratīvajiem aktiem (*sk. lietas materiālu 2.sēj. 123.–125.lpp.*).

Obligātā administratīvā akta mērķis ir noteikt precīzu iestādes izturēšanos visos normā paredzētajos tipiskajos gadījumos. Tādējādi likumdevējs ir garantējis tiesisko drošību un paredzamību gan privātpersonām, gan valstij. Tā kā likumdevējs ir pieņēmis, ka, iestājoties konkrētiem faktiskiem apstākļiem, valsts pārvaldei ir pienākums izdot noteikta satura administratīvo aktu, valsts pārvaldes iestādes rīcības brīvība šajā gadījumā ir samazināta līdz minimumam (*sk. J.Neimaņa atzinumu, lietas materiālu 2.sēj. 128.lpp.*).

Tomēr demokrātiskā tiesiskā valstī valsts pārvaldei ir jātiecas nodrošināt taisnīgumu. Nav pieļaujama formāla apstrīdēto normu piemērošana, ignorējot faktiskos apstākļus, kas konkrētu gadījumu būtiski atšķir no citiem gadījumiem, kuros likumdevējs ir paredzējis noteiktu valsts varas izmantošanas veidu.

Netipiskajos gadījumos, kā norāda J.Neimanis, iestādei ir tiesības atkāpties no tiesisko seku īstenošanas. Tomēr šādai atkāpei ir jābūt pamatotai ar īpašiem, uzrādāmiem un pārliecinošiem argumentiem (*lietas materiālu 2.sēj. 128.lpp.*). Viens no šādiem gadījumiem varētu būt samērīguma pārbaude tad, ja ar obligāto administratīvo aktu tiek ierobežotas personas pamattiesības (*sk. Saeimas papildu paskaidrojumus lietā Nr.2006-41-01, lietas materiālu 2.sēj. 2.lpp.*).

16. Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmās daļas 6.punkts paredz, ka tiesvedību lietā var izbeigt līdz sprieduma pasludināšanai ar Satversmes tiesas lēmumu gadījumos, kad tiesvedības turpināšana nav iespējama.

Šajā lietā Senāts lūdz izvērtēt tiesību normas, kuras it kā liedzot izmantot samērīguma principu obligāto administratīvo aktu izdošanas gadījumā.

Tā kā Satversmes tiesa, veicot apstrīdēto normu interpretāciju, ir secinājusi, ka apstrīdētās normas neliedz iestādei un tiesai ņemt vērā samērīguma principu, nav pamata izvērtēt šo normu atbilstību Satversmes normām.

Līdz ar to šādā situācijā tiesvedības turpināšana lietā ir neiespējama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29.panta pirmās daļas 6.punktu, Satversmes tiesa

n o l ē m a :

izbeigt tiesvedību lietā Nr.2006-41-01 "Par likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 35.pantā ietverto vārdu "uzturēšanās atļaujas neizsniedz" un Imigrācijas likuma 34.pantā ietverto vārdu "uzturēšanās atļaujas izsniegšanu atsaka" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pantam".

Lēmums nav pārsūdzams.

Rīcības sēdes priekšsēdētājs

G.Kūtris

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

S p r i e d u m s **Latvijas Republikas vārdā**

Rīgā 2007.gada 11.aprīlī

lietā Nr.2006-28-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Gunārs Kūtris, tiesneši Kaspars Balodis, Aija Branta, Juris Jelāgins, Uldis Ķinišs un Viktors Skudra,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85.pantu un Satversmes tiesas likuma 16.panta 1.punktu, 17.panta pirmās daļas 9.punktu, 19.¹ un 28.¹ pantu,

pēc Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta un Administratīvās apgabaltiesas pieteikuma rakstveida procesā 2007.gada 13.marta tiesas sēdē izskatīja lietu

"Par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam".

Konstatējošā daļa

1. 1993.gada 11.maijā Latvijas Republikas Augstākā padome pieņēma likumu "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", kas stājās spēkā 1994.gada 1.janvārī. Šis likums reglamentē iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanas, ieturēšanas un maksāšanas kārtību, kā arī nodokļu maksātāju un nodokļu administrācijas tiesības, pienākumus un atbildību.

1.1. Atbilstoši likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 2.pantam nodokli maksā fiziskās personas (turpmāk – maksātājs). Savukārt šā likuma 1.pants noteic, ka ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliek fiziskās personas gūtos ienākumus un tas tiek aprēķināts divējādā kārtībā: avansā, arī algas nodokļa un patentmaksas veidā, un rezumējošā kārtībā, sastādot gada ienākumu deklarāciju (turpmāk – deklarācija).

Iedzīvotāju ienākuma nodokli rezumējošā kārtībā aprēķina par deklarācijā atspoguļoto gada apliekamā ienākuma kopējo apjomu. Deklarācija ar tai pievienotajiem dokumentiem iesniedzama Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) teritoriālajai iestādei pēc maksātāja dzīvesvietas ne vēlāk kā līdz taksācijas gadam sekojošā gada 1.aprīlim. Likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" ir noteikts, kādu informāciju apliecinoši dokumenti ir pievienojami deklarācijai vai reizē ar to uzrādāmi.

1.2. VID pārbauda deklarācijā norādīto faktu ticamību un pareizību, kā arī veic iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksāšanas kontroli.

Ja maksātāja deklarētie ienākumi vai VID rīcībā esošajos pārskatos (paziņojumos) norādītie maksātāja ienākumi neatbilst viņa izdevumiem taksācijas gadā, VID pieprasa likumā noteiktajā termiņā iesniegt papildu deklarāciju par ienākumiem, ieņēmumiem, naudas un citiem uzkrājumiem, īpašumiem un to vērtības maiņu (turpmāk – papildu deklarācija) vai taksācijas gada ienākumu deklarāciju, ja tā vispār nebija iesniegta šajā likumā noteiktajā kārtībā.

Nosakot apliekamā ienākuma lielumu un maksājamā nodokļa apmēru, VID izmanto maksātāja papildu deklarāciju kopā ar tai pievienotajiem attaisnojuma dokumentiem par maksātāja ienākumiem un izdevumiem, kā arī Uzņēmumu reģistra, Ceļu satiksmes drošības direkcijas, zemesgrāmatu un citu valsts reģistru datus. Turklāt VID ir tiesīgs pieprasīt un bez maksas saņemt no visiem komersantiem (arī kredītiestādēm), nerezidentu pastāvīgajām pārstāvniecībām, iestādēm, organizācijām, biedrībām, nodibinājumiem un citām personām visu apliekamā ienākuma lieluma precizēšanai nepieciešamo informāciju par maksātāja darījumiem, ienākumiem, izmaksātajām summām, nodotajām vērtībām, īpašumiem un citām lietām.

1.3. Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa ietver nosacījumu: "Par maksātāja pierādījumiem nodokļa summas apstrīdēšanai ir atzīstami tikai tie maksātāja ieņēmumu un izdevumu attaisnojuma dokumenti (iesniegtie dokumentu noraksti), kā arī citi dokumenti un pierādījumi, kas uzrādīti (iesniegti) reizē ar gada ienākumu deklarāciju, deklarācijas precizējumu un papildu deklarāciju" (turpmāk – apstrīdētā norma). Vārdi "kā arī citi dokumenti un pierādījumi" apstrīdētajā normā tika iekļauti ar likuma 2004.gada 20.decembra grozījumiem, kas stājās spēkā 2005.gada 1.janvārī.

1.4. Ievērojot Ministru kabineta 2000.gada 26.septembra noteikumus Nr.331 "Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka fizisko personu apliekamo ienākumu", VID nosaka iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāja apliekamo ienākumu uz aprēķinu pamata. 2006.gada 19.septembrī Ministru kabinets izdeva jaunus noteikumus Nr.780 "Noteikumi par papildu deklarācijas par ienākumiem, ieņēmumiem, naudas un citiem uzkrājumiem, īpašumiem un to vērtības maiņu veidlapu un kārtību, kādā Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāja apliekamo ienākumu". Ievērojot šos noteikumus, gadījumā, kad saskaņā ar VID rīcībā esošajos pārskatos (paziņojumos) norādītajiem iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāja ienākumiem, iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāja iesniegtajā deklarācijā

norādīto ienākumu apjomu un papildu deklarācijā norādīto informāciju iznāk, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksātāja ienākumu apjoms ir mazāks par viņa izdevumu apjomu, nodokļu administrācija pieņem lēmumu par nodokļu revīzijas (audita) veikšanu. Ja revīzijā (auditā) tiek apstiprināts minētais fakts, Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka ar nodokli apliekamo ienākumu un nodokļa summu.

2. 2006.gada 31.oktobrī Latvijas Republikas Satversmes tiesa (turpmāk – Satversmes tiesa) ierosināja lietu pēc Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta pieteikuma, bet 2006.gada 21. decembrī – lietu pēc Administratīvās apgabaltiesas pieteikuma. Lai veicinātu lietu vispusīgu un ātru iztiesāšanu, atbilstoši Satversmes tiesas likuma 22.panta sestajai daļai abas lietas 2007.gada 24. janvārī tika apvienotas.

3. Pieteikuma iesniedzējs – **Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments** (turpmāk – Senāts) – 2006.gada 19.septembrī tiesas sēdē sakarā ar Māra Gulbinka kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2006.gada 17.februāra spriedumu izskatīja administratīvo lietu – Māra Gulbinka pieteikumu par VID ģenerāldirektora 2003.gada 24.septembra lēmuma Nr.19/24381 atcelšanu.

3.1. Minētajā administratīvajā lietā konstatēts, ka VID no 2003.gada 1.aprīļa līdz 30.jūnijam attiecībā uz M.Gulbinski veica iedzīvotāju ienākuma nodokļa auditu par 2000.–2002. gadu. Konstatējot, ka līdzekļu izlietojums ir pārsniedzis līdzekļu avotus, VID Zemgales reģionālās iestādes Nodokļu kontroles pārvaldes Audita daļa uzlika M.Gulbinskim par pienākumu iemaksāt budžetā papildus aprēķināto nodokli un soda naudu. Šo lēmumu M.Gulbinskis apstrīdēja VID Zemgales reģionālajai iestādei un pēc tam arī VID ģenerāldirektoram. Lēmums tika atstāts spēkā, tāpēc M.Gulbinskis iesniedza pieteikumu Jelgavas tiesai. Tiesa pieteikumu noraidīja.

2004.gada 6.septembrī Administratīvā apgabaltiesa, izskatījusi lietu sakarā ar M.Gulbinka apelācijas sūdzību, to apmierināja daļēji.

2005.gada 11.janvārī Senāts atcēla Administratīvās apgabaltiesas 2004.gada 6.septembra spriedumu un lietu nosūtīja jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

2006.gada 17.februārī Administratīvā apgabaltiesa M.Gulbinka pieteikumu noraidīja, un M.Gulbinskis par to iesniedza kasācijas sūdzību.

Izskatot lietu sakarā ar M.Gulbinka kasācijas sūdzību, Senāts 2006.gada 19.septembrī nolēma apturēt tiesvedību administratīvajā lietā un iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 92.pantam.

3.2. Senāts konstatēja, ka konkrētajā gadījumā VID ir piemērojis likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otro teikumu, no kura izriet, ka attaisnojuma dokumenti, kas iesniegti pēc VID noteiktā deklarācijas vai tās precizējuma iesniegšanas termiņa, nav uzskatāmi par pierādījumiem un nav izmantojami lietā. Tādējādi lietā par pierādījumiem atzīstami tikai tie attaisnojuma dokumenti, kuri VID rīcībā tika nodoti līdz VID noteiktajam termiņam. Līdz ar to Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 154.pantā ietvertais pienākums novērtēt pierādījumus pēc "pārlicības, kas pamatojas uz vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem", konkrētajā gadījumā attiecas tikai uz tiem attaisnojuma dokumentiem, kurus nodokļu maksātājs iesniedzis VID noteiktajā termiņā.

Senāts piekrīt M.Gulbinska argumentam, ka apstrīdētā norma ierobežo iestādi, kurā tiek apstrīdēts administratīvais akts, un tiesu pieņem pierādījumus, kuri nav bijuši iesniegti līdz VID noteiktajam termiņam, tāpēc ar šo normu tiek ierobežotas tiesības uz taisnīgu tiesu. Lai gan ierobežojumam esot leģitīms mērķis un tas esot nepieciešams sabiedrības interesēs, Senāts tomēr uzskata, ka mērķi var sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Lēmumā arī secināts, ka piedzītā soda nauda "uzskatāma par kriminālsodu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas izpratnē" un tāda situācija, ka nav iespējams iesniegt papildu pierādījumus, "rada problēmas ar kriminālprocesā ietvertajiem principiem, ka pierādījumus var iesniegt līdz iztiesāšanas beigām".

4. Pieteikuma iesniedzējs – **Administratīvā apgabaltiesa** – 2006.gada 31.oktobrī tiesas sēdē sakarā ar VID apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2004.gada 29.decembra spriedumu izskatīja administratīvo lietu – Sigmas Rubīnes pieteikumu par VID ģenerāldirektora 2003.gada 1. jūlija lēmumu Nr.19/16717.

4.1. Minētajā administratīvajā lietā konstatēts, ka VID no 2001.gada 29.marta līdz 2002.gada 11.decembrim attiecībā uz S.Rubīni veica iedzīvotāju ienākuma nodokļa auditu. Audita rezultātā VID Rīgas reģionālās iestādes Audita pārvaldes 1.audita daļas priekšiece pieņēma lēmumu, ar kuru S.Rubīnei iemaksāšanai budžetā tika noteikts iedzīvotāju ienākuma nodoklis un soda nauda. Šo lēmumu S.Rubīne apstrīdēja VID Rīgas reģionālās iestādes direktoram un pēc tam arī VID ģenerāldirektoram. Lēmums tika atcelts tikai daļā, tāpēc S.Rubīne par VID ģenerāldirektora 2003.gada 1.jūlija lēmumu Nr.19/16717 iesniedza pieteikumu tiesā.

Ar Administratīvās rajona tiesas 2004.gada 29.decembra spriedumu S.Rubīnes pieteikums tika apmierināts. Par šo spriedumu VID iesniedza apelācijas sūdzību.

Administratīvā apgabaltiesa norāda, ka lietā ir strīds par to, kāda informācija par pieteicējas izdevumiem VID bija jāņem vērā, nosakot iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksājuma apmēru.

4.2. Izskatot lietu sakarā ar VID apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa 2006.gada 31.oktobrī nolēma apturēt tiesvedību administratīvajā lietā un iesniegt Satversmes tiesā pieteikumu par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 92.pantam.

Administratīvā apgabaltiesa savā lēmumā norāda tos pašus argumentus un secinājumus, kādi minēti Senāta 2006.gada 19.septembra lēmumā (*sk. šā sprieduma 3.punktu*).

5. Satversmes tiesā lietas sagatavošanas laikā saņemta informācija no Senāta un Administratīvās apgabaltiesas par tiesvedības apturēšanu administratīvajās lietās. Tiesas, konstatējušas, ka Satversmes tiesa 2006.gada 31.oktobrī ir pieņēmusi lēmumu par lietas Nr.2006-28-01 "Par likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam" ierosināšanu, nolēma saskaņā ar APL 273.panta 3.punktu un 275.panta 3.punktu apturēt tiesvedību minētajās administratīvajās lietās līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās dienai.

6. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – **Latvijas Republikas Saeima** (turpmāk – Saeima) – nepiekrīt pieteikuma iesniedzēju viedoklim.

Nodokļu administrēšana galvenokārt balstoties uz informāciju, ko iesniedz nodokļu maksātājs. Esot vispāratzīts, ka nodokļu maksātājam ir jāpārzina nodokļu jomu regulējošās tiesību normas un jāapzinās, ar to pārkāpšanu saistītais risks.

No likuma "Par nodokļiem un nodevām" 15.panta pirmās daļas izrietot nodokļu maksātāja pienākums noteiktajā termiņā un pilnā apmērā nomaksāt nodokļus, iesniegt nodokļu administrācijai nodokļu likumos paredzētās deklarācijas, pārskatus vai nodokļa aprēķinus, kā arī nodokļu aprēķinu pareizības pierādīšanai uzglabāt finansiālās un saimnieciskās darbības ierakstus un izdevumus apliecinošus dokumentus. No tā varot secināt, ka "nodokļu maksātāja rīcībā jābūt attaisnojuma dokumentiem, kas pamato deklarācijā iekļauto informāciju".

Saeima norāda, ka apstrīdētajai normai ir leģitīms mērķis, proti, "nodrošināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa savlaicīgu iekasēšanu un novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas". Likumdevēja uzdevums bijis noteikt procedūru, kuras ietvaros tiktu sabalansētas efektīvas nodokļu administrēšanas vajadzības un personas tiesības aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses. Papildus tam normas mērķis esot arī nepieļaut, ka faktiski tiesa veiktu revīziju (auditu).

Saeima pauž viedokli, ka apstrīdētajā normā iekļautais ierobežojums "atbilst samērīguma principam, ja to piemēro saprātīgi un ievērojot tiesu varas robežas, nevis tulko mehāniski un izolēti no citiem likumiem".

Atbildes rakstā ir norādīts: "Ja apstrīdētās normas piemērošanu vērtē vienīgi kā ierobežojumu tiesas procesā, var nonākt pie neprecīziem vai pat kļūdainiem secinājumiem. Apstrīdētās normas nepieciešamība un ar to noteiktā ierobežojuma būtība sakņojas procedūrā, kas notiek iestādes stadijā pirms tāda lēmuma pieņemšanas, kuru saskaņā ar normatīvajiem aktiem var apstrīdēt vai pārsūdzēt."

Saeima vērš uzmanību uz likumā un Ministru kabineta noteikumos precīzi norādīto kārtību, kādā tiek pieprasīta papildu deklarācija un tiek veikts audits, kura procesu detalizēti skaidro VID metodiskie materiāli. Šī kārtība paredzot personas tiesības pārbaudes laikā izteikt iebildes un argumentus, kā arī piedalīties nobeiguma sarunā pirms audita pabeigšanas. Atbilstoši nodokļu maksātāja izteiktajiem iebildumiem, argumentiem un iesniegtajiem dokumentiem nodokļu audita pārskats varot tikt koriģēts. Tādā veidā faktiski tiek nodrošinātas personas tiesības iesniegt papildu pierādījumus arī audita pārbaudes laikā.

Atbildes rakstā ir pausts viedoklis, ka tiesa nevar aizstāt valsts pārvaldi un veikt auditu. Pretējā gadījumā tiktu pārkāptas tiesu varas robežas. Saeima uzskata, ka "Satversmes 92.pantā minētās tiesības zaudētu jēgu, ja pieļautu, ka nodokļu maksātājs var nenorādīt un izsmeloši nepamatot savus ienākumus deklarācijā, papildu deklarācijā un revīzijas (audita) laikā, bet tikai iesniegt tos tiesai". Šāda situācija "apgrūtinātu tiesu ar tai neraksturīgu funkciju veikšanu un pieļautu, ka atsevišķas personas var rīkoties nelabticīgi, kā arī padarītu neiespējamu veikt efektīvu nodokļu administrēšanu".

Likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, neesot vēlējies tiesai pilnībā aizliegt vērtēt, pieņemt un izprasīt pierādījumus. Apstrīdētā norma neliedzot tiesai vākt pierādījumus, tos pieņemt, vērtēt un izmantot. Tā nosakot tikai vienu ierobežojumu – "nav pieļaujama situācija, ka persona rīkotos ļaunprātīgi, nesniedzot pierādījumus iestādei, bet darot to tiesā".

7. Valsts ieņēmumu dienests, atbildot uz Satversmes tiesas uzdotajiem jautājumiem, norāda, ka apstrīdētā norma, pirmkārt, piešķir nodokļu maksātājam tiesības iesniegt papildu attaisnojuma dokumentus un, otrkārt, laika ziņā ierobežo attaisnojuma dokumentu iesniegšanu. Šis ierobežojums esot nepieciešams, lai nodrošinātu kvalitatīvu nodokļu administrēšanas darbu – savlaicīgu ienākuma nodokļa iekasēšanu un novērstu izvairīšanos no nodokļu maksāšanas.

VID atsaucas uz APL normām un norāda, ka tiesas pienākums esot pārbaudīt pierādījumus par tiem faktiem, kuri minēti pārsūdzētā administratīvā akta pamatojumā, un tikai tādā gadījumā, kad administratīvā procesa dalībnieku iesniegtie pierādījumi nav pietiekami, savākt pierādījumus pēc savas iniciatīvas. Nodokļu administrēšana ietilpstot VID kompetencē, savukārt tiesas kompetencē ietilpstot VID administratīvā akta tiesiskuma un lietderības pārbaude.

VID uzskata, ka normatīvais regulējums un tajā ietvertā iespēja lūgt dokumentu iesniegšanas termiņa pagarinājumu nodrošina nodokļu maksātāja tiesības un iespējas iesniegt jebkādu informāciju un pierādījumus.

Atbildes vēstulē skaidrots, ka "vairumā gadījumos persona pierādījumus iesniedz tikai tad, ja nodokļu administrācija konstatē slēpto apliekamo ienākumu, nenorādot argumentus, kādēļ šāda informācija netika sniegta pirms aprēķina veikšanas". Turklāt visbiežāk kā pierādījumi tiek iesniegti fizisko personu paskaidrojumi, ar uzņēmumiem noslēgti aizdevuma līgumi, uzņēmumu grāmatvedības reģistri, banku kontu izraksti.

VID uzskata, ka pēc likumā noteiktā termiņa iesniegto dokumentu vērtēšana ir pieļaujama tikai tad, ja persona papildu deklarācijā norāda ienākumus pilnā apmērā un sniedz informāciju par to rašanās īpatnībām, bet objektīvu iemeslu dēļ nespēj nodrošināt deklarētās ziņas pamatojošo dokumentu savlaicīgu iesniegšanu.

Arī VID norāda uz nodokļu maksātāja iespēju pārbaudes gaitā izteikt savus iebildumus un argumentus attiecībā uz nodokļu auditā konstatēto, kā arī iespēju piedalīties nobeiguma sarunās. Tas liecinot, ka "amatpersona izvērtē nodokļu maksātāja izteiktos iebildumus, argumentus, tajā skaitā papildus iesniegtos dokumentus un atbilstoši koriģē nodokļu audita pārskatu vai noraida nodokļu maksātāja iebildes, norādot savus pretargumentus".

8. Rīgas Tehniskās universitātes Inženierekonomikas fakultātes Starptautisko ekonomisko sakaru un muitas institūta Muitas un nodokļu katedras asociētais profesors Dr.oec. Kārlis Ketners uzskata, ka apstrīdētā norma ir "daļēji pretrunā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 38.pantā noteikto, proti, ja nodokļu maksātājs nepiekrīt nodokļu administrācijas aprēķinātajam nodokļu maksājumu lielumam, pierādījumus par nodokļu maksājumu lielumu nodrošina nodokļu maksātājs".

Pierādījumu iesniegšanas termiņa ierobežojumu varot nodrošināt, nosakot VID tiesības "pārskatīt iedzīvotāju ienākuma nodokļa audita atzinumu, ņemot vērā nodokļa maksātāja iesniegtos dokumentus un papildu pierādījumus, un attiecīgi nodrošinot arī

iesniegto pierādījumu ticamības izvērtēšanu, kā arī ņemot vērā nodokļu maksātāja pamatojumu novēlotas pierādījumu iesniegšanas gadījumā".

Komentējot ārvalstu praksi attiecībā uz ierobežojumiem, K.Ketners norāda, ka "parasti likumdevējs nenosaka īpašus nosacījumus attiecībā uz pierādījumu iesniegšanu, jo normatīvajos aktos tiek noteikts nodokļu maksātāju pienākums sadarboties ar nodokļu administrāciju un pēc pirmā pieprasījuma iesniegt visu nodokļa aprēķinam nepieciešamo informāciju, kas var tikt izmantota kā pierādījumi".

Secinājumu daļa

9. Pieteikumā ietverts prasījums izvērtēt apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 92.pantam, tomēr no pieteikuma izriet, ka būtībā tiek apstrīdēta minētās normas atbilstība Satversmes 92.panta pirmajam teikumam, kas noteic, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Analizējot Satversmes 92.panta pirmo teikumu, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tajā minētais jēdziens "taisnīga tiesa" ietver divus aspektus, proti, "taisnīga tiesa" kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un "taisnīga tiesa" kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā šī lieta tiek izskatīta. Satversmes 92.pants paredz gan pienākumu izveidot attiecīgu tiesu institūciju sistēmu, gan arī pienākumu pieņemt attiecīgas procesuālās normas (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 5.marta sprieduma lietā Nr.2001-10-01 secinājumu daļas 2.punktu*).

Tādējādi Satversmes 92.pants paredz gan civillietu, gan krimināllietu, gan administratīvo lietu, citastarp arī nodokļu lietu, izskatīšanu tādā kārtībā, kas nodrošinātu šo lietu taisnīgu un objektīvu izspriešanu.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētā norma nesamērīgi ierobežo personas tiesības uz taisnīgu tiesu, jo liedz ne tikai iestādei, bet arī tiesai, pārbaudot VID lēmuma tiesiskumu, pieņemt pierādījumus, kuri nav iesniegti VID noteiktajā termiņā.

10. Labas un pienācīgas pārvaldības īstenošana nodokļu administrācijā, kā arī nodokļu maksātāju tiesību un likumisko interešu aizsardzība nav iespējama bez pilnvērtīgas, taisnīgas, kompetentas un efektīvas tiesas kontroles. Likumdevējs, kā tas ir norādīts Saeimas atbildes rakstā, pieņemot apstrīdēto normu, nav vēlējies tiesai pilnībā aizliegt vērtēt, pieņemt un izprasīt pierādījumus. Saeima norāda, ka, interpretējot apstrīdēto normu atbilstoši labas pārvaldības principam un piemērojot to kopā ar APL normām, "apstrīdētā norma neierobežo tiesu vākt pierādījumus, pieņemt, vērtēt un izmantot tos" (*lietas materiālu 1.sējuma 76.lpp.*).

Ja tiesa, izskatot lietu, konstatē, ka nav iespējams rast taisnīgu risinājumu, jo speciālā tiesību norma, kas būtu jāpiemēro, ir pretrunā ar APL pamatmērķiem, tad tiesai APL 3.panta otrā daļa ļauj nepiemērot šo speciālo normu. Tādējādi tiesa, lemjot par piemērojamo normu, vērtē, vai tās piemērošana nenonāks pretrunā ar tiesiskas valsts pamatprincipiem un cilvēktiesībām. Turklāt tiesai ir saistošs objektīvās izmeklēšanas princips, proti, ja administratīvā procesa dalībnieku iesniegtie pierādījumi nav pietiekami, tad tiesa saskaņā ar APL 150.panta ceturto daļu pierādījumus var savākt pēc savas iniciatīvas.

Tādējādi tiesai nav liegts administratīvā procesa ietvaros pieņemt attaisnojuma dokumentus (pierādījumus), ko maksātājs iesniedzis pēc VID noteiktā termiņa.

11. Tiesiskas valsts uzdevums ir nodrošināt valsts pārvaldes darbības efektīvu kontroli. Šī kontrole notiek divās stadijās – augstākā iestādē valsts pārvaldes ietvaros un pēc tam tiesā.

11.1. Atbilstoši APL 81.panta pirmajai daļai augstāka iestāde izskata lietu vēlreiz pēc būtības. Savukārt atbilstoši APL 103.panta pirmajai daļai tiesa veic kontroli pār iestādes izdota administratīvā akta tiesiskumu vai lietderības apsvērumiem rīcības brīvības ietvaros.

Gadījumā, kad persona tiesā apstrīdējusi aprēķināto nodokli un uzlikto soda naudu, tiesa izvērtē administratīvā akta tiesiskumu. Lietderības apsvērumi tiesai būtu jāizvērtē tādā gadījumā, ja piemērotā norma piešķirtu iestādei rīcības brīvību. Apstrīdētajā normā likumdevējs ir lietojis konkrētu un nepārprotamu formulējumu "ir atzīstami tikai tie [...] dokumenti". Tātad apstrīdētā norma iestādei paredz obligātu darbību, izslēdzot rīcības brīvību, – iestāde vērtē tikai tās ziņas, kuras nodokļu maksātājs nodokļu administrācijai iesniedzis līdz VID noteiktajam galīgajam termiņam, proti, pirms iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķina veikšanas. Saeima atbildes rakstā nav apšaubījusi to, ka ar apstrīdēto normu iestādei ir liegta rīcības brīvība. Arī VID atbildes vēstulē skaidrots, ka attaisnojuma dokumenti, kas iesniegti pēc VID noteiktā termiņa, nav uzskatāmi par pierādījumiem un nav izmantojami lietā (*sk. lietas materiālu 1.sējuma 83.lpp.*). Tādējādi tiesa vērtē, vai iestādes rīcība kopumā ir atbildusi APL 7.pantā ietvertajam tiesiskuma principam, proti, vai katra iestādes amatpersona ir darbojusies tiesību normās noteikto pilnvaru ietvaros un atbilstoši pilnvarojuma jēgai.

Tiesa administratīvajā procesā citastarp noskaidro, vai administratīvais akts un iestādes faktiskā rīcība atbilst APL noteikumiem un citām tiesību normām. Lai taisītu spriedumu, tiesa saskaņā ar APL 250.panta pirmo daļu pārbauda, pirmkārt, vai administratīvais akts izdots, ievērojot procesuālos un formālos

priekšnoteikumus, otrkārt, vai administratīvais akts atbilst materiālo tiesību normām un, treškārt, vai administratīvā akta pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības. Tiesai ir jāpārbauda, vai iestāde, izdodot administratīvo aktu, ievērojusi gan materiālo, gan procesuālo tiesību normas.

11.2. Senāts ir izskatījis virkni lietu, kurās maksātāji apstrīdēja aprēķināto iedzīvotāju ienākuma nodokli un uzlikto soda naudu, savus iebildumus pamatojot ar dokumentiem, kas tiesā iesniegti pēc VID noteiktā pierādījumu iesniegšanas termiņa. Senāts savos spriedumos ir norādījis, ka attaisnojuma dokumenti, kas iesniegti pēc VID noteiktā deklarācijas vai tās precizējuma iesniegšanas termiņa, nav uzskatāmi par pierādījumiem un nav izmantojami lietā (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2005.gada 13.septembra spriedumu lietā Nr.SKA-217; 2005.gada 11.janvāra spriedumu lietā Nr.SKA-5; 2005.gada 16.septembra spriedumu lietā Nr.SKA-133*). Tādējādi Senāts izskatāmajās lietās nav vērtējis pierādījumus, kurus maksātājs iesniedzis pēc gada ienākumu deklarācijas, deklarācijas precizējuma un papildu deklarācijas iesniegšanas. Tas nozīmē, ka tiesa ir vērtējusi administratīvā procesa tiesiskumu, bet nav vērtējusi lietu pēc būtības.

11.3. Nodokļu administrācijas iestāde, nepieņemot pēc VID noteiktā termiņa iesniegtos pierādījumus, rīkojas saskaņā ar tiesību normām. Līdz ar to nav pamata iestādes lēmumu atcelt.

Tiesai gan ir tiesības pieņemt šos pierādījumus, taču tai nav tiesību tos izvērtēt pēc būtības. Administratīvo tiesu kompetences robežas noteic valsts varas dalīšanas princips. "Administratīvo tiesu uzdevums ir pakļaut neatkarīgas, objektīvas un kompetentas tiesas kontrolei izpildvaras darbības, kuras attiecas uz konkrētām publiski tiesiskām attiecībām starp privātpersonu un valsti. No šā uzdevuma izriet administratīvo tiesu pienākums veikt valsts pārvaldes darbības tiesiskuma un lietderības kontroli. [...] Administratīvajām tiesām ir saistošs no Satversmes 1.panta izrietošais valsts varas dalīšanas princips, kas liedz tiesām uzņemties valsts pārvaldes funkciju īstenošanu" (*Administratīvās apgabaltiesas 2004.gada 1.novembra papildsprieduma lietā Nr.AA204-04/5 9.punkts*). No valsts varas dalīšanas principa izriet, ka administratīvā tiesa nav tiesīga pieņemt lēmumus, kuru pieņemšana ietilpst izpildvaras kompetencē. "Tiesas funkcija ir kontrolēt valsts pārvaldes darbības tiesiskumu, nevis valsts pārvaldes vietā pieņemt lēmumu par lietderību. Citādi tiesa faktiski funkcionāli iekļautos valsts pārvaldē, kļūtu par augstāku valsts pārvaldes iestādi. Tādēļ tiesa var pārbaudīt tikai to, vai valsts pārvalde, izmantojot savu rīcības brīvību, ir rīkojusies tiesiski" (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta*

2004.gada 7.septembra sprieduma lietā Nr.SKA-120 6.punkts. Grām.: Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi. 2004. – Rīga: Tiesu Namu Aģentūra, 2005, 307.lpp.).

Satversmes tiesa piekrīt Saeimas un VID paustajam viedoklim, ka tiesa nevar uzņemties nodokļu administrēšanas funkcijas, nevar stāties valsts pārvaldes iestādes vietā un veikt revīziju (auditu). Ievērojot šo nostāju, kā pretrunīgs ir vērtējams Saeimas izteiktais viedoklis, ka apstrīdētā norma neierobežo tiesu vākt vai pieņemt pierādījumus, kā arī tos vērtēt un izmantot. Atzīstot, ka tiesa var vākt un pieņemt pierādījumus, tomēr jāsecina, ka to vērtēšana un izmantošana ir ierobežota.

Varas dalīšanas princips liedz tiesai, pieņemot pēc VID noteiktā termiņa iesniegtos pierādījumus, izskatīt lietu pēc būtības. Turklāt tiesai nav arī pamata atzīt par prettiesisku un atcelt iestādes pieņemto lēmumu.

12. Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver taisnīga tiesas procesa garantijas. Lai noskaidrotu Satversmes 92.panta jēgu, tas jāaplūko sasaistē ar citām Satversmes normām. No Satversmes 1.panta izriet virkne tiesiskas valsts principu, tostarp arī taisnīguma un tiesiskuma princips, kas prasa, lai lietas tiktu izskatītas tādā kārtībā, kas nodrošinātu to taisnīgu un objektīvu izspiešanu, un lai ikviena kriminālprocesa, civilprocesa un administratīvā procesa rezultāts būtu taisnīgs. Savukārt lai lietu izskatīšanas procedūra būtu taisnīga, jāievēro prasība nodrošināt personai tiesības tikt uzklautai izskatāmajā jautājumā, tiesības uz procesuālo vienlīdzību jeb līdzvērtīgu iespēju garantijas, iespēju izteikt argumentus attiecībā uz pretējās puses iesniegtajiem pierādījumiem, kā arī tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus.

Liedzot tiesības iesniegt pierādījumus tiesas procesa laikā, tiek ierobežotas tiesības uz taisnīgu tiesu. Spriedumu nevar uzskatīt par taisnīgu, ja konkrētajā lietā nav vērtēti visi pierādījumi.

13. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) atzīst, ka nodokļu strīdi, ciktāl tie saistīti vienīgi ar personas pienākumu maksāt nodokli, ir ārpus Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) piemērojamības ietvara. Valstij ir tiesības noteikt nodokļu maksāšanas pienākumu, un šāds pienākums pats par sevi neaizskar personas pamattiesības.

Tomēr pienākums maksāt nodokļus ir nesaraucami saistīts ar šā pienākuma izpildi nodrošinājošo līdzekļu noteikšanu, proti, valsts ne vien uzliek par pienākumu nodokļu maksātājiem samaksāt noteikta apmēra nodokļus, bet arī paredz šo nodokļu aprēķināšanas, ieturēšanas un maksāšanas kārtību, kā arī atbildību par pienākuma

nepildīšanu. Tādējādi nodokļu maksātāja strīds ar valsti par nodokļa samaksu bieži vien attiecas uz nodokļu administrācijas rīcības pareizību un piemērotā soda pamatošību.

Kā izriet no ECT prakses, nodokļu lietas, ciktāl tās saistītas ar piemērotajiem atbildības līdzekļiem, var tikt vērtētas Konvencijas 6.panta ietvaros (*sk.: Bendenoun v. France judgment of 24 February 1994, Series A no. 284, p. 20, para 47*).

Likumā paredzētā soda nauda iztrūkstošās nodokļa summas apmērā, citastarp piemērojot apstrīdēto normu, ir tieši saistīta ar nodokli, par kuru papildu pierādījumus augstākā iestādē un tiesā vairs nevar iesniegt. Līdz ar to pēc būtības nav iespējams iesniegt papildu pierādījumus arī par uzlikto soda naudu.

ECT ir noteikusi, ka sodam, kas tiek uzlikts par nodokļu tiesiskā regulējuma neievērošanu, ņemot vērā tā sodošo un preventīvo mērķi, Konvencijas 6.panta izpratnē piemīt kriminālsfēras sankcijai raksturīgais sodošais raksturs. Līdz ar to attiecīgās sankcijas atbilst kriminālsodam. Tādējādi Konvencijas mērķis prasa, lai tiesiskās attiecības, kurās tiek piemērotas kriminālsodam atbilstošas nodokļu sankcijas, tiktu aizsargātas ar Konvencijas 6.pantu un tās Septītā protokola 2.pantu.

Ņemot vērā, ka tiesības uz taisnīgu tiesu ietver arī tiesības pilnvērtīgi izmantot iespēju iesniegt pierādījumus, valstij ir jānodrošina tādu procedūru ieviešana, kas personai ļautu īstenot minētās tiesības. No tiesībām uz taisnīgu tiesu izriet valsts pienākums nodrošināt personai iespēju jebkurā procesa stadijā iesniegt pierādījumus un izteikt argumentus attiecībā uz pretējās puses iesniegtajiem pierādījumiem.

Apstrīdētā norma liedz nodokļu maksātājam iesniegt pierādījumus gan administratīvā akta apstrīdēšanas stadijā, gan arī nākamajā stadijā, kad tas ir pārsūdzēts tiesā. Iestāde un tiesa, pamatojoties uz apstrīdēto normu, nevērtē nevienu no tiem pierādījumiem, kurus nodokļu maksātājs iesniedzis pēc VID noteiktā termiņa, lai pamatotu savus argumentus par iestādes veikto nodokļu aprēķinu. Lai gan tiesiskais regulējums dod nodokļu maksātājam iespēju iepazīties ar iestādes pamatojumu un savāktajiem pierādījumiem, tomēr apstrīdētā norma liedz nodokļu maksātājam izvirzīt pretargumentus un iesniegt papildu pierādījumus attiecībā uz tiem iestādes argumentiem, kas tiek vērtēti augstākā iestādē vai tiesas procesā.

Tādējādi apstrīdētā norma aizskar Satversmes 92.pantā noteiktās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo liedz īstenot procesuālajos likumos ietvertos lietas vispusīgas, objektīvas un taisnīgas izskatīšanas principus.

14. Apstrīdētā norma attiecas uz situāciju, kurā "saduras" sabiedrības intereses un personas tiesības. Likumdevēja uzdevums ir atrast līdzsvaru starp efektīvu nodokļu administrēšanu, no vienas puses, un personas tiesībām uz taisnīgu tiesu, no otras puses. Līdzsvara panākšana pamatā ir saistīta ar personas tiesību samērīgu ierobežošanu.

Apstrīdētā norma ne vien noteic nodokļu maksātāja tiesības iesniegt papildu attaisnojuma dokumentus gadījumā, kad VID gatavojas apliekamo ienākumu noteikt uz aprēķinu pamata, bet arī laika ziņā ierobežo šādu attaisnojuma dokumentu, kā arī citu dokumentu un pierādījumu iesniegšanu.

15. Satversmes tiesa vairākkārt ir norādījusi: lai arī Satversme tieši neparedz gadījumus, kuros tiesības uz taisnīgu tiesu varētu tikt ierobežotas, tās tomēr nav absolūtas. Satversme ir vienots veselums, un tajā ietvertās normas tulkojamas sistēmiski (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 22.oktobra spriedumu lietā Nr.2002-04-03*). Pieņēmums, ka Satversmes 92.pantā paredzētajām katras konkrētas personas tiesībām vispār nevar noteikt ierobežojumus, nonāktu pretrunā gan ar Satversmē garantētajām citu personu pamattiesībām, gan arī ar citām Satversmes normām. Arī ECT ir konstatējusi, ka tiesības uz taisnīgu tiesu nav absolūtas. Tās var tikt ierobežotas tiktāl, ciktāl netiek atņemtas pēc būtības (*sk.: Golder v. United Kingdom, judgment of 21 February 1975, Series A no. 18, p. 18, para 38*). Tomēr šo tiesību ierobežojumiem, tāpat kā citu pamattiesību ierobežojumiem, jābūt noteiktiem ar likumu vai pamatojoties uz likumu, attaisnojamiem ar leģitīmu mērķi un samērīgiem (proporcionāliem) ar šo mērķi.

16. Nodokļu maksātāja tiesības uz taisnīgu tiesu ir ierobežotas ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. Proti, apstrīdētā norma ietverta likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli", kas ir pieņemts un izsludināts Satversmē un Saeimas kārtības rullī noteiktajā kārtībā.

Tādējādi apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

17. Ikviens pamattiesību ierobežojuma pamatā jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas ir vajadzīgs. Ierobežojumam ir nepieciešams leģitīms mērķis, proti, tam jābūt noteiktam sabiedrībai nozīmīgu interešu aizsardzības labad.

No Saeimas atbildes rakstā norādītā izriet, ka apstrīdētajai normai ir divi mērķi.

Pirmkārt, neapgrūtināt tiesu ar tai neraksturīgu funkciju veikšanu un izslēgt iespēju, ka faktiski tiesa veiktu nodokļu revīziju (auditu). Tiesai jāievēro tiesu varas robežas – tā nevar stāties valsts pārvaldes iestādes vietā un veikt auditu.

Otrkārt, nodrošināt iedzīvotāju ienākuma nodokļa savlaicīgu iekasēšanu un novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Arī ECT nodokļu nemaksāšanas novēršanu atzīst par leģitīmu mērķi (*sk.: Hentrich v. France, judgment of 22 September 1994, Series A no. 296-A, pp. 19-20, para 39*).

Apstrīdētās normas leģitīmais mērķis ir nevis nodokļa savlaicīgas iekasēšanas vai tiesas efektīvas funkcionēšanas nodrošināšana *per se*, bet gan sabiedrības interešu, proti, citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība.

Tādējādi ierobežojumam ir leģitīms mērķis.

18. Lai izvērtētu, vai ierobežojums ir samērīgs ar leģitīmo mērķi, kuru valsts, nosakot šo ierobežojumu, vēlējusies sasniegt, nepieciešams pārbaudīt, vai tiek nodrošināts saprātīgs līdzsvars starp personas un valsts vai sabiedrības interesēm. Apstrīdētajai normai jāparedz šāds līdzsvars starp efektīvas nodokļu administrēšanas priekšnoteikumiem, no vienas puses, un personas iespēju aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā, no otras puses.

Lai izvērtētu, vai likumdevēja pieņemtā tiesību norma ietvertais ierobežojums atbilst samērīguma principam, jānoskaidro:

pirmkārt, vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai;

otrkārt, vai šāda rīcība ir nepieciešama, t.i., vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem;

treškārt, vai likumdevēja rīcība ir samērīga jeb atbilstoša, t.i., vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu.

Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tajā noteiktais ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, tad ierobežojums neatbilst arī samērīguma principam un ir prettiesisks.

19. Lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma sasniedz mērķi, jānoskaidro, vai likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai.

19.1. Likumdevējs par leģitīmā mērķa sasniegšanas līdzekli ir noteicis laika ierobežojumu informācijas iesniegšanai, ļaujot maksātājam ieņēmumu un izdevumu attaisnojuma dokumentus un pierādījumus iesniegt vai uzrādīt ne vēlāk kā VID noteiktajā gada ienākumu deklarācijas vai papildu deklarācijas iesniegšanas termiņā.

Pienācīga nodokļu administrēšana ietver savlaicīgu un efektīvu nodokļu iekasēšanu un vienlaikus novērš izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Nodokļu maksāšana ir gan fizisko, gan juridisko personu pienākums. Katra nodokļa maksātāju loks ir noteikts likumā. Nodokļa maksāšanas pienākums vienmēr nozīmē īpašumtiesību

ierobežojumus, kā arī var būt saistīts ar citiem likumā noteiktiem ierobežojumiem, kuriem jābūt samērīgiem ar leģitīmo mērķi – konstitucionāli nozīmīgu vērtību aizsardzību.

Likumdevējam ir ievērojama rīcības brīvība, nosakot nodokļu kontroli un tās kārtību. Tas nozīmē, ka likumdevējam ir tiesības pēc sava ieskata, ievērojot samērīguma principu, noteikt nodokļu aprēķināšanas, ieturēšanas un maksāšanas kārtību un termiņus, kā arī nodokļu maksātāju un nodokļu administrācijas tiesības, pienākumus un atbildību.

Apstrīdētajā normā noteiktais ierobežojums veicina iedzīvotāju ienākuma nodokļa savlaicīgu iekasēšanu un novērš izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, tādējādi likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti šā leģitīmā mērķa sasniegšanai.

19.2. Atgādinot valsts varas dalīšanas principu, Saeima norāda, ka nav pieļaujama tāda situācija, ka faktiski tiesa veiktu nodokļu revīziju (auditu) – izskatītu lietu pēc būtības, ņemot vērā tiesā iesniegtos pierādījumus. Tāpēc apstrīdētajā normā noteiktā laika ierobežojuma mērķis esot neapgrūtināt tiesu ar tai neraksturīgu funkciju veikšanu.

Apstrīdētā norma neliedz tiesai pieņemt attaisnojuma dokumentus (pierādījumus), kurus maksātājs iesniedzis pēc VID noteiktā termiņa (*sk. šā sprieduma 10.punktu*). Taču tiesa nevar vērtēt lietu pēc būtības, jo administratīvo tiesu kompetences robežas nosaka no Satversmes 1.panta izrietošais valsts varas dalīšanas princips. Tas liedz administratīvajai tiesai pieņemt lēmumus, kas ir izpildvaras kompetencē, un vērtēt lietu pēc būtības. Līdz ar to tiesu varas kontroles robežas noteic Satversmes 1.pants, nevis apstrīdētā norma.

Valsts pārvaldes darbības kontrole notiek divās stadijās – augstākā iestādē un tiesā (*sk. šā sprieduma 11.punktu*). Efektīva kontrole un nodokļu maksātāja tiesību aizsardzība ir jānodrošina abās stadijās. Apstrīdēšanas stadijā tiek izpildīti divi uzdevumi – persona īsteno savas tiesības, ja uzskata, ka tai nav izdevies tās īstenot sākotnējā iestādē, savukārt valsts pārvalde izmanto iespēju paškontroles ceļā labot savu kļūdu. Tiesas stadijas uzdevums ir dot personai iespēju īstenot savas tiesības, ja valsts iestādē, personasprāt, tas nav bijis iespējams [*sk.: Levits E. Ģenerālklauzulas un iestādes (tiesas) rīcības brīvība. Funkcijas likumā, piemērošana konkrētā gadījumā, kontrole augstākā iestādē un tiesā. // Likums un Tiesības, 2003, Nr.7, 203.lpp.*]. Nodrošinot efektīvu apstrīdēšanas procedūru – proti, ļaujot personai pilnvērtīgi un efektīvi īstenot savas tiesības valsts pārvaldē, – ir iespējams panākt, ka lieta nemaz nenonāk tiesā.

Administratīvā procesa uzlabošanas iespējas ir norādītas arī valsts sekretāru sanāksmē 2007.gada 8.martā izsludinātajā

Administratīvā procesa iestādē un tiesā efektīvizēšanas koncepcijā. Viens no risināmajiem uzdevumiem ir efektīvizēt administratīvo procesu iestādē, proti, valstij, pārvaldes ietvaros īstenojot savu publisko varu, ir pienākums nodrošināt tikpat efektīvu šīs publiskās varas izpausmju kontroles mehānismu.

19.3. APL 14.¹ pants prasa, lai iestāde, pieņemot lēmumus, ievērotu objektivitāti un dotu procesa dalībniekiem pienācīgu iespēju izteikt savu viedokli un iesniegt pierādījumus. Administratīvajā procesā iestādē APL piemērojams tikai tiktāl, ciktāl citu likumu speciālajās tiesību normās nav noteikta citāda kārtība. Likuma "Par nodokļiem un nodevām" 38.pants pieļauj, ka nodokļu maksātājam ir iespēja nodrošināt pierādījumus par nodokļu maksājumu lielumu, ja viņš nepiekrīt nodokļu administrācijas aprēķinātajam nodokļu maksājumu lielumam. Senāts norāda, ka šī norma tikai vispārīgi noteic, ka nodokļu maksātājam ir pienākums nodrošināt pierādījumus par maksājamā nodokļa apmēru, savukārt apstrīdētā norma noteic kārtību, kā arī termiņu, kādā pierādījumi iesniedzami (*sk. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 7.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-38 11.2.punktu*). Tomēr nevar pilnībā piekrist Senāta norādītajam, ka likuma "Par nodokļiem un nodevām" 38.pants noteic pienākumu nodrošināt pierādījumus. Šajā normā ir nepārprotama norāde uz laika posmu, kādā šie pierādījumi iesniedzami, proti, pēc tam, kad nodokļu administrācija aprēķinājusi nodokļu maksājumu lielumu. Nodokļu maksātāja pienākumu sadarboties ar nodokļu administrācijas amatpersonām paredz šā paša likuma 32.² pants, kā arī 15.pants, kurā uzskaitīti citi nodokļu maksātāja pienākumi.

Savukārt, ņemot vērā APL 51.pantā noteikto, proti, ka iestāde administratīvo lietu izskata atbilstoši savai kompetencei, kas tai piešķirta ar normatīvo aktu, jāsecina, ka apstrīdētā norma liedz pieņemt pierādījumus pēc noteiktā termiņa. Šī norma ir vienādi interpretējama gan attiecībā uz nodokļu administrācijas iestādi – lēmuma par maksājamo iedzīvotāju ienākuma nodokli un soda naudu pieņemēju, gan arī uz augstāku iestādi administratīvā akta apstrīdēšanas gadījumā.

Tiesību aizsardzības mehānismu nevar uzskatīt par efektīvu, ja apstrīdēšanas stadijas neefektivitātes dēļ zūd jēga apstrīdēt augstākā iestādē attiecīgo lēmumu saistībā ar vēlāk iesniegtajiem pierādījumiem. Turklāt apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums drīzāk rada pretēju rezultātu – jautājumi, kas varētu tikt atrisināti jau apstrīdēšanas stadijā, nonāk tiesā. Ja iestāde pieņemtu izvērtēšanai arī vēlāk iesniegtos pierādījumus, tad vairumā gadījumu lieta, iespējams, nemaz nenonāktu tiesā un tādējādi tiktu atslogots administratīvo tiesu darbs.

Apstrīdētajā normā ietvertais ierobežojums nav piemērots Saeimas norādītā mērķa – atvieglot tiesu darbību un ierobežot iespēju, ka faktiski tiesai būtu jāveic nodokļu revīzija (audits), – sasniegšanai.

Tādējādi likumdevēja izraudzītie līdzekļi nav piemēroti šā leģitīmā mērķa sasniegšanai.

20. Tiesai jāizvērtē, vai ierobežojums ir nepieciešams, proti, vai leģitīmo mērķi – iedzīvotāju ienākuma nodokļa savlaicīgu iekasēšanu un nodokļu nemaksāšanas novēršanu – nevar sasniegt ar tikpat iedarbīgiem, bet personas tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

20.1. Likumdevēja rīcības brīvība nodokļu kontroles noteikšanā nav neierobežota. Rīcības brīvība izmantojama tikai tiktāl, lai nodrošinātu nodokļu maksātāja pienākumu izpildīšanu, proti, likumdevējs nedrīkst radīt priekšnoteikumus nodokļu maksātāja konstitucionālo tiesību aizskaršanai. Likumdevēja darbībā nav no konstitucionālās kontroles brīvu zonu. Demokrātiskas un tiesiskas valsts likumu galvenais mērķis ir taisnīguma nodrošināšana. Tam ir pakārtoti citi mērķi, šajā gadījumā – efektīva nodokļu administrēšana, kuras nodrošināšanai nav pieļaujama netaisnīgu likumu pieņemšana. Par taisnīgu nevar tikt uzskatīts tāds likums, kas nesamērīgi ierobežo personas pamattiesības.

Tādējādi likumdevēja rīcības brīvība nodokļu jautājumos nav un nevar būt neierobežota.

20.2. Nodokļu administrācijas institūcijām ir saistoši normatīvie akti, kas nosaka to kontroles pilnvaru robežas. Turklāt ne tikai pilnvaru pārsniegšana, bet arī to izmantošana formāli likumīgā veidā, tomēr pretēji kontroles nolūkiem un personu tiesību vai sabiedrības interešu aizsardzības mērķiem, nav savienojama ar tiesiskas valsts principiem. Iestādei, tāpat kā tiesai, ne vien jādarbojas normatīvajos aktos noteikto pilnvaru ietvaros, bet arī savas pilnvaras jāizmanto vienīgi atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim.

Apstrīdētajā normā ietvertā ierobežojuma mērķis ir nodrošināt visu dokumentu savlaicīgu iesniegšanu, bet objektīva un taisnīga lēmuma pieņemšanai ir nepieciešama iespējami pilnīgāka informācija. Satversmes tiesa piekrīt pieteikuma iesniedzējiem, kas norāda, ka ir iespējams, kritiski izvērtējot pēc VID noteiktā termiņa iesniegto pierādījumu ticamību, lemt par to pieļaujamību, noskaidrot iemeslu, kādēļ tie iesniegti ar novēlošanos, izvērtēt to pamatojumu. Taisnīguma princips nozīmē, ka iestādei un tiesai, pieņemot lēmumu, jāorientējas uz to, lai nonāktu pie taisnīga rezultāta, ievērojot iesaistīto personu tiesības un tiesiskās intereses. Paredzot pierādījumu pieļaujamības vērtēšanu jau iestādē, tiktu izmantots likumīgs līdzeklis

– iestādes rīcības brīvība, lai panāktu augstāku taisnīguma līmeni katrā individuālā gadījumā.

20.3. Pirms nodokļu audita pabeigšanas tiek uzklašīts nodokļu maksātāja viedoklis, iebildes un argumenti attiecībā uz nodokļu audita konstatētajiem pārkāpumiem. Ja nepieciešams, auditors dod nodokļu maksātājam termiņu papildu argumentu un viedokļa sagatavošanai. Kā tas norādīts VID sniegtajā informācijā, "amatpersona izvērtē nodokļu maksātāja izteiktos iebildumus, argumentus, tajā skaitā papildus iesniegtos dokumentus, un atbilstoši koriģē nodokļu audita pārskatu vai noraida nodokļu maksātāja iebildes, norādot savus pretargumentus" (*lietas materiālu 1.sējuma 83.lpp.*). Arī VID metodiskajā materiālā "Par fizisko personu audita procesu" 3.4.punktā ir norādīts, ka iestāde, pieņemot lēmumus, ievēro objektivitāti un dod procesa dalībniekiem pienācīgu iespēju izteikt savu viedokli un iesniegt pierādījumus, "līdz ar to audita gaitā, vērtējot papildu deklarācijā norādīto uzkrājumu atbilstību, visos gadījumos jāpievērš uzmanība un jāvērtē arī maksātāja papildus iesniegtie pierādījumi [...]" (*lietas materiālu 1.sējuma 95.lpp.*). Kā tas izriet no VID sniegtā skaidrojuma un minētajiem metodiskajiem materiāliem, praksē ir bijuši atsevišķi gadījumi, kad nodokļu administrācijas iestādes, neraugoties uz apstrīdēto normu, vēlāk iesniegtos pierādījumus tomēr pieņēmušas. Tādējādi tiek pieļauta nevienlīdzīga attieksme pret nodokļu maksātājiem, jo tiesības iesniegt pierādījumus pēc noteiktā termiņa nav paredzētas visiem nodokļu maksātājiem.

20.4. Satversmes tiesa uzskata, ka pastāv arī citi, saudzējošāki līdzekļi minēto leģitīmo mērķu sasniegšanai. Piemēram, nav liegta iespēja noteikt sodu par atkārtotas nodokļu revīzijas (audita) veikšanu savlaicīgi neiesniegtās informācijas dēļ vai arī šā paša iemesla dēļ prasīt atkārtotā audita izdevumu segšanu. Ja normatīvajos aktos ietvertās normas skaidri noteic, kādi dokumenti un kāda informācija ir obligāti iesniedzama, tad ir arī iespēja noteikt sodu par pieprasīto dokumentu neiesniegšanu noteiktajā termiņā.

Likumdevējs, pieņemot apstrīdēto normu, nav nodrošinājis pēc iespējas saudzējošāku ierobežojuma piemērošanu. Proti, likumdevējs nav paredzējis iespēju izvērtēt vēlāk iesniegto pierādījumu pieļaujamību. Tiesiskā valstī ir iespējams izstrādāt vairāk pārdomātu mehānismu, lai, iekasējot nodokļus, vienlaikus ar sabiedrības interesēm iespēju robežās ņemtu vērā arī katras konkrētās pārbaudāmās personas intereses. Nodokļu administrācijas atvieglošana (atteikšanās no audita rezultātu pārskatīšanas pēc papildu dokumentu saņemšanas) nav samērojama ar indivīda tiesību ierobežojumu, proti, apstrīdamas nodokļu summas un soda naudas noteikšanu viņam.

Tādējādi ir iespējams noteikt saudzējošākus līdzekļus, lai mazāk ierobežotu personas tiesības uz taisnīgu tiesu un vienlaikus nodrošinātu efektīvu nodokļu administrēšanu un tiesu institūciju darbību.

21. Apstrīdētā norma ierobežo personas tiesības uz taisnīgu tiesu, šis ierobežojums ir noteikts ar likumu, un tam ir leģitīms mērķis. Likumdevēja izraudzītais līdzeklis ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai – nodokļu efektīvas administrēšanas nodrošināšanai. Taču likumdevējam bija iespēja paredzēt arī saudzējošākus līdzekļus šā leģitīmā mērķa sasniegšanai. Līdz ar to labums, ko iegūst sabiedrība, nav lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu. Spēkā esošais normatīvais regulējums nenodrošina Satversmes 92.pantā garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu.

Līdz ar to likumdevēja noteiktie ierobežojumi nav samērīgi, jo apstrīdētā norma neļauj pilnībā īstenot tiesības uz taisnīgu tiesu.

22. Nosakot brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku, Satversmes tiesa ņem vērā to, ka likumdevējam ir nepieciešams laiks normatīvā regulējuma pilnveidošanai, jo apstrīdētā norma nodrošināja leģitīmā mērķa sasniegšanu, proti, nodokļu efektīvu administrēšanu. Ja apstrīdētā norma tiek atzīta par spēku zaudējušu, pirms likumdevējs ir pieņēmis saudzējošāku regulējumu, konkrētā leģitīmā mērķa sasniegšana var tikt apdraudēta. Tas nozīmē, ka vairs nebūtu disciplinējošā regulējuma un katrs nodokļu maksātājs varētu atļauties iesniegt attaisnojoamus dokumentus (pierādījumus) jebkurā brīdī. Šāds stāvoklis, kāds izveidots, ja vispār nebūtu nekāda regulējuma attiecīgajā jautājumā, Satversmei neatbilstu vēl vairāk kā pašreizējais. Satversmes tiesa vairākkārt secinājusi (*sk. Satversmes tiesas 2002.gada 22.oktobra sprieduma lietā Nr.2002-04-0306 secinājumu daļas 3.punktu*): šādā situācijā ir pieļaujams, ka Satversmei neatbilstošā norma vēl zināmu laiku paliek spēkā, lai likumdevējam būtu iespēja rast tādu situācijas risinājumu, kurā tiek ievērotas gan sabiedrības, gan atsevišķu nodokļu maksātāju intereses.

Vienlaikus Satversmes tiesa ņem vērā, ka administratīvajām tiesām katrā konkrētā gadījumā ir iespēja izspriest lietu, piemērojot Satversmes normas tieši. Savukārt, lai nodokļu administrācijas lēmumi neradītu personām Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu, kamēr apstrīdētā norma vēl ir spēkā, apstrīdētā norma šajā laika posmā ir jāpiemēro, ievērojot citastarp arī šajā Satversmes tiesas spriedumā norādīto.

Nolēmumu daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30.–32.pantu, Satversmes tiesa

nosprīda:

1. Atzīt likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otro teikumu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam un spēkā neesošu no 2007.gada 1.oktobra.

2. Attiecībā uz administratīvajām lietām, kas ierosinātas līdz šā Satversmes tiesas sprieduma publicēšanas dienai, atzīt likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otro teikumu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam un spēkā neesošu no sprieduma spēkā stāšanās dienas.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums stājas spēkā tā publicēšanas dienā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

G.Kūtris

Tiesas interpretēto jēdzienu rādītājs

lpp.

A, Ā

Administratīvais akts	131, 133, 377–379, 480, 484, 485, 538, 541–543, 545, 546, 548, 550–554, 562, 590, 592–597, 599, 601, 612–615, 699
- ar divējādu iedarbību (dubultu ietekmi)	175, 189, 192, 347, 356, 697, 701
- ar ilgstošu iedarbību	69, 74, 245, 250
<i>tā atcelšana</i>	245, 250
- konstatējošs	412, 414, 418, 419, 548, 554
- labvēlīgāks	327, 331, 334, 335
- obligātais	252, 259, 260, 369, 380, 381
<i>pienākums to izdot</i>	252, 259–261
- pienākumu uzlikošs	412, 414, 418
- tā darbības apturēšana	3–6, 63, 66–68
<i>apturēšanas pamatojums</i>	3–6
- tā izpildes apturēšana	4, 5, 63, 67, 68
- tā pamatojums	10–12, 347, 349, 350, 354, 355, 357
<i>pamatojuma princips</i>	146, 150
<i>tā nepilnības</i>	146, 150
<i>tā trūkums (neesamība)</i>	146, 148, 150, 151
<i>lietderības apsvērumu atspoguļošana</i>	14, 137, 142
- tā pazīmes	97, 98, 100, 127, 131, 134, 433, 439, 440, 553, 554, 592–594, 597, 601, 610
<i>attiecībā uz individuāli noteiktu personu</i>	603, 668, 673
<i>galīgā noregulējuma raksturs</i>	92, 94, 97, 100, 127–129, 131–134, 174, 189, 530, 535, 536, 626, 628, 630, 631, 681–683, 686
<i>publisko tiesību (valsts pārvaldes) joma</i>	439, 440, 512, 519–520, 597, 599, 601–603, 610, 614
<i>tiesiskās sekas</i>	174, 189, 412, 418, 439, 440, 530, 535, 536, 626–628, 630, 631
<i>uz āru vērst</i>	617, 618, 620
- tā saturs (sastāvdaļas)	7, 10–12, 23, 30
- tā spēkā esamība	69, 74
- vispārīgais	703, 705, 708
Administratīvais pārkāpums	464, 467, 470–472
- pret pārvaldes kārtību	471, 487, 490, 492, 493
Administratīvais process	
- dalībnieki	752–756
<i>atkārtota neierašanās uz tiesas sēdi</i>	752–756
<i>pārstāvis</i> – sk. Pārstāvība: pārstāvis	

	<i>lpp.</i>
<i>pieteicējs</i> – sk. Pieteicējs	
<i>tiesības</i>	298–300, 302
<i>trešā persona</i> – sk. Trešā persona	
<i>viņu argumentu izvērtēšana</i>	272, 278–280
<i>viņu līdztiesība</i>	298, 299
- objektīvās izmeklēšanas princips	167, 171–173, 242, 243, 338, 342–344
- pagaidu noregulējuma institūts	227, 231, 232, 234, 235
- tā uzsākšana no jauna	
<i>uz personas iesnieguma pamata</i>	317, 320, 323, 325
Adrese	
- tās piešķiršana (maiņa)	640, 642, 644, 645
Aizbildnība	
- aizbildnības institūts	653, 657
- aizbildnis	653, 655, 657–659
Amatpersona	
- amatu savienošanas ierobežojums	412–414, 416–418
Analoģija – sk. Tiesību norma:to piemērošana	
Ārvalstnieks (ārzemnieks)	
- aizliegums ieceļot valstī (Latvijā)	7, 11, 12, 14, 15
Atlīdzība	
- pieteicēja pārstāvim	359, 361–363, 365–368
Audits (nodokļu)	127–129, 131–134
- lēmums par tā uzsākšanu	127–129, 131–134
Augstskola	
- students	538, 541–543, 546
- studiju prakse	538, 542–544, 546
B	
Birža (fondu birža)	688, 690–696
- sk. arī Finanšu instrumentu tirgus	
Būtiska ietekme	
- būvniecībā – sk. Būvniecība	
Būvniecība	
- būvatļauja	174–176, 189–192, 194, 196, 198, 626, 628, 630, 631, 681–683, 686, 687, 697, 699, 701
<i>tiesības to pārsūdzēt</i>	175, 189, 190, 192–194, 197
- būvdarbi	626, 628, 630, 631
- būve	
<i>tās nojaukšana</i>	626, 628–631
- būvprojekts	
<i>tā akcepts</i>	530, 535, 536, 682, 683, 686, 687

	<i>lpp.</i>
- tās būtiska ietekme	176, 181, 182, 192, 194, 196, 197
<i>būtiskums</i>	175, 176, 193, 196, 197
- tās sabiedriskā apspriešana	176, 181, 182, 194–198
- trešā persona būvniecības procesā	176
C	
Cena	
- nesamērīga	272, 277
- netaisnīga	272, 275, 277–279
Cilvēktiesības (pamattiesības)	
- ieslodzīto personu	564–566, 568–570, 622, 623, 625
<i>uz pastaigu</i>	564–566, 568, 570
- to ierobežojums	
<i>būtisks</i>	564, 566, 568–570, 622–625
- to ievērošanas pienākums	22, 23, 27–29
- uz īpašumu	174, 175, 191–194
<i>uz tā netraucētu lietošanu</i>	175, 192, 193
- uz laulības aizsardzību	262, 269, 270
- uz privāto un ģimenes dzīvi	7, 15, 22, 23, 29, 30, 252, 259, 260
- uz taisnīgu tiesu	102, 110, 668–671, 673
- uz vides aizsardzību	174–176, 182, 190–193, 196, 197
- vērsties tiesā	20, 21
- zināt savas tiesības	22, 28
- sk. arī Pamatbrīvības	
D	
Darījums	
- darījumu "ķēde"	83, 86, 89
- ļaunprātīga rīcība darījumos	83, 88, 90, 91
Deklarācija (ienākumu)	
- papildu deklarācijas pieprasījums	92, 94, 97–100
Demokrātija	31, 32, 40, 41, 43, 45
Demokrātiska valsts (republika)	31, 32, 40–43, 56, 57
Deputāts	
- Eiropas Parlamenta deputāta statuss	384, 387, 392–394
Detālpārņemšana – sk. Teritorijas pārņemšana	
Dokuments	
- tā nosūtīšana	722–727
Dzīvesvieta	
- tās deklarēšana	200–206
<i>sniedzot nepatiesas ziņas</i>	200, 201, 204, 205

E**Eiropas Savienība (Eiropas Kopiena)**

- tiesību piemērošana 281, 284, 285, 290, 291, 295, 296, 298, 303, 304

Ekonomiskā vērtība (pakalpojuma) 272, 276–278

F

Faktiskā rīcība 216, 224, 225, 564–566, 568, 571, 573, 578, 579

- pazīmes 573, 578, 579, 622–625

attiecībā uz individuāli noteikti personu 603, 606

faktiskās sekas 617, 620, 621

galīgā noregulējuma raksturs 571, 579

publisko tiesību (valsts pārvaldes) joma ... 603, 610, 614, 615, 668, 673

Finanšu instrumentu tirgus 688, 690, 692–695

- tā organizētājs – sk. Birža

G

Gājiens – sk. Pamatbrīvības

I**Iepirkums**

- valsts vai pašvaldības vajadzībām 660, 665, 666

Iestāde 548, 551, 553, 554, 557, 559, 561, 562

- faktiskā rīcība – sk. Faktiskā rīcība

- lēmums – sk. Lēmums:iestādes

- padotība

funkcionālā 660, 662, 666, 688, 690–692, 696

Informācija

- administratīvā akta izdošanai nepieciešamās informācijas

iegūšana 128, 132–134

- informācijas atklātības princips 207, 213

- tās nesniegšana 453, 456, 457, 461–463

- tās pieejamība 207, 209, 213, 214

vēlēšanu norisē 33, 34, 44, 49–51, 54, 55

- tās pieprasījums 207, 209, 210, 212–215

Intereses

- tiesiskās 668, 669, 671–672, 675, 677–679, 697, 699–702

- interešu konflikts (valsts amatpersonu darbībā) 412–414, 416–418

Invaliditāte

- tās noteikšana 346, 347, 349, 353–357, 369, 373, 377, 378, 380, 381

Izloze (administratīvajā procesā) 216, 220, 221, 224, 225

J

Juridiskie pakalpojumi – sk. Pakalpojumi:juridiskie

Jurisdikcija

- Latvijas Republikas 22, 27, 28

K

Kaimiņš 175, 193

- kaimiņa tiesības 175, 176, 190, 191, 193, 194, 197

Kaitējums

- valsts pārvaldei 412–414, 416–419

Kasācijas sūdzība – sk. Sūdzība:kasācijas

Komersants

- individuālais 729–731, 733–735

Konkurence

- aizliegtas vienošanās 281–285, 292, 294, 296–298

- Konkurences padome

lēmuma tiesiskuma vērtēšana 275, 277, 279

- noteikumu pārkāpums 305, 310, 312–316

- to ierobežojošs līgums 282, 283, 285, 292, 294, 295, 297, 298, 301, 303

L**Laulība**

- faktiska laulāto kopdzīve 262, 264, 265, 267, 269, 270

- fiktīva (laulības fiktivitāte) 262, 268, 269

- tiesības uz tās aizsardzību 262, 269, 270

Lēmums

- iekšējs 538, 541, 542, 545, 590–592, 594–596, 617–621

- iestādes

augstākas iestādes 152, 154, 156, 157, 159, 164, 165

- par atļauju būves nojaukšanai 626, 628–631

- politisks 548, 550–552, 554, 555

- privāto tiesību jomā 559, 560, 562

- starplēmums 92, 94, 95, 97, 100, 127, 129, 132–134, 174,

189, 530, 535, 536, 626, 631, 682, 683, 686, 687

- tiesas lēmums

pilns 717–720

saīsināts 717, 719, 720

tā būtība 504, 510

tā pārsūdzēšana 717–720

- tiesneša – sk. Tiesnesis

	<i>lpp.</i>
Līgums	
- īres līgums	597, 599, 602
- publisko tiesību līgums	581, 584, 587, 588
<i>tā pazīmes</i>	581, 587
- tā nosacījumi (noteikumi)	
<i>apspriesti</i>	398, 399, 402, 410, 411
<i>netaisnīgi</i>	398, 399, 401, 402, 406, 408–411
Likumdošana	
- likumdošanas vara	603, 606
- valsts darbība likumdošanas jomā	603, 606
Likums	
- "likuma robs"	327, 328, 335, 359, 361, 367, 384, 387, 395, 396, 719, 729, 735
M	
Maksātnespēja	
- maksātnespējīga uzņēmuma aktīvi (manta)	227, 231–235
- sanācijas plāns	648, 649, 651
<i>tā adresāts</i>	647, 648, 651
Medikamenti	
- to lietošanas nolūks	474, 477–479
Ministru kabinets	
- funkcija	
<i>konstitucionāla</i>	548, 554
<i>valsts pārvaldes</i>	548, 553, 554
N	
Nacionālā radio un televīzijas padome	
- kompetence	710, 714, 715
Nepilsonis	
- statuss	241, 242
<i>tā atņemšana (zaudēšana)</i>	237, 239, 241–243, 245, 247, 250
Nodokļi	
- apmērs	
<i>tā precizēšana</i>	64, 67
- audits – sk. Audits	
- nodokļu maksātājs	
<i>viņa negodprātība</i>	77, 79, 81, 82
- nodokļu parādnieks	
<i>statuss</i>	63, 64, 67, 68
- nodokļu parāds	
<i>labprātīgs maksājums tā nomaksai</i>	227, 231, 233
<i>tā bezstrīda piedziņa</i>	152, 154, 156, 167, 169, 171–173
<i>tā nodrošinājums</i>	227, 234, 235

	<i>lpp.</i>
- pievienotās vērtības nodoklis	
<i>tā maksātāja tiesības</i>	83, 88–90
- priekšnodoklis	
<i>Eiropas Kopienų tiesas atziņas</i>	83, 89–91
<i>tā atskaitīšana</i>	83, 86–91
- taksācijas periods	136–138, 141, 143, 144
Nolēmums – sk. Lēmums:tiesas, Spriedums	
Noma	
- zemes	512, 520
Normatīvie akti	
- ārējie	453, 456, 457, 461, 462
Notārs	
- atcelšana no amata	384, 386–388, 394–397
P	
Pabalsts	
- maternitātes un slimības	330
<i>tā aprēķināšana</i>	327, 328, 330, 331, 333–336
Padotība (iestāžu) – sk. Iestāde	
Pakalpojumi	
- juridiskie	359, 361, 362, 365–368
- kredītiestādes	398, 399, 401, 402, 407, 408, 411
- patērētājam	398, 401, 406, 407
Pamatbrīvības	
- pulcēšanās brīvība	495, 497, 499–502
<i>gājiens</i>	495, 498–501
<i>pikets</i>	495, 497–502
<i>pulcēšanās jēdziens</i>	495, 501
<i>sapulce</i>	495, 498, 499, 501
- uzskatu paušanas brīvība	495, 500–502
<i>tās ierobežojumi</i>	22, 28, 29
- vārda brīvība	495, 500–502
Parādnieks	
- nodokļu – sk. Nodokļi:nodokļu parādnieks	
Pārkāpums	
- administratīvais – sk. Administratīvais pārkāpums	
- procesuāls	
<i>būtisks</i>	146, 148, 150, 176, 182, 198
Pārstāvība	
- pārstāvis	207, 210, 212–215, 729–735
- sk. arī Pilnvarojums	

lpp.

Pašvaldība

- tās rīcība

<i>privāto tiesību jomā</i>	512–514, 521, 597, 602, 610, 612, 615
<i>publisko tiesību jomā</i>	612, 615
<i>teritoriālo plānojumu izstrādē</i>	590–592, 595, 596

Patērētājs

- tiesības

<i>to aizsardzības regulējumam</i>	
<i>pakļauts darījums</i>	398, 399, 401, 402, 406–408
<i>to aizskārums</i>	420, 424, 427–429
- viņa griba	420, 427–429
- viņa izvēles brīvība	420, 427–429

Patvarība 464, 466, 467, 471, 472**Persona**

- ieslodzītā

<i>cilvēktiesības</i> – sk. Cilvēktiesības (pamattiesības):ieslodzīto personu	
<i>uzturs</i>	622, 623, 625
- īpaši pakļauta	538, 541, 542, 545, 546, 564–566, 568–570
- personas uzklaušanās pienākums	92, 97, 99
- students	538, 541–543, 546
- sk. arī Trešā persona	

Pierādījumi (administratīvajā procesā)

- to iesniegšana nodokļu summas apstrīdēšanai	102, 105, 106, 109–111
- to novērtēšana	338, 343, 344
- to vākšana	338, 342–344

Pieteicējs (administratīvajā procesā) 640, 642–645, 647, 648, 650, 651, 668–679, 681, 683–687, 710, 712, 713, 715

- administratīvā pārkāpuma lietā	503–510
- bērna tiesību un interešu aizsardzības lietās	653, 655–659
- prasījums	112, 116, 119, 124
<i>prasījuma robežas</i>	112, 116, 117, 119, 124
- publisko tiesību subjekta tiesības pār tādu būt	660, 662, 664–666
- viņa patiesā griba	112, 124

Pieteikums tiesai

- par administratīvā akta izdošanu	369, 381
<i>par labvēlīga administratīva akta izdošanu</i>	327, 331, 334, 335
<i>tā izskatīšana</i>	369, 372, 373, 378, 379, 381, 382
- priekšmets (saturs)	112, 116, 123, 124
<i>faktisko un tiesisko apstākļu "sabiezīnājums" (publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikumā)</i>	633, 638, 639
<i>publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikumā</i>	633, 637–639
<i>publiski tiesisko attiecību pastāvēšana</i>	633–635, 637–639
- tā atstāšana bez izskatīšanas	752, 754–756

Pikets – sk. Pamatbrīvības

lpp.

Pilnvarojums	207, 210, 213, 214, 729, 731, 733–735
- pilnvara	729–731, 733–735
- pilnvaru pārsniegšana	152, 154, 156, 157

Pilsonība

- uzņemšana pilsonībā naturalizācijas kārtībā	548, 550–555
- citas valsts pilsonis	237, 239, 241–243
- sk. arī Nepilsonis	

Pirmpirkuma tiesības (uz zemi) 430, 431, 433, 437–441**Policija**

- policista (policijas darbinieka) prasības	487, 489, 490, 492, 493
<i>nepakļaušanās tām</i>	487, 490, 492, 493

Politiskā organizācija (partija)

- politisko partiju reklamēšana	32–34, 46–55
- tās priekšvēlēšanu izdevumi	32, 33, 36, 45–51
- trešās personas līdzdalība partiju finansēšanā	32–34, 46–48, 50
- sk. arī Vēlēšanas	

Prasība

- tās nodrošināšana	77, 79, 81, 82

Prece

- līgumam neatbilstoša	420, 423, 424, 427–429
- tās izcelsme	83, 86, 88, 89

Prejudiciāls nolēmums

- tā nepieciešamība	281, 289–291, 299

Privātās tiesības – sk. Tiesības:privātās**Privatizācija**

- privatizācijas process	
<i>tā tiesiskā daba</i>	430, 437
<i>Privatizācijas aģentūras kompetence</i>	430, 431, 437–439, 441

Publiskās tiesības

- publisko tiesību joma	430, 433, 437, 439–441, 512–514, 519–521, 597, 601, 688, 690, 695
- to subjekts	
<i>tiesības būt par pieteicēju administratīvajā procesā</i>	660, 662, 664–666
- to uzdevums	512, 520, 597, 601

Pulcēšanās brīvība – sk. Pamatbrīvības**R****Reformatio in peius** aizliegums 159, 165**Revīzija**

- revidējamā vienība	58, 60–61

S**Sabiedriskā apspriešana**

- būvniecības – sk. Būvniecība

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija

- tās kompetence 453, 456, 457, 461–463

Sanācijas plāns – sk. Maksātspēja: sanācijas plāns**Sapulce – sk. Pamatbrīvības****Satversmes tiesa**

- tiesas pienākums vērsties tajā ar pieteikumu 16, 20

Sods

- administratīvais

tā izpildes apturēšana 480, 481, 484, 486*tā izpildes atlikšana* 481, 485

- soda nauda 102, 110, 111, 136, 137, 141, 142, 144, 159, 164, 165

tās mērķis 136, 139, 142–144*tās samazināšana* 136, 139, 141–145

- tā uzlikšana 69, 72, 75

Spriedums

- tā izpilde 749–751

- tā pamatotība 338, 344, 345

Sūdzība

- ar tiesas sprieduma izpildi saistīta 749–751

- kasācijas

tās atbilstība likuma prasībām 737, 739, 740**T****Teritorijas plānošana**

- teritorijas plānojums 590, 592, 593, 595

attīstības plāns (ģenerālplāns) 590, 591, 593, 595, 596*detālplānojums* 174, 180–182, 189, 190, 590, 592, 593, 595**Termiņš**

- pārsūdzības 717–721, 727

tā skaitījums 717, 719, 720

- procesuālais 727

attaisnojoši iemesli tā nokavējumam 742, 746–748*tā atjaunošana* 722, 725, 728, 742, 746–748*tā nokavējums* 722, 725, 728, 742, 743, 746–748**Tiesa**

- kompetence

administratīvās tiesas 16, 19, 21, 557, 560, 562, 603, 606, 608, 609, 668, 671–674*vēlēšanu rezultātu kontrolē* 31, 32, 40–43, 45, 46

- neatkarība 504, 511

- rīcības brīvība 675, 679

- vērsšanās Satversmes tiesā 16, 20

Tiesības

- bērna 653, 655, 657–659

- privātās (privāttiesības)

privāto tiesību joma 430, 441, 512, 514, 519–521, 557–562, 597, 599, 601, 602, 688, 690, 694

- publiskās – sk. Publiskās tiesības

- spriest tiesu 524, 528

- subjektīvās 503–505, 507–510, 571, 578–580, 633, 635,

638, 639, 647, 649, 651, 668–670, 672, 673,

675–679, 681, 683, 684, 697, 699–702, 710, 712, 715

tiesības pārsūdzēt būvatļauju 175, 189, 190, 192–194, 197

- sk. arī Cilvēktiesības (pamattiesības)

Tiesību norma

- speciālā 453, 461, 749, 751

- tās intertemporālā piemērojamība 16, 245, 250, 305, 313

- tās piemērošana

pēc analogijas 361, 367, 384, 387, 394–396, 719, 722, 725, 726, 730, 735

- tās pietiekama skaidrība 69, 75

- tās precizēšana 442, 451

- tās spēks laikā 245, 250, 305, 309–316

- tiesību normu kolīzija 22, 27

Tiesību principi (vispārējie)

- likuma atrunas princips 453, 456, 461, 462

- privātpersonas tiesību ievērošanas princips 737, 739, 740

- procesuālā taisnīguma princips 298–300

- samērīguma princips 136, 137, 142, 144

- tiesiskās valsts princips 317, 326

- tiesiskuma princips 16, 19, 524, 528, 603, 608

- varas dalīšanas princips 31, 41

- vienlīdzības princips 317, 571, 580

vienādi vai atšķirīgi apstākļi 317, 320, 325**Tiesību tālākveidošana** 327, 335, 336

- sk. arī Likums: "likuma robs"

Tiesiska valsts

- principi 41

virsprincipi 31, 43

sk. arī Tiesību principi (vispārējie)

/pp.

Tiesnesis

- viņa lēmums administratīvā pārkāpuma lietā 480–482, 484–486
 tā tiesiskā daba 480, 484

Tiesu izpildītājs

- viņa atstādināšana no amata 442, 444, 445, 448–451
- viņa rīcības kontrole 524–528

Tiesvedība

- lietas izskatīšanas atlikšana 298–301, 675, 679, 680
- lietas izspriešana pēc būtības 503, 504, 510, 511

Transportlīdzeklis

- tā vadīšana medikamentu iespaidā; sk. arī Medikamenti 474–479

Trešā persona 651

- būvniecības procesā 176
- līdzdalība partiju finansēšanā 32–34, 46–48, 50

U**Uzklausīšana** (personas) – sk. Persona:personas uzklaušīšanas pienākums**Uzturēšanās atļauja**

- atteikums to izsniegt 252, 254–260
- tās saņemšanas pamats 262, 263, 265, 267–271

V**Valsts**

- drošība
 tās apdraudējums 7, 11, 12, 14, 15
- sk. arī Demokrātiska valsts, Tiesiska valsts

Valsts kontrole

- tās lēmuma pārsūdzības tiesība 58, 60–61

Valsts pārvalde

- kaitējuma (zaudējumu) nodarīšana 412–414, 416–419
- pārvaldes kārtība
 Latvijas Administratīvo pārkāpumu
 kodeksa izpratnē 464, 466, 467, 470–472
- valsts pārvaldes joma 557, 560–563, 603, 608

Valsts vara

- likumdošanas vara – sk. Likumdošana
- leģitimitātes princips 31, 43

Vēlēšanas

- informācijas pieejamība vēlēšanu norisē 33, 34, 44, 49–51, 54, 55
- to tiesiskuma pārbaude 31–33, 41–43, 48, 57

/pp.

- vēlēšanu norises pārkāpums 33, 34, 43, 48, 49, 51, 52, 56, 57
- vēlēšanu rezultāti
 to ietekmēšana 33
- to kontrole* 31, 32, 40–43, 57
- to prettiesiskuma konstatēšanas (atcelšanas) pamats* 33, 48, 55
- tos ietekmējošs pārkāpums* 33, 48, 49, 51, 52
- vēlēšanu sistēmas (norises) principi
 aizklātu vēlēšanu princips 32, 43–45
- brīvu vēlēšanu princips* 32, 33, 43–45, 48, 49, 51, 52, 56
- vienlīdzīgu vēlēšanu princips* 32, 43–45, 52–56
- vispārīgu vēlēšanu princips* 32, 43, 44
- vēlēšanu politiskās gribas veidošanās 32–34, 44, 45, 48–52, 55
- Vide** 175, 181, 191
- tiesības uz vides aizsardzību 174–176, 182, 190–193, 196, 197

Z**Zeme**

- noma 512, 520
- pirkuma tiesības 430, 431, 433, 437–441
- tās piešķiršana lietošanā 216, 218–221, 223–225
- valstij piederošas atsavināšana 571, 573, 576, 577

Jēdzienu alfabētiskais rādītājs

lpp.

A, Ā

Administratīvais akts	94–96, 127, 129–134, 189, 377–379, 439, 440, 480, 482, 484, 485, 504, 509, 512, 514, 519–521, 530, 535, 536, 538, 541–543, 545, 546, 548, 550–554, 562, 566, 568, 573, 574, 590, 592–597, 599–601, 612–615, 617, 630, 631, 647, 650, 664, 682, 686, 699
- ar divējādu iedarbību (dubultu ietekmi)	175, 189, 192, 347, 356, 697, 701
- ar ilgstošu iedarbību	69, 74, 245, 250
<i>tā atcelšana</i>	245, 250
- brīvais	310, 369
<i>daļēji brīvais</i>	369
- forma	12, 26, 95, 331, 493
- galīgais (galīgs lēmums administratīvā procesa ietvaros)	94, 97, 99, 100, 104, 127–129, 131–134, 352, 377, 530, 535, 536, 542, 552, 553, 594, 612, 613, 626, 628, 629, 630, 631, 650, 681–683, 686,
- konstatējošs	412, 414, 418, 419, 548, 554
- labvēlīgs	260, 270, 319, 334, 347, 349, 356, 357, 371–374, 379, 576, 600, 686, 738
<i>labvēlīgāks</i>	240, 262, 268, 321, 322, 327, 331, 334, 335, 574
- neapstrīdams	168, 171, 223, 323, 483, 700
- nelabvēlīgs	14, 148, 164, 211, 347, 349, 352, 356, 453, 458, 459, 461, 462, 467, 469, 491, 600, 724
<i>tā izdošana no jauna</i>	78, 79
- obligātais	127, 252, 259, 260, 349, 369, 376, 380, 381, 415, 445, 584
<i>pienākums to izdot</i>	204, 252, 259–261, 380
- patstāvīgs	369, 378
- pienākumu uzlikošs	412, 414, 415, 418
- satura izvēles	310, 381
- tā adresāts	214, 507, 648, 651, 697, 699, 701, 703, 705, 708, 724
- tā apstrīdēšana (pārsūdzēšana)	
<i>izpildīta un spēku zaudējuša akta</i>	376, 379
<i>kā administratīvā procesa stadija</i>	172, 647, 650
<i>pienākums</i>	656
<i>sākotnējā akta</i>	373
<i>spēku zaudējuša akta</i>	378, 379
<i>tā sekas</i>	63, 65–68, 145, 164, 165, 172
<i>termiņš</i>	168, 170, 219, 631, 700, 701, 703, 705–708, 725
<i>tiesības</i>	19, 21, 24, 27, 40, 58, 60, 61, 94, 97, 100, 127, 132–134, 167, 171, 175, 188, 189, 192, 194, 209, 219, 221, 223, 349, 362, 376–379, 412, 418, 437, 440, 481, 482, 485, 486, 490, 503–511, 530, 536, 542, 548, 549, 553–555, 585, 590, 592, 595, 612, 613, 626, 628–631, 637, 640, 643, 644, 647, 648, 653, 656–658, 660, 662–664, 666, 681, 683, 686, 688, 690–692, 694, 697, 699–702, 706, 713, 714

lpp.

<i>zemākas iestādes izdotā akta</i>	152–154, 156, 157, 159
- tā atcelšana	30, 69, 145, 146, 149, 150, 188, 336, 374, 375, 379, 414, 749, 751
<i>labvēlīga akta</i>	686
<i>tā sekas</i>	4, 483
<i>termiņš tāda pieteikuma iesniegšanai</i>	704–707, 727
<i>zemākas iestādes izdotā akta</i>	152, 153, 157, 690, 695
- tā darbības apturēšana	3–6, 63, 66–68, 225, 480, 481, 483–485
<i>apturēšanas pamatojums</i>	3–6
<i>apturēta akta izpilde</i>	222
- tā grozīšana	
<i>daļā par soda mēru</i>	165
<i>tiesas tiesības</i>	145, 375, 376
<i>uz labvēlīgāku aktu</i>	327, 334
- tā izdošana	
<i>ricības brīvība</i>	212, 373, 375, 380, 381, 414, 552
<i>pēc tiesas nolēmuma</i>	369, 373, 375, 381
<i>tāda paša satura vairākkārtējas izdošanas nepieļaušana</i>	382
<i>tādu tiesību deleģēšana privātpersonai</i>	689, 691, 695, 696
<i>tiesības</i>	392, 394, 540, 541, 551, 553
- tā izpildes apturēšana	4, 5, 63, 66–68
- tā pamatojums	7, 8, 10–12, 82, 123, 243, 302, 303, 347, 349, 350, 354, 355, 357, 373, 375, 400, 470
<i>lietderības apsvērumu atspoguļošana</i>	8, 9, 14, 24, 25, 27, 42, 79, 82, 137, 142, 212, 252, 259, 260, 310–312, 349, 381, 414, 445, 447, 514, 519, 521, 534, 545, 594, 613, 672
<i>pamatojuma princips</i>	82, 146, 148, 150, 347, 359, 677, 680
<i>tā izvērtēšana</i>	14, 23, 30, 146, 148–150, 167, 171, 172, 514, 350, 352, 514
<i>tā trūkums (neesamība)</i>	66, 146, 148–151
<i>tā nepilnības</i>	146, 150, 347, 350, 514
- tā pazīmes	69, 74, 97, 98, 100, 127, 130, 131, 134, 174, 433, 439, 440, 512, 519–521, 530, 535, 552–554, 562, 573, 584, 592–594, 597, 601, 610, 617, 630
<i>attiecībā uz individuāli noteiktu personu</i>	69, 74, 130, 131, 439, 519, 601, 603, 614, 630, 668, 673
<i>galīgā noregulējuma raksturs</i>	92, 94, 97, 100, 127–129, 131–134, 174, 189, 530, 535, 536, 571, 626, 628–631, 681–683, 686
<i>publisko tiesību (valsts pārvaldes) joma</i>	69, 74, 131, 439, 440, 512, 519–521, 574, 592, 594, 597, 599–603, 610, 614, 620, 630
<i>tiesiskās sekas</i>	127, 131, 134, 174, 189, 412, 418, 439, 440, 519, 530, 535, 536, 626–628, 630, 631
<i>uz āru vērsts</i>	69, 74, 131, 439, 519, 592, 594, 601, 614, 617, 618, 620, 630
- tā paziņošana	219, 223, 332, 333, 336, 374, 377, 629, 701, 703, 705–708
- tā piespiedu izpilde	167, 171, 172
<i>tās nepieļaušana (apturēšana)</i>	65, 67

	<i>lpp.</i>
- tā saturs (sastāvdaļas)	7, 8, 10–12, 23, 30, 79, 134, 174, 189, 354, 355, 493, 530, 535
<i>tā noteikšana ar tiesas nolēmumu</i>	369, 381
- tā spēkā esamība	66, 69, 74, 154, 297, 323, 378
<i>spēkā stāšanās kārtība</i>	377, 708, 727
- tā tiesiskuma izvērtēšana	
<i>augstākā iestādē</i>	152, 154–157
<i>spēku zaudējuša akta</i>	379
<i>tās robežas</i>	137, 143, 260
<i>tiesas pienākums</i>	42, 104, 109, 123, 137, 143, 146, 148–151, 154, 155, 171, 189, 242, 243, 258, 260, 289, 303, 338, 352, 355, 373, 375, 381, 519, 527, 534, 545, 586, 594, 613, 672, 752
- tiesiskās attiecības nodibinošs	100
- vispārīgais	703, 705, 708

Administratīvais pārkāpums

- administratīvo pārkāpumu protokols	417, 455, 465, 469, 475, 488, 490–494, 496,
<i>protokols-paziņojums</i>	505, 507
<i>tā tiesiskums</i>	417, 490, 491, 493, 494
- veidi	
<i>informācijas nesniegšana</i>	453–463
<i>korupcijas novēršanas jomā</i>	412–419
<i>nepakļaušanās policijas darbiniekam</i>	487–494
<i>patvarība</i>	464–473
<i>pret pārvaldes kārtību</i>	92, 93, 96, 97, 99, 100, 464–473
<i>pulcēšanās brīvības realizācijai noteiktās kārtības neievērošana</i>	495–502
<i>raidorganizāciju darbības noteikumu pārkāpums</i>	710–716
<i>transportlīdzekļa novietošana neatļautās vietās</i>	503–511
<i>transportlīdzekļa vadīšana apreibinošu vielu ietekmē</i>	474–479
<i>valsts amatpersonai noteikto ierobežojumu pārkāpšana</i>	412–418

Administratīvais process

- dalībnieki	503, 506, 508, 586, 664
<i>adresāts</i>	214, 503, 507, 515, 648, 651, 697, 699, 701, 703, 705, 708, 724
<i>atbildētājs</i>	586, 666
<i>iesniedzējs</i>	210, 664, 724
<i>pārstāvis</i> – sk. Pārstāvība:pārstāvis	
<i>pieteicējs</i> – sk. Pieteicējs	
<i>trešā persona</i> – sk. Trešā persona	
<i>viņu argumentu izvērtēšana</i>	272, 278–280, 304, 336, 337, 355
<i>viņu līdztiesība</i>	286, 298, 299
<i>viņu lūgums tiesai vērsties Satversmes tiesā</i>	16, 20
<i>viņu neierašanās uz tiesas sēdi</i>	88, 149, 170, 203, 299, 322, 470, 498, 507, 608, 613, 624, 650, 675, 679, 680, 684, 706, 743, 745, 752–756
<i>viņu pienākumi</i>	43, 221, 411, 735

	<i>lpp.</i>
<i>viņu tiesības</i>	127, 132, 298–300, 302, 351, 481, 485, 486, 503, 588, 608, 668, 674, 705, 717, 719, 742, 746, 747, 750, 754
- pagaidu noregulējums	6, 227–235, 558
- principi	18, 31, 42, 190, 415, 462, 576, 640, 643, 700, 732, 745, 756
<i>objektīvās izmeklēšanas princips</i>	42, 167, 171–173, 205, 212, 242, 243, 338, 342–344, 366, 575, 754
<i>personas uzklaušanās princips</i>	92, 97, 99, 190, 209, 272, 279, 299, 467, 545
<i>procesuālās ekonomijas princips</i>	76, 302, 605
<i>reformatio in peius aizlieguma princips</i>	159
<i>pušu līdztiesības princips</i>	286, 298
sk. arī Tiesību principi (vispārējie)	
- tā būtība	560, 603, 606, 664, 668, 673, 737, 739
<i>tiesā</i>	42, 270, 519, 527, 534, 545, 594, 613, 672
- tā uzsākšana	
<i>iestādē</i>	107, 108, 127–130, 132–134, 209, 210, 343, 371, 630
<i>no jauna</i>	168, 241, 317–326, 574

Adrese	640, 645
- adresācijas noteikumi	640–645
- adresācijas objekts	640, 642–645
- juridiskā	85, 213, 722–727, 754
- korespondences saņemšanai uzrādītā	201, 722–727, 743, 754
- privātpersonas	
<i>deklarētā</i>	254, 256, 257, 264, 332, 722–727, 743
<i>pieraksta</i>	201, 205
sk. arī Dzīvesvieta	
- tās piešķiršana (maiņa)	640–646

Aģentūra – sk. Iestāde:valsts aģentūra

Aizbildnība	
- aizbildnības institūts	653, 657
- aizbildnis	653–659
<i>bijušais</i>	653, 658

Aizdevums (kredīts)

- aizdevuma līgums	255
- deklarējams	105
- hipotekāro kredītu līgums	408

Aizturēšana (personas)

- piketa dalībnieka	489–491

Amatpersona

- pārstāvības tiesības	729, 733, 734
- valsts	
<i>amata zaudēšana ar tās ievēlēšanu starptautiskā institūcijā</i>	384–397
<i>amatu savienošanas ierobežojums</i>	412–419, 443
<i>atstādināšana sakarā ar uzsāktu kriminālvajāšanu</i>	442–452

lpp.

deklarācija – sk. Deklarācija:amatpersonas
par tišu noziegumu notiesāta 384–397
viņas likumīgo prasību neizpildīšana 92, 94, 99, 100, 471

Analoģija – sk. Tiesību norma:tās piemērošana

Apsaimniekotājs (dzīvojamās mājas)

- tiesības vērsties tiesā par būvatļaujas apstrīdēšanu 681–687

Apdrošināšana – sk. Sociālā apdrošināšana

Ārpustiesas izskatīšanas kārtība (prasījuma) 209, 572, 574, 580, 604

Ārvalstnieks (ārzemnieks)

- viņa ieceļošanas aizliegums

iekļaušana nevēlamo personu sarakstā ("melnais saraksts") 3–30
izraidīšana 17, 18, 23, 29

- viņa tiesības ierasties valstī 7, 15, 29
iebraukšanas un uzturēšanās valstī kontrole 252–270
 sk. arī Uzturēšanās atļauja

Atbildība

- administratīvā

pamats personas iekļaušanai nevēlamo personu sarakstā 18
 sk. arī Administratīvais pārkāpums

- civiltiesiskā 297, 414, 416

- disciplinārā

īpaši pakļautas personas 541, 545, 564–566, 568, 594, 614
tiesnešu 668–674
tiesu izpildītāju 442, 447, 450

- līgumiskā 292–294, 409, 410

- kriminālatbildība 132, 163, 314, 385, 446, 449, 450, 715

atbrīvošana no tās 390

ierobežojums ieņemt amatus 384–397, 444, 445, 449–451

kriminālvajāšanas uzsākšana 9, 442–452

pamats personas iekļaušanai nevēlamo personu sarakstā 9, 18

valsts amatpersonas 416, 446, 442–452

sk. arī Noziedzīgs nodarījums, Sods:kriminālsods

- nodokļu maksātāja 118, 122, 163

- politiskā (likumdevēja) 359, 366

- par konkurences noteikumu pārkāpumiem; sk. arī Konkurence 310, 314

Atbildība

- ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību nodarītu

zaudējumu (kaitējuma) 368, 604, 607, 623, 624, 671, 674

morālā kaitējuma 539, 565–567, 582, 583, 604, 605,
 607, 624, 641, 669, 673, 674, 704

likumisko procentu 329–333, 336

par nodokļu uzrēķinu 147, 148

- fiziskās personas pārstāvim par piedalīšanos tiesas sēdē 382

- par ieceļošanu no valsts 246, 247, 250

lpp.

- par juridiskajiem pakalpojumiem 359–368
 - pieteicēja pārstāvim 359–368
 - valsts amatpersonas ar prettiesisko rīcību nodarītu zaudējumu 412–419

Atļauja – sk. Būvniecība:būvatļauja, Darbas:darba atļauja, Uzturēšanās atļauja

Atsavināšana

- nodokļu maksātāja mantas (izvairīšanās no nodokļu piedziņas

nolūkā) 79, 81, 82

- pašvaldības īpašuma 519, 520

- valsts nekustamā īpašuma 571–580

uz pirmpirkuma tiesību pamata 431–433, 438

- sk. arī Izsole

Atšķirīga attieksme

- pabalstu aprēķināšanā 322, 325, 333, 334

Audits (nodokļu) 66, 67, 81, 84, 103, 107–109, 112–115, 119, 122,
 127–134, 137, 138, 140, 143, 147–149, 160, 753

- audita pārskats 104, 106, 112, 122, 147

- lēmums par tā uzsākšanu 107, 108, 127–134

Augstskola 540, 541, 543, 547

- Policijas akadēmija 538–540, 542, 544–546

- students 538–547

- studiju prakse 538, 540–544, 546

- studiju programma 538, 541, 542, 544, 546, 547

- tās autonomija 540, 541, 542

- tās lēmums 542, 543

B

Bāriņtiesa (pagasttiesa) 658

- kompetence bērnu interešu aizsardzības jomā 653, 655, 657, 658

- lēmums par aprūpes tiesību atjaunošanu 653–659

Bērns

- aizbildnībā nodots 653–659

- uzturēšanās atļauja 258, 266, 270

- viņa pilsonība 238–243

- viņa tiesību aizsardzība 653, 655, 657, 658

pārstāvība 656, 657

Bezdarbība

- iestādes prettiesiska 192, 560, 668, 673

- personas

deklarējot dzīvesvietu 200–202, 205

transportlīdzekļa vadītāja 503, 508

- tirgus dalībnieka aizliegta vienošanās par to 284, 292, 297

	<i>lpp.</i>
Bezvalstnieks	239, 241, 247, 249
- bezvalstnieku skaita palielināšanas aizlieguma princips	250
- iebraukšanas un uzturēšanās valstī kontrole	252, 259, 262, 268
- sk. arī Uzturēšanās atļauja	
Biedrība	
- līdzdalība priekšvēlēšanu kampaņā	35–39, 46–50
- tās pārstāvis	209–212, 214, 215
- tās tiesības	
<i>prasījuma tiesības</i>	515, 516, 519, 522, 523, 682–685
<i>uz informāciju</i>	207–215
Birža (Rīgas fondu birža)	
- tās lēmums	688–696
- tās pakalpojumi	273–279, 688, 690, 692
- sk. arī Finanšu instrumentu tirgus	
Blakus lēmums – sk. Tiesa:tās lēmums	
Blakus sūdzība (par tiesas lēmumu)	
- jautājumā par sprieduma izpildi	749–751
- par apelācijas sūdzības atstāšanu bez izskatīšanas	752–756
- par atlīdzības apmēru par pārstāvību	360–368
- par atteikšanos atjaunot procesuālo termiņu	722–728, 742–748
<i>Senāta kompetence</i>	722, 726–728
- par atteikšanos ierosināt apelācijas tiesvedību	730–736
- par atteikšanos pieņemt pieteikumu	93–98, 128–135, 524–529,
539–547, 558–560, 562–568, 572–580, 590–593, 596,	
604–625, 634–639, 661–663, 666–674, 676–680, 703–716	
- par atteikumu atzīt kasācijas sūdzību par iesniegtu	737–740
- par atteikumu pieņemt blakus sūdzību	717–721
- par pagaidu noregulējuma atcelšanu	228–230, 232–234, 236
- par tiesvedības izbeigšanu	207–212, 215, 480–486, 504–511, 531,
534, 537, 549–556, 582, 584–586, 597, 599–602, 627–629,	
632, 641–652, 654, 656–658, 682–684, 689–692, 698–702	
- tās nosūtīšana jaunai izskatīšanai	215
Brīdinājums (brīdināšana)	
- darījumu partneru par nodokļu maksātāja saistībām pret valsti	63, 68
- par administratīvo atbildību	489
- regulētā tirgus organizētāja	688–692, 695, 696
Būtiska ietekme	
- būvniecībā – sk. Būvniecība	
- sk. arī Ietekme	
Būvniecība	
- būvatļauja	174–199, 535, 536, 626–628, 630, 631,
681–683, 686, 687, 697, 699, 701	
<i>tās anulēšana vai apturēšana</i>	681, 686
<i>tās atzīšana par prettiesisku</i>	175, 176, 182, 189, 190, 198, 199, 686

	<i>lpp.</i>
<i>tās izsniegšanas process</i>	174, 176, 190, 191, 198, 530, 536
<i>tās pārsūdzēšana</i>	174–177, 179, 189–194, 197, 198,
536, 681–687, 697, 699–702	
- būvdarbi	189, 535, 536, 626, 628, 630, 631, 681, 682, 686, 701
<i>nodokļu aprēķins par to izpildi</i>	116, 120
<i>nelikumīgi</i>	682 701
<i>valsts (pašvaldību) vajadzībām</i>	662, 665, 665
- būvinspektors	700, 701
- būve	
<i>lēmums par atļauju tās nojaukšanai</i>	626–631, 699, 701
<i>sabiedriski nozīmīga</i>	176, 182, 184, 188, 195–198, 517, 518
<i>tās nojaukšana</i>	534, 626–631, 697, 699, 701
- būvprojekts	178, 179, 182, 187
<i>tā akcepts</i>	179, 530–536, 681–683, 686, 687, 701
<i>tā apspriešana</i>	198
<i>tā saskaņošana</i>	681, 683–687, 698, 701
- būvvalde	
<i>tās kompetence</i>	178–180, 531, 532, 534, 681–687, 699, 701
<i>tās lēmums</i>	174, 177–179, 189, 190, 194, 198, 199, 682–684, 687
- dzīvojamo ēku	176, 178, 179, 183, 194–197, 627, 698, 699, 701
- iekšpagalmu apbūve	176–180, 194, 197
- tās būtiska ietekme uz vidi	176, 181–184, 187, 188, 192–194, 196, 197
<i>būtiskums</i>	175, 176, 193, 196, 197
- tās ierosinājums (iecere)	531, 535, 536
- tās sabiedriskā (publiskā) apspriešana	176, 179, 181, 182, 187, 194–198
- tiesiskās attiecības būvniecībā	174–199, 681, 686
<i>kaimiņa jēdziens</i>	175
- trešā persona būvniecības procesā	174, 176
- sk. arī Teritorijas plānošana	
Būvnormatīvi	182, 684, 699, 700
C	
Ceļu satiksmes noteikumi	
- ceļa zīme	505
- to pārkāpums	474–486, 503–511
Cena	
- nesamērīga	272, 274, 277
- netaisnīga	272–279
Centrālā vēlēšanu komisija	
- tās kompetence	36, 38
- tās lēmums	31–38, 40–43, 56, 57, 385–387, 392
Cietums	
- cietuma administrācijas rīcība	
<i>liedzot ieslodzītajiem tiesības uz pastaigu</i>	564–570
<i>saistībā ar ieslodzīto uzturu</i>	622–625

lpp.

Cietuša

- administratīvā pārkāpuma lietā 503, 505, 507, 712

Cilvēktiesības (pamattiesības)- ieslodzīto personu 564–570, 622–625
 uz pastaigu 564–568, 570

- sociālās tiesības; sk. arī Pabalsts, Veselība 585, 588

- to ierobežojums

attaisnojams 102, 110 *būtisks* 564, 566, 568–570, 594, 614, 622–625 *samērīgums* 260, 483, 519

- to ievērošana

administratīvā procesa mērķis 42, 545, 664 *pieņēmums* 22, 23, 27–29, 42, 44, 483, 664

- uz informācijas pieejamību – sk. Informācija

Johannesburgas principi 213

- uz īpašumu 174, 175, 191–194, 528

uz tā netraucētu lietošanu 175, 192, 193

- uz laulības aizsardzību 259, 262, 266–270

- uz privāto un ģimenes dzīvi 7, 15, 18, 22, 23, 25, 27–30, 190,

252, 257, 259, 260, 262, 266, 269–271, 672

- uz taisnīgu tiesu 4, 5, 27, 102, 107, 110, 359, 363, 365, 366, 373,

376, 604, 607, 608, 664, 668–671, 673, 700, 737, 740

- uz vides aizsardzību; sk. arī Vide 174–176, 179–183, 190–193, 196, 197

- vēlēšanu tiesības – sk. Vēlēšanas

- vērsties tiesā 18, 20, 21, 31, 41, 192, 209, 210, 214, 400,

515, 516, 521–523, 579, 580, 590, 605, 613, 635, 640,

643, 644, 651, 653, 655, 668, 670, 673, 675, 677, 678

tiesības vērsties Satversmes tiesā 596, 607

- zināt savas tiesības 22, 25, 28

- sk. arī Pamatbrīvības

Cieņa un gods

- valsts aizsardzība 565, 568, 569

D**Darbs**

- darba atļauja 17, 18

- darba devējs 70, 71, 73, 75, 255, 584, 588, 610–615

- darba līgums 557–562, 584, 611, 612, 615

- pašvaldības iestādē 610–615

- Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē 401, 406, 407

- pensionāru 340–342

Darījums

- ar nodokli apliekamie darījumi

ar PVN apliekamo deklarēšana 112, 114–117, 124–126,
 138–143, 146–149, 160–163

lpp.

ar iedzīvotāju ienākumu nodokli apliekamo uzskaitē 105, 107
 sk. arī Nodokļi

- divpusējs 403

- ļaunprātīga rīcība darījumos 83, 88, 90, 91

- patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam

pakļauts 398, 402, 406–408

- publiskās persona privāto tiesību jomā 562, 602

- tā vērtēšana 83, 85–87, 89, 90, 146, 148, 149

darījumu "ķēde" 83, 86, 89 *darījumu novērtējumu komisijas atzinums* 68, 149

sk. arī Valsts ieņēmumu dienests

- trīspusējs 544

Dāvinājums – sk. Ziedojums**Deklarācija**

- amatpersonas 104, 105, 108

- muitas kravas 85–87

- nodokļu 88, 117, 118, 122, 123, 131

PVN 85, 112, 114, 115, 117–126, 136–143, 147, 160 *tās precizēšana (labošana)* 117–119, 122

sk. arī Nodokļi

- ienākumu 102–109

papildu 92–100, 104–109 *sākotnējā* 92, 97 *tās kontrole*; sk. arī Valsts ieņēmumu dienests 95–97 *tās precizēšana (koriģēšana)* 96, 97, 100, 102, 106, 107, 109 *termiņi tās iesniegšanai* 102, 104, 106, 109, 110**Deleģēšana – sk. Pilnvarojums****Demokrātija** 31, 32, 40, 41, 43–45, 498

- virsprincipi 40

valsts varas leģitimitātes princips 32, 43**Demokrātiska sabiedrība** 103, 110, 259, 495, 500, 502, 512, 520**Demokrātiska valsts (republika)** 28, 29, 31, 32, 40–43, 53, 56,
 57, 108, 212, 259, 500, 664**Deputāts**

- Eiropas Parlamenta 384, 387–389, 392–394

- Saeimas

ievēlēšana Eiropas Parlamentā 388, 391, 392 *vēlēšanas* – sk. Vēlēšanas**Detālpārņemšana – sk. Teritorijas pārņemšana****Disciplinārlieta** 442, 447, 450, 668, 670–673**Disciplinārsods – sk. Atbildība:disciplinārā, Sods:disciplinārsods**

Dokuments

- atlīdzība par procesuālo dokumentu sagatavošanu 359, 361, 362–368
- attaisnojuma (darījumus) 85, 86, 97, 100, 102, 104–107, 109, 120
 grāmatvedības 128–130, 132, 133, 148, 149
- nepatiesu informāciju saturošs 77–80, 82
- pilnvarojumu apliecināšs 207, 210, 211, 213, 526, 729, 733, 734
- starptautisko tiesību – sk. Starptautiskās tiesības
- tā nosūtīšana administratīvajā procesā 722–727

Dominējošais stāvoklis – sk. Konkurence**Draudi** (apdraudējums)

- administratīvā akta izdošana to iespaidā 686
- sabiedriskai kārtībai 8, 17, 22–27
- valsts drošībai 5, 7–14, 17, 22–27
- valsts pārvaldes kārtībai 464, 466–468, 470–472

Drošība – sk. Draudi, Iestāde: drošības un tiesībsargājošā, Sabiedrība: tās drošība, Valsts: tās drošība

Dzīvesvieta

- tiesības to brīvi izvēlēties 18
- tās deklarēšana (paziņošana) 200–206, 722, 724, 726
 pirmreizēja 201, 202, 204, 205
 sniedzot nepatiesas ziņas 200–206, 253–258, 472
- citā valstī 23, 29, 246
- laulātā (citas valsts pilsoņa) 253–258, 263–267

Dzīvojamā māja (ēka)

- tās būvniecība – sk. Būvniecība: dzīvojamo ēku
- tās pārvaldīšana 685
- tās privatizācija; sk. arī Privatizācija 180, 184, 574, 577, 578, 675–680, 704, 708
- tās publiski tiesiskā statusa noteikšana 703, 705, 708

Dzīvojamā telpa

- tās izīrētājs 602
- tās lietošana
 patvaļīga 465–470
 uz ordera pamata 598
 uz īres līguma pamata 597–602

Dzīvoklis

- kā atlīdzība par izceļošanu 246–249
- tā īpašnieks 193
 dzīvokļu īpašnieku sabiedrība 681–687
 tiesību aizskārums 466–472
- tā lietošanas tiesības 202, 505, 467, 598–600
- tā pārņemšana īpašumā (bezmantinieka) 617–621
- tā privatizācija; sk. arī Privatizācija 180, 574, 576–578, 675–679

E**Eiropas Cilvēktiesību tiesa**

- judikatūra 25, 29, 30, 44, 69, 75, 102, 110, 159, 164, 165, 174, 175, 191, 252, 528, 569, 673
- prakse 4, 6, 21, 29, 259, 337
- sk. arī Nolēmumu rādītāju

Eiropas Kopienų tiesa

- jautājuma uzdošana tai prejudiciāla nolēmuma saņemšanai 281, 286–291, 299, 388, 389, 391, 394
 prejudiciālā nolēmuma nepieciešamība 281, 289–291, 299, 391, 394
- judikatūra 25, 83, 89–91, 146, 150, 272, 277, 282, 284, 285, 287, 288, 290, 291, 295, 296, 298, 399, 407, 408
- prakse 277–279, 281
- tās kompetence 281, 289
- sk. arī Nolēmumu rādītāju

Eiropas Padome

- tiesību akti – sk. Tiesību aktu rādītāju

Eiropas Savienība (Eiropas Kopiena)

- Eiropas Komisija 191, 275, 277–279, 285, 287, 295, 303, 304, 389
- tiesību akti – sk. Tiesību aktu rādītāju
- tiesību piemērošana 89, 170, 241, 276–279, 281–291, 295, 296, 298, 303, 304, 388, 389, 391, 410, 457

Ekspertīze

- ekspertīzes akts 149, 348, 357, 370, 372, 373, 375
- eksperts
 nodokļu auditā pieaicinātā eksperta novērtējums 147–151
- invaliditātes 346–358, 369–383
 slēdziens (atzinums) 354, 357, 374, 381
 sk. arī Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija
- preces 421–425

Ekonomiskā vērtība (pakalpojuma) 272, 276–278**Ex lege** 282, 297, 633, 637**Ex officio** 91, 123, 164, 243, 263, 266, 270, 342**Expressis verbis** 4, 22, 28, 40, 56, 100, 136, 142, 327, 335, 430, 438, 484, 493, 503, 507, 522, 524, 549, 555, 595, 703, 708, 751**F****Faktiskā rīcība** 188, 216, 224, 225, 433, 564–568, 571, 573, 578, 579, 614, 622, 623, 635, 663

- mērķis 136, 142
- pazīmes 568, 571, 573, 575, 578, 579, 617, 621–625
 attiecībā uz individuāli noteikti personu 573, 575, 603, 606

	<i>lpp.</i>
<i>galīgā noregulējuma raksturs</i>	571, 579
<i>publisko tiesību (valsts pārvaldes) joma</i>	216, 225, 566, 573, 603, 610, 614, 615, 620, 668, 673
<i>faktiskās sekas</i>	564, 568, 571, 573, 578, 617, 620–622
- pienākums to izdarīt	572, 575
- tās pārsūdzēšana	207–215, 224, 431–441, 525, 526, 585, 604–607, 623, 624, 661–667, 704, 708, 711
<i>tiesības</i>	130, 189, 209, 211, 214, 224, 521, 535, 574, 601, 605, 614, 619, 631, 633–635, 637, 643, 671, 674
- tās tiesiskuma izvērtēšana	338, 342, 381, 433, 439, 440, 519, 521, 527, 534, 545, 586, 594, 606, 609, 613, 669, 671, 672
- veidi	
<i>atbildes sniegšana (nesniegšana) uz iesniegumu</i>	433, 521
<i>atteikums sniegt uzziņu</i>	635, 637
Finanšu instrumentu tirgus	688–696
- Finanšu un kapitāla tirgus komisija	
<i>lēmums</i>	688–696
- tā organizētājs – sk. Birža	
Finanšu pārskats	58, 59, 61, 62

G

Gājiens – sk. Pamatbrīvības

Gods – sk. Cieņa un gods

Gribas izteikums

- līguma dalībnieka	401–403, 406, 420, 426, 428, 429, 543
- likumdevēja, sk. arī Likumdevējs	16, 19, 447, 495, 502, 689, 696
- procesa dalībnieka	112–126, 705
- vēlēšanu gribas izteikuma ietekmēšana	32–34, 43–45, 48–52

Ģ

Ģenerālprokuratūra

- prokurora atzinums	
<i>par drošības iestāžu darbību tiesiskumu</i>	10, 18–20, 26
<i>par personas bīstamību valsts drošībai</i>	9, 10, 13, 18–20
<i>tiesības to pārsūdzēt</i>	19
- uzraudzība pār brīvības atņemšanas sodu izpildi	567
- vēstule (jautājumā par kriminālietu)	443

Ģimene

- aizbildnībā nodota bērna atgriešanās ģimenē	654–658
- ģimenes loceklis	466, 469, 602
- tiesības uz ģimenes apvienošanos	257
- tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi – sk. Cilvēktiesības	
- valsts aizsardzība	259, 260, 266, 269–271

lpp.

I, Ī

Ienākumi

- ar nodokli apliekamie	70, 102, 104, 161, 255
<i>to apmēra noteikšana</i>	92–97, 99, 100, 104–108
<i>to deklarēšana</i> – sk. Deklarācija: ienākumu	
sk. arī Nodokļi: iedzīvotāju ienākuma nodoklis	
- iztikas nodrošināšanai nepieciešamie	254–256
- prettiesiskas amatu savienošanas rezultātā iegūti	412–418
- to aprēķināšana sociālās apdrošināšanas iemaksām	330, 331, 333, 334

Iepirkums (publiskis)

- iepirkuma līgums	660, 661, 663, 664, 666
- iepirkumu uzraudzības biroja kompetence	635, 637, 660–666
<i>tā lēmums</i>	660–664, 666
- tā pasūtītājs	634–637
- valsts vai pašvaldības vajadzībām	660–666

Iesniegums (iestādei)

- administratīvā procesa uzsākšana no jauna uz personas	
iesnieguma pamata	317–326
- apstrīdēšanas iesniegums	
<i>administratīvo pārkāpumu lietā</i>	505, 507, 510
<i>nodokļu maksātāja</i>	65, 66, 70, 71, 80, 93, 95, 99, 103, 105, 106, 151, 159–165, 171, 172
<i>pabalstu (pensijas) saņēmēja</i>	329, 335, 339–343
<i>tajā norādītā adrese</i>	723–727
- juridiskās personas tiesības to iesniegt privātpersonu	
tiesību aizsardzībai	515, 522
- tiesības saņemt atbildi uz to	95, 208, 211, 224, 433, 435, 439, 440, 608

Iestāde

- izglītības	
<i>augstskola</i> – sk. Augstskola	
<i>pašvaldības</i>	610–616
- brīvības atņemšanas – sk. Cietums	
- drošības un tiesībsargājošā	7–14, 16, 18–20, 23–27, 35, 132, 659
sk. arī Ģenerālprokuratūra, Policija, Tiesa	
- neatkarīga	60, 62
- tās faktiskā rīcība – sk. Faktiskā rīcība	
- tās lēmums – sk. Lēmums: iestādes	
- tās padotība	
<i>augstāka iestāde</i>	102, 111, 152–157, 159, 160, 164, 165, 379, 459, 555, 576, 660, 662, 666, 692, 707, 727, 751
<i>funkcionālā</i>	660, 662, 666, 688, 690–692, 696
<i>tiešās pārraudzības iestāde</i>	58
<i>zemāka iestāde</i>	152–157, 159, 160, 164, 165, 692
- tās procesuālās darbības	
<i>saistītas ar administratīvā akta izdošanai nepieciešamās</i>	
<i>informācijas iegūšanu</i>	133, 134

- lpp.*
- tās rīcības brīvība 42, 142, 185, 212, 310, 373, 375, 380, 381, 414, 447, 514, 519, 521, 534, 545, 548, 554, 594, 613, 672
 - tās sadarbība ar citām iestādēm 538, 546
 - tās veiktā tiesību normu interpretācija 75, 447, 504, 511
 - valsts aģentūra 665
 - Mājokļu aģentūra* 618–620
 - Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūra* 661–667
 - Sabiedrības veselības aģentūra* 181, 196, 197
 - Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra* 317–345, 737–740
 - Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra* 583, 585–587
 - valsts pārvaldes – sk. Valsts pārvalde
 - vispārpieejamas informācijas pieprasīšana no tās 209–213
 - sk. arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs, Ministru kabinets, Nacionālā radio un televīzijas padome, Valsts ieņēmumu dienests un Iestāžu rādītāju

Ieteikums

- tiesas (administratīvā procesa dalībniekam) 42, 91, 342
- Valsts kontroles (revidējamai vienībai) 59, 60

Ietekme (ietekmēšana)

- būtiska
 - būvniecībā – sk. Būvniecība*
 - uzņēmums ar būtisku ietekmi tirgū* 454, 457, 461
- izlozes rezultātu 221, 224
- uz tiesību izmantošanu
 - piešķirot parādnieka statusu* 63, 67, 68
- vēlēšanu rezultātu – sk. Vēlēšanas

Informācija

- administratīvā akta izdošanai nepieciešamā 92, 94–97, 99, 100, 128, 132–134, 137, 240, 243, 248, 276
- ierobežotas pieejamības 26, 179, 209, 210, 212
- informācijas atklātības princips 207, 213
- informācijas brīvība 495, 500, 501, 561, 714
- par precī 420, 422–428
- par valsts drošības apdraudējumu 8–14, 16–20, 24–27
- slepena 9, 10, 12, 13, 25
- tās nesniegšana 453–457, 459, 461–463, 688, 689, 691–696
- tās pieejamība 207–215, 693, 729
 - par plānoto būvniecību* 178, 179, 191
 - vēlēšanu norisē* 33, 34, 39, 44, 45, 49–55
- tās pieprasījums
 - administratīvā akta pieņemšanai nepieciešamās informācijas* 94, 96, 99, 100, 127, 128, 132–134
 - ierobežotas pieejamības informācijas* 210, 212
 - vispārpieejamas informācijas* 207–215

Instrukcija – sk. Tiesību aktu rādītāju*lpp.***Intereses**

- bērna 653–659
- indivīda un sabiedrības interešu sabalansēšana 512, 520, 597, 601
- interešu konflikts (valsts amatpersonu darbībā) 412–419
- mantiskās 91
- patērētāja 404, 405
- privātpersonas (indivīda) 95, 136, 142, 148, 149, 190, 209, 225, 508, 515, 517, 521, 522, 533, 606, 643, 651, 655, 657, 664, 668, 677, 681, 684, 690, 700, 755
- sabiedrības 54, 102, 110, 182, 183, 192, 193, 198, 209, 213, 259, 366, 382, 430, 437, 445, 447, 448, 512, 518, 520, 541, 559, 561, 597, 600, 601, 662, 665, 675, 690, 691, 695, 714
- tiesiskās 5, 58–62, 95, 98, 127, 129, 131, 136, 142, 144, 148, 149, 174–176, 189, 190, 192, 209, 210, 212–214, 216, 224, 225, 441, 483, 503, 508, 515, 516, 521–523, 528, 530, 533, 535, 560, 588, 592, 593, 606, 607, 614, 616, 621, 626, 630, 633–635, 637–640, 642–645, 647–649, 651, 657, 662, 664, 666, 668–673, 675, 677–679, 681, 684, 688, 694, 697, 699–702, 719, 737, 739, 755
- valsts 12, 262, 267, 436
 - drošības* 4, 13, 14, 21, 27

Invaliditāte

- invalīds 353, 375
 - viņa integrācija sabiedrībā* 346–355, 357, 373, 380
- tās noteikšana 346–358, 369–383
 - invaliditātes grupas* 348–357, 369–376, 378–381
 - lēmums par invaliditātes noteikšanu* 369–381
- darb spēju zaudējuma apmērs (procenti) 369–374, 376–381

Īpašnieks

- kopīpašnieks
 - dzīvojamās mājas* 574, 575, 577, 627–632, 681–687
 - privatizējamās zemes* 430–441
 - viņa pirmpirkuma tiesības* 430–441
- nekustamā īpašuma 578, 626–632, 701
 - dzīvokļa* 202, 249, 618, 681, 683–685
 - dzīvokļa īpašnieku sabiedrība* 617–621, 681–687
 - dzīvojamās mājas īpašnieku maiņa* 675, 679
 - uz privatizējamās zemes esošas ēkas* 430–441
 - zemes* 512, 533, 534, 577, 592, 642
- transportlīdzekļa 503, 504, 508, 509
- viņa tiesības 520
 - sanācijas plānā iekļautā īpašuma īpašnieka* 647–652
 - uz zemi zem ēkas* 640, 643–645

Īpašums 520

- dzīvokļa – sk. Dzīvoklis
- īpašuma reforma; sk. arī Privatizācija 180, 430, 436, 578, 588, 592, 640, 643–645, 647–652, 657, 659, 662, 664, 666, 668–673, 675, 677–679, 681, 684, 688, 694, 697, 699–702, 719, 737, 739, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000
- zemes reforma* 216–220, 223, 224, 430, 437

lpp.

- kopīpašums
 - tā apsaimniekošana un aizsardzība* 681–687
- nekustams
 - jaunas būvniecības ietekme uz tā vērtību* 176, 182, 187, 196
 - maksātspējīga uzņēmuma* 227–236
 - namīpašuma adrese* 640–646
 - piezīmes vērsšana pret to* 202, 206, 227, 229–234
 - tiesības nojaukt būvi* 626–632
 - jauna izveidošanās* 180
 - sk. arī Būvniecība
- nodoklis – sk. Nodokļi: nekustamā īpašuma nodoklis
- pašvaldības
 - tā iegūšana ar bezmantinieka mantas pārņemšanu* 617–621
- tā deklarēšana iedzīvotāju ienākuma nodokļa aprēķināšanai 93–96, 99, 104, 106
- tiesības uz īpašumu 174, 175, 191–194, 528
 - to ierobežošana (attaisnojama)* 193, 518
 - to nostiprināšana zemesgrāmatā* 177, 178, 202, 225, 249, 572, 576–578, 617–620, 649
 - uz tā netraucētu lietošanu* 175, 192, 193
 - sk. arī Zemesgrāmata
- valsts 561, 571, 575, 577, 618
 - tā atsavināšana* 571–580
 - tā konversija* 430, 436, 437
- valsts un pašvaldību īpašuma privatizācija – sk. Privatizācija
- zemes – sk. Zeme
- Īre**
 - Īres līgums 465–467, 469, 470, 597–602
 - Īres tiesisko attiecību apstrīdēšana 464–473
- Īrnieks**
 - viņa statuss kaimiņa tiesību īstenošanā 175, 193
 - viņa tiesības privatizēt dzīvokli 675–680, 704
- Izdevumi**
 - nodokļu maksātāja 100, 104–109
 - to pārsniegums pār ieņēmumiem* 93–97, 99, 104, 107
 - pašvaldības 208, 209
 - priekšvēlēšanu 32–57
- Izglītība**
 - augstākā – sk. Augstskola
 - izglītības iestāde – sk. Augstskola, Iestāde
 - izglītību apliecinošs dokuments 541, 544
 - profesionālā 542, 544
 - tiesības uz izglītību 541
- Izloze** (administratīvajā procesā) 216–226

lpp.

- Izpildvara**
 - tās administratīvās funkcijas 464, 471
 - tās kompetence 373, 447,
 - tiesas kontrole pār tās darbībām 31, 41, 42, 270, 482, 557, 560, 603, 606, 608, 609, 673
- Izsole**
 - pašvaldību īpašuma 513, 519
 - valsts nekustamā īpašuma 571–573, 576, 578, 580
- Izziņa**
 - tiesvedības laikā pieteicēju iesniegtā 240, 241
 - Valsts ieņēmumu dienesta 63, 65, 66, 68
- J**
- Judikatūra** – sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Eiropas Kopienų tiesa, Satversmes tiesa, Tiesa un Nolēmumu rādītāju
- Juridiskā persona**
 - tās pārstāvis – sk. Pārstāvība
 - tās tiesības
 - pārsūdzēt administratīvo aktu* 192, 505, 515, 522, 655, 660, 664–666
 - tās ziedojumi partijām 36–38, 45–46
 - publisko tiesību juridiskā persona
 - atvasināta* 460, 540, 541, 611, 619
 - sākotnējā (valsts)* 460, 618, 636, 662
 - tās darbība privāto tiesību jomā* 512, 520, 557–562, 584, 597, 601, 602, 610, 612, 614, 615
 - tās funkciju nodošana (deleģēšana)* .. 415, 456, 459, 460, 462, 658, 688
 - tās tiesības iesniegt pieteikumu tiesā* 515, 522, 655, 660–666
 - privāto tiesību juridiskā persona 635, 636, 655, 688–691
 - publisko funkciju deleģēšana tām* 581, 584, 585, 688–691, 694, 695
- Juridiskie fakti** 330, 523, 548, 554, 575
- Juridiskie pakalpojumi** 359–368
- Jurisdikcija**
 - Latvijas Republikas 22, 27, 28
- K**
- Kaimiņš** 175, 193
 - kaimiņa tiesības 175, 176, 183, 190, 191, 193, 194, 197, 697, 701, 702
- Kaitējums**
 - ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību nodarīts 368, 604, 674
 - morāls* 524, 526, 539, 565–567, 582, 583, 604, 605, 607, 624, 641, 669, 673, 674, 704
 - sk. arī Atlīdzība

	<i>lpp.</i>
- ar administratīvo pārkāpumu nodarīts	464, 471, 503, 507
- ar būvniecību nodarīts (vai prognozējams)	176, 196
- ar noziedzīgu nodarījumu radīts	388, 390
- valsts pārvaldei	412–419, 464, 471

Kasācijas sūdzība – sk. Sūdzība: kasācijas

Komersants	688, 691, 692, 695, 723, 726, 733, 734
- individuālais	729, 731, 733–735
<i>viņa pārstāvība</i>	729–736
- komercsabiedrība	540, 560, 734
<i>tās tiesības veikt publiski tiesiskas funkcijas</i>	688, 690, 695
<i>valsts</i>	557, 559, 560, 562

Komisija

- Centrālā dzīvojamo māju privatizācijas komisija	574, 577, 685
- Centrālā zemes komisija	219
- darījumu novērtējuma komisija	68, 149
- Eiropas Komisija	191, 275, 277–279, 285, 287, 303, 304, 389
- pašvaldības	
<i>administratīvā komisija</i>	465–467, 469
<i>dzīvojamo māju privatizācijas komisija</i>	676–678
<i>dzīvojamo telpu izīrēšanas komisija</i>	597–601
<i>ēku un būvju tehniskā stāvokļa novērtēšanas komisija</i>	627, 629
<i>konkursa komisija</i>	610–613, 615
<i>personu dzīvesvietas reģistrācijas komisija</i>	200–202, 205
<i>zemes komisija</i>	217–219, 221–223
- sk. arī Centrālā vēlēšanu komisija, Finanšu un kapitāla tirgus komisija, Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija	

Kompensācija

- par izceļošanu no valsts	246, 247, 250
- par pamattiesību aizskārumu, kas nodarīts ar administratīvo aktu (faktisko rīcību)	483, 567

Konkurence

- Konkurences padome	272–316
<i>lēmums</i>	273–277, 279, 281–289, 292, 294, 296–298, 301–304, 306–309, 311–313, 315, 316, 714
- noteikumu pārkāpums (tās ierobežošana)	272–316, 714
<i>aizliegta vienošanās</i>	281–304
<i>dominējošā stāvokļa jaunprātīga izmantošana</i>	272–280, 307, 308, 310, 314
<i>iesniegums par lietas ierosināšanu</i>	273, 274, 301, 307, 309, 312
<i>ilgstošs un turpināts</i>	308, 311, 313–315
<i>tiesību normu intertemporālā piemērojamība</i>	305–316
- to ierobežojošs līgums	282–289, 292–298, 301, 303

lpp.

Konkurss

- īstenojot iepirkumu valsts vajadzībām	661, 663–665
- par tiesībām ieņemt amatu	558, 561, 562, 610–616

Konvencija – sk. Tiesību aktu rādītāju

Kooperatīvā sabiedrība (dzīvokļu īpašnieku)	617–621, 684–687

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB)

- tā atzinums	46, 47, 51
- tā kompetence	35, 38, 412–419
- tā lēmums	412–415, 417, 418
- tā statuss	58–62
- tā vēstule	412, 418, 419

Kredītiestāde	398–411

Kriminālprocess

- drošības līdzekļa piemērošana	
<i>noteiktas nodarbošanās aizliegums</i>	444–446, 449–451
- kriminālprocesuālo darbību pārsūdzēšana	623, 624
- lēmuma pasliktināšanas nepieļaušana pēc tā apstrīdēšanas (<i>reformatio in peius</i>)	159, 165
- pret valsts amatpersonu uzsākta sekas	442–452
- tā mērķis un uzdevumi	447, 450
- tā principi	111, 446

K

Kūlas tiesība	168, 228
- kūlas atzīme	228, 234, 235
- piedziņas nodrošinājumam iemaksātās naudas summas apķīlāšana	229, 230, 234, 235

L

Labklājība

- ģimenes	266, 267
- indivīda	191
- sabiedrības	28, 29, 212, 259

Labticība (darījumos)

- labticīguma prasība	398, 402, 404, 409

Laulība

- faktiskā laulāto kopdzīve	262, 264–267, 269, 270
- fiktīva (laulības fiktivitāte)	262, 265, 268, 269
- laulāto tiesības	
<i>dzīvokļa lietošanas tiesību izbeigšanās pēc laulības šķiršanas</i>	202
<i>saņemt uzturēšanās atļauju; sk. arī Uzturēšanās atļauja</i>	253, 254, 259, 260, 262–271
- tiesības uz tās aizsardzību	259, 262, 266–270

lpp.

Legitīms mērķis

- tiesību ierobežojumu 21, 22, 29, 44, 102, 110, 193, 364, 518, 607

Lēmums

- galīgs 92, 94, 97, 99, 100, 104, 127, 128, 131–134, 377, 530, 535, 536, 593, 594, 626, 629–631, 650, 681–683, 686

- iekšējs 538, 541, 542, 545, 571, 579, 594, 601
ar to saistītu strīdu risināšana pakļautības kārtībā 541

Ministru kabineta rīkojums 576, 578

pašvaldības 590–596, 617–621

- iestādes

augstākas iestādes 152–157, 159, 160, 164, 165, 555, 727, 751

nodokļu administrācijas – sk. Nodokļi, Valsts ieņēmumu dienests

zemākas iestādes 152–157, 159, 160, 164, 165, 692

- par prasības nodrošināšanu 77, 79, 81, 82

- pašvaldības – sk. Pašvaldība

- politisks 548, 550–552, 554, 555, 575, 579

- privāto tiesību jomā 514, 519, 521, 559, 560, 562, 597, 599, 601, 614

- starplēmums 92, 94–97, 99, 100, 127, 129, 130, 132–134, 174, 189, 530, 535, 536, 553, 613, 626, 629, 631, 682, 683, 686, 687, 699

- tiesas – sk. Tiesa, Tiesnesis

Licence

- regulētā tirgus organizētāja 690, 691, 693

- raidorganizācijas 715

Lietderības apsvērumi – sk. Administratīvais akts:tā pamatojums**Līgums**

- civiltiesisks (privāto tiesību) 581–589

darba 557–562, 584, 611, 612, 615

īres 465–467, 469, 470, 597–602

nomas (zemes) 512, 519–521, 531, 533, 534

patērētāja 398–411, 420–429

pirkuma 437, 438, 577

- konkurenci ierobežojošs – sk. Konkurence

- līgumslēgšanas brīvības princips 403, 404

- līgumslēdzēju vienlīdzības princips 398, 401, 405, 408–410

- publisko tiesību līgums 544, 581–589, 597, 601, 602, 631

deleģēšanas līgums 581, 585, 587

no tā izrietošu strīdu izskatīšana 519, 535, 545, 586, 594, 609, 613, 672

tā pazīmes 581, 587

tā nošķiršana no privāttiesiskā līguma 581–589, 602

tā tiesiskuma izvērtēšana 130, 189, 521, 535, 601, 606, 619, 631

tā veidi 581, 587

- starptautisks; sk. arī Tiesību aktu rādītāju 28, 43, 110, 259, 594

- tā nosacījumi (noteikumi)

netaisnīgi 398–406, 408–411

to apspriešana 398–400, 402–404, 409–411, 423, 425, 429

lpp.

- tipveida (standartlīgums) 399, 402, 404, 410, 411

Likumdevējs

- tā griba 3–5, 16, 19, 21, 305, 313, 314, 340, 391, 401, 404, 405, 409, 428, 447, 448, 456, 495, 502, 527, 592, 595, 664, 689, 692, 696, 751

politiskā griba un atbildība 359, 366

- tā kļūda – sk. Likums:"likuma robs"

- tā kompetence 359, 366, 367

- tā lietderības apsvērumi 252, 259

- tā mērķis 200, 203, 204, 391, 393, 395, 396, 447, 459

- tā tiesību deleģējums pašvaldībai 658

- tā tiesību normu skaidrojums 176, 195

- sk. arī Saeima

Likumdošana

- deleģējošā 459

- likumdošanas (likumdevēja) vara 31, 41, 359, 366, 367, 603, 606

- valsts darbība (rīcība) likumdošanas jomā 603, 606

Likums

- "likuma robs" 327, 328, 335, 359, 361, 364, 367, 384, 387, 395, 396, 719, 724, 729, 735

- likumprojekts 41, 279, 291, 393, 553

anotācija 41, 200, 203, 291, 393

- netaisnīgs 317, 326

- speciāls 257

- tā jēga 212, 239, 242, 247, 500, 695

- tā mērķis 34, 42, 46, 51, 102, 104, 110, 185–187, 200, 202–205, 207, 212, 213, 239, 242, 247, 270, 359, 363, 367, 382, 387, 393, 395, 406, 427, 447, 457, 459, 478, 482, 483, 500–502, 560, 629, 635, 664, 673, 719, 732

- tā pārejas noteikumi 24, 27, 201, 202, 204, 205, 307, 314, 318–321, 323–325, 329, 334, 339–343, 540, 733, 734

- sk. arī Tiesību aktu rādītāju

M**Maksātnespēja**

- maksātnespējīgs uzņēmums

tā administrators 631–635

tā aktīvi (manta) 227, 230–235

tā kreditoru prasījumi 227, 230–232

tā kreditoru sapulce 235, 648, 649

tā nodokļu parāds 227–235

- sanācijas plāns 647–651

tā adresāts 647, 648, 651

Manta

- bezmantinieka 617–621

- maksātnespējīga uzņēmuma 227, 229–235

	<i>lpp.</i>
- patērētāja mantas apdraudējums	420, 423, 427, 428
- tās atsavināšana; sk. arī Atsavināšana <i>izvairīšanās no nodokļu piedziņas nolūkā</i>	79, 81, 82
- valsts (pašvaldības) mantas privatizācija – sk. Privatizācija	
Mantiskais stāvoklis	361, 382, 490, 607
Medikamenti	
- to izrakstīšana ar diferencētu apmaksu	582, 583
- to lietošanas nolūks	476, 477–479
Ministrija	
- ārvalsts (Azerbaidžānas Republikas Iekšlietu ministrija) <i>vēstule</i>	238–240, 242, 243
- Ekonomikas ministrija <i>kā administratīvā procesa dalībnieks</i>	399–405, 421–423, 426
<i>tās lēmums</i>	399–403
<i>tās rīkojums</i>	400, 401, 422, 423
- Finanšu ministrija	59, 572, 576, 666
- Iekšlietu ministrija <i>kā administratīvā procesa dalībnieks</i> ... 3, 4, 7–10, 14, 16, 17, 23, 26, 29	
<i>tās vēstule</i>	254
- Izglītības un zinātnes ministrija	540, 614
- Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija	178, 226, 591
- Satiksmes ministrija <i>tās skaidrojums</i>	307
- Tieslietu ministrija	443, 543, 545, 576
<i>kā administratīvā procesa dalībnieks</i>	385, 388, 391, 447, 448, 544–546, 566, 570, 669–672
<i>tās informācija</i>	287, 301
<i>tās nolikums (reglaments)</i>	214
<i>tās rīkojums</i>	539, 543, 545–547
<i>tās vēstule</i>	539, 642, 669, 670
- Labklājības ministrija	661, 665, 666
<i>kā administratīvā procesa dalībnieks</i>	360
<i>tās rīkojums</i>	377, 380
Ministrs	
- ekonomikas	310
- iekšlietu	246
<i>viņa lēmums</i>	3–30
- tieslietu <i>viņa lēmums</i>	384–397, 442–452, 538–547
<i>viņa pienākumu izpildītājs viņa prombūtnes laikā</i>	385–389, 392, 394
<i>viņa tiesības atcelt (atstādināt) amatpersonu no amata</i>	385, 386, 392–396, 442–452
<i>viņa tiesības ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi</i>	670, 672

	<i>lpp.</i>
Ministru kabinets	
- Ministru kabineta loceklis <i>atkāpšanās no amata</i>	393
<i>ievēlēšana Eiropas Parlamentā</i>	384–394
<i>tiesību ierobežojums</i>	393
- Ministru kabineta noteikumi	458–462, 594, 665
<i>to jēga</i>	180, 181, 183, 255
<i>to mērķis</i>	369, 378
sk. arī Tiesību aktu rādītāju	
- tā finanšu pārskata revīzija	58–62
- tā funkcija <i>konstitucionāla</i>	548, 554
<i>valsts pārvaldes</i>	471, 548, 551, 553, 554
- tā kompetence	301, 330, 332, 335, 382, 459, 462, 550–555, 588
- tā lēmums <i>par zemesgabala nodošanu pārdošanā</i>	571–580
<i>par uzņemšanu pilsonībā</i>	548–556
- tā likumprojekts	553
- tā pilnvarojums izdot tiesību aktus	180, 330, 382, 459, 460, 462
- tā rīcības brīvība	548, 554
- tā rīkojums <i>par bezmantinieka mantas nodošanu pašvaldībai</i>	618–620
<i>par zemesgabala nodošanu privatizācijai</i>	432–434
<i>par zemesgabala pārdošanu</i>	571–573, 575–580
<i>par uzņemšanu pilsonībā</i>	549, 550, 553, 555
Ministru prezidents	
- revīzijas pārskata nosūtīšana viņam	59
- viņa informēšana par valsts drošības apdraudējumu	10, 13, 14
- viņa rīkojums	385, 393
Muita	
- muitas deklarācija	85–87
- muitas iestāde	77–80, 82, 85–87,
- muitas maksājumi	82
<i>multas parāds</i>	78
<i>multas vērtība</i>	149
- pēcmuitošanas pārbaude	78, 79, 82

N

Nacionālā radio un televīzijas padome

- tās kompetence	38, 557–563, 710–716
- tās lēmums	557–563, 712–716

Naturalizācija – sk. Pilsonība**Nepilngadīgais – sk. Bērns**

lpp.

Nepilsonis

- viņa statuss 241, 242
- tā atņemšana (zaudēšana)* 237–243, 245–250
- tā piešķiršana* 241–243

Nevainīguma prezumpcija 65, 110

- Nodeva** 117, 129, 131
- valsts 131, 156, 604, 607, 730, 732

Nodokļi

- iedzīvotāju ienākuma nodoklis 102–111, 255
 - soda naudas uzrēķins* 102–104, 106, 109–111
 - tā aprēķināšana* 92–101, 104–108
 - tā iemaksa budžetā* 73, 102, 103, 110, 162
 - tā maksāšanas kontrole* 103–107
 - tā deklarēšana* – sk. arī Deklarācija:ienākumu ziņojums par tā iemaksām 70, 71, 73, 75
- nekustamā īpašuma nodoklis 167–173, 227–236
 - tā pārmaxsa* 749, 750
- nodokļu administrācija
 - tās lēmuma apstrīdēšana* 63, 66–68, 142, 227, 235, 754
 - tās manta* 227, 233, 234
 - tās pienākumi* 72, 131, 136, 140, 142, 144,
 - tās tiesības* 64, 66, 67, 109, 118, 124, 131, 132, 136, 139, 141, 142, 155, 156, 171, 172, 227, 230, 234
 - sk. arī Valsts ieņēmumu dienests
- nodokļu maksātājs
 - maksātnespējīgs* 227–236
 - nodokļu administrācijas (VID) pienākumi pret viņu* 72, 131
 - viņa atbildība* 109, 118, 123, 124, 141, 143
 - viņa ļaunprātīga rīcība* 83, 90, 91
 - viņa negodprātība* 77–82
 - viņa pienākumi* 63, 68, 109, 117, 123, 136, 140, 142, 146, 148, 149
 - viņa tiesības* 63, 68, 102, 118, 121, 132, 142, 159, 165, 170
- nodokļu parādnieks
 - viņa statuss* 63–68
- nodokļu parāds 64, 65, 67
 - labprātīgs maksājums tā nomaksai* 227, 231–233
 - maksātnespējīga nodokļu maksātāja* 227–236
 - tā aprēķināšana apstrīdēšanas gadījumā* 159, 165
 - tā nodrošinājums* 227–232, 234, 235
 - tā piedziņa bezstrīda kārtībā* 80, 132, 152–156, 167–173, 227–232, 234
 - tā piedziņas neiespējamība* 77, 79, 81, 82
 - vienošanās par to* 138
- pievienotās vērtības nodoklis 64–68, 112–126, 136–144, 146–151, 160, 753, 754
 - darījuma novērtēšanas metodes* 146–150

lpp.

- tā maksātāja tiesības* 83–91, 118, 121
- priekšnodoklis
 - Eiropas Kopienų tiesas atziņas par to* 83, 89–91
 - tā atskaitīšana* 83–91, 136, 139–141, 147
- to apmērs 159, 164, 165
 - tā precizēšana* 64, 67, 131
- to taksācijas periods 94, 96, 99, 105, 107, 108, 112, 115, 117–121, 123–126, 131, 136–138, 140, 141, 143, 144
- uzņēmumu ienākuma nodoklis 137, 138, 160, 163
- sk. arī Audits, Valsts ieņēmumu dienests

Noilgums

- kriminālatbildības 390, 395, 396
- nodokļu parāda piedziņai 173

Nolēmums – sk. Spriedums, Tiesa:tās lēmums**Nolikums**

- konkursa (uz amatu) 558, 610, 613
- ministrijas 214, 545
- par priekšvēlēšanu aģitācijas kārtību 53
- par vērtspapīru sarakstiem 274
- šķīrējtiesas 399
- zemesgabalu izlozes 220, 221

Noma

- nomnieks
 - viņa statuss kaimiņa tiesību īstenošanā* 175, 193
 - viņa tiesības* 512, 533
- zemes
 - ar pīrmpirkuma tiesībām apveltītas personas tiesības uz to* 432, 438
 - nomas līgums* 512, 519–521, 531, 533, 534
- telekomunikāciju pakalpojumus 306–309

Normatīvie akti

- ārējie 65, 174, 189, 190, 447, 453–462, 483, 557, 561, 572, 575, 581, 584, 585, 587, 588, 590, 592–595, 601, 605, 633–635, 637, 638, 660, 664
- iekšējie 455, 458, 592, 593, 596
- nacionālo normatīvo aktu saskaņotība ar ES aktiem 89, 279, 281, 291, 296
- to hierarhija 458–461
- to piemērošana; sk. arī Tiesību norma:tās piemērošana 144, 285, 286, 303, 311, 313
- vispārsaistoši 453, 456, 457
- sk. arī Likums, Ministru kabinets:Ministru kabineta noteikumi, Pašvaldība:tās saistošie noteikumi un Tiesību aktu rādītāju

lpp.

Notārs

- valsts notārs – sk. Uzņēmumu reģistrs
- zvērināts notārs
 - paraksta tiesību apliecināšana* 732–734
 - viņa atcelšana no amata* 384–397

Notiesātais

- par tīša nozieguma izdarīšanu notiesāta valsts amatpersona 384–397
- viņa tiesības – sk. Cilvēktiesības: ieslodzīto personu

Noziedzīgs nodarījums

- atbildība par to – sk. Atbildība: kriminālatbildība, Sodds: kriminālsods
- ierobežojums ieņemt amatus
 - notiesātām personām, kas atbrīvotas no soda* 384–397
 - apsūdzētām personām* 444, 445, 449–451
- pret pārvaldes kārtību 466, 468
- tā pazīmju konstatēšana tiesā administratīvā procesa laikā 687
- tā novēršana 564, 567, 569

P**Pabalsts**

- maternitātes un slimības 317–337
 - izmaksas ierobežojumi* 317–327, 330–332, 334
 - tā aprēķināšana* 318, 319, 321–324, 326–336
 - tā pārrēķināšana* 318, 319, 322, 325, 328–331, 336
- sk. arī Sociālā apdrošināšana

Padomes

- atbildība par informācijas nesniegšanu par akciju sabiedrības
 - padomes locekļu kandidātiem 689, 692, 695, 696
- Nacionālās drošības padome 13
- Rīgas pilsētas Būvvaldes padome 177–179, 189, 194, 198, 199
- sk. arī Konkurence: Konkurences padome, Nacionālā radio un televīzijas padome

Padotība (iestāžu) – sk. Iestāde: tās padotība**Pagaidu noregulējums** 6, 227–235, 558**Pakalpojumi**

- ar nodokli apliekami 83, 88, 112–126, 141
 - pa daļām sniegti* 112, 114, 115, 124, 125
- juridiskie 359–368
- komunālie 202, 205
- kredītiestādes 398–411
- pakalpojumu sniedzēja pienākumi 398, 399, 402–404, 411
 - valsts regulējamo pakalpojumu* 453–463

lpp.

- patērētājam 398, 399, 401–403, 405–407
 - pakalpojumu līgums (par personu norēķina konta apkalpošanu)* 398–411
- sociālie 330, 332, 336
- tā ekonomiskā vērtība (cena) 272–278
- telekomunikāciju jomā 306–309, 312, 315, 453–463
- valsts vai pašvaldības vajadzībām 636, 662, 665, 666
- veselības aprūpes 582–585, 587, 588
- sk. arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija

Pamatbrīvības

- pulcēšanās brīvība 495–502
 - gājiens* 495, 498–501
 - pikets* 488–493, 495, 497–502
 - pulcēšanās jēdziens* 495, 501
 - sapulce* 495, 498, 499, 501
- uzskatu paušanas brīvība 495, 500–502
 - tās ierobežojumi* 22, 28, 29
- vārda brīvība 212, 491, 495, 500–502, 561, 714

Parādnieks

- nodokļu – sk. Nodokļi: nodokļu parādnieks

Pārdevējs 405, 406, 408–410

- viņa pienākumi 399, 411, 420–429
- viņa tiesības
 - iepirkumos* 662, 666
 - uz pārdodamo preci* 86, 89

Pārkāpums

- administratīvais – sk. Administratīvais pārkāpums
- konkurences noteikumu – sk. Konkurence
- procesuāls 152, 154–156, 163, 210, 280, 298, 299, 309, 338, 545, 547
 - būtisks* 23, 30, 146, 148, 150, 176, 198, 373
- sk. arī Atbildība

Pārstāvība 5, 209, 286, 298, 523, 674, 729

- pārstāvis 5, 6, 207–215, 729–735
 - atbildība viņam par piedalīšanos administratīvajā procesā* 359–368, 382, 383
 - bērna* 656, 657
 - fiziskās personas* 674, 729, 730, 732–735
 - iestādes (invaliditātes ekspertīzes lietās)* 349
 - individuālā komersanta* 729–736
 - juridiskās personas* 210–214, 286, 298–300, 729, 730, 732–735
 - sabiedriskās organizācijas biedru (biedrību)* 515–518, 523
- sk. arī Pilnvarojums

Pārtikas un veterinārais dienests

- tā lēmums 723–727

Pašpārvalde

- augstskolas 540, 541

Pašvaldība

- atvasinātās publiskās personas statuss 611, 619
 - informācija pār tās darbību 207–215
 - tās budžets 155, 233
 - tās lēmums

administratīvo pārkāpumu komisijas lēmums 464–473

ar būvniecību saistītos jautājumos – sk. Būvniecība

atlasot un pieņemt darbā iestāžu vadītājus 610–616

attīstības plāna izstrādē pieņemto lēmumu tiesiskā daba 590–596

dzīvesvietas deklarēšanas jautājumos 200–206

iekšējs 590–596, 617–621

par adreses maiņu namīpašumam 640–646

par atteikumu reģistrēt privatizācijas ierosinājumu 676–679

par bezmantnieka mantas pārņemšanu 617–621

par dzīvojamās mājas nenodošanu privatizācijai 703–709

par īres tiesību piešķiršanu 597–602

par nodokļu parāda piedziņu 167–173, 227–236, 749, 750

par vispārējas pieejamas informācijas sniegšanu 207–215

par zemes lietošanas tiesību (nomas līguma) izbeigšanu 512–523

par zemes piešķiršanu lietošanā 216–226

publiski tiesisks raksturs 597, 602

- tās funkcijas 513, 514, 521, 599, 602, 610, 660

autonomās 599, 615

- tās īpašums – sk. Īpašums, Izsole, Privatizācija

- tās nodevas 131, 155

- tās pienākums 681, 686

publiski tiesisks 599, 602

- tās saistošie noteikumi; sk. arī Tiesību aktu rādītāju 131, 174, 188, 190, 458, 590, 592, 594–596

- tās rīcība (darbība)

pieņemot darbā izglītības iestādes vadītāju 610–616

privāto tiesību jomā 512–514, 519, 521, 534, 597–602, 610–615

publisko tiesību jomā 599, 602, 610–615, 658, 660

rīcības brīvība 185, 514, 519

teritoriālo plānojumu izstrādē; sk. arī Teritorijas plānošana 590–596

- tās tiesības 602

- tās zeme

lietošanas tiesību piešķiršana izlozē 216–226

tās noma 512–523

Patērētājs

- Patērētāju tiesību aizsardzības centrs 421–425, 429

tā lēmums 400–411, 422

- viņa griba 401–403, 406, 420, 426–429

- viņa izvēles brīvība 401, 403, 404, 420, 426–429

- viņa mantas, veselības, dzīvības apdraudējums ar

neatbilstošu precī 420, 423, 427, 428

- viņa tiesības

to aizsardzības regulējumam pakļauts darījums 398–411

to aizskārums 398–411, 420–429

Patvarība 464, 466–468, 471, 472

Paziņojums

- kā administratīvais akts 69–76, 168, 171, 172, 504–507, 509, 574

- kā atgādinājuma forma par pienākumiem pret valsti 412, 418

Pensija

- izdienas 737, 738, 740

- vecuma 339–343, 737

priekšlaicīgi piešķirta 339–342

Persona

- amatpersona – sk. Amatpersona

- ieinteresētā 31, 41, 49, 150, 301, 340, 467, 470, 657

- ieslodzītā 564–570, 622–625

tās cilvēktiesības – sk. Cilvēktiesības (pamattiesības):

ieslodzīto personu

uzturs 622–625

- īpaši pakļauta 538, 541, 542, 545, 546, 559, 564–566,

568–570, 594, 601, 612, 614, 620, 622, 623

- juridiskā – sk. Juridiskā persona

- nepilngadīga – sk. Bērns

- personas uzklaušanās pienākums 92, 97, 99, 190, 209, 299, 351,

467, 469, 470, 518, 519, 545, 551, 613

- students 538–546

- sk. arī Ārvalstnieks, Bezvalstnieks, Nepilsonis, Pilsonība, Trešā persona

Pierādījumi (administratīvajā procesā) 301, 355

- pierādīšanas pienākums 42, 43, 53, 77, 79, 81, 82, 399, 402, 411, 429

- tiesības tos nenorādīt spriedumā 10

- to iesniegšana

nodokļu summas apstrīdēšanai 92, 97, 100, 102, 105–111

pieteikuma (prasījuma) noraidīšana pierādījumu

nepietiekamības dēļ 15, 53, 161, 162, 196, 197, 210, 242,

398, 410, 423, 468, 469, 472, 517, 685,

tādu tiesību ierobežošana 100, 107, 111, 211, 298, 300, 470

- to pārbaude un vērtēšana 51, 53, 88, 109, 110, 120, 148, 149, 163, 164,

173, 185, 186, 222, 255–257, 264, 266, 267, 271,

287, 300, 302, 338, 343, 344, 355, 356, 374, 376,

380–382, 458, 472, 476, 477, 491, 651, 663, 723, 754

kasācijas instances tiesas kompetence 81, 82, 164, 170, 249, 342

pierādījumu atzīšana 97, 100, 105, 109, 248

pierādījumu noraidīšana 72, 82, 102, 106, 257, 332

lpp.

- to vākšana 223, 267, 286, 287, 299, 300, 338, 342–344, 351, 476, 754
- tiesas veikta 42, 43, 91, 267, 338, 342–344

Pieteicējs (administratīvajā procesā)

- administratīvā pārkāpuma lietā 503–510
- bērna tiesību un interešu aizsardzības lietās 653, 655–659
- maksātnespējīgs 227, 230–235
- tiesības izteikt savu viedokli tiesas sēdē 298–300, 351, 608, 747
- tiesības par tādu būt 214, 515–517, 520–523, 533, 536, 572–576, 588, 633–638, 640, 642–645, 647–651, 668–679, 681, 683–687, 704, 705, 707, 708, 710, 712–715
- publisko tiesību subjekta 515, 522, 655, 660–666
- viņa patiesā griba 112, 124, 237, 239, 240, 242

Pieteikums tiesai

- atteikšanās to pieņemt 93–101, 128–135, 524–529, 539–547, 558–563, 565–570, 572–580, 590–596, 603–625, 633–639, 661–667, 669–680, 703–716, 722–728, 745–747
- par administratīvā akta darbības apturēšanu 3–6, 35, 38, 228, 229, 572, 574
- par administratīvā akta izdošanu 217, 273–280, 369–383, 431–441, 549–556, 641, 669, 708, 710–716
- par labvēlīga administratīva akta izdošanu 200–206, 260, 263–271, 319, 327–337
- tā izskatīšana 204, 270, 271, 369, 372, 373, 378, 379, 381, 382, 433, 440
- par pārrakstīšanās kļūdu labošanu spriedumā 302
- Satversmes tiesai – sk. Satversmes tiesa
- tā atstāšana bez izskatīšanas 138, 209, 375, 738, 749, 752–756
- tā atstāšana bez virzības 525, 526, 604, 605, 698, 711, 723
- tā priekšmets (satus) 112, 116, 123, 124, 134, 147, 174, 186, 189, 190, 193, 260, 503, 504, 510, 534, 535, 590, 594, 601, 605, 613, 619, 631, 633–635, 638, 663, 671
- faktisko un tiesisko apstākļu "sabiezīnājums" (publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikumā) 633, 638, 639
- publisko tiesību līguma tiesiskums 130, 189, 521, 535, 545, 601, 606, 619, 631
- publiski tiesisko attiecību konstatēšana 174, 190, 210, 633, 637–639
- publiski tiesisko attiecību pastāvēšana 130, 189, 535, 572, 575, 601, 605, 619, 631, 633–635, 637–639, 751
- sk. arī Prasījums
- vispārējās jurisdikcijas tiesai 320, 324, 325, 400, 512, 520, 563, 602, 616

Pikets – sk. Pamatbrīvības

- Pilnvarojums 207–214, 729, 731–735
- pilnvara 526, 674, 729–735
- ar pārpilnvarojuma tiesībām 286
- pilnvarojuma trūkuma novēršana ar atpakaļejošu spēku 517, 523
- iestādei noteikto pilnvaru pārsniegšana 152–158

lpp.

- sabiedriskās organizācijas (biedrības) 515–518, 523
- valsts pārvaldes jomā 454, 460, 462, 541, 542, 544, 553, 563
- sk. arī Pārstāvība

Pilsonība

- citas valsts pilsonis 237–243
- viņa ieceļošanas un uzturēšanās valstī kontrole 17, 23, 29
- viņa laulība ar Latvijas pilsoni 253, 255–260, 262–271
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
- tās lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu 237–251
- tās lēmums par personas izraidīšanu 23
- tās lēmums uzturēšanās atļaujas izsniegšanas (anulēšanas) jautājumos 17, 252–271
- tiesības uz pilsonību 241, 249
- uzņemšana pilsonībā naturalizācijas kārtībā 548–556
- Naturalizācijas pārvalde 548, 549, 551, 552, 554, 555
- sk. arī Bezvalstnieks, Nepilsonis

Pirmpirkuma tiesības (uz zemi) 430–441**Policija**

- administratīvā pārkāpuma protokols 465, 475, 488, 496, 505
- Drošības policijas atzinums (informācija) 8–14, 24, 26
- policista (policijas darbinieka) prasības 487, 489, 490, 492–494
- nepakļaušanās tām 471, 487–494

Politiskā organizācija (partija)

- politisko partiju reklamēšana 32–34, 36–40, 46–55
- tās priekšvēlēšanu izdevumi 32–37, 45–51
- trešās personas līdzdalība partiju finansēšanā 32–34, 46–48, 50
- valdībā pārstāvētās mērķi un nostāja pilsonības jautājumos 548, 551
- sk. arī Vēlēšanas

Prasība (tiesā iesniedzamā)

- prasības pieteikums vispārīgās jurisdikcijas tiesai 512, 520, 560, 563, 598, 602, 613
- tās nodrošināšana 77, 79–82, 227–235
- prasības nodrošinājuma līdzekļu ierakstīšana zemesgrāmatā 168, 228, 229, 234

Prasījums 112, 116, 119, 124, 269, 301, 327, 357, 372–376, 381, 444, 522, 524, 574–576, 634–636, 678, 704, 711

- iepriekšējās ārpustiesas izskatīšanas kārtības neievērošanas sekas 209, 572, 574, 580, 604
- maksātnespējīga uzņēmuma kreditora 230–232
- prasījuma robežas 42, 66, 91, 112, 116, 117, 119, 124, 342, 351, 352, 378, 575, 625
- pieteikuma priekšmetam neatbilstošs 174, 189, 525, 590–596, 603–609, 613
- tā noraidīšana 280, 331–336, 372–376, 378, 379, 433, 524, 525, 543, 550, 561, 566, 570, 571, 573, 578–580, 590, 593, 596, 669, 671, 674

/pp.

Prece

- ar nodokli apliekamā (darījumi ar tām) 83–91, 116, 141, 149, 160–163
- tās vērtība* 78, 149
- līgumam neatbilstoša 420–429
- tās funkcija 423, 424, 426
- tās izcelsme 83, 85–89, 161, 424, 425
- tās tirgus noteikšana 287, 298

Prejudiciāls nolēmums – sk. Eiropas kopienų tiesa**Privātās tiesības** – sk. Tiesības:privātās**Privatizācija**

- dzīvojamo māju 177, 180–185, 571, 574–578, 675–680, 685
- lēmums par to nenodošanu privatizācijai* 703–709
- privatizācijas paziņojums* 574, 577
- privatizācijas tiesību rezervēšana* 675–680
- privatizācijas zemes projekts* 177, 180, 183, 185
- Privatizācijas aģentūra
- tās kompetence* 430, 431, 437–439, 441
- tās lēmums* 431–441
- privatizācijas process
- tā tiesiskā daba* 430, 437
- tajā iesaistītas personas tiesību aizsardzība* 571, 574, 577, 578
- tiesības prasīt tā ierosināšanu* 676, 677
- valsts un pašvaldību īpašuma 430, 436, 437
- īpašuma objekts* 435
- kopīpašumā esoša īpašuma* 433–437, 574, 575, 577
- zemes 519, 571, 576–578
- izmantojot pirkuma tiesības* 430–441

Prokurors

- prokurora protests 555
- viņa lēmums 442, 444, 446, 449–451
- sk. arī Ģenerālprokuratūra

Protokols

- administratīvo pārkāpumu – sk. Administratīvais pārkāpums
- tiesas sēdes – sk. Tiesa

Publiskās tiesības

- privātpersonas publiski tiesiski pienākumi un tiesības 373, 519, 521, 535, 544, 578–580, 586, 594, 609, 613, 672, 745
- publiskās objektīvās tiesības 657, 675, 677, 678, 681, 683, 684, 697, 700, 702, 712, 713
- publiskās subjektīvās tiesības ... 192–194, 197, 520, 575, 576, 578–580, 612, 633–639, 662, 669, 670, 675–679, 681, 684, 697, 700, 710–716
- tiesības būt par pieteicēju administratīvajā procesā* 188, 192–194, 209, 210, 212, 214, 503–511, 515, 521, 522, 533, 536, 579, 580, 588, 592, 633–639, 640–645, 647–651, 655, 657, 660–666, 668–670, 672, 673, 675–679, 681, 683, 684, 691, 702, 705, 707, 712, 722, 728, 745

/pp.

- publisko tiesību joma 69, 74, 128, 131, 189, 216, 225, 262, 394, 417, 418, 430, 433, 435, 437, 439–441, 512–514, 519–521, 524–527, 534, 541, 543, 558–562, 566, 573–576, 578, 584, 585, 587, 592, 597, 599–601, 610–615, 620, 630, 660, 662, 665, 688, 690, 691, 695, 703, 705, 708, 714
- to deleģēšana 581, 584, 585, 689–692, 695, 696
- to subjekts 430, 437, 515, 521–523, 541, 553, 557, 560, 561, 617, 620, 655, 656, 672
- administratīvo pārkāpumu lietā* 464, 466, 471, 472, 507, 508
- viņa darbības kontrole tiesā* 603–609
- to tiesību normu piemērošana 262, 265, 269, 305, 313, 314, 430, 441, 512, 514, 520, 533, 612
- to uzdevums 512, 520, 597, 601, 688, 695

Pulcēšanās brīvība – sk. Pamatbrīvības**R****Raidorganizācija**

- komerciālā 561
- sabiedriskā 34, 52–54, 557, 559, 561
- tā tiesības politisko organizāciju (partiju) reklamēšanā 34, 49, 52–54
- tās uzraudzība – sk. Nacionālā radio un televīzijas padome

Reformatio in peius aizliegums 159–165**Revīzija**

- finanšu 58–62
- nodokļu – sk. Audits
- revidējamā vienība 58–62

Rīcības brīvība

- iestādes – sk. Iestāde:tās rīcības brīvība
- Ministru kabineta 548, 554
- pašvaldības 185, 514, 519
- tiesas 600, 607, 675, 679

Rīcībspēja 210, 517, 729, 730, 732–735**S****Sabiedrība**

- sabiedrības labums (ieguvums) 144, 270, 483, 518, 581, 587
- tās drošība 212, 259, 445
- tās līdzdalība lēmumu pieņemšanā 179, 191, 500
- tās tiesības uz informāciju 179, 191, 208, 209, 213
- sk. arī Demokrātiska sabiedrība, Intereses:sabiedrības, Sabiedriskā (publiskā) apspriešana

lpp.

Sabiedriskā (publiskā) apspriešana

- būvniecības – sk. Būvniecība
- pašvaldības teritorijas plānošanā 176, 178–182, 187, 188, 514, 591, 595

Sabiedriskā organizācija – sk. Biedrība**Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija**

- tās kompetence 453–457, 459–463
- tās lēmums 453–463

Saeima

- Juridiskā biroja skaidrojums 435
- tās ievēlēšana – sk. Vēlēšanas
- sk. arī Deputāts, Likumdevējs

Sanācijas plāns – sk. Maksātnešpēja: sanācijas plāns**Sankcija**

- administratīva (nodokļu lietās) 63, 67, 68, 72, 97, 118–120, 123, 141, 144
- civiltiesiska 297
- publisko tiesību līgumā paredzēta 587, 588
- sk. arī Sods

Sapulce – sk. Pamatbrīvības**Satversme**

- tajā nostiprinātās pamattiesības – sk. Cilvēktiesības
- tās mērķis 363
- tās normu tulkošana 31, 41
- tās projekts 48
- tās sistēma 456
- tās normu atbilstības Satversmei izvērtēšana – sk. Satversmes tiesa
- sk. arī Tiesību aktu rādītāju

Satversmes aizsardzības birojs 16–18, 20**Satversmes tiesa**

- pieteikuma iesniegšana tai
 - pieteicēja ierosināta* 35, 38, 102, 107–109, 111, 169
 - tiesas pienākums* 16, 20, 252, 258, 261
 - tiesības* 560, 596, 607
- tās kompetence 169, 606
- *pašvaldības saistošo noteikumu izvērtēšanā* 590, 593, 595, 596
- tās spriedums 21, 24, 25,
 - 27, 44, 45, 56, 144, 192, 245, 249, 250, 318–325, 327, 328, 331, 339, 340, 342, 366, 406, 462, 499–501, 600, 607, 706, 708
 - tā interpretācija* 21, 322, 324, 331–335, 340, 366, 482, 483
 - tā saistošais spēks* 56, 250
 - sk. arī Nolēmumu rādītāju

Servitūts

- ceļa 531–534
- personālservitūts 532

lpp.

Sociālā apdrošināšana

- apdrošināšanas iemaksu alga 318, 323
 - tās apmērs* 318, 321, 323, 326, 327, 330–336
- obligātās iemaksas 70–74, 162, 318, 330–335, 753
 - paziņojums par iemaksu termiņu* 69–75
 - ziņojums par veiktajām iemaksām* 70–73, 75
- Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra
 - tās lēmums par pabalstu piešķiršanu* 317–337
 - tās lēmums par pensijas aprēķināšanu* 338–345, 738, 740
- sk. arī Pabalsts, Pensija

Sods

- administratīvais
 - administratīvais arests* 475, 480–483, 485, 496
 - cietušā subjektīvās tiesības pieprasīt vainīgā sodīšanu* 712, 714
 - naudas sods* 69, 70, 73, 75, 94, 97, 99, 100, 274, 284, 308–316, 455–458, 461–463, 471, 481–483, 485, 488, 490, 503–510
 - par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu* 474–486, 503–511
 - tā izpildes apturēšana* 480, 481, 484, 486
 - tā izpildes atlikšana* 481, 485
 - tā piemērošanas pamatojums* 69, 70, 72, 75, 457, 458, 461–463, 714–715
 - tā piemērošanas principi* 69, 75, 308
- disciplinārsods 541, 545, 565, 566, 568, 594, 614, 668–674
- kriminālsods
 - atbrīvošana no tā* 384–388, 390–392, 394–396
 - tā piemērošanas noteikumi* 314
- soda nauda (par nodokļu normu neievērošanu) .. 64, 66–68, 78, 84, 102–104, 106, 109–111, 113–126, 131, 136–147, 156, 159–166, 753, 754
 - tās krimināltiesiskas sankcijas raksturs* 102, 110, 159, 165
 - tās mērķis* 136, 139, 142–144
 - tās samazināšana* 114, 119, 136, 139, 141–145

Spriedums

- civillietā 527, 531–534
- kasācijas instances kompetence tā tiesiskuma pārbaudē 80, 141, 155, 170, 188, 203, 222, 249, 266, 276, 277, 289, 342, 376, 416, 426, 436, 448, 460, 470, 498, 520
- notiesājošs (krimināllietā pret valsts amatpersonu) 384–397
- pārrakstīšanās kļūda tajā 119, 302, 506, 510
- Satversmes tiesas – sk. Satversmes tiesa
- tā izpilde 749–751
 - administratīvo pārkāpumu lietā* 485, 486
 - nodrošinātu prasību gadījumā* 228–235
 - tās neiespējamība* 82
- tā pamatotība 267, 272, 279, 280, 316, 338, 344, 345, 356, 380, 382, 472
 - tiesību normu pareiza piemērošana* 19, 250, 280
- tā pārsūdzība 737–740
 - saīsināta sprieduma* 717, 720

- lpp.*
- tā sastādīšanā ievērojamās prasības 30, 91, 123, 150, 171, 204
izņēmumi no tā 10, 26
 - sk. arī Nolēmumu rādītāju

Starptautiskās tiesības

- tiesību akti (dokumenti) 28, 32, 42, 43, 61, 110, 213, 259, 366, 594
- tiesību normas 16, 20, 35, 109, 249, 258, 259, 366, 458, 670
- to principi 22, 26, 29, 42
- sk. arī Tiesību aktu rādītāju

Sūdzība

- apelācijas
 - tās atstāšana bez izskatīšanas* 752–756
 - tās atstāšana bez virzības* 730–732
 - tās iesniegšanas termiņš*; sk. arī Termiņš 720
 - tās izskatīšanas robežas (apjoms)* 120–126, 184, 303, 304, 374, 378
 - tās precizējums* .. 105, 360, 371, 372, 374, 526, 527, 604, 605, 608, 711
 - tiesības to iesniegt* 583, 585, 586, 662, 663, 671, 673, 731, 735
 - valsts nodeva par to* 607, 730, 732
- blakus sūdzība – sk. Blakus sūdzība
- kasācijas
 - tās atbilstība likuma prasībām* 737–741
 - tās atstāšana bez virzības* 738, 739
- konstitucionālā 20, 320, 324, 325, 329, 607
- par tiesas sprieduma izpildi 749–751
- par tiesu izpildītāju darbību 526, 528
- pārsūdzības iestādei
 - īpaši pakļautu personu* 566, 567, 570
 - par vēlēšanām* 31, 41
 - tās atstāšana bez izskatīšanas* 59–62
 - tās lēmumu pārsūdzēšana* 660–667, 670–674, 710–716
- sk. arī Pieteikums tiesai

Š**Šķīrējtiesa**

- strīdu nodošana tās izskatīšanai 399, 400, 402, 404, 688, 694
- šķīrējtiesas klauzula* 399, 402–406, 409, 411

T

Taisnīga tiesa 4, 5, 27, 42, 91, 102, 107, 110, 342, 359, 363, 365, 366, 373, 376, 604, 607, 608, 664, 668–671, 673, 700, 737, 740

Teritorija 181, 183

- administratīvā 641–645, 681, 686
- brīva un neapbūvēta apdzīvotas vietas teritorija 180, 185, 186
- dabas pamatne 179, 181, 514, 516, 517
- jaukta (atpūtas, dzīvojamā un darījumu) 177–181, 186, 591

*lpp.***Teritorijas plānošana**

- ilgtspējīgas attīstības princips 175, 182, 183, 191
- teritorijas plānojums 174–199, 533, 590–596
- attīstības plāns (ģenerālplāns)* 179–181, 183, 186, 513, 514, 521, 590, 591, 593, 595, 596
- detālplānojums* .. 174, 177–190, 198, 199, 533, 578, 590, 592, 593, 595
- tā sabiedriskā apspriešana* 176, 178–182, 187, 188, 514, 591, 595

Termiņš

- iestādes atbildes sniegšanai 209, 433
- iestādes noteikts
 - deklarācijas iesniegšanai* 94, 96, 99, 102, 104, 106, 109, 110
 - pieprasītās informācijas iesniegšanai* 60, 239, 455–457, 459, 462
- invaliditātes piešķiršanai 369–372, 374, 377, 378, 380
- naudas soda samaksas 509
- nodokļu (obligāto maksājumu) iemaksas 65, 67, 69–75, 80, 81, 117, 118, 122, 131, 132, 140, 156, 171, 172
- nodokļu parāda piedziņas* 67, 169, 173
- pārsūdzības 631, 717–721, 727, 728
- administratīvā akta* 168–170, 319, 350, 574, 700, 703–708
- tā skaitījums* 717, 719, 720, 727
- procesuālais 708, 727
- attaisnojoši iemesli tā nokavējumam* 742, 746–748
- atteikšanās pieņemt pieteikumu termiņa nokavējuma dēļ* 722–728
- blakus sūdzības iesniegšanai* 363, 746–748
- tā atjaunošana* 169, 704, 705, 707, 722, 723, 725, 728, 742, 746–748
- tā nokavējums* 169, 363, 576, 704, 705, 707, 722, 723, 725, 728, 742, 743, 746–748
- sprieduma izpildes 485, 486
- tiesas noteiktais
 - trūkumu novēršanai pieteikumā* 517, 525, 526, 604, 730, 731, 738, 739

Tiesa

- tās kompetence (administratīvās tiesas) ... 16, 19–21, 42, 130, 176, 189, 192, 242, 252, 260, 270, 299, 359, 367, 369, 372–374, 377–379, 381, 417, 441, 475, 519, 525, 527, 534, 535, 545, 552, 555, 557, 560, 562, 573, 586, 588, 590, 593–596, 599, 603, 605–609, 612–614, 619, 621, 622, 627–629, 637, 664, 666, 668, 671–674
- apelācijas instances* 81, 123–126, 141, 378, 155, 170, 188, 203, 222, 249, 266, 277, 279, 289, 342, 416, 426, 436, 448, 470, 498, 510, 651
- kasācijas instances* 80, 81, 141, 155, 164, 170, 188, 203, 222, 249, 250, 266, 267, 271, 276, 277, 289, 342, 376, 380, 416, 426, 427, 436, 448, 460, 470, 498, 520, 547, 722
- vēlēšanu rezultātu kontrolē* 31, 32, 40–43, 45, 56

	<i>lpp.</i>
- tās lēmums	
<i>blakus lēmums</i>	56, 57, 98–101, 142, 226, 687
<i>pilns</i>	717–720
<i>saīsināts</i>	717, 719, 720
<i>tā būtība</i>	503, 504, 510
- tās neatkarība.....	333, 337, 503, 504, 511, 670, 673
- tās pienākumi.....	12, 28, 30, 43, 89–91, 109, 112, 124–126, 146, 148, 150, 167, 171–173, 204, 245, 258, 260, 272, 278–281, 285, 290, 298, 303, 305, 313–317, 337, 359, 365–367, 369, 378, 380, 478, 483, 528, 569, 570, 600, 603, 612, 623, 647, 650, 687, 734, 737, 739, 752, 754
<i>pašai (ex officio) noskaidrot lietas apstākļus</i>	43, 91, 123, 164, 243, 263, 266, 267, 270, 338, 342, 343
<i>pierādījumu vērtēšanā</i>	267, 338, 342–344, 356, 357
<i>vērsties ar pieteikumi Satversmes tiesā</i>	16, 20, 109, 252, 258, 261
- tās pilnvaras.....	19, 366, 528, 603, 608
- tās rīcības brīvība.....	600, 607, 675, 679
- tās tiesības.....	56, 75, 98, 99, 145, 226, 227, 245, 279, 281, 290, 296, 634, 638, 679, 734, 735, 746, 754, 755
<i>krimināllietā</i>	387, 388
- tiesas dokumenti.....	722–728
- tiesas pavēste.....	300, 497, 724–727, 754
- tiesas sēde	
<i>aicināšana uz to</i>	469, 470, 472, 497, 568, 624, 698, 722, 724–726
<i>aicinātās (izsauktās) personas neierašanās</i>	88, 149, 170, 203, 299, 322, 470, 498, 507, 608, 613, 624, 650, 675, 679, 680, 684, 706, 743, 745, 752–756
- tiesas sēdes protokols.....	10, 299, 300, 577, 733
- tiesas spriešanas funkcija.....	278, 480, 484, 503, 524, 528, 553, 669–671, 673, 674
- tiesu sistēma.....	525, 607
- vispārējās jurisdikcijas tiesa	
<i>pieteikums tai</i>	320, 324, 325, 400, 512, 520, 560, 563, 602, 613, 616
<i>tās kompetence</i>	202, 235, 415, 418, 512, 520, 525, 528, 534, 562, 563, 584, 599, 602, 616, 655, 688, 694
- sk. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Eiropas Kopienų tiesa, Satversmes tiesa	
Tiesas nolēmums – sk. Spriedums	
Tiesības	
- civiltiesības	
<i>tiesību normas</i>	266, 267, 398, 400–406, 430, 434–438, 441, 510, 520, 521, 602, 629, 649, 655–659
<i>civillietā</i>	669–674
<i>civiltiesisks strīds – sk. Tiesvedība</i>	
- privātās (privāttiesības)	
<i>privāto tiesību joma</i>	430, 441, 464, 467, 472, 512, 514, 519–521, 557–562, 584, 597, 599, 601, 602, 610, 614, 615, 688–691, 694, 695
<i>pušu privātautonomijas princips</i>	512, 520, 597, 601

	<i>lpp.</i>
- publiskās – sk. Publiskās tiesības	
- subjektīvās.....	44, 175, 183, 188–194, 197, 209, 210, 212, 214, 219, 464, 467, 472, 501, 533, 534, 548, 549, 552, 555, 571, 576, 592, 648, 655, 657, 668–670, 710–716
sk. arī Publiskās tiesības:publiskās subjektīvās tiesības	
- tiesību tālākveidošana – sk. Tiesību tālākveidošana	
- sk. arī Cilvēktiesības, Starptautiskās tiesības	
Tiesībspēja	210, 523
Tiesību akts	
- starptautisks – sk. Starptautiskās tiesības	
- uz āru vērstis; sk. arī Administratīvais akts:tā pazīmes.....	617, 620, 621
- sk. arī Lēmums, Līgums, Likums, Normatīvais akts	
Tiesību norma	
- augstāka juridiska spēka.....	109, 258, 324, 607
- deleģējoša.....	180, 456, 459, 462, 695
- legāldefinīcija.....	176, 195
- objektīvo tiesību.....	43
- speciālā.....	7, 12, 22, 27, 167, 376, 381, 400, 405, 406, 434, 453, 461, 527, 581, 749, 751
- subjektīvo tiesību.....	43
- tās intertemporālā piemērojamība.....	16, 245, 250, 305, 313
- tās jēga.....	180, 181, 212, 255, 364, 373, 380, 447, 635
- tās mērķis.....	102, 104, 110, 187, 340, 359, 363, 364, 367, 387, 393, 478, 607, 635, 675, 679, 685, 693, 697, 702, 730, 735
- tās piemērošana	
<i>materiālās tiesību normas</i>	271, 309–311, 321, 425, 657
<i>pēc analogijas</i>	361, 364, 365, 367, 384, 387, 391, 394–396, 482, 483, 717, 719, 720, 722, 725, 726, 730, 735
<i>procesuālās tiesību normas</i>	16, 271, 280, 309–311, 713, 751
<i>tās principi</i>	311, 313, 314, 331, 335, 361, 362, 364, 384, 394
- tās pietiekama skaidrība.....	16, 19, 69, 75
- tās precizēšana.....	405, 442, 444, 451
- tās spēkā esamība	
<i>atpakaļejoša spēka</i>	311
<i>spēks laikā</i>	19, 176, 185, 187, 195, 245, 250, 260, 269, 305–316, 364, 367
<i>tās spēka zaudēšanas ietekme uz administratīvā akta spēku</i>	69–75, 319, 320, 324–326, 328–336, 340, 341, 708
- tiesību normu hierarhija.....	257, 332
- tiesību normu kolīzija.....	22, 27, 406, 434, 524, 527
- vispārējā.....	398, 406, 434, 527, 660
Tiesību normu tulkošana (interpretācija)	384, 394, 395
- EKT prakses izmantošana nacionālo tiesību normu tulkošanā.....	275, 278, 281, 295, 296
- iestādes veikta.....	75, 447, 504, 511
- paplašināta.....	31, 42, 152, 156, 184, 391, 459, 468, 534, 590, 595

	<i>lpp.</i>
- sašaurināta.....	181, 249, 331, 334, 428, 468, 495, 500, 502
- Satversmes normu	31, 41
- tiesas veiktā	75, 148, 150, 237, 242, 247, 352, 366, 367, 380, 410, 447, 453, 462, 483, 517, 540, 541, 547, 752, 756
<i>Eiropas Cilvēktiesību tiesas</i>	4, 102, 110, 164
<i>Eiropas Kopienų tiesas</i>	89, 90, 272, 275, 278, 281, 289–291, 389, 391
<i>Satversmes tiesas</i>	250, 342, 708
- tulkošanas metodes	
<i>gramatiskā</i>	11, 92, 97, 100, 390, 395, 427, 660, 664
<i>sistēmiskā</i>	20, 75, 122, 184, 207, 213, 268, 327, 335, 79, 404, 408, 418, 427, 447, 450, 477, 482
<i>vēsturiskā</i>	446, 449, 482
<i>teleoloģiskā (pēc jēgas un mērķa)</i> ..	7, 11, 239, 242, 247, 380, 482, 483,
Tiesību principi (vispārējie)	69, 144, 305, 594
- labas ticības princips	404, 613
- likuma atrunas princips	209, 108, 453, 456, 459, 461, 462
- likumības princips	575
- patvaļas aizlieguma princips	18, 331
- privātpersonas tiesību ievērošanas princips	18, 25, 112, 331, 483, 517, 737, 739, 740
- samērīguma princips	18, 23, 136, 137, 142, 144, 483, 519
- taisnīguma princips	190, 267, 344, 700
<i>procesuālā taisnīguma princips</i>	108, 286, 298–300, 470, 483
- tiesību normu saprātīgas piemērošanas (saprātīguma) princips	175, 192, 483, 732
- tiesiskās palīdzības princips	170, 331, 350, 362, 663, 732
- tiesiskās valsts princips	317, 326
- tiesiskuma princips	16, 18, 19, 24, 152, 331, 459, 524, 528, 603, 608
- varas dalīšanas princips	31, 41, 366, 606
- vienlīdzības princips	36, 317, 320, 322, 325, 331, 341, 398, 401, 405, 408–410, 550, 571, 576, 580, 607, 663
Tiesību sistēma	31, 40, 278, 290, 317, 326, 366, 367, 384, 395, 442, 447, 451, 542, 550, 638
- administratīvo tiesību	365
- patērētāju tiesību aizsardzības	408
Tiesību tālākveidošana	327, 335, 336, 367
- teleoloģiskā redukcija	719
- sk. arī Likums: "likuma robs"	
Tiesību zinātne (doktrīna)	31, 40, 51, 134, 175, 191, 193, 245, 267, 317, 326, 344, 347, 390, 483, 566, 633, 703
- juridiskā literatūra	313, 456, 459, 552, 587
- sk. arī Citu avotu rādītāju	

	<i>lpp.</i>
Tiesiska valsts	
- principi	41, 42
<i>virsprincipi (pamatprincipi)</i>	31, 32, 43, 664
sk. arī Tiesību principi (vispārējie)	
Tiesiskās attiecības	
- būvniecības – sk. Būvniecība	
- civiltiesiskās	202, 205, 512, 520, 521, 534, 584, 612, 613
- darba; sk. arī Darbs	17, 18, 340–342, 559, 560, 562, 584, 585, 588, 610–615
- īres	464, 467, 472, 599–601
<i>izīrētājs</i>	602
- līgumiskās – sk. Līgums	
- privāttiesiskās	512, 514, 521, 557, 562, 613, 688, 694
- publiski tiesiskās	42, 130, 174, 189, 190, 210, 417, 535, 540, 541, 560, 562, 572–576, 578, 597–601, 603, 605, 606, 609, 617, 619, 629–631, 633–638, 653, 658, 664, 673, 695, 714, 751
<i>pakļautības (hierarhiskas)</i>	430, 437, 512, 520, 538, 540, 541, 566, 568, 570, 597, 601, 602
- zemes nomas; sk. arī Zeme	432, 438, 512, 517, 519
Tiesnesis	
- viņa disciplinārā atbildība	668–674
- viņa lēmums	
<i>administratīvā pārkāpuma lietā</i>	475, 476, 478, 480–486, 488, 490–493, 496, 497
<i>par atteikšanos pieņemt pieteikumu</i>	93, 94, 98, 99, 128, 129, 134, 135, 524–526, 539, 540, 545, 547, 558, 559, 561, 565, 566, 570, 572–574, 578, 590–594, 603–605, 608–614, 617, 618, 621–625, 634, 661–663, 666, 669–671, 676, 677, 679, 698, 703–706, 710–712, 718–721, 745, 747
<i>par pieteikuma atstāšanu bez virzības</i>	525, 526, 604, 605, 698, 711, 723, 730–732, 737–741,
<i>par tiesvedības ierosināšanu</i>	215, 300, 550, 648
<i>par trešās personas pieaicināšanu lietā</i>	179, 217, 698
- viņa neaizskaramība	670, 673
- viņa noraidījums civillietas tiesvedībā	669–671, 673, 674
- viņa tiesības samazināt valsts nodevu	604, 607
Tiesu izpildītājs	
- viņa atstādināšana no amata	442–451
- viņa depozīta kontā iemaksātā nodokļu parāda summa	227–235
- viņa lēmums	524–529
- uzraudzība pār viņa amata darbībām	524–528
Tiesu prakse	34, 53, 134, 281, 381, 482, 528, 707
- sk. arī Nolēmumu rādītāj	

	<i>lpp.</i>
Tiesu vara	31, 41, 42, 366, 560, 603, 606, 608, 629, 664, 668, 673
- neatkarības princips	333, 337, 503, 504, 511, 670, 673
- taisnīgas tiesas princips; sk. arī Taisnīga tiesa	607, 700
Tiesvedība	
- lietas izskatīšanas atlikšana	298–301, 675, 679, 680
- lietas izskatīšana bez pieteicēja klātbūtnes	322, 401, 470, 497, 507, 560, 565, 608, 613, 625, 675, 679, 680, 706, 745, 754
- lietas izspriešana pēc būtības	124, 126, 134, 169, 215, 267, 270, 271, 279, 282, 290, 292, 300, 302–304, 311, 326, 349, 357, 373, 381, 482, 503, 504, 510, 511, 523, 537, 547, 570, 605, 609, 650, 659, 660, 665, 687, 696, 754, 756
- lietas jauna izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem	240
- strīdu izskatīšana civilprocesuālā kārtībā	206, 262, 265, 269, 415, 416, 418, 419, 464, 465, 467, 468, 472, 524–528, 534, 584, 588, 599, 612, 613, 619, 671, 674, 677, 683, 713, 714
- tās apturēšana	20, 109, 111, 258, 261, 288
- tās izbeigšana	
<i>izbeigtas tiesvedības atjaunošana</i>	209, 212, 214, 215, 246, 247, 371, 401, 441, 659, 687, 696
<i>ja lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā</i>	16, 20, 21, 190, 198, 199, 432, 433, 439, 440, 480–484, 493, 519–523, 533, 536, 537, 550–552, 583, 584, 586, 598–600, 627, 628, 631, 632, 699, 745
<i>ja nolēmums nav pārsūdzams</i>	751
<i>ja pieteikumu iesniegusi persona, kurai nav tādu tiesību</i>	190, 194, 504–506, 510, 515, 533, 536, 641, 648–652, 655–657, 683, 684, 687, 690, 699–702, 745
<i>tāda nolēmuma apstrīdēšana</i> ...	183, 188, 207–215, 246, 247, 480–486, 504–511, 531–537, 549–556, 582–589, 597–602, 627–632, 641–652, 654–659, 682–687, 689–696, 698–702, 717–721
Tikumība	28, 29, 212, 259
Tirgus	288
- ģeogrāfiskais	287, 288
- konkrētas preces	284, 285, 287, 292, 294, 297, 298
- pakalpojumu	308, 454, 457, 461
- tirgus dalībnieks	272, 275–278, 308, 636
<i>regulētā tirgus</i>	691–693
<i>aizliegta vienošanās</i>	282–304
- tirgus vērtība	94, 148, 149
- vērtspapīru (finanšu instrumentu)	273, 275–278, 688–696
- sk. arī Konkurence	
Transportlīdzeklis	
- tā īpašnieks	503, 504, 508, 509
- tā novietošana neatļautā vietā	503–511
- tā turētājs	506

	<i>lpp.</i>
- tā vadītājs	477, 478, 503–510
- tā vadīšana medikamentu iespaidā; sk. arī Medikamenti	474–479
- tā vadīšanas tiesību atņemšana	475, 481, 483, 485
Trešā persona	651, 714
- būvniecības procesā	174, 176, 177, 179, 182, 183, 190, 534, 697–699
- darījumos	248, 293, 294
- tās īpašuma tiesības	225
- tās līdzdalība partiju finansēšanā	32–34, 46–48, 50
- tiesas procesā	177, 179, 182, 183, 190, 217, 218, 220, 222, 283, 286, 289, 297, 299, 300, 301, 303, 399, 406, 421, 426, 431, 441, 530, 534, 627, 628, 651, 689, 697, 698, 704, 714
<i>tās neierašanās sekas</i>	203, 586, 650, 684
- to ietekmējošs administratīvais akts (faktiskā rīcība)	127, 133, 176, 467, 504, 508, 509, 575, 628
U	
Ultra vires	297, 394
Uzklausīšana (personas) – sk. Persona:personas uzklaušanas pienākums	
Uzņēmumu reģistrs	
- tā lēmums par sanācības plānu	647–652
- valsts notārs	
<i>viņa kompetence</i>	733, 734
<i>viņa lēmums</i>	648–652
Uzraudzība	
- finanšu instrumentu tirgus	688–696
- publiskos iepirkumos – sk. Iepirkums	
- sabiedrisko saziņas līdzekļu	561, 710, 714
- tiesu varai piederīgas amatpersonas darbību	447
<i>tiesu izpildītāja amata darbību</i>	442, 444, 445, 447–451, 524–527
- valsts amatpersonu darbības	412–419
Uzturēšanās atļauja	
- atteikums to izsniegt	252–260, 264–270
- iesniegums tās saņemšanai	253–257, 268
- pastāvīgās uzturēšanas atļauja	253, 254, 256–258, 260, 263–269, 271
- tās derīgums	636
- tās saņemšanas pamats	255, 260, 262, 263, 265, 267–271
- termiņuzturēšanās atļauja	17, 18, 253, 263, 268
Uzziņa	
- par tiesisko statusu pieprasīšana	633, 635–639
- tiesas	363, 382

	<i>lpp.</i>
V	
Vaina	110
- administratīvā pārkāpuma izdarīšanā.....	458, 467, 475, 478, 480, 481, 484, 488, 496, 497, 712, 714
<i>vainas pakāpe</i>	490
- noziedzīga nodarījuma izdarīšanā	384, 385, 387, 391
Valdība – sk. Ministru kabinets	
Valsts	
- tai nodarīti zaudējumi (ar amatpersonu rīcību).....	412–419
- tās drošība	4, 13, 14, 21, 27–30, 212, 259
<i>politiskās sistēmas stabilitāte</i>	48
<i>tās apdraudējums</i>	5, 7–14, 17, 22–27
- tās īpašums (manta)	
<i>tā privatizācija</i> – sk. Privatizācija	
<i>valstij piekrietoša bezmantinieka manta</i>	617–621
- tās pienākumi	
<i>ar juridisko palīdzību saistīto izmaksu atlīdzināšanā</i>	359–368
<i>likumdevēja vēlēšanu rīkošanā; sk. arī Vēlēšanas</i>	44, 45, 57
<i>notiesāto labošanā</i>	564, 569
<i>pamattiesību aizsardzībā</i>	110, 191, 259, 266, 269, 270, 499–501, 553, 555, 566, 568, 587, 588, 623
- tās politika	
<i>migrācijas</i>	262, 267, 270
- tās tiesības	
<i>ierobežot personas tiesības</i>	193, 259
<i>kontrolēt ieceļošanu</i>	252, 259, 262, 267–270
- tās tiesiskā kārtība	233, 468, 638
- valsts amatpersona – sk. Amatpersona:valsts	
- "valsts" jēdziens Civillikuma izpratnē.....	618
- valsts kapitālsabiedrība	
<i>kapitāla daļas turētājs</i>	557, 559, 561, 562
<i>VAS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs"</i>	284, 292, 293, 634–639
<i>VAS "Privatizācijas aģentūra"</i>	430–441, 531, 533
<i>VAS "Valsts nekustami īpašumi"</i>	571–580
<i>VSIA "Latvijas Radio"</i>	52, 55, 557–562, 637
<i>VSIA "Latvijas Televīzija"</i>	37, 49, 52–55, 287, 301, 559, 637
- valsts noslēpums.....	9, 10, 25
- valsts pensija – sk. Pensija	
- sk. arī Demokrātiska valsts, Tiesiska valsts	
Valsts ieņēmumu dienests	
- tā atzinums (par preču izcelsmi).....	421, 422, 424, 425
- tā ģenerāldirektors	66, 71, 119, 156, 159–166
<i>tiesības</i>	159, 160, 164
- tā izziņa	63, 65, 66, 68

	<i>lpp.</i>
- tā lēmumi.....	63–159
<i>amatpersonas</i>	65, 77, 79–81, 127, 130, 132, 134, 147, 153, 155, 160, 753, 754
<i>ģenerāldirektora</i>	64–66, 70–76, 78–80, 84–86, 103–106, 111, 112, 114–117, 119–121, 124, 128–132, 134, 137–139, 147, 153, 154, 157, 160, 164, 730, 753, 755
- tā pienākumi.....	72, 82, 92, 100, 131, 139, 140, 148, 155
- tā pieprasījums	
<i>par papildu deklarācijas iesniegšanu</i>	92–100
<i>informācijas pieprasījums</i>	94, 96, 97, 99, 100, 127, 128, 133, 134
- tā tiesības	66, 67, 77, 80, 81, 94, 104, 105, 131, 139, 142, 152–156
- tā vēstule.....	93, 95, 99, 133
<i>ģenerāldirektora</i>	93, 94, 97, 99
Valsts kontrole	
- tās atzinums.....	58, 59, 61
- tās lēmumi.....	58–62
- tās tiesības sniegt rekomendāciju revidējamai vienībai.....	60
Valsts pārvalde	
- kaitējuma (zaudējumu) nodarīšana tai	412–419
- pārvaldes kārtība	
<i>Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa izpratnē</i>	464, 466–472
- tās funkcijas	548, 553, 554, 581, 584, 585, 587, 619, 662, 663, 665
- tās iestāde.....	58, 211, 213, 214, 266, 267, 301, 461, 484, 538, 545, 548–554, 635, 662, 663, 665, 666, 690
<i>tās nodarītie zaudējumi</i>	368
<i>tās pienākumi</i>	375, 670, 673, 675, 678, 681, 683, 684, 697, 700, 702, 712, 713
<i>tās tiesības</i>	581–589
<i>tās tiesības izdot normatīvos aktus</i>	453–463
sk. arī Augstskola, Iestāde un Iestāžu rādītāju	
- tās principi	108, 213, 460, 665
<i>labas pārvaldības princips</i>	60, 190, 211, 332, 350, 352, 693
- tās uzdevumu deleģēšana	690–692, 695
- tās vienotā institucionālā sistēmā.....	557, 561, 585
- valsts pārvaldes joma	482, 484, 512, 541, 544, 553, 557, 560–563, 603, 606, 608, 668, 671, 673, 674
Valsts prezidents	
- viņa informēšana par valsts drošības apdraudējumu	10, 13
Valsts vara	
- leģitimitātes princips	32, 43
- tautas griba	43, 45
- varas dalīšanas princips	31, 41, 366, 606
- sk. arī Izpildvara, Likumdošana, Tiesu vara	
Vecāki	
- aprūpes tiesību atjaunošana viņiem.....	653–659

Vēlēšanas

- Eiropas Parlamenta 384–397
- informācijas pieejamība vēlēšanu norisē 33, 34, 44, 49–51, 54, 55
- to tiesiskuma pārbaude 31–33, 41–43, 48, 57
- vēlēšanu norises pārkāpums 31–57
- vēlēšanu rezultāti
 - to ietekmēšana* 33
 - to kontrole* 31, 32, 40–43, 57
 - to prettiesiskuma konstatēšanas (atcelšanas) pamats* 33, 48, 55
 - tos ietekmējošs pārkāpums* 33, 48, 49, 51, 52
- vēlēšanu sistēmas (norises) principi 32, 42–44
 - aizklātu vēlēšanu princips* 32, 43–45
 - brīvu vēlēšanu princips* 32–34, 43–45, 48, 49, 51, 52, 56
 - vienlīdzīgu vēlēšanu princips* 32–35, 43–45, 52–56
 - vispārīgu vēlēšanu princips* 32, 43, 44
- vēlēšanu politiskās gribas veidošanās 32–34, 43–45, 48–52, 55
 - priekšvēlēšanu aģitācija* 46, 48–50, 52, 53, 55
- sk. arī Centrālā vēlēšanu komisija, Deputāts

Veselība

- būvniecības ietekme uz cilvēku (sabiedrības) veselību 175, 181, 193, 197
- patērētāja veselības apdraudējums 410, 420, 423, 427, 428
- veselības aprūpes sistēma 586, 588
 - veselības aprūpes pakalpojumi* 582–585, 587, 588
- veselības un darbspēju novērtēšana – sk. Invaliditāte

Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija

- tās lēmums
 - par atlīdzības izmaksu invalīda (pensionāra) pārstāvim* 359–368
 - par invaliditātes noteikšanu* 346–358, 369–383

Vide 175, 181, 191

- būvniecības ietekme uz vidi 175, 181–184
 - būtiska* 176, 181, 182, 184, 187, 188, 193, 196, 197
- preces radīts (iespējamais) apdraudējums videi 420, 423, 427, 428
- sabiedrības tiesības uz vides informāciju un līdzdalību
 - ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā 179, 191
- tiesības uz vides aizsardzību 174–176, 182, 183, 190–193, 196, 197

Vienošanās

- aizliegta (konkurences tiesībās) 281–304, 314
 - vertikālā* 282, 284, 288, 292, 294, 295
 - horizontālā* 282, 284
- vienošanās līgums (par nodokļu maksājumiem) 138

Z**Zaudējumi**

- ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību nodarīti; sk. arī Atlīdzība 368, 593, 605, 607, 623, 669, 671, 673, 674
- ar valsts amatpersonas prettiesisko rīcību nodarīti 412–419, 524–526
- darbinieka darba devējam nodarīti 584
- valsts budžetam nodarīti, nepareizi deklarējot nodokļu pārmaksu 118, 121

Zeme

- namīpašnieka tiesības uz zemi zem ēkas adreses
 - piešķiršanas gadījumā 640, 643, 645
- tās īpašnieks 512, 533, 534, 577, 592, 642
 - kopīpašnieks* 430–441
 - viņa tiesības izvēlēties zemes izmantošanas veidu* 183
- tās noma 512, 517, 519, 520, 531–534
 - ar pirkuma tiesībām apveltītas personas tiesības* 432, 438
 - nomas līgums* 512, 519–521, 531, 533, 534
- tās piešķiršana lietošanā izlozes kārtībā 216–226
- valstij piederošas atsavināšana; sk. arī Privatizācija 571–580
- zemes īpašums 518–521
 - pirkuma tiesības* 430–441
 - privatizācijai nodota zemesgabala iegūšana īpašumā* 430–441
 - tā piešķiršana* 217, 219
 - valstij piederoša atsavināšana* 571–581
- zemes komisijas lēmums 217–219, 221–223
- zemes reforma; sk. arī Privatizācija 216–220, 223, 224, 430, 437
- zemesgabals
 - dzīvojamai mājai funkcionāli nepieciešamais* 177, 180, 184, 185
 - tā apvienošana* 187, 571, 572, 574, 576, 579, 580
 - tā detālplānojums* – sk. Teritorijas plānošana
 - tā sadalīšana* 177, 179–187, 189, 190, 576–578
 - tā zonējums* 183, 591, 591, 593, 594

Zemesgrāmata

- Īpašuma tiesību nostiprināšana tajā 202, 249, 617–620, 649
 - uz zemi* 177, 178, 225, 572, 576–578
- prasības nodrošinājuma līdzekļu ierakstīšana tajā 168, 228, 229, 234, 235

Ziedojumi (partijām) 36–38, 45–47**Ziņojums**

- darba devēja (par obligātajām iemaksām) 70–73, 75
- revīzijas ziņojums 58–61

Zvērināts notārs – sk. Notārs**Zvērināts tiesu izpildītājs** – sk. Tiesu izpildītājs

Iestāžu rādītājs

lpp.

I. Iestādes, kuru izdotie administratīvie akti (faktiskā rīcība) tiek pārsūdzēti

1. Latvijas Republikas Saeima.....603–609

2. Valsts iestādes, kuras nav padotas Ministru kabinetam

Centrālā vēlēšanu komisija 31–57

Finanšu un kapitāla tirgus komisija (FKTK).....688–696

Nacionālā radio un televīzijas padome.....557–563, 710–716

Valsts kontrole.....58–62

3. Latvijas Republikas Ministru kabinets

(Ministru prezidentam padotās iestādes)

Ministru kabinets 548–556, 571–580

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs (KNAB) 412–419

4. Ministrijas un tām padotās iestādes; valsts komercsabiedrības, kurās attiecīgās ministrijas ir valsts kapitāla daļu turētājas

Ekonomikas ministrija 398–411, 420–429

Konkurences padome.....272–280, 281–304, 305–316

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs.....398–411, 420–429

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija 453–463

Valsts akciju sabiedrība "Privatizācijas aģentūra".....430–441

Iekšlietu ministrija

Iekšlietu ministrs 3–6, 7–15, 16–21, 22–30

Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde (PMLP).....237–244, 245–251, 252–261, 262–271

Finanšu ministrija

Iepirkumu uzraudzības birojs 660–667

Sk. arī – Valsts ieņēmumu dienests

Labklājības ministrija

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSAA).....317–326, 327–337, 338–345, 737–741

Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu

valsts komisija (VDEĀVK).....346–358, 359–368, 369–383

lpp.

Tieslietu ministrija 538–547, 668–674

tieslietu ministrs 384–397, 442–452

cietuma administrācija 564–570, 622–625

Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs.....647–652

Naturalizācijas pārvalde.....548–556

Veselības ministrija

Veselības obligātās apdrošināšanas valsts aģentūra (VOAVA).....582–589

Zemkopības ministrija

Pārtikas un veterinārais dienests (PVD) 722–728

5. Pašvaldību iestādes

Dundagas pagasttiesa 653–659

Jūrmalas pilsētas dome 590–596, 626–632, 697–702

Ķeguma novada dome 640–646

Olaines pagasta padome 717–721

Olaines pilsētas dome.....610–616

Rīgas dome 167–173, 174–199, 200–206, 227–236, 512–523, 530–537, 597–602, 617–621, 675–680, 749–751

Administratīvā komisija 464–473

Rīgas pilsētas būvvalde 174–199, 200–206, 681–687

Salacgrīvas pilsētas ar lauku teritoriju dome 216–226

Ventspils pilsētas dome.....207–215, 703–709

6. Policijas iestādes

Rīgas pašvaldības policija.....487–494

Valsts policija 503–511

7. Valsts ieņēmumu dienests (VID)

(tā padotībā esošās iestādes un amatpersonas)

VID ģenerāldirektors 63–68, 69–76, 77–82, 83–91, 92–101, 102–111, 112–126, 127–135, 136–145, 146–151, 152–158, 159–166, 729–736, 752–756

VID Kurzemes reģionālā iestāde 752–756

VID Lielo nodokļu maksātāju pārvalde 136–145

VID Rīgas muitas reģionālā iestāde 77–82

VID Rīgas reģionālā iestāde 69–76, 83–91, 92–101, 112–126, 152–158

VID Vidzemes reģionālā iestāde.....63–68, 127–135

VID Zemgales reģionālā iestāde.....102–111, 146–151, 159–166

8. Tiesu sistēmai piederīgās iestādes un amatpersonas

Zvērināti tiesu izpildītāji.....524–529

II. Tiesas (tiesneši), kuru nolēmumi ir pārsūdzēti

Administratīvā apgabaltiesa.....63–68, 77–82, 83–91, 92–101,
102–111, 112–126, 127–135, 136–145, 146–151, 152–158, 159–166,
167–173, 174–199, 200–206, 207–215, 216–226, 227–236, 237–244,
245–251, 252–261, 262–271, 272–280, 281–304, 305–316, 317–326,
327–337, 338–345, 346–358, 359–368, 369–383, 384–397, 398–411,
412–419, 420–429, 430–441, 442–452, 453–463, 464–473, 474–479,
480–486, 487–494, 495–502, 503–511, 512–523, 524–529, 530–537,
538–547, 548–556, 557–563, 564–570, 571–580, 582–589, 590–596,
597–602, 603–609, 610–616, 617–621, 622–625, 626–632, 633–639,
640–646, 647–652, 653–659, 660–667, 668–674, 675–680, 681–687,
688–696, 697–702, 703–709, 710–716, 722–728, 729–736, 742–748,
749–751, 752–756

Administratīvās apgabaltiesas tiesnesis.....717–721, 737–741

Rīgas apgabaltiesas Civillietu kolēģija.....69–76, 252–261, 369–383

III. Tiesas (tiesneši), kuras skatījušas lietas pirmajā instancē

Administratīvā rajona tiesa.....63–68, 77–82, 112–126, 136–145, 146–151,
152–158, 159–166, 167–173, 174–199, 200–206, 207–215, 216–226,
237–244, 272–280, 281–304, 317–326, 327–337, 338–345, 384–397,
398–411, 412–419, 420–429, 430–441, 442–452, 453–463, 464–473,
503–511, 512–523, 530–537, 548–556, 557–563, 582–589, 597–602,
626–632, 640–646, 647–652, 653–659, 681–687, 688–696, 697–702,
717–721, 722–728, 729–736, 737–741, 752–756

Administratīvās rajona tiesas tiesnesis.....92–101, 127–135, 524–529,
538–547, 564–570, 571–580, 590–596, 603–609, 610–616,
617–621, 622–625, 633–639, 660–667, 668–674, 675–680,
703–709, 710–716, 742–748

Jelgavas tiesa.....102–111

Rīgas pilsētas tiesas

Centra rajona tiesa.....69–76, 83–91, 227–236, 245–251,
252–261, 262–271, 495–502

Kurzemes rajona tiesa.....487–494

Ziemeļu rajona tiesa.....597–602

Vidzemes priekšpilsētas tiesa.....305–316

Zemgales priekšpilsētas tiesa.....346–358, 369–383

Rīgas rajona tiesa.....474–479, 480–486

Rīgas rajona tiesas tiesnesis.....480–486

Tiesību aktu rādītājs**1. Latvijas Republikas tiesību akti****1.1. Latvijas Republikas Satversme (pieņemta 15.02.1922.)**

1.pants.....31, 32, 35, 36, 38, 40, 41, 43, 144, 321,
472, 486, 543, 544, 735, 739

6.pants.....32–38, 42, 43, 56

8.pants.....56

9.pants.....538

18.pants.....48

58.pants.....25

77.pants.....37

85.pants.....606

86.pants.....524, 528

89.pants.....110, 259, 567, 606

90.pants.....22, 25, 28

91.pants.....56, 318, 320–322, 324, 325, 606, 607

92.pants.....4, 5, 24, 27, 65, 102, 103, 107, 110, 111,
364, 368, 376, 508, 567, 585, 606–608, 719

94.pants.....567

95.pants.....564, 567, 568, 570

96.pants.....28, 29, 252, 259, 260, 261, 567

98.pants.....250

100.pants.....22, 28, 212, 495, 500, 567

102.pants.....500

103.pants.....491, 495, 500–502

104.pants.....567, 608

105.pants.....175, 192

106.pants.....612

109.pants.....321

110.pants.....252, 259–262, 266, 269

111.pants.....587, 622, 623

112.pants.....541

115.pants.....174, 175, 191

116.pants.....22, 28, 29, 44, 56, 103, 212, 259, 495

1.2. Latvijas Republikas likumi**Administratīvā procesa likums (pieņemts 25.10.2001.)**

1.pants.....69, 92, 94, 96, 127, 128, 130, 131, 134, 174, 189,
370, 377, 412, 413, 430, 431, 439, 480, 482, 484, 512, 519,
530, 535, 538, 541, 545, 548, 550, 552, 553, 557, 564, 566,
568, 571, 590–592, 594, 595, 597, 601, 603, 610, 614, 617,
618, 620, 622, 623, 626, 630, 668, 682, 688, 703

	<i>lpp.</i>
2.pants	42, 107, 108, 155, 176, 263, 270, 417, 435, 560, 590, 603, 608, 609, 629, 642, 668, 673, 732
3.pants	12, 22, 26, 27
4.pants	455
5.pants	25, 108, 155, 258, 517, 643, 656, 737, 755
6.pants	317, 322, 434, 550, 571
7.pants	16, 19, 359, 366, 435, 524, 528, 603
8.pants	175, 732
9.pants	352, 435
10.pants	170, 732
11.pants	170, 453, 458, 459, 461, 462
12.pants	155, 170
13.pants	144, 455
14.pants	722
14. pants	287, 291, 332, 337, 470
15.pants	155, 295, 406, 434, 458, 524, 527, 608
17.pants	87, 250, 321, 359, 366, 403, 453, 461
18.pants	359, 361, 362, 367, 368, 382
21.pants	210, 656
25.pants	210
27.pants	214
28.pants	176, 436, 647, 651, 697, 714
29.pants	515, 521–523, 655, 656
30.pants	418
31.pants	175, 176, 192, 190, 209, 503, 504, 508, 521, 522, 533, 571, 588, 633–635, 638, 640, 642, 643, 647, 649, 651, 653, 656, 657, 660, 664, 666, 668, 672, 675, 677, 681, 684, 697, 700, 712
34.pants	586
35.pants	5
38.pants	207, 211, 213, 214, 729–732, 734, 735
39.pants	731
41.pants	745
42.pants	727
43.pants	727, 743, 749
44.pants	718, 745
46.pants	705, 742, 743, 745, 746
B daļa (51.–101.pants)	724
54.pants	221
55.pants	133, 210, 211
56.pants	211, 724
59.pants	94, 128, 133, 243
61.pants	286, 299, 300
62.pants	92, 209, 211, 466, 467, 470, 472, 519
65.pants	212, 260, 369, 381, 415
66.pants	25, 136, 381, 519
67.pants	7, 8, 11, 82, 95, 243, 347, 355, 466, 491, 493, 494, 724
70.pants	66, 69, 74, 323, 377, 703, 705, 708, 723, 725–727, 744
72.pants	321

	<i>lpp.</i>
74.pants	154, 297
76.pants	172, 373, 553, 576, 647, 648, 650
79.pants	95, 744
80.pants	222
81.pants	152, 155–157, 159, 161, 164, 349, 377, 379, 466, 647, 649, 650
82.pants	378, 379
84.pants	36, 240
85.pants	78, 600
86.pants	443, 600, 686
87.pants	170, 317, 321, 323, 574
88.pants	170
7.nodaļa (89.–91.pants)	211
89.pants	216, 225, 564, 566, 571, 573, 603, 606, 610, 614, 619, 620, 622, 623, 668
91.pants	222, 224, 225, 436, 619
92.pants	368, 567, 607, 624, 674
9.nodaļa (98.–101.pants)	635
98.pants	633
C daļa (102.–357.pants)	668, 724
101.pants	637
102.pants	16, 19
103.pants	42, 91, 108, 123, 164, 173, 176, 202, 240, 242, 243, 249, 260, 263, 265–267, 287, 311, 338, 342, 344, 351, 352, 375, 381, 425, 434, 490, 519, 527, 534, 545, 581, 586, 588, 590, 594, 603, 608, 612, 613, 615, 672, 668, 752, 755
104.pants	16, 20, 109, 111, 170, 258, 261, 332
104. pants	281, 286, 298, 300, 389
107.pants	91, 149, 287, 301, 311, 338, 342, 344, 376, 434, 575
110.pants	604, 605
112.pants	287, 311
113.pants	374
121.pants	663
124.pants	508, 607
128.pants	604–607
14.nodaļa (130.–135.pants)	722, 726
132.pants	724–727
135.pants	725–727, 754
145.pants	298, 608, 619, 744
146.pants	436
147.pants	731, 732, 735
148.pants	300, 754
18.nodaļa (149.–154.pants)	376
149.pants	301
150.pants	121, 122, 138, 221, 265–267, 287, 301, 311, 352, 434, 476, 490
152.pants	352
153.pants	344

	<i>lpp.</i>
154.pants	87, 107–109, 120, 149, 163, 164, 173, 222, 257, 265, 267, 287, 311, 315, 316, 338, 344, 351, 356, 434, 476
161.pants	108, 355
167.pants	138, 146, 243
169.pants	221
178.pants	357
184.pants	94, 130, 174, 188, 189, 204, 327, 334, 375, 379, 381, 525, 535, 581, 586, 590, 594, 601, 603, 605, 608, 609, 614, 619, 631, 633–637, 664
185.pants	3, 5, 6, 63, 225, 228, 480, 481, 483–485, 591, 593
186.pants	526
188.pants	703, 705, 706–708, 727
191.pants	128, 129, 135, 503, 525, 539, 545, 547, 562, 575, 591, 594, 605, 609, 611, 612, 614, 618, 621, 623, 636, 662, 666, 671–674, 676, 677, 679, 704–707, 712, 713, 725, 745, 747
192.pants	526
22.nodaļa (195.–202.pants)	227, 235
204.pants	490
213.pants	734
214.pants	507, 586, 608, 679, 684
220.pants	286, 299
223.pants	426
234.pants	374
246.pants	30, 57, 163, 321, 344, 352
247.pants	15, 30, 107, 321, 332, 344, 351, 435
248.pants	15, 30
249.pants	15, 30, 112, 120, 123, 183, 352
250.pants	15, 23, 30, 123, 148, 150, 167, 171, 260, 287, 302, 303, 311, 321 352, 375, 458, 469, 490
251.pants	10, 30, 91, 120, 287, 332, 337, 376, 415, 435, 469, 472
252.pants	15, 30
253.pants	30, 145, 260, 375, 379
254.pants	204, 369, 373, 376, 381, 382
255.pants	435
256.pants	435, 637
260.pants	302
266.pants	485, 486
268.pants	298, 568, 625, 679, 745
269.pants	299, 568, 625, 675, 677, 679, 745
273.pants	20, 287, 291
29.nodaļa (278.–281.pants)	754, 755
279.pants	752, 754, 755
282.pants	16, 20, 21, 183, 190, 194, 198, 215, 433, 439, 440, 482, 503, 505, 506, 510, 515, 519, 520, 521, 536, 537, 550, 552, 584, 586, 599, 627, 631, 632, 641, 650, 651, 656, 657, 683, 684, 687, 690, 699, 700, 702, 745
285.pants	504, 506, 510, 649

	<i>lpp.</i>
286.pants	717, 719
287.pants	744
288.pants	56, 98, 99, 101, 226, 687
289.pants	755, 756
291.pants	717, 720
294.pants	372, 374, 378
301.pants	731
302.pants	66, 112, 120, 124, 169, 184, 272, 276, 279, 280, 303, 372, 374, 378, 624
303.pants	401
305.pants	434, 649
307.pants	415
314.pants	515, 754, 752, 755
315.pants	362, 481, 485, 486, 719, 750
316.pants	718, 719
318.pants	719
323.pants	98, 135, 215, 236, 368, 486, 511, 529, 537, 547, 556, 563, 570, 580, 589, 596, 602, 605, 609, 616, 621, 625, 632, 639, 646, 652, 659, 667, 674, 680, 687, 696, 702, 709, 716, 721, 722, 728, 736, 741, 748, 756
324.pants	98, 135, 236, 368, 486, 511, 529, 537, 547, 556, 563, 570, 580, 596, 602, 609, 616, 621, 625, 632, 639, 646, 652, 659, 667, 674, 680, 687, 696, 702, 707, 709, 716, 718, 721, 722, 728, 745, 747, 748
325.pants	81, 141, 155, 170, 188, 203, 222, 249, 266, 277, 289, 342, 416, 426, 436, 448, 470, 498
327.pants	472
328.pants	737–740
329.pants	717, 720
333.pants	739
342.pants	170, 203, 470, 498, 589, 736, 741
346.pants	68, 76, 82, 91, 126, 173, 198, 244, 251, 280, 304, 316, 326, 337, 345, 358, 383, 397, 411, 419, 429, 463, 494, 523
347.pants	80, 141, 155, 170, 188, 203, 222, 249, 266, 276, 289, 316, 342, 376, 416, 426, 436, 448, 460, 470, 498
348.pants	68, 76, 82, 91, 126, 145, 151, 158, 166, 173, 198, 206, 226, 244, 251, 271, 280, 304, 316, 326, 337, 345, 358, 383, 397, 411, 419, 429, 441, 452, 463, 473, 479, 494, 502, 520, 523
350.pants	352, 380
351.pants	145, 151, 158, 166, 206, 226, 271, 441, 452, 473, 479, 502, 520
43.nodaļa (375.–383.pants)	750
376.pants	749–751
44.nodaļa (384.–386.pants)	751
384.pants	749–751

	<i>lpp.</i>
Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likums (pieņemts 13.06.2002.).....	453, 456, 458–461, 485
Ārstniecības likums (pieņemts 12.06.1997.).....	349, 351, 588
Augstskolu likums (pieņemts 02.11.1995.).....	538, 540–542, 544, 545
Bērnu tiesību aizsardzības likums (pieņemts 19.06.1998.).....	653, 656, 658
Bezvalstnieku likums (pieņemts 29.01.2004.).....	239, 241, 247
Biedrību un nodibinājumu likuma spēkā stāšanās likums (pieņemts 22.01.2004.).....	516
Biedrību un nodibinājumu likums (pieņemts 30.10.2003.).....	516, 540
Būvniecības likums (pieņemts 10.08.1995.).....	174–176, 179, 181, 182, 184, 187–189, 194, 195–198, 530, 533–535, 626–630, 642, 681, 683, 684, 686, 697, 699–702
Ceļu satiksmes likums (pieņemts 01.10.1997.).....	477, 478, 503, 504, 506, 508, 509
Civillikums (pieņemts 28.01.1937.).....	398, 400, 405, 406, 430, 435, 437, 441, 467, 468, 602
3.pants	258
84.pants	266, 267
85.pants	266, 267
222.pants	657
245.pants	653, 655, 658
252.pants	653, 656, 657
261.pants	657
344.pants	657
416.pants	618, 619
927.pants	512, 520, 649
994.pants	649
1036.pants	512, 520
1044.pants	436
1073.pants	430, 435, 438
1084.pants	629
1091.pants	700
Saistību tiesību daļa	398, 406
1427.pants	401–403, 406
1509.pants	403
1587.pants	403, 405
1592.pants	403, 406
1884.pants	629
Civilprocesa likums (pieņemts 14.10.1998.).....	416, 418, 464, 467, 468
1.pants	512
2.pants	668, 674
19.pants	671, 674
20.pants	671, 674
21.pants	671, 674

	<i>lpp.</i>
22.pants	671, 674
23.pants	599
74.pants	674
160.pants	671, 674
487.pants	400
492.pants	403, 405, 406
632.pants	525–528
Darba likums (pieņemts 20.06.2001.).....	584
Dzīvesvietas deklarēšanas likums (pieņemts 20.06.2002.).....	200–206
Eiropas Parlamenta vēlēšanu likums (pieņemts 29.01.2004.).....	384, 386–388, 391–393
Finanšu instrumentu tirgus likums (pieņemts 20.11.2003.).....	273, 275, 688–695
Finanšu un kapitāla tirgus komisijas likums (pieņemts 01.06.2000.).....	693
Grozījumi Imigrācijas likumā (pieņemts 16.06.2005.).....	24
Grozījumi Imigrācijas likumā (pieņemts 26.01.2006.).....	18, 19
Grozījumi Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā (pieņemts 16.10.2003.).....	478
Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā (pieņemts 19.02.2004.).....	449, 450
Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā (pieņemts 09.03.2006.).....	41, 42
Grozījums likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" (pieņemts 23.11.2000.).....	330
Grozījums likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" (pieņemts 30.10.2003.).....	324
Grozījumi likumā "Par valsts pensijām" (pieņemts 05.08.1999.).....	340
Grozījumi likumā "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" (pieņemts 15.04.1999.).....	218, 219, 223
Grozījumi Patērētāju tiesību aizsardzības likumā (pieņemts 22.11.2001.).....	405
Iesniegumu, sūdzību un priekšlikumu izskatīšanas kārtība valsts un pašvaldību institūcijās (pieņemts 27.10.1994.).....	95, 208, 209, 433, 435, 436, 439, 440, 526, 527
Imigrācijas likums (pieņemts 31.10.2002.).....	3, 4, 6–12, 15–30, 252, 258, 260–262, 265, 269–271
Informācijas atklātības likums (pieņemts 29.10.1998.).....	207–209, 212, 213
Izglītības likums (pieņemts 29.10.1998.).....	538, 544, 546, 614
Komerclikums (pieņemts 13.04.2000.).....	540, 560, 723, 726, 729, 731, 733–735

	lpp.
Konkurences likums (<i>pieņemts 18.06.1997.</i>).....	306, 307, 309–316
Konkurences likums (<i>pieņemts 04.10.2001.</i>).....	272–275, 278, 279, 281–288, 291, 292, 294–298, 301, 303–305, 307–316, 714
Korupcijas novēršanas likums (<i>pieņemts 21.09.1995.</i>).....	393
Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums (<i>pieņemts 18.04.2002.</i>).....	412, 416–418
Kredītiestāžu likums (<i>pieņemts 05.10.1995.</i>).....	400
Krimināllikums (<i>pieņemts 17.06.1998.</i>)	
15.pants	443
58.pants	385, 388, 390
59.pants	385, 387, 388, 390
63.pants	386
152.pants	385
160.pants	385
177.pants	443
218.pants	163
Kriminālprocesa likums (<i>pieņemts 21.04.2005.</i>)	
58.pants	390
81. ² pants	450
304.pants	390
344.pants	159, 165
Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss (<i>pieņemts 07.12.1984.</i>)....	417
7.pants	458, 467
9.pants	458
12.pants	471
22.pants	455
32.pants	455, 457, 490
35.pants	479, 491, 492
37.pants	490
43. ¹ pants	509
124. ¹ pants	477
Desmitā "a" nodaļa (149. ³ –149. ³⁶ pants).....	478
149. ⁵ pants	481
149. ¹⁰ pants	503, 505–508
149. ¹⁵ pants	474–479, 506
151.pants	467
158. ¹ pants	456
158. ³ pants	453, 455, 456, 459, 462, 463
166. ³⁰ pants	412, 413, 418
174. ³ pants	490–493, 496–498
Četrpadsmitā nodaļa (175.–200. ¹ pants).....	464, 471
175.pants	487, 488, 490–493
175. ² pants	92, 93, 96, 99, 100
176.pants	464–468, 470–472

	lpp.
201. ⁵ pants	714
213.pants	480, 482–485
215. ¹⁰ pants	455
239.pants	467, 470, 471
244.pants	469
261.pants	712
270.pants	490
272.pants	467
275.pants	481
279.pants	484, 503, 505, 507
283.pants	67
286.pants	159, 165
294.pants	485
272.pants	467
299.pants	509
Latvijas Civilprocesa kodekss (<i>pieņemts 27.12.1963.</i>)	
239. ³	574
Latvijas dzīvokļa kodekss (<i>pieņemts 02.06.1983.</i>).....	598
Latvijas Kriminālkodekss (<i>pieņemts 06.01.1961.</i>).....	390, 443
Latvijas Kriminālprocesa kodekss (<i>pieņemts 06.01.1961.</i>)	
5.panta	390
68.panta	444
69.pants	444, 449, 450
81. ² pants	444, 450
128.pants	446
128.pants	449
155.pants	446, 447, 449, 450
304.pants	387, 390
314.pants	390
Latvijas Republikas Advokatūras likums (<i>pieņemts 27.04.1993.</i>).....	391
Latvijas sodu izpildes kodekss (<i>pieņemts 23.12.1970.</i>).....	566
Likums par budžetu un finanšu vadību (<i>pieņemts 24.03.1994.</i>).....	58–62
Ministru kabineta iekārtas likums (<i>pieņemts 15.07.1993.</i>).....	385, 393, 551
Muitas likums (<i>pieņemts 18.03.2004.</i>).....	149
Notariāta likums (<i>pieņemts 01.06.1993.</i>).....	384–387, 389–391, 394–397, 733, 734
Par 1998.gada 25.jūnija Orhūsas konvenciju par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (<i>pieņemts 18.04.2002.</i>).....	179
Par ārvalstnieku un bezvalstnieku iecelšanu un uzturēšanos Latvijas Republikā (<i>pieņemts 09.06.1992.</i>).....	253–262, 264–269, 636
Par bāriņtiesām un pagasttiesām (<i>pieņemts 06.11.1995.</i>).....	653, 657, 658

/pp.

Par Centrālo vēlēšanu komisiju (<i>pieņemts 13.01.1994.</i>).....	35, 36, 38, 386
Par dzīvojamo telpu īri (<i>pieņemts 16.02.1993.</i>).....	202, 465, 466, 468, 597, 599, 602
Par dzīvokļa īpašumu (<i>pieņemts 28.09.1995.</i>).....	681, 683–686
Par iedzīvotāju ienākuma nodokli (<i>pieņemts 11.05.1993.</i>).....	69, 71–73, 92–105, 107–111, 255
Par iepirkumu valsts vai pašvaldības vajadzībām (<i>pieņemts 05.07.2001.</i>).....	67, 660, 662–666
Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieku vai zvejnieka saimniecību un individuālo darbu (<i>pieņemts 08.01.1992.</i>).....	735
Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā (<i>pieņemts 25.04.2002.</i>).....	412–419
Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību (<i>pieņemts 29.09.1992.</i>).....	346, 347, 349, 351–355, 369, 375, 376, 380, 381
Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību (<i>pieņemts 15.10.1998.</i>).....	314
Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvoto vietu statusa noteikšanu (<i>pieņemts 06.06.1991.</i>) ...	641, 644, 645
Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru (<i>pieņemts 20.11.1990.</i>).....	647, 648, 733
Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību (<i>pieņemts 08.06.1994.</i>)	22, 326
Par maternitātes un slimības apdrošināšanu (<i>pieņemts 06.11.1995.</i>).....	318–321, 323–326, 328–336
Par nekustamā īpašuma nodokli (<i>pieņemts 04.06.1997.</i>).....	168, 227, 233
Par nodokļiem un nodevām (<i>pieņemts 02.02.1995.</i>).....	63–68, 70, 109, 110, 114, 117–119, 121–127, 129, 131, 132, 136, 138–145, 148, 154, 161, 163, 165, 167–171, 173, 227, 228, 230–235
Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā (<i>pieņemts 06.12.2001.</i>).....	599
Par pašvaldībām (<i>pieņemts 19.05.1994.</i>).....	513, 514, 521, 597, 599, 602, 610, 612, 615, 628, 641
Par pievienotās vērtības nodokli (<i>pieņemts 09.03.1995.</i>).....	83, 85–89, 114, 116–118, 120–126, 137, 140, 141, 143
Par policiju (<i>pieņemts 04.06.1991.</i>).....	487, 489, 492
Par priekšvēlēšanu aģitāciju pirms Saeimas vēlēšanām un Eiropas Parlamenta vēlēšanām (<i>pieņemts 09.08.1995.</i>).....	52, 55, 57
Par sabiedriskajām organizācijām un to apvienībām (<i>pieņemts 15.12.1992.</i>).....	515, 522, 523

/pp.

Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem (<i>pieņemts 19.10.2000.</i>).....	455–459, 463
Par sapulcēm, gājieniem un piketiem (<i>pieņemts 16.01.1997.</i>).....	491, 495, 497–502
Par sociālo drošību (<i>pieņemts 07.09.1995.</i>).....	585
Par telekomunikācijām (<i>pieņemts 01.11.2001.</i>).....	453, 454, 456–462
Par tiesu varu (<i>pieņemts 15.12.1992.</i>).....	58, 60, 62, 286, 287, 298, 300, 480, 484, 526–528, 608, 668, 670, 671, 673, 674
Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības (<i>pieņemts 12.04.1995.</i>).....	237–243, 246, 247, 249, 250
Par uzņēmumu gada pārskatiem (<i>pieņemts 14.10.1992.</i>).....	227, 231, 234
Par uzņēmumu ienākuma nodokli (<i>pieņemts 09.02.1995.</i>).....	161, 163, 459
Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātspēju (<i>pieņemts 12.09.1996.</i>).....	227, 230–232, 234, 235, 647–649
Par valsts budžetu 2005.gadam (<i>pieņemts 20.12.2004.</i>).....	58, 62
Par Valsts ieņēmumu dienestu (<i>pieņemts 28.10.1993.</i>).....	65, 66, 70, 77–82, 95, 129, 148, 152–156
Par valsts pensijām (<i>pieņemts 02.11.1995.</i>).....	339–343
Par valsts sociālo apdrošināšanu (<i>pieņemts 01.10.1997.</i>).....	69, 71–75, 330, 335
Par valsts un pašvaldības finanšu līdzekļu un mantas izšķērdēšanas novēršanu (<i>pieņemts 19.07.1995.</i>).....	575
Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju (<i>pieņemts 21.06.1995.</i>).....	180, 181, 184, 571, 574, 578, 675–678, 685, 708
Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju (<i>pieņemts 17.02.1994.</i>).....	430–432, 434–441
Par valsts un pašvaldību uzņēmumu nomu un nomu ar izpirkumu (<i>pieņemts 23.02.1993.</i>).....	434
Par vides aizsardzību (<i>pieņemts 06.08.1991.</i>).....	67, 175, 179, 181, 191, 192
Par zemes komisijām (<i>pieņemts 10.07.1990.</i>).....	219, 223
Par zemes lietošanu un zemes ierīcību (<i>pieņemts 21.06.1991.</i>).....	517, 518
Par zemes reformas pabeigšanu Latvijas Republikas pilsētās (<i>pieņemts 29.10.1998.</i>).....	571, 577
Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos (<i>pieņemts 30.10.1997.</i>).....	216–220, 224
Par zemes reformu Latvijas Republikas lauku apvidos (<i>pieņemts 21.11.1990.</i>).....	218, 219

lpp.

Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās (pieņemts 20.11.1990.).....	430, 432, 434, 436–439, 572
Patērētāju tiesību aizsardzības likums (pieņemts 18.03.1999.).....	398–411, 420, 421, 423–429
Pilsonības likums (pieņemts 22.07.1994.)	548–555
Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums (pieņemts 19.07.1995.).....	33, 35–38, 45, 46, 48, 49, 51
Profesionālās izglītības likums (pieņemts 10.06.1999.).....	542, 544
Prokuratūras likums (pieņemts 19.05.1994.)	555
Publisko aģentūru likums (pieņemts 06.04.2006.)	665
Publisko iepirkumu likums (pieņemts 06.04.2006.)	634–637, 660
Radio un televīzijas likums (pieņemts 24.08.1995.) ..	557, 559, 561, 710–716
Saeimas vēlēšanu likums (pieņemts 25.05.1995.).....	31–33, 35, 36, 38, 40–43, 56, 57
Satversmes tiesas likums (pieņemts 05.06.1996.)	20, 56, 250, 320, 324, 328, 590, 593, 595, 606, 607
Teritorijas attīstības plānošanas likums (pieņemts 22.05.2002.).....	179, 180, 183–186, 590, 592, 595
Tiesnešu disciplinārās atbildības likums (pieņemts 27.10.1994.).....	668, 670, 672
Tiesu izpildītāju likums (pieņemts 24.10.2002.).....	391, 442, 443, 445–451, 524–527
Valsts civildienesta likums (pieņemts 07.09.2000.)	611, 615
Valsts drošības iestāžu likums (pieņemts 05.05.1994.).....	18, 24
Valsts kontroles likums (pieņemts 09.05.2002.).....	58–62
Valsts pārvaldes iekārtas likums (pieņemts 06.06.2002.).....	25, 108, 155, 350, 352, 464, 468, 471, 512, 538, 541, 545, 546, 557, 559, 561, 562, 575, 581, 584, 585, 587, 597, 660, 662, 665, 688–690, 695
Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums (pieņemts 31.10.2002.).....	571, 572, 576
Valsts valodas likums (pieņemts 09.12.1999.)	604
Vispārējās izglītības likums (pieņemts 10.06.1999.)	610, 614

1.3. Augstākās padomes lēmums

Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem (20.03.1991. lēmums).....	430, 436

lpp.

1.4. Ministru kabineta noteikumi, kas pieņemti Satversmes 81.panta kārtībā

Grozījumi Augstskolu likumā (23.08.2005. noteikumi Nr.635)	543, 547
Grozījumi Tiesu izpildītāju likumā (16.08.2005. noteikumi Nr.611)	451

1.5. Ministru kabineta noteikumi

Administratīvo aktu procesa noteikumi (13.06.1995. noteikumi Nr.154)	74, 168, 242, 321, 326, 350, 352, 354–357, 372, 373, 377
Adresācijas noteikumi (27.08.2002. noteikumi Nr.384)	640–645
Būvniecības publiskās apspriešanas noteikumi (02.09.1997. noteikumi Nr.309)	179
Ceļu satiksmes noteikumi (29.06.2004. noteikumi Nr.571)	505
Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas noteikumi (23.04.1996. noteikumi Nr.154)	526
Dzīvojamās mājas privatizācijai nepieciešamo dokumentu sagatavošanas noteikumi (19.01.1999. noteikumi Nr.20).....	184
Grozījumi Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumos Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" (06.09.2005. noteikumi Nr.685)	176, 195
Grozījumi Ministru kabineta 1997.gada 21.oktobra noteikumos Nr.360 "Slimokasu izveides un darbības noteikumi" (26.10.2004. noteikumi Nr.899)	585
Grozījumi Ministru kabineta 2000.gada 6.jūnija noteikumos Nr.193 "Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta minimālo un maksimālo apmēru" (20.08.2002. noteikumi Nr.375)	255–257, 321
Iekšlietu ministrijas nolikums (29.04.2003. noteikumi Nr.240)	545
Invalitātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā (16.07.1996. noteikumi Nr.263)	369, 370, 374, 377
Kārtība, kādā izmanto, uztur un aktualizē sarakstu par ārzemniekiem, kuriem aizliegta ieceļošana Latvijas Republikā (29.04.2003. noteikumi Nr.216)	25
Kārtība, kādā piesakāms patērētāja prasījums par līguma noteikumiem neatbilstošu precī vai pakalpojumu un organizējama preces vai pakalpojuma ekspertīze (28.05.2002. noteikumi Nr.197)	421
Kārtība, kādā tiek aprēķinātas un atmaksātas pārmaksātās valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas (02.05.2000. noteikumi Nr.164)	332, 336

	<i>lpp.</i>
Kārtība, kādā uztur un aktualizē ārzemnieku sarakstu, kuriem iecelšana Latvijas Republikā aizliegta (16.08.2005. noteikumi Nr.605)	25
Kārtība, kādā Valsts ieņēmumu dienests uz aprēķinu pamata nosaka fizisko personu apliekamo ienākumu (26.09.2000. noteikumi Nr.331)	104, 105, 108
Kārtība, kādā valsts pārvaldes iestāžu un pašvaldību iestāžu rīcībā esošā informācija nododama atklātībai (03.08.1999. noteikumi Nr.275)	211
Kārtība, kādā veicamas valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (12.01.1999. noteikumi Nr.12)	75
Kokmateriālu transporta pavadzīmes-rēķina lietošanas un noformēšanas kārtība (12.06.2001. noteikumi Nr.252)	161, 163
Konkurences likuma pārkāpumu izskatīšanas kārtība (30.12.1997. noteikumi Nr.444)	306, 307, 310, 312
Konkurences padomes lēmumu pieņemšanas kārtība (29.04.2003. noteikumi Nr.224)	301
Latvijas nepilsoņa statusa atņemšanas kārtība (06.02.2001. noteikumi Nr.52)	238
Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtība" (19.05.1998. noteikumi Nr.187)	116, 117, 120, 125
Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtība (14.08.2001. noteikumi Nr.374)	146, 148–150
Mācību prakses organizēšanas kārtība (15.08.2000. noteikumi Nr.176)	542, 544
Ministru kabineta kārtības rullis (12.03.2002. noteikumi Nr.111)	551
Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība (02.02.1999. noteikumi Nr.34)	548, 549, 551, 553, 554
Noteikumi par atlīdzības izmaksas kārtību un tās apmēru fiziskās personas pārstāvim administratīvajā lietā, kas adresētam ir sarežģīta (24.08.2004. noteikumi Nr.735)	361, 362, 364, 367, 382
Noteikumi par detālplānojuma izstrādes līgumu un detālplānojuma izstrādes un finansēšanas kārtību (31.05.2005.noteikumi Nr.367)	590, 592, 595
Noteikumi par minimālo mēneša darba algu un minimālo stundas tarifa likmi (28.05.2002. noteikumi Nr.215)	255
Noteikumi par nodokļu un citu maksājumu reģistrēšanas elektroniskajām ierīcēm un iekārtām (01.07.2003. noteikumi Nr.361)	422, 425
Noteikumi par notiesāto uztura un sadzīves vajadzību materiālā nodrošinājuma normām (09.04.2002. noteikumi Nr.155)	623

	<i>lpp.</i>
Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu (20.11.2001. noteikumi Nr.481)	538, 544, 546
Noteikumi par patērētāja kredītēšanas līgumu (20.11.2001. noteikumi Nr.481)	407
Noteikumi par pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu (20.03.2001. noteikumi Nr.141)	544
Noteikumi par teritorijas plānojumiem (05.12.2000. noteikumi Nr.423)	179–181, 183, 185–188
Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību (07.06.2005. noteikumi Nr.407)	359, 361, 362, 364, 365, 367
Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju reģistrāciju un ziņojumiem par valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām (14.11.2000. noteikumi Nr.397)	71, 72, 75
Profesionālās karjeras izvēles valsts aģentūras nolikums (15.06.2004. noteikumi Nr.543)	665
Slimokasu izveides un darbības noteikumi (21.10.1997. noteikumi Nr.360)	585, 586, 588
Tieslietu ministrijas nolikums (29.04.2003. noteikumi Nr.243)	213, 214
Valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veikšanas kārtība (16.12.1997. noteikumi Nr.427)	70–75
Veselības aprūpes finansēšanas noteikumi (12.01.1999. noteikumi Nr.13)	588
Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība un valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtība (28.07.1998. noteikumi Nr.270)	329, 332
Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi (19.10.2004. noteikumi Nr.883)	174, 189
Vispārīgie būvnoteikumi (01.04.1997. noteikumi Nr.112)	195, 530, 535, 536, 681, 686

1.6. Ministru padomes lēmumi

Par dzīvojamo telpu lietošanas noteikumiem (26.04.1993. lēmums Nr.211)	465
Par grozījumiem ar Latvijas Republikas Ministru Padomes 1993.gada 12.februāra lēmumu Nr.76 apstiprinātajos ledzīvotāju pierakstīšanas un izrakstīšanas noteikumos Latvijas Republikā (13.04.1993. lēmums Nr. 186)	203

1.7. Citi Latvijas tiesību akti

1.7.1. Ministriju tiesību akti

Instrukcijas par darbaspēju zaudējuma noteikšanu procentos
(apstiprināta ar Labklājības ministrijas 17.09.1997. rīkojumu Nr.308) 377, 380

Metodikas zemes gabalu noteikšanai pie daudzdzīvokļu mājām
(apstiprinājis Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs 18.12.1997.) 184

Par Latvijas būvnormatīva "Instrukcija ģimenes māju un zemnieku sētu projektēšanai", LBN 209 apstiprināšanu
(Arhitektūras un celtniecības ministrijas 03.05.1993. pavēle Nr.50) 700

Tieslietu ministrijas reglaments (Nr.1-2.1/8, pieņemts 20.04.2006.) 214

1.7.2. Citu valsts iestāžu tiesību akti

Latvijas Policijas akadēmijas Satversme
(apstiprināta ar Ministru kabineta 27.02.2002. rīkojums Nr.104) 538, 544, 546

Noteikumi par telekomunikāciju uzņēmuma ar būtisku ietekmi tirgū atzīšanu (apstiprināti ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes 16.05.2002. lēmumu Nr.27) 454–458, 460

Par Eiropas Parlamentā ievēlētajiem deputātiem (Centrālās vēlēšanu komisijas 30.06.2004. lēmums Nr.37) 385

Telekomunikāciju pakalpojumu izmaksu aprēķināšanas un attiecināšanas metodika (apstiprināta ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes 29.01.2003. lēmumu Nr.35) 454–463

1.7.3. Pašvaldību tiesību akti

Par ierobežotas pieejamības informācijas noteikšanu
(Rīgas domes Attīstības departamenta 28.10.2003. rīkojums Nr.200-rs) 179

Rīgas attīstības plāns 1995.–2005.gadam (apstiprināts ar Rīgas domes 12.12.1995. lēmumu Nr.2819) 179–181, 183, 186, 513, 514

Rīgas pilsētas apbūves noteikumi (apstiprināts ar Rīgas domes 12.12.1995. lēmumu Nr.2819) 179–181, 186, 187, 190

2. Starptautiskie tiesību akti

2.1. Starptautiskie līgumi

Akts par Čehijas Republikas, Igaunijas Republikas, Kipras Republikas, Latvijas Republikas, Lietuvas Republikas, Ungārijas Republikas, Maltas Republikas, Polijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Slovākijas Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos, kas ir Eiropas Savienības pamatā
(Pievienošanās akts) (parakstīts 16.04.2003.; spēkā no 01.05.2004.) 290

ANO Konvencija par bērnu tiesībām

(pieņemta 20.11.1989.; Latvijā spēkā ar 14.05.1992.)
3.pants 656
18.pants 657

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

(pieņemta 04.11.1950.; Latvijā spēkā ar 27.06.1997.) 25, 111
3.pants 564, 569, 570
6.pants 4, 102, 107, 110, 111, 159, 164, 376, 608
8.pants 7, 15, 23, 29, 252, 259–261
10.pants 22, 28, 212
13.pants 21
16.pants 22, 28
1.protokols 1.pants 192, 526–528
1.protokola 3.pants 44

Eiropas līgums par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses

(parakstīts 12.06.1995.; spēkā ar 01.02.1998.) 89, 279, 281, 287–289, 291, 304

Asociācijas padomes starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses, lēmums Nr.5/2001 par nepieciešamo noteikumu pieņemšanu Eiropas Līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses, 64. panta (1) (i), (1) (ii) un (2) daļas izpildei (pieņemts 25.04.2001.) 287–289, 291, 303, 304

Eiropas Padomes Konvencija par bērnu tiesību piemērošanu

(pieņemta 25.01.1996.; Latvijā spēkā ar 01.09.2001.) 656, 659

Eiropas Padomes Konvencija par pilsonību

(pieņemta 06.11.1997.; Latvijā nav ratificēta) 555, 556
Skaidrojošais ziņojums (komentāri) 555

Eiropas sociālā harta

(pieņemta 18.10.1961.; Latvijā spēkā ar 02.03.2002.) 331

Konvencija par bezvalstnieka statusu

(pieņemta 28.09.1954.; Latvijā spēkā ar 06.02.2000.) 241

Konvencija par pieeju informācijai, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem (pieņemta 25.06.1998.; Latvijā spēkā ar 12.09.2002.)

1.pants 191
3.pants 191

Starptautiskā pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām

(pieņemts 16.12.1966.; Latvijā spēkā ar 14.07.1992.)
2.pants 44
7.pants 569
10.pants 564, 569

	lpp.
23.pants.....	266, 269
25.pants.....	44
Vispārējā cilvēktiesību deklarācija (ANO; pieņemta 10.12.1948.; Latvijā spēkā ar 24.03.1992.)	
9.pants.....	18
12.pants.....	18
13.pants.....	18

2.2. Eiropas Savienības tiesību akti

2.2.1. Dibināšanas līgumi

Eiropas Kopienas dibināšanas līgums (Romas līgumi)
(parakstīts 25.03.1957.)

81.pants.....	282, 284, 285, 289, 295, 296, 298
82.pants.....	272, 275, 277–279
226.pants.....	389
234.pants.....	281, 287, 289–291, 389
249.pants.....	290

Līgums par Eiropas Savienību (Māstrihtas līgums)

(parakstīts 07.02.1992.)..... 290

2.2.2. Regula

**Padomes regula (EK) Nr.1/2003 par to konkurences noteikumu
īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82.pantā**

(Dokuments attiecas uz EEZ) (pieņemta 16.12.2002.) 285–290, 296, 315

2.2.3. Direktīvas

**Padomes Sestā direktīva 77/388/EEK par to, kā saskaņojami
dalībvalstu tiesību akti par apgrozījuma nodokļiem – Kopēja
pievienotās vērtības nodokļu sistēma: vienota aprēķinu bāze**

(pieņemta 17.05.1977.) 89, 90

**Padomes direktīva Nr.85/577/EEK par patērētāja aizsardzību
attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām**

(pieņemta 20.12.1985.) 407

Padomes direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem

patērētāju līgumos (pieņemta 05.04.1993.).....399, 402, 404, 410

2.2.4. Lēmums

**Padomes lēmums, ar ko groza Aktu par Eiropas Parlamenta
pārstāvju ievēlēšanu vispārējās tiešās vēlēšanās, kurš pievienots**

Lēmumam 76/787/EOTK, EEK Euratom (2002/772/EK, Euratom)
(pieņemts 25.06.2002. un 23.09.2002.)..... 391, 392

lpp.

2.2.5. Citi ES tiesību akti

Akts par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu tiešās vispārējās

vēlēšanās (pieņemts 20.09.1976.) 387, 388, 391, 392, 394

Eiropas Komisijas lēmums lietā *Scandlines pret Helsingborgas*

ostu (COMP/A.36.568) (pieņemts 23.07.2004.)..... 275, 277

Eiropas Komisijas lēmums lietā *Sundbusserne pret Helsingborgas*

ostu (COMP/A.36.570) (pieņemts 23.07.2004.)..... 275, 277, 278

Eiropas Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam

par pilsētvides tematisko stratēģiju (pieņemts 11.01.2006.)..... 191

Eiropas Parlamenta reglaments 387, 388

Padomes rezolūcija Nr.97/C 382/01 par pasākumiem fiktīvu

lauību apkarošanai (pieņemta 04.12.1997.) 262, 268

Protokols par privilēģijām un imunitāti Eiropas Kopienās 389

2.3. Eiropas Padomes tiesību akti

Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(89)8 par tiesas iepriekšējo

aizsardzību (pagaidu noregulējumu) administratīvajās lietās 4, 6

Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(81)7 par justīcijas

pieejamības veicināšanas pasākumiem 366

Ministru komitejas rekomendācija Nr.R(93)1 par efektīvu likuma

un justīcijas pieejamību ļoti nabadzīgajām personām 366

Ministru komitejas rezolūcija Nr.78(8) par juridisko palīdzību un

konsultāciju 366

3. Ārvalstu tiesību akti

Par Azerbaidžānas Republikas pilsonību..... 240, 242

Par Krievijas Federācijas pilsonību 247

Vācijas Administratīvajās tiesas procesa likums 517

Tēžu rādītājs*

	lpp.
Saturs	
1. Tiesību principi.....	875
1.1. Vispārējie tiesību principi	875
1.1.1. Privātpersonas tiesību ievērošanas princips	875
1.1.2. Samērīguma princips.....	875
1.1.3. Tiesiskas valsts princips	876
1.1.4. Tiesiskuma princips	877
1.1.5. Tiesu varas neatkarības princips	877
1.1.6. Valsts varas dalīšanas princips	877
1.1.7. Valsts varas leģitimitātes princips.....	877
1.1.8. Vēlēšanu sistēmas principi	878
1.2. Citi administratīvā procesa principi.....	879
1.2.1. Objektīvās izmeklēšanas princips	879
1.2.2. Pamatojuma princips	879
1.2.3. Uzklaušanās princips	880
1.3. Starptautisko tiesību principi	880
2. Latvijas Republikas Satversme	880
3. Starptautiskie līgumi	892
4. Eiropas Savienības tiesību akti.....	895
5. Latvijas Republikas likumi.....	897
6. Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmums.....	991
7. Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi.....	992
8. Judikatūra	996
8.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra	996
8.2. Eiropas Kopienu tiesas judikatūra	997
8.3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas judikatūra.....	999
8.4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra	1000
9. Citi tiesību avoti	1004
9.1. Citu valsts iestāžu tiesību akti	1004
9.2. Tiesību zinātnes atziņas.....	1004
9.2.1. Tiesību doktrīnas	1004
9.2.2. Tiesību teorija	1006
9.3. Tiesību piemērošanas prakses atziņas	1010

* Tēzes sakārtotas pēc tās pamatojošā tiesību avota (tiesību avots, kurš norādīts tēzē) un alfabēta secībā.

Tēzes pamatojošie tiesību avoti sakārtoti nodaļās pēc to veida un normativitātes un nodaļu ietvaros – alfabēta secībā.

1. Tiesību principi

1.1. Vispārējie tiesību principi

Uzliekot sodu, jāizvērtē, vai tiesību norma, kas nosaka pienākumu, par kura nepildīšanu personai var draudēt sods, ir pietiekami skaidra. Ja tiesību normu iztulkošanas process, kurā nonāk pie secinājuma, ka personai jāuzliek sods, atzīstams par sarežģītu, tiesiskās skaidrības esamība ir apšaubāma. Šādā gadījumā lēmums par soda piemērošanu ir atceļams (*vispārējie tiesību principi un Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas*). (Lieta Nr. SKA-52) 69

1.1.1. Privātpersonas tiesību ievērošanas princips

Tiesai, konstatējot pieteikumā izteikto prasījumu, ne vienmēr pietiek ar pieteikumā noformulēto lūgumu tiesai. Ja no pieteikuma kopumā izriet, ka pieteicējs vēlēties pieteikumu iesniegt par plašāku prasījumu, kā izriet no pieteikumā izteiktā lūguma (piemēram, no pieteikuma kopumā izriet, ka pieteicējs nepiekrīt administratīvajam aktam pilnā apjomā, bet lūgumā izteicis prasījumu atcelt administratīvo aktu daļā), tiesai jānoskaidro pieteicēja patiesā griba (*Administratīvā procesa likuma 249. un 302.pants, privātpersonas tiesību ievērošanas princips*). (Lieta Nr. SKA-366).....112

1.1.2. Samērīguma princips

Ja persona ir dzimusi un ilgstoši dzīvojusi Latvijā, pamatota ir viņa atsaukšanās uz iespējamo privātās dzīves aizskārumu. Lai attiecīgo ierobežojumu uzskatītu par attaisnojamu, šim ierobežojumam jābūt noteiktam ar likumu un samērīgam. Konkrētās kategorijas lietās šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu, un tam ir leģitīms mērķis – valsts un sabiedriskā drošība.

Lai noskaidrotu, vai ierobežojums ir samērīgs, iekšlietu ministram ir jānoskaidro, vai personai ir cieša personiska, ekonomiska vai sociāla saite ar Latviju, vai šāda saite viņam ir izveidojusies ar citu valsti, vai citā valstī viņam ir dzīvesvieta, vai ir nopietni šķēršļi šās personas tuvākajiem radniekiem apciemot personu šajā citā valstī, kā arī citi ar privāto dzīvi tieši saistīti jautājumi. Šis ierobežojums pēc tam ir jāsamēro ar nepieciešamību aizsargāt valsts un sabiedrisko drošību un kārtību (*Imigrācijas likuma 61.pants, samērīguma princips un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants*). (Lieta Nr.SA-4) 22–23

Likumā "Par nodokļiem un nodevām" ir paredzēta iespēja samazināt nodokļu maksātājam aprēķināto soda naudu, turklāt tiesību normas neprasa *expressis verbis* izteiktu nodokļa maksātāja lūgumu samazināt uzlikto soda naudu. Tādējādi nodokļu administrācija šādu lēmumu var pieņemt arī pēc savas iniciatīvas objektīvas lietas izmeklēšanas ietvaros, ja konstatē, ka pastāv priekšnosacījumi soda naudas samazināšanai. Turklāt atbilstoši samērīguma principam nodokļu administrācijai šāds lēmums ir jāpieņem gadījumā, ja pārkāpuma būtība un raksturs ir tāds, ka maksimālais sods būtu acīmredzami nesamērīgs (*samērīguma princips, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-410*) 136

Likumā paredzētā iespēja samazināt soda naudu nenozīmē, ka jebkurā Valsts ieņēmumu dienesta lēmumā par soda naudas uzlikšanu *expressis verbis* ir jābūt atspoguļotiem visiem likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmajā daļā minētajiem apsvērumiem, tomēr Valsts ieņēmumu dienesta lēmumam jābūt tādā, lai tiesa, pārbaudot šā lēmuma tiesiskumu, varētu pārliecināties, ka minētie apsvērumi ir izdarīti (*likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 66.pants, samērīguma princips*). (*Lieta Nr. SKA-410*) 136

Samērīguma princips noteic, ka starp mērķi, ko publiskā vara ar administratīvo aktu vai faktisko rīcību vēlas sasniegt, un indivīda tiesību un leģitīmo interešu ierobežojumu ir jābūt saprātīgām attiecībām. Turklāt mērķa sasniegšanai izvēlētais līdzeklis nedrīkst būt vairāk ierobežojošs kā nepieciešams konkrētajā gadījumā (*samērīguma princips*). (*Lieta Nr. SKA-410*) 136

Vērtējot Valsts ieņēmumu dienesta administratīvā akta tiesiskumu, ir jāievēro, par kuru laika periodu izdarīts konkrētais nodokļa aprēķins. Ja nodokļa audits ir veikts par kādu konkrētu mēnesi un ir konstatēts, ka šajā mēnesī nodokļa summa ir samazināta, tad citi taksācijas periodi neietilpst konkrētās lietas izskatīšanas priekšmetā un tie nav jāvērtē. Tomēr, lemjot par soda naudas noteikšanu, Valsts ieņēmumu dienestam ir jāvērtē tā rīcībā esošā informācija kopumā, lai tiktu ievērots samērīgums un sasniegts taisnīgākais un lietderīgākais rezultāts (*samērīguma princips, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmā daļa un 15.panta otrā daļa, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-410*) 137

1.1.3. Tiesiskas valsts princips

Viens no tiesiskas valsts principa elementiem ir noteikums, ka spēkā esošas tiesību normas ir jāpilda. Tas ir, lai tiktu garantēta tiesiskā drošība un tiesību sistēmas funkcionēšana, likums jāievēro arī tad, ja tas personas ieskatā nepilnīgi apmierina taisnīguma prasības. Tiesiskās drošības labad personai ir

jāpakļaujas arī tādiem likumiem, kurus tā pati uzskata par netaisnīgiem (*tiesiskas valsts princips, tiesību doktrīnas*). (*Lieta Nr. SKA-41*) 317

1.1.4. Tiesiskuma princips

Gadījumā, ja administratīvā procesa ietvaros augstāka iestāde konstatē, ka zemāka iestāde ir pieņēmusi lēmumu, pārsniedzot savas pilnvaras, tad augstāka iestāde, kurai šādas pilnvaras attiecīgā jautājuma izlemšanai ir, izlemjot jautājumu pēc būtības, faktiski pārņem zemākas iestādes pilnvaras. Tādējādi tiek novērsts procesuālais pārkāpums, kas pieļauts administratīvā akta sākotnējā izdošanā. Procesuālais pārkāpums netiek novērsts, ja augstāka iestāde jautājumu pēc būtības neizlemj (*tiesiskuma princips; Administratīvā procesa likuma 81.pants*). (*Lieta Nr. SKA-443*) 152

1.1.5. Tiesu varas neatkarības princips

Iestādes veiktā tiesību normu interpretācija un secinājumi par personas subjektīvajām tiesībām pārsūdzēt tās lēmumus nav saistoši tiesai (*tiesu varas neatkarības princips*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 504

1.1.6. Valsts varas dalīšanas princips

Viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem ir valsts varas dalīšanas princips, no kura savukārt izriet tiesu varas kontrole pār likumdevēja varas un izpildvaras atzaru. Ārpus tiesu varas kontroles nevar palikt neviena no tiesību normām vai izpildvaras darbībām, ja tās aizskar kādas personas intereses.

Demokrātiskā valsts iekārtā jānodrošina ieinteresētām personām iespējas vērsties tiesā, lai tiesiskā procedūrā pārbaudītu vēlēšanu norises tiesiskumu. Vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaude tiesas ceļā ir demokrātiskas valsts iekārtas nepieciešamība. Līdz ar to atbilstoši demokrātiskas valsts standartiem institūcijai, kas izskata sūdzības par vēlēšanām, jābūt tiesīgai pārbaudīt arī vēlēšanu norises tiesiskumu (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, valsts varas dalīšanas princips, tiesības uz tiesu*). (*Lieta Nr. SA-5*) 31

1.1.7. Valsts varas leģitimitātes princips

No demokrātijas virsprincipiem izriet valsts varas leģitimitātes princips, kas nodrošina, ka suverēnās valsts varas nesējai – tautai – ir jābūt ietekmei uz lēmumu pieņemšanu valstī. Tautas gribai ir jābūt valsts varas pamatā, jābūt tās avotam, tas ir, valsts

varai ir jābūt tautas leģitīmetai (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, valsts varas leģitimitātes princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32

Valsts varas leģitimēšanas pamats Satversmes noteiktajā parlamentārās demokrātijas valsts iekārtā ir periodiskas likumdevēja vēlēšanas, kas vienlaikus ir arī veids, kā tautai izteikt savu tā brīža gribu, atbilstoši kurai likumdevējam ir jādarbojas līdz nākamajām vēlēšanām (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, valsts varas leģitimitātes princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32

1.1.8. Vēlēšanu sistēmas principi

Vēlēšanu tiesības un vēlēšanu sistēmas principi mūsdienu demokrātijās tiek nostiprināti konstitucionālā līmenī. Demokrātisku valstu vēlēšanu sistēmu pamatprincipi ir kopīgi – vēlēšanām jābūt vispārīgām, vienlīdzīgām, brīvām un aizklātām (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, vēlēšanu sistēmas principi*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32

Brīvu vēlēšanu princips

Apstākļi, ka politiskās organizācijas iztērē vairāk finanšu līdzekļu priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas laikā, pats par sevi nerada citas atšķirīgas informācijas neesamību vai pilnīgu informācijas vienveidību un līdz ar to arī tādu visaptverošu ietekmi uz vēlēšanu gribas veidošanos, lai to atzītu par būtisku (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse, brīvu vēlēšanu princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 33

Brīvu vēlēšanu principa tvērumš attiecas ne tikai uz balsošanas brīdi, bet arī uz vēlēšanu gribas veidošanos priekšvēlēšanu posmā (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, brīvu vēlēšanu princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32

Ja vēlētajiem bija pieejama informācija, ka kādas partijas priekšvēlēšanu laikā tiek pieļauti pārkāpumi, piemēram, tiek pārsniegti likumā noteiktie priekšvēlēšanu izdevumu limiti, reklamējoties ar trešo personu starpniecību, turklāt šī informācija tika publiski apspriesta, jāatzīst, ka vēlētajiem priekšvēlēšanu laikā bija iespēja veidot savu politisko gribu, ņemot vērā arī minēto informāciju.

Tātad vēlētaji savu izvēli varēja veidot informācijas pieejamības apstākļos, proti, vēlētajiem bija iespēja izvēlēties, vai balsot vai nebalsot par politisko organizāciju, kuras darbība, iespējams, neatbilst likuma noteiktajai kārtībai un kuras darbība, iespējams, apzināti vērsta uz minētā likuma mērķu neievērošanu (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, brīvu vēlēšanu princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 34

Vienlīdzīgu vēlēšanu princips

Vienlīdzīgas iespējas uz plašsaziņas līdzekļu pieejamību politiskajām organizācijām nerada tiesības uz vienādu raidlaiku sabiedriskajā televīzijā. Kā atzīts demokrātisko valstu tiesu praksē, sabiedriskās raidorganizācijas drīkst izvērtēt katrai politiskajai organizācijai piešķiramo raidlaiku atbilstoši tās nozīmīgumam.

Lai nodrošinātu taisnīgu raidlaika sadali, var pielietot divas metodes – pilnīgās/stingrās vienlīdzības (angl. – *strict equality*) metodi vai proporcionālo vienlīdzības metodi. Saskaņā ar proporcionālo vienlīdzīgo iespēju metodi raidlaiks starp politiskajām organizācijām tiek sadalīts proporcionāli vēlēšanu skaitam, kuri atbalsta politisko organizāciju (*vienlīdzīgu vēlēšanu princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 34

1.2. Citi administratīvā procesa principi

1.2.1. Objektīvās izmeklēšanas princips

Ievērojot, ka Satversmē garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu nav absolūtas un ka administratīvajās lietās darbojas objektīvās izmeklēšanas princips, valstij nav jānodrošina visu izmaksu par juridiskajiem pakalpojumiem atlīdzināšana. Nosakot atlīdzības izmaksu pieteicēja pārstāvim, jāvērtē, kuri no saņemtajiem juridiskajiem pakalpojumiem bija tieši nepieciešami, lai nodrošinātu personas pieeju tiesai (*objektīvās izmeklēšanas princips, tiesības uz tiesu, Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-124*) 359

1.2.2. Pamatojuma princips

Administratīvā akta pamatojuma pienācīguma izvērtēšanas galvenie kritēriji ir: 1) vai saprātīgs administratīvā akta adresāts no attiecīgā administratīvā akta pamatojuma varēja saprast, kāpēc attiecībā uz viņu izdots konkrētā satura administratīvais akts, 2) vai tiesa, pārbaudot attiecīgā administratīvā akta tiesiskumu, balstoties uz tā pamatojumu, var secināt, ka pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu (*pamatojuma princips, Administratīvā procesa likuma 67.pants, Eiropas Kopienų tiesas judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-432*) 146

Ja Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmumā par invaliditātes noteikšanu nav konkrēti norādīts, vai personai ir konstatēts ļoti izteikts, izteikts vai mēreni izteikts fizisko spēju ierobežojums vai integrācija sabiedrībā bez personas vajadzībām atbilstošas palīdzības nav iespējama vai ir apgrūtināta, vai darba un sevis apkopšanas spējas ir ierobežotas vai ļoti ierobežotas, uzskatāms, ka lēmuma pamatojums ir

nepilnīgs, – tāds, kas liedz personai saprast attiecībā uz viņu izdotā administratīvā akta jēgu un saturu (*Administratīvā procesa likuma 67.pants, pamatojuma princips, likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants*). (*Lieta Nr. SKA-32*).....347

Nepilnības administratīvā akta pamatojumā, skatot pieteikumu par šā akta atcelšanu, var uzskatīt gan par tik būtisku procesuālu pārkāpumu, kura dēļ administratīvais akts ir atceļams, gan par tādu pārkāpumu, kas norādāms kā administratīvā akta trūkums, bet kas pats par sevi nerada tādas tiesiskās sekas kā šā akta atcelšana. Tas tiesai jāizvērtē katrā konkrētajā gadījumā (*pamatojuma princips*). (*Lieta Nr. SKA-432*).....146

1.2.3. Uzklauššanas princips

Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījums atzīstams par sava veida personas uzklauššanas pienākuma realizāciju. Valsts ieņēmumu dienests nevis pieņem lēmumu, balstoties tikai uz tā rīcībā esošo informāciju, bet gan dod iespēju personai pirms administratīvā akta izdošanas iesniegt papildu informāciju, kuru tam ir pienākums izvērtēt, pieņemot galīgo lēmumu. Ja persona neizmanto iespēju iesniegt papildu deklarāciju un pierādījumus, Valsts ieņēmumu dienests var noteikt apliekamā ienākuma lielumu, balstoties tikai uz to informāciju, ko ieguvis pats (*uzklauššanas princips, Administratīvā procesa likuma 62.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-201*) 92

1.3. Starptautisko tiesību principi

Persona, kas iekļauta to ārzemnieku sarakstā, kuriem iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta, var atsaukties uz cilvēktiesību ievērošanu Latvijas Republikā tikai tad, ja tā atrodas Latvijas Republikas jurisdikcijā (*starptautisko tiesību principi, likums "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību"*). (*Lieta Nr. SA-4*) 22

2. Latvijas Republikas Satversme

Demokrātijas jēdziens

Brīvu vēlēšanu principa tvērums attiecas ne tikai uz balsošanas brīdi, bet arī uz vēlēšanu gribas veidošanas priekšvēlēšanu posmā (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, brīvu vēlēšanu princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32

Lai gan brīvas vēlēšanas nav Satversmē minētas tiešā tekstā, neapšaubāmi tas ir viens no vēlēšanu sistēmas pamatprincipiem, bez kura nav iedomājama demokrātija, jo valsts varas avots ir tautas griba, un šīs gribas izpauzumam ir jābūt brīvam. Brīvu vēlēšanu princips, pirmkārt, prasa, lai valsts nodrošinātu dažādu viedokļu veidošanās iespēju, reālu iespēju šo viedokļu paušanai un iespēju darīt tos zināmus vēletājiem, otrkārt, lai vēletājs būtu aizsargāts no tā, ka gan valsts, gan privātpersonas varētu viņu nepieļaujami ietekmēt ar savu gribu (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, 1.pants un demokrātijas jēdziens*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32

Lai nodrošinātu mūsdienu demokrātiskai valstij un Administratīvā procesa likumā nostiprinātajiem principiem atbilstošu un pienācīgu vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaudi, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa interpretējama paplašināti. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta kompetencē ir ne tikai pārbaudīt Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma pareizību no formālā viedokļa (kļūdas balsu skaitīšanā, lēmuma sagatavošanā u.tml.), bet arī pārbaudīt vēlēšanu norises tiesiskumu, – tās atbilstību Satversmē un starptautisko tiesību dokumentos ietvertajiem vēlēšanu principiem (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, tiesības uz tiesu, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SA-5*) 31–32

No demokrātijas virsprincipiem izriet valsts varas leģitimitātes princips, kas nodrošina, ka suverēnās valsts varas nesējai – tautai – ir jābūt ietekmei uz lēmumu pieņemšanu valstī. Tautas gribai ir jābūt valsts varas pamatā, jābūt tās avotam, tas ir, valsts varai ir jābūt tautas leģitīmetai (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, valsts varas leģitimitātes princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32

Satversmes 1.pantā, nosakot, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika, ir nepārprotami apliecināts, ka Latvija par savu politisko modeli ir izvēlējusies modernu, tiesisku demokrātisku iekārtu un atzīst par saviem demokrātiskās un tiesiskās valsts virsprincipus (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens*). (*Lieta Nr. SA-5*) 31

Vēlēšanu tiesības un vēlēšanu sistēmas principi mūsdienu demokrātijās tiek nostiprināti konstitucionālā līmenī. Demokrātisku valstu vēlēšanu sistēmu pamatprincipi ir kopīgi – vēlēšanām jābūt vispārīgām, vienlīdzīgām, brīvām un aizklātām (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, vēlēšanu sistēmas principi*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32

Tiesības uz tiesu

Ievērojot, ka Satversmē garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu nav absolūtas un ka administratīvajās lietās darbojas objektīvās izmeklēšanas princips, valstij nav jānodrošina visu izmaksu par juridiskajiem pakalpojumiem atlīdzināšana. Nosakot atlīdzības izmaksu pieteicēja pārstāvim, jāvērtē, kuri no saņemtajiem juridiskajiem pakalpojumiem bija tieši nepieciešami, lai nodrošinātu personas pieeju tiesai (*objektīvās izmeklēšanas princips, tiesības uz tiesu, Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa*). (Lieta Nr. SKA-124) 359

Lai nodrošinātu mūsdienu demokrātiskai valstij un Administratīvā procesa likumā nostiprinātajiem principiem atbilstošu un pienācīgu vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaudi, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa interpretējama paplašināti. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta kompetencē ir ne tikai pārbaudīt Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma pareizību no formālā viedokļa (kļūdas balsu skaitīšanā, lēmuma sagatavošanā u.tml.), bet arī pārbaudīt vēlēšanu norises tiesiskumu, – tās atbilstību Satversmē un starptautisko tiesību dokumentos ietvertajiem vēlēšanu principiem (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, tiesības uz tiesu, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SA-5) 31–32

Tas, kādi pasākumi valstī ir pieņemami un piemērotāki, lai nodrošinātu juridisko pakalpojumu sniegšanu, attiecas uz likumdevēja politisko gribu un atbildību. Tādējādi, lemjot par atlīdzības noteikšanu pieteicēja pārstāvim administratīvajā procesā, tiesa nav tiesīga pārkāpt savas kompetences robežas un likumdevēja vietā noteikt citu konkrētu juridiskās palīdzības apjomu un atlīdzības apmēru (*tiesības uz tiesu, Administratīvā procesa likuma 7. un 17.pants*). (Lieta Nr. SKA-124) 359

Viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem ir valsts varas dalīšanas princips, no kura savukārt izriet tiesu varas kontrole pār likumdevēja varas un izpildvaras atzaru. Ārpus tiesu varas kontroles nevar palikt neviena no tiesību normām vai izpildvaras darbībām, ja tās aizskar kādas personas intereses.

Demokrātiskā valsts iekārtā jānodrošina ieinteresētām personām iespējas vērsties tiesā, lai tiesiskā procedūrā pārbaudītu vēlēšanu norises tiesiskumu. Vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaude tiesas ceļā ir demokrātiskas valsts iekārtas nepieciešamība. Līdz ar to atbilstoši demokrātiskas valsts standartiem institūcijai, kas izskata sūdzības par vēlēšanām, jābūt tiesīgai pārbaudīt arī vēlēšanu norises tiesiskumu (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, valsts varas dalīšanas princips, tiesības uz tiesu*). (Lieta Nr. SA-5) 31

1.pants

Brīvu vēlēšanu principa tvērums attiecas ne tikai uz balsošanas brīdi, bet arī uz vēlēšanu gribas veidošanos priekšvēlēšanu posmā (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, brīvu vēlēšanu princips*). (Lieta Nr. SA-5) 32

Lai gan brīvas vēlēšanas nav Satversmē minētas tiešā tekstā, neapšaubāmi tas ir viens no vēlēšanu sistēmas pamatprincipiem, bez kura nav iedomājama demokrātija, jo valsts varas avots ir tautas griba, un šīs gribas izpauzumam ir jābūt brīvam. Brīvu vēlēšanu princips, pirmkārt, prasa, lai valsts nodrošinātu dažādu viedokļu veidošanās iespēju, reālu iespēju šo viedokļu paušanai un iespēju darīt tos zināmus vēlētajiem, otrkārt, lai vēlētais būtu aizsargāts no tā, ka gan valsts, gan privātpersonas varētu viņu nepieļaujami ietekmēt ar savu gribu (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, 1.pants un demokrātijas jēdziens*). (Lieta Nr. SA-5) 32

Lai nodrošinātu mūsdienu demokrātiskai valstij un Administratīvā procesa likumā nostiprinātajiem principiem atbilstošu un pienācīgu vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaudi, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa interpretējama paplašināti. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta kompetencē ir ne tikai pārbaudīt Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma pareizību no formālā viedokļa (kļūdas balsu skaitīšanā, lēmuma sagatavošanā u.tml.), bet arī pārbaudīt vēlēšanu norises tiesiskumu, – tās atbilstību Satversmē un starptautisko tiesību dokumentos ietvertajiem vēlēšanu principiem (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, tiesības uz tiesu, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SA-5) 31–32

Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika. Kā atzīts tiesību doktrīnā, ja no demokrātijas jēdziena atvasināts pamatprincipu atzars Latvijas tiesību sistēmā ir noregulēts nepietiekamā līmenī, demokrātijas jēdziens Satversmes 1.pantā ar savu formālo spēku, stāvot pāri citām tiesību normām, var šo trūkumu mazināt. Ņemot vērā Saeimas vēlēšanu likuma nepilnīgo regulējumu, atzīstams, ka, noskaidrojot Administratīvo lietu departamenta kompetenci, izskatot pieteikumus par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu, minētā tiesību norma interpretējama Satversmes 1.panta tvērumā (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants*). (Lieta Nr. SA-5) 31

No demokrātijas virsprincipiem izriet valsts varas leģitimitātes princips, kas nodrošina, ka suverēnās valsts varas nesējai – tautai – ir jābūt ietekmei uz lēmumu pieņemšanu valstī. Tautas gribai ir jābūt valsts varas pamatā, jābūt tās avotam, tas ir, valsts varai ir jābūt tautas leģitīmetai (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, valsts varas leģitimitātes princips*). (Lieta Nr. SA-5) 32

Satversmes 1.pantā, nosakot, ka Latvija ir neatkarīga demokrātiska republika, ir nepārprotami apliecināts, ka Latvija par savu politisko modeli ir izvēlējusies modernu, tiesisku demokrātisku iekārtu un atzīst par saviem demokrātiskas un tiesiskas valsts virsprincipus (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens*). (Lieta Nr. SA-5) 31

Valsts varas leģitimēšanas pamats Satversmes noteiktajā parlamentārās demokrātijas valsts iekārtā ir periodiskas likumdevēja vēlēšanas, kas vienlaikus ir arī veids, kā tautai izteikt savu tā brīža gribu, atbilstoši kurai likumdevējam ir jādarbojas līdz nākamajām vēlēšanām (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, valsts varas leģitimitātes princips*). (Lieta Nr. SA-5) 32

Vēlēšanu tiesības un vēlēšanu sistēmas principi mūdienu demokrātijās tiek nostiprināti konstitucionālā līmenī. Demokrātisku valstu vēlēšanu sistēmu pamatprincipi ir kopīgi – vēlēšanām jābūt vispārīgām, vienlīdzīgām, brīvām un aizklātām (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, vēlēšanu sistēmas principi*). (Lieta Nr. SA-5) 32

Viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem ir valsts varas dalīšanas princips, no kura savukārt izriet tiesu varas kontrole pār likumdevēja varas un izpildvaras atzaru. Ārpus tiesu varas kontroles nevar palikt neviena no tiesību normām vai izpildvaras darbībām, ja tās aizskar kādas personas intereses.

Demokrātiskā valsts iekārtā jānodrošina ieinteresētām personām iespējas vērsties tiesā, lai tiesiskā procedūrā pārbaudītu vēlēšanu norises tiesiskumu. Vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaude tiesas ceļā ir demokrātiskas valsts iekārtas nepieciešamība. Līdz ar to atbilstoši demokrātiskas valsts standartiem institūcijai, kas izskata sūdzības par vēlēšanām, jābūt tiesīgai pārbaudīt arī vēlēšanu norises tiesiskumu (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, valsts varas dalīšanas princips, tiesības uz tiesu*). (Lieta Nr. SA-5) 31

6.pants

Apstākļi, ka politiskās organizācijas iztērē vairāk finanšu līdzekļu priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas laikā, pats par sevi nerada citas atšķirīgas informācijas neesamību vai pilnīgu informācijas vienvērdību un līdz ar to arī tādu visaptverošu ietekmi uz vēlēšanu gribas veidošanos, lai to atzītu par būtisku (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse, brīvu vēlēšanu princips*). (Lieta Nr. SA-5) 33

Ja vēlētajiem bija pieejama informācija, ka kādas partijas priekšvēlēšanu laikā tiek pieļauti pārkāpumi, piemēram, tiek pārsniegti likumā noteiktie priekšvēlēšanu izdevumu limiti, reklamējoties ar trešo personu starpniecību, turklāt šī informācija

tika publiski apspriesta, jāatzīst, ka vēlētajiem priekšvēlēšanu laikā bija iespēja veidot savu politisko gribu, ņemot vērā arī minēto informāciju.

Tāpat vēlētajī savu izvēli varēja veidot informācijas pieejamības apstākļos, proti, vēlētajiem bija iespēja izvēlēties, vai balsot vai nebalsot par politisko organizāciju, kuras darbība, iespējams, neatbilst likuma noteiktajai kārtībai un kuras darbība, iespējams, apzināti vērsta uz minētā likuma mērķu neievērošanu (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, brīvu vēlēšanu princips*). (Lieta Nr. SA-5) 34

Lai gan brīvas vēlēšanas nav Satversmē minētas tiešā tekstā, neapšaubāmi tas ir viens no vēlēšanu sistēmas pamatprincipiem, bez kura nav iedomājama demokrātija, jo valsts varas avots ir tautas griba, un šīs gribas izpaudumam ir jābūt brīvam. Brīvu vēlēšanu princips, pirmkārt, prasa, lai valsts nodrošinātu dažādu viedokļu veidošanās iespēju, reālu iespēju šo viedokļu paušanai un iespēju darīt tos zināmus vēlētajiem, otrkārt, lai vēlētais būtu aizsargāts no tā, ka gan valsts, gan privātpersonas varētu viņu nepieļaujami ietekmēt ar savu gribu (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, 1.pants un demokrātijas jēdziens*). (Lieta Nr. SA-5) 32

Tiesību normu pārkāpums pats par sevi nav ne noteicošais, ne pietiekamais priekšnoteikums, lai vēlēšanu rezultātus uzskatītu par tiklīdz ietekmētiem, ka būtu pamats visu vēlēšanu norisi atzīt par pretdarbošību. Izvērtējot vēlēšanu norises tiesiskumu, ne tikai jākonstatē pārkāpums, bet arī jāvērtē konkrētā pārkāpuma būtība un sekas (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse*). (Lieta Nr. SA-5) 33

Vēlēšanu rezultātus ietekmējošs ir tāds pārkāpums, kas būtiski ietekmē vēlēšanu iznākumu, tas ir, ja tiek konstatēts, ka vēlēšanu rezultāts neatbilstoši vēlēšanu patieso (brīvo) gribu. Turklāt tas nozīmē, ka būtiski tiek pārkāpts arī brīvu vēlēšanu princips.

Tomēr par šādu pārkāpumu var runāt vienīgi tad, ja konstatējams smags, svarīgs, daudzvērtīgs, visaptverošs un vispārzināms pārkāpums, tas ir, ja konstatējama visu vai lielākās daļas vēlēšanu piespiedu ietekmēšana balsot par konkrētu politisko organizāciju bez iespējas vērsties pret to (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse*). (Lieta Nr. SA-5) 33

86.pants

Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmei tiesu var spriest tikai tie orgāni, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētajā kārtībā. Tādējādi administratīvā tiesa, pieņemot izskatīšanai lietu, kas saskaņā ar tiesību normām ir pakļauta izskatīšanai civilprocesa kārtībā, pieļautu gan lietu

pakļautību regulējošās tiesību normu, gan arī Satversmes un tiesiskuma principa pārkāpumu (*Latvijas Republikas Satversmes 86.pants un Administratīvā procesa likuma 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-119*) 524

90.pants

Tiesības zināt savas tiesības attiecas uz tiesībām zināt normatīvo regulējumu, nevis konkrēta iestādes lēmuma motivāciju vai pamatojumu (*Latvijas Republikas Satversmes 90.pants*). (*Lieta Nr. SA-4*) 22

92.pants

Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas mērķis ir nodrošināt savlaicīgu iedzīvotāju ienākuma nodokļa iekasēšanu un novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Šādu mērķi, kura sasniegšana nepieciešama sabiedrības interesēs un kurš attaisno cilvēktiesību ierobežošanu, par leģitīmu savos spriedumos un lēmumos atzinusi arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa.

Tomēr nepieciešams izvērtēt minētā ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā jeb samērīgumu: vai attiecīgo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem (*Latvijas Republikas Satversmes 92. un 116.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-283*) 102–103

Soda nauda, kas tiek aprēķināta saistībā ar nenomaksāto nodokli, kurš savukārt tiek aprēķināts, piemērojot arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otro teikumu, uzskatāma par kriminālsodu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē.

Tā kā soda nauda ir tieši saistīta ar nodokli, par kuru papildu pierādījumus augstākā iestādē un tiesā vairs nevar iesniegt pēc likumā noteiktā termiņa, tad nav iespējams iesniegt arī papildu pierādījumus par soda naudas uzlikšanu. Tādējādi likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajā teikumā ietvertā norma ierobežo nodokļu maksātāja tiesības uz taisnīgu tiesu (*Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-283*) 102

95.pants

Ieslodzījumā esošajām personām jānodrošina noteikts cilvēktiesību minimums, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. Tiesības uz pastaigu ietilpst šādā tiesību minimumā, un tās liegšana rada būtisku cilvēktiesību

ierobežojumu. Ja cietuma administrācijas rīcības dēļ ieslodzītājam personai tiek liegtas tiesības doties pastaigā, šīs rīcības tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants, Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus, tomēr tas nenozīmē, ka persona, nokļūstot ieslodzījuma vietā, zaudē cilvēktiesības kā tādas. Proti, personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, bet ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami. Personas, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem (*Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

96.pants

Prezumējams, ka likumdevējs, nosakot konkrētus pārkāpumus, kuri nepieļauj uzturēšanās atļaujas izsniegšanu ārzemniekam, jau ir izvērtējis lietderības, tostarp samērīguma, apsvērumus, kas nepieciešami tiesiska mērķa sasniegšanai. Līdz ar to iestādei, konstatējot konkrētu pārkāpumu, ne izdošanas, ne satura lietderības apsvērumi vairs nebūtu jāvērtē, bet gan jāizdod obligātais administratīvais akts. Tādējādi pastāv šaubas, vai uzturēšanās atļauju izsniegšanas atteikumu regulējošo tiesību normu imperatīvais formulējums, kas faktiski izslēdz iestādes un tiesas iespējas analizēt personas ģimenes un privātās dzīves ierobežojumu samērīgumu, atbilst Latvijas Republikas Satversmes un Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas normām (*Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants, Imigrācijas likumā ietvertas identiska satura tiesību normas, proti, šā likuma 34.panta 2.punkts, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-362*) 252

100.pants

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē, ja uzskatu paušanas brīvības ierobežojums ir saistīts ar politiskajām aktivitātēm, šās konvencijas normas par uzskatu paušanas brīvību netiek pārkāptas. Latvijas Republikas

Satversmē savukārt šāds ierobežojuma attaisnojums *expressis verbis* nav paredzēts, tomēr tas izriet no Imigrācijas likuma normām (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. un 16.pants, Latvijas Republikas Satversmes 100. un 116.pants, Imigrācijas likuma 61.pants*). (*Lieta Nr. SA-4*) 22

Ja likumdevējs vēlas likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" noteikto kārtību attiecināt uz tādām vārda brīvības izpausmes formām, kas pēc būtības nav saistītas ar pulcēšanās brīvības īstenošanu, šā griba likumdevējam ir jāpauž nepārprotami. Minētais pamatojams ar to, ka vārda brīvība, tāpat kā pulcēšanās brīvība, ir nozīmīgs demokrātiskas sabiedrības elements un ierobežojumi tās īstenošanā interpretējami sašaurināti, turklāt par likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" pārkāpšanu ir paredzēta administratīvā atbildība (*Latvijas Republikas Satversmes 100., 103. un 116.pants*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

Pulcēšanās brīvība ir cieši saistīta ar vārda brīvību (jo pulcēšanās mērķis ir kopīga informācijas sniegšana vai uzskatu paušana), tomēr gan vārda brīvība, gan pulcēšanās brīvība ir patstāvīgas cilvēktiesības (*Latvijas Republikas Satversmes 100. un 103.pants*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

Uzskatu paušana ar plakātu starpniecību bez pašas personas klātesamības nav uzskatāma par pulcēšanās brīvības īstenošanu. Šādu rīcību nevar uzskatīt arī par tādu vārda brīvības īstenošanas veidu, kas būtu reglamentēts likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" (*Latvijas Republikas Satversmes 100., 103.pants un likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem"*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

103.pants

Ja likumdevējs vēlas likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" noteikto kārtību attiecināt uz tādām vārda brīvības izpausmes formām, kas pēc būtības nav saistītas ar pulcēšanās brīvības īstenošanu, šā griba likumdevējam ir jāpauž nepārprotami. Minētais pamatojams ar to, ka vārda brīvība, tāpat kā pulcēšanās brīvība, ir nozīmīgs demokrātiskas sabiedrības elements un ierobežojumi tās īstenošanā interpretējami sašaurināti, turklāt par likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" pārkāpšanu ir paredzēta administratīvā atbildība (*Latvijas Republikas Satversmes 100., 103. un 116.pants*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

Pulcēšanās brīvība ir cieši saistīta ar vārda brīvību (jo pulcēšanās mērķis ir kopīga informācijas sniegšana vai uzskatu paušana), tomēr gan vārda brīvība, gan pulcēšanās brīvība ir patstāvīgas cilvēktiesības (*Latvijas Republikas Satversmes 100. un 103.pants*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

Pulcēšanās brīvību var īstenot dažādi – kā sapulci, kā piketu vai kā gājienu. Sapulce tiek organizēta nolūkā tikties ar cilvēkiem un izteikt kādas idejas un viedokļus, gājienu laikā viedokļu paušana notiek, organizēti pārvietojoties sabiedriskā vietā, savukārt piketā viedokļu paušanai pamatā tiek izmantoti palīg līdzekļi (*Latvijas Republikas Satversmes 103.pants un likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem"*, *Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.2006-03-0106*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

Uzskatu paušana ar plakātu starpniecību bez pašas personas klātesamības nav uzskatāma par pulcēšanās brīvības īstenošanu. Šādu rīcību nevar uzskatīt arī par tādu vārda brīvības īstenošanas veidu, kas būtu reglamentēts likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" (*Latvijas Republikas Satversmes 100., 103.pants un likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem"*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

105.pants

Jēdziens "kaimiņš" būvniecības tiesiskajās attiecībās ir piemērojams nevis sadzīviskā, bet gan juridiskā nozīmē, kura saturs piepildāms, konstatējot esošā vai iespējamā aizskāruma būtiskumu, balstoties uz faktiskajiem apstākļiem. Tiesības uz īpašumu tādējādi ir piemērojamas paplašināti, par kaimiņu atzīstot ne tikai tādu personu, kuras īpašums robežojas ar ietekmes objektu, bet arī personu, kas pastāvīgi vai ilgstoši uzturas objekta ietekmes zonā. Īrnieks un nomnieks kaimiņa tiesību īstenošanā pielīdzināmi īpašniekam (*Vācijas tiesību doktrīna, Latvijas Republikas Satversmes 105.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

Lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, primāri balstās uz tiesībām netraucēti izmantot savu īpašumu. Tādējādi kaimiņa tiesības uz īpašumu ir galvenais pamats, kas ļauj kādai personai iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, Latvijas Republikas Satversmes 105.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

110.pants

Latvijas Republikas Satversmes 110.pants neaizsargā fiktīvu laulību, – laulību, kas reģistrēta nevis ar mērķi dzīvot laulībā (nodibināt ģimeni), bet gan kādu citu iemeslu dēļ (lai saņemtu uzturēšanās atļauju) (*Latvijas Republikas Satversmes 110.pants*). (*Lieta Nr. SKA-392*) 262

Prezumējams, ka likumdevējs, nosakot konkrētus pārkāpumus, kuri nepieļauj uzturēšanās atļaujas izsniegšanu ārzemniekam, jau ir izvērtējis lietderības, tostarp samērīguma, apsvērumus, kas nepieciešami tiesiska mērķa sasniegšanai. Līdz ar to iestādei, konstatējot konkrētu pārkāpumu, ne izdošanas, ne satura

lietderības apsvērumi vairs nebūtu jāvērtē, bet gan jāizdod obligātais administratīvais akts. Tādējādi pastāv šaubas, vai uzturēšanās atļauju izsniegšanas atteikumu regulējošo tiesību normu imperatīvais formulējums, kas faktiski izslēdz iestādes un tiesas iespējas analizēt personas ģimenes un privātās dzīves ierobežojumu samērīgumu, atbilst Latvijas Republikas Satversmes un Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas normām (*Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants, Imigrācijas likumā ietvertas identiska satura tiesību normas, proti, šā likuma 34.panta 2.punkts, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-362*) 252

111.pants

Jautājums par ieslodzīto personu uzturu var tikt saistīts ar cilvēktiesību ierobežojumu. Tomēr cietuma administrācijas rīcība, aizstājot citus olbaltumvielas saturošos produktus ar piena pulveri un neizsniedzot piena pulveri pulvera veidā, acīmredzami nevar sasniegt tādu aizskāruma robežu, lai varētu runāt par būtisku cilvēktiesību aizskārumu. Savukārt strīds, kas saistīts ar iestādes rīcību, kura būtiski neaizskar ieslodzītās personas cilvēktiesības, nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, bet risināms tikai valsts pārvaldes iestāžu ietvaros (*Latvijas Republikas Satversmes 111.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-498*) 622

115.pants

Būvniecības tiesiskajās attiecībās vides tiesības un no tām izrietošās procesuālās tiesības ir piemērojamas lietās, kurās galvenais izvērtējums attiecas uz būvniecības ietekmes uz vidi (šaurākā nozīmē) būtiskumu, – tas ir, kur jautājumi par, piemēram, ietekmi uz dabu vai cilvēka veselību ir iesniegtā pieteikuma pamatā un kuru izvērtējums nosaka lietas iznākumu (*Latvijas Republikas Satversmes 115.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

Lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, pamatā ir izvērtējamas, balstoties uz personas tiesībām uz īpašumu. Tomēr šādās lietās iespējama arī vides tiesību piemērošana. To, kuras tiesības lietā ir piemērojamas galvenokārt, nosaka attiecīgās lietas konkrētie apstākļi (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, Latvijas Republikas Satversmes 115.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 174

116.pants

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē, ja uzskatu paušanas brīvības ierobežojums ir saistīts ar politiskajām aktivitātēm, šās konvencijas normas par uzskatu paušanas brīvību netiek pārkāptas. Latvijas Republikas Satversmē savukārt šāds ierobežojuma attaisnojums *expressis verbis* nav paredzēts, tomēr tas izriet no Imigrācijas likuma normām (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. un 16.pants, Latvijas Republikas Satversmes 100. un 116.pants, Imigrācijas likuma 61.pants*). (*Lieta Nr. SA-4*) 22

Ja likumdevējs vēlas likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" noteikto kārtību attiecināt uz tādām vārda brīvības izpausmes formām, kas pēc būtības nav saistītas ar pulcēšanās brīvības īstenošanu, šā griba likumdevējam ir jāpauž nepārprotami. Minētais pamatojams ar to, ka vārda brīvība, tāpat kā pulcēšanās brīvība, ir nozīmīgs demokrātiskas sabiedrības elements un ierobežojumi tās īstenošanā interpretējami sašaurināti, turklāt par likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" pārkāpšanu ir paredzēta administratīvā atbildība (*Latvijas Republikas Satversmes 100., 103. un 116.pants*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas mērķis ir nodrošināt savlaicīgu iedzīvotāju ienākuma nodokļa iekasēšanu un novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Šādu mērķi, kura sasniegšana nepieciešama sabiedrības interesēs un kurš attaisno cilvēktiesību ierobežošanu, par leģitīmu savos spriedumos un lēmumos atzinusi arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa.

Tomēr nepieciešams izvērtēt minētā ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā jeb samērīgumu: vai attiecīgo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem (*Latvijas Republikas Satversmes 92. un 116.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-283*) 102–103

3. Starptautiskie līgumi

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija

3.pants

Ieslodzījumā esošajām personām jānodrošina noteikts cilvēktiesību minimums, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēctīgu izturēšanos. Tiesības uz pastaigu ietilpst šādā tiesību minimumā, un tās liegšana rada būtisku cilvēktiesību ierobežojumu. Ja cietuma administrācijas rīcības dēļ ieslodzītajai personai tiek liegtas tiesības doties pastaigā, šīs rīcības tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants, Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants*). (Lieta Nr. SKA-300) 564

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus, tomēr tas nenozīmē, ka persona, nokļūstot ieslodzījuma vietā, zaudē cilvēktiesības kā tādas. Proti, personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, bet ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami. Personas, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem (*Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants*). (Lieta Nr. SKA-300) 564

6.pants

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot un piemērojot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantu, vairākos spriedumos ir noteikusi, ka sods, kas tiek uzlikts par nodokļu normu neievērošanu, konvencijas 6.panta izpratnē ir uzskatāms par kriminālsodu (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-283) 102

Soda nauda, kas tiek aprēķināta saistībā ar nenomaksāto nodokli, kurš savukārt tiek aprēķināts, piemērojot arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otro teikumu, uzskatāma par kriminālsodu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē.

Tā kā soda nauda ir tieši saistīta ar nodokli, par kuru papildu pierādījumus augstākā iestādē un tiesā vairs nevar iesniegt pēc likumā noteiktā termiņa, tad nav iespējams iesniegt arī papildu pierādījumus par soda naudas uzlikšanu. Tādējādi likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajā teikumā ietvertā norma ierobežo nodokļu maksātāja tiesības uz taisnīgu tiesu (*Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa*). (Lieta Nr. SKA-283) 102

Soda naudai, ko Valsts ieņēmumu dienests aprēķina par nesamaksāto nodokli, piemīt krimināltiesiskas sankcijas raksturs. Tādējādi, izvērtējot nodokļa parādnieka sūdzību par zemākās iestādes lēmumu, augstākajai iestādei daļā par aprēķināto soda naudu jāņem vērā tie paši principi, kas ievērojami, pārskatot administratīvo sodu vai kriminālsodu sakarā ar sodītās personas sūdzību (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants*). (Lieta Nr. SKA-543) 159

8.pants

Ja persona ir dzimusi un ilgstoši dzīvojusi Latvijā, pamatota ir viņa atsaukšanās uz iespējamo privātās dzīves aizskārumu. Lai attiecīgo ierobežojumu uzskatītu par attaisnojamo, šim ierobežojumam jābūt noteiktam ar likumu un samērīgam. Konkrētās kategorijas lietās šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu, un tam ir leģitīms mērķis – valsts un sabiedriskā drošība.

Lai noskaidrotu, vai ierobežojums ir samērīgs, iekšlietu ministram ir jānoskaidro, vai personai ir cieša personiska, ekonomiska vai sociāla saite ar Latviju, vai šāda saite viņam ir izveidojusies ar citu valsti, vai citā valstī viņam ir dzīvesvieta, vai ir nopietni šķēršļi šās personas tuvākajiem radniekiem apciemot personu šajā citā valstī, kā arī citi ar privāto dzīvi tieši saistīti jautājumi. Šis ierobežojums pēc tam ir jāsamēro ar nepieciešamību aizsargāt valsts un sabiedrisko drošību un kārtību (*Imigrācijas likuma 61.pants, samērīguma princips un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants*). (Lieta Nr. SA-4) 22–23

Kādas personas, kurai ir ārvalstnieka statuss, vēlme ierasties citā valstī pati par sevi nav atzīstama par cilvēktiesību. Par cilvēktiesību, kura ir aizsargājama, tā kļūst atbilstoši Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pantā noteiktajām tiesībām uz privāto un ģimenes dzīvi (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants*). (Lieta Nr. SA-2) 7

Prezumējams, ka likumdevējs, nosakot konkrētus pārkāpumus, kuri nepieļauj uzturēšanās atļaujas izsniegšanu ārzemniekam, jau ir izvērtējis lietderības, tostarp samērīguma, apsvērumus, kas nepieciešami tiesiska mērķa sasniegšanai. Līdz ar to iestādei, konstatējot konkrētu pārkāpumu, ne izdošanas, ne satura lietderības apsvērumi vairs nebūtu jāvērtē, bet gan jāizdod obligātais administratīvais akts. Tādējādi pastāv šaubas, vai uzturēšanās atļauju izsniegšanas atteikumu regulējošo tiesību normu imperatīvais formulējums, kas faktiski izslēdz iestādes un tiesas iespējas analizēt personas ģimenes un privātās dzīves ierobežojumu samērīgumu, atbilst Latvijas Republikas Satversmes un Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas normām (*Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants, Imigrācijas likumā ietvertas identiska satura tiesību normas, proti, šā likuma 34.panta 2.punkts, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-362*) 252

10. un 16.pants

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē, ja uzskatu paušanas brīvības ierobežojums ir saistīts ar politiskajām aktivitātēm, šās konvencijas normas par uzskatu paušanas brīvību netiek pārkāptas. Latvijas Republikas Satversmē savukārt šāds ierobežojuma attaisnojums *expressis verbis* nav paredzēts, tomēr tas izriet no Imigrācijas likuma normām (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. un 16.pants, Latvijas Republikas Satversmes 100. un 116.pants, Imigrācijas likuma 61.pants*). (*Lieta Nr. SA-4*) 22

Eiropas līgums par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses (Asociācijas līgums)

Eiropas Kopienų tiesību normas dalībvalstīm ir saistošas no dienas, kad dalībvalsts pievienojusies Eiropas Savienībai. Minētais tomēr nenozīmē, ka iestāde un tiesa nevar atsaukties uz Eiropas Kopienų tiesu praksi, lemjot lietās par apstākļiem, kas notika, pirms Latvija kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti. Gan iestāde, gan tiesa, ņemot vērā nacionālo un Eiropas Kopienų tiesību normu saskaņotību, šādās lietās var Eiropas Kopienų tiesas praksi izmantot nacionālo tiesību normu interpretēšanā (tā ir tiesība, nevis pienākums) (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra, Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses 69. un 70.pants*). (*Lieta Nr. SKA-149*) 281

Starptautiskais pakts par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām

10.pants

Ieslodzījumā esošajām personām jānodrošina noteikts cilvēktiesību minimums, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. Tiesības uz pastaigu ietilpst šādā tiesību minimumā, un tās liegšana rada būtisku cilvēktiesību ierobežojumu. Ja cietuma administrācijas rīcības dēļ ieslodzītajai personai tiek liegtas tiesības doties pastaigā, šīs rīcības tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants, Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

Valstij ir jānodrošina, lai personas, kas izcieš sodu, tiktu labotas un pāraudzinātas, kā arī tiktu izolētas no pārējās sabiedrības, tādējādi nepieļaujot, ka personas izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus, tomēr tas nenozīmē, ka persona, nokļūstot ieslodzījuma vietā, zaudē cilvēktiesības kā tādas. Proti, personas, kurām atņemta brīvība, bauda visas tiesības, bet ar tiem ierobežojumiem, kas slēgtā vidē ir neizbēgami. Personas, kurām ir ierobežota brīvība, nedrīkst tikt pakļautas citām grūtībām vai ierobežojumiem, kā tikai tām, kas izriet no brīvības atņemšanas apstākļiem (*Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

4. Eiropas Savienības tiesību akti

Eiropas Kopienų dibināšanas līgums

81.pants

Aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas ir tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana. Termins "mērķis" šajā kontekstā nenozīmē dalībnieku subjektīvo attieksmi, bet gan attiecīgās vienošanās objektīvo nozīmi un nolūku tajā ekonomiskajā kontekstā, kādā to ir domāts īstenot.

Ja, izvērtējot konkrētas vienošanās raksturu, atzīst, ka tā nav konkurenci ierobežojoša, kavējoša vai deformējoša saskaņā ar tās mērķi, ir jāanalizē arī vienošanās sekas no konkrētā tirgus un ekonomiskā viedokļa. Savukārt, ja konstatē, ka vienošanās mērķis bija konkurences ierobežošana, kavēšana vai deformēšana, izvērtējumu no seku viedokļa var neveikt (*Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts un Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-149*) 282

82.pants

Noskaidrojot Konkurences likumā ietvertā jēdziena "netaisnīga cena" saturu, izmantojamas Eiropas Kopienas tiesas prakses atziņas Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunkta interpretācijā (*Konkurences likuma 13.panta 4.punkts, Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunkts*). (*Lieta Nr. SKA-129*) 272

234.pants

Eiropas Kopienas tiesas kompetencē neietilpst sniegt prejudiciālu nolēmumu par Eiropas Kopienas tiesību normu interpretāciju, ja nacionālās tiesas lietā izskatāmie fakti ir radušies pirms valsts pievienošanās Eiropas Savienībai (*Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.pants*). (*Lieta Nr. SKA-149*) 281

Lemjot, vai ir jāvērtē Eiropas Kopienas tiesā prejudiciālā nolēmuma saņemšanai, nacionālās tiesas var izmantot Eiropas Kopienas tiesas dotās vadlīnijas, atbilstoši kurām prejudiciālais nolēmums nav nepieciešams: ja problēma neskar Kopienas tiesības, ja atbilde nespēj ietekmēt lietas iznākumu vai ja problēma ir hipotētiska.

Tomēr tikai pati nacionālā tiesa var izvērtēt, vai Eiropas Kopienas tiesas sniegtā interpretācija ir nepieciešama, lai izspriestu attiecīgo lietu. Minētais it īpaši attiecas uz tām tiesām, kurām atbilstoši Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.panta trešajai daļai ir pienākums uzdot prejudiciālu jautājumu, tas ir, tiesām, kuru nolēmums atbilstoši nacionālajam regulējumam nav pārsūdzams (*Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 104.¹pants*). (*Lieta Nr. SKA-149*) 281

Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos

Prezumējams, ka iepriekš sastādīta tipveida līguma noteikumi ir savstarpēji neapspriesti. Teorētiska iespēja apspriest katru līguma noteikumu nepierāda, ka apspriešana konkrētajā gadījumā ir notikusi.

Līdz ar to, ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pants, Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK 4.panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 399

Padomes 1997.gada 4.decembra rezolūcija par pasākumiem fiktīvu laulību apkaršanai (Nr. 97/C 382/01)

Saskaņā ar imigrāciju regulējošajiem normatīvajiem aktiem ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuri noslēguši laulību ar Latvijas Republikas pilsoni, paredzēta labvēlīgāka uzturēšanās atļauju izsniegšanas kārtība nekā pārējām personām.

Līdz ar to valstij, kontrolējot iebraukušo personu uzturēšanās tiesiskumu, ir būtiski pārliecināties par attiecīgā nodoma patiesumu, – vai laulība, kura pati par sevi ir tiesisks un leģitīms pamats uzturēšanās atļaujas saņemšanai, nav slēgta vienīgi nolūkā saņemt uzturēšanās atļauju. Šāda laulība nerada attiecīgās tiesiskās sekas – tiesības uzturēties valstī, jo tas vairs nav patiesais uzturēšanās iemesls (*likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 25.pants, 35.panta 6.punkts, 36.panta 9.punkts un Imigrācijas likuma 26.pants, Eiropas Savienības Padomes 1997.gada 4.decembra Rezolūcija par pasākumiem fiktīvu laulību apkaršanai (Nr. 97/C 382/01)*). (*Lieta Nr. SKA-392*) 262

5. Latvijas Republikas likumi

Administratīvā procesa likums

1.pants

Administratīvā akta obligātās pazīmes izriet no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā ietvertās administratīvā akta definīcijas.

Viens no administratīvā akta pamatelementiem ir tiesiskās sekas, tas nozīmē, ka lēmums, kurš atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Šā iemesla dēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-123*) 530

Administratīvā akta obligātās pazīmes izriet no Administratīvā procesa likuma 1.panta trešajā daļā ietvertās administratīvā akta definīcijas. Kā viens no administratīvā akta pamatelementiem norādītas tiesiskās sekas, kas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Šā iemesla dēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 174

Administratīvais process savā būtībā ir konkrētas publiski tiesiskās attiecības starp valsti, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir jākonstatē, kādā tieši veidā ar konkrētās iestādes darbību (vai bezdarbību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums; turklāt šim aizskārumam jābūt izdarītam valsts pārvaldes jomā (*Administratīvā procesa likuma 2., 103.pants, kā arī 1.panta trešā daļa, 31. un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Administratīvo tiesu kompetencē ir izvērtēt tādu izpildvaras rīcību, kas pieļauta valsts pārvaldes jomā. Nav nozīmes tam, vai konkrētā institūcija, kuras darbība vai lēmums tiek pārsūdzēts, institucionāli iekļaujas valsts pārvaldē. Administratīvā procesa likuma izpratnē iestādes jēdziens piemērojams, ievērojot tā funkcionālo aspektu, proti, ir būtiski, vai saskaņā ar ārējiem normatīvajiem aktiem tiesību subjekts konkrētajā gadījumā ir apveltīts ar varu valsts pārvaldes jomā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa un 2.pants*). (*Lieta Nr. SKA-226*) 557

Atteikums izsniegt plānošanas un arhitektūras uzdevumu un atteikums akceptēt būvprojektu ir pārsūdzams, jo tie ir galīgie lēmumi administratīvajā procesā. Proti, ja tiek pieņemts kāds no šiem atteikumiem, šis lēmums ir tiesības liedzošs, un pamatojoties uz tiem, vairs netiek pieņemti citi lēmumi. Turpretī, ja plānošanas un arhitektūras uzdevums tiek izsniegts un tiek akceptēts būvprojekts, iesniedzējs var pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu, kas dod tiesības uzsākt būvdarbus.

Tādējādi būvprojekta akcepta atteikuma gadījumā minētais atteikums ir administratīvais akts (galīgais lēmums), bet būvprojekta akcepta gadījumā – starplēmums, kas pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskās sekas (proti, nedod tiesības uzsākt būvniecību) (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-490*) 681–682

Būvprojekta akcepta atteikums ir atzīstams par administratīvo aktu, jo liedz tiesības turpināt pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu, un līdz ar to tam ir galīgā lēmuma raksturs

(*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 104.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-123*) 530

Būvprojekta akcepts ir viens no lēmumiem, ko pieņem būvatļaujas izsniegšanas procesā un kas pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskās sekas (nedod tiesības uzsākt būvniecību). Līdz ar to būvprojekta akcepts atzīstams par starplēmumu būvatļaujas izsniegšanas administratīvajā procesā un nav pārsūdzams tiesā atsevišķi no administratīvā procesa galīgā lēmuma (būvatļaujas) (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Būvniecības likuma 1.panta 16.punkts un Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 102.–104.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-123*) 530

Gadījumā, ja administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros nav pieņemts lēmums, kurā konstatēts amatu savienošanas ierobežojumu pārkāpums, tad Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstule par to, ka persona ir pārkāpusi likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteikumus, jo prettiesiski savienojusi valsts amatpersonas amatu ar citu amatu, ir vērtējama kā konstatējošais administratīvais akts un to var pārsūdzēt administratīvā procesa kārtībā. Šādā gadījumā atzīstams, ka attiecīgais konstatējums izdarīts pirmo reizi un personai nav bijusi iespēja to pārsūdzēt (*likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-62*) 412–413

Gadījumā, ja valsts amatpersonas pārkāpums attiecībā uz amatu savienošanas ierobežojumu neievērošanu ir konstatēts administratīvā pārkāpuma lietā, atsevišķa Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstule, ar kuru ir vēlreiz konstatēta tiesiskā situācija un uzlikts pienākums atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus un Valsts kasē ieskaitīt nelikumīgi gūtos ienākumus, nav uzskatāma par pienākumu uzlikošu administratīvo aktu. Tā nav uzskatāma arī par konstatējošo administratīvo aktu, jo kompetentā iestāde vienu reizi šādu konstatējumu jau ir izdarījusi un personai bija iespēja to pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros. Tādējādi šāda vēstule ir vērtējama kā paziņojums, ar kuru iestāde atgādina personai, ka tai ir pienākums labprātīgi atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus; šādos gadījumos šāda vēstule pati par sevi nekādas saistošas rakstura sekas nerada (*likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁰pants*). (*Lieta Nr. SKA-62*) 412

Gadījumos, kad nekustamā īpašuma īpašnieks vēršas pašvaldībā ar lūgumu atļaut ēkas nojaukšanu, iesniedzēja mērķis ir konkrētās būves nojaukšana. Dokuments, kas apliecina tiesības veikt objekta būvdarbus (tostarp arī nojaukšanu), ir būvatļauja. Līdz ar to pašvaldības domes lēmums atļaut būves nojaukšanu nedod tiesības veikt ēku nojaukšanu, bet vienīgi dod tiesības pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu. Tāpēc šāds lēmums nav atzīstams par galīgo lēmumu, bet gan par starplēmumu (*Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-500*) 626

Ieslodzījumā esošajām personām jānodrošina noteikts cilvēktiesību minimums, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. Tiesības uz pastaigu ietilpst šādā tiesību minimumā, un tās liegšana rada būtisku cilvēktiesību ierobežojumu. Ja cietuma administrācijas rīcības dēļ ieslodzītajai personai tiek liegtas tiesības doties pastaigā, šīs rīcības tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants, Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai. Iestādes lēmums, kas rada tiesiskas, nevis faktiskas sekas (kaut arī uz iekšu vērstas tiesiskas sekas), nevar tikt atzīts par faktisko rīcību (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-452*) 617

Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai.

Par faktisko rīcību nevar uzskatīt procesu līdz iestādes iekšēja lēmuma pieņemšanai, jo iekšējais lēmums un līdz ar to tā pieņemšanas procedūra attiecas (ir vērsta) uz tiesiskajām attiecībām valsts pārvaldes iekšienē, turklāt darbībām līdz lēmuma pieņemšanai nav galīga noregulējuma rakstura (*Administratīvā procesa likuma 89.pants un 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-353*) 571

Iestādes privātpersonai izsniegts paziņojums par termiņu, kādā uzņēmumam jāveic valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, atbilst visām administratīvā akta pazīmēm: tas ir uz āru vērts tiesību akts, ko publisko tiesību jomā izdevusi iestāde attiecībā uz konkrētu juridisko personu, nodibinot tiesiskās attiecības – uzliekot par pienākumu veikt iemaksas līdz attiecīgam datumam. Šādam administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība, un tas tiek izdots bez nosacījuma, tostarp bez atrunas par tā atcelšanu vai spēka zaudēšanu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 23.panta pirmā daļa, 21.panta pirmā daļa un likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 29.panta pirmās daļas 4.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-52*) 69

Ievērojot, ka ieslodzītās personas ir uzskatāmas par īpaši pakļautām personām, tad vērtējot, vai konkrētā rīcība, kas saistīta ar ieslodzītās personas turēšanas apstākļiem, uzskatāma par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē, nepieciešams izvērtēt, vai ar šo rīcību būtiski tiek ierobežotas ieslodzītās personas cilvēktiesības (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-498*) 622

Ievērojot, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.panta kārtībā pieņemtie tiesneša lēmumi nav atzīstami par administratīvajiem aktiem, uz šiem lēmumiem nevar attiecināt Administratīvā procesa likuma nosacījumus par administratīvā akta darbības apturēšanas institūtu. Proti, tiesneša lēmuma par administratīvā soda (piemēram, administratīvā aresta) piemērošanu izpildes apturēšanu nevar prasīt, izmantojot Administratīvā procesa likumā noteikto administratīvā akta darbības apturēšanas procesuālo kārtību (*Administratīvā procesa likuma 185.pants, 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-413*) 480

Izvērtējot, vai konkrēts iestādes lēmums vai rīcība attiecībā pret īpaši pakļautu personu atzīstams par izskatāmu administratīvā procesa kārtībā, gadījumos, kad ar šo lēmumu vai rīcību netiek ietekmēts šīs personas tiesiskais statuss un netiek arī piemērots disciplinārsods, nepieciešams konstatēt, ka ar konkrēto lēmumu vai rīcību būtiski tiek ierobežotas personas cilvēktiesības.

Administratīvā procesa likuma izpratnē svarīgi ir konstatēt, vai cilvēktiesību ierobežojums ir būtisks konkrētai personai, proti, jāņem vērā personas statuss, apstākļi, kādos šī persona atrodas, un citi faktori, kas katrā atsevišķā gadījumā var būt svarīgi, lemjot, vai lēmums vai rīcība būtiski skar konkrētās personas cilvēktiesības (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

Izvērtējot, vai pirmpirkuma tiesības uz privatizējamu zemesgabalu ir ēkas īpašniekam vai zemes kopīpašniekam, valsts akciju sabiedrībai "Privatizācijas aģentūra" ir jāievēro arī Civillikuma noteikumi. Tādējādi valsts akciju sabiedrībai "Privatizācijas aģentūra", īstenojot savu kompetenci, ir jāpiemēro ne vien publisko, bet arī privāto tiesību normas. Tomēr nepieciešamība piemērot arī privāto tiesību normas pati par sevi nenozīmē, ka izlemjamajam jautājumam ir privāttiesisks raksturs (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.pants*). (*Lieta Nr.SKA-269*) 430

Ja iestāžu sadarbības ietvaros augstskolas students atrodas praksē kādā valsts pārvaldes iestādē, viņa kā studenta – augstskolai (Policijas akadēmijai) īpaši pakļautas personas – statuss nemainās; viņš ir nosūtīts apgūt daļu mācību procesa citā iestādē, nevis pašā augstskolā.

Tādējādi prakses iestādes lēmumi, kas tiek pieņemti sakarā ar praksi (piemēram, rīkojums par prakses laika grozīšanu), ir vērtējami kā lēmumi attiecībā uz augstskolai (Policijas akadēmijai) īpaši pakļauto personu, kas neietekmē šīs personas statusu, un līdz ar to nav atzīstami par administratīvajiem aktiem (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.pants, Izglītības likuma 45.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-207*) 538

Ja valsts akciju sabiedrība "Privatizācijas aģentūra" atzīst, ka personai nav pirmpirkuma tiesību, tad šāds lēmums personai liedz iespēju privatizēt attiecīgo zemesgabalu. Tādējādi valsts akciju sabiedrības "Privatizācijas aģentūra" lēmums aizskar personas intereses iegūt īpašumā privatizējamo zemesgabalu un šāda aizskārums tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.pants*). (*Lieta Nr.SKA-269*) 431

Jautājums par ieslodzīto personu uzturu var tikt saistīts ar cilvēktiesību ierobežojumu. Tomēr cietuma administrācijas rīcība, aizstājot citus olbaltumvielas saturošos produktus ar piena pulveri un neizsniedzot piena pulveri pulvera veidā, acīmredzami nevar sasniegt tādu aizskārums robežu, lai varētu runāt par būtisku cilvēktiesību aizskārums. Savukārt strīds, kas saistīts ar iestādes rīcību, kura būtiski neaizskar ieslodzītās personas cilvēktiesības, nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, bet risināms tikai valsts pārvaldes iestāžu ietvaros (*Latvijas Republikas Satversmes 111.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-498*) 622

Katrs Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas (VDEĀVK) lēmums, ar kuru nodibinātas konkrētas tiesiskās attiecības – noteikta konkrēta invaliditātes grupa vai darbspēju zaudējuma procenti uz noteiktu laiku – ir patstāvīgs administratīvais akts, kurš tā pārsūdzēšanas gadījumā pārbaudāms neatkarīgi no citiem VDEĀVK lēmumiem par to pašu personu citā laika posmā, un tiesai, izlemjot konkrēto pieteikumu, ir jānoskaidro un jāvērtē tie apstākļi, kas pastāvēja tieši šā akta izdošanas laikā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Ministru kabineta 1996.gada 16.jūlija noteikumu Nr.263 "Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā" 13.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-237*) 369–370

Kaut arī starplēmumi parasti nav atzīstami par patstāvīgiem administratīvajiem aktiem, tomēr izņēmuma gadījumos, ja starplēmumam ir pietiekami nopietnas sekas attiecībā uz adresātu vai trešajām personām (ja no starplēmuma automātiski izriet galīgais lēmums vai ja starplēmumu pieņem cita iestāde un tas lielā mērā ietekmē galīgo lēmumu), pēc tiesas ieskata tas var tikt atzīts par atsevišķu administratīvo aktu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-396*) 127

Komerksabiedrība, kas nodarbojas ar komercdarbību, atsevišķos gadījumos var arī pildīt kādu publiski tiesisku uzdevumu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.pants*). (*Lieta Nr. SKA-492*) 688

Lai noskaidrotu, vai lēmums ir uzskatāms par administratīvo aktu Administratīvā procesa likuma izpratnē, nepieciešams konstatēt visas administratīvā akta pazīmes. Ja konkrētajā gadījumā nav konstatējama kāda no administratīvā akta pazīmēm, lēmums nav uzskatāms par administratīvo aktu. "Publisko tiesību (valsts pārvaldes) joma" ir viena no obligātajām administratīvā akta pazīmēm (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-10*) 512

Lai noskaidrotu, vai pārsūdzējais lēmums ir uzskatāms par administratīvo aktu Administratīvā procesa likuma izpratnē, ir jākonstatē visas tajā minētās administratīvā akta pazīmes. Ja nav konstatējama kāda no administratīvā akta pazīmēm, konkrēto lēmumu nevar atzīt par administratīvo aktu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr.SKA-412*) 597

Lēmumi, kas pieņemti administratīvajā procesā, bet kuri nerada tiesiskas sekas, ir starplēmumi. Starplēmumi paši par sevi atsevišķi administratīvā procesa kārtībā parasti nav pārsūdzami.

Būvvaldes lēmums piekrist ēkas projektēšanai ir viens no lēmumiem, kas tiek pieņemts būvatļaujas izsniegšanas procesā un pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskas sekas (nedod tiesības uzsākt būvniecību). Līdz ar to šāds lēmums atzīstams par starplēmumu būvatļaujas izsniegšanas administratīvajā procesā un nevar būt par atsevišķu pieteikuma priekšmetu administratīvajā tiesā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts*). (Lieta Nr. SKA-255) 174

Lēmums par audita veikšanu ir procesuāls lēmums (starplēmums), ar kuru tiek ierosināta administratīvā lieta. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas lēmums par nodokļu audita veikšanu nav patstāvīgs administratīvais akts, un tā tiesiskums nav pārbaudāms atsevišķi no galīgā lēmuma nodokļu audita lietā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 16.punkts, 18.panta 10.punkts, 23.pants un 37.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-396) 127

Likumdošanas vara tiek īstenota, izdodot vispārēji saistošus abstraktus priekšrakstus jeb likumus. Tādējādi valsts darbībai likumdošanas jomā nav konstatējams ne tikai administratīvajam procesam raksturīgais elements – valsts pārvaldes joma, bet arī viens no iestādes faktiskajai rīcībai un administratīvajam procesam kopumā nepieciešamajiem elementiem – nav konkrētu tiesisko attiecību starp personu un valsti.

Tiesību normās noteiktais regulējums vienmēr skar arī kādu individuāli noteiktu personu, tomēr tiesību normas ir paredzētas vairākkārtējai piemērošanai un tās attiecas uz nenoteiktu personu loku. Līdz ar to likumdevēja darbība, izdodot tiesību normu, neveido konkrētas tiesiskās attiecības ar privātpersonu, kuru šis tiesiskais regulējums skar (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 2.pants un 89.pants*). (Lieta Nr. SKA-419) 603

Ministru kabinets, lemjot par personu uzņemšanu Latvijas pilsonībā, neveic valsts pārvaldes funkciju, bet gan konstitucionālu funkciju, līdz ar to nav atzīstams par iestādi Administratīvā procesa likuma izpratnē (*Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-221) 548

Nacionālā radio un televīzijas padome veic valsts bezpeļņas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Latvijas Radio" dalībnieku pilnsapulces funkcijas, tostarp apstiprina tās statūtus, ieceļ ģenerāldirektoru, izveido revīzijas komisiju un apstiprina valdes sastāvu.

No minētā izriet, ka Nacionālā radio un televīzijas padome kā valsts kapitāla daļu turētājas kompetencei attiecībā uz Latvijas Radio ir tikai un vienīgi privāttiesisks raksturs. Tas attiecas arī uz ģenerāldirektora iecelšanu, jo lēmumu attiecībā uz Latvijas Radio kā komercsabiedrību Padome pieņem kā šīs komercsabiedrības

kapitāla daļu turētāja, izlemjot, ar kuru pretendentu noslēdzams darba līgums (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Radio un televīzijas likuma 41.panta pirmā daļa, 46.panta trešā daļa, 57.panta trešā daļa un 59.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-226) 557

Nodokļu audits ir administratīvais process, kas tiek uzsākts, pieņemot attiecīgu lēmumu, bet noslēdzas ar lēmumu par audita rezultātiem. Tādējādi galīgais lēmums administratīvajā procesā, ar kuru tiek sasniegts administratīvā procesa mērķis, ir lēmums par audita rezultātiem, kas tiek pieņemts pēc nodokļu audita veikšanas un kam lietā piemīt galīgā noregulējuma raksturs. Šo lēmumu procesa dalībnieks var apstrīdēt, bet lēmumu par apstrīdēto administratīvo aktu – pārsūdzēt administratīvajā tiesā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 16.punkts, 18.panta 10.punkts, 23.pants un 37.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-396) 127

Nosakot, vai kāda iestādes darbība ir uzskatāma par faktisko rīcību, ir jāpiemēro tādi paši apsvērumi kā vērtējot, vai iestādes pieņemtais lēmums ir administratīvais akts. Proti, faktiskā rīcība atbilst tām pašām pazīmēm, kam administratīvais akts, vienīgi faktiskā rīcība, atšķirībā no administratīvā akta, ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (Lieta Nr. SKA-498) 622

Otro lēmumu, pamatojoties uz Naturalizācijas pārvaldes sagatavoto rīkojuma projektu, pieņem Ministru kabinets balsojot. Likums nav devis nekādus saturiskus norādījumus attiecībā uz Ministru kabineta lēmumu un neprasa Ministru kabineta loceklim izpaust attiecīgā balsojuma pamatojumu.

Tādējādi Ministru kabinetam ir piešķirta neierobežota rīcības brīvība piešķirt vai nepiešķirt pilsonību personām, attiecībā uz kurām Naturalizācijas pārvalde ir konstatējusi, ka tās atbilst naturalizācijas priekšnoteikumiem, un Ministru kabinets lēmumu pieņem, balstoties uz Ministru kabinetā pārstāvēto politisko partiju mērķiem un nostājas pilsonības jautājumos. Līdz ar to šādiem lēmumiem piemīt politiska lēmuma raksturs un tie nav administratīvie akti (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Pilsonības likuma 17.pants, Ministru kabineta 1999. gada 2.februāra noteikumi Nr. 34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (Lieta Nr. SKA-221) 548

Par administratīvo aktu var tikt atzīts vienīgi tāds tiesību akts, kas ir vērsts uz āru. Tiesību akts ir vērsts uz āru, ja tas ietekmē tiesiskās attiecības starp publisko tiesību subjektu un privātpersonu, nevis tikai skar pašu iestādi vai tai padotu iestādi (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-452) 617

Pašvaldības domes (padomes) lēmums par konkrētas dzīvojamās mājas nenodošanu privatizācijai ir vispārīgais administratīvais akts, ar kuru ir noteikts lietas – dzīvojamās mājas – publiski tiesiskais statuss (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas*). (Lieta Nr. SKA-523) 703

Pašvaldības lēmumi, kas nosaka pašvaldības iestāžu darba organizāciju attīstības plāna izstrādē, skar tikai pašu iestādi, proti, nav vērsti uz tiesisku seku radīšanu personām "uz āru". Līdz ar to šādi lēmumi atzīstami par pašvaldības iekšējiem lēmumiem un tie nav administratīvie akti (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-400) 590

Pirmajā, Naturalizācijas pārvaldes lēmumā tiek konstatēts, vai kandidāts atbilst pilsonības piešķiršanas juridiskajiem priekšnoteikumiem. Tiesa var pārbaudīt, vai šo priekšnoteikumu esamība vai neesamība ir konstatēta pareizi, līdz ar to Naturalizācijas pārvaldes lēmums ir atzīstams par konstatējošu administratīvo aktu, kuru var pārsūdzēt tiesā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Pilsonības likuma 17.pants un Ministru kabineta 1999. gada 2.februāra noteikumi Nr. 34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (Lieta Nr. SKA-221) 548

Tiesnesis, saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pantu izskatot administratīvo lietu un piemērojot administratīvo sodu, īsteno tiesas funkciju, tas ir, tiesneša pieņemtie lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās nav administratīvie akti. Pēc būtības tiesneša pieņemtajam lēmumam administratīvā pārkāpuma lietā ir sprieduma juridiskā daba, jo ar šo lēmumu tiek izlemts jautājums gan par personas vainu attiecīgā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, gan par piemērojamo sodu, kuram ir kriminālsoda tiesiskā daba (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants*). (Lieta Nr. SKA-413) 480

Valstij piekritošā bezmantinieka manta var tikt nodota pašvaldības īpašumā ar Ministru kabineta lēmumu. Tādējādi pašvaldības domes lēmums piekrist pārņemt valstij piekritošo bezmantinieka mantu saista tikai pašu pašvaldību un ar to saistītie uzdevumi pašvaldības struktūrvienībām pārņemt konkrēto nekustamo īpašumu savā bilanci, veikt nepieciešamos pasākumus īpašuma ierakstīšanai zemesgrāmatā u.tml. nerada tiesiskas sekas ārpus pašvaldības. Līdz ar to šāds pašvaldības lēmums atzīstams par iekšēju lēmumu un tas nav administratīvais akts (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-452) 617

Valsts ieņēmumu dienesta lūgumi privātpersonai sagatavot pārbaudei grāmatvedības dokumentus un ierasties iestādē, lai sniegtu paskaidrojumus un vienotos par telpām audita veikšanai, vērtējami kā iestādes procesuālas darbības, kuru mērķis ir administratīvā akta izdošanai nepieciešamās informācijas iegūšana. Procesuālās darbības nav pārsūdzamas atsevišķi no galīgā lēmuma (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 59.pants*). (Lieta Nr. SKA-396) 128

Valsts ieņēmumu dienesta mērķis, pieprasot iedzīvotāju ienākumu nodokļa maksātājam iesniegt papildu deklarāciju, ir pārbaudīt sākotnējā deklarācijā norādīto datu ticamību un pareizību; tas ir viens no līdzekļiem, kā pārliecināties par sākotnējās deklarācijas ticamību un pareizību. Līdz ar to secināms, ka papildu deklarācijas pieprasījums pats par sevi un tās saņemšana nesasniedz mērķi, kura sakarā Valsts ieņēmumu dienests uzsāk konkrēto procesu. Tādējādi šim pieprasījumam nepiemīt galīgā noregulējuma raksturs, un tāpēc tas uzskatāms par starplēmumu, nevis administratīvo aktu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-201) 92

Viena no administratīvā akta pazīmēm ir tā radītās tiesiskās sekas; tas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, pats par sevi saistoši ietekmē kādas tiesiskās attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Tādēļ administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs. Lai noskaidrotu, vai kāds lēmums ir administratīvais akts, jānoskaidro, vai tas ir galīgais lēmums attiecīgajā administratīvajā procesā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-396) 127

Viena no administratīvā akta un faktiskās rīcības pamatpazīmēm ir publisko tiesību joma. Tādējādi kontrole pār pašvaldības rīcību un lēmumiem pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja atlasē nav veicama administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (Lieta Nr. SKA-451) 610

Viena no obligātajām administratīvā akta pazīmēm ir tiesiskās sekas (akts nodibina, groza, konstatē vai izbeidz konkrētas tiesiskās attiecības vai tiesiski saistoši konstatē faktisko situāciju). Tas nozīmē, ka lēmums, kas atzīstams par administratīvo aktu, saistoši ietekmē kādas tiesiskas attiecības un līdz ar to skar kādas personas tiesības vai tiesiskās intereses. Tāpēc administratīvajam aktam konkrētajās tiesiskajās attiecībās piemīt galīgā noregulējuma raksturs.

Lai noskaidrotu, vai pārsūdzētais lēmums ir administratīvais akts, ir jānoskaidro, vai tas ir galīgais lēmums attiecīgajā administratīvajā procesā – proti, vai tas ir vērst uz mērķi, kura dēļ administratīvais process uzsākts (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-500*) 626

Vispārīgais administratīvais akts ir tāds administratīvais akts, kas attiecas uz konkrētu tiesisko attiecību, bet kura adresāti nav individuāli noteikti (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas*). (*Lieta Nr. SKA-523*) 703

2.pants

Administratīvais process savā būtībā ir konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp valsti, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir jākonstatē, kādā tieši veidā ar konkrētās iestādes darbību (vai bezdarbību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums; turklāt šim aizskārumam jābūt izdarītam valsts pārvaldes jomā (*Administratīvā procesa likuma 2., 103.pants, kā arī 1.panta trešā daļa, 31. un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Administratīvo tiesu kompetencē ir izvērtēt tādu izpildvaras rīcību, kas pieļauta valsts pārvaldes jomā. Nav nozīmes tam, vai konkrētā institūcija, kuras darbība vai lēmums tiek pārsūdzēts, institucionāli iekļaujas valsts pārvaldē. Administratīvā procesa likuma izpratnē iestādes jēdziens piemērojams, ievērojot tā funkcionālo aspektu, proti, ir būtiski, vai saskaņā ar ārējiem normatīvajiem aktiem tiesību subjekts konkrētajā gadījumā ir apveltīts ar varu valsts pārvaldes jomā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa un 2.pants*). (*Lieta Nr. SKA-226*) 557

Būvātļauja parasti ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi, – tas ir, atļauja būvēt bieži skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Gan administratīvā akta adresāta, gan trešo personu tiesiskās intereses ir vienlīdz nozīmīgas un aizsargājamas. Tādējādi iestādes un tiesas kompetencē ir samērot šīs intereses un nepieļaut nepamatotu aizskārumu kādai no tām (*Administratīvā procesa likuma 2., 103., 28., 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175–176

Izpildvaras darbības, ciktāl tās attiecas uz individuāli noteiktu personu vai personām, ir pakļautas administratīvo tiesu kontrolei. Tomēr administratīvo tiesu kompetencē neietilpst likumdevēja darbību kontrole, ciktāl šīs darbības attiecas uz likumdošanas varas īstenošanu (*Administratīvā procesa likuma 2.pants, 103.pants un 184.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

Ja tiesā iesniegts pieteikums par konkrēta veida uzturēšanās atļaujas izsniegšanu (Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes atteikumu izsniegt konkrēta veida uzturēšanās atļauju), tiesai nav pienākuma pašai *ex officio* izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā nepastāv citi procesa dalībnieku neminēti apstākļi, kas būtu par pamatu cita veida uzturēšanās atļaujas izsniegšanai. Šāds pienākums tiesai varētu būt tādā gadījumā, ja tiesā būtu iesniegts pieteikums par tiesībām vispār uzturēties Latvijā, nevis par tiesībām saņemt konkrētu uzturēšanās atļaujas veidu (*Administratīvā procesa likuma 2. un 103.pants*). (*Lieta Nr. SKA-392*) 263

Likumdošanas vara tiek īstenota, izdodot vispārēji saistošus abstraktus priekšrakstus jeb likumus. Tādējādi valsts darbībai likumdošanas jomā nav konstatējams ne tikai administratīvajam procesam raksturīgais elements – valsts pārvaldes joma, bet arī viens no iestādes faktiskajai rīcībai un administratīvajam procesam kopumā nepieciešamajiem elementiem – nav konkrētu tiesisko attiecību starp personu un valsti.

Tiesību normās noteiktais regulējums vienmēr skar arī kādu individuāli noteiktu personu, tomēr tiesību normas ir paredzētas vairākkārtējai piemērošanai un tās attiecas uz nenoteiktu personu loku. Līdz ar to likumdevēja darbība, izdodot tiesību normu, neveido konkrētas tiesiskās attiecības ar privātpersonu, kuru šīs tiesiskais regulējums skar (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 2.pants un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

Personas pretenzijas pret valsts rīcību likumdošanas jomā ir vērstas nevis uz konkrētām publiski tiesiskām attiecībām starp valsti un personu, bet gan uz tiesību normām, kurām piemīt abstrakta un vispārīga regulējuma raksturs. Līdz ar to apstāklis, ka kāds tiesiskais regulējums skar personu, nerada šai personas tiesības prasīt tiesiskā regulējuma maiņu vai atcelšanu administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 2.pants, 103.pants un 184.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojumi ir ārējie normatīvie akti – pašvaldību saistošie noteikumi, kas netiek pakļauti izskatīšanai administratīvajās tiesās administratīvā procesa kārtībā, bet gan ir izskatāmi Satversmes tiesā Satversmes tiesas likumā noteiktajā kārtībā. Tāpat arī Administratīvā procesa likums nepiešķir privātpersonai tiesības administratīvā procesa kārtībā vērsties tiesā ar prasījumu par labvēlīga normatīvā akta izdošanu, līdz ar to personas prasījums uzlikt par pienākumu pašvaldībai pieņemt attīstības plānu konkrētā redakcijā nevar būt pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā (*Teritorijas plānošanas likuma 1.pants un 7.panta sestās daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 2., 103. un 184.pants un Satversmes tiesas likuma 1. un 16.pants*). (*Lieta Nr. SKA-400*) 590

3.pants

Iekšlietu ministra lēmumā par personu iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta, nav konkrēti jānorāda sarakstā iekļautās personas darbības, kas rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai. Imigrācijas likuma tiesību normas ir speciālās tiesību normas attiecībā pret Administratīvā procesa likuma normām, līdz ar to attiecībā uz šo lēmumu nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma normas, no kurām izrietētu, ka šīs darbības būtu lēmumā jānorāda (*Imigrācijas likuma 61. un 61.¹pants, Administratīvā procesa likuma 3.pants*). (*Lieta Nr. SA-4*) 22

5.pants

Apelācijas instances tiesai, izvērtējot iesniegtās kasācijas sūdzības atbilstību likuma prasībām, ir jāņem vērā, ka administratīvais process savā būtībā ir vērsts uz personas tiesību un tiesisko interešu aizstāvību. Līdz ar to tiesai ir jāņem vērā ne tikai sūdzības formālā atbilstība minētās tiesību normas prasībām, bet arī no kasācijas sūdzības objektīvi izsecināmā informācija, kas var liecināt par attiecīgo prasību ievērošanu. Tādējādi tiek novērsti gadījumi, kad personai tiek liegtas tiesības uz taisnīgu tiesu nepamatoti formālu iemeslu dēļ. Minētais jo īpaši jāievēro, ja kasācijas sūdzību iesniedzis pats pieteicējs, kuram var trūkt juridisku zināšanu (*Administratīvā procesa likuma 5.pants, 328.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-554*) 737

Apstākļi, ka kasācijas sūdzībā nav tieši norādīts pārsūdzētā Administratīvās apgabaltiesas sprieduma datums vai lietas numurs, nevar būt par pamatu kasācijas sūdzības atzīšanai par neiesniegtu, ja no sūdzības teksta ir objektīvi saprotams, kurš Administratīvās apgabaltiesas spriedums un kādā apjomā ir ticis pārsūdzēts (*Administratīvā procesa likuma 5.pants, 328.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-554*) 737

6.pants

Vienlīdzības princips paredz, ka, pastāvot vienādiem faktiskajiem un tiesiskajiem lietas apstākļiem, iestāde un tiesa pieņem vienādus lēmumus. Tādējādi, lai varētu uzskatīt, ka vienlīdzības princips ir pārkāpts, vispirms jākonstatē, ka salīdzināmajās situācijās pastāv vienādi (analogi) tiesiskie un faktiskie apstākļi (*Administratīvā procesa likuma 6.pants*). (*Lieta Nr. SKA-353*) 571

Vienlīdzības princips paredz, ka, pastāvot vienādiem (analogiem) faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem, iestādei un tiesai ir jāpieņem vienādi (analogi) lēmumi, savukārt, pastāvot atšķirīgiem apstākļiem – atšķirīgi lēmumi. Minētais nozīmē, ka visiem jautājuma izlemšanai būtiskajiem faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem ir jābūt vienādiem un ja kaut viens no faktiskajiem vai

tiesiskajiem apstākļiem ir atšķirīgs, tas var būt pietiekami, lai atzītu, ka personas neatrodas vienādos apstākļos. Ja laikā, kad personai tika izmaksāts slimības pabalsts, spēkā bija citāds tiesiskais regulējums kā laikā, kad slimības pabalsts tika piešķirts citai personai, atzīstams, ka šādas personas atradušās atšķirīgos tiesiskajos apstākļos (*Administratīvā procesa likuma 6.pants*). (*Lieta Nr. SKA-41*) 317

7.pants

Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmei tiesu var spriest tikai tie orgāni, kuriem šīs tiesības piešķir likums, un tikai likumā paredzētajā kārtībā. Tādējādi administratīvā tiesa, pieņemot izskatīšanai lietu, kas saskaņā ar tiesību normām ir pakļauta izskatīšanai civilprocesuālajā kārtībā, pieļautu gan lietu pakļautību regulējošās tiesību normu, gan arī Satversmes un tiesiskuma principa pārkāpumu (*Latvijas Republikas Satversmes 86.pants un Administratīvā procesa likuma 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-119*) 524

Ievērojot tiesiskuma principa nosacījumus, kā arī procesuālo tiesību normu intertemporālo piemērojamību, tiesvedība lietā, kas ierosināta pēc pieteikuma par tādu iekšlietu ministra lēmumu, kurš pieņemts, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju, izbeidzama sakarā ar to, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā (*Imigrācijas likuma 61.panta septītā daļa, Administratīvā procesa likuma 7.pants, 102.panta otrā daļa un 282.panta 1.punkts*). (*Lieta Nr. SA-3*) 16

Tas, kādi pasākumi valstī ir pieņemami un piemērotāki, lai nodrošinātu juridisko pakalpojumu sniegšanu, attiecas uz likumdevēja politisko gribu un atbildību. Tādējādi, lemjot par atlīdzības noteikšanu pieteicēja pārstāvim administratīvajā procesā, tiesa nav tiesīga pārkāpt savas kompetences robežas un likumdevēja vietā noteikt citu konkrētu juridiskās palīdzības apjomu un atlīdzības apmēru (*tiesības uz tiesu, Administratīvā procesa likuma 7. un 17.pants*). (*Lieta Nr. SKA-124*) 359

Tiesas pienākums īstenot tiesu varu atbilstoši tiesiskuma principam nozīmē, ka tiesa darbojas saskaņā ar normatīvajos aktos noteiktajām pilnvarām un savas pilnvaras tā var izmantot tikai atbilstoši pilnvarojuma jēgai un mērķim. Tādējādi, ja pieteikumā administratīvajai tiesai persona ir izteikusi tādu prasījumu, kas nav pakļauts izskatīšanai administratīvajai tiesai administratīvā procesa kārtībā, tad tiesas (tiesneša) pienākums ir atteikties pieņemt šādu pieteikumu, lai netiktu pārkāptas savas kompetences robežas (*Administratīvā procesa likuma 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

8.pants

Kaut arī jēdziens "vide" un līdz ar to arī jēdziens "tiesības uz vides aizsardzību" ir ļoti plaši, dažādus elementus ietilpinoši un attīstībā esoši jēdzieni, vadoties no tiesību normu saprātīgas piemērošanas principa, ar būvniecību saistītu lēmumu pārsūdzēšana nav jāuzskata kā no vides tiesībām automātiski izrietoša tiesība (*Administratīvā procesa likuma 8.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

11.pants

Kaut arī Administratīvā procesa likuma normās, kas paredz, kādi normatīvie akti var būt par pamatu privātpersonai nelabvēlīga administratīvā akta izdošanai, nav ietverta atruna par valsts pārvaldes iestāžu izdotiem normatīvajiem aktiem, citu likumu normas, kuras paredz konkrētajai valsts pārvaldes iestādei tiesības izdot vispārsaistošus normatīvos aktus saistībā ar Administratīvā procesa likuma 17.panta otro daļu (paredz pārvaldes institūciju izdotu ārējo normatīvo tiesību aktu saistošo spēku līdz 2006.gada 1.janvārim) uzskatāmas par speciālajām normām.

Tādējādi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas atbilstoši kompetencei izdotie ārējie normatīvie akti līdz 2006.gada 1.janvārim varēja būt par pamatu nelabvēlīga administratīvā akta izdošanai (*Administratīvā procesa likuma 11.pants, Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-40*) 453

15.pants

Tiesu izpildītāju likumā skaidrā tekstā (*expressis verbis*) ir noteikts, ka uzraudzība par zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām tiek veikta civilprocesuālā, nevis administratīvā procesa kārtībā. Pat ja atzītu, ka zvērinātu tiesu izpildītāju darbība ir darbība publisko tiesību jomā, tomēr, ievērojot kolīziju normu nosacījumus, secināms, ka Administratīvā procesa likuma normas ir piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl attiecīgā Tiesu izpildītāju likuma norma nenosaka citādi. Tāpēc nav nozīmes apstāklim, ka amata darbībā zvērināti tiesu izpildītāji ir pielīdzināti valsts amatpersonām (*Administratīvā procesa likuma 15.panta septītajā daļā, Tiesu izpildītāju likuma 83.panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-119*) 524

17.pants

Tas, kādi pasākumi valstī ir pieņemami un piemērotāki, lai nodrošinātu juridisko pakalpojumu sniegšanu, attiecas uz likumdevēja politisko gribu un atbildību. Tādējādi, lemjot par atlīdzības noteikšanu pieteicēja pārstāvim administratīvajā

procesā, tiesa nav tiesīga pārkāpt savas kompetences robežas un likumdevēja vietā noteikt citu konkrētu juridiskās palīdzības apjomu un atlīdzības apmēru (*tiesības uz tiesu, Administratīvā procesa likuma 7. un 17.pants*). (*Lieta Nr. SKA-124*) 359

18.pants

Ievērojot, ka Satversmē garantētās tiesības uz taisnīgu tiesu nav absolūtas un ka administratīvajās lietās darbojas objektīvās izmeklēšanas princips, valstij nav jānodrošina visu izmaksu par juridiskajiem pakalpojumiem atlīdzināšana. Nosakot atlīdzības izmaksu pieteicēja pārstāvim, jāvērtē, kuri no saņemtajiem juridiskajiem pakalpojumiem bija tieši nepieciešami, lai nodrošinātu personas pieeju tiesai (*objektīvās izmeklēšanas princips, tiesības uz tiesu, Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-124*) 359

Normatīvajos aktos nav noteikta atlīdzība par ārpus tiesas sēdes sniegtajiem pakalpojumiem, un tādējādi pastāv likuma robs. Līdz ar to tas tiesai jāaizpilda, ņemot vērā valsts jau noteikto atlīdzības likmi par valsts nodrošināto juridisko palīdzību Ministru kabineta noteikumos Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību", jo gan šo noteikumu, gan Administratīvā procesa likuma 18.panta mērķi sakrīt (*tiesību teorija, Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa, Ministru kabineta noteikumi Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību"*). (*Lieta Nr. SKA-124*) 359

Noskaidrojot atlīdzības par juridiskajiem pakalpojumiem apmēru, jāvērtē nepieciešamā darba apjoms, nevis uzdevuma veikšanā iesaistīto personu skaits. Nepieciešamā darba apjoms izvērtējams ne tikai stundās, bet arī pēc sagatavoto nepieciešamo procesuālo dokumentu skaita, ņemot vērā, ka ne vienmēr lietai pievienotā dokumenta nozīmīgums un nepieciešamība ir proporcionāla tā lapu skaitam vai sastādīšanai patērētajām stundām (*Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-124*) 359

28.pants

Būvatļauja parasti ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi, – tas ir, atļauja būvēt bieži skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Gan administratīvā akta adresāta, gan trešo personu tiesiskās intereses ir vienlīdz nozīmīgas un aizsargājamās. Tādējādi iestādes un tiesas kompetencē ir samērot šīs intereses un nepieļaut nepamatotu aizskārumu kādai no tām (*Administratīvā procesa likuma 2., 103., 28., 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175–176

Dokuments, kas apliecina tiesības būvēt ir būvatļauja. Šim administratīvajam aktam ir dubulta ietekme, jo atļauja būvēt var skart ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi trešās personas (parasti kaimiņi), kuru tiesības un tiesiskās intereses būvatļauja ietekmē, ir tiesīgas būvatļauju pārsūdzēt, tas ir, ja persona vēlas iebilst pret citas personas veiktu būvniecību, tad pārsūdzams ir nevis jebkurš būvniecības procesā pieņemts lēmums, bet gan lēmums, kas dod tiesības būvēt, – būvatļauja (*Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-518*) 697

Uzņēmumu reģistra lēmums izdarīt ierakstu par sanācijas plāna pieņemšanu un zvērināta revidenta iecelšanu attiecas uz konkrēto maksātnespējīgo personu un tās kreditoriem. Uzņēmumu reģistra lēmums par sanācijas plāna kā hipotētisku pasākumu kopuma reģistrēšanu nevar skart citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi personai, kuras īpašums ir minēts sanācijas plānā, nav subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumus par sanācijas plāna pieņemšanas reģistrēšanu (*likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru", likums "Par uzņēmumu un uzņēmēj-sabiedrību maksātnespēju", Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-259*) 647

31.pants

Administratīvais process savā būtībā ir konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp valsti, no vienas puses, un privāt-personu, no otras puses. Lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir jākonstatē, kādā tieši veidā ir konkrētās iestādes darbību (vai bezdarbību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums; turklāt šim aizskārumam jābūt izdarītam valsts pārvaldes jomā (*Administratīvā procesa likuma 2., 103.pants, kā arī 1.panta trešā daļa, 31. un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Bijušajam aizbildnim ir atzīstamas tiesības iebilst pret bāriņtiesas (pagasttiesas) lēmumu par aprūpes tiesību atjaunošanu, ja tas uzskata, ka lēmums nav pieņemts bērna vislabākajās interesēs, proti – ja pieteikums ir vērsts uz bērna interešu aizstāvību. Ja bijušajam aizbildnim šādas tiesības neatzītu, rastos situācija, ka šāda lēmuma nekavējoša pārsūdzība un kontrole vispār nav iespējama, jo ne vecāki, kuriem atjaunotas aprūpes tiesības, ne arī bāriņtiesa (pagasttiesa), kura lēmumu ir pieņēmusi, šo lēmumu tiesā nepārsūdzētu. Tomēr bērnam kā fiziski un intelektuāli vēl nenobriedušai personai vajadzīga speciāla aizsardzība un gādība, tostarp pienācīga tiesiskā aizsardzība (*Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-299*) 653

Būvatļauja parasti ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi, – tas ir, atļauja būvēt bieži skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Gan administratīvā akta adresāta, gan trešo personu tiesiskās intereses ir vienlīdz nozīmīgas un aizsargājamas. Tādējādi iestādes un tiesas kompetencē ir samērot šīs intereses un nepieļaut nepamatotu aizskārums kādai no tām (*Administratīvā procesa likuma 2., 103., 28., 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175–176

Būvniecības tiesiskajās attiecībās vides tiesības un no tām izrietošās procesuālās tiesības ir piemērojamas lietās, kurās galvenais izvērtējums attiecas uz būvniecības ietekmes uz vidi (šaurākā nozīmē) būtiskumu, – tas ir, kur jautājumi par, piemēram, ietekmi uz dabu vai cilvēka veselību ir iesniegtā pieteikuma pamatā un kuru izvērtējums nosaka lietas iznākumu (*Latvijas Republikas Satversmes 115.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

Ceļu satiksmes likuma noteikumi paredz, ka naudas soda nesamaksāšanas gadījumā tas piedzenams no transportlīdzekļa īpašnieka. No minētā izriet, ka transportlīdzekļa vadītāja pienākums maksāt naudas sodu rodas tikai transportlīdzekļa vadītāja bezdarbības rezultātā – naudas soda nesamaksāšanas gadījumā, un naudas soda samaksas juridiskais pamatojums transportlīdzekļa īpašniekam ir Ceļu satiksmes likuma normas, nevis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas un lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tādējādi transportlīdzekļa īpašnieka tiesības vai tiesiskās intereses ar lēmumu, kas pieņemts par transportlīdzekļa vadītāja administratīvo sodīšanu, tieši netiek skartas.

Līdz ar to apstāklis, ka transportlīdzekļa īpašniekam ir pienākums samaksāt vadītāja nesamaksāto naudas sodu par transportlīdzekļa novietošanu neatļautā vietā, nerada tiesības transportlīdzekļa īpašniekam pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰ panta piektajā daļā, 279.pants, Ceļu satiksmes likuma 43.² panta trešā daļa un Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

Dokuments, kas apliecina tiesības būvēt ir būvatļauja. Šim administratīvajam aktam ir dubulta ietekme, jo atļauja būvēt var skart ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi trešās personas (parasti kaimiņi), kuru tiesības un tiesiskās intereses būvatļauja ietekmē, ir tiesīgas būvatļauju pārsūdzēt, tas ir, ja persona vēlas iebilst pret citas personas veiktu būvniecību, tad pārsūdzams ir nevis jebkurš būvniecības procesā pieņemts lēmums, bet gan lēmums, kas dod tiesības būvēt, – būvatļauja (*Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-518*) 697

Gadījumi, kad publisko tiesību subjekts var būt pieteicējs, ir izņēmuma gadījumi un kā tādi nav raksturīgi administratīvajam procesam. Viens no šiem gadījumiem ir, ka publisko tiesību juridiskā persona var būt pieteicējs tad, ja tas paredzēts ārējā normatīvajā aktā. Tas nenozīmē, ka jebkurā gadījumā, kad gramatiski no kāda ārējā normatīvā akta izriet publisko tiesību juridiskās personas tiesība pārsūdzēt administratīvo aktu, šāda tiesība konkrētai publiskajai personai tiešām piemīt. Lai izvērtētu, vai publisko tiesību juridiskajai personai ir tiesības vērsties ar pieteikumu tiesā, nepieciešams analizēt konkrētās tiesiskās attiecības pēc būtības (*Administratīvā procesa likuma 31.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-306*) 660

Ja no Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa noteikumiem personai neizriet tiesības pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, tad ir jāizvērtē, vai šādas tiesības personai neizriet no Administratīvā procesa likuma regulējuma, jo Administratīvā procesa likuma normas noteic plašāku to personu loku, kuras var būt administratīvā procesa dalībnieki tiesā (*Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

Kaut arī jēdziens "vide" un līdz ar to arī jēdziens "tiesības uz vides aizsardzību" ir ļoti plaši, dažādus elementus ietilpinoši un attīstībā esoši jēdzieni, vadoties no tiesību normu saprātīgas piemērošanas principa, ar būvniecību saistītu lēmumu pārsūdzēšana nav jāuzskata kā no vides tiesībām automātiski izrietoša tiesība (*Administratīvā procesa likuma 8.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

Lai persona varētu vērsties tiesā ar pieteikumu, jābūt aizskartām personas subjektīvajām tiesībām vai tiesiskajām interesēm vai arī likumā jābūt īpaši paredzētam gadījumam, kad tiesā var vērsties, lai aizsargātu citu personu vai sabiedrības intereses (*Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-402*) 675

Lemjot par pieteicēja subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu, tiesai nav jāvērtē pieteikumā norādīto lūgumu pamatotība un nav jālemj par pašu pieteikumu pēc būtības, piemēram, par pieteikumā norādītā lēmuma atcelšanu, bet gan jāvērtē iesniegtā pieteikuma izskatīšanas pieļaujamība (*Administratīvā procesa likuma 31.panta, 191.panta pirmās daļas 8.punkts un 282.panta 2.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

Normatīvajos aktos, kas regulē tiesnešu disciplināro atbildību, nav paredzētas privātpersonas tiesības pārsūdzēt to personu atteikumu ierosināt disciplinārieti pret konkrētu tiesnesi, kuras ir tiesīgas tās ierosināt, tādējādi šāds atteikums nevar skart privātpersonas tiesības vai tiesiskās intereses. Tas nozīmē, ka likumdevējs nav piešķīris privātpersonai subjektīvas tiesības prasīt tiesai, lai tā uzliek par pienākumu kādam no likumā

noteiktajiem subjektiem, kas ir tiesīgi ierosināt disciplinārieti pret tiesnesi, ierosināt disciplinārieti pret konkrētu tiesnesi. Personas vēlme, lai tiesnesis tiktu disciplināri sodīts, nav atzīstama par tiesisku interesi, un tā nevar tikt aizstāvēta tiesā (*Administratīvā procesa likuma 31.pants, Tiesnešu disciplinārās atbildības likums*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Pamats vērsties tiesā ar Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punktā paredzēto pieteikumu ir: ja konstatējami šādi priekšnoteikumi:

- 1) no ārējā normatīvā akta tieši (*ex lege*) izriet kādas tiesiskās attiecības;
- 2) tiesiskās attiecības ir publiski tiesiskas;
- 3) tiesiskās attiecības ir konkrētas;
- 4) ir neskaidrība par tiesisko attiecību esamību vai nav skaidrs to saturs;
- 5) attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Obligāts papildu priekšnoteikums, tāpat kā pārējo pieteikumu gadījumos, ir pieteicēja subjektīvo tiesību esamība (*Administratīvā procesa likuma 31.pants un 184.panta 3.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-588*) 633

Pasūtītājs, iepirkuma procedūras rezultātā pieņemot lēmumu, un Iepirkumu uzraudzības birojs, izskatot apstrīdēšanas iesniegumu par attiecīgo pasūtītāja lēmumu, darbojas viena administratīvā procesa ietvaros, un tiem nav atšķirīgas intereses. Līdz ar to pasūtītājam nav tiesību pārsūdzēt – Iepirkumu uzraudzības biroja – iepirkumu uzraudzības jomā pieņemtos lēmumus un rīcību (*Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-306*) 660

Pēc vispārējiem noteikumiem tiesā var vērsties persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir vai var tikt aizskartas. Vienlaikus likums paredz izņēmumu no šī vispārējā principa, nosakot, ka tiesā var vērsties arī persona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses nav aizskartas, tomēr tikai tad, ja tas ir atrunāts normatīvajā aktā.

Tādējādi, lai konstatētu, vai personai, kura vērsas ar pieteikumu tiesā, ir atzīstams pieteicēja statuss, nepieciešams izvērtēt, vai ar pārsūdzēto lēmumu (rīcību) ir vai var tikt aizskartas pieteicējiem ar tiesību normu piešķirtās tiesības vai tiesiskās intereses vai arī likumā ir noteiktas tiesības pārsūdzēt attiecīgu lēmumu, arī neesot personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārumam (*Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-144*) 640

Pieteicējam jābūt pietiekami pamatotai tiesiskai interesei konstatēt no ārējā normatīvā akta tieši izrietošas konkrētas publiski tiesiskās attiecības vai to saturu. Šai interesei ir jābūt ar tiesisko kārtību aizsargātai interesei, turklāt tai jābūt tik intensīvai (acīmredzamai), ka tās aizsardzība tiesas ceļā ir pamatota. Ja

pieteicējs attiecīgās tiesības var aizstāvēt bez šāda pieteikuma, tiesa var šāda satura tiesību aizsardzības interesi neatzīt (*Administratīvā procesa likuma 31.pants un 184.panta 3.punkts*). (*Lieta Nr.SKA-588*) 633–634

Pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Subjektīvo tiesību priekšnoteikums ir objektīvo publisko tiesību esamība. Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvalde neiejauktos viņas tiesībās (*Administratīvā procesa likuma 31.pants un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-490*) 681

Tiesības vērsties tiesā garantē personas tiesības objektīvā tiesas procesā aizstāvēt noteiktas tiesības. Tas nozīmē: lai varētu vērsties tiesā, personai ir jāpiemīt kaut kādām no tiesību normām izrietošām tiesībām. Ja no tiesību normām tādas tiesības neizriet, tad arī nevar vērsties tiesā to aizstāvēšanai (*likuma "Par tiesu varu" 3.pants, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Tiesību normas neparedz privātpersonai subjektīvās tiesības pieprasīt, lai Ministru kabinets lemj par zemesgabalu apvienošanu. Tādējādi privātpersonu prasījums uzlikt par pienākumu Ministru kabinetam apvienot zemesgabalus nav pieņemams izskatīšanai administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-353*) 571

Transportlīdzekļa īpašnieks administratīvo pārkāpumu lietā par stāvēšanas noteikumu pārkāpumu ir tiesīgs pārsūdzēt lēmumu par nesamaksātā naudas soda piedziņu no transportlīdzekļa īpašnieka. Ja transportlīdzekļa īpašnieks nav tā pati persona, kas attiecīgajā brīdī bijusi transportlīdzekļa vadītājs, tad paziņojums par nesamaksāto naudas sodu, kas pēc būtības ir lēmuma par administratīvo pārkāpumu izpildes procesā pieņemts dokuments, tiešā veidā rada tiesiskas sekas trešajai personai – transportlīdzekļa īpašniekam. Šādā gadījumā paziņojums par nesamaksāto naudas sodu attiecībā pret transportlīdzekļa vadītāju ir uzskatāms par administratīvo aktu un līdz ar to transportlīdzekļa īpašnieks to var pārsūdzēt tiesā (*Ceļu satiksmes likuma 43.²panta trešā daļa un Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 504

Uzņēmumu reģistra lēmums izdarīt ierakstu par sanācijas plāna pieņemšanu un zvērināta revidenta iecelšanu attiecas uz konkrēto maksātnespējīgo personu un tās kreditoriem. Uzņēmumu reģistra lēmums par sanācijas plāna kā hipotētisku

pasākumu kopuma reģistrēšanu nevar skart citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi personai, kuras īpašums ir minēts sanācijas plānā, nav subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumus par sanācijas plāna pieņemšanas reģistrēšanu (*likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru", likums "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju", Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-259*) 647

38.pants

Administratīvā procesa likumā attiecībā uz individuālā komersanta pārstāvības noformēšanu konstatējams aizklāts likuma robs, tas ir, tiesību normas teksts ir pārāk plašs, aptverot tādas situācijas, kuras tiesību normas mērķis nemaz neaptver. Tāpat kā par komersantu – juridisko personu, komercreģistrā var pārliecināties arī par individuālā komersanta dibinātāja rīcībaspēju un parakstu, valdes locekļa rīcībaspēju un parakstu. Tādējādi pamats, kādēļ juridiskajai personai, salīdzinājumā ar fizisku personu, likums paredz atvieglotu pārstāvības noformēšanu, individuālajam komersantam ir tāds pats kā komersantam – juridiskajai personai.

Līdz ar to attiecībā uz individuālā komersanta pārstāvības noformēšanu pēc analogijas ir piemērojama Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa par juridiskās personas pārstāvības noformēšanu (*Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmā un trešā daļa, tiesību teorija*). (*Lieta Nr. SKA-491*) 729–730

Administratīvā procesa likums noteic atšķirīgas prasības fiziskās un juridiskās personas pārstāvības noformēšanai. Fiziskās personas pārstāvībai ir nepieciešama notariāli apliecināta pilnvara, savukārt juridiskā persona pārstāvību var noformēt ar vienkāršu rakstveida pilnvaru. Līdz ar to fiziskās personas pārstāvības noformēšanai ir izvirzītas augstākas prasības. Pārstāvības noformēšanai īpašas prasības izvirzītas ar mērķi nodrošināt pārliecību, ka attiecīgais pilnvarotājs savu interešu pārstāvībai vēlēties pilnvarot tieši konkrēto pārstāvi (*Administratīvā procesa likuma 38.pants*). (*Lieta Nr. SKA-491*) 729

Komercreģistra ierakstos, kas ir publiski pieejama informācija, ikviens (tostarp arī iestāde un tiesa) var pārliecināties par tās personas rīcībaspēju un parakstu, kurai ir tiesības rīkoties komersanta vārdā. Līdz ar to komersanta – juridiskās personas – pārstāvības noformēšanai pietiek ar rakstveida pilnvaru vai dokumentiem, no kuriem izriet amatpersonas tiesības bez īpaša pilnvarojuma pārstāvēt juridisko personu (*Komerclikuma 7.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-491*) 729

Saskaņā ar Komerclikuma noteikumiem individuālajam komersantam, atšķirībā no pārējiem komersantiem, ir noteikts fiziskās personas statuss.

Vienlaikus saistībā ar individuālā komersanta reģistrēšanu komercrēģistrā Komerclikums paredz tādu pašu regulējumu kā pārējiem komersantiem, kam saskaņā ar Komerclikumu ir juridiskās personas statuss. Fiziskajai personai darbojoties kā komersantam, tiek prezumēts, ka tā ir profesionāls komerciālās vides dalībnieks un attiecībā uz to ir izvirzāmas tādas pašas prasības kā pret citiem komersantiem (*Komerclikuma 1.panta pirmā daļa, 74.pants, 10.panta otrā daļa, 7.pants un Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-491*) 729

Tā kā nav fizisko personu publisko reģistru, kuros, tāpat kā komersantu – juridisko personu – publiskajos reģistros, varētu pārliecināties par fiziskās personas rīcībspēju un parakstu, pamatota ir Administratīvā procesa likuma prasība fiziskās personas pārstāvību noformēt ar notariāli apliecinātu pilnvaru vai arī fiziskajai personai pilnvarojot savu pārstāvi mutvārdos tiesā uz vietas (*Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-491*) 729

Tulkojot Informācijas atklātības likuma tiesību normas, kas noteic informācijas pieprasījuma formālos priekšnosacījumus, kopsakarā ar minētā likuma mērķi, tiesību normām, kuras noteic jebkuras personas tiesības saņemt vispārpieejamu informāciju, atzīstams, ka informācijas pieprasījuma formālie priekšnosacījumi ir noteikti, lai nodrošinātu pieprasītās informācijas nosūtīšanu informācijas pieprasītājam, nevis lai formālu iemeslu dēļ ierobežotu tiesības saņemt informāciju. Tādējādi, vērsoties iestādē ar informācijas pieprasījumu, tam nav jāpievieno dokumenti, kas apliecina personas pilnvarojumu pārstāvēt pieprasījuma iesniedzēju, un informācijas pieprasījuma iesniegšanai nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 38.pantā izvirzītie kritēriji, jo tie neatbilst informācijas atklātības likuma mērķiem (*Informācijas atklātības likums, Administratīvā procesa likuma 38.pants*). (*Lieta Nr. SKA-395*) 207

46.pants

Formālais pamats jautājuma izskatīšanai par procesuālā termiņa atjaunošanu ir procesa dalībnieka rakstveida pieteikums. Savukārt faktiskais pamats termiņa atjaunošanai ir nokavējumu attaisnojoši iemesli, kas nav atkarīgi no nokavējušā procesa dalībnieka gribas un rīcības. Proti, šķēršļiem, kas traucēja procesuālās darbības izpildi laikā, jābūt objektīviem un neatkarīgiem no procesa dalībnieka (*Administratīvā procesa likuma 46.pants*). (*Lieta Nr. SKA-563*) 742

Ja pastāv objektīvi un no procesa dalībnieka neatkarīgi šķēršļi, kas liedz procesa dalībniekam likumā noteiktā termiņā sastādīt un iesniegt tiesā attiecīgu procesuālu dokumentu (piemēram, blakus sūdzību), viņam ir atjaunojams procesuālais termiņš atbilstoši laikam, cik ilgi šie objektīvie šķēršļi ir pastāvējuši. Personas atrašanās stacionārā ārstniecības iestādē ir atzīstama par attaisnojošu iemeslu procesuālā termiņa nokavējumam (*Administratīvā procesa likuma 46.pants*). (*Lieta Nr. SKA-563*) 742

59.pants

Valsts ieņēmumu dienesta lūgumi privātpersonai sagatavot pārbaudei grāmatvedības dokumentus un ierasties iestādē, lai sniegtu paskaidrojumus un vienotos par telpām audita veikšanai, vērtējami kā iestādes procesuālas darbības, kuru mērķis ir administratīvā akta izdošanai nepieciešamās informācijas iegūšana. Procesuālās darbības nav pārsūdzamas atsevišķi no galīgā lēmuma (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 59.pants*). (*Lieta Nr. SKA-396*) 128

62.pants

Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījums atzīstams par sava veida personas uzklaustīšanas pienākuma realizāciju. Valsts ieņēmumu dienests nevis pieņem lēmumu, balstoties tikai uz tā rīcībā esošo informāciju, bet gan dod iespēju personai pirms administratīvā akta izdošanas iesniegt papildu informāciju, kuru tam ir pienākums izvērtēt, pieņemot galīgo lēmumu. Ja persona neizmanto iespēju iesniegt papildu deklarāciju un pierādījumus, Valsts ieņēmumu dienests var noteikt apliekamā ienākuma lielumu, balstoties tikai uz to informāciju, ko ieguvis pats (*uzklaustīšanas princips, Administratīvā procesa likuma 62.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-201*) 92

65.pants

Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmums par invaliditātes grupas noteikšanu ir obligātais administratīvais akts. Normatīvais regulējums paredz, ka konkrētos apstākļos iestāde nosaka attiecīgo invaliditātes grupu – pirmo, otro vai trešo. Tādējādi, ja iestāde konstatē likumā noteiktos apstākļus, tai ir pienākums izdot administratīvo aktu par attiecīgās grupas noteikšanu, kas atbilst konstatētajiem apstākļiem, un tā nevar izvēlēties izdot vai neizdot aktu, kā arī nevar izvēlēties, kuru konkrēto invaliditātes grupu personai piešķirt (*likuma "Par invalidu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants, Administratīvā procesa likuma 65.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-237*) 369

66.pants

Likumā paredzētā iespēja samazināt soda naudu nenožīmē, ka jebkurā Valsts ieņēmumu dienesta lēmumā par soda naudas uzlikšanu *expressis verbis* ir jābūt atspoguļotiem visiem likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmajā daļā minētajiem apsvērumiem, tomēr Valsts ieņēmumu dienesta lēmumam jābūt tādā, lai tiesa, pārbaudot šā lēmuma tiesiskumu, varētu pārliecināties, ka minētie apsvērumi ir izdarīti (*likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 66.pants, samērīguma princips*). (*Lieta Nr. SKA-410*) 136

67.pants

Administratīvā akta pamatojuma pienācīguma izvērtēšanas galvenie kritēriji ir: 1) vai saprātīgs administratīvā akta adresāts no attiecīgā administratīvā akta pamatojuma varēja saprast, kāpēc attiecībā uz viņu izdots konkrētā satura administratīvais akts, 2) vai tiesa, pārbaudot attiecīgā administratīvā akta tiesiskumu, balstoties uz tā pamatojumu, var secināt, ka pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu (*pamatojuma princips, Administratīvā procesa likuma 67.pants, Eiropas Kopienų tiesas judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-432*) 146

Iekšlietu ministra lēmumā par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta, atbilstoši Imigrācijas likuma 61.¹panta otrajai daļai kā speciālajai tiesību normai, nav jānorāda Administratīvā procesa likuma 67.pantā noteiktās tādas rakstveidā izdota administratīvā akta sastāvdaļas kā faktu konstatējums un administratīvā akta pamatojums (*Administratīvā procesa likuma 67.pants un Imigrācijas likuma 61.¹panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SA-2*) 7

Ja Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmumā par invaliditātes noteikšanu nav konkrēti norādīts, vai personai ir konstatēts ļoti izteikts, izteikts vai mēreni izteikts fizisko spēju ierobežojums vai integrācija sabiedrībā bez personas vajadzībām atbilstošas palīdzības nav iespējama vai ir apgrūtināta, vai darba un sevis apkopšanas spējas ir ierobežotas vai ļoti ierobežotas, uzskatāms, ka lēmuma pamatojums ir nepilnīgs, – tāds, kas liedz personai saprast attiecībā uz viņu izdotā administratīvā akta jēgu un saturu (*Administratīvā procesa likuma 67.pants, pamatojuma princips, likuma "Par invalidu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants*). (*Lieta Nr. SKA-32*) 347

70.pants

Tā kā vispārīgā administratīvā akta adresātu loks nav individuāli noteikts, tad šāda akta individuāla paziņošana iesaistītajām personām nav iespējama, un Administratīvā procesa likums to arī *expressis verbis* neparedz. Līdz ar to vispārīgā administratīvā

akta pārsūdzības termiņa aprēķināšanā nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļas noteikumi, ka administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam (*Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļa un 188.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-523*) 703

Tas vien, ka spēku ir zaudējusi tiesību norma, pamatojoties uz kuru administratīvais akts ir izdots, pats par sevi nevar būt par pamatu administratīvā akta spēkā neesamībai (*Administratīvā procesa likuma 70.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-52*) 69

76.pants

Tiesai parasti jāvērtē iestādes procesa pēdējā (apstrīdēšanas) stadijā pieņemtais lēmums. Ja šāds lēmums ietver tikai daļu no tiesisko attiecību analīzes, tiesai jāvērtē arī sākotnējos lēmumos ietvertais pamatojums. Minētais pamatojams ar to, ka visās administratīvā procesa iestādē stadijās pieņemto lēmumu kopums uzskatāms par vienu administratīvo aktu, par noteicošo uzskatot pēdējā institūcijā pieņemto formulējumu (*Administratīvā procesa likuma 76.panta trešā daļa un 81.panta piektā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-259*) 647

81.pants

Augstākai iestādei, pēc būtības izvērtējot lietu un secinot, ka zemāka iestāde ir pārsniegusi savas pilnvaras, ir jāizdod satura ziņā citāds administratīvais akts. Piemērojot šo tiesību normu, augstākai iestādei vispirms ir jāatceļ zemākas iestādes lēmums, jo tas nav tiesisks, un pēc tam ar savu lēmumu ir jāizlemj jautājums pēc būtības. Šādi augstākai iestādei jārikojas neatkarīgi no tā, vai zemākas un augstākas iestādes lēmumu lemjošās daļas atšķiras, jo, atstājot negrozītu zemākas iestādes lēmumu, augstāka iestāde līdz ar to atzīst šo lēmumu (*Administratīvā procesa likuma 81.panta otrās daļas 4.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-443*) 152

Gadījumā, ja administratīvā procesa ietvaros augstāka iestāde konstatē, ka zemāka iestāde ir pieņēmusi lēmumu, pārsniedzot savas pilnvaras, tad augstāka iestāde, kurai šādas pilnvaras attiecīgā jautājuma izlemšanai ir, izlemjot jautājumu pēc būtības, faktiski pārņem zemākas iestādes pilnvaras. Tādējādi tiek novērsts procesuālais pārkāpums, kas pieļauts administratīvā akta sākotnējā izdošanā. Procesuālais pārkāpums netiek novērsts, ja augstāka iestāde jautājumu pēc būtības neizlemj (*tiesiskuma princips; Administratīvā procesa likuma 81.pants*). (*Lieta Nr. SKA-443*) 152

Likuma normas, kas noteic, kā nosakāms nodokļa apmērs, ir obligātās tiesību normas. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienesta ģenerāldirektoram, izskatot apstrīdēšanas iesniegumu par

zemākas iestādes pieņemtu lēmumu par nodokļu parāda uzrēķinu, ir tiesības aprēķināt lielāku parāda apmēru, nekā tas bija noteikts apstrīdētajā lēmumā (izņēmums no *reformatio in peius* aizlieguma principa) (*Administratīvā procesa likuma 81.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-543*) 159

Tiesai parasti jāvērtē iestādes procesa pēdējā (apstrīdēšanas) stadijā pieņemtais lēmums. Ja šāds lēmums ietver tikai daļu no tiesisko attiecību analīzes, tiesai jāvērtē arī sākotnējos lēmumos ietvertais pamatojums. Minētais pamatojams ar to, ka visās administratīvā procesa iestādē stadijās pieņemto lēmumu kopums uzskatāms par vienu administratīvo aktu, par noteicošo uzskatot pēdējā institūcijā pieņemto formulējumu (*Administratīvā procesa likuma 76.panta trešā daļa un 81.panta piektā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-259*) 647

87.pants

Administratīvā procesa uzsākšana no jauna, pamatojoties uz personas iesniegumu, ir iespējama vienīgi tad, ja attiecīgais administratīvais akts vēl ir spēkā. Savukārt, ja administratīvais akts jau ir izpildīts un tāad zaudējis spēku, personai nav pamata prasīt, lai iestāde lemtu par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna saistībā ar Administratīvā procesa likuma 87.pantā norādītajiem apstākļiem (*Administratīvā procesa likuma 87.pants*). (*Lieta Nr. SKA-41*) 317

89.pants

Administratīvais process savā būtībā ir konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp valsti, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir jākonstatē, kādā tieši veidā ar konkrētās iestādes darbību (vai bezdarbību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums; turklāt šim aizskārumam jābūt izdarītam valsts pārvaldes jomā (*Administratīvā procesa likuma 2., 103.pants, kā arī 1.panta trešā daļa, 31. un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Faktiskā rīcība ir iestādes darbība publisko tiesību jomā jebkurā citā veidā, nevis izdodot administratīvo aktu, ja privātpersonai uz šo darbību ir tiesības vai tai šīs darbības rezultātā ir radies vai var rasties tiesību vai tiesisko interešu aizskārums. Tādējādi iestādes darbības, kas veiktas administratīvā akta izdošanas procesā, nav faktiskā rīcība (*Administratīvā procesa likuma 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-399*) 216

Ieslodzījumā esošajām personām jānodrošina noteikts cilvēktiesību minimums, lai nepārkāptu personas tiesības uz cilvēcīgu izturēšanos. Tiesības uz pastaigu ietilpst šādā tiesību

minimumā, un tās liegšana rada būtisku cilvēktiesību ierobežojumu. Ja cietuma administrācijas rīcības dēļ ieslodzītajai personai tiek liegtas tiesības doties pastaigā, šīs rīcības tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants, Latvijas Republikas Satversmes 95.pants un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3.pants, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 10.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai. Iestādes lēmums, kas rada tiesiskas, nevis faktiskas sekas (kaut arī uz iekšu vērstas tiesiskas sekas), nevar tikt atzīts par faktisko rīcību (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-452*) 617

Iestādes faktiskajai rīcībai ir jāatbilst tām pašām pazīmēm, kurām atbilst administratīvais akts, tikai iestādes faktiskā rīcība ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu privātpersonai.

Par faktisko rīcību nevar uzskatīt procesu līdz iestādes iekšēja lēmuma pieņemšanai, jo iekšējais lēmums un līdz ar to tā pieņemšanas procedūra attiecas (ir vērsta) uz tiesiskajām attiecībām valsts pārvaldes iekšienē, turklāt darbībām līdz lēmuma pieņemšanai nav galīga noregulējuma rakstura (*Administratīvā procesa likuma 89.pants un 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-353*) 571

Ievērojot, ka ieslodzītās personas ir uzskatāmas par īpaši pakļautām personām, tad vērtējot, vai konkrētā rīcība, kas saistīta ar ieslodzītās personas turēšanas apstākļiem, uzskatāma par faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē, nepieciešams izvērtēt, vai ar šo rīcību būtiski tiek ierobežotas ieslodzītās personas cilvēktiesības (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-498*) 622

Izvērtējot, vai konkrēts iestādes lēmums vai rīcība attiecībā pret īpaši pakļautu personu atzīstams par izskatāmu administratīvā procesa kārtībā, gadījumos, kad ar šo lēmumu vai rīcību netiek ietekmēts šīs personas tiesiskais statuss un netiek arī piemērots disciplinārsods, nepieciešams konstatēt, ka ar konkrēto lēmumu vai rīcību būtiski tiek ierobežotas personas cilvēktiesības.

Administratīvā procesa likuma izpratnē svarīgi ir konstatēt, vai cilvēktiesību ierobežojums ir būtisks konkrētai personai, proti, jāņem vērā personas statuss, apstākļi, kādos šī persona atrodas, un citi faktori, kas katrā atsevišķā gadījumā var būt svarīgi, lemjot, vai lēmums vai rīcība būtiski skar konkrētās personas cilvēktiesības (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-300*) 564

Jautājums par ieslodzīto personu uzturu var tikt saistīts ar cilvēktiesību ierobežojumu. Tomēr cietuma administrācijas rīcība, aizstājot citus olbaltumvielas saturošos produktus ar piena pulveri un neizsniedzot piena pulveri pulvera veidā, acīmredzami nevar sasniegt tādu aizskāruma robežu, lai varētu runāt par būtisku cilvēktiesību aizskārumu. Savukārt strīds, kas saistīts ar iestādes rīcību, kura būtiski neaizskar ieslodzītās personas cilvēktiesības, nav pakļauts izskatīšanai administratīvajā tiesā, bet risināms tikai valsts pārvaldes iestāžu ietvaros (*Latvijas Republikas Satversmes 111.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-498*) 622

Likumdošanas vara tiek īstenota, izdodot vispārēji saistošus abstraktus priekšrakstus jeb likumus. Tādējādi valsts darbībai likumdošanas jomā nav konstatējams ne tikai administratīvajam procesam raksturīgais elements – valsts pārvaldes joma, bet arī viens no iestādes faktiskajai rīcībai un administratīvajam procesam kopumā nepieciešamajiem elementiem – nav konkrētu tiesisko attiecību starp personu un valsti.

Tiesību normās noteiktais regulējums vienmēr skar arī kādu individuāli noteiktu personu, tomēr tiesību normas ir paredzētas vairākkārtējai piemērošanai un tās attiecas uz nenoteiktu personu loku. Līdz ar to likumdevēja darbība, izdodot tiesību normu, neveido konkrētas tiesiskās attiecības ar privātpersonu, kuru šis tiesiskais regulējums skar (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, 2.pants un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

Nosakot, vai kāda iestādes darbība ir uzskatāma par faktisko rīcību, ir jāpiemēro tādi paši apsvērumi kā vērtējot, vai iestādes pieņemtais lēmums ir administratīvais akts. Proti, faktiskā rīcība atbilst tām pašām pazīmēm, kam administratīvais akts, vienīgi faktiskā rīcība, atšķirībā no administratīvā akta, ir vērsta uz faktisku, nevis tiesisku seku radīšanu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-498*) 622

Viena no administratīvā akta un faktiskās rīcības pamatpazīmēm ir publisko tiesību joma. Tādējādi kontrole pār pašvaldības rīcību un lēmumiem pirmsskolas izglītības iestādes vadītāja atlasē nav veicama administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-451*) 610

98.pants

Publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikumu var iesniegt arī gadījumos, kad nepieciešams noskaidrot, vai kāda tiesību norma rada vai nerada personai tiesības vai pienākumus, kā arī, vai tiesību norma konkrētajos apstākļos ir vai nav piemērojama. Lai nepieļautu, ka konstatēšanas pieteikums kļūst par pieteikumu par uzziņas sniegšanu par tiesisko situāciju, ja nav pietiekami konkrēta un nopietna iemesla, tas ir, lai tiesas nepārvērstu par uzziņas sniedzējām vai tiesību konsultantēm, konstatēšanas pieteikumam izvirzāmi nopietnāki kritēriji tiesību konkretizācijas un subjektīvo tiesību noteikšanai (*Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punkts un 98.pants*). (*Lieta Nr. SKA-588*) 633

102.pants

Ievērojot tiesiskuma principa nosacījumus, kā arī procesuālo tiesību normu intertemporālo piemērojamību, tiesvedība lietā, kas ierosināta pēc pieteikuma par tādu iekšlietu ministra lēmumu, kurš pieņemts, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju, izbeidzama sakarā ar to, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā (*Imigrācijas likuma 61.panta septītā daļa, Administratīvā procesa likuma 7.pants, 102.panta otrā daļa un 282.panta 1.punkts*). (*Lieta Nr. SA-3*) 16

C daļa (102.–357.pants)

Tiesas rīcība, pievienojot lietas materiāliem kādus dokumentus, kā arī nodrošinot procesa dalībniekam iespēju iepazīties ar lietas materiāliem, tiek veikta, īstenojot tiesu varu, nevis varu valsts pārvaldes jomā (*Civilprocesa likuma 2.pants, Administratīvā procesa likuma C daļa*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

103.pants

Administratīvais process savā būtībā ir konkrētas publiski tiesiskas attiecības starp valsti, no vienas puses, un privātpersonu, no otras puses. Lai tiesa administratīvā procesa kārtībā varētu izskatīt lietu, ir jākonstatē, kādā tieši veidā ar konkrētās iestādes darbību (vai bezdarbību) konkrētajā gadījumā ir noticis individuāli noteiktas personas tiesību vai tiesisko interešu aizskārums; turklāt šim aizskārumam jābūt izdarītam valsts pārvaldes jomā (*Administratīvā procesa likuma 2., 103.pants, kā arī 1.panta trešā daļa, 31. un 89.pants*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principa prasībām, tiesas pienākums ir nodrošināt, ka ar lietā savāktajiem pierādījumiem pietiek, lai tiesas rīcībā būtu pilnīga un ticama informācija, kas tai nepieciešama, lai, izlemjot lietu, pārbaudītu visus piemērojamajās

tiesību normās norādītos pārsūdzētā administratīvā akta vai faktiskās rīcības aspektus. Šis princips paredz tiesas pienākumu lietā noskaidrot visus nepieciešamos lietas apstākļus un nodrošināt pierādījumu pietiekamību neatkarīgi no tā, vai procesa dalībnieki ir vai nav tiesu informējuši par visiem lietas pareizai izspriešanai būtiskiem apstākļiem un sagādājuši pietiekami daudz pierādījumu. Ja ar procesa dalībnieku palīdzību lietas apstākļu noskaidrošanā ir par maz, tiesai pašai jāizmanto tai ar likumu piešķirtās iespējas un jāiegūst pierādījumi, kas apliecina lietas apstākļus (*Administratīvā procesa likuma 103.panta otrā daļa un 107.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-324*) 338

Būvatļauja parasti ir administratīvais akts ar dubultu ietekmi, – tas ir, atļauja būvēt bieži skar ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Gan administratīvā akta adresāta, gan trešo personu tiesiskās intereses ir vienlīdz nozīmīgas un aizsargājamas. Tādējādi iestādes un tiesas kompetencē ir samērot šīs intereses un nepieļaut nepamatotu aizskārumu kādai no tām (*Administratīvā procesa likuma 2., 103., 28., 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175–176

Izpildvaras darbības, ciktāl tās attiecas uz individuāli noteiktu personu vai personām, ir pakļautas administratīvo tiesu kontrolei. Tomēr administratīvo tiesu kompetencē neietilpst likumdevēja darbību kontrole, ciktāl šīs darbības attiecas uz likumdošanas varas īstenošanu (*Administratīvā procesa likuma 2.pants, 103.pants un 184.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

Ja iestādes noslēgtajam līgumam piemērojamās tiesību normās tiešā tekstā nav noteikts, ka konkrēta veida līgums ir publisko tiesību līgums, jāvērtē līguma būtība un gala vārds šajā jautājumā ir tiesai (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants, Administratīvā procesa likuma 103.pants un 184.panta pirmās daļas 4.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-365*) 581

Ja tiesā iesniegts pieteikums par konkrēta veida uzturēšanās atļaujas izsniegšanu (Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes atteikumu izsniegt konkrēta veida uzturēšanās atļauju), tiesai nav pienākuma pašai *ex officio* izvērtēt, vai konkrētajā gadījumā nepastāv citi procesa dalībnieku neminēti apstākļi, kas būtu par pamatu cita veida uzturēšanās atļaujas izsniegšanai. Šāds pienākums tiesai varētu būt tādā gadījumā, ja tiesā būtu iesniegts pieteikums par tiesībām vispār uzturēties Latvijā, nevis par tiesībām saņemt konkrētu uzturēšanās atļaujas veidu (*Administratīvā procesa likuma 2. un 103.pants*). (*Lieta Nr. SKA-392*) 263

Lai arī tiesas pienākums ir veikt pārbaudi pār iestādes izdotā administratīvā akta tiesiskumu, tiesa minēto pārbaudi neveic pēc savas iniciatīvas, bet gan pēc privātpersonas pieteikuma. Līdz ar to primāri konkrēta administratīvā akta pārbaude ir pieteicēja interese. Pieteicēja pienākums ir būt sasniedzamam, ierasties uz

tiesas sēdi vai arī savlaicīgi informēt tiesu par neierašanos uz tiesas sēdi, kā arī neierašanās iemesliem (*Administratīvā procesa likuma 103. un 279.pants*). (*Lieta Nr. SKA-611*) 752

Personas pretenzijas pret valsts rīcību likumdošanas jomā ir vērstas nevis uz konkrētām publiski tiesiskām attiecībām starp valsti un personu, bet gan uz tiesību normām, kurām piemīt abstrakta un vispārīga regulējuma raksturs. Līdz ar to apstāklis, ka kāds tiesiskais regulējums skar personu, nerada šai personas tiesības prasīt tiesiskā regulējuma maiņu vai atcelšanu administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 2.pants, 103.pants un 184.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojumi ir ārējie normatīvie akti – pašvaldību saistošie noteikumi, kas netiek pakļauti izskatīšanai administratīvajās tiesās administratīvā procesa kārtībā, bet gan ir izskatāmi Satversmes tiesā Satversmes tiesas likumā noteiktajā kārtībā. Tāpat arī Administratīvā procesa likums nepiešķir privātpersonai tiesības administratīvā procesa kārtībā vērsties tiesā ar prasījumu par labvēlīga normatīvā akta izdošanu, līdz ar to personas prasījums uzlikt par pienākumu pašvaldībai pieņemt attīstības plānu konkrētā redakcijā nevar būt pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā (*Teritorijas plānošanas likuma 1.pants un 7.panta sestās daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 2., 103. un 184.pants un Satversmes tiesas likuma 1. un 16.pants*). (*Lieta Nr. SKA-400*) 590

104.pants

Procesa dalībnieka lūgums tiesai vērsties ar pieteikumu Satversmes tiesā pats par sevi tiesai šādu pienākumu nerada. Tiesai ir pienākums vērsties Satversmes tiesā tad, ja tā pati uzskata, ka izskatāmajā lietā piemērojamā tiesību norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmei vai starptautisko tiesību normai (*Administratīvā procesa likuma 104.panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SA-3*) 16

104.¹ pants

Lemjot, vai ir jāvēršas Eiropas Kopienų tiesā prejudiciālā nolēmuma saņemšanai, nacionālās tiesas var izmantot Eiropas Kopienų tiesas dotās vadlīnijas, atbilstoši kurām prejudiciālais nolēmums nav nepieciešams: ja problēma neskars Kopienų tiesības, ja atbilde nespēj ietekmēt lietas iznākumu vai ja problēma ir hipotētiska.

Tomēr tikai pati nacionālā tiesa var izvērtēt, vai Eiropas Kopienų tiesas sniegtā interpretācija ir nepieciešama, lai izpriestu attiecīgo lietu. Minētais it īpaši attiecas uz tām tiesām, kurām atbilstoši Eiropas Kopienų dibināšanas līguma 234.panta trešajai daļai ir pienākums uzdot prejudiciālu jautājumu, tas ir, tiesām,

kuru nolēmums atbilstoši nacionālajam regulējumam nav pārsūdzams (*Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 234.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 104.¹pants*). (*Lieta Nr. SKA-149*) 281

107.pants

Atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principa prasībām, tiesas pienākums ir nodrošināt, ka ar lietā savāktajiem pierādījumiem pietiek, lai tiesas rīcībā būtu pilnīga un ticama informācija, kas tai nepieciešama, lai, izlemjot lietu, pārbaudītu visus piemērojamās tiesību normās norādītos pārsūdzētā administratīvā akta vai faktiskās rīcības aspektus. Šis princips paredz tiesas pienākumu lietā noskaidrot visus nepieciešamos lietas apstākļus un nodrošināt pierādījumu pietiekamību neatkarīgi no tā, vai procesa dalībnieki ir vai nav tiesu informējuši par visiem lietas pareizai izspriešanai būtiskiem apstākļiem un sagādājuši pietiekami daudz pierādījumu. Ja ar procesa dalībnieku palīdzību lietas apstākļu noskaidrošanā ir par maz, tiesai pašai jāizmanto tai ar likumu piešķirtās iespējas un jāiegūst pierādījumi, kas apliecina lietas apstākļus (*Administratīvā procesa likuma 103.panta otrā daļa un 107.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-324*) 338

14.nodaļa (130.–135.pants)

Attiecībā uz iestādes nosūtītiem dokumentiem pēc analoģijas piemērojamas Administratīvā procesa likuma normas par tiesas paziņojumu un izsaukumu nosūtīšanu, kurās noteikts, uz kādu adresi sūtāma korespondence. Tas ir, ja persona iesniegumā iestādei norādījusi adresi, kas nav tās dzīvesvieta (juridiskā adrese), dokumenti sūtāmi uz šo norādīto adresi. Savukārt, ja persona nav sasniedzama tās norādītajā adresē, tad dokuments nosūtāms uz tās dzīvesvietu (juridisko adresi) un tas uzskatāms par paziņotu personai septītajā dienā pēc nosūtīšanas uz personas dzīvesvietu (juridisko adresi) (*Administratīvā procesa likuma 14.nodaļa*). (*Lieta Nr. SKA-390*) 722

154.pants

Novērtējot pierādījumus, tiesai ir pienākums noteikt attiecīgo pierādījumu objektivitāti un ticamību, norādot, kādi apstākļi ar attiecīgo pierādījumu ir pierādīti, kā arī norādot, kāpēc tiek noraidīti citi pierādījumi par to pašu apstākli. Līdz ar to pierādījumu novērtēšana atzīstama par nepilnīgu, ja tiesa spriedumā konstatē lietā esošos apstākļus un norāda lietā esošos pierādījumus, bet neizsaka savu attieksmi par to nozīmi lietas izspriešanā. Ja tiesa pierādījumus nav pienācīgi novērtējusi, šāds procesuāls pārkāpums ir pamats atzinumam, ka tiesas spriedums nav pamatos un līdz ar to ir atceļams (*Administratīvā procesa likuma 154.panta pirmā un trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-324*) 338

184.pants

Izpildvaras darbības, ciktāl tās attiecas uz individuāli noteiktu personu vai personām, ir pakļautas administratīvo tiesu kontrolei. Tomēr administratīvo tiesu kompetencē neietilpst likumdevēja darbību kontrole, ciktāl šīs darbības attiecas uz likumdošanas varas īstenošanu (*Administratīvā procesa likuma 2.pants, 103.pants un 184.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

Ja iestādes noslēgtajam līgumam piemērojamās tiesību normās tiešā tekstā nav noteikts, ka konkrēta veida līgums ir publisko tiesību līgums, jāvērtē līguma būtība un gala vārds šajā jautājumā ir tiesai (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants, Administratīvā procesa likuma 103.pants un 184.panta pirmās daļas 4.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-365*) 581

Pamats vērsties tiesā ar Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punktā paredzēto pieteikumu ir: ja konstatējami šādi priekšnoteikumi:

- 1) no ārējā normatīvā akta tieši (*ex lege*) izriet kādas tiesiskās attiecības;
- 2) tiesiskās attiecības ir publiski tiesiskas;
- 3) tiesiskās attiecības ir konkrētas;
- 4) ir neskaidrība par tiesisko attiecību esamību vai nav skaidrs to saturs;
- 5) attiecīgās tiesiskās intereses nav iespējams realizēt ar pieteikumu par administratīvo aktu vai faktisko rīcību.

Obligāts papildu priekšnoteikums, tāpat kā pārējo pieteikumu gadījumos, ir pieteicēja subjektīvo tiesību esamība (*Administratīvā procesa likuma 31.pants un 184.panta 3.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-588*) 633

Pašvaldības detalplānojumus apstiprina kā pašvaldības saistošos noteikumus, proti, izdodot ārēju normatīvo aktu. Ārējā normatīvā akta izdošana, t.i., tiesību normu pieņemšana, nav ne administratīvais akts, ne faktiskā rīcība, ne arī publiski tiesisko attiecību konstatēšana Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Tādējādi prasījums uzlikt par pienākumu iestādei izstrādāt detalplānojumu nevar būt par pieteikuma priekšmetu administratīvajā tiesā (*Ministru kabineta 2004.gada 19.oktobra noteikumu Nr.883 "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi"* 72.punkts, *Administratīvā procesa likuma 184.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 174

Personas pretenzijas pret valsts rīcību likumdošanas jomā ir vērstas nevis uz konkrētām publiski tiesiskām attiecībām starp valsti un personu, bet gan uz tiesību normām, kurām piemīt abstrakta un vispārīga regulējuma raksturs. Līdz ar to apstāklis, ka kāds tiesiskais regulējums skar personu, nerada šai personas tiesības prasīt tiesiskā regulējuma maiņu vai atcelšanu

administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 2.pants, 103.pants un 184.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-419*) 603

Pieteicējam jābūt pietiekami pamatotai tiesiskai interesei konstatēt no ārējā normatīvā akta tieši izrietošas konkrētas publiski tiesiskās attiecības vai to saturu. Šai interesei ir jābūt ar tiesisko kārtību aizsargātai interesei, turklāt tai jābūt tik intensīvai (acīmredzamai), ka tās aizsardzība tiesas ceļā ir pamatota. Ja pieteicējs attiecīgās tiesības var aizstāvēt bez šāda pieteikuma, tiesa var šāda satura tiesību aizsardzības interesi neatzīt (*Administratīvā procesa likuma 31.pants un 184.panta 3.punkts*). (*Lieta Nr.SKA-588*) 633–634

Pieteicēja prasījums atcelt administratīvo aktu par pabalsta piešķiršanu un uzlikt par pienākumu iestādei izdot jaunu administratīvo aktu, nosakot lielāku pabalstu, ir vērtējams kā pieteikums par papildu administratīvā akta izdošanu jeb administratīvā akta grozīšanu uz labvēlīgāku administratīvo aktu.

To apstiprina apsvērumš: ja pieteikums tiktu apmierināts tikai daļā par administratīvā akta atcelšanu, bet netiktu apmierināts daļā par jauna administratīvā akta izdošanu, tas mazāk atbilstu pieteicēja interesēm nekā tad, ja pieteikums abās daļās tiktu noraidīts. Tādējādi šāds prasījums ir jāvērtē nevis no tiesību ierobežojuma viedokļa (vai tiesību normas attaisno pieteicējas tiesību ierobežojumu), bet gan no tā, vai pieteicējai pienākas papildus pieprasītās tiesības (*Administratīvā procesa likuma 184.pants*). (*Lieta Nr. SKA-184*) 327

Publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikuma priekšmets var būt tikai pietiekami neskaidru un pietiekami konkretizētu (reālu) tiesisko attiecību esamība vai neesamība (faktisko un tiesisko apstākļu "sabiezīnājums" – vāc. *Verdichtung*). Turklāt atbildei uz neskaidro tiesību jautājumu par tiesiskajām attiecībām jāietekmē būtiska attiecīgā tiesisko attiecību daļbnieka dzīves (darbības) joma (*Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punkts un Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas*). (*Lieta Nr. SKA-588*) 633

Publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikumu var iesniegt arī gadījumos, kad nepieciešams noskaidrot, vai kāda tiesību norma rada vai nerada personai tiesības vai pienākumus, kā arī, vai tiesību norma konkrētajos apstākļos ir vai nav piemērojama. Lai nepieļautu, ka konstatēšanas pieteikums kļūst par pieteikumu par uzziņas sniegšanu par tiesisko situāciju, ja nav pietiekami konkrēta un nopietna iemesla, tas ir, lai tiesas nepārvērstu par uzziņas sniedzējām vai tiesību konsultantēm, konstatēšanas pieteikumam izvirzāmi nopietnāki kritēriji tiesību konkretizācijas un subjektīvo tiesību noteikšanai (*Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punkts un 98.pants*). (*Lieta Nr. SKA-588*) 633

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojumi ir ārējie normatīvie akti – pašvaldību saistošie noteikumi, kas netiek pakļauti izskatīšanai administratīvajās tiesās administratīvā procesa kārtībā, bet gan ir izskatāmi Satversmes tiesā Satversmes tiesas likumā noteiktajā kārtībā. Tāpat arī Administratīvā procesa likums nepiešķir privātpersonai tiesības administratīvā procesa kārtībā vērsties tiesā ar prasījumu par labvēlīga normatīvā akta izdošanu, līdz ar to personas prasījums uzlikt par pienākumu pašvaldībai pieņemt attīstības plānu konkrētā redakcijā nevar būt pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā (*Teritorijas plānošanas likuma 1.pants un 7.panta sestās daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 2., 103. un 184.pants un Satversmes tiesas likuma 1. un 16.pants*). (*Lieta Nr. SKA-400*) 590

185.pants

Gan tiesību normās, gan tiesību teorijā administratīvā akta darbības apturēšana un administratīvā akta izpildes apturēšana tiek apzīmēta ar dažādiem jēdzieniem, kuru nozīmes atšķiras. Administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas ietver arī administratīvā akta izpildes apturēšanu. Savukārt administratīvā akta izpildes apturēšana attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu (*tiesību teorija, Administratīvā procesa likuma 185.pants un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-2*) 63

Ievērojot, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.panta kārtībā pieņemtie tiesneša lēmumi nav atzīstami par administratīvajiem aktiem, uz šiem lēmumiem nevar attiecināt Administratīvā procesa likuma nosacījumus par administratīvā akta darbības apturēšanas institūtu. Proti, tiesneša lēmuma par administratīvā soda (piemēram, administratīvā aresta) piemērošanu izpildes apturēšanu nevar prasīt, izmantojot Administratīvā procesa likumā noteikto administratīvā akta darbības apturēšanas procesuālo kārtību (*Administratīvā procesa likuma 185.pants, 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-413*) 480

Likumā īpaši nosakot, ka, personai vērsoties tiesā, administratīvā akta darbība netiek apturēta, likumdevējs jau ir ņēmis vērā apsvērumus par pieteicēja tiesību iespējamo ierobežojumu. Tādējādi, lūdzot tiesu lemt par administratīvā akta darbības apturēšanu, pieteicējam jānorāda kādi īpaši apstākļi, kas attiecas tieši uz pieteicēju un ir tik būtiski, ka konkrētajā gadījumā varētu attaisnot atkāpi no likumdevēja noteiktā regulējuma (*Administratīvā procesa likuma 185.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr.SA-2*) 3

188.pants

Tā kā vispārīgā administratīvā akta adresātu loks nav individuāli noteikts, tad šāda akta individuāla paziņošana iesaistītajām personām nav iespējama, un Administratīvā procesa likums to arī *expressis verbis* neparedz. Līdz ar to vispārīgā administratīvā akta pārsūdzības termiņa aprēķināšanā nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļas noteikumi, ka administratīvais akts stājas spēkā ar brīdi, kad tas paziņots adresātam (*Administratīvā procesa likuma 70.panta pirmās daļa un 188.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-523*) 703

191.pants

Lemjot par pieteicēja subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu, tiesai nav jāvērtē pieteikumā norādīto lūgumu pamatotība un nav jālemj par pašu pieteikumu pēc būtības, piemēram, par pieteikumā norādītā lēmuma atcelšanu, bet gan jāvērtē iesniegtā pieteikuma izskatīšanas pieļaujamība (*Administratīvā procesa likuma 31.panta, 191.panta pirmās daļas 8.punkts un 282.panta 2.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

22.nodaļa (195.–202.pants)

Ir pieļaujams, ka tiesa groza nodokļu administrācijas piemēroto nodokļu parāda piedziņas nodrošinājuma līdzekli, izmantojot Administratīvā procesa likumā paredzēto pagaidu noregulējuma procesuālo kārtību. Pagaidu noregulējuma institūts var tikt izmantots arī šādu jautājumu izlemšanai, jo cita procesuāla kārtība tam likumā nav paredzēta (*likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.¹ pants, Administratīvā procesa likuma 22.nodaļa*). (*Lieta Nr. SKA-495*) 227

249.pants

Tiesai, konstatējot pieteikumā izteikto prasījumu, ne vienmēr pietiek ar pieteikumā noformulēto lūgumu tiesai. Ja no pieteikuma kopumā izriet, ka pieteicējs vēlēties pieteikumu iesniegt par plašāku prasījumu, kā izriet no pieteikumā izteiktā lūguma (piemēram, no pieteikuma kopumā izriet, ka pieteicējs nepiekrīt administratīvajam aktam pilnā apjomā, bet lūgumā izteicis prasījumu atcelt administratīvo aktu daļā), tiesai jānoskaidro pieteicēja patiesā griba (*Administratīvā procesa likuma 249. un 302.pants, privātpersonas tiesību ievērošanas princips*). (*Lieta Nr. SKA-366*) 112

250.pants

Ja iekšlietu ministram jāizvērtē privātās dzīves ierobežojumi, bet viņš to neizdara, šāda neizvērtēšana var ietekmēt administratīvo aktu pēc satura, tāpēc tas uzskatāms par būtisku procesuālo pārkāpumu (*Administratīvā procesa likuma 250.pants*). (*Lieta Nr. SA-4*) 23

Tiesai, lemjot par tāda lēmuma tiesiskumu, kurš pieņemts par nodokļu parāda, pamatparāda palielinājuma un nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā, atbilstoši objektīvās izmeklēšanas principam jāpārbauda tā atbilstība visiem Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmajā daļā noteiktajiem kritērijiem: 1) vai lēmums izdots, ievērojot procesuālos un formālos priekšnoteikumus, 2) vai lēmums atbilst materiālo tiesību normām, 3) vai lēmuma pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu vai tam piešķirtās, apstiprinātās vai noraidītās tiesības (*Administratīvā procesa likuma 250.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-36*) 167

254.pants

Ja tiesai iesniegts pieteikums par administratīvā akta izdošanu, tad tiesa vai nu uzdod iestādei izdot attiecīgu administratīvo aktu (ja tas ir brīvais vai daļēji brīvais administratīvais akts) vai arī pati spriedumā nosaka administratīvā akta saturu un izdošanas termiņu (ja tas ir obligātais administratīvais akts) (*Administratīvā procesa likuma 254.panta pirmā un otrā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-237*) 369

269.pants

Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punkts neuzliek tiesai pienākumu lietas izskatīšanu atlikt, bet piešķir tiesai rīcības brīvību izvērtēt, vai lietu var izskatīt bez to personu klātbūtnes, kuras uz tiesas sēdi nav ieradušās.

Ja tiesa konstatē, ka lietu var izskatīt bez personas klātbūtnes, tai lietas izskatīšana nav jāatliek. Lietas atlikšana vai neatlikšana šādā gadījumā nav saistīta ar to, vai persona uz tiesas sēdi nav ieradies attaisnojošu vai neattaisnojošu iemeslu dēļ, bet gan ar to, vai neieradušās personas klātbūtne tiesas sēdē ir nepieciešama lietas apstākļu noskaidrošanai. Ja lietas apstākļi ir pietiekami skaidri, tiesai nav pamata atlikt sēdi uz to aicinātās vai izsauktās personas neierašanās dēļ (*Administratīvā procesa likuma 269.panta 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-402*) 675

279.pants

Administratīvā procesa likuma 279.panta regulējuma priekšmets ir pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas. Administratīvā procesa likums neparedz tiesas tiesības atstāt bez izskatīšanas apelācijas

sūdzību, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē (*Administratīvā procesa likuma 279. un 314.pants*). (*Lieta Nr. SKA-611*) 752

Lai arī tiesas pienākums ir veikt pārbaudi pār iestādes izdotā administratīvā akta tiesiskumu, tiesa minēto pārbaudi neveic pēc savas iniciatīvas, bet gan pēc privātpersonas pieteikuma. Līdz ar to primāri konkrēta administratīvā akta pārbaude ir pieteicēja interese. Pieteicēja pienākums ir būt sasniedzamam, ierasties uz tiesas sēdi vai arī savlaicīgi informēt tiesu par neierašanos uz tiesas sēdi, kā arī neierašanās iemesliem (*Administratīvā procesa likuma 103. un 279.pants*). (*Lieta Nr. SKA-611*) 752

Lai tiesa varētu atstāt pieteikumu bez izskatīšanas sakarā ar to, ka pieteicējs atkārtoti neattaisnojoši nav ieradies uz tiesas sēdi, tai neierašanās iemesli jākonstatē brīdī, kad tie rodas, tas ir, tajā tiesas sēdē, uz kuru persona neierodas, un neierašanās iemeslu vērtējums jāatspoguļo tiesas lēmumā. Šāda interpretācija pamatojas uz pieteicēja procesuālo tiesību ievērošanu, tas ir, pirmajā neierašanās reizē norādot, ka neierašanās iemeslus tiesa uzskata par neattaisnotiem, persona tiek disciplinēta ierasties uz nākamo tiesas sēdi, jo pastāv iespējamība, ka, personai atkārtoti neierodoties uz tiesas sēdi, tiesa neierašanās iemeslus atzītu par neattaisnotiem, kas varētu novest pie pieteikuma atstāšanas bez izskatīšanas (*Administratīvā procesa likuma 279.pants*). (*Lieta Nr. SKA-611*) 752

282.pants

Ievērojot tiesiskuma principa nosacījumus, kā arī procesuālo tiesību normu intertemporālo piemērojamību, tiesvedība lietā, kas ierosināta pēc pieteikuma par tādu iekšlietu ministra lēmumu, kurš pieņemts, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju, izbeidzama sakarā ar to, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā (*Imigrācijas likuma 61.panta septītā daļa, Administratīvā procesa likuma 7.pants, 102.panta otrā daļa un 282.panta 1.punkts*). (*Lieta Nr. SA-3*) 16

Lemjot par pieteicēja subjektīvajām tiesībām iesniegt pieteikumu, tiesai nav jāvērtē pieteikumā norādīto lūgumu pamatotība un nav jālemj par pašu pieteikumu pēc būtības, piemēram, par pieteikumā norādītā lēmuma atcelšanu, bet gan jāvērtē iesniegtā pieteikuma izskatīšanas pieļaujamība (*Administratīvā procesa likuma 31.panta, 191.panta pirmās daļas 8.punkts un 282.panta 2.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

285.pants

Tiesas nolēmumu, ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības, pieņem lēmuma veidā. Administratīvā procesa likums noteic lēmuma kā procesuālā dokumenta būtību. Frāze "ar kuru lieta netiek izspriesta pēc būtības" raksturo, ka ar šo dokumentu netiek izlemts jautājums par pieteikuma priekšmetu, bet gan tiek risināts kāds ar lietu saistīts procesuāls jautājums. Lēmuma kā procesuālā dokumenta būtība nav atkarīga no lēmuma pieņemšanas brīža, tas ir, no tā, vai lēmums tiek pieņemts pirms lietas ierosināšanas, lietas izskatīšanas gaitā vai pēc lietas izskatīšanas pabeigšanas (*Administratīvā procesa likuma 285.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 504

286. un 291.pants

Administratīvajā procesā ir nodalāmi divi lēmumu veidi – pilns lēmums un saīsināts lēmums. Identisku pārsūdzības termiņu noteikšana abu veidu lēmumu pārsūdzēšanai uzskatāma par objektīvi neattaisnojamu, jo aizskar administratīvā procesa dalībnieka iespējas pienācīgi īstenot tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu. Tādējādi gadījumos, kad tiesa paziņojusi saīsināto lēmumu, lēmuma pārsūdzības termiņa skaitījuma sākums nosakāms, pēc analogijas piemērojot Administratīvā procesa likuma normas par saīsināta sprieduma pārsūdzēšanu. Tas ir, lēmuma pārsūdzēšanas termiņš skaitāms no pilna lēmuma sastādīšanas dienas (*Administratīvā procesa likuma 286.panta pirmā un otrā daļa, 291. un 329.pants*). (*Lieta Nr. SKA-143*) 717

302.pants

Tiesai ir jāuzklausā procesa dalībnieku argumenti, bet tai nav pienākuma spriedumā atrunāt jebkuru argumentu. Tiesai ir atļauts izvērtēt tādus argumentus, kurus tā uzskata par nozīmīgiem no tiesību viedokļa. Tikai tad, ja tiesa neanalizē kādu būtisku vai izšķirīgu argumentu, tā pieļauj pārkāpumu (*Administratīvā procesa likuma 302.panta ceturtās daļa*). (*Lieta Nr. SKA-129*) 272

Tiesai, konstatējot pieteikumā izteikto prasījumu, ne vienmēr pietiek ar pieteikumā noformulēto lūgumu tiesai. Ja no pieteikuma kopumā izriet, ka pieteicējs vēlēties pieteikumu iesniegt par plašāku prasījumu, kā izriet no pieteikumā izteiktā lūguma (piemēram, no pieteikuma kopumā izriet, ka pieteicējs nepiekrīt administratīvajam aktam pilnā apjomā, bet lūgumā izteicis prasījumu atcelt administratīvo aktu daļā), tiesai jānoskaidro pieteicēja patiesā griba (*Administratīvā procesa likuma 249. un 302.pants, privātpersonas tiesību ievērošanas princips*). (*Lieta Nr. SKA-366*) 112

314.pants

Administratīvā procesa likuma 279.panta regulējuma priekšmets ir pieteikuma atstāšana bez izskatīšanas. Administratīvā procesa likums neparedz tiesas tiesības atstāt bez izskatīšanas apelācijas sūdzību, ja pieteicējs, kuram paziņots par tiesas sēdes norises laiku un vietu, atkārtoti neierodas uz tiesas sēdi bez attaisnojoša iemesla un nav lūdzis izskatīt lietu viņa prombūtnē (*Administratīvā procesa likuma 279. un 314.pants*). (Lieta Nr. SKA-611) 752

323. un 324.pants

Augstākās tiesas Senāts, izskatot blakus sūdzību par apgabaltiesas lēmumu, ar kuru atstāts negrozīts rajona tiesas lēmums par atteikšanos atjaunot procesuālo termiņu, ir kompetents pārbaudīt, vai zemāko instanču tiesas pamatoti uzskatījušas, ka konkrētajā lietā vērtējams jautājums par procesuālā termiņa atjaunošanu. Ja pieteikuma iesniegšanas termiņš nav nokavēts, bet Administratīvā rajona tiesa un Administratīvā apgabaltiesa nepamatoti izvirzījušas un skatījušas jautājumu par šā termiņa atjaunošanu un nepamatoti atzinušas, ka pieteicējai termiņa nokavējuma dēļ nav subjektīvo tiesību iesniegt pieteikumu, tad apgabaltiesas lēmums ir atceljams un jautājums par pieteikuma pieņemšanu nododams jaunai izlemšanai Administratīvajā rajona tiesā (*Administratīvā procesa likuma 323. un 324.pants*). (Lieta Nr. SKA-390) 722

328.pants

Apelācijas instances tiesai, izvērtējot iesniegtās kasācijas sūdzības atbilstību likuma prasībām, ir jāņem vērā, ka administratīvais process savā būtībā ir vērsts uz personas tiesību un tiesisko interešu aizstāvību. Līdz ar to tiesai ir jāņem vērā ne tikai sūdzības formālā atbilstība minētās tiesību normas prasībām, bet arī no kasācijas sūdzības objektīvi izsecināmā informācija, kas var liecināt par attiecīgo prasību ievērošanu. Tādējādi tiek novērsti gadījumi, kad personai tiek liegtas tiesības uz taisnīgu tiesu nepamatoti formālu iemeslu dēļ. Minētais jo īpaši jāievēro, ja kasācijas sūdzību iesniedzis pats pieteicējs, kuram var trūkt juridisku zināšanu (*Administratīvā procesa likuma 5.pants, 328.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-554) 737

Apstākļi, ka kasācijas sūdzībā nav tieši norādīts pārsūdzētā Administratīvās apgabaltiesas sprieduma datums vai lietas numurs, nevar būt par pamatu kasācijas sūdzības atzīšanai par neiesniegtu, ja no sūdzības teksta ir objektīvi saprotams, kurš Administratīvās apgabaltiesas spriedums un kādā apjomā ir ticis pārsūdzēts (*Administratīvā procesa likuma 5.pants, 328.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-554) 737

329.pants

Administratīvajā procesā ir nodalāmi divi lēmumu veidi – pilns lēmums un saīsināts lēmums. Identisku pārsūdzības termiņu noteikšana abu veidu lēmumu pārsūdzēšanai uzskatāma par objektīvi neattaisnojamu, jo aizskar administratīvā procesa dalībnieka iespējas pienācīgi īstenot tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu. Tādējādi gadījumos, kad tiesa paziņojusi saīsināto lēmumu, lēmuma pārsūdzības termiņa skaitījuma sākums nosakāms, pēc analogijas piemērojot Administratīvā procesa likuma normas par saīsināta sprieduma pārsūdzēšanu. Tas ir, lēmuma pārsūdzēšanas termiņš skaitāms no pilna lēmuma sastādīšanas dienas (*Administratīvā procesa likuma 286.panta pirmā un otrā daļa, 291. un 329.pants*). (Lieta Nr. SKA-143) 717

43.nodaļa (375.–383.pants), 376. un 384.pants

Tiesas sprieduma, ar kuru administratīvais akts atcelts, atzīts par spēkā neesošu vai spēku zaudējušu, izpildes nosacījumus, tostarp arī sūdzību par iestādes rīcību saistībā ar šādu tiesas nolēmumu izskatīšanas kārtību, regulē Administratīvā procesa likuma 384.pants. Šajā pantā ietvertās normas atzīstamas par speciālām attiecībā pret Administratīvā procesa likuma 43.nodaļā ietvertajām normām, kas paredz vispārīgus tiesas nolēmumu izpildes noteikumus (*Administratīvā procesa likuma 384.pants, 43.nodaļa un 376.pants*). (Lieta Nr. SKA-601) 749

Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likums

Kaut arī Administratīvā procesa likuma normās, kas paredz, kādi normatīvie akti var būt par pamatu privātpersonai nelabvēlīga administratīvā akta izdošanai, nav ietverta atruna par valsts pārvaldes iestāžu izdotiem normatīvajiem aktiem, citu likumu normas, kuras paredz konkrētajai valsts pārvaldes iestādei tiesības izdot vispārējo aktus saistībā ar Administratīvā procesa likuma 17.panta otro daļu (paredz pārvaldes institūciju izdotu ārējo normatīvo tiesību aktu saistošo spēku līdz 2006.gada 1.janvārim) uzskatāmas par speciālajām normām.

Tādējādi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas atbilstoši kompetencei izdotie ārējie normatīvie akti līdz 2006.gada 1.janvārim varēja būt par pamatu nelabvēlīga administratīvā akta izdošanai (*Administratīvā procesa likuma 11.pants, Administratīvā procesa likuma spēkā stāšanās likuma 17.panta otrā daļa*). (Lieta Nr. SKA-40) 453

Augstskolu likums

Citas valsts pārvaldes iestādes attiecības ar augstskolu (minētajā gadījumā ar Policijas akadēmiju), nodrošinot augstskolu studentiem iespēju iziet praksi, vērtējamas kā iestāžu sadarbība Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē (*Augstskolu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punkts, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.pants*). (*Lieta Nr. SKA-207*) 538

Bērnu tiesību aizsardzības likums

Bijušajam aizbildnim ir atzīstamas tiesības iebilst pret bāriņtiesas (pagasttiesas) lēmumu par aprūpes tiesību atjaunošanu, ja tas uzskata, ka lēmums nav pieņemts bērna vislabākajās interesēs, proti – ja pieteikums ir vērsts uz bērna interešu aizstāvību. Ja bijušajam aizbildnim šādas tiesības neatzītu, rastos situācija, ka šāda lēmuma nekavējoša pārsūdzība un kontrole vispār nav iespējama, jo ne vecāki, kuriem atjaunotas aprūpes tiesības, ne arī bāriņtiesa (pagasttiesa), kura lēmumu ir pieņēmusi, šo lēmumu tiesā nepārsūdzētu. Tomēr bērnam kā fiziski un intelektuāli vēl nenobriedušai personai vajadzīga speciāla aizsardzība un gādība, tostarp pienācīga tiesiskā aizsardzība (*Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-299*) 653

Būvniecības likums

Būvniecības likuma 31.pants piemērojams situācijās, kad pašvaldība uzliek pienākumu nojaukt būvi, ja būve ir pilnīgi vai daļēji sagrūvusi vai nonākusi tādā stāvoklī, ka tās lietošana ir bīstama, vai ja būve bojā ainavu. Šāds pašvaldības lēmums ir pārsūdzams. Savukārt pašvaldības lēmums atļaut ēkas nojaukšanu gadījumos, kad īpašnieks šādu atļauju lūdz, pēc būtības nav izdots saskaņā ar Būvniecības likuma 31.pantu, un tādējādi uz to neattiecas minētās normas nosacījumi par pārsūdzību (arī tad, ja pašvaldība lēmumā devusi kļūdainu atsauci uz šo normu) (*Būvniecības likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-500*) 626

Būvniecības tiesiskajās attiecībās vides tiesības un no tām izrietošās procesuālās tiesības ir piemērojamas lietās, kurās galvenais izvērtējums attiecas uz būvniecības ietekmes uz vidi (šaurākā nozīmē) būtiskumu, – tas ir, kur jautājumi par, piemēram, ietekmi uz dabu vai cilvēka veselību ir iesniegtā pieteikuma pamatā un kuru izvērtējums nosaka lietas iznākumu (*Latvijas Republikas Satversmes 115.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

Būvprojekta akcepts ir viens no lēmumiem, ko pieņem būvatļaujas izsniegšanas procesā un kas pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskās sekas (nedod tiesības uzsākt būvniecību). Līdz ar to būvprojekta akcepts atzīstams par starplēmumu būvatļaujas izsniegšanas administratīvajā procesā un nav pārsūdzams tiesā atsevišķi no administratīvā procesa galīgā lēmuma (būvatļaujas) (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Būvniecības likuma 1.panta 16.punkts un Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 102.–104.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-123*) 530

Dokuments, kas apliecina tiesības būvēt ir būvatļauja. Šim administratīvajam aktam ir dubulta ietekme, jo atļauja būvēt var skart ne tikai šīs atļaujas adresātu, bet arī citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi trešās personas (parasti kaimiņi), kuru tiesības un tiesiskās intereses būvatļauja ietekmē, ir tiesīgas būvatļauju pārsūdzēt, tas ir, ja persona vēlas iebilst pret citas personas veiktu būvniecību, tad pārsūdzams ir nevis jebkurš būvniecības procesā pieņemts lēmums, bet gan lēmums, kas dod tiesības būvēt, – būvatļauja (*Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-518*) 697

Gadījumos, kad nekustamā īpašuma īpašnieks vērsas pašvaldībā ar lūgumu atļaut ēkas nojaukšanu, iesniedzēja mērķis ir konkrētās būves nojaukšana. Dokuments, kas apliecina tiesības veikt objekta būvdarbus (tostarp arī nojaukšanu), ir būvatļauja. Līdz ar to pašvaldības domes lēmums atļaut būves nojaukšanu nedod tiesības veikt ēku nojaukšanu, bet vienīgi dod tiesības pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu. Tāpēc šāds lēmums nav atzīstams par galīgo lēmumu, bet gan par starplēmumu (*Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-500*) 626

Iekšpagalma apbūve pati par sevi visbiežāk ietekmē attiecīgo māju iedzīvotāju sadzīves apstākļus. Daudzstāvu ēkas būvniecība iekšpagalmā var ietekmēt šo iekšpagalmu veidojošo māju iedzīvotāju sadzīves apstākļus tik lielā mērā, ka šo ietekmi varētu uzskatīt par būtisku. Tas ir, ar šādu būvi iekšpagalms tiktu lielā mērā apbūvēts, turklāt šās apbūves ietekme būtu neatgriezeniska.

Līdz ar to daudzstāvu ēkas būvniecībai iekšpagalmā ir nepieciešams rīkot sabiedrisko apspriešanu, lai noskaidrotu kaimiņu viedokli (*Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 176

Ja būvatļauja ir izdota, neievērojot noteikumu par sabiedriskās apspriešanas rīkošanu, šāds procesuāls pārkāpums ir atzīstams par tik būtisku pārkāpumu, kura dēļ pārsūdzēto būvatļauju var

atzīt par prettiesisku (*Būvniecības likuma 12.panta pirmā daļa*).
(*Lieta Nr. SKA-255*) 176

Lēmumi, kas pieņemti administratīvajā procesā, bet kuri nerada tiesiskas sekas, ir starplēmumi. Starplēmumi paši par sevi atsevišķi administratīvajā procesa kārtībā parasti nav pārsūdzami.

Būvvaldes lēmums piekrist ēkas projektēšanai ir viens no lēmumiem, kas tiek pieņemts būvatļaujas izsniegšanas procesā un pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskas sekas (nedod tiesības uzsākt būvniecību). Līdz ar to šāds lēmums atzīstams par starplēmumu būvatļaujas izsniegšanas administratīvajā procesā un nevar būt par atsevišķu pieteikuma priekšmetu administratīvajā tiesā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Būvniecības likuma 1.panta 2.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 174

Pašvaldībai ir pienākums kontrolēt, kā būvniecības dalībnieki ievēro būvniecību reglamentējošo normatīvo aktu prasības, un nodrošināt būvniecības procesa tiesiskumu savā administratīvajā teritorijā. Tādējādi būvvaldes pienākums ir ne tikai pārbaudīt, vai pasūtītājs būvprojektu ir saskaņojis atbilstoši Vispārīgo būvnoteikumu prasībām, bet arī atbilstoši likuma "Par dzīvokļa īpašumu" noteikumiem. Turklāt, saņemot informāciju, ka būvprojekts nav saskaņots ar īsto apsaimniekotāju, būvvaldei ir jāaptur vai jāanulē būvatļauja (*Būvniecības likuma 7.panta pirmās daļas 4.punkts un likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-490*) 681

Publiska apspriešana jānodrošina, ja būvniecība būtiski ietekmē vides stāvokli, iedzīvotāju sadzīves apstākļus vai nekustamā īpašuma vērtību.

Lai atzītu, ka attiecībā uz kāda objekta būvniecību ir jānodrošina sabiedriskā apspriešana, pietiek konstatēt vienu no minētajiem nosacījumiem – būtisku ietekmi uz vidi, būtisku ietekmi uz sadzīves apstākļiem vai būtisku ietekmi uz trešo personu nekustamā īpašuma vērtību.

Šo būtiskumu nosaka, izvērtējot nodarītā vai prognozējamā kaitējuma seku neatgriezeniskumu (jeb ilglaicīgumu, kādā kaitējumu var novērst) un apmēru (*Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 176

Tiesības pārsūdzēt būvniecības procesa uzraudzības rezultātā pieņemtu pašvaldības lēmumu atļaut turpināt būvniecību vai uzdot novērst būvniecības radītās sekas (nojaukt būvi vai tās daļu u.tml.) attiecas uz attiecīgā lēmuma adresātu – būvētāju (*Būvniecības likuma 30.pants*). (*Lieta Nr. SKA-518*) 697

Ceļu satiksmes likums

Ceļu satiksmes likuma noteikumi paredz, ka naudas soda nesamaksāšanas gadījumā tas piedzenams no transportlīdzekļa īpašnieka. No minētā izriet, ka transportlīdzekļa vadītāja pienākums maksāt naudas sodu rodas tikai transportlīdzekļa vadītāja bezdarbības rezultātā – naudas soda nesamaksāšanas gadījumā, un naudas soda samaksas juridiskais pamatojums transportlīdzekļa īpašniekam ir Ceļu satiksmes likuma normas, nevis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas un lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tādējādi transportlīdzekļa īpašnieka tiesības vai tiesiskās intereses ar lēmumu, kas pieņemts par transportlīdzekļa vadītāja administratīvo sodīšanu, tieši netiek skartas.

Līdz ar to apstākļi, ka transportlīdzekļa īpašniekam ir pienākums samaksāt vadītāja nesamaksāto naudas sodu par transportlīdzekļa novietošanu neatļautā vietā, nerada tiesības transportlīdzekļa īpašniekam pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰ panta piektajā daļā, 279.pants, Ceļu satiksmes likuma 43.² panta trešā daļa un Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

Transportlīdzekļa īpašnieks administratīvo pārkāpumu lietā par stāvēšanas noteikumu pārkāpumu ir tiesīgs pārsūdzēt lēmumu par nesamaksātā naudas soda piedziņu no transportlīdzekļa īpašnieka. Ja transportlīdzekļa īpašnieks nav pati persona, kas attiecīgajā brīdī bijusi transportlīdzekļa vadītājs, tad paziņojums par nesamaksāto naudas sodu, kas pēc būtības ir lēmuma par administratīvo pārkāpumu izpildes procesā pieņemts dokuments, tiešā veidā rada tiesiskas sekas trešajai personai – transportlīdzekļa īpašniekam. Šādā gadījumā paziņojums par nesamaksāto naudas sodu attiecībā pret transportlīdzekļa vadītāju ir uzskatāms par administratīvo aktu un līdz ar to transportlīdzekļa īpašnieks to var pārsūdzēt tiesā (*Ceļu satiksmes likuma 43.² panta trešā daļa un Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 504

Civillikums

Aizbildnības attiecības ir publiski tiesiskas attiecības, kas tiek nodibinātas starp pašvaldību un aizbildni, bāriņtiesai izraugoties personu, kurai uzticēt veikt sabiedrisku pienākumu – atvietot bez vecāku aprūpes palikuša bērna vecākus. Aizbildnim šis sabiedriskais pienākums jāveic bērna vislabākajās interesēs. Brīdī, kad vecākiem tiek atjaunotas aprūpes tiesības, aizbildnis formāli izbeidz pildīt šo pienākumu un publiski tiesiskās attiecības tiek izbeigtas (*Civillikuma 245.pants, likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 13.panta otrā daļa un 28.pants*). (*Lieta Nr. SKA-299*) 653

Bez vecāku aizgādības palikušam bērnam ieceļams aizbildnis. Aizbildnības institūta jēga ir atvietot saviem aizbilstamajiem vecākus. Vecāki vai attiecīgajos gadījumos likumīgie aizbildņi ir galvenās personas, kas atbildīgas par bērna audzināšanu un attīstību. Viņu galvenais pienākums ir nodrošināt, lai vislabāk tiktu aizsargātas bērna intereses (*Civillikuma 222., 252.pants*). (*Lieta Nr. SKA-299*) 653

Gadījumā, ja publisko tiesību normas neparedz privātpersonai tiesības pieprasīt, lai pašvaldība tai iznomā konkrētu zemesgabalu, atzīstams, ka zemes nomas attiecībām starp pašvaldību kā zemes īpašnieku un iznomātāju un privātpersonu kā nomnieku ir civiltiesisks raksturs (*Civillikuma 927.pants un 1036.pants*). (*Lieta Nr. SKA-10*) 512

Patērētāju tiesību aizsardzības likums noteic tiesiskās attiecības darījumos, kuros viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs. Tādējādi šis likums attiecas uz šaurāku gadījumu skaitu, tas ir, tikai uz noteiktu pirkuma un pakalpojuma līgumu daļu. Līdz ar to Civillikuma normas ir atzīstamas par vispārējām attiecībā pret Patērētāju tiesību aizsardzības likuma tiesību normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pants, Civillikuma Saistību tiesību daļas normas*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 398

Viens no veidiem, kā persona var iegūt īpašumā privatizācijai nodotu zemesgabalu, ir pirkuma tiesību izmantošana. Uz pirkuma tiesību izmantošanu zemesgabala privatizācijā var pretendēt gan persona, kuras īpašumā esošās ēkas atrodas uz attiecīgās zemes, gan persona, kas ir zemes kopīpašnieks (*likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 64.pants, 46.pants, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 29.pants, Civillikuma 1073.pants*). (*Lieta Nr. SKA-269*) 430

Civilprocesa likums

Ja starp nomas līguma pusēm rodas strīds par to, vai pašvaldība kā iznomātāja pamatoti izbeigusi zemes lietošanas tiesības, nomniekam ir iespēja aizsargāt savas tiesības, iesniedzot attiecīgu prasības pieteikumu vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tas, ka jautājums par šo civiltiesisko attiecību izbeigšanu tiek izlemts, pieņemot atsevišķu pašvaldības lēmumu, neietekmē šīs darbības juridisko dabu, un pašvaldību kā strīdus zemes īpašnieci, tai darbojoties privāttiesisko attiecību jomā, nepārvērš par publiskās varas funkciju nesēju (*Civilprocesa likuma 1.pants*). (*Lieta Nr. SKA-10*) 512

Tiesas rīcība, pievienojot lietas materiāliem kādus dokumentus, kā arī nodrošinot procesa dalībniekam iespēju iepazīties ar lietas materiāliem, tiek veikta, īstenojot tiesu varu, nevis varu valsts pārvaldes jomā (*Civilprocesa likuma 2.pants, Administratīvā procesa likuma C daļa*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Dzīvesvietas deklarēšanas likums

Pieņemot Dzīvesvietas deklarēšanas likumu, likumdevēja mērķis bija dzīvesvietas deklarēšanā būtiskāko lomu piešķirt pašas personas iniciatīvai. Tādējādi dzīvesvietas deklarēšanas iestāde iesaistās tikai tad, ja persona nepilda likumā noteiktos pienākumus (*Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 1.pants, 3.panta pirmā daļa, 4.panta pirmā daļa un 6.panta pirmā daļa, Dzīvesvietas deklarēšanas likumprojekta anotācija*). (*Lieta Nr. SKA-311*) 200

Viens no ziņu par deklarēto dzīvesvietu anulēšanas pamatiem ir tas, ka persona, deklarējot dzīvesvietu, ir sniegusi nepatiesas ziņas. Par nepatiesu ziņu sniegšanu šajā kontekstā nevar uzskatīt personas bezdarbību, nesniedzot ziņas par to, ka tā deklarētajā dzīvesvietā vairs nedzīvo. Tas ir, lai atzītu, ka persona, deklarējot dzīvesvietu, ir sniegusi nepatiesas ziņas, ir jākonstatē personas aktīva un apzināta rīcība. Līdz ar to gadījumos, kad personas deklarētā dzīvesvieta ir tā, kurā persona pirms Dzīvesvietas deklarēšanas likuma spēkā stāšanās bija pierakstīta, tas vien, ka persona faktiski šajā dzīvesvietā vairs nedzīvo, nav pietiekams apstāklis, lai atzītu, ka persona sniegusi nepatiesas ziņas (*Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 12.panta pirmās daļas 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-311*) 200

Eiropas Parlamenta vēlēšanu likums

Ievēlēšana Eiropas Parlamentā attiecīgajai amatpersonai rada pienākumu izdarīt izvēli starp līdzšinējā valsts amatpersonas amata atstāšanu, no vienas puses, un atteikšanos no Eiropas Parlamenta deputāta vietas, no otras puses.

Minēto tiesību normu nevar interpretēt tādējādi, ka attiecīgā Eiropas Parlamentā ievēlētā amatpersona zaudē līdzšinējo amatu ar vēlēšanu rezultātu publicēšanas dienu, neatkarīgi no tā, vai tā jau ir izdarījusi minēto izvēli vai nav (*Eiropas Parlamenta vēlēšanu likums 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-34*) 384

Finanšu instrumentu tirgus likums

Finanšu instrumentu tirgus likums kompetenci nodrošināt finanšu instrumentu tirgus funkcionēšanu ir noteicis privāto tiesību subjektam – kapitālsabiedrībai. Tādējādi Latvijā likumdevējs fondu biržai kā regulētā tirgus organizētājai ir paredzējis

komersanta statusu. Rīgas Fondu birža ir šāda regulētā tirgus organizētāja, kas kā kapitālsabiedrība reģistrēta Komercreģistrā (*Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punkts, 27.panta otrā daļa un 39.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-492) 688

Latvijā ir izveidota finanšu instrumentu tirdzniecības sistēma, kurā regulētā tirgus organizētājs (birža) uz privāttiesisku attiecību pamata organizē attiecīgos regulētos tirgus un ir pieejams emitentiem šo privāttiesisko attiecību nodibināšanai. Šī darbība ir regulētā tirgus organizētāja tiesiskā interese (*Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punkts, 2., 4.pants, 25.panta pirmā daļa un 39.pants*). (Lieta Nr. SKA-492) 688

Regulētā tirgus organizētājs (birža), izsakot emitentam brīdinājumu par informācijas nesniegšanu, rīkojas regulētā tirgus organizēšanas ietvaros – tātad privāto tiesību jomā. Rīkojoties privāto tiesību jomā birža nav un nevar būt Finanšu un kapitāla tirgus komisijas funkcionālā padotībā (*Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punkts, 2., 4., 27.pants un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.pants*). (Lieta Nr. SKA-492) 688

Regulētā tirgus organizētājs un emitents savstarpējos strīdus izšķir vispārējās jurisdikcijas tiesā vai šķīrējtiesā.

Tikai attiecībā uz tirgus organizētāja lēmumu par atteikumu iekļaut finanšu instrumentus regulētajā tirgū un lēmumu par finanšu instrumentu tirdzniecības apturēšanu vai finanšu instrumentu izslēgšanu no regulētā tirgus likums tiešā tekstā paredz pārsūdzības tiesības Finanšu un kapitāla tirgus komisijā (*Finanšu instrumentu tirgus likuma 50.panta ceturtā daļa un 55.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-492) 688

Imigrācijas likums

Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē, ja uzskatu paušanas brīvības ierobežojums ir saistīts ar politiskajām aktivitātēm, šās konvencijas normas par uzskatu paušanas brīvību netiek pārkāptas. Latvijas Republikas Satversmē savukārt šāds ierobežojuma attaisnojums *expressis verbis* nav paredzēts, tomēr tas izriet no Imigrācijas likuma normām (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10. un 16.pants, Latvijas Republikas Satversmes 100. un 116.pants, Imigrācijas likuma 61.pants*). (Lieta Nr. SA-4) 22

Iekšlietu ministra lēmumā par ārzemnieka iekļaušanu to personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta, atbilstoši Imigrācijas likuma 61.¹panta otrajai daļai kā speciālajai tiesību normai, nav jānorāda Administratīvā procesa likuma 67.pantā noteiktās tādas rakstveidā izdota administratīvā akta sastāvdaļas kā faktu konstatējums un administratīvā akta

pamatojums (*Administratīvā procesa likuma 67.pants un Imigrācijas likuma 61.¹panta otrā daļa*). (Lieta Nr. SA-2) 7

Iekšlietu ministra lēmumā par personu iekļaušanu to ārzemnieku sarakstā, kuriem iecelšana Latvijas Republikā ir aizliegta, nav konkrēti jānorāda sarakstā iekļautās personas darbības, kas rada draudus valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai. Imigrācijas likuma tiesību normas ir speciālās tiesību normas attiecībā pret Administratīvā procesa likuma normām, līdz ar to attiecībā uz šo lēmumu nav jāpiemēro Administratīvā procesa likuma normas, no kurām izrietētu, ka šīs darbības būtu lēmumā jānorāda (*Imigrācijas likuma 61. un 61.¹pants, Administratīvā procesa likuma 3.pants*). (Lieta Nr. SA-4) 22

Ievērojot tiesiskuma principa nosacījumus, kā arī procesuālo tiesību normu intertemporālo piemērojamību, tiesvedība lietā, kas ierosināta pēc pieteikuma par tādu iekšlietu ministra lēmumu, kurš pieņemts, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju, izbeidzama sakarā ar to, ka lieta nav skatāma administratīvā procesa kārtībā (*Imigrācijas likuma 61.panta septītā daļa, Administratīvā procesa likuma 7.pants, 102.panta otrā daļa un 282.panta 1.punkts*). (Lieta Nr. SA-3) 16

Imigrācijas likuma norma, kas paredz, ka iekšlietu ministrs var iekļaut ārzemnieku to personu sarakstā, kurām iecelšana Latvijas Republikā aizliegta, ja kompetentām varas iestādēm ir pamats uzskatīt, ka šis ārzemnieks rada draudus valsts drošībai, ir interpretējama teleoloģiski. Tas ir, ja Latvijā dzīvojoša ārzemnieka iekļaušanai sarakstā vajadzētu konstatēt, ka tieši ar savu uzturēšanos Latvijā viņš rada draudus valsts drošībai un ka tam vajadzētu apstiprināties ar konkrētām darbībām, kuras rada valsts drošības apdraudējumu, tad attiecībā uz ārzemnieku, kas Latvijā neatrodas, būtu pietiekami konstatēt šo draudu rašanās iespēju (*Imigrācijas likuma 61.panta pirmās daļas 2.punkts*). (Lieta Nr. SA-2) 7

Imigrācijas likuma normas, kas noteic, kādos gadījumos uzturēšanās atļaujas izsniegšanu atsaka, ir formulētas imperatīvi, un no tām izriet, ka: 1) noteiktie ierobežojumi uzturēšanās atļaujas izsniegšanai attiecas uz jebkuru personu neatkarīgi no tā, kāds ir tiesiskais pamats uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai, 2) iestādei, konstatējot kādu no šajās normās minētajiem gadījumiem, ir pienākums izdot obligāto administratīvo aktu – lēmumu par uzturēšanās atļaujas neizsniegšanu (*Imigrācijas likuma 34.panta 2.punkts un 3.punkts*). (Lieta Nr. SKA-362) 252

Ja persona ir dzimusi un ilgstoši dzīvojusi Latvijā, pamatota ir viņa atsaukšanās uz iespējamo privātās dzīves aizskārumu. Lai attiecīgo ierobežojumu uzskatītu par attaisnojamu, šim ierobežojumam jābūt noteiktam ar likumu un samērīgam.

Konkrētās kategorijas lietās šāds ierobežojums ir noteikts ar likumu, un tam ir leģitīms mērķis – valsts un sabiedriskā drošība.

Lai noskaidrotu, vai ierobežojums ir samērīgs, iekšlietu ministram ir jānoskaidro, vai personai ir cieša personiska, ekonomiska vai sociāla saite ar Latviju, vai šāda saite viņam ir izveidojusies ar citu valsti, vai citā valstī viņam ir dzīvesvieta, vai ir nopietni šķēršļi šās personas tuvākajiem radniekiem apciemot personu šajā citā valstī, kā arī citi ar privāto dzīvi tieši saistīti jautājumi. Šis ierobežojums pēc tam ir jāsamēro ar nepieciešamību aizsargāt valsts un sabiedrisko drošību un kārtību (*Imigrācijas likuma 61.pants, samērīguma princips un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants*). (Lieta Nr. SA-4) 22–23

Likumdevējs ir skaidri izteicis savu gribu nenodot tiesas kompetencē tāda lēmuma kontroli, kurš pieņemts, pamatojoties uz valsts drošības iestādes izlūkošanas vai pretizlūkošanas darbību rezultātā iegūtu informāciju (*Imigrācijas likuma 61.panta septītā daļa*). (Lieta Nr. SA-3) 16

Prezumējams, ka likumdevējs, nosakot konkrētus pārkāpumus, kuri nepieļauj uzturēšanās atļaujas izsniegšanu ārzemniekam, jau ir izvērtējis lietderības, tostarp samērīguma, apsvērumus, kas nepieciešami tiesiska mērķa sasniegšanai. Līdz ar to iestādei, konstatējot konkrētu pārkāpumu, ne izdošanas, ne satura lietderības apsvērumi vairs nebūtu jāvērtē, bet gan jāizdod obligātais administratīvais akts. Tādējādi pastāv šaubas, vai uzturēšanās atļauju izsniegšanas atteikumu regulējošo tiesību normu imperatīvais formulējums, kas faktiski izslēdz iestādes un tiesas iespējas analizēt personas ģimenes un privātās dzīves ierobežojumu samērīgumu, atbilst Latvijas Republikas Satversmes un Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas normām (*Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants, Imigrācijas likumā ietvertas identiska satura tiesību normas, proti, šā likuma 34.panta 2.punkts, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-362) 252

Saskaņā ar imigrāciju regulējošajiem normatīvajiem aktiem ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuri noslēguši laulību ar Latvijas Republikas pilsoni, paredzēta labvēlīgāka uzturēšanās atļauju izsniegšanas kārtība nekā pārējām personām.

Līdz ar to valstij, kontrolējot iebraukušo personu uzturēšanās tiesiskumu, ir būtiski pārliecināties par attiecīgā nodoma patiesumu, – vai laulība, kura pati par sevi ir tiesisks un leģitīms pamats uzturēšanās atļaujas saņemšanai, nav slēgta vienīgi nolūkā saņemt uzturēšanās atļauju. Šāda laulība nerada attiecīgās tiesiskās sekas – tiesības uzturēties valstī, jo tas vairs nav patiesais uzturēšanās iemesls (*likuma "Par ārvalstnieku un*

bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 25.pants, 35.panta 6.punkts, 36.panta 9.punkts un Imigrācijas likuma 26.pants, Eiropas Savienības Padomes 1997.gada 4.decembra Rezolūcija par pasākumiem fiktīvu laulību apkaršanai (Nr. 97/C 382/01)). (Lieta Nr. SKA-392) 262

Informācijas atklātības likums

Iespējamās nepilnības, noformējot informācijas pieprasījumu, nerada pamatu secinājumam, ka persona nav vērsusies iestādē ar informācijas pieprasījumu (*Informācijas atklātības likuma 2.pants, 11.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-395) 207

Tulkojot Informācijas atklātības likuma tiesību normas, kas noteic informācijas pieprasījuma formālos priekšnosacījumus, kopsakarā ar minētā likuma mērķi, tiesību normām, kuras noteic jebkuras personas tiesības saņemt vispārpieejamu informāciju, atzīstams, ka informācijas pieprasījuma formālie priekšnosacījumi ir noteikti, lai nodrošinātu pieprasītās informācijas nosūtīšanu informācijas pieprasītājam, nevis lai formālu iemeslu dēļ ierobežotu tiesības saņemt informāciju. Tādējādi, vērsoties iestādē ar informācijas pieprasījumu, tam nav jāpievieno dokumenti, kas apliecina personas pilnvarojumu pārstāvēt pieprasījuma iesniedzēju, un informācijas pieprasījuma iesniegšanai nav piemērojami Administratīvā procesa likuma 38.pantā izvirzītie kritēriji, jo tie neatbilst informācijas atklātības likuma mērķiem (*Informācijas atklātības likums, Administratīvā procesa likuma 38.pants*). (Lieta Nr. SKA-395) 207

Izglītības likums

Bakalaura programmas obligātais saturs ietver šādas studiju programmas struktūras pamatdaļas: 1) studiju kursi, 2) prakse ārpus izglītības iestādes, 3) valsts pārbaudījums.

Līdz ar to mācību prakse, tāpat kā jebkurš studiju kurss vai valsts pārbaudījums ir viena no trijām savstarpēji saistītām mācību procesa sastāvdaļām, kas veido vienotu mācību procesu (*Izglītības likuma 14.panta 19.punkts, Ministru kabineta 2001.gada 20.novembra noteikumu Nr.481 "Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu" 8.punkts*). (Lieta Nr. SKA-207) 538

Studiju programmas īsteno augstskola. Tādējādi par profesionālās studiju programmas īstenošanu augstskolā (Policijas akadēmijā), tostarp arī par mācību prakses īstenošanu, atbild pati augstskola (Policijas akadēmija) (*Izglītības likuma 45.panta pirmā daļa, Policijas akadēmijas Satversmes 9.panta 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-207) 538

Ja iestāžu sadarbības ietvaros augstskolas students atrodas praksē kādā valsts pārvaldes iestādē, viņa kā studenta – augstskolai (Policijas akadēmijai) īpaši pakļautas personas – statuss nemainās; viņš ir nosūtīts apgūt daļu mācību procesa citā iestādē, nevis pašā augstskolā.

Tādējādi prakses iestādes lēmumi, kas tiek pieņemti sakarā ar praksi (piemēram, rīkojums par prakses laika grozīšanu), ir vērtējami kā lēmumi attiecībā uz augstskolai (Policijas akadēmijai) īpaši pakļauto personu, kas neietekmē šīs personas statusu, un līdz ar to nav atzīstami par administratīvajiem aktiem (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.pants, Izglītības likuma 45.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-207) 538

Komerclikums

Komercreģistra ierakstos, kas ir publiski pieejama informācija, ikviens (tostarp arī iestāde un tiesa) var pārliecināties par tās personas rīcībspēju un parakstu, kurai ir tiesības rīkoties komersanta vārdā. Līdz ar to komersanta – juridiskās personas – pārstāvības noformēšanai pietiek ar rakstveida pilnvaru vai dokumentiem, no kuriem izriet amatpersonas tiesības bez īpaša pilnvarojuma pārstāvēt juridisko personu (*Komerclikuma 7.panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-491) 729

Saskaņā ar Komerclikuma noteikumiem individuālajam komersantam, atšķirībā no pārējiem komersantiem, ir noteikts fiziskās personas statuss.

Vienlaikus saistībā ar individuālā komersanta reģistrēšanu komercreģistrā Komerclikums paredz tādu pašu regulējumu kā pārējiem komersantiem, kam saskaņā ar Komerclikumu ir juridiskās personas statuss. Fiziskajai personai darbojoties kā komersantam, tiek prezumēts, ka tā ir profesionāls komerciālās vides dalībnieks un attiecībā uz to ir izvirzāmas tādas pašas prasības kā pret citiem komersantiem (*Komerclikuma 1.panta pirmā daļa, 74.pants, 10.panta otrā daļa, 7.pants un Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-491) 729

Konkurences likums

Aizliegtas un kopš noslēgšanas brīža spēkā neesošas ir tirgus dalībnieku vienošanās, kuru mērķis vai sekas ir konkurences kavēšana, ierobežošana vai deformēšana. Termins "mērķis" šajā kontekstā nenozīmē dalībnieku subjektīvo attieksmi, bet gan attiecīgās vienošanās objektīvo nozīmi un nolūku tajā ekonomiskajā kontekstā, kādā to ir domāts īstenot.

Ja, izvērtējot konkrētas vienošanās raksturu, atzīst, ka tā nav konkurenci ierobežojoša, kavējoša vai deformējoša saskaņā ar tās mērķi, ir jāanalizē arī vienošanās sekas no konkrētā tirgus un ekonomiskā viedokļa. Savukārt, ja konstatē, ka vienošanās mērķis bija konkurences ierobežošana, kavēšana vai deformēšana, izvērtējumu no seku viedokļa var neveikt (*Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts un Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 81.panta 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-149) 282

Gadījumā, ja tiek konstatēts, ka starp tirgus dalībniekiem ir bijusi aizliegtā vienošanās, šāda vienošanās nav spēkā *ex lege* (tas ir, uz likuma pamata) jau kopš tās noslēgšanas brīža. Tādējādi apstāklim, vai Konkurences padome šo secinājumu ieraksta savā lēmumā, nav juridiskas nozīmes, jo sekas iestājas uz likuma, nevis iestādes lēmuma pamata (*Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts*). (Lieta Nr. SKA-149) 282

Ja viens no konkurenci ierobežojoša līguma dalībniekiem paziņo otram, ka turpmāk saistībā ar noslēgto līgumu neveiks nekādus līguma nosacījumus īstenojošus pasākumus, tad no konkurences tiesību viedokļa nevar uzskatīt, ka pēc būtības tiek turpināta no šā līguma izrietošā konkurences ierobežošana. Līdz ar to konstatējams, ka šādos apstākļos konkurences tiesību pārkāpums vairs netiek turpināts (*Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts*). (Lieta Nr. SKA-149) 282

Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkta (aizliegtās vienošanās) piemērošanā būtiski ir faktiskie apstākļi – laika posms, par kuru ir konstatēts aizliegtās vienošanās pārkāpums, nevis iestādes lēmuma pieņemšanas datums. Tādējādi Eiropas Kopienas tiesību piemērošana konkurences lietā ir jāvērtē nevis attiecībā uz laiku, kad tiek izdots pārsūdzētais administratīvais akts, bet gan uz pārkāpuma izdarīšanas laiku (*Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts*). (Lieta Nr. SKA-149) 281

Līgums no konkurences tiesību viedokļa vērtējams kā vertikāla vienošanās, ja tas noslēgts starp savstarpēji nekonkurējošām personām (tas ir, tirgus dalībniekiem, kas darbojas dažādos tirgus posmos), savukārt – kā horizontāla vienošanās, ja noslēgts starp savstarpēji konkurējošām personām.

Kā horizontāla, tā vertikāla vienošanās var būt konkurenci ierobežojoša gan pēc mērķa, gan sekām. Lai gan konkurences tiesībās ir izteikts vispārējs pieņēmums, ka vertikālās vienošanās parasti tiek analizētas no seku viedokļa, tas neizslēdz iespēju konstatēt, ka atsevišķos gadījumos vertikālā vienošanās ir konkurenci ierobežojoša, ņemot vērā tās mērķi (*Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts, Eiropas Kopienas tiesas judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-149) 282

Noskaidrojot Konkurences likumā ietvertā jēdziena "netaisnīga cena" saturu, izmantojamās Eiropas Kopienas tiesas prakses atziņas Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunkta interpretācijā (*Konkurences likuma 13.panta 4.punkts, Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 82.panta "a" apakšpunkts*). (*Lieta Nr. SKA-129*) 272

Noteikums par automātisku aizliegto vienošanos spēkā neesamību attiecas uz tām līguma daļām, kuras ir uzskatāmas par aizliegtām. Vienošanās kopumā ir spēkā neesoša, ja aizliegtos nosacījumus nevar atdalīt no pārējām līguma normām (*Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-149*) 283

Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likums

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir kompetenta iestāde, kas kontrolē, vai valsts amatpersonas nepārkāpj likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteiktos ierobežojumus. Tādējādi gadījumā, ja tiek konstatēts, ka valsts amatpersona ir guvusi ienākumus prettiesiskas amatu savienošanas rezultātā, tieši Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs kontroles rezultātā ir tiesīgs gan lemt par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, gan veikt nepieciešamās darbības, lai valsts atgūtu zaudējumus, kas nodarīti ar šādu valsts amatpersonas rīcību (*Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 2.pants un 7.panta pirmās daļas 3.punkts, likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 5.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-62*) 412

Kriminālprocesa likums

Gadījumā, ja par piemēroto administratīvo sodu vai kriminālsodu sūdzējies pati sodītā persona, nav pieļaujams, ka šīs sūdzības izskatītājs ar savu lēmumu vēl vairāk pasliktina sodītās personas stāvokli. Līdz ar to *reformatio in peius* (lēmuma pasliktināšana apstrīdēšanas rezultātā) nav pieļaujama arī nodokļu soda naudas pārskatīšanas gadījumā, ja pārskatīšanas process ierosināts uz nodokļu maksātāja iesnieguma pamata (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra; Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punkts; Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-543*) 159

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss

149.¹⁰ pants

Ceļu satiksmes likuma noteikumi paredz, ka naudas soda nesamaksāšanas gadījumā tas piedzenams no transportlīdzekļa īpašnieka. No minētā izriet, ka transportlīdzekļa vadītāja pienākums maksāt naudas sodu rodas tikai transportlīdzekļa vadītāja bezdarbības rezultātā – naudas soda nesamaksāšanas gadījumā, un naudas soda samaksas juridiskais pamatojums transportlīdzekļa īpašniekam ir Ceļu satiksmes likuma normas, nevis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas un lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tādējādi transportlīdzekļa īpašnieka tiesības vai tiesiskās intereses ar lēmumu, kas pieņemts par transportlīdzekļa vadītāja administratīvo sodīšanu, tieši netiek skartas.

Līdz ar to apstāklis, ka transportlīdzekļa īpašniekam ir pienākums samaksāt vadītāja nesamaksāto naudas sodu par transportlīdzekļa novietošanu neatļautā vietā, nerada tiesības transportlīdzekļa īpašniekam pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰ panta piektajā daļā, 279.pants, Ceļu satiksmes likuma 43.² panta trešā daļa un Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

149.¹⁵ pants

Ja persona vadījusi transportlīdzekli tādu medikamentu iespaidā, kuru sastāvā ir narkotiskās, psihotropās, toksiskās vai citas apreibinošas vielas, tad, izvērtējot, pēc kuras tiesību normas šī persona saucama pie administratīvās atbildības, ir būtiski nošķirt gadījumus, kad persona medikamentus lietojusi ar mērķi apreibināties, no gadījumiem, kad persona medikamentus lietojusi ārstēšanās nolūkos (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektā un sestā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-407*) 474

Medikamentu lietošana ārstēšanās nolūkos atbilstoši ārsta norādījumiem nav uzskatāma par psihotropo, narkotisko, toksisko vai citu apreibinošu vielu lietošanu Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektās daļas izpratnē.

Līdz ar to, ja persona pēc medikamentu lietošanas vadījusi automašīnu, personas darbības nevar kvalificēt kā Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektajā daļā paredzēto pārkāpumu, bet gan kā tā paša panta sestajā daļā paredzēto pārkāpumu – transportlīdzekļa vadīšana reakcijas ātrumu un uzmanību samazinošu medikamentu iespaidā, ja tas turklāt ietekmējis autovadītāja darbības un ceļu satiksmes drošību (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁵ panta piektā un sestā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-407*) 474

158.³ pants

Lai izveidotos Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³ panta normā paredzētā administratīvā pārkāpuma sastāvs, nepieciešams, lai Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija būtu tieši pieprasījusi kādu konkrētu informāciju – tās izdotajā vispārsaistošajā normatīvajā aktā ietverts pienākums personai sniegt informāciju pats par sevi nav uzskatāms par adekvātu pieprasījumu, kura nepildīšana var būt par pamatu administratīvajai atbildībai (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³ pants un likuma "Par telekomunikācijām" 8. panta pirmās daļas 4. punkts un 30. panta otrā daļa*). (Lieta Nr. SKA-40) 453

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³ pantā, kas paredz administratīvo atbildību par informācijas nesniegšanu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai, ietvertie vārdi "informācijas nesniegšanu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai pēc tās pieprasījuma" interpretējami šādi: lai varētu iestāties atbildība par šo pārkāpumu, jābūt šādiem apstākļiem: 1) Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija tās uzdevumu veikšanai nepieciešamo informāciju *ekspressis verbis* no pakalpojumu sniedzēja ir pieprasījusi un 2) pakalpojumu sniedzējs šo informāciju pēc pieprasījuma nav sniedzis (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³ pants*). (Lieta Nr. SKA-40) 453

166.³⁰ pants

Gadījumā, ja valsts amatpersonas pārkāpums attiecībā uz amatu savienošanas ierobežojumu neievērošanu ir konstatēts administratīvā pārkāpuma lietā, atsevišķa Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstule, ar kuru ir vēlreiz konstatēta tiesiskā situācija un uzlikts pienākums atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus un Valsts kasē ieskaitīt nelikumīgi gūtos ienākumus, nav uzskatāma par pienākumu uzlikto administratīvo aktu. Tā nav uzskatāma arī par konstatējošo administratīvo aktu, jo kompetentā iestāde vienu reizi šādu konstatējumu jau ir izdarījusi un personai bija iespēja to pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros. Tādējādi šāda vēstule ir vērtējama kā paziņojums, ar kuru iestāde atgādina personai, ka tai ir pienākums labprātīgi atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus; šādos gadījumos šāda vēstule pati par sevi nekādas saistoša rakstura sekas nerada (*likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30. pants, Administratīvā procesa likuma 1. panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁰ pants*). (Lieta Nr. SKA-62) 412

Četrpadsmitā nodaļa (175.–201.¹ pants)

Pārkāpumos pret pārvaldes kārtību administratīvo pārkāpumu subjekti ir personas, kurām valsts pārvaldes institūcijās nav dienesta pienākumu un kuras šo institūciju darbību apdraud no ārieses *Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 14. nodaļa*). (Lieta Nr. SKA-303) 464

175. pants

Administratīvo atbildību par nepakļaušanos policijas darbinieka likumīgajam rīkojumam vai prasībām var piemērot tikai tad, ja administratīvā pārkāpuma lietā tiek konstatēts, ka policista rīkojums vai prasības konkrētajā gadījumā bijušas likumīgas. Konkrētā administratīvā pārkāpuma sastāva izpratnē policijas darbinieka rīkojums vai prasība ir atzīstama par likumīgu tad, ja tā ir objektīvi likumīga, šāds rīkojums vai prasība pēc sava satura atbilst likumam. Tādējādi, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, vienmēr jāskaidro, vai konkrētajā gadījumā policijas darbinieka rīkojums vai prasība bijuši likumīgi (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175. pants un likuma "Par policiju" 22. panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-454) 487

Ja persona uzskata, ka policijas darbinieku prasības konkrētajā gadījumā nav likumīgas, nepakļaujoties šīm prasībām, persona uzņemas risku: ja vēlāk tiks konstatēts, ka policijas darbinieku prasības bija likumīgas, bet pašas personas izdarītais vērtējums bijis kļūdains, šī persona tiks saukta pie administratīvās atbildības par nepakļaušanos šīm prasībām. Taču, ja tiks konstatēts, ka prasības nebija likumīgas, personu nevar saukt pie administratīvās atbildības par nepakļaušanos likumīgajām prasībām, jo šādā gadījumā nebūs izveidojies normā ietvertais administratīvā pārkāpuma sastāvs (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175. pants*). (Lieta Nr. SKA-454) 487

175.² pants

Valsts ieņēmumu dienestam pieprasījumā par papildu deklarācijas iesniegšanu nav pamata norādīt uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.² pantā paredzēto atbildību par valsts institūciju amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu. Tam būtu jāizskaidro adresātam nelabvēlīgās sekas, kas personai papildu deklarācijas un informācijas neiesniegšanas gadījumā var iestāties atbilstoši likumam "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" un citām tiesību normām (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.² pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22. panta trešās daļas 1. punkts*). (Lieta Nr. SKA-201) 92–93

176.pants

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.pantā noteiktā administratīvā pārkāpuma sastāvu veido: administratīvā pārkāpuma objekts – pārvaldes kārtība; administratīvā pārkāpuma objektīvā puse – aktīvas darbības, kas izdarītas, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, ja šo darbību rezultātā nav nodarīts būtisks kaitējums; administratīvā pārkāpuma subjektīvā puse – ar nodomu izdarīts pārkāpums; administratīvā pārkāpuma subjekts – persona, kura sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.

Ar noteikto pārvaldes kārtību šīs normas un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa četrpadsmitās nodaļas izpratnē ir saprotama tiesību normās noteiktā izpildvaras administratīvo funkciju īstenošana (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 9.pants*). (*Lieta Nr. SKA-303*) 464

Persona, rīkojoties privāto tiesību jomā, kaut arī aizskarot kādas citas personas subjektīvās tiesības, nevar veikt patvarību Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.panta izpratnē, jo tiesību normu pārkāpumi privāttiesību jomā nav vērsti uz pārvaldes kārtības apdraudēšanu. Tādējādi arī strīdi par īres tiesisko attiecību pastāvēšanu starp diviem privāto tiesību subjektiem ir risināmi Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā, un šos gadījumus nav pamata vērtēt kā patvarību (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.pants*). (*Lieta Nr. SKA-303*) 464

213.pants

Ievērojot, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.panta kārtībā pieņemtie tiesneša lēmumi nav atzīstami par administratīvajiem aktiem, uz šiem lēmumiem nevar attiecināt Administratīvā procesa likuma nosacījumus par administratīvā akta darbības apturēšanas institūtu. Proti, tiesneša lēmuma par administratīvā soda (piemēram, administratīvā aresta) piemērošanu izpildes apturēšanu nevar prasīt, izmantojot Administratīvā procesa likumā noteikto administratīvā akta darbības apturēšanas procesuālo kārtību (*Administratīvā procesa likuma 185.pants, 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-413*) 480

Tiesnesis, saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pantu izskatot administratīvo lietu un piemērojot administratīvo sodu, īsteno tiesas funkciju, tas ir, tiesneša pieņemtie lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās nav administratīvie akti. Pēc būtības tiesneša pieņemtajam lēmumam administratīvā pārkāpuma lietā ir sprieduma juridiskā daba, jo ar šo lēmumu tiek izlemts jautājums gan par personas vainu attiecīgā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, gan par

piemērojamo sodu, kuram ir kriminālsoda tiesiskā daba (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-413*) 480

279.pants

Ceļu satiksmes likuma noteikumi paredz, ka naudas soda nesamaksāšanas gadījumā tas piedzenams no transportlīdzekļa īpašnieka. No minētā izriet, ka transportlīdzekļa vadītāja pienākums maksāt naudas sodu rodas tikai transportlīdzekļa vadītāja bezdarbības rezultātā – naudas soda nesamaksāšanas gadījumā, un naudas soda samaksas juridiskais pamatojums transportlīdzekļa īpašniekam ir Ceļu satiksmes likuma normas, nevis Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa normas un lēmums administratīvā pārkāpuma lietā. Tādējādi transportlīdzekļa īpašnieka tiesības vai tiesiskās intereses ar lēmumu, kas pieņemts par transportlīdzekļa vadītāja administratīvo sodīšanu, tieši netiek skartas.

Līdz ar to apstāklis, ka transportlīdzekļa īpašniekam ir pienākums samaksāt vadītāja nesamaksāto naudas sodu par transportlīdzekļa novietošanu neatļautā vietā, nerada tiesības transportlīdzekļa īpašniekam pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 149.¹⁰ panta piektajā daļā, 279.pants, Ceļu satiksmes likuma 43.² panta trešā daļa un Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss noteic pārsūdzības tiesības administratīvā pārkāpuma lietā personai, kas ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu (adresātam), un personai, kurai ar administratīvo pārkāpumu nodarīts kaitējums (cietušajam). No tā secināms, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss *expressis verbis* neparedz tiesības citām personām pārsūdzēt lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 279.pants*). (*Lieta Nr. SKA-569*) 503

286.pants

Gadījumā, ja par piemēroto administratīvo sodu vai kriminālsodu sūdzējusies pati sodītā persona, nav pieļaujams, ka šīs sūdzības izskatītājs ar savu lēmumu vēl vairāk pasliktina sodītās personas stāvokli. Līdz ar to *reformatio in peius* (lēmuma pasliktināšana apstrīdēšanas rezultātā) nav pieļaujama arī nodokļu soda naudas pārskatīšanas gadījumā, ja pārskatīšanas process ierosināts uz nodokļu maksātāja iesnieguma pamata (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra; Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punkts; Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-543*) 159

Likums par budžetu un finanšu vadību

Revīzijas procesā Valsts kontrolei sniedzot atzinumu par Ministru kabineta konsolidēto gada pārskatu, šis atzinums aptver arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kā Ministru kabineta pārraudzības iestādes gada pārskatu. Tomēr Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs nav atzīstams par atsevišķu revidējamo vienību, jo Valsts kontroles atzinums netiek sniegts atsevišķi par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja gada pārskatu, bet gan par visas revidējamās vienības – Ministru kabineta – gada pārskatu kopumā. Tādējādi Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam nav tiesību pārsūdzēt Valsts kontroles padomes lēmumu saistībā ar Valsts kontroles atzinumu par Ministru kabineta konsolidēto gada pārskatu (*Valsts kontroles likuma 48.pants, 3.panta 2.punkts, Likuma par budžetu un finanšu vadību 30.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. 6-15/2*) 58

Valsts kontrolei veicot finanšu revīziju resorā "Ministru kabinets", revidējamā vienība ir Ministru kabinets, kas Likuma par budžetu un finanšu vadību izpratnē ietver arī Ministru kabineta tiešā pārraudzībā esošās valsts pārvaldes iestādes kā, piemēram, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju (*Valsts kontroles likuma 48.pants, 3.panta 2.punkts, Likuma par budžetu un finanšu vadību 30.panta trešā daļa, likums "Par valsts budžetu 2005.gadam"*). (*Lieta Nr. 6-15/2*) 58

Notariāta likums

Notariāta likuma 211.panta 5.punktā noteiktās tiesību normas tiesiskais sastāvs aptver arī tādu faktisko situāciju, kad zvērināts notārs ir notiesāts par tiša nozieguma izdarīšanu, bet atbrīvots no soda. Tas ir, minētā tiesību norma interpretējama tādējādi, ka zvērināts notārs ir atceļams no amata, ja tas notiesāts (atzīts par vainīgu) par jebkura tiša nozieguma izdarīšanu (*Notariāta likuma 211.panta 5.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-34*) 384

Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā

Lietās, kas saistītas ar imigrāciju, faktiskas laulāto kopdzīves neesamības konstatēšanai nav nepieciešams atzīt laulību par neesošu civilprocesuālā kārtībā. Proti, uzturēšanās atļaujas saņemšanai nepieciešamo faktu konstatēšana ir Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes kompetence, un šādus faktus konstatē atbilstoši publisko tiesību normām (*likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 5. un 13.pants*). (*Lieta Nr. SKA-392*) 262

Saskaņā ar imigrāciju regulējošajiem normatīvajiem aktiem ārvalstniekiem un bezvalstniekiem, kuri noslēguši laulību ar Latvijas Republikas pilsoni, paredzēta labvēlīgāka uzturēšanās atļauju izsniegšanas kārtība nekā pārējām personām.

Līdz ar to valstij, kontrolējot iebrukušo personu uzturēšanās tiesiskumu, ir būtiski pārliecināties par attiecīgā nodoma patiesumu, – vai laulība, kura pati par sevi ir tiesisks un leģitīms pamats uzturēšanās atļaujas saņemšanai, nav slēgta vienīgi nolūkā saņemt uzturēšanās atļauju. Šāda laulība nerada attiecīgās tiesiskās sekas – tiesības uzturēties valstī, jo tas vairs nav patiesais uzturēšanās iemesls (*likuma "Par ārvalstnieku un bezvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos Latvijas Republikā" 25.pants, 35.panta 6.punkts, 36.panta 9.punkts un Imigrācijas likuma 26.pants, Eiropas Savienības Padomes 1997.gada 4.decembra Rezolūcija par pasākumiem fiktīvu laulību apkarošanai (Nr. 97/C 382/01)*). (*Lieta Nr. SKA-392*) 262

Par bāriņtiesām un pagasttiesām

Aizbildnības attiecības ir publiski tiesiskas attiecības, kas tiek nodibinātas starp pašvaldību un aizbildni, bāriņtiesai izraugoties personu, kurai uzticēt veikt sabiedrisku pienākumu – atvietot bez vecāku aprūpes palikuša bērna vecākus. Aizbildnim šis sabiedriskais pienākums jāveic bērna vislabākajās interesēs. Brīdī, kad vecākiem tiek atjaunotas aprūpes tiesības, aizbildnis formāli izbeidz pildīt šo pienākumu un publiski tiesiskās attiecības tiek izbeigtas (*Civillikuma 245.pants, likuma "Par bāriņtiesām un pagasttiesām" 13.panta otrā daļa un 28.pants*). (*Lieta Nr. SKA-299*) 653

Par dzīvojamo telpu īri

Tas vien, ka īres līgums noslēgts starp privātpersonu un iestādi, nepiešķir šim līgumam publiski tiesisku raksturu (*likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punkts*).

Publiski tiesisks raksturs ir tiem ar dzīvokļa jautājumiem saistītajiem pašvaldības lēmumiem, kuriem ir sociālās palīdzības raksturs. Sniegt sociālo palīdzību ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums. Savukārt, slēdzot īres līgumus atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punktam, pašvaldība rīkojas privāto tiesību jomā (*likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 4.pants, likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punkts un 15.pants*). (*Lieta Nr. SKA-412*) 597

Par dzīvokļa īpašumu

Ja tiek pārplānotas un pārbūvētas dzīvokļa vai komunikāciju daļas, kas funkcionāli nedalāmi ir saistītas ar visas mājas ekspluatāciju, nepieciešama pārējo dzīvokļu īpašnieku vai dzīvokļu īpašnieku sabiedrības piekrišana. Šā nosacījuma mērķis ir aizsargāt visu dzīvokļu īpašnieku intereses, ja pārplānošana un pārbūve skar kopīpašumā esošās daļas. No minētā izriet arī dzīvokļa īpašnieku sabiedrības subjektīvās tiesības prasīt, lai būvprojekts ar to tiktu saskaņots; turklāt šis nosacījums attiecināms tieši uz to sabiedrību, kas ir attiecīgās daudzdzīvokļu ēkas apsaimniekotājs (*likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-490*) 681

Pašvaldībai ir pienākums kontrolēt, kā būvniecības dalībnieki ievēro būvniecību reglamentējošo normatīvo aktu prasības, un nodrošināt būvniecības procesa tiesiskumu savā administratīvajā teritorijā. Tādējādi būvvaldes pienākums ir ne tikai pārbaudīt, vai pasūtītājs būvprojektu ir saskaņojis atbilstoši Vispārīgo būvnoteikumu prasībām, bet arī atbilstoši likuma "Par dzīvokļa īpašumu" noteikumiem. Turklāt, saņemot informāciju, ka būvprojekts nav saskaņots ar īsto apsaimniekotāju, būvvaldei ir jāaptur vai jāanulē būvatļauja (*Būvniecības likuma 7.panta pirmās daļas 4.punkts un likuma "Par dzīvokļa īpašumu" 14.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-490*) 681

Par iedzīvotāju ienākuma nodokli

Iestādes privātpersonai izsniegts paziņojums par termiņu, kādā uzņēmumam jāveic valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, atbilst visām administratīvā akta pazīmēm: tas ir uz āru vērts tiesību akts, ko publisko tiesību jomā izdevusi iestāde attiecībā uz konkrētu juridisko personu, nodibinot tiesiskās attiecības – uzliekot par pienākumu veikt iemaksas līdz attiecīgam datumam. Šādam administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība, un tas tiek izdots bez nosacījuma, tostarp bez atrunas par tā atcelšanu vai spēka zaudēšanu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 23.panta pirmā daļa, 21.panta pirmā daļa un likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 29.panta pirmās daļas 4.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-52*) 69

Kaut arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punktā lietots vārds "pieprasa", kura gramatiskas iztulkošanas rezultātā var izsecināt papildu deklarācijas iesniegšanas obligātumu, aplūkojot šo normu saistībā ar citām tiesību normām, secināms, ka papildu deklarācijas iesniegšana ir personas tiesības, nevis pienākums (*likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-201*) 92

Likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas mērķis ir nodrošināt savlaicīgu iedzīvotāju ienākuma nodokļa iekasēšanu un novērst izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Šādu mērķi, kura sasniegšana nepieciešama sabiedrības interesēs un kurš attaisno cilvēktiesību ierobežošanu, par leģitīmu savos spriedumos un lēmumos atzinusi arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa.

Tomēr nepieciešams izvērtēt minētā ierobežojuma nepieciešamību demokrātiskā sabiedrībā jeb samērīgumu: vai attiecīgo mērķi nevar sasniegt ar indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem (*Latvijas Republikas Satversmes 92. un 116.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-283*) 102–103

No likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajā teikumā ietvertās tiesību normas izriet, ka attaisnojuma dokumenti, kas iesniegti pēc Valsts ieņēmumu dienesta noteiktā termiņa deklarācijas vai tās precizējuma iesniegšanai, nav uzskatāmi par pierādījumiem nodokļa summas apstrīdēšanai un nav izmantojami lietā. Minētā tiesību norma ierobežo apstrīdēšanas iestādi un tiesu pieņemt pierādījumus, kuri nav bijuši iesniegti līdz Valsts ieņēmumu dienesta noteiktajam termiņam (*likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-283*) 102

Soda nauda, kas tiek aprēķināta saistībā ar nenomaksāto nodokli, kurš savukārt tiek aprēķināts, piemērojot arī likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otro teikumu, uzskatāma par kriminālsodu Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas izpratnē.

Tā kā soda nauda ir tieši saistīta ar nodokli, par kuru papildu pierādījumus augstākā iestādē un tiesā vairs nevar iesniegt pēc likumā noteiktā termiņa, tad nav iespējams iesniegt arī papildu pierādījumus par soda naudas uzlikšanu. Tādējādi likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtās daļas otrajā teikumā ietvertā norma ierobežo nodokļu maksātāja tiesības uz taisnīgu tiesu (*Latvijas Republikas Satversmes 92.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta ceturtā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-283*) 102

Valsts ieņēmumu dienesta mērķis, pieprasot iedzīvotāju ienākumu nodokļa maksātājam iesniegt papildu deklarāciju, ir pārbaudīt sākotnējā deklarācijā norādīto datu ticamību un pareizību; tas ir viens no līdzekļiem, kā pārliecināties par sākotnējās deklarācijas ticamību un pareizību.

Līdz ar to secināms, ka papildu deklarācijas pieprasījums pats par sevi un tās saņemšana nesasniedz mērķi, kura sakarā Valsts ieņēmumu dienests uzsāk konkrēto procesu. Tādējādi šim

pieprasījumam nepiemīt galīgā noregulējuma raksturs, un tāpēc tas uzskatāms par starplēmumu, nevis administratīvo aktu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-201) 92

Valsts ieņēmumu dienesta pieprasījums atzīstams par sava veida personas uzklaušanās pienākuma realizāciju. Valsts ieņēmumu dienests nevis pieņem lēmumu, balstoties tikai uz tā rīcībā esošo informāciju, bet gan dod iespēju personai pirms administratīvā akta izdošanas iesniegt papildu informāciju, kuru tam ir pienākums izvērtēt, pieņemot galīgo lēmumu. Ja persona neizmanto iespēju iesniegt papildu deklarāciju un pierādījumus, Valsts ieņēmumu dienests var noteikt apliekamā ienākuma lielumu, balstoties tikai uz to informāciju, ko ieguvis pats (*uzklaušanās princips, Administratīvā procesa likuma 62.pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-201) 92

Valsts ieņēmumu dienestam pieprasījumā par papildu deklarācijas iesniegšanu nav pamata norādīt uz Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.² pantā paredzēto atbildību par valsts institūciju amatpersonu likumīgo prasību savlaicīgu neizpildīšanu. Tam būtu jāizskaidro adresātam nelabvēlīgās sekas, kas personai papildu deklarācijas un informācijas neiesniegšanas gadījumā var iestāties atbilstoši likumam "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" un citām tiesību normām (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.² pants, likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 22.panta trešās daļas 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-201) 92–93

Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām

Iepirkums valsts vai pašvaldību vajadzībām ir process, kādā iestādes tiek nodrošinātas ar to funkciju izpildei nepieciešamajiem materiāltehniskajiem resursiem. Tādējādi iestādes darbības, kas saistītas ar publiskā iepirkuma plānošanu, izsludināšanu, iepirkuma procedūras noteikumu izstrādi, pretendentu piedāvājumu saņemšanu un vērtēšanu, labākā piedāvājuma izvēlēšanos un pasūtījuma piešķiršanas lēmuma paziņošanu, tiek īstenotas publisko tiesību jomā (*likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" vispārējie nosacījumi – pašlaik atbilst spēkā esošā Publisko iepirkumu likuma vispārējiem nosacījumiem*). (Lieta Nr. SKA-306) 660

Iepirkumu uzraudzības birojs pārrauga, kā valsts vai pašvaldību iestādes, veicot publisko iepirkumu, ievēro normatīvo aktu prasības. Tādējādi iepirkumu uzraudzības birojs publisko iepirkumu jomā attiecībā uz citām valsts iestādēm ir funkcionāli

augstāka iestāde (*likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" vispārējie nosacījumi – pašlaik atbilst spēkā esošā Publisko iepirkumu likuma vispārējiem nosacījumiem, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.pants*). (Lieta Nr. SKA-306) 660

Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā

Gadījumā, ja administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros nav pieņemts lēmums, kurā konstatēts amatu savienošanas ierobežojumu pārkāpums, tad Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstule par to, ka persona ir pārkāpusi likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteikumus, jo prettiesiski savienojusi valsts amatpersonas amatu ar citu amatu, ir vērtējama kā konstatējošais administratīvais akts un to var pārsūdzēt administratīvā procesa kārtībā. Šādā gadījumā atzīstams, ka attiecīgais konstatējums izdarīts pirmo reizi un personai nav bijusi iespēja to pārsūdzēt (*likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-62) 412–413

Gadījumā, ja valsts amatpersonas pārkāpums attiecībā uz amatu savienošanas ierobežojumu neievērošanu ir konstatēts administratīvā pārkāpuma lietā, atsevišķa Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja vēstule, ar kuru ir vēlreiz konstatēta tiesiskā situācija un uzlikts pienākums atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus un Valsts kasē ieskaitīt nelikumīgi gūtos ienākumus, nav uzskatāma par pienākumu uzliekošo administratīvo aktu. Tā nav uzskatāma arī par konstatējošo administratīvo aktu, jo kompetentā iestāde vienu reizi šādu konstatējumu jau ir izdarījusi un personai bija iespēja to pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma lietas ietvaros. Tādējādi šāda vēstule ir vērtējama kā paziņojums, ar kuru iestāde atgādina personai, ka tai ir pienākums labprātīgi atlīdzināt valstij nodarītos zaudējumus; šādos gadījumos šāda vēstule pati par sevi nekādas saistoša rakstura sekas nerada (*likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants, Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 166.³⁰ pants*). (Lieta Nr. SKA-62) 412

Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs ir kompetenta iestāde, kas kontrolē, vai valsts amatpersonas nepārkāpj likumā "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" noteiktos ierobežojumus. Tādējādi gadījumā, ja tiek konstatēts, ka valsts amatpersona ir guvusi ienākumus prettiesiskas amatu savienošanas rezultātā, tieši Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs kontroles rezultātā ir tiesīgs gan lemt par personas saukšanu pie administratīvās atbildības, gan veikt nepieciešamās darbības, lai valsts atgūtu zaudējumus, kas nodarīti ar šādu

valsts amatpersonas rīcību (*Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja likuma 2.pants un 7.panta pirmās daļas 3.punkts, likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 5.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-62*) 412

Pārkāpjot valsts noteiktos amatu savienošanas ierobežojumus un līdz ar to prettiesiski gūstot ienākumus, valsts amatpersona nodara kaitējumu (zaudējumus) valsts pārvaldes kārtībai, tāpēc zaudējumu atgūšanas kontekstā nav nozīmes, vai persona prettiesiski iegūtos ienākumus ir deklarējusi vai nav (*likuma "Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā" 30.pants*). (*Lieta Nr. SKA-62*) 413

Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību

Invaliditātes pirmo vai otro grupu nosaka atkarībā no tā, cik izteikts ir personas fizisko vai psihisko spēju ierobežojums un cik ierobežota ir personas integrācija sabiedrībā, kā arī darba un sevis apkopšanas spējas. Invaliditātes grupas noteikšanu regulējošās tiesību normās ir iekļauti nenoteiktie tiesību jēdzieni ("izteikts" vai "ļoti izteikts" ierobežojums, "ierobežots" vai "ļoti ierobežots" spējas), kas šo tiesību normu piemērotājam Veselības un darbības ekspertīzes ārstu komisijai jāpiepilda ar konkrētu saturu (*likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants*). (*Lieta Nr. SKA-32*) 346

Ja Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmumā par invaliditātes noteikšanu nav konkrēti norādīts, vai personai ir konstatēts ļoti izteikts, izteikts vai mēreni izteikts fizisko spēju ierobežojums vai integrācija sabiedrībā bez personas vajadzībām atbilstošas palīdzības nav iespējama vai ir apgrūtināta, vai darba un sevis apkopšanas spējas ir ierobežotas vai ļoti ierobežotas, uzskatāms, ka lēmuma pamatojums ir nepilnīgs, – tāds, kas liedz personai saprast attiecībā uz viņu izdotā administratīvā akta jēgu un saturu (*Administratīvā procesa likuma 67.pants, pamatojuma princips, likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants*). (*Lieta Nr. SKA-32*) 347

Lai konstatētu invaliditāti, jānosaka:

- 1) vai personai ir fizisko vai psihisko spēju ierobežojums;
- 2) vai šis ierobežojums ir ilgstošs vai nepārejošs un vai tas nav saistīts ar vecuma pārmaiņām cilvēka organismā;
- 3) vai fizisko vai psihisko spēju ierobežojums pilnīgi atņem vai daļēji ierobežo tās spēju strādāt un sevi apkopt (persona nav spējīga strādāt, lai saņemtu darba ienākumus, vai arī tas ir iespējams, ievērojot noteiktus darba apstākļus un darba režīmu, kā arī to, vai persona ir spējīga izpildīt māsaimniecībā nepieciešamos darbus, apkopt sevi ar vai bez citu personu palīdzības un tml.);

4) vai fizisko un psihisko spēju ierobežojuma dēļ ir apgrūtināta personas integrācija sabiedrībā (izglītošanās iespējas, piedalīšanās kultūras un sabiedriskajos pasākumos, brīvā laika pavadīšanas iespējas un tml.) (*likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 5.pants*). (*Lieta Nr. SKA-32*) 346

Lai noteiktu personas fizisko vai psihisko spēju ierobežojuma pakāpi, vispirms jākonstatē ierobežojumi vispār un tad jānovērtē, vai fizisko un psihisko spēju ierobežojumi ir atzīstami par ļoti izteiktiem vai izteiktiem (*likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 5. un 9.pants*). (*Lieta Nr. SKA-32*) 346–347

Personas atzīšanai par invalīdu vajadzīgi divi priekšnoteikumi: pirmkārt, jākonstatē papildu medicīniskās un sociālās palīdzības nepieciešamība sakarā ar orgānu sistēmas funkciju traucējumiem, kurus izraisījusi slimība, trauma vai iedzimts defekts (medicīniskais kritērijs), un, otrkārt, jākonstatē invaliditāte (sociālais kritērijs) (*likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 4.pants*). (*Lieta Nr. SKA-32*) 346

Veselības un darbības ekspertīzes ārstu valsts komisijas lēmums par invaliditātes grupas noteikšanu ir obligātais administratīvais akts. Normatīvais regulējums paredz, ka konkrētos apstākļos iestāde nosaka attiecīgo invaliditātes grupu – pirmo, otro vai trešo. Tādējādi, ja iestāde konstatē likumā noteiktos apstākļus, tai ir pienākums izdot administratīvo aktu par attiecīgās grupas noteikšanu, kas atbilst konstatētajiem apstākļiem, un tā nevar izvēlēties izdot vai neizdot aktu, kā arī nevar izvēlēties, kuru konkrēto invaliditātes grupu personai piešķirt (*likuma "Par invalīdu medicīnisko un sociālo aizsardzību" 9.pants, Administratīvā procesa likuma 65.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-237*) 369

Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru

Uzņēmumu reģistra lēmums izdarīt ierakstu par sanācijas plāna pieņemšanu un zvērināta revidenta iecelšanu attiecas uz konkrēto maksātspējīgo personu un tās kreditoriem. Uzņēmumu reģistra lēmums par sanācijas plāna kā hipotētisku pasākumu kopuma reģistrēšanu nevar skart citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi personai, kuras īpašums ir minēts sanācijas plānā, nav subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumus par sanācijas plāna pieņemšanas reģistrēšanu (*likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru", likums "Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātspēju", Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-259*) 647

Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību

Persona, kas iekļauta to ārzemnieku sarakstā, kuriem iecelošana Latvijas Republikā ir aizliegta, var atsaukties uz cilvēktiesību ievērošanu Latvijas Republikā tikai tad, ja tā atrodas Latvijas Republikas jurisdikcijā (*starptautisko tiesību principi, likums "Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību"*). (Lieta Nr. SA-4) 22

Par nekustamā īpašuma nodokli

Ja nodokļu maksātājs, kurš pārsūdzējis lēmumu par nodokļu uzrēķinu un lēmumu par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā, ir iemaksājis tiesu izpildītāja depozītā aprēķinātā nodokļu parāda summu, šāda iemaksa nav uzskatāma par labprātīgu maksājumu nodokļa parāda nomaksai. Līdz ar to, ja nodokļu maksātājs tiek atzīts par maksātnespējīgu, pirms tiek izšķirts strīds par nodokļu parādu, tiesu izpildītāja depozīta kontā ieskaitītā naudas summa ir uzskatāma par maksātnespējīgā uzņēmuma, nevis nodokļu administrācijas mantu (*likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 8.panta pirmā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.¹pants un 26.panta sestās daļas 5.punkts, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 64.panta pirmās daļas 1.punkts un likuma "Par uzņēmumu gada pārskatiem" 10.pants*). (Lieta Nr. SKA-495) 227

Par nodokļiem un nodevām

Gan tiesību normās, gan tiesību teorijā administratīvā akta darbības apturēšana un administratīvā akta izpildes apturēšana tiek apzīmēta ar dažādiem jēdzieniem, kuru nozīmes atšķiras. Administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas ietver arī administratīvā akta izpildes apturēšanu. Savukārt administratīvā akta izpildes apturēšana attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu (*tiesību teorija, Administratīvā procesa likuma 185.pants un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-2) 63

Ir pieļaujams, ka tiesa groza nodokļu administrācijas piemēroto nodokļu parāda piedziņas nodrošinājuma līdzekli, izmantojot Administratīvā procesa likumā paredzēto pagaidu noregulējuma procesuālo kārtību. Pagaidu noregulējuma institūts var tikt izmantots arī šādu jautājumu izlemšanai, jo cita procesuāla kārtība tam likumā nav paredzēta (*likuma "Par nodokļiem un nodevām" 26.¹pants, Administratīvā procesa likuma 22.nodaļa*). (Lieta Nr. SKA-495) 227

Ja nodokļu maksātājs, kurš pārsūdzējis lēmumu par nodokļu uzrēķinu un lēmumu par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā, ir iemaksājis tiesu izpildītāja depozītā aprēķinātā nodokļu parāda summu, šāda iemaksa nav uzskatāma par labprātīgu maksājumu nodokļa parāda nomaksai. Līdz ar to, ja nodokļu maksātājs tiek atzīts par maksātnespējīgu, pirms tiek izšķirts strīds par nodokļu parādu, tiesu izpildītāja depozīta kontā ieskaitītā naudas summa ir uzskatāma par maksātnespējīgā uzņēmuma, nevis nodokļu administrācijas mantu (*likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 8.panta pirmā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.¹pants un 26.panta sestās daļas 5.punkts, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 64.panta pirmās daļas 1.punkts un likuma "Par uzņēmumu gada pārskatiem" 10.pants*). (Lieta Nr. SKA-495) 227

Lēmums par audita veikšanu ir procesuāls lēmums (starplēmums), ar kuru tiek ierosināta administratīvā lieta. Līdz ar to Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas lēmums par nodokļu audita veikšanu nav patstāvīgs administratīvais akts, un tā tiesiskums nav pārbaudāms atsevišķi no galīgā lēmuma nodokļu audita lietā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 16.punkts, 18.panta 10.punkts, 23.pants un 37.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-396) 127

Lēmums par nodokļu maksājuma un nokavējuma naudas piedziņu bezstrīda kārtībā pēc būtības būtu uzskatāms par uz naudas maksājumu vērsta administratīvā akta piespiedu izpildes pasākumu, kas atsevišķi nav pārsūdzams. Tomēr, ievērojot, ka likuma "Par nodokļiem un nodevām" speciālā norma paredz, ka šādus lēmumus var apstrīdēt un pēc tam pārsūdzēt tiesā, atzīstams, ka tiesā šāds lēmums ir pārbaudāms pēc tiem pašiem kritērijiem kā administratīvais akts (*likuma "Par nodokļiem un nodevām" 37.¹pants*). (Lieta Nr. SKA-36) 167

Likumā "Par nodokļiem un nodevām" ir paredzēta iespēja samazināt nodokļu maksātajam aprēķināto soda naudu, turklāt tiesību normas neprasa *expressis verbis* izteiktu nodokļa maksātāja lūgumu samazināt uzlikto soda naudu. Tādējādi nodokļu administrācija šādu lēmumu var pieņemt arī pēc savas iniciatīvas objektīvas lietas izmeklēšanas ietvaros, ja konstatē, ka pastāv priekšnosacījumi soda naudas samazināšanai. Turklāt atbilstoši samērīguma principam nodokļu administrācijai šāds lēmums ir jāpieņem gadījumā, ja pārkāpuma būtība un raksturs ir tāds, ka maksimālais sods būtu acīmredzami nesamērīgs (*samērīguma princips, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-410) 136

Likumā paredzēta iespēja samazināt soda naudu nenozīmē, ka jebkurā Valsts ieņēmumu dienesta lēmumā par soda naudas uzlikšanu *expressis verbis* ir jābūt atspoguļotiem visiem likuma

"Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmajā daļā minētajiem apsvērumiem, tomēr Valsts ieņēmumu dienesta lēmumam jābūt tādā, lai tiesa, pārbaudot šā lēmuma tiesiskumu, varētu pārliecināties, ka minētie apsvērumi ir izdarīti (*likuma "Par nodokļiem un nodevām" 33.¹panta pirmā daļa, Administratīvā procesa likuma 66.pants, samērīguma princips*). (*Lieta Nr.SKA-410*) 136

Nodokļu administrācijas lēmuma apstrīdēšanas gadījumā tiek apturēta tikai šā lēmuma izpilde, nevis darbība. Citas tiesiskās sekas, kas ir nodibinātas ar attiecīgo lēmumu, apturētas netiek. No minētā izriet, ka laikā, kamēr Valsts ieņēmumu dienesta lēmuma par nodokļu parāda noteikšanu izpilde ir apturēta sakarā ar tā apstrīdēšanu, persona, attiecībā uz kuru apstrīdētais lēmums pieņemts, nezaudē nodokļu parādnieka statusu (*likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr.SKA-2*).....63

Nodokļu audits ir administratīvais process, kas tiek uzsākts, pieņemot attiecīgu lēmumu, bet noslēdzas ar lēmumu par audita rezultātiem. Tādējādi galīgais lēmums administratīvajā procesā, ar kuru tiek sasniegts administratīvajā procesa mērķis, ir lēmums par audita rezultātiem, kas tiek pieņemts pēc nodokļu audita veikšanas un kam lietā piemīt galīgā noregulējuma raksturs. Šo lēmumu procesa dalībnieks var apstrīdēt, bet lēmumu par apstrīdēto administratīvo aktu – pārsūdzēt administratīvajā tiesā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1.panta 16.punkts, 18.panta 10.punkts, 23.pants un 37.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-396*) 127

Nodokļu parādnieka statuss rodas brīdī, kad kompetenta valsts iestāde ir pieņēmusi lēmumu, pamatojoties uz kuru attiecīgajam nodokļu maksātājam ir jāiemaksā budžetā noteikta naudas summa un ir konstatēts, ka šis nodoklis nav nomaksāts (*likums "Par nodokļiem un nodevām"*). (*Lieta Nr. SKA-2*) 63

Papildu nodokļu aprēķināšana un soda naudas aprēķināšana vērtējama atsevišķi. Soda naudas mērķis ir panākt, lai nodokļu maksātāji pildītu savus pienākumus nodokļu jomā, kā arī sodīt pārkāpējus. Tādējādi soda nauda ir paredzēta kā līdzeklis, kas nodrošina, lai valsts atbilstoši attiecīgajiem likumiem saņemtu nodokļus (*likuma "Par nodokļiem un nodevām" 15.panta otra daļa un 32.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-410*) 136

Precizējot nodokļa apmēru un uzliekot soda naudu, nodokļu administrācija nosaka naudas summu, kāda nodokļu maksātājam ir jāiemaksā budžetā. Šī summa veido nodokļu parādu. Tādējādi nodokļa apmēra precizēšana nozīmē arī nodokļu parāda noteikšanu (*likums "Par nodokļiem un nodevām"*). (*Lieta Nr.SKA-2*).....64

Valsts ieņēmumu dienesta izziņā tiek norādīts personas nodokļu parādnieka statuss; šās izziņas mērķis ir nevis sodīt nodokļu maksātāju, bet gan brīdināt potenciālos darījumu partnerus par

nodokļu maksātāja saistībām pret valsti. Šāds statuss var radīt nodokļu maksātāja tiesību ierobežojumus, piemēram, ietekmēt tā tiesības piedalīties valsts vai pašvaldību pasūtījumā, tomēr tas nenozīmē, ka parādnieka statusa piešķiršanai ir soda sankcijas raksturs, jo ne katras negatīvas sekas uzskatāmas par sodu (*likums "Par nodokļiem un nodevām"*). (*Lieta Nr. SKA-2*) 63

Par pašvaldībām

Pašvaldībām normatīvajos aktos noteiktā publiskā funkcija gādāt par iedzīvotāju izglītību nenozīmē, ka pašvaldības mācību iestādē personas pieņemšana darbā, atbrīvošana no darba u.tml. darbības, kas saistītas ar darba tiesiskajām attiecībām, tiek veiktas publisko tiesību jomā (*likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 4.punkts, Vispārējās izglītības likuma 11.panta trešajā daļā*). (*Lieta Nr. SKA-451*) 610

Tas, ka pašvaldības zemes izmantošanas un apbūves kārtības noteikšana saskaņā ar likumu "Par pašvaldībām" ir pašvaldības pastāvīgā funkcija, nenozīmē, ka jebkurā gadījumā, kad pašvaldībai jālemj par konkrētās zemes izmantošanu, tā darbojas publisko tiesību jomā. Minētajā likumā ir tikai vispārīgi noteikta pašvaldības pastāvīgā funkcija, bet nav noteikts pašvaldības pienākums, piemēram, iznomāt zemi konkrētām privātpersonām (*likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 13.punkts*). (*Lieta Nr.SKA-10*) 513

Tas vien, ka īres līgums noslēgts starp privātpersonu un iestādi, nepiešķir šim līgumam publiski tiesisku raksturu (*likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punkts*).

Publiski tiesisks raksturs ir tiem ar dzīvokļa jautājumiem saistītajiem pašvaldības lēmumiem, kuriem ir sociālās palīdzības raksturs. Sniegt sociālo palīdzību ir pašvaldības publiski tiesisks pienākums. Savukārt, slēdzot īres līgumus atbilstoši likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punktam, pašvaldība rīkojas privāto tiesību jomā (*likuma "Par dzīvojamo telpu īri" 4.pants, likuma "Par pašvaldībām" 14.panta pirmās daļas 2.punkts un 15.pants*). (*Lieta Nr. SKA-412*) 597

Par pievienotās vērtības nodokli

Katrs darījums darījumu ķēdē jāvērtē atsevišķi, un agrāki vai vēlāki notikumi nevar mainīt shēmā iekļauta konkrētā darījuma raksturu. Tādi darījumi, kas paši par sevi nav saistīti ar pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu, var būt par pamatu priekšnodokļa atskaitīšanai, ja tie atbilst likumdevēja izvirzītajiem priekšnosacījumiem. Nodokļa maksātāja tiesības atskaitīt kā priekšnodokli samaksāto pievienotās vērtības nodokli nevar ietekmēt tas, ka piegādes shēmā, kurā ietilpst minētā nodokļa

maksātāja darījumi, ir ticis veikts cits darījums (pirms vai pēc nodokļa maksātāja veiktā darījuma), kas, nodokļa maksātājam par to neko nezinot, ir saistīts ar pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu (*Eiropas Kopienų tiesas judikatūra un likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-83) 83

Pievienotās vērtības nodokļa taksācijas periods ir viens kalendārais mēnesis. Tādējādi katra mēneša pievienotās vērtības nodokļa deklarācijā kā atskaitāmo priekšnodokli drīkst iekļaut tikai to nodokļu summu, kuru nodokļu maksātājs ir samaksājis attiecīgajā mēnesī. Priekšnodokļa iekļaušana nepareizajā pievienotās vērtības nodokļa deklarācijā ir atzīstama par nodokļa summas samazināšanu (*likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmā daļa, 10.panta pirmās daļas 1.punkts un 15.panta otrā daļa*). (Lieta Nr. SKA-410) 136–137

Priekšnodokli no budžetā maksājamās summas apliekamā persona var atskaitīt, pastāvot šādiem apstākļiem: 1) persona ir reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā kā ar pievienotās vērtības nodokli apliekamā persona, 2) tā saņēmusi preces un atbilstošu pievienotās vērtības nodokļa rēķinu, 3) preces saņemtas no citas ar pievienotās vērtības nodokli apliekamās personas, kas atbilstošā kārtībā reģistrēta Valsts ieņēmumu dienestā, 4) saņemtās preces tiek izmantotas savu ar pievienotās vērtības nodokli apliekamo darījumu nodrošināšanai, tas ir, tiek radīta jauna ar pievienotās vērtības nodokli apliekama prece vai pakalpojums.

Likumdevējs pievienotās vērtības nodokļa maksātājiem ir devis tiesību atskaitīt priekšnodokli, ja eksistē visi iepriekšminētie noteikumi. Ja kaut viens no šiem priekšnoteikumiem iztrūkst, tad personai nav tiesību veikt priekšnodokļa atskaitījumu (*likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-83) 83

Priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības neattiecas uz uzņēmēju ļaunprātīgu rīcību, tas ir, uz darījumiem, kas netiek veikti parastu komercdarījumu ietvaros, bet gan tikai uz to, lai ļaunprātīgi iegūtu priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības.

Lai konstatētu ļaunprātīgu rīcību, nepieciešams izvērtēt, kāds ir darījumu saturs un to patiesā nozīme un vai attiecīgo darījumu galvenais mērķis nebija tikai fiskālu priekšrocību iegūšana (*Eiropas Kopienų tiesas judikatūra un likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-83) 83

Vērtējot Valsts ieņēmumu dienesta administratīvā akta tiesiskumu, ir jāievēro, par kuru laika periodu izdarīts konkrētais nodokļa aprēķins. Ja nodokļa audīts ir veikts par kādu konkrētu mēnesi un ir konstatēts, ka šajā mēnesī nodokļa summa ir samazināta, tad citi taksācijas periodi neietilpst konkrētās lietas izskatīšanas priekšmetā un tie nav jāvērtē. Tomēr, lemjot par soda naudas

noteikšanu, Valsts ieņēmumu dienestam ir jāvērtē tā rīcībā esošā informācija kopumā, lai tiktu ievērots samērīgums un sasniegts taisnīgākais un lietderīgākais rezultāts (*samērīguma princips, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmā daļa un 15.panta otrā daļa, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-410) 137

Par policiju

Administratīvo atbildību par nepakļaušanos policijas darbinieka likumīgajam rīkojumam vai prasībām var piemērot tikai tad, ja administratīvā pārkāpuma lietā tiek konstatēts, ka policista rīkojums vai prasības konkrētajā gadījumā bijušas likumīgas. Konkrētā administratīvā pārkāpuma sastāva izpratnē policijas darbinieka rīkojums vai prasība ir atzīstama par likumīgu tad, ja tā ir objektīvi likumīga, šāds rīkojums vai prasība pēc sava satura atbilst likumam. Tādējādi, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, vienmēr jāskaidro, vai konkrētajā gadījumā policijas darbinieka rīkojums vai prasība bijusi likumīga (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 175.pants un likuma "Par policiju" 22.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-454) 487

Jebkurš policijas darbinieka rīkojums, ko viņš izdevis, pildot dienesta pienākumus, atzīstams par visiem saistošu un sākotnēji ir jāizpilda, ja vien tas nav acīmredzami pretlikumīgs. Turklāt rīkojuma pretlikumīguma acīmredzamībai jāpamatojas uz tādu objektīvu apstākli, kas nosakāms uzreiz, tas ir, tas būtu pretlikumīgs jebkuros apstākļos, nevis balstīts uz personas subjektīvo attieksmi pret policijas rīkojumu (*likuma "Par policiju" 22.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-454) 487

Par sapulcēm, gājieniem un piketiem

Pulcēšanās brīvību var īstenot dažādi – kā sapulci, kā piketu vai kā gājienu. Sapulce tiek organizēta nolūkā tikties ar cilvēkiem un izteikt kādas idejas un viedokļus, gājienu laikā viedokļu paušana notiek, organizēti pārvietojoties sabiedriskā vietā, savukārt piketā viedokļu paušanai pamatā tiek izmantoti palīg līdzekļi (*Latvijas Republikas Satversmes 103.pants un likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem"*, *Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.2006-03-0106*). (Lieta Nr. SKA-457) 495

Uzskatu paušana ar plakātu starpniecību bez pašas personas klātesamības nav uzskatāma par pulcēšanās brīvības īstenošanu. Šādu rīcību nevar uzskatīt arī par tādu vārda brīvības īstenošanas veidu, kas būtu reglamentēts likumā "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" (*Latvijas Republikas Satversmes 100., 103.pants un likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem"*). (Lieta Nr. SKA-457) 495

Visas pulcēšanās brīvības formas (arī pikets) likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiēm" izpratnē tiek īstenotas, tās dalībniekiem klātesot; bez tā faktiski nav iedomājama pulcēšanās (organizēta sanāksšana kopā), kuras laikā tiek sniegta informācija vai pausti viedokļi (*likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiēm" 1.panta ceturtdaļa*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

Par telekomunikācijām

Lai izveidotos Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³panta normā paredzētā administratīvā pārkāpuma sastāvs, nepieciešams, lai Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija būtu tieši pieprasījusi kādu konkrētu informāciju – tās izdotajā vispārīsaistošajā normatīvajā aktā ietverts pienākums personai sniegt informāciju pats par sevi nav uzskatāms par adekvātu pieprasījumu, kura nepildīšana var būt par pamatu administratīvajai atbildībai (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 158.³pants un likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4.punkts un 30.panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-40*) 453

Likums "Par telekomunikācijām" neietver pilnvarojumu Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijai vispārīsaistoši noteikt informācijas sniegšanas kārtību (*likuma "Par telekomunikācijām" 8.panta pirmās daļas 4.punkts un 30.panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-40*) 454

Par tiesu varu

Ievērojot, ka Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.panta kārtībā pieņemtie tiesneša lēmumi nav atzīstami par administratīvajiem aktiem, uz šiem lēmumiem nevar attiecināt Administratīvā procesa likuma nosacījumus par administratīvā akta darbības apturēšanas institūtu. Proti, tiesneša lēmuma par administratīvā soda (piemēram, administratīvā aresta) piemērošanu izpildes apturēšanu nevar prasīt, izmantojot Administratīvā procesa likumā noteikto administratīvā akta darbības apturēšanas procesuālo kārtību (*Administratīvā procesa likuma 185.pants, 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-413*) 480

Tiesības vērsties tiesā garantē personas tiesības objektīvā tiesas procesā aizstāvēt noteiktas tiesības. Tas nozīmē: lai varētu vērsties tiesā, personai ir jāpiemīt kaut kādām no tiesību normām izrietošām tiesībām. Ja no tiesību normām tādas tiesības neizriet, tad arī nevar vērsties tiesā to aizstāvēšanai (*likuma "Par tiesu varu" 3.pants, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Tiesnesis, saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pantu izskatot administratīvo lietu un piemērojot administratīvo sodu, īsteno tiesas funkciju, tas ir, tiesneša pieņemtie lēmumi administratīvo pārkāpumu lietās nav administratīvie akti. Pēc būtības tiesneša pieņemtajam lēmumam administratīvā pārkāpuma lietā ir sprieduma juridiskā daba, jo ar šo lēmumu tiek izlemts jautājums gan par personas vainu attiecīgā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā, gan par piemērojamo sodu, kuram ir kriminālsoda tiesiskā daba (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 213.pants, likuma "Par tiesu varu" 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-413*) 480

Valsts kontroles padomes lēmumu Augstākās tiesas Senātā var pārsūdzēt revidējamā vienība, ja ar Valsts kontroles lēmumu ir aizskartas tās tiesības vai tiesiskās intereses (*likuma "Par tiesu varu" 47.panta otrā daļa un Valsts kontroles likuma 64.pants*). (*Lieta Nr. 6-15/2*) 58

Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei, lemjot par nepilsoņa statusa atņemšanu, jānoskaidro, vai lēmuma pieņemšanas brīdī attiecīgā persona ir citas valsts pilsonis. Pastāvot šaubām par personas piederību citas valsts pilsoņu kopumam, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei pirms lēmuma pieņemšanas jāpārlicinās, vai pieteicējs ir vēlējis sev iegūt citas valsts pilsonību un vai tā viņam patiešām ir piešķirta. Apstākļi, ka saskaņā ar citas valsts pilsonības institūtu regulējošajiem normatīvajiem aktiem konkrētajai personai ir garantētas tiesības iegūt šās valsts pilsonību, ja iztrūkst pašas personas griba būt par attiecīgās valsts pilsoni, nav pietiekams iemesls, lai personai atņemtu Latvijas nepilsoņa statusu (*likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta pirmās daļas 3.punkts un 7.panta pirmās daļas 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-35*) 237

Saskaņā ar likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" personai atņem nepilsoņa statusu, ja tā ir citas valsts pilsonis. Minētā tiesību norma interpretējama tādējādi, ka nepilsoņa statusa zaudēšanas pamats ir piederība citas valsts pilsoņu kopumam, nevis tikai kādas valsts likumā garantētas tiesības personai iegūt šās valsts pilsonību (*likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta pirmās daļas 3.punkts un 7.panta pirmās daļas 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-35*) 237

Par uzņēmumu gada pārskatiem

Ja nodokļu maksātājs, kurš pārsūdzējis lēmumu par nodokļu uzrēķinu un lēmumu par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā, ir iemaksājis tiesu izpildītāja depozītā aprēķinātā nodokļu parāda summu, šāda iemaksa nav uzskatāma par labprātīgu maksājumu nodokļa parāda nomaksai. Līdz ar to, ja nodokļu maksātājs tiek atzīts par maksātnespējīgu, pirms tiek izšķirts strīds par nodokļu parādu, tiesu izpildītāja depozīta kontā ieskaitītā naudas summa ir uzskatāma par maksātnespējīgā uzņēmuma, nevis nodokļu administrācijas mantu (*likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 8.panta pirmā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.¹pants un 26.panta sestās daļas 5.punkts, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 64.panta pirmās daļas 1.punkts un likuma "Par uzņēmumu gada pārskatiem" 10.pants*). (*Lieta Nr. SKA-495*) 227

Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju

Ja nodokļu maksātājs, kurš pārsūdzējis lēmumu par nodokļu uzrēķinu un lēmumu par nodokļu parāda piedziņu bezstrīda kārtībā, ir iemaksājis tiesu izpildītāja depozītā aprēķinātā nodokļu parāda summu, šāda iemaksa nav uzskatāma par labprātīgu maksājumu nodokļa parāda nomaksai. Līdz ar to, ja nodokļu maksātājs tiek atzīts par maksātnespējīgu, pirms tiek izšķirts strīds par nodokļu parādu, tiesu izpildītāja depozīta kontā ieskaitītā naudas summa ir uzskatāma par maksātnespējīgā uzņēmuma, nevis nodokļu administrācijas mantu (*likuma "Par nekustamā īpašuma nodokli" 8.panta pirmā daļa, likuma "Par nodokļiem un nodevām" 23.¹pants un 26.panta sestās daļas 5.punkts, likuma "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju" 64.panta pirmās daļas 1.punkts un likuma "Par uzņēmumu gada pārskatiem" 10.pants*). (*Lieta Nr. SKA-495*) 227

Uzņēmumu reģistra lēmums izdarīt ierakstu par sanācijas plāna pieņemšanu un zvērināta revidenta iecelšanu attiecas uz konkrēto maksātnespējīgo personu un tās kreditoriem. Uzņēmumu reģistra lēmums par sanācijas plāna kā hipotētisku pasākumu kopuma reģistrēšanu nevar skart citu personu tiesības vai tiesiskās intereses. Tādējādi personai, kuras īpašums ir minēts sanācijas plānā, nav subjektīvās tiesības pārsūdzēt lēmumus par sanācijas plāna pieņemšanas reģistrēšanu (*likums "Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru", likums "Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju", Administratīvā procesa likuma 28. un 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-259*) 647

Par valsts budžetu 2005.gadam

Valsts kontrolei veicot finanšu revīziju resorā "Ministru kabinets", revidējamā vienība ir Ministru kabinets, kas Likuma par budžetu un finanšu vadību izpratnē ietver arī Ministru kabineta tiešā pārraudzībā esošās valsts pārvaldes iestādes kā, piemēram, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju (*Valsts kontroles likuma 48.pants, 3.panta 2.punkts, Likuma par budžetu un finanšu vadību 30.panta trešā daļa, likums "Par valsts budžetu 2005.gadam"*). (*Lieta Nr. 6-15/2*) 58

Par Valsts ieņēmumu dienestu

Apstākļi, ka pieteicējs muitas iestādē iesniedzis nepatiesu informāciju saturošus dokumentus, pats par sevi nav pietiekams, lai secinātu, ka ir iestājušies likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punktā minētie priekšnoteikumi lēmuma par prasības nodrošināšanu pieņemšanai (*likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-73*) 77

Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punktā ietvertajā tiesību normā noteiktais amatpersonu loks, kurām ir tiesības pieņemt lēmumus par nodokļu parāda bezstrīda piedziņu, ir izsmeļošs un nav tulkojams paplašināti (*likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 5.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-443*) 152

Likuma "Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punkts, kas paredz Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonu tiesības noteiktos apstākļos nodrošināt tiesā ceļamās (celtās) prasības, interpretējams tādējādi, ka Valsts ieņēmumu dienesta amatpersonas lēmumu par prasības nodrošināšanu var pieņemt vienīgi tad, ja vienlaikus eksistē visi normā paredzētie savstarpēji saistītie priekšnoteikumi: 1) Valsts ieņēmumu dienesta ir ieguvis pierādījumus, kas apliecina, ka nodokļu maksātājs veic apzinātas, tīšas darbības, kas liecina par viņa negodprātību, un 2) šīs darbības ir tādas, kas var novest pie nodokļu parādu piedziņas neiespējamības (*"Par Valsts ieņēmumu dienestu" 10.panta otrās daļas 16.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-73*) 77

Par valsts sociālo apdrošināšanu

Iestādes privātpersonai izsniegts paziņojums par termiņu, kādā uzņēmumam jāveic valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, atbilst visām administratīvā akta pazīmēm: tas ir uz āru vērts tiesību akts, ko publisko tiesību jomā izdevusi iestāde attiecībā uz konkrētu juridisko personu, nodibinot tiesiskās attiecības – uzliekot par pienākumu veikt iemaksas līdz attiecīgam datumam.

Šādam administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība, un tas tiek izdots bez nosacījuma, tostarp bez atrunas par tā atcelšanu vai spēka zaudēšanu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 23.panta pirmā daļa, 21.panta pirmā daļa un likuma "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli" 29.panta pirmās daļas 4.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-52*) 69

Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju

Dzīvojamo māju privatizāciju regulējošie normatīvie akti paredz īrnieku tiesības privatizēt tikai tos dzīvokļus, kuri atrodas valstij vai pašvaldībai piederošajās mājās. Arī no citām tiesību normām neizriet personas tiesības prasīt tāda dzīvokļa privatizāciju, kurš atrodas privātpersonai piederošā mājā.

Nav tiesiskas nozīmes tam, ka dzīvojamā māja kādreiz ir bijusi vai, iespējams, atkal nonāks valsts vai pašvaldības īpašumā. Likumā nav paredzēta īrnieka iespēja rezervēt tiesības uz dzīvokļa privatizāciju gadījumam, ja mainās dzīvojamās mājas īpašnieks (*likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju"*). (*Lieta Nr. SKA-402*) 675

Ministru kabineta rīkojums atļaut (uzdot) valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustami īpašumi" pārdot izsolē konkrētus neapbūvētus valstij piederošus zemesgabalus ir iekšējs lēmums, jo nav vērsti uz āru, proti, nav adresēti privātpersonām. Ja kāda privātpersona uzskata, ka konkrētais zemesgabals būtu jāpievieno kādam citam šīs personas privatizētam zemesgabalam, tai savas pretenzijas par privatizējamā zemesgabala apmēru jāizsaka tad, kad tā kārtos sava īpašuma – strīdus zemesgabalam līdzās esošā nekustamā īpašuma – privatizāciju (*Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 5.pants, likuma "Par zemes reformas pabeigšanu pilsētās" 28.pants, likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju"*). (*Lieta Nr. SKA-353*) 571

Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju

Izvērtējot, vai pirmpirkuma tiesības uz privatizējamu zemesgabalu ir ēkas īpašniekam vai zemes kopīpašniekam, valsts akciju sabiedrībai "Privatizācijas aģentūra" ir jāievēro arī Civillikuma noteikumi. Tādējādi valsts akciju sabiedrībai "Privatizācijas aģentūra", īstenojot savu kompetenci, ir jāpiemēro ne vien publisko, bet arī privāto tiesību normas. Tomēr nepieciešamība piemērot arī privāto tiesību normas pati par sevi nenozīmē, ka izlemjamajam jautājumam ir privāttiesisks raksturs (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.pants*). (*Lieta Nr. SKA-269*).....430

Ja valsts akciju sabiedrība "Privatizācijas aģentūra" atzīst, ka personai nav pirmpirkuma tiesību, tad šāds lēmums personai liedz iespēju privatizēt attiecīgo zemesgabalu. Tādējādi valsts akciju sabiedrības "Privatizācijas aģentūra" lēmums aizskar personas intereses iegūt īpašumā privatizējamo zemesgabalu un šāda aizskārums tiesiskums ir pārbaudāms administratīvā procesa kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 85.pants*). (*Lieta Nr. SKA-269*) 431

Ne likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", ne likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" *expressis verbis* neparedz noteikumus, kā nosakāma persona ar pirmpirkuma tiesībām uz zemesgabalu, ja zemi vēlas privatizēt gan ēku īpašnieks, gan zemes kopīpašnieks. Valsts akciju sabiedrība "Privatizācijas aģentūra" ir iestāde, kuras kompetencē ir izvērtēt personas atbilstību likuma prasībām, atzīstot vai neatzīstot attiecīgo personu par privatizācijas pretendentu. Privatizācijas aģentūrai šāds pienākums ir arī tad, kad izlemjams jautājums par pirmpirkuma tiesībām uz privatizējamu zemesgabalu (*likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju"*, *likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās"*). (*Lieta Nr. SKA-269*) 430

Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijai pamatā ir publiski tiesisks raksturs. Proti, privatizācija kalpo sabiedrības interesēm, to veikt ir pilnvarots vienīgi valsts varas subjekts, turklāt privatizāciju galvenokārt raksturo pakļautības attiecības starp valsti un privātpersonu (*likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 2.panta pirmā daļa, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 1. un 2.pants, Augstākās padomes 1991.gada 20.marta lēmums "Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem"*). (*Lieta Nr. SKA-269*) 430

Viens no veidiem, kā persona var iegūt īpašumā privatizācijai nodotu zemesgabalu, ir pirmpirkuma tiesību izmantošana. Uz pirmpirkuma tiesību izmantošanu zemesgabala privatizācijā var pretendēt gan persona, kuras īpašumā esošās ēkas atrodas uz attiecīgās zemes, gan persona, kas ir zemes kopīpašnieks (*likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 64.pants, 46.pants, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 29.pants, Civillikuma 1073.pants*). (*Lieta Nr. SKA-269*) 430

Par vides aizsardzību

Būvniecības tiesiskajās attiecībās vides tiesības un no tām izrietošās procesuālās tiesības ir piemērojamas lietās, kurās galvenais izvērtējums attiecas uz būvniecības ietekmes uz vidi

(šaurākā nozīmē) būtiskumu, – tas ir, kur jautājumi par, piemēram, ietekmi uz dabu vai cilvēka veselību ir iesniegtā pieteikuma pamatā un kuru izvērtējums nosaka lietas iznākumu (*Latvijas Republikas Satversmes 115.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Būvniecības likuma 12.panta pirmās daļas 3.punkts, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

Jēdziens "vide" neietver tikai dabas elementus, jēdziens "vide" ietver arī sociālo un kultūras apstākļu kopumu, kas ietekmē indivīda vai sabiedrības dzīvi. Skaidri norobežot vidi no cilvēku fiziskās, sociālās un kultūras vides nav iespējams, jo ar šādu norobežošanu vides aizsardzības jēdziens tiktu neatbilstoši sašaurināts. Vides aizsardzība un līdz ar to arī jēdziens "vide" ir jāaplūko kopā ar ilgtspējīgas attīstības principu (*tiesību doktrīnas, likums "Par vides aizsardzību"*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

Kaut arī jēdziens "vide" un līdz ar to arī jēdziens "tiesības uz vides aizsardzību" ir ļoti plaši, dažādus elementus ietilpinoši un attīstībā esoši jēdzieni, vadoties no tiesību normu saprātīgas piemērošanas principa, ar būvniecību saistītu lēmumu pārsūdzēšana nav jāuzskata kā no vides tiesībām automātiski izrietoša tiesība (*Administratīvā procesa likuma 8.pants, likuma "Par vides aizsardzību" 13.pants, Administratīvā procesa likuma 31.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 175

Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos

Ja uz vienu zemesgabalu pretendē vairāki vienas prioritātes zemes pieprasītāji, tiek rīkota izloze. Izlozes mērķis ir noteikt, kuram no vairākiem pretendentiem piešķiramas zemesgabala lietošanas (iegūšanas) tiesības.

Šāda izloze uzskatāma par procesuālu darbību administratīvā akta (lēmuma par zemesgabala piešķiršanu pastāvīgā lietošanā) izdošanas procesā un līdz ar to nav atzīstama par iestādes faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma izpratnē (*likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-399*) 216

Tiesības pieprasīt brīvo valstij piekrītošo zemi, kas saskaņā ar likumu "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" radās no 1999.gada 1.maija (ar grozījumiem minētajā likumā), nav saistāmas ar attiecīgām tiesībām, kas saskaņā ar šo likumu pastāvēja līdz 1997.gada 9.septembrim (*likuma "Par zemes reformas pabeigšanu lauku apvidos" 2.panta pirmā daļa redakcijā pirms un pēc 1999.gada 1.maija*). (*Lieta Nr. SKA-399*) 216

Par zemes reformas pabeigšanu pilsētās

Ministru kabineta rīkojums atļaut (uzdot) valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustami īpašumi" pārdot izsolē konkrētus neapbūvētus valstij piederošus zemesgabalus ir iekšējs lēmums, jo nav vērst uz āru, proti, nav adresēts privātpersonām. Ja kāda privātpersona uzskata, ka konkrētais zemesgabals būtu jāpievieno kādam citam šīs personas privatizētam zemesgabalam, tai savas pretenzijas par privatizējamā zemesgabala apmēru jāizsaka tad, kad tā kārtos sava īpašuma – strīdus zemesgabalam līdzās esošā nekustamā īpašuma – privatizāciju (*Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 5.pants, likuma "Par zemes reformas pabeigšanu pilsētās" 28.pants, likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju"*). (*Lieta Nr. SKA-353*) 571

Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās

Ne likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", ne likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" *expressis verbis* neparedz noteikumus, kā nosakāma persona ar pirkuma tiesībām uz zemesgabalu, ja zemi vēlas privatizēt gan ēku īpašnieks, gan zemes kopīpašnieks. Valsts akciju sabiedrība "Privatizācijas aģentūra" ir iestāde, kuras kompetencē ir izvērtēt personas atbilstību likuma prasībām, atzīstot vai neatzīstot attiecīgo personu par privatizācijas pretendentu. Privatizācijas aģentūrai šāds pienākums ir arī tad, kad izlemjams jautājums par pirkuma tiesībām uz privatizējamu zemesgabalu (*likums "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju", likums "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās"*). (*Lieta Nr. SKA-269*) 430

Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijai pamatā ir publiski tiesisks raksturs. Proti, privatizācija kalpo sabiedrības interesēm, to veikt ir pilnvarots vienīgi valsts varas subjekts, turklāt privatizāciju galvenokārt raksturo pakļautības attiecības starp valsti un privātpersonu (*likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 2.panta pirmā daļa, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 1. un 2.pants, Augstākās padomes 1991.gada 20.marta lēmums "Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem"*). (*Lieta Nr. SKA-269*) 430

Viens no veidiem, kā persona var iegūt īpašumā privatizācijai nodotu zemesgabalu, ir pirkuma tiesību izmantošana. Uz pirkuma tiesību izmantošanu zemesgabala privatizācijā var pretendēt gan persona, kuras īpašumā esošās ēkas atrodas uz attiecīgās zemes, gan persona, kas ir zemes kopīpašnieks (*likuma "Par valsts un pašvaldību īpašuma objektu privatizāciju" 64.pants, 46.pants, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 29.pants, Civillikuma 1073.pants*). (*Lieta Nr. SKA-269*) 430

Patērētāju tiesību aizsardzības likums

Kritērijs darījuma atzīšanai par tādu, kas pakļauts patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam, ir līguma subjekts – patērētājs (fiziska persona, kas neizmanto precī vai pakalpojumu saimnieciskās vai profesionālas darbības nodrošināšanai), nevis sniegtā pakalpojuma vai pirkuma veids. Normatīvie akti neparedz izņēmumus no patērētājam sniegto pakalpojumu veidiem, kuri nebūtu pakļauti patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 1.panta 2. un 3.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 398

Līguma noteikums, kuru līgumslēdzēji savstarpēji nav apsprieduši, ir netaisnīgs, ja tas pretēji labticīguma prasībām rada būtisku neatbilstību līgumā noteiktajās līgumslēdzēju tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam.

No minētā izriet, ka būtiska neatbilstība līgumā noteiktajās līgumslēdzēju tiesībās un pienākumos ir arī līgumslēdzēju vienlīdzības principa pārkāpums.

Tādējādi netaisnīgs noteikums ir tāds neapspriests noteikums, kas neatbilst tiesiskās vienlīdzības principam par sliktu patērētājam (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pants*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 398

Līgumiskās attiecības starp kredītiestādi un patērētāju finanšu jomā, tostarp fizisko personu norēķinu konta apkalpošana, ir pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam. Līdz ar to šādā līgumā iekļauta šķērjētiesas klauzula, ja tā nav apspriesta un tai nav tieši izteikta patērētāja piekrišana, atzīstama par netaisnīgu līguma nosacījumu (*Eiropas Kopienas tiesas judikatūra, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.pants*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 399

Par apspriestu līguma noteikumu ir atzīstams tāds līguma noteikums, par kuru līgumslēdzēji savstarpēji apmainoties viedokļiem ir vienojušies.

Tas vien, ka ir apspriesti līguma atsevišķi noteikumi vai atsevišķu noteikumu attiecīgi aspekti, nevar būt par pamatu secinājumam, ka savstarpēji apspriesti ir arī pārējie līguma noteikumi.

Parakstīts līgums pats par sevi nav pietiekams pierādījums tam, ka līgumslēdzēji savstarpēji apsprieduši katru līguma noteikumu atsevišķi (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pants*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 398

Patērētāja griba un izvēles brīvība Patērētāju tiesību aizsardzības likuma izpratnē attiecināma ne tikai uz tipveida precī, kas tiek izmantota nolūkam, kādam parasti izmanto šāda veida preces, bet arī uz konkrētu precī un konkrētu tās lietošanas nolūku. Patērētājs iegādājas konkrētu precī, ievērojot savus

subjektīvos apsvērumus. Šie patērētāja nosacījumi, kas izriet no subjektīvajiem apsvērumiem, ir attiecīgā līguma sastāvdaļas, kurš noslēgts ar pārdevēju (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pants, 3.panta 1.punkts, 4.panta pirmā daļa, 14.panta pirmās daļas 3.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-95*) 420

Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 6.punkts reglamentē preces neatbilstību līguma noteikumiem gadījumā, kad nepareizas informācijas vai tās trūkuma dēļ iegādāto precī objektīvi nav iespējams lietot nolūkam, kādam parasti izmanto šāda veida preces, vai šī prece pat var radīt apdraudējumu patērētāja mantai, veselībai, dzīvībai vai videi.

Savukārt uz gadījumiem, kad prece neatbilst konkrētam nolūkam, kura sasniegšanai subjektīvu apsvērumu dēļ patērētājs precī iegādājies, attiecināms 14.panta pirmās daļas 3.punkts. Šādā veidā interpretējot 14.panta pirmās daļas 3. un 6.punktu, tiek sasniegts taisnīgs un lietderīgs mērķis, jo tiek panākta pilnīgāka patērētāja tiesību aizsardzība, kas izriet arī no Patērētāju tiesību aizsardzības likuma vispārīgajos noteikumos ietvertās normas par patērētāja gribas un izvēles brīvības nodrošināšanu (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 14.panta pirmās daļas 3. un 6.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-95*) 420

Patērētāju tiesību aizsardzības likums noteic tiesiskās attiecības darījumos, kuros viens no līgumslēdzējiem ir patērētājs. Tādējādi šis likums attiecas uz šaurāku gadījumu skaitu, tas ir, tikai uz noteiktu pirkuma un pakalpojuma līgumu daļu. Līdz ar to Civillikuma normas ir atzīstamas par vispārējām attiecībā pret Patērētāju tiesību aizsardzības likuma tiesību normām, kas regulē to pašu tiesisko attiecību aspektu (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pants, Civillikuma Saistību tiesību daļas normas*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 398

Prezumējams, ka iepriekš sastādīta tipveida līguma noteikumi ir savstarpēji neapspriesti. Teorētiska iespēja apspriest katru līguma noteikumu nepierāda, ka apspriešana konkrētajā gadījumā ir notikusi.

Līdz ar to, ja ražotājs, pārdevējs vai pakalpojuma sniedzējs apgalvo, ka līguma noteikumi ir savstarpēji apspriesti ar patērētāju, viņa pienākums ir to pierādīt (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 5. un 6.pants, Eiropas Kopienas Padomes 1993.gada 5.aprīļa direktīvas 93/13/EEK 4.panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 399

Saskaņā ar Patērētāju tiesību aizsardzības likuma normām, patērētāja tiesības ir pārkāptas, ja, iegādājoties precī, nav ievērota patērētāja izvēles brīvība un viņa izteiktā griba – stājoties līgumattiecībās ar pārdevēju, patērētājam jānodrošina pilnībā īstenot savu izvēli un gribu, iegādājoties tieši tādu precī, kādu patērētājs vēlas, izņemot likumā noteiktos ierobežojumus.

Pārdevēja pienākums ir respektēt šo gribu (*Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 2.pants, 3.panta 1.punkts, 4.panta pirmā daļa, 14.panta pirmās daļas 3.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-95*) 420

Pilsonības likums

Latvijā nav vispārpieņemtas prakses attiecībā uz nepārsūdzamiem lēmumiem normatīvā akta tekstā *expressis verbis* norādīt, ka attiecīgais lēmums nav pārsūdzams. Līdz ar to apstāklis, ka likumā nav atrunāta lēmuma pārsūdzēšanas kārtība, nenozīmē, ka attiecīgais lēmums būtu pārsūdzams kā administratīvais akts (*Pilsonības likuma 17.pants*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 549

Pilsonību naturalizācijas kārtībā piešķir, secīgi pieņemot divus lēmumus: 1) pirmo lēmumu pēc attiecīgo juridisko fakti konstatēšanas pieņem Naturalizācijas pārvalde; 2) otro – Ministru kabinets (*Pilsonības likuma 17.pants un Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 548

Pirmajā, Naturalizācijas pārvaldes lēmumā tiek konstatēts, vai kandidāts atbilst pilsonības piešķiršanas juridiskajiem priekšnoteikumiem. Tiesa var pārbaudīt, vai šo priekšnoteikumu esamība vai neesamība ir konstatēta pareizi, līdz ar to Naturalizācijas pārvaldes lēmums ir atzīstams par konstatējošu administratīvo aktu, kuru var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Pilsonības likuma 17.pants un Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 548

Otro lēmumu, pamatojoties uz Naturalizācijas pārvaldes sagatavoto rīkojuma projektu, pieņem Ministru kabinets balsojot. Likums nav devis nekādus saturiskus norādījumus attiecībā uz Ministru kabineta lēmumu un neprasa Ministru kabineta locekli izpaust attiecīgā balsojuma pamatojumu.

Tādējādi Ministru kabinetam ir piešķirta neierobežota rīcības brīvība piešķirt vai nepiešķirt pilsonību personām, attiecībā uz kurām Naturalizācijas pārvalde ir konstatējusi, ka tās atbilst naturalizācijas priekšnoteikumiem, un Ministru kabinets lēmumu pieņem, balstoties uz Ministru kabinetā pārstāvēto politisko partiju mērķiem un nostājas pilsonības jautājumos. Līdz ar to šādiem lēmumiem piemīt politiska lēmuma raksturs un tie nav administratīvie akti (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Pilsonības likuma 17.pants, Ministru kabineta 1999. gada 2.februāra noteikumi Nr. 34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 548

Tas, ka uz personu neattiecas neviens naturalizācijas ierobežojums un tā ir izpildījusi visas naturalizācijas prasības, nerada personai subjektīvās tiesības uz uzņemšanu Latvijas pilsonībā. Šādā gadījumā personai rodas subjektīvās tiesības tikai uz to, ka lēmuma projekts par pilsonības piešķiršanu tiek nodots Ministru kabinetam izlemšanai (*Pilsonības likuma 10. un 17.pants, Ministru kabineta 1999. gada 2.novembra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 548–549

Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums

Apsverot, vai trešo personu īstenotas politisko partiju reklamēšanas izdevumi ieskaitāmi attiecīgās politiskās organizācijas priekšvēlēšanu izdevumos, ja tie arī pārsniedz likumā noteikto izdevumu apmēru, atzīstami par Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma pārkāpumu, jāizvērtē, vai pastāv tieša saikne starp šīm trešajām personām un politiskajām organizācijām (*Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums*). (*Lieta Nr. SA-5*) 32–33

Ja tiek konstatēts, ka politisko organizāciju reklamējušās trešās personas dibinātāji un ziedotāji ir tieši saistīti ar šo politisko organizāciju (ir tās biedri vai oficiālās priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas veidotāji), kā arī, ja politiskās organizācijas publiski nenorobežojas no šo trešo personu reklāmas, jāatzīst, ka starp šīm trešajām personām un politiskajām organizācijām pastāv tieša saikne (*Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums*). (*Lieta Nr. SA-5*) 33

Konstatējot, ka politiskās organizācijas pārsniegušas likumā noteiktos politisko organizāciju priekšvēlēšanu izdevumu griestus, secināms, ka noticis Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likuma pārkāpums, kas secīgi jāatzīst par vēlēšanu norises pārkāpumu (*Politisko organizāciju (partiju) finansēšanas likums*). (*Lieta Nr. SA-5*) 33

Publisko iepirkumu likums – sk. likumu "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām"

Radio un televīzijas likums

Nacionālās radio un televīzijas padomes kompetencē ir uzraudzīt, kā raidorganizācijas ievēro normatīvo aktu prasības, tostarp Radio un Televīzijas likuma noteikumus par raidorganizācijas pienākumu nodrošināt privātpersonām, kuras apstrīd kādā konkrētā raidījumā izplatītas ziņas, iespēju par maksu saņemt šā raidījuma ieraksta kopiju (*Radio un televīzijas likuma 41.panta pirmā daļa un 37.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-562*) 710

Nacionālā radio un televīzijas padome veic valsts bezpeļņas sabiedrības ar ierobežotu atbildību "Latvijas Radio" dalībnieku pilnsapulces funkcijas, tostarp apstiprina tās statūtus, ieceļ ģenerāldirektoru, izveido revīzijas komisiju un apstiprina valdes sastāvu.

No minētā izriet, ka Nacionālā radio un televīzijas padome kā valsts kapitāla daļu turētājas kompetencei attiecībā uz Latvijas Radio ir tikai un vienīgi privāttiesisks raksturs. Tas attiecas arī uz ģenerāldirektora iecelšanu, jo lēmumu attiecībā uz Latvijas Radio kā komercsabiedrību Padome pieņem kā šīs komercsabiedrības kapitāla daļu turētāja, izlemjot, ar kuru pretendentu noslēdzams darba līgums (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Radio un televīzijas likuma 41.panta pirmā daļa, 46.panta trešā daļa, 57.panta trešā daļa un 59.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-226*) 557

Privātpersonai, kura apstrīd kādā konkrētā raidījumā izplatītas ziņas, ir subjektīvās tiesības vērsties Nacionālajā radio un televīzijas padomē un lūgt, lai tā kontrolētu, vai raidorganizācija pienācīgi ievēro likumā noteikto pienākumu nodrošināt attiecīgajai privātpersonai iespēju par maksu saņemt šā raidījuma ieraksta kopiju. Secīgi privātpersonai ir arī subjektīvās tiesības prasīt, lai Nacionālā radio un televīzijas padome uzraudzības funkcijas ietvaros pieņemtu kādu no likumā paredzētajiem padomes iespējamiem lēmumiem (*Radio un televīzijas likuma 37.panta trešā daļa un 46.panta deviņā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-562*) 710

Valsts sabiedriskās raidorganizācijas izveido kā bezpeļņas uzņēmējsabiedrības (sabiedrības ar ierobežotu atbildību); to dibināšanas, reģistrācijas un darbības noteikumus nosaka uzņēmējdarbību regulējošie normatīvie akti. Tādējādi valsts, dibinot sabiedriskās raidorganizācijas un nodrošinot to darbību, veic komercdarbību un līdz ar to darbojas privāto tiesību jomā (*Radio un televīzijas likuma 57.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pants*). (*Lieta Nr. SKA-226*) 557

Saeimas vēlēšanu likums

Apstāklis, ka politiskās organizācijas iztērē vairāk finanšu līdzekļu priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas laikā, pats par sevi nerada citas atšķirīgas informācijas neesamību vai pilnīgu informācijas vienvērtību un līdz ar to arī tādu visaptverošu ietekmi uz vēlēšanu gribas veidošanos, lai to atzītu par būtisku (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse, brīvu vēlēšanu princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 33

Lai nodrošinātu mūsdienu demokrātiskai valstij un Administratīvā procesa likumā nostiprinātajiem principiem atbilstošu un pienācīgu vēlēšanu norises tiesiskuma pārbaudi, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa interpretējama paplašināti. Līdz ar to Administratīvo lietu departamenta kompetencē ir ne tikai pārbaudīt Centrālās vēlēšanu komisijas lēmuma pareizību no formālā viedokļa (klūdas balsu skaitīšanā, lēmuma sagatavošanā u.tml.), bet arī pārbaudīt vēlēšanu norises tiesiskumu, – tās atbilstību Satversmē un starptautisko tiesību dokumentos ietvertajiem vēlēšanu principiem (*Latvijas Republikas Satversmes 1.pants, demokrātijas jēdziens, tiesības uz tiesu, Saeimas vēlēšanu likuma 51.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SA-5*).....31–32

Saeimas vēlēšanu likumā ietvertās tiesību normas nenoteic tiesas kompetenci, izskatot lietas par Centrālās vēlēšanu komisijas lēmumu par vēlēšanu rezultātu apstiprināšanu (*Saeimas vēlēšanu likums, 51.pants*). (*Lieta Nr. SA-5*) 31

Vēlēšanu rezultātus ietekmējošs ir tāds pārkāpums, kas būtiski ietekmē vēlēšanu iznākumu, tas ir, ja tiek konstatēts, ka vēlēšanu rezultāts neatspoguļo vēlēšanu patieso (brīvo) gribu. Turklāt tas nozīmē, ka būtiski tiek pārkāpts arī brīvu vēlēšanu princips.

Tomēr par šādu pārkāpumu var runāt vienīgi tad, ja konstatējams smags, svarīgs, daudzkārtējs, visaptverošs un vispārzināms pārkāpums, tas ir, ja konstatējama visu vai lielākās daļas vēlēšanu piespiedu ietekmēšana balsot par konkrētu politisko organizāciju bez iespējas vērsties pret to (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse*). (*Lieta Nr. SA-5*) 33

Satversmes tiesas likums

Iepriekšējo tiesību normu, kas bija spēkā pirms Satversmes tiesas atceltās normas, šādos gadījumos varētu piemērot vienīgi tad, ja apstākļi, kuru dēļ personai radušās tiesības uz pabalstu, būtu iestājušies pirms Satversmes tiesas vērtētās normas spēkā stāšanās, vai arī tad, ja Satversmes tiesa vērtētās normas būtu atzinusi par spēkā neesošām no to spēkā stāšanās dienas (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra, Satversmes tiesas likuma 32.pants*). (*Lieta Nr. SKA-184*).....328

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojumi ir ārējie normatīvie akti – pašvaldību saistošie noteikumi, kas netiek pakļauti izskatīšanai administratīvajās tiesās administratīvā procesa kārtībā, bet gan ir izskatāmi Satversmes tiesā Satversmes tiesas likumā noteiktajā kārtībā. Tāpat arī Administratīvā procesa likums nepiešķir privātpersonai tiesības administratīvā procesa kārtībā vērsties tiesā ar prasījumu par labvēlīga normatīvā akta izdošanu, līdz ar to personas prasījums

uzlikt par pienākumu pašvaldībai pieņemt attīstības plānu konkrētā redakcijā nevar būt pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā (*Teritorijas plānošanas likuma 1.pants un 7.panta sestās daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 2., 103. un 184.pants un Satversmes tiesas likuma 1. un 16.pants*). (*Lieta Nr. SKA-400*) 590

Teritorijas plānošanas likums

Vietējās pašvaldības teritorijas plānojums un detālplānojumi ir ārējie normatīvie akti – pašvaldību saistošie noteikumi, kas netiek pakļauti izskatīšanai administratīvajās tiesās administratīvā procesa kārtībā, bet gan ir izskatāmi Satversmes tiesā Satversmes tiesas likumā noteiktajā kārtībā. Tāpat arī Administratīvā procesa likums nepiešķir privātpersonai tiesības administratīvā procesa kārtībā vērsties tiesā ar prasījumu par labvēlīga normatīvā akta izdošanu, līdz ar to personas prasījums uzlikt par pienākumu pašvaldībai pieņemt attīstības plānu konkrētā redakcijā nevar būt pieteikuma priekšmets administratīvajā tiesā (*Teritorijas plānošanas likuma 1.pants un 7.panta sestās daļas 2.punkts, Administratīvā procesa likuma 2., 103. un 184.pants un Satversmes tiesas likuma 1. un 16.pants*). (*Lieta Nr. SKA-400*) 590

Tiesnešu disciplinārās atbildības likums

Normatīvajos aktos, kas regulē tiesnešu disciplināro atbildību, nav paredzētas privātpersonas tiesības pārsūdzēt to personu atteikumu ierosināt disciplinārlietu pret konkrētu tiesnesi, kuras ir tiesīgas tās ierosināt, tādējādi šāds atteikums nevar skart privātpersonas tiesības vai tiesiskās intereses. Tas nozīmē, ka likumdevējs nav piešķīris privātpersonai subjektīvas tiesības prasīt tiesai, lai tā uzlikt par pienākumu kādam no likumā noteiktajiem subjektiem, kas ir tiesīgi ierosināt disciplinārlietu pret tiesnesi, ierosināt disciplinārlietu pret konkrētu tiesnesi. Personas vēlme, lai tiesnesis tiktu disciplināri sodīts, nav atzīstama par tiesisku interesi, un tā nevar tikt aizstāvēta tiesā (*Administratīvā procesa likuma 31.pants, Tiesnešu disciplinārās atbildības likums*). (*Lieta Nr. SKA-393*) 668

Tiesu izpildītāju likums

Gadījumā, ja prokurors krimināllietā pieņēmis lēmumu par krimināllietā apsūdzētā zvērināta tiesu izpildītāja atstatīšanu no amata vai noteiktas nodarbošanās aizliegumu, tieslietu ministrs ar savu lēmumu nodrošina prokurora lēmuma izpildi.

Tomēr tieslietu ministrs ir tiesīgs arī pats pēc savas iniciatīvas (neatkarīgi no krimināllietā pieņemta lēmuma par atstatīšanu (drošības līdzekļa piemērošanu)) atstādināt no amata tiesu izpildītāju, pret kuru uzsākta kriminālvajāšana. Tas ir, tā kā ministram Tiesu izpildītāju likumā ir piešķirtas tiesības lemt par tāda tiesu izpildītāja atstādināšanu, pret kuru ierosināta disciplinārlieta, tad vēl jo vairāk ir atzīstams, ka tieslietu ministra kompetencē ir patstāvīgi lemt par tiesu izpildītāja atstādināšanu kriminālvajāšanas gadījumā (*Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1. un 2.punkts, tiesību teorija*). (*Lieta Nr. SKA-435*) 442

Tieslietu ministra tiesības atstādināt no amata zvērinātu tiesu izpildītāju nav atkarīgas no kriminālprocesa virzītāja lēmuma aizliegt attiecīgajam tiesu izpildītājam pildīt savus amata pienākumus (*Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-435*) 442

Tiesu izpildītāju likumā skaidrā tekstā (*expressis verbis*) ir noteikts, ka uzraudzība par zvērinātu tiesu izpildītāju amata darbībām tiek veikta civilprocesuālā, nevis administratīvā procesa kārtībā. Pat ja atzītu, ka zvērinātu tiesu izpildītāju darbība ir darbība publisko tiesību jomā, tomēr, ievērojot kolīziju normu nosacījumus, secināms, ka Administratīvā procesa likuma normas ir piemērojamas tikai tiktāl, ciktāl attiecīgā Tiesu izpildītāju likuma norma nenosaka citādi. Tāpēc nav nozīmes apstāklim, ka amata darbībā zvērināti tiesu izpildītāji ir pielīdzināti valsts amatpersonām (*Administratīvā procesa likuma 15.panta septītajā daļā, Tiesu izpildītāju likuma 83.panta otrā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-119*) 524

Valsts kontroles likums

Revīzijas procesā Valsts kontrolei sniedzot atzinumu par Ministru kabineta konsolidēto gada pārskatu, šis atzinums aptver arī Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja kā Ministru kabineta pārraudzības iestādes gada pārskatu. Tomēr Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs nav atzīstams par atsevišķu revidējamo vienību, jo Valsts kontroles atzinums netiek sniegts atsevišķi par Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja gada pārskatu, bet gan par visas revidējamās vienības – Ministru kabineta – gada pārskatu kopumā. Tādējādi Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojam nav tiesību pārsūdzēt Valsts kontroles padomes lēmumu saistībā ar Valsts kontroles atzinumu par Ministru kabineta konsolidēto gada pārskatu (*Valsts kontroles likuma 48.pants, 3.panta 2.punkts, Likuma par budžetu un finanšu vadību 30.panta trešā daļa*). (*Lieta Nr. 6-15/2*) 58

Valsts kontrolei veicot finanšu revīziju resorā "Ministru kabinets", revidējamā vienība ir Ministru kabinets, kas Likuma par budžetu un finanšu vadību izpratnē ietver arī Ministru kabineta tiešā

pārraudzībā esošās valsts pārvaldes iestādes kā, piemēram, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju (*Valsts kontroles likuma 48.pants, 3.panta 2.punkts, Likuma par budžetu un finanšu vadību 30.panta trešā daļa, likums "Par valsts budžetu 2005.gadam"*). (*Lieta Nr. 6-15/2*) 58

Valsts kontroles padomes lēmumu Augstākās tiesas Senātā var pārsūdzēt revidējamā vienība, ja ar Valsts kontroles lēmumu ir aizskartas tās tiesības vai tiesiskās intereses (*likuma "Par tiesu varu" 47.panta otrā daļa un Valsts kontroles likuma 64.pants*). (*Lieta Nr. 6-15/2*) 58

Valsts pārvaldes iekārtas likums

Citas valsts pārvaldes iestādes attiecības ar augstskolu (minētajā gadījumā ar Policijas akadēmiju), nodrošinot augstskolu studentiem iespēju iziet praksi, vērtējamās kā iestāžu sadarbība Valsts pārvaldes iekārtas likuma izpratnē (*Augstskolu likuma 7.panta pirmās daļas 2.punkts, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.pants*). (*Lieta Nr. SKA-207*) 538

Iepirkumu uzraudzības birojs pārbauda, kā valsts vai pašvaldību iestādes, veicot publisko iepirkumu, ievēro normatīvo aktu prasības. Tādējādi iepirkumu uzraudzības birojs publisko iepirkumu jomā attiecībā uz citām valsts iestādēm ir funkcionāli augstāka iestāde (*likuma "Par iepirkumu valsts vai pašvaldību vajadzībām" vispārējie nosacījumi – pašlaik atbilst spēkā esošā Publisko iepirkumu likuma vispārējiem nosacījumiem, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.pants*). (*Lieta Nr. SKA-306*) 660

Ja iestādes noslēgtajam līgumam piemērojamās tiesību normās tiešā tekstā nav noteikts, ka konkrēta veida līgums ir publisko tiesību līgums, jāvērtē līguma būtība un gala vārds šajā jautājumā ir tiesai (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants, Administratīvā procesa likuma 103.pants un 184.panta pirmās daļas 4.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-365*) 581

Ja iestāžu sadarbības ietvaros augstskolas students atrodas praksē kādā valsts pārvaldes iestādē, viņa kā studenta – augstskolai (Policijas akadēmijai) īpaši pakļautas personas – statuss nemainās; viņš ir nosūtīts apgūt daļu mācību procesa citā iestādē, nevis pašā augstskolā.

Tādējādi prakses iestādes lēmumi, kas tiek pieņemti sakarā ar praksi (piemēram, rīkojums par prakses laika grozīšanu), ir vērtējami kā lēmumi attiecībā uz augstskolai (Policijas akadēmijai) īpaši pakļauto personu, kas neietekmē šīs personas statusu, un līdz ar to nav atzīstami par administratīvajiem aktiem (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 54.pants, Izglītības likuma 45.panta pirmā daļa*). (*Lieta Nr. SKA-207*) 538

Komerccabiedrība, kas nodarbojas ar komercdarbību, atsevišķos gadījumos var arī pildīt kādu publiski tiesisku uzdevumu (*Administratīvā procesa likuma 1.panta pirmā daļa, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.pants*). (*Lieta Nr. SKA-492*) 688

Lai nodrošinātu valsts pārvaldes funkciju efektīvu izpildi, iestāde likumā noteiktajā kārtībā var slēgt publisko tiesību līgumu. Valsts pārvaldes iekārtas likums nosaka četrus publisko tiesību līgumu veidus – sadarbības līgums, administratīvais līgums, deleģēšanas līgums un līdzdarības līgums. Vienlaikus likums pieļauj, ka citu likumu speciālajās normās var būt noteikti arī citi publisko tiesību līgumu veidi un nosacījumi (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants*). (*Lieta Nr. SKA-365*) 581

Lai nošķirtu publisko tiesību līgumu no privāttiesiska līguma, izšķirošais ir līguma priekšmets, kam jābūt publisko tiesību jomā, līguma kopējais raksturs un tajā ietvertie svarīgākie punkti. Svarīgi ir novērtēt arī līguma mērķi (publisko tiesību līgumu mērķis – efektīva valsts pārvaldes funkciju veikšana un sabiedrības labuma iegūšana) un konstatēt, vai eksistē cieša sasaiste ar publiski tiesiskajām tiesībām un pienākumiem. Šaubu gadījumā jāpieņem, ka publisko tiesību līgums ar privāttiesību elementiem kopumā aplūkojams kā publisko tiesību līgums (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants*). (*Lieta Nr. SKA-365*) 581

Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.pantā noteiktā administratīvā pārkāpuma sastāvu veido: administratīvā pārkāpuma objekts – pārvaldes kārtība; administratīvā pārkāpuma objektīvā puse – aktīvas darbības, kas izdarītas, apejot normatīvajā aktā noteikto kārtību, ja šo darbību rezultātā nav nodarīts būtisks kaitējums; administratīvā pārkāpuma subjektīvā puse – ar nodomu izdarīts pārkāpums; administratīvā pārkāpuma subjekts – persona, kura sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu.

Ar noteikto pārvaldes kārtību šīs normas un Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa četrpadsmitās nodaļas izpratnē ir saprotama tiesību normās noteiktā izpildvaras administratīvo funkciju īstenošana (*Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 176.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 9.pants*). (*Lieta Nr. SKA-303*) 464

Līguma neatbilstība no likuma izrietošajām formas un sastāvdaļu prasībām – piemēram, tas, ka līgumā nav norādes uz ārējo normatīvo aktu, saskaņā ar kuru ir noslēgts šis līgums, nevar būt pietiekams iemesls, lai konstatētu, ka attiecīgais līgums nav publisko tiesību līgums. Konkrēta līguma tiesisko dabu var noskaidrot, izvērtējot tā atbilstību publisko tiesību līguma prasībām pēc būtības – proti, analizējot līguma mērķi, priekšmetu un saturu (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 12.pants*). (*Lieta Nr. SKA-365*) 581

Privātpersonai nevar deleģēt administratīvo aktu izdošanu, izņemot gadījumu, kad tas paredzēts likumā. Šim deleģējumam izdot administratīvos aktus jābūt pietiekami konkrētiem, lai likumdevēja griba būtu nepārprotami konstatējama (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 41.panta trešā daļa*). (Lieta Nr. SKA-492).....689

Publisko tiesību uzdevums demokrātiskā sabiedrībā ir sabalansēt indivīda un sabiedrības intereses, tāpēc starp valsti un privātpersonu publiskajās tiesībās pastāv pakļautības attiecības. Savukārt privāttiesībās valda pušu privātautonomijas princips, un tur subjekti ir vienlīdzīgi. Arī publisko tiesību juridiskā persona var darboties privāto tiesību jomā. Tāpēc ir svarīgi nošķirt, kurā gadījumā tā darbojas publisko tiesību jomā, bet kurā – privāto tiesību jomā (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87.pants*). (Lieta Nr. SKA-10) 512

Publisko tiesību uzdevums ir sabalansēt indivīda un sabiedrības intereses, tāpēc starp valsti un privātpersonu publiskajās tiesībās pastāv pakļautības attiecības. Savukārt privāttiesībās valda pušu privātautonomijas princips un tur subjekti ir vienlīdzīgi. Arī publisko tiesību juridiskā persona var darboties privāto tiesību jomā (*Valsts pārvaldes iekārtas likuma 87.pants*). (Lieta Nr. SKA-412) 597

Regulētā tirgus organizētājs (birža), izsakot emitentam brīdinājumu par informācijas nesniegšanu, rīkojas regulētā tirgus organizēšanas ietvaros – tātad privāto tiesību jomā. Rīkojoties privāto tiesību jomā birža nav un nevar būt Finanšu un kapitāla tirgus komisijas funkcionālā padotībā (*Finanšu instrumentu tirgus likuma 1.panta 9.punkts, 2., 4., 27.pants un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 7.pants*). (Lieta Nr. SKA-492) 688

Valsts sabiedriskās raidorganizācijas izveido kā bezpeļņas uzņēmējsabiedrības (sabiedrības ar ierobežotu atbildību); to dibināšanas, reģistrācijas un darbības noteikumus nosaka uzņēmējdarbību regulējošie normatīvie akti. Tādējādi valsts, dibinot sabiedriskās raidorganizācijas un nodrošinot to darbību, veic komercdarbību un līdz ar to darbojas privāto tiesību jomā (*Radio un televīzijas likuma 57.pants, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pants*). (Lieta Nr. SKA-226) 557

Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likums

Ministru kabineta rīkojums atļaut (uzdot) valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustami īpašumi" pārdot izsolē konkrētus neapbūvētus valstij piederošus zemesgabalus ir iekšējs lēmums, jo nav vērsts uz āru, proti, nav adresēts privātpersonām. Ja kāda privātpersona uzskata, ka konkrētais zemesgabals būtu jāpievieno kādam citam šīs personas privatizētam zemesgabalam, tai savas pretenzijas par privatizējamā zemesgabala apmēru jāizsaka tad, kad tā kārtu sava īpašuma – strīdus zemesgabalam līdzās esošā

nekustamā īpašuma – privatizāciju (*Valsts un pašvaldību mantas atsavināšanas likuma 5.pants, likuma "Par zemes reformas pabeigšanu pilsētās" 28.pants, likums "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju"*). (Lieta Nr. SKA-353) 571

Vispārējās izglītības likums

Ņemot vērā, ka likumdevējs paredzējis, ka vispārējās izglītības iestādes vadītāju pieņem darbā un atbrīvo no darba attiecīgās izglītības iestādes dibinātājs, atzīstams, ka pašvaldība, konkursa kārtībā atlasot un pieņemot darbā pirmsskolas izglītības iestādes vadītāju, veic darbības, kas vērstas uz darba tiesisko attiecību nodibināšanu. Pašvaldība šādos gadījumos darbojas kā ikviens cits darba devējs un tādējādi rīkojas privāto tiesību jomā (*Vispārējās izglītības likuma 11.panta trešajā daļā*). (Lieta Nr. SKA-451) 610

Pašvaldībām normatīvajos aktos noteiktā publiskā funkcija gādāt par iedzīvotāju izglītību nenozīmē, ka pašvaldības mācību iestādē personas pieņemšana darbā, atbrīvošana no darba u.tml. darbības, kas saistītas ar darba tiesiskajām attiecībām, tiek veiktas publisko tiesību jomā (*likuma "Par pašvaldībām" 15.panta 4.punkts, Vispārējās izglītības likuma 11.panta trešajā daļā*). (Lieta Nr. SKA-451) 610

6. Latvijas Republikas Augstākās Padomes lēmums

Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem (20.03.1991. lēmums)

Valsts un pašvaldību īpašuma privatizācijai pamatā ir publiski tiesisks raksturs. Proti, privatizācija kalpo sabiedrības interesēm, to veikt ir pilnvarots vienīgi valsts varas subjekts, turklāt privatizāciju galvenokārt raksturo pakļautības attiecības starp valsti un privātpersonu (*likuma "Par valsts un pašvaldību īpašumu objektu privatizāciju" 2.panta pirmā daļa, likuma "Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās" 1. un 2.pants, Augstākās padomes 1991.gada 20.marta lēmums "Par valsts īpašumu un tā konversijas pamatprincipiem"*). (Lieta Nr. SKA-269) 430

7. Latvijas Republikas Ministru kabineta noteikumi

Adresācijas noteikumi (27.08.2002. noteikumi Nr.384)

Adrese ir hierarhiski sakārtotu nosaukumu un numuru – adreses elementu – kopa, kas nodrošina adresācijas objekta atrašanās vietas noteikšanu valstī un ko reģistrē Valsts adrešu reģistrā. No minētā izriet, ka adreses piešķiršanas mērķis ir adresācijas objekta uzskaites nodrošināšana un atrašanās vietas noteikšana. Līdz ar to nav pamata apgalvojumam, ka adreses piešķiršana namīpašumam pati par sevi var radīt namīpašniekiem kādas citas tiesības, kā, piemēram, tiesības pretendēt uz pieteicējiem piederošu zemi (*Ministru kabineta 2002.gada 27.augusta noteikumu Nr.384 "Adresācijas noteikumi" 2.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-144*) 640

No tiesību normām, kas paredz adresācijas objektus, izriet, ka lēmums par adreses maiņu (piešķiršanu) tieši attiecas uz personu, kuras īpašumam adrese tiek piešķirta. Līdz ar to lēmums par adreses maiņu (piešķiršanu) neietekmē un nevar ietekmēt citu personu, kas nav adresācijas objekta īpašnieki, tiesības un tiesiskās intereses (*Ministru kabineta 2002.gada 27.augusta noteikumu Nr.384 "Adresācijas noteikumi" 3.3., 3.4. un 3.5.apakšpunkts*). (*Lieta Nr. SKA-144*) 640

Grozījumi Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumos Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" (06.09.2005. noteikumi Nr.685)

Apstākļi, ka likumdevējs kāda jēdziena skaidrojumu ietvēris tiesību normā vēlāk, nekā lietojis pašu jēdzienu, pats par sevi neizslēdz vēlāk ietvertu legāldefinīciju piemērot attiecībā uz tām tiesiskajām attiecībām, kas pastāvējušas pirms definīcijas ietveršanas.

Tādējādi, ja laikā, kad tika izsniegta pārsūdzētā būvatļauja, vēl nebija spēkā tiesību norma, kas definētu sabiedriski nozīmīgas būves jēdzienu, ir pieļaujams šī jēdziena saturu noskaidrot, piemērojot likumdevēja vēlāk doto skaidrojumu (*Ministru kabineta 2005.gada 6.septembra noteikumi Nr.685, ar kuriem izdarīti grozījumi Ministru kabineta noteikumos "Vispārīgie būvnoteikumi"*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 176

Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā (16.07.1996. noteikumi Nr.263)

Katrs Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas (VDEĀVK) lēmums, ar kuru nodibinātas konkrētas tiesiskās attiecības – noteikta konkrēta invaliditātes grupa vai darbspēju zaudējuma procenti uz noteiktu laiku – ir patstāvīgs

administratīvais akts, kurš tā pārsūdzēšanas gadījumā pārbaudāms neatkarīgi no citiem VDEĀVK lēmumiem par to pašu personu citā laika posmā, un tiesai, izlemjot konkrēto pieteikumu, ir jānoskaidro un jāvērtē tie apstākļi, kas pastāvēja tieši šā akta izdošanas laikā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Ministru kabineta 1996.gada 16.jūlija noteikumu Nr.263 "Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā" 13.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-237*).....369–370

No invaliditātes noteikšanu regulējošajiem normatīvajiem aktiem izriet, ka Ministru kabinets vēlējies noteikt, lai personas veselība un darbspējas tiktu regulāri apsektas un izvērtētas un, ņemot vērā katrā noteiktās pārbaudes brīdī personas esošo veselības un darbspēju stāvokli, periodiski no jauna tiktu noteikta atbilstošā invaliditātes grupa un darbspēju zaudējuma procenti.

Turklāt tikai tad, ja persona bijusi ilgstoši, ne mazāk kā trīs gadus, novērota, un ir pamats atzīt, ka viņas veselības traucējumi ir neatgriezeniski, invaliditāti un darbspēju zaudējumu nosaka bez atkārtotas izmeklēšanas termiņa norādes (uz mūžu) (*Ministru kabineta 1996.gada 16.jūlija noteikumu Nr.263 "Invaliditātes ekspertīzes kārtība Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijā" 13.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-237*) 369

Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtība (14.08.2001. noteikumi Nr.374)

Ja lēmumā par pievienotās vērtības nodokļa uzrēķinu un soda naudu nav norādīts, kāpēc Valsts ieņēmumu dienests, izvērtējot nodokļu maksātāja sniegto ziņu patiesumu, ar nodokli apliekamā darījuma vērtības noteikšanai izmantojis vienu no iespējamām metodēm, nepamatojot šās metodes izvēli, šādu pamatojuma neesamību, katrā konkrētā gadījumā izvērtējot, var atzīt par pietiekamu pamatu lēmuma atcelšanai (*Ministru kabineta 2001.gada 14.augusta noteikumu Nr.374 "Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtība" 6.punkts; Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-432*) 146

Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība (02.02.1999. noteikumi Nr.34)

Otro lēmumu, pamatojoties uz Naturalizācijas pārvaldes sagatavoto rīkojuma projektu, pieņem Ministru kabinets balsojot. Likums nav devis nekādus saturiskus norādījumus attiecībā uz Ministru kabineta lēmumu un neprasa Ministru kabineta loceklim izpaust attiecīgā balsojuma pamatojumu.

Tādējādi Ministru kabinetam ir piešķirta neierobežota rīcības brīvība piešķirt vai nepiešķirt pilsonību personām, attiecībā uz kurām Naturalizācijas pārvalde ir konstatējusi, ka tās atbilst naturalizācijas priekšnoteikumiem, un Ministru kabinets lēmumu

pieņem, balstoties uz Ministru kabinetā pārstāvēto politisko partiju mērķiem un nostājas pilsonības jautājumos. Līdz ar to šādiem lēmumiem piemīt politiska lēmuma raksturs un tie nav administratīvie akti (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Pilsonības likuma 17.pants, Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr. 34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 548

Pilsonību naturalizācijas kārtībā piešķir, secīgi pieņemot divus lēmumus: 1) pirmo lēmumu pēc attiecīgo juridisko faktu konstatēšanas pieņem Naturalizācijas pārvalde; 2) otro – Ministru kabinets (*Pilsonības likuma 17.pants un Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 548

Pirmajā, Naturalizācijas pārvaldes lēmumā tiek konstatēts, vai kandidāts atbilst pilsonības piešķiršanas juridiskajiem priekšnoteikumiem. Tiesa var pārbaudīt, vai šo priekšnoteikumu esamība vai neesamība ir konstatēta pareizi, līdz ar to Naturalizācijas pārvaldes lēmums ir atzīstams par konstatējošu administratīvo aktu, kuru var pārsūdzēt tiesā Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Pilsonības likuma 17.pants un Ministru kabineta 1999.gada 2.februāra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 548

Tas, ka uz personu neattiecas neviens naturalizācijas ierobežojums un tā ir izpildījusi visas naturalizācijas prasības, nerada personai subjektīvās tiesības uz uzņemšanu Latvijas pilsonībā. Šādā gadījumā personai rodas subjektīvās tiesības tikai uz to, ka lēmuma projekts par pilsonības piešķiršanu tiek nodots Ministru kabinetam izlemšanai (*Pilsonības likuma 10. un 17.pants, Ministru kabineta 1999.gada 2.novembra noteikumi Nr.34 "Naturalizācijas iesniegumu pieņemšanas un izskatīšanas kārtība"*). (*Lieta Nr. SKA-221*) 548–549

Noteikumi par detālplānojuma izstrādes līgumu un detālplānojuma izstrādes un finansēšanas kārtību (31.05.2005. noteikumi Nr.367)

No detālplānojumu izstrādi regulējošajām tiesību normām izriet, ka vietējās pašvaldības atteikums uzsākt detālplānojuma izstrādi ir uzskatāms par administratīvo aktu, kas ir pārsūdzams administratīvā procesa kārtībā. Minēto tiesību normu nevar paplašināti iztulkot tādā veidā, ka teritorijas plānojuma izstrādes laikā pieņemtie pašvaldības lēmumi, tostarp plānojuma atsevišķas redakcijas, ir administratīvie akti (*Ministru kabineta 2005.gada 31.maija noteikumi Nr.367 "Noteikumi par detālplānojuma izstrādes līgumu un detālplānojuma izstrādes un finansēšanas kārtību" 5.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-400*) 590

Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu (20.11.2001. noteikumi Nr.481)

Bakalaura programmas obligātais saturs ietver šādas studiju programmas struktūras pamatdaļas: 1) studiju kursi, 2) prakse ārpus izglītības iestādes, 3) valsts pārbaudījums.

Līdz ar to mācību prakse, tāpat kā jebkurš studiju kurss vai valsts pārbaudījums ir viena no trijām savstarpēji saistītām mācību procesa sastāvdaļām, kas veido vienotu mācību procesu (*Izglītības likuma 14.panta 19.punkts, Ministru kabineta 2001.gada 20.novembra noteikumi Nr.481 "Noteikumi par otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības valsts standartu" 8.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-207*) 538

Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību (07.06.2005. noteikumi Nr.407)

Normatīvajos aktos nav noteikta atlīdzība par ārpus tiesas sēdes sniegtajiem pakalpojumiem, un tādējādi pastāv likuma robs. Līdz ar to tas tiesai jāaizpilda, ņemot vērā valsts jau noteikto atlīdzības likmi par valsts nodrošināto juridisko palīdzību Ministru kabineta noteikumos Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību", jo gan šo noteikumu, gan Administratīvā procesa likuma 18.panta mērķi sakrīt (*tiesību teorija, Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa, Ministru kabineta noteikumi Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību"*). (*Lieta Nr. SKA-124*) 359

Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi (19.10.2004. noteikumi Nr.883)

Pašvaldības detālplānojumus apstiprina kā pašvaldības saistošos noteikumus, proti, izdodot ārēju normatīvo aktu. Ārējā normatīvā akta izdošana, t.i., tiesību normu pieņemšana, nav ne administratīvais akts, ne faktiskā rīcība, ne arī publiski tiesisko attiecību konstatēšana Administratīvā procesa likuma izpratnē.

Tādējādi prasījums uzlikt par pienākumu iestādei izstrādāt detālplānojumu nevar būt par pieteikuma priekšmetu administratīvajā tiesā (*Ministru kabineta 2004.gada 19.oktobra noteikumi Nr.883 "Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi" 72.punkts, Administratīvā procesa likuma 184.pants*). (*Lieta Nr. SKA-255*) 174

Vispārīgie būvnoteikumi (01.04.1997. noteikumi Nr.112)

Būvprojekta akcepta atteikums ir atzīstams par administratīvo aktu, jo liedz tiesības turpināt pretendēt uz būvatļaujas saņemšanu, un līdz ar to tam ir galīgā lēmuma raksturs (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 104.punkts*). (Lieta Nr. SKA-123) 530

Būvprojekta akcepts ir viens no lēmumiem, ko pieņem būvatļaujas izsniegšanas procesā un kas pats par sevi nerada nekādas saistošas galīga rakstura tiesiskās sekas (nedod tiesības uzsākt būvniecību). Līdz ar to būvprojekta akcepts atzīstams par starplēmumu būvatļaujas izsniegšanas administratīvajā procesā un nav pārsūdzams tiesā atsevišķi no administratīvā procesa galīgā lēmuma (būvatļaujas) (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Būvniecības likuma 1.panta 16.punkts un Ministru kabineta 1997.gada 1.aprīļa noteikumu Nr.112 "Vispārīgie būvnoteikumi" 102.–104.punkts*). (Lieta Nr. SKA-123) 530

8. Judikatūra

8.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, interpretējot un piemērojot Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pantu, vairākos spriedumos ir noteikusi, ka sods, kas tiek uzlikts par nodokļu normu neievērošanu, konvencijas 6.panta izpratnē ir uzskatāms par kriminālsodu (*Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants, Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-283) 102

Gadījumā, ja par piemēroto administratīvo sodu vai kriminālsodu sūdzējusies pati sodītā persona, nav pieļaujams, ka šīs sūdzības izskatītājs ar savu lēmumu vēl vairāk pasliktina sodītās personas stāvokli. Līdz ar to *reformatio in peius* (lēmuma pasliktināšana apstrīdēšanas rezultātā) nav pieļaujama arī nodokļu soda naudas pārskatīšanas gadījumā, ja pārskatīšanas process ierosināts uz nodokļu maksātāja iesnieguma pamata (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra; Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 286.panta pirmās daļas 4.punkts; Kriminālprocesa likuma 344.panta piektā daļa*). (Lieta Nr. SKA-543) 159

Katrai valstij ir tiesības kontrolēt ārvalstnieku un bezvalstnieku iebraukšanu un uzturēšanos tās teritorijā, tomēr gadījumā, ja pastāv ģimenes vai privātā dzīve Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.panta izpratnē un

tiesības uz to tiek ierobežotas, iestādei vai tiesai, kuras kompetencē ir attiecīgās lietas izskatīšana, ir jāanalizē konkrētā situācija un jāizvērtē aizskārums samērīgums (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-362) 252

Lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, pamatā ir izvērtējamas, balstoties uz personas tiesībām uz īpašumu. Tomēr šādās lietās iespējama arī vides tiesību piemērošana. To, kuras tiesības lietā ir piemērojamas galvenokārt, nosaka attiecīgās lietas konkrētie apstākļi (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, Latvijas Republikas Satversmes 115.pants*). (Lieta Nr. SKA-255) 174

Lietas, kas izriet no būvniecības tiesiskajām attiecībām, primāri balstās uz tiesībām netraucēti izmantot savu īpašumu. Tādējādi kaimiņa tiesības uz īpašumu ir galvenais pamats, kas ļauj kādai personai iebilst pret citai personai izsniegtu atļauju būvēt (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra, Latvijas Republikas Satversmes 105.pants*). (Lieta Nr. SKA-255) 175

Soda naudai, ko Valsts ieņēmumu dienests aprēķina par nesamaksāto nodokli, piemīt krimināltiesiskas sankcijas raksturs. Tādējādi, izvērtējot nodokļa parādnieka sūdzību par zemākās iestādes lēmumu, augstākajai iestādei daļā par aprēķināto soda naudu jāņem vērā tie paši principi, kas ievērojami, pārskatot administratīvo sodu vai kriminālsodu sakarā ar sodītās personas sūdzību (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūra; Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.pants*). (Lieta Nr. SKA-543) 159

Uzliekot sodu, jāizvērtē, vai tiesību norma, kas nosaka pienākumu, par kura nepildīšanu personai var draudēt sods, ir pietiekami skaidra. Ja tiesību normu iztulkošanas process, kurā nonāk pie secinājuma, ka personai jāuzliek sods, atzīstams par sarežģītu, tiesiskās skaidrības esamība ir apšaubāma. Šādā gadījumā lēmums par soda piemērošanu ir atceļams (*vispārējie tiesību principi un Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas*). (Lieta Nr. SKA-52) 69

8.2. Eiropas Kopienų tiesas judikatūra

Administratīvā akta pamatojuma pienācīguma izvērtēšanas galvenie kritēriji ir: 1) vai saprātīgs administratīvā akta adresāts no attiecīgā administratīvā akta pamatojuma varēja saprast, kāpēc attiecībā uz viņu izdots konkrētā satura administratīvais akts, 2) vai tiesa, pārbaudot attiecīgā administratīvā akta tiesiskumu, balstoties uz tā pamatojumu, var secināt, ka pamatojums attaisno adresātam uzlikto pienākumu (*pamatojuma princips, Administratīvā procesa likuma 67.pants, Eiropas Kopienų tiesas judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-432) 146

Cenas iespējamā netaisnīguma izvērtēšanas pirmā pakāpe ir tās salīdzināšana ar pakalpojuma faktiskajām izmaksām. Otrā pakāpe ir cenas salīdzināšana ar citu līdzīgā situācijā esošu tirgus dalībnieku noteiktajām cenām, bet trešā pakāpe ir vērtēšana, vai cena nav jāatzīst par netaisnīgu pati par sevi, ņemot vērā sniegtā pakalpojuma ekonomisko vērtību.

Izvērtējot tirgus dalībnieka noteikto pakalpojuma cenu, gadījumos, ja tiek konstatēts, ka tā atbilst pakalpojuma faktiskajām izmaksām, to nav nepieciešams pārbaudīt atbilstoši izvērtēšanas mehānisma iepriekšminētajai otrajai un trešajai pakāpei (*Eiropas Kopienų tiesas judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-129*) 272

Katrs darījums darījumu ķēdē jāvērtē atsevišķi, un agrāki vai vēlāki notikumi nevar mainīt shēmā iekļauta konkrētā darījuma raksturu. Tādi darījumi, kas paši par sevi nav saistīti ar pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu, var būt par pamatu priekšnodokļa atskaitīšanai, ja tie atbilst likumdevēja izvirzītajiem priekšnosacījumiem. Nodokļa maksātāja tiesības atskaitīt kā priekšnodokli samaksāto pievienotās vērtības nodokli nevar ietekmēt tas, ka piegādes shēmā, kurā ietilpst minētā nodokļa maksātāja darījumi, ir ticis veikts cits darījums (pirms vai pēc nodokļa maksātāja veikta darījuma), kas, nodokļa maksātājam par to neko nezinot, ir saistīts ar pievienotās vērtības nodokļa izkrāpšanu (*Eiropas Kopienų tiesas judikatūra un likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-83*) 83

Līgumiskās attiecības starp kredītiestādi un patērētāju finanšu jomā, tostarp fizisko personu norēķinu konta apkalpošana, ir pakļautas patērētāju tiesību aizsardzības tiesiskajam regulējumam. Līdz ar to šādā līgumā iekļauta šķīrējtiesas klauzula, ja tā nav apspriesta un tai nav tieši izteikta patērētāja piekrišana, atzīstama par netaisnīgu līguma nosacījumu (*Eiropas Kopienų tiesas judikatūra, Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.pants*). (*Lieta Nr. SKA-59*) 399

Līgums no konkurences tiesību viedokļa vērtējams kā vertikāla vienošanās, ja tas noslēgts starp savstarpēji nekonkurējošām personām (tas ir, tirgus dalībniekiem, kas darbojas dažādos tirgus posmos), savukārt – kā horizontāla vienošanās, ja noslēgts starp savstarpēji konkurējošām personām.

Kā horizontāla, tā vertikāla vienošanās var būt konkurenci ierobežojoša gan pēc mērķa, gan sekām. Lai gan konkurences tiesībās ir izteikts vispārējs pieņēmums, ka vertikālās vienošanās parasti tiek analizētas no seku viedokļa, tas neizslēdz iespēju konstatēt, ka atsevišķos gadījumos vertikālā vienošanās ir konkurenci ierobežojoša, ņemot vērā tās mērķi (*Konkurences likuma 11.panta pirmās daļas 7.punkts, Eiropas Kopienų tiesas judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-149*) 282

Priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības neattiecas uz uzņēmēju ļaunprātīgu rīcību, tas ir, uz darījumiem, kas netiek veikti parastu komercdarījumu ietvaros, bet gan tikai uz to, lai ļaunprātīgi iegūtu priekšnodokļa atskaitīšanas tiesības.

Lai konstatētu ļaunprātīgu rīcību, nepieciešams izvērtēt, kāds ir darījumu saturs un to patiesā nozīme un vai attiecīgo darījumu galvenais mērķis nebija tikai fiskālu priekšrocību iegūšana (*Eiropas Kopienų tiesas judikatūra un likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 10.panta pirmās daļas 1.punkts*). (*Lieta Nr. SKA-83*) 83

Tirgus dalībnieka noteiktā cena konkurences tiesību izpratnē uzskatāma par nesamērīgu un netaisnīgu, ja tā neatbilst sniegtā pakalpojuma ekonomiskajai vērtībai (*Eiropas Kopienų tiesas judikatūra*). (*Lieta Nr. SKA-129*) 272

8.3. Latvijas Republikas Satversmes tiesas judikatūra

2004.gada 14.janvāra spriedums lietā Nr.2003-19-0103

Izvērtējot tiesību normas, kuras iepriekš noteica, ka kalendārās dienas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga pabalsta aprēķināšanai nedrīkst pārsniegt 50 procentus no 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, Satversmes tiesa kā nepamatoti ierobežojošu un neatbilstošu Satversmei ir uzskatījusi tieši 50 procentu nosacījumu pabalstu izmaksai. Savukārt nosacījumu, ka iemaksu alga nedrīkst pārsniegt 1/365 no valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekta gada maksimālā apmēra, par neatbilstošu Satversmei tiesa nav atzinusi (*Satversmes tiesas 2004.gada 14.janvāra spriedums lietā Nr.2003-19-0103*). (*Lieta Nr. SKA-184*) 327

2006.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.2006-03-0106

Pulcēšanās brīvību var īstenot dažādi – kā sapulci, kā piketu vai kā gājieni. Sapulce tiek organizēta nolūkā tikties ar cilvēkiem un izteikt kādas idejas un viedokļus, gājieni laikā viedokļu paušana notiek, organizēti pārvietojoties sabiedriskā vietā, savukārt piketā viedokļu paušanai pamatā tiek izmantoti palīgīdzekļi (*Latvijas Republikas Satversmes 103.pants un likums "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem"*, *Satversmes tiesas 2006.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.2006-03-0106*). (*Lieta Nr. SKA-457*) 495

8.4. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra

Eiropas Kopienų tiesību normas dalībvalstīm ir saistošas no dienas, kad dalībvalsts pievienojusies Eiropas Savienībai. Minētais tomēr nenozīmē, ka iestāde un tiesa nevar atsaukties uz Eiropas Kopienų tiesu praksi, lemjot lietās par apstākļiem, kas notika, pirms Latvija kļuva par Eiropas Savienības dalībvalsti. Gan iestāde, gan tiesa, ņemot vērā nacionālo un Eiropas Kopienų tiesību normu saskaņotību, šādās lietās var Eiropas Kopienų tiesas praksi izmantot nacionālo tiesību normu interpretēšanā (tā ir tiesība, nevis pienākums) (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra, Eiropas līguma par asociācijas izveidošanu starp Eiropas Kopienām un to Dalībvalstīm, no vienas puses, un Latvijas Republiku, no otras puses* 69. un 70.pants). (Lieta Nr. SKA-149) 281

Iepriekšējo tiesību normu, kas bija spēkā pirms Satversmes tiesas atceltās normas, šādos gadījumos varētu piemērot vienīgi tad, ja apstākļi, kuru dēļ personai radušās tiesības uz pabalstu, būtu iestājušies pirms Satversmes tiesas vērtētās normas spēkā stāšanās, vai arī tad, ja Satversmes tiesa vērtētās normas būtu atzinusi par spēkā neesošām no to spēkā stāšanās dienas (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra, Satversmes tiesas likuma 32.pants*). (Lieta Nr. SKA-184) 328

Ikviena valsts ir tiesīga veidot savām nacionālajām interesēm atbilstošu migrācijas politiku, kuras ietvaros tiek kontrolēta arī to personu ieceļošana, uzturēšanās un izbraukšana, kuras nav piederīgas šai valstij. Minēto kontroli valsts īsteno arī ar vīzu vai uzturēšanās atļauju izsniegšanu (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-392) 262

Izvērtējot analogijas piemērošanas iespējamību, piemērotajam, pirmkārt, ir jākonstatē likuma robs – likuma plānam pretējas nepilnības salīdzinājumā ar visu tiesību sistēmu kopumā.

Otrkārt, jākonstatē, ka:

- šis likuma robs ir: (a) atklāts, tas ir, eksistē pārāk šaurs likumdevēja noteikts regulējums, un (b) neapzināts – likumdevēja kļūda attiecībā uz vajadzību regulēt noteiktu jautājumu vai kļūda par noteikta regulējuma pastāvēšanu,
- vai arī tāds likuma robs, kas radies vēlāk, mainoties tiesību normām vai sociālās dzīves vajadzībām (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-34) 384

Ja Konkurences likuma pārkāpums ir uzsākts vienas tiesību normas spēkā esamības laikā, bet turpināts un pārtraukts citas tiesību normas spēkā esamības laikā, piemērojama tā likuma redakcija, kas bija spēkā, kad pārkāpums tika pabeigts, –

jaunākā tiesību norma. Jaunākā tiesību norma ir piemērojama neatkarīgi no tā, vai tā ietver nelabvēlīgāku sankciju kā iepriekšējā tiesību norma vai ne (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-168) 305

Ja lēmumā par pievienotās vērtības nodokļa uzrēķinu un soda naudu nav norādīts, kāpēc Valsts ieņēmumu dienests, izvērtējot nodokļu maksātāja sniegto ziņu patiesumu, ar nodokli apliekamā darījuma vērtības noteikšanai izmantojis vienu no iespējamām metodēm, nepamatojot šās metodes izvēli, šādu pamatojuma neesamību, katrā konkrētā gadījumā izvērtējot, var atzīt par pietiekamu pamatu lēmuma atcelšanai (*Ministru kabineta 2001.gada 14.augusta noteikumu Nr.374 "Likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" normu piemērošanas kārtība" 6.punkts; Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-432) 146

Ja likumdevējs nav skaidri noteicis, kura norma attiecīgajam gadījumam ir jāpiemēro, iestādei un tiesai ir jāievēro vispārējais princips par tiesību normas piemērojamību publiskajās tiesībās, tas ir, jāpieņem, ka šai tiesību normai ir tūlītējs spēks (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-168) 305

Ja tiesību normas procesa laikā ir mainījušās, administratīvajā procesā ir pieļaujams, ka tiesa piemēro jaunāko tiesību normu. Tas tiek pamatots ar procesa ekonomiju un tiesību aizsardzības efektivitātes nodrošināšanu. Šo noteikumu piemēro tajos gadījumos, kad pārsūdzētajam administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība, – tas pieteikuma izskatīšanas brīdī vēl ir spēkā (*administratīvā procesa tiesību doktrīnas un tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-39) 245

Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes iestādes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejauktos viņas tiesībās. Savukārt, lai noteiktu, vai ir aizskartas tiesiskās intereses, jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, – jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (*tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-518) 697

Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes iestādes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā

personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejauktos viņas tiesībās (*tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-402) 675

Lai noteiktu, vai ir aizskartas tiesiskās intereses, jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, t.i., jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (*tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-402) 675

Noskaidrojot atlīdzības par juridiskajiem pakalpojumiem apmēru, jāvērtē nepieciešamā darba apjoms, nevis uzdevuma veikšanā iesaistīto personu skaits. Nepieciešamā darba apjoms izvērtējams ne tikai stundās, bet arī pēc sagatavoto nepieciešamo procesuālo dokumentu skaita, ņemot vērā, ka ne vienmēr lietai pievienotā dokumenta nozīmīgums un nepieciešamība ir proporcionāla tā lapu skaitam vai sastādīšanai patērētajām stundām (*Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-124) 359

Pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas. Subjektīvo tiesību priekšnoteikums ir objektīvo publisko tiesību esamība. Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no pārvaldes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvalde neiejauktos viņas tiesībās (*Administratīvā procesa likuma 31.pants un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-490) 681

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu atzīstams par administratīvo aktu ar ilgstošu iedarbību. Vērtējot šāda lēmuma, kā arī pirmās instances un apelācijas instances tiesas nolēmuma tiesiskumu, tiesai jāņem vērā lietas izskatīšanas brīdī spēkā esošās tiesību normas. Tādējādi, ja pārsūdzētais lēmums pamatots ar tiesību normu, kas lietas izskatīšanas brīdī tiesā ar Satversmes tiesas spriedumu ir atzīta par Satversmei neatbilstošu un spēkā neesošu, attiecīgais lēmums atzīstams par prettiesisku (*administratīvā procesa tiesību doktrīnas un tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-39) 245

Prezumējams, ka likumdevējs, nosakot konkrētus pārkāpumus, kuri nepieļauj uzturēšanās atļaujas izsniegšanu ārzemniekam, jau ir izvērtējis lietderības, tostarp samērīguma, apsvērumus, kas nepieciešami tiesiska mērķa sasniegšanai. Līdz ar to iestādei,

konstatējot konkrētu pārkāpumu, ne izdošanas, ne satura lietderības apsvērumi vairs nebūtu jāvērtē, bet gan jāizdod obligātais administratīvais akts. Tādējādi pastāv šaubas, vai uzturēšanās atļauju izsniegšanas atteikumu regulējošo tiesību normu imperatīvais formulējums, kas faktiski izslēdz iestādes un tiesas iespējas analizēt personas ģimenes un privātās dzīves ierobežojumu samērīgumu, atbilst Latvijas Republikas Satversmes un Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas normām (*Latvijas Republikas Satversmes 96. un 110.pants, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8.pants, Imigrācijas likumā ietvertas identiska satura tiesību normas, proti, šā likuma 34.panta 2.punkts, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-362) 252

Publiskajās tiesībās jaunā tiesību norma parasti ir piemērojama tiem apstākļiem, kas radušies pirms, bet turpinās pēc jaunās tiesību normas spēkā stāšanās (ievadītiem jeb turpinātiem apstākļiem), tas ir, jaunajai tiesību normai ir tūlītējs spēks. Vienlaikus likumdevējs šim vispārējam principam attiecībā uz konkrētām normām var noteikt izņēmumus (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-168) 305

Tā kā Latvijas tiesību sistēma vēl nav pietiekami nostabilizējusies, likumdevējs bieži precizē tiesību normas – it īpaši tad, ja, piemērojot tiesību normu, par tās interpretāciju rodas neskaidrība vai ja interpretācijas rezultātā iespējami vairāki risinājumi. Grozījumi likumā tādos gadījumos nav regulējuma satura maiņa, bet gan ir tā konkretizācija (*Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-435) 442

Tiesību normu piemērotājam pirms analogijas piemērošanas iespēju apsvēršanas jāizvērtē, vai konkrētajā gadījumā analogija ir jāpiemēro, tas ir, vispirms ir jāpārbauda, vai attiecīgo jautājumu nevar atrisināt, pareizi interpretējot tiesību normas un tā rezultātā secinot, ka konkrēto tiesību normu tiesiskais sastāvs aptver attiecīgo faktisko situāciju (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-34) 384

Vērtējot tiesību normu spēku laikā un to intertemporālo piemērojamību, iestādei un tiesai vispirms ir jānoskaidro, vai likumdevējs nav noteicis izņēmuma gadījumus no vispārējā principa, tas ir, vai likumdevējs jau nav devis skaidru risinājumu attiecīgajai situācijai. Šaubu gadījumā vienmēr piemērojams vispārējais princips (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-168) 305

Vērtējot Valsts ieņēmumu dienesta administratīvā akta tiesiskumu, ir jāievēro, par kuru laika periodu izdarīts konkrētais nodokļa aprēķins. Ja nodokļa audits ir veikts par kādu konkrētu mēnesi un ir konstatēts, ka šajā mēnesī nodokļa summa ir samazināta, tad citi taksācijas periodi neietilpst konkrētās lietas izskatīšanas priekšmetā un tie nav jāvērtē. Tomēr, lemjot par soda naudas noteikšanu, Valsts ieņēmumu dienestam ir jāvērtē tā rīcībā esošā informācija kopumā, lai tiktu ievērots samērīgums un sasniegts taisnīgākais un lietderīgākais rezultāts (*Samērīguma princips, likuma "Par pievienotās vērtības nodokli" 9.panta pirmā daļa un 15.panta otrā daļa, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-410) 137

9. Citi tiesību avoti

9.1. Citu valsts iestāžu tiesību akti

Policijas akadēmijas Satversme

Studiju programmas īsteno augstskola. Tādējādi par profesionālās studiju programmas īstenošanu augstskolā (Policijas akadēmijā), tostarp arī par mācību prakses īstenošanu, atbild pati augstskola (Policijas akadēmija) (*Izglītības likuma 45.panta pirmā daļa, Policijas akadēmijas Satversmes 9.panta 1.punkts*). (Lieta Nr. SKA-207) 538

9.2. Tiesību zinātnes atziņas

9.2.1. Tiesību doktrīnas

Jēdziens "vide" neietver tikai dabas elementus, jēdziens "vide" ietver arī sociālo un kultūras apstākļu kopumu, kas ietekmē indivīda vai sabiedrības dzīvi. Skaidri norobežot vidi no cilvēku fiziskās, sociālās un kultūras vides nav iespējams, jo ar šādu norobežošanu vides aizsardzības jēdziens tiktu neatbilstoši sašaurināts. Vides aizsardzība un līdz ar to arī jēdziens "vide" ir jāaplūko kopā ar ilgtspējīgas attīstības principu (*tiesību doktrīnas, likums "Par vides aizsardzību"*). (Lieta Nr. SKA-255) 175

Viens no tiesiskās valsts principa elementiem ir noteikums, ka spēkā esošās tiesību normas ir jāpilda. Tas ir, lai tiktu garantēta tiesiskā drošība un tiesību sistēmas funkcionēšana, likums jāievēro arī tad, ja tas personas ieskatā nepilnīgi apmierina taisnīguma prasības. Tiesiskās drošības labad personai ir jāpakļaujas arī tādiem likumiem, kurus tā pati uzskata par netaisnīgiem (*tiesiskās valsts princips, tiesību doktrīnas*). (Lieta Nr. SKA-41) 317

Administratīvā procesa tiesību doktrīnas

Administratīvā procesa likums iedala administratīvos aktus labvēlīgos un nelabvēlīgos atkarībā no tā, vai personai tiek piešķirtas tiesības vai uzlikti pienākumi. Vienlaikus ir arī administratīvie akti, kas vērtējami kā administratīvie akti ar divējādu iedarbību, tas ir, daļā tie ir labvēlīgi, jo piešķir tā adresātam kādu tiesību, bet daļā – nelabvēlīgi, jo nepiešķir to tādā apmērā, kā to vēlējies administratīvā akta adresāts. Šādam administratīvajam aktam daļā, kas attiecas uz noraidīto tiesību, jāpiemēro prasības, kādas normatīvajos aktos ir attiecinātas uz nelabvēlīgu administratīvo aktu (*administratīvā procesa tiesību doktrīnas*). (Lieta Nr. SKA-32) 347

Ja tiesību normas procesa laikā ir mainījušās, administratīvajā procesā ir pieļaujams, ka tiesa piemēro jaunāko tiesību normu. Tas tiek pamatots ar procesa ekonomiju un tiesību aizsardzības efektivitātes nodrošināšanu. Šo noteikumu piemēro tajos gadījumos, kad pārsūdzētajam administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība, – tas pieteikuma izskatīšanas brīdī vēl ir spēkā (*administratīvā procesa tiesību doktrīnas un tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-39) 245

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu atzīstams par administratīvo aktu ar ilgstošu iedarbību. Vērtējot šāda lēmuma, kā arī pirmās instances un apelācijas instances tiesas nolēmuma tiesiskumu, tiesai jāņem vērā lietas izskatīšanas brīdī spēkā esošās tiesību normas. Tādējādi, ja pārsūdzētais lēmums pamatots ar tiesību normu, kas lietas izskatīšanas brīdī tiesā ar Satversmes tiesas spriedumu ir atzīta par Satversmei neatbilstošu un spēkā neesošu, attiecīgais lēmums atzīstams par prettiesisku (*administratīvā procesa tiesību doktrīnas un tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-39) 245

Vācijas tiesību doktrīnas

Jēdziens "kaimiņš" būvniecības tiesiskajās attiecībās ir piemērojams nevis sadzīviskā, bet gan juridiskā nozīmē, kura saturs papildāms, konstatējot esošā vai iespējamā aizskāruma būtiskumu, balstoties uz faktiskajiem apstākļiem. Tiesības uz īpašumu tādējādi ir piemērojamas paplašināti, par kaimiņu atzīstot ne tikai tādu personu, kuras īpašums robežojas ar ietekmes objektu, bet arī personu, kas pastāvīgi vai ilgstoši uzturas objekta ietekmes zonā. Īrnieks un nomnieks kaimiņa tiesību īstenošanā pielīdzināmi īpašniekam (*Vācijas tiesību doktrīna, Latvijas Republikas Satversmes 105.pants*). (Lieta Nr. SKA-255) 175

Pašvaldības domes (padomes) lēmums par konkrētas dzīvojamās mājas nenodošanu privatizācijai ir vispārīgais

administratīvais akts, ar kuru ir noteikts lietas – dzīvojamās mājas – publiski tiesiskais statuss (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas*). (Lieta Nr. SKA-523) 703

Publiski tiesisko attiecību konstatēšanas pieteikuma priekšmets var būt tikai pietiekami neskaidru un pietiekami konkretizētu (reālu) tiesisko attiecību esamība vai neesamība (faktisko un tiesisko apstākļu "sabiezīnājums" – vāc. *Verdichtung*). Turklāt atbildei uz neskaidro tiesību jautājumu par tiesiskajām attiecībām jāietekmē būtiska attiecīgā tiesisko attiecību dalībnieka dzīves (darbības) joma (*Administratīvā procesa likuma 184.panta 3.punkts un Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas*). (Lieta Nr. SKA-588) 633

Vispārīgais administratīvais akts ir tāds administratīvais akts, kas attiecas uz konkrētu tiesisko attiecību, bet kura adresāti nav individuāli noteikti (*Administratīvā procesa likuma 1.panta trešā daļa, Vācijas administratīvā procesa tiesību doktrīnas*). (Lieta Nr. SKA-523) 703

9.2.2. Tiesību teorija

Administratīvā procesa likumā attiecībā uz individuālā komersanta pārstāvības noformēšanu konstatējams aizklāts likuma robs, tas ir, tiesību normas teksts ir pārāk plašs, aptverot tādas situācijas, kuras tiesību normas mērķis nemaz neaptver. Tāpat kā par komersantu – juridisko personu, komercreģistrā var pārliecināties arī par individuālā komersanta dibinātāja rīcībspēju un parakstu, valdes locekļa rīcībspēju un parakstu. Tādējādi pamats, kādēļ juridiskajai personai, salīdzinājumā ar fizisku personu, likums paredz atvieglotu pārstāvības noformēšanu, individuālajam komersantam ir tāds pats kā komersantam – juridiskajai personai.

Līdz ar to attiecībā uz individuālā komersanta pārstāvības noformēšanu pēc analogijas ir piemērojama Administratīvā procesa likuma 38.panta trešā daļa par juridiskās personas pārstāvības noformēšanu (*Administratīvā procesa likuma 38.panta pirmā un trešā daļa, tiesību teorija*). (Lieta Nr. SKA-491) 729–730

Gadījumā, ja prokurors krimināllietā pieņēmis lēmumu par krimināllietā apsūdzētā zvērināta tiesu izpildītāja atstatīšanu no amata vai noteiktas nodarbošanās aizliegumu, tieslietu ministrs ar savu lēmumu nodrošina prokurora lēmuma izpildi.

Tomēr tieslietu ministrs ir tiesīgs arī pats pēc savas iniciatīvas (neatkarīgi no krimināllietā pieņemta lēmuma par atstatīšanu (drošības līdzekļa piemērošanu)) atstādināt no amata tiesu izpildītāju, pret kuru uzsākta kriminālvajāšana. Tas ir, tā kā ministram Tiesu izpildītāju likumā ir piešķirtas tiesības lemt par tāda tiesu izpildītāja atstādināšanu, pret kuru ierosināta

disciplinārlieta, tad vēl jo vairāk ir atzīstams, ka tieslietu ministra kompetencē ir patstāvīgi lemt par tiesu izpildītāja atstādināšanu kriminālvajāšanas gadījumā (*Tiesu izpildītāju likuma 93.panta 1. un 2.punkts, tiesību teorija*). (Lieta Nr. SKA-435) 442

Gadījumā, ja sakarā ar Satversmes tiesas spriedumu laika posmam, par kuru iestādei jāizdod jauns administratīvais akts (jāaprēķina pabalsts, ņemot vērā Satversmes tiesas nolemto), pabalsta aprēķināšanas kārtību *expressis verbis* nenosaka neviena tiesību norma, uzskatāms, ka konkrētajā gadījumā ir izveidojies likuma robs. Iestādei tas ir jāaizpilda, sistēmiski analizējot līdzīgu gadījumu tiesisko regulējumu (lemšanas brīdī spēkā esošo) un konkrētajā gadījumā jāpiemēro šās analīzes rezultātā konstatētie tiesību principi (*tiesību teorija*). (Lieta Nr. SKA-184) 327

Gan tiesību normās, gan tiesību teorijā administratīvā akta darbības apturēšana un administratīvā akta izpildes apturēšana tiek apzīmēta ar dažādiem jēdzieniem, kuru nozīmes atšķiras. Administratīvā akta darbības apturēšana ir plašāks jēdziens, kas ietver arī administratīvā akta izpildes apturēšanu. Savukārt administratīvā akta izpildes apturēšana attiecas tikai uz izpildi, nevis uz citām tiesiskajām sekām, kuras ir nodibinātas ar administratīvo aktu (*tiesību teorija, Administratīvā procesa likuma 185.pants un likuma "Par nodokļiem un nodevām" 40.panta pirmā daļa*). (Lieta Nr. SKA-2) 63

Izvērtējot analogijas piemērošanas iespējamību, piemērotajam, pirmkārt, ir jākonstatē likuma robs – likuma plānam pretējas nepilnības salīdzinājumā ar visu tiesību sistēmu kopumā.

Otrkārt, jākonstatē, ka:

- šis likuma robs ir: (a) atklāts, tas ir, eksistē pārāk šaurs likumdevēja noteikts regulējums, un (b) neapzināts – likumdevēja kļūda attiecībā uz vajadzību regulēt noteiktu jautājumu vai kļūda par noteikta regulējuma pastāvēšanu,
- vai arī tāds likuma robs, kas radies vēlāk, mainoties tiesību normām vai sociālās dzīves vajadzībām (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-34) 384

Ja Konkurences likuma pārkāpums ir uzsākts vienas tiesību normas spēkā esamības laikā, bet turpināts un pārtraukts citas tiesību normas spēkā esamības laikā, piemērojama tā likuma redakcija, kas bija spēkā, kad pārkāpums tika pabeigts, –jaunākā tiesību norma. Jaunākā tiesību norma ir piemērojama neatkarīgi no tā, vai tā ietver nelabvēlīgāku sankciju kā iepriekšējā tiesību norma vai ne (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-168) 305

Ja likumdevējs nav skaidri noteicis, kura norma attiecīgajam gadījumam ir jāpiemēro, iestādei un tiesai ir jāievēro vispārējais princips par tiesību normas piemērojamību publiskajās tiesībās, tas ir, jāpieņem, ka šai tiesību normai ir tūlītējs spēks (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-168) 305

Ja tiesību normas procesa laikā ir mainījušās, administratīvajā procesā ir pieļaujams, ka tiesa piemēro jaunāko tiesību normu. Tas tiek pamatots ar procesa ekonomiju un tiesību aizsardzības efektivitātes nodrošināšanu. Šo noteikumu piemēro tajos gadījumos, kad pārsūdzētajam administratīvajam aktam ir ilgstoša iedarbība, – tas pieteikuma izskatīšanas brīdī vēl ir spēkā (*administratīvā procesa tiesību doktrīnas un tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-39) 245

Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes iestādes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejauktos viņas tiesībās. Savukārt, lai noteiktu, vai ir aizskartas tiesiskās intereses, jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, – jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (*tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-518) 697

Lai konstatētu subjektīvās publiskās tiesības, apstiprinoši jāatbild uz vienu no šādiem jautājumiem: 1) vai personai ir no objektīvajām tiesībām izrietošas tiesības no valsts pārvaldes iestādes prasīt konkrētu rīcību, 2) vai konkrētajā gadījumā personai ir tiesības prasīt, lai valsts pārvaldes institūcija neiejauktos viņas tiesībās (*tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-402) 675

Lai noteiktu, vai ir aizskartas tiesiskās intereses, jānoskaidro piemērojamās normas mērķis, t.i., jānoskaidro, vai tiesību norma izdota ar mērķi attiecīgajā tiesiskajā situācijā aizsargāt noteiktas personas individuālo interesi (*tiesību teorija un Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-402) 675

Normatīvajos aktos nav noteikta atlīdzība par ārpus tiesas sēdes sniegtajiem pakalpojumiem, un tādējādi pastāv likuma robs. Līdz ar to tas tiesai jāaizpilda, ņemot vērā valsts jau noteikto atlīdzības likmi par valsts nodrošināto juridisko palīdzību Ministru kabineta noteikumos Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu,

samaksas apmēru un kārtību", jo gan šo noteikumu, gan Administratīvā procesa likuma 18.panta mērķi sakrīt (*tiesību teorija, Administratīvā procesa likuma 18.panta ceturtā daļa, Ministru kabineta noteikumi Nr.407 "Noteikumi par valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības veidiem, maksimālo stundu skaitu, samaksas apmēru un kārtību"*). (Lieta Nr. SKA-124) 359

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes lēmums par nepilsoņa statusa atņemšanu atzīstams par administratīvo aktu ar ilgstošu iedarbību. Vērtējot šāda lēmuma, kā arī pirmās instances un apelācijas instances tiesas nolēmuma tiesiskumu, tiesai jāņem vērā lietas izskatīšanas brīdī spēkā esošās tiesību normas. Tādējādi, ja pārsūdzētais lēmums pamatots ar tiesību normu, kas lietas izskatīšanas brīdī tiesā ar Satversmes tiesas spriedumu ir atzīta par Satversmei neatbilstošu un spēkā neesošu, attiecīgais lēmums atzīstams par prettiesisku (*administratīvā procesa tiesību doktrīnas un tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-39) 245

Publiskajās tiesībās jaunā tiesību norma parasti ir piemērojama tiem apstākļiem, kas radušies pirms, bet turpinās pēc jaunās tiesību normas spēkā stāšanās (ievadītiem jeb turpinātiem apstākļiem), tas ir, jaunajai tiesību normai ir tūlītējs spēks. Vienlaikus likumdevējs šim vispārējam principam attiecībā uz konkrētām normām var noteikt izņēmumus (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-168) 305

Tiesību normu piemērotājam pirms analogijas piemērošanas iespēju apsvēršanas jāizvērtē, vai konkrētajā gadījumā analogija ir jāpiemēro, tas ir, vispirms ir jāpārbauda, vai attiecīgo jautājumu nevar atrisināt, pareizi interpretējot tiesību normas un tā rezultātā secinot, ka konkrēto tiesību normu tiesiskais sastāvs aptver attiecīgo faktisko situāciju (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-34) 384

Vērtējot tiesību normu spēku laikā un to intertemporālo piemērojamību, iestādei un tiesai vispirms ir jānoskaidro, vai likumdevējs nav noteicis izņēmuma gadījumus no vispārējā principa, tas ir, vai likumdevējs jau nav devis skaidru risinājumu attiecīgajai situācijai. Šābu gadījumā vienmēr piemērojams vispārējais princips (*tiesību teorija, Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta judikatūra*). (Lieta Nr. SKA-168) 305

9.3. Tiesību piemērošanas prakses atziņas

Vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse

Apstākļi, ka politiskās organizācijas iztērē vairāk finanšu līdzekļu priekšvēlēšanu reklāmas kampaņas laikā, pats par sevi nerada citas atšķirīgas informācijas neesamību vai pilnīgu informācijas vienvērtību un līdz ar to arī tādu visaptverošu ietekmi uz vēlēšanu gribas veidošanos, lai to atzītu par būtisku (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse, brīvu vēlēšanu princips*). (*Lieta Nr. SA-5*) 33

Tiesību normu pārkāpums pats par sevi nav ne noteicošais, ne pietiekamais priekšnoteikums, lai vēlēšanu rezultātus uzskatītu par tiktāl ietekmētiem, ka būtu pamats visu vēlēšanu norisi atzīt par prettiesisku. Izvērtējot vēlēšanu norises tiesiskumu, ne tikai jākonstatē pārkāpums, bet arī jāvērtē konkrētā pārkāpuma būtība un sekas (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse*). (*Lieta Nr. SA-5*) 33

Vēlēšanu rezultātus ietekmējošs ir tāds pārkāpums, kas būtiski ietekmē vēlēšanu iznākumu, tas ir, ja tiek konstatēts, ka vēlēšanu rezultāts neatpoguļo vēlēšanu patieso (brīvo) gribu. Turklāt tas nozīmē, ka būtiski tiek pārkāpts arī brīvu vēlēšanu princips.

Tomēr par šādu pārkāpumu var runāt vienīgi tad, ja konstatējams smags, svarīgs, daudzkārtējs, visaptverošs un vispārzināms pārkāpums, tas ir, ja konstatējama visu vai lielākās daļas vēlēšanu piespiedu ietekmēšana balsot par konkrētu politisko organizāciju bez iespējas vērsties pret to (*Latvijas Republikas Satversmes 6.pants, Saeimas vēlēšanu likums, vēlēšanu tiesiskuma pārbaudes prakse*). (*Lieta Nr. SA-5*) 33

Nolēmumu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsaucis

lpp.

1. Starptautisko tiesu nolēmumi

1.1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas nolēmumi

1979.gada 26.aprīļa spriedums lietā <i>Sunday Times</i> pret Lielbritāniju (No. 1)	75
1983.gada 25.marta spriedums lietā <i>Silver</i> pret Lielbritāniju	75
1985.gada 12.februāra spriedums lietā <i>Colozza</i> pret Itāliju	6
1985.gada 28.maija spriedums lietā <i>Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. The United Kingdom</i>	259
1987.gada 2.marta spriedums lietā <i>Mathieu-Mohin un Clerfaut</i> pret Beļģiju	44
1988.gada 21.jūnija spriedums lietā <i>Berrehab v. The Netherlands</i>	260
1992.gada 26.marta spriedums lietā <i>Beldjoudi v. France</i>	260
1994.gada 22.septembra spriedums lietā <i>Etrika (Hentrich)</i> pret Franciju	110
1995.gada 21.novembra spriedums lietā <i>Acquaviva</i> pret Franciju	673
2000.gada 9.novembra lēmums lietā Andrejs Šebanovs pret Latviju	29
2001.gada 3.maija spriedums lietā J.B. pret Šveici	110, 165
2002.gada 23.jūlija spriedums lietā Janosevics (<i>Janosevic</i>) pret Zviedriju	110, 165
2003.gada 11.septembra lēmums lietā Nr.54536/00 <i>Emsenhuber</i> pret Austriju	191
2003.gada 9.oktobra spriedums lietā Sļivenko pret Latviju	30
2004.gada 2.decembra spriedums lietā Farbtuhs pret Latviju	569

1.2. Eiropas Kopienas tiesas nolēmumi

Pirmās instances tiesa 2003.gada 23.oktobra spriedums lietā T-65/98 <i>Van den Bergh Foods Ltd</i> pret Eiropas Komisiju	285
Pirmās instances tiesa 2006.gada 27.septembra spriedums lietā T-168/01 <i>GlaxoSmithKline Services Unlimited</i> pret Eiropas Kopienas Komisiju	150

	lpp.
1966.gada 30.jūnija spriedums lietā 56/65 <i>Société Technique Minière (L.T.M.) v Maschinenbau Ulm GmbH (M.B.U.)</i>	285, 295, 298
1966.gada 13.jūlija spriedumi lietās 56 un 58/64 <i>Établissements Consten S.à.R.L. and Grundig-Verkaufs-GmbH v Commission of the European Economic Community</i>	284, 295
1978.gada 14.februāra spriedums lietā 27/76 <i>United Brands Company and United Brands Continentaal BV v Commission of the European Communities</i>	277, 278
1982.gada 6.oktobra spriedums lietā 283/81 <i>Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v Ministry of Health</i>	290
1984.gada 28.marta spriedumi lietās 29/83 un 30/83 <i>Compagnie Royale Asturienne des Mines SA and Rheinzink GmbH v Commission of the European Communities</i>	295
2000.gada 27.jūnija spriedums lietā C-240/98 <i>Océano Grupo Editorial SA pret Roció Murciano Quintero</i>	408
2001.gada 13.decembra spriedums lietā C 481/99 <i>Georg Heininger and Helga Heininger pret Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG</i>	408
2002.gada 21.novembra spriedums lietā C-473/00 <i>Cofidis SA pret Jean-Louis Fredout</i>	407
2006.gada 10.janvāra spriedums lietā C-302/04 <i>Ynos kft pret János Varga</i>	291
2006.gada 12.janvāra spriedums apvienotajās lietās <i>Optigen Ltd (C-354/03), Fulcrum Electronics Ltd (C-355/03) un Bond House Systems Ltd (C-484/03) pret Commissioners of Customs & Excise</i>	89, 90
2006.gada 21.februāra spriedums lietā C-255/02 <i>Halifax plc, Leeds Permanent Development Services Ltd, County Wide Property Investments Ltd pret Commissioners of Customs & Excise</i>	90

2. Latvijas tiesu nolēmumi

2.1. Latvijas Republikas Satversmes tiesas nolēmumi

1999.gada 9.jūlija spriedums lietā Nr.04-03(99) "Par "Nolikuma par kārtību, kādā izīrējami brīvie dzīvokļi Valsts nekustamā īpašuma aģentūras pārvaldīšanā esošajos namīpašumos" atbilstību likumiem"...	41, 600
2000.gada 30.augusta spriedums lietā Nr.2000-03-01 "Par Saeimas vēlēšanu likuma 5.panta 5. un 6.punkta un Pilsētas domes un pagasta padomes vēlēšanu likuma 9.panta 5. un 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89. un 101.pantam, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 25.pantam".....	44

	lpp.
2002.gada 22.februāra spriedums lietā Nr.2001-06-03 "Par Saeimas Prezidija 2000. gada 28. februāra "Noteikumu par kārtību, kādā no Saeimas budžeta kompensējami izdevumi, kas deputātam radušies, realizējot savas pilnvaras" 4., 5., 6., 7., 8.punkta un 9.punkta pirmā teikuma atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam".....	41
2002.gada 20.maija spriedums lietā Nr. 2002-01-03 "Par Ministru kabineta 2001.gada 31.jūlija noteikumu Nr.349 "Grozījumi Ministru kabineta 1995.gada 3.oktobra noteikumos Nr.291 "Suņu un kaķu turēšanas noteikumi"" atbilstību Satversmes 105.pantam un Ministru kabineta iekārtas likuma 14.panta 3.punktam".....	193
2002.gada 23.septembra spriedums lietā Nr.2002-08-01 "Par Saeimas vēlēšanu likuma 38.panta pirmās daļas otrā teikuma atbilstību Satversmes 6., 8., 91. un 116.pantam".....	44, 45, 56
2004.gada 14.janvāra spriedums lietā Nr.2003-19-0103 "Par likuma "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 31.panta ceturtās daļas, pārejas noteikumu 2.punkta 4.apakšpunkta un Ministru kabineta 1998.gada 28.jūlija noteikumu Nr.270 "Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība un valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtība" 8.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1., 91. un 109.pantam".....	319–321, 324, 325, 327, 329, 333–335
2004.gada 25.oktobra spriedums lietā Nr.2004-03-01 "Par likuma "Par valsts pensijām" 30 panta piektās un sestās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 91.pantam".....	342
2004.gada 6.decembra spriedums lietā Nr.2004-14-01 "Par Imigrācijas likuma 61.panta sestās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam".....	21, 24, 27
2004.gada 21.decembra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu sakarā ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas pieteikumu.....	320, 324, 325
2005.gada 4.janvāra spriedums lietā Nr.2004-16-01 "Par Administratīvā procesa likuma 124.panta pirmās daļas un otrās daļas par valsts nodevas samaksu administratīvo pārkāpumu lietās atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam".....	482, 508, 607
2005.gada 17.janvāra spriedums lietā Nr.2004-10-01 "Par Civilprocesa likuma 132.panta pirmās daļas 3.punkta un 223.panta 6.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam".....	406
2005.gada 7.marta spriedums lietā Nr.2004-15-0106 "Par likuma "Par to bijušās PSRS pilsoņu statusu, kuriem nav Latvijas vai citas valsts pilsonības" 1.panta trešās daļas 5.punkta, 2.panta otrās daļas 2.punkta, 7.panta pirmās daļas 2.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 98.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas Ceturtā protokola 2. un 3.pantam, Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 12.pantam un 1961.gada 30.augusta Konvencijas par apatridu skaita samazināšanu 8.panta 1.punktam".....	250

	<i>lpp.</i>
2005.gada 21.novembra spriedums lietā Nr.2005-03-0306 "Par Ministru kabineta 2004.gada 22.aprīļa noteikumu Nr.417 "Grozījumi Ministru kabineta 2002.gada 19.februāra noteikumos Nr.74 "Notiesāto darba samaksas kārtība brīvības atņemšanas iestādēs"" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91., 107.pantam un Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 14.pantam"	462
2005.gada 16.decembra spriedums lietā Nr.2005-12-0103 "Par Ministru kabineta 2005.gada 11.janvāra noteikumu Nr.17 "Grozījumi likumā "Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām"" un 2005.gada 9.jūnija likuma "Grozījumi likumā "Par nekustamā īpašuma piespiedu atsavināšanu valsts vai sabiedriskajām vajadzībām"" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 105.pantam"	144
2006.gada 6.jūnija spriedums lietā Nr.2005-25-01 "Par 2004.gada 7.aprīļa likuma "Grozījumi likumā "Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju"" 13.panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam"	706, 708
2006.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.2006-03-0106 "Par likuma "Par sapulcēm, gājieniem un piketiem" 1.panta ceturtās daļas vārdu "vai citiem atribūtiem" un "kā arī mutvārdos izteikti atsevišķi saukļi, lozungi vai uzrunas", 9.panta pirmās daļas, 12.panta trešās daļas 1.punkta vārdu "kārtības uzturētājiem", 13.panta otrās daļas vārdu "un gājēju", 14.panta sestās daļas otrā teikuma, 15.panta ceturtās daļas vārdu "ne agrāk kā 10 dienas un", 16.panta un 18.panta ceturtās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 103.pantam, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 11.pantam un Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 21.pantam"	495, 499, 500

2.2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta nolēmumi

2004.gada 18.maija spriedums lietā Nr.SKA-64	149
2004.gada 25.maija spriedums lietā Nr.SKA-67	149
2004.gada 10.augusta spriedums lietā Nr.SKA-85	88
2004.gada 7.septembra spriedums lietā Nr.SKA-114	88
2004.gada 7.septembra spriedums lietā Nr.SKA-120	379
2004.gada 21.septembra spriedums lietā Nr.SKA-129	268
2004.gada 21.septembra spriedums lietā Nr.SKA-131	650
2004.gada 5.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-234	515, 522

	<i>lpp.</i>
2004.gada 19.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-176	259
2004.gada 16.novembra spriedums lietā Nr.SKA-205	88
2004.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.SKA-216	280, 337
2004.gada 30.novembra spriedums lietā Nr.SKA-229	373
2005.gada 11.janvāra spriedums lietā Nr.SKA-13	313
2005.gada 14.janvāra spriedums lietā Nr.SKA-4	142
2005.gada 8.februāra spriedums lietā Nr.SKA-18	255, 268
2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.SKA-22	343
2005.gada 15.februāra spriedums lietā Nr.SKA-28	88, 343
2005.gada 22.februāra lēmums lietā Nr.SKA-126	527
2005.gada 1.marta spriedums lietā Nr.SKA-42	81
2005.gada 1.marta spriedums lietā nr.SKA-44	343
2005.gada 15.marta spriedums lietā Nr.SKA-55	395
2005.gada 15.marta lēmums lietā Nr.SKA-148	678, 685, 700
2005.gada 22.marta spriedums lietā Nr.SKA-66	351, 376, 379–382
2005.gada 30.marta spriedums lietā Nr.SKA-21	141, 142
2005.gada 30.marta spriedums lietā Nr.SKA-23	88
2005.gada 5.aprīļa lēmums lietā Nr.SKA-164	94
2005.gada 12.aprīļa lēmums lietā Nr.SKA-152	634, 635, 637
2005.gada 26.aprīļa spriedums lietā Nr.SKA-199	482, 484
2005.gada 10.maija spriedums lietā Nr.SKA-116	343
2005.gada 11.maija spriedums lietā Nr.SKA-100	517, 523
2005.gada 17.maija spriedums lietā Nr. SKA-237	579
2005.gada 24.maija lēmums lietā Nr.SKA-245	707
2005.gada 1.jūlija spriedums lietā Nr.SKA-184	342
2005.gada 4.jūlija spriedums lietā Nr.SKA-208	88
2005.gada 17.augusta lēmums lietā SKA-410	235
2005.gada 30.augusta lēmums lietā Nr.SKA-346	360, 361, 365–367, 382
2005.gada 16.septembra spriedums lietā Nr.SKA-183	250
2005.gada 11.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-292	142

	lpp.
2005.gada 1.novembra spriedums lietā Nr.SKA-323	343
2005.gada 22.novembra spriedums lietā Nr.SKA-291	679, 702
2005.gada 29.novembra spriedums lietā Nr.SKA-468	48
2005.gada 6.decembra spriedums lietā Nr.SKA-390	344
2005.gada 13.decembra lēmums lietā Nr.SKA-533	707
2006.gada 17.janvāra lēmums lietā SKA-10	601, 602
2006.gada 24.janvāra lēmums lietā Nr. SKA-110.....	568, 578, 621
2006.gada 31.janvāra spriedums lietā Nr. SKA-28.....	357, 376, 378, 381
2006.gada 7.februāra spriedums lietā Nr.SKA-32	376, 381
2006.gada 14.februāra spriedums lietā Nr.SKA-23	313
2006.gada 28.februāra spriedums lietā Nr.SKA-53	333, 336
2006.gada 28.februāra spriedums lietā Nr.SKA-54	280, 337
2006.gada 14.marta lēmums lietā Nr.SKA-176	602
2006.gada 14.marta lēmums lietā Nr.SKA-189	508, 509
2006.gada 14.marta lēmuma lietā Nr.SKA-197	602
2006.gada 15.marta lēmums lietā Nr.SKA-123	131, 189, 630, 687
2006.gada 21.marta spriedums lietā Nr.SKA-80	579
2006.gada 11.aprīļa lēmums lietā Nr.SKA-222	707
2006.gada 11.aprīļa lēmums lietā Nr.SKA-223	707
2006.gada 23.maija lēmums lietā Nr.SKA-300.....	578
2006.gada 30.maija spriedums lietā Nr.SKA-127	141, 143
2006.gada 1.jūnija spriedums lietā Nr.SKA-149	315
2006.gada 6.jūnija lēmums lietā Nr.SKA-316.....	579
2006.gada 15.jūnija lēmums lietā Nr.SKA-354	233
2006.gada 19.septembra lēmums lietā Nr.SKA-283	164
2006.gada 26.septembra spriedums lietā Nr.SKA-313	156
2006.gada 10.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-379	156
2006.gada 14.novembra lēmums lietā Nr.SKA-591	756

	lpp.
2.3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta nolēmums	
2004.gada 3.marta spriedums lietā Nr.SCK-132	434, 435
2.4. Administratīvās apgabaltiesas nolēmumi	
2004.gada 18.maija spriedums lietā Nr.AA 203-04/2	483
2005.gada 15.septembra lēmums lietā Nr.AA 1623-05/1	484
2.5. Rajona tiesu nolēmumi	
Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas lēmums lietā Nr.C 28212602. Grām.: Latvijas Republikas apelācijas instances nolēmumu apkopojums civillietās 2003.–2004.gads. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 375.–376.lpp.....	528
Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2004.gada 23.marta spriedumā lietā Nr.C2957004	37, 52
3. Citu valstu tiesu nolēmumi	
Kipras Augstākās tiesas 2003.gada 4.decembra spriedums lietā <i>Stejaru v. Ioannou</i>	6
Čehijas Republikas Konstitucionālās tiesas 1998.gada 13.maija spriedums lietā Pl.25/97 ÚS 25/96 <i>On the Principles of the Electoral System of the Czech Republic</i>	6
Vācijas Federālās sociālās tiesas 2004.gada 11.novembra spriedums lietā B 9 SB 1/03 R <i>Schwerbehindertenrecht - GdB-Feststellung - Verfahrensmangel - Verletzung des Amtsermittlungssatzes - Einholung eines weiteren Gutachtens - richterliche Sachkunde auf medizinischem Gebiet</i>	381
Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas 2001.gada 8.februāra spriedums (BVerfGE 103, 111)	48, 49
Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas 1962.gada 30.maija spriedums (BVerfGE 14, 121)	53

Citu avotu rādītājs, uz kuriem publicētajos nolēmumos dotas atsauces

lpp.

Normu radīšanas dokumenti

Likumprojekts

Likumprojekts "Par Eiropas Padomes 1997.gada 6.novembra Konvenciju par pilsonību" 553

Normatīvo tiesību aktu anotācijas

Dzīvesvietas deklarēšanas likumprojekta anotācija.
http://www.saeima.lv/bin/lasa?LP0686_0 200, 203

Eiropas Parlamenta vēlēšanu likumprojekta anotācija 393

Konkurences likuma projekta anotācija.
<http://www.saeima.lv/saeima7/reg.likprj> 279, 291

Likumprojekta "Grozījumi Saeimas vēlēšanu likumā" anotācija.
http://www.saeima.lv/bi8/lasa?dd=LP1105_0 41

Ministru kabineta 2005.gada 16.augusta noteikumu Nr.611 projekta "Grozījumi Tiesu izpildītāju likumā" anotācijā.
http://www.mk.gov.lv/doc/2005/TMANOT_150805_TIL.DOC 451

Stenogrammas

Latvijas Satversmes sapulces 1921.gada 12.oktobra sēdes stenogramma. – Rīga: Satversmes Sapulce, 1921.–1922. Sk. arī: Latvijas Satversmes sapulces stenogrammu izvilks (1920–1922). Latvijas Republikas Satversmes projekta apspriešana un apstiprināšana (elektroniskā grāmata). – Rīga Tiesu namu aģentūra, 2006. 48

Citi avoti

Asie jautājumi. Intervija ar Aināru Šleseru // Diena, 2006. 13.okt. 47

Benfelde S. Mulsinoša vārda brīvība // Nedēļa, 2006. 24.jūl. 50

Briede J. Administratīvā akta forma un sastāvdaļas: Administratīvā procesa likuma 67.pants. Grām.: Administratīvais process: likumi, prakse, komentāri. Rakstu krājums. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2005, 166.–181.lpp. 243

lpp.

Briede J. Administratīvais akts. – Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003. 493, 541, 542, 546, 708

Brühl R. Entscheiden im Verwaltungsverfahren: Praxisnahe Anleitung zur Verfahrensgestaltung, Entscheidungsfindung und Bescheidtechnik. – Köln: Kohlhammer, 1990. 67

Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Spriedumi un lēmumi lietās pret Latviju ar Egila Levita komentāriem. – Rīga: Eiropas Padomes Informācijas birojs, 2004. 29

Eiropas Savienības neatkarīgo ekspertu grupas pamattiesību jautājumos pārskats par pamattiesību jautājumiem Eiropas Savienībā un tās dalībvalstīs 2003.gadā (*Synthesis Report: Conclusions and Recommendations on the Situation of Fundamental Rights in the European Union and its Member States in 2003 (04.02.2004.)*) http://europa.eu.int/comm/justice_home/cfr_cdf/doc/synthesis_report_2003_en.pdf 241

Ekonomidiss K. Salīdzinošā juridiskā palīdzība: pārskats par Eiropas modeļiem. – Rīga: Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, 2003 (http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/materiali/projekti/jurid_palidziba.html). 366

European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Code of good practice in electoral matters. Adopted guidelines and draft explanatory report ([http://venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD\(2002\)023rev-e.asp](http://venice.coe.int/docs/2002/CDL-AD(2002)023rev-e.asp)). 41, 54

General Comment No.21: Replaces general comment 9 concerning humane treatment of persons deprived of liberty (Art.10): 10/04/92, Human Rights Committee, [3]. 569

Handbuch des Verfassungsrecht der Bundesrepublik Deutschland. 2.neubearbeitete und erweiterte Auflage. – Berlin, New York: Walter de Gruyter, 1994. 44, 45

Horns N. Ievads tiesību zinātnē un filozofijā // Likums un Tiesības, 2000. 2.sēj., Nr.12, 354.–362.lpp. 326

Jauce S. Pārsniedz pieļaujamās tēriņus // Latvijas Vēstnesis Plus, 2006. 13.sept., Nr.142. (http://www.lv.lv/index.php?menu_body=DOC&id=143406&menu_left=LAIDIEN) 50

The Johannesburg Principles on National Security, Freedom of Expression and Access to Information (apstiprināti 01.10.1995.; www.article19.org). 216

Jones A., Sufrin B. EC Competition Law. Text, Cases and Materials. Second Edition. – Oxford: Oxford University Press, 2004. 295

Juridisko terminu vārdnīca. – Rīga: Nordik, 1998. 466

	<i>/pp.</i>
Kalniņš E. Tiesību tālākveidošana. Grām.: Juridiskās metodes pamati. 11 soli tiesību normu piemērošanā. – Rīga: Latvijas Universitāte, 2003. 126.-205.lpp.	367, 719
Kas notiek Latvijā? 2006.gada 20.septembra raidījums LTV1. http://www.tv.lv/static/consolemanager/console/tv.lv/mconsole.asp?ssu_b=40&cat_id=4	49
Kiss A., Shelton D. Manual of European Environmental Law. – Cambridge: Cambridge University Press, 1993.	191
Kopf F.O. Verwaltungsgerichtsordnung. 9., neubearbeitete Auflage. – München: Verlag C.H.Beck, 1992.	517
Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 1999.	466, 468
Kuzmina I. "Jēkabsons: "Tas viss notiek un turpinās"" // Latvijas Avīze, 2005. 8.nov.	13
Levits E. Tiesību normas interpretācija un Satversmes 1.panta demokrātijas jēdziens // Cilvēktiesību Žurnāls, Nr.4, 1997, 64.–65.lpp.	40
Maurer H. Allgemeines Verwaltungsrecht. 13., überarbeitete und ergänzte Auflage. – München: Verlag C.H.Beck, 2000	356
Meseršmits K., Meiere S., Ūsiņa E. Eiropas vides tiesības. – Rīga: Euro Faculty, 2003.	191
Paine F.J. Vācijas vispārīgās administratīvās tiesības. Vācijas administratīvā procesa likums. – Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002	356, 553, 587, 685, 708
Par priekšvēlēšanu aģitācijas kārtību valsts bezpeļņas SIA "Latvijas Televīzija". Latvijas Televīzijas nolikums. http://www.ltv.lv/lat/meklesana/?search=izloze	53
Politisko partiju un citu personu politiskās reklāmas izdevumi 2006.gada janvārī, augustā. http://www.providus.lv/upload_file/Projekti/atklati_par_finanse/pol_rekl_izdev_jan_aug06.pdf	50
Politisko partiju un citu personu politiskās reklāmas izdevumi 2006.gada janvārī 18.septembrī. http://www.providus.lv/upload_file/Projekti/atklati_par_finanse/pol_rekl_izdev_jan_sep18.pdf	50
Rauber D. N. Wahlprüfung in Deutschland. – Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2005.	45, 51
Reid K. A Practitioner's Guide to the European Convention of Human Rights. – London: Sweet&Maxwell, 1998.	528
Schmidt R., Seidel S. Besonderes Verwaltungsrecht. 5.Auflage. – Bremen: Rolf Schmidt, 2001.	193

	<i>/pp.</i>
Starptautisko revīzijas, apliecinājuma pakalpojumu un ētikas oficiālo paziņojumu rokasgrāmata. 2003.gada izdevums. – Starptautiskā grāmatvežu federācija, 2003.	61
Stucka A. Administratīvās tiesības. – Rīga: Juridiskā koledža, 2006.	587
Trešo personu reklāmas jāregulē // Latvijas Vēstnesis Plus, 2006. 27.jūl., Nr.115.	47, 50
Whish R.Competition Law. Third Edition. – Butterworths, 1993.	295
Wolf H.A., Decker A. Studienkommentar VwGO, VwVfG. – München: Verlag C.H.Beck, 2005	638
Würtenberger T. Verwaltungsprozeßrecht. – München: Verlag C.H.Beck, 1998.	638, 684, 685

Publicēto nolēmumu rādītājs pēc lietu numuriem

	<i>lpp.</i>		<i>lpp.</i>
Lieta Nr.6-15/2.....	58	Lieta Nr.SKA-201 (<i>lēmums</i>).....	93
Lieta Nr.SA-2 (<i>lēmums</i>).....	3	Lieta Nr.SKA-201 (<i>blakus lēmums</i>)....	98
Lieta Nr.SA-2 (<i>spriedums</i>).....	7	Lieta Nr.SKA-207.....	539
Lieta Nr.SA-3.....	16	Lieta Nr.SKA-221.....	549
Lieta Nr.SA-4.....	23	Lieta Nr.SKA-226.....	558
Lieta Nr.SA-5.....	34	Lieta Nr.SKA-237.....	370
Lieta Nr.SKA-2.....	64	Lieta Nr.SKA-255.....	177
Lieta Nr.SKA-10.....	513	Lieta Nr.SKA-259.....	647
Lieta Nr.SKA-32.....	347	Lieta Nr.SKA-269.....	431
Lieta Nr.SKA-34.....	385	Lieta Nr.SKA-283.....	103
Lieta Nr.SKA-35.....	237	Lieta Nr.SKA-299.....	654
Lieta Nr.SKA-36.....	167	Lieta Nr.SKA-300.....	565
Lieta Nr.SKA-39.....	245	Lieta Nr.SKA-303.....	465
Lieta Nr.SKA-40.....	454	Lieta Nr.SKA-306.....	661
Lieta Nr.SKA-41.....	318	Lieta Nr.SKA-311.....	200
Lieta Nr.SKA-52.....	69	Lieta Nr.SKA-324.....	338
Lieta Nr.SKA-59.....	399	Lieta Nr.SKA-353.....	572
Lieta Nr.SKA-62.....	413	Lieta Nr.SKA-362.....	253
Lieta Nr.SKA-73.....	77	Lieta Nr.SKA-365.....	582
Lieta Nr.SKA-83.....	84	Lieta Nr.SKA-366.....	112
Lieta Nr.SKA-95.....	421	Lieta Nr.SKA-390.....	722
Lieta Nr.SKA-119.....	524	Lieta Nr.SKA-392.....	263
Lieta Nr.SKA-123.....	530	Lieta Nr.SKA-393.....	669
Lieta Nr.SKA-124.....	360	Lieta Nr.SKA-395.....	207
Lieta Nr.SKA-129.....	273	Lieta Nr.SKA-396.....	128
Lieta Nr.SKA-143.....	717	Lieta Nr.SKA-399.....	216
Lieta Nr.SKA-144.....	641	Lieta Nr.SKA-400.....	590
Lieta Nr.SKA-149.....	283	Lieta Nr.SKA-402.....	676
Lieta Nr.SKA-168.....	305	Lieta Nr.SKA-407.....	474
Lieta Nr.SKA-184.....	328	Lieta Nr.SKA-410.....	137

Lieta Nr.SKA-412.....	597	Lieta Nr.SKA-495.....	227
Lieta Nr.SKA-413.....	480	Lieta Nr.SKA-498.....	622
Lieta Nr.SKA-419.....	604	Lieta Nr.SKA-500.....	627
Lieta Nr.SKA-432.....	146	Lieta Nr.SKA-518.....	697
Lieta Nr.SKA-435.....	442	Lieta Nr.SKA-523.....	703
Lieta Nr.SKA-443.....	152	Lieta Nr.SKA-543.....	159
Lieta Nr.SKA-451.....	610	Lieta Nr.SKA-554.....	737
Lieta Nr.SKA-452.....	617	Lieta Nr.SKA-562.....	710
Lieta Nr.SKA-454.....	487	Lieta Nr.SKA-563.....	742
Lieta Nr.SKA-457.....	496	Lieta Nr.SKA-569.....	504
Lieta Nr.SKA-490.....	682	Lieta Nr.SKA-588.....	634
Lieta Nr.SKA-491.....	730	Lieta Nr.SKA-601.....	749
Lieta Nr.SKA-492.....	689	Lieta Nr.SKA-611.....	752